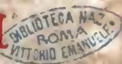
MELCHIORIS GOLDASTI HEIMINSFELDII

De

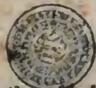
BOHEMIÆ REGNI, INCORPORATARVMQVE PROVINCIARVM, IVRIBVS *ac priuilegiis; necnon de hereditaria Regiæ Bohemorum familiæ successione,*

COMMENTARII



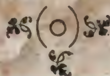
in libros VI. diuisi, &

INDE A PRIMA VSQVE ORIGINE AD præsentem ætatem quàm diligentissimè & accuratissimè deducti.



PROVERB. XXIV.

Time DEVM, mi fili, & REGEM: cum inconstantibus ne habeto commercium. Nam insperatum venit ab eis exitium, incognita omnibus vtriusque (Dei & Regis) *sæuitia.*





FRANCOFORDIÆ,

Apud Ioannem Iacobum Porsium.

ANNO M. DC. XXVII.

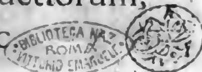




SACRATISSIMO DOMINO
Nostro Imperatori,

FERDINANDO II.

Pio, Felici, Augusto, Romanorum Cæsari inuictissimo; Germanorum Moderatori gloriosissimo; Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatię, Illyrici, Slauonię &c. Regi; Archiduci Austriæ; Duci Burgundiæ, Histriæ &c. Principi Habispurgiæ Heluetiorum, Sueuiæ, Alisatiæ &c.



SACRATISSIME DOMINE,



VAM tabulam rerum Bohemicarum in S. CÆS. MAIESTATIS VESTRÆ sacello oblatum & consecratum venio, eam ego variis initio rudimentis delineare & repræsentare conabar, quò & colores arti responderent, & obtutus adeuntium oculos grato splendore irradiaret. Iam

enim profanas tabellas, id eſt libellos ab aduerſariis ſcriptos, in ſpongiam induere ſingillatim inſtitueram; iam rurſum expunctis & deletis argumentorum contrariorum falſis coloribus, diſſimulatam Bohemici ſtatus faciem charaxare, & veram ſuperpingere laborabam. Sed incaſſum & irrito hæc omnia labore: quòd vterque iſte modus non videretur eum fructum allaturus eſſe, quem ſperare debebamus, tùm quòd prior in ipſa ſtatim fronte animum ſiniſtrè affectum irritare magis & offendere, quàm mitigare aut pacare, poſterior autem inuidiæ plus & ſuſpectæ partialitatis, quàm antidoti, aut certæ medicinæ, præſtare putaretur: tùm quòd rationum diſpulſio malè poſitarum non ſubinde prauas opiniones ex hominum mentibus poſſet demere ac (vt ita dicam) expectorare. Quamobrem pro bono vtilique facturus mihi videbar, ſi de totius cauſſæ origine, & Regni Bohemiæ, incorporatarumque Prouinciarum natura, conditione & ſtatu vberiùs paulò diſſererem. Hic enim modus dicendi & commentandi vt minus habet inuidiæ & ſuſpicionis, ita plus emolumenti atque vtilitatis poteſt concinnare. Quemadmodùm autem lana, priuſquam vltimum illum & optimum purpuræ colorem imbibat, ſuccis quibuſdam aliis præparanda & imbuenda eſt: ſic eorum animi, qui ad iſta legenda acceſſuri ſunt, prædictionibus quibuſdam de Bohemorum ſtatu, & cum Germanis coniunctione, informandi & præmuniendi videbantur, priuſquam eos ſplendido illo iuris hereditarii cocco ſeriosè tingerem.

De ipſo autem controuerſiæ ſtatu diuerſi diuerſa ſentiunt, vt cuiuſque animus in hanc vel illam partem inclina-

tur.

tur. Nam partium magis, quàm veritatis ſtudio, rem geri in ſcriptis videmus.

Principio dum poſſeſſionẽ S. M^ti. V^æ. controuertebant, quam Bohemi tamen in S. V. MAIESTATEM per coronam & ſceptrum, quibus veluti ſignis certiſſimis Regnorum dominia ſolent tradi, more modoque ſolemni tranſtulerant. Proceſſum iudicii eum S. M^ti. V^æ. præſcribebant, quem ne infimus quidem Kmetho in Bohemia, nedum honeſtus aliquis Vladiccus & Lobkoto, facilè pateretur ſibi imponi, vt nempe eoſdem & actores, & reos, & teſtes, & iudices in loco nec idoneo, neque etiam tuto, acciperet. Quæ res libro IV. pertractatur. In meritis cauſſæ ponunt oppreſſionem patriæ libertatis & iuris electiui, de qua libro poſtremo diſſeritur, necnon violationem pacis publicæ tam profanæ, quàm religioſæ. Et in hanc quidem inuidiam S. M^ti. V^æ. conciliandã omnes nerui intenduntur, omnes vires ſuppetiantur, omnium ſuffragia corrogantur, omnium priuatæ querelæ exaggerantur. Sed hanc accuſationem S. CÆS. M^tas. V^a. ſola negatione cõfudit ac diſpulit. Ego verò, qui integros profiteor iurium ac priuilegiorum Bohemicorum commentarios, auſus etiam ſum in hanc arenã deſcendere, vt de pace religionis in Bohemia libro V. cap. VIII. de expulſione Ieſuitarum, in quos omnium præſentium calamitatum culpa coniicitur, cap. IX. de vaticiniis denique & prophetiis, quibus decepti nonnulli ſeſe in barathrum infortuniorum ſuorum præcipitarunt, cap. X. exſequerer. Impoſui enim ſingulis libris certum modũ, ne cauſſas confunderem. Sed quia veritas odium parit, & libertas ipſa nunc libertatem quærat ac deſideret,

haud ægrè paſſus mihi perſuaderi, vt ad declinandam hanc inuidioſiſſimam inuidiam, tria illa modò memorata capita reſecarentur & ſubmouerentur, ne in cuiuſquam iniuriam adducta videri poſſent: ſatiusque duxi, veram meam opinionem tegere, quàm aliorum minùs commodam ſcrupuloſè indagare.

Verum ſibi dici ſecta noſtrorum temporum non amat. Et hiſce corruptiſſimis moribus medicinas pręſcribere, cum ventis litigare arbitror, & reipsâ experior. Purgantibus potiùs fomentis, quàm monitis noſtris, indigent. Interim tamę non deſino clauum rectum tenere: quem in diuinis Sacra Scriptura dirigit; in humanis Decreta Imperii remulcant. quod præter hæc eſt, odi & arceo ceu profanum. Nec mihi quidquam pulchrum, nihil magnificum videri debet, niſi quod rectum eſt, & à Græcis κατόρθωμα appellatur. At ſæua infeſtáque virtutibus tempora ſunt? Eò, CÆSAR, audaciùs contrà eſt eundũ. Qui homini mortali nemini, præterquàm S. CÆS. M^ti. V^æ. teneor rationem reddere meorum dictorum & factorum, is ego non moror, quid faciat mihi homo. Et abunde mihi gratiarum erit, ſi Deo placere potuero, qui ſupra nos rebus humanis curat: atque S. M^tis. V^æ. iuſſui ſatisfecero, quæ Dei vices in terris ſuſtinet. Iuſſui, inquam, S. CÆSAR. M^tis. V^æ. parere volui, nulla mercede conductus, nullis pollicitationibus ſollicitatus, ſed ſoli imperio paratus. Neq; ego etiam vllam mercedem à S. M^te. V^a. exſpecto, vt maleuoli calumniantur, qui aliorum ingenia ex ſuis fingũt, nedum vt expetiſcam; qui nec diuitias exſtruere didici, quibus nihil maius inter homines volunt credi; nec honores ciuiles ambio,

bio,nec titulos phaleratos capto,& functiones omnes Aulicas ipſum ingenium meum ſpernit,ſerióve recuſat. Non eſt ergò cauſſa, cur à quoquam homine veniam dictorum petam,præterquàm à S. Cæs. M^te. V^a: quam vt benignè indulgeat, id eam ſanctè religioſéque veneror. Veritati quidem litare volui: non tamen dubium,quin aliquando exerrarim, quippe qui homo ſim, & hæc ipſa inter plurimas aduerſitates ſcripſerim. Cæterùm placebo S.Maiestati Vestræ, Sacróve eius Conſiſtorio,ſi me culpam emendare monitum permiſerit.

S. CÆS. M^ti. V^a

Deuotus

Melchior Goldastvs
Heiminsfeldivs.

CANDI-

CANDIDE ET BENEVOLE LECTOR:

TE enim compello: nigros illos & maleuolos ſuis relinquens moribus, quorum iudicia & cenſuræ tam me non fugiunt, quàm illis ego reſpondere dedignor. Qui enim in aliena ſtudia actionesque vltrò inquirendum ſibi cenſent, curioſi ſunt πολυπράγμονες: *qui parùm intentè aut diligenter inquirunt, & calumniari tamen audent, næ incurii ſunt* συκοφάνται. *Hoc vnum eſt, quod te ſcire velim, intentionem eorum, qui mihi hoc negotii impoſuerunt, fuiſſe, vt cauſſa hæc propter imperitos ex communioribus & notioribus diſciplinis, iuxta ſummum Philoſophum, hoc eſt ſparſis & paſſiuis hominum literatorum ſcriptis publicis, ediſſertaretur, quò conſentientibus variarum gentium, & linguarum, & hominum prudentium ſententiis iuſtitia cauſſæ Cæſareæ exploratior perſpectiorque redderetur.* Veritas eſt carbunculus, *inquit ille, etiam* in tenebris micat.

Eſt quidem Philoſophorum ratiocinando potiùs, quàm teſtimoniis peritorum, diſputare, vt docent Hippocrates cap.1. *Ariſtoteles* lib.1. Rhetor. *Cicero in* Topic. *Galenus* lib.5. Decret. *Quintilianus* lib.5. Inſtit. Orat. *At Iuriſprudentes primum locum tribuunt argumento ducto ab auctoritate legum, quibus Reſpublicæ conſtituuntur & gubernantur, arg.* l.2. D. de leg. c. regula, diſt.3. *Sed quia vniuerſa legibus comprahendi non poſſunt, & ratiocinationibus analyticis iura, ſi Giphanio credimus, deſtituantur, ſolemus probabilem auctoritatem ſequi, quæ Doctorum, & Politicorum, & Hiſtoricorum, & id genus aliorum auctorum ſcriptis continetur, vt probant Oldendorpius, Hegendorphinus, Euerardus in* Topic. *Coraſius in* tract. de Commun. opin. *Octau. Ferrarius* de Libr. acroamat. & exoteric. Ariſt.

Melch.

Melch. Canus lib. 7. de Loc. theolog. cap. 48. *Iacob. Valdesius* de Prærogatiu. Hispan. cap. 2. num. 4.

Quum igitur hæc dissertatio facti quæstionẽ habeat, vt in Scholis loquuntur, pendeatque potiùs à testium asseueratione, quàm rationis & argumentorum subtilitate, libuit omnium gentium ac linguarum testimonia emendicare, omnium doctrinarum & literarum homines attestari, cunctos veteres ac recentes proferre auctores, nihilque eorum relinquere intactum, quæ ad caussam quomodocumque illustrandam facere videbantur.

Erunt fortassis, qui testium nonnullorum auctoritatem cauillari, fidemq; conentur eleuare. Sed hi erunt ferè, qui nihil volunt inter homines meliùs credi, quàm quòd ipsi tenent. Belli mehercle homines, qui relictis omnibus grauissimis testimoniis, sibi solis fidem haberi volunt, testibus scilicet integris atque incorruptis. Videamus quid in iis carpant aut desiderent. Episcopi, inquiunt, fuerunt, Clerici atque Monachi. Eò maior illis fides est habenda ob vitæ sanctimoniam, integritatem morum, ac disciplinæ austeritatem. At Scholastici, inquiũt, & vmbratici homines in tam ardua caussa publica nullam sustinent auctoritatem. Immò vero, vera & non simulata iuris vtriusque cognitio in Scholis & Academiis à Professoribus integra cõseruatur, quæ in foro à mercenariis causidicis corrumpitur. Quò innocentiùs in Scholis disputatur, eò certiora debent Academicorum testimonia ac iudicia censeri. At non decere arguunt, tam grauem & illustrem controuersiam heterodoxorum nominibus contaminari. Respondet meam vicem S. Leontius in lib. de Sectis scribens; Non necesse est omnia, quæ dicunt hæretici, non admitti. *Et diuersæ religionis auctores adduci posse ad corroborandam veram sententiam sine labe & macula suæ confessionis, sentit Clarissimus Academiæ Tubingensis Antecessor, Christoph. Besoldus in* Præfat. in Præcognit. Politices. *Desinant ergò vituperare id, quod nos in prora & puppi caussæ Cæsareæ ponimus, quum videamus eos etiam nobis patrocinari, qui ab Cæsare in religione dissident. Denique morem modumq; nostrum lancinant, & nos Commentarios ex alienis centonibus compilare inuidiosè differunt & subsannant. Sed* verba in terminis allegare humilitatis esse, *summus Phi-*

losophus, Albertus Magnus, censuit. Laboris maior, quàm ingenii, res est fateor: sed lectoris commodo seruiendum erat, cui tantorum scriptorum volumina domi desiunt. Maluimusq; ipsos auctores suis verbis, quàm nostris loqui, ne videamur cuiquam voluisse aut adulari, aut obtrectare. Et hoc exegit ipsa instituti nostri ratio, vt veritatē tam exacerbatæ controuersiæ nō ex secretis archiuis Cæsareis erueremus, quod aliis præstare in manu & promptu est, sed ex vulgò notis, & gentium hominumque mortalium consensu. quam Corinthum non cuiuis contingit adire. Iam diximus, eos, qui mihi hoc negotii dederunt, hunc scopum mihi proposuisse, vt ex hisce testimoniis certissimis omnes homines cognoscerent, in S. Cæsar. Maiestatis iustitiam consentire vniuersi orbis Europæi tam ipsos Reges ac Principes, quàm viros politicos & literatos, quà sacros quà profanos. Siue enim sententiæ eorum numerentur, siue ponderentur, stantque faciuntque à Cæsare & Augusta Domo Austriaca.

Sicubi autem dissentiens inuenior ab eo, quod in prioribus libris à me assertum est, scias tamen rationes & auctores, quibus olim mea firmaui, nō esse omissos: & iam tum de pluribus fui incertus, ac multa, vix cum scripta erant, mihi displicere inceperunt: *verba sunt eiusdem Antecessoris Tubingensis, viri doctrina varia & iudicii synceritate magni: eadem mea. quamquam perparum sit, quod de meo apponitur. sola structura mea est: ipsa autem fercula aliunde & ex stipe collegi. Cuique assertioni, quibus capita distinguuntur, extemplò & ratio redditur in additionibus, & auctoritas certa subsignatur. Erant quidem non pauca, de quibus animus gliscebat sententiam meam apertiùs explicare: sed præstitit* ἐξωπερίζειν, *& crypticam veterum sapientum pædiam æmulari, qui (vt Aristoteles monuit) cum vulgò loqui maluerunt, licet aliter ac vulgus sentirent.* Rara hæc est sæculi felicitas, *ait idem probissimus & verecundissimus Besoldus*, vt sentire quæ velis liceat; & quæ sentias, dicere ausis. *Et Euripides, Græcus Sapiens, iam olim in libera Republica dixit;*

Ἓν μὲν μέγιστον, οὐκ ἔχειν παῤῥησίαν,
Illud vnum omnium maximum, quod liberè loqui non liceat.

Et

Ad Lectorem.

Et fac licere; quid mihi boni, si ingratis & fastosis ægris, proposita medicina, benefaciam? Rectè & ex animi nostri sententia olim dixit Salustius; Frustrà niti, & sese fatigando nihil aliud, quàm odium & contemptum sibi quærere, extrema est dementia. *Mitto alia, quæ æmuli in hisce Commentariis iamnunc* μωμᾶσθαι *instituerunt: ecce iubent periculo cauere; & casum ruinamque Augustæ Domus minitantur. Ego verò, quid Deus statuerit ac definiuerit, nefas esse duco curiosiùs inquirere, in summam præsertim in terris potestatem ab ipso Deo ordinariis mediis constitutam; cuius fatalitatem scrutari nec Religio Christiana, nec statuta SS. Patrum, nec Leges Imperij nostri permittunt. Homo verè Christianus mauult cum legitimo Magistratu diuinitùs constituto corruere, quàm Deo resistere, & os ei obuertere.* Cœlum & terra peribunt; *Matth. 24. v. 35. sed stabit immota hæc in æternum Apostolica sententia;* Nulla est potestas, nisi à Deo: ac quæ sunt potestates, eæ à Deo sunt institutæ. Itaque qui potestati repugnat, Dei institutioni resistit: quique restiterint, pœnas dabunt: *Rom. 13. v. 1. Neque id non viderunt ipsi huius mundi sapientes.* Quid enim est aliud, *ait Cicero in Lælio,* cum Diis Gigantum more rebellare, nisi naturæ repugnare? *De futuris contingentibus non determinat Iureconsultus, sed de eo, quod factum est, aut impræsentiarum fieri vel solet vel debet. Cætera* ἐν γόνασι τοῦ Θεοῦ *posita sunt. Ego didici mandato munere fungi, & artem, quam profiteor, in legitima vocatione exercere: profanam illam curiositatem nec didici, nec cognoscere aueo. Diuinè Gentilis ille Sapiens;*

Mitte arcana Dei, cœlumque inquirere, quid sit:
Cùm sis mortalis, quæ sunt mortalia cura.

In quo dicto finio, & te, Lector Candide ac beneuole, bene valere beneque agere iubeo.

HIC EST ORDO ET ME-thodus iſtorum Commenta-riorum.

Liber I. eſt Ἐπιχώριος ſiue Patrius, in quo Bohemia, Morauia, Sileſia &c. Germaniæ vindicantur.

Liber II. eſt Νικητὸς ſeu Subiugius, in quo de Bohemorum ſubinde rebellantium ſubactione, & iure tributorum, diſſeritur.

Liber III. eſt Πολιτευτικὸς ſeu Ciuilis, in quo de ſtatu, honoribus, muneribus, & officiis, quibus Bohemiæ Reges atque Ordines in Imperio funguntur: necnon de iure eorum clientelari diſceptatur.

Liber IV. eſt Βουλευτικὸς καὶ Δικαστικὸς, ſeu Honorarius & Iudicialis, in quo de regalibus, dignitate Senatoria in Imperio, & conuentione Bohemorum tam actiua quàm paſſiua, agitur.

Liber V. eſt Ἐκκλησιαστὸς ſeu Pontificius, in quo de Ordinibus ſacris in Bohemia &c. & ſtatu religionis, diſquiritur.

Liber VI. eſt Κληρονομικὸς ſeu Hereditarius, in quo de iure Regum Bohemiæ ſucceſſorio & hereditario diſputatur.

MEL-



MELCHIORIS GOLDASTI HEIMINSFELDII

LIBER I.

De Bohemiæ Regni, incorporatarumque prouinciarum, iuribus ac priuilegiis, nec non de hereditaria Regiæ Bohemorum familiæ succeſsione.

Caput I.

BOHEMIA GERMANIÆ PROVINCIA ANTE-VEtus & nunc-noua. Iuris Germanici inde vſque ab antiquiſſimis temporibus habita. Germani in Gallico ſolo cur Galliæ non adſcribantur: contra Slaui in Germanico ſolo Germaniæ addicantur. Germani Gallorum fratres. Celtæ Germani, eorumque ſermo communis. Franci vnde dicti. Gallia Theutonica. eadem Auſtraſia ſiue Auſtria dicta. Nationum diſtinctio ex linguarum diuerſitate improbatur.



REGIO illa, quam incingit vaſtæ Herciniæ ſaltus, quamue *Bohemiam* vulgo indigetamus, Germaniæ noſtræ, non magnæ modo illi & antiquæ ſub Hermionibus, Boiis, Marcomannis, Quad s, & conſimilibus incolis, verum ipſi etiam præſenti & hodiernæ ſub Slauis Zecchiis, accenſita-ſemper in rerum geſtarum monumentis & actis publicis legitur: eiuſ-

que pars non minima iam inde ab antiquissimis temporibus ad nostram vsq; memoriam constanter existimata atque asserta fuit.

Hercinia.] quam sic dictam nonnulli putant ab ἕρκος, quod circuitum seu septum significat, ideo quod hæc sylua Germaniam fere valli instar circumdet: Basilius Faber Soranus in *Thesauro erudit. scholast.* inepte: nam appellationem Romani fecerunt ex adiectiuo Germanico Hertzin vel Hartzin / à substantiuo Hartz / *Harcia*, quod *Herciniam* notat: vt prisci illi Germani dixerint Hertzinwald / qui nunc Hartzwald / *Hercinia sylua*: Ioh. Mich. Beutherus in *Not. ad patrü comment. in Taciti German. par. 1. cap. 3. n. 66.* Nam & apud Latinos Græcosque scriptores rarius reperitur absolute positum, frequentius in adiunctis; verbi gratia, *Hercinia sylua, Hercinius saltus, Hercinium nemus, ἑρκύνιος δρυμός, Hercinium iugum*, à piciferis nempe arboribus, Hartzbäwmen / quibus tota consita & referta est: quarum resina natiuis Germanis Hartz / aliis Pech dicitur à pice, quod est Romanum & prouinciale vocabulum, non Theutonicum, vt minus recte putauit Ægidius Tschudus in *Rhæt. Alpin. descript. cap. 38.* Hoc loco intelligi debet incinctus ille Herciniæ saltus, quem Paterculus appellat, id est, *Sylua Bohemica*, der Böhemerwald.

2. Equidem Bohemiam esse vetustissimam Germaniæ prouinciam, ex Iulio Cæsare, Tito Liuio, Velleio Paterculo, Iustino, Strabone, Plinio, Arriano, Ptolemæo, aliis veteribus auctoribus abunde constat; & hoc nomine sexcentis admodum ante natum Christum annis cognitam, asserit Marcus Welserus Duumuir Augustanus, vir summo iudicio summaque doctrina præditus, *lib. 1. Rer. Boicar. fol. 8.* Atque adeo eam in meditullio Germaniæ collocat Posidonius apud Strabonem *lib. 7. Geograph.* Quem secutus videtur idem Welserus ibidem scribens; *Boios intra syluam Herciniam fuisse, quæ media Germania magnum terrarum tractum, perpetua vasti nemoris corona, in orbem cingit.* Et ante eum Hermannus Torrentinus in Elucidario poëtico scripsit: *Marcomanni, populus Germaniæ interioris.* Longum esset singula præstantium auctorum dicta & testimonia ad assertionem nostram confirmandam in medium proferre, fortassis etiam tædiosum, præsertim lectori in aliis occupato & properanti: ne tamen eorum copia destitutus esse videar, indicabo eos in breui & quasi per satyram, cæteros suis quosque in locis producturus. Sunt autem isti; C. Plinius Maior, Pomponius Mela, Iul. Solinus, Dionysius Alexandrinus, Messala Coruinus, si titulus non mentitur auctorem; idem Torrentinus, Raphael Regius Volaterranus, Ioachimus Vadianus Consul Sanctigallensis, Andreas Alciatus IC. Sebastianus Munsterus, Ægidius Tschudus Nobilis Glaronensis, Beatus Rhenanus Patricius Selestadiensis, Conradus Peutingerus IC. & Patricius Augustanus, Bilibaldus Birckheimerus Consiliarius Cæsareus & Nobilis Patricius Norimbergius, Iacobus Spiegelius IC. & trium Cæsarum Consiliarius. Philippus Melanchthō, Paulus Iouius Historiographus Romanus, Andreas Palæosphyra seu Altha-

Althamerus, Iodocus Willichius, Franciscus Irenicus, Christoph. Colerus Francus IC. Marquardus Freherus IC. & Consiliarius Electoralis Palatinus, Daniel Otto IC. & Consiliarius Geroltseckius, Petrus Albinus Secretarius Electoralis Saxonicus, Iacobus Augustus Thuanus Præses Parlamenti Regii Parisiensis, alii numerosi, qui verbis sententiisque consentientes, de Bohemia & Morauia, Germaniæ antiquæ prouinciis, pariter æquabiliterq; attestantur.

Plinius] lib. 4. Natural. histor. cap. 14.

Mela] lib. 3. de situ orbis cap. 3.

Solinus] in Polyhist. cap. 32. vbi scribit; *Germania extenditur inter Hercinium saltum & rupes Sarmatarum.* quod Mela hisce verbis expressit; *ab oriente Sarmatarum confinio gentium.* quo loco Petrus Ioannes Oliuarius annotat; *Polonorum Vistula amne.* Non sum nescius, Germaniæ & Sarmatiæ terminum à quibusdam poni Vistulam, die Wixel: sed aliud est amnis, aliud rupes, qui sunt montes Carpathii Hungariam & Poloniam secernentes: Iodoc. Ludouic. Decius *lib. 1. de Vetustat. Polon.* Martin. Heluigius in *Mappa Silesiæ*: hodie *Tatri* dicti, das Hungerische gebirge: Cluuerus *lib. 3. cap. 31.* At Ioh. Mich. Beutherus montes Sarmaticos, id est, Carpathios, ponit inter Vistulam & Tibiscum fluuios, nunc die Bergstätte in Ungern / in *Not. ad patris Comment. in Tacit. cap. 1. n. 17. & num. 39. & par. 2. cap. 20.* Alexand. Guagninus *Rer. Polonic. tom. 2. de Sauromatic. fol. 3.* Sarmaticorum montium iuga ad Carpatum vsque montem vult hodie *Beskid* appellari. Salomon Neugebaur *lib. 1. Histor. Polon. fol. 7.* Putat esse montes, qui Poloniam & Russiam ab Hungaria & Moldauia dirimunt. Martinus Cromerus Sarmaticos montes vocat Alpes Daciam, id est, Transsyluaniam & Valachiam, claudentes, *lib. 1. Rer. Polonic. cap. 7.*

Dionysius] in Periegesi orbis, in versu, qui incipit; Γερμανοὶ Σαρματαί τε, vbi *Germanorum* nomine gentes Sueuicæ septemtrionales, quarum terras nunc Bohemi ac Poloni tenent, intelliguntur. Eodem pacto explicandus Priscianus, seu Rufus Festus Auienus in *Perieg. de situ orbis*, in illo versu; *Hinc sunt Germanique truces, & Sarmata bellax.*

Messala] in libello de Progenie Augusti, in fin. & ibi Ioannes Camers in *Scholiis.*

Torrentinus] in d. Elucidario, verb. *Boij.*

Volaterranus] in Geographiæ lib. 7. de Boemia.

Vadianus] in Epitoma trium terræ partium fol. 32. & fol. 38. & in Annotation. in Melam lib. 3. cap. 3.

Alciatus] in Annotation. in Taciti German. verb. *Boiemia.*

Munsterus] in Cosmographiæ *lib. 3.* & in Scholiis ad Melam *d. lib. 3. cap. 3.* & ad Solini Polyhist. *cap. 32.* Quem verbatim libauit Iohannes Rauwen in *Cosmograph. cap. 16.*

Tschudus] in Epistol. ad B. Rhenan. de Nomine German.

Rhenanus] lib. 3. Rer. Germanicar. cap. Boiemum, in fin.

Peutingerus] in Sermonib. conuiuial. quos habes in *Politic. Imperialib.*

Birckheimerus] in Germaniæ Explication. & alibi in suis non ineruditis opusculis.

Spiegelius] in Scholiis ad Guntheri Ligurinum lib. 5. in princip.

Melanchthon] siue potius Iohannes Brentius in Libell. *de Vocabul. regionum & gent. quæ recensentur à Tacit.*
Iouius] lib. 30. Historiar. sui temp. tom. 2. fol. 554.
Althamerus] in Scholiis ad Taciti libell. de Morib. German.
Willichius] in Commentar. ad Taciti German. lib. 2. cap.
Irenicus] in Exeges. German. lib. 1. cap. 42.
Colerus] in Animaduersion. ad Taciti German.
Freherus] in Cecropistromach. circa fin.
Otto] in Dissertat. iuridico-polit. de iure public. Imperii Roman. cap. 10.
Albinus] in Chronic. Misniæ tit. 3. fol. 31. & fol. 43.
Thuanus] lib. 2. Historiar. sui tempor. in princip. & lib. 56. anno 1573.

3. Quando autem ita est informatum anticipatumque mentibus quorundam hominum, hæc quidem fuisse calcis illis & priscis sæculis, quum Germani adhuc Bohemiam & Morauiam incolerent: nunc autem ab vsu & foro nostro recessisse; alia tempora alios mores postulare: præsentes Slauos in Bohemia & Morauia nil quidquam commune cum Germanis habere, lingua, vitæ consuetudine, moribus institutisq; omnibus longissime à nobis disiunctos: nec magis reponendos in numero Germanorum, quàm Heluetios, Rauracos, Tribocos, Nemetes, Vangiones, Magontiacos, Treuiros, Vbios, Eburones, &c. in cœtu Gallorum: quàm id rectè ab illis disputetur, viderint sapientes & prudentes rerum publicarum, in quibus nulla potest residere ignorantiæ suspicio. Næ mihi nec sanè sapere videntur, & facere intelligendo vt nihil intelligant. Namque cis Rhenum (loquor nostro, non Romano, more ac situ) habitantes Germani à fratribus suis Gallis, propter metum Romanorum, rogati ac inuitati, Rhenum transgressi sunt, & sermonis Celtici commercio, qui dialecto tantùm diuertebatur, naturæ quadam cognatione, & vitæ morumque consuetudine, facilè in vnam gentem cum fratribus suis Gallis coaluerunt, Germanicam vt originem, ita libertatem vltrò citroque iactantes, quemadmodum Iul. Cæsar, Tacitus & Strabo memoriæ tradiderunt. In qua fide cum Germanis Rheno diuisis constanter perseuerarunt, donec à Romanis victi oppressique cedere de societate & coniunctione Germanorum suorum Aboriginum, qui iam tum in Alamanorum nomen appellationemque concesserant, coacti fuerunt. A quo demum seruitutis Romanæ iugo per Francos liberati, & rursum cum Germanis coniuncti, vnum idemque Regnum, sub corrupto Austrasiæ, id est, Orientalis Francorum seu Germanorum Regni nomine, cis & vls Rhenum constituerunt. Et hoc est illud Austrasiæ Regnum amplissimum ac potentissimum, quod nunc Imperii Christiani titulo, honore, dignitate ac prærogatiua

tiua resplendet præfulgetque, das Heilige Römische Reich Teutscher Nation: in cuius fide & clientela memorati illi populi Transrhenani & initio fuerunt, & nostro tempore perseuerant: Neustriæ, id est Occidentalis Gallorũ Regni, quæ & Gallia Romana, & Gallo-Francia nuncupatur, vt dominatum, qui sub Carolo Caluo primum occœpit, ita leuitatem semper exosi; adeo vt ne quidem in rebus spiritualibus & Ecclesiasticis audientiam Archiepiscopi Senonensis, qui se pro Galliæ & Germaniæ Primate, ex eiusdem Calui priuilegio, gerebat, & etiamnum scribit, vnquam vellent agnoscere: neque etiam sub Archiepiscopi Treuirensis, Galliæ Primatis multo antiquioris & iustioris, Archicancellariatũ Gallico, sed Moguntini Archiepiscopi Germanico, comprehendantur.

Fratribus suis Gallis] Ita fert communior opinio: indeque *Germanorum* nomen esse ortum Pompeius Strabo *lib.7.* auctor est; cuius opinionem sequuntur Felix Faber Monach. Dominicanus *lib.1. Histor. Sueuor. cap.5.* Conrad. de Mure Canonicus Thuricens. in *Fabulario* seu *Repertor. Poët. & Histor.* Conrad. Celtes Protucius *de situ & morib. Germanor. cap.1. circa princip.* Ægid. Tschudus in *Rhætor. Alpin. descript. cap.38.* & in *Epist. de Nomin. Germanor. ad Rhenan.* Iohan. Stumpfius in *Chronic. Heluet. part.1. lib.2. cap.2.* Reiner. Reineccius in *Syntagmat. hist. part.2. fol.243.* Basil. Faber in *Thesaur. erud. scholast. verb. Germania.* Iustus Lipsius in *Comment. in Tacit. fol.284.* Ioan. Gulielm. Stuckius in *Antiquit. conuial.* Freherus in *Not. ad Fœdus Ludouici German. & Caroli Gall. Regum* apud Nithardum, in *præfat. ad Bongars. & in princ. Notar.* Gryphiander in *Comment. de Weichbild. Saxonic. cap.38. num.9.* Verùm hæc Germanorum & Gallorum fraternitas frigere admodum indies magis magisque cœpit, suas res tractantibus singulis, vt notat Ioh. Mich. Beutherus IC. Argentinens. in *addition. ad Patris Comment. in Taciti German. par.1. cap.12. n.8.*

Sermonis Gallici commercio] Germanos & Gallos eiusdem esse originis eiusdemque gentis, sentit Ioh. Mich. Beutherus in *Not. in Taciti German. in princ. num.3.* & sub communi Celtarum appellatione; Mich. Beuther. pater in *Comment. par.1. cap.1. & cap.13.* eadem lingua, dialectis tantùm differente, vsos fuisse, innuere videntur Iul. Cæsar. *lib.1. de Bello Gall.* Ammian. Marcellinus *Histor. lib.15.* B. Hieronymus Stridonensis *lib.2. Commentar. in Epist. Pauli Apostoli ad Galat. in præfat.* & ante eum S. Irenæus Lugdunensis Episcopus in *præfat. lib.1. aduers. hæres.* B. Epiphanius *lib.1. tom.2. hæres.31.* quorum vterque *Celticum* sermonem & *Barbarum*, id est Germanicum, pro vno eodemque ponunt, quum *Barbari* de Germanis quasi κατ' ἐξοχὴν ab istis Scriptoribus vsurpentur, vt obseruat Sauaro in *Not. ad Sidonii lib.4. epist.5* Iuretus in *Not. ad Yuonis epist. 215 in fin.* Lambinus, Taubmannus, Pareus, Succouius *Comment. in Plauti Trinum. in prolog.* Christophorus Brouwerus Societ. Iesu in *Not. ad Fortunat.* Hinc Sulpitius Seuerus, B. Martini discipulus, Dialog.1. cap. vlt. *vel Celticè, aut, si mauis, Gallicè loquere*, id est Germanicè. Sic enim Papias, & ex eo Salomon Constantiensis, interpretatur in Gloss. *Galliæ sunt tres, Togata, id est Lombardi, ad morem Romanorum: Comata, id est Burgundia: Bracata, id est Teutonica, à longis bracis.* Et Balbus in Catholic. *Scias quod Galli Germani sunt Teutonici: sed Galli Senones sunt Franci.* Non quod nomine Galli & Germani fuerint iidem, sed sermone. Quam esse communissimam opinionem, nobis fidem faciunt Sebast. Brand IC. in *Chronic. in princ.* Thomas Murnar in *Chronic.* Francisc. Irenicus *lib.1. Exeges. German. c.1.*

Ioan. Cochlæus in *Descript.German.cap.*1. Wolffgang.Hungerus IC.in *Ling.German. vindic.contra exoticos in præfat.* Henric.Loritus Glareanus in *Annotat.in Iul.Cæsar.de Bell. Gall.lib.*1.Auentinus *Annal.Boior.lib.*1.Tschudus *d.cap.*38.Vadianus *lib.*1.*de Antiquit.siue Colleg.& Monast.Germaniæ vet.* Ioan.Rhellicanus in *Annotat.in Iul.Cæsar.de Bell.G.* L. Münsterus in *Cosmograph.*Conrad. Gesnerus Tigurin. in *Mithridate,* ibique Casparus Waserus in *Comment.* Stumpfius *lib.*3.*cap.*33.*in fin.& cap.*100.*& lib.*4.*cap.*18. Petrus Nannius *lib.*2.*Miscellan.* Francisc.Hotomannus in *Annotat.in Cæsar.de Bell.Gall.lib.*1.*& lib.*5.*& in Francogall.*Suffridus Petri *lib.*1.*de Frisior.orig.cap.*14. Spangenberg im Adels Spiegel *lib.*7.*cap.*4.Dalecampius in *Annotat.in Plinii lib.*18.*Natural.histor.cap.*18. Guillimanus *lib.*1.*de Reb.Heluet.* Nicol.Serarius Societ.Iesu *lib.*1.*Moguntiac.rer.cap.*11. Reiner.Reineccius in *Comment.de Saxon.orig.fol.*17.*in pr.* Ioan. Isacius Pontanus in *Itinerar.Galliæ Narbonens.in Glossar seu Dissertat.de ling.Gallor.vet.& lib.*6.*Origin.Franc.cap.vltimo.*Ianus Douza maior *lib.*6.*Annal.Holland.*Ex quæ linguę communione factum est, vt idem etiam nomen vtrique genti communicaretur. Vnde Germani dicuntur *Galatæ* seu Galli, à Flau. Iosepho *lib.*1.*Antiquit.Iudaic.cap.*7. Diodor.Sicul.*lib.*5.*Bibliothec. cap.*9.*& lib.*17.quod & Rodomannus annotauit; Mich.Beutherus in *Comment.in Taciti German.par.*2.*cap.*1.Elias Reusnerus in *Enucleat.illustr.quæst.histor.cap.*2. Et à Lamberto Schafnaburg. aliisque mediæ ætatis historicis *Gallia* nomen vniuersæ Germaniæ ὡς ἐν πλάτει tribuitur, vt obseruauit Petrus à Beeck Canonicus Aquisgran. in *Descript.Aquisgran.cap.*1.Gryphiander in *Comment.de Wichbild.Saxonic. cap.*35.*num.*14. Omninò *Celtas* pro Germanis posuere prisci illi auctores, Herodotus *lib.*2. Aristoteles *lib.*1.*Meteor.*Dio Nicæus *lib.*39. Arrianus Nicomediens.*lib.*1. Nicolaus Damascenus *de Morib.gent.* apud Stobæum *Serm.*10.aliique Græci, quos in testimonium producunt, & sequuntur Megalus Grammaticus in *Etymologico.* Suidas in *verb.* Γερμανοί, *& verb.*Κελτοί.Lucillius Tarrhæus siue is sit Sophocleus Thecas Platonicus(vti eum nominat Curius Lancilotus Pasius *lib.*2.*de Literatur.non vulgar.cap.*70. & Henric.Stephanus in *Annotat.*) in *Scholiis in Apollonii Rhodii Argonautic.lib.*4. Eustatius Thessalonicensis in *Scholiis in Dionysii Perieges.*Varinus Phauorinus Camers *in Lexic.* Ioan.Sulpitius Verulanus in *Interpretament.in M.Annæi Lucani Pharsal.lib.*4. Irenicus *d.lib.*1.*cap.*11.Martinus Boregk Vratislauiens.in *Chronic.Bohem.part.*1.*fol.*1. Mich.Beutherus in *d.Comment.in Taciti German.par.*2.*cap.*1.*& par.*1.*cap.*1. Paul.Merula IC.*Cosmograph.lib.*3.Theodorus Marcilius in *Commentar.in Bartholomæi Delbene Florentini ciuitatem veri siue morum.* Ioan.Matthias à Sudetis IC.in *subseciu.de orig.Bohem.& Slauor.*

Cæsar] lib.5.de Bell.Gallic.vbi interpretes.

Tacitus] in libell.de Germanor. moribus, ibidemque interpretes.

Strabo] lib.7.Geograph.& ibi Isaacus Casaubonus *in Notis.*

A Romanis victi] Ioan.Sauaro IC.& Præses Aruerniæ in *Not. ad Sidonii Apollinar.lib.*4.*epist.*17.

Alamanorum nomen] Asinius Quadratus apud Agathiam *lib.*1.*Histor.*Arnobius *lib.*1.*aduersus Gent.*vbi tamē alii malunt *Alanos* legere, quàm *Alamanos,* quàm rectè, ipsi viderint. Vopiscus in Proculo:*Alemannos,qui tum adhuc Germani dicebantur,*&c. Videatur Francisc. Guillimannus *lib.*1.*de Reb.Heluet.siue Antiquit.cap.*2. Ioan. Matthias à Sudetis in *Subseciu.de orig.Bohem.& Slauor.*Claud. Salmasius in *Not.ad Spartiani Caracall.circa fin.* & in *Not.ad Vopisc.*

Per

Caput I.

Per Francos liberati] Saluianus Massiliens. *libr. 7. de Prouident. Dei*, & ibi Conrad. Rittershusius in *Commentar*. Sidonius Apollinaris *carm. 7. v. 373*. Hincmarus Rhemensis in *Vita S. Remigii*. *Franci* autem, id est Liberi, dicebantur confœderati quidam populi inferioris Germaniæ, à fœdere contra Romanos pro libertate patriæ icto; cuius primi auctores *Salii* in Sicambria exstiterunt, tanquam Suitii in Heluetia, Holandi in Belgio, fœderum Principes hodie memorantur. Quęnam autem gentes sub prisco illo *Francorum* fœdere & appellatione compræhenderentur, commemorat Otto Frisingens. *lib. 4. Chronic. cap. 31*. Nauclerus in *Genealog. volum. 2. generat. 15*. Brotuffius in *Genealog. & Chron. Princip. Anhald. lib. 1. cap. 8*. Welserus in *Comment. ad Tabul. Peutingeran.* Beutherus in *Comment. in Taciti German. par. 1. cap. 6. in fin.*

Germanis coniuncti] post Valentiniani Imperatoris mortem Sauaro ad *Sidon. d. carm. 7. v. 542*.

Austrasia, id est Orientalis Regni] Aimoinus *lib. 4. Hist. Franc. cap. 57*. Spiegelius in *Scholiis in lib. 3. Gunth.* Nicol. Serarius Societat. Iesu in *Notis ad Vitam S. Kiliani lib. 1. cap. 4. & lib. 1. Rer. Moguntiac. cap. 10*. Lindenbrog. in *Glossar. leg. antiq. verb. Austria*. Literatores illius æui, nequeuntes capere huius verbi vim & interpretationem, ab *Austro*, i. e. meridie, conformarunt, quæ erat ab *Ost*, id est Oriente, *Ostrasia*, vt *Ostrogotthia* & *Ostrofrancia*, dicẽda, quod est *Osterrich*, orientale Regnum. Durat hic error in *Austria* Archiducatu vsq; in hodiernum diem: quam rectiùs Græci Οσέϊχιον vocant, vt docet Leunclauius in *Histor. Musulman. Turc. in Onomastic. 1. verb. Beetzstan*. *Austri-Germania* pro Austrasia legitur apud Cyrinum Episcopum Frisingens. in *Vita S. Hemmerammi*. Morgenreich pro Osterreich/apud Abraham. Hosmannum Laubanens. in *Pompa Regii* (Matthiæ II.) *ingressus in superior. Lusat. in præfat. ad ordin. Lusatiæ*. Morgenland apud Strickere in *Histor. Caroli Magni*, & Rudolph de Embs in *Paraphras. Biblic.*

Imperii Christiani titulo] Rhenanus in *præfat. Rer. Germanicar. ad Ferdinand. Cæsar. & lib. 1. cap. Franci in German. Secund. & lib. 2. cap. 16. in fin.* Reinerus Reineccius in *Comment. de Saxon. orig. pag. 8. & pag. 31*. Stumpfius *lib. 3. Chron. Heluet. cap. 100*.

Röm. Reich Teutscher Nation] passim in *Recessibus & Constitutionibus Imperii*. Simon Pistoris *Consil. 1. n. 8*. inter Consilia Modestini Pistoris, Herman. Kirchnerus *de Repub. Disputat. 3. aucl. 9*. Reinh. Kœnig in *Synops. iur. publ. disc. 1. n. 40. in fin.* Theodor. Beza in *Annotat. in Matth. c. 10*. Brudlacht in *Epitom. iurisprudent. publ. lib. 1. c. 1. n. 23. & seq. & c. 2. n. 8.*

Et initio fuerunt] Albert Krantz. *lib. 8. Metropol. cap. 5*. Stumpfius *lib. 4. Chronic. Heluet. cap. 6*. Martin. Cromerus *lib. 1. rer. Polonic. cap. 10*.

Nostro tempore perseuerant] Munsterus *lib. 3. Cosmograph. cap. 7*. Tschudus in *Rhæt. Alpin. descript. cap. 38*. Serarius *lib. 1. Rer. Moguntiac. cap. 10. in fin.*

Gallia Romana] Reineccius in *d. Comment. pag. 8*. Hieronym. Bignonius IC. in *Not. ad Marculfi Formul. lib. 1. cap. 40*. Serarius in *Not. ad Vitam S. Kiliani lib. 1. cap. 6*. Freherus in *Dissertat. Qua propria lingua prisci Francor. Reg. vsi.* Sic *lingua Romana* pro hodierna Francica seu Gallica, Nithardo *Histor. lib. 3. anno* DCCCXLII. Wandelberto in *Vita S. Goaris lib. 2*. Cui opponitur *lingua Theudisca*; Serar. & Freher. *dictis locis*. Porrò etiam *Francia Romana* pro Gallia vsurpatur Luitprando Ticinensi, vt obseruarunt Stumpfius *d. lib. 3. cap. 10*. Scaliger in *Diatrib. de Lingua Europæor. fol. 125. & in Diatrib. de Hodierna Franc. Lingua, fol. 125*. Bignonius in *Not. ad d. lib. 1. cap. 40*. cui opponitur *Francia Teutonica* à Godefrido Viterbiens. in *Panth. part. 17*. & Rhenano *lib. 1. Rer. Germanic.* Sic *Romanus homo* pro Gallo in *Legib. & Capitular. Francor.* cui opponitur *Francus*, id est Germanus seu

Teutho:

Teutho: sicut apud Cassiodorum *lib.7.var.formul.cap.3.Romanus* & *Gothus*, id est Italus & Germanus, discriminantur.

Gallo-Francia] Hotomano dicitur *Franco-Gallia* in tractatu sic inscripto, *Celto-Galatia* Ptolomæo *lib.2.Geograph.cap.7.* De qua Claud. Verderius IC. in *Cension. in auctores pene omn.fol.68.& seq.* Wolffgang. Hungerus in *Vindicat.ling. German. in Not. ad Caroli Bouilli vocab.Celtic.in verb.* Wart, & Nicol Vignerius in *Summar.histor.Francor.lib.2.in Ludouico Nibili & Carolo Crasso XXVIII. Rege Francor. anno 885.*

Comprehendantur] sicuti hæc latius contra Thomam Murnarum exsequuntur Rhenan. *lib.1.Rer.German.* Henricus Bebelius in *Demonstrat.Germanos esse indigenas* & in *libello de Laude, antiquit.imperio, victor.rebusq; gestu veter.German.* & in *libell. Qui sint Heluetii, & an Rhenus disterminet Germaniam à Gallia.* Hieronymus Gebwilerus in *Libertat.German.de orig.Francor.*&c. Hermannus Comes Nuenarius in *lib.de origin.& sedib.priscor.Francor.* Conrad. Peutingerus in *Sermon.conuiuial.* Wimpheling. in *Epitom.rer.German.* Irenicus in *Exeges.German.* ipsimet etiam Impp. Maximilianus I. & Carolus V. Augg. in *Apologiis contra Regem Galliæ* publicatis, quas relatas leges in Reichshandlungen/ & *Constitution.Imperial.tom.1.*

4. At longe alia est conditio Slauorum in Bohemia & Morauia, qui facta in Germanicas illas prouincias irruptione; quum eas sibi per vim occupassent, à Germanis bello petiti, aut solo vsurpato cedere, aut se suaque omnia Imperio Germanico dedere iubebantur. Impares potentiæ tantæ resistendæ posterius elegerunt, supplicesque facti non gratiam modo, sed & ius ciuitatis Germanicæ impetrarũt, vt & subditis vti frui liceret priuilegiis ciuium Germanorum, & eorum Principes Regna atque Ducatus in beneficium iure feudali & clientelari reciperent, omnibusque ac singulis Principum Germanorum iuribus ac priuilegiis qua sacris, qua profanis, in vniuerso Imperio Romano Germanico, non secus, ac si origine essent Germani, suauiter vtiliterque gauderent. Ex quo tempore in Regno, ditione ac potestate Imperii Germanici, sub Archicancellariatu Moguntini Archiepiscopi, permanserunt vsque ad nostram ætatem. Nec illis vmquam officiebat linguæ Slauicæ vsus, quin nationi Germanicæ adscripti pro legitimis Germanis tam in Imperio, quam Ecclesia Romana, vsquequaque haberentur, eundemque Protectorem Cardinalem in Curia Romana, quem Germanica Natio accepisset, & ipsi sortirentur. Quod hodieque obseruatur tàm in Curia, quàm Academiis Italicis.

Slauorum in Bohemia] qualis etiam est Britonum in Gallia Aremorica; Venetorum in Gallia Cisalpina; Polybius *Historiar.lib.2.* Wallorum in Anglia; Cambdenus in *descript. Britanniæ:* Saxonum in Transsyluania Hungariæ prouincia: Matth. à Sudetis in *Subseciu.de orig.Bohem.& Slauor.* Presmellanorum in Sesia, & Vrnauaschorum ad lacum Verbanum, in Longobardia; Tschudus in *Rhæt.Alp.descript.cap.38.*

Archicancellariatu Moguntini] Christoph. Gewoldus *de S. Romani Imperii Septemuiratu cap. 9.vers.penult.* Michael Geringerus IC. in *Velitat.de S.Rom.Imp.Official.nu.22.* Vide subscriptiones in *Constitutionibus Imperial.* & in Reichs Satzungen.

Acade-

Academiis Italicis] Horatius Gabutius IC. in *Statutis & priuileg. almæ Vniuersitat. Iurištar. Gymnasii Bononiens.* Anton. Riccobonus *lib. 1. de Gymnas. Patauin.* Etiam Germanicis, vt Ingolstadiensi, in qua Bohemi ac Morau i cum Austriis & Sueuis sub vna natione cõpræhenduntur, vt testatur Wiguleius Hundius IC. Præses & Consiliarius supremi Consistorii Bauarici, in *Metropol. Sallsburg. in tract. de Fundat. Monaster. & Colleg. Bauar. fol. 239.*

5. Ne faciam longius, huc pertinet locus Gobelini Personæ, Decani Bielefeldensis & Officialis Paderbornẽsis, viri pro illo æuo cùm docti tùm prudentis, super distinctione prouinciarum, secundum linguarum differitatẽ, in hunc modum præcipientis: *Notandum, quòd sint plures prouinciæ inter Alpes & Oceanum, circa ripam Rheni fluminis versus Galliam prospicientes, quæ in libris antiquis inter Galliæ partes reputantur: omnes tamen vtuntur lingua Teutonica; & ideò inter prouincias Teutonicas à modernis computantur; vt sunt Alsatia, Brabantia, Selandia, Flandria, Hollandia. Vnde antiqui considerabant diuisiones prouinciarum secundum limites & terminos montium, & syluarum, ac marium: sed vulgares moderni attendunt tales distinctiones secundum differentias idiomatum. Vnde accidit, quòd illa ciuitas, quæ est in aliqua prouincia secundum vnam considerationem, est in alia secundum aliam considerationem.* Hoc vult dicere, Bohemos origine quidem esse Slauos, sed situ & regione Germanos; siue patriam suam à Teutonibus, linguam à Slauis habere. At nos tandem imperitum vulgus missum faciamus, & rem ipsam porrò pertẽdentes, ad id, vnde digressi sumus, reuertamur.

Gobelini] in Cosmodrom. ætat. 1. cap. 5.

Secundum linguarum differitatem] quæ dissensionem in natione generat, non distinctionem. B. Remigius Rhemensis in Epistola D. Pauli ad Corinth. 1. cap. 14. *Reuera in multis linguis varietas est; & vbi varietas, ibi dissensio.* Quæuis natio ab alia separatur vel propria cognatione, vt Græcorum, Italorum, Teutonum; vel vnita collectione, vt quondam Francorum; Ioannes Balbus Monachus Prædicatorius Ianuensis in *Catholico, verb. Natio:* hodie Germanorum, quorum natio Theutones & Gallos Imperiales, Danos & Suecos, Bohemos & Hungaros complectitur, & hoc nomine ab Italica, Gallica, Hispanica, & Anglica Natione discernitur, vt constat ex *Decretis Concilior. generalium*, & ex libello Romanæ Ecclesiæ, qui inscribitur; *Diuisiones decem Nationum totius Christianitatis.* Linguarum diuersitas non diuidit gentes sub vna eademque natione vnitas, licet moribus & consuetudinibus quibusdam peculiaribus dissentiant. Quo respexit idem Balbus in verb. *Germania*, scribens: *Horum* (scilicet Germanorum) *plurimæ gentes, variæ armis, discordes habitu, linguis dissonæ, & origine vocabulorum incertæ.* Cui concinit Conrad. Celtes *de situ & moribus Norinbergæ, cap. de Hercinia sylua, in fin.* inquiens: *In quo tractu Germaniæ, id est, Septentrionali, tres nobilissimas gentes, Sueuos, Francos & Bemos, sylua suis saltibus claudit; moribus tamen, & lingua, vel religione differentes.* Et *de situ Germanor. cap. vlt.* asserit, Germaniam

Et variis populis, vario & discrimine linguæ,
Syderibusq; suis, DEVS & natura tulère.

Denique Ioh. Matth. à Sudetis IC. Bohemus, amicus noster vetus, in Subseciu. de orig.

rig. Bohem. & Slauorum: *Nec tam nationibus*, inquit, *quàm regione videtur Ptolomæus distinguere Sarmatas à Germania, Vistula amne: quia Burgundiones, Guttones, aliosque Germanos numerat inter Sarmatas.* Et hæc fuit ac est constans perpetuaque virorum Sapientum sententia: quamquam ab ea seorsim abire videatur Munsterus *lib. 2. Cosmograph. cap. 29. in fin. & lib. 3. cap. 7. in fin.* & Henricus Christophorus à Griesheim, Eques & Nobilis Consiliarius Hassiacus, in *Discurs. Historico-politico de Comitiis Imperii Rom. German. conclus. 68.* Quibuscum facere putatur Tacitus in German. scribens: *Gotinos Gallica, Osos Pannonica lingua coarguit non esse Germanos; & quòd tributa patiuntur: partem tributorum Sarmatæ, partem Quadi, vt alienigenis, imponunt.* Sed Tacitus loquitur de origine, non de nationis Germanicæ Situ ac Imperio, sub quo vtraque illa gens comprehendebatur, vt ipsa Taciti verba satis edocent, qui & ante de Osis dixerat: *Arauisci in Pannoniam ab Osis Germanorum natione*; & ex aliis auctoribus demonstrat Cluverus in *German. antiq.* Hoc enim iure vtimur, vt in tali casu magis sit respicienda iurisdictio, quæ sola politicè Germaniam definit, quàm lingua, asserit Carpzouius in *Dissertat. de Capitulat. Cæsar. cap. 5. num. 9.*

Situ & regione Germanos] ita sentit Rhenanus *lib. 1. Rer. Germanic. fol. 4.* Willichius in *Commentar. in Taciti German. lib. 1.* Conradus Gesnerus in *Onomastic. verb. Boëmia*, Euphormio Lusininus siue Ioannes Barclaius IC. summi Pontificis Romani & Regis Magnæ Britanniæ Consiliarius ac Legatus, in *Icone Animor. de Bohemis.* Iac. August. Thuanus *lib. 2. Historiar. sui tempor. in princip. & lib. 56. anno MDLXXIII.*

Patriam suam à Theutonibus] Wenceslaus Hagecius de Libotschan Presbyter Bohemus in *Chronic. Bohem. in prolog.* & Iohannes Sandelius Notarius Ciuitatis Cadanensis in *præfat. in Chronica Hageciana* ab se in Germanicum sermonem translata.

Caput II.

BOHEMIA SLAVICA GERMANIÆ NOSTRATIS PORTIO. in medio eius sita. Iniustum quorundam Imperii Ordinum grauamen de causis extra Germaniam in Bohemiam extractis. Bohemia ab Imperatoribus & Ordinibus pro alienâ prouinciâ nunquam fuit habita. Comitia Imperii in Bohemiam indicta. Lingua Slauica non exterminat Bohemos ex Germania. Causa alienationis Bohemorum ab Imperio fuit exauctoratio VVenceslai Cæsaris eorum Regis, & schisma Hussiticum eam subsecutum. Ius retorsionis Germanorum in Bohemos.



IXIMVS, non modò priscos illos Bohemiæ colonos fuisse Germanos, verum etiam successores eorum Slauos Zecchios in Germanorum numero reponendos esse, ipsamque Bohemiam cum Morauia in præcipuo Germanicorum Principatuum gradu col-

du col-

du collocandam. Id nunc ita esse, probatorum auctorum testimoniis & exemplis euincemus. Eginhardus, siue is sit Einhardus ex fide vetustorum codicum nominandus, Caroli Magni Imperatoris Cancellarius & gener, in libro de vita & gestis eiusdem Caroli Magni, scribit: *Omnes barbaras ac feras nationes, quæ inter Rhenum ac Vistulam fluuios, Oceanumque & Danubium positæ, lingua quidem penè similes, moribus verò atque habitu valde dissimiles, Germaniam incolunt, perdomuit: inter quos fere præcipui sunt Boemani*, &c. Anonymus vetus Monachus Benedictinus in Vita S. Adelberti Pragensis Episcopi, in princip. *Est locus in partibus Germaniæ, diues opibus, præpotens armis, ferocibusque viris, quem incolæ Boemiam cognomine dicunt.* Similia habet Cosmas Pragensis Episcopus, qui electus fuit anno Christi nati MXC. in *Chronic. Bohem. in princ.* Fridericus II. Imper. Regi Bohemiæ in hæc verba rescripsit: *Pontificem Romanum insidiari nationi orbis reginæ* (id est Germaniæ) *ideo dare illum operam, vt eius* (scilicet Germaniæ) *valentissimas gentes, Boiemos, Teutonas*, &c. *committere quouis queat modo.* In Decretis Concilii Lugdunensis in Gallia anno MCCXLV. celebrati: *Magnates Alemaniæ, Rex Bohemiæ, Dux Lotharingiæ*, &c. Matthæus Paris Consiliarius Regis Angliæ in Histor. maiore, de Richardi Cæsaris electione scribit: *Hi sunt maximi in Alemania, ad quorum nutum pendet electio ipsius Regni* &c. *Rex Bohemiæ, Comes Palatinus de Rheno* &c. Tancredus Bononiensis IC. in *Prouinciali seu Annotat. Episcopatuum totius orbis*, inter Suffraganeos Archiepiscopi Moguntini in Alemania numerat Pragensem & Olomucensem Episcopos. In *Decretis Conciliorum Constantiensis & Basiliensis*, Episcopi & Prælati Bohemiæ, Morauiæ & Silesiæ in Natione Germania reponuntur. Quin & ipsum Regnum Bohemiæ in eadem Natione recensetur cùm in dictis *Conciliorum Decretis*, tùm in *Practica Cancellariæ Apostolicæ*. In Matricula Imperii in Comitiis Norinbergensibus anno MCCCCLXVII. contra Turcas instituta, in fine legitur; *Item*, Nachdem Böheim/ Mähren/ Schlesien/ Lusitz/ auch Egerer vnd Elnboger Kreyß/ auch zu der Teutschen Nation gehören.

Vita S. Adalberti] quæ exstat in *Rerum Bohemicarum antiquis Scriptoribus* à Frehero collectis, vbi Cosmæ Pragensi adscribitur: & in *Antiquæ lectionis tom. 5. part. 2.* ab Henrico Canisio IC. Ingolstadiensi in lucem protractæ. Diuersa est vita S. Adelberti Confessoris & Leuitæ à Cœnobitis Medelocensibus scripta, apud Laurentium Surium, Carthusianum Coloniensem, *tom. 3. de Probatis Sanctorum historiis.*

Friderico II. Imp.] apud Auentinum *lib. 7. Annal. Boior. fol. 542.*

In Decretis Concilii Lugdunens.] apud Matthæum Paris in *Histor. maior. fol. 655.* & apud Seuerinum Binium, Canonicum Coloniensem, *Tom. 3. Concilior. general. part. 2.*

In Prouinciali] quod refert etiam Petrus Rebuffus IC. & Aduocatus Parisiensis, in *Praxi beneficiorum* post practicam Cancellariæ Apostolicæ, sub hoc titulo: *Prouinciale omniũ*

Ecclesiarum Cathedralium vniuersi orbis: idque se excerpisse dicit ex *libro Cancellariæ Apostolicæ*. Verba hæc sunt: *In Alemania Archiepiscopus Moguntinensis hos habet suffraganeos: Pragensis, caput Regni Boëmiæ. Marouiensis vel Olomensis.* leg. *Olomucensis*: quo pacto etiam restituendum est in *Taxa annatar. Rom. Ecclesiæ*, vbi vulgò legitur *Olonincensis*. Videatur Aubertus Miræus, Canonicus Antuerpianus, in *Not. Episcopatuum totius orbis*.

In Decretis Concilior. Constantiens.] apud eundem Binium *dict. tom. 3. Concil. general. part. 2. & tom. 4. part. 1.* & Ioan. Stumpfium in Beschreibung deß grossen allgemeinen Concilii zu Costenz gehalten *part. 1. sess. 7. & sess. 12. fol. 70.*

In Natione Germanica] Bohemiam & Morauiam, earundemque Episcopos, in Germania ponit & enumerat Renatus Choppinus I C. *lib. 1. de sacra politia tit. 3. n. 8. in fin. & lib. 2. tit. 4. num. 16. in princip.*

In Practica Cancellariæ Apostolicæ] apud Rebuffum dicto loco. Adde etiam librum *de Diuisionibus decem Nationum totius Christianitatis*, & libellum Gallicè scriptum ab innominato auctore sub indice; *La diuision du Monde*, &c.

2. Leopoldus de Bebenburg, Episcopus Bambergensis, in tract. de Iuribus Regni Francorum & Imperii Roman. cap. 2. scribit in hæc verba: *Ludouicus* (Pii filius) *habuit Orientale Regnum Francorum, scilicet totam Germaniam vsque ad Rheni fluenta, & nonnullas ciuitates cum adiacentibus pagis* (i. e. territoriis) *trans Rhenum: & vocatus est Rex Germaniæ. Et intellige Germaniam, Bohemia, Pannonia & Morauia inclusis.* Et cap. 3. fol. 25. *Licet posteritas Caroli Magni diu habuerit Regnum & Imperium Francorum, tamen Regnum & Imperium huiusmodi fuit diuisum tempore Imperatoris Lotharii. Cuius Regni diuisi vna pars fuit tota Germania, Pannonia, Bohemia & Morauia inclusis; quam ex diuisione huiusmodi Ludouicus, frater dicti Lotharii Imperatoris, in portione hæreditatis obtinuit.* Cui adstipulatur Gobelinus Persona in Cosmodrom. ætat. 1. cap. 5. scribens: *Item rursus incipiendo versus meridiem, prouinciæ Germaniæ sunt Cracouia, Colonia, Bohemia, Slauonia; quæ prouinciæ omnes vtuntur lingua Gothica vel Slauonica.* Sed omnium disertissimè Æneas Sylulus Piccolomineus, Sigismundi, Alberti II. & Friderici III. Impp. Cōsiliarius, Cardinalis & Archiepiscopus Senensis, & tandem factus Pius II. Pontifex Maximus, in Histor. Bohem. cap. 1. *Bohemia (inquit) in solo Barbarico trans Danubium sita, Germaniæ portio est, &c. nec alia Bohemia, quàm Teutonum terra, coniungitur.* Et in Commentar. de Europæ statu sub Friderico III. Imp. cap. 17. *Bohemia intra limites Germaniæ inclusa, sola Aquilonibus exposita est, habens ad Orientem Morauos & Slesitarum partem; ad Aquilonem Saxones & Misnenses; ad Occidentem, agrum Noricum; ad Meridiem, Austriam & Bauariam, vndique Germaniæ populis cincta.* Et in Orat. de Constantinopol. clade & bello contra Turc. congregat. habita ad Ordines Germaniæ in Comitiis Francofurdianis anno MCCCCLVI. *Soli ex alienis in vestro solo Bohemi sedent, potentissimi & nobilissimi populi. Sed & illi vestro Imperio parere se aiunt, Regemque habent vestri sanguinis Nobilissimum Ladislaum.* Hucusque produximus testes ex media ætate: qui sequuntur, Patrum & nostra memoria vixerunt.

3. Iaco-

3. Iacobus Spiegelius I C. & Consiliarius Cæsareus, in Scholiis ad Guntheri Ligurinum lib. 5. in princ. *Boemiam Germanici Imperij Regnum fuisse, nemo negare potest.* Sebast. Münsterus in Cosmograph. lib. 3. cap. 501. *Bohemia regio Germania limitibus inclusa, sylua Hercinia, tanquam natiuo muro, vndiq; cingitur.* Et in Description. German. pro Tabula Nicolai Cusæ intelligenda, cap. 2. *Quum Bohemia contineatur intra Germaniæ limites, vndiq; piceis cincta arboribus, atq; vallata montibus, Germaniæ connumeratur.* Ioan. Boëmus Aubanus lib. 3. de Moribus gent. cap. 11. *Boemia regio Germania limitibus inclusa.* Hugwaldus Mutius Heluet. in Chron. Ger. li. 1. fol. 7. *Nostro tempore Germaniæ regiones appellantur hoc genus nominibus, &c. Boemia, Schlesia, Polonia, Bauaria, Pannonia.* Ioannes Dubrauius Episcopus Olomucensis lib. 1. Histor. Bohem. in princip. *In Germania sita est Bohemia.* Et lib. 9. testatur, *Bohemos Germanis permixtos ipsam Germaniam inhabitare.* Martinus Boregk Vratislauiens. in Chron. Bohem. in princ. Das Böhmerland ist eine gegend in Teutschland / &c. Georgius Agricola in Orat. de Bello aduersus Turcam ad Ferdinandum Regem & Principes German. *Bohemiam in Germania sitam esse, nemini dubium credo; Germanis etiam parere Satrapis, quorum nonnulli licet linguam mutarint, ipsos tamen priscarum familiarum nomina, quæ adhuc retinent, satis Germanos esse declarant.* Ioachimus Camerarius Papæberg. in Orat. ad Principp. Christian. de bello Turcico: *Bohemia subdita Regi nostro* (scilicet Ferdinando I. Cæsari) *& ipsa nostra putanda est.* Georg Fabricius Chemnicens. in Poemat. *Germanos inter populos Boiemia Regnum Constituit. &c.* Lottinus, Legatus Venetus apud Cæsarem, in Practica seu Thesauro politicæ sapientiæ part. 1. in relat. de Aula & Regno Imperatoris Roman. *Vndique Regnum hoc Germanis populis circumseptum est. Terminatur enim ab Septentrione, Silesia, Lusatia, & Misnia; ad Occasum Franconia siue Norico, Voitlandia & Palatinatu superiori; ad Ortum Morauia ac Silesia parte. In longum ab Ortu in Occasum habet milliaria Italica centum sexaginta; in latum verò siue à Borea in Austrum, centum & quatuor.* Franciscus Sansouinus, I C. Italus, de Gubernat. & admin strat. diuersor. Regnor. & Rerumpublic. lib. 4 cap. de Germania; *In Germania sunt præterea duo Regna, Dania & Bohemia.* Et post ibi; *Superior Germania habet istas regiones, &c. Bauariam, Austriam, Styriam, Morauiam & Bohemiam.* Ioannes Boterus, I C. Italus, in Politia Regia, de Imperio Roman. fol. 58. *Germania in plures prouincias diuisa est, sed præcipue sunt (loquor de iis, quæ viua membra Imperij sunt) Austria, Bohemia (quamuis hæc multis priuilegiis gaudeat, quæ eam ab oneribus eximunt) Morauia, Silesia, Lusatia, &c.* Hieronymus Contarenus, Episcopus Iustinopolitanus, in Descript. totius orbis, in Germania, fol. 17. *In Germania hæ sunt regiones, Saxonia, Bauaria, Austria, Boemia, Marcomannia, id est, Morauia.* Iacobus Augustus Thuanus lib. 56. Historiar. sui tempor. anno MDLXXIII. *In Germania Boemi, Silesii & Moraui.* Sethus Caluisius in Oper. Chronologic. anno DCXLV. *Dalmatæ*

mata Slaui, Duce Zecchio, in Germania Regnum Bohemorum occupant. Aubertus Mireus Canonicus Antuerpiens. in lib. de Reb. Bohemic. cap. 1. *In Germania sita est Bohemia, &c.* At quorsum me abripit tùm veritatis vindicandæ feruor, tùm illorum inuidia, quos tantis Europæ luminibus obstruere, quod in se est, nec pudet nec pœnitet? Quis enim est tam obstinax in suæ mentis præconcepta opinione, quem tot non recentium modo, non priuatorum, non profanorum, sed & veterum, & illustrium, & sacrorum hominum, consentientes sententiæ haud dicam mouere, sed conuincere ac obstringere non debeant?

Hugvvaldus Mutius] qui ab imperitis nunc *Huldricus*, nunc *Henricus*, nunc aliter prænominatur: quum illud ei fuerit nomen à parentibus inditum, habitantibus in villario Stocken proximè Episcopicellam vrbem Turgouiæ Heluetiorum, è regione prædii paterni Espeni, mihi natalis Solis in quo ego primam huius lucis vsuram accepi anno Christi nati 1576. in festo Epiphaniæ.

In Practica seu Thesauro politicæ sapientiæ] interprete Philippo Honorio, siue potius Iulio Bello Iustinopolitano, primùm Cardinalis Valerii Veronensis Romæ, dein Cardinalis Dietrichsteinii in Morauia Secretario, qui hoc opus ex Italico in Latinum sermonem conuertendum me auctore suscepit.

Consentientes sententiæ] quibus insuper calculum suum ex animi sententia addunt, Albertus Krantzius, Decanus Hamburgensis, *lib. 1. Wandaliæ cap. 4.* Ioannes Carion, Mathematicus Brandeburgius, *lib. 3. Chronic. anno* CCCCXXVII. Franciscus de Rosieres, Archidiaconus Tullensis, in *stemmat. Ducum Lotharing. tom. 4. in histor. cap. 68 fol. 255.* Georg. Agricola *de Veteribus & nou. metall. lib. 1.* Althamerus in *Scholiis in Taciti German. in princ.* Munsterus in *Cosmograph. lib. 3. & in Descript. German. cap. 2.* Ioan. Stumpfius *lib. 2. Chronic. Heluet. cap. 4. fol. 58.* Irenicus in *Exeges. German. lib. 1. cap. 42.* Conradus Gesnerus, Medicus Tigurinus, in *Onomastic. verb. Boemia,* Iosephus Rosaccius in *Mundo elementari & cœlesti*, Ioachimus Cluten à Parchum, IC. & Professor Argentoratens. in *Syllog. rer. quotidian. cap. 24. lit. e.* Marq. Freherus in *Not. ad lib. 2. Petri de Andlovv cap. 2.* Thomas Lansius, IC. & Consiliarius Wirtenbergicus, in *Consultat. de Prouinciar. Europæ inter ipsas principatu, in Orat. pro German.* passim, Daniel Otto IC. in *Dissertat. de Iur. publ. Imp. Rom. cap. 10.* Quirinus Cubachius IC. *lib. 2. Iurisprudent. Germano-public. cap. 6. n. 27.* Augustus Vischerus, IC. & Consiliarius Electoralis Treuirens. in *Discurs. de Election. Regis & Imp. Rom. conclus. 10. n. 44. quæst. 4.* Iodocus Hondius in *Atlante minor. in descript. German.* Zach. Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Regum. Bohem. in topograph. regni Bohem. descript. sect. 1. in pr.* Dominicus Arumæus in *Discurs. 4. ad Aur. Bull. conclus.* 18. Georg. Gumpeltzhaimerus in *Disputat. de Regalib. conclus. 115.* Reinhardus Kœnig IC. in *Theatro polit. part. 1. cap. 30. n. 32.* Æmilius Chreggrene Saxo, vel verius Michael Geringerus Hoianus IC. in *Velitat. de septem sacri Rom. Imp. Officialib. n. 22.* denique Lexicographi, Dictionarii & Nomenclatores plerique omnes, quos inter honoris & doctrinæ caussa nomino Petrum Dasypodium adolescentiæ meæ magistrum, Iosuam Pistorium siue Maleterum Seniorem, tum Ecclesiasten Episcopicellanum, qui me recens natum sacra vnda tinxit, Iohannem Frisium Tigurinum parentis mei amicum, *in Dictionariis;* Hadrianus Iunius, Medicus Hornanus, excellenti vir

vir doctrina; Martinus Crusius, Nicodemus Frischlinus, Adamus Siberus *in Nomenclatoribus* siue *Gemma Gemmar.* Sethus Caluisius in *Thesauro Latin. sermon.* Solus Bartholomæus Anglicus Bohemiam non in Germania, sed iuxta Germaniam ponit, *lib. 15. de Proprietat. rer. cap. 30.*

4. Nec Germaniæ tantùm portio est Bohemia nostras, verumetiam in medio eius sinu posita, vt supra indicauimus; & porrò asserit Conradus Celtes Protucius in libello de situ & moribus Germaniæ, ita canens;

Boemosque feroces,
Quos medio nutrit bellax Germania tractu.

Ioan. Boterus in Relation. vniuersal. lib. 1. cap. de Boëmia; *Boemi loquuntur in media Germania Slauonicè.* Cyriacus Spangenbergius in Chronic. Saxon. cap. 1. de duodecim Europæ Regnis; **Das neundte / Böhemen mitten in Teutschland gelegen.** Pantaleo Candidus lib. 1. Bohemaid. in princip.

Gesta Ducesq; cano populi, quem Boide sylua
Continet in medio Teutonis ora sinu.

In medio eius] Münsterus *lib. 3. Cosmograph. cap. 501.* Iohan. Baptista Eysen in *Deductione Bohemic. membr. seu part. 3. circa princ.* Ioan. Iessenius à Iessen Rector & Cancellarius Academiæ Pragensis in *Programmat. de funere Alberti Iani Baronis Smirzicij, &c.* Zach. Theobaldus in *Genealog. & Chronologic. Iudicum, Duc. & Reg. Bohem. serie, fol. 4. in fin.*

5. Hinc omnino factum esse puto, vt in Comitiis Mergetheimensibus anno MCCCLXXXVII. à Wenceslao Cæsare, eodemque Bohemiæ Rege, celebratis, in distributione circulorum Imperii, primæ partes delatæ fuerint Regno Bohemiæ cum subiectis sibi Principibus, Comitibus, Baronibus, terris & hominibus ad Coronam Regni spectantibus, vt habent Decreta eorundem Comitiorum, quem vulgò Recessum barbara voce appellant.

In Comitiis Mergetheimensibus] quorum Decreta, quoad hunc locum, refert Christoph. Lehmannus *lib. 7. Chronic. Spirens. cap. 48.*

6. Quæ cum ita sint, vti hucusq; à nobis commonstratum est, non queo nec possum satis mirari quorundam Imperii Ordinum inuidiosam querelam de processibus Aulæ Cæsareæ Pragensis, & caussis extra Germaniam in Bohemiam extractis, olim contra Sigismundum, nuper admodum Rudolphum II. Imperatores prudentissimos, & pacis publicæ communisque salutis studiosissimos, institutam. Eam primi omnium Ericus Lavvenburgius, & Henricus Slesvvicensis Duces, super nullitate processuum, vt ipsi aiebant, & iniquitate sententiarum à Sigismundo Imp. Pragæ in Bohemia, Brunnæ in Morauia, & Budæ in Hungaria latarum, excitarunt, prouocatione ad summum Pontificem Romanum, & Patres Concilii Basiliensis, inter-

terpo-

terposita. Quam tamen Imperator, de consilio Electorum cæterorumque Imperii ordinum, in publicis Comitiis, ceu friuolam & temerariam, maturè prudenterque cassauit atq; irritauit, interdicta Patribus Concilii in caussa Lavvenburgica, & Theodorico Archiepiscopo Coloniensi, Martini V. Pontificis Maximi Commissario, in caussa Slesvvicensi, cognitione incompetente.

In caussa Lavvenburgica] in Actis Concilii Basiliens. apud Binium *tom. 4. Concilior. gener. part.* 1. & meminerunt Georg. Spalatinus in *Chronic.* vnd herkommen der Churfürsten vnd Fürsten deß löblichen Hauß zu Sachsen *part. 2.* Georg. Fabricius *Origin. Saxonicar. lib. 6.* Marq. Freherus in *tract.* vom Fürstenrecht/ quem inscripsit, kurzer vnd gegründeter bericht vber die frag/ ob die Röm. Keys. May. in sachen Fürstenthumb/ ꝛc. belangend/ allein vnd zwar durch dero Reichshoffrath/ oder mit zuziehung der Chur- vnnd Fürsten/ zu erkennen vnd zu sprechen/ *fol.* 4. *& fol.* 22. Ludou. Persona, IC. & Consiliarius Saxonicus, in *Orat. de Witeberga,* And. Knichen *de Saxonico non pronoc. priuileg. verb. Electorum cap.* 2. Anton. Colerus, IC. & Patricius Lubecensis, in *Dissert. de Iure Imper. German. sect.* 24. Theodorus Reinkingk, IC. & Vicecancellarius Hassiacus in Principatu Marpurgensi, *lib.* 1. *de Regim. secul. & ecclesiast. class.* 4. *cap.* 19. *n.* 4. Dominicus Arumæus IC. in *Discurs. Academic. de Iure publ. vol.* 1. *pag.* 188. Sueuius apud eundem *vol.* 2. *pag.* 191. Caluisius in *Chronolog. anno* 1426.

In caussa Slesvvicensi] Iohannes Petersen, Superintendens Wagriæ, in *Chronic. Holsat. part.* 3. Arnoldus Huitfeldius, Cancellarius Regni Daniæ, in *Chronic. Danor. in vita Erici X. Regis,* Dauid Chytræus in *Histor. Saxon. lib.* 2. Meminerunt huius controuersiæ & alii scriptores, vt Andreas Angelus in *Chronic. Holsat. lib.* 2. Ionas ab Eluerfeld, Eques Holsatus, siue is sit Henricus Rantzouius, Produx Regius, in *Chersonesi Cimbr. annal. de Holsatia eiusq; statu, class.* 1. Ludolph. Schraderus IC. *Consil.* 21. *vol.* 2. Ernestus Cothmannus *consil.* 3. *vol.* 4.

7. Intentionem autem suæ appellationis fundabant in nescio quo Priuilegio Principibus Imperii Germanici concesso, in quo cautum esse prætendebant, ne caussæ eorum, siue sint ciuiles, siue criminales, extra Germaniam extrahantur, neue alibi quàm in ipsa Germania à Germanis iudicibus diiudicentur, ac definiantur: idque exstare dicebant in archiuo Comitis Schvvartzenburgii in Thuringia, qui eius esset conseruator à Cæsare & ordinibus constitutus, quemadmodum ex ipsis Actis & Documentis Cancellariæ Ducalis Gottorpianæ, & Regalis Hafnianæ, in literas à fide dignis scriptoribus est relatum.

In nescio quo priuilegio] cuius etiam mentio fit in Keyserlichem vnd Königlichem Land- vnd Lehenrecht *part.* 1. *tit.* 39. §. 1.

A fide dignis Scriptoribus] Krantzio *lib.* 6. *Saxoniæ cap.* 38. *Peterseno d. part.* 3. *anno* MCCCCXXIV. Spangenberg. *lib.* 4. *Chronic. Schavvenburg. cap.* 5. *vers.* da trat einer/ *& vers.* darauff der Keyser/ Huitfeldius *ibidem,* Chytræus *d. lib.* 2.

Conseruator] iidem Auctores, & Gryphiander in *commentar. de Weichbild. Saxon. cap.* 60. *n.* 16.

8. No-

8. Nostra memoria eandem querimoniam ex Capitulatione Cæsarea resuscitarunt Protestantes Electores ac Principes, inprimis Ciuitates Imperiales, in suis Grauaminibus Imp. Rudolpho II. Aug. pacifico, oblatis anno MDCI. Nec illi solum generatim, sed & possessores Principatuum Iuliacensium, Ernestus Marchio Brandenburgius, & Wolffgangus-Wilhelmus Palatinus Neoburgius, eampse querelam suorum principalium nomine anno MDCX. repetiuerunt. Sed Imperator gloriosissimus peræque, ac ipsius Successor Matthias Augustus frater, insuperhabita illorum inuidiosa protestatione, processus Aulicos in Bohemia continuauit, magno cum potiorum & saniorum Imperii Statuum, sacri profanique ordinis, assensu & approbatione: nec ipsi non queritantes herbam dare, & de suo prætenso grauamine tandem cedere coacti sunt.

Protestantes Principes] Bernhardus Bertramus IC. in *Dissertat. de Comitiis Imp. Roman. German. membr. 2. conclus. 24.* Benedictus Carptzouius, IC. & Consiliarius Saxonicus, in *Dissert. de Capitulat. Cæsar. siue Lege Reg. German. cap. 5. n. 9.* Mich. Geringerus in *Velitat. de Septem S. Rom. Imp. Official. n. 21.* August. Vischerus in *Discurs. de Election. Regis & Imp. Roman. conclus. 10. n. 44. quæst. 4.* Videantur schrifftliche Außführung der Chur- vnd Fürsten vnd Ständten von den Keyserlichen Hoffprocessen / im *Februar. anno* MDCI. zu Prag vbergeben: necnon Anonymi cuiusdam bedencken vber den Keyserlichen Hoffproceß / auff der Keyserlichen Mayest. Resolution auff obgedachte Außführung am 20. *Augusti eiusdem anni* ertheilt / quod is auctor in Comitiis Ratisponensibus anno MDCVIII. instituit: item hochwichtige vnd denckwürdige Copeyen vnd Schrifften / so zwischen der Röm. Keys. Mayest. *Rudolpho II.* vnd etlichen Churfürsten / Fürsten / Städten vnd Kreyßständten / *in puncto grauaminum anno* MDXC. zu Prag / MDCIII. zu Regenspurg / item sonsten *annis* MDCIX. vnd folgends sind abgeloffen: denique Anonymi Iurisconsulti *Informatio iuris & facti*, wie es mit den am Keyserlichen Hoffe wider die Stadt Donawerd außgangenen Processen / rc. beschaffen sey.

Possessores Principatuum Iuliacensium] im außschreiben an alle Christliche Potentaten / Chur- vnd Fürsten / auch ins gemein an alle vnd jede Ständte / Glieder vnd Vnterthanen deß H. Römischen Reichs / rc.

Processus in Aula continuauit] Auctor innominatus in der nothwendigen Erinnerung contra dictam *Informationem Donavverdicam part. 2.* Quem auctorem Mart. Magerus IC. in *Aduocat. armat.* audacter laudat Wilhelmum Iocher IC. & Consiliarium Bauaricum: vbi & ipsius Informationis auctorem nominat Sebastianum Fabrum I.V. Doctorem.

De suo grauamine cedere coacti sunt] vt videre est in eorum *Grauaminibus Ratispona anno* MDCVIII. item in *Commißione &* Vortrag Christiani Principis Anhaltini nomine Vnitorum statuum Pragæ anno MDCIX. & in Correspondentium *Grauaminibus Ratispona anno* MDCXIII. oblatis: in queis nulla eius vlterior fieri mentio, sed quodammodo iniustum relinqui ac præteriri animaduertitur. Videantur ipsa *Grauamina* in gründlicher Relation deß jenigen / so bey dem in anno MDCXIII. zu Regenspurg vorgewesenen Reichstag von der Euangelischen correspondirenden Chur- Fürsten vnnd Ständt / Gesandten vnd Abgeordneten verhandelt worden / *lit. A.*

9. At, inquiunt, ipſemet Imperator Rudolphus II. vi veritatis & ordinum Proteſtantium demonſtratione adactus, Bohemiam à Germania ſeparatam eſſe diffiteri non potuit. Sed pace illorum dixerim, ſi Imperator inuictiſſimus nunc reuiuiſcat, quin negaturus, id ſibi vmquam in mentem veniſſe, nedum vt publicè fateretur; nullus addubito. Et contrarium plane, ac iſti dicunt, à Conſiliariis Aulicis, è quibus non nemo adhuc ſuperſtes degit, tam in Decretis, quàm aliis ſcriptis exceptiuis, aſſeritur: nec ipſi Proteſtantes in libellis ſuprà memoratis inficiantur, & *Acta Comitiorum Ratisponenſium anno* MDCVIII. habitorum, abundè euincunt. Ecquid, amabò, illud ſibi vult, quod idem Imperator Rudolphus in *Conſtitut. de Pace religionis in Bohemia, anno* MDCIX. promulgata §. 8. decreuit, inquiens? **Dann wir ſie** (ſcilicet Bohemos) **auch in dieſem allem bey dem frieden deß heyligen Reichs / wegen der Religion auffgericht / der Religionfried genannt / als ein vornehmes Glied deß heyligen Reichs / bleiben laſſen.** Annon verbis hiſce clariſſimis teſtatur, Bohemiam eſſe præcipuum Imperii Germanici membrum?

Diffiteri non potuit] Bertramus in *d. Diſſertat. de Comit. membr. 2. concluſ. 24.* Geringerus *in d. Velitat. de ſept. Sac. Rom. Imp. Official. n. 22.* Viſcherus in *Diſcurſ. de Election. Regis & Imp. Rom. concluſ. 10. n. 44. quæſt. 4.*

10. Pergunt & hoc ariete muros Bohemiæ pulſare, quod Electores ac Principes Imperii Bohemiam pro Germaniæ prouincia, ne quidem tempore Caroli IV. & Wenceslai, Cæſarum ac Bohemiæ Regum, agnouerint: adducuntque in teſtimonium *Acta & librum Imperij ab anno* MCCCXCVIII. *vſq; ad annum* MCCCCXCIX. Francofordiæ in Comitiis compilata, in illis verbis; **Darzu VVenceslaus ſich nicht verſtehen wollen / vnnd in vielen Jahren nicht zu teutſchen Landen kommen:** nec non & Goldaſti **Reichsſatzungen** / *part. 2. fol. 63. & fol. 67.* Verùm ibi Theutonia & Bohemia non ſunt, vt cum vulgò loquar, oppoſitiuè, ſed reſpectiuè intelligenda, vt totum cum parte, & publicum Imperium cum Regno priuato, in quo VVenceslaus tanquam claudus ſutor Pragæ ſedebat totam vitam, comparetur. Nec inter cauſſas abdicationis VVenceslai Cæſaris vlla fit huius rei mentio in *Sententia Exauthorationis & priuationis*, lata & publicata ab Electoribus Lonſteinii ad Rhenum anno MCCCC. non vtique omiſſuris, ſi Bohemiam pro aliena prouincia agnouiſſent. Nam hodieque non Bohemi modo, verùm etiam Auſtrii, **das Reich** vocant Imperium Germanicum, hiſce vſitatis & parilibus formulis, **im Reich / ins Reich ſchicken / ins Reich ziehen.** quibus loquendi modis ſi quis contendat Auſtriam extra Germaniæ fines collocari, næ ille vehementer erraret, nec à quoquam Germano homine audiretur: haut magis, ac ſi quis Iuliacum, Cliuiam, Geldriam, &c. trans Rhenum ſitas prouincias, è ſolo Ger-

Germanico eliminare vellet, propterea quod sese etiamnum communi quodã vsu sermonis *Gallos*, nos autem Cisrhenanos, *Theutones* vocare soleãt, verbi gratia **in Teutschland schicken / in Teutschland ziehen /** dicantur illi, qui trans Rhenum ad nos Legatos vel nuntios mittunt, vel ipsi proficiscuntur, vt obseruaui in multis variisque auctoritatibus, instructionibus, & literis exinde datis & commissis.

Acta & librum Imperij] Geringerus in *d. Velitat. de Septem S. Rom. Imp. Official. n.* 22.

Goldasti Reichssatzungen] Bertramus in *d. Dissertat. de Comit. conclus.* 24. Vischerus in *Discurs. de Election. Regis & Imp. Rom. conclus.* 10. *n.* 44. *quæst.* 4.

Fol. 63. *& fol.* 67.] in anno 1370. & anno 1383. ex Hagecii *Chronic. Bohem. part.* 2. in dictis annis *fol.* 37. *& fol.* 47. *b.*

Sententia Exauthorationis] Constitution. Imperial. *tom.* 1. *fol.* 379. Reichssatzungen *part.* 1. *fol.* 158. ex Iacobi Kongelshouii *Chronic. anno* 1400. & Christiani Vrstisii *Germanic. historic. illustr. tom.* 2. *in fin.*

11. Instant vlterius, nec Carolum IV. Imper. nec eius filium Romanorum Regem VVenceslaum, status Imperii vnquam in Bohemiam, vt iudicium ibi, ceu in loco extra Germaniam sito, acciperent, euocasse. Verum & hanc quoque instantiam soluere possumus, ostendendo exempla & rescripta contraria, quorum quædam relata inuenies in *Collection. Constitutionum imperialium* & in Reichssatzungen. Ne longum faciamus, notanda sunt hæc Caroli IV. verba in ardua caussa vertente inter Ducem Austriæ & Burggrauium Norimbergensem: **So haben wir mit wolbedachtem muthe / mit rath vnserer Fürsten vnd Graffen / deß Reichs getrewen / mit vollkommenheit Keyserlicher macht / vnd mit rechter wissen / das geleutert: vnnd leutern das / vrtheilen / sprechen vnd wöllen / ꝛc. Mit vrkund dieses Brieffes / versiegelt mit vnserer Keyserlichen Mayestät insiegel / der geben ist zu Prag / ꝛc.** anno MCCCLXIII. Nec in alium finem Carolus IV. Imp. sua singulis Electoribus Palatia Pragæ assignauit, iureque hereditario possidenda tradidit, quàm vt sibi filioque suo Wenceslao, in cognitione caussarum Theutonicarum, & consultatione de rebus Imperii, præstò essent: quorum nonnulla etiamnum superesse, & nomina antiquorum possessorum retinere, ex Proceribus Bohemiæ in Anticamera Cæsarea, dum Pragæ anno MDCXII. Legatum agerem, cognoui. Et paulò antè indicata Caroli IV. Imperat. Decreta & Rescripta satis demonstrant, in eius Aula Pragensi semper vnum atque alterum ex Electoribus, præter Principes, Comites ac Barones Imperii, præsentes fuisse.

Vt iudicium ibi acciperent] Bertram. & Gering. *allegatis locis*, Vischerus *d. conclus.* 10. *num.* 44. *quæst.* 4.

Collection. Constit. Imp.] tom. 1. anno 1358. tom. 2. anno 1359. & anno 1396.

Reichssatzungen] part. 1. anno 1398. part. 2. anno 1358. anno 1361. anno 1371. anno 1394. anno 1396. anno 1398.

Caroli IV. verba] hoc Decretum exstat in dictis Reichssatzungen/ *part.2.fol.73.* transsumptum ex *Grauaminibus* in angestellter Revisionsachen der Stadt Nürnberg contra den Herrn Marggraffen zu Anspach/ als Burggraffen in Nürnberg/ ꝛc.

Electoribus palatia] nec Electores solùm sua Pragæ Palatia habuerunt, sed & reliqui Principum Magnates & à Cæsare in Imperio primarii, vt Dux Burgundiæ, &c. Hagec. in *Chron.Bohem.part.2.anno* 1350.*fol.*8.Boregk in *Chron.Bohem.part.2.fol.*321.

Nomina antiquorum possess.] vt est, verbi gratia, Sachsenhauß/ ad pontem Pragensem, à Rudolpho Electore Saxoniæ primùm exstructa domus; Boregk *d.fol.*321.

12. Obiicitur porrò, Imperatori non licere Pragam, aut in aliam Bohemiæ ciuitatem, ad comitia status Imperii euocare. Quid tum præterea? nec vltra Augustam Vindelicorum, nec infra Coloniam Agrippinam, eidem fas comitia indicere, vt est in Nouellis Imperii legibus sancitum: num ideò ceteræ Imperii vrbes extra Germaniam relegandæ & exterminandæ sunt? Et tamen cum Pragæ, tum aliis Bohemiæ locis, quondam fuisse ab Ordinibus Imperii Comitia celebrata, in monumentis literarum legimus: exempli gratia, Budevvitzii anno MCCXXVII. Libussæ in Silesia anno MCCXXVIII. Pragæ anno MCCXCVII. Cadani anno MCCXCVIII. Egræ aliquoties & nostra ætate Rudolphus II. Imp. Conuentum ordinum Deputatorum Pragæ anno MDCX. habuit, in quo Archiepiscopi, Electores, Principes Ecclesiastici & Laici, cum Austriæ & Burgundiæ Archiducum Legatis, comparuerunt. Ibi de controuersia Cæsaris & Matthiæ fratris, Hungariæ Regis; de Bohemorum, Morauorum ac Silesiorum ad Matthiam defectione; de restitutione Ciuitatis Donawerdanæ, de caussa Iuliacensi, de vnitorum denique grauaminibus & comminationibus, tractatum, actum, & decretum fuit, vt docent Acta illius Conuentus, & partim exsequitur Henricus Iulius Dux Brunsvicensis im gründlichen vnd warhafftigen Bericht/ wegen der zwischen der Röm. Keys. May. Herrn Rudolphen dem Andern/ vnd der Königl. Würd. zu Vngarn Herrn Matthiæ, getroffener Vergleichung/ auch abdanckung deß Passawischen Kriegsvolcks/ ꝛc.

Status Imperij euocare] Bertramus *d. num.*42.
Budevvitzij] Auentinus *lib.*7.*Annal.Boior.fol.*537. *& fol.*542.
Libussæ] idem *d. lib.* 7.*fol.*542.
Pragæ] Henricus Rebdorffens. in *Annal.anno* MCCXCVII. Henricus Stero in *Annal. Altahens. anno eod.* Siffridus Presbyter Misnensis in *Epitom. Chron. lib.* 2. *anno* MCCXCVII. Matthæus Marescalcus de Bappenheim, Canonicus Augustan. in *Chronic. Austral. part.* 2. *anno* MCCXCVII. Auentinus *d.lib.*7.*fol.*558. Hagecius in *Chron.Bohem.part.*1.*anno eod. fol.* 357. Gerardus de Roo, Historiographus Cæsareus & Austriacus, *lib.* 2. *Histor. Austri. anno* MCCXCVI. Sethus Caluisius in *Oper. Chronolog. anno* MCCXCVII.
Cadani] Bappenheimius *d.part.*2.*anno* MCCXCVIII.

Egræ]

Egræ] Geringer. *d. num. 22.* Hagecius in *Chron. Bohem. part. 2. anno 1461.*

Deputatorum Pragæ] Gothardus Artus Dantiscanus in *Mercurio Gallo-Belgic. succenturiato, in anno MDCX.*

Henricus Iulius] siue potius ipsius nomine atque iussu Wernerus Kœnig IC. & Cancellarius, quondam Collega & amicus noster sempiterna memoria colendus.

13. Deinde quum Imperii Comitia in liberis & immediatis Imperii Ciuitatibus ex legis sanctione debeant celebrari: Praga autem non sit immediata S. Imperii, sed prouincialis & Metropolitica Regni Bohemiæ ciuitas, iure meritoque suo Status se illuc sistere non tenentur, nisi vltro citroque consentiant.

Ex legis sanctione] Keyserlich vnd Königlich Land- vnd Lehenrecht/ *part. 1. tit. 97. & seq.* Speculum Saxonum *lib. 3. artic. 62.* quorū illius auctor Bertholdus à Grimmenstein Heluetius; huius Eppo de Repkaw Saxo perhibetur: Aurea Bulla Caroli IV. Imper. *tit. 28. §. 5.* Recessus Treuirensis *anno 1512. §.* Item haben wir vnd die Stände/ *66.* Christoph. Lehmannus *lib. 7. Chronic. Spirens. cap. 147. art. 7.* Auctor Discursus von Reichs-Tägen &c. *in princ.* Henricus Bruningus IC. Bremensis, in *tract. de variis Vniuersitat. speciebus. conclus. 13. lit. b.* Bertramus *de Comit. conclus. 22.* Griesheimius *de Comit. th. 64. & seqq.* Georg. Brudlacht IC. in *Epitom. Iurisprudent. publ. lib. 7. cap. 1. num. 15.* Rumelinus *ad Aur. Bull. part. 2. dissert. 3. th. 8.*

Sistere se illuc non tenentur] Carpzouius in *Dissert. de Capitul. Cæsar. cap. 5. num. 99.*

14. Iterum ingeminant, linguam Bohemicam esse contrariam Theutonicæ, & prorsus ab ea diuersam, adeò vt Carolus IV. Imper. quum à Summo Pontifice exemptionem Episcopi Pragensis à superioritate Moguntini Archiepiscopi Auenione contenderet, inter cætera argumēta hoc præcipuè, vt grauissimum & firmissimū, adduxerit, quòd idioma Bohemicum à Theutonico sit penitus alienum, & seorsam constituat nationem, cui nil desit, nisi proprius Archiepiscopus. Inde concludunt, Bohemiam vt lingua & moribus, ita natione esse à Germania separatam. Sed nostram vicem in diluenda hac obiectione occupent auctores omni exceptione maiores: quorum illatis sententiis infirmabitur, quicquid ab illis inductum est. Principiò dum Æneas Syluius, qui auctoritate Cæsarea Legatus in Bohemiam missus, omnia quàm diligentissimè explorauit, in Histor. Bohem. cap. 1. scribit in hūc modum: *In templis sermone Teutonico plebes docent; in Cæmiteriis Bohemico: solis Mendicantibus libertas fuit, qua vellent lingua populum instruere: quæ res palàm indicat, regionem ipsam olim Teutonicam fuisse, sensimq; subintrasse Bohemos,* id est Sclauos. Et in German. cap. 47. *Bohemia quamuis Sclauonico sermone vtitur, sub Imperio tamē Germanico sese continet, & moribus vtitur Teutonicis; & pauci sunt inter Bohemos, saltem Nobiles, qui non vtramque nouerint linguam; & vndique cincta est ea terra Teutonicis plebibus. Illud quoque Germanicam esse Bohemiam palàm ostendit, quod intra Ecclesias Teutonico tantùm sermone instruere populum Sacerdotibus permissum est; in Cæmiteriis*

autem Sclauonico. Alber. Krantzius lib. 1. Wandal. cap. 4. *Etiam Bohemia vndique septa Teutonibus, quid aliud studet, nisi quòd lingua sit conformis gentium proximarum? Accedit, quòd in Bohemia multi viuunt inter Teutones nati, qui linguam patriam non intermittunt.* Spiegelius in Scholiis ad Bartholini Austriad. lib. 1. *Methodius Martyr epistolam Wandalorum adducit, qui sese publice Germanos testantur.* Boëmus Aubanus lib. 3, cap. 11. *Mos vetus & Germanica lingua à plerisque in hanc vsq; diem obseruantur. in templis enim plebes sermone Teutonico docentur, in cæmiteriis Boemico.* Hinc Conrado Celti dicitur:

—— *Sclavusq; bilinguis.*

Linguam] videndus Martinus Cromerus *lib. 1. rer. Polonic. cap. 6.* Behemische Landordnung B. 4. Besoldus in *Differt. de Iurib. Maiest. sect 3. cap. 8. num. 11.*

Vt Carolus IV. Imp.] Clemens V. Papa in Bulla de erectione Archiepiscopatus Pragensis apud Hageciump *part. 1. anno* 1343. Albertus Argentinensis in *Chronic. anno* 1346. Iohan. Paulus Windeckius in *Commentar. de Principum Elector. orig. cap. 15. num. 5.*

Auctores omni exceptione maiores] præter memoratos consulantur, Archigrammateus Coloniensis in *Chronic.* der hyllilgen statt von Cölln/ *in Carolo IV. Imper.* Munsterus in *Cosmograph. lib. 3.* Rhenanus *lib. 1. Rer. German. fol. 4.* Willichius in *Comment. in Taciti German. lib. 2.* Carolus Stephanus in *Dictionar. historic. verb. Boemia.* Freherus in *Not. ad Andlow lib. 2. cap. 2.* Christophorus Gewoldus IC. & Consiliarius Bauaricus, in *Commentar. de S. Rom. Imp. Septemuirat. cap. 9.* Iacobus Pergaminus Fossombronens. in *Memoriali lingua Italic. verb. Boemia.* Georgius Beatus, Notarius Francofurdianus, in *præfat. ad Ordines Bohemiæ, præposita* der Beheimischen Landordnung *anno* 1604. Carptzouius in *Dissertat. de Capitul. Cæsar. cap. 5. num. 9. & num.* 10. Reinhardus Kœnig in *Theatr. politic. part. 1. cap. 30. n. 31. in fin.* Georg. Gumpeltzheimerus in *Disputat. de Regalib. th. 115.* apud Arumæum *tom. 2.*

Spiegelius] eiusdem Epistolæ Vandalorum ad Constantinum Magnum Imper. meminit quoque Krantzius *lib. 1. Wandal.* & Franc. Irenicus *lib. 1. Exeges. German. cap. 13.* Sed falsus fuit Methodius, dum putauit Vandalos eosdem fuisse cum Venedis nostris, quum *Vandali* fuerint Germani Sueui, *Venedi* autem sint Slaui, vt erudite monuit Cromerus *d. lib. 1. Rer. Polon. cap. 5.*

15. Tandem denique oggerunt, Bohemos ac Morauos in Germania esse alienigenas inde constare, quòd nec in Aula Cæsarea ad dignitates & officia Imperii Germanici, siue publica siue domestica, promoueantur; nec in sacro Consistorio tam inferiori quàm superiori locum aliquem inueniant; nec ad Prælaturas & Præfecturas Imperiales assumantur; nec in Cameræ iudicio, si fortè præsentati, recipiantur; nec vllo tum communi tum præcipuo iure in Germania hodie gaudeant; nec ciuicis muneribus siue ordinariis siue extraordinariis in Republica nostra fungantur. Largimur illis totam hanc ἔνστασιν, extra quàm si in formato syllogismo elenchus improbetur æquiuocationis. Non enim Bohemi ac Moraui excluduntur tamquam ἀλλόφυλοι, alienigenæ & extranei, sed iure quodam talionis, siue (vt cum practicis nostris

nostris loquar) retorsionis. Priores namque Bohemi communionem illam & participationem mutuam honorum ac bonorum, à maioribus non minus sapienter, quàm prudenter institutam, violare instituerunt, quum Rex eorum Wenceslaus, Caroli Quarti Imperatoris filius, fuisset propter pluri varia sua demerita Imperio abdicatus. Ex quo tempore Rex Wenceslaus & Procerum nonnemo Maiestatem Imperii Germanici parùm comiter obseruare cœperunt, id in summis opibus & industriis omnibus nitentes, vt iniuriam, quam putabant sibi illatam, tum in Summum Pontificem Romanum, eius depositionis auctorem, tum in ipsos Imperii Principes veluti exsecutores, vindicarent. Initium fecerunt à Magistris, Doctoribus & Studiosis Theutonicis, in Academia Pragensi constitutis, quibus M. Ioanne Husso instigāte, homine Bohemo & Theutonibus parum æquo, Rex Wenceslaus & votorum iura per sententiam abiudicauit, & reliqua priuilegia in tantum minuit, vt Theutones tot contumeliis irritati, Vniuersitatem Pragensem relinquere, & nouas condere Academias in Germania, Viennæ, Lipsiæ, ac Erfordiæ, coacti fuerint. Hinc animum ad religionem reformandam, vt Pontifici Romano ægrè facerent, appulerunt, introducta Wicleffi, Angli secta, eodem Husso & Hieronymo Faulfischio, ciue Pragensi, auctoribus: & post Hussi Hieronymique in Concilio Constantiensi condemnationem & combustionem, subinde in terram Theutonicam hostiles excursiones fecerūt. Quamobrem banno Pontificio excommunicati, & proscriptione pariter Imperiali damnati, quum ex omni regione caperentur ii, qui Hussitæ putabantur, diris insuper bellis Bohemi à Germanis impeterētur, vniuersos Theutonas Rokyczano incentore partim trucidarūt, alios bonis fortunisque omnibus spoliatos Regno expulerunt, lege sancita, ne quis eorum vmquam ad vllum officium, aut munus, quà ciuile, quà Ecclesiasticum, vllam etiam possessionem aut hereditatem in Bohemia admitteretur. In qua iniquitate quum etiam post factam transactionē, & in ius ciuitatis Germanicæ, quam proscriptione amiserant, restitutionem, pertinaciter inhæreret, Imperator ac Principes Imperii iure retorsionis vtentes, similiter Bohemos à cunctis honoribus & bonorum possessionibus in Imperio Germanico excluserunt. Vnde factum est, vt nec Rex eorum aliquando fuerit ad electionem Romanorum Regis in Imperatorem promouēdi citatus: & Archiduces Austriæ ansām arripuerint ius illud Electorale, quod Bohemis competebat, ambiendi. Non ergò alieni aut peregrini sunt Bohemi in Imperio Germanico quasi quidam capite minuti, tamen etsi retorsionem hanc suapte culpa patiantur, quum & priuilegia recuperarint, & antiquam retineant libertatem. Id quod infrà suis locis exsequemur.

Iure retorsionis] quod in tali casu licitum esse etiam inter ipsosmet Germanos iura docēt, & con-

& consuetudo vbique gentium, præsertim in Saxonia, obtinet. Videatur die Erbeinigung der Cron Böheim mit dem Hauß Sachsen anno 1557. auffgericht/§. Vnd nachdem die Stände vnserer Cron Böheim/ &c. item die Erbeinungen mit den Chur- vnd Fürstlichen Häusern/ Pfaltz/ Brandenburg vnd Oesterreich accordirt, in *Beylagu Germanicis*. Denique Ordinatio Politica Schawenburgensis à Principe Ernesto publicata *cap.31*. Ernesto, inquam, Principe omnibus laudibus extollendo, Domino & hero meo dum aduixit clementissimo, cuiusve felicissimam memoriam nulla vnquam obliteraret ætas, aut deleret inuidia, si tàm didicisset prudentiam regnatiuam, quàm calluit œconomicam.

Parum comiter obseruare] Theodoricus à Nyhem, Episcopus Verdensis, in *Nemor. vnionis tractat.6. Labyrintho cap.32. fol.474*.

Initium fecerunt à Magistris &c. Theutonicis] Hagecius in *Chronic. Bohem. part.2. anno 1409. folio 65.b. & anno 1411. fol.69. in fin.* Dubrauius in *Chronic. Bohem. lib.23. fol.193.* Anonymus in *Histor. de vita, actis & martyrio Ioannis Hussi*, impressa cum operibus Hussi, Zach. Theobaldus in Hussitenkrieg/*part.1. cap.5.* Cochlæus *lib.1. Histor. Hussitar. fol.13. & seqq.*

Husso instigante] idem Hagecius *d. part.2. anno 1408.* Æneas Syluius in *Histor. Bohem. cap.35.* Dubrauius *d. fol.193.* Boregk in *Chron. Bohem. part.2.* Cochlæus *lib.1. de bell. Huss. fol.19.*

Wicleffi Angli] Iohannis Wicleffi in Vniuersitate Oxoniensi auditor fuerat Hieronymus Pragensis, Magistrique sui libellos secum in Bohemiam attulit, Hussoque omnium primo communicauit. Hagecius *d. part.2. anno 1400.* Cochlæus in *Histor. Hussitar. lib.1. fol.8.*

Husso & Hieronymo Faulfischio auctoribus] Sic Hieronymus iste Pragensis cognominatur ab Hagecio in *Chron. part.2. anno 1400. fol.59.* Putridus piscis à Cochlęo *lib.1. Hist. Hussitar. fol.8.* Porrò rem ipsam enarrant Munster. *lib.3. Cosmograph. cap.502.* Hagecius *d. part.2.* Dubrauius *d. lib.23. Histor. Bohem.* Cochlæus *d. lib.1.* Theobaldus *d. cap.5. & cap.7.* & alii numerosi scribentes.

Proscriptione Imperiali damnati] Acta Comitiorum Norimbergensium anno 1431. & Matricula Imperii ibidem contra Hussitas instituta, quæ publicè exstat im warhafften abdruck fernerer *defensionum* vnd *respectiuè* eventualhandlung *&c.* in sachen deß Herrn Hertzogen zu Braunschweig *contra* die Statt Braunschweig *fol.147.* cuius auctor esse perhibetur Ioannes Ræhandius I C. & Reipub. Syndicus. Item im außführlichen warhafften historischen bericht/der Hertzogen zu Braunschweig Landfürstliche Hoch-obrigvnd gerechtigkeit *&c.* betreffendt/*part.2.* cuius auctor est ipse Illustrissimus Dux Henricus Iulius inter Principes sua ætate literatissimus.

Rokyczano incentore] M. Ioanne de Rokyczan, Presbytero Hussita, posteà in Archiepiscopum Pragensem electo, circa annum Domini 1436. Hagecius *d. part.2. fol.135.* Exstant eius scripta in Concilio Basiliensi disputata, cum refutatione Ioannis Ragusini. Librum eius *de septem Sacramentis* in lucem edidit Ioan. Cochlæus in *Histor. Hussit. in calce.* Quoad rem, videatur idem Hagecius *d. part.2. anno 1460. vers.* M. Rokyczan aber/*fol.170.*

Lege sancita] vel potius renouata ea, quam Sobieslaus, perduellis ille Bohemiæ Dux, anno MCXXXV. in conuentu Pragensi sanciuit hisce verbis: Erstlich solle kein Teutscher/ noch anderer außländer in der Statt Prag/ noch im gantzen Fürstenthumb/ weder im geistlichen noch im weltlichen Regiment kein ampt haben/ bey verlust der nasen; sondern

sollen

sollen nicht anders als für gäste gehalten werden: apud Hagecium in *Chron.part.1. anno 1135.fol.233.*

Ad nullum officium &c.] Ioh. Iacobus Wintherus IC. in *Dissertat. de Republ. & Regnor. constit. conclus.253.* Besoldus in *Dissert. de stat. Reipubl. subalt. cap.4. num.3.*

Quà Ecclesiasticum] renouata & in hoc Wladislai II. Regis ordinatione à Bohemis extorta, quam refert idem Hagecius *d. part.1. anno 1168. fol.262.b.*

Vllam etiam possessionem aut hæredit. in Bohem.] Wladislaus Rex Hungariæ & Bohemiæ in Diplomate de non alienandis Regni Bohemiæ Prouinciis & terris, sub dato Pragæ anno MDX. Daß auch niemands auß vnsern vnterthanen in denselben landen nichts macht habe hinweg zugeben/ zuverkauffen/ weder zu verpfänden/ keinem außwohner/ es sey deß Reichsfürstē oder andere/ auß keinerley erdachter weiß oder gewonheit/ also vnd darumb/ daß durch gewaltige leut die obgenannte Land/ vnnd Fürstenthumb von der Cron Böheim keines wegs nicht abgesondert oder entfrembdet werden möchten. Videantur die Erbeinigung/ so *anno* 1509. zwischen König Vladislao in Böheim an einem/ vnd Herrn Ludwigen Pfalzgraffen vnd Churfürsten/ anders theils: nachmals durch König Rudolphen *anno* 1595. vnd Churfürst Friederichen &c. auffgericht vnd bestättigt worden/ *vers.* So soll auch hinfüro in Erbfällen. Item, die Böheimische Erbeinigung mit dem Chur. vnd Fürstlichen Hauß Sachsen/ *anno* 1587. auffgericht/ *vers.* Vnd wiewol von wegen der todsfällen. Item, die Erbeinigung der Cron Böheim mit dem Chur- vnd Fürstlichen Hauß der Marggraffen zu Brandenburg vnd Burggraffen zu Nürnberg/ &c.

Ad electionem &c. citatus] Hagecius in *Chron. part.2. in Wladislao Rege anno 1486. & anno seq.* Hartman. Maurus IC. & Consiliarius Electoris Coloniensis, in *Relation. coronationis in Regem Rom. Caroli V. Imp.* &c. Krantzius in *Metropol. lib.8. cap.5.*

Archiduces Austriæ] Idem Maurus in *dicta Relatione* &c.

Alieni aut peregrini sunt Bohemi] etiam Silesii, Lusatii, Austrii, Tyrolenses, Heluetii, Holsati, Belgæ, & alii Germanorum populi quàm plurimi illud ius habent, vt neminem extra suam patriam natum, quos frembde & außländische appellant, ad officia publica gerenda admittant; Besoldus *d.c.4. num.3.* nec inde tamen consequum est eos, qui in aliis patriis ius patiuntur retorsionis, à Germanorum sic retorquentium societate & consortio excludi.

Caput III.

BOHEMIA A QVIBVS PRIMVM HABITATA. Herminones. Hermunduri. Nemetes. Tuiston nationis Theutonicæ conditor. Hermes seu Mercurius Trismegistus cur Teuthates dictus. Ascanez. Gomerus. Japheti benedictio ad Teuthones porrigitur. Mannus Imperii Germanici fundator.

QVÆNAM gens terram Bohemiam prima omnium habuerit, res est ab nostra memoria propter vetustatem remota, nec nomen eius in monumentis

mentis literarum consecratum legimus. Si quid verò dandum est fidei atq; auctoritati excellentium virorum, *Tuiscon*, qui & *Teutho*, quemve Moises *Aſtánez*, id est Ascanium, appellat, Gomeri filius primogenitus, Iapheti nepos, Noæ pronepos, gentis nostræ conditor fuit; à quo *Teuthones* Teutschen/ & *Teuthonia* Teutschland/ hodieque nominatur. Huic natus est filius *Mannus*, ad quem Tacitus originem Germanorum referre videtur. Manno tres filios idem auctor assignat; è quorum nominibus proximi Oceano Ingeuones, medii Hermiones, cæteri Isteuones vocentur. Igitur *Hermio*, qui & *Hermino*, ac posterioribus sæculis in *Harminium*, *Herimannum*, & *Hermannum* degenerauit, in sortitione orbis Germanici mediterranea eius accepit, id est, partes ad Danubium & Rhenum, vbi nunc Morauia, Bohemia, Franconia, Westphalia &c. frequentantur.

Nec nomen eius] Auentinus *lib.1.Annal.Boior.fol.*22. Rosieres in *Stemmat.Lothar.Duc.tom.*4. *cap.*63.*in hist.* Welserus *lib.*1.*Rer.Boicar.fol.*8. Tamen Alexander Guagninus in *Sauromatic.* opinatur, *Vandalos* primò in regionem hanc, in gentium migratione prima, venisse: circa annum orbis conditi MDCCLXXXVIII. post diluuium CXXXI. ante Christum natum MMCLXI. vt computat Zach. Theobaldus in *Genealogic.& Chronologic.Iudicum, Ducum & Regum Bohem.serie,&c.fol.*1.*in fin.* Quam deinde rursum deserentes, & propter Vistulam fluuium consedentes, Boiis Gallis vacuam reliquerint. Sed hæc vt incerta in medio relinquimus: nisi sub Vandalorum nomine Herminones compræhendat, quum vtrique à Sueuis originem traxerint.

Tuiscon] Tacitus in *German.circa princ.* Berosus Annianus *lib.*5. *Antiquitat.* Münsterus *lib.*1. *Cosmograph.cap.*29.*& lib.*3.*cap.*6. Philip. Melanchthon in *Chron.Carion.lib.*1. Auentinus *Annal.Boior.lib.*1. Alexand. Guagninus in *Sauromat.Europ.descript.in princ.* Berosus Annianus *lib.*4. Iodoc. Ludouic. Decius *lib.*1. *de vetustat.Polon.* Porrò in quibusdam Taciti exemplaribus scriptum reperi *Tuiston* pro *Tuiscon*: quam eandem scripturam in suis libris repræsentarunt Alexand. ab Alexandro *lib.*6.*Genial.dier.cap.*4. Mart. Frechtus in *Adnotat.in* Witikindi *lib.*1. Iod. Hondius in *Atlant.minor.* & alii viri docti. Quam scripturam vt verisimiliorem & ipsi etymo propiorem puto recipiendam, quòd vt à *Teutho*, Teutsch/ ita à *Tuisto* Tuitsch vernaculo sermone scribamus pronuntiemusque: Elias Reusnerus in *Enucleat.illustr.quæst.historic.cap.*2. Ioh. Iacob. Hermannus in *Centur. illustr.quæst.historic.dec.*2.*q.*7.*num.*8. Fertur autem Tuiston sedem Imperii collocasse in confinio Asiæ & Europæ super flumen Thanaim, circa annum orbis conditi 1827. post Diluuium 157. vt opinatur Stumpfius *lib.*2.*Chron.Heluet.cap.*2. Mich. Beutherus in *Comment.in Taciti German.par.*1.*cap.*5. Annius in *Berof.lib.*4. Guagninus *ibid.* Cromerus *lib.*1.*Rer.Polonic.cap.*2.*& cap.*14. Iodoc. Ludouic. Decius *lib.*1 .*de vetustat.Polon.* Dan. Otto in *Dissert.de iur.publ.Imper.Rom.Germ.cap.*6.*fol.*125. Inde colonias in Germaniam sub ductu Manni filii immisit, Herciniamq; syluam Hermioni seu Hermano nepoti in sortem addixit. Quò respexisse videtur Iulianus Cardinalis, quum Germanos cum Bohemis Hussitis conflicturos exemplo Tuisthonis ad fortitudinem cohortatur, apud Zach. Theobaldum *de Bell.Hussit.part.*1.*cap.*72. Et idem Decius ibidem ait: *Tuyscon Gygas legibus format apud Rhenum: quam pulchrè apparet, Sarmatas ad Tanaim vsq; prius legibus formatos, ea ratione, quod tempus illuc aduectus præcesserit, quibus sic legibus edoctis vltra Tuy-*

sconi

sconi sedes quærere placuit, & ita ad Rhenum vsque simul, & in Bohemiam, & alia loca venit, nihilominus priores sedes non relinquens.

Ascanez] Genes. cap. 10. v. 3. & Paralipom. lib. 1. cap. 1. v. 6. Eusebius & Hieronym. *in Chronic.* Besoldus in *Discurs. Polit. 5. de Rerumpubl. inter se comparat. cap. 1. fol. 226. in fin.* Hinc *Ascanaz* Iudæis Germaniam dici, scribit Beniamin Tudelens. in *Itinerar.* & obseruarũt viri docti, Munsterus *lib. 3. Cosmograph. cap. 6. in fin.* Michael Beutherus in *Comment. in Taciti German. par. 1. cap. 4.* Ianus Drusius *lib. 1. animaduersion. cap. 41.* Iodoc. Hondius in *Atlant. minor. in tab. German.* Freherus in *Not. ad Laonici Chalcondylæ Descript. German. tom. 1. Germanic. scriptor.* Dan. Otto in *Dissertat. de Iur. publ. Imp. Germ. cap. 6. fol. 123.*

Gomeri] quem sunt qui putent à Græcis & Latinis *Plutonem* dictum, & *Samothen* siue *Samotum* cognominatum; Berosus *lib. 5.* & ibi Annius Viterbiens. in *Comment.* Chassanæus in *Catalog. glor. mund. part. 12. considerat. 60.* Achill. Gassarus in *Epitom. Chronic.* Stumpfius *lib. 3. cap. 1.* Martinus Cromerus *de origin. Polonor. lib. 1. cap. 1. & seq.* & quo auctore Celtæ gloriantur; Cæsar *de Bell. Gallic. lib. 6.* Flau. Ioseph. *lib. 1. Antiquit. cap. 7.* Ezechiel Propheta *cap. 1. v. 5.* & ibi Interpretes, Stephanus Doletus in *lib. de Republ. Gallor.* Forcatulus *de Gallor. Imper. & philosoph. lib. 1.* Ioan. Picardus Toutremainus *lib. 1. de Prisca Celtopæd.* Petr. Ramus in *lib. de morib. veter. Gallor.* Fauchetus seu Falcetus *lib. 1. Antiquit. Gallic. & Francic.* Iacob. Valdesius *de Prærogatiu. Hispan.* in *proœm. num. 32.* & *cap. 5. n. 10.* Celtas autem intelligo quà Germanos, quà Gallos, de quibus Flau. Iosephus lib. 1. Antiquit. Iudaic. c. 7. scribit: *Quos nunc Galatas vocant, Gomarenses* (Γομαρεῖς, id est Germanos) *olim dictos, Gomer condidit.* Quod si ita est, idem mihi videtur *Gomer* & *Samotus* esse, qui *Saturnus*, & *Sol*, & *Pluto* Romanis in Germania prouincialibus dictus & cultus fuit. Vnde dies ei consecratus etiamnum à Boijs Sattertag/ id est *Saturni dies*; & à cæteris Germanis Samstag/ id est *Samoti dies*, appellatur. Celtis etiam videtur patrio nomine *Hellus* vocatus, quum Phœnices quoque & Assyrii Saturnum eundem cum Sole esse sciscerent, atque sub *Heli* nomine colerent, vt ex Damascio, Seruio & Photio obseruauit Claud. Salmasius in *Notis in Vopisci Aurelianum fol. 370.* Nec aliunde censeo *Heluetiis*, primis omnium Celtarum, nomen fuisse inditum, quam ab Heli custodia & cultu, quasi dicas Hellhüeter/ quum & *Solodurum* prima omnium vrbium Germanicarum Gallicarumque exstiterit: & ab horrendis superstitionibus ab Hermete seu Teuthate, vt Philastrius opinatur, introductis, quarumve nonnulla in Bacchanalibus nostris vestigia adhuc superant, Hell pro Regno Plutonis, id est inferno, & tralatè pro camino, adhuc Heluetiis & reliquis CeltoGermanis vsurpetur. Porrò à *Gomero* nomen retinere oppidum haud procul Witeberga dissitum, & Præfectura Electorali illustre, putat Lud. Persona in *Orat. de Witteberga:* & ab eodem Cimbros deriuari, constans est Doctorum opinio, quam tuetur Wolfgang. Musculus in *Comment. in Genes. cap. 9. v. 27.* Matthias Berneggerus in *Annotat. in Taciti Agricol. sect. 5. cap. 11. in fin.* Elias Reusnerus in *Enucleat. illustr. quæstion. historic. cap. 2.*

Iapheti] de quo est Noæ benedictio vaticina Genes. 9. *Dilatet Deus Iaphet, & inhabitet in tabernaculis Sem.* Quam B. Chrysostomus in Commentar. super Matthæ. mysticè interpretatur de suscipiendo à Germanis & Sarmatis Christianismo, inquiens: *Sem erat pater Iudæorum; Iaphet pater gentium, quæ per Christum ingressæ sunt in tabernacula Iudæorum.* Philastrius autem de dilatatione Imperii, quod à Romanis est translatum in Germanos, in *Catalog. hæreseωv cap. 118.* Videndus Mich. Beutherus in *Comment. in Tacit. German. part. 1. cap. 4.* idem Bernegger. in *Annot. in Tacit. Agricol. d. sect. 5. cap. 11. fol. 148.*

Mannus] patri in Monarchia succeſſiſſe traditur circa annum ante Christi natiuitatem 2000. vt opinatur Lehmannus *lib.1.Chron.Spirenſ.cap.4.* quo tempore Abraham Patriarcha in Oriente, & Semiramis in Babylonia regnarint; Stumpf. *lib.2.cap.2.* Dan. Otto in *Diſſertat.de Iur.publ.Imp.cap.6.fol.125.* Beutherus in *dict.Comment.par.1.cap.6.* Weitzius in *Semiramid.* Ioh. Iacob. Hermannus in *Centur.illuſtr. quæſtion.hiſt.dec.2.q.8.num.11.* Iod.Ludou.Decius *lib.1.de vetuſtat.Polon.*

Manno tres filios] Tacitus in *German.* Münſterus *lib.3.Coſmograph.cap.6.* Non moramur heic fabulas Annianas ſub Beroſi nomine *lib.1.Antiquit.orbis* diuulgatas; quas iampridem Gaſpar Varrerius Luſitanus in *Cenſura*, interprete Andrea Schotto, Societ. Ieſu Presbytero, Ioan Goropius Becanus *lib.4.origin.* Mich.Beutherus in *Comment.in Taciti German.par.1.cap.4.* & ibid. Filius in *Not.marginal.* Fridericus Tilemannus IC. in *Diſcurſu Philolog.de hiſtoricor.delect.* Ioſeph.Scaliger in *Chronic.Euſebian.* Ludouicus Viues, Beatus Rhenanus, Mart.Cromerus, & alii viri docti in ſuis cenſuris exploſerunt. Nec meliora ſunt ipſius Annii in eum *Commenta*, quàm aut Trithemii in Hunibaldum Francum, aut Sigefridi Petri in Friſica nugamenta, aut Iohannis Balæi in Anglicos logos. Porrò Aſcanium hunc familiæ ſuæ conditorem laudant Principes *Aſcanii* ſiue Anhaltini; Perſona in *orat.de Witteberga:* Mannum Comites *Mannisfeldii.* Vnde erat illa quondam inter eos conſuetudo, vt in literis ad Mannisfeldium ſcriptis Aſcanius; & viciſſim Mannisfeldius in iis ad Aſcanium, nomen quiſque ſuum præponeret, tamquam origine pares, vt mihi confirmauit Iacob.Bongarſius, Legatus Regius, harum conſuetudinum ſolertiſſimus indagator, cuiusve memoriam nunquam poſſum ſine deſiderio laudare.

Hermio] Rhenanus *lib.3.Rer.German.cap.1.* Spangenberg in *Chron.Saxon.cap.1.* Wimpheling.in *Epitom.verb.German.cap.1.* Stumpfius *lib.2.Chron.Heluet.c.2.* Beutherus in *Comment.in Tacit.German.par.1.cap.7.* Fuit iſte *Hermio* etiam aui cognomine *Teutho* ſeu *Teuthas* & *Teutbates* dictus, quod quaſi alter Tuiſthon & nouus Celtarum, id eſt Germanorum & Gallorum, auctor conſeruatorque exſtiterit, dum eos religione, moribus inſtitutisque informans, ad humanius ciuiliusque quoddam vitæ genus traduxiſſet, vt innuere etiam Beutherus videtur in *d.comment.part.2.cap.23.* Nominis ergò ſimilitudine decepti tam antiqui, quàm recentes ſcriptores, putarunt *Hermionem* noſtrum eundem eſſe, quem Græci *Hermetem*, Latini *Mercurium* dixere, veniſſeque ex Ægypto in Europam, & Germanos atque Gallos ſuperſtitionibus illis imbuiſſe, quas Druydes noſtri in myſteriis ſuis conſeruabant: quum ex Tacito conſtet, Hermionem à Manno in Germania fuiſſe genitum. Vnde fieri potuit, vt in Galliam colonias deduxerit, ibidemque ſub Teuthatis nomine cultus fuerit; Auentinus *Annal.Boior.lib.1.* Hondorphius in *Promptuar.exemplor.in 1.præcept.Decal.ſub rubr.de idolis Vandalor.& Slauor.* verb. *Teuto.* Non, inquam, ex Ægypto adueniens Teuthas, ſed ex Scandinauia, quæ Sueciam & Daniam complectitur, in Germaniam & Galliam colonos miſit. Inde enim Teuthones cum Cimbris profecti nomen vniuerſæ Germaniæ indiderunt; Alexand. Guagninus in *Compend.Chronicor. Lituan. in princ.*

Hermannus] Spangenberg *d.cap.1.* Sethus Caluiſius in *Oper.Chronolog.fol.7.*

Mediterranea eius accepit] Tacitus *ibidem.* Plinius *lib.4.Natural.hiſt.cap.14.* Pompon.Mela *lib.3.de ſitu orbis cap.3.in fin.* vbi pro *vltimi Germania*, legendum eſt *intimi.* Caluiſius ponit annum

nit annum Mundi conditi 2124. quo Hermio in Germaniam hanc interiorẽ transierit, & fundamenta Rerumpublicarum inibi iecerit.

Morauia, Bohemia] quas Hermionibus adſcribit Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.* 17. quos *Herminones* vocat Brotuffius *lib.* 1. *Chron. Martiſpurg. cap.* 1. ſic dictos quaſi mediterraneos, Sueuorum aborigines.

2. Reliquias gentis haud dubium quin Hermunduri propagarint, & ipſi Bohemiæ antiquiſſimi incolæ, qui ſiue à Nemetibus, ſiue à Boiis pulſi, in ea parte Bohemorum, apud quos Albis oritur, ſedes fixerunt. Eos tandem cum Marcomannis & Nariſcis, finitimis populis, aras & focos in Bohemia relinquere, & in Noricum demigrare, aduerſarum rerum fortuna coegit.

Antiquiſſimi incolæ] Tacitus in *German.* Auentinus *lib.* 2. *Annal. Boior. fol.* 110. vbi pro illis corruptis nominibus, *Variſtæ, Eumunduri,* emendatiùs legatur, *Nariſci, Hermunduri:* Brotuffius *lib.* 1. *Chron. Martiſpurg. cap.* 14. Hagecius in *Chronic. Bohem. in proœm. de orig. Bohemor.* vbi meminit & Regis Hermundurorum Panili, legumque ab eo conditarum, Palatii etiam Regii Hermundurorum, & locorum ab eis in Bohemia inſeſſorum ante Boiorum ſuperuentum.

In ea parte Bohemorum] Brentius in *Annotat. in Taciti German.* Philipp. Melanchth. in *Chron. lib.* 1. Victorin. Strigelius in *Comment. in Chronica Philippi,* Baſil. Pater in *Theſaur. erud. ſchol. verb. Hermunduri,* Matth. à Sudetis in *Subſeciu. de orig. Bohem. & Slauor.* Mich. Beutherus in *comment. in Taciti German. par.* 2. *cap.* 19.

Apud quos Albis oritur] inde fors eſt, vt Hermunduri appellarentur, quaſi Hermiones ripenſes: nam *Dur* priſcis Germanis aquam denotabat, vt ſcribit Cambdenus in *Britannia deſcript.*

In Noricum demigrare] Rhenanus *lib.* 1. *cap. Marcomanni cum Nariſcis & Hermunduris in Noricum, &c.*

3. Etiam Nemetes quoq; originem gentis ſuæ Hermionem conditoremque habere putantur, à Nemeto quodam ipſius nepote, quem Hibernorum hiſtorici è Scythia in Hiberniam primùm omnium transfretaſſe, eamque deſertam incoluiſſe commemorant. Contra ea Lanſius hominem fuiſſe Germanum, & populares ſuos in eam traduxiſſe aſſeuerat. Nomen ei ex re videtur inditum à **nemen**/ id eſt, rapiendo & prædando. Hi ergo inter Hermiones inclutiſſimi & fortiſſimi, ſortes Bohemiæ vltimas, Morauiam inſuper, & vicinas circum regiones, initio habuerunt. Inde Danubium, Rhenum, ipſumque Oceanum tranſgreſſi victricia ſigna in Germania, Gallia & Hibernia poſuerunt. Addo etiam, in Sarmatia & Scythia, quod ipſum nomen, quo Germanos, noſtro adhuc tempore, Sarmatarum & Scytharum ſoboles, Bohemi, Dalmatæ, Poloni, Moſci, Tartari, Bulgari, ipſi etiam Vngari, indigetant, ſatis oſtendit. *Nemetzki* illud eſt: & *Nemetum* appellationem vniuerſo generi hominum Germanorum ſiue Teuthonum olim communem fuiſſe, viri docti aſſeruerunt.

Hibernorum historici] Syluester Gyraldus Cambrensis *lib. 1. Topograph. Hibern.* Guilielm. Cambdenus in *Britannia in Descript. Hiberniæ*, Richard. Stanihurstus Dubliniensis *de Reb. in Hiber. gest. lib. 1. & in Adnotation. in Gyraldi opusc. de Reb. Hybernic.* Richard. Vitus Basinstochius, IC. Anglus, in *Not. rer. variar. & antiquitat. in orat. suas.*

Lansius] in Consultat. de Prouinciar. Europæ inter ipsas princip. in orat. pro German. fol. 89.

Anemen] Auentinus *lib. 1. Annal. Boior. fol.* 8. putat Germanos à Venedis seu Slauis sic à iaculando nominari; ab Vgris verò *Scythulas*, id est Scythas, schützen/ quasi dicas, iaculatores & sagittarios, vt ex Herodoto & Thucydide probat Matth. à Sudetis in *Subseciv. de orig. Bohem. & Slauor.* Hinc natus error Scriptorum Hibernicorum, ignorantium Germanos etiam *Scythas* ab antiquis nuncupatos.

Ipsi etiam Hungari] teste Alberto Molnaro Szeniciensi Vngaro, in *Grammatica Vngar. method. lib. 2.*

Nemetzki] Ditmarus Mersepurgens. lib. 7. Chronic. de reb. gestis Saxon. Impp. fol. 101. *Ad vrbem, eò quòd à nostris* (scilicet Germanis) *sit condita, Nemetzi dictam.* quasi dicas Tuitium Teutsch. Sic oppidum in Bohemia à Germanis condita, etiamnum Slauicè vocatur, *Niemectzkybrodt*, id est, Germanorum vadum, vt docet Zach. Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Regum Bohem. serie circa fin.* Et Iodoc. Ludouic. Decius Polonus lib. 1. de Vetust. Polon. in princ. scribit. Germanicum mare à Polonis *Nyëmen* vocari. Apud Ioan. Zonaram & Michaelem Glycam in *Hist. Byzant.* legitur; ἔθνος δ' οἱ Νέμετζοι Κελτικόν· *Nemetzi gens Celtica.* Vbi Ioan. Leunclauius ad Glycam annotauit, Teutonas Slauorum lingua *Nemitzos* vocari. Et Abraham. Ortelius in Thesauro pro *Niemichis*, i. e. Germanis, habendos censet. Quos sequitur Freherus in *Notis ad Chalcondylæ Descript. German. tom. 1. Germanic. rer. scriptor.* Petr. Montanus seu Iodoc. Hondius in *Atlante minori in Descript. German.* Quæ scriptura videtur comprobare eorum opinionem, qui mediam syllabam in *Nemétes* producunt. Nam & apud Ptolemæum Νέμητες per η scriptum inuenitur, nec aliter Paulus Melissus Schedius, accuratissimus linguæ Germanicæ Criticus, quam media longa in suis ponit *carminibus.*

Viri docti asseruerunt] Lehmannus *lib. 1. Chronic. Spirens. cap. 1.*

Caput IV.

BOII E GALLIA CELTICA PROFECTI, SIGOVESO Duce. à queis Boiohemiæ nomen. eius situs & fertilitas. Cimbri à Boiis repulsi. ipsi Boij à Marcomannis expulsi. Boioariæ Regnum: nunc Ducatus. Critasirus Bohemiæ Rex. Boerobista Imperator Germanorum.



ERMIONIBVS siue Nemetibus Boii è Gallia Celtica profecti in hoc Germaniæ tractu successerunt, circiter annum Mundi conditi MMMCCCLX. ante Christum natum DLXXXVII. prætertopter; Nebucadnezare in Babylonia, Zedekia in Iudæa; Tarquinio

quinio Prisco Romæ regnantibus, tempore Ezechielis Prophetæ, vt computant Ioseph. Scaliger, eumque secutus Caluisius.

Hermionibus Boij] Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.* 17.

Boij è Gallia] quos tamen Spiegelius putat non minus Germanos fuisse, quam Gallos Semnonas, in *Scholiis ad Guntheri Ligurin. lib.* 5. *in princ.*

Ante Christum natum] Stumpfius *lib.* 3. *Chron. Heluet. cap.* 8. Welser. *lib.* 3. *Rer. Boicar. fol.* 8. ponunt annos circiter sexcentos totos ante natum Christum: quos sequitur Cluuerius *lib.* 3. *German. antiq. cap.* 3. *& cap.* 30. Cum Caluisio facit auctoritas doctissimi Tschudi in *Rhæt. Alpin. descript. cap.* 1. *in princ.* Stumpfius *d. lib.* 3. *cap.* 10. refert ad annum Vrbis conditæ CXLVI. siue CXLV. Tarquinii Prisci regnantis XVIII. Idem *lib.* 2. *cap.* 2. Berosum Annianum secutus scribit, Boium Celtarum seu Germanorum Regem vixisse circa annum Mundi MMCCCCLV.

Scaliger] lib. de Emendat. temp. cap... & in Animaduersion. in Chronic. Euseb.

Caluisius] in opere Chronolog. fol. 59.

2. Eos Sigouesus. Ambigati Celtarum Regis ex sorore nepos, auunculi consilio primùm in Italiam Bellouesum, fratrem secutus; inde à Camillo pulsus, per Pannoniam superiorem in fertilissimos istos Hercinios saltus traduxit. Sic memoriæ prodidit T. Liuius lib. 5. Hist. scribens; *Prisco Tarquinio Romæ regnante, Celtarum, quæ pars Galliæ tertia est, penes Bituriges summa Imperij fuit: ij Regem Celtico dabant. Ambigatus is fuit virtute fortunaq; cum sua, tum publica præpollens: quòd in Imperio eius Gallia adeò frugum hominumque fertilis fuit, vt abundans multitudo vix regi videretur posse. Hic magno natu ipse iam, exonerare prægrauante turba Regnum cupiens, Bellouesum ac Sigouesum, sororis filios, impigros iuuenes, missurum se esse, in quas Dei dedissent auguriis sedes, ostendit: quantum ipsi vellent numerum hominum exciirent, ne qua gens arcere aduenientes posset. Tum Sigouesò sortibus dati Hercinii saltus.*

Eos Sigouesus] Iustinus ex Trogo Pompeio *lib.* 24. Velleius Paterculus *lib.* 2. Rhenanus *lib.* 1. *Rer. German. cap. Externæ nationes in Germaniam veterem, & cap. Boij in Germaniam,* Welserus *lib.* 1. *Rer. Boicar. in princ.* Cluuerus *lib.* 3. *German. antiq. cap.* 30. Matth. à Sudetis IC. in *subseciv. de orig. Bohem. & Slauor.*

Inde à Camillo pulsus &c.] Strabo *lib.* 7. *Geograph.* Silius Italicus *lib.* 3. *de Bell. Punic.* Appianus in *Illyricis*, Pausanias *in Phocid.* Iustinus *lib.* 33. Athenæus *lib.* 5. *Dipnosophist.* Rhenanus *d. lib.* 1. *cap. Germani in Italiam Cispadanam* & et Philip. Melanchthon. in *Chron. Carion. lib.* 3. *& lib.* 4. Zach. Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Regum Bohem. serie &c. fol.* 2. Conrad. Gesnerus in *Onomastic. verb. Boii*, Welserus *d. lib.* 1. Christoph. Colerus *in Animaduers. in Taciti German.* Boregk in *Chronic. Bohem. fol.* 3.

3. Tum, coactis ad angustias Albis scaturientis Hermionibus siue Hermunduris, regioni nomen *Botohem* circumiacentes populi à Boiis incolis imposuerunt. Quod inde à Tarquinio illo ad hæc vsque tempora bis mille ducentos amplius retinuit annos. Id autem sonat der Boier siue Boienheim/ id est, Boiorum sedes, domicilium, seu patria; & contractè das Boiheim: vnde hodieque dicitur Böheim/ & corruptè Böhmen. Latini ex illo fecerunt alii *Botohemum*, vt Paterculus *lib.* 2. alii *Boiemum*, vt Tacitus in *German.* alii

alii *Bojemum*, vt Strabo *lib. 7.* apud quem tamen vox ea variè in variis exemplaribus corrupta legitur, Βυϐίεμον, Βυϊαίβιον, Βυΐασμον, Βυΐαιμον, vt Xylander & Casaubonus annotarunt. Ex quibus lectionibus illam, quæ Βυΐασμον præfert, Lipsio probari, mirari satis nequeo. Nam ex Paterculo & Tacito simulque hodierno eiusdem vocabuli vsu, satis certum est, optimam ex omnibus esse Βυΐαιμον: quamquam Cluuerius suspicetur, scripsisse Strabonem Βοΐαιμον, vel (vt ego restituendum puto) per diphthongi distractionem, Βούΐαιμον. Apud Claud. Ptolomæum *lib. 2. Geograph.* legitur, Βαΐμον, quæ scriptura planè ad nostram vernaculam pronuntiationem accedit. In Francicis Annalibus & Historiis itidem hoc nomen diuersimodè variatum est, vt *Begamini, Bechaimi, Behemi, Behemanni, Boemanni, Bethemani, Boemani, Boimani, Bemani, Bœmani, Boemi, Bohemi, Beheimi, Behemita, Behemenses*, & aliter aliquando scriptum legatur. Ex quibus *Becchaimi* Ioannni Nicotio & Marq. Frehero, *Boimani* verò Casp. Barthio probari animaduerto. Verum quis est, qui non videat, omnes illas corruptelas ex vera scriptura & pronunciatione nostrate *Behaimi* siue *Beheimi* esse detortas? Græci nostro sæculo scribunt Βοίμοι, Βοήμοι, *Boemi*; & Βοίμια, Βοήμια, *Boemia*. Etiam Itali, Galli, Hispani sine aspiratione ita scribunt pronuntiantque.

Boiohem] Dubrauius *lib. 1. Histor. Bohem. in princ.* Gesnerus in *Onomastic. verb. Boii*, Welserus *d. lib. 1.* Cluuerius *lib. 3. cap. 3. & cap. 30.* Rhenanus *lib. 3. cap. Boiemum.*

A Boiis incolis] Pulkawa in *Histor. Boem. cap. 1.* Boios dictos putat à Slauico vocabulo *Boi*, quo bellum notatur, quasi bellicosos; vel *Boh* seu *Boha*, quo Deus significatur, quasi Diuinos, vel quod à Diuis se genus ducere affirmarint. Berosus Annianus, Auentinus, & plerique Anniani fabulatores à *Boio* Germanorum Rege. Gerard. Mercator siue eius abbreuiator Iodocus Hondius in *Atlante* nomen Boemorum deducit à Germanico Boom / id est, arboribus, nempe Herciniis: Sed nænias istas merito ridet & explodit Zach. Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Reg. Bohem. serie, fol. 2.*

Bis mille ducentos] Cluuerius *d. lib. 3. cap. 30.*

Begamini, Bechaimi] sunt ex pronuntiatione Norica, vt Guncker pro Juncker / & Iunior Dominus, i.e. inferior: & Gunfer pro Jungfer / virgo. Nisi si auctores isti putarint, *Bechaimos* dictos à piciferis syluis, quibus includuntur, quasi Pechaimer / id est, picearum colonos & custodes. Apud Noricos Pech conuicium est in hominem illiberalem, rusticum & sordidum. Et noti sunt antiquorum Bohemorum Pechhuetr id est, pilei picei, ex Hagecio & Boregkio.

Ioanni Nicotio] in Indice in Ammonii vel potius Aimoini Histor. Francor.

Marq. Frehero] in variantibus lectionibus in Adelmi Benedictini Annales Regg. Francor. anno DCCXCII.

Casp. Barthio] lib. 46. Aduersarior. cap. 12.

Græci] Nicetas Acominatus Choniates, Nicephorus Gregoras, Laonicus Chalcondylas, Eugybius Zygabenus, Georgius Pachymerius.

Βοίμοι] apud Chalcondylam *lib. 2. Rer. Turcic.* vno in loco legitur, πολεμίους, quod Conrad. Clau-

Clauserus eius interpres rectè mutauit in Βοίμων, approbante etiam Frehero in *Not. ad Chalcondylæ Descript. German.* In Epistola Ecclesiæ Constantinopolitanæ ad Bohemos legitur Πεμίων, pro Βαιμίων, *Bamiorum.*

Βοίμια] quam scripturam sequitur Basil. Faber in *Thesaur. erud. scholast. verb. Boij*: & Simon Stenius in *supplemento Commentarior. Ioach. Camerarij de Bello Smalcaldic.*

4. Regionis situm describit Tacitus hisce verbis: *Inter Herciniam syluam, Rhenumque & Mœnum amnes, Heluetij; vlteriora Boij, Gallica vtraque gens, tenuere. Manet adhuc Boiemi nomen, significatque loci veterem memoriam, quamuis mutatis cultoribus.* Et Strabo lib. 7. Geograph. *Hercynius saltus densior est, magnisque consitus arboribus, in locis natura munitis circulum includens magnum; in cuius medio regio est, egregia habitationi apta.* Velleius Paterculus lib. 2. *Sentio Saturnino mandatum, vt per Cattos, excisis continentibus Herciniæ syluis, legiones in Boiohemum (id regioni, quam incolebat Maroboduus, nomen est) duceret.* Denique Auentinus libr. 1. fol. 18. *Prima Boiorum sedes fuit intra Hercyniam syluam; & extra, qua occidentem Danubiumque spectat, Hercynia sylua eos pro natiuo muro in modum cordis cytharaq; muniuit. Quam regionem ab ipsis adhuc Boiemiam cognominamus, quasi tu dicas Boiorum patriam & domum, id enim nostro sermone Boiemia declarat.*

Egregia habitationi apta] quibus verbis Strabo non modo Boiohemi situm, sed soli etiam fertilitatem indicat: Cluuerus *d. lib. 3. cap. 3.*

Legiones in Boiohemum] ita hunc Paterculi locum emendant & supplent Hadrian. Iunius in *Nomenclator.* & Cluuerus *d. cap. 3.* pro, in Bohemiam: nam in vulgatis editionibus deest *in* particula præpositiua.

5. Adeò autem strenuè atque fortiter ditionem semel occupatam Boii defenderunt, vt non modò conterminos populos à finibus suis per aliquot centum annos viriliter arcerent; sed Cimbros etiam, orbi terrarum formidabilem gentem, in se irruentes tam validè propulsarint, vt retrò cedere, & confugium in Pannonia quærere cogerentur. Qua de re Pompeius Strabo lib. 7. refert: *Ait* (scilicet Posidonius) *etiam Boios quondam Hercynium saltum incoluisse: Cimbros autem, quum ad hac loca se contulissent, ab iis repulsos ad Istrum & Scordiscos Gallos descendisse.* Et Auentinus lib. 1. fol. 20. de Cimbris; *Ab vltimis terrarum oris proficiscuntur. Egesippus, Apostolorum discipulus, narrat, Germanos olim Imperium orbis agitasse. Pars in Hercyniam syluam Boiemiæ fertilissima, vbi tum Boij (sicuti ex Eratosthene, Possidonio, & Tacito prædiximus) habitabant, transitum faciunt. At Boij correptis armis, agmineque facto, illos adoriuntur, atque finibus suis exturbant.* Contigisse id anno Vrbis conditæ DCXL. Cæcilio Metello & Papirio Carbone Coss. id est, anno Mundi creati MMMDCCCXXXVII. ante Christum natum CXI. graues auctores asseuerant.

Cimbros] Æneas Piccolomineus in *Commentar. de Europa Stat. sub Frideric. III. Imp. cap. 32.* Wimphelingus in *Epitom. rer. German. cap. 2.*

E Ege-

Egesippus] Hegesippus *de Bello Iudaic. & excid. Hierosol. lib. 2. cap. 9.* & ibi Renatus Laurentius Barrensis in *Annotation.*

Vrbis condita] Tacitus in libell. *de Situ & morib. Germanor.* Iulius Obsequens in *Annal. Prodigior.* Strabo *lib. 7. Geograph.* Iulius Florianus in *Epitom. Liuij.*

Mundi creati] Caluisius in *Oper. Chronolog. fol. 245.*

Ante Christum natum] Welserus *lib. 1. Rer. Boicar. fol. 86.* Matth. à Sudetis in *Subseciu. de orig. Bohem & Slauor.* Mich. Beutherus in *Comm. in Taciti German. par. 2. cap. 14.* Falluntur ergò, qui putant, Boios istos Hercinianos nomen suum fœderi Cimbrico aduersum Romanos inito dedisse, & cum cæteris Germanis, Teutoboco Imperatore, in Galliam & Italiam irruisse. Quæ irruptio facta est anno ante N. C. 105. hoc est à M. C. 3843. vt testantur Iacob. Tissotus in *Histor. de Gigante Teutoboco Rege Teuthorum*, Caluisius in *Chronolog. A. M. C. 3843.* Orosius *lib. 5. Hormest. cap. 9.*

Eratosthene, Posidonio] quorum fragmenta exstant apud Strabonem *lib. 7. Geograph.*

6. Sub Augusti Cæsaris ætatem, Boiorum Regnum ad Critasirum recidit, quem Dacorum Rex Boërobista, qui post Arionistum Germanicæ libertatis patrocinium aduersus Romanos susceperat, suo sub Imperio habebat, anno ante Christum natum circiter X.

Ad Critasirum] Strabo *lib. 7. Geograph.* Welserus *lib. 2. Rer. Boic. fol. 108.*

Boerobista] Dio Cassius *lib. 54.* Welser. *fol. 109.* Cluuerus *lib. 3. German. antiqu.*

7. Tandem tamen, vt est omnium rerum humanarum vicissitudo & inconstantia, volubilisque Regnorum periodus, vi ac virtute Marcomanorum superati; Boërobista in Morauiam, Transyluaniam, Moldauiam & Valachiam repulso, & ipsi quoque Boïi cum Rege suo Critasiro pulsi ac Bohemo exacti, in vicinum agrum Noricum concessere, ibidemque Regnum nouum condidere, quod in præsentem vsque diem feliciter perennat, & longè lateque patens potensq; rerum sub Boioariæ, Boïariæ, Bauariæ &c. titulo potitur.

Boierobista in Morauiam &c.] Dio Cassius *Hist Rom. lib. 54.* Welserus *lib. 2. fol. 115.*

Transyluaniam] tum Iazygiam dictam; Dionys. Gothofredus in *Not. ad proœm. Nouell. 11. lit. n.* Besoldus *de Appellation. cap. 4. n. 5.* vide infra *cap. 12. n. 5.*

Moldauiam, Walachiam] Daciæ nomine comprehensas: idem Gothofred. & Besold. *ibid.* Ioh. Mich. Beutherus in *Not. in Taciti German. circa prin. num. 2.* Leunclauius in *Reb. Turcic.* Mich. Virdungus in *Comment. in Taciti Agricol. cap. 41.* vide infra *d. cap. 12. n. 5.*

Pulsi] *Dominatu*, inquit Welserus, *non regione.* Mansere enim vt Hermunduri cum Boiis, ita cum Marcomannis permisti Boii: Welserus *lib. 2. Rer. Boic. fol. 116.*

Bohemo exacti] id factum anno ante natum Christum VI. quo Tiberius erat ab Augusto in Germaniam missus: Welserus *d. lib. 2. fol. 110.* Caluisius in *Oper. Chronolog. anno Christi nati 5.* ex Paterculo *lib. 2. cap. 108.*

In agrum Noricum] Iul. Cæsar *lib. 1. de Bell. Gallic cap. 5.* Rhenanus *lib. 1. Rer. German. cap. Marcomanni cum Nariscis & Hermunduris in Noricum* &c. Munsterus *lib. 3. Cosmograph.* Rhellicanus, Glareanus, Glandorpius in *Annotation. in Cæsar. d. lib. 1. cap. 5.* Raymund-Marlianus

lianus in *Descript. veter. Galliæ locor. apud Cæsar. verb. Boii*, Bonus Accursius Pisanus in *Indic. locor. apud Cæsar.* Carolus Stephanus in *Diction. hist. verb. Boii*, Abraham. Ortelius in *Nomenclatore Geograph. locor. apud Cæsar.* VVelserus *d. lib. 2.*

Regnum nouum condidere] cuius etiam, præter innumeros historicos, meminit Ius Saxonicum in *Specul. lib. 1. artic. 53.* iuncta Glossa, & in Weichbild. *artic. 7.* vbi Burckhard. à Mangelfeld in *Glossis*: nec non Ius Sueuicum in Keyserl. vnd Königl. Land. vnd Lehenrecht *part. 1. artic. 19.* Hodie est magnus Ducatus, quo de Marc. VVelserus commentarios assiduos & locupletes conscripsit ac diuulgauit, vt de Auentino, Hundio, aliisue rerum Boicarum seu Bauaricarum scriptoribus nihil dicam.

Boioariæ] nam à Boiis id nomen traxit, quos Germani Boier dixere. Vnde Boierland/ Boiorum terra, regio vel prouincia, quæ nunc corruptè Baierland: id quod iam ante nos Auentinus, VVelserus, Thuanus, Cluuerus, alii monuerunt.

Boiaria, Bauaria] quæ indigetatio etiam generatim vniuersæ Germaniæ & Galliæ aliquãdo attributa fuit, quod Boii Principes vtrobique regnarent. Vnde Moguntia Boiariæ vrbs dicitur à S. Eulogio *in Epistol.* quam refert Cardinal. Baronius *Annal. ecclesiast. tom. 10.*

Caput V.

MARCOMANI SVEVORVM GENS. SVB ARIONISTO contra Iul. Cæsarem. Arionistus Germanorum Imperator à Cæsare victus. Marcomani, pulsis Boiis, in Bohemiam. inde Marcomania dicta. Maroboduus Rex Bohemiæ, eiusque potentia. Praga Regia sedes. Marcomani vnde dicti. in Boiohemorum appellationem transierunt. Maroboduus electus Germanorum Imperator ob affectatam Monarchiam Imperio simul electiuo, & Regno Bohemiæ hereditario, priuatur. Iustè an iniustè, disquiritur. Quatenus liceat Imperatori vel Regi resistere. Ius Saxonicum improbatur. Examinantur exauctorationes Ludouici Pij, Henrici IV. VVenceslai, & aliorum. Danorum & Sueuorum exempla in reijciendis Regibus. Bohemorum, Polonorum & Hungarorum Decreta Slauica, id est, barbara. Iodoci Cæsaris constitutio supposititia. Imperator vel Rex potest periurij reus peragi. Vbi & coram quo iudicium illud peragendum, relinquitur S. Cæsar. Maiestatis & communium Imperij Ordinum decisioni.



ARCOMANI, gens Sueuorum præcluis, ab Arionisto electo Germanorum & Gallorum Imperatore, ex oris Saxonicis euocati, expeditionem contra Romanos, eorumque Imperatorem C. Iulium Cæsarem, Gallias hostilibus armis deuorantem, Germa-

niæque insidiantem, iuncti cæteris Germanis, susceperunt; Arionistumque trans Rhenum in terram Galliam secuti, prælium cum Cæsare pariter conseruerunt. In quo victus profligatusque Arionistus, vbi fuga sibi salutem quæreret, Rheno transmeato, in Germaniam se recepit: rebusque desperatis omnibus, exercituum reliquias, quod in tempore potuisset, colligere neglexit.

Marcomani] Μαρκομανοὶ Græcis, & ita vnico *n* ex Statio Papinio scribendum monet Frat. Iacobus Ciaudensis Dominicanus Monach. in *Ærar. aur. poetar.* Torrentinus in *Elucidar. poetic.* Gesnerus in *Onomastic.* Hadr. Iunius in *Nomenclator.* Basil. Faber in *Thesaur. erudit. schol.* Gentem non Gallicam, vt nonnulli opinantur, sed Germanicam fuisse, testis est Ioan. Xiphilinus Patriarcha Constantinopolitan. in Epitom. Dionis in M. Antonino Philos. Imp. scribens; *Marcomanis superatis, Germanicus appellatus est. Germanos enim eos, qui in superioribus locis habitant, appellamus.* Cui consentientia tradunt Marlianus in *Descript. vet. Gall. locor. apud Cæsar.* Bonus Accursius in *Indic. locor. apud Cæsar.* Iohan. Brantius in *Not. politic. ad Cæsar. lib. 2.* eademque lingua vsos Marcomanos, qua hodie Bauari & cæteri Norici loquuntur, contendit Rhenanus *lib. 1. Rer. Germanic. cap. Marcomanni in Noricum.*

Sueuorum] quorum tum latum amplumque in vtraque Saxonia Imperium ad Albim Vistulamque in Sueoniam vsque protendebatur, Suecorum hodie Regnum, vt Tacitus auctor est in *German.* Strabo *lib. 7. Geograph.* Iul. Cæsar *lib. 4. de Bell. Gallic.* & plerique omnes interpretes, Glossa in *Specul. Saxon.* Cluuerus *lib. 3. German. antiq.* Mart. Crusius *Annal. Suev. part. 1. lib. 1.* Lud. Persona in *Orat. de Witteberga.* Nec alio trahendus M. Annæus Lucanus lib. 4. Pharsal. seu de bello ciuili canens;

Fundat ab extremo flauos Aquilone Sueuos.

Et Baptista Spagnolus Mantuanus ad Fridericum III. Imp.

Amplissima cerne
Regna Sueuorum, quos Vistula claudit & ingens
Oceanus, vada Danubij confinia gentis,
Tot complexa sinu immenso excurrentia latè.

Vetustorum enim Sueuorum sedes nostra ætate tenent Sueci, Poloni, Liuones, Borussi, Pomerani, Lusatii, Bohemi, Moraui, Saxones, Holsati, Dani, Misnenses, Thuringi, Hassi seu Catti, & Franci: Basil. Faber in *Thesaur. erud. schol.* Et quamuis tantum esset Sueuorum Imperium, non erat tamen Dominicum aut συμβαλικὸν, sed confœderatum, in quo gentes propè innumeræ comprehendebantur, omnes Germanæ, vt Sueui ipsi à monte Sueuo sic dicti, vt vult Papias in *Gloss.* & Balbus in *Catholic.* qui Germaniam à Scythia separat; Solinus in *Polyhist. cap. 32.* & ibi Camers in *Annotat.* non ab amne Sueuo Marchiam Brandenburgiam perlabente, vt putat Munsterus in *Cosmograph.* nec à Sueuo Gambriuii filio, vt ex Pseudo-Beroso nugantur Althamerus in *schol. in Tacit. German.* Willichius *ibid.* Spangenberg. in *Chron. Saxon.* & alii id genus fabulatores. Equidem non ambigo, quin Sueui sint Ingeuonum posteri, à quibus mons *Sueuo* (sic enim apud Solinum legi debet, non, vt in vulgatis libris, *Seuo*) ille ingens, Russiam Sarmaticam à Sueonia, nunc Sueuorum Regno, discermi-

terminans, tenebatur: ex Sueoniaque in Germaniæ interiora progressi sese tam longè lateque propagarint. Namque à Sueonibus *primùm post Scythas nomen Germanicum consurgit*, Solino teste. Tuisto ex Asia in Scythiam Septentrionalem commigrans in confinio Asiæ & Europæ ad Tanaim fluuium consedit; indeque per paludem Mæotidem, quod nunc Mare nigrum vocatur, colonias in Europam, ductore Manno filio, immisit. Qui à Tanai progrediens, tandem vago errore in Sueoniam delatus, ibidem Germaniæ nostræ primordium posuisse existimatur, dum Sarmatiam posteà & Scythiam Riphæi, à Riphato Manni patruo ex Paphlagonia in eas colonias transmissi, & à quibus Slaui originem trahunt, occuparent. Eadem volunt, sed intricati nequeunt sese expedire, Slauicarum rerum scriptores, Matth. Miechouius in *Sarmat. descript.* Iodoc. Ludouic. Decius *lib.1. de Vetust. Polon.* Matt. Crometus *lib.1. Rer. Polonic.* Alexand. Guagninus in *Sauromatic.* alii. Et Sueonia quidem siue Suedia Germaniæ pars primordialis iam inde ab Aboriginibus Sueuis ad nostram vsque ætatem semper habita fuit, Gothosque suos & Cimbros nobis effudit, qui communem patriam Germaniam à Romanis oppressam ab eorum iugo in auitam libertatem assererent. Quod & fortiter præstitêre, nobisque Imperatores dedêre orbis terrarum domitores. Hinc Sueoniam Germani summo obseruantiæ cultu perpetim honorauêre, ceu filii matrem; & ipsa vicissim Imperio nostro sociata Maiestatem Imperitantis libens meritò agnouit, fidei eius clientelari sese non semel commendans. Hinc est, quòd Haquinus Norwegiæ & Islandiæ Rex, Alberti Suecorum Regis filius, & Waldemari Danorum Regis gener, in Regem Romanorum fuerit à Summo Pontifice & nonnullis Germaniæ Proceribus electus; vt suprà indicauimus. Et præsens Sueonũ, Gothorum & Finnorum Rex Serenissimus ac potentissimus, Gustauus-Adolphus, nationis Germanicæ præcipuus nunc amor & dulce decus, in Regnum Ingermanlandiæ, Russiam Sarmaticam prospectans, solos Germanos inuitandos & acciendos censuit, tamquam ad sedes Aboriginum suorum repetendas, restaurandas & recolendas, vt edicta eius passim per Germaniam proposita demonstrant. Namque *Sueui, Suebi, Suabi, Suecones, Suedi, Sueci*, re & veritate sub eandem deriuationem cadunt, eandemque gentem, licet in regionibus & locis diuersis consedentem, significant. Reineccius in *Comment. de Saxon. orig. fol.7.* Inde adeo est, quòd *Sueci*, qui nunc *Suiceri*, Heluetiorum populus montanus & inalpinus, & à quo vniuersa illa natio nomen est sortita, vt *Suecia, Suicia*, Schwitzerland/ appelletur, sese Sueuos esse iactitent, ex Suecorum Regno in hasce alpes traductos, vt testantur Felix Malleolus I.C. in *Dialog. de Nobilit. & Rusticit. cap.33.* Petermannus Etterlinus in *Histor. Heluet.* Felix Faber *lib.1. de Gest. Sueuor.* Stumpfius in *Chron. Heluet.* Ios. Simlerus *de Republ. Heluet.* Gul. Stuckius in *Antiquit. conuiuial.* Guillimannus *de Reb. & Antiquit. Heluet.* Ioh. Henr. Suizerus in *Chronolog. Heluet.* Martin. Crusius in *Annal. Sueuor.*

Arionistus] vulgò apud Cæsarem legitur *Arionistus*, quod nonnulli detortum putant ex *Erenvest*; Mart. Lutherus in *libell. de Nominib. prop. German. ad pristin. Etymolog. restit.* Auentinus in *Annal. Boior. lib.1.* alii; sed nimis remota Etymologia. Mihi certum est scripsisse Cæsarem, *Arionistus*, quo cum bellè conuenit noster *Ernestus*, qui & in quibusdam mediæ ætatis Scriptoribus *Aronestus* scribitur.

Electo German. & Gallor. Imperatore] quod asserit Cæsar *lib.1. de Bell. Gallic.* Martin. Magerus *de Aduocat. armat. cap.1. n.183.* Francisc. de Rosieres in *Stemmat. Lotharing. Ducum tom.1. cap.17.*

cap.17.in histor. Mich.Beutherus in *Comment.in Taciti German.par.2.cap.8.* Elias Reusnerus in *Genealog.Regum & Principum à Wedekindo descendent.in Stemmat.Reg.Saxon.antiquiss.fol.1.* Lehmannus *lib.1.Chron.Spirens.cap.3.* eiusque Imperium per vniuersam quoque Saxoniam, Bojemiam ac Morauiam vsque pertendisse, asserit Henric.Buntingus in *Chronic.Brunsuicens.fol.3.* & reliquias Bojorum à clade Arionistina in Gallico solo consedisse, vbi nunc Borboniæ est Ducatus, multis demonstrat Welser.*lib.2.Rer.Boicar.* Hinc fortè est, quòd Iulianus Cardinalis Germanos cum Bohemis Hussitis conflicturos exemplo Arionisti ad fortitudinem cohortatur, apud Zach.Theobaldum *de Bello Hussit.part.1.cap.72.*

Iuncti cæteris Germanis] quos partim commemorat Paulus Diaconus Aquilegiens.lib.6. Histor.miscell.fol.172.editionis Canisianæ: *Fuerunt in exercitu Ariouisti, Arudes, Marcomanni, Tribocci, Vangiones, Nemetes, Sebusii & Suevi*, &c. Quem locum verbatim exscripsit Ado Viennensis in *Breuiar.Chron.ætat.5.* nisi quod nomina nonnihil varient, *Marcumunes, Tribucii, Seduses, & Sueui*, vt & Fed.Morelius *in Notis* admonet. Videatur Althamer.in *Annotat.in Taciti German.*

Trans Rhenum secuti] Iul.Cæsar *lib.1.de Bell.Gall.cap.51.* Ioach.Curæus in *Annal.Silesiæ fol.20.* Carol.Stephanus in *Diction.histor.verb.Marcomanni.*

Victus profligatusq́; Arionistus] quod contigisse anno Vrbis conditæ DCXCV. affirmat Elias Reusnerus in *Isagog.histor.fol.328.* ante natum Christum LV. idem Buntingus in *Chronic.Brunsuicens.fol.3.* vel LVI. vt numerat Caluisius in *Oper.Chronolog.* Rem ipsam narrāt Cæsar d.*lib.1.* Dion.Cassius Nicæus in *Histor.Rom.lib.39.* & Ioan.Xiphilinus Patriarcha Constantinopolitan.*in Compendio.* Liuius *lib.104.* Florus *lib.3.cap.10.* Strabo *lib.4.Geograph.* Suetonius in *Iul.Cæs.* Plutarchus in *Cæsare*, Orosius *lib.6.Hormest.mund.cap.7.*

2. At Dux ille è genere Maroboduo, cuius nomen non exprimitur, suos Marcomanos à magna strage reliquos in patriam reducturus, ex Sequanis per Heluetios domuitionem suscepit, eosque in Valeriam, quæ nunc est Stiria inferior, traduxit. Vbi à Druso Cæsare Octauii Augusti priuigno, & Tiberii fratre, oppressi quidem & prælio victi, at non exstincti nec deleti sunt, vt nonnulli prodidere, sed locum fortunæ dantes Valeria cesserunt, & Boios bello aggressi Quadis sociis in Morauia relictis, Bojohemi principia occuparunt. Quibus deinde auxilio venit Maroboduus, bellumque persecutus, sub Octauio Augusto, & Tiberio ac Druso Cæsaribus, adiuuante fortuna, Boios cum Rege Critasiro in Noricum pepulit, regionemq; eorum, suis Marcomannis inductis, occupauit; imperiumque obtinuisse fertur in Lusatiam, Silesiam, Poloniam vniuersam, Marchiam Brandenburgiam, Pomeraniam: necnon Lituaniam, Borussiam, Croatiam, Dalmatiam, Stiriam, vtramque Saxoniam, Holsatiam &c. Quorum opinionem cōfirmare videtur Tacitus in German. scribens: *Præcipua Marcomanorum gloria viresq́; atque ipsa etiam sedes, pulsis olim Boiis, virtute parta.* Et Pomp.Strabo lib.7. *In hac* (scil. Germania) *est etiam Hercynius saltus, & Sueuorum gentes; quarum quædam ipsam incolunt syluam,*

uam, veluti Goldulorum gens. in quibus est etiam Bojohamum Marobodui regia: in quam regionem tum alios complures ille transtulit, tum populares suos Marcomanos. Occupauit namque dominationem priuatus, postquam Roma rediisset, vbi iuuenis vixerat, & beneficiis ab Augusto adfectus fuerat. Reuersus autem regnauit, subiecitq́; sibi præter iam dictos, Lugiorum magnam gentem, Zumos, Gutonas, Mugilones, Sidinos, & ex ipsis Sueuis magnum populum Semnones. Similiter Paterculus lib. 2. Histor. Rom. de Maroboduo: *Occupatis, quas diximus, locis, finitimos omnes aut bello domuit, aut conditionibus iuris sui fecit.* Et posteà: *Gentibus hominibusq́; à nobis desciscentibus erat apud eum perfugium; exercitumque, quem septuaginta millium peditum, quatuor equitum fecerat, assiduis aduersus finitimos bellis exercendo, maiori, quàm quod habebat, operi præparabat. Eratque etiam eò timendus, quòd cùm Germaniam ad lauam & in fronte, Pannoniam ad dextram, à tergo sedium suarum haberet Noricos, tanquam in omnes semper venturus, ab omnibus timebatur. Nec securam incrementi sui patiebatur ipse Italiam: quippe cum à summis Alpium iugis, quæ finem Italiæ terminant, initium eius finium haud multo plus ducentis millibus passuum abesset.* Et Tacitus lib. 2. Annal. *Exstat oratio* (scilicet Tiberii Cæsaris) *qua magnitudinem viri, violentiam subiectarum ei gentium, & quàm propinquus Italiæ hospes*, &c. Quibus concinit Rhenanus lib. 3. hisce verbis: *Nactus Bohemiam Maroboduus finitimos omnes, puta Cattos, Cheruscos, Bructeros, & ab altera parte versus Danubium Hermunduros, Quados, & vicinas Sueuorum nationes, aut bello domuit, aut conditionibus iuris sui fecit.*

Dux ille] ipsummet Maroboduum fuisse asserunt Alciat. in *Annot. in Taciti German.* & Althamer. in *Scholiis ad eand.*

A magna strage] à Cæsare accepta; teste ipsomet Cæsare *d. lib.* 1. Dione Cassio in *Histor. Rom.* Ambros. Calepino in *Diction. verb. Marcomanni.* Gesnero in *Onomastic.* Carol. Stephano in *Diction. hist.*

Ex Sequanis per Heluetios] Alciat. in *Annotat. in Taciti German.* Althamerus in *scholiis ad eandem.*

In Valeriam] quod factum sub Iulio Cæsare, scribit Rhenanus *lib. 1. Rer. Germanicar. c. Marcomanni & Quadi in Valeriam.*

Stiria inferior] Rhenan. *ibidem* Croatiam interpretatur: sed Vadianus Stiriam; cui magis adsentior.

Vbi à Druso Cæsare] Tiberii fratre: Sextus Ruffus in Breuiar. *Marcomani & Quadi de locis Valeria, quæ sunt inter Danubium & Drauum, pulsi sunt: & limes inter Romanos ac Barbaros ab Augusta Vindelicûm per Noricum, Pannonias ac Moesias est constitutus.* Iornandes lib. 1. de Regnor. & temp. success. *Marcomanni & Quadi in illa Valeria, quæ inter Dracum Danubiumque interiacet, ab eodem tunc ductore* (scil. Druso) *oppressi, finesque inter Romanos & Barbaros Augusta Vindeliæ per Noricum Mœsiamque dispositi.* Nomine *Barbarorum* intelligunt Germanos. Et huc referri debent, quæ scribit Paulus Diaconus Aquilegiensis siue is sit Anastasius Bibliothecarius, seu Landulphus Sagax, lib. 7. Histor. miscell. fol. 216. editionis Canisianæ: *Drusus in Germania primò Vsipetes, deinde Tencteros & Chattos perdomuit: ipsos quoque trans Albim fluuium submouit, qui in Barbarico longè*

longè vltra Rhenum sunt. Marcomanos quoque penè ad internicionem cecidit. Accipe & heic in *Barbarico*, id est, in Germania. Videatur Lucius Florus *lib. 4. cap. 12.* Verùm hanc Marcomanorum cladem Tiberio per Augustum misso adscribit Buntingus in *Chronic. Brunsvicens. fol. 8.* ipsi Augusto Messala Coruinus *de progen. Augusti in fi.* nempe ex regula illa iuris, quæ vult, vt, quod quis per alium fecit, per seipsum fecisse dicatur.

Octauii Augusti priuigno] circa annum ante natiuitatem Christi VII. Welserus *lib. 2. Rerum Boic. fol. 113.* Buntingus *d. fol. 8.*

Vt nonnulli prodidêre] Spiegelius in *Scholiis ad Bartolini Austriad. lib. 8.*

Boios bello aggressi sunt] Rhenanus tamen *lib. 1. Rer. German. cap. Boii in Germaniam*, auctor est, Boios à Marcomanis depulsos ex Bohemia, paulò ante aduentum Iulii Cæsaris. Haud scio an intelligat aduentum in Galliam, an verò in Germaniam, quam primus Romanorum Cæsar aggressus est, maximisque affecit cladibus. Suetonius *lib. 1. de Cesar. cap. 25.* Stumpfius *lib. 2. Chron. Heluet.* contigit anno ante natum Christum LV. id est, altero post fugam Arionisti, & iterum anno LI. post deuictos Treuiros, vt scribit Caluisius in *Oper. Chronolog.* Ipse autem Cæsar cæsus est à coniuratis anno ante natũ Christum XLII. id est, annis tredecim post cladem Arionistinam, vt idem Caluisius computat.

Sub Octauio Augusto] anno Mundi MMMDCCCCLIV. Christi nati V. Caluisius in *Oper. Chronolog.*

Marcomannis inductis] Strabo *lib. 7.* Auentinus *lib. 1. fol. 16.* Rhenanus *lib. 3. Rer. Germanic. cap. Bojemum Tacito* &c. Iohan. Bugenhagius in *Recitat. de migration. & mutat. gentium in Occidentis Imp.* Nicol. Machiauellus in *Discurs. de Migration. populor. Septentrional.* interprete Hieronym. Turlero IC. Wolffg. Latzius *de Migrat. gent.* Franc. de Rosieres in *Stemmat. Lotharing. Ducum tom. 4. in histor. capit. 68.* Brentius in *Comment. de vocab. region. & gent. apud Tacit.* Glareanus in *Annotat. ad Taciti German.* Boregk in *Chronic. Bohem. fol. 3.* Munsterus in *Descript. German. & lib. 3. Cosmograph. cap. de Bohemia.* Althamer in *Scholiis ad Taciti German.* Eisengrin in *Chron. Episcop. Spirens.* Lehmannus *lib. 1. Chron. Spirens. cap. 13.* Martinus Crusius *part. 1. Annal. Sueuor. lib. 12. cap. 9.* Cluuerus *lib. 3. German. antiq. cap. 3. & cap. 30. & in Vindelic. cap. 3.* Quibus mixti erant Sedusii atque Harudes; Cluuer. *d. cap. 3. & cap. 30.*

In Lusatiam, Silesiam] Ioachim. Curæus in *Annal. Siles. fol. 21.* Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap. 34.*

Lituaniam, Croatiam] Hagecius in *Chronic. Bohem. in proœm. de Bohem. orig.*

Goldulorum] à quibus *Goldberga* Silesiæ vrbis condita & nomen sortita videtur.

Bojohæmum] ita apud Strabonem legit & vertit Cluuerus *d. lib. 3. cap. 3. & cap. 31.* vt & supra monuimus, & ante eum tentasse videtur Hagecius in *Chronic. Bohem. in proœm. de orig. Bohem.*

Lugiorum gentem] alii habent *Luios*, nec videntur abludere à *Lignicijs* Silesiæ populis.

Zumos] alii habent *Zunos*. Cluuerus mauult *Lemouios*. Sed quantulum abeunt *Znoimi* in Morauia?

Gutonas] alii habent *Butonas*: cum qua lectione conspirant *Butini* (Beuten) in Silesia: nec procul abeunt *Budisini* in Lusatia.

Mugilones] idem Cluuerus emendat, *Burgundiones*. Mügler in Polonia collocat Spangenberg *cap. 34. Chron. Saxon.* *Mogilanos* vocat Alexand. Guagninus circa Cracouiam positos,

tos, *Compend. Chronicor. Polon. in Vanda Ducissa fol.57.* vbi nunc *Mogilnense* cœnobium vno miliari, Cracouia dissito; Ioan. Herburtus *lib.6. Hist. Polon. cap.8.* Est etiam *Muglitz* Morauiæ oppidum, ad cuius Ecclesiam exstat Epistola Fratris Nicolai Piskupeczii Senioris Ecclesiæ Thaborensis, apud Zach. Theobaldum in *Bello Hussit. part.2. cap.15. anno 1444.*

3. Tamen in tanto Imperio Bohemiam elegit, à nouis incolis & victoribus *Marcomaniam* appellatam; in qua sedem Regiam, tanquam in media Germania, iam antea Pragæ collocatam, porrò quoque teneret fixam, inductus situ loci & commoditate. Strabo in superiori loco: *in quo est Bojemum, Marobodui regia.* Cluuerus de Regno interpretatur, quia in Græco sit, Μαροβούδου βασίλειον. Auentinus cum Lipsio facit, vt suo loco videbimus.

Marcomaniam] Iul. Capitolinus in *M. Antonino Philosopho.*

Lipsius] in Commentat. in Taciti German.

Cluuerus] lib.3. German. antiq. cap.30. cui adstipulari videtur Sandelius in *præfat. in Chronic. Hagec.*

Auentinus] lib.2. Annal. Boior. in Octauio Augusto, fol.55.

4. Quum ergò sic tenerent Bohemiam, sibi quidem ipsis ac Romanis dicti fuere *Marcomani*; conterminis verò & circum populis Germanis à sede, *Bojohami*, siue *Bojami*, & *Bami*, patria lingua **die Bohaimen** siue **Bömen**: quæ nominis vsurpatio posteà quoque perdurauit, in nouis iterùm cultoribus Slauis, vt inferiùs dicetur. Quænam autem sit *Marcomanici* nominis originatio, à literatis quæritur. Sunt qui à *marcis* deducant, quòd fines & limites Germanorum contra Hungaros & Sarmatas tuerentur, quasi limitanei homines, **Marckmänner / Märcker /** quo nomine vulgò appellantur incolæ Marchiæ Brandenburgiæ: alii putant à *marco*, id est, malleo, propter virtutem eorum bellicam, sic dictos, quorum opinio propiùs accedit ad etymi aliquam verisimilitudinem. Namque Bohemia in medio Germaniæ sita, limes eius esse non potuit; & iam olim pridem nomen illud obtinebant, quàm in Bohemiam venissent. Nec minus falluntur Rhenanus, Pirckheimerus, Vadianus, Munsterus, Rhellicanus, Glareanus, Stumpfius, Simlerus, Curæus, Cario, Camers, Spiegelius, Stadius, Frischlinus, & alii innumeri, qui existimant *Marcomanos* esse Morauos, **Märrern /** nominis allusione decepti.

Sibiipsis ac Romanis] Cluuerus d. lib.3. cap.30.

A sede Bojohami] à Boiis prioribus cultoribus: Melanchthon siue Brentius in *Comment. de Vocabul. region. & gent. apud Tacit.* Rhenanus *lib.1. Rer. Germanic. cap. Boii in German.* & *lib.3. cap. Boiemum, in fin.* Glareanus in *Annotat. in Taciti German.* Munster. in *Descript. German. cap.2. & in Cosmograph. lib.3. de Bohemia.* Altham. in *schol. in Taciti Germ.* Pet. Albinus in *Chronic. Misniæ tit.3. fol.31. & fol.43.* Simon Fabricius in *Annotat. in Taciti German.* Mich. Beutherus in *Comment. in Taciti German. part.2. cap.2.* Zach. Theobald. in *Genealog. & Chronol. Regum Bohem. serie fol.2.*

Qui à marcis deducant] Mart. Crusius *part.1. Annal.Sueuor.lib.3.cap.3.* & plerique omnes historici & Grammatici, nonnemo etiam ex iuris ciuilis interpretibus.

A marco, i.e.malleo] Propter eandem rationem Carolus Pipini I. filius, Majordomus & Princeps Francorum, cognominatus est *Marcellus.* Ioan.Meursius in *Gloss.Græco-Barb. verb.μάρκος.* Balbus in *Catholic.verb.Marcus & Marculus.* hinc *marcellator*, qui & *malleator*, pro percussore, vt exponit Nicolaus Ordinis Minorum in *Mammotrecto seu Exposit.Biblia in Iob cap.41.* vbi tamen *martellus* legitur in quibusdam editionibus.

5. Etenim Melanchthon, siue is Brentius sit, doctissimè, vt omnia, docuit, *Marcomanos* in Bohemia, *Quados* in Morauia habitasse. Addit etiam, non vnam tantum gentem in Bojemia fuisse, sed reliquias Bojorum aliquam partem incoluisse, & ad occasum in aditu fuisse Hermunduros: Marcomanos autem habuisse sedes in ea parte, quæ spectat ortum, versus Morauiam & Austriam. A cuius sententia stat Arrianus in Germaniæ descriptione: *Earum* (inquiens) *gentium* (scil. Germanicarum) *postremi sunt Quadi ac Marcomani; deinde Iazyges Sarmatarum gens; post hos Getæ; deinde Sarmatarum magna pars.* Et Tacitus in German. scribens; *Hermunduros Narisci, ac deinde Marcomani & Quadi agunt; eaque Germania velut frons est, quatenus Danubio prætexitur.* Ptolomæus lib. 2.Geograph. Μαρκομανοὶ ὑφ' οὓς Σουδηνοί, *Marcomani, sub quibus Sudeni.* Pet.Ciacconius emendat, Σηδουνοί, & interpretatur *Sedunos* in Heluetiis: imperitè: nam *Sudeni*, qui Straboni dicuntur *Sidini*, sunt *Sudetes*, qui sub Marcomanis Silesiam versus habitabant, hodieque nomen pristinum mons ille retinet, qui Bohemiam à Silesia & Morauia separat.

Melanchthon] in Comment.de Vocabul.region.& gent.apud Tacit.

Siue is Brentius] Sunt etiam, qui Henric.Lorito Glareano, sunt qui Hieronymo Frobenio adscribant. Sed Brentio vindicat Mart.Frechtus in *Epist.ad Vadianum scripta*, & Basil. Faber in *Thesaur.verb.Hermunduri.*

Ciacconius] in Notis ad lib.1.Iul.Cæsaris de Bello Gall.

Sudetes] Georgius Fabricius in *Origin.Saxonic.*

Mons ille] Hadr.Iunio *Sudeti montes*, in Nomenclatura. Videatur Curæus in *Annal.Siles.* Georg.Agricola in *Bermanno.* Gerard.Mercator in *Atlante.* Matth. à Sudetis in *Subseciu.de Orig.Bohem.& Slauor.* Zach. Theobaldus in *Genealog.& Chronolog.Regum Bohem. fol.5.& in Topographic.Regni Bohem.descript.sect.2.*

6. Enimuerò *Quicquid in altum*, vt Tragœdus ait,
Fortuna tulit, ruitura leuat.

Maroboduum, dum nimiò fouet, ita stultum fecit, vt dominationem absolutam instituere cum animo suo agitaret. Qua de re Paterculus lib. 2. *Nihil erat in Germania*, infit, *quod vinci posset, præter gentem Marcomanorum: quæ Maroboduo duce, excita sedibus suis, atque in inferiora* (leg. *interiora*) *refugiens, incinctos Hercinia silua campos incolebat. Nulla festinatio huius viri mentionem transgredi debet. Maroboduus*

roboduus genere nobilis, corpore praualens, animo ferox, natione magis quàm ratione barbarus, non tumultuarium, neque fortuitum, neque mobilem, & ex voluntate parentium constantem, inter suos occupauit Principatum, sed certum Imperium vimque Regiam complexus animo, statuit, aduocata procul à Romanis gente sua, eò progredi, vbi quum propter potentiora arma refugisset, sua faceret potentissima. Et tamen veritus vt hoc Germani, à quibus liberis suffragiis & voluntaria subiectione ad summum Imperii fastigium euectus fuerat, non paterentur, fœdus cum Romanis pepigit. De quo Auentinus lib.2.in Octauio Augusto scribit: *Marobodus quoque Rex Sueuorum magnitudine beneficiorum in fœdus Romanorum illectus est. Habitabant tum Sueui in Bojemia, Lusatia, & finitimis regionibus trans Albim. Is Marobodus à puero versatus Romæ erat: fuerat ab Augusto magnas opes consecutus; cùm domum rediit, maximum latissimumque adeptus est Regnum.* Propter hanc caussam, nempe suspicionem affectatæ dominationis in familia sua stabiliendæ, & fœdus cum Romanis initum, contra quos erat in Imperatorem electus, inuisus esse Germanis cœpit, ab eisque pedetentim deseri, donec Harminio Cherusco, quem in eius locum suffecerant, præualente, Imperio pariter Germanico & Regno Bohemiæ hereditario exsutus est.

Maroboduum] fragilitatis humanæ, inconstantisque fortunæ singulare exemplum vocat Zach. Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Regum Bohem. serie fol.3.*

Tragœdus] Seneca in *Agamemn.* & ibi eleganter Mart. Ant. Delrio Societ. Iesu in *Commentar.*

Stultum fecit] ex Publio Syro in *Mimis.*

Fœdus cum Roman.] opera & studio Tiberii Cæsaris, qui ab Augusto ad debellandum Maroboduum missus erat. Wigul. Hund IC. in *Metropol. Salaburgens. de Ratisponensib. Episcop. fol.52.* Circa Christi nati annum VIII. vt obseruat Elias Reusnerus in *Isagog. histor. fol.337.*

Suspic. affect. dominat.] *Vita* namq; *sub dominatione misera est*, ait Cic. in Epist. intellige anormala illa (vt Barbari nostri loquuntur) praua, & absoluta, quam *tyrannidem* vocamus, quæve ex libidine magis, quàm iusto & æquo, dominatur. Hæc enim *libertati est inimica, &* (vt ait Plinius Nepos) *per ipsam naturam contraria*, vt disputant Hannibal Scotus in *Comment.* & Vincent. Lupanus in *Annot. in Taciti Annal. lib.2. cap.47.* in hoc ipso casu nostro, Scipio Gentilis, præceptor meus, in *Origin.* Stephan. Iunius Brutus in *Vindic. contra Tyrann.* Innocentius Gentilettus IC. Delphinens. in *Antimachiauell.* Lipsius in *Comment. in Plinii Panegyric.* Mich. Virdungus in *Comment. in Taciti Agricol. c.3.* Matth. Berneggerus in *Annotat. in eundem libell. in proœm Joc.4. fol.23.* Erat quidem Rex Maroboduus, sed non supra libertatem suorum subditorum regnabat, nec ei infinita aut libera potestas erat, vt eleganter & verè disserit amicus noster Cluuerus *lib.3. German. antiq. cap.30.* non magis quàm cæteris Germanorum Regibus, de quorum Regio iure Mich. Beutherus in *Comment. in Taciti German. part.1. c.20.* Mich. Virdungus in *d. Comment. cap.12.* Lehman. *lib.2. Chronic. Spirens. cap.4. fol.62.* Hœnonius *Disputat. politic.9. thes.*

thes.16.fol.452. Anton.Colerus in *Dissert.de Iur.Imper. German.sect.32.* Frid.Hortlederus in *Comment.de Leg.Reg.German.* Illustriss. Iohan.Ernestus Dux Saxoniæ Vinariens. in *Orat.de Leg.Reg.Imperii.* Georg.Martinus in *Disputat.de Potest.Imperat.* Paurmeisterus *lib.1.de Iurisdict.cap.19.num.6.& 8.& lib.2.cap.1. num.10.& seq. & cap.4.num.16.* Heinr. Christoph.à Griesheim in *Discurs.de Comitiis Imp.Rom.Germ.Imp.conclus.97.* Cuiusmodi Regem sub custode ponit Alberic.Gentil.in *Regal.disputat.3.de vi ciuium in Reg.semp. iniust. circa princ. & fol.129.* Ioan. Molanus *lib.4. de fid. heretic.seru.cap.5.& lib.5.cap.21.* hoc est, sub lege ordinariæ potestatis; Lud. Rudolfinus de Sabloneta in *tract. de Suprem.seu absol.Princip.potest.cap.1.num.3.* quam Ordinibus siue populis Regem constituentibus attribuunt, Magdeburgenses in *tract.de Iure Magistratus in subdit.* Bucherius *lib.1.de Abdicat.Henrici III. Regis Gall.cap.10.* Rossæus *de Potestat.Reipubl.lib.1. cap.1.num. 6.in fin.* Quæ antiquissima Germanorum lex Regia, inde vsque à Marobodno ad nostra tempora perennans, necdum apud nos exoleuit, totiens in *Capitulationib.Cæsareis* repetita & confirmata, in quibus sanctissimè cauetur, ne Rex vel Imperator sine consilio Electorum quidquam statuat, neve Imperium faciat hereditarium, id est, quomodò ego interpretor, ne absolutè dominetur. Quid si verò, inquiet aliquis, Imperator vel Rex Maroboduum imitatus, iniustam illam dominationem, spretis & conculcatis Imperii legibus fundamentariis, quibus minimè esse solitum in confesso est. Hotomanus *lib.1.de Antiq.iur.Regis Gall.cap.12.* Steph.Iunius Brutus in *Vindic.contra Tyran.q.3.* Christ.Matthias *lib.3.System.polit. exercit.2.sect.6.* Lamb.Danæus *lib.3.Politic.Christian.cap.6.* Innocent. Gentilettus in *Antimachiauell. de Regni administr. theor.1.* Bodinus *lib.1.de Republ.cap.4.& lib.4.cap.3.num.426.* Zoanettus *de Imper.Roman. num.171.num.184.& seqq.* Obrechtus *de Regalib.tit.12.num.559.& seq.* Ioan. Auenarius IC.in *Quæstion.nomicopolit.q.17.* Barclaius *lib.3.contra Monarchomach.c.15.* Vulteius *ad §. sed & quod Princip.num.5.Institut.de Iur.nat.gent.* Tilemannus in *Discurs.Philolog.fol.206.* Clapmarius *lib.1.de Arcan.Rerumpubl.cap.12.* Erenberg seu Weyhe in *Verisimil.de Regni subsid.cap.15.num.3.* Paurmeisterus *lib.1.de Iurisdict.cap.19.* vsurpet, annon licebit ei resistere? in ordinem cogere? denique pertinacem Imperio vel Regno priuare? Non arbitror, nec id diuinæ leges, nec humanæ permittunt. Qui Regis sui potestati repugnat, Dei institutioni resistit, ipsius Dei est præceptio, tradita ab Apostolo Paulo in *ep. ad Roman.cap.13.v.2.* Petro *epist.1.cap.2.v.13.* Salomone siue (vt volunt) Philone in *lib.Sapient.c.6.v.4.* At instant, parendum Deo magis esse, quàm Imperatori vel Regi; *1.Maccab.7.v.30. Actor.Apostol.cap.4.v.19. & cap.5.v.29.* quibus obtemperandum esse concedunt, *ἀλλὰ μέχρι βωμῶν, sed vsque ad aram,* id est religionem vel conscientiam, vt Periclis apophthegma apud Aul.Gellium *lib.1.cap.3.* Pet.Mosellanus in *Annotation.* extendit. Vnde illud diuini Socratis apud Platonem ad Iudices Areopagitas Athenienses: *Deo potius, quàm vobis, obtemperabo.* Et S.Basilius apud Simeonem Magistrum in Ethic. definit.79. *Potestatibus eminentioribus obediendum est, in quibus mandatum Dei non impeditur.* Rectè quidem hæc omnia; sed aliud est Imperatori aut Regi impia præcipienti, vel iniqua etiam per subditos exsequi volenti, non obtemperare; aliud Domino ac Principi suo vim intentare. Petrus Cunerus Episcopus Leouardiensis in *tract.de Christiani officio, & quæ secundum consciētiam ex sacris literis ei debetur obedientia.* Quod si Imperator vel Rex limites rectæ rationis excesserit, potest ab Ordinibus grauatis comiter rogari, suppliciter obsecrari, per Deum hominesque officii sui admoneri: at nulla

potest

potest esse caussa iusta eidem rebellandi, aut resistendi, vt præter Apostolos & saniores Theologos iustè sanctèque Doctores nostri tradunt, Bartolus in *Comment. ad extrauag. Henrici VII. Imp. Qui sint rebelles*, Castaldus *de Imperat. quæst. 82.* Corsetus *de Potestat. Reg. quæst. 3.* Bodinus *lib. 2. de Republ. cap. 3.* Sobriè & Orthodoxè Franc. Iunius; *Omnes*, inquit, *iniurias à Magistratu suo potius ferunt boni subditi, quamuis atrocissimas, quàm vt in eum inuehantur sermone, scripto, opere, ad ordinis & pacis publicæ perturbationem*, lib. 1. de Translat. Imper. cap. 2. n. 49. Eadem sentit & scribit Cunrad. Dietericus in *Instit. Catechetic. de 4. Præcept. Decalog.* Ioh. Eichrodius IC. in *Orat. de Natal. vita & obitu Ernesti Principis Schaumburgens.* Ioh. Gerhardi *Locor. Theologic. tom. 6. cap. 27. n. 119. & n. 484.* Obiicit Theod. Beza, *Vim Magistratui non infert, qui tyrannidi manifestæ opposita, & publica auctoritate sancita remedia, sanctè & necessariò vsurpat*, in Annot. Noui Testa. *ad Rom. 13.* Verum quæ sint illa remedia, exprimere dilucidius debebat. Proferri quædam solent ab iis, qui contendunt, in Imperii nostri constitutionibus sancitum esse, Imperatorem seu Regem Romanorum delinquere, ex delicto teneri, in pœnamq; incidere, & per consequens accusari posse, ac propter maleficia, & multo magis propter excessus tyrannicos, in eum competere actiones: & huic rei confirmandæ producunt Specul. Saxon. *lib. 3. artic. 52. & art. 54.* Weichbild. Magdeburg. *artic. 8. & seq.* Ius Feudal. Saxon. *tit. 4.* Non eo inficias Maroboduum Saxonibus quoque imperasse, & multa antiquitatis Marcomanicæ indicia in iure Saxonico reliqua esse: nostris tamen moribus Ius illud nec vim legis obtinet, & à viris prudentibus ceu impium ac barbarum meritò exploditur, nec ab ipsismet Saxonibus hac quidem in parte attendi solet. Prouocatur dein ad Decretum exauctorationis Ludouici Pii Imperatoris, *Constitution. Imperial. tom. 2. anno. 833. fol. 16.* At Decretum istud, si tanto nomine dignandum est, Pet. Pithoeus IC. Gallus, vocat *acta impia & nefanda exauctorationis*, in collect. Annal. & hist. Franc. fol. 322. & à maiori parte Principum Germaniæ & Galliæ fuit in generalibus Comitiis rescissum, & ipse Imperator Imperio honorificentissimè restitutus, vt referunt illorum temporum Scriptores, Anonymus Astronomus ipsius Imperatoris domesticus in *Vita Ludouici Pij*, Theganus Chorepiscopus Treuirens. *de Gest. Ludov. Pii cap. 43. & seqq.* Flodoardus Rhemens. in *Hist. Ecclesiast. Rhemens.* Card. Baronius *Annal. Ecclesiast. tom. 9. anno 833.* Papyr. Massonus in *Synops. vitæ & doctr. Agobard. Lugdun. Archiepiscop.* Falcetus *lib. 8. Antiquit. Gall. cap. 14.* Franc. Hotomanus in *Fulm. brut.* Ludou. Seruinus in *Vindic. secund. Eccles. Gallic. & Regii status Gallo-Franc.* Ranchinus *de Reuision. Concil. Trident. lib. 1. cap. 2. fol. 40.* Laurent. Bochellus in *Decretis Eccles. Gallican.* Ioannes Roffensis Episcop. *de Potest. Papæ in reb. temp. siue in Regib. depon. vsurp. lib. 1.* Ioan. Bedæus de la Gormandiere in *tractat. de Iur. Regum* &c. Lancelotus Andreæ Episcop. Eliensis in *Respons. ad Apolog. Card. Bellarmini, quam edidit contra præfation. Monitor. Regis* &c. Ioan. Barclaius in *Pietat. siue publ. pro Regib. ac Princip. vindic.* vt alios non paucos compendifaciamus. Quod ergo Decretum ipso iure & facto exstitit nullum, & ab ipsis fidelibus Imperii Principibus fuit reprobatum, num tantam meretur auctoritatem, vt rebellioni palliandæ debeat nobis obduci? Minimè verò gentium. Nec aliud est iudicium de Rescripto Principum Imperii ad Heinricum IV. Imperatorem, quem Saxones non modo per vim ab Imperio deposuerant, sed & bello aperto persequebantur, *Constitution. Imperial. tom. 1. anno 1106. fol. 250.* nec aliud item de Edicto exauctorationis Wenceslai Cæsaris & Bohemiæ Regis, *Constit. Imperial. d. tom.*

tom.1.anno 1400.*fol.*379.quia vterque illorum erat coram Summo Pontifice Romano, quem Dei Vicarium in terris, eoque nomine legitimum Imperatoris vel Regis iudicem ac superiorem agnoscebant, accusatus; & ille quidem à Gregorio VII.iste à Bonifacio IX. condemnatus, & Imperio indignus iudicatus fuerat. Vnde Ordines Imperii, vinculo fidei, quo illis obstricti tenebantur, per sententiam sedis Apostolicæ absoluti, non putabant se rebellionem committere, si illos abdicarent, quos sancta Romana Ecclesia condemnasset, & alios in eorum locum eligerent ac sufficerent. Quamquam non nesciam, quid homines pereruditi, omnibusque artibus optimis ornati, tam sacri quam profani ordinis, hac de re sentiant: quidue nonnulli & rerum, & exemplorum, & omnis vetustatis periti de potestate Papæ edissertent. Et Heinrici quidem partem contra Papale iudicium strenuè tum in scriptis agebant Benno & Hugo Blancus Cardinales Romani, Wecilo Moguntinus & Hartvvicus iunior Magdeburgensis Archiepiscopi; Waltramus Naumburgensis, Venericus Vercellensis, Theodericus Virdunensis, Conradus Traiectensis, Otbertus Leodiensis, Episcopi; Sigebertus Abbas Gemblacensis, & alii numerosi illius ætatis tractatores: VVenceslai autem Regis abdicationem non vsquequaque probare videntur Seldius in Rathschlag mox citando, *num.26. vers.* dagegen vnd wiewol/ Freherus in *Not. mss. ad Leges Curiat.* Mirabilis de Bona casa siue Eberhard. à Weyhe in *Iuditha ficta n.*128. Nec ipsi Saxones, fide, obsequio & constantia voluntatis erga Imperatorem ac Imperii salutem nulli populo cedentes, vellent hodie maiorum suorum siue facta imitari, siue iura illa & decreta approbare. Nec paradigmata reiectorum Imperatorum atque Regum Romanorum, Hilderici, Caroli, Crassi, Ottonis IV. Friderici II. Conradi IV. Adolphi, Alberti I. Ludouici IV. & aliorum, iuuare rebelles quidquam possunt, quum non exemplis, sed legibus sit iudicandum: ne dicam etiam in his interuenisse summi Pontificis auctoritatem; Sigismund. Seldius in Rathschlag vnd Bedencken *pro Ferdinand.I. Imp. contra Paul. IV. Pap. punct.1. n.26.* & pleraque à maiore Principum parte non fuisse comprobata, nec à Successoribus eorum hodieque laudari. Exempla Danorum & Suecorum, quorum illi Christiernum II. Regem, Caroli V. Imp. & Ferdinandi Cæsar. Sororium, isti Sigismundum Regnis priuarunt & expulerunt, ob caussas, quas Ordines Daniæ prolixè in scriptis ediderunt apud Petersenum in *Chronic.Holsatiæ*; Sueci autem in *Exegesi historica &c.* & Iohannes Skytte Consiliarius Regius in *Oration. ad Regem Magnæ Britanniæ*, commemorarunt; non debent trahi in consequentiam, quoniam rectè anne fecerint, adhuc sub iudice lis est: & Christierni quidem caussa sine dubio in Regimento Cæsareo & Camera Imperiali victura fuerat, ni mors Regis eam soluisset, vt manifestum sit ex *Actis* Denenmarck *contra* Denenmarck/ in caussa spolii & fractæ pacis publicæ, quæ penes nos asseruantur, nec non ex ipsius Regis *Apologiis*, quas Cancellarius eius Cornel. Duplicius Scepperus publicauit. Quod attinet ad constitutionem Caroli IV. Imp. *de Iurib. Regni Bohem.* cuius §. 6. nobis obiectant, in quo sancitur; sondern wöllen jeden König/ daß er dißfalls in eine peen / vnd einen offentlichen meyneyd gefallen sey/ verthеilt haben &c. apud Hagec. in *Chron. Bohem. par.2. anno* 1355. & in Reichssatzungen *part.1. fol.*150. respondemus sanctionem, esse non Imperialem, sed Slauicam, cui in *Statutis* quoque *Regni Poloniæ*, & *Capitulationibus* Stephani, Heinrici & Sigismundi præsentis, Poloniæ Regum, non dissentanea sit inserta: quum non Ordo Regni, sed Imperator sit legitimus iudex Regis Bohemiæ,

miæ, vt suo loco demonstrabimus. Namque Ordinibus actio duntaxat competit in Regem suum credentem, quam apud Imperatorem instituere ac persequi debent, non cognitio, nec vlla iurisdictio, multo minus exsecutio, nisi ab Imperatore demandetur. Quo pacto, nec aliter, interpretari debent Regum Bohemiæ *Reuersales*, Vladislai Poloni *de anno* 1510. & Matthiæ Austriaci *de anno* 1608. qui sese obligarunt iudicio ordinario, non Subditorum inconstanti & mobili voluntati. Quod voluisse in tali casu videntur Mynsingerus *cent.5.obseru.18.* & Gail. *Practic.obseruat. lib. 2.obs.76.n.3.* Denique in medium profertur constitutio Iodoci, Electi Romanorum Regis, quam edidimus *Constitut.Imperial.tom.3.anno* 1410.*fol.*424.& collaudant Caluisius in *Chronolog.anno* 1410.*vers.Rupertus*, & Dauid Pareus in *Apolog.contra Vngersdorff & Gotlieb.* verùm hanc constitutionem esse suppositiam, vel ipsum datum *in Francfurt*, euidenter satis demonstrat, quum Iodocus nec Francofordiam eo anno venerit, nec ibidem fuerit electus: & is, qui eam mecum communicauit, ingenuè fateatur, confictam esse ex *Decretis Andreæ Regis Hungariæ anno* 1222. *publicatis*, vt videatur & ipsa Huno-Slauicam quandam barbariem sentire. Interim tamen non nego, posse Imperatorem vel Regem Romanorum ob violatas leges Imperii vel Regni fundamentales, periurii reum ab Ordinibus peragi; *c. venerabilem, verb.periurium*, & ibi Canonistæ, *Ext.de Elect.& Elect.pot.* Alberic.de Rosate in *l.bene à Zenone, C. de quadrien. præscript.* Ioh.le Cirier *lib.3. de Primogenit.cap.7.§.in contrarium*, Franc. Zoanettus in *tract.de Defension.part.15.n.14.n.45.& n.55.* Ioan. Bapt.Ficklerus in *tract. de Iure Magistrat.* Nicol.Cragius *de Republ. Lacedæmon.* Theodoric.de Nihem.in *Nemor.vnion.tract. 6.cap.16.* Lancelotus in *Templ.omn.iud.lib.1.cap.1.q.2.§.periurij exceptio*, Springerus *de Pac.religion.cap.3.* Sed vbi iudicium hoc sit instituendum, grauissima & maximè ardua quæstio est, vehementissimè semper inter Doctores Theologos, Iurisperitos, & Politicos agitata. Et Regem quidem Romanorum coram Imperatore esse conueniendum in confesso est: de Imperatore autem mirum in modum variant opiniones, aliis solum Deum, aliis summum Pontificem eius Vicarium, aliis Comitem Palatinum Rheni, aliis communes Imperii Ordines, iudices esse statuentibus; quorũ omnium ac singulorũ runcare spinas, nostro non conuenit instituto: satis sit rebellii fautorum ac defensorum tela, obiecto veritatis scuto, retorsim elisisse. Videri tamen possunt, si cui libido est altiora scrutari, D. Mart. Luth. in lib. *de sæculari potestate* siue *sublimiori mundi potestat.quatenus ei obtemperand.sit*, item in li.*de seditione rusticor. Sueuiæ*, itẽ in *Exhort.ad præcauendas seditiones*, item in libell. *contra latrocinantes, tumultuantes ac homicidales rusticos, qui sub prætextu sancti Euangelii fallaciter contra omnes superiores resistunt & insurgunt: de sublimiori mundi potest. quatenus ei obtemper.sit*, Iobus Gastus in *Expostul. Iustitiæ cum Mundo à Belial instigato*, Vrb. Regius in *tractat.* von der Leibeigenschafft/ nec non i Rathschlag vnd vermanung an die Städt N. N. sich vor empörung vnd auffruhr zu hüten/ Iohan. Brentius in lib. *de Administrand.piè Repub.ac subditor.erga Magistrat. iusta obedient.* Ioan. Langen Ecclesiast.Erffurt. in *tract.* von gehorsam der weltlichen Oberkeit/ ꝛc. Pet.Martyr Vermilius in *Cõment.in li.1.Sam.ca.27.* Magdeburg. Respubl.in tract.*de Iure Magistratus in subditos, & offic.subditor.erga Magistrat. de an.*1550. Ioan. Auenarius (vulgò Haberman.) *in Prec.hebd.fer.2.* Auctor lib. Gallici, cui titulus, *Vine description de la Tyrannie, & des Tyrans, auec les moyens de se garentir de lour ioug, imprimè à Reims per Iean Mouchar a.*1577. alius Auctor libri inscripti; *Resolution claire & facile sur la question tant de fois faite de la prise des armes par les inferieurs: ou il est monstrè par bonnes raisons tirees de tout droit*

diuin

diuin & humain, qu'il est permis & licite aux Princes, Seigneurs & Peuple inferieur, de s'armer pour s'opposer & resister à la cruaute & felonnie du Prince superieur, voire mesme necessaire, pour le deuoir, du quel on est tenu au Païs & Republique, à Reims per le mesme Mouchar 1577. Franciscus Hotomanus in tract. *de Iure Magistratuum in subdit.* Stephan. Iunius Brutus in *Vindiciis contra Tyrann.* Innocentius Gentilettus in *Antiamachiavell.* &c. Ioan. Molanus *lib.* 4. *de fide haretic. seru. cap.* 5. *cap.* 12. *& seq.* Althusius in *Politic. cap.* 38. Georg. Obrechtus in *Disput. Feudal.* 12. *conclus.* 140. *& seqq.* Ioan. Iessenius à Iessen in *Orat. de Vindic. contra Tyrann.* Dauid Pareus in *Comment. ad Roman. cap.* 13. in tract. *de Iure Regum & Principum pro Serenis. Iacobo Magna Britannia Rege.* & in d. *Apolog. contra Vngerstorff,* &c. Carolus Paschalius in *Precum Christian. opere, siue piis meditation. de officiis homin.* Christian. Henning. Arnisæus *de Iure Maiestat. lib.* 1. *cap.* 6. Theodor. Reinkingk *lib.* 1. *de Regim. secul. & ecclesiast. class.* 1. *cap.* 5. *n.* 40. *& lib.* 2. *class.* 1. *cap.* 2. Iohan. Weinrichius Isenacens. in wolmeynender warnung vor tumult vnd auffruhr / rc. Rumelinus in *Dissert.* 6. *ad Aur. Bull. part.* 2. *cap.* 17. *conclus.* 9. Pius Felix Cæsar IC. Francofurt. in rechtlicher *Deduction* &c. *de Seditiosorum Francofurt. proscript.* nec non in *Epist. exhortat. ad Senatum Populumq́, Francofurt. de pace restauranda, & seditiosis vitandis &c.* Wilhelm. Schickardus in *tract. de Iure Regio Hebr. cap.* 2. *theor.* 7. Besoldus in *Dissert. de Maiest. cap.* 8. Georg. Dedekenus in *Thesaur. Consil. & Decis. vol.* 2. *sect.* 1. *& seq.* vbi varios variorum tractatus congessit, qui distinguunt inter Magistratus inferiores siue Ordines, qui in partem sollicitudinis recepti & in specula Reipub. constituti sunt; & inter subditos priuatos: vt illis quidem liceat superiori manifestam tyrannidem exercenti, ipsamque Rempubl. euertenti, non verbis modo, sed & armis resistere, & incorrigibilem à gubernaculis penitus remouere, quam Bezæ mentem fuisse Albericus putat: hisce autem priuatis minime liceat, nec fas sit, quacunque etiam iniuria opprimantur, Magistratui suo legitimo & à Deo constituto repugnare; quo sententiam Franc. Iunii superius allegatam volunt esse porrigendam: Alb. Gentil. *de Disput. Regal.* 3. *fol.* 130. Buchananus *de Iure Regni apud Scot.* Obrechtus *d. Disput.* 12. *conclus.* 192. *& seqq.* Reinkingk *d. lib.* 2. *class.* 3. *cap.* 2. *n.* 10. Zach. Victor in *tract. de causs. exemption. in Imper. conclus.* 9. *in fin.* Nos hanc Doctorum controuersiam, quam homini priuato disceptare nefas esse censent Argenteus in *lib. Notar. iur. tit. de interdict. vnde vi, fol.* 34. & Aerodius *Rer. iudicat. lib.* 10. *tit.* 14. *n.* 2. *& seqq.* si inter dubia ex constitutionibus Imperii oborta referri debet, Sacratissimo Imperatori, Serenissimis Electoribus, & cæteris Imperii Ordinibus disceptandam ac definiendam relinquimus, quorum est talia dubia ex cõstitutione Heinrici VII. *de Rebellibus, Aurea Bulla* Caroli IV. *& Capitulatione Cæsarea,* enata commodè interpretari, & quænam sit vis iusta siue iniusta in supremum Principem, quiue sint rebelles censendi, matura deliberatione decidere; iuxta *Recess. Spirens.* 1557. § 5. ferner.

Caput VI.

MAROBODVO DEPOSITO, ET A SVIS DESERTO, Harminius Cheruscorum Princeps in Imperio Germanico & Regno Bohemico

hemico sufficitur. Eius potentia, & Imperii latitudo. Etiam ipse ob affectatam tyrannicam dominationem ab Imperio deponitur, & à suis tandem parricidialiter trucidatur. Germanorum libertas. Potestas absoluta seu Plenitudo potestatis quid operetur. An liceat Imperatorem vel Regem reijcere. Marobaduus & Harminius à quibus defendantur. Iuris Saxonici barbara statuta.



AROBODVO namque à Germanis propter caussas iam dictas, reiecto, bellum intulit Harminius ab eo lacessitus, Marobodumque prælio victum in montana Bohemiæ pepulit, circa annum Christi nati XII. vt nonnulli auctores tradunt. Sed audiamus Tacitum, qui proximè à rerum gestarum sæculo afuit, lib. 2. Annal. narrantem; *Sueui* (inquit) *pratendebantur aduersus Cheruscos orantes. Nam discessu Romanorum ac vacui externo metu, gentis adsuetudine, & tum æmulatione gloriæ, arma in se conuerterant. Vis nationum, virtus Ducum, in æquo. Sed Marobodui Regis nomen inuisum apud populares: Arminium pro libertate bellantem fauor habebat. Igitur non modo Cherusci, sociique eorum, vetus Arminij miles, sumpsere bellum, sed è Regno etiam Marobodui Sueuæ gentes, Semnones ac Longobardi defecere ad eum.* Cui consentienter Auentinus, diligens Scriptor cum primis, lib. 2. Annal. Boior. fol. 84. & seq. dicit; *Sueui insuper cum Rege Marobodo, Romanis fœderati erant. Arminius tamen bello non victus, bellum continuauit, donec Imperator Tiberius Cæsar Augustus &c. Reddita libertate Germaniæ, pulsisq́; Romanis, Arminij fauor apud omnes gliscit: passim vt adsertor Germaniæ, more gentis, canitur. Marobodi Regis nomen inuisum, ipse proditor & desertor patriæ nuncupatur. Non solum Cherusci, & socij eorum, bellum sumunt, sed è Regno Marobodi quoque Senones ac Longobardi, Sueui genere deficiunt. Pulsus Marobodus secedit, inuocatque Romanos: transgressus Danubium, qua Noricam prouinciam præterfluit, Rauennæ consenuit.* Et Ioan. Carion. lib. 3. Chronic. monarch. 4. ætat. 3. *Pulsi ab Harminio Romani è Saxonia effecerunt, vt à vicinis bello peteretur Harminius. Sed hi quoque victi sunt ab Harminio, & occupatis regionibus eorum habuit VVestphaliam, Herciniam, Saxoniam, Marchiam, Misniam, & Bohemiam.* Denique Marc. Welserus, vir doctrina & prudentia verè magnus, lib. 2. Rer. Boicar. scribit; *Maroboduus ob Regis nomen inuisus Germanis, æmulum nactus est Arminium Cheruscum, libertatis Germanicæ vindicem. Deficientibus ergò populis Germanis ad Arminium, Maroboduus legatos misit ad Tiberium Cæsarem, auxilia oraturus. Sed obiectum eis à Tiberio, non iure Maroboduum Romana arma aduersus Arminium inuocare, qui Romanos in eum pugnantes, Quintilio Varo duce, nulla ope iuuisset.*

Nonnulli auctores] vt Bechererus in *Chronic. Thuring. fol.* 21. vel XVII. vt Caluisius in *Oper. Chronologic. fol.* 300. *col.* 2. vel XIV. vt Zach. Theobaldus in *Genealog. & Chronologic. Regum*

gum Bohem.: serie fol. 3. vel XVIII. vt Buntingus in *Chronic. Brunsuicens. fol.* 9. *& fol.* 12. vel XIX. Welserus *lib.* 2. *Rer. Boicar. fol.* 119. vel denique XX. Spangenbergius in *Chronic. Saxon. cap.* 30. *& cap.* 34. auctor est.

Carion. lib. 3. *Chronic.*] etiam Melanchthon & Peucerus in *Chronic.* Spalatinus in *Hist. de Harminio cap.* 29. Vlricus Huttenus, Eques Francus, in *Arminio siue Dialog. de laude German.* Bartholom. Clamorinus in *Descript. historica Principp. Anhaldinor.*

2. Sic ergò Bohemiam Harminius sub imperium populi Germani ditionemque redegit. Cuius Imperio iam parebant Sicambria, Westphalia, vtraque Saxonia, Marchia, Misnia: item Hassia & Thuringia, Lusatia, Silesia, &c. Verùm quum & ipse, pulso Maroboduo, & firmato sibi Imperio, Regiam dominationem affectaret, populares suos aduersos habuit, variaque fortuna cum iis certauit, tandem dolo propinquorum cecidit, anno Christi nati (vt quidam volunt) XXII. Septem & triginta annos vitæ, duodecim potentiæ expleuit. caniturque adhuc apud nostros, & in manibus versantur cantilenæ Saxonum idiomate perscriptæ.

Bohemiam] Spalatin. in *Hist. de Harminio cap.* 29. Hagecius in *Chronic. Bohem. in proœm.* Zach. Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Regum Bohem. serie, fol.* 3. Et Harminii victorioso exemplo vsus Cardinalis Iulianus, Germanos cum Bohemis Hussitis conflicturos ad fortitudinem & constantiam cohortatur, apud eundem Theobaldum in *tract. de Bell. Hussit. par.* 1. *cap.* 72. *anno* 1431.

Cuius Imperio iam parebant] Carion lib. 3. Chronic. *Harminius Cheruscorum Princeps habuit sub suo Imperio VVestphaliam, Herciniam, Saxoniam, Marchiam, Misniam & Bohemiam temporibus Augusti Cæsaris.* Eadem repetunt Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.* 34. Ioachimus Curæus in *Annal. Siles. fol.* 21. Matthias Castritius *lib.* 2. *de Heroic. virtut. Principum German. cap.* 2. *exempl.* 19. Andreas Angelus in *Chronic. Marchiæ Brandenburg. lib.* 1. *fol.* 11.

Misnia] Otto Pflugius in *responso ad Philippum Nassouiæ Comitem Adolphi Cæsaris Præsidem in Misnia*, quod refert Ioan. Garzo Bononiens. *lib.* 1. *Rer. Saxonic. in princ.*

Item Hassia, Thuringia] Iohan. Becherer in *Chronic. Thuring. fol.* 21.

Regiam dominationem affectaret] Tacitus *lib.* 2. *Annal. cap. vlt.* Caluisius in *Oper. Chronol. anno nati Christi* 19. *fol.* 300. *col.* 2.

Dolo propinqu. cecidit] Nolim tamen in Imperatorem optimè de Germanica natione, patria sua, meritum detorquere illud Æliani lib. 6. Var. hist. *Tyrannis nulla ad tertiam generationem propagatur, pulcherrimo Deorum immortalium munere.* Pro quo effato hæc Marobodui & Harminii exempla ceu illustria politici nostri producunt: quorum alter hæreditarius Marcomannorum, id est, Bohemorum; iste Cheruscorum Rex, quum essent ad Imperium Germanorum propter virtutem electi, Monarchiam perpetuare & in familia sua stabilire affectabant. Quam enim Tacitus suæ æuo *Regiam dominationem* populo Romano inuisam, hanc politici *Monarchiam* populo Germano exosam, Doctores nostri *absolutam potestatem* appellant. Qualem potestatem Didac. Cuuaruuias, Episcopus Hispanus, negat licere in Principe constituere, per quam sua

sua libidine & libera voluntate, absque rectæ rationis limitibus ducatur, *lib. 3. Var. resolution. cap. 6. n. 8. vers. primùm ex his deduc.* Cui adstipulatur Vasquius Merchaca, itidem Hispanus, *lib. 1. illustr. controuers. cap. 26.* & Riminaldus Iunior. *consil. 5. n. 229. vers. hunc Petrus, vol. 1.* vbi hæc eius verba; *Potestas absoluta veriùs Diabolica dici potest, quia procedit à potestate iniuriosa, & est contra legem diuinam, naturalem, ciuilem & canonicam. Ideò qui illa vtuntur ineffrenata dominatione, nec non & consultores eorum, qui hæc suggerunt, & actus eorum, Diabolici sunt, quos nisi resipuerint, possidebit infernus, vbi est fletus & stridor dentium.* Præterea absolutam hanc potestatem improbant ac damnant Arias Pinellus in *rub. C. de rescind. vend. part. 1. cap. 1. n. 24. vers. infertur tandem, & n. 25. vers. generaliter autem,* Angel. Mattheacius in *tract. de Legat. & fideicommiss. lib. 3. cap. 8. n. 20.* Fortunat. Garzias in *l. Gallus, §. & quid si tantum, n. 194. vers. dicebat Bald. n. 195. & n. sequ. D. de lib. & posthum.* Waremund. ab Erenberg. in *Verisim. de Regn. subsid. cap. 15. in fin.* Stephan. Paschasius *lib. 6. Requisition. fol. 239.* Besoldus in *Dissert. de Maiestat. cap. 7. n. 16. in fin.* Est enim Regis officio contraria, quod in rectè agendo, non in dominando, consistit. Qui ergo non rectè, id est, malè, agit, pro Rege haberi & obseruari non debet, si Stoicorum argumento auscultamus, quod tractat Cicero *lib. 3. de Finib.* Sallustius in *Iugurth.* Horatius *lib. 1. epist. 1.* Dec. Ausonius in *Monosyllab.* Cœl. Sedulius Roman. *lib. 2. Oper. Paschal.* Isidorus Hispalens. *lib. 9. Etymolog. cap. 3. & lib. 3. Sententiar. de summo bon. cap. 48.* Gregorius Magnus in *Moralib.* Fulgentius Ruspensis *lib. 1. de Verit. prædestinat. & grat.* Concil. Moguntiacens. *sub Arnulpho Imp. cap. 3.* Ioan. Clymacus siue verius Ebrardus inter opera B. Cypriani *de Duodec. abusion. secul. grad 9.* Rodericus Zamorens. *lib. 1. specul. vitæ hum. cap. 1. & seq.* Franc. Petrarcha *lib. 1. Famil. epist. 2.* Et hæc quidem pro Statibus Germaniæ Regem seu Imperatorem suum reiicientibus facere poterant. Quum enim Harminius, more humani ingenii in tanto fastigio elatus, libertatem patriæ, quam hactenus propugnauerat, in dominationem absolutam conuertere niteretur, Imperium pariter cum vita amisit. Tacitus tamen Harminium præclaro hoc elogio insignit; *Liberator haud dubiò Germaniæ fuit, qui florentissimum tùm Imperium Romanum lacessiuit, prælio ambiguus, bello non victus.* Sed magis maioribus laudibus eum extollunt Huttenus in *Arminio*, Spalatinus in *Hist. de Harmin.* Matthias Berneggerus in *Annotat. in Taciti Agricol. ad proœm.* vbi ex Francisci Listii Baronis Hungari *Disput. politic.* refert, præsentem eius virtutem, quæ est sortis humanæ malignitas, fuisse neglectam atque adeo exosam, sublatam ex oculis anxiè quæsitam desideratamque à Germanis. Et fuerint sanè in eo crimina, quorum à Germanis reus peragebatur, numnam non magis conueniebat Regem ac Imperatorem suum comiter obseruare, super grauaminibus modestè ac reuerenter, vt subditos decet, admonere, de iis moderandis & corrigendis suppliciter orare; quàm rebellare, Imperio ac sceptris exsuere, ac tandem parricidialiter trucidare. Melanchthon in *Chronic. Carion. lib. 4.* Andr. Hondorphius in *Promptuar. exemplor. in 8. præcept. Decalog. sub rubr. de detractorib. & proditorib.* Equidem sic sentio, summum istum Heroem, æternum Germaniæ nostræ decus, defendere ab iniuria suorum subditorum potuisse, quæ multis rationibus deducunt Hieronym. Cardanus in *Encomio Neron.* Scip. Gentilis in *Orat. pro C. Iul. Cæsar.* Franciscus Lanouius seu Dominus de la Noue in *Discurs. politic. & milit. cap. 10.* Auctor *Apodixeos, qua demonstratur, haud licitum esse subditis maledicere Regi suo, multò minùs personam eius adoriri,* Gulielm. Barclaius *contra Monarchomach.* Scip.

Ammiratus in *Discurs. ad Tacit disc.* 10. Pet. And. Canonherius in *Dissertat. politic. ad Taciti Annal.* Serenissim. Iacobus Rex in *Declarat. pro iure Reg. Sceptrorumque immunit.* C. Philopatris *de Iure Monarchiæ libera seu de mutuis Regis absoluti & subditor. eius offic.* Thomas Mortonus Episcopus Couentriens. & Lichfeldens. in *Causa Regia, siue Dissert. de Auctorit. & dignit. Principum Christianor.* Ioan. Sauaro IC. Præses Aruerniæ & Claremontii in *tract. de la Souuerainitè du Roy,* Henning. Arnisæus in tract. *de Auctorib. Princip. in popul. semper inuiolabil.* Adam. Blacuodæus in *Apolog. pro Regibus aduersus Buchanani Dialog. de iure Regni apud Scotos*, Bartholom. Clerk *fidelis infideli subdito responsio,* Ant. Clericus, Eques Gallus & IC. in *Deffense des Puissances de la terre* &c. Albericus Gentilis in *Regal. disput.* 3. *de Vi ciuium in Reg. semp. iniust.* Gothofred. Antonius in *Disput. de Potest. Imperat. legib. sol. & hodiern. Imperij stat.* Georgius Hackevvill in *Scuto Regio,* Gabr. Chappuys, Secretar. Regius, in *Citadelle de la Royauté contre lès efforts d'aucuns de ce temps, qui par escrito captieux ont voulu l'oppugner,* Ioan Henric. Tonsor *Disput. polit.* 3. *de Potest. sacrosanct. & inuiolab. Princip. in Subdit.* Thomas Balaspi Episcopus Bosnensis in *tract. de Fidelitate subditor. erga Principes* &c. Ianus Gruterus in *Discurs. ad Tacit. part.* 1. *fol.* 19. Dauid Ovvenus in *tract. de Iure Regio contra Pareum*; quorum & consimilium prudentum hominum dictata longè potiora nobis esse debent, quàm Iuris Saxonici plusquam immanis hac quidem in parte barbaries, statuentis Imperatorem non Imperio tantùm, sed vita quoque priuandum esse, si vel Imperium destruat, vel infideles, puta Turcos, in Christianos instiget, aut alioqui iuuet, vel denique legitimam coniugem abiiciat; Specul. Saxon. *lib.* 3. *art.* 54. Glossa in *Specul. Saxon. lib.* 1. *art.* 1. & inde libatus textus in Keyserlich. Land vnd Lehenrecht *part.* 1. *tit.* 23. *in pr.* & quidem caput ei esse securi aurea amputandum à Comite Palatino Rheni, imprudenter, ne dicam impudenter, in Weichbildo Magdeburg. *art.* 8. & Gloss. in *Iur. Feudal. Saxon. cap.* 4. assignatur. Quam imprudentiam nec ipsi quidem Consiliarii Palatini non possunt non satis detestari, & exstat Freheri ea de re censura in *Not. Pet. de Andlavv lib.* 2. *cap.* 10. *verb. illud insigne priuil.* quem sequitur noster Griesheimius in *Discurs. de Vicariat. S. Rom. German. Imper. conclus.* 19. Rumelinus ad *Aur. Bull. dissert.* 5. *conclus.* 7.

Anno Christi nati XXII.] Welserus *lib.* 2. *Rer. Boicar.* & Caluisius in *Oper. Chronolog.* Elias Reusnerus in *Isagog. Chronolog. fol.* 339. ponunt annum XIX.

Vt quidam volunt] Ioan. Funccius in *Chronolog.*

Septem & triginta annos vita] Tacitus *d. lib.* 2. *cap. vlt.* Spalatinus in *Harminio.*

Caniturque] Tacitus *dicto loco*, Spalatinus *ibid.*

Caput VII.

MARОBODVVS BOHEMIÆ REX IN ITALIAM; Catualda ei surrogatus in Galliam, à Tiberio Imperat. transferuntur. Catualdæ perfidia in legitimum & hereditarium suum Re-

Regem. Iubillius Bohemiæ Rex sub Caligula & Claudio Imperatoribus.



ITAQVE Maroboduus post Harminii cædem, sub cuius clientela & fide Regnum retinuerat, ad pristinam libertatem resiliẽs, nec Germanis suis, nec Romanis subesse sustinuit; Regnumque Bohemiæ ab Romanorum incursu acriter defendit. Soli enim Bohemi Marcomani restiterant, qui ab Octauii Augusti decessu per Tiberium vinci possent. Sed à suis parum tutus, occultis præterea insidiis à Tiberio per Drusum filium petitus, qui illiciendis Germanis ad discordias, haud leue decus apud patrem quærebat, anno sequenti à Catualda toto Regno Bohemiæ pulsus est.

Post Harminii cædem] Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.* 34.
Marcomani restiterant] Paterculus *Hist. Rom. lib.* 2. Hubertus Goltzius Herbipolensis in *Imperator. imaginib. in Tiberio cap.* 2. Rhenan. *lib.* 1. *cap. Marcomanni cum Nariscis & Hermunduris in Noricum* &c. Ioan. Funccius in *Chronolog. anno Christi* VII.
Octauii Augusti decessu] qui incidit in annum Christi nati XIII. Scaliger in *Animaduers. in Chronic. Euseb.*
Occultis insidiis à Tiberio] Suetonius Tranquillus *lib.* 3. *de Cæsaribus in Claud. Tiberio cap.* 37. Sext. Aurelius Victor in *Epitom. hist. August. in Tiberio.*
Illiciendis Germanis ad discord.] Tacitus *Annal. lib.* 2. *cap.* 62.
Anno sequenti] nimirum post natum Christum XX. Welserus *lib.* 2. *fol.* 119.
Catualda] instigato à Druso Tiberii filio; Tacitus *dict. lib.* 2. Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap.* 34.

2. *Catualda* namque *nobilis apud Gotonos iuuenis, profugus olim vi Marobodui, tunc dubiis eius rebus vltionem ausus, valida manu Bojohemiam ingressus, corruptis ad societatem Marcomanorum Primoribus, Regiam, Castellumq; iuxta situm, irrumpit*: hinc Maroboduus ad Romanos confugiens, à Tiberio Principatum Rauennæ obtinuit, vbi consenescens obiit post annos viginti, id est, anno Christi nati XL. Regnumque Bohemiæ Catualda Drusi Cæsaris beneficio occupauit, anno Christi nati XX.

Catualda] Germanis Gottwald; Hagecius in *Chronic. Bohem. in proœm.*
Nobilis apud Gotonos] videatur Tacitus *Annal. lib.* 2.
Regiam] Pragensem; Cluuerus *lib.* 3. *German. antiq. cap.* 10. contra Lipsii coniecturam.
Castellumq; iuxta situm] verba hæc sunt Taciti; & intellig[illegible]lum Moldauiæ flumini superimpositum in vetere vrbe Pragensi, quod [illegible]um Regum Bohemiæ receptaculũ & habitaculum, vt ex Cosma, S[illegible]ubrauio, Pontano, Boregkio, aliis constat.

…ho-

Marobodum ad Romanos] Tacitus *d.lib.2.* Rhenan.*lib.1.cap.Marcomanni &c. in Noricum &c.* Funccius in *Chronolog.anno* 22.

Consenescens] Tacitus *ibidem.* Auentinus *lib.2.Annal.Boior.fol.*48. Welserus *lib.2.fol.*119.

Drusi Cæsaris beneficio] Hagecius in *Chronic.Bohem.in proœm.*

Anno Christi nati XX.] Welserus *lib.2.fol.*119. sed Caluisius ponit annum XIX. Funccius verò XXII.

3. Sed & ipsum Catualdam haud multò post idem casus excepit; qui pulsus Bohemia Iubillii ductu, & Hermundurorum opibus, ad Romanos confugiens, ab eodem Tiberio Forum Iulii, Galliæ Narbonensis prouinciam, sortitus est in præmium peractæ in Maroboduum, Dominum ac Regem suum, perduellionis.

Haud multò pòst] anno scilicet post Christum natum XL. Spangenberg. in *Chronic.Saxon. cap.*36.

Idem casus excepit] videatur Tacitus *d.lib.2.Annal.& lib.*12. Velleius Paterculus *Hist.Rom. lib.*2. Auentinus *lib.2.Annal.Boior.fol.*85. Spangenberg.*d.cap.*36. Welserus *lib.2.Rerum Boic.fol.*120. Cluuerus *lib.3.cap.*31.

Ab eodem Tiberio Forum Iulii] iidem auctores ibidem, Caluisius in *Oper.Chronol.anno Christi* 19.

Suæ perduellionis] Hagecius in *Chronic.Bohem.in proœm.* Fac enim, potuisse Maroboduum ab vniuersis Imperii Germanici confœderatis Ordinibus abdicari, non tamen licuit Catualdæ agnatum Regem hereditate paterna exturbare. Neque eum excusare potest Tiberii Romanorum Imperatoris & Drusi Cæsaris auctoritas, quia non erant legitimi Germaniæ Domini, sed hostes & vsurpatores, dominium quærentes, non habentes, vt hodie nobis & Hungaris nostris est Turcorum Sultanus, qui Imperio quidem Germaniæ inhiat, non habet; nec excusationem meretur, qui eiusdem Tyranni auctoritate, vt legitimum Hungariæ Regem sua auita & hæreditaria Trāsyluaniæ, Moldauiæ, Walachiæ, &c. ditione exspolient, ac in se transferant, sibi patiuntur persuaderi. Quod considerantes Sigismundus Hungariæ Rex, & Iodocus Morauiæ Marchio, induci nullis rationibus potuerunt, vt Wenceslao respectiuè fratri & patrueli suo, ab Electoribus & Principibus Imperii abdicato, etiam Regnum Bohemiæ hereditarium auferrent, vt historiæ testantur; nec Rupertus Cæsar consentire rebellibus Bohemiæ Proceribus vnquam voluit, Regnum ei vnà pariter cum ipso Rege Wenceslao Excæsare offerentibus: quod cur socordiæ eius adscribat Theodoricus à Nihem, cætera non imprudens auctor, cordato lectori perpendendum relinquo.

4. Iubillius iste, Regio Hermundurorum genere antiquissimo prognatus, pulso Catualda, apud Marcomanos in Bohemia regnauit vsque ad annum Christi nati LII. Caio Caligula & Tiberio Claudio Romæ imperantibus.

Iubillius] *Vibilius* dicitur Auentino *lib.2.Annal.Boior.fol.*89. & Spangenbergio in *Chron. Saxon.cap.*36. *Vilpius* Æneæ Syluio in *German.cap.*69. aliis etiam *Phiphilo, Viuilo, Wilo. Vnilo*, &c. quam eandem variationem in *Viuilone* Laureacensi Episcopo obseruat Hundius in *Metropol.Salisburgens.in Episcop.Pataniens.cap.*14.

Regio

Regio Hermundurorum genere] Rex Hermundurorum vocatur ab Auentino ibidem. Et fortè est, vt iure auito sibi Regnum Bohemiæ tanquam maiorum suorum peculium, inde per vim expulsorum, vindicarit.

In Bohemia regnauit] Tacitus *Annal.lib.*12. Auentinus *d.lib.2.fol.*89. Welserus *lib.2.fol.*121. *in princ.*

5. Quem successorem in Regno Bohemiæ Iubillius habuerit, non est memoriæ proditum. Nam Vannius, eiusque nepotes Vangio & Sidio, in Morauia regnarunt à Tiberio & Claudio impositi, vt infrà à nobis dicetur.

6. Illud constat, successionem in Regno Bohemiæ, quæ apud Hermiones, Boios & Marcomanos fuerat hereditaria in Regia familia, à Romanis, iuratis illis omnium Regiarum familiarum hostibus, fuisse interruptam; & Taciti primùm ætate externos Reges introductos, *quibus vis & potentia ex auctoritate Romana esset*: corruptis iam tunc fractisque patriis institutis, pecunia magis quàm armis Romanorum, vt in anno Christi nati centesimo, Welserus affirmat.

Hereditaria in Regia familia] in qua clarum est *Marobodui* in Bohemia, & *Tudri* in Morauia nomen: Tacitus in *libell.de German.* Cluuerus *lib.3.German.antiq.cap.*31.

Iuratis illis] quibus in hac quidem inuidia hodie successerunt Turci.

Regiarum familiarum hostibus] quod passim Historici & Politici nostri ingerunt: quas in suis ditionibus suis nonnumquam dimiserunt, velut instrumenta seruitutis, vt scribit Mich. de Montaigne *lib.1.de Esais cap.*24.

Taciti] quem vide in *libell.de German. morib.* ibidemque interpretes; Ioach.Stephanus *lib.1.de Iurisdict.cap.7.num.*79. Iul.Cæsar Bulengerus *lib.3.de Imperat.Rom.cap.*38. Besoldus in *Discurs.de Stat.Reipubl.subaltern.cap.*1.

Welserus] lib.2.Rer.Boicar.ex Tacito.

Caput VIII.

BELLA VARIA ROMANORVM IMPERATORVM CVM Bohemis Marcomanis subinde rebellantibus gesta. Antiquissimorum Bohemiæ Regum successiones. Bohemi Germanis quàm Romanis subesse maluerunt. Fœdera varia Germanorum contra Romanos inita. in queis præcipui semper Bohemi Marcomani. Germanorum Imperatores vetusti, VVarpertus, Argunthes, Radagastus, Alaricus, Athaulphus, Godigisilus, Attila, Ardaricus, Odoacer, Theodericus, Bohemos habuere obsequiosos. Bohemia & Morauia sub sacra dispositione Archiepiscopi Mediolanensis. Honoriani Milites dicti Bohemi. Marcomani quando relicta Bo-

cta Bohemia in Sueuiam migrarint. Marcomanicum & Quadicum nomen in Bohemia & Morauia exstinctum: & Slauicum subintroductum.



CAPITIBVS retrò proximis bella illa, quæ Iulius Cæsar, Octauius Augustus, Germanicus, Tiberius, Drusus, Claudius cum Bohemis gesserunt, obiter perstrinximus: nunc reliqua exsequamur. Semper enim hæc regio, prætextu libertatis, populos tulit in supremam Potestatem malè morigeros & rebellatores. Fas sit loqui citra iniuriam. Vim Romanorum vi repellere initio licebat ipso iure naturæ, tanquam hostium suorum: sed fidem illis postea datam frangere, nullo iure licebat: id enim perfidiosum & nefarium est. Nec gentium ius permittit cuiquam populo iugum superioris sui excutere, vt aut libertatẽ quærat, aut alium Dominum adsciscat, aut fœdera peregrina pangat, nisi sacramento prius datæ fidei fuerit solutus. Quod quibus modis fieri debeat aut possit, non est huius loci edissertare. Et properamus ad institutum.

Drusus] de cuius bellis Martinus Polonus Pœnitentiarius Roman. in *Chronic. part.* 2. Matthias à Michou in *Chron. Reg. Polon. lib.* 1. *cap.* 17.

2. Domitianus Imperator, Titi fratris anno Christi nati LXXXIII. successor, Bohemos Marcomanos, quòd nulla ab eis in Dacos impetraret auxilia, bello aggressus est anno Christi LXXXVIII. Hic *Germanici* nomen assumpsit, mensemque Septembrem *Germanicum* appellari edicto iussit.

Marcomanos] Dio Cassius Nicæus in *Excerpt.* Statius Papinius Surculus *lib.* 3. *Syluar.* Theodoretus in *Hist. Ecclesiast.* Welserus *lib.* 2. *Rer. Boic. fol.* 121. Suetonius in *Domitian.* Eutropius in *Breuiar.*

In Dacos auxilia] Matthias à Michou in *Chron. Reg. Polon. lib.* 1. *cap.* 17. vbi *Dacos* interpretatur Valachos. Philip. Beroaldus in *Enarration. in Suetonii Domitian. cap.* 6. Casaubonus in *Animaduersion.*

Anno LXXXVIII.] Caluisius in *Oper. Chronolog. fol.* 334. *col.* 2.

Germanici] Suetonius *lib.* 8. *de Cæsar. in Domitiano cap.* 13. *in fin.* Iodoc. Ludou. Decius *lib.* 1. *de vetustat. Polon.* Legitur & in Nummis eius scriptum, GERMANIA CAPTA, quos repræsentat Leuinus Torrentius *Commentar. in Sueton.* Adolphus Occo in *Numismatib. Imperat. Romanor.* Caluisius in *Oper. Chronolog.* anno LXXXVI. Fuit autem hæc Cæsarum Romanorum cognominatio in tantum inuidiosa apud Germanos, vt non semel occasionẽ rebellandi eis contra Romanos præbuerit, vt testantur Ioan. Faber *ad proœm. Instit. verb. Francicus*, Theodor. Marcillus & Eguinarius Baro *ibid.* Schœnborn. *lib.* 6. *Politic. cap.* 37. *fol.* 653. Carol. Molinæus in *Consuetud. Parisiens. in princ. num.* 28.

3. Marcomanos & Quados, gentes bellicosissimas, à Traiano debellatos, & hucusque Romanum prorogatum Imperium, autumat Raphael Volaterranus.

Volaterranus] lib. 7. Geograph. in cap. de Bohemia. Cui adstipulatur Eusebius in *Chronic.*

4. Anto-

4. Antoninus Pius, Hadriani successor, Marcomanos & Dacos vicit anno Christi nati CXLV.

Anno] Caluisius in *Oper. Chronolog. fol. 349. col. 1.* Munsterus *lib. 3. Cosmograph. cap. 12.*

5. Marcus Aurelius Antoninus Philosophus & Lucius Verus, Marcomannos, qui fœdere inito vniuersam Germaniam, Pannoniam & Sarmatiam in Romanos concitauerāt, bello vt domarent adoriuntur, anno Christi nati CLXVI. sed bello Parthico distracti & attriti in tempus commodius differre coacti sunt.

Lucius Verus] Iul. Capitolinus in *M. Antonino Philosopho*, Eusebius Cæsariens. in *Chronic. anno CLXX.* Marianus Scotus *lib. 2. Chronic. ætat. 6. anno 169.* Eutropius in *Breuiar.* Matth. à Michou in *Chron. Reg. Polon. lib. 1. cap. 17.*

Bello vt domarent] Ioan. Xiphilinus in Epitom. Dionis in M. Antonino Philosopho: *Ipse Imperator Barbaris, qui circum Istrum sunt, Iazygibus & Marcomanis, nunc his, nunc illis, continenter, quam diu vixit, bella intulit: quibus in bellis Pannonia fuit ei receptaculum.* Ister enim, id est, Danubius, vbi nunc Bauari, Austrii, Morani, Hungari sedent, ruinam videbatur Romano Imperio machinari; Freherus in *Cecropistromach. circa fin.* Gangræus in *Not. ad Prudent. lib. 2. contra Symmach. vers. 697.* Vnde *iurati* vel *coniurati* epitheton Danubio tribuerunt Virgilius *lib. 2. Georgic.* Prudentius *lib. 2. in Symmach.* propter gentes accolas perpetuo contra Romanum Imperium conspirantes: Aufidius Modestus apud Iunium Phylargyrium in *d. lib. 2. Georgic.* Seruius Maurus in *Comment. ibid.* Pompon. Sabinus in *Annotat.* German. Valens Guellius Pomponius in *Comment.*

In tempus commod. differ.] Capitolinus *d. loco.* Caluisius in *Oper. Chronolog. anno 166. fol. 352. col. 2.*

6. Fuēre in hac confœderatione, quam nunc *Ligam* dicunt & *vnionem*, comprehensi infiniti populi, & gentes, & nationes; vocabaturque *Fœdus Marcomanicum*, id est, Bohemicum à primis eius auctoribus Marcomanis Bohemiæ incolis. Supremus à Confœderatis Imperator electus Warpertus Sicamber perhibetur. Recensentur ab Historicis Quadi, Vandali, Narisci, Hermunduri, Sueui, Norici, Vindelici, Latringes, Buri, Hirri, Halii, Sigambri, Zazyges, Daci, Victouali, Sosibes, Sicobotes, Roxalani, Bastarnæ, Peucini, Alani, Costobæi, Guthones, Sabocii; omnis denique Germania & Sarmatia *ab Illyrici limite vsque in Galliam*, vt nummis, qui ad memoriam eius expeditionis bene multi publicati, *Germania & Sarmatia victa* nomen vniuersæ fuerit impressum. Cœptum autem id bellum anno Christi nat. CLXXI. finitum anno CLXXVI. quo hostis superati gloria penes Christianos fuit, quorum precibus pluuia impetrata, Marcomani & Quadi gentiles, id est, Bohemi ac Morani, deuicti & prostrati sunt. Id bellum à Romanis dicitur *Marcomanicum*, fuisseque grauissimum, quantum nulla vmquam memoria exstiterit, eorum Scriptores tradunt.

Marcomanicum, id est Bohemic.] Auentinus *lib. 2. Annal. Boior. in M. Antonio Imp. fol. 111.* Casaubonus in *Not. in Capitolini Antonin.*

Warpertus Sicamber] Wolffgang.Latzius *de Migration.gent.lib.*8. Spangenberg.in *Chron. Saxon.cap.*41.

Ab Historicis] Dione Cassio in *Hist.Roman.*& in *Excerptis Legation.*Xiphilino in *Epitom.*Ammian.Marcellino *Hist.Rom.lib.*31. Iulio Capitolino in *M.Antonino Philosopho.* Eutropio in *Breuiar.lib.*8.Paulo Orosio *lib.*7.*Hormest.mundi cap.*15.Pæanio in *Metaphrasi Eutropii.* Paulo Diacono *lib.*7.*cap.*15. Iornande in *Chronic.*Raphaele Regio Volaterrano *lib.*7. *Geograph.de Boemia.* Rhenano *lib.*1.*Rer.German.cap. Quadi in Pannoniam primam & Valeriam.* Auentino *lib.*2.*Annal.Boior.fol.*110. Wolffg.Latzio *de Migrat.gent.lib.*8. Goltzio in *Imperatorum imagin.in M.Aur.Anton.Philosoph.c.*17.Carione *lib.*3.*Chron.*Melanchthone *lib.* 3. *Chronic.* Ioan.Sleidano *lib.* 2. *de Quatuor summis Imper.seu Monarch.* Cluuero *lib.*3.*Germ.antiq.cap.*30.

Quadi,Vandali] Adamus Bremens.*lib.*1.*Histor.Ecclesiast.cap.*3. hosce enumerat, qui tum se contra Romanos confœderarint, Sueuos, Driades, Sicambros, Hunos, Vandalos, Sarmatas, Langobardos, Herulos, Dacos, Gothos, Nordmannos, & Sclauos. Adde Matthiam à Michou *d.lib.*1.*cap.*17.

Germania & Sarmatia] Capitolinus in *Anton.Philosoph.*Orosius *d.lib.*7.*cap.*15. Paulus Diaconus *lib.*10.*Hist.miscell.cap.*16.Auentinus *d.lib.*2.Welserus *lib.*2.*fol.*124. Casaubonus in *Notis in Capitolini Antoninum.*

Vsque in Galliam] verba sunt Capitolini in *M.Antonino*, & Ammiani *d.lib.*31.relata etiam à Meibom.in *Not.ad Sleidan.lib.*2.*de Quatuor Monarch.*ipsam Galliam includit Goltzius *d.cap.*17.Aur.Victor in.lib.de Cæsarib.cum Capitolino consentiens ait: *ad media Gallorum*,id est,Germanorum. Nam *Gallia* heic pro Germania ponitur,in cuius medio sita est Marcomania,id est,Bohemia. Quod non animaduertit eruditissimus Gallorum Isaac.Casaubonus in *Not.in Capitolini Antonin.* Fuit enim bellum hoc Germanicum,& ab Antonino contra Germanos gestū, διὰ τοὺς Γερμανοὺς,ait Galenus,qui tunc temporis viuebat,& Imperatori familiaris erat,in *Commentar.* περὶ τῶν ἰδίων βιβλίων. Vnde & triumpho acto Germanicus salutari voluit, quemadmodum obseruauit Claud.Salmasius in *Not.ad eundem Capitolin.*

Nummus] apud Iohan.Huttichium in *lib.de Impp. & Cæsarum vitis,in M.Antonin.Philosopho.* Iacobum de Strada Antiquarium Cæsar.in *Epitom.thesauri antiquitat.in M.Anton.Philosoph.* Adolph.Occonem in *Numismat.Impp.Rom.* Iodoc.Hondium in *Atlante in tab. Morauia.* Æn.Vicum in *Numismat.antiq.* Ambros.Moralem *lib.*9.*Histor.Hispan.cap.*39. Ioan.Marianam *lib.*4.*Rer.Hispanic.cap.*6.Laudantur etiam Antonius Augustinus, Archiepiscopus Tarraconensis; Guillel.de Choul; Sebast. Erizzo, & alii Nummographi.

Anno CLXXI.] Curæus in *Annal.Silesiæ fol.*21.habet annum CLXX.

Anno CLXXVI.] ita Welserus *d.lib.*2.*fol.*124.sed Caluisius in *Oper.Chronolog.*habet annum LXXIIII.Card.Baronius *Annal.Ecclesiast.tom.*2.*anno* 176.Adolphus Occo in *Numismatib.Impp.Rom.fol.*286.annum CLXXV.

Penes Christianos fuit] Tertullianus in *Apologetic. cap.*5. Eusebius Cæsariens.*lib.*5.*Histor.Ecclesiast.cap.*5. Paul.Orosius *d.lib.*7.*cap.*15. Nicephorus Callistus *lib.*5.*Hist.Ecclesiast.c.*12. Xiphilinus in *Epitom.Dionis.*Theophanes apud Paul.Diaconum *lib.*7.*Histor.miscell.c.*15.Eutropius in *Breuiar.hist.Rom.lib.*8.Renat.Laurentius de la Barre *Commentar.in Tertulliani Apolog.* & Desid.Heraldus *ibidem*.Sleidanus *d.lib.*2. & ibi Xylander in *Annotat.*

Card.

Card. Baronius *d.tom.2.anno* 176. Iacob.Valdesius *de Prærogatiu.Hispan.cap.7.num.*28. Casp.Barthius *Comment.in Claudian.* Caluisius in *Oper.Chronolog.anno* 174. Hinc dicta *Legio fulminatrix, κεραυνοβόλος*, quòd fulmine diuinitus impetrato hostes profligarit. Baronius *ibidem.* Georg.Hakewill in *Scuto Regio lib.2.cap.4.circa fin.* Stephan.Claucerius IC.in *Annotat.in Claudian.* Elias Reusnerus in *Isag.histor.fol.*352.Zach.Theobaldus in *Genealog.& Chronolog. Regum Bohem.serie,anno Christi* 174.*fol.*4. Iodoc.Ludouic.Decius *lib.1.de Vetustat.Polon.*

Quorum precibus] magicis Christianorum artibus adscribit Claudianus in *Panegyric.* ipsius Antonini Imp.precibus Capitolinus in *eius vita.*

Marcomanicum] Capitolinus *ibidem.* Eutropius *lib.*8. Paul.Diaconus *lib.*10.*Hist.miscell.cap.*16. interdum etiam Germanicum dicitur ab eodem Capitolino, & à Galeno in lib. περὶ τῶ προγινώσκειν.

Quantum nulla vmquam memoria] aiunt, huius victoriæ monumentum adhuc Romæ superesse, columnam cochlidem Antoninianã, arte & opere admirabilem, totiusque eius belli ac victoriç adhuc repręsentatricem: Nic.Henelius in *Silesiograph.cap.*1.Ioan. à Wouweren in *Epistol.*

7. Anno Christi CLXXIX. bellum ab eodem Imp. Antonino cum Bohemis & Morauis, id est, Marcomanis & Quadis rebellãtibus, redintegratum est: volebatque tam Bohemiam cum Morauia & Misnia atque Voitlandia, quàm Sarmatiam, in prouinciæ formam redigere, nisi mors conatibus eius intercessisset; sed filium Commodum ægrotans ad se vocat, bello insisteret, nec reliquias propè confecti contemneret, monet. Sed Commodus honesta omnia post voluptates habuit, patreque mortuo pacem Marcomanis postulantibus concessit.

Anno Christi CLXXIX.] Welserus *dict.lib.2.fol.*125. Elias Reusnerus in *Isagog. histor.fol.*352. Claud.Salmasius in *Notis in Capitolini Antonin.fol.*98. Caluisius in *Oper. Chronolog.fol.*355.

Bohemiam cum Morauia] Auentinus *lib.2.Annal.Boior.fol.*111.

Prouinciæ formam] Dio Cassius in *Hist.Roman.* Iul.Capitolinus in *M.Antonino Philosoph.* duobus in locis, Ammian.Marcellinus *lib.*31. *in M.Anton.Philosoph.* Caluisius in *Oper.Chronolog.d.anno.*

Ægrotans] Syrmii in Pannonia, vt scribit Philostratus in *Vita Herodis.*

Commodum ad se vocat] Capitolinus in *Antonino Philosoph.in fin.* M.Victorinus in *Breuiar.de Vita & Morib.Impp.cap.*33.

Pacem Marcomanis] Xiphilinus in *Epitom.Dionis.* Welserus *d.lib.*2.Caluisius *anno* 180.

8. Anno Christi CCXXII. Antoninus Heliogabalus vel Elagabalus volebat bellum in Marcomanos reassumere, sed falsum oraculum eum ab instituto reuocauit.

Anno Christi CCXXII.[Baronius *Annal.Ecclesiast.tom.*2. Welserus *d.lib.2.fol.*125.

Falsum oraculum] Æl.Lampridius in *Antonino Heliogabalo.*

9. Anno Christi CCXXXV. quum Alexander Seuerus bellum Marcomanis & eorum sociis Germanis illaturus militum latrocinia & dissolutionem cohiberet, ab ipsis, electo Maximino Thrace, interfectus est.

Christi CCXXXV.] Caluisius in *Oper. Chronologic. fol.* 368.

Bellum Marcomanis & Germanis] Herodianus in *Hist. Impp. Romanor. lib.* 5. Lampridius in *Alexandro.*

10. Anno eodem Maximinus cum Maximo Cæsare filio in Marcomanos & Dacos mouit, omniaque longè lateque vastauit, sed motu Romano retractus, bellum non confecit.

Anno eodem] Caluisius *ibidem*, sed Goltzius refert ad annum CCXXXIX.

Marcomanos & Dacos] ex Herodiano & Capitolino Curæus in *Annal. Silesiæ fol.* 22.

Longè lateq. vastauit] Herodianus *d. lib.* 5. Capitolinus in *Maximino.* Goltzius in *Iulio Vero Maximino, cap.* 32. Curæus in *Annal. Silesiæ fol.* 22. Munsterus *lib.* 3. *Cosmograph. cap.* 12.

Motu Romano retractus] Capitolinus in *Gordiano.* Caluisius *anno* 236.

11. Auentinus lib. 2. Annal. Boior. fol. 123. in Gordiano II. & Maximino Impp. narrat in hæc verba: *Daci (qui & Getæ sunt, quos Germano sermone Gothos, communi vocabulo Scythas appellare solent) hac tempestate vires recuperant, Regem Argunthem, quem nostri vocant Austrogotham, creant; deinde coniunctis sibi finitimis, Vandalis, Gepidis, Sueuis, Marcomannis, Quadis, Peucinis, Basternis, Carpis, Boiis, transito Danubio, Mæsias, Thracias depopulantur,* &c. Sed à Gordiano repulsos tum ipsius morituri questio ad Philippum in Imperii societatem ascitum, tum monumentum ei à militibus in finibus Persiæ positum, testantur.

Morituri questio] trucidandi à Philippi militibus. Goltzius in *Imperator. imagin. in M. Antonino Gordiano I. cap.* 33.

Monumentum] quod refert Eutropius in *Breuiar. histor. Roman.* Caluisius in *Oper. Chronolog. anno* 244.

12. Anno Christi CCLII. sub Valeriano & Gallieno Imperatoribus, Marcomani cum Quadis & Sarmatis siue Scythis, in Imperium Romanum factis excursionibus, ingenti terrore omnem Græciam concusserunt. Etiam Pannonias ab iis occupatas scribit Eusebius in *Chronic. anno CCLXVI.*

Sub Valeriano & Gallieno] Zosimus *Histor. lib.* 1. Welserus *lib.* 2. *fol.* 125. *in fin.* Eutropius in *Breuiar. hist. Rom.* Matthias à Michou *d. lib.* 1. *cap.* 17. Iodoc. Ludouic. Decius *lib.* 1. *de vetustat. Polon.*

Eusebius] sed annus ab eo annotatus vitam Valeriani excedit, qui à Sapore Persarum Rege captus & cæsus fuit, anno CCLIX. Ergo Gallieni I. frater Valerianus II. restitui debet. Nam Sueuos, id est Marcomanos & Quados, sub Gallieno I. Aug. in Pannoniam irruisse anno 265. scribit Caluisius *fol.* 376. per socordiam Gallieni impunes, quod ei à Claudio Cæsare exprobatum refert Trebellius Pollio in *Gallieno.*

13. Anno Christi CCLXII. vixit Attalus Marcomanorum in Bohemia Rex, cuius filiam Piparam vxorem duxit Gallienus I. Imper. Augustamque appellauit, soceroque superioris Pannoniæ partem pactione concessit.

Attalus]

Attalus] Sext. Aurelius Victor in *Histor. Cæsarum cap.* 33. Welserus *d. lib.* 2. *fol.* 126. Adolph. Occo in *Numismatib. Impp. Romanor.*

Piparam] *Pipam* alii vocant; Andr. Schottus in *Not. ad Sext. Aur. Victoris Cæsares c.* 33. Claud. Salmasius in *Notis in Trebellij Gallienos, fol.* 296.

Superioris Pannoniæ partem] Trebell. Pollio in *Gallienis in fin.* M. Victorinus in *Breuiar. de vita & morib. Impp. Roman. cap.* 47. Paul. Diaconus *lib.* 10. *Hist. miscell. cap.* 32. Rhenanus *lib.* 1. *Rer. Germ.*

14. Anno Christi CCLXXI. sub Aureliano Imperatore Marcomani cum Quadis & Sarmatis in Italiam irrumpentes, ab eo repressi sunt.

Anno CCLXXI.] Zach. Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Regum Bohem. serie, anno* 272. *fol.* 4. Ioach. Cureus in *Annal. Siles. fol.* 22. habet annum CCLXXIV. sed hoc anno Boii Norici ab Aureliano ex Vindelicia repulsi, non Marcomani Bohemi ex Italia; Fl. Vopiscus in *Aureliano*, Caluisius in *anno* 274.

Sub Aureliano Imp.] Flau. Vopiscus in *Aureliano*, Matth. à Michou in *Chron. Reg. Polon. lib.* 1. *cap.* 17. Iodoc. Ludou. Decius *lib.* 1. *de Vetustat. Polon.* Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap.* 43. Martinus Crusius in *Annal. Sueuor. part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 5. Welserus *d. lib.* 2. *fol.* 127. Caluisius in *Oper. Chronolog. anno* 271. Elias Reusnerus in *Isagog. histor. anno* 272. *fol.* 362.

15. Anno CCCIV. Marcomani & Quadi à Diocletiano & Maximiano Impp. victi ac triumphati sunt.

Anno CCCIV.] Caluisius habet annum CCCII.

Marcomani] Eutropius in *Breuiar. lib.* 8. Eusebius Cæsariens. *lib. Hist. Ecclesiast. cap.* Matth. à Michou in *Chron. Reg. Polon. lib.* 1. *c.* 17. Sext. Aur. Victor in *Cæsarib. cap.* 34. Zach. Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Regum Bohem. serie anno* 300. *fol.* 4.

16. Anno CCCVI. Osinuchus Bohemorum Marcomanorum Rex fuit, paruisseque fertur Adelgero Bauarorum Regi, temporibus Galeriani, Maximiani & Maxentii Imppp. & Seueri Cæsaris.

Osinuchus] Auentinus *lib.* 2. *Annal. Boior.* Welserus *lib.* 2. *fol.* 128. *& seqq.*

17. Anno CCCLVIII. Marcomani cum Quadis & Sarmatis Pannoniam incursantes à Constantio II. Imp. & Iuliano Cæsare superati repressique sunt.

CCCLVIII.] Elias Reusnerus in *Isagog. hist. fol.* 370. Caluisius in *Oper. Chronolog.* Welser. ponit annum CCCL. circiter, *lib.* 2. *fol.* 130.

A Constantio] Ammian. Marcellinus *lib.* 16. *Histor. Rom.* Zosimus *lib.* 2. *Histor.*

18. Anno CCCLXXIII. sub Valentiniano I. & Valente Impp. Marcomani & Quadi à Romanis irritati, quòd præsidia vltra Danubium in Quadorum solo excitassent, & Gabinium Regem suum, inter hospitalis mensæ sacra Marcellinus Valeriæ Dux per summæ perfidiæ scelus impunè trucidasset, Danubio traiecto, omnia ferro & igne per Pannoniam, Illyricum, Histriam depopulantes, Aquileia obsessa, Italiam tentare ausi sunt: Sed ab Imperatoris Duce Theodosio repressi domum redierunt.

CCCLXXIII.] Caluisius in *Oper. Chronolog.* At Curæus in *Annal. Silef. fol.* 21. & Welserus *lib.* 2. *fol.* 131. habent annum CCCLXX. circiter.

A Romanis irritati] Ammianus Marcellinus *Histor. Roman. lib.* 19. Pompon. Lætus in *Hist. Imperat. Roman. in Valentiniano.*

19. Anno CCCLXXVI. sub Valente, Gratiano & Valentiniano II. Impp. Marcomani & Quadi, recepta innumerabili Barbararum (id est, Germanicarum & Sarmaticarum) gentium multitudine, quæ cis Danubium à Bohemia & Morauia ad Pontum vsque Euxinum habitabant, exitium Romano Imperio machinari cœperunt, Romanosque vrbibus ac territoriis, & totis denique pellere prouinciis.

Anno CCCLXXVI.] Welserus *d. lib.* 2. *fol.* 131.

Barbararum gentium multitudine] Ammian. Marcellinus *Rer. gestar. lib.* 31. vbi vocat *multitudinem Barbaram abditarum nationum*, id est incognitarum.

20. Anno CCCXCVII. Fritigil Regina Marcomanorum à S. Ambrosio, Mediolanensi Episcopo, rectæ fidei formulam, ad quam se componeret, petiit. Anno sequenti ipsemet Rex, Fritigildis maritus, legitur sese Regnumque suum Arcadio & Honorio Romanorum Imperatoribus tradidisse.

Anno CCCXCVII.] Welserus *d. lib.* 2. *fol.* 132. Caluisius in *Oper. Chronolog. anno* 396.

Fritigil Regina] Ambrosius in *Epistol.* Pontius Eutropius Paulinus Episcopus Nolanus in *Vita Ambrosii.*

Mediolanensi Episcopo] hinc colligitur Regna Bohemiæ & Morauię ad curam Archiepiscopi Mediolanensis in Gallia Cisalpina pertinuisse, tamquam Illyrici & viciniarum Primatem: Welserus *ibidem.*

Regnumq; suum] Welserus putat, quod Rex iste non ipsam Bohemiam, sed traiecto Danubio, acceptis ab Imperatoribus agris, Romanam ripam coluerit: & Illyricum, cui attributæ erant Noricum & Pannonia, in quarum alterutra prouincia Marcomanos collocatos fuisse existimat, ad Ambrosii curam pertinuisse arbitratur, quum is Auennium, Sirmii Episcopum, initiauerit. Nam Illyricum Galliæ Cisalpinæ, stante adhuc Republica, lege Vatinia adiectum tradit Suetonius *lib.* 1. *de Cæsaribus in Iulio cap.* 22. & ibi Casaubon. in *Animaduersion.* Sed quum hæc mera sit coniectura, quid vetat, quo minus credamus, Bohemiam & Morauiam, quæ Noricum inter & Pannoniam iacent, sub eadem legis dispositione comprehensas, si non expressè, saltem κατὰ τὴν διάνοιαν & implicitè, quum eædem postea ad curam nunc Patauiensis, nunc Iuuauiensis, nunc Reginoburgensis in Norico Episcoporum, recepto Christianismo, reciderint? Regnum quoque protectioni Romanorum aduersus Alarici Gothi tum grassantis iniurias commendatum fuisse?

21. Meruere postillà Marcomani inter Romana auxilia Imperatoris Honorii appellatione cohonestati, vt *Honoriani* cognominarentur. At Rex Hermanricus, qui Marcomanis, Quadis & Salingis præerat, Romanos exosus

ſus primum Radagaiſo vel Radagaſto Scythæ, qui Gothos, Sarmatas & Germanos in expeditionem contra Romanos euocauerat; dein, eo in Italia cæſo, Alarico Gotho militauit, per Galliamque cum Athaulpho Alarici filio & Succeſſore in Hiſpaniam penetrans, Regnum ibi Sueuorum (nam Marcomani & Quadi erant Suevi) condidit ſub eodem Honorio Imperatore: cuius progeniem (intellige maternam) adhuc Hiſpaniis dominari aſſerit Auentinus. Hinc non leuis coniectura eſt, tum temporis Bohemiam fuiſſe ſub diuerſis Marcomanis Regibus, quorum pars Romanis, alii Germanis ſe coniunxerint: quum & D. Hieronymus, qui fuit natione Illyricus Syrmii natus, commemoret, Marcomanos & Quados, id eſt, (vt aliquotiens monui) Bohemos & Morauos, cum ſociis & confœderatis gentibus, Romanum Imperium à viginti & amplius annis ſub Honorio Auguſto incurſaſſe. Verba Hieronymi hæc ſunt: *Viginti & eo amplius anni ſunt, quod inter Conſtantinopolim & Alpes Iulias quotidie Romanus ſanguis effunditur, Scythiam, Thraciam, Macedoniam, Dardaniam, Daciam, Theſſaliam, Achaiam, Epiros, Dalmatiam, cunctasque Pannonias, Gothus, Sarmata, Quadus, Alanus, Hunni, Vandali, Marcomanni, vaſtant, trahunt, rapiunt*, &c.

Honoriani] Notitia vtriuſque Imperii *part*.2.& ibi Guido Pancirolus IC. in *Commentar*. Welſerus *d.lib.2.fol.*133.

Rex Hermanricus] aliis Ermericus; aliis Ermanaricus, de quo Iſidorus Hiſpalenſ. in *Chronic.Sueuor*. Tyro Proſper. in *Chronic*. Iornandes *de Reb.Getic.cap.*43. Auentinus in *Annal.Boior.lib.2.fol.*159. Rodericus Ximenius Toletanus in *Hiſtor. Gothor. Hunnor. Vandalor. Sueuor. & Silinguor.* obiit anno Chriſti 440.

Radagaſto] Venedorum Regi, quem pro Deo coluerunt Slaui Vinidi, quos Obotritos & Polabos vocabant, quorumue Regna nunc Megalopolenſes Duces obtinent; Erneſt.Brotuffius in *Chronic.Martiſpurg*. Hondorffius ſeu Conrad.Lycoſthenes in *Promptuar.exemplor.in 1.precept.ſub rubr.de idolis Vandalor. & Slauor*. Cromerus *lib.*9.*Rer.Polon. circa princ.* Iodoc.Ludou.Decius *lib.*1.*de Vetuſt.Polon.*

Sub Honorio Auguſto] idem Welſerus *d.lib.2.fol.*133.*in fin.*

Verba Hieronymi] Epiſtol.3. Ex quo Guillimannus *lib.2.Antiquitat.Heluet.cap.6*. Beſoldus in *Diſſert.polit.de Republ. curand. cap.*1.*n.*14.

22. Anno CCCCVI. Vandali Duce Godigiſilo, aſſumptis Alanis, Quadis, Marcomanis, Herulis, Turcilingis, Sueuis, Alemanis & Saxonibus, vltimo Decembris ad Rhenum progreſſi, Francis victis tranſeunt, cuncta longè lateque vaſtant, ſpoliant, & diripiunt.

CCCCLVI.] Caluiſius in *Oper.Chronolog.fol.*420.

Quadis Marcomanis] Zoſimus *Hiſtor.lib.*4.

23. Anno CCCC. Iidem Vandali, Duce Caroco, repetito contra Romanos cum Marcomanis, Quadis, & cæteris Germanis fœdere, Gallicanas Romani Imperii prouincias inuaſerunt.

Caroco]

Caroco] aliis *Croco*: Aimoinus *lib.3.Hist. Francor.cap.1.* Sigebertus in *Chronolog. anno.* 414. Nicol.Vignierius Barrensf.in *Chronic. Burgundion.fol.6.* Abraham.Saurius in *Calendar. histor.1.Ianuarij.* Sed Rosieres in *Stemmat.Lotharing.Ducum tom.3. cap. 42. in histor.fol.* 111. Casp.Hedion.*lib.1.Histor.ecclesiast.cap.*18.Andr.Hondorphius in *Promptuar. exempl or.in 5.precept.in rubr.de homicidiis magnor.Princip.* Lehmannus *lib. 1. Chron. Spirens. cap.* 30. referunt ad annum 423.

24. Anno CCCCXLIV. Theodosio & Valentiniano III. Romanis Imperantibus, Marcomani & Quadi agnouerunt Imperium Attilæ, Hunni, Germanorum & Sarmatarum Imperatoris, in cuius subiectis nationibus numerantur Hunni, Marcomani, Sueui, Quadi, Heruli, Turcilingi, Gothi, Gopidæ, Alani, Rugi, Geloni, Scoti, Burgundiones, Bellonoti, Neuri, Syri, Bastarni, Bructeri, Nicri accolæ, Franci, magnarum ex se virium, & celebratæ potentiæ populi, vt solus Attila, inaudito ad eum diem exemplo, possessionem Germanicorum Scythicorumque Regnorum coniunxerit.

CCCCXLIV.] Welserus *d.lib.2.Rer.Boicar.fol.*135.

Imperium Attilæ] Ioach.Curæus in *Annal.Silesiæ fol.*23. Munster.*lib.3.Cosmograph. cap. 3. in fi.* Auentin.in *Annal.Boior.lib.2.circa fin.* Lazius *de Migration.gent.lib.9.* Spangenberg.in *Chronic.Saxon.cap.*50. Cromerus *lib.1.Hist.Polon.cap.vlt.* Ioh.Matth.à Sudetis in *Subseciu.de orig.Bohem.& Slauor.* Rosieres in *Stemmat. Lotharing.Duc.tom.3. cap.*43. Paulus Diaconus siue Landulphus Sagax *lib.15.Hist.miscell.cap.1.*scribit de Attila; *Erant siquidem eius subiectæ dominio &c. fortissimæ gentes, Marcomanni, Sueui, Quadi, præterea Heruli, Turcilingi, siue Rugi, cum propriis Regulis, aliæq; præter hos Barbaræ nationes in finibus Aquilonis commanentes.* Videatur Sauaro in *Not.in Sidonij carm.7.n.*320. *& seqq.* Coluius & Wouvvern. in *Not. ibid.*

In cuius subiectis nationibus] Sidonius Apollinaris *carm. 7. siue Panegyr. Auito Augusto, socero suo, dicto,* Freculphus *lib.5.cap.14.tom.3.*Sigebertus Gemblacens.in *Chronic.* Iornandes in *Chronic.*

Magnarum ex se virium] adeò vt terrorem incusserint vniuerso Orientis & Occidentis Imperio, Iuuencus Cœlius Calanus Dalmata in *Hist.de Attila,* Iornandes in *Chronic.cap.* 35.Euagrius Scholasticus *lib.1.Hist.Eccles.cap.*17.Marcellinus Comes in *Chronic. Indict. Ardabure & Calep.Coss.*Tyro Prosper in *Chronic.*Gregorius Turonens. *lib. 2. Hist. Franc. cap.6.*Idacius in *Chronic.* Fredegarius Scholasticus in *Miscell.hist.*Socrates *lib.7. Hist. ecclesiast.cap.*30. Aimoinus *lib.1.Hist.Franc.cap.5.*Paul.Diaconus *d.lib. 15. cap.1.* Otto Frisingens. *lib.4.Chron.cap.*26.Lælius Bisciola *lib.20.Horar.subseciu. cap.*14. Auentinus in *Annal.Boior.*Nicol. Vignierius Barrens. *in Chron.Burgundion.anno* 450.

Attila] *Ethele* dicitur Matthæo à Michou in *Sarmat.* & Bibliandro in *Comment.de Rat.communi omnium lingu. & lit.fol.*10. Ezel à Wolframo ab Eschenbach in *Helden*[illegible] rico ab Ofertingen *part.* 4. Anonymo in der Chronica von [illegible] Cöllen *in Macrino Imp. anno* 453.

Germanicorum Scythicorumq; Regnor.coniunx.] Anto.Bon[illegible] colaus Olahus, Archiepiscopus Strigoniens.i[illegible]

25. Anno Christi CCCCLIV. mortuo Attila, Marcomani & Quadi in schismate duorum Imperatorum, adhæserunt Ardarico Gepidæ à Germanis populis electo, qui & Aladaricus, & Alaricus, & Detricus, & Theodoricus à scriptoribus diuersis appellatur. Hic in prælio cum æmulo suo Chaba siue Ellaco, Attilæ filio, in campis propè Sicambriam, quæ nunc Buda est, commisso, victor existens Germanicas gentes ab Hunnorum seruitio liberans, in pristinæ libertatis splendorem vindicauit. Est qui scribat, Boiorum populos, Schiracios, Hirros, Schiros, Thranos, Salios, Salingos, Stiros, Stiracios, Halios, Buros, Regnum Adalogerioni, Hunni Weliphonis filio, tum detulisse, qui paterna origine Alemanum Herculem contingeret. Sed hunc auctorem falsitatis arguit VVelserus. Mihi videtur deceptus fuisse similitudine nominis, vt Adalogerionem pro Aladerico posuerit, quem pleræque Germanorum gentes sequebantur.

Ardarico Gepida] Welserus *lib.2.Rer.Boicar.fol.*136. Bonfinius *d.lib.*7. Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.*51.

Est qui scribat] Auentinus *lib.3.Annal.Boior.* vbi tamen facit Adalogerionem, Attilæ Hunni filium, Germanorum & Sarmatarum Imperatorem electum.

Quem pleræq; German.] scil. Aladaricum; Welserus *d.lib.2.fol.*137.

26. Anno Christi CCCCLXXX. circiter, sunt qui putent, Bohemos & Morauos, id est, Marcomanos & Quados, sub Odoacre Herulo in Italia militasse.

Sub Odoacre] Eugyppius in *Vita S. Seuerini Martyr.* Auentinus *d.lib.2.* Wigul. Hundius in *Metropol. Salusburg. in Episcopis Patau. cap.*6. Sebast. Francus *part.2. Chronic. fol.*397. Buntingus in *Chronic. Brunsuicens.* Fuit iste Odoacer, Germanorum & Romanorum, post deuictum Momyllum Augustulum, Imperator in Occidentis Imperio, vt scribit Richard. Bartolinus in *Orat. ad Maximilianum I. Imp. de Bello Turcic.* Franc. de Rosieres, in *Stemmat. Lotharing. Ducum, tom.3. cap.45. in hist. fol.*118. Sigonius *de Regno Ital.* Thom. Bozius *lib.6. de iure nat. &c. Eccles. libert. cap.*10. *fol.*635. Guliel. Fornerius IC. in *Not. ad Cassiodori Variar. lib.1. epist.1. in princip.* Adolphus Occo in *Imperator. Roman. numismat. fol.* 579. In Eschenbachii *Heldenbuch* & in Hist. von Dieterich von Bern / vocatur Keyser Otturt / in Anonymi *histor.* von Herr Ecken außfarth in fin. Keyser Ottacker / id est, *Imperator Ottocarus.*

27. Auentinus lib. 3. scribit; *Alaricus Sueuorum Rex, cum popularibus suis Boiemiam, Silesiam, Lusatiam, & finitimas regiones Boream ac Eurum versus deserit, [illegible] d Occidentem [illegible] m propinquum Danubio, Rheno, Nicro, Alemano flum[illegible] traie[illegible] atq; Danubio partem Galliarum & Rhætiam supra [illegible] em [illegible] q; occupauit.*

[illegible] P[illegible] ctum id assignat sub Adalgerione, Attilæ filio, circa [illegible] Ch[illegible] s non est mendosus. Nam Spangenberg. qui Auen[illegible] [illegible] ic[illegible] anstulit, refert ad annum CCCCXCV. Anastasio [illegible]

Romania, Theodorico in Italia, & Clodouæo in Gallia regnantibus, in *Chronic. Saxon. cap. 53.*

Partem Galliarum] id est, Heluetiorum, qui quondam sub Sueuiæ Ducatu & appellatione compræhendebantur, eratque Tigurinum castrum Sueuiæ Ducum aliquando sedes & residentia, salua interim vrbi sua immediata libertate.

Rhetiam supra Lycum] quæ regio etiamnum hodie nomen retinet, vt *Sueuia* dicatur, Schwabenland.

28. Et poterat fieri, vt à Theodorico Gotho, Germanorum & Romanorum Rege, in auxilium euocati, eas sedes Italiæ propinquas, præ suis Bohemicis, per Hunnos & Gothos miserrimè vastatis atque euersis, incolendas elegerint. Namque eos sub Theodorici Imperio fuisse affirmat Curæus, Archiater Silesiacus. Quod mihi eò fit verisimilius, quia Borussiam quoque eidem paruisse fidem facit epistola Theodorici à Georg. Fabricio diuulgata. Et quòd scribit Iornandes Rauennæ Archiepiscopus: *sub cuius* (scilicet gentis Gothicæ) *sæpe dextra Vandalus iacuit, stetit sub precio Marcomannus, Quadorum Principes in seruitutem redacti sunt.* Et quod Bonfinius: *Nulla in occidentali plaga gens fuit, quæ ad Theodorici nutum, aut amicitiam eius, fœdusque, sponte non iuerit, aut obsequium præstiterit.*

Per Hunnos & Gothos vastatis] Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap. 53.*

Curæus] in Annal. Silesiæ fol. 14. & seq. cui adstipulatur Welserus *lib. 2. Rer. Boicar. anno* 410.

Georg. Fabricio] in Commentar. in Poetar. veter. ecclesiasticor. Christiana opera, verb. *Succinum.*

Iornandes] lib. 1. de Reb. Getic. cap. 16.

Bonfinius] Rer. Vngaric. decad. 1. lib. 7.

29. Equidem sub isto Theodorico Marcomanicum & Quadicum nomen cœpit in Bohemia & Morauia exstingui, neque renatum vmquam est: contrà Boicum seu Bojohemicum inclarescere. Quò probabilior & confirmatior fit Welseri coniectura, Boios sub Marcomanorum & imperio & nomine delituisse: & afflictis Marcomanis iterùm emersisse. Namque Iornandes, qui sub Theodorico vixit, delineaturus Sueuos, eos ab Oriente Boiis, ab Occidente Francis, meridie Burgundionibus, Septemtrione Thuringis claudi, scriptum reliquit. Consectarium itaque Boios siue Herciniæ syluæ campos à Marcomanis insessos, iam olim cognomines, tum adhuc coluisse: siue, quod vero propius, illis paulò antè eiectis Danubium, quà inferiorem Rhetiæ partem, & Noricum præterfluit, prætexisse, quæ hodieque item Transdanubiana Boica est: atque hic exin maximè gradus fuit ad Romanas prouincias, traiecto flumine, occupandas.

Cœpit exstingui] Welserus *lib. 2. Rer. Boicar. fol. 140.* Cromerus *lib. 1. Rer. Polon. cap. vlt.*

30. Nam inde videntur Marcomani & Quadi, non verò ex ipsa Bohemia

mia & Morauia, anno DLXVIII. cum Longobardis, à Narsete Iustiniani I. Imperatoris Exarcho inuitatis, in Italiam profecti, Romano Imperio exitium in Occidente, & Germanico Regno in Italia fundando exordium dedisse.

Lazius *lib. 8. de Migration. gent.* Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap. 60.*

Caput IX.

SLAVI, MARCOMANIS PVLSIS, BOHEMIAM OCCVPANT. Czechi dicti. Oriundi ex Sarmatia Scythica. Ratio temporis super aduentu eorum in Bohemiam controuertitur. Sub Attila contigisse probatur. Slaui Germanis mixti in Bohemia habitant. Bohemia olim pars Regni Bauarici. Vandali perperàm cum Venedis confunduntur. Rhedari, Gazari, Cananæi de Bohemis. Bœmi apud Ptolemæum. Slauorum origo fabulosa. Regni hodierni munitio.



LLVD dubitationem non habet Marcomanos sociosque populos, domi relictos, esse interiori Hercinia pulsos à Slauis Sarmatica gente, quæ Ducis Zechi, vt ipsi sibi persuadent, nomine priuatim dicta, nunc Boiohemorum appellationem retinet. Sic enim scribit Auentinus lib. 1. Annal. Boior. fol. 18. *Boiemia eiecerunt Boios Sueui Marcomanni propriè dicti, hos Zechi: natio est Venedorum, hoc est, Sclauorum, adhuc Boiemiam possidens.*

Domi relictos] Flau. Blondus Foroliuiens. *lib. 1. de Inclin. Rom. Imp. dec. 8.* Hagecius in *Chronic. Bohem. in proœm. in fin.* Sandelius in *præfat. ibid.* Boregk in *Chron. Bohem. part. 1. fol. 5.* Dubrauius in *Chronic. Bohem. lib. 1.* Matth. à Sudetis in *Subseciu. de orig. Bohem. & Slauor.* Alexand. Guagninus in Compend. Chronicor. Polon. in princ. Martin. Cromerus *li. 1.* Rer. Polonic. cap. 5.

Pulsos à Slauis] Welserus *lib. 2. Rer. Boicar. fol.* 141. Stumpfius *lib. 2. Chronic. Heluet. cap. 4.* Vacuas Vandalorum (debebat dicere Sueuorum) sedes occupasse, & in interiorem Germaniam victricia arma intulisse, tradit Thuanus *Histor. sui temp. lib. 56. anno 1573.* Auentinus *Annal. Boior. lib. 3. fol.* 182. Carol. Sigonius *de Regno Italiæ lib.*

Slauis] quià vernaculo verbo Slawa sic dicti, perperàm cum c. *Sclaui* scribuntur & pronuntiantur, vt docent Matth. à Michou in *Sarmat. Europ. lib. 1. cap. 11.* Guilhelm. Postellus in *Comment. de Lingu. var.* & in *tractat. de Orbis concordia,* Martin. Cromerus *lib. 1. Rer. Polon. cap. 13.* Iodoc. Ludouicus Decius *lib. 1. de Vetustat. Polonor.* Bibliander in *Comment. de rat. comm. omn. lingu. & lit. fol. 13.* Boregk in *Chron. Bohem. part. 1. fol. 4.* Matth. à Sudetis in *Subsecin. de orig. Bohem. & Slauor.*

Sarmatica gente] fusè idem Matth. à Sudetis in d. *Subsiciu. de orig. Bohem.* Cromerus *d. lib. 1.* Matthias à Michou in *Sarmat. descript.* Alexand. Guagninus in *Sauromatic.* Namque Slaui ex Bosphoro Cimmerio per Tanaim & Mæotidem paludem in hasce oras sese post Teuthones effuderunt: Vadianus in *Comment. ad Pomp. Melam lib. 3. cap. 3.* Decius *d. lib. 1.*

Zechi] Cluuerus lib. 3. German. antiq. cap. 30. *Quæ nominis* (Bohemici) *vsurpatio postea quoque perdurauit, in nouis iterum cultoribus Venedis siue Slauis, qui suo sibi vocabulo & antea & nunc Czechi, Germanis* die Böhmen *in hanc vsque diem indigetantur.* Laonicus Chalcondylas *lib. 2.* ἐπὶ Βοίμως τοὺς Κεχίους: vbi Freherus in *Notis.* Martinus Cuthenus Bohemus in Catalogo Ducum Regumque Bohem..

Illyrico profugus primùm dat iura Bohemis
Czechius: hinc nomen gens trahit illa suum.

Martin. Cromerus *lib. 1. Rer. Polon. cap. vlt.* Herburtus *lib. 1. Compend. Polon. hist. cap. 2.* Neugebaur. *lib. 1. Hist. Polon. in princ.* Michouius in *Chron. Reg. Polon. lib. 1. cap. 1.* Ludouicus Decius *d. lib. 1. de Vetustat. Polonor.* Alexand. Guagninus in *Compend. Chronicor. Polon. in princ.*

Vt ipsi sibi persuadent] verba sunt Welseri *d. fol.* 141.

Priuatim dicta] Slauica nempe lingua, qua Bohemus *Czech*, vt Vngarica *Czéh* appellatur. Et ipsa Bohemia *Cheskazeme*, id est, terra Czechi, vt scribit Zach. Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Reg. Bohem. serie, fol. 2.* Sic Poloni à Lecho, primo eorum Duce & auctore, Czechi fratre, à Ruthenis Moscis, cæterisque Slauis, *Lechij* & *Lechitæ* appellantur, vt Ioan. Dlugossus, Alexander Guagninus, Matthias à Michou, Philippus Callimachus, Sigismundus ab Herberstein, Cromerus, & alii annotarunt. Videndi Hagecius in *Chron. Bohem. in proœm. de orig. Bohem.* Ioh. Matthias à Sudetis in *subsiciu. de orig. Bohem. & Slauor.* Dubrauius *lib. 1. Hist. Bohem. fol. 5.* Boregk in *Chronic. Bohem. fol. 3.* Ioan. Herburtus *lib. 1. Histor. Polon. cap. 1. & seq.*

2. Quos ex Transdanubia Barbaria venisse docet Suidas, quum inquit; Σκλαβηνὸν ἔθνος, τὸ πέραθεν τοῦ Ἴστρου. *Hij finitimis*, ait Rhenanus, *Barbaris Auaribus & aliis, quum sæpe venissent auxilio, terræ melioris occupandæ gratia tandem populariter Danubium transeuntes in Illyrico consederunt. Parsque horum vna deinde Bohemiam occupauit, & regionem proximam, quam à Marauaha fluuio Marauaniam appellant. Nam Marcomanni cum Hermunduris iam pridem in Noricum & Vindeliciam transierant.*

Suidas] in Lexico, & ex eo Varinus Phauorinus Camers in *Lexic. Græc.*

Rhenanus] lib. 1. Rer. Germanic. cap. *Slauini in Boiobemum & regionem quæ Morauia appell.*

3. Sed temporis ratio est in controuersia. Machiauellus auctor est, migrationem Slauorum in Illyricum contigisse sub Mauricio Imperatore, vel sub Heraclio, qui regnare cœpit anno Christi DCXI. Et ante eum M. Anton. Sabellicus scripsit; *Slauorum pars, Mauricii Cæsaris temporibus, in Dalmatiam & Illyricum migrauere, nomenque pristinum tenuerunt. Qui longius Italia consederunt, partim Boemi, partim Poloni dicti sunt.* Dauid Chytræus asserit, Slauos seu Henetos

netos paulò ante annum Christi nati DC. in has oras migrasse. Nobis probabilis videtur eorum ratiocinatio, qui Slauorum superuentum in Bohemiam ad Attilæ æuum deriuant: nisi credibilius sit, Attila demum mortuo, quum vnius Regni interitu multa passim noua orirentur, Sarmaticis primum in Germaniam irruptionibus viam patuisse.

In controuersia] Flau. Blondus *lib. 1. de Inclin. Imp. Rom. dec. 8.* refert ad annum 600. quo Mauritius Romanis imperauit. Hagecius in *Chron. Bohem. lib. 1. fol. 1.* Bartholdus Pontanus à Braitenberg in *Bohem. pia.* Venceslaus Clemens Zabrac. *lib. 1. Smirciad. circa princ.* referunt ad annum Christi 644. quo Constantinus III. Imper. & Ioannes IV. Papa regnarint. Martin. Cuthenus in *Bohem. Regib.* Boregk in *Chron. Bohem. in Zecho I. Duce fol.* 4. ad annum 639. sed in *Borinorio Duce fol. 34.* ad annum 680. quo Flau. Heraclius Cōstantinus Pogonatus in Græcia imperarit. Sethus Caluisius in *Oper. Chronolog.* ad annum 645. Ioannes Cario in *Chronic. lib. 3.* ad annum 450. Spangenberg in *Chronic. Saxon. cap. 50.* ad annum 451. Ioh. Matth. à Sudetis in *Subseciu. de orig. Bohem. & Slauor.* ad annum 407. sed alibi in eodem libello ad annum 457. Elias Reusner. in *Isagog. histor.* ad annum 496. Bernard. Vapouius in *Hist. Polon.* ad annum 550. Zach. Theobaldus in Genealog. & Chronolog. Regum Bohem. ita commentatur: *Anno Christi 644. Constante Orientis Imp. Rothario Longobardorum, Dagoberto Galliæ Rege, Theodoro Pontifice Romano, Iulii die 15. Czechus & Lechus cumque fratribus suis sex (vt est in Pulkawa & Chronico Boleslauiensi) & multitudine Heneta 600. numero, in Bohemiam venerunt*, &c. Denique Bernardus Vapouius refert, Lechum in Poloniam concessisse circa annum Christi 550. vt refert Herburtus *lib. 1. Compendiof. Polonor. hist. cap. 2.* Salom. Neugebaur *lib. 2. Hist. Polon. in princip.*

Machiauellus] in tract. de Migration. populor. Septentrion. & ruina Rom. Imp. interprete Hieronym. Turlero: quem sequitur Pet. Albinus in *Chron. Misniæ tit. 6. fol. 70.* consentiunt Ioan. Bugenhagius in *Recitat. de Migrat. & mutation. gent. in Occident. Imper.* Wolffgang. Lazius *de Migration. gent. lib. 8.* B. Rhenanus *lib. 1. Rer. German. cap. Slauini in Bojohemum* &c.

Sabellicus] de Vetustat. Aquileiæ lib. 4. circa fin. Caluisius in *Oper. Chronolog. anno Christi* 594. Adde Cedrenum in *Histor. Græc.*

Chytræus] in Saxon. lib. 1. fol. 32. ex Procopii *de Bell. Vandalic. lib. 3.* & Flauii Blondi *lib. 8.*

Eorum ratiocinatio] Martini Cromeri *Rer. Polonic. lib. 1. cap. vlt.* Spangenbergii in *Chron. Saxon. cap. 50.* Iac. Augusti Thuani *Historiar. sui temp. lib. 56. anno* 1574. Salomonis Neugebauri *lib. 1. Histor. Polon. fol. 4.*

Attila demum mortuo] Welserus *d. lib. 2. fol. 141.* Incidit autem eius mors in annum Christi 455. vt testatur Bonfinius *Rer. Vngar. decad. 1. lib. 7.* Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap. 51.*

4. Hodierni ergo Bohemiæ cultores origine sunt Slaui, ex Sarmatia Scythica in Illyricum, inde in has regiones progressi. Birckheimerus in Explicat. German. de Sclauinis: *Licet illi hodie quoq; Bohemi vocentur, nequaquam tamen Germanica, sed Sclauonica vtuntur lingua, quæ & veterem illorum redarguit originem.* Curæus tamen opinatur, gentem Bohemicam esse conflatam ex Germanis & Henetis. Cuius rationem suprà probauimus, quòd ab ea steterint Histo-

rici probatissimi. At Carion asserit, Bohemiam esse regionem Germaniæ, olim Bauariæ Regno coniunctam, & ab eo per Vandalos Slauos auulsam.

Curæus] in Annal. Silesiæ fol. 23. Idem innuere videtur Ioh. Matth. à Sudetis in *Subsciu. de orig. Bohem. & Slauor.* Boregk in *Chronic. Bohem in Zecho primo Duce, fol. 4.* Dubrauius *lib. 1. Hist. Bohem. fol. 5.* Krantz. *lib. 1. Wandal. cap. 16.*

Carion] lib. 3. Chronicor. anno 427.

5. Ab imperito Historicorum vulgo etiam vocantur *Vandali*, qui terram Bohemiam numquam possedêre, sed partem maximam inferioris Saxoniæ & Poloniam. Nimirum confundunt *Vandalos*, qui fuerunt Germani, cum *Venedis*, qui & *Heneti*, & *Veneti*, gente Slauica. Non negamus interim, potuisse fieri, vt sicut Slaui Zechitæ occupata Bohemia inde nomen sunt sortiti; ita Slaui Lechitæ, id est, Poloni, occupata Vandalia Germanorum prouincia, inde nomen sint adepti, vt *Vandali*, & corruptè *Venedi*, *Wendi*, *Vindali*, *Winli*, *Windi*, Wenden / nuncupentur.

Historicorum vulgo] quorum dux & auctor Ioan. Annius Viterbiens. in *Comment. in Beros. lib. 5.* Sequuntur Franc. de Rosieres in *Stemmat. Ducum Lothar. tom. 4. cap. 68. in hist. fol. 233.* Alb. Krantz. *lib. 1. Saxon. in præfat. fol. 3. & cap. 13.* Iodoc. Ludouic. Decius *lib. 1. de Vetust. Polon. tom. 2. Polonic. rer. scriptor. Pistorii fol. 174.* Frechtus in *Annotat. in Witikindi lib. 1.* Ioan. Magnus, Archiep. Vpsalens. in *Gothor. Saxonumq. hist. lib. 6. cap. 22.* Althamer. in *Taciti German.* Thuanus *d. lib. 56. anno 1574. & lib. 2. in princ.* Alexander Guagninus in *Sauromatic.* vel *Sarmat. Europ. descript. cap. 12.* & in *Chron. Reg. Polon. lib. 1. cap. 19.* Glareanus in *Annotation. in Cæsar. lib. 3.* Munsterus, Krantzius, Bonfinius, Erasmus Stella, Brothusius, alii.

Partem inferioris Saxoniæ] vbi quondam *Regnum Venedorum*, das Königreich Wenden / Imperii beneficiarium ac feudale; cuiusve titulum Reges Daniæ & Sueciæ adhuc præferunt, eò primùm ab Lothario II. Cæsare infeudati.

Poloniam] Althamer. in *Comment. in Taciti German.* Basil. Faber in *Thesaur. erud. Scholast. verb. Vandali, & verb. Heneti.* Matthias à Michou, Canonicus Craconiensis, *lib. 1. de Sarmat. Europ. cap. 12.* Hinc *Wandalos* pro Polonis accipi obseruat Welserus in *Not. ad lib. 2. de Vita & miracul. S. Vdalrici Episc. Aug. cap. 22.*

Confundunt Vandalos] quos propterea redarguunt Beat. Rhenan. *lib. 2. Rer. Germanic. cap. 1. & lib. 1. cap. Vandali in Hispan. in fin.* Munsterus *lib. 3. Cosmograph. cap. 4.* Francisc. Irenicus *lib. 1. Exeges. German. cap. 33.* Flau. Blondus *lib. 1. decad. 1.* Goropius Becanus *lib. 5.* Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap. 14.* & in Adelsspiegel / *part. 1. lib. 10. cap. 5. verb.* Wandelen *& verb.* Wenden / Mart. Cromerus *lib. 1. Rer. Polonic. cap. 2. & cap. 5.* Mich. Beutherus in *Comment. in Taciti German. part. 1. cap. 11.* Zach. Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Regum Bohem. fol. 7.* Salom. Neugebaur *lib. 1. Histor. Polon. in princ.* Petrus Albinus in *Chronic. Misniæ tit. 6. fol. 70.* Lud. Persona in *Orat. de Vitteberga.* Marcus Welserus *lib. 4. Rerum Boicar. fol. 249.* Henr. Meibomius in *Not. ad Leuoldi Chronic. Comitum de Marck. n. 8.* Ioh. Matth. à Sudetis in *Subsciu. de Orig. Bohem. & Slauor.* Quo pudibundo errore deceptus S. Wencellaus, Dux Bohemiæ, ab Ottone I. Imp. petiit corpus sibi S. Sigismundi Burgundionum, Vandalicæ gentis, Regis, tamquam vnius ex maioribus suis Slanici

uici generis, ex Monasterio S. Mauricii, quod antiquis *Agaunum* est, in Valesia sito, concedi; Boregk in *Chron. Bohem. part. 1. fol.* 48. Quod longo post tempore Carolus IV. Imper. ex eodem Monasterio secum Pragam in Bohemiā transtulit anno Christi nati 1366. vt referunt Guilh. Paradinus *de Antiq. statu Burgund.* Alphonsus del Bene *de Regno Burgundiæ lib.* 1. Stumpfius in *Chronic. Heluet.* Iosias Simlerus in *Valesʃ. descript.* Dubrauius in *Histor. Bohem.* Pontanus à Braitenberg in *Bohem. pia.* Franc. Guillimannus *de Reb. Heluetior.* Baronius in *Not. ad Martyrolog. Roman.* Aub. Miræus in *lib. de Reb. Bohemic. cap.* 4.

Heneti] Ptolomæus *lib. 2. Geograph.* vbi maximam ait esse Sarmatarum gentem. Melanchthon in *Chronic. Carion.* Martin. Cromer. *lib. 1. Rer. Polon.* Basil. Faber in *Thesaur. erud. schol. verb. Heneti.* Carol. Stephanus in *Dictionar. historic.* Reiner. Reineccius in *Commentar. de Saxon. orig.* Iohan. Matth. à Sudetis in *Subseciu. de orig. Bohem. & Slauor.* Georgius Drauth in *Comment. in Solini Memorabil. cap.* 56. Zach. Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Regum Bohem. fol.* 6.

Vinduli] quos pro Bohemis posuit Ioan. Garzon Bononiens. *lib. 1. de Reb. gest. Saxon. Thuring. Libonotr.* &c.

6. Grauius hallucinantur, qui putant, *Rhedaros* eosdem esse cum Slauis Bohemis; quos eo nomine amicus noster Henricus Meibomius rectè censuisse & notasse videtur.

Qui putant] Nauclerus in *Chronic. volum. 2. generat.* 39. Brotuffius *lib. 1. Chronic. & antiquitat. Martisburgens. cap.* 3.

Meibomius] in Chronic. Walbeccens. fol. 5.

7. Primo quidem tempore, quo in Europa armis inualescentes cœperūt innotescere, *Gazari* vocabantur, vt hodie quoque nominantur in idiomate Saracenico siue Turcico.

Matthias à Michou in *Sarmat. Europ. lib. 1. cap.* 12. Guilhel. Postellus in *Comment. de ling. variet.* Necnon in *tractat. de Orbis concordia.* Theod. Bibliander in *Comment. de Ration. omn. ling. & literar fol.* 13. Hinc omninò appellationem sortiti sunt *Gazari* hæretici in *Constit. Friderici II. Imp. de Statut. & consuetud. contra libert. ecclesʃ.* §. 5. & in alia apud Petr. de Vineis *lib. 1. cap.* 27. & Constitut. Imperiali *tom. 1. fol* 295. in *auth. Gazaros, C. de hæret. & Manich.* in *cap. 8. Extr. de hæretic.* in *Concil. Lateranens. sub Alexandro III. cap.* 27. in *Edicto Alphonsi Regis Arragonum & Electi Roman. Imperator.* denique in *Confirmat. Adolphi Regis Roman. de anno* 1295. §. *Gazari.* Perperàm autem in *c. 15. ext. de hæretic.* vulgatæ editiones legunt, *Catharos*; peius ita legendum contendunt Anton. Augustinus in *Not. ad Antiq. Collection. Decretal. lib. 5. tit 6. cap.* 6. Gothofredus in *Not. ad d. Auth. Gazaros, C. de hæretic.* Alphonsus Ciacconius *de Vitis Pontific. Rom. fol.* 525. Iacob. Vsserius in *Historic. explicat. de Christian. ecclesiar. success. cap. 8. num.* 15. Gretserus in *Not. ad scripta veterum contra Waldens.* quum *Cathari*, id est, Puritani, dicantur à dogmate, si credimus B. Augustino & Bernardo Lutzemburgio in *de Hæretic.* At *Gazari* à gente Illyrica, qui eadem ratione etiam *Bulgari* dicti, & *Patareni* à Patara ciuitate Dalmatiæ, & *Bozinenses.* Etenim ex Illyrico in Italiam proserpserunt, vt alibi docemus & tandem etiam in Morauiam ac Bohemiam. Vnde qui olim *Gazari*, nostrū memoria dici cœperūt *Bohemi*, Böhmische Ketzer. Andr. Budenstein Carolostad. in *tract.* Von beyden gestalten der H. Messe/ von zeichen.

CCCLXXIII.] Caluisius in *Oper. Chronolog.* At Curæus in *Annal. Siles. fol.* 22. & Welserus *lib.* 2. *fol.* 131. habent annum CCCLXX. circiter.

A Romanis irritati] Ammianus Marcellinus *Histor. Roman. lib.* 29. Pompon. Lætus in *Hist. Imperat. Roman. in Valentiniano.*

19. Anno CCCLXXVI. sub Valente, Gratiano & Valentiniano II. Impp. Marcomani & Quadi, recepta innumerabili Barbararum (id est, Germanicarum & Sarmaticarum) gentium multitudine, quæ cis Danubium à Bohemia & Morauia ad Pontum vsque Euxinum habitabant, exitium Romano Imperio machinari cœperunt, Romanosque vrbibus ac territoriis, & totis denique pellere prouinciis.

Anno CCCLXXVI.] Welserus *d. lib.* 2. *fol.* 131.

Barbararum gentium multitudine] Ammian. Marcellinus *Rer. gestar. lib.* 31. vbi vocat *multitudinem Barbaram abditarum nationum*, id est incognitarum.

20. Anno CCCXCVII. Fritigil Regina Marcomanorum à S. Ambrosio, Mediolanensi Episcopo, rectæ fidei formulam, ad quam se componeret, petiit. Anno sequenti ipsemet Rex, Fritigildis maritus, legitur sese Regnumque suum Arcadio & Honorio Romanorum Imperatoribus tradidisse.

Anno CCCXCVII.] Welserus *d. lib.* 2. *fol.* 132. Caluisius in *Oper. Chronolog. anno* 396.

Fritigil Regina] Ambrosius in *Epistol.* Pontius Eutropius Paulinus Episcopus Nolanus in *Vita Ambrosii.*

Mediolanensi Episcopo] hinc colligitur Regna Bohemiæ & Morauię ad curam Archiepiscopi Mediolanensis in Gallia Cisalpina pertinuisse, tamquam Illyrici & viciniarum Primatem: Welserus *ibidem.*

Regnumq; suum] Welserus putat, quod Rex iste non ipsam Bohemiam, sed traiecto Danubio, acceptis ab Imperatoribus agris, Romanam ripam coluerit: & Illyricum, cui attributæ erant Noricum & Pannonia, in quarum alterutra prouincia Marcomanos collocatos fuisse existimat, ad Ambrosii curam pertinuisse arbitratur, quum is Auennium, Sirmii Episcopum, initiauerit. Nam Illyricum Galliæ Cisalpinæ, stante adhuc Republica, lege Vatinia adiectum tradit Suetonius *lib.* 1. *de Cæsaribus in Iulio cap.* 22. & ibi Casaubon. in *Animaduersion.* Sed quum hæc mera sit coniectura, quid vetat, quo minus credamus, Bohemiam & Morauiam, quæ Noricum inter & Pannoniam iacent, sub eadem legis dispositione comprehensas, si non expressè, saltem κατὰ τὴν διάνοιαν & implicitè, quum eædem postea ad curam nunc Patauiensis, nunc Iuuauiensis, nunc Reginoburgensis in Norico Episcoporum, recepto Christianismo, reciderint? Regnum quoque protectioni Romanorum aduersus Alarici Gothi tum grassantis iniurias commendatum fuisse?

21. Meruere postillà Marcomani inter Romana auxilia Imperatoris Honorii appellatione cohonestati, vt *Honoriani* cognominarentur. At Rex Hermanricus, qui Marcomanis, Quadis & Salingis præerat, Romanos exosus

sus primum Radagaiso vel Radagasto Scythæ, qui Gothos, Sarmatas & Germanos in expeditionem contra Romanos euocauerat; dein, eo in Italia cæso, Alarico Gotho militauit, per Galliamque cum Athaulpho Alarici filio & Successore in Hispaniam penetrans, Regnum ibi Sueuorum (nam Marcomani & Quadi erant Sueui) condidit sub eodem Honorio Imperatore: cuius progeniem (intellige maternam) adhuc Hispaniis dominari asserit Auentinus. Hinc non leuis coniectura est, tum temporis Bohemiam fuisse sub diuersis Marcomanis Regibus, quorum pars Romanis, alii Germanis se coniunxerint: quum & D. Hieronymus, qui fuit natione Illyricus Syrmii natus, commemoret, Marcomanos & Quados, id est, (vt aliquotiens monui) Bohemos & Morauos, cum sociis & confœderatis gentibus, Romanum Imperium à viginti & amplius annis sub Honorio Augusto incursasse. Verba Hieronymi hæc sunt: *Viginti & eo amplius anni sunt, quod inter Constantinopolim & Alpes Iulias quotidie Romanus sanguis effunditur, Scythiam, Thraciam, Macedoniam, Dardaniam, Daciam, Thessaliam, Achaiam, Epiros, Dalmatiam, cunctasque Pannonias, Gothus, Sarmata, Quadus, Alanus, Hunni, Vandali, Marcomanni, vastant, trahunt, rapiunt,* &c.

Honoriani] Notitia vtriusque Imperii *part.* 2. & ibi Guido Pancirolus IC. in *Commentar.* Welserus *d.lib.2.fol.*133.

Rex Hermanricus] aliis Ermericus; aliis Ermanaricus, de quo Isidorus Hispalens. in *Chronic.Sueuor.* Tyro Prosper. in *Chronic.* Iornandes *de Reb.Getic.cap.*43. Auentinus in *Annal.Boior.lib.2.fol.*159. Rodericus Ximenius Toletanus in *Histor. Gothor.Hunnor.Vandalor.Sueuor.& Silinguor.* obiit anno Christi 440.

Radagasto] Venedorum Regi, quem pro Deo coluerunt Slaui Vinidi, quos Obotritos & Polabos vocabant, quorumue Regna nunc Megalopolenses Duces obtinent; Ernest.Brotuffius in *Chronic.Martisburg.* Hondorffius seu Conrad.Lycosthenes in *Promptuar.exemplor.in 1.precept.sub rubr.de idolis Vandalor. & Slauor.* Cromerus *lib.*3.*Rer.Polon. circa princ.* Iodoc.Ludou.Decius *lib.1.de Vetust.Polon.*

Sub Honorio Augusto] idem Welserus *d.lib.2.fol.133.in fin.*

Verba Hieronymi] Epistol.3. Ex quo Guillimannus *lib.2.Antiquitat.Heluet.cap.6.* Besoldus in *Dissert.polit.de Republ.curand.cap.1.n.*14.

22. Anno CCCCVI. Vandali Duce Godigisilo, assumptis Alanis, Quadis, Marcomanis, Herulis, Turcilingis, Sueuis, Alemanis & Saxonibus, vltimo Decembris ad Rhenum progressi, Francis victis transeunt, cuncta longè lateque vastant, spoliant, & diripiunt.

CCCCLVI.] Caluisius in *Oper.Chronolog.fol.*420.

Quadis Marcomanis] Zosimus *Histor.lib.*4.

23. Anno CCCC. Iidem Vandali, Duce Caroco, repetito contra Romanos cum Marcomanis, Quadis, & cæteris Germanis fœdere, Gallicanas Romani Imperii prouincias inuaserunt.

Caroco]

Catoco] aliis *Croco*: Aimoinus *lib.3.Hist.Francor.cap.1.* Sigebertus in *Chronolog. anno.* 414. Nicol. Vignierius Barrens. in *Chronic. Burgundion. fol.6.* Abraham. Saurius in *Calendar. histor.1. Ianuarij.* Sed Rosieres in *Stemmat. Lotharing. Ducum tom.3. cap.42. in histor. fol.* 111. Casp. Hedion. *lib.1. Histor. ecclesiast. cap.* 18. Andr. Hondorphius in *Promptuar. exemplor. in 5. praecept. in rubr. de homicidiis magnor. Princip.* Lehmannus *lib.1. Chron. Spirens. cap.* 30. referunt ad annum 413.

24. Anno CCCCXLIV. Theodosio & Valentiniano III. Romanis Imperantibus, Marcomani & Quadi agnouerunt Imperium Attilæ, Hunni, Germanorum & Sarmatarum Imperatoris, in cuius subiectis nationibus numerantur Hunni, Marcomani, Sueui, Quadi, Heruli, Turcilingi, Gothi, Gepidæ, Alani, Rugi, Geloni, Scoti, Burgundiones, Bellonoti, Neuri, Syri, Bastarni, Bructeri, Nicri accolæ, Franci, magnarum ex se virium, & celebratæ potentiæ populi, vt solus Attila, inaudito ad eum diem exemplo, possessionem Germanicorum Scythicorumque Regnorum coniunxerit.

CCCCXLIV.] Welserus *d.lib.2. Rer. Boicar. fol.* 135.

Imperium Attilæ] Ioach. Curæus in *Annal. Silesiæ fol.* 23. Munster. *lib.3. Cosmograph. cap.3. in fi.* Auentin. in *Annal. Boior. lib.2. circa fin.* Lazius *de Migration. gent. lib.9.* Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.50.* Cromerus *lib.1. Hist. Polon. cap. vlt.* Ioh. Matth. à Sudetis in *Subseciu. de orig. Bohem. & Slauor.* Rosieres in *Stemmat. Lotharing. Duc. tom.3. cap.43.* Paulus Diaconus siue Landulphus Sagax *lib.15. Hist. miscell. cap.1.* scribit de Attila; *Erant siquidem eius subiectæ dominio &c. fortissimæ gentes, Marcomanni, Sueui, Quadi, præterea Heruli, Turcilingi, siue Rugi, cum propriis Regulis, aliæq; præter hos Barbaræ nationes in finibus Aquilonis commanentes.* Videatur Sauaro in *Not. in Sidonij carm.7. n.320. & seqq.* Coluius & Wouvvern. in *Not. ibid.*

In cuius subiectis nationibus] Sidonius Apollinaris *carm.7. siue Panegyr. Auito Augusto, socero suo, dicto,* Freculphus *lib.5. cap.14. tom.3.* Sigebertus Gemblacens. in *Chronic.* Iornandes in *Chronic.*

Magnarum ex se virium] adeò vt terrorem incusserint vniuerso Orientis & Occidentis Imperio, Iuuencus Cœlius Calanus Dalmata in *Hist. de Attila,* Iornandes in *Chronic. cap.* 35. Euagrius Scholasticus *lib.1. Hist. Eccles. cap.17.* Marcellinus Comes in *Chronic. Indict. Ardabure & Calep. Coss.* Tyro Prosper in *Chronic.* Gregorius Turonens. *lib.2. Hist. Franc. cap.6.* Idacius in *Chronic.* Fredegarius Scholasticus in *Miscell. hist.* Socrates *lib.7. Hist. ecclesiast. cap.30.* Aimoinus *lib.1. Hist. Franc. cap.5.* Paul. Diaconus *d.lib.15. cap.1.* Otto Frisingens. *lib.4. Chron. cap.26.* Lælius Bisciola *lib.20. Horar. subseciu. cap.14.* Auentinus in *Annal. Boior.* Nicol. Vignierius Barrens. *in Chron. Burgundion. anno* 450.

Attila] *Ethele* dicitur Matthæo à Michou in *Sarmat.* & Bibliandro in *Comment. de Rat. communi omnium lingu. & lit. fol.10.* Egel à Wolframo ab Eschenbach in *Heldenbuch,* Henrico ab Ofterdingen *part.4.* Anonymo in der Chronica von der hylligen Stadt von Cöllen *in Macrino Imp. anno* 453.

Germanicorum Scythicorumq; Regnor. coniunx.] Anto. Bonfinius *Rer. Vngaric. decad.1 lib.7.* Nicolaus Olahus, Archiepiscopus Strigoniens. in *Athila,* Welserus *d.lib.2. fol.*135.

25. Anno

25. Anno Christi CCCCLIV. mortuo Attila, Marcomani & Quadi in schismate duorum Imperatorum, adhæserunt Ardarico Gepidæ à Germanis populis electo, qui & Aladaricus, & Alaricus, & Detricus, & Theodoricus à scriptoribus diuersis appellatur. Hic in prælio cum æmulo suo Chaba siue Ellaco, Attilæ filio, in campis propè Sicambriam, quæ nunc Buda est, commisso, victor existens Germanicas gentes ab Hunnorum seruitio liberans, in pristinæ libertatis splendorem vindicauit. Est qui scribat, Boiorum populos, Schiracios, Hirros, Schitos, Thranos, Salios, Salingos, Stiros, Stiracios, Halios, Buros, Regnum Adalogerioni, Hunni Weliphonis filio, tum detulisse, qui paterna origine Alemanum Herculem contingeret. Sed hunc auctorem falsitatis arguit VVelserus. Mihi videtur deceptus fuisse similitudine nominis, vt Adalogerionem pro Aladerico posuerit, quem pleræque Germanorum gentes sequebantur.

Ardarico Gepida] Welserus *lib. 2. Rer. Boicar. fol.* 136. Bonfinius *d. lib.* 7. Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.* 51.

Est qui scribat] Auentinus *lib.* 3. *Annal. Boior.* vbi tamen facit Adalogerionem, Attilæ Hunni filium, Germanorum & Sarmatarum Imperatorem electum.

Quem pleraq; German.] scil. Aladaricum; Welserus *d. lib.* 2. *fol.* 137.

26. Anno Christi CCCCLXXX. circiter, sunt qui putent, Bohemos & Morauos, id est, Marcomanos & Quados, sub Odoacre Herulo in Italia militasse.

Sub Odoacre] Eugyppius in *Vita S. Seuerini Martyr.* Auentinus *d. lib.* 2. Wigul. Hundius in *Metropol. Salisburg. in Episcopis Patau. cap.* 6. Sebast. Francus *part.* 2. *Chronic. fol.* 397. Buntingus in *Chronic. Brunsuicens.* Fuit iste Odoacer, Germanorum & Romanorum, post deuictum Momyllum Augustulum, Imperator in Occidentis Imperio, vt scribit Richard. Bartolinus in *Orat. ad Maximilianum* I. *Imp. de Bello Turcic.* Franc. de Rosietes in *Stemmat. Lotharing. Ducum, tom.* 3. *cap.* 45. *in hist. fol.* 118. Sigonius *de Regno Ital.* Thom. Bozius *lib.* 6. *de iure nat. &c. Eccles. libert. cap.* 10. *fol.* 635. Guliel. Fornerius IC. in *Not. ad Cassiodori Variar. lib.* 1. *epist.* 1. *in princip.* Adolphus Occo in *Imperator. Roman. numismat. fol.* 579. In Eschenbachii *Heldenbuch* & in Hist. von Dieterich von Bern / vocatur Keyser Otnit / in Anonymi *histor. von Herr Ecken außfarth* in fin. Keyser Ottacker / id est, *Imperator Ottocarus.*

27. Auentinus lib. 3. scribit; ***Alaricus Sueuorum Rex, cum popularibus suis Boiemiam, Silesiam, Lusatiam, & finitimas regiones Boream ac Eurum versus deserit, discedit ad Occidentem: agrum propinquum Danubio, Rheno, Nicro, Alemano fluminibus capit: traiecto deinde Rheno atq; Danubio partem Galliarum & Rhætiam supra Lycum, Occidentem versus, Italiam vsq; occupauit.***

Lib. 3.] Annal. Boior. fol. 182. vbi factum id assignat sub Adalgerone, Attilæ filio, circa annum Christi CCCCL. si numerus non est mendosus. Nam Spangenberg. qui Auentinum de verbo ad verbum transtulit, refert ad annum CCCCXCV. Anastasio in

Romania, Theodorico in Italia, & Clodouæo in Gallia regnantibus, in *Chronic. Saxon. cap.* 53.

Partem Galliarum] id est, Heluetiorum, qui quondam sub Sueuiæ Ducatu & appellatione compræhendebantur, eratque Tigurinum castrum Sueuiæ Ducum aliquando sedes & residentia, salua interim vrbi sua immediata libertate.

Rhetiam supra Lycum] quæ regio etiamnum hodie nomen retinet, vt *Sueuia* dicatur, Schwabenland.

28. Et poterat fieri, vt à Theodorico Gotho, Germanorum & Romanorum Rege, in auxilium euocati, eas sedes Italiæ propinquas, præ suis Bohemicis, per Hunnos & Gothos miserrimè vastatis atque euersis, incolendas elegerint. Namque eos sub Theodorici Imperio fuisse affirmat Curæus, Archiater Silesiacus. Quod mihi eò fit verisimilius, quia Borussiam quoque eidem paruisse fidem facit epistola Theodorici à Georg. Fabricio diuulgata. Et quòd scribit Iornandes Rauennæ Archiepiscopus: *sub cuius* (scilicet gentis Gothicæ) *sæpe dextra Vandalus iacuit, stetit sub precio Marcomannus, Quadorum Principes in seruitutem redacti sunt.* Et quod Bonfinius: *Nulla in occidentali plaga gens fuit, quæ ad Theodorici nutum, aut amicitiam eius, fœdusque, sponte non iuerit, aut obsequium præstiterit.*

Per Hunnos & Gothos vastatis] Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.* 53.

Curæus] in Annal. Silesiæ fol. 14. & seq. cui adstipulatur Welserus *lib. 2. Rer. Boicar. anno* 410.

Georg. Fabricio] in Commentar. in Poetar. veter. ecclesiasticor. Christiana opera, verb. *Succinum.*

Iornandes] lib. 1. de Reb. Getic. cap. 16.

Bonfinius] Rer. Vngaric. decad. 1. lib. 7.

29. Equidem sub isto Theodorico Marcomanicum & Quadicum nomen cœpit in Bohemia & Morauia exstingui, neque renatum vmquam est: contrà Boicum seu Bojohemicum inclarescere. Quò probabilior & confirmatior fit Welseri coniectura, Boios sub Marcomanorum & imperio & nomine delituisse: & afflictis Marcomanis iterùm emersisse. Namque Iornandes, qui sub Theodorico vixit, delineaturus Sueuos, eos ab Oriente Boiis, ab Occidente Francis, meridie Burgundionibus, Septemtrione Thuringis claudi, scriptum reliquit. Consectarium itaque Boios siue Herciniæ syluæ campos à Marcomanis insessos, iam olim cognomines, tum adhuc coluisse: siue, quod vero propius, illis paulò antè eiectis Danubium, quà inferiorem Rhetiæ partem, & Noricum præterfluit, prætexisse, quæ hodieque item Transdanubiana Boica est: atque hic exin maximè gradus fuit ad Romanas prouincias, traiecto flumine, occupandas.

Cœpit exstingui*] Welserus *lib. 2. Rer. Boicar. fol.* 140. Cromerus *lib. 1 Rer. Polon. cap. vlt.

30. Nam inde videntur Marcomani & Quadi, non verò ex ipsa Bohe-

mia

mia & Morauia, anno DLXVIII. cum Longobardis, à Narsete Iustiniani I. Imperatoris Exarcho inuitatis, in Italiam profecti, Romano Imperio exitium in Occidente, & Germanico Regno in Italia fundando exordium dedisse.

Lazius *lib. 8. de Migration. gent.* Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap. 60.*

Caput IX.

SLAVI, MARCOMANIS PVLSIS, BOHEMIAM OCCVpant. Czechi dicti. Oriundi ex Sarmatia Scythica. Ratio temporis super aduentu eorum in Bohemiam controuertitur. Sub Attila contigisse probatur. Slaui Germanis mixti in Bohemia habitant. Bohemia olim pars Regni Bauarici. Vandali perperàm cum Venedis confunduntur. Rhedari, Gazari, Cananæi de Bohemis. Bœmi apud Ptolemæum. Slauorum origo fabulosa. Regni hodierni munitio.

ILLVD dubitationem non habet Marcomanos sociosque populos, domi relictos, esse interiori Hercinia pulsos à Slauis Sarmatica gente, quæ Ducis Zechi, vt ipsi sibi persuadent, nomine priuatim dicta, nunc *Boiohemorum* appellationem retinet. Sic enim scribit Auentinus lib. 1. Annal. Boior. fol. 18. *Boiemia eiecerunt Boios Sueui. Marcomanni propriè dicti, hos Zechi: natio est Venedorum, hoc est, Sclauorum, adhuc Boiemiam possidens.*

Domi relictos] Flau. Blondus Foroliuiens. *lib. 1. de Inclin. Rom. Imp. dec.* 8. Hagecius in *Chronic. Bohem. in proœm. in fin.* Sandelius in *præfat. ibid.* Boregk in *Chron. Bohem. part. 1. fol. 5.* Dubrauius in *Chronic. Bohem. lib. 1.* Matth. à Sudetis in *Subsecin. de orig. Bohem. & Slauor.* Alexand. Guagninus in Compend. Chronicor. Polon. in princ. Martin. Cromerus *li. 1.* Rer. Polonic. cap. 5.

Pulsos à Slauis] Welserus *lib. 1. Rer. Boicar. fol.* 141. Stumpfius *lib. 2. Chronic. Heluet. cap. 4.* Vacuas Vandalorum (debebat dicere Sueuorum) sedes occupasse, & in interiorem Germaniam victricia arma intulisse, tradit Thuanus *Histor. sui temp. lib. 56. anno 1573.* Auentinus *Annal. Boior. lib. 3. fol.* 182. Carol. Sigonius *de Regno Italiæ lib.*

Slauis] quià vernaculo verbo Slawa sic dicti, perperàm cum c. *Sclaui* scribuntur & pronuntiantur, vt docent Matth. à Michou in *Sarmat. Europ. lib. 1. cap. 11.* Guilhelm. Postellus in *Comment. de Lingu. var.* & in *tractat. de Orbis concordia,* Martin. Cromerus *lib. 1. Rer. Polon. cap. 13.* Iodoc. Ludouicus Decius *lib. 1. de Vetustat. Polonor.* Bibliander in *Comment. de rat. comm. omn. lingu. & lit. fol. 13.* Boregk in *Chron. Bohem. part. 1. fol. 4.* Matth. à Sudetis in *Subsecin. de orig. Bohem. & Slauor.*

Sarmatica gente] fusè idem Matth. à Sudetis in d. *Subseciu. de orig. Bohem.* Cromerus *d. lib. 1.* Matthias à Michou in *Sarmat. descript.* Alexand. Guagninus in *Sauromatic.* Namque Slaui ex Bosphoro Cimmerio per Tanaim & Mæotidem paludem in hasce oras sese post Teuthones effuderunt: Vadianus in *Comment. ad Pomp. Melam lib. 3. cap. 3.* Decius *d. lib. 1.*

Zechi] Cluuerus lib. 3. German. antiq. cap. 30. *Quæ nominis* (Bohemici) *vsurpatio posteà quoq; perdurauit, in nouis iterum cultoribus Venedis siue Slauis, qui suo sibi vocabulo & anteà & nunc Czechi, Germanis* die Böhmen *in hanc vsque diem indigetantur.* Laonicus Chalcondylas *lib. 2.* ἐπὶ Βοίμως τὰς Κεχίως: vbi Freherus in *Notis.* Martinus Cuthenus Bohemus in Catalogo Ducum Regumque Bohem.

Illyrico profugus primùm dat iura Bohemis
Czechius: hinc nomen gens trahit illa suum.

Martin. Cromerus *lib. 1. Rer. Polon. cap. vlt.* Herburtus *lib. 1. Compend. Polon. hist. cap. 2.* Neugebaur. *lib. 1. Hist. Polon. in princ.* Michouius in *Chron. Reg. Polon. lib. 1. cap. 1.* Ludouicus Decius *d. lib. 1. de Vetustat. Polonor.* Alexand. Guagninus in *Compend. Chronicor. Polon. in princ.*

Vt ipsi sibi persuadent] verba sunt Welseri *d. fol. 141.*

Priuatim dicta] Slauica nempe lingua, qua Bohemus *Czech*, vt Vngarica *Czéh* appellatur. Et ipsa Bohemia *Cheskazeme*, id est, terra Czechi, vt scribit Zach. Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Reg. Bohem. serie, fol. 2.* Sic Poloni à Lecho, primo eorum Duce & auctore, Czechi fratre, à Ruthenis Moscis, cæterisque Slauis, *Lechij* & *Lechitæ* appellantur, vt Ioan. Dlugossus, Alexander Guagninus, Matthias à Michou, Philippus Callimachus, Sigismundus ab Herberstein, Cromerus, & alii annotarunt. Videndi Hagecius in *Chron. Bohem. in proœm. de orig. Bohem.* Ioh. Matthias à Sudetis in *subseciu. de orig. Bohem. & Slauor.* Dubrauius *lib. 1. Hist. Bohem. fol. 5.* Boregk in *Chronic. Bohem. fol. 3.* Ioan. Herburtus *lib. 1. Histor. Polon. cap. 1. & seq.*

2. Quos ex Transdanubia Barbaria venisse docet Suidas, quum inquit; Σκλαβηνὸν ἔθνος, τὸ πέραθεν τοῦ Ἴστρου. *Hij finitimis*, ait Rhenanus, *Barbaris Auaribus & aliis, quum sæpe venissent auxilio, terræ melioris occupandæ gratia tandem populariter Danubium transeuntes in Illyrico consederunt. Parsque horum vna deinde Bohemiam occupauit, & regionem proximam, quam à Marauaha fluuio Marauaniam appellant. Nam Marcomanni cum Hermunduris iam pridem in Noricum & Vindeliciam transierant.*

Suidas] in Lexico, & ex eo Varinus Phauorinus Camers in *Lexic. Græc.*

Rhenanus] lib. 1. Rer. Germanic. cap. *Slauini in Boiobemum & regionem quæ Morauia appell.*

3. Sed temporis ratio est in controuersia. Machiauellus auctor est, migrationem Slauorum in Illyricum contigisse sub Mauricio Imperatore, vel sub Heraclio, qui regnare cœpit anno Christi DCXI. Et ante eum M. Anton. Sabellicus scripsit; *Slauorum pars, Mauricii Cæsaris temporibus, in Dalmatiam & Illyricum migrauere, nomenque pristinum tenuerunt. Qui longius Italia consederunt, partim Boemi, partim Poloni dicti sunt.* David Chytræus asserit, Slauos seu Henetos

netos paulò ante annum Christi nati DC. in has oras migrasse. Nobis probabilis videtur eorum ratiocinatio, qui Slauorum superuentum in Bohemiam ad Attilæ æuum deriuant: nisi credibilius sit, Attila demum mortuo, quum vnius Regni interitu multa passim noua orirentur, Sarmaticis primum in Germaniam irruptionibus viam patuisse.

In controuersia] Flau. Blondus *lib.1. de Inclin. Imp. Rom. dec. 8.* refert ad annum 600. quo Mauritius Romanis imperauit. Hagecius in *Chron. Bohem. lib. 1. fol. 1.* Bartholdus Pontanus à Braitenberg in *Bohem. pia.* Venceslaus Clemens Zabrac. *lib. 1. Smirciad. circa princ.* referunt ad annum Christi 644. quo Constantinus III. Imper. & Ioannes IV. Papa regnarint. Martin. Cuthenus in *Bohem. Regib.* Boregk in *Chron. Bohem. in Zecho I. Duce fol. 4.* ad annum 639. sed in *Borinorio Duce fol. 34.* ad annum 680. quo Flau. Heraclius Constantinus Pogonatus in Græcia imperarit. Sethus Caluisius in *Oper. Chronolog.* ad annum 645. Ioannes Cario in *Chronic. lib. 3.* ad annum 450. Spangenberg in *Chronic. Saxon. cap. 50.* ad annum 451. Ioh. Matth. à Sudetis in *Subseciu. de orig. Bohem. & Slauor.* ad annum 407. sed alibi in eodem libello ad annum 457. Elias Reusner. in *Isagog. histor.* ad annum 496. Bernard. Vapouius in *Hist. Polon.* ad annum 550. Zach. Theobaldus in Genealog. & Chronolog. Regum Bohem. ita commentatur: *Anno Christi 644. Constante Orientis Imp. Rothario Longobardorum; Dagoberto Galliæ Rege; Theodoro Pontifice Romano, Iulii die 15. Czechus & Lechus cumque fratribus suis sex (vt est in Pulkawa & Chronico Boleslauiensi) & multitudine Heneta 600. numero, in Bohemiam venerunt,* &c. Denique Bernardus Vapouius refert, Lechum in Poloniam concessisse circa annum Christi 550. vt refert Herburtus *lib. 1. Compendios. Polonor. hist. cap. 2.* Salom. Neugebaur *lib. 2. Hist. Polon. in princip.*

Machiauellus] in tract. de Migration. populor. Septentrion. & ruina Rom. Imp. interprete Hieronym. Turlero: quem sequitur Pet. Albinus in *Chron. Misniæ tit. 6. fol. 70.* consentiunt Ioan. Bugenhagius in *Recitat. de Migrat. & mutation. gent. in Occident. Imper.* Wolffgang. Lazius *de Migration. gent. lib. 8.* B. Rhenanus *lib. 1. Rer. German. cap. Slauini in Bojohemum* &c.

Sabellicus] de Vetustat. Aquileiæ lib. 4. circa fin. Caluisius in *Oper. Chronolog. anno Christi 594.* Adde Cedrenum in *Histor. Græc.*

Chytræus] in Saxon. lib. 1. fol. 32. ex Procopii *de Bell. Vandalic. lib. 3.* & Flauii Blondi *lib. 8.*

Eorum ratiocinatio] Martini Cromeri *Rer. Polonic. lib. 1. cap. vlt.* Spangenbergii in *Chron. Saxon. cap. 50.* Iac. Augusti Thuani *Historiar. sui temp. lib. 56. anno 1574.* Salomonis Neugebauri *lib. 1. Histor. Polon. fol. 4.*

Attila demum mortuo] Welserus *d. lib. 2. fol. 141.* Incidit autem eius mors in annum Christi 455. vt testatur Bonfinius *Rer. Vngar. decad. 1. lib. 7.* Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap. 51.*

4. Hodierni ergo Bohemiæ cultores origine sunt Slaui, ex Sarmatia Scythica in Illyricum, inde in has regiones progressi. Birckheimerus in Explicat. German. de Sclauinis: *Licet illi hodie quoq; Bohemi vocentur, nequaquam tamen Germanica, sed Sclauonica vtuntur lingua, quæ & veterem illorum redarguit originem.* Curæus tamen opinatur, gentem Bohemicam esse conflatam ex Germanis & Henetis. Cuius rationem suprà probauimus, quòd ab ea steterint Histo-

rici probatissimi. At Carion asserit, Bohemiam esse regionem Germaniæ, olim Bauariæ Regno coniunctam, & ab eo per Vandalos Slauos auulsam.

Curæus] in Annal. Silesiæ fol. 23. Idem innuere videtur Ioh. Matth. à Sudetis in *Subseciu. de orig. Bohem. & Slauor.* Boregk in *Chronic. Bohem. in Zecho primo Duce, fol.* 4. Dubrauius *lib.* 1. *Hist. Bohem. fol.* 5. Krantz. *lib.* 1. *Wandal. cap.* 16.

Carion] lib. 3. Chronicor. anno 427.

5. Ab imperito Historicorum vulgo etiam vocantur *Vandali*, qui terram Bohemiam numquam possedêre, sed partem maximam inferioris Saxoniæ & Poloniam. Nimirum confundunt *Vandalos*, qui fuerunt Germani, cum *Venedis*, qui & *Heneti*, & *Veneti*, gente Slauica. Non negamus interim, potuisse fieri, vt sicut Slaui Zechitæ occupata Bohemia inde nomen sunt sortiti; ita Slaui Lechitæ, id est, Poloni, occupata Vandalia Germanorum prouincia, inde nomen sint adepti, vt *Vandali*, & corruptè *Venedi*, *Wendi*, *Vinduli*, *Winli*, *Windi*, Wenden/ nuncupentur.

Historicorum vulgo] quorum dux & auctor Ioan. Annius Viterbiens. in *Comment. in Berosi lib.* 5. Sequuntur Franc. de Rosieres in *Stemmat. Ducum Lothar. tom.* 4. *cap.* 68. *in hist. fol.* 233. Alb. Krantz. *lib.* 1. *Saxon. in præfat. fol.* 3. *& cap.* 13. Iodoc. Ludouic. Decius *lib.* 1. *de Vetust. Polon. tom.* 2. *Polonic. rer. scriptor. Pistorii fol.* 174. Frechtus in *Annotat. in Witikindi lib.* 1. Ioan. Magnus, Archiep. Vpsalens. in *Gothor. Saxonumq. hist. lib.* 6. *cap.* 22. Althamer. in *Taciti German.* Thuanus *d. lib.* 56. *anno* 1574. *& lib.* 2. *in princ.* Alexander Guagninus in *Sauromatic.* vel *Sarmat. Europ. descript. cap.* 12. & in *Chron. Reg. Polon. lib.* 1. *cap.* 19. Glareanus in *Annotation. in Cæsar. lib.* 3. Munsterus, Krantzius, Bonfinius, Erasmus Stella, Brochusius, alii.

Partem inferioris Saxoniæ] vbi quondam *Regnum Venedorum*, das Königreich Wenden/ Imperii beneficiarium ac feudale; cuiusve titulum Reges Daniæ & Succiæ adhuc præferunt, eò primùm ab Lothario II. Cæsare infeudati.

Poloniam] Althamer. in *Comment. in Taciti German.* Basil. Faber in *Thesaur. erud. Scholast. verb. Vandali, & verb. Heneti.* Matthias à Michou, Canonicus Cracouiensis, *lib.* 1. *de Sarmat. Europ. cap.* 12. Hinc *Wandalos* pro Polonis accipi obseruat Welserus in *Not. ad lib.* 2. *de Vita & miracul. S. Vdalrici Episc. Aug. cap.* 22.

Confundunt Vandalos] quos propterea redarguunt Beat. Rhenan. *lib.* 2. *Rer. Germanic. cap.* 1. *& lib.* 1. *cap. Vandali in Hispan. in fin.* Munsterus *lib.* 3. *Cosmograph. cap.* 4. Francisc. Irenicus *lib.* 1. *Exeges. German. cap.* 33. Flau. Blondus *lib.* 1. *decad.* 1. Goropius Becanus *lib.* 5. Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.* 14. & in Adelsspiegel/ *part.* 1. *lib.* 10. *cap.* 5. *verb.* Wandelern & *verb.* Wenden/ Mart. Cromerus *lib.* 1. *Rer. Polonic. cap.* 2. *& cap.* 5. Mich. Beutherus in *Comment. in Taciti German. part.* 1. *cap.* 11. Zach. Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Regum Bohem. fol.* 7. Salom. Neugebaur *lib.* 1. *Histor. Polon. in princ.* Petrus Albinus in *Chronic. Misniæ tit.* 6. *fol.* 70. Lud. Persona in *Orat. de Witteberga.* Marcus Welserus *lib.* 4. *Rerum Boicar. fol.* 249. Henr. Meibomius in *Not. ad Leuoldi Chronic. Comitum de Marck. n.* 8. Ioh. Matth. à Sudetis in *Subseciu. de Orig. Bohem. & Slauor.* Quo pudibundo errore deceptus S. Wencеslaus, Dux Bohemiæ, ab Ottone I. Imp. petiit corpus sibi S. Sigismũdi Burgundionum, Vandalicæ gentis, Regis, tamquam vnius ex maioribus suis Slanici

uici generis, ex Monasterio S. Mauricii, quod antiquis *Agaunum* est, in Valesia sito, concedi; Boregk in *Chron. Bohem. part. 1. fol.* 48. Quod longo post tempore Carolus IV. Imper. ex eodem Monasterio secum Pragam in Bohemiã transtulit anno Christi nati 1366. vt referunt Guilh. Paradinus *de Antiq. statu Burgund.* Alphonsus del Bene *de Regno Burgundiæ lib. 1.* Stumpfius in *Chronic. Heluet.* Iosias Simlerus in *Valesf. descript.* Dubrauius in *Histor. Bohem.* Pontanus à Braitenberg in *Bohem. pia.* Franc. Guillimannus *de Reb. Heluetior.* Baronius in *Not. ad Martyrolog. Roman.* Aub. Miræus in *lib. de Reb. Bohemic. cap.* 4.

Heneti] Ptolomæus *lib. 2. Geograph.* vbi maximam ait esse Sarmatarum gentem. Melanchthon in *Chronic. Carion.* Martin. Cromer. *lib. 1. Rer. Polon.* Basil. Faber in *Thesaur. erud. schol. verb. Heneti.* Carol. Stephanus in *Dictionar. historic.* Reiner. Reineccius in *Commentar. de Saxon. orig.* Iohan. Matth. à Sudetis in *Subseciu. de orig. Bohem. & Slauor.* Georgius Drauth in *Comment. in Solini Memorabil. cap.* 56. Zach. Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Regum Bohem. fol.* 6.

Vinduli] quos pro Bohemis posuit Ioan. Garzon Bononiens. *lib. 1. de Reb. gest. Saxon. Thuring. Libonotr.* &c.

6. Grauius hallucinantur, qui putant, *Rhedaros* eosdem esse cum Slauis Bohemis; quos eo nomine amicus noster Henricus Meibomius rectè censuisse & notasse videtur.

Qui putant] Nauclerus in *Chronic. volum. 2. generat.* 39. Brotuffius *lib. 1. Chronic. & antiquitat. Martiburgens. cap.* 3.

Meibomius] in Chronic. Walbecens. fol. 5.

7. Primo quidem tempore, quo in Europa armis inualescentes cœperũt innotescere, *Gazari* vocabantur, vt hodie quoque nominantur in idiomate Saracenico siue Turcico.

Matthias à Michou in *Sarmat. Europ. lib. 1. cap.* 12. Guilhel. Postellus in *Comment. de ling. variet.* Necnon in *tractat. de Orbis concordia.* Theod. Bibliander in *Comment. de Ration. omn. ling. & literar fol.* 13. Hinc omninò appellationem sortiti sunt *Gazari* hæretici in *Constit. Friderici II. Imp. de Statut. & consuetud. contra libert. eccles.* §. 5. & in alia apud Petr. de Vineis *lib. 1. cap.* 27. & Constitut. Imperial. *tom. 1. fol.* 295. in *auth. Gazaros, C. de haret. & Manich.* in *cap.* 8. *Extr. de haretic.* in *Concil. Lateranens. sub Alexandro III. cap.* 27. in *Edicto Alphonsi Regis Arragonum & Electi Roman. Imperator.* denique in *Confirmat. Adolphi Regis Roman. de anno* 1295. §. *Gazari.* Perperàm autem in *c.* 15. *ext. de haretic.* vulgatæ editiones legunt, *Catharos*; peius ita legendum contendunt Anton. Augustinus in *Not. ad Antiq. Collection. Decretal. lib. 5. tit 6. cap.* 6. Gothofredus in *Not. ad d. Auth. Gazaros, C. de haretic.* Alphonsus Ciacconius *de Vitis Pontific. Rom. fol* 525. Iacob. Vsserius in *Historic. explicat. de Christian. ecclesiar. success. cap. 8. num.* 15. Gretserus in *Not. ad scripta veterum contra Waldens.* quum *Cathari*, id est, Puritani, dicantur à dogmate, si credimus B. Augustino & Bernardo Lutzemburgio in *de Hæretic.* At *Gazari* à gente Illyrica, qui eadem ratione etiam *Bulgari* dicti, & *Patareni* à Patara ciuitate Dalmatiæ, & *Bozinenses.* Etenim ex Illyrico in Italiam proserpserunt, vt alibi docemus & tandem etiam in Morauiam ac Bohemiam. Vnde qui olim *Gazari*, auorũ memoria dici cœperũt *Bohemi*, Böhmische Ketzer. Andr. Budenstein Carolostad. in *tract.* Von beyden gestalten der H. Messe von

zeichen:

zeichen in gemein/was sie wircken vnd deuten/vnd daß die nit Behmen oder Ketzer seind/ die beyde gestalt nehmen/ sondern Evangelische Christen / excuso Witebergæ, anno 1522. qui & *Thaborita* à ciuitate Thabor in Bohemia, vt tradit Æneas Syluius in *Histor. Bohem. cap.* 40. & Pet. Wesembec. IC. in *Orat. de VValdensib.*

8. Impiè autem ab impia gente *Cananæos* vocatos Bohemos, auctor est Beniamin Tudelensis & ipse Iudæus, in fine sui Itinerarii scribens: *Regio Behem* &c. *cuius incolæ à Iudæis ibidem agentibus Cananæi vocantur.*

Cananæos] Gilbert. Genebrardus *lib.* 1. *Chronolog.* vbi ex Iudæorum fabulis tradit, Cananæos à Iosua & Israëlitis ex Palæstina eiectos in Germaniam, Slauoniam, & vicinas regiones migrasse. Quem eo nomine repræhendit Elias Reusnerus in *Enucleat. illustr. quæstion. historic. cap.* 2. *fol.* 23. Alioquin Christiani vniuersim à Iudæis dici solent *Goim*, id est Gentiles, Ethnici, Pagani. Ioan. Buxdorffius in *tract. de Ritib. Iudæor.* &c. vt à Turcis *Gauri*; Bartholom. Georgieuiz Peregrinus in *Epitom. de Turcar. morib.* Leunclauius in *Histor. Muselman. Turcor. in Onomast. altero seu interpret. varior. vocabul.*

Porrò, ne quid dissimulasse videar, *Pascalii* per ignominiam à vulgo nostrate dicuntur Bohemi, Bemische Pascaler/ à Ioan. Fischarto, aliàs Mentzero, IC. Argentin. in *Gargantua cap.* 10. *fol.* 212.

9. Suauis, me Deus, iucunda & dulcis est Slauorum origo, inde vsque ex Paradiso, arca Noæ, & turri Babel deducta. Suauius longè Alexandri Magni priuilegium Sclauacis, id est, Slauis, concessum. Sed fabulosam illam Slauorum in Bohemia originem ab Elisa deductam, primus finxisse perhibetur Ioannes Merignola, Episcopus Florentinus, eique suppar Magister Przibik Pulkawa, Rector Scholæ Pragensis ad S. Ægidium; quorum vterque sub Carolo IV. Imperat. vixit, & ab eodem historias Bohemicas componere iussi sunt. Fabulosam narrationem miror Hagecium, Dubrauium, Sandelium esse secutos, detectam & explosam iampridem ab Ænea Syluio, Archigrammateo Coloniensi, Rhenano, & aliis grauissimis auctoribus in tanta literarum luce tam aniles fabulas irridentibus.

Alexandri Magni priuil.] relatum ab Hagecio in *Chron. Bohem. part.* 2. *anno* 1348. *fol.* 5. Vincentio Cadlubco Episcopo Cracouiensi in *Histor. Polon.* Sandelio in *præfat. Chronic. Hagec.* Sed fabulosum hoc diploma refutat Martin. Cromerus *lib.* 1. *Rer. Polonic. cap.* 15. Matth. à Michou *lib.* 1. *Chronic. Reg. Polon. cap.* 7.

Merignola] de quo videatur idem Hagec. in *proœm. de orig. Bohemor.* & Sandelius in *d. præfatio.*

Pulkavva] in Histor. Bohem. cap. 1.

Fabulosam narrationem] quam breuiter complexus est Matthias à Michou, Canonicus Cracouiensis, *lib.* 1. *de Sarmat. Europ. cap.* 12. cuius verba, vt dicta rebus exsequar, non pigrabor adscribere. Habet autem hunc ad modum: *Fuerunt Sclauorum Principes Lech & Czech bini fratres, Iauan nepotes, de fœmore Helisa ex mari Ionio descendentes, Croatiam ac Sclauoniam inhabitantes* &c. *Præfati Duces Lech & Czech inde profecti peruenere in Morauiam & Bohemiam* &c.

Aenea Syluio] in Histor. Bohem. cap. 1.

Archigrammateo] in Chronica von der hylligen Statt Cöllen/ *fol.* 31.

Rhena-

Rhenano] lib.3.Rer.Germanic.cap.*Bojemum Tacito* &c.

Aliis auctoribus] vt sunt Iohan.Matth. à Sudetis, IC.Bohemus, in *Subseciu.de orig.Bohem.& Slauor.* Zach.Theobaldus in *Genealog.& Chronolog.Regum Bohem.fol.6.* Salom.Neugebaur *lib.1.Histor.Polon.fol.3.in fin.* Mart.Cromerus *lib.1.de Reb.Polon.cap.2.& seqq.* Iodoc. Ludouic.Decius *lib.1.de Vetustat.Polon.*

10. Cæterùm, quòd Archidiaconus Tullensis scribit, gentem Bohemicam ab Ptolomæo dici magnam, quòd Germania numquam habuerit maiorem, id quidem probat Bohemiam in Germania esse sitam: sed quòd sub eadem Boemorum appellatione etiam Ruthenos & Polonos comprehendit, id à veritate historica abhorret. Sed *Bohemos* videtur generatim de Slauis accepisse. Rectius Lottinus, Ambassiator Venetus: *Regno,* inquit, *annexa sunt Morauia, Silesia, Lusatia, quæ magna ex parte Bohemiam complectuntur.* Et postea subiicit: *Pauca hic loca munita. Bohemi quidem suam regionem sylua Hercinia, qua circundatur, apprime munitam esse sibi persuadent; nulla tamen hic claustra, aut viarum angustiæ, quibus hosti aditus intercludi queat.* Et hæc quidem de Bohemia, eiusdemque incolis diuersis, quoad institutum nostrum, vniuersè deducenda videbantur: nunc de capite eius singillatim videamus.

Archidiaconus Tullensis] Franciscus de Rosieres, Nobilis Barrensis, in *Stemmat. Lotharing. Ducum, tom.4.cap.68.in histor.fol.133.* Saniùs sapit Volaterranus lib.7 Geograph.scribens: *Boemos in ea parte Ptolomæus gentem maximam esse dicit, iuxta verò Marcomanos & Quados: hi Morauiam circàq; adiacentes Boemorum populos comprehendebant; Germani sanè omnes.*

De Slauis accepisse] de quibus Adamus Bremensis lib.2.Histor.Ecclesiast.cap.10. *Slauania amplissima Germaniæ prouincia, à Winulis incolitur, qui olim dicti sunt Wandali: decies maior esse dicitur quam nostra Saxonia, præsertim si Boemiam, & eos qui trans Oddoram sunt, Polonos, quia nec habitu nec lingua discrepant, in partem adieceris Slauaniæ.*

Lottinus] in Pract.seu Thesaur. politic. sapient. part.1. in *relat. de Aula & Regno Imperatoris Roman.fol.55.*

Caput X.

REGNI BOHEMIÆ CAPUT PRAGA. BOIOHEMUM à Boiis. Casurgis, Budoris in incerto. Marobuduum à Marcomannis. Praga à Slauis cur dicta. Ciuitas Germaniæ.



EGNI Bohemiæ caput, matrix & metropolis iam inde ab initio ea ciuitas fuit, quam Slauico vocabulo nunc *Pragam* appellant. Varia ei nomina à mutatis subinde cultoribus sunt impacta. Quam appellationem sub Hermionibus & Nemetibus, primis

illis incolis, habuerit, non est literis proditum. Boii ab se indito nomine *Boiohemum*, id est, Bojoheim/ Celtica & Germanica voce, indigetarunt, quasi Boiorum sedem ac domicilium, in quo Regia Boiorum domus, palatium & residentia. Quo de Strabo lib. 7. Geograph. commemorat in hunc modum: *In eadem Germania est Hercynius saltus, in quo est Boiohæmum, Marobodui regia.* Sic enim vocabulum istud restituendum esse suprà admonuimus, non (vt in vulgatis legitur) *Bubienum.* Lipsius rectè interpretatur de sede Regia, male reprehensus à Cluuerio. Cum Lipsio facit Auentinus lib. 1. Annal. fol. 18. scribens: *Condidit ibi* (gens Boica) *Bubienum siue Boiobinum vrbem, quæ & Marobodum posteà fuit, nunc Praga est.* Nam quòd postea id nomen regioni generatim est impositum, more solemni factum est, quo & alia Regna à suis metropolibus sortita sunt nuncupationem, exempli gratia Babylonicum, Romanum, Constantinopolitanum, Damascenum, Hierosolymitanum, Neapolitanum, & similia; vt Principatus ac Comitatus Germaniæ ponam ad compendium. Quin addo, vt à Boihem *Boihemia*, sic à Praga *Pragia* dicta à Beniamino Tudelensi videtur, cuius hæc sunt verba, Benedicto Aria Montano interprete: *Inde & vlterius regio Bohem est, quæ nunc Praga dicitur, estque Sclauoniæ terra initium.*

Lipsius] in Commentar. in Taciti Annal. lib. 2. & ante eum Beutherus in *Comment. in Taciti German. part. 2 cap. 2.*

Cluuerius] lib. 3. German. antiq. cap. 30. Sandelius legit *Bubiemum*, & interpretatur *Boiemiam*. idem facit Martin. Cromerus *lib. 1. de Reb. Polonor. cap. 5.* sed *Buiemum* habet pro *Bubienum.*

Beniamino] in Itinerario circa fin.

2. Ptolemæus oppidum habet in Germania *Casurgim*: id plerique omnes Geographi, Nomenclatores & Interpretes putant esse Pragam. Solus Birckheimerus *Budorim* eiusdem Ptolemæi de Praga interpretatur. Coniecturæ fides sit penes auctores. Nos legimus ab eodem Ptolemæo oppidum in Germania collocari nomine Μαρόβουδον, *Marobodum.* Id cùm situs loci, tum nomen, in Marcomanis fuisse indicant, de Marobodui Regis nomine denominatum. Regiam fuisse Marobodui haud inepte coniecit Cluuerius, quum à Rege restauratum & in Regiam sedem delectum, Regii cognomenti dignitatem meruerit. Super eodem Tacitus Annal. lib. 2. de Catualda scribit: *Is valida manu fines Marcomanorum ingreditur, corruptisque Primoribus ad societatem, inrumpit in Regiam, Castellumque iuxta situm. Veteres illic Sueuorum prædæ, & nostris* (id est, Romanis) *è prouinciis lixæ, ac negotiatores reperti: quos ius commercii, dein cupido augendi pecuniam, postremò obliuio patriæ, suis quemque ab sedibus, hostilem in agrum transtulit.* Quo loco Tacitus intelligit Aulam Marobodui, seu sedem & arcem Regiam, in qua habitarit: iuxta quam

quam *Castellum* in oppidi formam situm, in quod lixas ex prouinciis Romanis, & mercatores ob ius commercii transtulerit. Arbitror autem Regiam illam fuisse in Wischehrado, vetustissimo Regum ac Ducum Bohemiæ domicilio, quod inde à Zecchiis demum Principibus in montem Peterzinium vel Hraczinium esse translatum, Annales fidem faciunt. *Castellum* autem, *iuxta situm*, fuisse caput gentis Marcomanorum inde colligitur, quia Sueui, id est, Marcomani, prædas suas illuc conferebant. Id si quis eodem situ exstitisse contendat, vbi nunc vrbs illa ingens Praga conspicitur, facile ei palmam dederim. In medio namque regionis tutissimus erat locus, vbi & Rex ageret, & quo vniuersa gens communes prædas comportaret. Quod non ignorauit Auentinus, diligentissimus Annalium Boicorum scriptor, lib. 2. fol. 53. hisce verbis sententiam suam expromens: *Ipse* (Maroboduus Rex) *Bubienum, caput Boiemiæ, Marobodum à se cognominauit, quam nunc Pragam dicimus: id mihi ex Strabone, Tacito & Ptolemæo ex diligentissima segmentorum & partium obseruatione compertum est.*

Ptolemæus] lib. 2. Geograph. cap. 11.

Casurgim] Althamer in *Taciti German.* Hagecius in *Chronic. Bohem. in prolog. de Bohem. orig. & part. 1. anno 723. fol. 14.* Pet. Dasypodius in *Diction. verb. Casurgis.* Hadrian. Iunius in *Nomenclat.* Gesnerus in *Onomast.* Christoph. Pyramius apud Iodoc. Hondium in *Atlante minor. in tab. Bohemiæ.* Zach. Theobaldus in *Geneal. & Chronolog. Regum Bohem. serie, fol. 3.* Alii tamen Casurgim putant esse *Kaurzim,* quæ & *Gurima,* Pragæ sub Slauico imperio æmula, vt idem indicat in *topograph. sect. 5.*

Birckheimerus] in Explicat. German. ex var. script.

Cluuerius] lib. 3. German. antiq. cap. 30.

Peterzinium] sic appellatur Hagecio in *Chronic. Bohem.*

Hraczinium] *Herschinium* Hondio *ibid.* siue eius interpreti Gallico Domino de Popeliniere.

Wischehrado] Ioan. Fersius *de Præfectura S. Prætorii cap. vlt. fol. 282.* Gerard. Mercator in *Atlante,* idem Hondius in *Atlante minor. in tabul. Bohemiæ.* Boregk in *Chronic. Bohem. in princip.* Zach. Theobaldus in *Bello Hussit. part. 1. cap. 40. fol. 171.*

Annales] Dubrauius, Hagecius, Pulkawa in *Histor. Bohemor.* Fersius *d. cap. vlt. fol. 282.*

Praga conspicitur] Minorem seu paruam Pragam, die kleine Seiten, esse veteri Praga antiquiorem, asserit Hagecius *part. 1. anno 795. fol. 39.* sed *Wischeradum* in altera Multauię ripa conspicitur, Nouam ciuitatem contingens, Syluius in *Hist. Bohem. cap. 1.*

Auentinus] cum quo conspirat Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap. 34.*

3. *Pragæ* nomen successit Maroboduano, quod ei à Libussa inditum, à limine, quod *praha* dicitur sermone Slauico. Eam in Germania collocare videtur Laonicus Chalcocondylas Rer. Turcicar. lib. 2. scribens: Ἔστι δὲ καὶ ἀπὸ Ἴστρου Γερμανία ἀπὸ Βιέννης πόλεως, ἐπ' αὐτὸν δὲ ἐς Ταρτησσὸν περιοῦσα χώρα, καὶ ἐπὶ Βεράγαν

τοὺς Πολεμίους: id est, *Dicitur quoque Germania ea regio, quæ ab Istro procurrit, procedens à Vienna vsque ad Tartesum flumen, & ad Pragam Bohemorum.* Sic enim optimè conuertit Clauserus, emendando Πολεμίους nihili nomen in Βοεμίους. Hoc enim vult dicere, iter Vienna Austriæ facientibus Tartesum (id est, Rhenum) versus, ostia eius scilicet, Pragam Bohemorum esse transeundam. Porrò etiam Æneas Syluius Ciuitatem & Academiam Pragensem in Germania ponit. Et Hagecius in *Chron. part. 2. anno 1377.* **Zu der zeit/ ait, ist der halbe theil im Raht der Statt Prag/ Böhmisch vnd halb Teutsch gewesen/ vnd es stundt jedermanne vor dem rechte auff dem Rahthauß frey/ ob er Böhmisch oder Teutsch reden wöllen.**

Successit Maroboduano] Ioan. Fersius *de Præfectura S. Prætorii cap. vlt. fol. 282.*

A limine, quod Praha] Pulckawa in *Hist. Bohem. cap. 5.* Æneas Syluius in *Histor. Bohem. cap. 6.* Boregk *part. 1. in Primislao I. fol. 8.* Dubrauius *lib. 1.* Hagecius *part. 1. anno 724. fol. 14.* Carol. Stephanus in *Diction. hist. verb. Praga.* Zach. Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Regum Bohem. serie, in topograph. sect. 5.* quasi sacrum futurum limen & asylum subditis. Fersius *d. cap. vlt. fol. 282.*

Clauserus] in editione Basiliensi, cuius emendationi calculum suum adiicit Freherus in *Not. ad Chalcondyla excerptum in Germania: tom. 2. Germanic. rer. Scriptor.*

Æneas Syluius] in Germaniæ descript. cap. 69.

4. Refert denique Hagecius, ciuitatem veterem Pragensem anno MCCCCLXXVII. à Friderico III. Imperatore Viennæ, quum Wladislaus Rex publicè & solenniter, præstita fidelitate, de Regno & Principatibus inuestiretur, noua insignia Imperialia accepisse, nempe duos leones cum Imperiali corona galeæ superimposita: Nouæ autem Ciuitati concessam ab eodem Imperatore Aquilam nigram minutam bicipitem, cum corona galeæ superimposita itidem Imperiali. Quo insigni priuilegio vtraque ciuitas in hodiernum vsque diem gaudet.

Hagecius] in Chronic. Bohem. part. 2. anno 1447. fol. 187. Zach. Theobald. in *Bell. Hussit. part. 1. cap. 24. anno 1477.*

5. Porrò Ciuitatē Pragensem hoc encomio illustrat Henricus Tockius, Canonicus Magdeburgensis, S. Theologiæ Doctor, & in Concilio Basiliensi Assessor: *O Praga metropolis Bohemiæ, ciuitas magnifica, Regibus & Principibus cunctis veneranda, dum pacis & vnitatis dulcedine in Domino fruebaris. O quam gloriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei, Psalm. 86. Antiquæ tuæ dignitatis memores, stupefacti pia mente compatimur, & floridum illum statum ac pristinam gloriam toto mentis desiderio peroptantes, cooperabimur pro posse restaurare, vt primæuo flore iuuenescas, & fructus parturias præ omnibus vberiores. Compatimur quidem, videntes quid nunc es. Tunc illa famosissima, maximis & potentissimis ciuitatibus connumerata, vix paucis (si tamen aliquibus) secunda: multis prior in donis, & maior in imperio, fide, deuotione, pace, concordia, rerum opulentia, sæculari ac diuina sapientia, & politica gloria floruisti. Tu nedum Regale, sed*

Christi

Christianitatis Occidentalis Ecclesia Imperiale solium possedisti. Tu omnium literarum diuina vel humana sapientia Gymnasium fœcundissimè continuisti. Tu totius & cuiuslibet religionis Christiana exemplum extitisti. Quid autem nunc sis, tu scis, & intra te ipsam iudicabis. Meum est consolari te, non turbare. Tuum est, teipsam cognoscere, iuxta diuinum Oraculum, γνῶθι σεαυτόν, quod est, cognosce teipsum, &c.

Iockius] in Orat. ad Pragenses, quam recitat Iohan. Cochlæus *lib. 7. Histor. Hussitar. anno 1433. fol. 163.*

6. Nunc rationis ordo nobis aurem vellit, vt ad Morauiam, coniunctam Bohemiæ prouinciam, similiter Germaniæ nostræ vindicandam progrediamur.

Caput XI.

MORAVIA GERMANIÆ PROVINCIA NOVANTIQVA. Iuris Germanici iam inde ab initio æstimata. Frons Germaniæ contra Turcos. Eius situs ac limes hodiernus. An Orientalis Baioaria dicta? VVandalia Iornandi pro Quadia. Rex Visumar.

MORAVIA peræquè, ac Bohemia, Germaniæ nostræ à Scriptoribus tam antiquis, quam modernis assignatur; iurisq; esse Theutonici non modo ab illis asseritur, verùm etiam in actis & tabulis sacri Imperii publicis censetur.

Germania nostra] Cluuerius *lib. 3. German. antiq. cap 30.* multis demonstrat, Morauiam esse antiquissimam Germaniæ prouinciam, à Quadis olim Sueuis inhabitatam.

Iuris Theutonici] Æn. Syluius in *German. cap. 32.*

Actis & tabulis S. Imperij] in Recessibus & Matriculis, vt infra suo loco videbimus.

2. Nomen accepit, non à *Marcomanis*, vt hactenus falsò & imperitè Birckheimerus, Vadianus, Munsterus, Rhellicanus, Althamerus, VVillichius, Glareanus, Stumpfius, Simlerus, vt in breui dicam, plerique omnes nostri Historiographi, Dictionarii & Nomenclatores deduxerunt; neque à Maroboduo Rege, vt Bonfinius; sed à *Maro* seu *Moro*, vt in quibusdam Plinii exemplaribus legitur, flumine Morauiam secante, quasi Moraw/ id est, *Moraugia*. Slauis dicitur *Morávvá* & *Moravvskazemie*; Germanis Märern/ & incolæ Märern/ Slauis *Moravvané* & *Moravvky*, Latinis *Moraui*.

Marcomanis] qui non Morauiam, sed Bohemiam incoluerunt vicinam Quadis Morauiæ incolis. Cluuer. *d. cap.* 30. quos sic putant dictos à *marca*, id est, limite, quasi Marckmänner/ id est, limitaneos homines. Crusius in *Annal. Sueu.* propterea quod eorum Princeps hodieque dicatur *Marchio*, & ipsa regio *Marchia* seu *Marchionatus*. Verùm ab allusione nominis infirmum ducitur argumentum, & collimitaneæ Austriorum, Striorum,

rorum & Venedorum Marchiæ, vt de Lusatia & Misnia nihil dicam, ab eisdem Marcomanis essent deducendæ, quod absurdum esse homo literatus nemo est negaturus.

Bonfinius] Rer. Vngaricar. decad. 1. lib. 1. fol. 27.

A Maro] vulgò die Marck: ita autem sentiunt Æn. Syluius in *Histor. Bohem. cap.* 13. Beatus Rhenanus *lib.* 1. *Rer. German. cap.* 68. Dubrauius *lib.* 4. *Hist. Bohem. fol.* 24. Carol. Stephanus in *Diction. histor. verb. Morauia*, Cluuerius *d. lib.* 3. *cap.* 29. *& cap.* 31. Gerard. Mercator in *Atlante*.

Plinii exemplaribus] lib. 4. Natural. hist. cap. 12. vbi Dalecampius in *Annotat.*

Moraw] Rhenanus d. loco; *à Marausba* fluuio *Marauaniam* appellat.

Mären] vsitatius Mähren cum aspiratione, & Mähtern. *Marnhera* Gerardo Mercatori in *Atlante*. Sunt qui scribant Mehrern/& Mehrenland/quasi Mehr Herren land/ i. e. plurium Dominorum regio. Quo quid potest fingi aut pingi ineptius? At longè stupidius est illud, quod quidam à Mehrr/ id est, equa, deducunt, quasi regio equifera: id quod etiam Mercator irridet in *Atlante*. Merrländer vnd Mercker interpretatur Basil. Faber *in Thesaur. erud. verb. Marcomanni.*

Latinis Moraui] qui diuersimodè in variis Latinorum scriptis variantur, puta, *Marahenses, Marachenses, Margenses, Margentes, Maraui, Marauabni, Meraui, Marchenses, Marabaui, Marachi, Marahabita, Marahbani, Maharenses, Marahabitæ, Marahunenses, Marbitæ, Marabi, Maraci.*

3. Esse autem Germaniæ prouinciam, in ipsa Germania sub Imperio Germanico sitam, graues auctores attestantur, Quibus consentienter Carolus Stephanus Parisiensis in *Diction. hist.* & Conradus Gesnerus Tigurinus in *Onomast.* scribunt; *Morauia regio Germaniæ, nunc Regno Bohemico adiuncta.* Licet enim lingua vtatur Slauica, tamen Germaniæ portionem esse, Gobelinus contendit. Et ei suppar Æn. Syluius Piccolomineus, Cardinalis tum Senensis: ***Sermo genti***, inquit, ***mixtus est, Teuthonicus ac Bohemicus. Superant tamen Bohemi, quorum est regionis imperium.***

Graues auctores] Æn. Syluius in *German. cap.* 46. Auentinus in *Annal. Boior.* Rhenanus *d. lib.* 1. Althamer. & Willich. in *Taciti German.* Munsterus in *Description. German. cap.* 2. *& in Cosmograph. lib.* 3. *cap. de Bohemia & Morauia*, Vadian. in *Epitom. trium ter. part.* Birckheimerus in *Explicat. German.* Brentius in *Comment. de vocab. reg. & gent. apud Tacit.* Irenicus in *Exeges. German.* Iac. Aug. Thuanus *Histor. lib.* 2. *in princ. & lib.* 56. *anno* 1578. Hofmannus in *Pompa Regij ingress. in superior. Lusat. in præfat. ad Ordines Lusatiæ*, Sethus Caluisius in *Thesaur. Latin. serm. sub tit.* Länder in Teutschland/ Adam Siberus in *Gemma Gemmar.* alii, quorum propè non est numerus.

Sub imperio Germanico] Lehmannus, rerum Imperialium peritissimus & fidissimus auctor, *lib.* 2. *Chronic. Spirens. cap.* 45. *& cap.* 48.

Gobelinus] in Cosmodrom. ætat. 1. cap. 5. fol. 7. & seq.

Æn. Syluius] in Comment. de Europæ statu sub Friderico III. Imp. cap. 17. in fi. & ex eo verbatim Munsterus *lib.* 3. *Cosmograph. cap.* 507. Iodoc. Hondius siue Pet. Montanus in *Atlante, in Tab. Morauia in fi.*

4. Hinc,

4. Hinc, quum Turcicus Tyrannus dicitur Germaniæ inhiare, inter primas prouincias Germanicas ei obiectas Morauia recensetur in Recessibus Imperii, & aliorum Scriptorum monumentis. Auentinus in Annalibus Boior. ex Decretis Comitiorum, Francofurti anno Domini DCCCLXX. habitorum, refert hæc verba super bello in Carolum Caluum Gallorum Regem mouendo: *Ingruent cum his* (scilicet Carolomanno, Ludouico & Carolo fratribus Germanorum Regibus) *bellicosissimi & ferocissimi Germaniæ pugnacis populi*, &c. *Boiemi, Zechi, Moraui*, &c. Et Ioachimus Camerarius Papæbergius, vir omniuaria doctrina magnoque iudicio præditus, in *Orat. ad Principes Christianos de Bello Turcic.* in hunc modum eos cohortatur; *Ergo, nisi Deus prohibeat, & non succurramus, iam ardebit bello Germania nostra. Flamma enim huius quidam velut æstus nunc adeo afflat supra, florentissimam olim Austriam & Bauariam; infra, Morauos & Silesios, opulentas nationes: fumus autem profectò vniuersæ Germaniæ est molestus.* Et Georgius Agricola in Orat ad Ferdinandum Reg. & Principes German. super eodem bello Turc. *Et vos nihil impendere debetis, vt regiones vestræ à calamitate liberentur?* Et post commemoratam Austriam, Stiriam, Carinthiam, Carniolam &c. subiicit; *Pauet præterea Baioaria perterrita est. Morauia, trepidat Silesia: atq; hæ omnes regiones vno ore vos, vt sui rationem habeatis, rogant.*

In Recessibus Imperij] Ratisponensi anno 1471. §. dann von den Beheimen/ 57. & seq. Norimbergensi 1524. §. 30. Augustano 1530. §. damit aber dannoch / 104. vbi exsertim nominatur inter Reichsverwandte/ & §. demnach hat sich/ 120. Spirensi 1542. §. 7. Norimbergensi 1542. §. 6. Etiam in Matriculis Imperii variis, quas suo loco apponemus.

In Orat. ad Principes] quam refert Nicol. Reusnerus IC. *Consilior. bellic. tom. 2.*

Georg. Agricola] cuius orationem habet idem *tom. 1.*

5. Situm regionis describit vetus Scholiastes in Adami Bremens. histor. ecclesiast. commentans; *Marachi sunt populi Slauorum, qui sunt ab oriente Boemorum, habentque in circuitu hinc Pomeranos & Poldanos* (lege, Polanos:) *inde Vngros & crudelissimam gentem Postinagos* (Pastinacos) *qui humanis vescuntur carnibus.* Et Æneas Syluius in Hist. Bohem. cap. 13. *Morauia trans Danubium iacet, cui ad Orientem Hungari Polonique Regnum possident, Morauia disiuncti amne, qui nomen regioni dedit: occidentem Solem Bohemi excipiunt: Australes meridianum; Septentrionale latus Slesita occupant.* Hæc ille. Olim porrigebatur vsque ad ripam Danubii in Pannonia secunda, vbi hodieque Germanica lingua & Ecclesiastas in templis docere, & in foro res promercales diuendi eiusdem linguæ vsu, scribit Willichius testis auritus & oculatus. Et Dubrauius, Episcopus ac Princeps Olomucensis in Morauia, lib. 4. refert; *tam latè olim tamq; longè prospectabat Morauia, quia fines Germaniæ, qua Danubio in Pannoniam pergitur, terminabat.* Idem,

dem lib. 3. fol. 21. *Ne Vngari tam facile Morauiam incursarent, Suatoplucus Rex primum ad vada fluuii Vagi, qui Morauiam à Pannonia tunc velut limes dirimebat, Castella inædificare* &c. Cosmas, Episcopus & Princeps & Pragensis in Bohemia, in *Chronic. Bohem, lib. 3. anno* MCXVI. *fol. 65.* vbi disserit de conuentu Bohemorum Ducis Vladislai & Vngarorum Regis Colomanni, super pace firmanda: *Ventum erat Olzauam ad riuulum, qui tam Pannoniæ quàm Morauiæ dirimit Regnum.* Dubrauius subiicit d. lib. 4. *At in præsentiarum, quoniam circumscriptos Mora fluuio habet fines, ab eodem fluuio accolæ Moraui, & ipsa regio Morauia appellatur.*

Willichius] lib. 2. Comment. in Taciti German.

Olzauam] Olsschen vocat Hagecius in *Chronic. Bohem. part. 1. anno* 1116. *fol.* 215.

Dubrauius subijcit] à quo, vt videtur, eadem repetiit Car. Stephanus in *Diction. Histor. verb. Morauia.* Vide de metis & granitiebus (vt textus loquitur) inter Hungariam & Morauiam decretum Alberti II. Imp. *de anno* 1439. *artic.* 15. §. 2. *in Decretis Regni Hungariæ* editis à Sambuco post Tripartitum opus iuris consuetudinarii Hungariæ à Stephano de Werbeuuetz, Protonotario Regio, compositum.

6. An de Morauia intelligi debet, quod scribit Conradus à Liechtenaw, Abbas Vspergens. in Chronic. *Bellum inter Chunradum in Orientali Baioaria, Ducis Boemiæ fratrem, & Luitpoldum Marchionem,* &c. Fuit hic Luitpoldus Marchio Austriæ; Chunradus verò Marchio Morauiæ. Equidem ambigo, an dicat Chunradum fuisse Marchionem in Orientali Bauaria, an bellum illud in ea gestum.

In Chronic.] in Henrico IV. Imp. fol. 225. Sed videtur de Austria intelligi, quam Auentinus sæpè *Orientalem* vocat *Boiariam.* Fuit autem hoc bellum anno 1171. vt ex Dubrauio scribit Boregk in *Chronic. Bohem. fol.* 172.

Marchio Austriæ] alii dicunt Stiriæ. Fuit Luitpoldus quidam Marchio Boiariæ Orientalis contra Vngaros sub Ludouico Arnulphi filio Germaniarum Rege circa annum 890. vt Auentinus *lib. 4. fol.* 476. & Hundius in *Metropol. Salisburgens. in Patauiens. cap.* 26.

7. Porrò aut vehementer animi fallor, aut *VVandalorum* nomine Quados Morauos intellexit Iornandes Rauennas, quum isthæc scriberet, quæ sequuntur: *Quo tempore* (scilicet Constantini Magni Imperatoris) *erant VVandali in eo loco manentes, vbi Gepidæ sunt, iuxta flumina Marisia, Miliare, & Gilfil, & Grissia, qui amnes supradictos excedit. Erant namque illis tunc ab Oriente Gothi, ab Occidente Marcomanni, à septentrione Hermunduri, à Meridie Hister, qui & Danubius dicitur. Hic ergo VVandalis commorantibus bellum indictum est, à Geberichó Rege Gothorum ad littus prædicti amnis Marisia.* Ait ibidem, tunc eis Regem præfuisse Visumarem è Regia stirpe Asdingorum, Dexippo referente. Et limites istos, quos Iornandes adscribit VVandalis, fuisse Quadis suos sibi ac proprios, ex capitulo sequenti elucescet. Videtur autem *VVandalos* accepisse pro Sueuis, quum

quum & Dio Cassius *Vandalicos montes* vocet, quos alii Sudetos, Bohemiam à Silesia & Morauia remouentes, quos tunc Sueuicæ gentes insidebant.

Iornandes] de Reb. Getic. cap. 43.

Vandalicos montes] Iohan. Matthias à Sudetis in *Subsecin. de orig. Bohem. & Slauor.*

Caput XII.

MORAVIA QVANDO ET A QVIBVS HABITARI cœpta. Quadi, gens Sueuica in Morauiam sub Octauio Augusto. Eorum etymon: Sub Arionisto contra Romanos. Sedes eorum & Regni amplitudo. Pannoniæ secundæ bona pars sub Quadis. Carpi, Arauisci, sub Quadorum imperio. Eburum an sit Olomutium.



QVANDO primùm habitari cœpta sit Morauia, & à quibus populis, nobis compertum non est: nisi quod de Hermionibus & Nemetibus suprà diximus, ad Morauiam quoque referri debet Æneas Syluius Piccolomineus putat Marcomanos & Sudinos, & Quados illic coaluisse: Verba eius hæc sunt: *Quæ gentes olim Morauiam incoluerint, non facilè dixerim: quantum verò ex lectione Ptolemæi accipere licet, Marcomanni, & Sudini, Quadiq; Morauiam, & Austriam, quæ trans Danubium iacet, incoluisse videntur.* Quod quidem de Quadis verum est; de Marcomanis & Sudinis non item; quo um il i in Bohemiam, isti in montes Sudetes, relictis in Morauia Quadis, ex Valeria commigrarunt.

Verba eius] in Commentar. de Europæ statu sub Friderico III. Imp. cap. 17.

2. Quadi ergò primi omnium fuerunt, qui Morauiam habuisse in literarum monumentis commemorantur. Brentius eleganter & doctè in Cõmentar. de vocab. region. & gent. apud Tacit. *Quadi tenuerunt Morauiam & aliquam Silesiæ partem.* Nam quòd postea occupasse Austriam scribuntur, id accidit diu post Taciti ætatem. Sed patria & antiqua sedes Quadorum fuit in Morauia, & aliqua Silesiæ parte.

Quadi] in barbarorum corruptis codicibus nunc *Qualli*, nunc *Squalli*, *Squadi*, & deprauatius scribuntur, vt videre est apud Iodoc. Ludouic. Decium, Sigismundi I. Regis Poloniæ Consiliarium, *lib. I. de Vetustat. Polonor.*

Qui Morauiam] non Silesiam, vt pleriq; omnes hactenus opinati sunt, quos eruditè confellit Cluuerus *lib. 3. German. antiqu. cap. 30.*

Aliquam Silesiæ partem] Curæus in *Annal. Siles. fol. 5.* Martin. Cromerus *lib. I. Rer. Polon. cap. 12.* Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap. 13.* hinc ille vulgi error, quem Dubrauius, Birckheimerus, Munsterus, ceu communiorem opinionem, tum acriter defendunt. Et Silesiæ partem habuisse eo mihi fit credibilius, quia de finibus etiamnum hodie inter

ter

ter Morauos & Silesios contenditur, Ducatum Troppauiæ vtrisque sibi vindicantibus, vt asserunt Schiffordegherus in *Disputation. forens. lib. 3.* & Henelius in *Silesiograph.*

Austriam] *Marckfelderiam* in Austria, scribit Auentinus in *Annal. Boior.*

3. Fuit autem gens Germanica, pars Sueuorum, in quibus & Saxones computantur, non minima, quemadmodum vetustiores & certiores tradunt rerum gestarum scriptores. De quibus memorabile est, quod refert B. Hieronymus, *Sarmatæ,* inquiens, *Quadi, Vandali, & innumerabiles aliæ gentes, equorum & vulpium carnibus delectantur.*

Gens Germanica] Dubrauius *lib. 8. Chron. Bohem. fol. 61.* Cluuerius *lib. 3. German. antiqu. cap. 30.* Henr. Meibomius in *Not. ad Sleidani lib. 2. de quatuor Monarch. in M. Anton. Philosoph.* id quod ipsa nominis appellatio ostendit. Nam quod Germanis notatur is, qui est alteri infestus, infensus, molestus, & tralatè etiam pro prauo & malo accipitur: vt fortè *Quadi* sic fuerint à sociis appellati, quasi aliorum, maximè hostium, vexatores & oppressores. *Quadi,* die bösen/ quaden/ vnversöhnliche Schwaben/ interpretatur Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap. 13. fol. 19.*

Sueuorum] Strabo *lib. 7. Geograph.* Plinius *lib. 4. Nat. hist. cap. 12.* Tacitus in *German. lib. 12. Annal.*

Saxones] Zosimus Histor. lib. 3. *Saxones, omnium eas regiones incolentium Barbarorum & animis & corporum viribus, & laborum in præliis tolerantia, fortissimi habiti, Quados nationis suæ partem, in solum ab Romanis occupatum emittunt.* Quados Saxonibus adscribit etiam Procopius *lib. 4. de Bell. Gothic.* Gul. Camdenus in *Britannia descript.* Rein. Reineccius in *Commentar. de Saxon. orig. fol. 11.* Meibomius in *Not. ad Sleidan. lib. 2. de Monarch.*

4. Videntur cum Marcomanis in expeditione Arionisti contra Iul. Cæsarem fuisse, & post victum Arionistum, cladem que acceptam, cum iisdem reduces primum Valeriam, id est, Stiriam; indeque à Druso Cæsare pulsos, Morauiam occupasse, anno Domini nostri Iesu Christi nati quinto circiter.

Cum iisdem reduces] Alciat. in *Annotat.* & Althamer. in *Schol. in Taciti German.*

Valeriam] B. Rhenanus *lib. 1. Rer. German. cap. Quadi in Pannoniam primam & Valeriam.*

A Druso Cæsare] vide quæ ex Sex. Ruffo & Iornande suprà *cap. 5. §. 2.* deduximus.

5. Hanc enim sedem illis assignare Tacitus videtur in German. scribens; *Iuxta Hermunduros Narisci; ac deinde Marcomanni, & Quadi agunt, eaque Germaniæ velut frons est, quatenus Danubio prætexitur.* Et Ptolemæus lib. 2. Geograph. *Sub Hercynio saltu Quadi: sub quibus ferri sectura, ac Luna sylua.* Basil. Faber *sub Hercynio saltu* interpretatur, id est, ad syluam Hercyniam, id est, Bohemicam. Et Hondius *Lunam syluam* extendit ad Danubium vsque, Passauiam versus. Strabo lib. 7. Geograph. *Sueuorum gentes aliæ intra saltum Hercynium*

nium habitant, in quo est Boiemum: aliæ extra saltum, vt Quadorum gens, contermina Getis, id est, Dacis & Iazygibus Sarmatis. Nam sic scribit Plinius lib. 4. Natur. hist. cap. 12. *Ab eo* (scilicet saltu Hercinio) *in planum quidem omnes Scytharum sunt gentes; variè tamen littori apposita tenuere, aliàs Getæ, Daci Romanis dicti, aliàs Sarmatæ.* Et mox; *Superiora autem inter Danubium & Hercinium saltum, vsque ad Pannonica hiberna Carnunti, Germanorumque ibi confinium, campos & plana Iazyges Sarmatæ; montes verò & saltus, pulsi ab his, Daci ad Pathissum* (die Teyß) *amnem, à Maro, siue is Duria est, à Sueuis Regnoque Vanniano dirimens eos, auersa Basterna tenent, aliique inde Germani.* Arrianus in German. description. *Germanicarum gentium postremi sunt Quadi, deinde Zazyges Sarmatarum gens, post hos Getæ; deinde Sarmatarum magna pars.* Auentinus quoque lib. 1. Annal. Boior. fol. 16. *Marcomanni Boiemiam, & eum tractum ad Danubium habitarunt Quadi.* Vnde liquet, protensos Quados, id est, Morauos, ad secundam vsque Pannoniam, quam Arrabone amne (nunc Rabe) à prima dirimit Ptolemæus, & Granuam flumen die Gran/ fuisse. Id quod Ammian. Marcellinus confirmat lib. 17. scribens; *Augusto inter hæc quiescenti per hiemem apud Sirmium, indicabant nuntij graues & crebri, permixtos Sarmatas & Quados, vicinitate & similitudine morum armaturæque concordes, Pannonias Moesiamque alteram cuneis incursare dispersis.* Et mox; *His in Barbarico gestis, Bregetionem castra commota sunt, vt etiam ibi Quadorum reliquias circa illos agitantium tractus, lacrymæ vel sanguis exstingueret.* Ex quibus verbis elucescit, Quadorum ditionem ad flumen vsque Granuam tunc temporis pertinuisse, ad cuius confluentem in Danubium *Bregetio*, nunc Gran Hungariæ oppidum, sita est. Quod etiam attestatur M. Antoninus Imperat. in Vita sua lib. 1. hisce verbis; *Quæ in Quadis facta ad Granuam.* Et dilucidissimè Ptolemæus in descriptione Iazygum; *Iazyges Metanastæ terminantur ab Occasu prædicta Germaniæ parte, quæ est ab Sarmaticis montibus ad Carpin & Danubij flexum.* At *Carpim* hodie in ripa Danubii supra Budam dici Kalpach/ contendit Cluuerius *lib. 3. cap. 31.* Hucusque igitur Quados, vltimos Germanorum, in Danubii ripa fuisse extensos, Germaniamque antiquam Sarmaticis montibus, quos Historici *iuga Hungarica* vocant, & in quibus Vagi fluminis scaturigo, ab Iazygibus & Dacis submotam, ostendit idem Cluuerius. Sunt autem *Iazyges*, qui hodie Transyluani; *Daci*, qui nunc Zæculi, Scepusienses, Moldaui & Walachi. Et μετανάσται Ptolemæo dicuntur, vt Statio Papinio *vagi Sauromatæ*, id est, Sarmatæ.

Basil. Faber] in Thesaur. erud. scholast. verb. *Quadi*.

Hondius] siue, eius frater vterinus, Petrus Montanus in *Atlante, in descript. Bohemiæ*, vbi putat esse syluam Passauiam. At Stumpfius lib. 2. cap. 4. simpliciter interpretatur Bohemicam.

Protensos Quados] videatur Cluuerus *lib.3. German.antiqu.cap.31.* Rhenanus *lib.1.Rer. Germanic.fol.119.*

Carpim] à Carpis Quadorum natione sic dictam, de quibus Sex.Aur.Victor. in *Cæsaribus cap.34.* Eutropius in *Breuiar.hist.Rom.*

Hodie Transyluani, &c.] Dionys.Gothofredus in *Not.ad procem.Nouell.11. lit.n.* Besoldus *de Appellat.cap.4.n.5.* Iodocus Ludouicus Decius *lib.1.de Vetustat.Polonor.in princ.* *vide supra cap.4.n.7.*

Daci] iidem auctores, & Iohan.Mich.Beutherus in *Not. marginal.in Taciti Germa.in princ. n.2.* Dixi suprà *cap.4.num.7.* Videatur Cromerus *lib.12.Rer.Polon.fol.215.col.2.* vbi Daciæ priscæ verum situm hodiernum describit. vide supra *d.cap.4.n.7.*

Papinio] lib.3.Syluar.carm.3.

Id est Sarmatæ] Torrentin. in *Elucidar. poetic. verb. Sarmatæ,* Aldus Manutius Senior in *Orthograph.diction.Græcar.apud Statium,* Pet.Ioan.Oliuarius in *Scholiis ad Pomp. Melæ lib. 2. cap.11.* Casaubonus in *Notis in Spartiani Hadrianum fol.9.*

6. Porrò *Arauiscos* in Morauia, Pannoniam versus, collocat Willichius *Commentario in Tacitum.* Fortè Tacitus volebat dicere *Marauiscos*, à Mara fluuio; vel potius *Arabauiscos* ab Arabone fluuio Pannoniæ, in qua eos Tacitus reponit, & quousque Quadorum, id est, Morauorum, Regnum pertendisse, iam modò demonstrauimus.

Arabauiscos] id est, Iaurinenses, quasi Rabenses, die im Raber Bissumb / sitos in diœcesi Episcopi Iaurinensis. Nam & Ptolemæus *Arauiscos* in inferiori Pannonia, quæ nunc Hungaria cis Danubium, supra Draui fluminis, ex monte Tauro orientis, ostia sedes habuisse docet *lib. 2. Geograph.cap.15.* Arnulphus Imperator eos feudali conditione subiecit Vratislao Regi nouiter ab se creato, & in inferiori Pannonia instituto, cuius Regia sedes erat Posonium, ab eo Vratislaoburgum dicta; & Regnum ipsum Vratislauiæ nomine insignitum, vt infrà dicemus.

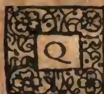
7. Habet denique Ptolemæus in hoc tractatu oppidum *Eburum*, quod nonnulli putant esse Olomutium, Morauiæ metropolim.

Eburum] Hadrian.Iunius in *Nomenclat.*

Caput XIII.

BELLA VARIA ROMANORVM CVM QVADIS Morauis. Vannius, Vangio, Sido, Arabarius, Viduarius, Gabinius, Quadorum Morauorum Reges. Quadi confœderationibus Germanorum contra Romanos addicti. Sarmatarum familiares & necessarij. Germanis Imperatoribus, quàm Romanis, subesse maluerunt libertatis amore. Slaui in Morauiam quando ingressi.

Quadi,

VADI, sede in Morauia hoc pacto stabilita, vti nomẽ rebus exæquarent, perpetuos motus, continuaque bella, maximè cum Romanis, Germanorum iuratis hostibus, habuêre. Namq; post Arionisti fugam, quum Beroëbista Dacus libertatis publicæ tutelam aduersum Romanos suscepisset, ei præstò fuisse cum Boiis memorantur. Hinc Marobodui imperium secuti sunt, sub Rege proprio è familia Tudria: cuius tamen, vt & antecedentium, nomina non exprimuntur. Sed Maroboduo Romanorum fraude pulso ac remoto, in ditionem potestatemque Tiberii Imperatoris concessisse videntur, quum Regem à Druso Cæsare impositum accepisse Vannium dicantur. Rem gestam narrat Tacitus, cuius verba precium operæ est adscribere. Sic autem ait lib. 2. Annal. *Idem Catualdæ* (qui nempe Marobodui) *casus, neque aliud perfugium: pulsus haud multo pòst Hermundurorum opibus, & Iubillio duce, receptusque Forum Iulium Narbonensis Galliæ coloniam mittitur. Barbari vtrumque* (scilicet Maroboduum & Catualdam Bohemia pulsos) *comitati, ne quietas prouincias immixti turbarent, Danubium vltra, inter flumina Marum & Cusum locantur, dato Rege Vannio gentis Quadarum.* Et iterum lib. 12. sub Claudio Imperatore, de Vannio eodem Sueuorum Quadorum in Morauia Rege: *Per idem tempus Vannius, Sueuis à Druso Cæsare impositus, pellitur Regno: prima imperii ætate clarus acceptusque popularibus; mox diuturnitate in superbiam mutans, & odio accolarum, simul domesticis discordiis circumuentus, Auctores Iubillius Hermundurorum Rex, & Vangio ac Sido sorore Vannii geniti. Nec Claudius Cæsar, quamquam sæpe oratus, arma certantibus Barbaris interposuit, tutum Vannio perfugium promittens, si pelleretur. Scripsitque P. Atilio Histro, qui Pannoniæ præsidebat, legionem ipsaque è prouincia lecta auxilia pro ripa componeret, subsidio victis & terrori aduersus victores, ne fortuna elati nostram quoque pacem turbarent. Nam vis innumera Ligii aliaque gentes aduentabant, fama ditis Regni, quod Vannius, triginta per annos prædationibus & vectigalibus auxerat. Ipsi manus propria pedites, eques è Sarmatis Iazygibus erat impar multitudinis hostium, eoque Castellis sese defensare, bellumque ducere statuerat. Sed Iazyges obsidionis impatientes, & proximos per campos vagi, nec ssitudinem attulere; quia Ligius Hermundurusque illinc ingruebant. Igitur degressus Castellis Vannius, funditur prælio, quamquam rebus aduersis laudatus, quòd & pugnam manu capessiit, & corpore aduerso vulnera excepit. Cæterùm ad classem in Danubio opperientem perfugit. Secuti mox clientes, & acceptis agris in Pannonia locati sunt. Regnum Vangio & Sido inter se partiti sunt, egregia aduersus nos fide.* Hæc ille. *Vannius* ergò Quadorum Morauorum Rex fuit, cuius ex sorore nepotes, *Vangio* & *Sido*, pulso ob anomiam auunculo, quã politici nostri Monarchiam absolutam, & anormalam potestatem appellant, Regnum Morauiæ in hunc modum inter se diuisisse videntur, vti alter citra Marum flumen, alter vltra regnaret, sub Imperii Romani & Claudii

Cæsaris clientela. Hoc enim volunt illa Taciti verba: *egregia aduersus nos* (Romanos scilicet) *fide*; quod & Cluuerius rectè admonuit.

Memorantur] Becheter in Chronic. Thuring. fol. 16.

Marobodui imperium] Paterculus *Hist. Rom. lib. 2.* Bonfinius *decad. 1. lib. 1. fol. 27.*

Tiberii Imp.] Auentinus *Annal. Boior. lib. 2. fol. 89.*

Impositum Vannium] anno post natum Christum L. Auentinus *d. lib. 2.* Pantaleo in *Prosopograph.* Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap. 36.* Rhenanus *lib. 1. cap. Sueui in Pannoniam.* Cluuerus *lib. 3. cap. 31.* Elias Reusnerus in *Isagog. histor. fol. 341.* Caluisius in *Oper. Chronolog. anno Christi 50.*

Claudio Imp.] Auentinus *d. lib. 2. fol. 89.*

Vannius] *Vanninus* Hagecio in *proœm. Chronic. Bohem.* & Sandelio in *præfat. Varimerus* Funccio in *Chronolog. anno Christi 22.*

Quadorum Morauorum] Falluntur enim, qui Vannium faciunt Bohemiæ Regem, quam tunc Iubillus, pulso Catualda, obtinebat.

Vangio & Sido] Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap. 37.* Hagecius in *proœm.* & Sandelius in *præfat. Chronic. Bohem.* qui tamen in hoc errant, quòd putant hos & Morauiæ & Bohemiæ simul imperitasse, & in partitione Regni, Vangioni Bohemiam, Sidoni Morauiam obtigisse, quo demum in vnda Danubii suffocato, Regnum Morauiæ ad Vangionem, quem illi *Vandonem* appellant, reciderit; & inde in eius posteritate per *Turzonem* filium propagata, Regnum vtrumque coniunctim perdurasse vsque ad Suatoplucum Morauiæ Regem vltimum, & Arnulphi Imperatoris tempora, nempe vsque ad annum Christi nati DCCCC.

2. Anno Christi nati LXIX. Vangio & Sido Morauiæ Reges Vespasiano Romanorum Imperatori, contra Vitellium eius æmulum, adhæsisse produntur.

Vespasiano] Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap. 37.*

3. M. Antoninus Philosophus Imp. cum Quadis Pannoniam & Moesiam vastantibus, dum aduixit, perpetua bella gessit, maximosque triumphos sæpè reportauit, tandem in memorabili illa victoria Marcomannica in tantum eos attriuit, vt subire iugum Romani Imperii cogerentur.

Pannoniam & Moesiam] Capitolinus in *M. Antonino Philosoph.* Ammian. Marcellinus *lib. 17.* Eutropius in *Breuiar. lib. 9.* Pæanius in *Metaphrasi Eutropii.* Xiphilinus in *Epitom. Dionis.* Rhenanus *lib. 1. cap. 50.* Sleidanus *lib. 2. de Quatuor Monarchiis.*

Perpetua bella] Eusebius Cæsariens. in *Chronic. anno 150.* Auentinus in *Annal. Boior. lib. 2. fol. 110. & seq.*

Triumphos] Iornandes *lib. 1. de Regnor. ac tempor. successionis.*

Iugum Romani Imperii] Capitolinus in *M. Antonino Philosoph.* Rhenanus *d. lib. 1. cap. 50.* Henelius in *Silesiograph. cap. 1.* Hubert. Goltzius in *Imperator. imaginibus in M. Antonino Philosoph. cap. 17.*

4. Maximinus & Maximus Impp. Quados vicisse memorantur anno Christi CCXXXVI.

Capitolinus in *Maximino.* Herodianus *lib. 5. Histor.* Curæus in *Annal. Siles. fol. 22.* Hubertus Goltzius

Goltzius in *Iulio Vero Maximo cap.32.* Matthias à Michou in *Chronic.Regum Polon.lib.1. cap.17.*

5. Sub Gordiano II. & Maximino Impp. Quadi cum vniuersis propemodum Germanis confœderati, electo Imperatore Argunthe, Mœsias & Thracias Romanorum prouincias inuaserunt.

Auentinus *lib.2. Annal.Boior.fol.123.*

6. Sub Valeriano & Gallieno Impp. Quadi cum Sarmatis sociis Pannonias Romano Imperio parentes depopulati occuparunt, circa annum Christi nati CCLII.

Paulus Orosius *lib.7.Hormesti mund.cap.22.* Eusebius Cæsariens. in *Chronic.anno* CCLXVI. Eutropius in *Breuiar.hist.Roman.lib.9.* Iornandes *lib.1.de Regnor.& tempor.success.* Pæanius in *Metaphras.Eutropii.*

7. A Diocletiano & Maximiano Herculeo Carpi, Quadorum natio, victi in Pannonia, & translati sunt in solum Romanum, anno Domini nostri præterpropter CCCIV.

Sext.Aurel.Victor in *Cæsaribus,cap.34.* Matth.à Michou *d.lib.1.cap.17.*

8. Sub Constantio II. Imp. & Iuliano Cæsare gesta sunt, quæ Ammianus Marcellinus lib.17. narrat hunc ad modum: *Augusto inter hæc quiescenti per hiemem apud Sirmium, indicabant nuntii crebri, permixtos Sarmatas & Quados, vicinitate & similitudine morum armaturaque concordes, Pannonias Mœsiarumque alteram cuneis incursare diuersis.* Et paucis interiectis: *Quo euentu vires & animos incitante, iunctis densius cuneis ad Quadorum Regna properabat exercitus. Qui ex præterito casu impendentia formidantes, rogaturi suppliciter pacem, fidentes ad Principis venere conspectum. Ergo & hæc & similia lenituris, dictoque die statuendis conditionibus, Zizais quoq., etiam tum Regalis, Ordines Sarmatarum more certaminis instruxit ad preces: visoque Imperatore, abiectis armis pectore toto procub[illegible]t exanimis stratus; & amisso vocis officio præ timore tum, quum orare deberet, maiorē misericordiam mouit, conatus aliquotiens parumque impediente singultu, permissus explicare, quæ poscebat. Recreatus deniq. tandem, iussusque exsurgere, genibus nixus, vsu linguæ recuperato, concessionem delictorū sibi tribui supplicauit & veniam, eoque ad precandum admissa multitudo, cuius ora formido muta claudebat, periculo adhuc præstantioris ambiguo: vbi ille solo iussus attolli, orandi signum exspectantibus diu monstrauit, omnes clypeis teluque proiectis manus precibus dederunt, plura exoogitantes, vt vincerent humilitate supplicandi Regalem. Duxerat potior cum cæteris armatis etiam Rumonem, & Zinafrum, & Fragiledum Subregulos, plurimosque Optimates, cum impetrandi spe similia petituros. Qui licet elati gaudio salutis indulta, conditionum sarcina compensare inimice facta pollicebantur, seque cum facultatibus, & liberis, & coniugibus, terrarumque suarum ambitu, Romanæ potentiæ libenter offerre. præualuit tamen æquitati iuncta benignitas: iussique obtinere sedes impauidi, nostros reddidere captiuos. duxeruntque obsides postulatos, & obedire præceptis deinde promptissime spoponderunt. Hortante hoc exemplo clementiæ, aduolarunt Regales*

cum

cum suis omnibus, Arabarius & Vsafer, inter Optimates excellentes agminum gentilium Duces: quorum alter Transiugitanorum Quadorum parti, alter quibusdam Sarmatis praeerat, locorum confiniis & feritate iunctissimis; quorum plebem arcuit Imperator, ne ferire foedera simulans, in arma repente consurgeret. Discreto consortio, pro Sarmatis obsecrantes iussi paulisper abscedere, dum Arabarii & Quadorum negotium spectaretur. Qui quum eorum ritu oblati, stantes curuatis corporibus, facinora grauia purgare non possent, vltimae sortis infortunia metuentes, dederunt obsides imperatos, numquam antea pignora foederis exhibere compulsi. His ex aequo bonoque compositis, Vsafer in preces admissus est; Aribario pertinaciter obstrepente, firmanteque, pacem, quam ipse meretur, ei quoque debere proficere, vt participi, licet inferiori, & obtemperare suis imperiis consueto. Verùm quaestione discussa, aliena potestate eripi Sarmatae iussi sunt, vt semper Romanorum clientes, offerre obsides quietis vincula conseruandae, gratanter amplexi sunt. Ingerebat autem se post haec maximus numerus cateruarum, confluentium nationum & Regum, suspendi à iugulis suis gladios obsecrantium, postquam Arabarium impune comperer ant abscessisse. Et pari modo ipsi quoque adepti pacem quam poscebant, accitos ex intimis Regni Procerum filios obsidatus sorte opinione celerius obtulerunt: itidemque captiuos (vt placuerat) nostros; quos haud minore gemitu perdidere quàm suos. His ita in Barbarico gestis, Bregetionem castra commota sunt, vt etiam ibi belli Quadorum reliquias, circa illos agitantium tractus, lacrymae vel sanguis exstingueret. Quorum Regalis Vitrodorus, Viduarii filius Regis, & Agilimundus Subregulus, aliique optimates & Iudices variis populis praesidentes, viso exercitu in gremio Regni solique genitalis, sub gressibus iacuere militum; & adepti veniam, iussa fecerunt: sobolemque suam obsidatus pignore, vt obsequuturi conditionibus impositis, tradiderunt: eductuque mucronibus, quos pro numinibus colunt, iurauere se permansuros in fide. Memorabilis iste locus nos edocet, Regnum Quadorum, id est Morauorum, tum temporis, nempe circa annum Christi CCCL. inter varios Reges fuisse distributum, haud dubie agnatos, ex erecto cito haereditatis. Namque *Zizais* Regis supremi filius, vnde *Regalis* dictus, qui nostris moribus *Princeps*, primus dux erat exercitus, patris opinor nomine. De quo idem Marcellinus cap. 31. *Perrexit* (Imperator) *in Regna Quadorum, qui Sarmatis locorum confiniis & feritate iunctissimi sunt. Quadis sanguine Regio ortus iuuenis, Zizais nomine, pacem impetrauit, redditis prius captiuis, & datis obsidionibus. Arabarius* Rex fuit Quadorum *Transiugitanorum*, id est, trans iuga Hungarica vel Sarmaticos montes habitantiũ: *Viduarius* Quadorum Carpensium ad Granam fluuium: *Vsafer* autem Iazygum Transyluanorum. Deinde & illud hinc discimus, Regnum Morauiae, quà se in Pannoniam secundam vel inferiorem dilatauerat, fuisse à Constãtio Imperatore subiugatum, & in seruitutem Romani Imperii redactum, salua tamen Regibus sua tam dignitate, quàm in suos potestate. Vtramque Imperatoris clementia illis concessit commissum rebellionis suppliciter

depre-

deprecantibus, vitamque & libertatem humillima abiectissimaque deuotione, in genua prostrati, postulantibus.

Marcellinus] adde & Zosimum *Histor.lib.3.* Auentinum *lib.2.Annal.Boior.fol.143. & sequent.* Rhenanum *lib.1.Rer.German.cap.Quadi in Pannoniam primam & Valeriam.* Dubrauium *lib.8.Hist.Bohem.fol.61.*

Transiugitanorum] Rhenanus *dicto loco* emendat, *Transgutilanorum*, vel *Transvistulanorum*: neutrum placet. *Transiugitani* sunt, qui trans iuga Sarmatica, Pannoniæ respectu, habitant.

9. Sub Valentiniano I. & Valente Impp. Quadi in Romanos efferati, sociatis Sarmatis, Pannonias & Mœsias miserandum in modum depopulati sunt, circa Domini nostri annum CCCLXX. Digna sunt Ammiani verba, quę adscribam: *Quadorum natio, infit, mota est, insultu repentino parùm nunc formidanda, sed immensum quantum antehac bellatrix & potens, vt indicant properata: quoniam raptim obsessa ab iisdem ac Marcomannis Aquileia diu, Opitergiumq; excisum, & cruenta complura per celeres acta procinctus: vix resistente perruptis, Alpibus Iuliis Primicerio Marico. Et erat, vt Barbaris, ratio iusta querelarum. Valentinianus enim studio muniendorum limitum, gloriosè quidem, sed nimio ab ipso Principatus initio flagrans, trans flumen Istrum in ipsis Quadorum terris, quasi Romano iuri iam vindicatis, ædificari præsidiaria castra mandauit.* Et mox ibidem: *Gabinium Regem, ne quid nouaretur, modestè poscentem, vt adsensurus humanitate simulata cum aliis ad conuiuium conrogauit, quem digredientem post epulas hospitales, officii sanctitate nefariè violata, trucidari secure effecit. Cuius rei tam atrocis disseminatus rumor illicò per diuersa & Quados & gentes circumfusas efferauit: Regisque flentes interitum, in vnum coacta, misere vastatorias manus. Quæ Danubium transgressa, parum afuit quin filiam caperent Constantii, cibum sumentem in publica villa, quam appellant Pistrensem, quum duceretur Gratiano nuptura,* &c. Factũ id anno Christi nati CCCLXXIII. Anno sequenti cùm Valentinianus expeditionem nouam in Quados pararet, Legati à Quadis mittuntur, qui pacem peterent, qui cùm excursiones suas in Romanas prouincias in publico auditorio excusare auderent, adeo excanduit Imperator, vt apoplexia tactus subito exspirauerit.

Pannonias & Mœsias] Ammianus Marcellinus *Histor. lib.29.* Zosimus *Histor.lib.4.* Paulus Diaconus in *Hist.Roman.* Matth. à Michou in *Chron.Reg.Polon.lib.1.cap.17.in fin.* Iodoc. Ludouic. Decius *lib.1.de Vetust.Polon.* Curæus in *Annal.Silesf.fol.22.* Hubert. Goltzius in *Imperator.imaginib.in Valentino I. cap.77.* Caluisius in *Oper.Chronolog.anno 373.*

Anno sequenti] idem Caluisius *anno 375.*

In publico auditorio] Goltzius dicto loco scribit, id contigisse Parisiis, contra omnium historicorum fidem. Nam *Brigitione* Quadorum in Pannonia oppido factum memorat Paulus Diaconus *lib.1.Hist.Rom.cap.1.* Nicephor. Callistus *lib.11.Hist.eccles.cap.35.* Pompon. Lætus in *Hist. Imperat.Roman.* Malè *Brigam* Silesiæ oppidum interpretatur Mart. Cromerus *lib.1.Rer.Polon.cap.12.*

10. Sub Gratiano Imper. Quadi sese confœderationi aduersum Romanos

nos initæ iunxerunt, pro bello offensiuo gerendo, & inuadendis occupandisque Romanis prouinciis, anno Christi CCCLXXVI.

Ammian. Marcellinus *Histor. lib. 31.*

11. Inclinatis abinde Romanorum rebus, & Germanorum inualescentibus, Quados legimus obsequia sua Radagasto, Alarico, Godigisilo, Attilæ, Ardarico, Odoacro, electis Germanorum Imperatoribus fideliter præstitisse. Qua de re quia *cap. 6. huius libri* exsecuti sumus, nil attinet hoc loco reiterare.

12. Illud non possum tacitus præterire, quod à nonnullis refertur, Noricum Theoderico Gotho Romanorum & Germanorum Regi fuisse subiectum: eundemque Theodericum Pannoniam Gepidis & Bulgaris extorsisse. Vnde à vero haud abludere videtur, si credamus, Morauos simul in ditionem Theoderici concessisse, Slauis Zecchiis iam eam regionem tenentibus.

A nonnullis refertur] Cassiodoro in *variis formul.* Ennodio Ticinensi in *Panegyric. ad Theodoric.*

Pannoniam] Procopius *lib. 1. de Bell. Gothic.* Cassiodor. in *Fast. consular.*

Slauis Zecchiis] circa annum Christi 410. vt opinatur Welserus *lib. 3. Rerum Boicar.*

13. Quando autem Slaui primùm, subactis & inter se immixtis Quadis, in Morauiam immigrarint, non constat inter Historicos. Vide quæ suprà *cap. 7. huius libri* de hac controuersia disceptamus. Nunc ad Silesiam, Morauiæ conterminam prouinciam, deproperemus.

Inter Historicos] quorum alii superuentum eorum ad tempora Mauricii, alii Phocæ, alii Heraclii, alii Constantini III. Impp. Romanorum referunt. Zach. Theobaldus in *Geneal. & Chronolog. Regum Bohem. anno* 496. ex El. Viat. refert: *Sigoueso & Pantaso Duce Moraui sine Morau, Morauiam, pulsis Marcomannorum reliquiis, inuaserunt. Hos instinctu Czechi, post aliquot lustra secuti sunt Czechii Slaui,* &c. Solus Goltzius repertus est, qui ad Arnulphi Imperatoris ætatem produceret. Eius hæc sunt verba in de Imperator. imaginib. cap. 121. *Initio Principatus sui gentem profugam ac planè inconditam armis deuicit,* (scilicet Arnulphus Imp.) *vt quæ relicta erat ex ciuili bello Imperatoris Caroli Calui, ac filiorum Regis Germaniæ Ludouici, quamque Dux eorum Senebaldus adduxerat, cuncta Germaniæ loca passim deuastans: tandem illis regionem Bohemiæ adsitam, nunc Morauiam appellatam, inhabitandam concessit.*

Caput XIV.

SILESIA GERMANIÆ PROVINCIA ANTIQVA ET recens. Habitata primùm à Sueuis. Elysii an in Silesia. Ligii in Silesia. Silesiæ varia etyma discussa. Slaui Lechitæ quando in Silesiam. Poloniæ

lonia dicta Silesia. Teutones vnde & quando in Silesiam. Silensis pagus. Silusi vel Sliusi Venedi nomen Silesiæ indiderunt. Silesia iuris & Imperii Germanici. Budorgis an Vratislauia. Vratislauiensium priuilegia & insignia ab Imperatoribus concessa.

ETIAM Silesia quoque Germaniæ nostræ antiquissima est prouincia, quam initio Sueuicæ gentes coluerunt, siue Vandalicæ, è queis Gothini, Marsingi, Osi ac Burii Sueuorum populi memorantur à Cluuero. Nam alii plerique omnes rerum Germanicarum & Slauicarum Scriptores, eam à Quadis itidem Sueuica gēte primum infessam fuisse, literis mandarunt.

Germaniæ prouinçia] Æneas Syluius in *German. descript. cap.* 46. Curæus in *Annal. Siles.* Borεgk in *Chronic. Bohem. part.* 1. *fol.* 94. Gerard. Mercator in *Atlante.* Thuanus Historiar. *lib.* 2. *in princip. & lib.* 56 *anno* 1573. Cluuerus *lib.* 3. *German. antiq. cap.* 32. Philip. Gallæus in *Epitom. Theatri Ortelian.* Georg. Henischius in *Epitom. Geograph.*

Sueuicæ gentes] Curæus in *Annal. Silesiæ fol.* 4. Ioan. Matthias à Sudetis in *Subseciu. de orig. Bohem. & Slauor.*

Vandalicæ] quatenus nimirum Vandali Sueuis accensentur, eorum potissimi ac potentissimi habiti.

Cluuero] d. lib. 3. German. antiq. cap. 32. ex Taciti German.

A Quadis] Curæus in *Annal. Silesiæ fol.* 5. eis tantum superiorem Silesiam assignat, in qua sunt Ducatus Teschinensis, Ratiboriensis & Opoliensis; Oppida Episcopi Vratislauiensis; tractus ad radices montium Sudetum. Hagecius pro Quadis in Silesia reponit *Cattos*, in *Chron. Bohem.*

Literis mandarunt] verbi gratia, Munsterus in *Cosmograph.* Vadianus in *Epitom. trium terræ part.* Pirckheimer. in *Explicat. German.* Rhenanus *lib.* 1. *Rer. German. cap. Silesii in Quados.* Ioseph. Moletius in *Comment. in Ptolemæi Geograph.* Ioan. Dubrauius *lib.* 8. *Hist. Bohem. fol.* 61. Laurent. Peccensteinius in *Rer. Silesiac. exposit.* Althamerus, Willichius, Fabricius in *Tacit. German.* Melanchthon in *Chronic.* Henelius in *Silesiograph. cap.* 1. Iohan. Matth. à Sudetis in *Subseciu. de orig. Bohem. & Slauor.* Boregk in *Chron. Bohem. part.* 1. *fol.* 94.

2. Numerantur inter Sueuicas gentes etiam *Elysii* à Tacito, Ligiorum pars; quos nonnulli opinantur, mutatis sedibus, in hanc oram immigrasse, & terræ Silesiæ vniuersæ corrupta nuncupatione nomen dedisse, vt nostris moribus *Suicii* Heluetiæ, & *Hollandi* Belgio sua nomina per virtutem pepererunt. Certè *Ligniciam* à Ligiis Sueuis appellationem ducere, non est admodum vero absimile.

Elysii] Tacitus in *German.* Eos Balbus in *Catholic.* sic dictos putat quasi extra læsionem positos, hoc est, vti ego interpretor, quasi loco & virtute sic munitos, vt inuicti & insuperabiles habeantur ab hostium vastationibus.

Quos nonnulli] quorum tamen opinionem refutat Cluuerus *d.cap.32.*

3. Alii alias nominis Silesiæ rationes perquisiuerunt. Sunt qui à *Slesa*, qui & *Elsa*, flumine deducant. Nonnemo sic dictam putat, quasi *Slusam*, à Latino vocabulo *Clusa*, id est, Schluß vel nostrate dialecto Schleußl quòd Germaniam claudat velut præstructura quædam ac propugnaculum aduersus Sarmatarum & Tartarorum irruptiones. Dubrauius verò auctor est, à Bohemis Slauis sic primò nuncupatam, qui videntes Polonos, Misnios, Pomeranos, Marchitas, & aliam miscellaneam turbam illò velut inserpere, paulatimque irrepere, à serpendo *Slesitas* natiuo suo sermone appellare cœperint. Sudetes denique à Slauica voce slezak/id est, conuena seu aduena, plausibili coniectura deriuat. Cui conuenire videtur *Slesazia*, itemque *Slesizia* appellatio in Slauorum monumentis.

Slesa] Conrad. Celtes *de Situ & morib. Germanor.* Munsterus in *Cosmograph. lib. 3. de Schlesia, cap. 568.* Iod. Hondius in *Atlante min.*

Slusam] quo nomine celebris est locus in Flandria, sub Principis Auraniæ dominio. *Slusa* pro clausa. Frid. Lindenbrog. in *Glossar. legum antiquar.*

Clusa] clausura, obex: Nicol. Rigaltius in *Glossar. tactic. mixobarb.* Iohan. Meursius in *Glossar. Græco-Barb.* Franc. Pithœus in *Glossar. siue significat. rer. & verb. obscur. quæ in Capitular. leg.* Gul. Fornerius in *Notis ad Cassiodor. Varr. lib. 2. epist. 5.* Læl. Bisciola *lib. 7. Horat. subsiciu. cap. 16.* Herman. Comes Nuenarius in *Narrat. de orig. & sed. prisc. Franc. in fin.*

Dubrauius] lib. 8. Histor. Bohem. fol. 61. Boregk in *Chron. Bohem. part. 1. fol. 94.*

Sudetes] in Subsciu. de orig. Bohem. & Slauor.

Slesizia] in Decretis Vladislai Hungariæ & Bohemiæ Regis anno 1454. quæ habentur in *Decretis Regni Hungariæ* à Ioan. Sambuco editis.

4. Nam quo tempore Slaui ex Illyrico in Morauiam & Bohemiam, eodem etiam in Silesiam, superatis Sueuis, demigrarunt Lecho duce, primo Polonorum Principe. Hinc sub *Poloniæ* indigitamento delituit, Duci Cracouiensi subiecta, donec à Germanis Imperatoribus liberali manu asserta, in ius protectionemque Bohemiæ Regum recideret. Tum enim, abolito & obliterato *Poloniæ* nomine, *Silesia* in literarum monumentis cœpta est frequentius celebrari.

Lecho duce] videantur Cosmas Pragensis, Æneas Syluius, Dubrauius, Hagecius, Matth. à Sudetis, in *Histor. Bohemor.* Duglossus, Michouius, Cromerus, Herbersteinius, Callimachus, Neugebaurus, in *Histor. Polonor.* Curæus, Rœtelius, Peccensteinius, in *Histor. Siles.*

Sub Poloniæ indigitamento] *Polonia* pro Silesia passim ab Historicis illorum temporum vsurpatur. Hinc Duces Silesiæ olim se scribere solebant *Duces Poloniæ.* Hinc tributum, quod Romanæ Ecclesiæ ab Silesiis penditur, *Polonicum* in literis Summorum Pontificum appellatur. Hinc denique moneta Vratislauiensis in Iure Canonico dicta est *Polonica.* De quibus omnibus ac singulis suo loco disseremus.

5. Nec

5. Nec enim prisci illi Germani à Slauis fuerunt prorsus pulsi vel extincti, sed vt in Bohemia ac Morauia, ita etiam in Silesia permissi sunt mixtim habitare. Interim tamen non negamus, etiam posterioribus sæculis alios Germanos à Silesiæ Principibus vndique accitos, quum Lechitæ in Poloniæ interiora secedentes, vacuos agros & vicos relinquerent. Quod & nostra ætate in Magno Ducatu *Ingermanlandiæ* fieri videmus, ex quo recedentes Mosci, & ipsi gens Slauica, terram maxima ex parte vacuam & desertam reliquerunt Germanis, à Serenissimo Sueciæ Rege subintroductis, & porrò subintroducendis.

Pulsi vel exstincti] ita Curæus in *Annal. Siles.* sentit, iam inde ab initio Henetos & priscos incolas Sueuos permixtim in Silesia habitasse.

Germanos accitos] aliam rationem & occasionem introducendi Germanos affert Spangenberg. im Adelsspiegel *part.1. lib.7. cap.* 20.

Ingermanlandiæ] exstant Serenissimi Regis Gustaui Adolphi edicta & programmata passim per Germaniam publicè proposita, in quibus Germani ad colendam illam regionem honorificè & liberaliter inuitantur.

6. Porrò à Ditmaro, Episcopo Merseburgensi, Silesia vocatur *pagus Silensis*, corruptè (opinor) pro Silesensis. Sic autem dicta videtur à *Sliusis*, Slauica gente, Bohemis, Lusizis & Sorabis, id est, Misnis Orientalibus, conter-mina, vt in Annalibus Francorum à Pet. Pithœo, & Fuldensibus à Frehero editis, obseruatur: in quibus tamen perperàm *Siusli*, & peius adhuc apud Adamum Bremensem *Susi*, pessimè denique apud Auentinum *Susoli* scribitur pro *Silusi*. Qui ex situ locorum non possunt esse alii, quam Silesii, quum & nomen inde verisimilius detortum, & vicinorum tractus planè conspirent.

Ditmaro] in Chronic. de Reb. gest. Saxon. lib. 7. vt rectè Reineccius *ibid.* & Meibomius in *Commentariol. de Pagis vet. Saxon. & finitim. region.* monuerunt, nequicquam refragante Henelio in *Silesiograph. cap.* 1.

Adamum] lib. 1. Hist. Ecclesiast. cap. 38.

Auentinum] lib. 4. Annal. Boior. fol. 326.

7. Nec tamen propterea, quod Slaui Zechitæ, & postea Venedi Sliusi à Saxonibus pulsi, in eam commigrarint, Silesia desiuit esse Germaniæ prouincia, licet sub Polonorum imperio, & nunc Bohemorum consistat. Namque ius supremum penes Teuthonas semper mansit, & etiamnum perseuerat, quod nec Poloni, nec Bohemi diffitentur, & viri harum rerum prudentes asserunt, vt Recessus Imperii & Matriculas, quæ sunt leges publicæ & generales, ipsorumque Silesiorum priuilegia Maiestatica, vt vocant, ponam ad Compendium, de quibus libro deincipe tractaturi sumus. Certè in Aula Imperatoria videmus Silesios, tamquam Germanos, officiis, hono-

ribus & dignitatibus Imperii Germanici indiſcriminatim præfici, & Germanos viciſſim in Sileſia promoueri, commercio linguæ & nationis. Æn. Piccolomineus ſcribit de Sileſia: *Sermo gentis maiori ex parte Teutonicus eſt, quamuis trans Oderam Polonica lingua praualet. Ob quam rem non immeritò quidam hoc in loco Germania terminum eſſe Oderam putauere, quamuis idem fluuius in ſeptentrionem vergens Germanicas gentes ripis ambabus alluit.*

Viri prudentes] Æn. Sylulus in *German. deſcript. cap.* 32. Munſterus in *Deſcript. German. cap.* 2. *& in Coſmograph. lib.* 3. *in Schleſia*, Althamer. in *Schol. in Taciti German. in princ.* Gerard. Mercator in *Atlante*, Thuanus *lib.* 2. *Hiſtor. in princ. & lib.* 56. *anno* 1575. Iodoc. Hondius in *Atlant. minor.* Caluiſius in *Theſaur. Latin. ſerm. ſub tit.* Länder in Teutſchland / Adam Siberus in *Gemma gemmar.*

Receſſus Imperij] Ratiſponenſem anno 1471. §. 57. & §. 58. Auguſtanum anno 1530. §. dem iſt aber dannoch / 104. §. demnach hat ſich / 120. & §. vnd im fall / 128. vbi Sileſia diſertim numeratur inter Reichsverwandte. Cui concordat Ioach. Camerarius in *Orat. ad Princip. Chriſtian. de bell. Turcic.* & Georg. Agricola in *Orat. ad Ferdinand. Reg. & Princip. German. de bell. Turc.*

Matriculas] Norimbergenſem anno 1431. Norimbergenſem anno 1467. Ratiſponenſem anno 1471. Norimbergenſem anno 1480. Colonienſem anno 1488. Auguſtanum anno 1548. in quibus Sileſiæ expreſſa fit mentio.

Piccolomineus] in Commentar. de Europæ ſtatu ſub Friderico III. Imper. cap. 18. ex quo verbotenus exſcripſit Munſterus in *Coſmograph. lib* 3. *in Schleſia cap.* 108. & Hondius ſiue Montanus in *Atlant. min.*

8. Denique Sileſiam, vt veram & genuinam Germaniæ prouinciam, agnouiſſe imperium Harminii Cheruſci à Germanis electi circa annum Chriſti nati XV. item Attilæ Hunni circa annum CCCCXLV. necnon Theodorici Gothi circa annum CCCCXCV. Germanorum Imperatorum, auctor eſt Curæus, homo Sileſius.

Curæus] in Annal. Sileſ. fol. 5. fol. 20. fol. 23. fol. 24. & ſeq.

9. Et quod oppidum à Ptolomæo in Germania reponitur *Budorgim* nomine, illud de Vratislauia celeberrima Germaniæ ciuitate, viri docti interpretantur.

Viri docti] Pet. Daſypodius in *Diction. verb. Budorgis*, Hadr. Iunius in *Nomenclat.* Munſter. *d. lib.* 7 *cap.* 109. Hadr. Romanus in *Theatr. vrb.* Hondius in *Atlant. min.* Georg. Braun in *Deſcript. Ciuitatum, in Vratislauia.*

10. Quo iure freti Vratislauienſes, à Carolo V. Imperatore priuilegiorum ſuorum confirmationem petierunt, atque etiam, intercedente pro eis ipſo Rege Ferdinando, haud difficulter impetrarunt; noua inſuper inſignia, quibus in hunc diem vtuntur, aliaſque gratias quàm plurimas, ob ſua bene præclareque in ſacrum Imperium merita, benignè conceſſa à Cæſare & liberaliter collata acceperunt. Cuius rei ergo fors eſt, vt Vratislauia

non

non Regia, sed *Cæsarea Ciuitas*, à Boregkio salutetur, veluti sub Imperio Germanico & Cæsaris superioritate constituta.

Carolo V. Imp.] Nicol. Henelius, IC. & Aduocatus Vratislauiensis, in *Breslograph. cap. 5. fol. 54. & seq.*

Boregkio] in Chronic. Bohemiæ dedicatione ad Senatum Vratislauiensem hisce verbis concepta; Den Edlen/ Gestrengen/ Ehrnvesten/ Erbarn/ Namhafften/ vnd Hochweisen Herrn Hauptmann/ Bürgermeister vnd Rathmannen der Keyserlichen Stadt Breßlaw/ &c.

11. Omnia facit Carolus V. Imp. in Recessu Augustan. MDXXX. decernens; **Ob der Türck durch Polen/ auff die Marck/ Schlesien/ Pommern/ oder andere Reichsverwandten** &c. Vnde liquido apparet, Silesiam esse Imperii Germanici prouinciam, in eiusdemque protectione & clientela positam.

Recess. August.] anno 1530. §. ferner haben wir/ 51. & sequ.

Caput XV.

GLACIA COMITATVS GERMANIÆ. IOACHIMI VALlis & Slackenvvaldia Germaniæ ditiones. In Bohemia nulli erant Duces, Principes aut Comites, sed tantùm Barones.

LOCVS nos admonet, vt & Comitatum Glacensem Germaniæ nostræ, in cuius antiqua constitit Clientela, vindicemus; quem hinc Silesii, istinc Bohemi iure quodam sibi asserere videntur, tanquam in confinio vtrorumque situm. At ipsi Glaciani sese neutris addictos esse iactitant, Comitatumque seorsum fore ac sui iuris contendunt, olim sub sacro Imperio Germanico immediatè constitutum, pari libertate eodemque iure cum Bohemia & Silesia, (salua dignitatis prærogatiua) cohonestatum: exstincta demùm Comitum prosapia, in ius ac ditionem Ducum Regumque Bohemiæ cessisse beneficio Imperatorum seu Regum Germanorum, à quibus in feudum dependeat. Quamobrem non minùs priuilegiatam se habere caussam in Regno Bohemiæ, quàm aut Silesios, aut Lusatios, aut Egranos, aut Elenbogios, quod eorum prouincia adæquè sit separata, iactabundi gloriantur. Sed nos hanc litem non faciemus nostram, quod nec magnopere ad institutum nostrum attineat, & Glaciam Bohemis accensitam iam inde ab vltima memoria in literarum monumentis obseruemus.

Comitatum Glacensem] in Constitut. Caroli IV. Imp. de incorporatione Ducatuum Poloniæ & Silesiæ &c. sub dato Pragæ anno 1355. nec non in Confirmatione S. Rom. Imperii

perii Electorum sub dato Norimbergæ in Comitiis anno eodem, vocatur *terra & districtus Glacensis*, item *Dominium Glacense*. Sed Comitatus titulo, Graffschafft Glatz/ siue Gloz/ in Actis Imperii, & Cæsareis mandatis ac diplomatibus, frequentius insignitur. Poloni *Closcum* vocant, Bohemi *Gloczium*, alii Slauorum *Cozlium*. Vult esse vna ex incorporatis Regni Bohemiæ prouinciis speciali iure ac priuilegio gaudentibus.

Tamquam in confin.] Dubrauius in *Hist. Bohem.* Boregk in *Chronic. Bohem. part. 1. in Boleslao II. fol. 62.*

Seorsum ac sui iuris] vnde suum ac proprium habet Capitaneum Regium ad instar cæterarum incorporatarum prouinciarum legitur in *Aurea Bulla Sigismundi Imp. publicata Norimbergæ in Comitiis anno* 1431. Etiam Pet. Fleischmannus, Heroldus Cæsareus, Glaciam pari modo eademque conditione, qua Silesiam & Lusatiam, à Bohemia secernit, in *Descript. Comitior. à Rudolpho II. Imp. Augustæ anno* 1582. *habitorum fol.* 108.

Sub sacro Imp. German.] hinc fortè *Ioannes de Glatz* factus est Secretarius Imperialis à Carolo IV. Imp. & legitur Aureæ Bullæ Metensi *de Success. Elector. & Ducum Saxon. anno* 1357. in Comitiis Imperii subscripsisse, *tom. 1. Constitut. Imperial.* & *Poto de Zastlowitz, Capitaneus Glacensis* interfuit Comitiis Imperii, anno 1431. Norimbergæ habitis, & Decretis eorundem subscripsit, Reichssatzungen *part. 2. fol.* 109.

Comitum prosapia] Refertur tamen Rudolphus I. Cæsar Glacensem Comitatum Poloniæ Principi anno 1278. in beneficium feudatarium concessisse; Boregk in *Chron. Bohem. part. 1. in Ottocaro Rege, fol.* 242. *in pr.* & Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1278. quem antea Ottocarus Baroni Wartenbergio abstulerat; idem *fol.* 239. *in pr.* Posteà dicitur Boleslaus Dux Munsterbergensis Glacensem Principatum iure hereditario possedisse: quem anno quidem 1322. Ioanni Regi Bohemiæ vendidit, sed ob pacta non seruata iterum ad se recepit, & aduersus Caroli IV. Imp. & Bohemiæ Regis prætensionem fortiter tutatus est, vt testantur Henninges & Reusnerus in *Genealog. in stemmat. Ducum Siles. ex Regia Piast. famil.* Attamen Petrus, Abbas Aulæ Regiæ, in *Chronic. part. 2. cap. 19. anno* 1327. testatur, Iohannem Regem Heinrico Duci Vratislauiensi prouinciam Glacensem ad tempora vitæ eius pro Ducatu Vratislauiæ possidendam assignasse. Tandem Georgius Rex Bohemiæ Comitatum Glacensem in feudum contulit filio suo Heinrico Podiebracio, vnà pariter cum Ducatu Munsterbergensi, impetrauitque ab Imp. Friderico III. Aug. vt Principatum vtrumque eidem Heinrico, & posteris eius, cum dignitate Ducis & Comitis solemniter confirmaret, anno 1462. vt iidem affirmant, in *stemmat. Ducum Munsterbergens.* Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1464. Zach. Theobaldus *de Bell. Hussit. par. 1. cap. 61. & par. 2. cap. 12. anno* 1463. *fol.* 67. Cromerus *lib. 25. Rer. Polon. fol. 376. col. 1. in fi.* Hinc est, quod hodieque Duces Münsterbergenses titulo Comitis in Glatz sese præscribunt. Verùm Ernestus Archiepiscopus Salisburgensis, Comes Palatinus Rheni, & Dux Bauariæ, Comitatum istum à Ferdinando I. Imperatore, tanquam Bohemiæ Rege, ceu peculiarem Principatum, ære sui peculii comparauit, & resignato Archiepiscopatu, eo profectus habitauit anno 1554. vt scribit Wigul. Hund, IC. Præses & Consiliarius Bauaricus, in *Metropol. Salisburg. cap. 59. fol. 33.* Videtur posteà (nam Ernestus ille obiit improlis anno 1560.) Comitatus iste ad Comites Hardeckios peruenisse, qui eum adhuc in titulis suis vsurpant. Nec est in vniuerso Regno Bohemiæ aliud vllum Dominium,

quod

quod Comitatus honore ac dignitate præfulgeat, præter istum Glocianum siue Glacianum. Namque *Egranus, Elenbogius, & Passaunus* Slickiorum, à Sigismundo Imp. in Comitiis Constantiensibus erectus, extra Bohemiam siti sunt in solo Teuthonico, vt mox dicturi sumus. Principatus *Rosenbergius* à Rudolpho II. Imp. indultus, fuit tantùm personalis, & cum ipsa persona exstinctus, nec vmquàm in Tabulam Regni relatus: quod Bohemi in Regno suo maiorem Baronali dignitatem nullam tum agnoscerent, nec sibi vel ab Imperatore vel Rege suo imponi paterentur; quod olim Burggrauius Misnensis, Comes in Hartenstein, nuper Sigismundus Bathorius, & quem dixi, Rosenbergius, experti fuerunt.

Bohemis accensitam] in Comitiis tamen Norimbergæ anno 1431. à Sigismundo Imp. habitis, Comitatus Glacensis fuit Silesiæ coniunctus, & in Matricula sub contributione Silesiaca comprehensus. Et *Poto à Zastlovvitz* siue (vt alia exemplaria habent) *Stolovvitz, Capitaneus Glacensis & Munsterbergensis*, eorundem Comitiorum Decretis subscripsit, vt modo diximus.

2. Etiam terra quoque Ioachimicæ Vallis similiter à Bohemia sequestratur sub suo singulari Capitaneatu. Quam esse Germaniæ regiunculam, situs, lingua, natio, mores, & amor Imperii Germanici, suopte se indicio prodit. De Slackenvvaldia idem pronuntiat Fleischmannus, Heroldus Cæsareus. Sed hæc spectat ad Comitatum Elenbogianum.

Ioach. Vall.] Pet. Fleischmannus in *Descript. Comitior. Augustan. de anno* 1582. *fol.* 108. Misniæ assignat Munsterus *lib.* 3. *Cosmograph. cap.* 430.

Slackenvvaldia] siue *Schlaccovvalda*, vix distans vnius, & quidem breuioris milliaris spacio ab oppido Ellenbogensi, vt testatur Zach. Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Regum Bohem. in topograph. descript. sect.* 6. Fuit autem initio Dominium Baronum Risenbergiorum, à quibus iure matrimonii peruenit in manus Comitum Gleichensium, quorum vnus Ernestus nomine, eandem ditionē Illustri Principi Heinrico à Plavven vendidit anno 1490. à quo eandem Generosi Barones Pflugii à Rabenstein, anno 1502. acceperunt. Sed Casparo Pflugio à Ferdinando Cæsare, quod nomen suum fœderi Schmalkaldico dedisset, proscripto & in exsilium acto, Schlaccovvalda confiscata ius Cameræ Regiæ concessit anno 1547. Qua de re videndus Gasp. Bruschius in Beschreibung deß Vichtelbergs/ & idem Theobaldus *ibidem*, necnon in *Bruschio rediuiuo.*

Caput XVI.

LVSATIA GERMANIÆ PROVINCIA ANTIQVISSIma. Semnones, Sueuica gens, in Lusatia ante Christum natum. Lusici, Slauica gens, superuenerunt post Attilæ tempora. indè à Saxonibus repulsi. Lusatia Principatus Imperij sub iure Saxonico. eius hodiernus situs. Dominos variè mutauit. nunc Bohemiæ incorporata sub clientela

& feudo Imperij Germanici, cui subest tam in honoralibus, quàm in oneralibus.



VSATIAM initio *Semnones* habuere, Sueuorum antiquissimi, vt auctor est Tacitus. Vnde patet, quam vetus sit Germaniæ Principatus, quum Semnones Germani in ea Regnum condiderint, antequam Boii in proximam Hercyniam syluam ex Gallia immigrassent. Quod contigisse ipsis sexcentis annis ante Domini nostri Iesu Christi natiuitatem, suprà demonstrauimus, hoc est, ante annos bis mille ducentos, & quod excurrit. Taciti hæc sunt verba; *Vetustissimos se nobilissimosque Sueuorum Semnones memorant. Fides antiquitatis religione firmatur. Adducit auctoritatem fortuna Semnonum: centum pagis habitantur, magnoque corpore efficitur, vt se Sueuorum caput credunt. Longobardis* &c. Et Paterculus lib. 2. scribit, *Albim Senonum Hermundorumque fines præterfluere: vtrique Sueui erant, sed in ripa septemtrionali Senones.* Vnde situs eorum manifestè colligitur. Quem licet etiam testimonio confirmare Strabonis lib. 7. Geograph. scribentis; *Senones, Sueuorum natio, partim intra, partim extra syluam* (Hercyniam) *habitant, Getarum contermina genti.*

Lusatiam initio Semnones] Auentinus *Annal. Boior. lib. 1. fol. 8.* Cluuerus *lib. 3. German. antiq. cap. 25. vers. penult. & vlt.*

Semnones] qui diuersi sunt à Senonibus Gallis, vt quidem autumat Welser. *Rer. Boicar. lib. 1.* Cui consentire videtur Balbus in Catholic. scribens in verb. *Gallus*, & verb. *Senones: Galli Germani seu Teuthonici: sed Galli Senones sunt Franci.* Per Gallos Germanos, intelligit Celtas Senones in Germania. Rhenanus tamen *lib. 1.* putat, Gallos Senones è Germania esse oriundos. Contra ea Matth. à Sudetis contendit, Senones è Gallia Celtica in Germaniam demigrasse, etiam ante Boiorum Celtarum aduentum. Sed ab eo discedit Lud. Persona in *Orat. de Witteberga.*

2. Idem tamen casus, qui Marcomanos & Quados, etiam Semnones excepit. Nam Sorabi & Lusici, gentes Sarmaticæ, siue pulsis siue (quod vero similius est) subactis Semnonibus, eam regionem occuparunt. Dubrauius vocat *Syrbos*, lib. 1. fol. 3. *Syrbi*, inquiens, *superiore & inferiore Lusatia occupata, Lusatios se nunc appellant.* Et videtur *Seruios* intelligere Hungariæ in Mœsia populos, qui ex Illyrico per Morauiam in hasce terras Lusatiæ ac Misniæ penetrarint. Eorum Regnum hodieque Syrun appellatur sub Turcarum Imperio. Alii aliter & sentiunt & scribunt, quorum opiniones in medio relinquimus.

Lusici] qui & *Lusizi, Lusiki, Luiticii, Lucici, Lutici*, in historiarum monumentis variè leguntur. Paruisse Lusatia Polonis legitur, à quibus *Ditiuonia* fuerit nominata, vt scribit Neugebaur *lib. 2. Hist. Polon. in Lesco III. anno* 810. Cromerus *lib. 1. Rer. Polonic. in Lesco III. fol. 24. col. 1.*

Seruios] Auentinus lib. 1. Annal. Boior. fol. 144. in fi. *Constantius Imp. liberato Illyrico, Sarmatis li-*

tis liberis Zizam Regem dedit, loca Seruorum attribuit. Quo loco seruos intelligit Sarmatarum, qui contra Dominos suos, occupatis terris, conspirauerant. Quos Imperator domuit & Sarmatis iterum parere coegit. Hinc sunt qui putent Regno *Seruiæ* nomen esse inditum.

Ex Illyrico] ex Mœsia, inquit Persona in *Orat. de Witteberga*, vt sint iidem *Sorabi, Seruij & Serbi*: Ioh. Mich. Beutherus in *in Not. ad patris Comment. in Taciti German. par. 1. cap. 11. n. 6.* Ab iis nomen retinet *Soravv* in superiori Lusatia; idem in *Not. ad part. 2. cap. 2. n. 23.* *Mœsia* autem intelligitur superior, quæ hodie Seruiam & Bosniam complectitur: nam inferior hodie Bulgaria dicitur, vt docet Simlerus in *Not. ad Æthici Cosmograph.* Mich. Virdungus in *Comment. in Taciti Agricol. cap. 41.*

Alij aliter] velut Krantzius lib. 1. Saxon. in præfat. *Pulsis* (per Wandalos) *ex Bohemia fluminum accolis, nomina fluuiorum, ad quæ pridem incolebant, secum (vt creditur) extulerunt: vt qui in proximis regionibus ad Lusuntium incoluere, partem Slesiæ nunc tenentes, quæ Lusatia dicitur, Marchioni parens Brandenburgensi, Lusatij dicantur.* Videtur sentire, veteres Germanos è Bohemia à Slauis Zechiis, quos Wandalos vocat, expulsos in Lusatiam cessisse, ibique consedisse; sed ita sibi sentit absque certa auctoritate.

3. Nos obseruamus, Slauis ex iniusta possessione iterùm repulsis, Saxones à nostris Imperatoribus & Regibus fuisse immissos, qui eam inde ad hanc vsque ætatem incolunt, sub fide & obsequio Imperii Germanici, à quo Rex Bohemiæ iure clientelari in beneficium obtinuit. Cæteroqui ad Saxoniam spectat: estque vnum ex septem feudis vexilliferis Saxoniæ, iureque Saxonico vtitur in caussis tam ciuilibus, quàm criminalibus.

Saxones] Georg. Fabricius *lib. 5. Orig. Saxon.* Munsterus *lib. 3. Cosmograph. de Lusatia.*

Rex Bohemiæ] Hagecius in *Chron. Bohem. part. 1. anno 1086. & seq.* Iuris publici Interpretes putant, Electoratum Bohemicum non fuisse super ipso Bohemiæ Regno, cuius caput Praga est, sed super Lusatia fundatum, cuius caput est Gorlicium. Quibus tamen repugnat manifestus textus Aureæ Bullæ Caroli IV. Imp. *tit. 20.* vt infrà suo loco demonstrabimus.

Ad Saxoniam spectat] Ioan. Garzon Bononiensis Rer. Saxon. lib. 1. in princ. *Vitigitis* (Witikindi) *Saxonum Regis familia Thuringiæ, Libonotriæ, Misniæ, simulq; Lusatiæ, quæ regiones sunt Saxoniæ, imperabat.* Carolus Stephanus in Diction. histor. *Lusatia Saxoniæ regiuncula, quamuis Bohemorum ditioni parens, tamen Saxoniæ tribuitur.* Eadem affirmant Birckheimerus in *Explicat. German.* Munsterus *lib. 3. Cosmograph.* Boemus Aubanus *de Morib. ac rit. gent.* Mercator in *Atlante.* Iohan. Boterus Misniæ partem facit della Relation. vniuersal. lib. 1. fol. 157. de Lusatia scribens: *Era già parte della Misnia, ma è stata poi vnita alla Boemia, alla cui corona appartiene: la sua metropoli è Gorlizza* &c. Nimirum illis temporibus Marchio Misniæ Orientalis, quæ & Ostlandia seu Osterlandia, & Landspergensis Marchia, & Libonotria antiquitus dicta, Dominus erat etiam Marchiæ Lusatianæ. Fabricius *d. lib. 5. Orig.* Garzon *d. lib. 1.* Pet. Albinus in *Chron. Misniæ*, Wolfgangus Krausius im Stamm vnd Ankunfft deß Hochlöblichen Hauses zu Sachsen/rc. Hosmannus in *Pompa Regij ingressus in super. Lusat. in præfat.*

Feudis vexill. Saxoniæ] Specul. Saxon. *lib. 3. artic. 62.* Glossa in *artic. 53. d. lib. 3.* Keyserlich vnd Königlich Land- vnd Lehenrecht *part. 1. tit. 37. §. 2.* Repkavv in *proœm. German.* in Land-

recht/ & ibi Zobelius in *addit.* Spangenberg. im Adelsspiegel/ Iohan. Matthæus Wackerus à Wackenfels, Consiliarius Cæsareus prudentissimus, in *Voto de controuersia Saxonica super iure pracedent. in dignit. & success. fol.* 39.

Iure Saxonico vtitur] Arumæus in *Discurs.* 3. *ad Aur. Bull. conclus.* 28.

4. Situm regionis describit Theodericus à Nihem, Episcopus Verdensis & Cameracensis, in Nemore vnion. tract. 6. in Labyrinth. cap. 33. fol. 485. de Carolo IV. Imp. loquens; *Ac etiam Lusatiam, quæ inter fines Saxoniæ, Misniæ & Poloniæ consistit &c. Regno Boemiæ adiecit, illâ etiam Imperium turpiter spoliando.*

Theodericus] qui tamen in hoc fallit, quòd Carolum hac prouincia, sub qua videtur etiam Silesiam complecti, Imperium spoliasse autumat. Nam Carolus hanc Lusatiæ cum Regno Boemiæ incorporationem fecit cum consensu Electorum atque Ordinum Imperii in Comitiis Norimbergæ anno 1355. habitis, vt videre est *tom.* 1. *Constitut. Imperial.* 384. Et Rex Bohemiæ etiamnum tenet in feudum ab Imperio.

5. Sæpe autem numero hæc Marchia Dominos suos mutauit, coacta cedere in ius ditionemque victoris, aut potentioris; nuncque Misnum, nunc Bohemum, nunc Saxonem, nunc Brandenburgium, recognoscere. Primus eam Henricus IV. Imp. Vratislao, Bohemiæ Regi, perpetuo iure possidendam concessit & confirmauit in Comitiis Moguntinis anno Domini nostri MLXXXVI. Sed non adeò perstitit, quin subinde ad exteros recideret, donec Carolus IV. inseparabilem illam, quam dixi, incorporationem ab Electoribus & Statibus Imperii obtinuit, vt sequente libro à nobis explanabitur.

Vratislao Regi] Munsterus siue Vadianus in *Scholiis ad Pomp. Melæ lib.* 3. *de Situ orb. cap.* 4. Curæus in *Annal. Siles. fol.* 43. Raphael Regius Volaterr. *lib.* 7. *Geograph. de Boemia*, Elias Reusnerus in *Basilic. genealog. in stirpe Slauic. in stemmat. Regg. Bohem. fol.* 138.

Incorporationem] Lotinus in *Thesaur. politic. sapient. part.* 1. *in Relat. de Aula & Regno Imp. Rom. fol.* 61. Boterus in *Relation. vniuersal. lib.* 1. *de Boemia.*

6. Interim tamen Lusatia non recessit à Iure Imperii Germanici, quod in Recessibus eius confirmatum, & Matriculis quoque censitum, ac repetitum aliquotiens legimus.

Recessibus] Ratisponensi anno 1471. §. 57.

Matriculis] Norimbergensi anno 1431. Norimbergens. 1467. in fin. Ratisponensi 1471. in fi. Norimbergensi 1480. Coloniensi 1488.

Caput XVII.

EGRA ET ELENBOGEN COMITATVS SITI IN Superiori Bauaria. Chebbe, id est, Egra, sub Marchionatu Vohburgensi. Ciuitas facta Imperialis sub Friderico I. Imp. Inuasa à Rege Bohemiæ sub Fride-

Friderico II. Egranus & Elenbogius Comitatus Bohemo datus à Rudolpho I. Egra ciuitas eidem oppignerata à Ludouico IV. Imp. desiit esse libera Imperii ciuitas. Feuda Bohemica in Imperio.

DE Comitatu Egræ, necnon Elnbogii, non quidem erat, vt immoraremur, quum constet inter omnes, vtrumque Comitatum extra Bohemiæ syluam consistere in solo & sermone Teutonico, Bauariæque superioris esse portionem. Namque ad Marchionatum Vohburgensem siue Chambensem olim spectabant.

Videatur Munsterus *lib.3. Cosmograph. cap. 504. & seq.* Casp. Bruschius in Beschreibung deß Vichtelbergs in der alten Nariscen land gelegen &c. Auentinus in *Annal. Boior.*

2. Egra olim dicebatur Chebbe, quomodo adhuc vocari à Bohemis inaudio. Quare error est in Diplomate Friderici II. Imperatoris super concessione dominii Floss &c. dato Basileæ anno MCCII. vbi in manu scripto, nobis quondam à Magnifico viro Ludouico Schwartzmaiero Consiliario Cæsareo humaniter communicato, legitur: von der Adelheit weyland Grävin von Cleve/ gekaufft hat: scilicet Fridericus I. Imperator, auus Friderici II. qui hoc diploma edidit. Fuit enim Adelheidis illa Marchionissa Vohburgensis, & Comitissa in *Chebbe*, id est, Egrensis. Restituendum ergo Chebbe/ pro Cleve: quia Comitatus Egranus suberat Marchioni Vohburgensi in superiori Bauaria. Et Adelheidem postea in vxorem duxit Fridericus I. Imperator, & cum ea in dotem accepit Comitatum Egranum: qui iure dein successorio & hereditario peruenit ad Fridericum II. Imperatorem, primi illius nepotem, vt dictum est.

Chebbe] Munsterus *d. lib. 3. cap. 504.* vbi in vulgatis exemplaribus Teuthonicis legitur *Cheb.*

In manuscripto] postea reperi editum ab Hagecio in *Chron. Bohem. part. 1. anno 1212. fol. 296.* vnde videtur pariter cum ipso mendo Dominus Schwartzmaierus exscripsisse.

Vohburgensi] qui Marchionatus suberat iurisdictioni ecclesiasticæ Episcopi Ratisponensis. Vnde Sigismundus Imp. Epistolam ad Concil. Basiliense de Compactatis Bohemicis perscriptam in hunc modum subsignat; *Datum Egræ, Ratisponensis diœcesis* &c. apud Cochlæum in *Hist. Hußitar. lib. 8. anno 1437. fol. 306.*

Cum ea in dotem accepit] Auentinus in *Annalib. Boior. lib. 6.* Munsterus in *Cosmograph. lib. 3.*

3. Caspari Bruschii hæc sunt verba; Als man zalt nach Christi Geburt 1179. ist Eger auß einer Fürstlichen (nempe Marchionali Vohburgensi) eine Keyserliche vnd Reichs Statt worden. Ist auch eine Keyserliche Statt blieben bey hundert vnd sechs vnd dreyssig jahr/ nemlich biß man zahlt nach Christi Geburt 1315. Quibus verbis affirmare videtur, Egram fuisse à Friderico I. Imp. manumissam, & libertate donatam, vt priuilegiis gauderet liberæ ac immediatæ Imperii Ciuitatis. In quo adstipulatrices habet Sacri Imperii Ordinationes.

Bruschii] in Beschreibung deß Vichtelbergs.

Libertate donatam] quod & cæteri Historici affirmant. Munsterus *lib. 3. Cosmograph. cap.* 505.

S. Imperii Ordinationes] Friderici III. Imp. in Reichs Satzungen *part. 1. fol.* 181. Videatur Auctor der Chronic von der hylligen Statt Cöllen/ *fol.* 139. Munsterus *lib. 3. Cosmograph. cap.* 23.

4. Primus Heinricus Dux Bauariæ, conspiratione cum Rege Bohemiæ aduersus Fridericum II. Imperatorem inita, eam Imperatori fideliter parentem inopinato inuasit, & Bohemo in vim confirmationemque perfidiæ suæ concessit. Sic enim scribit Auentinus: *Heinricus in Bojemiam ad Regem pergit, fœdus & amicitiam diplomatibus & iureiurando confirmat: inter reuertendum, hortatu Bojemi, Egram inuadit, Bojemiaq. Regno in clientelam dicat, cuius adhuc clientes Egrani sunt.* At non tum permanserunt: nam, Bauaro proscripto ac domito, Bohemus Imperatori reconciliatus Egram Imperio restituit.

Auentinus] Annal. Boior. lib. 7. fol. 560.

5. Rudolphus I. Cæsar dicitur genero suo Wenceslao Regi Bohemiæ Egranum & Elenbogium Comitatum in dotem concessisse, Egræ anno MCCLXXXVI. Comitatum, inquam, non ipsum Oppidum Egram; quod in libertate sua reliquit. Et errant secus tradentes.

Secus tradentes] Dubrauius *lib. 18. Histor. Bohem. fol.* 147. Gerard. de Roo *lib. 1. Hist. Austr. anno* 1286. Pontanus à Braitenberg in *Bohem. pia lib. 2. fol.* 25. Elias Reusnerus in *Basil. geneal. in Stemmat. Austriac. fol.* 142. qui putant Ciuitatem ipsam à Rudolpho Cæsare fuisse Regi donatam.

6. Tandem Ludouicus IV. Imperator, accepta à Iohanne Bohemiæ Rege summa viginti mille marcarum argenti, Egram ciuitatem cum suo territorio in pignus eidem concessit & assignandam curauit anno MCCCXV. Ex quo tempore in iure & potestate, id est, antichresi, Regni Bohemiæ perstitit vsque in hodiernũ diem, & proporrò persistet, donec ab Imperio reluatur.

Viginti mille] Bruschius habet, quadraginta mille, in *Descript. Egræ* apud Munsterum *lib. 3. Cosmograph. cap.* 505.

In pignus] Carolus IV. Imp. in *Constitut. Regni Bohem. tit. 6. §. vlt. in fin.* Iohannes, Abbas Aulæ Regiæ, in *Chronic. part. 2. cap. 1.* Adrianus Romanus in *Theatro vrbium fol.* 176 Brusch. in Beschreibung deß Vichtelbergs. Munsterus *d. cap.* 505. Georg. Braun in *Descript. ciuitatum, in Egra.*

Ab Imperio reluatur] Carolus IV. *d. tit. 6.* Romanus *d. fol.* 176. Munster. *d. cap.* 505.

7. Hæc sunt verba Bruschii ciuis Egrani: *Per hunc oppignerationis contractum desiit Egra vrbs esse Imperialis, quæ postea Regi Bohemorum parere cœpit, vt hodie adhuc solum Bohemorum Regem Dominum suum agnoscit. Vnde Aquila, vrbis vetus insigne, quam antea liberam gestabant Egrani, inferiore sui parte in testimonium talis oppignerationis cancellis inclusa est.*

Bruschii] in Descript. Egræ apud Munster. *d. lib.* 3.

8. Inte-

8. Interim tamen ad conseruandum directum dominium & superioritatem, non omissa sunt tum Egra ciuitas cum suo territorio, tum Comitatus Elnbogii, publicis Imperii tabulis censeri.

Publicis Imperii tabulis] Matricula Norimbergensi anno 1467. in fin. Ratisponensi anno 1471. in fin. Norimbergensi anno 1480.

9. Sub Elenbogii autem districtu, quem Latini *Cubitum* dixere, continẽtur Dominia, Steina, Schlaccowaldia, Schlakenwerda, &c.

Zach. Theobaldus in *Bruschio rediuiuo*, item in *Bello Hussit. part. 2. cap. 3. anno* 1438. quæ fuerant in Comitum Slickiorum, Baronum Risiorum, Pflugiorum, Reussensium, & aliquando etiam Comitum Gleichensium Dominatione.

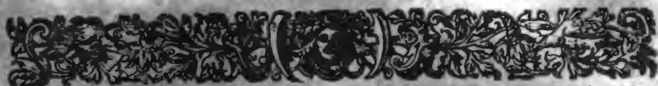
10. Habet præterea Rex Bohemiæ quam plurima feuda in Imperio, quæ ab ipso rocognoscunt iure vasallitio Electores, Moguntinus, Palatinus, Saxo, & Brandenburgius; Archiepiscopus Salisburgensis; Episcopi, Bambergensis, Herbipolensis, Eichstadianus, Augustanus, Constantiensis; Archiduces Austriæ & Burgundiæ; Duces Bauariæ, Saxoniæ, Wirtenbergiæ, &c. Marchiones Misniæ; Landgrauii Thuringiæ, Leuchtenbergiæ; Principes Hennenbergenses; Burggrauii Norimbergenses; Abbates, Waldsachsensis, Ingelnheimensis, &c. Comites, Hanouiæ, Schwartzenburgii in Thuringia, Wertheimii, Gleichenses, Hohnsteinii, Stolbergii, Leisneckii, Eilenburgii, &c. Barones Limburgii in Frãconia, Russii Plawenses, Milchlingii in Franconia, Schœnburgii in Misnia, Wolfsteinii, Heideckii in Bauaria; Equites S. Georgii in Sueuia, &c. Ciuitates, Norimberga, Vlma, Ratispona, &c. multique alii Principes, Prælati, Comites, Barones, & Nobiles passim per Teuthoniam: in quos tamen Regi nulla competit iurisdictio, præterquam feudalis, nempe quum de successione feudi aut similis controuersia oboritur: quamquam hodie magna pars prædictorum feudorum à Rege Bohemiæ non amplius recognoscatur. Verùm hæc quia nihil ad institutum nostrum faciunt, quid attinet pluribus inculcare? Propositum nobis erat hoc primo libro demonstrare, Bohemiam cum suis prouinciis incorporatis, Morauia, Silesia, Lusatia, Egra, &c. iniustè, ne quid grauius dicam, ab Imperio Germanico abscindi ac demembrari, extraque Nationem nostram, necessitudinem mutuam & summam arctissimamque coniunctionem, quæ tot sæculis inter Imperium nostrum & Regnum illud intercessit, eliminari & quodammodo excorporari. Quod quàm iniquè & imprudenter ab eis fiat, abunde (vt puto) in hoc libro euicimus: nunc quàm breuissimè poterimus, de iuribus ac priuilegiis Regni Bohemiæ incorporatarumque prouinciarũ, & quàm strictissimis vinculis Imperio Germanico nexæ vadatæque sint, in sequenti libro disceptabimus.

Feuda in Imperio] Martin. Boregk in *Chronic. Bohem. part. 2. in Georgio Rege fol.* 546. *vers.* Dann es tamen in der Statt Eger. Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1461. Ioan. Cochlæus in *Hist.*

*Hist.Hussit.lib.*11. Marqu. Freherus in *Notis ad Pet.de Andlaw lib.*2.*de Rom.Imp.cap.*2. vbi de Rege Bohemiæ commentatur; *Tres Electores seculares, aliosq; Principes, Comites & Ciuitates, pro quibusdam terris extra suos fines & nemus in solo Germanico sitis, vasallitio iure sibi deuinctos & obligatos habet. Vnde Bohemia cum Germania coniunctio fit manifestior.* Eadem ingerit Ioan. Iessenius à Iessen, Rector Academiæ Pragensis in *Programmat. de funere Alberti Iani Baronis Smirzicii* &c. Ioan.Bapt.Eysen in *Deduct.Bohem.* Ludou.Persona in *Orat.de Witteberga.* Ioach.Cluten in *Syllog.rer.quotid.cap.*24.*lit.e. vers.ipse tamen tres Electores.* Besoldus in *Discurs.*5.*Politic.de Reipubl.statu subalterno,cap.*7.*in fin.* vbi de feudis Bohemicis in Ducatu Wirtembergico sitis, de quibus etiam Ioh.Iacob.Plebstius in *Comment.ad Ius topic.Wirtemberg.*

De successione feudi] de qua non coram Imperatore, sed Rege Bohemiæ, in prima instantia actiones institui debent Pragæ in iudicio appellationum, vt habet praxis vsitata, & testatur Auctor deß Wertheimischen Gegenberichts *contra* Würtzburg/ *part.*2. *numer.* 184. cuius auctorem nominat Ioh. Philip.Reinhardum Besoldus in *Dissert.de Maiest. sect.*3.*num.*10.*fol.*204.

Non amplius recognoscatur] vt videre est in Verzeichnuß aller Teutschen Lehen im Römischen Reich gelegen/ so die Röm. Keyserl. Mayest. als König zu Böheim/ den weltlichen Chur/ auch etlichen andern Fürsten/ Graven/ Herren/ Ritter vnd Adelspersonen zu verleihen haben/ vnd bißhero noch in esse seyn/ vnd empfangen werden müssen. Olim Rex Bohemiæ etiam in Italia suos habuit beneficiarios, quorum nunc iura similiter sunt obliterata per occasionem factionis Hussiticæ à Papa excommunicatæ, & ab Imperatore bannitæ: nec vlla eorum vel tralatitia fit mentio in Hemmerlini Consiliarii & Commissarii Cæsarei *Relatione de feudis Imperialibus in Italia*, neque in Pauli Gartzwileri itidem Consiliarii & Commissarii Cæsarei *Relatione de Contributione Statuum Imperii in Italia:* neque in Anonymi cuiusdam kurtzen *Extract* deß H. Römischen Reichs Lehen *in Italia*, wie dieselben allermassen beschaffen &c. *de anno* 1607. Cochlæus *lib.*1.*Hist.Hussitar.in princip.* auctor est, Carolum IV. in Italia Collegiatam erexisse ecclesiam in villa Terentii Parmensis agri, & magnificè dotasse; ius autem patronatus eius Ecclesiæ contulisse Præceptori Cathedralis Ecclesiæ Pragensis.



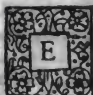
MELCHIORIS GOLDASTI HEIMINSFELDII

LIBER II.

De Bohemiæ Regni, incorporatarumque Prouinciarum, iuribus ac priuilegiis; necnon hereditariâ Regiæ Bohemorum familiæ succeſsione.

Caput I.

SLAVORVM IRRVPTIO IN BOHEMIAM GERMANIS moleſta. Slauorum ſeruitus. Schlaff *pro mancipio. Bohemorum ſubactio. Eorundem rebelliones, & tandem deditio. Bohemorum Zecchiorum in ius ac libertatem Reipublicæ Germanicæ receptio. Nobilitatis Bohemicæ priuilegia in Imperio, & ipſius Regni amplificatio à Germanis facta. Fides Slauica. Falsò iactata Bohemorum exemptio. Eorundem ingratitudo in Reges ac Imperatores.*



EST quidem ita: maximæ molis erat, Slauicam in Bohemia domare ac ſubigitare gentem. Vt enim Slaui primum in Bohemiã & confinia eius ſunt ingreſſi, nunquam ceſſauerunt infeſta continuo negotia Teutonibus faceſſere, quibus initio non admodum grati erant hoſpites. Quamobrem Germani, ægerrimè ſuſtinentes in

ſinu ſuo alienigenas, ceu proſerpentes quaſdam beſtias, fouere, aſſiduo laborabant, vt Slauos ſedibus occupatis rurſum depellerẽt, aut, ſi id fieri propter multitudinem eorum non poſſet, frenum ſaltem iniicerent, ne vlterius progredi ac graſſari auderent. Hinc bella ingentia orta ſunt, Slauis pro poſſeſſione, Teuthonis pro iure ſuo pugnantibus. Et fortuna plerumque Germanis fauebat, vt victos & captos Slauos in miſerrimam ſeruitutem abducerent, eosque iumentorum inſtar paſſim per Europam diſtraherent, ad operaque publica deſtinarent. Hinc nata eſt illa vulgaris loquendi formula, qua non Germani modo, ſed plerique Europæi etiamnum vtuntur, vt *Slauos* pro ſeruis & mancipiis in communi ſermone vſurpent.

Teutonibus faceſſere] Ioan. Auentinus von den vrſachen vnnd gegenwehr deß Türckiſchen Kriegs *part.3.anno* 700.

In miſerrimam ſeruitutem] Witikindus *de Geſt. Saxon. lib.*1. de bello Ottonis I. Imp. contra Slauos Redarios: *Seruilis autem conditio, & omnis pecunia cum vxoribus & filiis, & omni ſupellectili Barbarorum, Regis* (ſcil. Ottonis) *captiuitatem ſubibant.* Plura exempla in ſequentibus producentur.

Slauos pro ſeruis] Nicol. Rigaltius in *Gloſſar. tactic. verb. σκλάβος.* Ioan. Meurſius in *Gloſſar. Græco-barb. in verb. σκλάβα, σκλαβία, σκλαβῖνοι, σκλαβινία, σκλαβόννειν,* & *σκλάβος.* Nicotius in *Dictionar. Gallic. verb. Eſclaue.* Matth. à Sudetis in *Subſeciu. de Orig. Bohem. & Slauor.* Iohan. Fiſchartus ſiue Mentzerus IC. in *Gargantua cap.*16. *verſ.* vnſer ſprach/*fol.* 205. Martin. Cromerus *lib.1. Rer. Polon. cap.*13. Iodoc. Lud. Decius *lib.1. de Vetuſt. Polon.*

2. Tandem tamen Slaui victoribus Germanis cedere, iugumque Teutonicum ſuſcipere, fide data & ſacramentis præſtitis coacti ſunt, tributumque de terris occupatis annuatim ſoluere. Nec verò tuta eorum fides aut firma vſquaque fuit, quin ſubinde, minima quaque occaſione rebellandi arrepta, ad perfidiæ ſcelus perpetim relaberentur; donec tot bellis fracti atque attriti ad eam confugerẽt humilitatem, vt rogantes ſuppliciter pacem, ſeque ſuaque omnia Germanis dederent. Quam ab innata & ſolita Germanorum humanitate non difficulter impetrarunt, libertate inſuper addita, vt quemadmodum Saxones, ita Slaui quoque, abiecto Dæmonum cultu, & relictis patriis cærimoniis, Chriſtianę religionis inſtituta ſuſciperẽt, & Germanis adunati vno eodemque Imperio continerentur, & vnus cum eis populus efficerentur: reliqua Ducis, Vladiccorum, Lobothonum, totiusque gentis iura nihil prorſus labefactarentur. Quinimo vt Nobilitatis Slauicæ ferocitas demulceri poſſet, & omnis rebellandi occaſio in poſterum tolli, hanc potiſſimum rationem Germani inuenêre, vt eam non honoribus modo in Imperio, ſed & opibus locupletarent, ipſamque Bohemiam multarum terrarum acceſſione in ipſa media Germania amplificarent. Ac ne ſic quidem conſtans & perpetua eorum fides fuit, quin bella ex bellis ſererent, quietem Imperii Germanici turbarent, & officia debita atque obſequia, eidem

dem detrectarent, adeo vt *fides Slauica* apud maiores noſtros in prouerbium abierit, pro ſubleſta & fallaci.

Reliqua Ducis, Vladiſcorum &c.] Bohemi namque in fidem & amicitiam à Germanis Cæſaribus recepti ſunt, vt præter honorem, quem Maieſtati Cæſareæ debent, cætera immunes & liberi eſſent; Dubrauius *lib. 18. Hiſt. Bohem fol. 151.* Beſoldus in *Diſcurſ. de appellation. cap. 4. num. 5.*

Fides Slauica] hinc Rudolphus, Preſbyter & Conuentualis Fuldenſis, vir apprimè doctus & pius, in Annalib. Fuldenſibus anno 871. ſcribit: *Sclauiſco more fidem mentitus, & iuramenti ſui oblitus* &c. Et Dithmarus, ex Comitibus Walbeccenſibus, Antiſtes Merſeburgenſ. lib. 6. Chronic. fol. 226. *Regnat ibidem* (in Bohemia) *periurium cum fraude ſocia.* Auentinus Annal. Boior. lib. 4. fol. 369. vocat *mendaciorum loquaciſſimos.* Inde adeo factum fuiſſe opinor, vt Zigineri, fallax hominum genus, à Gallis *Bohemi* indigitentur. Contra ea Martin. Cromerus contendit, *Slowos* ſeu *Slowacos* quaſi veraces, & dictorum promiſſorumque tenaces, fuiſſe appellatos: quòd nunc etiam apud Polonos & Bohemos inprimis probroſum ſit, promiſſum bono verbo factum fefelliſſe, *lib. 1. Rer. Polonic. cap. 13.*

5. Hæc bella, vel potius rebellia, inſtitutum exigit, vt, quàm breuiſſimè poterimus, in compendium redigamus, & à primordio ſuperuentus Slauorum per ſæcula contexendo, carptim demonſtremus, nunquam Bohemos eam, quam nunc tantopere venditant, abſolutam libertatem, & à Republica Germana penitus ſeparatam conditionem eſſe nactos, nedum vt cum pace & indulgentia Imperatorũ ac Regum Romanorum vllo tempore obtinuerint; quibus tantus labor tantumq; opus erat eos in officio continere.

Imperatorum ac Regum] quorum Maieſtatem qui minus comiter obſeruat, praxeis Maieſtatis habentur, & iuſtiſſimè plectuntur. Ant. Contius IC. in *Comment. ad tit. D. & C. ad L. Iul. maieſtat.* Plurimum autem inter *Maieſtatem Imperatoriam & Regiam Dignitatem* intereſſe conſtat. Imperatoris enim eſt *Maieſtas*; Regis, Principis aut alterius cuiuſuis ſubditi eſt *deuotio*, quam Græci καθοσίωσιν vocant. Nam deuotionem omnes Reges, Principes &c. debent Imperatoris, tamquam Iouis ſui, ſupremæ Maieſtati. Hinc illa vetus formula, quam Briſſonius in *Formul.* & Gruterus in *Inſcriptionib.* declarat, *Numini maieſtatiq; eius deuotus.* Hanc debitam deuotionem qui Reges, Principes, Populi, &c. Imperatori, ſupremo Domino ſuo in terris, non præſtant, in tantam Maieſtatẽ peccare exiſtimantur, iique *indeuoti* & læſæ Maieſtatis rei dicuntur. Quales ſunt, qui in vitam Imperatoris conſpirant, qui rebellant aduerſus Imperatorem, tyranni, perduelliones, rebelliones, antartæ, & eiuſmodi, quos vt diximus *indeuotos*, Græci ἀκαθοσιώτους appellant. Philoxenus in Gloſſis: *Duelliones*, ἀντάρται, ἀκαθοσίωτοι, τύραννοι καὶ τυραννίδες. Ἀκαθοσίωτοι ergo ſunt *indeuoti*, qui deuotionem cultumque Imperatoriæ Maieſtati debitum non exhibent: atq; hinc καθοσιώσεως ἔγκλημα, crimen Maieſtatis dictum. Quod maximè committere cẽſentur Principes rebelles, qui ſiue propria auctoritate, ſiue conſenſu ſubditorũ, quorũ fauore vtuntur ſibi Regna, Ducatus, Principatus, &c. ad Imperium ſpectantia ſumunt: quos Romani *Tyrannos*, poſterior ætas Græca voce *Intartos*, Ἀντάρτας, hoc eſt rebelles, tyrannos, & apoſtatas, vocauit, ἀπὸ τοῦ ἀνταίρεσθαι, quod eſt contra ſurgere. Et *intartizare*, quo verbo vtitur Anaſtaſius

 Biblio-

Bibliothecarius, est assumere & arripere Regnum alienum. Vnde *Antarium*, Ἀνταρμὸς, à Philoxeno & Festo Pompeio exponitur bellum ciuile rebellium Principum, quale est præsens Bohemicum. Errat enim Bonauent. Vulcanius, qui aliter interpretatur, vt hæc omnia eruditissimus Salmasius in *Notis in Trebellii Pollionis Gallienos fol.289.* & in eiusdem *Triginta Tyrann. in princ.* commodissimè ad nostrum institutum explanauit.

4. Præterea & illud elucescet, quàm nihil Bohemi ab ingenio suo alienum faciant, si non modo Regibus suis, verùm ipsis etiam Imperatoribus, supremis suis Dominis ac patronis, quibus omnem suam libertatem, honorem, dignitatem, & vno verbo salutem debent, tam ingratam semper reddiderint gratiam.

5. Denique exempla hæc Bohemorum & Morauorum documento esse poterunt aliis gentibus ac populis, ne dum facilitatem moderatissimi & clementissimi Imperatoris despiciunt ac contemnunt, pari iustitiæ seueritate coercendi veniant, & ad debitum officium redigendi. Cùm enim Imperator potissimum constitutus sit fruendæ iustitiæ caussa, mirum videri non debet, si clementiæ Cæsareæ facilitatem nonnumquam cogatur in seueritatem iustitiæ conuertere, ne impunitas rebellium ac seditiosorum occasionem aliis præbeat similia tentandi in supremum Principem, qui Dei vices in terris gerit.

Facilitatem &c.] qua de re disserit Matthias Berneggerus in *Annotat. in Taciti Agricol. in proœm. loc.5.* Rittershusius in *Not. ad Guntheri Ligurin. lib.1. vers.478.* Mich. Thomasius in *Annotat. ad Lactant. de Ira Dei cap.17.* Quò spectat illud Iohannis Episcopi Varadiensis Hungari monitum ad Vladislaum Hungariæ & Bohemiæ Regem, quod Bonfinius *decad.4. lib.9. in fin.* refert hisce verbis: *Vnum non te latere percupimus, Vngaros non indulgentia, sed seueritate molliri; non clementia & impunitate, sed virga ferrea in obsequio retineri.* Sed quando Slauis atque Vgris sunt ferociora ingenia, tanto Austriacis Principibus moderatior insidet natura, vt Maximilianus I. Cæsar Hungariæ victor ac domitor dixisse laudetur, *Vngarorum ea esse ingenia, vt lenitate facilius quàm inclementia flectantur,* referente Bonfinio *Rer. Vngaric. decad.5. lib.1.* non intelligens dissolutam lenitatem, sed mitem seueritatem, vt de Traiano Imp. loquitur Plinius in *Panegyr. cap.80.*

Impunitas rebellium] Ioan. de Terra rubea in *tract. contra rebelles suor. Regum.* Nicol. Boerius in *tract. de Seditios.* Iodoc. Damhouder. in *Prax. rer. criminal. cap.63.* Cuiacius in *Parat. C. de Seditios.*

Caput II.

HYDRA LERNÆA REBELLIONVM, QVAS SLAVI Bohemi aduersum Reges ac Imperatores Francos, alias ex aliis mouerũt. Mediis armorum ea fortiter victa & resecta ab Herculibus nostris. Primus Gunthramus Rex incommodum hoc tollere sategit, quod subinde tamen succreuit vsque ad Conradum I. eius nominis Regem, sed generis Franci-

Francici vltimum, hoc est, ab anno Christi nati DXCV. vsque ad annum DCCCCXVIII.

QVANTVM à memoria repetere possum vltima, Thassilo Rex Baioariæ primus occurrit, qui Slauos, graues perpetuò & infestos vicinos, bello aggressus sit; quorum præter Zechiorum nationem, quæ, Sarmatia effusa, Boiohemiam tenuit, Quarantanorum aut Carantanorum alia, qui nunc Carinthii, Dalmaticis oris progressa, Norici partem ad Hadriaticum sinum vergentem insidens, Baioariam premebat. Parta victoria maximam prædam domum retulit anno Christi nati DXCV. Mauritio Romanis & Græcis, Gunthramno Germanis & Gallis imperante.

Thassilo] Paulus Diaconus *lib.4.Hist.miscell.cap.7.* Hermannus Contractus in *Chronic. anno 595.* Sigebertus Gemblacens. in *Chronolog. anno 595.* Wellerus *lib.3. Rer. Boicar. fol.* 202.

Mauritio] Cedrenus in *Histor.* Zonaras in *Annal.* Constantinus Manasses in *Synopsi Chronic.*

2. Anno Christi nati DC. Bauari in expeditionem aduersus Slauos iussu Childeberti II. Francorum Regis ducti, Cacani Regis Vngarorum superuentu repelluntur.

Bauari] Paulus Diaconus *d.lib.4.cap.11.* Welserus *d.lib.3.fol.203.*

Iussu Childeberti] Auentinus *lib.3.Annal. Boior.fol.*191.

3. Hactenus enim *Venedi & Hunni propriis institutis liberi vixerunt, donec Venedos, iussu Hildeberti & Dagoberti Regum Franciæ, Boij* (i.e. Bauari) *in obsequium & ditionem redegere*, inquit Auentinus Historiographus Bauaricus.

Venedi] id est, Bohemi, Morauí, Styrii, Carinthii, Carniones, & illi, qui à Venedis nomen accepere, Windischmarck/ quæ est *Venedorum Marchia.*

Hunni] & Auares, qui nunc *Hungari*, quorum Rex *Chaganus* dictus, qui nobis hodie *Chan* & *Han* dicitur, vt Tarter Han/ id est, *Tartharorum Chaganus*, hoc est, Rex: Leunclauius in *Histor. Musulman. Turcor. in Onomastic. altero seu interpretat. var. vocab. verb. Han*, Schindlerus in *Lexic.pentaglott.* Franc. Raphelengius in *Lex.Arab.*

Auentinus] lib.3.Annal.Boior.fol.191.

4. Anno Christi DCXXXIX. Dagoberto I. imperante, Venedi Francos inuadunt, Thuringiamque & vicinas regiones crudeliter vastant.

Aimoinus in *Histor.Francor.* Rhenanus *lib.2.Rer.German.fol.*168. Caluisius in *Oper.Chronolog. anno 639.*

5. Anno sequenti DCXL. Saxones, qui Dagoberto Regi quotannis persoluebant tributum trecentarum vaccarum, offerunt suam operam in repellendis Venedis, qui Thuringiam ita vastabant, si isto tributo liberarentur. Sed liberati pauca eorum, quæ promiserant, præstitere. Idcirco Dagober-

gobertus suum filium Sigebertum sub tutela Pipini Maioris domus, ad defensionem finium mittit, cuius opera Slaui feliciter repressi sunt. De qua expeditione intelligi debent, quæ scribit Trithemius, Abbas Spanheimensis; *Sclauos Sorabos*, inquiens, *qui nunc dicuntur Boemi, Rex Dagobertus bello aggressus vicit, superauit, & Francis subiectos tributariosq; fecit.*

Saxones] Aimoinus in *Histor. Francor.* Krantzius *lib.1.Saxon.cap.31.* Caluisius in *Oper.Chronol anno 640.* Reiner.Reineccius in *Commentar.de orig.Saxon.fol.10.*

Trithemius] in Compend. de orig.Regibusque Francor.*lib.1.in Dagoberto I. Rege Franc. fol.51.*

6. Ex quo tempore non legimus quidquam memorabile cum Bohemis gestum, vsque ad Caroli Magni Imperatoris ætatem; siue quod quietè degerent sub Francorum Imperio, siue ita cohiberentur per Duces limitaneos, quos Marchiones vocamus, ne possent irrumpere. De Pipino Rege, Caroli Martelli filio, Magni patre, scribit Cosmas Pragensis; *Talem nobis legem instituit Pipinus, Magni Caroli Regis filius, vt annuatim Imperatorum successoribus* CXX. *boues electos, &* D. *marcas persoluamus.*

Cosmas] lib. 2. Chronic. Bohem. in anno 1040. de legatione Bohemorum ad S. Heinricum II. Imp.

7. Anno demùm Christi nati DCCLXXXII. memorantur Bohemi Saxonum socii in bello contra Carolum Magnum gesto extitisse; & cum Hungaris & Venedis coniuncti irruptionem fecisse in Saxoniam & Thuringiam.

Saxonum socii] Buntingus in *Chronic, Brunsuicens.fol.16.*

Hungaris & Venedis] Auctor antiqui Chronic.Saxonic.& ibidem Ioan.Pomarius in *addition.fol.36.*

8. Anno DCCLXXXIX. scribit Achilles Pirminius Gassarus; *Boij & Slaui à Francis vincuntur.*

Gassarus] in Epitom.Chronic.anno 789.Ioach.Curæus in *Annal.Siles.fol.28.* Mart.Crusius in *Annal.Sueuor.part.1.lib.12.c.9.* & Georg.Calaminus in *Rudolphottocaro act.2.scen.2.in Not.n.10.* referunt ad annum 798.Claud. Fauchetus siue Falcetus, IC. & præses Regius, *lib.7.Antiquit.Gallic.& Francic.cap.7.* Ioan.Tilletus siue Tillius in *Breuiar.Histor.Francor.* Ioan. Serranus in *Inuentar. general. histor. Francor.* Bernardus de Girard Seigneur de Haillain *part.1.histor.Franc.lib.4.fol.325.* vbi de prima expeditione in Bohemiam & de eius occasione atque caussa differit.

9. Sed posteà quieuisse aliquandiu sub Caroli Magni potentia videntur. Id obseruo in Annalibus Ademari siue Adhelmi, Benedictini Monachi, anno DCCXCII. scribentis de Carolo Magno, Hungaria perdomita, redeunte; *Per Baioariam reuerti statuit: alias verò copias, quibus Thederichum & Meginfredum præfecerat, per Behemannos via, qua venerant, reuerti præcepit. Sic peragrata & deuastata magna parte Pannoniæ, cum incolumi exercitu Francorum in Bauariam se recepit. Saxones autem & Frisones per Behemannos, vt inferat, domum regressi sunt.*

Ade-

Ademari] apud Aimoinum *lib.4.de Gest.Francor.in princ.*

Adhelmi] sic annalium istorum auctorem indigetat Papyrius Massonus IC. in *Hist. Francor.* Gulielm. Ranchinus IC. *lib.1. Var. lection.* Gryphiander in *comment. de Wichbild. Saxonic.cap.3.n.11.* & hoc nomine proscripsit Freherus in *Francicar.rer.scriptor.*

10. Anno Christi DCCCIV. Bohemi ac Moraui Duce Lechone Hunos Francorum clientes infestant, & sedibus suis pellunt. Ideò Theodorus Hunorum Chaganus ad Carolum Imperatorem confugit, petitque sibi locum in Austria concedi, vbi securè habitet, quum pellatur à Slauis. Imperator eum humaniter suscepit, promittit auxilia, & eum ad sua remittit.

Bohemi] Adhelmus in *Annal.Franc.anno 805.in princ.* Aimoinus *lib.4. de gest. Franc. cap.93.* Rhegino Prumiens. *lib.2.Chronic.anno 805.* Rudolphus Fuldens. in *Annal. Franc. anno 805.* Caluisius in *Chronolog. anno eod.*

Lechone] nominis allusione decepti nonnulli *Lechonem* hunc, quem & *Leonem* & *Leskonem* vocant, Polonorum ac Silesiorum, id est, Lechitarum, Principem faciunt; Ioan. Dlugossus in *Hist.Polon.* Curæus in *Annal. Siles.* quum Lecho iste non Polonorum fuerit Dux, & Bohemorum, hoc est, Izitzeschorum in Bohemia, cuius filiam Suatanam in coniugio habuisse dicitur Wittichindus Rex Saxonum, vt scribit Buntingus in *Chron.Brunsuicens.fol.26.* & Elias Reusnerus in *Basilic.genealog.fol.261.* Verba autem Curæi in Annal. Siles. fol.28. sunt isthæc; *Recensentur duo Lechi, pater & filius, quibus intercessit bellum cum Carolo Magno, quod incidit in annum Christi 786. aut circiter: & excitatum est hac occasione; quod Poloni aut prædæ auiditate, aut metu potentiæ Hungaricæ, coniunxerunt se cum Hungaris aduersus Germanos. Eos repressit Carolus, & ad petitionem pacis adegit: qui Aquisgrani per legatos reconciliati sunt Carolo ea conditione, vt perspicuè testantur scriptores illius seculi, vt Imperatori soluerent tributum.* Interim tamen non negamus, etiam Polonos in hoc bellum à Bohemis fuisse pertractos, & à Carolo Magno simul deuictos, & sub tributum coactos, vt scribit Rhenanus *lib.2. Rer.Germ.cap.10.* Porrò Hagecius in *Chronic.Bohem.par.1.anno 876.* mentionem facit *Leckavvi* (malè illic *Leslavv* scribitur) Ducis Kaurzimensis in Bohemia, qui eo anno mortem sine liberis obierit. Vnde constat euidenter, Lechonem nostrum non fuisse supremum omnium Bohemorum Principem, sed partis tantùm Ethnarcham, ab vniuersis Bohemis in Ducem belli tantummodò aduersus Caroli Magni potentiam assumptum.

Theodorus] qui suscepto Christianismo, à Carolo Magno Regnum inter Sabariam & Carnuntum in beneficium siue feudum acceperat; Aimoinus *d.lib.4.cap.91.* Hondorphius in *Promptuar. exemplorum in 3. præcept. decalog.* patri succedens filius Abrahamus eodem Regno inuestitus fuit; Auentinus in *Annal.Boior. lib.4.*

11. Anno sequenti DCCCV. Imperator Carolus Magnus mittit filium primogenitum Carolum contra Slauos in Bohemiam, qui totam prouinciam depopulatur, & Lechonem Ducem, qui audebat aciem opponere, occidit, prouinciamque in ditionem Imperii ac sub tributum annuum redegit. Belli caussam Nicol. Vignerius hisce verbis enarrat: *Anno 804. cum Lecho*

Prin-

Princeps Slauorum, qui Bohemiam tenebant, continuas incursiones & depradationes in prouincias Francorum & sociorum faceret, tandem Carolus Magnus coactus fuit iniurias toties acceptas vindicare, & insolentiam eius compescere. Misso itaque filio suo cum exercitu in Bohemiam, & Principem Lecconem in pralio interfecit, & regionem subegit. Aliam caussam assignat Bonfinius, scribens: *Boemi & Poloni, Sclaua gente editi, vicinos Saxones & Romano Imperio parentes, ad defectionem sollicitare ferebantur. Quos Carolus natu maior felici marte profligauit, caso Leone* (fort. *Lecone*) *eorum Duce, opima ad patrem spolia retulit* &c. Trithemius addit, *& eius Ducatum Regno Francorum fecit subiectum.* Auentinus; *nationem fortissimam ad officium Imperatoris cogit, victor cum triumpho ad patrem reuertit.* Einhardus: *Ita perdomuit, vt faceret tributarios.* Anonymus, Padelbornensis Monachus, caussam belli huius facit Bohemorum rebellionem, hisce versibus;

Natio Sclauorum studio satis aspera belli,
Quos Behemos vocitant, ipse leuitate procaci
Irritant Francos, Caroli commouerat iram.
Quos contra missus multis cum millibus eius
Natus & aquiuocus, bellum virtute sagaci
Commisit celeri victor quod fine peregit.

Sed vera caussa fuit, quam modò memorauimus, nempe irruptio in Hunnorum terras, vt quæ olim Morauorum Regno vsq; ad Granam flumen erãt subiectæ, eas sibi recuperarent, quas tum beneficio Caroli Imperatoris Hunni tenebant in eiusdem clientela constituti.

Mittit filium Carolum] Eginhardus siue Einhardus in *vita Caroli Magni*, Adhelmus in *Annal. Francor.* Egolismensis in *Histor. Caroli M.* vbi Bohemorum regionem vocat *Sclauaniam*, & Ducem eorum *Lechoneogo*, Clemens Scotus siue potius Notkerus Balbulus in *Histor. Caroli Magni*, Rudolphus Fuldensis *in Annal.* Aimoinus *lib. 4. Hist. Francor. cap. 93.* Ado Viennensis in *Breuiar. Chronic. ætat. 6.* Rhegino Prumiensis *lib. 2. Chronic.* Marianus Scotus *lib. 3. Chronic. æt. 6. anno* 804. Hermannus Contractus in *Chronic.* Sigebertus Gemblacensis in *Chronograph.* Anonymus Abbas Schvvartzahensis *in Chronico*, quod Conradus Vrspergensis continuauit *fol.* 327. Lambertus Schafnaburgens. *de Reb. gest. Germanor. anno* 804. Albericus Monachus in *Magno Chron. Belgic. fol.* 44. Albertus, Abbas Stadensis, in *Chronic. fol.* 73. *& anno* 805. Conradus de Mure, Cantor & Canonicus Thuricensis, in *Histor. Caroli Magni*, & ex eo Lud. Lauaterus *Homil.* 46. *in Iosuam fol.* 51. Flau. Blondus *decad. 2. lib. 1.* M. Ant. Sabellicus *Ennead. 8. lib* 9. Hug. Mutius *de Reb. German. lib. 9.* Matt. Cromerus *Rer. Polonic. lib. 2. in Lesco II. Duce fol. 13. col. 1.* Nicol. Gillius in *Chron. Franc. in Carolo M.* Albert. Krantzius *lib. 2. Saxon. cap. 6. & cap. 19.* Rhenanus *lib. 2. Rer. Germanic. cap.* 10. Robert. Gaguinus *de Gest. Franc. lib. 4. fol.* 51. Ioan. Tilletus in *Recollect. de Regib. Franc. in Carolo M. & in Chronic. abbreuiato anno* 806. Ioan. Huttichius *de Vitis Impp. in Carolo M.* Guilielm. Rouillius in *Promptuar. iconum part. 2. fol.* 126. Hubert. Goltzius in *Imperator imagin. cap.* 113. Ioan. Cario *lib. 3. Chronic.* Brotuffius *lib. 1. Chronic. & antiquit. Martiburgens. cap.* 12. Pet. Albinus in *Chronic. Misnia*, Iacob

cob de Strada Mantuanus & Antiquarius Cæsareus in *Epitom. thesauri antiquit. in Carolo M.* Martin. Crusius *part. 2. Annal. Sueuic. lib. 1. cap. 2.* Nicol. Reusnerus IC. *in Cæsarib.* Erpoldus Lindenbrogius in *Chron. gestor. Caroli M. anno* 805. *fol.* 223. Marc. Wagnerus in *Chron. Caroli Mag.* Matth. Dresserus in *Millenar.* 5. Ioan. Serranus in *Inuentar. hist. Franc.* Christoph. Lehmannus *lib. 2. Chronic. Spirens. cap.* 45. *& cap.* 48. Ioach. Cluten IC. in *Syllog. rer. quotidian. conclus.* 24. *lit. e.* Suauiter autem & belle nobis fabulatur Bernard. Girardus, Haillani Domicellus, Eques Gallus, qui nescio quam Bohemorum legationem Carolo filio obuiantem comminiscitur, & superbientem confingit orationem. Quam non grauabor, quia est de præsenti tractatione, in gratiam lectoris adscribere. Legitur tom. 1. Hist. Francor. lib. 4. fol. 341. & seq. hunc ad modum; *Charles ramena son armee contre les Bohemes, qui sentans venir ceste grande puissance tant de François naturels, que de leurs anciens alliez, & de ceux, qu' ils auoient nouvellement conquis, penserent que tout devoit ceder au ieune Charles, qu' ils nommoient le Fils de Fortune. Et pour ceste occasion ils luy envoyerent leurs Ambassadeurs, desquels le Chef n' usa d' une si humble harangue, que doivent ceux, qui se rendent subiects à un Prince, ain cois se souvenans de l' ancienne liberté des Scythes, dont les Bohemes sont descendus, il parla en ceste facon: Nous avons iusques icy gardé nostre reputation, tant pour avoir dompté les grandes & belliquenses nations, que pour navoir oncques esté vincus: & si la Fortune estoit raisonnable, autant d' hommes combattroient pour nostre querelle, comme il en marche soubs tes seignes. Les Dieux nous ont iadis favorisez, & maintenant ils sont pour toy. Ce n' est point vostre vaillance, mais c' est nostre destin, qui te cede: Vse doncques du temps, puis que tu l' as, car il n' est rien si moble; & recoy, Prince tres-heureux, ces vaillans hommes en ton obeissance, ce qui est le plus grand bien, qui iamais te pourroit advenir.* Belle quidem hæc omnia, & in honorem nationis Bohemicæ, sed fictè, & contra fidem omnium tàm antiquorum, quàm recentium auctorum. Quæ fuerit Bohemorum ad Carolum Imp. legatio, in sequenti §. ex probatis historicis refertur.

Lechonem] quod nomen variè in variis libris variatur, *Lech, Lecho, Becho, Letco, Zecho, Letho, Leo, Lesco, Letzo, Lechoneogo*, &c. Non fuit autem Polonorum Lechitarum Princeps, sed Bohemorum Czechitarum: quanquam eodem tempore in Polonia regnasse commemoretur Primislaus, cognomento Lestko, qui obiisse scribitur anno Christi 790. successoremque habuisse Lestkonem iuniorem, & hic iterum anno 797. defunctus Lestkonem tertium, vt memoriæ prodidit Hagecius in *Chron. Bohem. part. 1. anno* 790. *fol.* 37. *& anno* 797. *fol.* 39. Polonicarum rerum scriptores hunc Lechonem volunt fuisse Lescum eo nomine II. Poloniæ Ducem, qui vicinis suis Hungaris & Slauis auxilium contra Carolum M. Imperatorem ferens in prælio occubuerit; Herburtus *lib. 1. Hist. Polon. cap. 8. in fin.* Guagninus *Rer. Polonic. tom.* .. Neugebaur *lib. 2. Hist. Polon. fol.* 45. Cromerus *lib. 1. Rer. Polonic. in Lesco II. Duce, circa fin.* Frustra ergò miratur Vignerius, cur historiæ Bohemorum nullam mentionem faciant Principis sui siue Regis nomine Lechonis, quod plerique historiographi Bohemi Carolo Magno coætaneum faciunt Ducem Mnatam, cuius obitus refertur ad annum 804. & eius filium Wogenum, qui patri successerit anno 805. eo ipso scilicet, quo Lecho Dux Bohemorum in rebellione contra Imperatorem Carolum M. facta cecidit. Contra ea Hieronymus Henninges & Elias Reusnerus in *suis Genealogicis*,

Boregk in *Chron.Bohem.in Vneslao Duce VIII. fol.* 24. affirmare non dubitant, *Vinslaum siue Vneslaum ætatis prærogatiua Bohemiæ Principatu potitum, sociis armis cum fratre Vratislao contra Carolum Magnum resgessisse.* Æneas Syluius in *Hist.Bohem.cap.*9. Dubrauius *lib.* 2. *Histor.Bohem.fol.*16. hos asserunt Vorcii, quem Bohemi Wogenum vocant, fuisse filios, Mnatæ nepotes. Krantzius *lib.* 1. *Wandal. cap.*20. pro Vinslao scribit Vrislaum, filiumque facit Mnatæ Regis Bohemorum, & in Regno successorem; fratrem vero Vratislaum Silesiæ Ducem constituit, & Vrislao filium assignat Grezomislaum, quem Bulkawa & Hagecius Wogeni filium ac heredem faciunt, & Krizesomyslaum patrio idiomate indigetant; fratremque ei adscribunt Wratislaum, Ducem Satzensem. Quæ mirifica variatio posset alicui scrupulum iniicere, num vera sit Bohemiæ Ducum à Bohemis tradita series & successio: quum Bohemia tunc non vnum supremum Principem, sed complures Duces absolutè regnantes habuerit, vt probatæ historiæ testantur, & nos supra de Lechonibus diximus.

Qui audebat aciem opp.] aditu Hercinii saltus nostros prohibere, ait Auentinus *lib.*3. *Annal. Boior.fol.* 265.

Sub tributum] Einhardus in *Vita Caroli Magni Imp.* Cosmas Pragensis Episcopus *lib.* 1. *Histor.Bohem.in anno* 1040. Adamus Bremensis *lib.*1. *Hist.Ecclesiast.cap.*34. Helmoldus Buzouiens. Presbyter *lib.*1. *Historiar.Sclauor. cap.* 8. Vincentius Beluacensis in *specul. historial.lib.*24. *cap.*15. Krantzius *lib.* 6. *Wandal. cap.* 6. Paul. Æmylius *lib.*3. *Histor.Francor.* Paulus Constantinus Phrygio in *Chronic.Regum*, Hugvvald. Mutius *de Reb. Germanor. lib.*9. *fol.*70. Spangenberg. in *Chronic.Saxon.cap.*87. *in fin. & cap.*88. Cromerus *lib.*1. *Rer. Polonic.in Lesco III.fol.*23. *col.*2. Matthias à Michou in *Chron. Reg. Polon. lib.* 1. *cap.*19. Marq. Freherus in *Not.ad Pet.de Andlavv lib.* 2. *cap.*2. August. Vischerus in *Discurs. de Elect.Regis & Imp.Rom.conclus.*10. *n.*44. *quæst.*1. *in princ.* Gerlac. Buxdorffius in *Dissertat.ad Aur.Bull.cap.* 8. *lit. c.*

Vignerius] in Summario Historiæ Francor. lib. 8. & in Chronic. rer. Burgundic. annò 806.

Bonfinius] de Reb. Vngaric. decad. 1. lib. 9.

Trithemius] in Compend. Annal. de orig. gentis Francor. fol. 98.

Auentinus] Annal. Boior. lib. 4. fol. 265. & seq.

Padelbornensis] in Annal. Vitæ Caroli M. lib. 4. anno 805. indict. 12. & ibi Reineccius in *Annotat.*

12. Anno deincipe DCCCVI. in Bohemos iterùm rebellantes bellum renouatur. De qua expeditione Adhelmus scribit in hæc verba: *Missa est & manus de Baioaria & Alemannia atque Burgundia, sicut anno superiore, in terram Behemannorum, vastataque terra non minima portione, absque vllo graui incommodo regressa.* Et Rhegino Abbas Prumiensis: *Sclauis compressis ex hac parte, Bohemos cum Baioariis atque Alemannis aggreditur, eorumque terram ex maxima parte vastauit:* Nempe Carolus Magnus Imperator. Sigebertus, Abbas Gemblacensis: *Bethemani* (scribend. *Bechemani*) *Sclauis auxiliantibus vbique grassantur, sed à Carolo Imperatoris filio fortiter debellantur.* Hugwald. Mutius: *Boemi mittunt, qui pacem petant, qui obsides daturos, qui, quicquid iubeat, facturos polliceantur. Prorsus*

enim

enim erant fracti & victi, nam etiam perierat in oppugnandis castris eorum Lechon. Carolus imperat obsides, conditiones fœderis præscribit; quid singulis annis Carolo Magno tribuere debeant statuit, & reducit exercitum incolumem.

Adhelmus] in Annal. Francor. anno 806. Aimoinus *lib. 4. de Gest. Francor. cap. 94.* Rudolphus Fuldens. in *Annal. anno* 806. Fauchetus *lib. 7. Antiquit. Gallic. cap. 13.*
Rhegino] lib. 2. Chronic. anno 806. de Carolo Magno.
Sigebertus] in Chronograph. anno 806.
Mutius] de Reb. Germanic. lib. 9. fol. 70.

13. Cum populis Henetis, scilicet Bohemis & Polonis, assidua bella gessisse scribitur Ludouicus Pius Caroli Magni filius & successor, circa annum Domini nostri DCCCXXX.

Ioach. Curæus Archiater Glogouiensis, in *Annal. Silesiæ fol. 28.* Addit ibidem: *Anno 823. Francofurti iste Ludouicus principes Henetos ad se accersitos pacauit.* Quos ille putat Polonorum ac Bohemorum Regulos fuisse. Sed ei bona fide repugnant Adhelmus in *Annal. Francor. anno* DCCCXXIII. *in princ.* Aimoinus *de Gest. Francor. lib. 4.* Theganus, Chorepiscopus Treuirens. in *lib. de Gestis Ludouici Pij Imp.* qui Wilsorum Reges fuisse scribunt. Fuere quidem & isti Slaui, ex eadem patria, qua Bohemi, nempe Sarmatia, progressi in Germaniam, iisdem lingua, moribus ac ritibus vtentes, sed Imperio Germanico subiecti, pariter vt Bohemi, Moraui ac Poloni: de quibus idem Adhelmus anno DCCCXXII. *In quo conuentu* (scilicet Francfurtensi ad Mœnum) *omnium orientalium Sclauorum, hoc est, Abotritorum, Soraborum, Wilsorum, Behemannorum, Maruanorum, Predenecentorum, & in Pannonia residentium Auarum Legationes cum muneribus ad se missis accepit.* Eadem habet Aimoinus *lib. 4. de Gest. Francor.* Caluisius in *Chronolog. anno 822.* addit; *& caussas diiudicauit,* quod Aimoinus ab eo allegatus non dicit, sed anno demum sequenti 823. quo Wilsorum controuersiam de successione fratrum in Regno cognouit & composuit.

14. Post partitionem Imperii inter filios Ludouici Pii Imperatoris, Lotharium I. Augustum, Ludouicum II. & Carolum II. factam, quum per eam potentia imminuta, fratribus non admodum bene inter se conuenientibus, existimaretur, Bohemi rebellare ausi sunt, qui in partem ac ditionem Ludouici vnà pariter cum Morauis, Polonis ac Hunnis venerant, cum quibus non Ludouicus pater, sed iste filius assidua bella gerere coactus fuit subinde rebellantibus, & tributum dare recusantibus. Initium fecere anno DCCCXLVI. quum Ludouicus, domitis Morauis, & Rege eis imposito, *per Boemannos cum magna difficultate, & grandi damno exercitus sui regressus est.*

Sed iste filius] Rhegino Prumiens. lib. 4. Chronicor. anno 800. *His temporibus Ludouicus senior, frater Lotharij Imperatoris, plurima bella strenuissimè gessit aduersus Sclauorum gentem.*

Per Boëmanos] verba sunt Rodolphi Fuldens. in Annal. Francor. anno 846.

15. Anno DCCCXLVI. *Ludouicus Rex Germaniæ expeditionem in Vngaros ac Bohemos suscipit.*

Verba sunt Georg. Fabricii Chemnicens. *lib. 1. Rer. memorabil. Saxoniæ vniuers. anno* 946. Consentit Elias Reusnerus in *Isagog. histor. anno* 846. *fol.* 414. Lambertus Schafnabur. in *Chron. anno eod.* Sigebertus in *Chronolog.*

16. Anno Christi nati DCCCXLVIII. Ludouicus Rex è comitiis Confluentiæ habitis in Bauariam reuersus, *quasi mediante mense Augusto Boemanos eruptionem molientes per Hludouicum filium suum, missa aduersus eos expeditione, contriuit, legatosque pacis gratia mittere, & obsides dare coegit.*

Quasi mediante] ex eodem Rudolpho in anno 848. cuius verba transscripsit etiam Caluisius in *Chronolog. anno eodem.*

17. Anno DCCCXLIX. *Boemani more solito fidem mentientes contra Francos rebellare moliuntur: ad quorum perfidos motus comprimendos Hernustus Dux partium illarum & inter amicos Regis primus, comitesque non pauci, atque Abbates, cum exercitu copioso mittuntur. Barbari verò pro pace & securitate sua obsides se daturos, & imperata facturos per legatos ad Tachulfum directos promittunt, cui præ cæteris credebant, quasi scienti leges & consuetudines Sclauicæ gentis, &c. Erat quippe Dux Sorabici limitis* &c.

Verba sunt ex *iisdem Annalib.* Videatur insuper Vignerius in *Summar. Histor. Francor. lib.* 2. *anno* 848. Sigebertus in *Chronograph. anno* 850. Auentinus in *Annal. Boior. lib.* 4. Caluisius in *Chronolog. anno* 848. *& anno* 849. Georg. Fabricius *Rer. memorabil. Saxon. lib.* 1. *anno* 850. Elias Reusnerus in *Isag. histor. anno* 850. *fol.* 414.

18. Anno Christi DCCCLII. *Ludouicus Rex Pannoniam subegit, & Bohemos domum rediens cremauit.*

Marianus Scotus *lib. 8. Chronic. ætat. 6. anno* 852. Lambertus Schaffnaburgens. *de Reb. Gest. Germanor. anno* 846.

19. Anno Christi DCCCLVI. *Mense Augusto Hludouuicus Rex collecto exercitu, per Sorabos iter faciens, Ducibusque eorum sibi coniunctis, Dalmatas* (lege *Delmatas*) *prælio superat, acceptisque obsidibus tributarios facit. Inde per Boemanos transiens, nonnullos ex eorum Ducibus in deditionem accepit.*

Rudolphus Fuldens. in *Annalib. Francor. anno* 856. Quem sequitur Caluisius in *Chronolog. anno eodem.* Porrò *Delmatæ* Slaui, quorum heic fit mentio fuerunt in Misnia, in regione ab ipsis *Delmantia* dicta, vt obseruauit Pet. Albinus: sed *Dalmatæ* Slaui sunt in Illyrico, nunc Regno Hungariæ incorporati.

20. Anno Christi DCCCLVII. *Apud Sclauos* (verba sunt Auentini) *nationem Germaniæ magna tum populosam, tum ferocem, tumultuatum est. Schlauitza, Witzrachi Boiemiæ Dynastæ filius, cum fratre de potentatu contendit, fratrem Boiemia exigit.*

Prin-

Principatum occupat, & Regi nostro (Ludouico II.) *non est audiens dicto. Germanus ad Regem exul profugit, ab eoque Ducatum impetrat. Ernestus Dux limitis Septentrionalis Boiariæ, Rudolphus Præfectus Prætorio, Odgerus Episcopus Aichstadiensis, cum copiis in Boiemiam pergunt, exulem Boiemum vi reducunt, popularibusque imponunt. Schlauitza fuga sibi consuluit, ad Ratisolaum, Regem Morauiæ elapsus est.* Rudolphus Fuldensis, qui hoc tempore vixit, hanc expeditionem paulò aliter refert in hunc modum: *Otgarius Episcopus, & Hruodolfus Comes Palatii, & Hernustus, filius Hernusti Ducis, cum hominibus suis in Boemanos missi, ciuitatem Wiztrachi Ducis ab annis multis rebellem occupauerunt, expulso ab ea Scalaiugato filio Ducis Wiztrachi, qui tyrannidem tunc in ea exercebat. Quo per fugam elapso, & ad Rasticense conferente, frater eius, qui ab eo patria pulsus apud Czztiborum Sorabum exulabat, ad Regem fideliter veniens, loco fratris Dux constituitur.*

Auentini] Annal. Boior. lib. 4. fol. 316.

Rudolphus] in Annal. Francor. anno 857. vbi quem vocat *Scalaiugatum*, cum Pet. Pithœi editio *Sclauitagum*, Auentinus *Schlauizam* appellat. Verùm nec patris Wiztrachi, nec filii Sclauitagi, vlla fit mentio in historiis Bohemorum, apud quos tum Neklan regnasse memoratur. Sed habuit Bohemia illo tempore complures Duces supremo iure viuentes, nec vlli alteri, præter quàm Imperatori nostro, obnoxii: quales ab Hagecio commemorantur Wlatislawus Dux Satzensis; Krasnick, Dolisii filius, Dux Kaurezimensis, & alii, qui ardua cum Neklano Duce Pragensi bella gesserint.

21. Anno Christi DCCCLXIX. Maiore rursus vi Slauorum nationes pleræque, instigante Ratislao Morauo, aduersus Regem Ludouicum II. insurgunt. Bohemi terminos Bauariæ incursant: Sorabi & Silesii Thuringiam vastant. Rex Ludouicus Ratisbonæ quidem substitit, sed per Duces feliciter Bohemos ac Sorabos rebelles domuit, atque ad officium iterum redegit. *Behemi dextras sibi à Karlmanno dari petunt & accipiunt*, vt habent Annales Fuldenses.

Maiore rursus] Walafridus Strabo in *Continuat. Annal. Fuldens. anno 869.* Auentinus in *Annal. Boior. lib. 4. fol. 326.* Caluisius in *Chronolog. anno 869.*

22. Anno Christi DCCCLXXI. *mense Octobri*, vt habent Annales Fuldenses, *Rex Ludouicus in Baioriam profectus, contra Behemos irruptionem in Regnum suum molientes, tutores partium suarum misit, Arnum videlicet Episcopum, & Ruodolfum Comitem, aliosque cum eis.* Et Auentinus: *Rudolphus*, inquit, *Dux limitis Aquilonaris Boiariæ, Boiemiam inuasit, Boiemos ad obsequium redegit.*

Annales Fuldens.] in Continuat. Walafridi Strabonis, tum Monachi Fuldensis, postea Abbatis Augiensis, in *anno* 871.

Auentinus] in Annal. Boior. lib. 4.

23. Anno Christi DCCCLXXII. *Ludouicus Rex* (scribit Auentinus) *Reginoburgii conuentu habito, vindicare ab vltimo dedecore à Venedis* (id est, Slauis) *iniunctum*

nomen gentemq; Boiorum (Bauarorum) *parat. Quatuor exercitus ad diuersos Orbis cardines in Venedos arma mouere pracipit*, &c. *Luitprandus Archimystes Moguntinus cum Rheni accolis, cumque Lotharingiis, Boiemiam per saltus Hercynios vi penetrauit; manu ferroque viam fecit. Zentislaum, Vtislaum, Hermannum, Spotimarum, & Moslaum, Regulos quinque Boiemorum cum manu valida occurrentes, coniuratos Suatebogi* (Morauiæ Regis) *in fugam coniecit, multos occidit, plerosque in Multam amnem actos submersit, Boiemiam prædādo peragrat, cum triumpho reuertitur.* Apparet Auentino ad manum fuisse Annales illos quantiuis precii, quos Petrus Pithœus *Francorum*, Freherus *Fuldensium* nomine proscripsit. In illis hæc leguntur: *Quidam destinantur contra Behemos, qui, Dei adiutorio freti, Duces quinque, quorum ista sunt nomina, Zwentislan*, Witislan, *Heriman, Spoitiman, Moyslan, cum maxima multitudine sibi rebellare nitentes, in fugam verterunt, & alios quidem occiderunt, alios verò in fluuio Fludaha submerserunt; qui autem euadere potuerunt, in ciuitate defecerunt. Deinde, parte non modica illius prouinciæ depopulata, incolumes reuersi sunt. In hac expeditione Luitbertus Archiepiscopus primatum tenuit.* Audiatur & Vignerius scribens: *Ludouicus Rex misit exercitum contra Bohemos sibi ex instigatione Zuendebaldi, Morauiæ Ducis, rebellantes. Quibus feliciter superatis, quatuor eorum Duces, Zwentislaum, Witeslaum, Hermannum, Spolimarum, & Mislaum, profligauit. Huius expeditionis conductor erat Luitpertus Archiepiscopus Moguntinus: nec enim tum temporis inusitatum erat Episcopos & Abbates bella sequi, & præliis interesse.*

Auentinus] Annal. Boior. lib. 4. fol. 336. Adde Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.* 105. *anno* 871. Caluisius in *Chronolog. anno* 872.

Annales illos] quos Rudolphus, Presbyter & Monachus Fuldensis, inchoauit, & perduxit vsque ad annum DCCCLXIIII. continuauit Walafridus Strabo, tum Monachus Fuldensis, Rhabani Abbatis discipulus, vt diximus. In cuius verbis quædam mendosa irrepserunt vitio scribentium, vt mihi persuadeo. Nam pro *Fludaha*, Pithœi editio habet *Fuldaha*: rescribendum ex Auentino, *Muldaha*, quæ ciuitatem Pragensem interlabitur, de qua intelligi debet, quod sequitur, *in ciuitate defecerunt*, scil. Pragensi. Dein nomina propria Ducum ex Vignerio restituēda mutato *n*, in *u*. exigente etiam idiotismo Bohemico, nempe *Zwentislau, Witislau*, & *Moislau*. Nec iniuria quis dubitare etiam hoc loco posset, cur nulla fiat mentio Neklani, qui hoc anno Ducatum Pragensem possedisse à Bohemis asseueratur, defunctus anno sequenti 873. relicto filio Hostiwito, eiusdem Ducatus possessore: quum scriptores istorum Annalium illo ipso tempore vixerint, quo res erant gestæ, & Abbas eorum Sigehardus inter potissimos expeditionis illius Ductores memoretur.

Vignerius] in Summar. Histor. Francor. lib. 2. anno 872.

24. Anno DCCCLXXIIII. Ludouicus Rex Bohemos supplices ac deditios, & tributa afferentes, in gratiam recepit.

Walafridus in *Annal. Fuld. anno* 874. Caluisius in *Chronolog. anno eodem.*

25. Anno Christi DCCCLXXVI. *Ludouicus Pius, Cæsar magnus, obiit. Ipse Boemannos, Sorabos, Sliusos, & cæteros Slauorum populos ita perdomuit, vt tributarios efficeret.*

ret. Et Krantzius inquit: *Quum sæpe aliàs illa prouincia* (Bohemia) *conflictaretur Romanis Imperatoribus, dedit manus Ludouico Germaniæ Regi, Ludouici Imperatoris filio.*

Ludouicus] Verba sunt Adami Bremensis *lib.1.Histor.Ecclesiast.cap.34.* quæ totidem syllabis repetit Albertus Stadensis in *Chronic.anno* 876. Et Bohemos Ludouico tributa pependisse, asserit etiam Krantzius *lib.2.Wandal.cap.28.*

Krantzius] lib.6.Wandaliæ cap.6.

26. Anno Christi DCCCLXXVII. *Sclaui, qui vocantur Linones & Sliusi, eorumque vicini, defectionem molientes, solitum dare censum renuunt. Quos Hludowicus* (III.) *Rex, missis quibusdam fidelibus suis circa mediam quadragesimam sine bello compressit, acceptisq; obsidibus nonnullis & muneribus non paucis eos sub pristinum redegit seruitium.*

Ex Walafridi Strabi *Continuat.Annal.Fuldens.in anno* 877. Fuit iste Ludouicus hoc nomine III. superioris filius secundogenitus, frater Carolimanni Regis Romanorum & Caroli Crassi Imperatoris. Sed quia ei in partitione Regni obtigerat Slauania extra syluam Bohemicam, vicini Silusorum non possunt intelligi Bohemi, vt Auentinus putat, quòd horum terras Carolomannus Cæsar creuerat.

27. Anno DCCCLXXX. sub Carolo III. Imp. scribit Strabus: *Sclaui, qui vocantur Dalmatii,* (leg. *Delmatii*) *& Behemi, atque Sorabi, cæterique circumcirca vicini, audientes stragem Saxonum à Nortmannis factam, pariter conglobati, Thuringos inuadere nituntur, & in Sclauis circa Salam fluuium Thuringis fidelibus prædas & incendia exercent. Quibus Poppo Comes & Dux Sorabici limitis occurrit, & diuino auxilio fretus eos prostrauit, vt nullus de tanta multitudine remaneret.* Sanè ipsi Bohemi apud Hagecium fatentur, & Cæsareis Legatis referunt, Borziwogium Ducem à Carolo III. Imp. fuisse deuictum, & Bohemis tributum impositum, quod hactenus fideliter soluerint, & in posterum præstare non grauentur.

Strabus] in d.anno 880.

Hagecium] in Chronic.Bohem.part.1.anno 1040.

28. Anno DCCCXC. scribit Rhegino, Prumiensis Abbas: *Arnolphus Rex* (Imperator) *concessit Zundebolch Marahensium Sclauorum Regi Ducatum Behemensium, qui hactenus Principem suæ cognationis ac gentis super se habuerant, Francorumque Regibus fidelitatem promissam inuiolato fœdere conseruauerant,* &c. *Quæ res non modicum discordiarum & defectionis præbuit incitamentum. Nam & Bohemi à fidelitate diutius custodita recesserunt, & Zundebolch ex adiectione alterius Regni vires non paruas sibi accessisse sentiens, fastu superbia inflatus contra Arnolphum rebellauit.*

Rhegino] in Chronic.anno 890. Repetit Sigebertus Gemblacensis in *Chronolog.anno* 893. Cosmas Pragensis *lib.1.Chronic.Bohem.fol.8.* Val.Anshelmus Ryd in *Catalog.annor.& Principp.fol.62.* Caluisius in *Chronolog.anno* 890.

29. Anno DCCCXCIII. Bohemi ita rebellantes ab eodem Arnulpho Imperatore bello petitiac domiti, in ius ditionemque Imperii Germanici rursum rediguntur.

Krantzius *lib.6. Wandaliæ cap.6.* Cuspinianus *de Cæsaribus in Arnulpho.* Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.* 112. Pet. Albinus in *Chronic. Misniæ.* Calaminus in *Rudolphottocaro act.2. sce.2. num.*11. Caluisius in *Chronolog. anno* 893.

30. Anno DCCCXCVII. legitur in Annalibus Fuldensibus: *Contigit, vt gentis Behemitarum Duces ad Imperatorem Arnulphum, qui tunc temporis ciuitate Ratispona moratus est, aduenerunt, offerẽtes ei munera Regia, & sua suorumq; fidelium suffragia, contra eorum inimicos, Marahabitas scilicet, postulantes, à quibus sæpe, vt ipsi testificati sunt, durissimè compremebantur. Quos ergo Duces Imperator gratuito suscipiens, verbaque consolationis ex pectoribus abundantius inseruit, & lætabundos donoque honoratos patriam in suam abire permisit; totumque illius anni tempus autumnale finitimis in locis Aquilonaribus Danubii Ymbrisq; fluminis sese sustentauit, hac etiam ratione, si supradictæ genti necessitas auxilii sui immineret, paratus cum suis fidelibus existeret.*

Annalib. Fuldens.] in Continuatione Strabi anno 897. Adde Caluisium in *Chronolog. anno* 898.

31. Anno DCCCC. Arnulpho Imperatori defuncto successit Ludowicus filius eius, ætate etiamtum paruulus: qui Bohemis pacatis ac morigeris vsus esse videtur, quippe qui eum in expeditione aduersus Morauos rebelles instituta sint secuti, transitumque per Bohemiam liberum, exercituique commeatum concesserint.

Strabus in *Continuat. Annal. Fuldens, anno* 900. Fuit hic Ludouicus Rex hoc nomine IV. sub tutela Ottonis Saxonum Ducis: de cuius electione & assumptione videatur Hattonis Archiepiscopi Moguntini Epistola ad Papam infrà in *Append. sub anno* 901.

32. Anno DCCCCII. referuntur Hungari per Morauiam in Bohemiam irruisse, & occisis duobus gentis Principibus, depopulataq; regione, in Austriam porrò & Bauariam perrexisse.

Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.*113. *anno* 902.

33. Anno DCCCCXVII. Conrado I. Regi, superioris Ludouici IV. successori & agnato, Bohemos fuisse subiectos, páret ex rescripto quodã Henrici I. Regis ad Arnulphum Bauariæ Ducem exarato apud Auentinum. Hic Conradus est vltimus Regum seu Imperatorum stirpis Frãcicæ, qui in Germania regnauerunt: nunc ordo exigit, vt ad Saxonicam prosapiam transeamus.

Auentin.] Annal. Boior. lib.4. fol.377. in fin. Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.*119. *anno* 922.

Caput III.

REBELLIONVM BOHEMICARVM CONTINVATIO, translato ad Saxones Imperio. Quorum primus Henricus Auceps Hydram hanc aggressus, vicit quidem ac secuit, sed capita eius alia atque alia

lia succreuerunt vsque ad Henricum II. Saxonici generis Imperatorem, hoc est, ab anno Christi nati DCCCCXX. vsque ad annum MI.



SCRIBIT Martinus Cromerus, Episcopus ac Princeps Vladislauiensis Polonus, de Bohemis: *Nec ita tamen gens ea quieuit, & Germanorum iugum pertulit, quin subinde eis negocium facesseret.*

Cromerus] lib. 2. de Reb. Polonorum, fol. 29. col. 1. Cui adstipulantur Alber. Krantz. *lib. 6. Wandal. cap. 6.* Petrus Heigius *Illustr. quæstion. part. 1. quæst. 3. num. 41.* Ventura de Valentia siue Ioan. Valentinus Wintherus in *Parthen. litig. lib. 2. cap. 8. n. 18.*

2. Anno Christi nati DCCCCXX. de Henrico I. narrat Albertus Stadensis: *Rex Boemiam ingreditur, ipsaque tributaria facta, in Saxoniam reuertitur.* Et Curæus Glogouiensis: *Bohemi, & cæteri Sclaui, ab Henrico Aucupe grauiter cæsi sunt, & plerique ex illis deuicti & domiti. Principem Bohemicum captum coegit, vt fieret tributarius Romani Imperii. Et tunc constituit Marchiam Lusaticam* &c.

Stadensis] in Chronic. anno 920. Gryphiander *de Weichbild. Saxon. cap. 25. num. 16.* Krantz. *lib. 3. Saxon. cap. 7.* Elias Reusnerus in *Isagog. histor. fol. 419.*

Curæus] in Annalib. Silesiæ anno 920. fol. 28.

Principem Bohemicum captum] Spitigneum vocat Auentinus *Annal. Boiorum lib. 4. fol. 486.* Wigul. Hundius in *Metropol. Salisburgens. in Episcopis Ratisponens. cap. 8. anno 920.* Wenceslaum verò Nicol. Cisnerus IC. in *Orat. de Othone III. Imp. & Institut. Elector.*

Tributarius] Bohemiam Imperio stipendiariam fecit, ait Cisnerus *dict. loco*, id est tributariam. Christoph. Heluicus in *Chronolog. synops. hist. vniuersal. in monarch. 4. fol. 82.*

3. Anno DCCCCXXI. *Heinricus Rex* (ait idem Stadensis) *Vngros quidem multis & grauibus præliis triumphauit, itemq; Bohemos & Sorabos à prioribus Regibus domitos, & cæteros Sclauorum populos vnà, grandi prælio ita percussit, vt residui, qui pauci remanserant, & Regi tributum, & Deo Christianitatem vltrò promitterent.*

Stadensis] in d. Chronic. anno 921. Mycillus in *Epigrammat.*

Tributum & Christianitatem] Gobelinus Persona in *Cosmodrom. ætat. 6. cap. 47.* Hundius *d. cap. 8. fol. 60.*

4. Anno DCCCCXXII. Heinricus Rex cum Arnulpho Bauariæ Duce in Bohemiam profectus, Ducem gentemque Bohemorum ad obsequium redegit.

Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap. 119. anno 922.*

5. Anno DCCCCXXVIII. scribit Rhegino: *Heinricus Rex Boemos hostiliter inuasit, & præstante Deo fortiter vicit.* Addit Trithemius, ab eo tunc Pragam obsidione cinctam, & Wenceslaum Ducem in fidem Imperii receptum.

Rhegino] Chronicor. lib. 2. anno 928. Reusnerus in *Isagog. hist. anno 928. fol. 419.*

Trithemius] in Chronic. Hirsaugiens. & ex eo Caluisius in *Chronolog. anno 928.* Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap. 122. in fin.*

6. Anno DCCCCXXX. referuntur ab rerum gestarum scriptoribus, quæ

Q tamen

tamen sub initium Imperii ab Henrico gesta. Non piget apponere ipsamet auctorum verba fidei faciendæ caussa. Witikindus de Rebus Gestis Saxon. lib.1. *Posthac Pragam adiuit cum omni exercitu, Bohemorum urbem Regemque eius in deditionem accepit. Frater tamen erat Bolizlaui, qui, quamdiu vixit, Imperatori fidelis & vtilis mansit. Igitur Rex Bohemias tributarias faciens, reuersus est in Saxoniam.* Intelligit S. Wenceslaum Martyrem, quem Bohemici scriptores, Cosmas, Bulkawa, Hagecius, Dubrauius, Boregkius, à fratre Bolislao occisum produnt anno 929. sed Germani nostri, qui illis temporibus vixerunt, aut propius afuerunt, fratricidium hoc ad Ottonis I. Imper. ætatem producunt, cui VVenceslaus peræquè ac patri Henrico, fidam operam & obsequium constanter exhibuerit. Hermannus Contractus Comes Veringensis: *Henricus Rex Boemiam petit.* Conradus à Liechtenaw Abbas Vrspergensis: *Posthac adiit Pragam Boemorum vrbem, Regemque eius accepit in deditionem, qui erat pater* (leg. *frater*) *Bolizlai: qui, quamdiu vixit, Regi fidelis & vtilis fuit. Boemia itaque tributaria facta, Rex reuersus est in Saxoniam.* Sigebertus Glembacensis: *VVenceslaus Princeps Boemiæ à Rege Henrico in Praga vrbe obsessus, se & vrbem Regi dedit, & impositam Boemiæ multam tributi pecuniam soluit.* Hugwald Mutius: *Rebus* (in Dalmatia & Hungaria) *ordinatis, vertit signa contra Boemos, quos victos, eorum vrbibus expugnatis, captoque Rege tributarios fecit.* Krantzius: *Pragam quoque Bohemorum metropolim, ex eiusdem gentis* (scil. Slauicæ) *societate oppugnat, Regemque illius in eam perducit necessitatem, vt se dedat. Pater* (leg. *frater*) *hic erat Boleslai, Henrico fidelis & promptus per omnem reliquam ætatem. Sic primùm facta est Bohemia Regi Romanorum Saxonumque Principi tributaria: quamuis & antea per maternum Henrici auum, Imperatorem Arnulphum, victo Rege Morauorum, cui tum Bohemia quoque parebat, iugum acceperat Romanæ ditionis.* Goltzius: *Bohemiam ingressus Pragensem ciuitatem deuicit, Regemque illorum ipse comprehendit, atque ita quidem Boemia Imperii legibus parere coacta fuit.* Strada: *Pragam Bohemorum vrbem, vnà cum Duce suo Venceslao, in deditionem accepit, legibusque Imperii subiecit.* Cromerus Polonus: *Boemi quoque ab eodem Henrico deuicti, in fide eius Duce VVenceslao, viro pio & sancto, permanserunt, donec Boleslaus, interfecto per summum scelus fratre VVenceslao, dominatum inuasit,* &c. Deniq; Fabricius Chemnicensis: *Imperator in Zechorum prouinciam, quæ Bojemia est, mittens exercitũ, Pragam metropolim cum Duce Venceslao in deditionem accipit, & gente ista sibi tributaria facta, Bouslaum Ducis fratrem, totius vitæ tempore habet socium & amicum fidissimum.*

Contractus] in Chronic. anno 930. Albertus Stadensis in *Chronic. anno* 931. Matthæus Mareschalcus de Bappenheim in *Chronic. Austral. anno* 932.

Vrspergensis] vel potius Schwartzahensis in *Chronic. in Henrico I. Cas. fol.* 201. Schwartzahense hoc Chronicon ab Vrspergensi fuit continuatum, vt exserte scriptum legi in vetusto Codice membraneo.

Sigebertus] in Chronograph. anno 930.

Mutius] de Reb. Gest. Germanor. lib. 12. in Henrico Aucupe fol. 96.

Krantzius] lib. 3. Saxoniæ, cap. 7. in fin.

Goltzius] in Imperator.imaginib.in Henrico I. cap.124.

Strada] in Epitom.thesauri antiquitat.in Henrico Aucupe.

Cromerus] lib.2.de Reb.Polonic.fol.28.

Fabricius] lib.2.Origin.Saxon.in Henrico I. Imp.Aucupe, anno 919.& lib.1.Rer.memorabil.Saxon.vniuers.anno 929.

7. Huc redit summa denique, Bohemos ab Henrico I. Rege fuisse sub Imperium populi Germani ditionemq; subiunctos, fidelitate ab eis exacta, & tributo annuo iterũ imposito: eorumq; Ducem Wenceslaum inter Principes Imperii Grmanici allectum eodem iure iisdemque priuilegiis, quibus Franci, Alamani, Bauari, Saxones vtuntur fruuntur, vt suo loco videbimus.

Bohemos ab Henrico] Cuspinianus in *Cæsarib.in Henrico I.Imp.* Ioan.Baptista Egnatius in *Epitom.de vita Cæsar.in Henrico I. Aucupe.* Sebast. Francus *part.2.Chronic.fol.446.* Melanchthon *lib.4.Chronic.* Munsterus *lib.3. Cosmograph.cap.12.& cap.18.* Georg.Sabinus *lib.1.de Cæsar.German.in Henrico Aucupe.* Riuander in *Chronic.Thuring.* Nicol.Reusnerus in *Cæsarib.* Calaminus in *Rudolphottocaro act.2.scen.2.n.12.*

Tributo] Helmoldus *lib.1.Chronic.Sclau.cap.8.* Paulus Constantin.Phrygio in *Chronica Regum.* Krantz.*lib.6.Wandal.cap.6.* Freherus in *Not.ad Pet.de Andlaw lib.2.cap.2.* Cromerus *lib.2.Rer.Polonic.in Lesco IV. Duce,fol.29.col.1.* Buxdorffius in *Dissertat.in Aur.Bull.cap.8.conclus.1.lit.C.* Cluten in *Syllog.rer.quotidian.conclus.24.lit.E.* Vischerus in *Discurs.de Elect.Regis & Imp.Rom.conclus.10.num.44.quæst.1.*

8. Superioribus, ceu Epimetron quoddam, addamus adhuc vnum atque alterum testimonium de subiugatione Bohemorum per Henricum Aucupem facta. Adamus Bremensis Canonicus: *Heinricus Rex, iam tunc à puero timẽs Deum, & in eius misericordia totam suam habens fiduciam, Vngros quidem multis grauibusq; prælijs triumphauit; item Bohemos & Sorabos ab aliis Regibus domitos, & cæteros Slauorum populos vno grandi prælio ita percussit, vt residui, qui pauci remanserant, & Regi tributum, & Deo Christianitatem vltrò promitterent.* Rhenanus, harum rerum diligentissimus indagator, scribit: *Henricus, Germaniarũ Rex, qui Chonrado Franco successit, Sclauinos Bohemos tributarios Regno Germanico fecit, quod hodie Romanum Imperium appellatur.* Elias Vinetus: *Is Vngaros vicit, Sclauos subegit, Dalmatos tributarios fecit, Boemos Imperii legibus subiecit.* Anshelmus Ryd: *Bohemis igitur, Sclauis, Dalmatis, Danorum, Normannorum, Abodritarumq; Regibus victis, tributum & religionem imperauit.* Circumferuntur deniq; versus antiqui ab incerto quodam Germano Poëta imagini Henrici huius subscripti, in queis sub Regis persona legitur:

> Wend/ Dänn/ Sorb/ Behmen/ Marcomann/
> Delmantz/ macht ich mir vnderthan.

Adamus] lib.1.Histor.Ecclesiastic.cap.48.

Rhenanus] lib.2.Rer.Germanic.cap.10.fol.168.

Vinetus] in *Appendice Sex.Aur.Victor.de vit. Cæsar.Roman.in Henrico I.Aucupe.* Eadem habent Guilielm.Rouillius in *Promptuar.iconum part.2.fol.138.* Bapt.Egnatius *de Roman.Principp.lib.3.*

Ryd] in Catalog.annor.& Principum, in Henrico I. Aucupe, fol.45.

Versus antiqui] quos refert Spangenberg. in *Chronic. Mansfeld. vel Saxon. cap.127. in fin.* Michael. Saxen in *Chronic. Cæsar. in Henrico I. Imp.* Et memini me anno 1612. hos versus Vinariæ, in Palatio Ducis, subscriptos imagini Henrici Aucupis legisse.

9. Anno Christi nati DCCCCXXXVI. patri Henrico successit Otto I. Imperator, qui, vt vindicaret parricidium in Bolislaum Bohemiæ Ducem in fratre Wenceslao, proditoriè & atrocissimè trucidato, commissum, grauia cum eo pariter & Bohemis bella per annos amplius quatuordecim gessit. Sic enim scribit Anselmus Ryd: *In Boleslaum Bohemiæ Ducem, Vincelai illius in Sanctos relati fratris cædem, quatuordecim annorum bello, vastata gente, vindicauit.* Andreas Presbyter Ratisponensis: *Huius Ottonis temporibus S. Wenceslaus Dux Bohemiæ, inuidia fratris sui, occiditur. Propter quod ipse Otto Bohemiam quatuordecim annis impugnans totam deuastat.* Parricidium hoc patratum anno primo Ottonis Regis primi, Rolewinckius affirmat.

Ryd] in Catalog. annor. & Principum, in Othone I. Imp. fol.45. Porrò parricidium isthoc Cosmas Pragens. *lib.1. Chronic. Bohem.* & Caluisius in *Chronolog.* referunt ad annum Christi 929.

Andreas] in Chronic. Ducum Bauar. in Ottone I. Imp. Eadem narrant Procopius Lupacius in *Ephemerid. 28. Septembr.* Wernerus Rolewinck in *Fascicul. tempor. anno 943.* Paulus Constantin. Phrygio in *Chronica Regum anno 936.* Sebast. Francus in *Chronic. part.2.* Becherer in *Chronic. Thuring. fol.175.* Casp. Goldwurm in Kirchen Calender *fol.260.* Abraham Saurius in *Calendar. histor. 28. Septembr.* Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.128.* Stumpfius *lib.2. Chronic. Heluetior. cap.19. in princ.* Cromerus *lib.2. Rer. Polonic. in Lesco IV. Duce, fol.29. colum.1.*

10. Auentinus in Boicis narrat: *Boleslaus Boiemorum Regulus, occiso fratre Wenceslao, quem Otto Ducatu Boiemiæ præfecerat, eidemque Pragæ Tuto Episcopus Reginoburgensis templum D. Vito dicarat, Ottoni rebellat.*

Auentinus] Annal. Boior. lib.4. fol.380.

11. Witikindus Corbeiensis: *Intereà Barbari* (sic vocat Bohemos) *ad nouas res moliendas desæuiunt, percussitque Bolizlaf fratrem suum, virum Christianum, & (vt ferunt) Dei cultura religiosissimum: timensque sibi vicinum Subregulum, eò quòd paruisset Imperiis Saxonum, indixit ei bellum. Qui* (scilicet Subregulus Bohemorum) *misit in Saxoniam ad expostulanda sibi auxilia. Mittitur autem ei Æsis cum legione Mersaburiorum, & valida manu Hasiganorum, additurque ei exercitus Thuringorum,* &c. Et mox: *Pergensque inde* (Bolizlaus Dux Bohemiæ) *ad vrbem Subreguli, primo eam impetu cepit, & vsque in hodiernum diem solitudinem fecit: perdurauitque illud bellum vsque ad quartum decimum Regis imperii annum: ex eo Regi fidelis seruus* (Bolizlaus Dux) *& vtilis permansit.* Et posteà: *Rex autem cæsa hostium multitudine, & cæteris tributariis factis, reuersus est in Saxoniam.*

Witi-

Witikind.] de reb. gest. Saxon. lib. 2. circa princ.

12. Anno DCCCCXXXVI. scribit Sigebertus: *Otto Imperator contra Sclauos proficiscitur.* Et incertus Monachus S. Afræ Augustanus: *Cum Imperator Otto gentem Slauorum cum exercitu inuadere voluisset, & Otto, qui tunc Dux erat Alamannorum & Bavvariorum, in adiutorium eius venire cum Alamannis & Noricis paratus esset, Hainricusque Episcopus Pazovvensis ire se cum illo promitteret,* &c. *Imperator autem Otto cum Dei clementia liberatus à Sclauis, venit* &c.

Sigebertus] in Chronograph. anno 936.
Monachus S. Afræ] lib. 1. de vita & miracul. S. Vdalrici Episcopi cap. 28. & ibi Welserus *in Not.*

13. Anno DCCCCXXXVII. Otto Imperator expeditionem in Bohemiam suscipit, Ducem Boleslaum rebellantem vincit, subiicit, & Imperio restituit.

Caluisius in *Chronolog. anno* 937. Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.* 118. Becherer in *Chronic. Thuring. fol.* 175.

14. Anno DCCCCXXXVIII. scribit Sigebertus: *Princeps Boemiæ VVenceslaus à fratre suo Boizlao occiditur, ambitione Principatus seducto, in cuius vltionem Rex Otto bellum Boizlao indixit,* &c. Addit Reusnerus, *Bohemis deuictis tributum hoc anno impositum*: Huttichius, *Boleslaum regno depulsum.*

Sigebert.] in Chronograph. anno 938. Cardinal. Baronius *Annal. Ecclesiastic. tom.* 10. *anno* 938. *n.* 8.
Reusnerus] in Basilic. genealog. in stirpe Ascan. in stemmat. 2. Comitum Ascan. & Ballensted. fol. 428.
Huttichius] in Vitis Imperator. & Cæsar. in Ottone I. Imp. & ex eo Vinetus in *Append. Aur. Victoris, de vita Cæsar. in Ottone II. Imp.*

15. Anno DCCCCXL. scribit idem Sigebertus: *Rex Otto Boizlaum bello superat, &c. Boemiam deuastat.* Et Augustinus, Præpositus Brunnensis in Morauia; *Otto Cæsar parricidium, quo Boleslaus Venceslaum fratrem interfecit, ferre non valens, Boleslaum vsque adeò persecutus est bello, vt Boemiam etiam suæ ditioni subiecerit.*

Sigebert.] in Chronolog. anno 940.
Augustinus] in Catalog. Episcopor. Olomucens. in Ioanne I. Episcopo. Iohan. Pistor. Niddanus, Protonotarius Apostolicus & Consiliar. Cæsar. in *Indice illustrium Germ. scriptor. tom.* 1. *verb. Otho Magnus Imp.* Zach. Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Regum Bohem. in Boleslao Sæuo.*

16. Anno DCCCCXLI. refert Krantzius de Bohemia; *Ab Ottone Magno parêre iussa sæpe retraxit colla iugo.* Iacob. Gordonus Societat. Iesu; *Othonus I. Imperatoris Duces contra Boleslaum, impium vsurpatorem Bohemiæ, qui S. Venceslaum fratrem natu maximum occidit, pugnant* &c.

Krantz.] lib. 6. Wandal. cap. 6.
Gordonus] in Opere Chronolog. in serie rer. gestar. anno 941.

17. Anno DCCCCXLIX. vt referunt quidam historici, Otto Imperator, suasu Michaelis Episcopi Ratisponensis, vt vlcisceretur cædem VVenceslai, & ecclesiam defenderet contra Boleslaum fratricidam, eidem bellum infert, & supplicem in has conditiones recepit: vt fidem Christianam colat, de commisso fratricidio pœnitentiam canonicam agat, exules Christianos reuocet, & vasallus sit Imperii. Sed alii hoc ad sequentem annum referunt.

Quidam historici] Caluisius in Chronolog. anno 949. Ioan. Funccius in *Chronolog. an.* 949. Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap.* 135. *anno* 949. Georg. Fabricius *lib.* 2. *Rer. memorabil. Saxon. anno* 949.

18. Anno DCCCCL. scribit Rhegino: *Bohemorum Princeps Bolizlaus Regi rebellat, quem Rex validissima manu adibat, suaque per omnia ditioni subiecit.* Sigebertus; *Rex Otto in Boiemiam contra Boizlaum proficiscitur. Boizlaus verò Regi reconciliatur, eique tandem feliciter subijcitur.* Withikindus) *Illo tempore Rex proficiscitur in militiam cõtra Bolizlauum Regem Bohemorum, & quum capienda esset urbs, qua nuncupatur Noua, in qua clausus obsidebatur Bolizlaui filius, prudenti Rex consilio diremit prælium, ne miles in rapiendis hostium spoliis aliquod periculum incideret. Considerata itaque virtute Regis, ac innumera multitudine exercitus, Bolizlaf vrbe egressus, maluit tanta maiestati subijci, quam vltimam perniciem pati, sub signisque stans, & Regem audiens, responsaque reddens, veniam tandem promeruit. Inde plena victoria gloriosus factus Rex Saxoniam regressus est.* Krantzius de Ottone I. Imp. *Primùm Barbaris ad nouas res exilientibus, Bolislaus Dux Bohemiæ VVenzelaum, fratrem suum, Regno Romano fidelem Christo deuotum, percussit. In cuius vltionem quum Rex Otto exercitum mitteret aduersus Bolislaum* &c. *Et perseuerauit assiduum bellum vsque ad decimum quintum Regis Ottonis annum. Ex eo Regi Ottoni reconciliatus, fidelis in finem vsque permansit.*

Rhegino] lib. 2. Chronicor. anno 950. quem verbatim libauit Cosmas Pragensis *lib.* 1. *Chronic. Bohem. anno* 950.
Sigebert.] in Chronolog. anno 950.
Witichindus] de Reb. gest. Saxon. Impp. lib. 8.
Krantz.] lib. 3. Saxoniæ cap. 32. Adde Boregkium in *Chron. Bohem. part.* 1. *fol.* 52. Cilnerum in *Orat. de Othone III. Imp. & Institut. Elector.* Hagecium in *Chron. Bohem. part.* 1. *anno* 964.

16. Sic ergò subacta ac triumphata Bohemia, Dux Boleslaus deinceps fidus imperio ac constans permansit, vt Principem Regno Germanico deuotum par & æquum erat: ipsaque Bohemia Imperio nostro incorporata cœpit nobile eius membrum censeri, vt non multò post digna habita fuerit, cui excellentissimus Officii Septemuiralis & Electoriæ dignitatis honos tribueretur.

Subacta Bohem.] Gobelinus Persona in *Cosmodrom ætat.* 6. *cap.* 47. Flau. Blondus *lib.* 2. *decad.* 2. Bonfinius *de reb. Vngar.* Auctor *antiqui Chronic. Coloniens. in Othone I. Imp. fol.* 128.

Carion.

Carion. *Chronicor.lib.3.in Othone I.* Sebast.Francus in *Chronic.part. 2.fol.* 454. Wimphelingus in *Epitom.rer.German.cap.*28.Cuspinianus *de Cæsarib.Rom.in Othone I.*Micyllus & Vrsinus Velius *in Epigrammat.*Spiegelius in *Schol.ad Gunther.lib.*7.Io.Bapt.Egnatius de *Roman.Principp.lib.*3. Melanchthon *lib.*4.*Chronic.*Georg.Sabinus *lib.* 1. *de Germ. Impp.in Ottone I.* Carolus Stephanus in *Diction. histor. verb. Boizlaius*, Munsterus *lib.* 3. *Cosmograph.cap.*12.Elias Vinetus in *Append.Aur.Victoris de vita Cæsar.Roman.* Cromerus *de Reb.Polonic.lib.*2.*fol.*28.Thom.Iordanus in *Annotat.ad Dubrauij lib.* 5.*lit.a.*Nic.Reusnerus in *Cæsarib.*Calaminus in *Rudolphottocaro act.*2.*scen.*2.*n.*15. Borcgk in *Chronic.Bohem.part.*1.*fol.*52. Abrah.Bucholtzerus in *Indic.Chronolog.* Elias Reusnerus in *Isago.hist. anno* 952.*fol.*421.

Imperio incorporata] idem Auctor *antiqui Chronic. Colon.* der Chronica von der hylligen Stadt Cöllen in *Ottone I.Imp.fol.*129.

Officij Septemuiralis] quod anno 964.Boleslaus iste ab Ottone Magno accepit, vt nimirum esset supremus Coquinæ Imperialis Magister, qui nunc Archidapifer dicitur,in eiusque rei documentum ipse posterique eius Bohemiæ Duces ahenum seu caldarium in campo ignito gererent in armorum suorum insignibus,vt scribit Hagecius *par.* 1.*anno* 964.*fol.*99. Sed mutatis postea per Ottonem III. Imp. Officialibus, Bohemo fuit Archipincernæ munus assignatum, & Bauaro Archidapiferi; quod à Bauariæ Ducatu, in Palatinatum Rheni esse tanslatum auctoritate Caroli IV. Imperatoris, *Aurea Bulla* nobis fidem facit.

20. Anno DCCCCLV. *Agareni*, id est, Hungari, in Bohemiam irruentes, ab Ottone Magno Imperatore, & Boleslao Duce Bohemiæ, vincuntur, capto Rege illorum Lele, & toto exercitu ad internecionem deleto.

Hepidannus Cœnobita S.Galli, in *Annalib.anno* 955.

21. Anno DCCCCLXXIV. *Heinricus Boiariorum & Abraham Episcopus, cum Bolislao & Misichone inierunt contra Imperatorem prauum consilium.*

Lambertus Schafnaburgens. *de Reb. Gest. German. anno* 974. Intelligit autem Bolislaum Bohemiæ, & Misichonem Poloniæ Duces, cum quibus ille contra Imperatorem Ottonem I. post patris obitum conspirarunt.

22. Anno DCCCCLXXV. Otto II. Imperator celebrem conuentum Ordinibus Imperii Vinariam Thuringiæ, tum villam Regiam, indixit, in quo frequentes Proceres comparuere, & inter eos Rex Daniæ accedens, cum Imperatore conuenit de iure veteri, quo Reges Daniæ erant Imperatoribus obligati. Boiemus & Polonus vocati, neque ipsi venerunt, neque legatos miserunt.Eam ob caussam expeditio in vtrumque, tamquam rebelles Imperii, decernitur, ditiones bipartitis exercitibus inuaduntur, ferro vastantur & concremantur, donec ibidem quoque restituerentur, quæ videbantur ex re & dignitate communi esse, & vterque Dux ad Imperii obsequium reduceretur.

Idem Schafnaburgens. in *anno* 975. Georg.Fabricius *Rer. memorabil. Saxon. vniuers. lib.* 2. *anno* 975.(vbi tamen perperàm ponit *Wismariam*, Saxoniæ vrbem maritimam, pro Vina-

Vinaria) Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.* 146. Becherer. in *Chron. Thuring. anno* 975. *fol.* 184. Caluisius in *Chronolog. anno* 975.

23. Anno DCCCCLXXVI. *Imperator cum magno exercitu perrexit ad Bohemos, & maximam partem terræ illius incendio concremauit.* Nempe vt persequeretur Heinricum, Bauariæ Ducem rebellem, qui se in Bohemiam receperat, ipsumque Bohemum, quod perduelli & bannito Duci hospitium præbuisset, pariter domaret.

Imperator] Lambert. Schafnaburg. *de Reb. gest. German. anno* 977. Elias Reusnerus in *Isagog. hist. anno* 975. *fol.* 423.

Bauar. Ducem rebell.] Fabricius *d. lib.* 2. *anno* 976. Caluisius *ibidem anno* 976. Auentinus *lib.* 5.

24. Anno DCCCCLXXVII. Imperator comitia celebrauit Alstedii in Thuringia, in quibus etiam Heinricus Bauarus & Boleslaus Bohemus sese stiterunt; quorum ille communi Principum consensu exilio mulctatur pariter cum filio; iste verò culpam deprecans, fidemque ac obsequium in posterum promittens, in gratiam recipitur.

Fabricius *d. lib.* 2. *anno* 977. Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap.* 146. *anno* 978. *in fin.* Becherer. in *Chronic. Thuring. anno* 976. *fol.* 185. Caluisius in *Chronolog. anno* 977. Elias Reusnerus in *Isagog. hist. anno* 977. *fol.* 423.

25. Anno DCCCCLXXVIII. Idem Boleslaus Bohemiæ Dux ad Imperatorem accessit tempore paschali, qui honorificè susceptus sese Imperatori humiliter subdidit: à quo etiam magnis muneribus honoratus domum rediit.

Lambertus Schafnaburg. *de reb. gest. German. anno* 978. Ioan. Funccius in *Chronolog. anno* 978. Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap.* 151.

26. Anno DCCCCLXXX. conspirasse memorantur in Ottonem II. Imperatorem, Moguntinus & Magdeburgius Archiepiscopi, Augustanus, Frisingensis, Patauiensis, &c. Episcopi; Haraldus Rex Daniæ, Henricus Bauariæ, Boleslaus Bohemiæ, Mesico Poloniæ, Heinricus Carinthiæ Duces &c.

Fabricius *d. lib.* 2. *Rer. memorabil. Saxon. anno* 980. Sed errasse videtur in tempore, & hæc conspiratio retrò referri ad annum 974. vt rectè eum castigat Caluisius in *anno* 973. *in fin.* Sed Danum, Polonum ac Bohemum Imperatori paulo post reconciliatos fuisse, asserit Cisnerus in *Orat. de Ottone III. Imp. & institut. Elector.*

27. De filia Ottonis II. Imp. Iutha, siue Iuditha, ex Monasterio Ratisponensi rapta per filium Vdalrici, Bohemiæ Ducis, & propter raptum istum, facta Cæsaris in Bohemiam expeditione; indeque Regis & filii eius, Morauiæ Marchionis, deditione ac humilima subiectione, multi multa in literas retulerunt, sed adeò inter se variantia, & tam in tempore, quàm in ipsis personis

sonis diffidentia, vt fabulæ res videatur esse propior, quàm rei verè sic gestæ, vt ab illis narratur. Verumtamen quum, vt Poeta canit,

Partem aliquam veri fabula semper habet,

nolui hoc loco memoriam eius præterire, quòd & Bohemorum iniuriam confirmet, & simul Cæsaris nostri fundet iurisdictionem in Bohemiæ Regem.

Filia Ottonis II.] ita scribunt Æn. Syluius in *Hist. Bohem. cap.* 18. Krantzius *lib.* 4. *Saxon. cap.* 19. *& lib.* 2. *Wandal. cap.* 35. Dubrauius *Hist. Bohem. lib.* 7. Munsterus *lib.* 3. *Cosmograph. de Bisetislao Vdalrici Ducis filio*, Wigul. Hundius in *Metropol. Salisburgens. in Episcop. Ratisbonens. cap.* 13 *fol.* 62. At Boregk in *Chron. Bohem part.* 1. *fol.* 73. Hondorphius in *Promptuar. exemplor. in* 5. *præcept. Decal. in rub. de ira, odio & inuid.* & Casp. Goldvvurm in *Calendar. ecclesiastic.* filiam faciunt Ottonis III. Imp. Hagecius verò non Ottonis Imperatoris, sed cuiusdam Bauariæ Comitis, nomine Ottonis Albi, in *Chron. Bohem. par.* 1. *anno* 1016. Videatur Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap.* 149.

Propter raptum] Elias Vinetus in *Append. Victoris de vita Cæsar. in Ottone II.* fratricidium ponit, pro quo non ambigo, quin raptum voluerit dicere.

In Bohemiam expeditione] quam ad Ottonem II. referunt Syluius & Krantzius: ad Henricum II. Imp. Dubrau. *d. lib.* 7. *fol.* 49. *& seq.* Boregk *ibid.* ad Conradum II. Imp. cognomento Salicum, Hagecius *d. part.* 1. *anno* 1032.

Deditione & humilima subiectione] illud enim certum est constatque inter omnes historicos, Boleslaum Ducem cum vniuersis Bohemis ad Imperium ditionemque Ottonis II. Imp. coactos sese tandem dedisse, & imperata facturos in fideque imperii Germanici constanter mansuros, iuramento obligasse, vt scribunt Cuspinianus in *Cæsaribus Roman. in Ottone II.* Melanchthon *lib.* 4. *Chronic.* Nic. Reusnerus in *Cæsarib.* Calaminus in *Rudolphottoc. act.* 2. *scen.* 2. *n.* 16.

28. Anno DCCCCLXXXIV. post patris obitum Otto III. Imperator in Bohemos rebelles exercitum mouit, Mesiconemque Ducem ad obedientiam redegit.

Georg. Fabricius *lib.* 2. *Rer. memorabil. Saxon. anno* 984. Caluisius *in Chronolog. anno eodem.*

29. Anno DCCCCLXXXVI. Otto III. Imper. cum Bohemis iterum rebellantibus bellum gerit, & eos tandem imperata facere cogit: recepto etiam in gratiam Mesicone seu Meiscone Boleslai Ducis fratre, qui tùm Imperatori camelum obtulerat in Germania antehac non visum.

Dithmarus Merseburgens. in *Chronic. lib.* 1. Lambertus Schafnaburg. *de Reb. Gest. German. anno* 986. Gobelinus Persona in *Cosmodrom. ætat.* 6. *cap.* 50. Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap.* 147. Georg. Fabricius *Orig. Saxon. lib.* 2. Elias Reusnerus in *Isagog. hist. anno* 986. *fol.* 424. Caluisius in *Chronolog. anno* 986. Cluten in *Syllog. rer. quotid. cap.* 24. *lit. e.* Vischerus in *Discurs. de Elect. Regis & Imp. Rom. conclus.* 10. *n.* 44. *q.* 1.

30. Anno DCCCCLXXXVII finitum fuisse bellum, superiori anno inchoatum, & Mesiconem armis Cæsareis adactum, vt ad Ottonem III. Imp. supplex veniret, & rebellionem deprecaretur, cuius ipsi gratiam Cæsar, hoc

demum anno fecerit, in historiis quibusdam refertur. Lambertus Hirschfeldensis: *Iterum Rex Boemiam intrauit, & eam ad deditionem coegit.*

Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap. 151. anno 987.* Fabricius *d. lib. 2. anno 987.* Caluisius in *Chronolog. anno eodem.*

Lambertus] in Chronic. de Reb. Gest. German. anno 987.

31. Atque hic est Otto ille III. Imperator, vulgò Mirabilia mundi cognominatus, qui septemuiros S. Romani Imperii Electorales, seu Officiales Principes, cum Gregorio V. Pontifice Maximo, instituit, Bohemorumque Duci honorem Archipincernatus assignauit, circa Domini nostri annum 1000. vt suo loco sumus demonstraturi.

32. Quamuis autem Duces Bohemiæ subinde in ordinem redacti sint, vt & ab Ottone isto III. semel atque iterum factum commemorauimus, nihilominus rebellionis fuerunt studiosi.

Ioach. Cluten à Parchum I C. in *Syllog. rer. quotidian. cap. 24. lit. e.*

Caput IV.

DE MIRACVLOSA S. HENRICI II. IMPERATORIS Bauari, victoriâ contra Bohemos rebelles, & perfidum eorum Ducem Boleslaum. Bohemia inter plures Duces diuisa. Milzauia seu Lusatia Budissinensis Imperio feudataria. Bohemia feudum Imperij. Hezilo Palatinus ab Imperatore proscriptus, Principatu priuatus, & è Germania profligatus, quòd Bohemo rebelli adsisteret. Diuersiones in bello licitæ. Aliena inuadens propriis spoliatur. Pœna talionis diuina. Gladio S. Hadriani Martyris cinctus Imperator hostes vicit. Prodigium Sanctorum cœlestium pro Cæsarianis in Bohemia. Piæ Imperatoris preces quantum polleant. Bohemia, Polonia & Hungaria Imperio adunatæ. Formula proscriptionis antiquæ in rebellem Bohemum publicatæ. Apostolus Hungarorum dictus S. Heinricus II. Imperator.

NAMQVE anno MII. scribit Adelboldus Episcopus Traiectensis: *Rex* (Henricus II. cognomento Sanctus & Claudus) *procedens in Saxoniam peruenit Merseborg. Benno Dux Saxonum, Bulizlaus Dux Sclauorum.* (Bohemorum) *Liebzo Archiepiscopus Bremensis,* &c. *cæteri Episcopi de Saxonia, & Comites plurimi, Regi occurrunt, acclamatum suscipiunt, collaudant; collaudato manus singuli per ordinem reddunt, redditis manibus fidem suam per sacramenta* pro-

promittunt, fide promissa Regem coronant, coronatum in solio Regio locant, locatum debita congratulatione venerantur. His strenuè peractis, Bulizlaus inde discedens ab ipsa die, qua fidem promiserat, & promissam sacramento firmauerat, peruersa meditari & meditata, prout potuit, cœpit machinari. Ipse enim & Hezelo, collocutione inuicem habita, alter alterius venenatis consiliis tactus, vterq; cœpit, quod vtrumq; malè finisse puduit.

Adelboldus] in vita S. Heinrici II. Imp. anno 1002. fol. 436. editionis Gretseranæ. Fuit auctor iste Henrico Imperatori coæuus & Consiliarius: quem Baronius in *Annal. Ecclesiast.* vocat *Adelberonem*: Sigebertus in Catalog. scriptor. Ecclesiastic. cap. 139. *Adelbodum*: Dithmarus Merseburg. in Chronic. de reb. gest. Saxon. lib. 2. *Ethdoldum*, cuius fides eo nobis esse debet potior, quòd Imperator captum Bohemiæ Ducem Iaromirum eius custodiæ commiserit, vt idem Dithmarus dicto loco asserit.

2. Anno MIII. narrat idem: *Intereà Bladeimarius, Dux Boemensis, moritur: & Bulizlaus infidelitatis venenum ex propriæ iniquitatis fonte potatum in contrarietatem Regis euomere nititur. Nam Pragam, quæ caput est Boemiæ, per pecuniæ deceptiones, per falsas promissiones, per astutissimas fraudes inuadit. Milzauiam quoque, Saxoniæ & Poloniæ interiacentem Marchiam, insidiis, quibus edoctus erat, sua infelicitati* (fort. *infidelitati*) *subijcit. Quod cum Regi nunciatum esset, non inflammabatur, non stomachabatur, non ad vindictam repentinis motibus animabatur, sed notitiam dictæ inuasionis dissimulans, mandauit ei per Legatos sapientes & eloquentes, vt terram suam, quæ Principe* (scil. Bladeimario) *nouiter erat viduata, non inuaderet; quam, si vellet, cum gratia sua & dono voluntario acquirere posset. Huiusmodi Legationem Bulizlaus audiens, infelix mandata spreuit dulcia, amara quandoq; passurus verbera.*

Idem *ibidem in anno* 1003. *fol.* 442. Docet hic locus, tum Bohemiam inter plures Principes fuisse distributam, quorum quisque Imperatorem immediatè respiciebat, quemadmodum Vlademarius Dux Pragensis & Marchio Milzauiæ, non à Boleslao, cui scriptores Bohemici supremitatem Bohemiæ adscribunt, sed ab Imperatore Henrico in comitiis Ratisponensibus anno 1002. feuda sua petiuit simul & recepit, vt idem Adelboldus affirmat: & Imperator hoc loco Marchiam Milzauientem vocat *terram suam*, nimirum Vladimarii morte Imperio caducam & vacantem. *Milzauiam* autem, quæ & *Milcienia*, interpretantur Marchiam Lusatiæ Budissinensem: Georg. Fabricius *lib. 2. Orig. Saxon. anno* 1013. Sed *Miedzirzecze arcem munitissimam in finibus Saxoniæ intercepisse*. Boleslaum, Vladislai Hermanni Polonorum Ducis filium, scribit Alex. Guagninus *Rer. Polonic. tom. 1. fol.* 79. quod Poloniæ oppidum vocat in finibus versus Marchiam Brandenburgicam situm. *fol.* 143. Est tamen & regio in Bohemia, quæ adhuc nomen retinet, & Mileschaw appellatur. Est & *Michlouiensis* Principatus in Borussia, cuius meminit idem Guagnin. *fol.* 14. & *tom. 2. fol.* 118. & in *Sauromatic.* vel *Sarmat. Europ. descript. in Borussia, cap. Michlouia*, Cromerus *lib. 1. de Republ. Polon.* M. Conradus Schützen in *Histor. rer. Prussicar.*

3. Anno MIV. pergit idem Auctor; *Posthæc collectis Toringis & Saxonibus*

Rex in Milzauiam intrat; munitiones, quas Bulizlaus occuparat, expugnare volens &c. terram deuastat, hanc incolis deputans culpam, quòd, pecunia corrupti, ex fide Bulizlao non restiterint. Inde Meresborg reuertitur, iuxta decursum Albis Marchiones statuens, qui & Saxoniam, & Bulizlai incursum latrocinandi custodiant, & ipsi Bulizlao assidua inquietationis molestias inferant.

Idem in *anno* 1004. *fol.* 445. Habemus heic exemplum sanctissimi Imperatoris, quòd liceat ferro flammaque vastare ac depopulari terras eorum, qui rebellibus ac perduellibus non modò non resistunt, sed etiam fauent ope, consilio, auxilio, quum maximè receptatione, aut militum, vel commeatuum, aut munitionum subministratione. Cuius iustitiæ rigorem complura nobis Optimorum Cæsarum exempla in hac vniuersa rebellionum Bohemicarum deductione affatim comprobant.

4. Imperator ab hac expeditione militem mox ducit in Bauariam, aduersus Hezilonem, Bauariæ Palatinum rebellem, quem omnibus suis terris exsutum in Bohemiam, conspirationis suæ sociam, expellit: indeque terris eius occupatis & pacatis, rectà in Italiam contendit, ad domandam Harduini, Marchionis Eporidiensis, superbiam, qui Regno Italiæ & Romano Imperio incubabat. Quo ad officium fortiter feliciterque coacto, inauguratus in Regem Longobardiæ, in Germaniam redire festinat ad contundendam Boleslai, Poloniæ Ducis, rebellionem, qui excæcato Boleslao iuniore, Boleslai senioris filio, Bohemiam inuaserat. Quæ omnia singillatim exsequitur idem Adelboldus eius temporis scriptor certus ac fidus: cuius verba, quoad institutum nostrum, hæc sunt: *Tum per Orientalem Franciam transiens, in Saxoniam festinat, cor suum indignationis pondere grauatum super Bulizlaum, vindicta potenti releuare disponens. Indicitur Saxonibus, Bauaris, Francis Orientalibus, expeditio: in medio Augusto terminus datur promotionis, vt frugibus inde præcollectis, abundantia comes exercitui esset. Mediante igitur Augusto Meresborg Saxonum fit congregatio. Rex autem nemini suorum familiarium fateri volebat, siue in Poloniam, siue in Boemiam vellet, cognoscens Bulizlai flexuosas versutias, quibus per quosdam sibi occultos amicos etiam secreta Regia rescire solebat. Sed naues à Magdeborg vsque Citizam congregari iubens, quasi in Poloniam velit, transitum futurum simulat. Id omnibus sperantibus, repentè in Boemiam exercitum ducit, quærens inprimus propria recipere: deinde, pro vindicta, aliena inuadere; non tamen penitus aliena, quæ Regni sui pati iuga debebant.*

Bauariæ Palatinum] plerique faciunt Palatinum Rheni, quorum antesignanus Ioan. Heroldus in *Exegesi success. Palat. Franciæ* &c. Cromerus *lib.* 3. *Rer. Polonic. in Boleslao I. Rege fol.* 26. *col.* 1. quibus tamen hic auctor, qui Hezilonis tempore in Aula Cæsarea vixit, manifestè contradicit. Sunt qui Franconiæ Comitem Palatinum fuisse asserant: rectè, si Comitatus Vohburgensem & Cambiensem, quorum partes Egra & Elenbogium fuere, Franconiæ annumeremus. Namque has ditiones Hezilonem possedisse, mihi persuasissimum est.

Har-

Harduini] Dithmarus Merseburgens. in *Chronic. de Rebus Gest. Saxon.* Cario *lib. 8. Chronic.* Krantz. *lib. 4. Saxon. cap. 32.* Auentinus *Annal. Boior. lib. 5.* Conrad. Vrspergens. *in Chronic.* Sigonius *de Regno Italiæ,* Baronius in *Annal. Ecclesiast.*

Cuius verba] in d. anno 1004. fol. 452. Habemus & heic perillustre eiusdem sanctissimi Imperatoris exemplum, quo confirmamur diuersiones in bellis esse necessarias, vt hostium ac perduellium vires distrahantur: Wilhelmus Matthiæ in *tract. de Bello iusto & licit.* tùm simulationem, quam Virgilius *dolum*, politici nostri *stratagema* vocant, in bellis esse licitam. Polyænus in *Stratagemat.* Vegetius *lib. 3. de Re milit. cap. 9.* Walafrid. Strabus Abbas Augiens. in *Annal. Fuldens. anno DCCCLXXXII. vers. Karolus quippe, in fin.* Val. Maximus *lib. 7. cap. 4.* Matth. Berneggerus in *Annotat. in Taciti Agricol. sect. 8. cap. 27. loc. 5.* Lipsius *lib. 5. Politic. cap. 17.* Balthasar Aayala *lib. 2. de Iur. & offic. bell. cap. 8.* Reinhard. Lorichius Hadamarius *de Institut. Princip. fol. 314.* Heiderus in *Lection. Politic. cap. 5.* Casmannus *de Vit. politic. cap. 51.* Casp. Facius in *Axiomat. bellic. 96.* Timplerus *lib. 4. Politic. cap. 10. q. 24.* Keckermannus *lib. 1. Politic. cap. 30.* Schœnborn *lib. 6. Politic. cap. 27.* Elias Reusnerus *lib. 2. de Art. stratagem. cap. 5.* Henr. Ranzouius in *Stratagem.* Auenarius in *Quæstion. nomicopolitic. q. 107.* Cromerus *lib. 11. Rer. Polonic. fol. 201. colum. 2. in fin.* denique fas esse, vt res nostras, per vim nobis ablatas, pari vi non modo recuperemus, verùm etiam alienas, id est, ipsius spoliatoris, ditiones inuadamus, & nobis appropriemus. Hoc enim volunt ista auctoris verba circa finem: *Propria recipere*, nempe Ducatum Pragensem & Marchiam Milzauianam, quæ ab Imperio immediatè in feudum dependebant, & obitu Vlademarii Ducis, sine prole defuncti, ad Imperatorem erant deuoluta, ceu Dominum directum & proprietarium; *aliena inuadere*, scilicet Boleslai Ducatum & ditiones, quæ aliena dicuntur respectu vtilis dominii, quod Boleslaus in beneficio tenebat ab Imperio; *non tamen penitus aliena*, quia proprietas & directum dominium ad Imperatorem, ceu feudi dominum & supremum Bohemiæ caput, spectabat.

5. Narrat dein auctor iste, quur Imperator Ducatum Bohemiç Boleslao iuniori abiudicatum Vlademario contulerit, nempe propter Boleslai tyrannidem & immanem crudelitatem in fratres Iaromirum & Vdalricum, quorum illum excæcauit, hunc semiuiuum in Bauariam expulit. *Rex Heinricus*, ait, *hac impietate commotus Blademario Ducatum Boemiensem dedit. Illo mortuo, Bulizlauus Bulizlaui filius, Bulizlauo Mesiconis filio in societatem conspirationis adscito, Ducatum contra Regis voluntatem tenere tentabat.* Sed, vt habet Publii Syri mimus: *Ab alio expectes, alteri quod feceris*; vel, vt cordatè noster auctor, *rarò est culpa quam non sequatur vindicta, nisi præmuniert eam pœnitentia*: quod crimen in fratrem commisit Boleslaus, idem iustissimo talionis iure à Boleslao Polonorum Duce pati debuit, vt eadem fraude excæcatus Principatu deturbaretur. *Hoc ergo*, pergit auctor, *excæcato, Bulizlauus, Mesiconis filius, per fraudes flexuosas, per versutias sibi semper pedissequas, per promissiones infinitas, Pragam & totam Boemiam inuadit: ac dominio taliter adepto, singulus per loca, Regio exercitui peruia, castella firmissima munit.*

Auctor] in d. anno 1004. fol. 452. & seq.

Publii] in sententiis ab Erasmo, Fabricio & Grutero illustratis. Monitum est Altitonantis apud Matthæum *cap.7.v.12.* Lucam *cap.6.v.31.* Tobiam *cap.4.v.17.* & rarissimè fallit, vt plena documentis vel vna Bohemorum historia nostris Principibus potest fidem concinnare.

Talionis iure] de hac Diuini Numinis vindicta, sera nonnunquam, sed seria tamen & seuera, multi multa exempla collegerunt, etiam illud ingerentes, vt qui aliena inuadit, amittat propria, quod & auctor iste, vt paulò ante monuimus, non præteriit.

Exoculatus] Cosmas Pragens. in *Hist. Bohem. anno* 1001. Caluisius in *Chronolog. anno eodem.* Dubrauius, Hagecius, Boregk in *Chron. Bohem.*

6. *Cùm autem conuocatis idem Rex*, scribit Nonnosius Presbyter, *Principibus Regni sui Quedelnburg Curiam celebrasset, vniuersis in idipsum consentientibus, Poloniam & Boemiam, cæterasque Sclauorum adiacentes regiones, quæ fines Regni sui vastabant, debellare disposuit. Congregato itaque exercitu contra prædictas nationes aciem direxit. Et faciens transitum per locum, qui Walbech dicitur, gladium S. Adriani Martyris, qui pro reliquiis multo tempore ibi seruabatur, accepit. Quo accinctus ex toto corde suo clamauit & dixit: Iudica Domine nocentes me, expugna impugnantes me, apprehende arma & scutum, & exurge in adiutorium mihi.*

Nonnosius] in Commentar. de vita & rebus gestis S. Heinrici Imp. cap.3. & seq. Per *regiones* autem intellige nationes, vt mox ipse interpretatur, id est, populos.

Gladium S. Hadriani] cuius meminit quoque Martinus Hofmannus in *Annal. Bambergens.* & ex eo Iac. Gretserus Societ. Iesu Theolog. in *Not. ad Nonnosii cap.4. in Diuis Bambergens. fol.*84. Hic gladius hodie in cimeliis Imperii non amplius superat: sed gladius S. Mauricii Martyris, nec non gladius S. Caroli Magni, quem ab Angelo fertur in castro Ingelnheimensi accepisse, pugnaturus contra infideles Saxones, Slauos, Bohemos, Hungaros, Sarracenos, quos sub iugum Ecclesiæ & Imperii coegit; Trithem. in *Chronic. Spanheim. anno* 1360. Olim etiam Attilæ gladium in Germanorum Imperatorum clinodiis fuisse, refert Bisciola *lib.20. Horar. subseciu. cap.*14. ex Lamberto Hirschfeldensi; qui & ipse hodie in iis desideratur.

7. Prosequitur Adelboldus, inquiens: *Intereà Rex cum Saxonibus veniens per montem quendam, in quo iam Bulizlauus munitionem quandam ad contradicendum introitum firmauerat, præmissis in nocte Marchionibus, cum maxima difficultate in Boemiam intrat. Cuius introitum vt Boemienses senserunt, quidam pauore Regiæ præsentiæ exanimati, castellum vnum cum semetipsis Regi reddiderunt. Illud illicò Rex Laremeri* (leg. *Iaremeri* id est, Iaromiro) *eunucho, fratri cæci Bulizlaui, quem secum natiuam in terram pro pietate reducebat, cum summa beneuolentia concessit. Deinde iter suum protelando per terram illam progreditur, exspectans Bauarios, quibus non idem qui & Saxonibus, in Boemiam erat introitus. Sed cum illi aduentum suum protraherent, Rex ad quandam ciuitatem, quæ Satiza* (Saß) *vocatur, cum Saxonibus tantum peruenit. Cuius potentia visa ciues non mediocriter turbantur, & statim de pace quærenda, ac Regis gratia impetranda, meditantur; portas illicò ciuitatis aperiunt, & conditione adipiscendæ gratiæ*

interposita,

intersita, Polonos, quos Bulizlauus eis ad tuitionem eiusdem loci adiecerat, eiiciunt: & eiiciendo quosdam membrorum abscissione deturpant, quosdam ab locis altissimis præcipitant, quosdam etiam interimunt, vt & iniurias ab eis illatas vlciscantur & honori Regio per omnia satisfaciant. Tandem huius crudelitatis feruor Regis *animum perculit, & ad contradicentes eiusmodi insanias insita pietas inclinauit. Posthac ciuitas tota se* Regi *reddidit: & quia debuit, fidei promissione per sacramenta, per obsides, obligauit. Interea fama volitat Bulizlauum à Pragensibus conspirationis vinculo colligatis interemptum, & quamuis mendax, fideles tamen Bulizlaui exterritat.*

Adelboldus] in d. anno 1004. fol. 453. ad finem vsq; libelli, qui hisce in verbis desinit, mancus vtique & truncatus. Quod dolendum est, quum nobis posset multa singularia & memorabilia de hac expeditione Bohemica suppeditare, tanquam testis oculatus, & qui ipsemet in præsentiarum fuerit. Verùm quod illi deest, alios vt subministrent, succenturiabimus.

8. Nonnosius Presbyter superioribus verbis hæc subnectit: *Vt verò Principes Poloniæ & Bohemiæ, cæterarumque Sclauicarum gentium Primates* Romanum *Imperatorem cum exercitu ad debellandos eos aduenire cognouerunt, innumerabili multitudine collecta, in bellum ei obuiam processerunt. Quod* Regi *pio per speculatores suos citò innotuit, & sicut in omnibus angustiis solebat, ad orationis arma confugit: inuocatoque super se nomine Domini, B. Laurentio, S. Georgio, & B. Adriano Martyribus, se suumque exercitum protegendum cum summa deuotione commisit. Et cum omnes perceptione corporis & sanguinis Domini confortati fuissent, ad locum certaminis venerunt. Vbi cum* Rex *beatus verbis exhortatoriis ad viriliter agendum singulorum animos erexisset, videns innumerabilem aduersariorum multitudinem, clamauit ad Dominum, & ait: Deus qui conteris bella ab initio, eleua brachium tuum super gentes, qui cogitant seruis tuis mala; disperge illos in virtute tua, & destrue eos protector meus: pone illos vt rotam, & sicut stipulam ante faciem venti. Hæc dicens aperti sunt oculi eius, & vidit gloriosos Martyres, Georgium videlicet, Laurentium, Adrianum, cum Angelo percutiente, exercitum suum præcedentes, & hostium cuneos ad fugam propellentes. Et sicut exercitus Sennacherib ab Angelo percutiente contritus est & periit, ita & omnis Barbarorum ista multitudo per virtutem Dei conterrita, proiectis armis sine effusione sanguinis Christianorum, fuga præsidium quæsiuit. Quo viso* Rex *sanctus, eleuatis oculis & manibus in cælum, benedixit Deo cæli, & ait: Benedico te,* Rex *cæli & terræ, qui superbis resistis, & humilibus das gratiam: qui custodis diligentes te, & glorificatus es in gentibus propter datam nobis de cælo victoriam. Victis ergò Barbaris, & quæ ad futuram pacem prodesse poterant, firmissima pactione stabilitis, vir beatus cum suis in sua redierunt cum pace, glorificantes & laudantes Deum, qui saluat sperantes in se.*

Nonnosius] in d. Commentar. cap. 4.

B. Laurentio] quem etiam in excessu suo, in examine illo horrendo, patronum habuisse scribit

scribit idem Nonnos. *cap.28.* Auctor *Compilat. Chronologic.* Krantzius *lib.4. Saxon. cap. 55.* & (cum censura tamen) *lib.4. Metropol. cap.9.* Cuspinianus in *Cæsar. in Henrico II.* Hofmannus in *Annal. Bamberg.* Centuriatores Magdeburgens. *Cent.11.* Baronius in *Annal. Eccles. anno* 1024. At Lutherus in *Conc. de Natiuitat. B. Mariæ Virginis*, non ipsum Laurentium, sed Diabolum in eius forma apparuisse, putat. Quem redarguunt Serarius in *Comment. in Iosue cap.4. qu.45.* & Gretserus in *Not. in Nonnos. cap.28.* Et quid vetat fidem adhibere huiusmodi prodigiosis apparitionibus? quum etiam sacrarum literarum auctoritate confirmentur, Iosuæ *cap.5. v.13. & seqq.* Machabæor. *lib.2. cap.10. & cap.11. v.8.* Ramiro Hispanorum Regi contra Saracenos pugnaturo S. Iacobum Apostolum apparuisse, exercitumque albo vexillo præcedentem hostes in fugam cõuertisse, historici scribunt. quem Angelum fuisse in Apostoli forma apparentem asserit Ambrosius Moibanus Superintendens Vratislauiens. in *Explicat. Psalm.29.* & ex eo Hondorphius in *Promptuar. exemplor. in 3. præcept. rubr. de Angelis.* Quin ipsi Magdeburgenses tradunt, in obsidione Cæsareana apparuisse præcedentem milites suos equitem armatum alba veste splendentem, quem vocant den weissen Reuter/ & Angelum cœlestem fuisse putant. Plura id genus exempla, referunt idem Hondorphius in *d. rubr. de Angelis.* Bapt. Fulgosus *lib.1. Exemplor. cap.6.* Centuriat. Magdeburgens. *cent.5. cap.13.* Herburtus de Fulstin *lib.8. Hist. Polonic. cap.2.* Martin. Cromerus *lib.5. Rer. Polonic. fol.52. col.1.* Claudius Duretus in *Histor. linguar. cap.67. fol.761.* Martin. Magerus *de Aduocat. armat. cap.4. num.16.* Rossetus in *Histor. tragic. cap.18. fol.565.* Besoldus in *Differt. de Republic. curand. cap.3. num.2.* Drexelius Societ. Iesu in *tract. de Angelo custod. fol.261. & fol.264.* vbi refert, prælio Pragensi Angelos interfuisse, & ex eo repetit Besoldus *dict. cap.3. num.6.* Certè Imperio Germanico suum esse Genium, id est Angelum custodem & tutelarem à Deo constitutum, colligi potest ex iis, quæ tradunt Daniel *cap.10.* Iohannes in *Apocalyps.* Dionysius Areopagita in *lib. de Cœlesti hierarch. cap.9.* Clemens Romanus *lib.2. Recognition.* interprete S. Ruffino Aquilegiensi Presbytero, S. Maximus in *Scholiis ad Dionys. d. cap.9.* Ioan. Picus Mirandulæ Comes *lib.4. contra Astrolog. cap.4.* Pererius in *Genes. cap.14. fol.517.* Iuretus in *Animaduersion. in Symmach. Epistol.* Augustinus Steuchus Eugubinus *lib.8. de Perenni Philosoph. cap.9.* Lipsius *lib.1. Physiolog. Stoicor. differt.20.* Casmannus in *Astrolog. part.1. cap.1. q.1.* Besoldus in *d. Differt. de Repub. cur. cap.3.* Christoph. Landinus in *Comment. in Virgil. lib.2. Æneid.* Gilbert. Gaulminus in *Not. in Michael. Pselli Dialog. de Operat. Dæmon.* Nec Imperia tantùm, & Regna, & Principatus, sed & Ciuitates, suos habere proprios Genios, id est Angelos tutelares, asserit Petrus Crinitus *lib.9. de Honest. disciplin. cap.3.* Kepplerus *lib.4. de Harmonia, fol.171.* Nec bonos tantùm Genios, siue Angelos suos tutelares, Imperia, Regna, Principatus, Ciuitates, oppida, villæ, ædes, familiæ, quin singuli homines, habuerunt, sed & malos, quos Dæmones vocant; de quibus Lutherus in præfat. in Daniel. ita scribit: Ein jegliche Herrschafft hat ihre Fürsten auß der Helle / je grösser Herrschafft / je grösser vnd ärger Teuffel / die den König vnd Herren alle plagen anlegen / mit hindern / mit reitzen zum zorn / streitt / mord / stoltz / vnzucht / vnd allen Lastern / daß Gott widerumb muß auch gute Engel wider die Teuffel halten. Pro cuius verbis mala rebellionum & conspirationum à malis Geniis siue Dæmonibus immittuntur; victoria autem contra hostes ac rebelles, & pacis publicæ conseruatio à bonis Geniis siue Angelis cœlestibus procurantur & reparantur.

Deus,

Deus, qui conteris] ex Psalm.78.

Benedico te, Rex] ex Petri Apost. *Epist.1.cap.5.* Hinc autem discimus, quantum fideles preces & deuota pietas apud Deum armipotentem polleant atque possint, ad calamitatem publicam auertruncandam, malignantium iniquitatem retundendam, perduellium vires frangendas, & victoriam denique in caussa iusta impetrandam. Quæ omnia Imperator Heinricus certa in Deum fiducia, effusis ad eum precibus, & deuota in cœlites pietate, non sine miraculo, vt heic videmus, impetrauit. Quod ipsum de Ottone I. Imperatore confirmat Luitprandus Ticinensis Diaconus, *lib.4. Rer. per Europ. gestar. cap.11. & cap.12.* & de Boleslao Poloniæ Duce contra Russos infideles pugnante, Cromerus *lib.9. Rer. Polon. fol.163. col.1.* Adeo verum esse illud Germanorum veriverbium experimur, quo dici solet: die Heiligen thun zeichen / id est, *Sancti faciunt signa*: hoc est, res signandas & miraculosas. Bonfinius Rer. Hungar. Decad.2. lib.1. de hoc Henrico Imp. *Cùm sæpè ante prælium eucharistia muniret exercitum, Laurentium, Georgium & Adrianum, cum armato Angelo, Diuos suam aciem præcessisse conspexit.* Idem refert Auctor *Compilationis Chronolog. anno* 1004. Gretserus in *Not. ad d. cap.4.*

9. Huius victoriæ felicem successum breuibus istis verbis commemorat Hermannus Contractus, S. Galli Monachus: *Henricus Rex in Sclauos arma conuertit, Boemanisque ad pristinam seruitutem tributumq; redactis, Bolizlauum etiam Ducem Sclauorum Polonorum cum tota gente sua subiugauit.* Reicherspergensis Monachus: *Poloniam cum Duce Bolizlao subegit: Boemiam vicit & subiugauit: Pannoniam inferiorem fidei Catholicæ & Romano Imperio adunauit.* Nonnosius Presbyter: *Cumque Christianissimus Rex Poloniam, Bohemiam, Morauiam, tributarias fecisset*, &c. Iacob. de Strada, Antiquarius Cæsareus: *Principio Bohemos & Vandalos* (id est, Polonos) *bello fatigatos, tributarios & subditos sibi fecit.*

Contractus] in Chronic. anno 1004. Eadem iisdem propemodum verbis referunt Marianus Scotus *lib.3. Chronic. ætat.6. anno* 1004. Godefridus S. Pantaleonis Monach. Coloniens. in *Annalib. anno* 1004. Albertus Stadensis in *Chronic. anno* 1003. Matthæus Marescalcus de Bappenheim in *Chronic. Austral. anno* 1004. *& in Chronic. Augustens. anno eodem.* Carion *lib.3. Chronic. in Henrico II.*

Reicherspérg.] in Chronic. anno 1004.

Nonnosius] in d. Commentar. cap.5.

Strada] in Epitom. thesauri antiquitat. in Henrico II. Claudo Imp. Bohemos tunc Imperatori tributum annuum à maioribus pensum soluere promisisse, testatur Cosmas Pragensis Episcopus in *Chron. Bohem. lib.2. anno* 1004.

10. Anno MV. refert Dithmarus, Episcopus Merseburgensis, Iaromirum Ducem Bohemiæ, fratrem Boleslai cæci, ab Henrico Imper. fuisse in Ducatum, fugato Boleslao Polono, restitutum, & in eius præsentia inauguratum; ipsumque Cæsarem Pragæ ab indigenis Bohemiæ iuramentum fidelitatis tam sibi quàm Duci exegisse. Addit: *Cunctis mox dignitatibus à Rege honoratur Iarimirus paternis, conuocatis indigenis coràm omnibus*; hoc est, inuestitur publicè de Ducatu, præsentibus Bohemiæ Statibus ad id conuocatis.

Dithmarus] qui hoc tempore vixit pariter & scripsit, *lib.7. de Rebus gest.Saxon.fol.61.& seq.* Fabricius *lib.2.Rer.memorabil.Saxon.anno* 1005. Caluisius in *Chronolog.anno eodem.*

11. Certè Bohemiam ac Poloniam tum fuisse ab Henrico Imp. subactam, & tributo imposito in ius Imperii Germanici reductam, præter allegatos scriptores asserit etiam Hugwald. Mutius in hunc modum: *Gallia sedata exercitum victorem ducit in rebelles Boemos & Sclauos, cum quibus sæpius congressus semper victor discedit. Prælio verò præter alia maiore postremo victi pacem petunt, iugumq́; admittunt. Subiugatis Boemis, & eorum Principe Bolislao, apud illos iura & leges in rebus prophanis ac sacris ordinauit.* Et Georg. Sabinus:

Sarmatica iunctos fudit cum gente Bohemos,
Omnes Vandalici fregit & hostis opes.

Guilielm. Rouillius Lugdunensis: *Principiò Bohemos & Vandalos* (id est, Polonos) *bello fatigatos, tributarios ac subditos fecit.*

Mutius] lib.4.de Reb.gest.German.fol.108. in fin. cuius fidem eleuare conatur Cromerus *lib.3.Rer.Polon.fol.*41.*col.*2. sed pro veritate Mutii stant Æneas Sylu. in *Hist. Bohem. cap.*19. Alb. Krantz *lib.6. Wandal.cap.6.* Auctor *Chronic.Sclauica cap.*14. Micyllus in *Epigrammat.* Naucletus in *Chronic.generat.*35. Cuspinianus *de Cæsarib.Roman.in Henrico II.* Hagecius in *Chronic.Bohem.* Paulus Constantinus Phrygio in *Chronic.Regum.* Anshelm. Ryd. in *Catalog.annor.& Principp.fol.*48. Melanchthon *lib.*4.*Chronic.* Bonfinius *Rer.Vngaric.decad.*2.*lib.*1. Egnatius in *Epitom. Romanor. Principp.* Goltzius in *Imperator. imagin.cap.*128. Krantz. *lib.6. Wandal.cap.6.* Calamin. in *Rudolphottoc.act.*2.*scen.*2.*n.*13. Fabricius *d.lib.*2.*anno* 1005. Caluisius in *Chronolog.anno eod.* Cilnerus in *Orat.de Ottone III. Imp. & Elector. Instit.*

Sabinus] de Cæsarib. in Henrico II.

Rouillius] in Promptuar.iconum part.2.fol.148.

12. Anno MXI. Belgram Hermundurorum indicitur conuentus, cui adfuit Iatimirus Dux Bohemiæ, à fratre Boleslao valde exagitatus: ideo indicitur Boleslao bellum, qui cum Bernhardo Duce Lunæburgensi fœdus fecerat aduersus Imperatorem. Legati Ranstadii deprehensi suspenduntur; sed bellum socorditer geritur, & Boleslaus, cum capi potuisset, dimittitur.

Caluisius in *Chronolog.anno* 1011. Boleslaum malè appellat fratrem Iaromiri, qui erat Dux Poloniæ, Mesiconis seu Micislai filius. Videatur Georg. Fabricius *lib.*2. *orig.Saxonic.anno* 1013.

13. Anno MXIV. de Vdalrico, quem Othelricum appellat, Bohemiæ Duce, scribit Dithmarus Episcopus: *Germanum* (id est, fratrem Iaromirum) *quem merito præ his diligere debuit, verebatur, & ne vmquam ad se veniat, diligenter custodire conatur. Bohemi, regnante Suatoplaco Duce, quondam fuere nostri: huic autem à nostris parentibus* (hoc est, agnatis & cognatis Thuringiæ Lantgrauiis, Misniæ & Bernburgi Marchionibus) *soluitur census. Sine maximo timore in his* (Bohemicis) *nullus*

nullus dominatur prouinciis. Charitas pura gemit exclusa, quia regnat ibidem periurium cum fraude sua.

Dithmarus] lib.6.de Reb.gest.Saxon.fol.83.

Iaromirum] quem Vdalricus per fraudem captum, Ducatu pariter & oculis priuauit, vt rerum Bohemicarum scriptores Syluius, Dubrauius, Hagecius, Boregkius, alii tradidere.

14. Anno MXV. refert Fabricius: *Vlricus Dux Bohemiæ, ne eandem, ac Polonus, experiretur fortunam, de pace cum Imperatore agi curauit; & gratiam impetrat.*

Fabricius] lib.2.Rer.memorabil.Saxon.anno 1015.

Polonus] de hac expeditione Cæsaris contra Poloniæ Ducem videatur Dithmarus in *Chronic.d.lib.6.* Caluisius in *Chronolog.anno* 1015. Lambertus Schafnaburgens. in *Chronic.German.* Cromerus *lib.3.Rer.Polon.in Boleslao I.Reg.fol.41.col.2.*

15. Anno MXVIII. Imperator, cognita Vlrici Bohemi superbia & pertinacia à Legatis, quos ad eum miserat, decernit, ne quis porrò nuncius ad eundem mitteretur, néve vllus ab eo missus audiatur, addita decreto pœna est, vt si quis aut societatis cum eo, ac collocutionis vllius reus deprehendatur, perduellis sit.

Fabricius *d.lib. 2. anno* 1018. Est autem hæc solemnis formula proscriptionis seu banni Imperialis, quam perfidia & crudelitate sua Vdalricus Dux multis nominibus iustissimè promeruit, quòd euitata fratris Boleslai persecutione, in Bauariam ad Imperatorem confugiens, ab Ottone III. & dein Henrico isto II. receptus, humanissimè benignissimeque habitus, quàm plurima ab eis beneficia acceperit, denique fratri Iaromiro commendatus hanc pessimam gratiam germano pariter & Cæsari, ei regimen, huic fidelitatem auferendo, reddiderit. Hęc ita narrant scriptores illorum temporum. Bohemi, vt alia omnia, istam quoque historiam variè detorquent, confundunt, turbant, nec vbi sese expediant, inuenire possunt, quemadmodum vsu venire solet iis, qui pro affectu magis, quàm vero, dimicant.

16. Anno MXIX. Gero, Antistes Magdeburgius, & Arnolfus, Præsul Halberstadius, pacem Budissinæ cum Duce Bohemiæ, Imperatoris iussu sanciunt, quibus adiuncti fuêre Hermannus & Ditericus Marchiones Misniæ, & Fridericus comes quidam Imperatori à cubiculo. Hi, cum Imperatoris mentem exposuissent, & vicissim Bohemi voluntatem cognouissent, conditiones inueniunt, quibus pax firmata est. Bohemus obsides dat, & Odam Marchionis Misniæ Echardi filiam se ducturum promittit. Quæ cum à Cubiculario Imperatori renunciata essent, conditiones approbat. Publicata pacis capita IV. Calend. Februar.

Fabricius *d.lib.2.anno* 1019. Caluisius in *Chronolog. anno eodem.*

17. Coronidem Henrici gestis imponat Nonnosius, vetus admodum auctor, de Heinrici pietate in Deum, studio erga religionem, & glorioso omnium bellorum euentu, scribens in hæc verba: *Et mirum, quòd homo Dei, qui circa Ecclesiasticas vtilitates tanto studio, ob salutem animæ suæ, flagrabat, in nullo profectum Regni negligebat; quin imò sine effusione sanguinis, pietate & sapientia terminos Regni sui dilatauit, & Imperialem dignitatem gloria & honore amplificauit & ornauit. Boemiam vicit, & subiugauit: Burgundiam in deditionem recepit: Pannoniam quoque Catholicæ fidei & Romano Imperio coadunauit: victor autem aliarum nationum, Apostolus fit Vngarorum.*

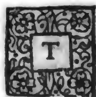
Nonnosius] in Commentar. de vita & gestis S. Henrici Imp. cap. 27.

Apostolus Vngarorum] sicut Constantinus Magnus in *Kalendar. Ecclesiæ Constantinopol.* vocatur ἀπόστολος & ἰσαπόστολος, quia primus Imperatorum Christianam fidem publicè plantauit. Sic Iustinianus Magnus, qui exstinctis in Italia & Africa Arrianis Catholicam Ecclesiam restaurauit, *Apostolus* vocari à Græcis solet, docente Meursio in *Glossar. mixobarb. verb.* ἀπόστολος. Sic Karolus Magnus *Saxonum Apostolus* indigetatur à Rolewinck. *lib. 3. de morib. Westphal. cap. 8. fol. 174. & lib. 2. cap. 20.* Herman. Lerkecke in *Chronic. Schawenburg. anno 1165. fol. 20.* & Monacho Dominicano in *Chronic. Mindens. fol. 98.* Verùm Hagecius in *Chronic. Bohem. part. 1.* non Imperatorem nostrum, sed Stephanum Regem, Imperatoris sororium, Vngarorum suorum facit Apostolum, donatumque insigni Apostolico, id est, duplici cruce, à Summo Pontifice, in Apostolatûs sui memoriam. Sed iustior is dici meretur Apostolus, qui fidem intulit, quàm qui accepit, vt Stephanus Rex à nostro Imperatore. *Apostolus*, inquam, non propriè, vt duodecim illi à Christo missi, sed καταχρηστικῶς pro primo fidei Christianæ in aliqua prouincia plantatore & propagatore, vt Turrianus, Casaubonus, Elmenhorstius & alii docuerunt. Ioan. Herburtus lib. 13. Hist. Polon. cap. 11. de Wladislao Rege Poloniæ: *In Samagitiam profectus, gentem eam, quæ nondum falsorum deorum cultum penitus abdicarat, magno studio magnaq; cura, exstinctis sacris ignibus, succisis lucis, necatisq; serpentibus, & aliis sacris animalibus, ad religionem Christianam conuertit, non modo pii Regis, sed etiam Apostoli fungens officio.*

Caput V.

REBELLIONVM BOHEMICARVM PROTELVM IN Imperatores Salicos siue Franconicos, eorumque successorem Lotharium Saxonem: hoc est, processus earum ab anno Domini MXXIV. vsque ad annum MCXXXII. Poloniæ, Lituaniæ, & Russiæ Regna Imperio Germanico subiecta fuerunt.

Tamen



TAMEN à malitia nondum cessabant totiens victi, totiens subacti, totiens sacramento nexi ac vincti Bohemi, quin minima quaque oblata occasione subinde in Dominos suos supremos, Germanorum ac Romanorum Imperatores, rebellarent, turbasque perpetuas Imperio nostro cierent: quemadmodum hoc ipso anno MXXIV. eos Conrado II. Salico recens electo fecisse memoriæ proditum est.

Sebast. Francus *Chronic. part. 2. anno* 1024. *fol.* 463. Helinandus apud Vincentium Beluacens. in *specul. historial. lib.* 24. *cap.* 17. Matthias à Michou in *Chron. Reg. Polon. lib.* 1. *cap.* 19.

2. Anno Christi nati MXXVII. *Conradus Imperator Polonos, & Regem eorum Misingum, magna cum virtute perdomuit; & auxiliatores eorum Bohemos, cæterosq; Sclauorum populos sub tributum misit.*

Albertus Abbas Stadens. in *Chronic. anno* 1027. vbi quem ipse *Misingum*, alii vocant *Miesiconem*, alii *Mieceslaum*. Dissentit Cromerus *lib.* 3. *Rer. Polon. in Miecislao II. Reg. fol.* 46. *& lib.* 4. *fol.* 49. *col.* 2. Dlugossus tamen *in Hist. Polon.* cum Alberto sentit.

3. Anno MXXVIII. Miesico, Dux Poloniæ, fratrem Ottonem Principatu, Vdalricus, Bohemiæ Dux, fratrem Iaromirum vita priuat. Hinc conscientia sceleris, & metu Imperatoris, vterque conspirant, tributa annua Imperio denegant, obedientiamque Cæsari præstare detrectant. Otto ad Imperatorem confugiens fratrem Miesiconem super spolio accusat, iusque sibi pro recuperando hereditario Ducatu administrari flagitat. Imperator vtrumque, Bohemum & Polonum, mandato suo in ius citat, diem sistendi se in Curia præfigit; non comparentibus bellum indicit. Vdalricus Bohemus potentiam Cæsaris & Germanorum veritus, Miesiconem ad se profugum, iure fœderis & hospitalitatis violato, nefariè capit, eumque Imperatori, vt gratiam & pacem ab eo impetraret, proditurus offert. Sed iustissimus Imperator tantum nefas detestatus, proditorem proscribit, & Ducatu abdicat, vt iam dicemus.

Miesico &c.] Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.* 168. *annò* 1028. Dissentit tamen idem Cromerus *d. fol.* 46.

Proditurus offert] Wippo Capellanus in *Histor. Chunradi Salici cap.* 29. Gotfridus Viterbiens. in *Pantheo part.* 17. *in Conrado II. Imp. fol.* 485. Mutius *lib.* 14. *Chronic. German. fol.* 111. Spangenberg. *cap.* 165. Auentinus *Annal. Boior. lib.* 5. *fol.* 406.

4. Anno MXXX. scribit Wippo Capellanus nostri Imperatoris Conradi: *Dum Imperator Chunradus in Burgundia* &c. *filius suus Heinricus Rex non segnius Reipublicæ consuluit in Bohemia, & in cæteris regionibus Sclauorum: vbi & Vdalricum Ducem Bohemiæ, & reliquos quamplures Cæsari aduersantes, strenuè subiugauit.* Et Bonfinius: *Heinricus III. Imperator grauiter indignatus, quòd* (Vdalricus Dux Bohe-

miæ) *Poloniam iniussu suo deuastarit, Odalrico filioq; bellum indixit: quia Romano Imperio Ducatus ille subiectus erat, quotannisque boues centum & viginti, item argenti postulati quinquaginta pondo pendere cogebatur. Quare Imperator cum Othardo Saxonum Duce, à duplice latere Boemiam inuadere decernit &c. Dedentibus sese Odalrico ac Byzetislao, leges ab Imperatore pro arbitratu datæ, exacta trium annorum tributa. Silesia quotannis triginta auri, quinquaginta argenti pondo, Boemiæ Principi tantùm dare iussa.* Vterque hanc expeditionem ad Henricum III. referunt, quam pater eius Conradus II. Imp. decreuit, filiumq; Henricum Romanorum Regem exercitus supremum ductorem constituit. Qui, re feliciter gesta, Vdalricum captum & Ducatu priuatum Ratisponam ad patrem Imperatorem perduxit, ibidemque in custodia tamdiu detinuit, donec ab Ordinibus Bohemicis redemptus, præstito corporali iuramento, se in posterum Cæsari & Imperio fidelem obedientemque futurum, in Ducatum restitueretur.

Wippo] in vita Chunradi Salici Imp. cap. 33. Videantur etiam Curæus in *Annal. Siles. fol.* 39. Reusnerus in *Basilic. genealog. in stirpe Sclau. in stemmat. Reg. Bohem. fol.* 136. Strada in *Epitom. thesauri antiquit. in Henrico III. Imp.*

Bonfinius] Rer. Vngaric. decad. 2. lib. 2. fol. 193.

Vdalricum captum &c.] Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.* 168. *anno* 1030.

5. Anno MXXXIV. scribit Cardinalis Baronius, Bohemos, Morauos, simul & cæteros Slauos Vinidos, ex iniusta seruitute Mieczeslai Polonorum Regis à Conrado Imp. vindicatos, & Imperio Germanico rursum assertos esse.

Baronius] Annal. Ecclesiastic. tom. 11. anno 1034. n. 33. Adamus Bremens. *lib.* 2. *Hist. Eccles. cap.* 39. Melanchthon *lib.* 4. *Chronic.* Michouius in *Sarmat. Europ. lib.* 2.

6. Anno MXXXV. iterum tumultuantes Bohemi cohibentur, & sub tributum mittuntur. Georg. Sabinus de Cunrado II. Cæs.

Sæpe triumphatos affecit clade Polonos;
Sæpe Bohemorum cæde repleuit humum.

Strada Mantuanus: *Hungaros deficientes adeò est bello persecutus, vt coegerit Stephanum Regem missis Legatis pacem petere; cæterosque omnes, Bohemos & Polonos, tributarios priùs factos, ad parendum compulit.*

Sub tributum] Adamus Bremens. *lib.* 2. *cap.* 39. Gobelinus Persona in *Cosmodrom. ætat.* 6. *cap.* 53. Cuspinianus *de Cæsarib. Rom. in Conrado II.* Nicol. Reusnerus *de Cæsarib.* Calaminus in *Rudolphottoc. act.* 2. *scen.* 2. *n.* 17.

Sabinus] lib. 2. de Cæsarib. Micyllus & Vrsinus Velius in *Epigrammat.*

Strada] in Epitom. thesauri antiq. in Conrado Salico.

7. Anno MXXXIX. Conrado patri successit Heinricus III. Imperator; qui inito mox Imperii Regimine bellũ contra Bohemos prosequitur. Caussa fuit, quòd Bohemiæ Dux regiones Imperio coniunctas, maximè Poloniam,

niam, excursionibus suis depopularetur. Lex à patre Conrado lata erat & in publicis comitiis publicata, vt pax publica seruaretur, pœna capitis in violatores sancita. Hac lege Bohemos, Polonos, æquè ac cæteros Imperii Principes, teneri Imperator dicebat. Polonis ergò beneficium legis & vindictam clamantibus, Bohemi contumaces & imparentes proscribuntur, vti hæc in historiarum monumentis latius deducta legimus.

Hac lege Bohemos] Hagecius in *Chron. Bohem. part. 1. anno* 1040. Boregk in *Chron. Bohem. par. 1. fol.* 80.

Historiar.] Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.* 171. *anno* 1039. Munsterus *lib.* 3. *Cosmograph. in Bohemia.* Reusnerus in *Basil. genealog. in stirp. Sclauic. in stemmat. Princip. & Reg. Bohem. fol.* 136. Neugebaur *lib.* 3. *Hist. Polonic. fol.* 58. Cromerus *lib.* 4. *Rer. Polon. fol.* 51. *col.* 2. *& fol.* 52. *col.* 2.

8. Curæus Glogouiensis: *Bisetislaus Bohemiæ Dux irruptione in Poloniam facta, eam deprædatus est, ablatis maximis spoliis. Eum ideò Rixa Poloniæ Regina apud Cæsarem Cunradum II. accusauit. Qui expeditionem in Poloniam suscepit, vt Bohemum ad restitutionem & resarcitionem damnorum compelleret.* Quam expeditionem defuncto Conrado Henricus III. filius persecutus est, & capta Praga Principem ad pacem redegit. Reusnerus: *Idcircò ab Henrico III. Cæsare, & aliis Imperij Proceribus proscriptus & oppugnatus, quasi publicæ pacis turbator, pacem petere est coactus.* Volaterranus: *supplex veniam petere, & tributa soluere cogitur.*

Curæus] in Annal. Silef. fol. 39.

Reusnerus] d. fol. 136.

Volaterranus] Geographiæ lib. 7. cap. de Boemia, Guilielm. Rouillius in *Promptuar. iconum. part.* 2. *fol.* 153.

9. Anno MXL. bellum magna vi contra Bohemos geritur, quorum Dux Bretislaus seu Vratislaus apud Cæsarem Heinricum III. de quatuor maximis criminibus accusatus, nempe pacifragio, spolio Polonico, conspiratione cum Hungaris facta, & tributorum debitorum recusatione, iam erat ob contumaciam in publicis Imperii comitiis proscriptus. Lambert. Schafnaburgens. *Heinricus Rex in Boemiam duxit exercitum.* Hermannus Contractus: *Heinricus III. Rex Boemiæ Ducem bello petiit* &c. Sigebertus: *Henricus Imperator vadit ad debellandum Odelricum Boemanorum Ducem; sed Boemanis viriliter resistentibus inefficax redit.* Iohannes Nussiensis in Magno Chron. Belg. *In principio Regni sui dum Bohemos resistentes sibi bello peteret* &c. *Contra quos cum debitæ indignationis aculeos exerceret, gentemque præfatam multis malis attereret, tandem Ducem eius in deditionem accepit.* Rosieres: *Primum soluit in Bohemos, qui boum delectorum & quingentarum argenti marcharum tributum annuum soluere denegabant,* &c. *Vratislaumque Ducem captiuum abduxerit.* Strada: *In Bohemos rebelles, nec annuum censum persoluentes, copias duxit, gentem eam attriuit, Ducemque Vratislaum cepit, ac*

annu-

annuum sibi pendere tributum coegit. Krantzius: *Vratislaus Bohemiæ Dux Regi Henrico III. parere recusat, fisus & fretus auxiliis Petri Regis Vngarorum. Duxit in eum Rex Henricus, & ad obedientiam reduxit. Coegit enim obsides dare, ipsumque post se Ratisponam venire iussit, ibique deditionem facere.* Achill. Pirminius Gassarus: *Bohemi rebelles facti, à Cæsare domantur.*

Lambertus] in Chronic. de reb. gest. German. anno 1040. Marianus Scotus *lib. 3. Chronic. ætat. 6. anno* 1041. Gotefridus S. Pantaleonis Coloniens. in *Chronic. anno* 1040. Matthæus Marescalcus de Bappenheim in *Chronic. Austral. anno* 1040. Otto Frisingensis *lib. 6. Chronic. cap. 32.* Gotfridus Viterbiens. in *Pantheo part. 17.*

Sigebertus] in Chronograph. anno 1040. Sebast. Francus *part. 2. Chronicor. anno* 1040. *fol.* 464. vbi *Odelricum* nominant, qui Bretislauus vel Vratislaus fuit, Vdalrici filius & successor.

Iohan. Nußiensis] apud Pistorium *tom. 3. Germanic. scriptor. fol.* 107. Otto Frisingens. *in Chron.* Boregk in *Chron Bohem. part. 1. fol. 80. in fin.*

Rosieres] in stemmat. Lothharing. Duc. tom. 4. cap. 63. in histor. fol. 209.

Strada] in Epitom. thesauri antiquitat. in Henrico III. Imp.

Krantzius] lib. 4. Saxoniæ cap. 41. Wimpheling. in *Epitom. Rer. Germanic. cap.* 28.

Gassarus] in Epitom. Chronic. anno 1040.

10. Anno MXLI. scribit Mutius: *Statim primo Imperij anno cum Boemis gessit bellum* &c. *vincit prælio, capit Ducem eorum, eò eos adegit, vt supplices pacem petierint: per conditiones igitur Dux est liberatus, & Boemia tributaria Imperio facta.* Lambertus: *Heinricus* Rex *secundò Boemiam ingressus, Ducem eius in deditionem accepit Prentzlao nomine, terramque eius tributariam fecit.* Hermannus Contractus: *Henricus* Rex *Boemiam cum exercitu ingressus, igne prædaque cuncta deuastat, & rebellem Ducem obsides dare, & ipsum post se* Ratisponam *ad deditionem humiliter venire, sibique iureiurando fidelitatem seruitiumq; confirmare coarctat.* Sed præstat audire Auentinum rem gestam ordine commemorantem. Neque enim piget verba eius asscribere, quæ sic habent: *Vratislaus Boiemiæ* Regulus, *suasu Petri Vgrorum* Regis, *ab imposito resilit iugo, Cæsaris amicitiæ renuntiat, tributa pensitare pernegat; Polonos amicos Cæsaris infestat,* Regem *Poloniæ se appellat. Cæsar in Boiaria Calendis Ianuarij,* Reginoburgij *copias contrahit, in Boiemiam confinem Boijs regionem, expeditionem meditatur. Vratislaus, vbi hoc resciuit, dolo Legatos, obsidem filium Spitigneum Reginoburgium ad Cæsarem mittit, se in Boiariam è vestigio venturum, mandata obædienter facturum pollicetur. Credulus bis Cæsar diem illi dicit* Reginoburgi. Et postibi: *Cumq; Vratislaus, vti condixerat, præsto non esset ad conspectumq; Cæsaris, cui nihil secum negotij foret, accedere contemneret, præmittit partem exercitus Cæsar,* &c. Et iterum: *Cæsar Salingstadij Proceres cogit, consilium habet, quonam pacto inimicos Boiemos vlciscatur, cladem q; acceptam expiet. Legati Boiemorum, qui eò quoque de pace fædereq; acturi venerant, iussi sunt excedere Concilio* &c. *At Vratislaus, intellecta mente Cæsaris, quod in se hostili animo esset, accito auxilio à Petro* Rege *Vngaria* &c. *Cæsariani, superatis hostibus, coniungunt*

gunt copias, vniuersam Boiemiam, &c. Boiemi tot cladibus perdomiti, anxii miserantesque fortunas suas, sibi liberisq; & genti Boiemorum prouidere constituunt: Seuerum Pragensem Episcopum aliosque Proceres, suscepta legatione ad Cæsarem proficisci mandant supplices, qui bellum iramque deprecarentur, ad clementiam prouocarent, misericordiam Cæsaris implorarent ac sine vlla pactione se Regnumque *in illius fidem traderent, liberos Nobilissimi eiusque, quos Cæsar imperaret, obsides vltrò offerrent, iurarentque se imperata facturos, perpetuò in potestate Cæsarum fore, & Ducem suum, nisi pareret, captiuum abducturum. Intereà Vratislaus, diffidens rebus, tum demum veram deditionem, quam ante simularat, conatur: consilia & insidias suorum anteuenit, Legatos cum suppliciis ad Heinricum mittit, qui tantum ipsi liberisque vitam peterent, alia omnia dederent. Vltrò, quod alioqui necesse erat, Spitogneum, Ottonem, Vratislaum, Conradum, filios suos obsides dat: precibus, dono, pollicitationibus, purpuratos, quemcumque opportunum ducebat, ambit, orat, vt Cæsarem sibi placarent: se imperata facturum,* Reginoburgium *venturum, omnes captiuos de Polonia redditurum, argenti pondo octo millia pondere Germano, hoc est, vnciarum millia centum viginti octo pensitare pollicetur: quæ vmquam vi, fraude vel alio quouis modo cuipiam ademerit, restiturum promittit. Quod si hisce pactis non staret, ius obsides occidendi Cæsari foret. Continuò Hercynium saltum aperiri securibus, dolabris arborum ramos amputari, vallum exscindere, frutices eradicari, aggeres diuelli, fossas compleri, itinera truncis purgari iubet, quò quàm latissimè pateret via absque omnibus insidiis. Conditiones huiuscemodi vltrò oblatæ à nostris accipiuntur. Vicesimo deinde die, vbi constitutum erat, Vratislaus cum plerisque Optimatibus & amplissimis muneribus* Reginoburgium *venit. Cæsaris in Senatu Curuli sella, cultu* Regio *sedentis, pedibus lachrymabundus accidit, adoperto capite, calceis pedibus detractis, corpus humi prosternit, suppliciter veniam præteritorum orat, Boiemiam cum signo reddit;* Regium *nomen, Poloniam, quam occuparat, abiurat. Surgunt Purpurati, Pontifices, Dynastæ, Heinricum per Christum Deum Optimum Maximum, per clementiam eius obtestantur, per superos omnes obsecrant, vt misero & scelus confitenti ignoscat. Annuit Cæsar, Vratislaus iussus surgere, sacramentum solenne dicit, quæ pridem verbis promiserat: reprobat semissem tributi, quod pactus fuerat: Cæsar illi remisit.*

Mutius] lib. 14. de Reb. Gest. German. fol. 113. Matthæus Marescallus de Bappenheim in *Chron. Augustens. anno* 1041. Auentinus *Annal. Boior. lib.* 5. Abrah. Saurius in *Calen. Histor. 13. Augusti*, Elias Reusnerus in *Isag. hist. anno* 1041. *fol.* 427.

Lambertus] in Chronic. de Reb. Gest. German. anno 1041.

Contractus] in Chronic. anno 1041. Cui verbotenus conueniunt Marianus Scotus *lib.* 3. *Chronic. ætat. 6. anno* 1042. Cosmas Pragens. in *Hist. Bohem. lib. 2. anno* 1041. Albertus Stadensis in *Chronic. anno* 1041. Gobelinus Persona in *Cosmodrom. ætat. 6. cap. 54. fol* 215. Auctor *Chronicæ Coloniens. in Henrico III. Imp. fol. 157. in fin.* Chronica Augustana Teuthonicè scripta ab incerto auctore *in anno* 1041. Funccius in *Chronolog. anno* 1042. Fabricius *lib. 2. Rer. memorabil. anno* 1042. Crusius *part. 2. Annal. Sueuic. lib. 6. cap. 9.* Caluisius in *Chronolog. anno* 1041. Cisnerus in *Orat. de Othone III. Imp. & Elector. instit.*

Auentinus] Annal.Boior.lib.5 fol.408.& seq. Spangenberg.in *Chron.Saxon.cap.*171.*anno* 1041. Æn.Syluius, Dubrauius, Hagecius, Boregk, in *Chronic.Bohem.*

11. Anno MXLII. de superiori bello ita scribit Fabricius: *Imperator in Bohemiam hostiliter mouens omnia ferro & igne perdit, & auxilio Ecberti Marchionis Misniæ Pragam expugnat, ac rebellem Ducem Vratislaum eo adigit, vt obsides dare, & se Ratisponam venturum promitteret.* Funccius addit: *Ad humilimam deditionem venire, & fidelitatem iurare coegit.* Et Sigebertus signanter: *Henricus Imperator, per orationes Sanctorum virorum, auxilio Dei sibi procurato, superioris anni infortunium vltus Odelricum* (fortè Bretislaum voluit dicere) *Ducem Boemiæ superat.* Fridericus Husmannus à Namedey, Præfectus Palatinus Boxbergensis: *Bohemos subegit, Vngaros ad pacem poscendam compulit.*

Fabricius] d.lib.2.Rer.memorabil. Saxon. anno 1043. Cario *lib.*3. *Chronic.in Henrico III. Imp.* Conradus Vrspergens. in *Chronic.anno* 1042.
Funccius] in Chronolog. anno 1042.
Sigebertus] in Chronolog.anno 1042.
Husmannus] in Succincta Imperator.eiconograph. n.318.

12. Nec subacta tantum Bohemia fuit à Cæsare nostro, sed & ad tributum debitum redacta. Sabinus:

Compulit & fortes celebri virtute Bohemos
In sua submissas tendere iura manus.

Anselmus Ryd: *Ingenti vi, nec incruenta, Boemiæ Ducem sub tributo retinuit.* Volaterranus: *Ante omnia Odelricum, Boemorum Regem, diuersis in præliis tandem superatum, tributarium fecit.* Egnatius: *Odelricum, Boemiæ Ducem, bello fatigatum, tributum annuum sibi pendere coegit.*

Sabinus] lib 2.de German.Impp. in Henrico III.
Ryd] in Catalog.annor.& Principp.fol.48.
Volaterranus] lib.33.Rer.Vrbanar.in Henrico III. Imp.
Egnatius] lib.3.de Roman. Principp. in Henrico III. Imp. De tributo imposito idem narrant Vincentius Beluacens. in *specul.historial.lib.*24.*cap.*18. Matth. à Michou in *Chron. Reg.Polon.lib.*1.*cap.*19. Elias Vinetus in *Append.Aurelij Victoris de Vita Cæsar. Roman.* Carion *lib.*3.*Chronicor.* Nauclerus *volum.*2.*generat.*35. Cromerus *lib.* 4. *Rer. Polonic.fol.*52. *col.*2. Æn.Syluius in *Histor. Bohem.* Melanchthon *lib.* 4. *Chronic.* Nicol. Reusnerus *in Cæsarib.* Calaminus in *Rudolphottoc.act.*2.*sc.*2.*n.*14.

13. Anno MXLVI. hæc narrat Hepidannus, S.Galli Monachus, illius ætatis scriptor: *Boemanum Ducem Pezpremonem, frenum imperij sui pati recusantem, edomare aggressus* &c. Et anno sequenti MXLVII. *Boemiam intrauit, vrbesque expugnauit, oppida incendio consumpsit, ad vltimum eundem Ducem, filium suum sibi dare obsidem coegit, ipsumq; post se venire Radesponam fecit.* Cuius si verus est computus, hoc demum anno 1047. Bohemia fuit pacata, & bello finis impositus octennali.

Hepi-

Hepidannus] in Annalib.anno 1046. & seq. *tom.1.Alamanic.rer.*Goldasti.

14. Anno MLVI. fato fungitur Henricus III. Imperator: cui succedit filius Henricus IV. admodum adolescens, qui tamen fidos morigerosq; semper habuit Bohemos, Ducisque Vratislai opera in summis grauissimisq Imperii negotiis vtebatur, vt in sequentibus declarabitur. Et cum Boleslaus, cognomine Criuoustus, Poloniæ Dux Bohemiam vastare aggressus esset, Imperator Henricus IV. in eum bellum mouit, coegitque se Bambergam ad Comitia Imperii sequi & de illatis damnis satisfacere.

Boleslaus] qui fœdus cum Colomanno Rege Hungariæ contra Cæsarem percusserat. Michouius *lib.3.Chron.Reg.Polon.cap.*8. Sed victus tandem manus dedit, vt narrant Dubrauius, Hagecius, & Boregk in *Chronic.Bohemor.*Salom.Neugebauer.in *Iconib.& vitis Princip.ac Regg.Polon.in Boleslao III. Criuusto fol.*46 *& lib.2.Hist.Polon.fol.*86. Herburtus *lib.4.Hist.Polon.cap.*5. Idem Michouius *d.lib.3.cap* 10. vbi quod ait de Boleslao Polono; *Henricum IV. in Bamberg.accessit, excusans se Imperatori de retroactis bellis, & asserens se, & gentem suam nunquam seruiuisse, nec tributa à prædecessoribus eius Imperatori præstitisse, ideoque in pristina libertate sese conseruandum postulauit*, non conuenit cum Actis Imperii & auctoribus certioribus, vt alibi demonstramus. Quin Ioan. Nauclerus Præpositus Tubingensis, in *Chronolog.part.2.generat* 37. affirmat, Polonos àb Henrico V. Imperatore tributarios factos, nequiquam refragrante Lud.Decio *lib.1.de Vetust. Polon. in Boleslao Crzivvousti.* Cuius & aliorum Polonorum seu φιλαυτίαν, seu κενοδοξίαν, & vanam exemptionis gloriam hisce verbis reuincit Ioannes Lewenclaius, harum rerum peritissimus & certissimus scriptor, in Commentar.de Moschor.bellis aduers. finitimos gest. *Veteres quidem historias* (inquiens) *quod attinet, scio perantiquis in Annalib. Germanor. reperiri, venisse ad Imp. Cæsarem Henricum IV. Aug. qui tum in vrbe Vangionum agebat, Russorum Principem, declarandæ suæ in Augustum obseruantiæ causa. Verùm ex variis indicationibus quantum colligere licet, videtur hoc intelligendum potiùs de Russis illis, qui hodie Polonorum Regi parent, ac nostro Imperio sunt viciniores. Habebant illi tum Principem peculiarem, qui Maiestatem Imperatoris Romani, regnantis ad solem occidentem, agnosceret. Parebant eidem Imperatori & Sarmatæ, quos hodie Polonos vocamus: sed hi paulatim ob nostrorum Principum secordiam, publicaq; dissidia, quorum præcipui erant Pontifices non sacri, sed exsecrandi, non à nostris modo defecerunt, verùm etiam Imperio suo finitimas gentes, Russos, Lithuanos, Samogithios, Masouios, nostraque demum memoria Borussos, magna cum parte Liuoniorum, adiunxerunt.* Vide infra *cap.11.n.1.verb.Poloni.*

15. Anno MLXXIV. scribit Bruno, Saxonicus scriptor: *Duci Boemorum VVratizlao Misnam ciuitatem, cum omnibus ad eam pertinentibus, promisit, & sic eum, vt suis partibus* (contra Saxones) *adiutor esset asciuit.*

Bruno] in Histor.de Bello Saxonic.fol.112. apud Freher. *tom.1.*

16. Anno MCVII. Zuatepolchus seu Suatoplucus, cum Borziuoium Ducatu Bohemico expulisset, Ducatum arripit Bohemiæ: Borziuoius autem abiit in Germaniam, & supplicat Imperatori Henrico V. vt in Duca-

tum restituatur: At Suatoplucus ab Imperatore citatus, in curiam accessit, Imperatoris iudicio se stitit, & cum pacifragium & commissum spolium excusare non posset, in custodiam missus, & Borziuoius in Ducatum remissus est. Interim tamen Suatoplucus culpam deprecatus, missis muneribus factisq; magnis pollicitationibus tantum effecit, vt non modò Imperatorem à bello decreto auerteret, sed & ipse liberatus dimitteretur.

Spangenberg.in *Chronic.Saxon.cap.211.in anno* 1107.Caluisius in *Chronolog.anno eod.*

17. Anno MCX. Borziuoius Bohemus exul Ducatum recuperaturus Bohemiam vastabat. Vladislaus Dux auxilium Imperatoris implorat, qui statim mittit exercitum, qui Borziuoium & alios rebelles capiunt, quibus partim oculos eruit, partim vincula iniicit, ipsumque Vladislaum in Ducatum Bohemiæ restituit.

Cosmas Pragens.*lib.2.Hist.Bohem.*Spangenberg.in *Chron.Saxon.cap.*212.Caluisius in *Chronolog.anno* 1110. Gobelinus Persona in *Cosmodrom.ætat.6.cap.*58.Cuspinianus in *Cæsarib.in Henrico V.Imp.* Calaminus in *Rudolphottoc. act. 2.sc.2.n.* 18. Conradus Vrsperg. in *Chronic. anno* 1110. Michouius *lib.3.cap.*10.Reusnerus in *Isagog.hist.fol.*434.

18. Anno MCXXVI. Henrico V. Imperatori, Salici generis vltimo, successit Lotharius II. Saxo, à principibus Imperii electus. Is primam suam expeditionem in Bohemiam instituit. Volaterranus: *Mox in Germaniam ad tumultus Boemorum sedandos redit.* Fabricius: *Imperator Lotharius expeditionem suscipit, vt Othonem Marchionem Morauiæ, Regem Boemiæ constitueret,* &c. Otto iste Marchionatu à Boleslao, Bohemiæ Duce, spoliatus, litem Sobeslao coram Imp. Lothario intentauit, qui citatus cùm non compareret, Imperator bellum illi infert, sed Ducum suorum proditione parum feliciter.

Primam expedition.] Leuoldus à Northof in *Chronic. Comitum de Marka anno* 1125. Egnatius *de Roman. Principp. lib. 3. in Lothario II.* Vinetus in *Append. Victoris de vita Cæsar. Rom.* Spangenberg.in *Chronic.Saxon.cap.*217.*anno* 1126.Abrah.Saurius in *Calendar.histor.12. Martij*, ex Vincentio Sturmio.

Volaterranus] lib.13.Rer.Vrbanar.in Lothario II. Imp.

Fabricius] lib.2.Rer. memorabil.Saxon. anno 1126.

Litem Sobeslao] Trithemius in *Chron.Hirsaugiens.* Caluisius in *Chronolog.anno* 1126.

Ducum suor.prod.] Robertus Abbas de Monte in *Append. ad Sigeberti Chronic. anno* 1127. Erphesfurdensis Monach. in *addition.ad Lamberti Schafnaburg.Chronic. anno* 1126.

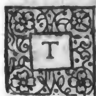
19. Anno MCXXVII. tandem Dux Bohemiæ cum Imperatore pacificatur in hanc conditionem, vt Dux Imperatori mulctam impositam soluat, homagium ac fidelitatem præstet; vicissim Imperator Duci iniuriam in se exercitam indulgeat, & ab aliorum iniuriis defendat.

Pacificatur] Albertus Stadens.in *Chronic.anno* 1126.Gobelinus Persona in *Cosmodrom. ætat. 6.cap.59.in princ.* Vinetus in *Append.Victoris in Lothario II.* Boregk in *Chronic.Bohem.part. 1.anno* 1127.*fol.*224.

CA-

Caput VI.

REBELLIONVM BOHEMICARVM REPVLLVLAtio sub Imperatoribus Sueuicis, earumque coërctio ab anno Domini MCXXXII. vsque ad annum MCCLXXIII. Electiones à rebellibus factæ rescinduntur & cassantur: & Reges electi reprobantur. Hostium Imperii fautores proscripti. Papa in temporalibus an liceat contra Cæsarem assistere. Infelices omnes semper fuerunt, qui Maiestatem Imperii parum comiter coluerunt, aut contempserunt.



TOT tantisque bellis fracti & fatigati Bohemi tandem colla inclinare, præsumptioni virium suarum diffidere, & paulò humanius submissiusque sese cum Imperatoribus gerere cœperunt. Hinc commoda benignaque Bohemorum opera Imperatoribus & Regibus Sueuicis sæpenumerò in maximis Imperii negotiis & expeditionibus publicis apparuit. Nec tamen sic potuit consuetudo illa tumultuandi adeo exstirpari, quin aliquando recurreret.

Recurreret] August. Vischerus in *Discurs. de Election. Regis & Imp. Rom. conclus.* 10 *num.* 44. *q.* 1. *in fin.*

2. Vnde illa iuris Saxonici constitutio: *Omnes versus Orientem à fluuio Sala: ab Imperio infeudati seruire tenētur in terram Sclauam, & in Poloniam, & in Bohemiam.* Quæ in iure Sueuico hisce verbis conuertitur: **Alle die oberhalb deß Osterlands von dem Reiche belehend/ oder deß Reichs Dienstmann sind/die söllen dienen zu Wenden/zu Polen/zu Behem.**

Iur. Saxonici] in Iure Feudali cap. 4. in princ. & ibi Glossa.

Iur. Sueuico] Keyserlich vnd Königlich Land- vnd Lehenrecht/*part.* 2. *tit.* 8. §. 3. Sensus est: si fortè Venedi, Poloni aut Bohemi Imperio rebellare conentur, tum Misni, Lusati &c. teneamur ad eos coercendos & compescendos in ipsorum terras proficisci. Interim non nego textum etiam de succursu & auxilio Venedis, Polonis, ac Bohemis ferendo aduersus hostes eorum intelligi & posse & debere: quin nostris moribus non ad Misnos tantùm, sed vniuersos Saxones porrigi atque extendi, vt nimirum Polonis ac Bohemis teneantur contra Moscouitas, Tartaros, Turcos &c. opitulari, vt est in *Recess. Augustan.* 1530. §. Vnd im fall/128. constitutum.

3. Namque anno Christi nati MCXLI. scribit Otto, Frisingensis Episcopus & Austriæ Marchio, qui tum temporis viuebat: *Conradus Morauiensis Comes, conspiratione facta cum Boemis, Ducatum terræ illius affectans, de Morauia in Boemiam exercitum ducit. Dux Vladislaus profugus ad Regem* (Conradum III. Sueuiæ Ducem, Lotharii Saxonis successorem) *veniens, casum suum deplorat. Quem Rex misericordia motus cum exercitu in Boemiam reduxit, ac Pentecoste in vrbe Praga prouinciæ illius metropoli celebrata, Conrado fugato, in Ducatum restituit.*

Otto Frising.] lib.7.Chronic. cap.16. Martin.Crusius *part.2.Annal.Sueuic.lib.10.cap.5.anno* 1141. Matthæus Marescalc.de Bappenheim in *Chronic.Elwangens.anno* 1141.

4. Friderici I. Imperatoris prudentia & humanitas tantum apud Bohemos eorumque Ducem potuit ac valuit, vt ei non modo nunquam rebellarint, sed magè imperatis summo cum studio, voluntate ac promptitudine obsecundarent. Nec minus filius eius Heinricus VI. Imperator Bohemos habuit obsequiosos & paratos, quum res postularet, aut tempus exigeret.

Videantur Dubrauius, Hagecius & Boregk in *Chronic. Bohem.*

5. Verùm alter eiusdem filius, Philippus II. Romanorum Imperator, & I. Germanorum Rex, Heinrici fratris in Imperio successor, Bohemiæ Regem nactus est aduersarium, vt non modò rebellaret & cum hostibus conspiraret, sed & plane ab eo ad Ottonem Brunsuigium Imperii æmulum deficeret. Vnde Imperator offensus, bellum in Bohemiam decernit.

Gobelinus Persona in *Cosmodrom.æt.6.cap.63.* Hagecius in *Chron.Bohem.part.1.anno* 1205. *fol.*190. Hegwald. Mutius in *Chronic.lib.19.fol.*168. Boregk in *Chronic.Bohem.part.1. fol.*195.

6. Originem & caussam bello dedisse diuortium fertur, quod Primislaus Bohemiæ Rex fecerat cū vxore sua, sorore Theoderici, Marchionis Misnię. Eius rei cognitionem Imperator ad se spectare autumabat; non parenti bellum indixit, quod anno primum MCCI. geri ab Imperatoris Ducibus & Præfectis cœptum est.

Spangenberg. in *Chronic.Saxon.cap...* Caluisius in *Chronolog.anno* 1201. Boregk in *Chronic. Bohem.part.1.fol.*196.

7. Anno MCCII. Imperator Philippus Primislaum Ottockarum, Bohemiæ Regem, proscribit, Regno indignum & priuatum pronuntiat: Theobaldum Ducem, etiamtum adolescentem, ex Gymnasio Magdeburgensi euocat, Regem Bohemiæ iure proximitatis renuntiat, coronat, & solenniter inuestit, denique Theodorico, Misniæ Marchioni, commendat, vt ab eo cum exercitu in Bohemiæ possessionem introducatur & immittatur.

Boregk in *Chron.Bohem.part.1.fol.*196.

8. Anno MCCIII. Philippus Imperator, assumpto suo exercitu, in Thuringiam mouet contra Hermannum Landgrauium sibi rebellantem, & eius socium Bohemiæ Regem. Sed ab vtroque in vrbe Erfordia obsessus, vix nocte quadam illuni hostium insidias euasit; collectis tamen auxiliis & Bohemum fortiter repellit, & magnam Thuringiæ partem occupat.

Spangenberg. in *Chron.Saxon.cap...* Caluisius in *Chronolog.anno* 1203.

9. Anno

9. Anno MCCIV. Imperator iterum Bohemiæ Regem in Misnia & Thuringia hostiliter grassantem, bello aggreditur, prælio vincit, & ad obsequiũ tandem redigit; in quo vt eum constantem volentemque haberet, filiam suam Kunigundam Regis filio Wenceslao despondet in vrbe Egra anno MCCV.

Ad obsequium red.] Hugwald. Mutius *lib.19. Chronicor. fol.168.* Caluisius in *Chronolog. anno* 1204.

Filiam suam] Dubrauius in *Chron. Bohem.* Hagecius in *Chron. Bohem. par.1. fol.*197. Caluisius in *Chronolog. anno* 1205. Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap....*

10. Anno MCCXII. scribit Godefridus S. Pantaleonis Monachus: *Imperator* (Otto IV. Saxo, qui Philippo Sueuo in Imperio surrogatus erat) *apud Nurinberg celeberrimam curiam circa Pentecosten habuit, vbi Regnum Bohemiæ abiudicatum Odoacro* (Primislao Ottockaro) *Regi per sententiam Principum, filio ipsius, præsentibus Supanis & pluribus Nobilibus terræ, cum sex vexillis assignat: nam matrem iuuenis, sororem scilicet Marchionis de Misnia, repudiauerat, & filiam Regis Vngari duxerat.*

Godefridus] in Annalib. anno 1212.

11. Anno MCCXXVI. Otto, Comes Palatinus Rheni & Dux Bauariæ, Friderico II. Imperatori rebellat, pertractis in conspirationem Bohemiæ, Poloniæ, Vngariæ, & Daniæ Regibus. Rem hoc ordine narrat Auentinus: *Wentzeslaum quoque Regem Boiemiæ, cognatum suum, in partes trahit: hique antesignani primas sibi partes coniurationis in Germania sumpsere, sociosque Belum IV. Regem Vgrorum, Heinricum Ducem Poloniæ, adsciscunt. Filium deinde Cimbrorum* (id est, Danorum) *Regis spe Imperii alliciunt. Ottocaro Regis Boiemiæ filio, Friderici Austriaci, qui liberis careret, neptis despondetur; hocque connubio viam sibi ad Austriam, Stiriamque Boiemi aperiebant. Hi omnes inuicem sibi iureiurando sacramentique religione fidem astringunt. Ipsis potentia Friderici Augusti atque opes formidolosæ erant. Præterea Pontificum* (id est Episcoporum) *dignitatem atque vires molesto ferebant animo: hoc nouo aucupio inescati, eorum diuitiis inhiabant. Vbi se pares viribus Imperatoris fore existimarunt, Budeuissii* (oppidum est Boiemiæ) *conuenire, & filium Regis Danorum rebus imponere statuunt, à Pontifice Romano postulant, vt eodem Legatos mittat, qui hisce Comitiis Cæsareis intersint.*

Auentinus] Annal. Boior. lib.7. fol.537. Constitution. Imperial. *tom.1. fol.*297.

12. Pergit post pauca interiecta Auentinus: *Imperator Fridericus Legatos in Germaniam mittit, qui Concilium Imperii cogant, defectionem Longobardorum, atque Romani Pontificis acerbitatem commemorent. Conradus Cæsar,* (Imperatoris filius) *Moguntinus Pontifex, atque cæteri Principes, Misnensis, Rapso Turogus, Brandenburgii, Saxones, Geroldus Ariostonus Brabantini Reguli Orator, Egra* (ciuitas est Nariscorũ

continua

continua Boiemiæ) conueniunt, omnes Augusto suppetias ferendum decernunt. Solus Rex Boiemus, atque Boiorum Regulus Præfectus Prætorio Rheni, intercedunt: Helenobogii maioribus copiis subsistunt, tempus contentionibus protrahunt, Egram venire recusant. Legati quoque Austriaci cum Boiis atque Boiemis adsunt, ab iis auxilia postulant. Maiore itaque discordia discessere inuicem Principes. Iam iacta erat alea, conspiratio detecta, &c. Et fol. 541. *Plerique coniuratorum, vt condictum erat, apud Budesin* (leg. *Budewitz*) *comitia Cæsarea* (id est, Electoralia, seu de eligendo Cæsare) *habebant*, &c.

Auentinus] d. lib. 7. fol. 539. Lehmannus *lib. 5. Chron. Spirens. cap. 79.* Ioan. Wolfius *Rerum Memorabil. centur. 12. anno* 1227.

13. Anno MCCXXVII, sequitur apud eundem: *Imperator Fridericus legatos ad Wentzeslaum Regem mittit, qui illum officii admoneant, beneficia à maioribus Imperatori in gentem Boiemiæ collata commemoret, Duces Boiemiæ ab auo patruoque Imperatoribus Regio diademate donatos esse, quorum tertius sit Wentzeslaus; spectandum esse audaciam Romanorum Flaminum, ne horum fallacia seductus se atque Rempublicam discordiæ malis perditum eat: Pontificem Romanum insidiari nationi orbis reginæ. Ideò dare illum operam, vt eius valentissimas gentes, Boiemos, Teutonas, Venedos, Sclauos, Danos, Cimbros, Vgros, committere quouis queat modo* &c. *vt Germania illa victrix terrarum, eius bellicosissimi populi, Venedi, Sclaui, Vgri, Dani, Teutones, suis viribus mutuis vulneribus corruant*, &c. *Hæc vbi dicta sunt à Legatis, Rex Boiemus commutato animo, alioqui Pontificis Maximi conatus, quòd legatum petentibus non miserat, suspectos habens, cæpta improbat, se in potestate Augusti atque Cæsaris fore respondet, atque fœdus nouis sacramentis, datis obsidibus, Egræ Concilio habito, redintegrandum decernit. idem cæteri Principes censent. Ottonem Boium, qui aberat, huius discordiæ autorem, contra Rempublicam fecisse, crimine perfidiæ, prodita Maiestatis, populi Christiani, accersendum statuunt.*

Apud eundem] Auentin. *d. lib. 7. fol.* 542. Constitution. Imperial. *tom. 1. fol. 297. & seq.* Lehman. *d. lib. 5. cap. 79.* Wolfius *ibidem*. Ecce tibi, Comitem Palatinum Rheni, S. Rom. Imperii Electorem, propter conspirationem cum Bohemis initam publicè proscribi & banniri.

14. Pergit Auentinus aliquantis interiectis: *Gregorius Papa* (eo nomine IX.) *Ottoni Boiorum Duci* (Comiti Palatino Rheni) *atque Wentzeslao Regi Boiemiæ rescribit, hortatur ne Ecclesiam Dei deserant, ingentia pollicetur munera, cælum atque diuinitatem condonat. Erat Wentzeslao soror Franciscana* (id est, Ordinis S. Francisci) *eius consilio frater nitebatur: principes Senatorum omnium erant Bochozlaus, filius Zeliuconis, atque Budislaus, Iarozelai filius. Hos pollicitis atque donis Pontifex sibi conciliat, illis cælum aperiendo, inferos claudendo efficit, vt Regem in fide continerent, rursusque is ab Imperatore desisceret. Rursusque Wentzeslaus Bohemus, & Otto Boius, atque Heinricus Polonus, Belas Vgrus, statuunt tertio Calendas Iulii Libussæ in confinio Poloniæ conuenire, filiumque Regis Danorum Cæsarem aduersus Fridericum declarare, atque rebus imponere: Gregoriumq. Papam certiorem faciunt per Burchardum atque Vlricum, & postulant,*

lant, vt Legatum per Vngariam mittat, quem Rex Boiemus atque Præses Poloniæ honorifice excepturi, Libussamq; maximo apparatu deducturi sint.

Auentinus *d.lib.7.fol.543.* Rex Danorum tum erat Waldemarus, cuius filius, itidem Waldemarus nomine, in hoc conuentu Libussino à Papa, Regibus Bohemiæ & Hungariæ, Duce Poloniæ seu Silesiæ, Ottone Comite Palatino Rheni & Bauariæ Duce, &c. in Regem Romanorum quidem electus est, sed Imperium obtinere non potuit, tanquam ab incompetentibus & loco non congruo electus. Nam tametsi Rex Hungariæ, Dux Silesiæ, Rex Poloniæ, cum cæteris Imperii Germanici Principibus, ad Comitia Electoria vocarentur, vt disertè testatur Guntherus in *Ligurino*, frustrà contradicente Schardio; tamen ius *prætaxandi* tantum, id est, nominandi, habebant; non eligendi; quod solis Septemuiris Officialibus etiamtum competebat: è queis præter Bohemum & Boium, alius nullus aderat. Quæ caussa est, cur Waldemarus iste inter Reges Romanorum non reponatur; sicuti nec Robertus Flandriæ Comes, post eum electus, tum quòd neuter fuerit coronatus, tum quòd posterior electionem de se factam suasu Regis Galliæ, fratris sui, modestè refutauit.

15. Anno MCCXXVIII. narrat idem Auentinus: *Principes atque sacerdotes Boiariæ Concilium Bathauiam indicunt, vti Boiemum atque Austriacum conciliarent. Fridericus Austriacus cum quatuor millibus equitum Bathauiam venit. Otto Vindelicus in Boiemiam ingressus Wentzeslaum Regem Boiemiæ, cognatum suum, Bathauiam deducit; paxque inter Principes, Episcopos, Regulos Boiemiæ, Boiariæ, Noricos atque Vindelicos, non solum iurisiurandi religione, sed etiam datis obsidibus firmatur. Rex Boiemiæ n. ex Moguntino, qui ab Augusto ad Romanenses* (id est, ab Imperatore ad Papam) *defecerat, bellum indicit.*

Auentinus *d.lib.7.fol.548.* Imperator tum aberat in expeditione Hierosolymitana. Ergo Bohemus ac Palatinus ei, antequam proficisceretur, erant reconciliati, quod eius vices in hoc Passauiensi conuentu gererent, in quo rebelles declarati sunt, qui Summo Pontifici contra salutem Imperii Romani & legitimi Imperatoris adhærerent. Vide infrà *cap.9.num.17.* Eandem ob caussam Fridericus Archidux Austriæ fuit in Concilio Constantiensi bannitus, & ab Imperatore Sigismundo proscriptus, quod esset fautor, adiutor & receptator Ioannis Papæ, cui cum dicto Concilio & Imperatore non bene conueniebat, vt habent *Acta Concilii*, & latè prosequitur Ioan. Stumpfius in Beschreibung deß grossen allgemeinen Côcilii zu Costentz/&c. Gobelinus in *Cosmodrom.ætat.6.cap.94.*

16. Anno MCCXXXIII. reuersus ex Syria Imperator Wenceslaum Bohemiæ Regem & Ottonem Comitem Palatinum Rheni Bauariæque Ducem, iam à Pontifice alienatos, in suas partes recipit, eorumque suasu missi, Ordinum Imperii nomine, Romam Legati, qui Pontificem & officii sui admonerent, & cum Imperatore simul reconciliarent. Idem Auentinus: *Interim Augustus, pacata Syria atque Palæstina, quas quindecim annis possedit, in Apuliam redit, vbi fines Regni ab Episcopo Romano armis occupatos, seque per omnium Flaminum religiones deuotum offendit. Quamobrem literis per vniuersum orbem Christianum*

num missis, acriter in Romanum Pontificem inuehitur: fraudes, astutiam, acerbitates, iniuriam, tyrannidem eius commemorat, iniustitiæ, impietatis, eundem accusat. Germaniæ, maximè Boiorum & Noricorum Principes atque Episcopi, Berchtholdus Patriarcha Aquileiæ ex Boiaria ab Andechs & Damasia oriundus, frater eius Ottho Dalmatiæ atque Histriæ Regulus, Eberhardus Archimysta Boiorum (Archiepiscopus Salisburgensis,) *Sigefridus Reginoburgensis Pontifex, Bernhardus Charionum, Luitpoldus Austriacorum atq; Stiriorum Rector, Venetiam, inde Romam proficiscũtur, Sacerdotem primarium appellant, modestiæ Christianæ, boniq; pastoris officii commonefaciunt, eundem & Augustum in gratiam redigunt.*

Auentinus] d.lib.7.& ex eo Matth.Flacius Illyricus in *Catalog. test.verit.in rubr.Fridericus II.*

17. Idem Auentinus de Rainerio Legato à Latere in Germaniam misso, refert; *Omnes regiones tonitru concutit; Boios Sueuis, Boiemos Misnensibus, Austriacos Morauis, Saxones Turogis, vniuersos inter se quoque vicissim committit; diplomata omnibus Episcopis Germaniæ mittit: nemo Episcoporum paret*, &c.

Auentinus] d. lib.7. Flacius *ibid.* & in *Centur.Magdeburgens.*

18. Ioannes Garzon Bononiens. scribit de Friderico II. Imperatore: *Quoties cum Vindelis ac Sarmatis, quos nostri Bohemos & Polonos vocant, signa contulit, toties victi cæsique sunt.*

Garzon] lib.1.Rer.Saxonic. circa princip.

19. Anno MCCXLVII. Ottockarus I. Rex Bohemiæ, ab Imperatore Friderico II. Augusto, quòd à Summo Pontifice esset excommunicatus, & in Concilio Lugdunensi, Imperio abdicatus, deficit, Wilhelmumq; Hollandiæ Comitem aduersus eum in Regem Romanorum eligit, & hoc modo ei æmulum atque hostem excitat. Sed Conradus IV. Romanorum Rex, Friderici filius, fortiter resistit, & vires eorum subinde distrahit atq; diuertit.

Wilhelmum] Ioannes de Beka in *Chronic.Episcopor.Traiectens.in Ottone III. Episcopo fol.65.* Trithemius in *Chronic.Hirsaugiens.anno* 1249. Abrah.Bzouius in *Annal.Ecclesiastic.tom.* 13.*anno* 1248.*num.*1.Matthæus de Paris in *Hist.maior.* Iohannes Nussiensis Monach.in *Magno Chronic.Belgic.in Wilhelmo Reg.Roman.*

Conradus IV.] Matthæus de Paris in *d.Hist.maior.* Caluisius in *Chronolog.anno* 1249.

20. Anno MCCLIX. Ottockarus Rex Bohemiæ Richardum Romanorũ Regem, cui fidelitatem sacramento iurauerat, cõtumeliosè deserit, & cum cæteris Principibus conspirans fecit, vt electus & coronatus Cæsar in Angliam redire, profuso ingenti pecuniarum thesauro, cogeretur.

Matthæus Paris in *d.hist.maior.*

21. Incidit ergo quoddam quasi Interregnum in Imperio, Richardo in Anglia, & Alphonso in Hispania absentibus, nec vllam Imperii aut Reipublicæ curam habentibus. In qua ἀκεφαλίᾳ, & inde nata ἀναρχίᾳ omnia manu Regia ab omnibus gerebantur, potentibus licebat quicquid libebat, voluntas erat pro ratione, vis pro iure, & potentia pro æquitate. Igitur Ottockarus

rus Bohemiæ Rex hanc occasionem arripiens, in turbidis istis aquis (quod dici solet) piscaturam instituit, bonamque Imperii Germanici partem ad se pertraxit, quo iure quáue iniuria susque deque habens.

Interregnum] de quo plena est querelis Germanorum Historia & Chronologia.

Vis pro iure] das Faustrecht vulgò, ὁ χειρῶν νόμος à Græcis appellatur. Baro Enenckel in *Annotat.in Thucyd.lib.5.fol.617.* Rittershusius in *Comment.in Oppiani Halieutic.lib.5.vers.54.fol.315.* Besoldus in *Differt.de Pracognit.Politic.cap.5.num.11.*

Ottockarus Bohem.] Calaminus in *Rudolphottocaro*, tragœdia sic inscripta.

22. Qui si maiorum suorum exempla sibi ob oculos ponere, & Riciano Bohemiæ Baroni bene rectèque monenti auscultare maluisset, quàm stultis & incautis peruersorum Bohemorum consiliis & instigationibus, nunquam in tantum periculum fidei simul ac vitæ incidisset. Riciani dissuasoria oratio ad Ottockarum Regem inter alia ingerit:

Non octo subdunt Marte nos sibi Cæsares?
Ego gesta quantum prisca reuoco temporis.
Subacta Magno namque primùm Carolo
Et nostra nati gens manu cognominis.
Arnolphus vrbis victoriæ Ausoniæ hanc domat.
Frenant superbos tres & Henrici Duces.
Nam primus acie Saxo Venfoleum capit.
At Boius alter subiugat Bolesleum.
Henricus altum tertius Bratisleum.
Tandem secundo Franco bello deiicit.
Quid Magni Ottonis? quid secundi hoc nomine?
Salici trophæum quidve Conradi eloquar?
Henricus hostem Quintus, auxiliis tamen,
Nostrum retundit, Pragam & obsidio leuat.
Hi pane cuncti transuolarunt inuia
Propè visa cunctis. fidat ergò quis loco?

Maiorum exempla] iuxta illud Poëtæ:

Felix, quem faciunt aliena pericula cautum.

Et quod ingerit Ouidius Naso:

—— Felix, quicumque dolore
Alterius disces posse carere tuo.

Monitum hoc passim occentant politici nostri. Videatur Mich. Virdungus in *Comment.in Taciti Agricol.cap.19.*

Riciani oratio] apud Calaminum in *Rudolphottoc.act.2.sc.2.*

Fidei simul ac vitæ] quin & Regni ac omnium Principatuum: quorum conuersiones, mutationes & interitus ex perfidia, rebellione, & conspiratione in Imperatorem suscepta, vt plurimum euenisse, Politici obseruarunt. Adde etiam ex contemptu S.Imperii

tii superioritatis, cuius Maiestate spreta qui absolutum sibi ius contra Imperatorem & S. Imperium assumpserunt, nũquàm legimus fuisse felices, aut in vsurpatione sua diuturnos. Mittimus vetera; oculos vertamus in ea, quæ auorum, patrum & nostra memoria contigerunt. Vbi est Dux Mediolanensis, cuius Status sub alieno Imperio frustrà queruntur? Vbi Magnus Magister Borussiæ, Regibus & gentibus quondã sub Imperii clientela tremendus? Vbi Dux Bullionæus ad Mosam, cuius vix nomen Sedanensis Princeps, postquàm Imperii fidem sub Carolo V. Imp. cœpit deserere, ac ne vix quidem retinuit? Vbi nunc visitur Varmiensis Episcopi Regalis, qua sub Imperio præfulgebat, magnificentia? Vbi sunt Duces Masouiæ & Cuiauiæ, sub Imperii clientela Regio more imperitantes? Vbi est Magister Liuoniæ, Polonorum terror? vbi Archiepiscopus Rigensis cum suis Suffraganeis summa sub S. Imperio potestate dominans? Vbi Episcopus Traiectensis, postquam Burgundiam maluit quàm Imperium respicere? Annon idem Sleuicensi Episcopo ob ingratitudinẽ accidit, vt regalia sua, quæ ab Imperio, vnde acceperat, noluit recognoscere, alienæ dominationi cedere coactus fuerit? Quid de statu Ciuitatum Imperialium, Constantiæ, Mediomatricis, Tulli, Virduni, Nouiomagi, Donawerdæ, dicemus? Comites Schaumburgii in Saxonia inferiore tamdiu fuerunt felices & fortunati, quamdiu Maiestatem Imperii, cui omnia sua incrementa debebant, comiter obseruarunt: quam simulatque cœperunt insuperhabere & contemnere, prouinciasq; ad Ostia Albis & ipsum Oceanum sitas, Holsatiam, Stormariam, Dithmarsiam, Slesuigiam, Fimbriam, Finniam, Lalandiam, Falstriam, &c. ab Imperii Germanici fide & obsequio separare, easdem vnà pariter cum ipsâ fortunâ, prosperitate & felicitate amiserũt; nec ex eo tempore statum auitæ dignitatis ac potentiæ recuperare potuerunt, frustrà Imperii opem in oppressione implorantes, cuius Maiestatem in rebus secundis & prosperis vilipendebant, vt Acta publica & historiarum monumenta testantur. Adeo infelices semper exstiterunt, qui propria potentia freti, supremam in terris Maiestatem contempserunt. Sentiunt id Galliæ Imperialis & Regni Arelatensis Ordines, qui nunc sub iugo Capetico gementes frustrà antiquam illam sub Imperio libertatem desiderant: de quibus ipsi Galli solent dicere: Depuis qu'ils ne sont plus soubs l'Empire, ils sont empirés. Nec minus Italiæ quidam Ordines eandem fortunam deplorant. Contra ea omnes prospera ac propitia fortuna vsos legimus, qui S. Cæsar. Maiestati & S. Romano Imperio debitam fidem constanter seruauerunt, quod nunc experientia ipsa testatur, & documento esse possunt nonnulli Electores, Principes, Prælati, Comites, &c. qui potentiæ suæ incrementa soli fidei & obsequii constantiæ accepto ferunt, adeo vt Illustrissimus Hassiæ Landgrauius Ludouicus, desideratissimæ Princeps memoriæ, cognomen inde meruerit, vt FIDELIS dicatur. De cæteris non sumo mihi iudicium, quod Deus sibi & supremo Magistratui reseruauit. Neque etiam virum bonum decet afflictis & miseris insultare. Quamobrem quid de ruina potentissimi Comitatus Palatini Rheni, aliorumque multorum Principatuum, Comitatuum, Baronatuum, Nobilitatuum, & Ciuitatum Imperii per Germaniam, Bohemiam, Morauiam, Hungariam, nuper florentium, nunc autem partim mutatorum, partim distractorum, quid sentiendum sit, alii iudicent. Certè Ægidius Gutmannus Augustanus in Offenbarung Göttlicher Majestät/ *lib. 11. cap. 21.* iam olim asseruit, plerorumque Regnorum, Principatuum & Comitatuum ruinam & exilium inde contigisse: Daß sie jhrem Obersten fürgesetzten Keyser kein rechten gehorsam ge-

ſam geleiſtet/von jhme kein friedbott noch ordnung angenommen/vnd jhn noch darzu veracht. Derhalben hat ſie Gott der Herr in ſchand vnd ſpott fallen laſſen / auch zugeſehen/ daß ſie von land vnd leut vertrieben/verdorben vnd erſchlagen worden. Et paulo poſt; diß alles iſt allein auß dem hergefloſſen/ daß die willen der Keyſern nicht vollzogen/ vnd daß ein jeder vngehorſamlich gethan/ was jhn geluſtet hat. Et tandem concludit; Gott der HErr ſchicke es zum beſten / daß einmal ein einiges Regiment in der Welt werde/ vnd daß jederman dem oberſten Haupt in der Welt / die rechte gebührliche gehorſam willig leiſte / damit ſolches allein GOtt zu lob vnnd ehr / den vnterthanen zu wolfarth/ vnd männiglich zu ewiger ſeligkeit gereiche. In eandem mentem ac ſententiam Illuſtriſſimus Chriſtianus Anhaldiæ Princeps mihi anno 1612. inter ſecretos ſermones ſeriò dixit, omnia mala in Imperio noſtro inde proueniſſe, & etiamnum prouenire, quod ſupremo capiti Imperatori nulla debita obedientia præſtetur; nec ſaluum Imperium vmquam futurum, niſi Imperatori ſua ſibi auctoritas & poteſtas reſtituatur, & membra cum capite ſuo, more maiorum, coniunctiore harmonia, quam hactenus factum ſit, mutuiter conueniant atque concordent. Et hoc effatum ex tripode dictum fuiſſe, euentus poſtea docuit, nec ipſe non Illuſtriſſimus Princeps nunc ſero licet, ſerio tamen agnoſcit.

Caput VII.

REBELLIONVM BOHEMICARVM SVBSECVTIO & progreſſio ſub Imperatoribus Auſtriacis, ab anno MCCLXXIII. vſque ad annum MDCIX. hoc eſt, à Rudolpho I. Habſpurgio vſque ad Ferdinandum II. Auguſtum. Ottockari Regis Bohemiæ ſubiugatio, & in iteratâ rebellione cædes. Iure cæſum fuiſſe & Regno priuatum defenditur. Hungari in Imperium contra rebelles ab Imperatore inducti. Chriſtus ſymbolum bellicum, & in eo victoria. Maximiliani I. & Ferdinandi I. Imperatorum victoriæ contra rebelles Bohemos. Exſecutio Pragenſis, eiusque iuſtitia. In primordio Imperij poſitum eſt rerum diſcrimen: ideoque victoriæ inſiſtendum.

ANNO Chriſti nati MCCLXXIII. Rudolphus, Habſpurgiæ Comes & Landgrauius Alſatiæ, eligitur communi omnium conſenſu in Regem Romanorum, ſolo Ottockaro Bohemiæ Rege diſcordante, quippe qui, potentia ſua fretus, ipſe ad Imperium adſpirabat, Rudolphumque vt ſuum quondam miniſtrum & ſtabularium, contemnebat. Ob quam contumeliam indignatus Cæſar ab Ottockaro confeſtim repetit, quæ Interregni tempore Imperio abſtraxerat.

Albertus Argentinenſ. *in Chronic.* & plerique omnes rerum geſtarum ſcriptores.

2. Anno MCCLXXIV. Rudolphus Cæsar prima sua Comitia celebrat Norimbergæ, ad quæ citatus Ottockarus Rex comparere detrectat. Felix Faber, Dominicanus Vlmensis: *Statim accepto Regno conuocationem Principum in Nuremberga habuit, ad quam omnes venerunt, dempto Ottockero Rege Bohemorum, & Heinrico Duce Bauarorum, qui citati nec ad istam Dietam, nec ad duas alias sequentes venire volebant, & propter eorum absentiam omissa est expeditio contra Sarracenos*, &c. hoc est, contra Turcos.

Citatus Ottock.] Albertus Argentin. *ibid.* Gerardus de Roo *lib.1.Hist.Austriac.anno* 1274.
Felix Faber] lib.1.Histor.Sueuor.fol.133.

3. Anno MCCLXXV. Rudolphus Cæsar Ottockarum sub comminatione læsæ Maiestatis & perduellionis, ad Comitia citat Augustana. Contumax vnà cum Henrico Bauariæ Duce proscribitur, & hostis Imperii declaratur. Georg. Bartholdus Pontanus à Braitenberg: *Ottagarus Rex Bohemiæ noluit Rudolpho Cæsari præstare obedientiam* &c. Gordonus, Societatis Iesu; *In Germania decretum bellum Imperatorium in Ottocarum Bohemiæ Regem, & alios, qui iura Imperij vsurpauerant.* Gerard. de Roo, Historiographus Cæsareus; *Rogati sententiam Principes, Ottocarum contra Rempublicam facere videri, hostem Imperij esse, bellumq; in eum decernunt.*

Comminatione læsæ Maiest.] Gerard. de Roo *lib.1.Hist.Austriac.anno* 1275.
Proscribitur] Nauclerus *vol.2.generat.* Trithemius in *Chronic.Hirsaug.* Crusius in *Annal.Sueu.* Caluisius in *Chronolog. anno* 1274.
Pontanus] in Bohem. pia lib.1. fol. 9.
Gordonus] in oper.Chronolog.in serie Rer.gestar.anno 1275.anno Rudolphi Imp.2.
Roo] lib.1.Histor.Austriac.anno 1275.

4. Anno MCCLXXVI. scribit Matthæus Marescalcus de Bappenheim, S. R. Imperii Baro: *Quum* (Rudolphus Rex Roman.) *Illustrem Regem Bohemiæ Ottacarum, qui tunc temporis Principatum Austriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Marchiæ ac Portus naonis, potenter gubernabat, & plus quàm viginti sex annis in eis regnauerat, sibi adhuc resistentem, per plures literas & nuncios vocasset iterum atq; iterum ad Curiam suam, more solito aliorum Principum, & ille venire contumaciter recusaret* &c. Felix Faber: *Videns Ottakerus periculum suum, venit VViennam, & flexis genibus veniam à Rege* Rudolfo *petijt, & feuda accepit, resignans Austriam, Stiriam, Carinthiam* Regi, *& iuramenta pacis & fidelitatis præstitit, & abiit.* Gordonus: *Ottocarus* Rex *Bohemiæ tandem se Imperatori subdit.*

Matthæus Marescalcus] in Histor.Austral.par.2.in princ. Cromerus *Rer.Polonic.lib.9.fol.*168.*col.2.in princ.*
Faber] lib.1.Histor.Sueuor. fol.133.
Gordonus] in Chronolog.in serie rer.gest.anno 1277. Auentinus in *Annal.Boior.lib.*4. Caluisius in *Chronolog.anno* 1276. Aug.Vischerus in *Discurs. de Elect. Regis & Imp. Rom. conclus.*10.*n.*44.*q.*1.*in fin.*

5. Anno

5. Anno MCCLXXVII. Ottocarus, vxore instigante, Imperatori rebellat, & cum exercitu in Austriam venit, cui copias opponit Rudolfus Imperator: & Morauia ac Austria tota hieme incendiis & rapinis vastatur. Cum verò Rudolphus ipse ad exercitum veniret, amicitiam iungit cum Ladislao Vngaro, & eum contra Bohemum defendit.

Ottocarus] Caluisius in *Chronolog. anno* 1277.
Rebellat] Stephanus Winandus Pighius in *Hercul. Prodic fol.* 68.

6. Anno MCCLXXVIII. Ottocarus clàm comparato exercitu, cum Imperator nullum ferè exercitum haberet, Imperatorem aggreditur. Fit acre prœlium, & Bohemi vincuntur, caduntque ad quatuordecim millia, ipseque Rex capitur, sed ab Austriis ita tractatur, vt biduo post moreretur. Rudolphus igitur Morauiam primum occupat, inde in Bohemiam transit; vbi intercedentibus Principibus, VVenceslao filio Ottocari nubit filia Rudolphi, & altera filia Ottoni Marchioni Brandeburgensi, cum tutela Regni Bohemici, desponsatur. Sed quid vetat, quominus totam historiam, in exemplum tam diuinæ quam humanæ vindictæ, in Rege perfido & rebelli peractæ, ob oculos ponam? Vt discamus, semper Deum armipotentem iniustis rebellium Principum motibus aduersatum, iustis Imperatorum caussis fauisse, annuisse, adstitisse. Id quod tot miraculosæ Imperatorum victoriæ abundè possunt testari. Qualis hæc est, quam Rudolpho I. Cæsari supernè largitus est Deus, qui supra nos in cœlis rerum humanarum curam & iudicium gerit. Sic autem narrat idem Marescalcus à Bappenheim, vir grauis, & Deo deuotus; *Rex Boemiæ iterato collecto exercitu forti magno, cum machinis & diuersis instrumentis & armis bellicis, manu valida Austriam ingreditur, prius Praga à suis licentiatus, & ab omni clero & populo vniuerso cum multis gemitibus processionaliter de Ciuitate eductus: quamuis, quod dictu nefas est, nunquam literas diffidentiæ Regi Romanorum præmisisset. Et quia fraus & dolus non debet alicui patrocinium impertiri *** Rudolphus Romanorum Rex, qui sic ab eo fraudulenter circumuentus fuerat, cum Australibus & Stiriensibus peroptimè expeditis, & paucis Sueuis, præsente Rege Vngariæ cum suis, quum tamen vix vnum pugnantem adhuc contra duos aduersarios, & non nisi* CCL. *dextrarios faleratos contra* MC. *parte ex aduersa haberet, sæpedicto Regi Boemiæ viriliter cum suis paucis in Deo ponens spem suam, quia Domini est salus,* VII. *Kal. Septembr. quæ fuit feria* VI. *proxima post Bartholomæi, in campo, qui vulgariter dicitur Idunspengensis circa Marchiam, ex vtraque parte ad prælium conuenerunt; ordinatisque hinc inde agminibus, Rex Romanorum tam Comanis* (id est Hungaris) *quàm Christianis pro signo nomen Christi præcepit inuocare, vt vbicumque essent die illa in bello pariter vel dispersi, hoc nomen Christi à quolibet clamaretur. Itaque nomen Dei gloriosum & benedictum Christi, quòd exercitui Regis Romanorum in signum datum fuerat, quod semper anteà ab incredulis Comanis, & Semichristianis Vngaris blasphematum fuerat, & pro nihilo fuerat re-*

putatum,

putatum, hac die communitèr tam à Comanis, quàm à Christianis, innocando, sæpissimè repetitis vocibus, CHRISTVS, CHRISTVS, *alta voce ab omnibus proclamatur. Rex verò Boemiæ suis exercitibus pro signo dederat clamare,* PRAGA, PRAGA, *cuilibet album peplum circa collum ante & retro vsque ad cingulum, in modum stolæ Diaconi, sicque bellum commissum est ab vtrisque, in quo primo conflictu Romanorum Rex, occiso à quodam sub eo dextrario, prostratus in terram prosiliit, & cito à suis fidelibus subleuatus iterum ad pugnam progreditur. Et ecce mirum in modum totus exercitus Boemorum superatus, terga in fugam verterunt, relicto Rege suo solo. Pars autem aduersa eos insequentes sine defensione eos trucidabant: alia verò pars in fuga flumen transire cupiens submergebatur, descenderuntque in profundam gurgitem quasi lapis, in modum quondam Ægyptiorum in mari rubro. Iam enim equorum spuma elemento mixta colorem suum mutauerat eo loco, & sanguis occisorum & vulneratorum ac submersorum super nudos gurgites fluebat. Plures etiam ex eis à Comanis capti, vinculati, vulnerati, miserabiliter deducebantur, raptis & spoliatis thesauris Regis Boemiæ, in curribus & in tentoriis suis & suorum inuentis. Quidam etiam alii venientes Regi Boemiæ in adiutorium cum copiosa multitudine, antequam peruenirent ad exercitum, videntes & audientes fugam Boemorum, reuertentes fugiebant & ipsi absq; persecutore. Miserum vidisses spectaculum in campo iacentium, inæstimabilia corpora hominum occisorum, cadauera equorum innumerabilium in suo cruore volutantium, viscera herorum à canibus & auibus circa trahentium, & non erat, qui sepeliret. Ipse autem Rex Boemiæ inclytus ab hostibus capitur, trahitur, percutitur, ab equo eiicitur, à Bertholdo Dapifero de Emretvverch ac aliis multis Nobilibus nimium fessus ad terram deiicitur, & per ceruical lancea perforatur, ac aliis plagis affectus, vltimo gladio transfixus in eodem loco mortuus est. In illa die cessauit iugum Boemorum super Australes, Stirienses, Carinthianos, quos indebitè per longa tempora afflixerant. Quosdam etiam Nobiles idem* Rex (Ottacarus) *ad caudas equorum per ciuitatem suam traxerat, vltimò catenis ferreis ad commune patibulum suspenderat, quosdam etiam in turribus suæ Viennæ combusserat: alios vero decollauerat, taliaq; & similia multa ipse & sui homines perpetrauerunt. Vidisses cateruatim decem millia & sæpe plures Comanorum, qui odio eius Morauiam, Austriam, Stiriam intrabant, & flammis, rapinis, virorum ac mulierum, puerorumque vltra millia deducentes ad Paganistiam exulabant. Ipse etiam* (Ottakarus) *inquantum potuit, eis vicem reddidit. Et sic in eo repletum est verbum Prophetæ dicentis; Sicut fecisti aliis, fiet tibi: retributio tua retribuet tibi.* Et pauculis interiectis concludit: *Rex autem Boemiæ, illa die, qua occisus est, nudus, & vt egressus de vtero matris suæ fuerat, per prædictum Bertholdum Dapiferum plaustro superponitur, & in Marchekam ducitur. O mira Dei dispositio & tremendum eius iudicium, quod tantus* Rex *& Princeps sublimis diuersarum prouinciarum, mundanarum diuitiarum opulentissimus, qui dominabatur à mari vsque ad mare, qui aliis magnificè dona donauerat, non habet vbi caput suum reclinet, vel vnde sua tegat verenda. Heri multis Nobilibus imperabat, hodie vnus imperat ei: heri cum suo exercitu terram tegebat: hodie tegitur à terra: heri aliis purpuram dabat,*

bat,

bat, hodie non habet vnum linteamen. De Marchekà verò ducitur in Viennam, ibique lamentabiliter suscipitur, & ad Scotos ponitur: mane de domo Scotorum cum toto Clero & Religiosis sub silentio, nullo cantu præmisso, nullis campanis pulsatis, ad domum Fratrum Minorum deportatur, ibique nuda facie omnibus ostenditur. Posteà eiectis interioribus, corpus speciebus conditur, lineis mundis & purpura à Regina Romanorum datis innoluitur, & in Capitulo Fratrum Minorum intumulatus, nullis fidelium pro eo exequiis celebratis, nec campanis pulsatis, nec Missis dictis, ferè XXX. *hebdomadibus in pheretro conseruatur. Deinde venientes sui Boemi, receperunt eum, & assignauerunt eum Fratribus Minoribus in Znoyma, ibique iacet intumulatus vsque in hodiernum diem: & meritò, Domini operante iudicio, vt qui alios occidit, ecclesiasticamq; sepulturam negauit, ipse puniatur in eadem.* Hæc ille scriptor, non indignus profectò mihi visus, cuius auctoritatem reuereatur, quisquis S. Cæsareæ Maiestatis reuerens & obseruans est. Quum ergò res ita gesta sit, vt iste nobis fideliter enarrat, numnam dici à quoquam poterit, iniustè Ottocarum fuisse à Cæsare tum vita, tum Regno priuatum? nec licuisse in Regem perfidum, perduellem, læsæ Maiestatis reum, omnia iura diuina atque humana violantem iustis armis animaduertere?

Vltus es & iustis Odoacrem fortiter armis,
Regna sub arbitrio Vandala cuius erant.

Inquit Melanchthonis gener Sabinus, Poeta nec inelegans, nec contemnendæ auctoritatis.

Caluisius] in Chronolog. anno 1278.

Clam compar. exercitu] de qua clandestina fraude ita scribit Matthæus Bappenheimius in Austral. Histor. part. 2. anno 1278. *Frequenter verò prædicto Romanorum Regi scribebat verba pacifica in hunc modum sed in dolo; Serenissimo Domino suo Rudolpho, Dei gratia Romanorum Regi semper Augusto, Ottacarus, Dei & sui gratia Boemiæ Rex &c.*

Rex capitur] Emundus in *Magno Chronic. Belgic. fol.* 263. putat Regem post hanc captiuitatem fuisse Regno restitutum. Sed confundit superiorem submissionem cum isthac clade.

Bappenheim] in Histor. Austral. part. 2. anno 1278. in cuius narratione id notandum venit, quod Cæsari licuerit Comanos siue Moldauos & Hungaros auxiliarios in Imperium contra rebelles inducere. Quod & cum Capitulatione Cæsarea conuenit, in qua Imperatori disertè permittitur peregrinum militem in Imperium aduocare, si bellum ipsi aut Imperio inferatur. Verba hæc sunt: Wo wir aber von deß Reichs wegen/ oder das heylig Reich angegrieffen vnnd bekrieget wården / alß dann mögen wir vns dagegen aller hülff gebrauchen. Quo iure Maximilianus I. Cæsar in bello Veneto & Gallico, & Carolus V. Imp. in Smalkaldico vsi fuisse traduntur. De Cumanorum autem siue paganismo siue infidelitate, tractat Andr. Hondorphius siue Cōrad. Lycosthenes in *Promptuar. exemplor. in* 1. *præcept.* & Bernhard. Luzemburgus in *Catalog. hæret.* Vnde & illud constat, posse Imperatorem etiam infidelium militum auxilio ad sui & Imperii defensionem contra rebelles vti; Bocerus *lib.* 1. *de Iure pugn. cap.* 8. *n.* 161.

8.*n.*161. Pet.Gregorius *lib.*11.*de Republ.cap.*3.*n.*7. Elias Reusnerus *lib.*1. *de Art.stratagemat.cap.*25. Ioan. Auenarius in *Quæstion. nomin.polit.q.*105.

CHRISTVS] symbolum bellicum omnium sanctissimum, quod S. Constantinus Magnus Imp. aduersus rebellem Licentium pugnaturus à cœlesti militia accepisse traditur, cruce in cœlo ostensa cum dicto: *In hoc vinces*, Eusebio & Sozomeno auctoribus. Hinc illa numismatum inscriptio; CHRISTVS VINCIT, CHRISTVS REGNAT, CHRISTVS IMPERAT. Et illud Græcorum: ΙΗΣ. ΧΡΣ. ΝΙΚΑ. id est, IESVS CHRISTVS VINCIT, cuius meminerunt Cedrenus, Scyllitzes, & Glycas in *Annal.* Posteriori ætate etiam, IESVS MARIA, & simpliciter D. Virginis Deiparæ, MARIA, MARIA, cœpit inuocari in symbolo bellico, vt meminit Balsamon in *Nomocan. Photij Patriarch.tit.*11.*cap.*2.

Sabinus] lib.2. Cæsar.Romanor.in Rudolpho I. Micyllus *in Epigrammat.*

7. Anno MCCXCV. dixisse fertur Philippus Nassouiæ Comes, Præses Cæsareus, ad Ordines Misniæ Imperatori rebelles: *An vos eos esse existimatis, qui Adolpho Cæsari, qui omnem prope Germaniam, Pannoniam, Bohemiam, sub Imperio suo redegit, resistetis?* Quæ verba, si vera sunt, etiam Adolpho Cæsari, post obitum Rudolphi I. Habspurgii, negotium fecisse Bohemi videntur.

Philippus] apud Ioan.Garzonem Bononiens. *lib.*2.*Rer.Saxonic.*

8. Anno MCCXCVII. VVencezlaus, Rex Bohemiæ, cum Rege Vngariæ & quibusdam Imperii Electoribus ac Principibus, primùm Pragæ, dein Viennæ, conspirationem fecit contra prædictum Albertum Cæsarem, quem & parricidiali bello persecutus est ad necem vsque, quæ anno insequenti patrata est.

Heinricus Rebdorffensis in *Annal.anno* 1297. Matth. Maresc. de Bappenheim in *Chron. Austral.part.*2 *anno eod.* Auentinus *Annal.Boior.lib.*7.*fol.*585.

9. Anno MCCCII. scribit Syffridus Presbyter Misnensis de Alberto II. Austriaco Imperatore: *Facta pace inter Romanorum Regem Albertum, & Archiepiscopos* &c. *statim ipse Rex facto edicto, omnibus Principibus præcepit, vt ad Curiam suam in festo Sebastiani Martyris Merseburgi celebrandam conuolarent. Sed quia Archiepiscopus Moguntinus quibusdam literis Regis VVenceslai incitatus contra Maiestatem Augusti se temerariè erigens pacem & fidem datam violaret, fuit dicta Curiæ celebritas impedita.* Mox ibidem: *Itaq; tres Archiepiscopi, scilicet Moguntinus, Treuerensis, Coloniensis, vnà cum Rege Bohemiæ contra Regem Romanorum Albertum conspirabant.*

Siffridus] in Epitom.Chronic.lib.2.anno 1302.

10. Anno MCCCIII. narrat Krantzius: *Quum in Romanorum Imperio adhuc permaneret Albertus, VVentzlaus Rex Bohemiæ non satisfaciebat imperata. Redibat in memoriam amplitudo paternæ ditionis, vt quo modo pater, ita & filius minoris cœpit, ac debuit, pendere Romani Imperatoris iussionem. Tædebat quoq; Bohemiæ populum, liberati (vt putabat) natum amplius, quam vni suo Regi parère. Vnde bellum exarsit non mediocre* &c. Matthæus Marescalcus de Bappenheim: *Rex Albertus cum exercitu*

ercitu in Boemiam vadit, vbi multi occisi sunt. Hugvv. Mutius: *Grauissima odia fuerunt inter VVenceslaum Regem Boemiæ, & Imperatorem Albertum: nam VVenceslaus contempsit illum Imperatorem, & palàm iactitabat se recusasse Imperium oblatum: Albertum sibi debere Imperium.*

Krantzius] lib.7.Wandal.cap.47.
Bappenheim] in Chronic.Elwangensi anno 1303.
Mutius] in Chronic. Germ.lib.22.fol.205.

11. Anno MCCCIV. refert idem Siffridus: *Facta concordia inter Regem Romanorum Albertum, & Archiepiscopos sæpe dictos, Rex Albertus, euocatis Archiepiscopis, aliisq; Episcopis & Principibus atq; Baronibus quàm plurimis, collegit sibi prælectam militiam, & sic ad præliandum Regali comitatu processit contra Regem Bohemiæ* &c. Krantzius: *Albertus enim Imperator totis Germaniæ viribus incubuit pertinacem Regem ad obedientiam reuocare* &c. Fabricius: *Imperator Albertus rursus, contra VVenceslaum II. Regem Bohemiæ adhuc rebellantem, & alios eius complices, vtpote Othonem & Hermannum, Marchiones Brandeburgios, & Rupertum Nassouium* &c. *bellum mouet.*

Siffridus] in d.Epitom.Chron.lib.2.anno 1304.
Krantz.] lib.7.Wandaliæ cap.47. Æn.Syluius in *Hist.Bohem.cap.*18.
Fabricius] lib.1.Rer.memorabil.Saxon.vniuers.anno 1304. Vastatam fuisse Morauiam & Bohemiam, scribit Reusnerus in *Isagog.hist.anno 1305.fol.*455.

12. Anno MCCCV. ait Krantzius: *Videns VVenizlaus, quia multum superaretur hostium multitudine, euitans grandem sanguinis effusionem, submisit qui placato Imperatore rem per aquas conditiones interciperent, id factum est.* Fabricius: *VVenceslaus II. Rex Bohemiæ per literas & legatos, aliasq; solennitates singulares, reconciliationem pœnitentia ductus ab Imperatore vnicè petit, filioque sibi cognomini mandat seuerè, vt ab Imperatore minime recedat.*

Krantzius] lib.7.Wandal. cap. 47.
Fabricius] d.lib.2.Rer.memorabil.Saxon,anno 1305.

13. Anno MCCCVI. VVenceslaus, Rex Bohemiæ ac Poloniæ, Olmutii in cubiculo suo siue obambulans, vt nonnulli volunt, siue quiescẽs, vt alii scribunt, trucidatur, incertum an à suis, vel ab alio subornatis percussoribus. Hinc Imperator Albertus tum ex pacto successorio, de quo infra exsequemur, tum Iure Imperatorio, Regnũ ad se pertinere contendebat. Rem gestã narrat Auctor. Chronic. Salisburg. *Albertus*, inquiens, *Rex Romanorum intrauit Bohemiam, ducens secum Dominum Chunradum, Archiepisc. Salizburgensem, & Rudolphum, filium suum, Ducem Austriæ, & asserens ad Imperium collationem ipsius Regni deuolutam, præfatum Ducem Austriæ in Regem substituit ipsum Regnũ sibi & suis cæteris fratribus iure hereditario conferendo, qui etiam Rex Bohemiæ statim relictã Domini VVenceslai deuoti Regis, nouercã prædecessoris sui, sibi in matrimoniũ copulauit.* Goltzius: *Albertus graues expeditiones in rebelles Bohemos mouit: tandẽ eos Imperio subiecit, atq; eorũ Regi-*

nam filio suo in matrimonium dedit. Qua occasione factus est Bohemiæ Rex, at sine herede aliquo abiit.

Assiis] Regni Bohemiæ Barones parricidii huius reos facit Siffridus Presbyter Misnens. in *Epitom.Chronic.lib.2.anno* 1306.

Ab alio] Albertum Cæsarem Austriacum insimulat Cromerus *in Hist.Polon.* Caluisius in *Chronolog.anno* 1306. Iohan.Bapt.Eysen in *Deduct.Bohem.part.1.n.30.fol.17.*

Percussoribus] sicarium istum fuisse ferunt Conradum à Bodenstein, Equitem Thuringum, Pulkawa in *Chron.Bohem.c.88.* Æn.Syluius in *Hist.Bohem.c.29.* Matthias à Michou in *Chronic.Reg.Polon.lib.4.cap.3.* Hagecius in *Chron. Bohem. part.1. anno 1306. fol.* 361. Boregk in *Chron.Bohem.par.1.fol.263.* Idem Doct. Eysen *ibidem.* Sunt tamen alii, qui contendunt hunc Bodensteinium non ex Thuringica, sed Bohemica Badensteiniorum Equestri familia fuisse à popularibus suis inductum & submissum ad tantum parricidium patrandum.

Chronic.Salisburgens.] in anno 1306. apud Henric. Canisium *tom.6.Antiq.lect.fol.1167.*

Goltzius] in Imperator. Imaginib. cap. 143. Meminerunt etiam huius expeditionis postremæ ab Alberto I. Imp. susceptæ, Matth. Marescalcus de Bappenheim in *Chronic. Elvvangens.anno* 1305. Carion *Chronic.lib.3.in Alberto I.Imp.*

14. Anno MCCCIX. Henricus VII. Imperator Lützelburgius collecto grādi exercitu sub ductu Archiepiscopi Moguntini mittit in Bohemiam, vt pulso Regni vsurpatore Heinrico Carinthio, domitisque rebellibus Bohemis eius sequacibus, filium suum Iohannem Regem constitueret, quod successu felici & ex voto obtinuit.

Dubrauius, Hagecius, Boregk in *Chronic.Bohem.* Trithemius in *Chronic.Hirsaug.* Caluisius in *Chronolog.anno* 1310. & 1311.

15. Anno MCCCXXXII. dicitur Iohannes, Bohemiæ Rex, in ordinem & ad obsequium redactus à Ludouico IV. Imperatore Bauaro, à quo apertè hoc anno defecerat.

Ad obsequium] Auentinus *Annal. Bohem.lib. 6.* August. Vischerus in *Discurs.de Elect. Regis & Imp. Roman.conclus.10.n.44.q.1. in fin.*

Defecerat.] Ioan.Funccius in *Chronolog. anno* 1333.

16. Anno MCCCXLIV. in conuentu Baccharacensi Ioannes, Rex Bohemiæ ac Poloniæ, & Carolus, eius filius, Marchio Morauiæ, quibusdam Imperii Principibus auctor fuit confœderationis aduersus Ludouicum Imp. ineundæ, ad potentiam eius refrænandam, vt prætendebant.

Heinricus Rebdorffens. in *Annalib.anno 1344.fol.434.*

17. Anno MCCCXCII. Wenceslaus Imperator à Pragensibus & Proceribus Regni Bohemiæ aliquotiens captiuus habitus: & primùm quidem carcere publico & teterrimo detentus quatuor mensibus: tandem ab ipso exorati Proceres, vt tantùm lauaret, opera balneatricis nudæ ipse nudus euasit, & in arcem suam penetrauit. Sed iterum captus studio Sigismundi fratris

tris

tris Viennam Austriæ in custodiam deducitur, omnibus ferè ignorantibus, vbi esset. Ibi etiam opera piscatoris euadit, & Pragam habitu mendici reuersus Regnum recuperat.

Æneas Syluius in *Hist. Bohem. cap.* 34. Dubrauius in *Hist. Bohem. lib.* 10. Hagecius in *Chronic. Bohem. part.* 2. *anno* 1393. Caluisius in *Chronolog. anno* 1392. Boregk in *Chronic. Bohem. part.* 2. *fol.* 337.

18. Anno MCCCCI. Rupertus Imperator, Comes Palatinus Rheni, per Marchiones Misniæ & Lantgrauios Thuringiæ, bellum infert Wenceslao Bohemiæ Regi, & Praga obsidetur per sesquimensem.

Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.*.... Iohan. Becherer. in *Chron. Thuring. anno* 1401. *fol.* 379. Caluisius in *Chronolog. anno* 1401.

19. Andreas Presbyter Ratisponensis scribit de hac expeditione: *Rupertus Rex Romanorum contra Wenzeslaum Regem Bohemiæ, depositum à Regno Romanorum, cum potentia Bohemiam intrauit, & ibidem facto magno incendio, quicquid erat in terra Bauariæ secus syluam, & ad dictum Regnum pertinebat, iterum Principibus Bauariæ subiecit.*

Andreas] in Chronic. Ducum Bauar. fol. 87.

20. Sed præstat audire, quid de hac expeditione Bohemica, & Ruperti Cæsaris in ea persequenda negligentia, eius temporis scriptor, Theodericus à Nyhem, S. Romani Imperii Princeps, Episcopus Verdensis & Cameracensis, senserit & scripserit. Sic autem Rupertum Cæsarem alloquitur: *In secundo anno assumptionis tuæ ad Regni fastigium, si bene recolis, Ruperte Rex, Marchiones Misnenses amici tui, & penè omnes Nobiles & Barones Regni Bohemiæ, propter inordinatum regimen Regis VVenceslai, respicientes quòd ipse tuos progressus vbique nitebatur modis omnibus impedire, contra ipsum Regem insimul concordarunt, quòd eum sibi subiicerent manu forti, dummodo eis in hoc potenter assisteres, vt sic vnicus gloriosus existeres, ac insignia Imperialia per eundem VVenceslaum* Regem *tunc & hodie præter omnē iustitiam occupata, prout tuam deceret gloriā, recuperares ab ipso. Et quamuis libens tātam oblationē tunc assumeres, ipsisque tuis, quod vel in propria persona, seu per vnum de tuis filiis cum mille lanceis strenuè auxiliari velles, dummodo ipsi tantum negocium inciperent, fideliter & constanter promisisses, tamen postquam illi promissa eorum obseruauerant, & dictum* Regem *wenceslaum in Praga, Bohemiæ vnica metropoli, valida obsidione per vnum mensem & vltra constringerent, credentes quòd eis utique magnificè subuenires pro Reipublicæ vtilitate, non venisti illuc, nec alium loco tui misisti ad eos, qui tantum negocium in se sub tua spe fideque licet fatue, susceperunt. Vnde postea tantus exercitus ideò Capitaneo carens, aliquibus receptis promissionibus ab ipso* Rege *wenceslao, sed eis per ipsum minime seruatis, ab obsidione huiusmodi, desperato tanto negocio remanente, recesserunt: tuque propterea saltem insignibus huiusmodi, & obedientia dicti Regis wenceslai, caruisti, & cares hodie: multique eorum, qui tunc in eadem obsidione propterea rebus & corporibus eorum*

destructi sunt. Sed tanta desidia & negligentia, quæ redundat in totius Christianitatis & Reipublicæ maximum detrimentum, indirectè in alia vocabula, scilicet in pietatem & misericordiam, tibi à rudibus conuertuntur; sicque Rex piger & negligens pius & misericors appellatur ab illis: de quo tamen tibi, vt æstimo, non est cura, quia extra Heydelbergam non est vita.

Nyhem] in Nemore vnionis tract. 6. Labyrintho cap. 32. fol. 474.

21. Anno MCCCCXIX. Sigismundus Imperator mittit Rudolphum, Ducem & Electorem Saxoniæ, Legatum in Bohemiam, vt ipsos ad Ecclesiæ & Imperii Romani vnionem reuocaret: sed seditiosi quidam, ne aliquibus persuaderet, eum tollendum censuerunt; & quum ferro non possent, veneno eum peremerunt.

Spangenberg. in *Chronic. Saxon.* Caluisius in *Chronolog. anno* 1419.

22. Anno MCCCCXX. Pragenses Sigismundo, Imperatori & Regi Bohemiæ, rebellant, & edicunt, ne Sigismundus ab vlla ciuitate Bohemiæ recipiatur. Hinc Hussitæ vires nanciscuntur, & Ioannem de Trosenaco, quem Ziscam, hoc est, Cœcum, nominarunt, quòd vnocolus esset, Ducem sibi eligunt. Ita pulsus Sigismundus Imperator, cùm Pragam occupare non posset, in arcem contendit, vbi coronatus Bohemia excessit.

Æneas Syluius in *Hist. Bohem. cap.* 38. & 42. Caluisius *anno* 1420. Videatur de huius anni expeditione Zach. Theobaldus *de Bello Hussit. par.* 1. *cap.* 34. & *seqq.* Cochlæus in *Histor. Hussit. lib.* 5. *anno* 1420. *fol.* 180. & *seqq.* & *anno* 1421. *fol.* 199. & *seqq.*

23. Anno MCCCCXXI. Fridericus & Wilhelmus Marchiones Misniæ validum exercitum in Bohemiam ducunt, & congressione facta Ziscam vincunt & fugant, qua victoria ingentem gratiam apud Sigismundum inierunt.

Idem Syluius *cap.* 41. Caluisius in *anno* 1421. Theobaldus *d. part.* 1. *cap.* 49. Cochlæus in *Hist. Hussitar. lib.* 5. *anno* 1421. *fol.* 199. & *seqq.*

24. Anno MCCCCXXII. Sigismundus Imperator in Bohemiam cum exercitu venit, sed vincitur à Zisca Bohemorum Hussitarum Duce.

Iohan. Cochlæus in *Histor. Hussitar.* Caluisius in *anno* 1422. Theobaldus *dict. part.* 1. *cap.* 51. Cochlæus in *Hist. Hussit. lib.* 5. *anno* 1422.

25. Anno eodem Sigismundus Imperator iteratò maximam expeditionem contra Bohemos suscipit, & tripartitum exercitum in Bohemiam mittit; quorum vnum ducebat Marchio Misnensis, alterum Burggrauius Norinbergensis, tertium ex Sueuis Archiepiscopus Treuirensis, qui sese in saltu Bohemico coniunxere, numero ad ducenta millia, & Salzium oppidum obsederunt; vbi Panico quodam terrore omnes concutiuntur & fugiunt, nemine infestante.

Syluius in *Hist. Bohem. cap.* 44. Krantzius *lib.* 10. *Wandal. cap.* 36. Cochlæus in *Hist. Hussitar. lib.*

lib.5.anno 1423.*fol.*209.*in fin.* Caluisius in *anno* 1422. Theobaldus *d.part.*1.*cap.*53.

26. Anno MCCCCXXVIII. Comitia Norimbergæ à Sigismundo Imper. aguntur, in quibus actum fuit de debellandis Bohemis, & ingentes comparantur exercitus, qui tripartito itinere in Bohemiam irruant. Cùm eò peruenissent, omnia timide acta, oppidum Miesam obsident: sed cùm audirent Hussitas cum exercitu aduenire, obsidionem soluendam censent, quod dum faciunt, & ab vrbe recedunt Germani, reliqui putantes eos fugere & ipsi fugam capessunt, & ita apparatus iste ingens totius Imperii in fumum abiit.

Georg. Fabricius *lib.*2.*Rerum memorabil.Saxon.anno* 1428. Æneas Syluius in *Histor.Bohem. cap.*48. Matth. Michou. in *Chronic.Regum Polon.lib.*4.*cap.*52. Cochlæus in *Hist.Hussitar. lib.*6. Caluisius in *anno* 1428. Theobaldus *d.part.*1.*cap.*62.*anno* 1427.

27. Anno MCCCCXXXI. Norimbergæ Comitia alia ab Imp. Sigismundo instituuntur de exercitu comparando contra Bohemos. Mittitur à Summo Pontifice Eugenio Iulianus Cardinalis, qui Principes instiget ad bellum, quod & fecit strenuè; & ingentes exercitus scribuntur, equitum quadraginta millium, peditum numerus non extat. In æstate in Bohemiam progressi eam crudeliter vastant: sed orto vano rumore de magno exercitu Bohemorum, quasi Panico terrore perculsi fugiunt, relictis duodecim millibus ferè curruum, commeatu & instrumentis bellicis refertorum.

Matricula Imperii in hisce Comitiis Norimbergæ instituta *in fin.* Syluius in *Hist.Bohem. cap.*48. Cochlæus in *Hist.Hussitar.lib.*6.*anno* 1431.*fol.*236. Krantzius *lib.*11. *Wandal.cap.*23. Auentinus von Vrsachen vnd gegenwehr deß Türckenkriegs/*part.*4.*vers.* Was hats den Behmen. Ioach. Camerarius in *Narrat.historic. de Fratrum orthodoxor. Eccles. in Bohem.& Morau.* Esromus Rudigerus in *Narratiunc. de Fratrum ecclesiolis in Bohem. & Morau.* Michael Slawata Baro Bohemus in *Orat.de Hussit.motib.* Caluisius in *anno* 1431. Theobaldus *d.part.*1.*cap.*71.*& seqq.*

28. Anno MCCCCXXXVI. Bohemi bellorum pertæsi tandem ad Imp. Sigismundum legationem mittunt, & ad Regnum Bohemicum demisse euocant, hac conditione, si sibi Eucharistia in vtraque specie concedatur, & excommunicatione soluantur. Vtrumque præstat ipsis Sigismundus, & Pragam intrat, ibique solemnius coronatur.

Bellorum pertæsi] quinque expeditiones à Germanis in Bohemiam susceptas fuisse, tradit Auentinus *d.part.*4.*vers.* Was hats den Behmen.

Imp.Sigismund.legat.mitt.] Æneas Syluius in *Histor.Bohem.cap.*52. Dubrauius in *Hist.Bohem. lib.* Caluisius in *anno* 1436. Theobaldus *d.part.*1.*cap.*83.*& seqq.& part.*2.*c.*1. Cochlæus in *Histor.Hussit.lib.*8.*anno* 1436.

29. Anno MCCCCXXXVIII. defuncto Imperatori Sigismundo, Albertus

tus Austriacus, eius gener, successit iure vxorio in Bohemia & Hungaria, & per electionem in Imperio Romano-Germanico. Sed Bohemi Hussitæ cõtra eum eligunt Casimirum, fratrem Regis Poloniæ, Regemque constituunt Bohemiæ. Qui cùm monitus à Principibus Imperii, ne Imperatoris Regnum hereditarium turbaret, non audiret, ab Alberto II. Imp. & exercitu Imperii sub ductu Electoris Saxoniæ in turpem fugam pellitur.

Syluius in *Hist.Bohem.cap.*55. Fabricius *lib.*2. *Rerum memorabil. Saxon.anno* 1438. Caluisius in *Chronolog.anno eod.* Theobaldus *part.*2.*cap.* 4.*& seq.* Cochlæus in *Hist.Hussit.lib.*9.*anno* 1438.*fol.*319. Micyllus ita canit:

Ense tamen domuit temerantes sacra Bohemos,
Eiecitq; suo cum Duce Sauromatas.

30. Anno MCCCCXLVII. Bohemi, cùm putarent se non habere Regem, Legatos mittunt ad Fridericum III. Imperatorem, Ladislai infantis patruum, vt Regnum ipse suscipiat, vel tantum sit tutor pupilli heredis. Sed Imperatori expensarum tenacissimo neutrum arrisit: potius facultatem Bohemis concessit constituendi vnum ex suis Magnatibus Regni Administratorem, vsque dum Ladislaus heres Regni adolescat. Hac facultate accepta, Georgius Podiebracius eligitur in Gubernatorem Regni, & simul via præsternitur ad illud tandem inuadendi.

Syluius in *Histor.Bohem.cap.*58. Caluisius in *anno* 1445. Cochlæus in *Histor.Hussit.lib.*9.*anno* 1447.

31. Anno MCCCCLVII. Ladislaus Bohemiæ & Hungariæ Rex, iuuenis octodecim annorum, in ipso apparatu nuptiarum, quas celebraturus erat cum Caroli VII. Regis Galliæ filia, veneno tollitur Pragæ, vbi sponsam expectabant. Cuius parricidii crimen à plerisque in Ioannem Rockizanum Archiepiscopum Hussitam & Georgium Podiebracium auctorem coniicitur, suspicionem auxit Georgii posteà ad Regnum assumptio.

Syluius *cap.*71. Dubrauius in *Histor.Bohem.* Matth.Michou.in *Chron.Regum Polon.lib.*4.*cap.* 66. *in fin.*

32. Anno MCCCCLXXXVI. non bene conuenisse Friderico III. Imperatori & Electoribus Imperii cum Vladislao Bohemiæ Rege, plerique historici & politici nostri asseuerant, adeò vt Regem ad Comitia Electoria Francofordiam indicta ne quidem citare dignati sint, vt suo loco dicemus.

33. Anno MDIII. inter prouincias Imperio Germanico fidem detrectantes, in illis ciuilibus Germanorum Principum turbis & dissidiis, Henric. Bebelius etiam Bohemiam & Poloniam recenset.

Bebelius] in Elegia hecastosticha & querulosa Germaniæ ad Principes Imperii.

34. Anno MDIV. Maximilianus I. Imperator ad componendam controuersiam Bauaricam, æquas conditiones proponit. Sed cùm Rupertus Elector

ctor Palatinus obstinatè reluctaretur, fidens auxiliis Boiemorum & Regis Galliæ, ab Imperatore proscribitur, & Ordines Imperii ad eum perdomandum incitantur. Dux Wirtembergensis aliquot oppida & castella, vt Winspergam, Maulbronnam, & alia Palatino eripit. Norimbergēses Altorfium, Lauffam & Heresbruggium occupant. Wilhelmus Lantgrauius aliqua ipsi eripere voluit, sed frustrà. Bipontinus quædam cepit: sed omnium grauissimus hostis fuit ipse Imperator Maximilianus, qui copias Ruperti Palatini fudit, & Alsatiæ Præfecturam prouincialem ei adimit, Austriæque Archiducibus addicit. Ideo Rupertus mœrore animi moritur cum coniuge. Imperator verò moderans sibi in victoria, & putans Palatinum satis punitum, omnibus aliis arma inhibet, & Ruperti liberis ex hereditate materna quædam oppida concedit, vt Neoburgum, Laugingam, & alia, quæ Ducatus Neoburgensis titulo comprehenduntur. Interim Philippus Elector, Ruperti filius, quomodo Imperatori reconciliari posset, cum subditis deliberat.

Chytræus in *Histor. Saxon. & vicin. gent.* Caluisius in *anno* 1504. Matth. Michouius in *Chronic. Regum Polon. lib. 4. cap. 84.*

35. De hac Bohemorum & Palatini clade, & Maximiliani Imp. victoria, Richardus Bartholinus Perusinus, ipsum Maximilianum Cæsarē alloquendo, perorat in hunc modum: *Nollem Bohemicam pugnam recensere, sed cum à tanto Principe vinci etiam gloriosum sit, audeo hoc dicere, nullibi vnquam neque fortius neque periculosius pugnatum esse, adeoque feroces illos Bohemorum animos & admiratus es, & tibi placuisse præ te tulisti, vt non solùm iis, qui superant, clementissimè peperceris, sed in posterum quoque bellicosissimum populum tanta beneuolentia prosecutus fueris, vt stipendiarios & præsidiarios eos semper habueris. Contra ii quantæ erga te fidei extiterint, testatur illa ad Moranum obsidio, in qua vt tuæ Celsitudini fidem seruarent, ad turpium quoque animalium esum descenderunt.* Et Ioannes Faber, Theologus & Consiliarius Cæsareus, postea Episcopus Vratislauiensis in funere Maximiliani I. Imper. *Bohemi quoque viri omnium bellicosissimi, qui pluries soli nominis sui fama exercitus fugauerunt, cùm nescio quid sinistri aduersus Cæsarem hunc molirentur, essentque auxilio his, qui non satis obedire viderentur, parua militum manu accepta apud Ratisponam ab hoc Cæsare nostro prostrati sunt atque profligati. Nemo eorum saluus remansit, nisi quem innata clementia Cæsaris conseruauit, quos & in verba sua iurare coegit. Nemo posthac Cæsarem magis dilexit, admiratus est, quàm viri Bohemi, quos & ob eximias suas virtutes ac integritatem animi Cæsar summo in precio deinceps habuit, ipsisque in bellis vsus, magnam eorum expertus est fidem.*

Bartholinus] in Orat. habita in Conuentu Cæsaris & trium Regum Hungariæ, Bohemiæ & Poloniæ, in templo Cathedrali Viennensi anno 1515.

Faber] in Orat. Funebri Maximiliani I. Imp. Wimphelingus in *Epitom. Rer. Germanic. cap.* 59.

36. Eandem victoriam etiam Poëtæ, qui tum vixêre, suis carminibus cōcelebrarunt. Henricus Bebelius, Professor Tubingensis:

—— Vestras forsan peruenit ad aures,
Quàm Boiema cohors nullis obtemperet vnquam
Vocibus Augusti; nec quas Ecclesia leges
Tradidit, obseruet; vicinis prælia quanta
Mouerit, & contra diros foueatque latrones.

Et paucis interiectis subiungit:

Princeps Romanus Regum Rex Maxmilianus
Boiemos vicit felici & Marte cecidit,
Egressos patriis syluis, & iure triumphat.

Petrus Ægidius in Epitaphio Maximiliani I. Imperatoris:

Vt taceam Heluetios, Morinos, forteisque Bohemos,
Semper enim cæso victor ab hoste redit.

Georgius Sabinus, Melanchthonis gener:

Norica vastantes occidit & arua Bohemos
Marte Palatinas cùm sequerentur opes.

Sebastianus Murrho iunior Colmariensis in alloquio ad Maximilianum I. Imperatorem:

Nec dubita veteres renouabit Roma triumphos
Aduentu Cæsar Maxmiliane tuo.
Marmoreum statuent arcum tua membra Quirites
Inscriptum auratis talia verba notis:
Hac egit victos Capitolia ad alta Bohemos
Austriaca Cæsar gloria vera domus, &c.

Bebelius] in Ecloga triumphal. de victoria Cæsaris Maximiliani contra Bohemos.
Ægidius] in Epitaphio III.
Sabinus] lib. 2. de Cæsarib. German. in Maximiliano I. Imp.
Murrho] in Carmin. ad Maximilianum I. Imp. de Matthæi Episcopi Gurcens. & Legati Cæsarei in Vrbem ingressu.

37. Anno MDXLVI. memorat Ioannes Sleidanus de Caroli V. Imper. & Ferdinandi I. Regis Romanorum expeditione: *Cæsar Pragam Consiliariis scribit atque Præfectis, in Ioannem Fridericum se constituisse pro ipsius merito vindicare: prouideant igitur, vt in sua castra sit commeatus ex ipsorum agro.*

Sleidanus] lib. 19. Commentarior. de statu relig. & Reipubl. circa princip.

38. Anno MDXLVII. narrat idem Sleidanus de Ferdinando Rege Romanorum: *Pridie, quàm Mauricius Lipsiam oppugnaret, Ferdinandus Rex Bohemis mandat, vt sumptis armis auxilio proficiscantur Mauricio: parebant quidem illi, sed iniussi*

iussi postea domum redierunt. Itaque Ferdinandus rursum idem mandat: ibi populus Pragensis, cuius est iis locis authoritas præcipua, Senatum rogat, dent operam, vt Rex mandatum aboleat, quod cum ipsorum libertate pugnet, & cui non possent honeste parere: nullam subesse caussam, cur in Saxonem Electorem arma ferant, & multis in rebus eandem ipsorum esse religionem, quæ sit illius: egregiam quoque semper fuisse voluntatem ipsius atque studium in reprimendis Turcarum armis. Ad ea Ferdinandus inter alia, non ei religionis caussa bellum inferri, sed rebellionis,&c. Et paulò pòst: *Ferdinandus Rex, vt Bohemos excitaret, detrectantes militiam, cum filio Ferdinando progreditur, & Latmericiam venit, quod est ad Bohemiæ fines oppidum: ibi cùm vnum atque alterum diem* R*egni Ordines exspectasset, prolixam habet orationem: & quia Mauricius fidem suam imploret, hortatur, vt arma capiant, tum propter fœdus antiquum vtriusque gentis, tum quòd sint beneficiarii Cæsaris, & quoniam hoc ipso nonnulli dicant libertatem suam imminui, cautionem promittit, ne quid ipsis inposterum sit fraudi. Qui tunc aderant Ordines, non sibi licere dicunt statuere, nisi de reliquorum assensu. Petunt igitur vt quam primùm agat conuentum: alii quidam obsequium & operam suam profitentur: hi erant oppidorum Præfecti, quibus deinde gratias Rex egit: illis verò prolixè demonstrat, non hoc esse quæstionis tempus, & rem ipsam flagitare præsens auxilium aduersus hostem. Ea perfecta militia, non se recusare conuentum, neque velle quicquam ipsorum adimere libertati: gerant ergo morem, & secum pergant. Illi tandem offensionem veriti, quum Rex paulo acrius esset locutus, assentiuntur, & nisi militent ipsi, stipendia promittunt. Sub Idus Februarii Nobilitas & Pragenses, missis ad Regem literis, orant, quia mandatis insistat nouo quodam exemplo, vt ad XX. Martii diem Ordines omnes iubeat adesse Pragæ, quod si non possit, & ipsi tum forte conueniant atque decernant, petunt ne moleste ferat. Ille quid Latmericiæ sit actum exponit, & ad XVIII. Aprilis diem conuentum pollicetur, & ne quid interim ipsi tentent, neve congregentur, vetat. Quarto post die, quàm illa scripserant, fœdus faciunt tuendæ libertatis caussa.*

Sleidanus] lib. 18. Comment. in anno 1547. Videantur *Acta* aller Handlung zwischen König Ferdinanden Personen/ Herrn/ Ritter vnnd Bürgerstands der Cron Beheim/ so auß befelch Ihr. Mayest. verfast/ vnd sampt dem Landtag anno 1548. getruckt worden/ quæ D. Hortlederus integra reproduxit, *part. 2. lib. 3.* Von rechtmässigkeit vnd außgang deß Teutschen Kriegs/ *cap. 83.* Porrò de hac Bohemorum aduersus Ferdinandum I. rebellione consuli potest præter Sleidanum, etiam Laurentius Surius Carthusianus in *Commentar. rer. in orbe gestar. anno* 1547. *fol.* 433. Dauid Chytræus in *Histor. Saxon. lib.*

39. Pergit Sleidanus: *Ferdinandus Rex, missis literis ad Pragenses, mandat vt sibi præsto sint in arce Pragensi, seseque cognitioni sistāt. Posteaquam eo venit cum copiis, in publico consessu rem omnem ante actam, & quot modis in ipsum deliquissent, exponit, & læsæ Maiestatis crimen admisisse dicit, & vt ad singula respondeant iubet. Ibi tum illi facti supplices ipsius voluntati sese permittunt, & ne iure secum experiatur flagitant.*

Itaque Rex, quum & Ferdinandus filius, & Augustus Mauricii frater, & alii quidam Proceres intercederent, has eis conditiones proponit: in proximo conuentu fœdus initum prorsus aboleant, conuulsis omnibus sigillis: libertatis & priuilegiorum suorum literas omnes atque documenta sibi tradant, quò nonnulla corrigat; & quæ videbuntur, ipsis denuò largiatur & confirmet: tradant etiam literas omnes, quibus iura tribuum atque societatum continentur, eo quòd ex iis nonnulla turbis occasionem atque materiam subministrent: arces quoque tradant, & iurisdictionem omnem, atque vectigalia: deinde literas omnes fœderis, & eius quod cum cæteris ipsi fecerunt, & quod initum est cum Ioanne Friderico: ceruisiæ vectigal illud promissum in annos tres, perpetuò dependant: tormenta & bellicum instrumentum omne deducant in arcem, & quæ priuatim quisque habet arma, conferant in Curiam. Hæc si faciant, multitudinem se conseruaturum ait, exceptis nonnullis, quos ad pœnam, vt meriti sunt, & in commodum Reipublicæ *captiuos detinere velit. Ad populum re delata, quum ex captiuis ad quinquaginta dimisisset, transactum est. Ex Nobilitate quidam citati, quum ad diem non venissent, lata sententia, famam, fortunas omnes atque vitam commisisse pronunciantur: aliæ quædam ciuitates atque Nobiles ad eum modum, vti Pragenses, absque conditione sese dedunt. Caspar verò Pflugius, quem rei summæ confœderati præfecerant, læsæ Maiestatis damnatur, & in eius caput præmium constituitur aureorum millia quinque. In Comitiis deinde, quum abolito fœdere sigilla conscidissent,* Rex *ea, quæ postulauerat, omnia propemodum impetrauit.*

Sleidanus] d.lib.19. Laur.Surius in *d.anno* 1547.*fol.*434. Chytræus in *Hist.Saxon.* Caluisius in *anno* 1547. Boregk in *Chron.Bohem.part.2.anno* 1548.*fol.*663. Sunt, qui in hac exsecutione quærant ac desiderent illam deprædicatam Austriacorum Archiprincipum clementiam, quam Ferdinandus contra Sapientum præcepta Regi clementiam instillantium; Nathan Chytræus in *Commentar.in Ciceron.Epistol.ad Quint.Frat.fol.*389. Christoph.Colerus in *Comment.in Sallustii Orat.ad Cæsar.* Iohan.Gerhardus *Locor.commun.tom.6.de Magistrat.politic.num.*162. Wilhelm.Schickartus *de Iur.Reg.Hebræor.cap.4.theor.*12.in tantam sæuitiam commutarit. Quibus respondeo, Regi non modo clementiam, sed vel maximè iustitiam, & publicam subditorum salutem, quæ exemplis iustitiæ reparatur & stabilitur, propositam esse, vt iidem illi Prudentes contendunt, Iohannes Sarisberiensis Episcopus *lib.3.Polycratic.de nug.Curial.cap.1.* Lipsius *lib.1.Politic.cap.6.& in Not.ibid.* Pet.Faber in *Comment.ad tit.de Iustit.& iur.fol.*25. Laurent.Grimalius (pessimo exemplo sub Liborii à Bodenstein nomine à lucripetis bibliopolis venditatur) *lib.2.de Optim.Senat.fol.*133. Campanella *lib.1.Politic.cap.3.§.7.* Philippus Scherbius in *Disputat.de comparat. Medici & Imperatoris.* Interim tamen iustitiæ seueritatem ita mitigauit, vt multitudini parcens, paucorum antesignanorum supplicio terrorem reliquis incuteret, ne temerè ad rebellandum in posterum proruerent; deinde vt viris bonis ac honestis, qui rebellibus rerum potientibus, quos à proposito auertere non poterant, se necessitate vrgente inuitos adiunxerant, clementer indulgeret, secutus eorundem prudentum admonitionem, quam tractat Iodocus Vanderheidius in *Comment.in Lysiæ Orat.*19.*fol.*323.*& Orat.*25.*n.*4.*fol.*407. Et oppidò mihi placet illud SS. Patrum de beneficiis Dei pium axioma: *Plures sunt gratiæ priua-*

tinæ;

tiuæ, quàm positiuæ, quo innuere volunt, plura & maiora diuinæ gratiæ munera conspici in *ἀφαιρέσει κακῶν, auersione malorum,* quàm *θέσει καλῶν, collatione bonorum.* Quod de præmiis boni Regis iustè possumus vsurpare, ea scilicet potius in priuatione noxiorum, quàm in positione vel concessione beneficiorum conspici, vt eleganter disserit Ioh. Gerardus *d. tom. 6. de Magistrat. polit. n. 194.*

40. Quam parum fidei Bohemis apud Maximilianum II. Imperatorem fuerit, constat ex ipsius querela ad Suendium Baronem: quantumve ab iis læsus atque offensus non semel, ex Doct. Widemanni & Streinii Baronis *Informationibus* colligitur: & propinati veneni suspicio non obscurè videtur apud Deum atque homines vindictam postulare.

Querela ad Suend.] in Epistola ad Lazarum Suendium Baronem data Viennæ anno 1574. relata à Cornelio Petro Brederodio IC. in *Append. ad Ingenuam & veram oration. ad Reg. Galliæ, de eo quod postul. vt Iesuitæ restit.* &c. item in Reichssatzungen *part. 2. fol. 324. & Constitution. Imperial. tom. 2. fol. 383.* nec ipse non Suendius indicare videtur in *Consil.*

Propinati veneni] de quo videndus Hieronymus Mercurialis *lib. 1. consultat. medicinal. 3.* & fertur Hercules Saxania in *Lectionib. Paduanis* publicè affirmasse, hunc mitissimum Imperatorem fuisse veneno sublatum. Quibus Medicis ab ipso Imperatore euocatis in hoc testimonio credendum esse, iura legesque constituunt.

41. Anno MDCVIII. & sequentibus, quantas turbas Bohemi excitarint, quantam rebellionem Rudolpho II. Imperatori innocentissimo & moderatissimo commouerint, quantam denique machinationem cum æmulo eius inierint, vt de solio Regio deturbarent, est adhuc in recenti hominum memoria, & malo ab aliis, quàm à me, cognosci.

Videatur Gothard. Artus in *Mercurio Gallo-Belg. in anno 1608. & seqq.* Theodorus Meurer & Sigismundus Latomus in *Relationib. eorum annorum*, Caluisius in *Chronolog. anno 1608. & seq.*

De solio Regio] hinc ille Discursus, qui vulgò circumfertur cum inscriptione, der getrewe Eckhard siue der Keyser muß herunder: scriptus anno 1610. & Imperatori ab vno quodam pro supplice libello exhibitus.

42. Anno MDCXVIII. Matthiæ Imperatori, quem prius in fratrem ac Dominum suum Rudolphum Imp. animauerant pariter & armauerant, nunc rebellare incipiunt, Locumtenentes Cæsareos & quosdam Consiliarios è loco sancto, & vel ipsis reis quodam quasi tuto asylo, præcipitant, Regnique administrationem, creatis Directoribus, ad se rapiunt. Qua de re pleni sunt libri pænè innumeri in lucem editi, plenæ omnes propemodum bibliopolarum & bibliothecarum officinæ, ac librariæ: nec nostri instituti hoc loco persequi.

Matthiæ] Caluisius in *Chronolog. anno 1618.* Gothard. Arthus in *Mercurio Gallo-Belgic.* Simeon Partlicius de Spitzberg in *Mundo furioso.*

43. Anno MDCXIX. Bohemi à Ferdinando II. Imperatore recèns electo

 defici-

deficiunt, cum Regno Bohemiæ exauctorant, & Fridericum, Electorem Palatinum, substituunt, concitata in Imperatorem vniuersa propemodum Europa. Cuius conturbationis incommoda, hominem natum neminem esse existimo, qui hodie non sentiat, non queruletur, non ingemiscat, non deploret; eiusve auctoribus & incentoribus non diras dirissimas imprecetur. Sed gnarus inuictissimus Imperator, *in Imperij primordiis positum esse rerum discrimen, ac vt initio animi populariam afficiuntur, ita deinceps Reges vel contemni, vel metui*, insistendum victoriæ existimat, & ad parandam sibi veram, nec tumultuariam, obœdientiam maturatu opus esse. Eadem mens maximis Imperatoribus ac Regibus semper fuit, vt omnium ætatum prudentes monuerunt.

Imperij primord.] verba sunt Pauli Æmylii *lib.2. de Reb. gest. Francor.*

Prudentes] videatur Ianus Gruterus in *Discursib. ad Tacit. part. 1. in lib. 2. Historiar.* Mich. Virdungus in *Comment. in Taciti Agricol. cap. 18. fol. 108.*

Imperatoribus] quibus tamen remissius initio imperantibus melius paretur, vt ait Seneca *lib. 3. de Clement.* Et prudentiæ magister Tacitus monet; *Nouum imperium inchoantibus vtilis clementiæ fama.* Lucanus lib. 8. Pharsal. *Mitissima sors est Regnorum sub Rege nouo.* Cuius præcepti si vlli vmquam Principes, certè Austriæ Archiduces quàm studiosissimi & obseruantissimi semper fuerunt, vt lenitatis ac clementiæ virtutem quasi suam sibi ac propriam effecerint, adeò vt in prouerbium apud Germanos cesserit, *es sey besser der Osterreicher vngnad/ als der Sachsen gnad.* Porro de ipso hoc politicorum monito disserit Berneggerus in *Annotat. in Taciti Agricol. sect. 7. cap. 17. loc. 1. fol. 171.* Heiderus in *Disput. de prudent. ciuil. probl. 9.* Bodinus *lib. 1. de Republ. cap. 5. fol. 485.* Nærdermannus *de Iur. Principat. conclus. 62.* Dan. Otto in *Dissert. de iur. publ. cap. 8. fol. 110.* Ioan. Auenarius in *Quæstion. nomicopolit. q. 34.* Ioh. Gerardus *Locor. theologic. tom. 6. de Magistrat. politic. n. 162.*

44. Habemus ergò Bohemicarum turbarum & rebellionum seriem per ipsos mille annos, & quod excurrit, deductam; adeò verum esse experimur illud Magnifici quibusdam Iurisconsulti & Consiliarii Electoralis effatum, quod hisce verbis proposuit; *Licet Duces Bohemiæ subinde in ordinem redacti sint ab Imperatoribus nostris, vt historiæ testantur, nihilominus rebellionis fuerunt studiosissimi; vt & hoc nostro sæculo antiquam suam naturam produnt, quodque verum sit illud Poetæ ostendunt;*

Naturam expellas furca, tamen vsque recurrit.

Cuiusdam Iurisconsulti] Augusti Vischeri, Antecessoris in Academia Treuirensi, in *Discurs. de Elect. Regis & Imp. Rom. conclus. 10. n. 44. q. 1. in fin.* qui hoc epiphonema mutuatus est à Ioan. Clutenoà Parchum IC. & Antecessore Argentinensi in *Syllog. rer. quotidian. cap. 24. lit. e.*

Caput

Caput VIII.

REBELLIONVM MORAVICARVM CVM BOHEMICIS concatenatio, à Slauorum ingressu in Morauiam, vsque ad Arnulphum Imperatorem. Dei Armipotentis vindicta præsentanea in rebelles. Brynnonis Regnum in Morauia versus Austriam. Vratislai Regnum in Morauia in inferiori Pannonia. Sanctorum Cælitum prodigiosa miracula in perfidis rebellibus plectendis & puniendis. Imperator Dei vicarius in terris. Discordia & rebelliones Principum Germaniæ occasionem semper præbuerunt hostibus exteris Imperium inuadendi.



MOTVS ac turbas à Bohemis Slauis, ab illius gentis ingressu in Germaniam factas, quas hactenus non sibi tantum & confœderatis prouinciis, sed orbi propemodum vniuerso Germanico, & Imperio Romano, fatalem attulisse mutationem experimur, sociisque suæ religionis, quæ tanto prætexebatur opere, fœdum penè exitium caussatas esse videmus, in lucem de Commentariis Bohemorum, & ipsissimis aliorum probatorum auctorum verbis, iam protulimus, in queis tum radix præsentium miseriarum & calamitatum publicarum funditus potest erui, tum diuini Numinis vindicta, quæ rebellem populum non impunem reliquit vnquam, & Nemesis illa seditionum vltrix, perpetua eius Comes, ceu in theatro quodam spectanda apparet. Enimverò seditionum & rebellionum exitus plerumq; solet esse tragicus, vt omnium ætatum exempla ostendunt, & sapientes nostri tàm prisci illi, quàm hodierni, in suis monitis & sophidicis dictis cautè inculcant; quorum sanis & cordatis præceptis si parére Bohemi præoptassent, quàm prauis consiliis auscultare, non iam tristem istum & horrendum casum cum Israelitis ad flumina Babylonis deplorarent. Sed quando Moraui Slaui coniunctam habent caussam cum Bohemis, & semper eiusdem vt gentis, ita mentis exstitére, operæ pretium me facturum puto, si eorum quoque rebelliones carptim perstringam; & quàm in auctores iustissima Dei ira extemplò exarserit, simul exponam, non quidem meis verbis, sed ipsorum scriptorum, quorum fidem & ductum sequor.

Sapientes nostri] videatur Gruterus Bibliothecarius & Professor Heydelbergensis, in sua *Polyanthea*.
Cum Israelitis] Psal. 137.

2. Vt

2. Vt priscos illos Boiorum & Francorum Reges nunc ponam ad compendium, qui Morauos sub ditionem potestatemque suam coëgerant, Carolum Magnum constat eos rebellantes & ferocientes ad obsequium rursus redegisse, & Morauiam vniuersam Germanico Imperio adiecisse: Ludouicum autem eius filium in fide continuisse.

Carolum] Curæus in *Annal. Siles.* Lehmannus *lib. 2. Chronic. Spirens. cap. 45. & cap. 48.*
Ludouicum] Elias Reusnerus in *Isagog. histor. anno 836. fol. 413.* Auentinus in *Annal. Boior. lib. 4.*

3. Anno Christi nati DCCCXLIV. Ludouicus secundus Rex, Ludouici pii filius, Caroli Magni nepos, scribit Auentinus, *Brynnonem, qui & Priuina quoque, Morauorum Regulum, qui trans Danubium in Aquilonari ripa habitabat, cum filio Hezilone ad se venientem benignè suscepit, eundem in religione Christiana instituit, Traisma (vicus est in Austria Episcopi Salisburgensis) in templo D. Martini sacro fonte abluit, & Rathbodo Legato suo commendat. Erant Brynnonis vrbes Nitrauia, Pisonium, quæ & Vratislaburgium, & Brynna, quæ adhuc ab eo nomen seruat. Adelramus Archiflamen Iuuauensis Nitrauiæ templum dedicat.*

Auentinus] lib. 4. Annal. Boior. fol. 294.
Priuina] legend. *Prinnina.*
Rathbodo] Comiti Palatino Bauariæ.
Vratislaoburgium] hodie nobis Germanis *Presburg*, olim Morauiæ pars, nunc caput Regni Hungariæ post occupatam à Turcis Budam factum.

4. Anno DCCCXLV. refert Bernhardus Krembsmonasteriensis, *Quidam Prinnina exulatus à Moymaro Duce Morauorum supra Danubium, venit ad Ratbodum Comitem.* Pulsus autem à Moymaro Rege videtur, tum quod fidem Christianam susceperit, tum quod se suumque Regnum Imperio Germanico subiecerit. Hinc autem colligi potest, in qua parte Morauiæ Moymarus iste senior, patruus Rastici, regnarit. Nam Morauia tunc erat inter multos Regulos agnatos diuisa, quorum hi commemorantur, Moymarus, Hormidurus, Ratimarus, Rasticus, Brynno, Vratzlauus, & Hezilo.

Bernhardus] in libello de conuers. Carenthenor. apud Matth. Flacium Illyric. in *Catalog. testium verit.*

5. Anno DCCCXLVI. *Ludouicus Rex*, inquit idem Auentinus, *in Augusto cum exercitu in Morauiam tumultuantem pergit. Eius Regulus summus Sclauorum Princeps censebatur. Germanus Rector, compositis rebus, genti Ratislaum nepotem Moemari imponit: Nitrauæ, Brynnæ, eidemque tractui anteà Brynnonem itidem Venedum præfecerat: per Boemiam Reginoburgium reuertitur.* Et Rudolphus Fuldensis: *circa medium mensem Augustum cum exercitu ad Sclauos Margenses defectionem molientes profectus est: vbi ordinatis & iuxta libitum suum compositis rebus, Ducem eis constituit Rasticen nepotem Moimari. Inde per Boemanos cum grandi difficultate, & magno damno exercitus sui reuersus est.*

Auen-

Auentinus] Annal.Boior.lib.4.fol.311.
Rudolphus] in Annal.Francor.anno 846.

6. Anno DCCCLIV. ait Vignerius, *Ludouicus Rex Germaniæ ingenti prælio deuicit Ratislaum siue Raslaum Ducem Morauiæ & Sclauoniæ, qui contra ipsum rebellauerat, sumpto titulo Regis, quem Rex tantum Gubernatorem constituerat eius regionis.*

Vigner.] in Summar.histor. Francor.lib.2.anno 854.ex Annalib. Francorum, Auentino, & Dubrauio.

7. Anno DCCCLV. scribit Lambertus Schafnaburgensis; *Ludouicus Rex cum magno exercitu perrexit, contra Ratzidum Regem Maruhensium.* Rudolphus Fuldensis: *Rex Hludovvicus in Sclauos Margenses, contra Rasticen Ducem eorum sibi rebellantem, parum prosperè ducto exercitu, sine victoria rediit, malens aduersarium firmissimo vallo munitum ad tempus dimittere, quàm militum suorum periculosè pugnando damna sustinere: magnam tamen prouinciæ partem prædis & incendiis vastauit exercitus, nec paruam multitudinem hostium, castra Regis inuadere cupientium, vsque ad internecionem deleuit* &c. Auentinus: *Ratisolaus Morauis & Sclauis à Rege nostro procurator datus rebellat, imperata facere detrectat, Regem se appellat. Rex Ludouicus comparata vndique valida manu, Reginoburgio egreditur, infesto intentoque exercitu aduersus Venedos procedit &c.* Vignerius: *Rasticus seu* Ratislaus *Dux Morauiæ iterum rebellat, & in prouincias Francorum excursiones facit.* Rex *misso exercitu nihil tamen effecit.*

Lambertus] Schafnaburgens. in *Chronic de reb.Gest.German.anno* 855. Marianus Scotus *lib.* 3. *Chronic.ætat.6.anno* 855.
Rudolphus] in Annal. Francor. anno 855.
Auentinus] Annal.Boior.lib.4.fol.315.
Vignerius] in Summar. hist.Francor. lib.2. anno 855.

8. Anno DCCCLVIII. narrat idem Rudolphus: *Hludovvicus* Rex *reuersus in Franconofurt, cum multa de vtilitate* Regni *cum suis tractaret atque disponeret, tunc etiam decreuit tres exercitus in diuersos* Regni *sui terminos esse mittendos: vnum quidem per Karlmannum filium suum seniorem in Sclauos Margenses contra* Rasticen &c. *dicto obedire nolentes; vt sedatis extrinsecus aduersariorum tumultibus, facilius intrinsecus* Regni *gubernacula disponeret.*

Rudolph.] in Annal. Francor.anno 858.

9. Anno DCCCLXIII. narrat Rudolphus Fuldensis, Rex *Hludovvicus collecto exercitu* Rasticen *Margensium Sclauorum Ducem, cum Auxilio Bulgarorum ab oriente venientium, vt fama fuit, domaturus,* &c. Et quidem domitos hoc anno Morauos auctor est Spangenbergius.

Rudolph.] in Annal.Franc. anno 863.
Spangenb.] in Chronic.Saxon.cap.102.anno 863.

10. Anno DCCCLXIV. dicit Lambertus Schafnaburgensis, *Ludouicus Rex Ratzidum Regem Marahensium sibi subegit.* Rudolphus autem sic memorat: *Hludovvicus Rex vltra Danubium cum manu valida profectus, Rasticen in quadam ciuitate qua lingua gentis illius Douuina à puella dicitur obsedit. At ille obsides, quales & quantos Rex praecepit, necessitate coactus dedit, insuper cum vniuersis optimatibus suis fidem se cunctis diebus Regi seruaturum esse iuramento firmauit, licet illud minimè seruauerit.* Vignerius: *Ludouicus Rex mense Augusto magnam expeditionem fecit contra Rasticum Ducem Sclauorum in Morauia, quem in quadam ciuitate obsessum tandem coegit ad deditionem. Qui in gratiam Regis receptus, eidem praestitit iuramentum fidelitatis.*

Lambert.] in Chronic. anno 864. Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap.* 103. *anno* 864.
Rudolphus] in Annal. Francor. anno 864. in quo & desinit.
Vignerius] in summar. histor. Franc. lib. 1. anno 864. Caluisius in *Chronolog. anno* 864.

11. Anno DCCCLXVIII. dicuntur Moraui debellati à Carolo III. Rege, iussu patris Ludouici II.

Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap.* 104. *anno* 868.

12. Anno DCCCLXVIII. res in Morauia gestas succinctim enarrat Auentinus, cuius verba non pigrabor adscribere. Sic autem infit: *In Orientali Boiariae limite Moraui (Venedorum Sclauorumq; natio est) qui tùm Aquilonarem Danubij ripam, qua Noricum inferius siue Pannoniam superiorem praeterfluit, insidebant, Regi Ludouico rebellant. Autores tumultus Ratislaus, Brynneq; cum filio Hesilone, ad vlteriores Venedos, qui* Rathomaro *parebant, à* Rathbodone *Duce limitis Boiarici, iussu Ludouici* Regis, *submoti sunt. Venedorum tum vrbes Brynnam, Pisonium, Nitrauiam, reliqua castella,* Rex *Ludouicus occupat, in Boiariamq; transfert.* Et posteà: *Moraui res nouas moliuntur.* Rathomarus *Regulus, ad quem supra Brynnonem aufugisse commemorauimus, Boiis Praefectis obtemperare recusabat, Imperiumq; Boiorum aspernabatur. Ludouicus* Rex Rathobodum *Austriaci limitis Ducem, quem Marchionem vocamus, cum validissimo exercitu aduersus* Rathomarum *proficisci iubet: mandatq;* Rathobodo, *vt perfidum caput non ante persequi cesset, quam aut occidat, aut regione penitus exturbet.* Rathomarus *& Brynno Venedorum* Rectores *haud imparati nostris obuiam procedunt, cum Boiis pugna confligunt. Verùm amissis multis in fugam vertuntur: atque rebus desperatis, cum iis, qui euasere cadem, ad Bulgaros in Maesiam trans Sauum aufugiunt.* Rathomarus *ibi perijt. Brynno taedio exilij, cum sine pignore, sine lare extorris patria erraret, fretus clementia Ludouici* Regis, *Sauum amnem, accepta publica fide abs Salachone eius limitis Procuratore, in Boiaria* Regnum *transit, ad Ludouicumque* Regem *ab eodem Praeside* Reginoburgium *mittitur, atque non solum veniam praeteritorum impetrat, & vrbes Nitrauam, Pisonium, Brynnam, & alia perdita recuperat, verum etiam partem inferioris Pannoniae & Norici iuxta Seunam flumen, quae tum deserta erat, recipit. Vbi cum filio Hezilone*

Zilone dirutas colonias & arces à Romanis quondam deductas, & à Germanis solo aquatas, instaurat, inter quas Celeia, & Petanio, & Mosaburgium numerantur. Templa quoque de integro à Brynnone ibi ædificata, à Leopramo Iuuauensi Archiepiscopo Boiorum consecrantur.

Auentinus] Annal. Boior. lib. 4. fol. 303. & seqq.

Rathomaro] fit etiam Hormidori Morauorum Regis mentio à Boregk in *Chron. Bohem. par. 1. fol. 34.*

Vbi cum filio Hezilone] Brynnonem, à quo *Brunna* oppidum Morauiæ condita, & Hezilonem eius filium, ab eo tempore in fide Imperii constantissimè perseuerasse, testatur etiam Elias Reusnerus in *Basilic. genealog. in stirp. Carolin. in stemmat. Reg. Boior. fol. 196.* vbi *Priuinam ἀντὶ τοῦ Prinninam* nominat.

Celeia] quæ & *Cælia*, & *Cilia*, Germanicè Zilli/ posteà temporis titulo Comitatus insignita meruit inter quatuor S. Romani Imperii Comites prærogari, tandem etiam Principatus honore ac dignitate sublimari. Fridericus III. Imperator, exstincta Comitum prosapia Principatum Celeianum, ceu Imperio caducum, ad se recepit, & Stiriæ suæ incorporauit anno 1457.

12. Anno DCCCLXIX. scribit idem Auentinus, *Ludouicus in Orientali Boiorum limite filium suum Carolomannum maximum natu, Venedis, Morauis, Bulgaris opponit. Ipse comparatis copiis per Sorabes Albim transit*, &c. *Boiemiam quoque percurrit.* Et Walafridus Strabo: *Karlmannus exercitibus Rastici bis numero congressus victor extitit prædam inde capiens non modicam, sicut ipse literis ad patrem suum destinatis retulit.*

Auentin.] Annal. Boior. lib. 4. fol. 315.

Strabo] in Continuat. Annal. Francor. anno 869.

13. Eodem anno refert idem Strabus exemplum cumprimis memorabile diuinæ vindictæ in perduellem ac perfidum Principem, & dignissimum, quòd à nobis obseruetur. Habet autem hunc ad modum: *Cundachar*, inquit, *vasallus Karlmanni, qui multis periuriis & dolosis machinationibus Hludovvico Regi, eiusque filiis sæpenumero extitit infidelis, & proprium Dominum derelinquens ad Rasticen de fecerat, contra patriam more Catilino dimicare volens occisus est. Hic Karlmanni Ducibus ad locum certaminis appropinquantibus dixisse fertur ad eos, quibus erat à Rastizo prælatus: Pugnate fortiter vestram patriam tuentes: ego enim in hoc certamine vobis proficuus non ero, quoniam S. Emmerammus cæterique sancti, in quorum reliquiis Hludovvico Regi, filiisq. illius fidem me seruaturum esse iuraui, meum clypeum & hastam tenentes, mea brachia & visum deprimunt, & me vndique constrictum quasi loris ligatum retinent, ita vt nec manum quidem ad os mittere valeam. Dum hæc infelix loqueretur, nostris superuenientibus occubuit, Domino illi infidelitatis suæ condignam mercedem retribuente. Quod cum Regi relatum fuisset, omnes in commune laudare Dominum, signis etiam cunctarum in Reganesburg ecclesiarum concrepantibus, pro interitu hostis extincti præcepit.*

Hæc historia alieno loco & καθ' ὕστερον πρώτερον, truncato quoque S. Emmerammi miraculo, ab Auentino refertur. Eius tamen meminit Cardin. Baronius in *Annal. Ecclesiast.* Et poterat sanè Strabus hanc miraculosam perfidiæ vltionem vel ab Abbate Fuldensi, qui expeditioni interfuit, percepisse; vel ex captiuis, qui ex ore Gundaccari audiuerunt, cognouisse.

14. Eodem anno subiungit Walafridus; *Mense verò Augusto* Rex *Hludovvicus collectis copiis in tres partes dimisit exercitum. Æquiuocum suum* (Ludouicum III) *cum Thuringis & Saxonibus ad comprimendam Sorabum audaciam destinauit: Baioarios verò Karlmanno in adiutorium fore præcepit, contra Zuentibaldum nepotem* Rastizi *dimicare volentem: ipse autem Francos & Alamannos secum retinuit aduersus* Rastizen *pugnaturus. Cumque iam proficiscendum esset ægrotare cœpit. Vnde necessitate compulsus, Karolum filiorum suorum vltimum eidem exercitui præfecit, Domino exitum rei commendans. Qui dum cum exercitu sibi commisso in illam ineffabilem Rastizi munitionem & omnibus antiquissimis dissimilem, venisset, diuino auxilio fretus, omnia mœnia regionis illius cremauit incendio, & abscondita quæque in syluis, vel defossa in agris reperiens, cum suis diripuit, omnesque sibi congredientes fugere compulit, vel interfecit. Nec minus Karlmannus* Regnum *Zuentibaldi nepotis Rastizi, igne & gladio depopulatur, vastataque omni regione, Karlus & Karlmannus fratres conuenerunt, de victoria sibi cælitus data gratulantes.*

Quod superius monui, etiam hic locus, & alii numerosi sparsim à nobis prolati auctores confirmant, in bello iusto & expeditione publica legitimè indicta tam inferentibus, quàm propulsantibus licere terras hostiles igne, ferro, cæde vastare: idque iure militari. Nec crudelitati aut tyrannidi debet adscribi, quod fit lege communi & generali permittente, ex iure naturæ secundæuo siue gentium introducta, non à Turcis modo, Tartaris, & aliis Barbaris, verum ipsis etiam Israelitis & Christianis, vt præter Politicos nostros Danæus quoque & Zepperus concedunt. At, inquies, quid innocentes peccauere, vt igne & ferro tam miserabiliter & atrociter pereant? Nihilo magis, quàm homines iusti & pii, quibus solet Deus calamitates publicas, grandines, siccitates, impluiationes non minus quam ipsis iniustis atque impiis immittere. Princeps Dei vicem gerit in terris, & destinata eius exsequitur in castigandis gentibus. Vnde dicitur *Dei habere imaginem Imperator*, ab Ambrosio & Augustino ex Plutarcho in *lib. ad Princip. indoct.* qui *ita fungitur vice hominis, vt in ipso diuinitas emineat, hoc est virtus, diuinum germen, vt ope virtutis, qui origine est homo, factus appareat numen*; Carol. Paschalius *lib. 9. Coronar. cap. 19.* adeò vt sicut Papa in spiritualibus ita Imperator in temporalibus, sit Vicarius Christi in terris; Felinus in *c. cum non liceat, Ext. de præscript.* Baldus *in c. significantibus, Ext. de offic. delegat.* & Deus corporeus. Baldus *ibid. & in tit. de probibit. feud. alien.* & Delegatus Dei in terris; idem Baldus in *gloss. extrauag. de pace Constant.* Ioh. Gerhardus *Locor. theologicor. tom. 6. de Magistratu politic. n. 162.* habeatque vim Apostoli; Carol. de Grassalio *lib. 2. Regal. Franc.* id est, missi seu constituti à Deo. Neque semper in pœnam diriguntur hæ vastationes bellicæ, sed plerumque in coërctionem, vt nimirum hostium vires comminuantur, & terra eorum habi-

habitatoribus euacuetur, ne subinde possint rebellare & nocere: vnde & verbum *Depopulari* natum est. Interim tamen non probantur ea, quæ extra hosticum in amicorum agris perpetrantur, quæ & vetustis legibus, & Recessuum nostrorum constitutionibus sub grauissima pœna interdicta sunt. Est enim hoc latrocinium magis, quàm militare facinus; quod Deus minatur in auctores vindicare; & licet differat, tarditatem tamen grauitate pœnæ tandem compensat; vt Valer. Maximus, homo gentilis, *lib.1.cap.2.* Synesius in *Epistol.* Lipsius *lib.2.de Constant.cap.13.* alii viri graues admonuerunt. Denique incendiarios singulares in hosticum emittere, vt villas & segetes concrement, proditionem magis refert, quàm militarem iustitiam: vnde etiam deprehensi tales pœnis non militaribus, sed criminalibus meritò subiiciuntur.

15. Eodem anno scribit Vignerius, homo Gallus; *Bella, quibus Ludouicus Rex distinebatur contra Sclauos Morauos, Sorabos, Siuslios, & Vinidos, qui Germaniam depopulabantur, occasionem præbuerunt Carolo fratri iuniori,* (Galliæ Regi) *vt eum in successione Imperatoris Lotharii fratris natu maximi præueniret. Nam etsi Ludouicus exercitum contra Boemos; alium sub ductu Carolomanni filii contra Rasticum Ducem Morauiæ, qui duobus eum præliis fudit; tertium contra Gundacarum Marchionem Carinthiæ, qui à Regis fide desciscens se Rastico reddiderat, misisset, tamen sub Augusto de nouo rebellantes Sorabos, & Zuendebaldum Rastici nepotem, debellare coactus fuit. Et* Rex *ipsemet aduersus Zuendebaldum proficisci cogitabat, sed morbo impeditus misit Carolum filium natu minimum, qui re felicissimè gesta ad patrem reuersus est, domitis Sorabis. Pari postea fortuna vsi fuerunt Carolomannus Princeps contra Zuendebaldum, & Ludouicus Princeps* (eo nomine III. Rex) *contra Sorabos eorumque socios, quos duobus præliis victos coegit, sed reddere per compositionem.*

Vignerius] in d.Summar.histor.Francor.lib.2.anno 869. ex Annalib. Francor. Rheginone, Aimoino, Hermanno Contracto, Othone Frisingensi, & Auentino.

Occasionem præbuerunt Carolo] non solùm Lotharingiam & Galliam Belgicam inferiorem, sed ipsum etiam Romanum Imperium, Regnaque Longobardiæ & Arelatense inuadendi, quo iure primogenituræ ad Ludouicum istum II. eoue mortuo ad Carolomannum filium primogenitum, reciderant. Et est hoc proprium quodammodo ac perpetuum Germanorum Principibus, vt suis rebellionibus, discordiis ciuilibus, & bellis intestinis occasionem præbeant exteris ad Imperium eorum inuadendum, dilacerandum, & distrahendum. Ant. Florebellus in *Panegyr. Carolo V. Imp. dicto Romæ anno 1536. fol.16.* Hac enim intestinorum motuum & seditionum occasione arrepta Summus Pontifex, Hispanus, Veneti, &c. in Italia; Gallus, Allobrox & Lotharingus in Gallia & Regno Arelatensi; Danus in Iutia; Suiceri in Heluetia; Polonus in Borussia; Suecus, Moschus, & idem Polonus in Liuonia; Turcus in Hungaria, Imperiū Germanicum deplumarunt, vt scribit Freherus in *Not. ad Pet. de Andlaw lib.2.cap.2.* Et solent in plerisque Imperii Comitiis de abstractis istis prouinciis recuperandis deliberationes institui, sed hactenus sine vllo fructu, vt res loquitur: & id quoque propter discordiam Ordinum malè cum Imperatore, summo suo capite, conuenientium.

16. Anno DCCCLXX. narrat Auentinus: *Carolomannus filius Regis nostri, coa-*

Elis copiis ex Boiaria, quatenus Austrum Orientemq; Solem spectat, cum Brynnone Regulo *Venedorum, qui Danubium accolebat, arma in Morauos mouet: Copias Ratisolai fundit, vniuersam Morauiam (vbi quondam Quadi Sueuorum natio, ac Gepidæ & Daci consederunt) depopulatur; vsque ad Swartzam amnem cuncta luctu, cæde, rapinis complet. His denique coactus Ratisolaus, legatos primùm pacem petitum ad Carolomannum præmittit. Accepta fide, deinde supplex aduenit;* Regio*que nomine abdicato in verba Carolomanni iurat: tributa imposita quotannis pensitaturum pollicetur. Pacatis itaque Sclauis, cœpere rursus deserta Boiorum habitari oppida, & vici in Austria siue Pannoniis instaurari.*

Auentinus] Annal. Boior. lib 4. fol. 316.

17. Anno eodem Carolomannus Rex, renouato contra Zuendeboldum bello eum coegit se suumque Regnum reddere gratiæ, voluntati & dispositioni Ludouici Imperatoris, patris sui. Sed præstat audire Strabum, qui tum temporis vixit, ita commentantem: *Zuentibald, nepos* R*astici, propriis vtilitatibus consulens, se Karlmanno vnà cum Regno, quod tenebat, tradidit. Vnde* R*astiz vehementer iratus nepoti occulte ponit insidias, & eum in conuiuio nihil mali suspicantem iugulare disponit,* &c. *Sed Rastiz iusto Dei iudicio captus est laqueo, quem tetendit. Nam ab eodem nepote suo comprehenditur, ligatur, & Karlmanno præsentatur, à quo sub militibus illum, ne elaberetur, obseruantibus, in Baioariam missus, vsque ad præsentiam* R*egis seruandus in ergastulum retruditur. Karlmannus verò* R*egnum illius, nullo resistente ingressus, cunctas ciuitates & castella in deditionem accepit, & ordinato Regno, atque per suos disposito, ditatusque gaza Regia, reuertitur.*

Contra Zuendeboldum] Vignerius in *Summar. hist. Francor. lib. 2. anno* 870. Caluisius in *Chronolog. anno* 870.

Strabum] in Annal. Francor. anno 870.

18. Anno eodem scribit Rhegino, Abbas Prumiensis; *His temporibus Ludouicus senior, frater Lotharii Imperatoris, plurima bella strenuissime gessit aduersus Sclauorum gentem. Siquidem Marahensium Regna ingressus, armis cuncta perdomuit, capto eorum Principe Rastitz; cui etiam propter violata fœdera oculos erui iussit.*

Rhegino] lib. 2. Chronicor. anno 860. Sigebertus Gemblacens. in *Chron*[illegible] anno 859. Elias Reusnerus in *Isagog. histor. anno 860. fol.* 415.

19. Rem paulò altius repetit Auentinus, ex quo ea tantum, quæ ad institutum nostrum faciunt, excerpam; *Carolomannus*, inquit, *Orientalis Boiariæ à patre Præfectus, Duces limitis Pannonici Carnicique, Angelscalcum,* W*ilhelmum & Balonem, quod inter se dissidentes occasionem Ratislao rebellandi, atque terram deuastandi dedissent, dignitate abdicat, terris à patre commissis exigit. Illi hoc iussu Regis Ludouici factum suspicantes, ad Ratislaum Moraniæ Regulum se conferunt.* Et fol. 324. *Ratislaus Venedorum Morauorum Regulus, qui se in clientelam Carolomanni dicarat, aduersus*

Brynno-

Brynnonem amicum Ludouici Regis, itidem Sclauorum, qui Danubii oram aquilonarem tum incolebant, Ducem hostili animo cum exercitu procedit, eundem prælio superatum occidit. Angelscalcus & Wilhelmus, qui pulsi à Carolomanno fuerant, ad Ludouicum se conferunt, publice grauiter Carolomannum parenti criminatur, &c. Iterum fol. 325. *Exagitante Gundagrium Charionum Ducem scelerum conscientia, ad* Ratislaum *Morauum aufugit. Hetzilon filius Brynnonis limiti Charionum præficitur: ipse Moßburgium arcem construxit, templum ibi Adalbinus Salisburgensis Episcopus dedicauit.* Ibidem: *Wernherus Francorum Satrapes, quòd à* Ratislao *munera acceperat, ipsum à* Rege *deficere, bella mouere cohortatus fuerat, dignitate mouetur.* Et rursum fol. 326. *Sed maiore rursus vi Sclauorum nationes pleraque, instigante* Ratislao, *aduersus* Regem *resurgunt. Carolomannus filius eius exercitum Morauorum bis fudit,* Ratislao *maximam stragem fecit, Gondagrium virum bellicosissimum, cuius consilio* Ratislaus *& Venedi toties ab imposito resiliebant iugo, armaque resumebant, prælio occidit.* Et fol. 331. *Carolus minimus natu* (Ludouici II. Regis filius) *cum Francombus atque Sueuis, Morauos & Sclauos* Ratislao *parentes sibi deposcit, hostes prælio fusos in fugam dedit,* &c. Ratislaus *fuga sibi consuluit, in obscuris syluis Hercynia delituit. Nam Morauiam, & vniuersas eius cardinis gentes, raras vrbibus, frequentes vicis obumbrat munitque Orcinium nemus. Carolomannus cum Boiis Suatebogum nepotem* Ratislai *debellauit, ipsum sub iugum, à quo resilierat, misit. Suatebogus se fidem* Regi, *filiis eius seruaturum; qua imperentur, facturum iurat. Hisce perfectis Carolomannus & Carolus germani fratres victores in Morauia conueniunt,* &c. Et mox subiungit: Ratislaus, *vbi nostros finibus excessisse accepit, prodit è latebris, erat ipsi molestum, quod nepos suus* Regnum *à Carolomanno in fidem acceperat. Quam obrem Suatebogo (ita enim nepos illius appellabatur) insidias tendit,* &c. *Vbi* Ratislao *insidiæ non processere, ad vim conuersus, aperto Marte nepotem perdere contendit. Suatebogus accitis Boiis finitimis auxiliaribus copiis, haud imparatus* Ratislao *occurrit. Fit pugna, Suatebogus vt caussa, sic fortuna superior fuit.* Ratislai *exercitus casus est, ipse viuus in manus hostium deuenit, & Boiis vinctis traditur: & ab iis ad Carolomannum, ab eo ad* Regem *Reginoburgium deductus est. Ibi in Concilio Francorum celebri, Boiorum, Sclauorum, perfidia, læsa Maiestatis fit reus, iuxta legis Salicæ decreta supplicio capitali condemnatur. Verùm Ludouicus* Rex *pœnam leuat, vitam condonat. Nam oculi* Ratislao *eruti, posteà cæcus Monasterio inclusus. Carolomannus transito Danubio Regnum Ratislai, nemine prohibente resistenteve, cum exercitu peragrat; cuncta oppida, castella deditionem faciunt. Quibus Carolomannus suos Præsides imponit, rebusque ex animi sententia compositis,* Regia *potitus gaza, in Austriam atque Chariones se confert.*

Auentinus] Annal. Boior. lib. 4. fol. 323. & seqq. Sed confuse, & præpostero rerum gestarũ ordine, vt solet in suis illis Rapsodiis, quas Wigul. Hundius appellat, cæteroqui non indiligenter conquisitis.

Oculi]

Oculi Ratislao eruti] Dubrauius *lib.4.Histor.Bohem.fol.23.* Thom. Iordanus *ibid. in Annotat. lit. e.* Paulus Constant, Phrygio in *Chronic.*Hug.Mutius *lib.11.de Reb.gest.German.*Cromerus *lib.2.Rer.Polonic.in Piasto Duce,in fin.fol.18.* vbi putat hunc Ratislaum ex Popieli Poloniæ Ducis posteris fuisse. Porrò ne quis turbetur tanta nominis huius varietate, monendus est, quòd, qui hoc loco *Ratislaus*, ab aliis nominetur *Ratisolaus, Raslaus, Rasliz, Rastix, Rastice*,&c. à Boregkio *Kaslai* & *Kasliz*, fol.34.

20. Anno DCCCLXXI. scribit Walafridus Strabo; *Zuentibald nepos Rastici apud Karlmannum infidelitatis crimine insimulatus, in custodiam missus est. Slaui autem Marahenses Ducem suum perisse putantes, quendam Presbyterum eius Ducis propinquum, nomine Sclagamarum, sibi in Principem constituunt, ei minantes interitum, nisi Ducatum super eos susciperet. Qui eisdem necessitate coactus assensum præbens, contra Engilscalcum & Willihelmum, Duces Karlmanni, prælia mouere, & eos ex obsessis ciuitatibus expellere nititur. Illi verò aduersus hostem pari intentione dimicantes, & nonnullos de exercitu eius prosternentes eum fugere compulerunt. Interea Zuentibald, cùm nullus crimina, quæ ei obiecta fuerant, probare potuisset, à Karlmanno dimissus, & muneribus Regiis honoratus, in Regnum suum rediit, ducens secum Karlmanni exercitum, quasi Sclagamarum expugnaturus. Sic enim per dolum Karlomanno promiserat, si ei ad patriam reditus concederetur. Sed sicut solet incautos & de se præsumentes sequi ignominia, sic illi contigit exercitui. Nam Zuentibald, cæteris castrametantibus, vrbem antiquam Rastizi ingressus est, statimque Sclauisco more fidem mentitus, & iuramenti sui oblitus, non ad expugnandum Sclagamarum, sed ad vlciscendam contumeliam à Karlmanno sibi illatam, vires studiumque conuertit*, &c.

Walafridus] in Annal.Francor.anno 871. Auentinus in *Annal.Boior.lib.4.fol.335.* Vignerius in *Summar.histor.Franc.lib.2.anno* 871.

Zuentibald] qui & *Suatebogius* alio nomine vocitatur.

21. Anno DCCCLXXII. habet idem Walafridus: *Mense Maio misit Ludouicus Rex Thuringos & Saxones contra Sclauos Marahenses: qui quoniam Regem secum non habebant, & inter se concordes esse nolebant, idcircò hostibus terga verterunt, & plurimis suorum amissis turpiter redierunt, ita vt quidam Comites in illa expeditione fugientes, à mulierculis illius regionis verberati, & de equis in terram fustibus deiecti referantur. Iterum quidam de Francia mittuntur Karlmanno in auxilium contra Sclauos supradictos*, &c. Auentinus ita scribit: *Karolomannus cum Boiis Orientis ab ora superat nauibus Histrum; Ambricum Episcopum Reginoburgensem cum parte copiarum stationes & excubias ad classem sedulò agitare iubet. Ipse extremos fines Morauorum adoritur*, &c. *totam Morauiam percurrit, quicquid obuiam sternit victorque in Boiariam concedit.*

Walafridus] in d.Annal.anno 872.Spangenberg.in *Chronic. Saxon. cap.105. anno* 871. Auentinus in *Annal.Boior.lib.4.fol.336.* Sigebertus in *Chronolog.anno* 869.Elias Reusnerus in *Isagog. hist.fol.*415.

22. Anno DCCCLXXIIII. refert idem auctor: *Rex Hludowicus cum Karlmanno & Hludowico filiis suis in villa Foraheim locutus est. ibique legatos Zuentibaldi pacem petentes*

petentes & fidelitatẽ promittentes suscepit. Cuius legationis Princeps erat Iohannes Presbyter de Venetiis, qui etiam, vt ei Rex omni ambiguitate remota crederet, quicquid verbis dicebat, sacramento firmabat, videlicet vt Zuentibald Regi fidelis permaneret cunctis diebus vitæ suæ, & censum à Rege constitutum per annos singulos solueret, si ei tantummodo quiete & pacifice à Rege viuere concederetur.

Auctor] in Annal.Francor.anno 874. Vignerius in *Summar.hist.Franc.lib.2.anno* 874. Caluisius in *Chronolog.anno eod.* Auentinus *Annal.Boior.lib.4.fol.339.* vbi tamen Veronensi conuentui in Italia adscribit, quod Foracheimi, in Franconia gestum est.

23. Anno DCCCLXXVI. Karolomannus, Rex Francorum & Romanorum, patre mortem obeunte, Morauos in officio continuit, vt suo loco dicemus.

Elias Reusnerus in *Basilic.genealog.in stirp.Carol.in Stemmat.Regum Boior.fol.197.*

24. Anno DCCCLXXXIII. scribit Auentinus; *Suatebogus* (verius ei nomen *Zuentibaldus*) *Morauiæ Regulus aduersus hostes Cæsaris* (Caroli III. Imp.) *cum magno Venedorum numero in Boiariæ Orientales fines ingreditur: speciosum titulum sceleri prætendit, sed aduersus hostes* Reipublicæ, *atque Augusti Christianissimi, arma ferre iactitat: se opitulaturum ire Legato Principis* Romani *diuulgat.* Et paucis interiectis; *Suatebogus ceu Augusto Principi suo rebelles domiturus rursus arma in Boiariam mouet.* Et iterum; *Porrò Suatebogus ad Arnulphum* (Austriæ & Carinthiæ Marchionẽ) *legatos ire iubet, suos & Reipublicæ atque Cæsaris rerum Domini hostes sibi reddi poscit, adigitque minis ac criminibus Arnulphum, vt is solenni ritu iuraret, & religione iurisiurandi se expiaret, neque res nouas moliri, neque in necem Augusti atque Suatebogi, quemadmodum rumore dissipabatur, conspirasse,* &c.

Auentinus] lib.4. Annal.Boior.fol.352.

25. Anno DCCCLXXXIV. in fine narrat Walafridus; *Imperator* (Carolus III.) *per Baiowariam ad Orientem* (id est, Austriam) *proficiscitur; veniensq; prope flumen Tullinam, monte Comiano colloquium habuit. Ibi inter alios veniens Zwentibaldus Dux cum Principalibus suis, homo (sicut mos est) per manus Imperatoris efficitur, contestatus illi fidelitatem iuramento, & vsque dum Karolus vixisset, numquam in Regnum suum hostili exercitu esset venturus.*

Walafridus] in Annal.Fuldens.anno 884. Caluisius in *Chronolog.anno eod.* Auentinus *d. lib.4.fol.353.* vbi montem istum vocat *Comagenum*, & *Colloquium* interpretatur Conuentum publicum seu Comitia Imperialia.

26. Anno eodem idem Auctor de Conuentu iam dicto subiicit; *Postea veniente Brazlawone Duce, qui in id tempus Regnum inter Drauo & Sauo flumina tenuit, suaque militia subditus adiungitur.* Et Auentinus: *Ducatum Pannoniæ secundæ, quæ tum portio Boiariæ erat, & ad inferiorem partem Draui, Saui amnium, & ad Danubium pertinebat, Vratislao commendat,* &c.

Auctor] in d. Annal. anno 884.

Auentin.] d. lib. 4. Annal. Boior. fol. 353. Vnde páret, *Hungariam* æquè ac Morauiam esse antiquissimum Imperii Germanici feudum.

Caput IX.

MORAVICARVM REBELLIONVM DEDVCTIO SVB Arnulpho Imperatore, & eius in Imperio successoribus vsque ad nostra tempora. Bohemia Morauiæ Regno subdita. Hungarici Regni origo, & institutio per Arnulphum Imp. facta, & iure beneficiario concessa. Rebellium fautores proscripti. Bulgaria à Græcis ad Germanos defecit, ab Arnulpho in fidem suscepta. Ieiunium militibus pugnaturis indictum; & inde victoria. Legati rebellium Principum non violandi, sed clementer dimittendi. Imperator orbis Christiani supremus Dominus ac Iudex. Reges rebelles capti & suspensi. Facti eius iustitia defenditur.



SCRIBIT Luitprandus Ticinensis Diaconus, & Ottonis I. Imperatoris Consiliarius: *Arnulfus Rex potentissimus, defuncto Carolo, Boioariis, Sueuis, Francis, Teutonicis, Lotharingis, audacibusque principabatur Saxonibus: cui & Zwentebaldus Morauanorum Dux viriliter repugnabat.* Et Albertus, Stadensis Abbas: Anno DCCCLXXXVIII. *Arnulfus Rex potens principabatur Bawaris, Sweuis, Francis Orientalibus, & post mortem Caroli Calui, Lotharingis, audacibusq; Saxonibus. Cui Zuentebaldus Morauorum* Rex *viriliter repugnauit. Quo deuicto, Regno securiùs est potitus.*

Luitprandus] lib. 1. Rer. ab Europæ Impp. & Regg. gestar. cap. 2.

Albertus] in Chronograph. anno 888.

2. Anno Christi nati DCCCLXXXIX. dicit Auentinus in Boicis: *Arnulphus Imperator Pannoniam, tum Orientalem Bauariæ limitem, lustrat; Omontobergomi conuentum agit,* &c. *Suatebogo Morauiæ* R*egulo Boiemiam quoq; condonat. Verùm iuxta prouerbium: Morauus auctus* R*egno, dum fortuna sese permittit, naturam suam dedidicit.* Et fol. 161. *Suatebogus auctus Boiemia, se Regem appellat, res nouas molitur, Arnulpho rebellat.*

Auentinus] Annal. Boior. lib. 4. fol. 360. Videatur Rhegino Prumiensis *lib. 2. Chronic. anno* 890. & Sigebertus Gemblacens. in *Chronolog. anno* 893.

Suatebogo] vel *Suatopluco*, sororio suo, vt putat Hagecius in *Chron. Bohem. part. 1. anno* 900. *fol.* 74. Thom. Iordanus in *Annotation. ad Dubrauii Histor. lib. 2. fol.* 20.

Boemiam condonat] Rhegino & Sigebertus *dictis locis*. Furmerius *Annal. Phrysic. triad. alt. lib. 5. fol.* 137. Knichen *de Autocrat. cap. 1. num.* 857. Caluisius in *Chronolog. anno* 890. Vnde Munste-

Munſterus lib.3. Coſmograph. ſcribit: *Borſinoum ſeu Borinoium Principem Bohemiæ paruiſſe Imperio Zuantocopii Regis Morauorum,* &c. At ſcriptores Bohemici negant ipſum Ducatum Morauo fuiſſe conceſſum, ſed tributum tantummodo annuum, quod Bohemi à Carolo M. ſubacti Cæſaribus pendere ſolebant. Dubrauius *d.lib.2.Hiſt.Bohem.fol.20.& lib.4.fol.23.* Boregk in *Chronic.Bohem.part.1.fol.31.*

Suatebogus auctus Boemia] Anſelmus Ryd in *Catalog.annor.& Princip.fol.62.* vbi *Zuendeboldum* appellat.

3. Dubrauius ſcribit; *Inceſſerat poſt longam & mutuam beneuolentiam, quæ inter Suatoplucum* Regem *& Arnulphum Cæſarem erat, vſque ad arma ſimultas contentioque, accuſante fidem Regis Cæſare, quaſi magis ad Conſtantinopolitanum, quàm ad* Ro*manorum reſpiceret Imperium. Rege contra ſe defendente, atque dicente, conuenire officio ſuo, vt Maieſtatem Græci quoque Cæſaris debito honore conſeruet, à quo maiores olim ſui,* R*egni decus, ipſe deinde fidem Chriſtianam, acceperit, habeatque in hunc diem bonam Regni ſui partem ad Daciam pertinentem, cum finibus Imperii illius tanquam vicini coniunctam.*

Dubrauius] lib.4.Hiſt.Bohem.fol.24. *Suatoplucum* vocat, quem Æneas Sylvius aliive ſcriptores *Suatocopium,* Auentinus *Suatebogum,* priſci illi *Zuentiboldum* appellant. Sed mira & inextricabilis eſt vt nominum, ita & hiſtoriarum, apud iſtos ſcriptores confuſio. Nos, quantum eius fieri potuit, ad conſonantiam reducere ſtuduimus: & veniam merebimur, ſi cum hiſtoricis tam diſcordantibus exerrare alicubi deprehendemur.

Ad Conſtantinopolitanum] Boregk in *Chron.Bohem.part.1.fol.35.*

Ad Daciam] id eſt Walachiam, Boregk *d.fol.35.*

4. Anno DCCCXCII. memorat Walafridus Strabus; *Arnulphus* Rex *de Francia* (ſcil. Occidentali) *cum victoria in Alamania curte Regia Vlma honorifice Natalem Domini celebrauit. Inde Orientem* (i.e. in Auſtriam) *proficiſcitur, ſperans ſibi Zwentibaldum Ducem obuium habere. Sed ille, more ſolito, ad* Regem *venire renuit, fidem & omnia ante promiſſa mentitus eſt. Inde Rex irato animo in Hengiſtfeldono cum Brazlauone Duce colloquium habuit. Ibi inter alia quærens tempus & locum, quomodo poſſit terram Morauorum intrare. Conſultum eſt enim, vt tribus exercitibus armatis Regnum illud inuaderet.* Rex *equidem aſſumptis ſecum Francis, Baioariis, Alamanis, menſe Iulio Marauam venit. Ibi per quatuor hebdomadas cum tanta multitudine, Vngaris etiam ibidem ad ſe cum expeditione venientibus, omnem illam regionem incendio vaſtandam verſabatur. Miſſos etiam ſuos inde ad Bulgarios &* Regem *eorum Landomir, ad renouandam priſtinam pacem, cum muneribus menſe Septembri tranſmiſit, & ne coemptio Salis inde Marauanis daretur, expoſcit. Miſſi autem propter inſidias Zwentibaldi Ducis, terreſtre iter non valentes habere, de* Regno *Brazlauonis per fluuium Odagra vſque ad Gulpam, dein per fluentes Saue fluminis nauigio in Bulgariam perducti.*

Ibi à Rege honorificè suscepti, eadem via, qua venerant, cum muneribus mense Maio reuersi sunt. Aliter hæc narrat Auentinus in hunc modum: *Mense Maio celebrem Regni conuentum apud Hengstoveld agit. Quo cùm Suatebogus venire contemneret, hostis Reipublicæ iudicatur. Interfuere eidem Concilio Vratislaus vlterioris Poloniæ Præses, & Cusala Regis Vgrorum, qui adhuc incertis sedibus in Sarmatia Europæa vagabantur, legati, pollicentes omnes vires suas aduersus Suatebogum, si sibi quasi pro stipendio terra, quam armis occuparent, daretur. Grata legatio Arnulpho fuit, statim ipse annuit, & Morauos triplici exercitu inuadere decreuit, Cusala & Vgris popularibus suis Dacia destinatur. Vratislaus à tergo iussus est cum Venedis suis arma inferre. Arnulphus à fronte cum Francis, Sueuis, Boiis ingruit,* &c. Post nonnulla interiecta pergit: *Vratislaus Polonus & Arnulphus Cæsar, peragrata Morauia hostili animo, victoresque conueniunt: iussu Arnulphi Vratislaus legatos eius ad Litomarum Bulgarum Regem deducit, fœdus more maiorum cum Bulgaribus ictum, in quo comprehensum est, ne Rex eius gentis Salem ad Morauos deuehi è Regno suo de cætero permitteret.* Subiicit dein terminos Regni, quos Arnulphus Imperator Morauiæ in partibus Pannonicis detraxit, & Vngaris in beneficium iure clientelari concessit. Verba hæc sunt: *Porrò Cusala & Vgri vtramque Daciam citra & vltra Tibiscum, quatenus à Grano flumine cum Sueuo monte Danubioque amne ad Pontum Euxinum excurrit, inundant, regionem inter se sortè diuidunt, ibique perpetuò mansuri domicilia locant: quæ adhuc Vngaria, Transyluania, Septemcastrensis à literatis nuncupantur. Ea loca quondam incoluere Iazyges, Getæ, qui & Daci, & Goti contermini Sueuis* (scil. Quadis) *à veteribus propriè Dacia, communi vocabulo Scythia vocatur,* &c. *Hæque gentes tum dicto audientes fuere Suatebogo Sclauorum potentissimo Principi,* &c. *Vgri igitur Suatebogo ea loca iussu Arnulphi Cæsaris abstulere, ibi sedes sibi delegére.*

Strabus] in Annal. Fuldens. anno 892.
Auentin.] lib. 4. Annal. Boior. fol. 363.
Vratislaus vlterioris Poloniæ] suprà dixerat, *Pannoniæ secundæ*, & rectiùs. Fuit enim Pannoniæ inferioris Tetrarcha inter Drauum & Sauum flumina. In Annalibus priscis vocatur *Brazlawo*, De quo Iohan. Iacob. Boissardus Vesuntinus in *Histor. rer. Vngaric. anno 805.* ita scribit: *Vratislao inferioris Morauiæ Principi Pannoniam inferiorem regendam tradit.*

5. Anno DCCCXCIII. refert idem Strabus; ***Engilscalcus, iuuenili audacia vir, qui post raptam de Concubina Regis filiam ad tempus se Marauos exul contulit, posthac ad gratiam Regis non longum veniens, Marchensis in Oriente*** (id est, Austria) ***effectus est. Ibi audacter contra Primores Baioriæ in rebus sibi summis agens, iudicio eorum vrbe Radaspona incaute Palatium Regis prolapsus, & Regi præsentatus, obcæcatus est. Hinc etiam & Wilhelmus filius patruelis eius, Missos suos ad Zwentibaldum Ducem dirigens, reus Maiestatis habebatur: capite truncatus est. Frater quoque eius cum Marauanis exul delitescens, insidioso consilio Ducis cum aliis quamplurimis interfectus est.*** Et Auentinus; ***Angelscalcus Orientalis Boiariæ Præfectus, quem Marchionem Pannoniæ*** (id est, Austriæ)

Auſtriæ) *vocant, Reginoburgij in celebri conuentu, quòd cum Suatebogo clàm ſenſerit, munera ab eo acceperit, ſententia crimine læſæ Maieſtatis condemnatur: Angelſcalco oculi eruuntur, VVilhelmus capite pœnas luit. Huius frater ad Moranos fuga elapſus eſt, gentemq́ alioqui auidam belli concitauit.*

Strabus] in d. Annal. Fuldenſ. anno 893.

Auentinus] Annal. Boior. lib. 4. fol. 364. Et eſt notatu dignum, quòd Principes & Comites Imperii, rebellium Bohemorum fautores & adiutores, fuerint tamquam perduelles & læſæ Maieſtatis rei, publico iudicio condemnati & puniti. Veteris Poetæ verſus eſt, ab Huguitione relatus;

Non bonus eſt ciuis, qui præfert ciuibus hoſtem.

Fortè acerbior cuipiam hæc executio videri poterit, quod conſpiratio hæc clandeſtinò facta, nondum fuerit in actum deducta, neq; ſeſe adhuc cum Suatebogo coniunxerint. Sed de iure communi ſatis eſt conatum probare, licet euentus non fuerit ſubſecutus; Ianus Douza *lib.* 10. *Annal. Batau. fol.* 478. Maximus Tyrius *in Serm.* 2. Conſtans enim voluntas cum peruerſo conatu efficienti coniuncta, etſi effectus aliis cauſis impeditus non ſequitur, meritò pro ipſo facto habetur; Philo Iudæus in *lib. de Abraham.* Præſertim in criminibus læſæ Maieſtatis, perduellionis, proditæ patriæ &c. Franciſc. Viuius *lib.* 1. *Commun. opinion. verb. ſtatutum puniens delicta, verſ. hoc autem declaratur, & lib.* 2. *verb. Conatus puniendus, n.* 1. Iulius Clarus in *§. læſæ Maieſtatis, verſ. ſcias autem,* 15. *& in §. fin. q.* 92. *verſ. ſcias,* 2. Gail. *lib.* 1. *de Pac. publ. cap.* 14. *n.* 7. Nicol. Vigelius in *Comment. ad Conſtitut. criminal. cap.* 2. *q.* 1. Eman. Soarez in *Commun. opinion. lit. V. verb. voluntatem.*

6. Continuat dein Strabus hæc verba; *Arrepto itaque Rex itinere, iterum Regnum Zwentibaldi Ducis ingreditur cum exercitu, maxima parte illius regionis exſpoliata, propter inſidias poſitas magna cum difficultate itineris in Baioariam ad Regiam curtem Otingam reuerſus eſt.* Et Auentinus; *Arnulphus ergò rurſus Morauiam inuadit, præfractis clauſtris iuxta Granum amnem montemq́ Sueuum, Cuſalam Regem Vgrorum in Moranos iterum immittit.* Sed hæc Vngarorum immiſſio facta demum, quum Imperator Otingam ab illa expeditione reuerſus à Summo Pontifice & Optimatibus Italiæ vocaretur in auxilium contra Widonem Imperii Romani æmulum.

Strabus] in d. anno 893.

Auentinus] d. lib. 4. fol. 364.

7. Anno eodem ſcribit Luitprandus; *Arnulfus earum, quæ ſub Arcturo ſunt, gentium Rex fortiſſimus, quum Zwentebaldum Marauanorum Ducem, ſibi viriliter repugnantem, debellare nequiret, Hungarorum gentem in auxilium conuocat. Zwentebaldus vincitur, ſubiugatur, fit tributarius.* Hepidannus; *Arnolfus contra Marauenſes pergebat, & Agarenos* (id eſt, Vngaros) *vbi recluſi erant, dimiſit.* Caluiſius: *Arnulphus iterum exercitum in Morauiam contra rebellem Zuendeboldum ducit, & adiuuantibus Vngaris Morauiam domat, & Vngaris loca ad Tibiſcum fluuium habitanda concedit.*

Luitprandus] d.lib.1.Rer.in Europ.Gest.cap.5.

Hepidannus] in Annalib.anno 893.in *Alamanic.rer.scriptor.tom.1.part.1.*

Caluisius] in Chronolog.anno 893.ex Rheginone Prumiensi. Eadem habent Spangenberg.in *Chron.Saxon.cap.112.anno 892.* Hagecius in *Chron.Bohem.par.1.anno 893.fol.71.* Curæus in *Annal.Silesf.anno* 888.*fol.18.* Fridericus Husmannus à Namedey in *Succincta Imperator.eiconograph.num.111.* Elias Reusnerus in *Basilic.genealog.in stirp.Carolin.in stemmat.Reg.Boior.fol.197.*

8. Anno DCCCXCIV. Krantzius in Saxonia sua scribit; *Arnulphus Imperator bellum suscepit aduersus Zuentebaldum Morauorum Regem, tributa negantem. Æneas in Bohemica illum appellat Zuantocopium, qui vnus Poloniam, Bohemiam, Slesiam, Morauiam, teneret imperio, Arnulphum Imperatorem agnoscere primarium suum detrectauit. Magno totius Germaniæ apparatu mouit in illum Imperator: Hunorumque reliquiis per Pannoniam missis, & Germanorum viribus occurrentem sibi Regem in acie vicit, & magna strage in eius copias peracta fugauit. Ille iam Regni spem ponens, incognitus concessit in eremum*,&c. Æneas Syluius; *Suatocopius Regum penultimus, quum aliquandiu feliciter regnasset, tandem Arnulpho Imperatori tributum pendere recusans, commisso prælio, quum suos cadere animaduertisset, clàm sese pugnæ subtraxit, atque vt erat mutata veste incognitus, salutem solus fuga quæsiuit*, &c. *Arnulphus interea victoria potitus Regnum Morauiæ Suatocopij filio, quem de sacro fonte leuauerat, possidendum reliquit.*

Krantzius] lib.2.Saxoniæ cap.32.Boregk in *Chron.Bohem.par.1.fol.35.* Hagecius in *Chron.Bohem.par.1.anno* 893. *& anno* 900.

Qui vnus Poloniam] Hagecius addit etiam Russiam, in *Chronic.Bohem.par.1.anno 893.fol.71.* Volaterranus Roxolaniam, *lib.7.Geograph.*

Syluius] in Histor.Bohem.cap.13.Martin.Frechtus in *Adnotation.in VVithikindi lib.1.* Münster.*lib.3.Cosmograph.cap.12.* Volaterranus *lib.7.Geograph.de Boemia.*

9. Anno DCCCXCV. disserit Mutius; *Arnulphus Imperator appellatus infelice Imperij tempore. Maharenses, ex Morauia gens, initio Imperij huius Germaniam afflixere miserabiliter. Caussa eius belli eis fuit, quod Ludouicus Germaniæ Rex Germanorum copiis superatos maxima clade affecerat. Quare Principum dissensiones audientes, venerant se vlturi. Illis igitur Arnulphus se opposuit: sed quantum profecerit, satis arguunt fœdera cum illis facta. Data est enim illis Boemia, in qua liberè habitarent. Nec erat vlli cordatiori obscurum, quantum mali & discriminis esset Germanis talem habere vicinum; sed danda fuit, ita ferebat res. Ex Boemia igitur breui post tempore egressi, Germaniam vastarunt. Arnulphus contra eos ducit suos, sed aliquoties ita præliatum est, vt Arnulphus auxiliares copias aduocarit ex Vngaria. Vngari magna multitudine in Vngariam venientes non multo minus dederunt, quàm hostes, damni. Vicerunt quidem hostem* &c. Et Dubrauius de Suatopluco aduersus Imperatorem rebellante; *Cæsar Regnum illius per edictum publicauit, deditque illud diripiendum vicinis gentibus,*

tibus, Vngaris, Polonis, Austriacis: reliqua pars, quæ nunc extat, vltrò se fidei potestatique Boiemorum permisit. Iodocus Hondius; *Zuantocopius latè imperabat super Morauiam, Boemiam, Silesiam, & Poloniam. Elatus tanta potentia tributum & obsequium negauit Imperatori. Proscriptus ab Imperatore, & pulsus est Regno.* Sed hæc Regni Morauici direptio referri debet ad Suatoplucum Morauiæ Regem vltimum, non ad Suatebogum Zwentibaldi filium, quo de Auentinus scribit in hunc modum; *Suatebogus serò tandem intellexit, quas vires lacessierit, coactus denique tot tantisque malis pacem supplex petit, filium Moemarum vltrò dat obsidem, ægreque pacem ab Arnulpho impetrat. Ipse in paucis post diebus tristitia ægritudineque animi mortem oppetiit. Filij eius Moemarus & Suatebogus ab Arnulpho Morauis imponuntur. Cusala in Daciam, quam armis subegerat, reuertitur.*

Mutius] lib. 2. Chronic. German. fol. 89. sed nugas meras blattit de occupata à Morauis Bohemia, & inde in Germaniam factis excursionibus.

Dubrauius] Hist. Bohem. lib. 4. fol. 24. Pontanus à Braitenberg in *Bohem. pia lib. 1. fol. 12.*

Hondius] in Atlante minor. in tab. Morauiæ.

Auentinus] Annal. Boior. lib. 4. fol. 364.

10. Anno DCCCXCVI. dicit Strabus; *Pacem ergò Græci cum Auaris, qui dicuntur Vngari, facientes. Quod eorum conciues Bulgari in prauum vertentes, hostili expeditione contra eos insurgunt, & omnem regionem illorum vsque portam Constantinopolitanam deuastando insecuntur,* &c. *Quod ad vlciscendum Græci astutia sua naues illorum contra Auaros mittunt, ac eos* (scil. Auaros) *in Regnum Bulgarorum vltra Danubium transponunt,* &c. *Tandem miseri* (Bulgari) *inscij quam consolationis causam & remedii potuissent inuenire, currunt omnes ad vestigia vetuli illorum Regis Michaelis, qui eos primum ad Christianæ religionis veritatem conuertit, inquirentes, quid eis ab imminenti periculo euadendum consuleret, qui indicto triduano ieiunio pœnitentiam de inlata Christianis iniuria agere; dein auxilium à Deo quærendum esse, præmonuit,* &c. *Stipantibus denique iisdem in partibus inter se* (scilicet Vngaros & Bulgaros) *conflictibus, Imperator Arnulfus Pannoniam cum vrbe Paludarum tuendam Braxlauoni Duci suo in id tempus commendauit. Leo verò Imperator Græcorum Lazarum quendam vocatum Episcopum ad Cæsarem Augustum cum muneribus transmisit, quem ille apud vrbem Radasponam gratanter accipiens, paucos eum dies secum retinuit, tandem honoribus ditatum remisit in sua.*

Strabus] in Annal. Francor. anno 895. cuius verba, quia nonnihil ad rhombum faciunt, pauculis explanemus.

Pacem Græci] Cedrenus in *Annal. Græcor. anno* 889. refert, Leonem Imperatorem illo iam anno Vngaros euocasse contra Bulgaros, qui Græciam miserè tum vastabant: nec Vngaros nouarum seditionum cupidos hoc bellum detrectasse, Bulgarosque magna clade vi-

de vicisse; qua fractus Simeon Rex eorum pacem à Leone Imp. petierit, donec Vngari recessissent, post quorum abitum anno 890. iterum contra Imperatorem insurrexit, vt refert etiam Caluisius in *Chronol. anno* 889. *& anno* 890.

Auaris] quos Hepidannus vocat *Agarenos*, ex Auaris detorta voce: nostri *Hungaros*, quasi Huno-Auaros; Slaui *Vgros*; Hungari verò *Iubros* appellant, à Iuhra regione Scythiæ, vnde progressi dicuntur, vt testatur Matth. à Michou in *Sarmat. Europ.* Theod. Bibliander in *Comment. de rat. comm. omn. ling. & lit. fol.* 10. Iodoc. Ludou. Decius *lib.* 1. *de Vetust at. Polon.* Mart. Cromerus *lib.* 1. *Rer. Polon.* Ex *epistolis* tamen Eugenii II. Papæ *anno* 826. & Agapiti *anno* 936. in *Append.* relatis colligi potest, Hungaros ex Hunis & Auaris coniunctis atque vnitis populis esse compositos. Et in Benedicti VII. PP. *diplom. sub anno* 977. bis legitur *Bavvaria atq; Marauia*, librariorum errore. Est enim *Avvaria* rescribendum, & Hungaria intelligenda.

Conciues Bulgari] quia Græcorum Imperio subditi erant. Sunt enim *Conciues*, auctore Papia & Huguitione, *qui in vnam Rempub. coiuerunt societatis vinculo adunati ad custodiendam legem.* Atqui Bulgari, iam ante triennium à Leone Imperatore Græcorum deficientes, fœdus cum Arnulpho Imperatore Romanorum percusserant; & Patriarcham Constantinopolitanum relinquentes sese Pontifici Romano subiecerant, vt adstruit Baronius in *Annal. ecclesiast. anno* 893. & Caluisius in *Chronolog. anno eod.*

Vetuli illorum Regis Michaelis] qui fortè abdicato Regno religionem Monasticam ingressus erat. Nam ab anno 886. vsque ad annum 891. Simeon Rex Bulgarorum fuisse memoratur in *Annal.* Zonaræ & Cedreni, & in *Specul. histor.* Vincentii Beluacens. *lib.* 25. *cap.* 66. Cui videtur successisse Landomirus vel Latomarus, de quo supra in anno 892. noster Strabus & Auentinus mentionem ingerunt.

Indicto triduano ieiunio] ecce priscorum Christianorum ritum in placando Deo, & supplicando auxilium eius contra hostes publicos. Nec illud Bulgaris defuit, vt testatur Strabus in d. anno 895. *Pugnantibus verò ambabus acerrimè partibus, ad vltimum misericordia Dei victoria, quamuis cruenta, Christianis concessa est.*

Ad Christianæ religionis &c.] Factum id anno 866. Ludouico II. Pii filio, Arnulphi huius auo, imperante, vt testatur Strabus in d. anno scribens, *Legati Bulgarum Radesponam ad Regem venerunt, dicentes Regem illorum* (Michaelem) *cum populo non modico ad Christum esse conuersum, simulq; petentes, vt Rex idoneos Prædicatores Christianæ religionis ad eos mittere non differret*, &c. Videatur Guilielmus Bibliothecarius Roman. Eccles. in *Vita Hadriani II. Papæ*, subiuncta Anastasii Bibliothecarii *Historia de vitis Romanor. Pontific.* Flacius Illyricus in *Catalog. test. verit. in rubr. Bulgari*, Centur. Magdeburgens. 8. *anno* 870. Baptista Platina in *vita Hadriani II.* Baronius in *Annalib. ecclesiast. tom.* 8.

Braxlauoni] quem, vt suprà diximus, Dubrauius & Auentinus *Vratislaum* vocant, & Poloniæ vlterioris Regem constituunt, sed sine edicto Prætoris, vt est in Consultorum prouerbio. Et confirmat hic locus antiquum Imperii Germanici ius in *Regno Hungariæ.*

Leo Imperator] cognomento Philosophus, à quo libros Βασιλικῶν accepimus. Ab hoc enim Bulgari infestati ad Arnulphi societatem redierunt, quum iam antea Caroli M. & Ludouici Pii Imperium agnouissent, vt Aldhelmus & Rudolphus in *Annal.* asserunt. Nunc, quæ est temporum nostrorum infelicitas, *Bulgari* gemunt sub iugo Tyranni Turcici, quamquam Reges Hungariæ titulum Regni Bulgarici sibi vindicent ac præ-

ac præscribant, vt videre est in *Decretis Regni Hungariæ* à Sambuco editis, in quibus nec Ferdinandus I. Imperator eum neglexisse reperitur. Nec hodie Bulgari non desiderant aliquem Arnulphum è Germania, qui sese à tyrannide illa asserat in suauissimam Imperii Romani libertatem, vt mihi ante hos septem annos quidam Bulgarorum Episcopus in Aula Principis Ernesti Schavvenburgici confirmauit, missus in Germaniam pro lytro colligendo, cum Archiepiscopi sui auctoritate publica, cuius hoc erat principium; Wir *Dionysius Ralli Palæologus* von Gottes gnaden Ertzbischoff zu Tyrnaw in *Bulgaria, Administrator* der gantzen Landschafft daselbst / vnd Stadthalter der Keyserlichen Stadt Cappadocien / auch geborner Erblegat allda / rc. Geben vnd beschehen in Wien / den 24. *Maij, anno* 1619.

11. Anno DCCCXCVII. refert idem Strabo; *Cæsar verò cum in curte Regia Otingæ natalem Domini celebrauit, aduenientibus ibidem ad eam Morauorum Missis, qui pro pace custodienda, ne exules eorum profugi reciperentur, ab Imperatore flagitant. Quos Rex, vt audiuit, absoluit, & sine mora abire permisit.*

Strabo] in d. Annal anno 897. Ait, *abire permisit*, quia Legati iure gentium tuti & securi non erant violandi, licet à rebellibus missi, quales tunc erant Morani. Cuiacius *lib.* 11. *Obseruation. cap.* 5. Schœnborn *lib.* 3. *Politic. cap.* 17. Alberic. Gentilis *lib.* 2. *de Legation. cap.* 18. nec comprehendendi, licet ab inferioribus ad supremum Dominum instructi mandata proposuerint in Maiestatem eius iniuriosa, quale est ne Imperator recipiat subditos Principum suorum, si per vim oppressi ad protectionem suæ Maiestatis confugiant. Hoc enim homo Christianus nemo sine crimine læsæ Maiestatis Cæsareæ audebit negitare, quin Imperatori liceat; Martin. Magerus *de Aduocat. armat. cap.* 8. *n.* 387. Cornel. Aurelius Batau. in *Diadem. Imperat. siue de Coron. Imp. & boni Imp. off.* Hinc Sobieslaus II. Dux Bohemiæ, quod Emericum Regem Hungariæ, Belæ filium ab Andrea fratre natu minore pulsum Regno, interceperit, eumque ne ad S. Cæsaream Maiestatem pro iustitia confugere posset, impedierit, sed vinctum fratri in Hungariam remiserit, vocatus fuit à Friderico I. Imp. in ius ad caussam in Comitiis ordinum dicendam: contumaxque tandem, vt reus Maiestatis, damnatus, proscriptus, & Ducatu priuatus est, quemadmodum referunt Dubrauius in *Hist. Bohem. lib.* 14. Hagecius in *Chron. Bohem. anno.* 1177. Boregk in *Chron. Bohem. par.* 1. *fol.* 172. vbi ait; Dieses war nun ein sehr vnbillliche sache / vnd stund dem Keyser nit zu leiden / daß Sobieslaus wehren wolte / daß man nicht zum Keyser ziehen solte. Est namque Imperator generalis protector vniuersi orbis terrarum; Restaur. Castaldus in *tract. de Imperat. quæst.* 52. Zoannettus *de Roman. Imper. n.* 149. *& n.* 251. Peregrinus *de Iur. fisc. lib.* 1. *tit.* 1. *n.* 40. *& seq.* Baldus in *l.* 1. *C. de iurisdict. omn. iud.* Matth. Scholasticus Protonotar. Apostolic. *lib.* 1. *de Vero Christian. Princip. cap.* 14. Ioan. Parladorus *lib.* 2. *Rer. quotidian. cap.* 1. *n.* 26. Ioannes Fortunatus Garsias *de Expens. & meliorat. cap.* 12. *n.* 56. tanquam Dominus mundi & omnium eius prouinciarum; *l.* 9. *D. ad L. Rhod. de iact.* Bartholus ad *l. hostes, D. de capt. & postlim. reuers.* Iason Maynus in *l. cunctos populos n.* 2. *n.* 8. *& seq. C. de summ. Trin. & fid. Cathol.* Iacob. Schultes in *Quæst. singul. an Rex vel Princeps Catholic. datam hæretico fidem seruare ten. n.* 116. Lancellottus Corradus *lib.* 1. *Templ. omn. iudic. cap.* 1. §. 1. Matta Neapol. *de Iurisdict. part.* 1. *cap.* 27. Carol. Paschalius *lib.* 9. *Coronar. cap.* 21. Ioach. Cluten in *Syllog. rer. quotid. concl.* 1. 3. 9. *& seq.* Thom. Michael in *Dissert. de Iurisdict.*

dict.concl.9.10.15. Paurmeister. *lib.2. de Iurisdict.cap.1.& cap.4.n.27.* Matth. Stephanus *lib.2.de Iurisdict.part.1.cap.1.num.*48. Dauth. Senior in *Hypotyposs.contra Knich.fol.28.* Magerus *ibid.cap.3.n.72.cap.9.n.826.& cap.10.num.513.* Wesembec. *Consil.123.n.12.vol.3.* nempe quoad iurisdictionem & protectionem; Cuiacius *lib.15.obseruation.cap.30.* Hotomanus in *Illustrib quaestion. cap.1.* Damhouderius in *Praxi criminal.cap.82.nu.78.* Ioan. Auenarius in *Quaestion.nomicopolitic.q.13.* quia est summus iudex, inspector, protector & conseruator omnium ac singulorum hominum à Deo ordinatus; Hieronymus Balbus Episcopus Gurcensis in *tract.de Coronat.cap.19.* Agapetus Diaconus in *Paraenes.ad Iustinian.Imp.* Restaur. Castaldus *de Imperat. quaest.97.n.2. & quaest.52. num.3. & seq.* Ioan. Lupus de Palacios Ruuios in *Repet.cap.per vestras, de Donat.inter vir.& vxor.* Iacob. Mandellus *Consil.62.n.10.n.20.& n.40.* Anton. Faber in *Cod.definit.forens.lib.1. tit.1.def.48.n.8.* Marta Neapol. *de Iurisdict.quaest.4.c.115.n.12.& seq.* Ioan. Georg. Bechtius in *Dissert. de securit.& salu. conduct. concl.38.* Magerus *ibid.cap.3.n.70.& n.74.* supremumque caput totius Christianitatis, vt Papa in spiritualibus, ita ipse in temporalibus, B. Fulgentius Ruspensis Episcopus *lib.2.de Veritat.praedestinat.& grat.fol.119.* Ludouicus Pius Imp. in *addit.2.ad Capitular.Francor.tit.21.* Francisc. Turrianus Societat. Iesu in *Defension.Canon.Apostol.& Decretal.lib.3.cap.8.fol.240.* Crauetta *Consil.314.num.11.& Consil.168.num.9.* Henr. Andr. Cranius in *Problemat.Cameral.disp.3.de constit.relig. part.3.problem.1.num.1.in fin.* Magerus in *d.tract.de Aduoc.arm.cap.10.n.579.* Schützer/ Schirmer vnd oberste Haupt der Christenheit/ *Aur.Bull.Caroli IV.Imp.tit.2.§.3. Recess. Augustan.1518.in princ.Spirens.1529.§.1. Augustan.1530.* §. nach dem aber vns. 11. *Wormatiens.1564.* §. so vnterstunden sich. 5. *Augusta.1566.* §. wir wöllen auch vnserm 8. Reinkingk *de Regim.secul.& ecclesiast.lib.3.class.1.cap.1.num.8.* Paurmeister *lib.2.de Iurisdict. Imper.Rom.cap.6.num.66.* commune asylum omnium profugorum: *Synod. Roman. in elect.& coronat. Karoli II. Imper.habita anno 877.§.7.* à Deo constitutus Saluator mundi, *ibidem* §.5. & in Ceremonial. Rom. Eccles. *lib. sect.5.cap.4* ex Moyse *Genes.41.vers.45.* Ioh. Gerhardus *Locor.theologic.tom.6.de Magistrat.politic. num.10.* Nicolaus Perottus, Archiepiscop. Sipuntin. in *Orat. ad Fridericum III. Imper. habita in susceptione eius à Communitate Bononiens.* Albertus de Eyb, Cubicularius Apostolic. & Canonic. Bambergens. in *Margarit.Poetic.part.2.tract.2.orat.8.* Sixtinus *de Regal.lib.1.cap.4.nu.3.& seqq.* Peregrinus *de iur.fisci tit.1.num.1.& num.41.* totius mundialis machinae Monarcha; in *S.Roman.Imp.Electorum confirmat.de iure elig.Regib.Bohem.competent.§.2.in fin. sub dato In Comitiis Metens.1356. Constitution. Imperial.tom.2.fol.91.* in cuius tranquillitate totius orbis regularitas requiescit: Henricus VII. Imper. in *c.ad reprimendum, in pr. collat.11.* & ibi Bartol. *in gloss.in verb.totius orbis,* Gutierrez in *gloss.ad Pragmatic.sanct.in proaem.in verb.Dei.* Regum omnium Christianorum supremus iudex & vindex; idem Henricus VII. Imp. in *Sententia banni lata in Robertum Siciliae Regem.§.4. Constitution. Imperial. tom.1.anno 1313.fol.321.* Albericus de Rosate in *l.quisquis, C.ad L.Iul. maiest.* Crauetta *d.Consil.314.num.11.* Hieronym. Balbus in *d.tract.de Coronat.ad Carol.V.Imper.cap.19.* Frideric. Reiffsteck, Aduocatus Camerae Imp. in *Actis* Denemarck *contra* Denemarck *in causa fractae pacis,* Gulielm. Ranchinus in *Reuision.Concil.Trident.lib.2.cap.8.* Carol. Molinaeus in *Not.ad Clement.pastoralis, de sentent.& re iudic.* Legitimus aduocatus hominum oppressorum vbique degentium; Lotharius III. Imp. in *Act. Concilij Aquisspensil.anno 1137.* apud Petrum Diacon. in *Chronic. Casinens.lib.4.* & *Constitut.*

Impe-

*Imperial.tom.3.fol.*321. à quibus imploratus tenetur ac debet officium suum impertiri contra quoscumque oppressores & iniuriatores, vt habet formula iuramenti, quod præstat in sua inauguratione; *Constitut.Imperial.tom.1.fol.*307. *& fol.*416. Ceremonial.Rom.Eccles. *lib.1.sect.5.cap.*4. Henning. Gœden. *consil.*3. Abrah.Bzouius *Annal. Ecclesiastic.tom.13.anno* 1248.*n.*1. hoc est, è manu calumniantium & sæuientium liberare; Magerus in *d. tract. de Aduoc. arm.cap.9.n.*420. in summa, contra omnes Reges ac Principes Christianos Romanam Ecclesiam recognoscentes, cuius Imperator est Aduocatus; Alphonsus Imp. apud Matth. Paris in *Histor. maior. & Constitution. Imperial.tom.*1.*anno* 1253.*fol.*308. Augustinus Dathus Senens. *lib.*4. *Orat.* 43. *nomine Senensis Reipublicæ habita apud Fridericum III. Imp.*

12. Anno DCCCXCVIII. narrat idem Strabus; *Postea verò inter duos fratres gentis Marahensium, Moymirum videlicet ac Zuentobolchum, eorumque populum, dissensio atq; discordia grauissima orta est, ita etiam vt si vterque alterum suis viribus insequi atque comprehendere valeret, capitalem subiret sententiam. Tunc verò Rex Imperator ista sciens, Marchiones suos, Luitbaldum scilicet* (Austriæ) *& Aribonem Comitem, vnà cum cæteris fidelibus suis, parti, quæ ad se spem ac confugium habuit, auxilium ad eorum liberationem protectionemque Bavvarios suos Primates transmisit. At illi more gladij igneque, prout poterant, inimicos suos humiliauerunt, & deuastando necauerunt. Istius ergò dissensionis, & disruptæ pacis inter supranominatos fratres Aribo comes & Ibarico* (leg. *Isanrico*) *filio suo instigante, instructor delatorque atque proditor esse conuincitur, & ob hanc caussam Præfectura sua ad tempus caruit, quam non multò post recepit*, &c.

Strabus] in Annal.Franc.anno 898. Auentinus *lib.*4.*Annal.Boior.fol.*366.

13. Anno eodem pergit Strabus in narratione; *Iterum autem expeditione ordinata tempore hyemali, Bavvariorum Principes cum suis fines Marahabitarum fortiter atq; hostiliter inuaserunt, & manu valida loca illorum desertantes, prædamque colligentes, domumque reuertentes, habentes ea.* ... Strada; *Contra Marahenses rebellantes profectus, Regnaque eorum ingressus, omnia solo æquauit.*

Strabus] in d.Annalib.anno 898. sed locus est mutilus & imperfectus.

Strada] in Epitom.thesauri antiquit.in Arnulpho.Imp.

14. Anno eodem scribit Auentinus; *In Morauia Moemarus Suatebogum fratrem, prodente Eysenricho Boiorum Purpurato, capit, in vincula conicit, necare parat. Boij iussu Imperatoris in tempore suppetias capto ferunt, vrbem, vbi captiuus detinebatur, expugnant; Duces, captiuos omnes liberant: Suatebogum secum in Boiariam deducunt.* Et Strabus in dicto anno: *Deniq; non post multum temporis Bavvarij terminos Moraborum confidenter iteratò intrantes, & quæcumq; poterant diripiendo populati sunt, & Zuentobolchum puerum, filium antiqui Ducis Zuentobolchi, suumq; populum, de ergastulo ciuitatis, in quo inclusi morabantur, eripuerunt, ipsamq; ciuitatem igni succenderunt, atque in fines patriæ suæ pro misericordia secum abduxerunt.*

Auentinus] Annal. Boior.lib.4.fol. 366. Hagecius in *Chron.Bohem.par.*1.*anno* 900 *fol.*74.

15. Anno eodem pertendit Strabus; *Interim autem Isanricus tyrannidem suam sine cessatione contra Regem exercens: quod vehementer Rex accipiens decreuit nauigio, quia iam tunc infirmus corpore fatigaretur, ciuitatem Mutarensem, in qua ipse Isanricus erat, aggredi, quod & factum est. Illo verò resistente, Rege quoque & suis fortiter viriliterque superantibus, atque ciuitatem oppugnantibus, demum ipse Isanricus, vi compulsus cùm vxore & his, quæ ad se pertinebant, exiuit, & Imperatori sese præsentauit. Tunc Rex custodibus illum custodiendum commendauit, quatenus Radasponam produceretur. At ille timens, ne puniretur, fugam iniÿt, & Marahenses vsque fugit. Quorum itaque adiutorio suffultus, vt prius partem Regni subripuit, eandem secum retinendo obtinuit.*

Strabus] in d. anno 898. *Mutara* ciuitas est inferioris Pannoniæ, quæ hodie *Madra* dicitur.

16. Anno DCCCC. idem Auctor refert; *Baiovvarÿ per Boemanniam, ipsis secum assumptis, Regnum Marabauorum cunctis per tres hebdomadas deuastantes irruperunt, tandem cum omni prosperitate domum reuersi sunt.*

Auctor] Strabus in *d. Annal. Franc. anno* 900. Et hoc anno Arnulphus Imp. Morauorum domitor, mortem obiisse fertur.

17. Anno DCCCCI. narrat Auentinus; *Mortuo Imperatore Arnulpho, Moraui, qui Moemaro parebant, Eysenricho transfuga instigante, ad Ioannem Pontificem Romanum Legatos mittunt, grauiter Boios accusant, Sclauis inimicos intolerabiles esse criminantur. Pontifex Oratores suos in Morauiam mittit, hi Morauos à legibus Boiariæ soluunt, reclamantibus Boiariæ Episcopis. Nam Moraui hinc ansa arrepta Ludouico* (Arnulphi Imperatoris filio & successori) *rebellant, Præfectis Boiorum obtemperare recusant. Quamobrem Boÿ* (id est Germani) *per Boiemiam, in commilitium secum Boiemis ascitis, in Morauiam hostili animo transitum faciunt: per mensem ferè totam regionem* &c. *deuastant. Hatto Archiflamen Moguntinus, quinq; Boiorum Pontifices, Ioanni vrbis Romæ primario Sacerdoti literis conqueruntur, se falso & immeritissimos accusari à Sclauis: Ioannem facinus indignum, aduersum pietati & maiorum decretis commisisse, liberè & apertè multisq; verbis docent. Hortantur postremo, vt Morauos mendaciorum loquacissimos, corrigat. nisi Boiorum* (id est Germanorum) *Præfectis & Episcopis pareant, fulmine suo terreat. Oportere primarium Sacerdotem plus tribuere Boiis, qui rem Romanam restituerint, quàm Morauis, qui Romanam Maiestatem vastant, & manubrio* (ex facto huiscemodi legatorum) *Episcopi Romani occupato, à Rege Ludouico desistere conentur. Boios tam sacratos quam populares, pietatis Christianæ officio nulli genti secundos esse, à quibus nolint velint, Sclaui Moraui sub iugum mittentur.*

Auentinus] Annal. Boior. lib. 4. fol. 369. Ergò ipse etiam Summus Pontifex, si ansam præbeat rebellandi & deficiendi ab Imperio, licet per indirectum & sub specie iurisdictionis Ecclesiasticæ, iustè potest ab Imperatore, tanquam rebellium fautor, compesci: id quod & legibus Imperii cautum non semel legimus. Vide suprà *cap. 6. num. 15. & seqq.*

& seqq. & infrà *lib. 3. cap. 13. num. 7.* & Herwartum in *Ludouico IV. Imp. defenso*, &c. Porro epistolam Hattonis Moguntini ad Papam Iohannem edidit Gewoldus post *Chronicon Reicherspergense*, & nos reproducimus in *Appendic. sub anno* 900. & Bauariæ Episcoporum *sub anno* 901.

18. Anno DCCCCII. scribit idem Auentinus; *Cusala Rex Vgrorum Legatos ad Ludouicum mittit Reginoburgium*, &c. *Admissi in* Regiam, *iussique considere, fœdus, quod cum Arnulpho conuenerat, de integro renouari exposcunt: Vgros amicitiam Boiorum vicinorum suorum, quorum statas sedes possideant, omnibus praferre nationibus commemorant, semper huius officii memores fore: insuper Morauiam se suis armis perdomituros subacturosque Boiis pollicentur. Rex Ludouicus & Proceres fidem habent, pacem confirmant. Vratislaus quoque Polonia* (immò Pannoniæ) *vlterioris Venedorumque Rector fidus nobis in hac societate comprehenditur. Posthac Vgri specie societatis cum Boiis facta Morauos hostes Boiorum inuadunt, Moëmarum & Suatebogum* Regulos *pralio occidunt, Morauia partem sibi vsurpant.*

Auentinus] Annal. Boior. lib. 4. fol. 369.

19. Anno DCCCCIII. ait Fabricius; *Vngari Morauiam subigunt.*

Georg. Fabricius] lib. 1. rerum memorabil. Saxon. anno 903. Elias Reusnerus in *Isagog. histor.* fol. 417.

20. Anno DCCCCXXII. legitur Henricus I. Rex Arnulphū Boiariæ Regulum ad pacem cohortatus hisce verbis: *Non solum Boiaria Regnum locupletissimum, Nariscos, Alemanos, Chamabos, Boethos, Sudinos, Ilissos, Marcomannos,* (id est Bohemos) *Quados,* (id est Morauos) *Vindelicos, Noricos, Austriacos, Tyrollios, Athesinos, Vennonas, Stirios, Charinos, Venedos, Carnos, Pannonias, tibi, sicuti possides, permitto*, &c.

Auentinus *lib. 4. Annal. Boior. fol.* 378. Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.* 119. *anno* 922.

21. Occupatam tamen Morauiam & Imperio Germanico iterum assertam ab hoc Henrico I. Cæsare in historiarum monumentis proditum est.

Gobelinus in *Cosmodrom. atat. 6. cap.* 47. Spangenberg. in *d. Chronic. Saxon. cap.* 127. in epitaphio eiusdem Cæsaris, in quo Marcoman ponitur pro Mehrern.

22. Anno DCCCCLV. inquit Hepidannus, S. Galli Cœnobita; *Otto Rex cum Agarenis* (id est, Vngaris Morauiam vsurpantibus & inde in Austriam ac Bauariam excurrentibus) *pugnabat, eosque Deo auxiliante deuicit, & erat numerus illorum centum milia; & multi illorum comprehensi cum* Rege *eorum nomine Pulszi, & suspensi sunt in patibulis.*

Hepidannus] in Annalibus anno 955. Pulszio isti siue *Bulkawo* Vngarorum Regi successisse videtur *Leleus*, qui per Morauiam in Bohemiam irruens ab eodem nostro Imperatore Ottone Magno captus & pariter suspensus est, vt suprà diximus. Contrà apud Romanos receptum fuisse testatur Cicero: *Benè maiores nostri*, inquiens, *comparauere, vt neminem Regem, quem armis cepissent, vita priuarent.* Et captos Reges, in bello etiam eorum iniusto, non esse occidendos, sentit Mornaus Plessiacus *in Myster. iniquitat.* Pan-

 dulph.

dulph. Collenutius in *Histor. Neapolit. lib. 4. in fin.* Besoldus in *Discurs. Politic. de trib. domest. societ. specieb. disc. 2. cap. 7. num. 4.* Praeterea crudele atque indignum Imperatore facinus videri poterat, Reges necare foedissimo suspendii supplicio; in quos, si quid aduersus rem aut pacem publicam commisissent, gladio vltore animaduertendum erat, vt iura legesque dictant, non fune; Gryphiander in *Comment. de Wichbild. Saxon. cap. 58. num. 12.* Bartolus in *l. capitalium, §. ferus, D. de poen.* Id quidem verum est, nisi circumstantiis iura solent & variare & mutari. Non erant isti liberi & absoluti Reges, sed Germanico Imperio subditi, clientelares, feudatarii ac tributarii, quippe qui Regnum suum ab Arnulpho Imp. in beneficium, fidelitate praestita, acceperant. Nunc perfidi & rebelles facti non modo ab Imperii fide & obsequio defecerant, sed beneficium maleficio sceleratissime compensantes, prouincias nostras nunquam laesi nec lacessiti sine cessatione pessumdabant, caedibus, latrociniis, incendiis, sacrilegiis, stupris, adulteriis, rapinis, omnia foede complentes. Puniti ergo non tamquam Reges aut Principes, sed tamquam perfidissimi latrones, praedones, sacrilegi, & incendiarii, in exemplum perfidiae, & in ignominiam rebellis gentis. Quo respexisse videtur Nicolaus Baumannus Secretarius primùm Iuliacensis, dein Megalopolensis, *lib. 1. de Reinecke Fooss cap. 20.* & ibi Ludouicus Dietz'us Spirensis in *Comment.* & Hartmannus Schopperus Nouoforensis Bauaro-Palatin. in *Specul. vitae Aulic. lib. 1. cap. 20.* in exemplo Reinekii Principis ad patibulum condemnati. De tribus aliis Vngarorum Regibus siue Ducibus, nempe Scaba, Suro & Toxe, ab hoc ipso Ottone I. Imp. in Bauaria in proelio captis, & Ratisponae iudicio Procerum Imperii in patibulo suspensis, eandem caussam assignant Witichindus Corbeiensis *Gestor. Saxonic. lib. 3.* Diethmarus Merseburgens. in *Chronic. rer. à Saxon. gest. lib. 4.* Rhegino Prumiens. *lib. 2. Chronic. anno 955.* Monachus S. Afrae Augustanus in *Vita S. Vdalrici Episcop. cap. 12. in fin.* & ibi Welserus *in Not.* Reicherspergens. in *Chronic. anno 955.* Sigebertus Gemblacens. in *Chronograph. anno 955.* Hermannus Contractus in *Chron. anno 954.* Otto Frisingens. *in Chronic.* Gotfridus Viterbiens. in *Pantheo.* Dubrauius in *Histor. Bohem.* Boregk in *Chron. Bohem. in Boleslao I. Duce fol. 52.* Baronius in *Annal. Ecclesiastic.* & alii numerosi. Sic Aemilianum Tyrannum bello captum iussit Gallienus Imperator in carcerem deduci, & laqueo strangulari, vt scribit Trebell. Pollio in *Trigint. Tyran.* & monet ibi *Casaubonus in Not. fol. 215.* Sic Ascaricum & Gaisum Francorum Reges captos à S. Constantino M. Imperatore belluis lacerandos fuisse obiectos, testatur eius Panegyristes. Sic Theodericum Comitem Saxoniae praepotentem, ob crimen rebellionis, & pacis publicae violationem, idem Otto Imperator lege Francorum damnatum *strangulà fecit deficere*, vt verbis vtar Witichindi *lib. 2. gestor. Saxonic.* seu vt Roswita loquitur in Panegyric. *suspendi ligno reprobu reparato.* Sic Theodericus Comes Wernigerodensis, quòd pacem publicam fregisse diceretur, solemni iudicio ad suspendiū condemnatus est Krantz. *lib. 10. Saxon. cap. 30.* Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap. 299. anno 1385.* Andreas Hoppenrodius in Stambuch/ *verb.* Reinstein/ *& verb.* Wernigerode/ Hamelmannus *de Famil. emort. illustr. lib. 2.* Sic Conradus Comes de Eberstein & Hameln ad Visurgim, ob rebellionem, Sacramenti violationem & latrocinia publice appensus per pedes vitā eructabiliter finiuit; idem Krantz. *lib. 8. Saxon. cap. 21.* Hermannus de Lerbeeke, Monachus Dominicanus Mindensis, in *Chronic. Schawenburg. fol. 31.* & ibi Meibomius in *Not. fol. 65.* Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap. 259.* & in *Chronic. Schawenburgens. lib. 2.* Frideric. Schmid in *Chronic. Thuring. anno 1256. & anno 1259.* Lucas de Brandis in *Rudiment.*

diment.nouitior.anno 1257. *in anno* 2. *Richardi Imp.* idem Hoppenrodius in Stambuch/ *verb.* Eberstein. Pomarius in *Chronic.Saxon.anno* 1257. Ioh. Letznerus Hardessianus in *Chronic.Dasseliens.& Einbeccens.* Sic Henricus Comes & Princeps Northeimensis, ex mandato Ottonis III. Imperat. eandem ob rebellionis caussam fuit loris cæsus & flagellatus; Elias Reusner. in *Basilic.genealog.in Stemmat.Magnor.Ducum Saxon.fol.*267. Sic N. Dux Slauorum, perfidiæ & rebellionis conuictus, suspendio punitus est. Albertus Stadens. in *Chronic.fol.*192. Sic per sententiam Friderici II. Imperat. filius Ducis Venetiarum de turri ad litus maris Adriatici suspensus. Hagecius in *Chron.Bohem.anno* 1238. *fol.*308. Sic Ludouicus IV. Rex Galliæ, Comitem Veromanduorum, auunculũ Hugonis Proregis, Andium & Parisiorũ Comitis, fœdo affecit suspendii supplicio. Ioan. Tilletus seu Tillius in *Breuiar.Chron.Franc.* Ioan. Serranus in *Inuentar.* Papyr. Massonus in *Hist.Franc.* Hieronym. Henninges & Reusner. in *Genealog.in Stemmat.Reg.Gall.Capetor.* Sic Ludouicus X. Rex Galliæ, Euguerranum Comitem Longouillæ ignominiosa suspendii pœna necauit; vt testantur iidem auctores. Sic deniq; (nam infinitum foret singula commemorare) Narimundus Dux Lithuaniæ à Cruciferis Borussiæ Militib. captus anno 1390. pedibus ex vlmo suspensus sagittariorumq; spiculis traiectus periit. Reusner. in *Genealog.in Stemmat.Ducum Lituan.& Reg.Polon.ex stirpe Iagellonic.fol.*66. Hæc autem exempla ideo visum est prolixiùs recensere, vt nobis documenta quàm manifestissima præbeát certissimæ diuinæ in perfidos & rebelles Principes vindictæ, quam per Vicarios suos, Imperatores ac Reges, Deus semper exercuit, iuxta illud Poëtæ:

Discite iustitiam moniti, & non temnere Diuos;

scilicet Imperatores ac Reges, rerum populorumque Dominos; quibus ve *qui resistit, Dei ordinationi resistit; qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt*; vt diuinè monet Paulus Apostolus in *ea ad Roman.cap.*13. *in princ.& ad Tit.cap.*3. *in pr.* & eleganter explanat Cunerus in *lib.de Offic.Princip.cap.*5.

23. Anno MXXXIV. dicuntur Moraui vnà pariter cum Bohemis & cæteris Slauis, ex iniusta seruitute Mieczeslai Polonorum Regis à Conrado II. Imperatore vindicati, & Imperio Germanico rursum asserti & inserti.

Cardinal. Baronius *Annal.Ecclesiastic.tom.*11. *anno* 1034. *num.*33. Melanchthon *lib.*4. *Chronic.*

24. Anno MLXXXVI. Morauia in Comitiis Moguntinis Regno Bohemiæ incorporatur ab Henrico IV. Imperatore, quum antea seorsum ac proprium exsisteret Regnum sub Imperii Germanici clientela. Qua de re infrà suo loco exsequemur.

25. Anno MCCXXV. legitur in Annalibus Colmariensibus: *Mortuô Rege Bohemorum* (Ottocaro,) *intrauit Rex Rudolfus terram Morauia, volens eam totaliter deuastare. Ciuitates communi consilio Regem Rudolfum pro domino receperunt, & infra mensem se & sua commiserunt, & fidelitatem iuramento firmissimè promiserunt.*

Dominicanus Monachus Colmariens. in *Annal.part.*2. *fol.*44. de Rudolpho I. Imperatore Habspurgio. Videantur Syluius, Hagecius, Dubrauius, Boregk in *Chronic.Bohem.*

26. Denique, vt ab hac inuidiosa narratione tandem nos expediamus, Impera-

Imperatores Sigismundus I. Albertus II. & Ferdinandus I. Augusti, Morauos ad obsequium vi & armis reduxisse, in omnium historiarum libris memorantur, & infrà etiam suis locis commodius deducetur. Exodium ergo imponat Ioan. Gryphiandri, Consiliarii Oldenburgici, viri præclarissimi, exclamatio votiua è cordato pectore profecta, quæ sic habet; *Vtinam hodie pax publica melius se haberet, non sic vicinas Imperii Romani prouincias latrociniis magis, quam bellis, oppressas & desolatas cum dolore aspiceremus.*

Gryphiandri] in Comment. *de Wichbild. Saxonic. seu statuis Rolandin. cap. 77. num. 18.*

Caput X.

DE SILESIÆ ET LVSATIÆ SVBACTIONE ET IN ius ditionemque Imperii Germanici assertione. In omni concessione per Imperatorem facta, superioritas Imperii semper excepta intelligitur.



SILESIAM, quæ tunc *Polonia* dicebatur, fuisse à Carolo Magno subiugatam anno Christi nati DCCLXXVI. aut circiter, auctor est Curæus, Archiater Glogouiensis: & quidem opera ac ministerio Ducis Rolandi, indicat Hosmãnus, Historiographus Cæsareus, cuius tamen fidei hoc relinquimus.

Polonia] Dubrauius *lib. 8. Histor. Bohem. fol. 61.* Boregk in *Chronic. Bohem. part. 1. fol. 94. & 141.*

Curæus] in Annal. Silesi. fol. 28.

Hosmannus] in Pompa Regu ingressus in super. Lusat. in præfat. ad Ordines Lusat. vers. *Doctor Peucerus.*

Cuius fidei] quia Rolandum in hasce oras concessisse non potest demonstrari, vt multis euincit Gryphiander in eruditissimo suo *Commentar. de Wichbild. Saxon. seu statuis Rolandin. cap. 9. & cap. 15.* Et suprà docuimus, Bohemos ac Polonos Caroli filii primogeniti, non Rolandi Ducis, opera deuictos & sub iugum Imperii actos fuisse. Videatur Martin. Cromerus *lib. 1. Rer. Polonic. in Lesco II. Duce, fol. 23. col. 1.*

2. Anno Christi nati DCCCXXX. Silesios ac Polonos à Ludouico Pio, Caroli Magni filio, bello domitos, idem Curæus asserit.

Curæus] ibidem, & Adamus Bremens. *lib. 1. Histor. eccles. cap. 38.*

3. Anno DCCCLXIX. sub Ludouico II. Rege, Pii filio, *Sorabi*, inquit Strabus, *& Sliusi, iunctis sibi Behemis & cæteris circumcirca vicinis, antiquos terminos Thuringiorum transgredientes, plurima loca deuastant*, &c.

Strabus] in Annal. Fuldens. anno 869.

4. Anno DCCCLXXIV. habet idem auctor; *Sorabi & Sliusi, eorumq; vicini, Thaculfo defuncto defecerunt. Quorum audaciam Luitberdus Archiepiscopus &* Ratolphus

phus Thaculfi successor vltra Salam fluuium profecti, prædis & incendiis sine bello compresserunt, & eos sub pristinum seruitium redegerunt.

Idem auctor] in anno 874. Cui consentit Rhegino Prumiensis in *Chronolog.* Vignerius in *Summar. histor. Francor. lib. 2. anno* 874.

5. Anno DCCCLXXVII. *Sclaui, qui vocantur Linones & Sliusi, eorumque vicini, defectionem molientes, solitum dare censum renuunt. Quos Hludowicus Rex, missis quibusdam fidelibus suis, sine bello compressit, acceptisq; obsidibus nonnullis, & muneribus non paucis, eos sub pristinum redegit seruitium.*

Verba sunt eiusdem Strabi in *d. Annal. Fuldens. anno* 877.

6. Anno DCCCCXXII. Silesiam Arnulpho Bauariæ Duci oblatam ab Heinrico I. Rege fuisse, sunt qui affirment.

Auentinus *lib. 4. Annal. Boior. fol.* 378. Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap.* 119.

7. Anno MCIX. dicitur Henricus V. Imperator Silesiam Boleslao Poloniæ Duci ob feloniam abdicasse, & in ius ditionemque Imperii Germanici asseruisse: sed postea in Comitiis Bambergensibus eidem Boleslao sub annuo tributo restituisse.

Lehmannus *lib. 5. Chronic. Spirens. cap.* 42. *fol.* 479. *col.* 2. Curæus in *Annal. Siles. fol.* 45. Negat tamen Michouius in *Chron. Regum Polon. lib.* 3. *cap.* 10.

8. Anno MCLX. Vladislaus Dux Poloniæ à fratre Boleslao Rege pulsus, confugit ad Fridericum I. Imperatorem, accusauitque fratrem super spolio. Imperator Boleslaum contumacem bello petiit, pronunciataque sententia coegit Vladislao Silesiam resignare, quam per vim occupauerat, ita tamen vt Rex ab Imperatore in feudum acciperet; à Rege verò Vladislaus Dux in subfeudum, quod retrofeudum Gallicani consulti appellant.

Syluius, Dubrauius, Hagecius, Boregk, in *Chronic. Bohem.* Ioan. Herburtus *lib. 5. Histor. Polon. cap.* 6. Cromerus *lib. 6. Rer. Polon. fol.* 102. *col.* 2. Spangenberg. im Adels Spiegel *part.* 1. *lib.* 10. *cap.* 13. Neugebaur in *Iconib. & vit. Principp. ac Reg. Polon. in Boleslao IV. Crispo, fol.* 52.

9. Anno MCCLXXV. Henricus Dux Silesiæ Rudolpho I. Habspurgio Cæsari fidem ac obœdientiam præstitit, Ducatu Silesiæ in feudum recepto, vt ex Cæsareo Diplomate constat.

Diplomate] quod repræsentamus in *Beylagis Germanic. sub anno* 1290.

10. De Sigismundo, Alberto II. & Ferdinando I. Imperatoribus Silesiam sibi reluctantem perdomantibus, in promptu sunt varia variorum scriptorum monumenta. Quæ nihil attinet hoc loco refricare, ne videar velle Silesiis, Germanico Imperio & Romanis Cæsaribus sempe fidis & coniunctissimis, inuidiam conflare, quod à proposito meo est alienissimum. Quare ad Lusatiam transeamus.

11. Anno Christi nati DCCCLXXX. circiter Lusatiam à Carolo Magno,

opera Rolandi superius memorati, fuisse subiugatam, ex Ioannis Surii, Præpositi Fuldensis & Monachi Isenacensis, *Chronico*, refert Abrahamus Hofmannus Laubanensis Lusatus.

Hofmannus] in d. Pompa Regii ingreff. in superior. Lusat. in præfat. ad Ordines Lusat.

12. Anno DCCCCL. scribit Witikindus de Ottone Magno Imperatore; *Miscam Regem, cuius potestatis erant Sclaui, qui dicuntur Licicauiki, duabus vicibus superauit, fratremq; ipsius interfecit, prædam magnam ab eo extorsit. Eo quoque tempore Gero Præses Sclauos, qui dicuntur Lusiki* (id est Lusatii) *potentissime vicit, & ad vltimam seruitutem coegit.*

Witikindus] lib. 3. Gestor. Saxonic. *Misca* iste videtur esse *Mesico* Dux Poloniæ exterioris. Et *Licicauiki* an sunt Lipsiani, id est, Libanotrii seu Misni Orientales? Gero iste è Principibus Ascaniæ, fertur fuisse primus Marchio Brandenburgiæ.

13. Anno DCCCCLXXIII. Waldemarus Marchio Brandenburgiæ fertur Lusatiam superiorem in potestatem suam & fidem Christianam redegisse. Qui postea ab Imperatore fuit singularis & proprius Marchionatus institutus sub fide & clientela Imperii, in qua inde vsque ad præsentem ætatem constanter & fideliter perseuerauit, licet varia fortunâ agitatus per tot Dominorum seu possessorum mutationes. Vtraque autem Lusatia, tam superior quàm inferior Ottoni I. Imperatori debet Marchionatus honorem ac dignitatem.

Waldemarus] idem Hofmannus in d. præfat. ad Ordin. Lusat. superior.

Vtraque Lusatia] Georg. Schönborn IC. *lib. 5. Politic. cap. 39.* Meibomius in *Chronic. Walbecens. fol. 4.*

14. Anno MXXXVI. scribit Ioannes Funccius, Theologus & Consiliarius Ducalis Borussicus; *Lusatii ab Imperatore* (Conrado II.) *sub tributo facti.*

Funccius] in Chronolog. anno 1036. Albertus Stadens. in *Chronic. anno eod.*

15. Anno MCCCLVI. in Comitiis Norimbergensibus vtraque Lusatia Regno Bohemiæ incorporatur, saluo tamen iure Imperii; quæ salutaris clausula semper solet subintelligi, nec obscure indicatur in Constitutione Caroli IV. Imper. & Confirmatione Electorum Imperii, quæ Statibus Regni Bohemiæ super hac incorporatione sunt concessæ.

Caroli IV.] Constitution. Imperial. tom. 1. anno 1355. fol. 345. & anno 1346. fol. 348.

Saluo iure Imperii] in omni concessione per Imperatorem facta superioritas semper excepta intelligitur; Pet. Heigius *Illustr. quæstion. lib. 1. q. 9. n. 8.* Andr. Knichen *de iur. territor. cap. 1. num. 316. & cap. 3. num. 305. & in tract. de Pact. inuest. lib. 2. cap. 3. num. 237.* Paurmeister *lib. 2. de Iurisdict. Imp. cap. 4. num. 66.* Martin. Magerus *de Aduocat. armat. cap. 9. n. 816. & seq. & cap. 16. num. 81. & seqq.* Gryphiander in *Commentar. de Wichbild. Saxon. cap. 26. num. 1.* quia Imperator, dum alteri, si Papa sit, aut Rex, aut Princeps, ius in Prouinciam quampiam eiusque incolas impertitur, id non fecisse putandus est, vt potestatem suam in eam prouinciam ac populum ab se abdicaret, & in accipientem priuatiuè, vt

Practici

Practici nostri loquuntur, transferret, sed communicatiuè tantum cum eo participaret, reseruata sibi & Imperio superioritate; vt asserit Meichsnerus in *Decision. Camer. tom.2.lib.1.dec.6.num.8.vers.sed circa has.* & Christoph. Mingius in *tract.de superiorit.territorial.cap.4.conclus.54.vers.quia communicatio:* hoc est, quomodo ego interpretor, Imperator in tali beneficio solet concedere dominium vtile, & sibi retinere directum: solet largiri superioritatem territorialem, & sibi reseruare supremitatem, ein vberschwebende Hochheit/ quod *reseruatum* vocant *Imperatoris*, tanquam primi ac summi Principis, id est, vt cum antiquis loquar, Regis Regum, & Principis Principum. Quã meam sententiam confirmat Baldus *Consil.333.volum.1.* Alexander Raudensis *Respons.1.num.263.& num.435.lib.2.* Caccialupus in *l.Imperium, num.35.D.de iurisdict.omn.iudic. & in l.cunctos populos num.12.C.de sacrosanct.Eccles.* Magerus in *d.tract.de Aduocat.arm.cap.9.num.821.& seq.& num.830.& seq.* Et de Regno Bohemiæ, incorporatisque eius prouinciis, de queis nobis sermo est, ingenuè fatetur Ioan. Bapt. Eylen in *Deduct.Bohemic.part.2.in refutat.obiection.particular.sect.3.*

Caput XI.

TRIBVTVM VICTIS BOHEMIS IMPOSITVM, Germanico Imperio annuatim pensitandum, à quo & quando illud remissum. Subsidium expeditionale Bohemicum ordinarium & extraordinarium. In extraordinarii locum Contributio hodierna successit.



MOs hic fuit antiquus, & à primis nostris Regibus introductus, vt Regibus & Imperatoribus, qui Germaniæ imperabant, quotannis munera quædam certa & ordinaria ab immediatis Imperii Ordinibus, maximis, medioximis, & infimis, quà sacris quà profanis, in publicis & generalibus Comitiis, præsentarentur: quorum quædam tributa à deuictis gentibus; alia precaria à liberis, veluti ciuibus, pro cuiusque regionis genio & ingenio, offerebantur. Cuius rei vestigia quædam remanent in annuis Ciuitatum Imperialium collectis, vulgò Stattsteur dictis, quæ Imperatori nostro hodieque solent pensitari, & quarum occasione ipsæmet ciuitates annuas illas præstationes, quas à suis ciuibus pro fortunarum modo ac conditione singulatim exigunt, & *steuras* vocant, introduxerunt. Munerum annuorum à Statibus Imperii, caussa moris & honoris præbitorum, exempla quædam suggeruntur in Adhelmi, Aimoini, & Rudolphi Fuldensis Annalibus. Tributa Saxones præstabant Francicis nostris Regibus, antequàm à Carolo Magno in ius ciuitatemq; vnius eiusdem cum Francis Reipublicę adscriberentur, nempe quingentorũ boum, & trecentorum equorum. Hunos atque Auaros in Pannonia Carolus Magnus

primus fecit tributarios: Vgris dein, quos Hungaros vocamus, Arnulphus Imperator Daciam concessit sub certo quodam tributo singulis annis ad generalem Imperii Germanici conuentum dando. Poloni ab eodem Carolo Magno subiugati eandem cum Bohemis conditionem accepere, nempe vt singulis annis boues centum & viginti, & argenti pondo quinquaginta pro tributo penderent. De cæteris Slauis tributariis, puta Abotritis, Wiltzis, qui nunc sunt Megalopolenses & Pomerani, aliisve, longum foret commemorare, nec ad nostrum institutum attinet.

Quotannis munera] cuius moris etiam Tacitus meminit in German. & explicat ibi Beutherus in *Comment. part. 1. cap. 31.* sed illa fuere vltronea & voluntaria, vt innuunt Taciti verba, *vltrò ac viritim*, & declarant ibi interpretes, Althamerus, Willichius, Rhenanus, Colerus, &c. ista verò pactitia & debita. Quantum autem prisci illi contribuere soliti sint, non exprimitur. Lipsius putat decimas fuisse præstitas, in *Comment. in Taciti German.* repræhensus ab Acidalio in *Not. num.* 14. Videatur Lehmannus *lib. 5. Chronic. Spirens. cap. 95. fol. 611. col. 1. & cap. 111.* Goldastus in *Not. ad tom. 1. part. 1. Alamanicar. rer. scriptor.*

Qua sacris] id est, Ecclesiasticis, vt sunt Episcopi, Abbates, Prælati. Ratpertus Turegiensis de Casib. Monaster. S. Galli: *In eadem charta conscribi iussit* (Ludouicus Pius Imper.) *Regia dona sibimet ipsi secundùm consuetudinem aliorum Monasteriorum securitate praditorum quotannis ventura; id est, duos caballos & duo scuta cum lanceis.* Et Eutropius Presbyter Longobardus, siue is sit Eudopertus Rauennas in *tract. de Iurib. Imperatorum Francorum, in Romano Imper.* scribit; *Non solùm autem in Italico Regno, verùm etiam in Francia proficiscebantur Monachi* (scilicet ad Palatium Imperatoris) *ferentes vectigalia, vina, & alia donaria, iuxta virium posse.*

Tributa Saxones] Kranczius *lib. 1. Saxon. cap. 31.* Sigebertus Gemblacensis in *Chronograph. anno* 642. Rudolphus Fuldens. in *Annal. Franc. anno* 758. Rein. Reineccius in *Comment. de Orig. Saxon. fol. 20. & in Annotat. ad Paderbornensis Monach. Annales de Vit. & gest. Caroli M.*

Vgris] de quibus suprà *cap. 7.* obiter diximus, examussim dissertaturi in singulari de *Iuribus & priuilegiis Regni Hungaria, incorporatorumq; eius Regnorum & Principatuum* &c. commentario.

Poloni] Bonfinius *decad. 2. Rer. Vngaric. lib. 2. fol.* 193. Helmoldus Presbyter Buzouiens. lib. 1. Chronic. Slauor. cap. 1. *Seruit & ipsa Polonia, sicut Boemia, sub tributo Imperatoria Maiestati.* Auentinus Annal. Boior. lib. 5. fol. 419. de Henrico III. Imp. Merseburgi Comitia celebrante; *Ibi apparent cum tributo donisq; Cæsare dignis, Vratislaus Boemia, Pomerorum Zemitzlo, Cathomarus Polonorum Regulus.* Henr. Bebelius in Eleg. hecastosticha & querulosa Germaniæ ad Principes Imperii &c. ita canit;

Tuncq; tributa libens mihi Sarmata pastus equino
Sanguine debebat; tuq; Boëme fidem.

Ioach. Vadianus *lib. 1. de Colleg. & Monaster. German. veter. fol.* 91. Nec audimus Cromerum tot idoneis testibus, & publicis instrumentis conuictum, negare tamen audentem, Polonos Reges cuiquã omninò Imperatori Romano vnquam tributarios fuisse, *lib. 3. Rer. Polonic. in Mieciślao II. Rege, fol. 46. col. 1. in fin.* Vide suprà *cap. 5. n. 14. huius lib. 2.*

2. **Bohemiam Imperio nostro fuisse iam inde à primis temporibus nexu quodam**

quodam subiectionis & recognitionis obligatam, & tandem sub certo quodam tributi genere in fidem à Regibus & Ordinibus Germaniæ receptam, antea ctis capitibus ordine exsecuti sumus, & præterea rerum politicarum auctores affirmant.

Lubecensis Canonicus innominatus in *Chronic. Slauica cap. 2.* Vadianus *d lib. 1. fol. 91. in Alamanicar. rer. scriptor. tom. 3.* Thomas Bozius in *li. de Imperio virtutis aduers. Machiauell. fol. 163. & in lib. de Bellic. robor.* Nœrdermannus IC. in *Dissertat. de Iure Principatus conclus. 88. lit. b. in fin.* Gevvoldus Consiliarius Bauaricus, in *Comment. de S. Rom. Imperij Septemuirat. cap. 9.*

3. Anno DCCCV. scribit Hugvvaldus Mutius; *Carolus imperat obsides, conditiones fœderis præscribit; quid singulis annis Carolo Magno tribuere debeant, statuit.* Cosmas, Pragensis Episcopus, de Legatis Bohemorum ad Heinricum III. Imp. pro bello deprecando missis; *Semper saluo tenore vestræ legis fuimus & hodie sumus sub Imperio Caroli Regis, & eius successoribus nostra gens numquam extitit rebellis, & tibi in omnibus bellis mansit & semper manebit fidelis, si iustitiam tantum nobis facere velis. Talem enim nobis legem instituit Pipinus Magni Caroli Regis filius, vt annuatim Imperatorum successoribus* CXX. *boues electos, &* D. *marcas soluamus. marcam nostræ monetæ* CC. *nummos dicimus. Hoc testatur nostratum ætas in ætate, hoc omni anno sine refragatione tibi soluimus, & tuis successoribus soluere volumus. At si aliquo præter solitum legis iugo nos aggrauare volueris, mori potius prompti sumus, quàm insuetum ferre onus.* Thomas Iordanus, Medicus Morauus, paulò aliter tributi huius quantitatem computat, inquiens: *Aiunt quotannis boues centum & viginti, item argenti postulati quinquaginta pondo, eo quod Romano Imperio Ducatus Boiemiæ subiectus esset, pendere coactos Boemos. argenti puri 150. marcas censent.* Sed fallitur, non intellectis Bonfinii verbis, quæ suprà indicauimus, & ipse videtur secutus, perperàm Bohemis tribuens, quæ Bonfinius de Polonis memorat.

Mutius] lib. 9. Chronic. German. fol. 70. Addendus Hageccius in *Chron. Bohem. par. 1. anno* 1040. Boregk in *Chron. Bohem. par. 1. fol.* 48. Ioach. Curæus in *Annal. Siles. fol.* 28. Ioach. Cluten IC. in *Syllog. rer. quotidian. cap. 24. lit. e.* Georg. Gumpeltzhaimerus IC. in *Disputat. de Regalib. thes.* 13. Dixi suprà *cap. 2. §. 11. in verb. sub tributum.*

Cosmas] lib. 2. Chronic. Bohem. anno 1040.

Iordanus] in Annotation. ad Dubrauii lib. 5. Hist. Bohem. lit. a.

4. Ludouicus II. Germanorum Rex, Pii Imperatoris filius, Bohemos à tributo consueto resilientes armis ad officium reduxit, vt testatur Adamus Bremensis *lib. 1. Histor. Ecclesiast. cap. 34.*

Vide suprà *d. cap. 2. §. 25. lib. 2.*

5. Karolomannus Rex Germanorum & Romanorum, superioris Ludouici filius, deuictum Rasticen siue Ratislaum Morauiæ & Bohemiæ Regem eò adegit, vt tributa imposita quotannis se pensitaturum polliceretur.

Auentinus *Annal. Boior. lib. 4. fol. 316.*

6. Karolus III. Imperator Augustus, Rex Germanorum, Gallorum, & Italorum, Borziwogio Bohemorum Duci ad Christianitatem conuerso, eiusque subditis Bohemis tributum illud annuum ex pacto conuento imposuisse putatur; quum tantùm proaui sui, Caroli Magni, pacta cum Bohemis inita repetierit, & confirmarit.

Imposuisse putatur] in qua opinione versatur Hagecius in *Chron. Bohem. par.* 1. *anno* 1040.

7. Arnulphus Imperator dicitur Bohemis à Zuantocopii Morauì tyrannide liberatis plenam libertatem reddidisse, suosque Duces habere permisisse, sed sub conditione, vt soluant Imperatori tributum in recognitionem superioritatis.

Gerard. Mercator in *Atlant.* Iodoc. Hondius in *Atlant. minor. in tab. Morauiæ.*

8. Heinricus I. Rex, cognomento Auceps, post subiugatos Hungaros Bohemiam refractariam aggressus, eam ad pristinum officium & tributum redegit.

Witikindus Corbeiens. *lib.* 1. *de Reb. Gest. Saxon.* Sigebertus Gemblacens. in *Chronograph. anno* 930. Helmoldus Buzouiens. *lib.* 1. *Chron. Slau. cap.* 8. Krantzius *lib.* 6. *Wandal. cap.* 6. *& lib.* 5. *Saxon.* Hugvvald. Mutius *lib.* 12. *Chron. German. fol.* 96. Beat. Rhenanus *lib.* 2. *Rer. German. fol.* 168. Anselm. Ryd in *Catalog. annor. & Princip. fol.* 45. Sebast. Francus *part.* 2. *Chron. fol.* 446. Peucerus *lib.* 4. *Chronic. Philipp. n.* 20. *fol.* 733. Georg. Fabricius *lib.* 1. *Rer. memorabil. Saxon. anno* 929. Nicol. Cisnerus IC. in *Orat. de Othon. III. Imp. & institut. Elector.* Gerlac. Buxtorffius in *Differt. ad Aur. Bull. cap.* 8. *lit. c.* Ioach. Cluten in *Syllog. Rer. quotid cap.* 24. *lit. e. in pr.* Marq. Freherus in *Not. ad Pet. de Andlavv lib.* 2. *cap.* 2. Dominic. Arumæus in *Discurs. ad Aur. Bull. disc.* 4. *conclus.* 18. Aug. Vischerus in *discurs. de Elect. Regis & Imp. Rom. conclus.* 10. *n.* 44. *qu.* 1. *in pr.* Anton. Hansmannus in *Resolution. de re monetar. reg.* 7. *in not. lit. l.*

9. Otto I. Magnus, Imperator, superioris Henrici filius, Bohemos tributum denuò negitantes in ordinem redegit, stipendiumque vt soluerent consuetum armis adegit, anno Christi DCCCCXXXIIX.

Sebast. Francus *part.* 2. *Chronicor. fol.* 446. Elias Reusnerus in *Basilic. genealog. in stirpe Ascania, in stemmat.* 2. *Comitum Ascan. & Ballensted. fol.* 427. Scribit tamen Boregk in *Chron. Bohem. part.* 1. *fol.* 48. Ottonem I. Imp. in Comitiis Wormatiæ habitis remisisse S. Wenceslao tributum à Carolo M. Bohemis impositum, sed opinor sine auctore: nec Hagecius vllam eius remissionis facit mentionem *part.* 1. *Chron anno* 923. vbi acta illorum Comitiorum exsequitur.

10. S. Henricus II. Rex, & I. Imperator, cognomento Claudus, Bohemos diuturnis bellis fatigatos tandem coëgit tributum eis olim impositum repræsentare, quamquam Dux eorum iam esset S. Romani Imperii Elector & Archipincerna factus.

Nonnosius Presbyter in *Vita S. Henrici Imp. cap.* 5. Adamus Bremens. *lib.* 1. *Hist. eccles. cap.* 48. Anselmus Ryd in *Catalog. annor. & Princip. fol.* 48. Guilielm. Rouillius in *Promptu. icon. part.* 2. *fol.* 148. Nic. Cisnerus in *Orat. de Othon. III. Imp. & Institut. Elector.*

11. Conradus II. Rex & I. Imperator cognomento Salicus, Bohemis indul-

dul-

dulgentiam tributi annui vrgentibus, restitit, & pendere illud detrectantes per vim compulit.

Adamus Bremens. *lib.2.Hist. ecclesiast.cap.39.* Sebast.Francus *part.2. Chronic.anno* 1024.*fol.* 465. Nicol.Cisnerus *in d.Orat.*

12. Henricus III. Rex, & II. Imperator, cognomento Niger, non sine vi armata à nostris scriptoribus perhibetur Bohemiæ Ducem sub tributo retinuisse. Sic enim scribit Thomas Iordanus Morauus, & Archiater Olomucensis; *coegit pristinum solutis tributis iugum Boiemos subire.* Et Bapt. Egnatius: *Principum consensu Vldaricum Boemiæ Regem bello fatigatum, tributum annuum sibi pendere coëgit.* At Bohemi contradicunt, nec super tributo bellum motum, quod vltrò fuerit oblatum; sed super iurisdictione Cæsaris & Imperii Germanici in Ducem ac eius subditos in salutem Reipublicæ delinquentes. Æneas Syluius de Bretislao siue Bisetislao Bohemorum Duce in ius per Cæsarem vocato; *Nihil se Imperatori, nisi tributum, debere respondit à maioribus institutum. Pendebat autem Dux Bohemiæ Romano Imperio quotannis centum & viginti boues, & argenti puri centum quinquaginta marcas: id se neq; neglexisse hactenus, neque neglecturum.* Et Boregkius de eodem Bretislao: Er ließ sich stoltze wort gegen dem Keyser vernemmen / vermeldete / wie er ausserhalb deß jährlichen tributs der 120. ochsen / vnd 150. marck reines silbers / dem Keyser nichts zu thun were &c. Apud Hagecium hæc sunt verba Legatorum Ducis Brzetislai eiusdem ad Imperatorem: Seynd wir nicht E.Keys.Mayest. vnterthanen? Ist doch das Fürstenthumb Böhmen auch E.Keys. Mayest. Cammergut. Verùm Imperator noluit in hac tributi oblatione acquiescere, sed indicta expeditione bellum in Bohemiam mouit, vt contumeliam à Duce sibi & S. Imperio illatam vindicaret, & simul auctoritatem Imperialis iurisdictionis in ipsum Ducem eiusq; subditos assereret. Quo Dux cognito, viribus suis diffidens ad gratiam Cæsaris confugere maluit, quàm periculosam belli aleam experiri. Rem hisce verbis enarrat Cosmas Pragensis, qui circa illa tempora Pragæ vixit; *Precislaus Dux*, inquit, *iam mauult precibus pugnare, & eum* (scil. Imperatorem) *precibus superare, quem olim pugnando superarat, atq; his verbis tentat diram deflectere Cæsaris iram:*

Bella geris Cæsar nullos habitura triumphos.

Nam terra tua est camera, nosque tui sumus, & esse tui cupimus. Nam qui in suos subiectos sæuit,

Hoste crudeli crudelior noscitur esse.

Si spectas ad robur tui exercitus, nos tibi nec momenta rerum sumus. Cur ostendis potentiam tuam quasi contra folium, quod à vento rapitur. Nam ventus deficit, vbi nihil sibi officit. Quod vis, vt sis, iam victor es,

Iam-

Iam tua iam cinge victrici tempora lauro.

Insuper ei promittit mille & quingentas marcas denariorium, quod erat tributum trium annorum præteritorum, Cæsar accepta pecunia reuertitur mitis pace interposita. Consonat Æn. Sylvius dicto loco: *Quare fractus animo Bisetislaus, errati veniam petiit: dictæ sunt pacis leges, quas voluit Imperator, & trium annorum tributum pensum.* Et Dubrauius, Episcopus Morauiæ: *Mille igitur & quingentis argenti libris, atque solenni obsequio, quod Principes Cæsari exhibere solent, pax & amicitia redempta fuerunt.* Vnd dieweil von kriegsleuten/ addit Hageccius, alle kühe vnd ochsen genommen/ solte der Keyser dagegen die ochsen/ so Jhme sonst neben dem geldzinß gebüreten/ abgehen lassen.

Nostris scriptoribus] in quorum numero est Auentinus *Annal. Boior. lib. 5. fol.* 419. Münsterus *lib. 3. Cosmograph. in Bohemia de Bisetislao Duce,* Hugvv. Mutius *lib.* 14. *Chron. German. anno* 1040. *fol.* 113. Raphael Volaterranus *lib.* 23. *Geograph. in Henrico III. Imp.* Ioh. Bapt. Egnatius *lib.* 3. *Roman. Princip. in eodem.* Sebast. Francus *part.* 2. *Chronic. anno* 1040. *fol.* 464. Anselm. Ryd in *Catalog. annor. & Princip. fol.* 48. Elias Vinetus in *Append. Victoris in Henrico III. Imp.* Mart. Crusius in *Annal. Sueuic. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 9. *anno* 1041. Guilielm. Rouillius in *Promptuar. icon. part.* 2. *fol.* 153. Nicol. Cisnerus in *d. Orat. de Othon. III. Imp.*

Thom. Iordanus] in Annotation. ad Dubrauii Hist. Bohem. lib. 7. lit. m.

Egnatius] in Epitom. Cæsar. Roman. in Henrico III. Imp. d. lib. 3.

Æn. Syluius] in Histor. Bohem. cap. 19. & ex eo Krantzius *lib.* 2. *Wandal. cap.* 45. Cromerus *lib.* 4. *Rer. Polon. fol.* 52. *col.* 2.

Boregk] in Chronic. Bohem. part. 1. fol. 80.

Hagecium] in Chronic. Bohem. par. 1. anno 1042.

Cosmas] in Histor. Bohem. lib. 2. anno 1042.

Dubrauius] lib. 7. Hist. Bohem. fol. 53.

13. Anno MCVIII. Henricus V. Imperator Suatopluko, Bohemiæ Duci, quum eius filium Ratisponæ ex sacro fonte susciperet, tria millia marcarum argenti, quæ ex tributo debito insoluta restabant, in honorem & munus compaternitatis remisit, & filiolo suo spirituali condonauit.

Hagecius in *Chronic. Bohem. part.* 1. *anno* 1108. *fol.* 104.

14. Philippus Romanorum Imperator Electus, Friderici I. Imp. filius, fratri Heinrico VI. Imp. in Imperio succedens, Primislao Ottocaro Regiam dignitatem in Comitiis Moguntinis anno MCC. contulit, & cum consilio ac consensu Procerum Imperii annuum tributum eidem remisit, vtque liberè sine vlla tributi aut pecuniæ debitæ exactione inposterum regnaret, liberaliter concessit. Quam patrui sui ordinationem postea Fridericus II. Imp. confirmauit Basileæ anno MCCXII. in cuius rescripto hæc formalia verba leguntur; *Regnumq; Bohemiæ liberaliter & absque omni pecuniæ exactione, & consueta Curiæ nostræ iustitia, sibi suisque successoribus in perpetuum concedimus.* Nec enim Fridericus

dericus II. hoc priuilegium Primislao Regi primus indulsit, sed à patruo Philippo, iam anteà concessum solummodo ratificauit, vt diximus.

Regiam dignitatem] Matthæus Dresserus in *Millenar. 6. part. 2 vbi de Bohemia in XXXV. Duce.*
Sine vlla tributi] in Confirmat. Friderici II. Imp. de anno 1212. Cromerus *lib. 7. Rer. Polon. fol. 122. col. 1.* quamquam Doctor Eysen, Adsessor Curiæ appellationum Bohemicæ, in *Deduct. Bohem. part. 1. in probat. Electionis per Imper. Regum confirmationes, inuestitur. &c. n.* 4. hoc priuilegium non ad tributi illius annui remissionē, sed tantùm ad Lehengelds/ id est, exactionem pecuniæ pro inuestitura soluendæ, restringat.
In cuius rescripto] quod producit Ioh. Bapt. Eysen in *d. Deduction. Bohemic.* in Beylagen *nu.* 16. & Henelius in *Silesiograph.* & iam olim Germanicè conuersum Hagecius in *Chron. Bohem. part. 1. anno* 1212. *fol.* 295. Georg. Beatus in der Böhmischen Chronick in *Primislao I. fol.* 36. & in Reichshandlungen *part.* 1. *fol.* 30.
Primus indulsit] quod putant Dubrauius *lib. 15. Hist. Bohem. fol.* 104. & *fol.* 121. Boregk in *Chron. Bohem. par. 1. fol.* 200. Pontanus à Braitenberg in *Bohem. pia lib. 2. fol.* 21. Gerlac. Buxtorffius in *Dissert. ad Aur. Bull. cap. 8. lit. c.* Ioach. Cluten in *Syllog. Rer. quotid. cap.* 24. *lit. e.* Aug. Vischerus in *Discurs. de Elect. Regis & Imp. Rom. conclus.* 10. *num.* 44. *q.* 1. *in pr.* qui omnes ac singuli priuilegium istud de remissione tributi illius annui interpretantur.

15. Erat præter ordinarium istud tributum, etiam aliud extraordinarium Duci Bohemiæ impositum, nempe expeditionale; quod quidem in expeditione Romana erat ordinarium trecentorum nempe equitum cataphractorum, in aliis verò aduersus Imperii hostes indictis incertum, sed prout necessitas aut res exigebat, nunc maiores, nunc minores copiæ extra ordinem imperabantur. Hoc expeditionale subsidium, Germanis Heerfarth dictum, Regibus Bohemiæ non fuit remissum, non magis quàm cuiquam alteri Imperii Statui, qui haud minori libertate ac immunitate, quàm Rex Bohemiæ, gaudet, vt est Archidux Austriæ, Magnus Dux Burgundiæ, Elector Saxoniæ, &c. Sed ad illud præstandum adhuc tenetur. Namque annuum illud tributum spectabat ad mensam Imperatoris, & Cameræ Cæsareæ inferebatur: hoc autem extraordinarium subsidium ad communem omnium salutem, hostium Imperii profligationem, & tutelam conseruationemque Reipublicæ exigebatur. In cuius locum hodie Contributiones Imperii, quas Reichs Steur vocant, successerunt, vt mox dicturi sumus.

Caput XII.

TRIBVTVM ANNVVM VICTIS MORAVIS AC SILesiis impositum. Vtraque Morauia ac Silesia, Bohemo concessa, reseruato tributo Imperatoribus præstando. Denarius S. Petri Silesiæ impositus.

AROLVS Magnus Imperator, Slauorum & Hungarorum domitor, vt Bohemis, ita etiam Morauis, annuum tributum imposuisse fertur. Quod cum postea Ratislaus, qui & Rasticus, Morauiæ Rex, Ludouico II. Germaniarum Regi, Caroli nepoti, præstare terg:uersaretur, missus ab eo Carolomannus filius, Ratislaum bello superatum ad officium redegit, compulitque inte posito iureiurando promittere, se in fide debita permansurum, & impositum censum Regiæ Cameræ fideliter præstiturum. Actum id anno Christi DCCCLXX.

Ratislaus] Auentinus *Annal. Boior. lib. 4. fol. 316.*

2. Anno DCCCLXXI. Zuentibaldus, qui & Suatecopius, Dux Morauiæ, à Carolomanno Rege in fidem receptus est sub tributi soliti præstatione.

Walafridus Strabus in *Annal. Fuldens. anno* 870. Auentinus *Annal. Boior. lib. 4. fol. 331.*

3. Anno DCCCLXXIV. idem Zuentibaldus, missis ad Comitia Forcheimensia Legatis suis, pacem à Ludouico Rege eiusque filiis Carolomanno & Ludouico III postulatum, promisit fidelitatem & censum annuum antecessoribus suis impositum debito tempore in posterum præsentare.

Idem Strabus in *d. Annal.* 874. Auentinus *lib. 4. fol. 339.* Vignerius in *Summar. hist. Francor. lib. 2. anno* 874. Caluisius in *Chronolog. anno eod.*

4. Anno DCCCXCIII. quum idem Zuentibaldus à iugo tributi iterum resiliisset, ab Arnulpho Imperatore bello petitus & victus, iugum illud recognoscere, & tributum negatum compensare coactus est.

Luitprandus Ticinens. *lib. 1. Rer. in Europ. gestar. cap. 5.* Krantzius *lib. 2. Saxon. cap. 32.* & *lib. 6. Wandal. cap. 6.* Æn. Syluius in *Hist. Bohem. cap. 13.* Boregk in *Chron. Bohem. par. 1. fol. 35.* Iodoc. Hondius in *Atlant. minor. in tab. Morauia*, Raphael Regius Volaterran. *lib. 7. Geograph. de Boemia.*

5. Anno MLII. dicitur Heinricus III. Imperator Bretislao siue Bisetislao Bohemiæ Duci Morauiam sub annuo tributo quingētarum marcarum argenti, & totidem boum, concessisse.

Boregk in *Chronic. Bohem. part. 1. fol. 83. in princ.* Thomas Iordanus in *Annotation. ad Dubrauium lib. 7. lit. m.*

6. Nec melior Silesiorum conditio fuit, quàm aut Bohemorum, aut Morauorum. Nam & Silesia annuatim auri triginta, & argenti centum quinquaginta libras Imperatoribus nostris pendebat, haud dubium, quin ex eiusdem Caroli Magni victoris impositione.

Curæus in *Annal. Siles. fol. 28.* Cromerus ex Eginhardo *lib. 1. Rer. Polonic. in Lesco II. Duce in fin. & in Lesco III. Duce*, concedit, Polonos & Silesios fuisse à Carolo Magno tributarios factos. Etiam M. Anton. Sabellicus *Ennead. 8. lib. 9.* scribit, Polonorum & Bohemorum legatos cum amplissimis muneribus ad Carolum Imperatorem Aquasgrani venisse, quæ munera tributi loco pensitata testatur idem Cromerus in *Lesco III. Duce, lib. 1. fol. 23. col. 2.*

7. Nam-

7. Namque anno DCCCLXXIV. dicuntur Silesii rebellantes, & solitum dare censum renuentes, à Ludouico II. Germaniarum Rege, Caroli Magni nepote, compressi, & sub pristinum redacti seruitium.

Strabus in *Annal. Fuldens. anno* 874. *& anno* 878. Adamus Bremens. *lib.* 1. *Hist. ecclesiast. cap.* 48.

8. Ab Arnulpho dein Imperatore iidem Silesii libertatem nacti, suos Duces habere permissi sunt, neminem, nisi solum Imperatorem, recognoscentes, ita tamen, vt Imperatori paruum quoddam tributum in recognitionem superioritatis soluerent.

Iodoc. Hondius in *Atlant. minor. in tab. Morauiæ.*

9. Anno MXLII. Henricus III. Imperator Bretislao Bohemiæ Duci Silesiam sub annuo tributo concessit & confirmauit. Testatur id Æn. Syluius ita scribens; *Silesia sub annuo tributo auri triginta, argenti centum & quinquaginta marcarum Bohemiæ Principi tradita.*

Syluius] in Hist. Bohem. cap. 19. Ant. Bonfinius *decad.* 2. *Rer. Vngaric. lib.* 2. *fol.* 193. Boregk in *Chron. Bohem. part.* 1. *anno* 1040. *fol.* 83. *in princ.*

10. Anno MLII. scribit Dubrauius Morauiæ Episcopus; *Polonis à Bretislao Boiemiæ Duce in Hungaria occupato, ad Casimirum* (Poloniæ Regem ex Gallia reducem) *certatim desciscentibus, pauca retenta in Slesia à præsidio Boiemorum arces, & ex vrbibus sola Vratislauia; quam ne rursus assequeretur Casimirus, ne stipendiarij quidem & vectigalis Principis conditionem sustinere grauabatur. Vectigal Bretislao in singulos annos auri triginta, argenti centum libras appendebat.*

Dubrauius] in Histor. *Bohem. lib.* 7. *fol.* 53. Boregk in *Chron. Bohem. par.* 1. *fol.* 83.

11. Anno MLIV scribit Cosmas Bohemiæ Episcopus; *Vrbs VVratislai, & alia Ciuitates à Duce Bretislao reddita sunt Polonis, ea conditione, vt quam sibi tam suis successoribus quingentas marcas argenti & triginta auri annuatim soluerent.* Boregk ita reddidit; Damit dieselbe *Casimirus* wieder vberkáme / gab er *Bretislao* jährlichen einen *tribut*, dreissig pfund gold vnd hundert pfund silbers.

Cosmas] lib. 2. Chronic. Bohem. anno 1054.
Boregk] in d. part. 1. fol. 83.

12. Ioachim. Curæus Silesius, & Archiater Glogouiensis, de expeditione Henrici III. Imp in Silesiam ita scribit; *Tunc ex sententia Imperatoris* (lata nimirum in caussa vertente inter Casimirum Poloniæ Regem actorem, & Bretislaum Bohemiæ Ducem reum) *Silesia fuit relicta Bisetislao aut Pradislao Bohemo, ita vt quotannis prouincia huius nomine tributum Imperio Romano penderet, quod fuit auri triginta, argenti centum quinquaginta librarum. Hoc si ita accidit, necesse est Silesiam paulò pòst à Casimiro esse recuperatam. Et haud scio, annon posteà hoc prætextu Iohannes Rex Bohemiæ Silesiam à Polonis repetiuerit.*

Curæus] in Annal. Silesiæ fol. 39.

13. Anno MLXXXVI. Henricus IV. Imperator in Comitiis Moguntiæ celebratis fecit Vratislao Bohemorum Regi potestatem, vt Silesiam, Lusatiam, & totam Poloniam ad se traduceret. *Cuius concessionis*, inquit Curæus, *causam nullam aliam reperio, quàm quòd Cæsar querebatur, Imperio non exolui pensiones constitutas & promissas recèns suo patri à Casimiro Rege Poloniæ.*

Curæus] in d. Annal. Siles. fol. 43.

14. Anno MXCV. dicitur Bretislaus II. Dux Bohemiæ Vladislaum Poloniæ Ducem, debitum tributum non exsoluentem, bello indicto pressisse.

Boregk in *Chron. Bohem. par. 1. fol.* 107. *in princ.* Elias Reusnerus in *Basilic. genealog. in stirp. Slauic. Reg. Bohem. fol.* 138.

15. Anno MCVIII. scribit Boregkius; **Dazumal war Schlesien noch vnter den Polen/ vnd gab den Böhmen allein den jährlichen tribut.**

Boregk] in Chronic. Bohem. par. 1. fol. 122.

16. Anno MCIX. quum Boleslaus III. Rex Poloniæ deuastasset Bohemiam, Imperator Henricus V. in illum mouit, vt Suatopluco seu Suatopluko Duci Bohemiæ de damnis illatis satisfaceret, & simul debita Imperio tributa rependeret, adegitque Boleslaum, vt se Bambergam sequi, & ibi in conuentu Principum satisfacere teneretur.

Curæus in *Annal. Siles. fol.* 45. *& seqq.* Elias Reusnerus in *Basilic. genealog. in stirp. Slau. in stemmat. Reg. Bohem.* Ioan. Herburtus *lib. 4. Hist. Polon. cap. 5. in fin.*

17. Anno MCXXXIV. Lotharius II. Imp. tributum Polonicum ex Silesia Imperio debitum, quum Boleslaus Dux toto triennio præstare negligeret, Duci Bohemiæ Sobieslao delegauit, vt à Polono reposceret. Is Polono neganti & illudenti bellum intulit, quod ægrè tandem fuit à Cæsare, citatis vtrisque Ducibus, & caussa in Comitiis Imperii cognita, consopitum.

Hagecius in *Chronic. Bohem. part. 1. anno* 1134. Boregk in *Chronic. Bohem. part. 1. fol.* 141. *& seq.*

18. Anno MCLVII. Fridericus I. Imp. Boleslaum Poloniæ Ducem annuum tributum soluere recusantem, & prætereà pacem publicam in Polonia turbantem, tanquam rebellem & Reipubl. hostem proscripsit, motoque in Poloniam exercitu eò adegit, vt & fidelitatem iuraret, ablata restitueret, tributum solueret, & seruitium insuper more aliorum Imperii Principum in expeditione Romana pro se suisque successoribus præstare obligaret.

Ioach. Curæus in *Annal. Siles. anno* 1158. *fol.* 54. Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap.* 225. Caluisius in *Chronolog. anno* 1157. Herburtus *lib. 5. Hist. Polon. cap.* 6.

19. An-

19. Anno MCLIX. concessit Fridericus Imperator in Comitiis Radisponensibus Vladislao Bohemiæ Regi ipsiusque successoribus tributum Polonicum, quod hactenus Imperio Duces Poloniæ soluere tenebantur. Exstat, constitutio, cuius hæc sunt verba, quod ad rem attinet; Vber diß verleihen wir obgedachtem Wladislao, vnd seinen nachkommenden/ daß er dieselbe stewer/ welche vnsern fohrfahren/ auß dem Lande zu Polen gefolget worden / vnd deren genossen/ nun forthin er vnd seine nachkommen/ zu ewigen zeiten empfahen/ vnd deren geniesen sollen.

Exstat Constitutio] apud Hageciun in *Chron. Bohem. part. I. anno 1159. fol. 249.* Georg. Beatum in der Böhmischen Chronick *in Vladislao II. fol. 29.* in den Reichs Satzungen *part. 2. fol. 13.*

20. Anno MCCCLV. Carolus IV. Imper. in Constit. de incorporatione Ducatuum Poloniæ & Silesiæ, §. 1. de hac Friderici I. Concessione statuit & sancit in hunc modum; *Licet pridem recolendæ memoriæ Fridericus Romanorum Imperator Augustus, prædecessor noster, de singulari suæ benignitatis munere, claræ recordationis Illustri Vladislao quondam Bohemiæ Duci, qui Regnum Bohemiæ ante coronationem suam regebat, & suis heredibus Bohemiæ* Regibus, *censum de terra Poloniæ, quem antecessores eius Duces Bohemiæ à Polonia multis temporibus accipere consueuerant, quemque Poloniæ & Silesiæ Duces sacro Imperio soluere tenebantur, prout in literis Imperatoris præfati euidenter exprimitur, liberaliter duxerit erogandum. Ipsi quoque Duces Poloniæ & Silesiæ eundem censum Illustribus progenitoribus, & prædictis nostris Bohemiæ* Regibus, *in signum subiectionis debitæ, & in recognitionem sui superioris Domini ritè persoluerint multis temporibus retroactis, tamen* &c.

Constitution. Imperial. *tom. 1. anno 1355. §. 1.* & verbatim repetitur in *Confirmat. Electorum* facta in Comitiis Norimbergens. *anno eod. in d. tom. 1. fol. 348.*

21. Ab hoc autem tributo, quod Imperio ex Silesia pendebatur, diuersus est census Romanæ Ecclesiæ de singulis domibus persolui solitus, qui *Denarius S. Petri* vocatur. Quod tributum Silesia Polonico Regno debet, cuius Rex Casimirus illud cum Summo Pontifice pactus, vt Poloniæ vniuersæ, ita Silesiæ quoque imposuit. Et quia res transire solet cum onere, vt habet iuris vtriusque regula, Silesia cum eodem ad Bohemos translata est, vt ex Epistola Gregorii VII. Papæ ad Ducem Bohemiæ Vratislaum colligitur. Falluntur enim & oppidò fallunt, qui putant, Bohemiam fuisse Romanæ Ecclesiæ tributariã. Non, inquam, tributum hoc, cuius in illa epistola mentio, ex Bohemia collectum, sed ex Silesia Bohemiæ tum subiecta, Dux Bretislaus siue Vratislaus Romam transmisit.

Romanæ Ecclesiæ] Ioannes Abbas Aulæ Regiæ in *Chronic. part. 1. cap. 9. anno 1310.* Dubrauius in *Histor. Bohem. lib. 7.* Ioach. Curæus in *Annal. Silef.* Matth. à Michou Canonicus Cracouiens. in *Chron. Regum Polon. lib. 4. c. 16.* Matt. Cromerus Episcopus Varmiensis *lib. 4. de Reb. Polonic.* Thom. Bozius Presbyter Roman. *de Iur. Status siue de iur. diuin. & natur. Ecclesiast. libert. & potest. cap. 14.*

De singulis domibus] de singulis capitibus, habent nonnulli scriptores. Vnde *capitationem* vocat Pet. Molinæus in *lib. de Monarch. temporal. Pontific. Rom. cap. 25. num. 11.* quam Hispani quoque & Indi præstare coguntur, vt idem *cap. 26. num. 15.* testatur. Sed in Polonia ac Silesia Denarius iste non capitatim, sed domatim colligi solebat. Quod de Anglia itidem Wiclephus *lib. 4. Dialogor.* Polydor. Vergilius in *Histor. Anglic.* Ioan. Foxus in *Hist. Ecclesiast.* Serenisſ. Iacobus Rex in *Monitor. ad Imper. Reges, Princip. Christian.* Chytræus in *Chronic. Saxon.* Caluisius in *Chronolog. anno 727. & anno 1534.* testantur. Vnde à Polonis & Bohemis, *familia* appellatur tributum istud Romanum, Teuthonicè Rauchpfenning. Hagecius autem in *Chronic. Bohem. anno 1023.* Dubrauius tamen *d. lib. 7.* & Boregkius in *Bretislao Duce fol. 82.* auctores sunt, Denarium istum de singulis capitibus seu hominibus exactum fuisse. Quibus consentiunt Polonorum historici: & Ioannes Abbas Aulæ Regiæ in Chronic. part. 2. cap. 9. scribens: *Anno 1320. Lokotto Dux Sandomiriæ à Sede Apostolica obtinuit Coronam Regalem Poloniæ: incepitq́; statim denarium S. Petri de vnoquoque capite humano Sedi Apostolicæ decimaliter soluere, qui antea longo tempore denegatus fuerat de facto (vt dicitur) non de iure.* Dlugossus quoque auctor est, ab Vladislao Loctico Rege pensionem illam Romanam ad hanc capitationem primùm redactam fuisse, quum ex Cazimiri Regis instituto tantùm tres oboli & cribrum auenæ de vnaquaque familia pensitari solerent. Cromerus *lib. 4. Rer. Polon. fol. 50. col. 1. in fin.* Michouius in *Chron. Regum Polon. lib. 4. cap. 14. anno 1318.*

Rex Casimirus] Mesiconis filius, qui ex Cœnobio Cluniacensi ad Regnum expetitus, non potuit voti absolutionem à Papa impetrare, nisi Denarii huius censualis seu capitationis pacto, vt scribunt Curæus, Dubrauius, Boregkius *dictis locis.* Alex. Guagninus in *Compend. Chronic. Polon. in Miescicone II. Reg. fol. 74.* Ioan. Herburtus *lib. 3. Hist. Polon. cap. 1.* Salomon. Neugebaur *lib. 3. Hist. Polon fol. 58.* Cromerus *d. lib. 4. Rer. Polon. fol. 50. colum. 1. in fin.* Matth. à Michou in *Chron. Regum Polon. lib. 2. cap. 13.*

Silesia quoque imposuit] Etiam Pomeraniæ, quæ tunc temporis cum Diœcesibus Vratislauiensi, Lubussensi & Caminensi ad Regnum Polonicum spectabant. Et Lubussensis quidem adhuc dicitur Patrum memoria nummum illum pependisse; Caminensi verò, singulari Sedis Apostolicæ indulgentia, ob liberatum captiuum Legatum Apostolicum, remissa, vt scribit Cromerus *lib. 3. Rer. Polon. fol. 46. col. 2.* De Silesia in hunc modum narrat Sethus Caluisius in Chronolog. anno 1320. *Ladislaus Locticus, ancipiti fortuna diuturno tempore vsus, tandem auxilio Pontificis* (Iohannis XXII.) *Regnum Poloniæ obtinet, & coronatur. Qui vt erga Pontificem gratus esset, vicissim Pontifici Denarium S. Petri pro singulis capitibus in Regno offert. Repugnant in hac re Duces Silesiæ: ideò à Pontifice excommunicantur.* Certabant de Summa Imperii Romani, Iohannes ille XXII. Papa, & Ludouicus IV. Imperator: certabant de iure Regni Poloniæ Ladislaus iste Locticus & Iohannes Rex Bohemiæ. Nemo ambigebat, quin controuersiæ istius legitimus iudex esset Imperator, qui vtrique parti diem dixerat. Sed Locticus caussæ suæ diffidens, & ab incompetentia excommunicati Imperatoris ad Papam prouocans, haud difficulter, quod voluit, impetrauit, Polonis ipsis à Bohemo abhorrentibus, præter Silesiæ Principes, qui in fide Imperii constantes, & Denariali illi tributo contradixerunt, & relicto Loctico sese Iohannis Bohemiæ Regis protectioni submiserunt, vt infrà suo loco dicturi sumus. Et sanè eos Denarii præstationem recusasse etiam Dubrauius in *Histor. Bohem.* & Curæus in *Annal. Silesiæ* testantur.

Gregorii

Gregorii VII. Papæ] lib.2.Regest.epist.7.cuius hoc est exordium: *Peruenit ad nos Nuncius vester, qui magna deuotionis & fidelitatis vestræ exhibitionem nobis retulit, & quæ B.Petro sub nomine census misistis, videlicet centum marcas argenti ad mensuram vestri ponderis, fideliter præsentauit. Quod quidem gratanter accepimus; sed charitatem vestram multo ardentius amabiliusque quasi quibusdam animi brachiis ad vos vsque porrectis amplectimur, qui mentem vestram & desiderium magis ac magis erga reuerentiam Apostolicæ Sedis accendi perpendimus. Beatus autem Petrus, quem vos diligitis, & cui Celsitudinem potentiæ vestræ humiliatis, copiosa vobis proculdubio retributionis munera præparabit, & à suo vos munimine tam in præsenti, quàm futuro seculo, lætificabit*.&c. Vide *tom.3.Concil.general.part.2.*

Qui putant] Augustin.Steuchus Eugubin. in *Comment.de Donat. Constantini M.Imper. lib.2.* Baronius Cardinal. in *Annal.Ecclesiast.* Iacob.Gretserus *de Munificent.Imperator.Regum, Princip.in Eccles.Roman.cap.19.* Stapletonus *de Magnitud. Rom.Eccles.* Frideric.Martinus *de Iure censuum, cap.1.* Bozius *d.cap.14.* vbi ait: *Spitigneus Bohemiæ Dux argenti libras* * *annui census Sedi Romanæ soluendas iussit.*

Caput XIII.

BOHEMIA, MORAVIA, SILESIA, LVSATIA, TAMquam subiectæ prouinciæ, in partitione Imperii Romano-Germani, Frãcia Orientali, id est, Germaniæ, assignantur. Regique Germaniarum vt supremo suo Domino, semper obsequebantur.

HOc modo victi & subiugati Bohemi, Moraui, Silesii, & Lusati, Imperium Germanorum ita recognouere, vt semper in partitione inter Reges facta ei obuenirent & accrescerent, qui Franciam Orientalem, id est, Germaniam, sortiebatur; non verò ei, qui Romanum Imperium siue Italiam habebat, nisi idem simul Germaniam possideret, vt nostris moribus obtinet ex instituto Ottonis Magni Imperatoris, qui primus Germaniam, Galliam, & Italiam sub vno eodemque Imperio ita coniunxit & vniuit, vt nullo vmquam tempore diuidi imposterum inter successores, aut dissolui, vel dimembrari possint aut debeant. Quo instituto hodieque vtimur; eove durante æternum fore Imperium nostrum præfiscinè auguramur.

Æternum fore Imperium] quia Romanum, de cuius æternitate multi multa prædixere & dixere, vt alii annotarunt; quos sequitur Ioh.Gerhardus *Locor.Theologic. tom.6.de Magistrat.politic.cap.5.num.139.* Ab Antichristo tamen destructum iri, constans est sanctorum Patrum opinio; de qua Engelbertus Abbas Admontens. in *tract. de Ortu & fin. Rom.Imp.cap.21.* Petrus de Andlaw Canonicus Columbariens. *lib.1.de Rom.Imper.* Nicol.Cusanus Cardinal. *lib.1.de Concord.Cathol.cap.12.* alii, quos allegat Besoldus in *Dissert.politic.de Republ.curand.cap.1.num.15.*

2. De

2. De Carolo Magno Imperii huius auctore & conditore, ſcribit Albericus; *Regni Caroli terminus fuit à Bulgaris vſque ad Hiſpanos, & à Danis vſque ad Calabros, exceptis adiacentibus quibuſdam regionibus, Polonia, Bohemia, Dalmatia, Hiſtria, Venetiis & Britannia. Et quicquid tenuit Carolus, adhuc duo Regna ſunt, Romanorum & Francorum, ſola Pannonia excepta.* Et Ioan. Becherer de diuiſione Regnorum inter filios Caroli Magni facta; *Carolo* (primogenito) **ward beſchieden Franckreich/ die Niederlande/ der gantze Rheinſtrom/ Weſtphalen/ Sachſen/ Thüringen/ Heſſen/ Francken/ Beyern/ Oeſterreich/ Behmen/ Meyſſen/ vnd Wendland.**

Albericus] relatus in *Magno Chronic. Belgic. fol.* 44.

Becherer] in Chronic. Thuring. fol. 143. In Ordinatione tamen Caroli Magni Theodonisvill. §. 4. Bohemorum & Venedorum nulla fit mentio, niſi ſub latiſſimo *Saxonum* vocabulo comprehendantur; *Conſtitut. Imperial. tom. 1. anno* 806. *fol.* 145. quod videtur Bechererus voluiſſe.

3. De Ludouici Pii Imperatoris ordinatione ſuper diuiſione Regnorum inter filios facienda ſcribit Abraham Hoſmannus Luſatus; **Im jahr 847. hat Keyſer Ludwig ein Teſtament gemacht/ vnd beſcheiden ſeinem eltiſten Sohn** *Lothario* **Oeſterreich/ Hungern/ Mähren vnd Laußnitz/** &c. Et poſt ibi de noua diuiſione inter fratres eoſdem facta poſt prælium Fontibellanum; **Dardurch iſt dem jüngſten Bruder Ludwigen gantz Morgenreich (jetzt Oeſterreich) Mähren vnnd Lauſitz erblich ankommen/ der ſich auch mehrentheils/ wie** *Doctor Hägenmüller* **in der Marggraffen Stamlinien anzeiget** *fol.* 53. **einen Marggraffen zu Oeſterreich vnd Lauſitz geſchrieben.**

Hoſmannus] in Pompa Regii ingreſſus in ſuperior. Luſat. in præfat. ad Ordin. Luſat. ex Hug. Mutio, Caſp. Hedione, Iac. Manlio, Vrſpergenſi, Staniſlao Hoſio, Doct. Marbachio, & Spangenbergio. Nam in ipſius Imperatoris Ordinatione ſuper diuiſione Regni facienda inter filios, *Conſtitution. Imperial. tom.* 2. *fol.* 19. hæc diuiſio deſideratur.

De noua diuiſ. inter fratres] Lotharium, Ludouicum & Carolum. Lotharius ſortito accepit Regna Lotharingiæ, Arelatenſe, Longobardiam & Romanum Imperium; Ludouicus Germaniam, Pannonias, & Slauorum Regna. Carolus Galliam & Burgundiam, vt ſcribunt Nithardus *lib.* 3. *de Diſſenſion. filior. Ludouici Pii Imp.* Theganus Treuirenſ. in *Geſt. Ludouici Pii Imp.* Adhelmus in *Annal. Franc. anno* DCCCXLIII. Odorannus Senonenſ. in *Chronic. anno eod.* Rudolphus Fuldenſ. in *Annal. Franc. anno eod.* Ioan. Carion *lib.* 3. *Chronic. in Lothario I. Imper.* vbi ait; Bauariam, Auſtriam, Bohemiam Ludouico ceſſiſſe.

4. In partitione Regnorum à Ludouico II. Rege Germanorum, qui ſe quoque ſcribebat Imperatorem Romanorum, Pii filio, Caroli M. nepote, facta inter filios, Carolomannus primogenitus obtinuit ſub titulo Regis Bauariam, Auſtriam, Slauoniam, Bohemiam, Morauiam, & Hungariã, &c. Rhegino Abbas Prumienſis; *Carolomannus ſortitus eſt Baioariam, Pannoniam, & Carnutum,*

Carnutum, quod corruptè Carantanum dicitur; necnon & Regna Sclauorum, Beheimensium & Marahensium. Auentinus; *Carolomannus, qui natu erat maximus, Regnum Boiorum, Sclauorum Tetrarchias, Boiemos, Morauos, Pannonios, Carnos, Noricos, Vindelicos, possedit. Italia quoque, quam armis repeteret, eidem destinata est.*

Carolomannus] Witikindus Corbeiens. *lib.1. de Gest. Saxon.* & ibi Frechtus in *Adnotation.* Ado Viennens. in *Breuiar. Chronic. in Ludouico II. Reg. anno* 876. Anselm. Ryd in *Catalog. annor. & Princip. fol.* 42. Ioan. Becherer in *Chronic. Thuring. fol.* 150. Nicol. Vignerius in *Summar. Histor. Franc. lib.2. anno* 876. *fol.* 159. Marqu. Freherus in *Not. ad Petr. de Andlaw lib.2. cap.2. ad verb. non vocatur.* Caluisius in *Chronolog. anno* 876.

Rhegino] lib.2. Chronicor. anno 886.

Auentinus] Annal. Boior. lib.4. fol. 345.

Italia] sic enim in eius Diplomatibus legitur, *Rex Francorum & Romanorum*, &c.

5. Ex Decretis Comitiorum Francofurti anno DCCCLXXVI. celebratorum referuntur hæc verba de bello in Carolum Caluum, Gallorum Regem, mouendo; *Ingruent cum his* (fratribus Carolomanno, Ludouico III. & Carolo III. Regibus) *bellicosissimi & ferocissimi Germaniæ pugnacis populi*, &c. *Boiemi Zechi, Moraui*, &c.

Auentinus *Annal. Boior. lib.4. anno* 870. *fol.* 372.

6. Abraham Hofmannus Laubanensis Lusatus, Historiographus Cæsareus, scribit de Carolo III. Imperatore, cognomento Crasso; Nach deß Bruders *Carolomanni* tode / ward er auch König in Italien / Beyern / Böhem / Osterreich / Kärnden / Krayn / vnd Wenden.

Hofmannus] in tract. de Elect. & Coronat. Cæsarian. in Carolo Crasso Imp. fol. 201.

7. De Henrico I. Rege, cognomento Aucupe, scribit Anselmus Ryd: *Bohemis igitur, Sclauis, Dalmatis, Danorum, Normannorum, Abodritarumq. Regibus victis, tributum & religionem imperauit.*

Ryd] in Catalog. annor. & Principum fol. 45.

8. De Ludouico IV. Imperatore, Bauariæ Duce, refert Magnificus Dominus Ioh. Georgius Herwart, Cancellarius Bauariæ; *Imperatore nec tantum Germaniæ, sed etiam Bohemiæ, & quarundam Galliæ Italiæque partium Domino*, &c.

Herwart] in Ludouico IV. Imp. defenso contra Bzouium *part.2. anno* 1338. *num.* 63. Sanè etiam Renat. Choppinus IC. Imperatorem facit Bohemiæ & Morauiæ Dominum, *lib.1. de Sacra Polit. tit.3. num.8. in fin. & lib.2. tit.4. num.16. in princ.*

Caput XIV.

BOHEMI, MORAVI, SILESII, LVSATI, TENENTVR ad expeditionem hostilem ab Imperatore indictam. Expeditio Imperialis duplex, Ordinaria & Extraordinaria. Illa Romana dicitur, hæc pro re

Ee *nata*

nata. Extra ordinem euocabantur ab Imperatore vel Rege per edictum, non obstante Bohemorum & Silesiorum priuilegio, quo adserunt se extra Regnum & Ducatum Imperio militare non teneri.

SICVT ergo cæteri Imperio Germanico subiecti populi, ita Bohemi quoque, Moraui, Silesii, & Lusati, ad expeditiones aduersum rebelles, perduelles & hostes Imperii ac Reipublicæ, tam internos, quam externos, faciendas, pro virium suarum facultate, tenebantur. Est autem *expeditio hostilis*, indictio belli contra hostem publicum, id est, vocatio ad castra aut exercitum, quæ in antiquis Legibus *bannitio in hostem*, & *heribannus*; hodie Heerfahrt / Heerzug / & simpliciter zug dicitur. Ea duûm generum reperitur; vna ordinaria, alia extraordinaria. De posteriore prius dicemus, quæ pro hostium diuersitate diuersas sortita est nomenclaturas, vt Meerfahrt in bello sacro Hierosolymitano, Lombarderzug / Hussitenkrieg siue Böhmischzug / Vngerischzug / Schweitzerkrieg / Flämmischzug / Frantzosenkrieg / Türckenzug / & alias consimiles, quas nobis Imperii Matriculæ siue Taxæ suggerunt.

Expeditio hostilis] Cassiodorus *lib.* 1. *Variar. cap.* 17. quæ & *exercitualis* & *militaris*, & simpliciter *Hostis* dicitur in antiquis Legibus, vt annotant Vitus Amerpachius in *Annotat. ad Constitut. Caroli M. & Ludouici Pii.* Franc. Pithœus in *Glossar. ad Capitular. Francor.* Bignonius in *Not. ad veter. formul. cap.* 31. Frider. Lindenbrog. in *Glossar. antiquar. leg. in verb. Expeditio hostilis, & verb. Hostis*: & compositè *Hostenditium*, quasi Hostdienst / id est, Kriegsdienst / Hotomannus *de Verb. iur. Feudal.*

Bannitio in hostem] lib. 3. Capitular. Franc. cap. 67.

Heribannus] Amerpachius *d. loc.* Pithœus in *dict. Glossar.* Wolffg. Hungerus in *Vindic. ling. German.* Lindenbrog. in verb. *Heribannus*.

2. Extra ordinem si aut vis hostilis ingrueret, aut alia necessitas postularet, puta rebellium defectio, aut pacifragorum & seditiosorum turbatio, Imperator aut Rex, habita prius cum primariis Imperii Proceribus deliberatione, bellum edicebat, singulisque Imperii Statibus expeditionem militum & profectionem imperabat, locum & tempus denuntiando. Hæc enim euocatio in expeditionem bellicam tum erat in arbitrio & potestate Imperatoris aut Regis, vt alicubi Maximilianus I. Imp. Ordinibus Imperii obiectat. Non obtemperantibus nec comparentibus, & ad expeditionem post acceptum Imperatoris bannum vel edictum proficisci negligentibus, mulcta imponebatur, quod *Heribannum* dicebant. Erat autem subsidium illud exercituale indeterminatum, & cuiusque Principis, Prælati atq; Status conditioni permittebatur, vt quantum pro viribus suis posset, ex ditione sua colligeret, & Imperatori aut eius Legato ad locum designatum adduceret.

Maximi-

Maximilianus I. Imp.] in der Handlung zwischen Röm. Kays. Mayest. vnd den Fürsten vnd Ständen deß Reichs/auff dem Reichstag zu Wormbs anno 1509. in Goldasti Reichshandlungen.

Heribannum] Franc. Hotomannus in *Comment. de verb. iur. feudal.* Pithœus in *d. Glossar.* Lindenbrog. *ibid.* Lehmannus *lib. 2. Chronic. Spirens. cap. 43. fol.* 180. *colum. 2. in fin. & cap.* 44. *fol.* 188. *col. 2. in fin. & fol.* 189. Bignonius in *Not. ad Marculfi Formul. lib. 1. cap.* 40. *verb. Bannire, & in Not. ad Veter. formul. cap.* 31. Francisc. Raguellus in *Indice des Droicts Roiaux & Seigneuriaux, verb. Arriereban.* Ioan. Skenæus in *Annotation. ad Regiam Maiestat. Scotiæ seu veter. Leges & constitut. Regum Scotiæ* &c.

3. Primum occurrit expeditio Romana Caroli Magni Imperatoris, facta anno Christi nati DCCCII. Cui interfuisse commemorantur Winzeslaus, Rex Bohemiæ, & Ludolphus siue Lipoldus, Dux Morauensis, qui tamquam inter Principes Imperii iam tum cooptati priuilegio subscripserint Dominis Frisiæ in vrbe Roma concesso ab eodem Imperatore. Quod priuilegium licet fuerit à Friderico III. & Maximiliano I. Impp. confirmatum, & a Comitibus Frisiæ in Camera Imperiali productum, tamen viri docti vt spurium & fictitium iam pridem exploserunt. Interim tamen non negamus, potuisse fieri, vt tum temporis inter tot Bohemiæ Duces etiã Winzlaus aliquis; & tot Morauiæ Duces etiam vnus aliquis Luipoldus exstiterit, vt suprà *cap. 2.* indicauimus.

Priuilegio] quod Latine proferunt Suffridus Petri *de Orig. Frisior.* Vbbo Emmius *lib. 5. Rer. Frisic. & de libert. Fris.* Martin. Hamconius in *Frisia descript. in fin.* Furmerius *lib. 6. Annal. Frisia*, vbi ad Carolum III. auctorem refert.

In Camera Imperiali productum] vt legitur in Farragine, cui titulus; Privilegien oder Freyheiten/welche Römische Keyser vnd Künige den vnderen Obrigkeiten deß H. Reichs/allergnädigst mitgetheilet haben.

Viri docti] Krantzius *lib. 11. Saxon. cap. 6. & lib. 2. Wandal. cap.* 33. Ianus Douza *lib. 2. Annal. Holland.* Goldastus in Reichs Satzungen *part. 1.* in Anzeigung/&c. *fol.* 303. Gryphiander *de Wichbild. Saxon. cap. 35. num.* 17. Hinc opinor omissum est à Paul. Matth. Wehnero *tom. 6. Symphoremat.*

4. Anno demum DCCCLXXV. in Decretis Comitiorum Francofurtensium leguntur Bohemi ac Moraui Carolomanno Germanorum & Romanorum Regi, eiusve fratribus, in expeditione contra Carolum Caluum Galliæ Regem & prætensum Imperatorem, subsidia auxiliaria debuisse, & præstitisse.

Auentinus *Annal. Boior. lib. 4. fol.* 372.

5. Anno DCCCC. Bohemi fidelem opem præstiterunt Ludouico IV. Regi, Arnulphi filio, in expeditione aduersum Morauos rebelles instituta.

Walafridus Strabus in *Annal. Fuldens. anno* 900. Auentinus *Annal. Boior. lib. 4. fol.* 369.

6. Si qua fides esset libro vulgari Torneamentorum seu Hastiludiorum, quem Georgius Rüxnerus, Heroldus Cæsareus, ante hos centum & amplius annos in publicum produxit, possent inter Principes Imperii,

qui edicto Henrici I. Aucupis euocati in expeditionibus eius contra Slauos & Hungaros præstò fuerunt, connumerari Wenceslaus, Vicetislaus,& Vratislaus, Duces Bohemiæ; Mesico, Dux Poloniæ; Vratislaus,& Nestrico, Duces Silesiæ; Crotomislaus,& Polislaus Marggrauii à Merhern; Bilmarus,& Radebotto, Duces Russiæ; Princeslaus, & Vratislaus, Duces Croatiæ. Sed subiectam huius libri fidem & infrunitas nugas iam olim viri cordati traduxerunt.

Rüxnerus] im Turnierbuch/Francisc. Modius IC. in *Pandect. triumphal. lib. lib.* 1. Fidem tamen huius libri non dubitarunt sequi viri doctissimi, ex historicis Krantzius, Cuspinianus, Spangenbergius, Chytræus, Dresserus, Bucholtzerus, Lehmannus, Henninges, Reusnerus; ex Theologis, Cochlæus & Stuckius; ex Iureconsultis, Heringius, Paurmeisterus, Ventura de Valentia, Bechtius, Hœnonius, Bertramus, Wolffius, alii.

7. Anno DCCCCXXXII. Brezetislaus, Dux Bohemiæ, ab Ottone I. Imp. euocatus in expeditionem contra Hungaros, copias misit auxiliarias. Et in altera expeditione anno DCCCCLV. edicta adduxit ipsemet mille electos milites.

Anno 932.] Auctor der Chronic von der hyllige Statt Cöllen/in *anno XX. Ottonis I. Imper.* Becherer in *Chronic. Thuring. anno 932. fol.* 170.

Anno 955.] Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.* 138.

8. In expeditione Ottonis III. Imperatoris contra Slauos fuerunt cum suis stipendiariis militibus Mesico,& Boleslaus, Duces Bohemiæ. Anonymus Benedictinus Monachus in Vita S. Adelberti, Pragensis Episcopi, ita scribit: *Vnus ex suis fratribus cum Bolezlao Bolaniorum Duce in expeditione Imperatoris* (Ottonis III.) *erat.*

Mesico & Bolezlaus] Georg. Fabricius *lib. 2. Orig. Saxonic. lib. 2. in Othone III. Imp.*

Vita S. Adelberti] cap. 26. apud Freher. in *Bohemic.*

9. Henricum II. Imperatorem in expeditione Polonica comitatus est Boleslaus, Dux Bohemiæ, Sic enim scribit Ditmarus, Episcopus Merseburgensis: *Henricus Bozlauum Ducem Boiemorum in cunctis suimet necessitatibus semper paratum cum suis adiit, honorificeq; ab eo susceptus cum exercitu eiusdem à finibus suis per Miseni & Deleminci pagos vsque ad Mogelini ducitur.* Et de secunda eiusdem Imperatoris in Boleslaum Poloniæ Regem: *Venit etiam huc Iaremirus Boiemorum Dux inclytus, &* Regi *per omnia fidelis.*

Ditmarus] lib. 4. Chronic. circa princ.

Et de secunda] lib. 6. fol. 64. & fol. 73.

10. Vdalricus Dux Bohemiæ vocatus ab Henrico III. Imperatore militauit cum suis in expeditione Polonica, vt testatur idem Ditmarus, qui & addit: *Cæsar cum exercitu suo, & Boiemorum atque Luiticiorum Comitatu, ad vrbem Glogouam venit,* &c.

Ditmarus] lib. 7. Chronic. fol. 100. & seqq.

Addit]

Addit] d.lib.7.fol.101.

11. Eidem Henrico III. Imperatori Dux Bretislaus, Vdalrici filius, fidam operam præstitit in bello Hungarico. Dubrauius; *A Cæsare minime alienus eidem contra Hungaros militarem operam insignem nauauit, à quo liberalissimè habitus, donisque ingentibus onustus, cum hac præterea spe dimittitur, tanquam maiora posthac & meliora sperare deberet.*

Bretislaus] Hermannus Contractus in *Chronic. anno* 1051. Gewoldus *de S. Rom. Imperii Septemuirat. cap.* 9. *n.* 4. *fol.* 157. *in fi.*

Dubrauius] lib.7.hist.Bohem. fol.17.

12. Anno MLXXV. Vratislaus, Bohemiæ Dux, cum cæteris Imperii Principibus consensit in expeditionem Saxonicam, Imperatorique Heinrico IV. Augusto electissimas copias adduxit. Meminit & Anonymus in Hist. istius belli Saxonic. inquiens;

Et Westualorum, Fresonum, Boiemiorum
Exibant acies accitu Regis alacres.

Et iterum anno MLXXIX. in bello contra Rudolphum Imperii æmulum idem Vratislaus præsentiam suam Cæsari exhibuit, lanceamque Rudolphi à Cæsare cum priuilegio obtinuit. Auentinus; *Cæsar rursus cum exercitu Boiorum, Francorum, Boiemorum, Rudolphum in fugam coniecit. Vbi Dux Boiemiæ Vratislaus Regiam hastam Rudolphi nactus est, eaq́; à Cæsare Boiemo donata, in posterum festis diebus Regulis Boiemorum insigne imperij solenne fuit.*

Expeditionem Saxonicam] Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.* 192. Georg. Fabricius *orig. Saxonic. lib.* 2. *anno* 1075. Lehmannus *lib.* 5. *Chron. Spirens. cap.* 28. *fol.* 429. *col.* 2.

Anonymus] lib. 3. apud Iustum Reuberum IC. in *Veterum scriptor. Germanic. tomo singulari.*

Contra Rudolphum] Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap.* 192. *anno* 1079.

Auentinus] Annal. Boior. lib 5. fol. 460.

13. Anno MCV. quum Heinricus, Rex Romanorum, contra patrem Heinricum IV. Imperatorem cum Paschali Papa Romano, Ruthardo Archiepiscopo Moguntino, Leopoldo Marchione Austriæ, Berengario Marchione Cambiensi & Vohburgensi, aliisque Imperii Principibus conspirasset, do erforderte der Keyser die gehorsamen Reichsfürsten gen Regenspurg/ inquit Hagecius, vnd befohl/ daß sie/ ein jeglicher in seiner anzahl kriegsvolck/ zu Jhme kommen solten. Er erforderte auch *Borzivvogium*, Hertzogen in Böhmen: welcher als ein gehorsamer seines Herrn deß Keysers/ eine anzahl erfahrner kriegsleute zusammen gelesen/ vnd zog persönlich vnd vnsaumlichen mitte &c.

Hagecius] in Chronic. Bohem. par. 1. anno 1106. Reicherspergensis Monachus in *Chronic. anno* 1104. Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap.* 209. *anno* 1105. *fol.* 336. Boregk hunc Ducem appellat *Boriuoium* vel *Boryuorium*.

14. Anno MCVIII. scribit Cosmas Pragensis; *Henricus Rex præcipit Zuatopluco Duci, vt paratus sit secum in expeditionem contra sæuitiam Vngarorum, quia rogatu quorundam Theutonicorum illuc proposuerat vltum ire necem Hierosolymitanorum*, &c. Quo mandato Dux accepto, cum electo milite ad exercitum profectus est in Hungariam contra Colomannum Regem.pacis publicæ violatorem, qui bello sacro milites cum Godefrido Bulionæo profectos inhumaniter aut (vt verius dicam) hostiliter acceperat, & insuper Almonem Ducem Imperio fidum exegerat.

Cosmas] lib.3.Chronic.Bohem.anno 1108.Dubrauius *lib.* 10.*Hist.Bohem.fol.*75.& ibi Iordanus in *Annotat.*

Quo mandato] Spangenberg.in *Chron.Saxon.cap.*211.*anno* 1108. Georg.Fabricius *lib.2.Rer. memorabil.Saxon. anno eod.* Caluisius in *Chronolog. anno eod.* Salom. Neugebaur lib. 3. Hist.Polon.fol.81.vbi ait; *Ad quod bellum Bohemos etiam vtpote tributarios Romani Imperij secum in exercitu* (Imperator) *ducebat.* Quæ verba, vt alia omnia, syllabatim transscripsit ex Cromeri *lib.*5.*Rer.Polonic.fol.*75.*col.*1.

15. Anno MCIX. monitus idem Suatoplucus Bohemiæ Dux ab Heinrico V. Imp. ad expeditionem Polonicam ad pacifragum & rebellem Poloniæ Regem Boleslaum perdomandum, & ad obsequium Romani Imperii reducendum, eò Imperatorem validis cum copiis comitatus est.

Albertus Stadens. in *Chronic. anno* 1109. Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1109. Cromerus *lib.3.Rer.Polonic.cap.*9.Spangenberg.in *Chron.Saxon.cap.*211.*anno* 1109. Georg.Fabricius *lib.* 2. *Rer. memorabil. Saxon. anno eod.* Abrah. Saurius in *Calendar. histor. die* 23. *August.*

16. Anno MCXXIII. de expeditione eiusdem Heinrici V. Imp. in Saxoniam suscepta contra Lotharium Ducem & eius complices, scribit Cosmas Pragensis; *Dux Wladislaus & Otto* (Marchio Morauiæ) *sicut præceperat eis imperator, tam Boemiæ quam Morauiæ coadunato exercitu transeuntes syluam, metati sunt castra ex aduerso prædicti Duces.* Et pauculis interiectis; *Dux Boemiæ & Otto Marchio Morauiæ miserunt ad Saxones dicentes: non nos per superbiam contra vos sumpsimus arma, sed iussu Imperatoris venimus in auxilium Moguntino Archipræsuli, & Wigberto Comiti.* Hic fuit Comes Groitzensis, cui Imperator Marchionatum Lusatiæ concesserat post obitum Dedonis vltimi Marchionis, quem tamen Conradus Comes ad se pertinere iure agnationis contendebat, vnde bellum illud ortum est.

Cosmas] d.lib.3. Chronic. Bohem. anno 1123.

17. Anno MCXXVI. Sobieslaus Dux Bohemiæ, vt scribit Elias Reusnerus, cum Cæsare Lothario pace icta, fidele ipsi præstitit auxilium in oppugnatione Bambergæ.

Reusnerus] in Basilic. genealog. in stirp. Sclauic. in stemmat. Princip. & Reg. Bohemiæ, fol. 130.

18. An-

18. Anno MCXXVII. idem Sobieslaus Dux vocatus ab eodem Lothario Imperatore in expeditionem contra Duces Sueuiæ rebelles, militem suum promptus adduxit, & obsidioni Norimbergensi interfuit.

Mart. Crusius in *Annal. Sueu. anno* 1127. Caluisius in *Chronolog anno eod.*

19. Anno MCXXXII. idem Lotharius II Imperator Romam pro Imperiali diademate & aliis Imperii negotiis profecturus, euocauit Sobieslaum Ducem eundem; qui Imperiali edicto morigerans transmisit copiosum militem electum suis sumptibus, sub ductu Iaromirii agnati sui, filii nempe Boryuorii seu Boryuoii Ducis. Sic enim scribit Hageccius, Presbyter Bohemus: Der Keyser sandte zu *Sobieslao* Hertzogen in Böhmen / von jhme neben andern Fürsten hülff begehrende. *Sobieslaus*, der seines Herrn deß Röm. Keysers befehl in acht nemen wolte / versamlete vnverzüglich ein grosse anzahl außerlesener Böhmen: vnd berufte *VVladislaum* den jüngern Hertzogen / daß er dieses volck vnter sein Regiment nemen / vnd damitte neben dem Keyser nach Rom ziehen wolte. Er *Sobieslaus* bekleidete auch dieses Böhmische volck alßbald mit bahrem gelde biß gen Rom / vnd dem Führer *Wladislao* gab er zu seinem vnterhalt neunhundert marck geldes / darüber auch noch etliche marck goldes vnd silbers &c.

Hageciius] in Chron. Bohem. par. 1. anno 1136. Boregk in *Chron. Bohem. par. 1. fol.* 140. Elias Reusner. in *Basilic. genealog. in stirp. Sclau. in stemmat. Princip. & Reg. Bohem fol.* 30.

20. Anno MCXXXIX. idem Sobieslaus Dux Bohemiæ à Conrado III. Imperatore euocatus in expeditionem contra rebelles Saxones, contracto ingenti exercitu Cæsarem fidelissimè adiuuit, & iunctus cæteris Imperii proceribus in eadem expeditione militantibus, eosdem Saxones ad officium redegit.

Albertus Stadensis in *Chronic. anno* 1139. Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1139. Boregk in *Chron. Bohem. part.* 1.

21. Anno MCLV. Imperator Fridericus I. Augustus profecturus Romam pro inauguratione sacra, & turbis Italiæ simul sedandis, monuit Vladislaum Ducem Bohemiæ, vt debitum sibi & Imperio seruitium ministraret. Quo mandato accepto Dux promptè submisit electos suos equites sub ductu Friderici Principis, filii sui primogeniti.

Hagecius in *Chronic. Bohem. anno* 1156.

23. Anno MCLVI. Imperator conscripto ingenti exercitu in Germania, bellum infert Longobardis rebellantibus. In qua expeditione Vladislaus Dux Bohemiæ cum suis militibus Imperatorem, cum reliquis Germaniæ Principibus ab Imperatore vocatis, fideliter est secutus.

Gunth. rus in *Ligurin. libr. 7. versu* 20. & 127. vbi Spiegelius in *schol.* & Rittershus. in *Not.* Auctor antiquæ *Chronicæ Coloniens. in Friderico I. Imp. fol.* 173. Dubravius *li. 12. Hist. Bohem. fol.* 94. El. Reusnerus in *Basilic. geneal. in stirp. Sclav. in stemm. Princip. & Reg. Bohem.* Pontanus à Braitenberg. in *Bohem. pia lib. 2. fol.* 21.

24. An-

24. Anno MCLVII. Imperator Fridericus in Poloniam mouet. Vladislaus Rex inferioris Poloniæ, Dux Cracouiæ & Sandomiriæ, gener quondam Heinrici V. Imper. pulsus iamdudum erat à Boleslao Poloniæ vsurpatore, hunc in Poloniam recipi volebat Imperator, & annuum tributum solui. Quum neutrum fieret, eò contra Bolislaum tanquam pacis publicæ turbatorem, & Reipublicæ hostem proficiscitur, comitante Vladislao Bohemiæ Duce, more Principum Imperii imperator milites adducente.

Radeuicus *lib.1.cap.1.& seqq.* Ioachim. Curæus in *Annal.Siles.anno* 1158.*fol.* 54. Spangenberg. in *Chron.Saxon.cap.*225. Caluisius in *Chronolog. anno* 1157. Hagecius in *Chron. Bohem.par.1.anno* 1158. Reusnerus in *Isagog.hist.anno* 1157.*fol.*439.

23. Anno MCLVIII. Vladislaus, Dux Bohemiæ, & Daniel, Episcopus Pragensis, Cæsarem in expeditionem Longobardicam secuti fidelem ei operam in obsidione Mediolanensi præstiterunt. Vnde Vladislaus præter alia priuilegia etiam Regiam dignitatem meritissimus accepit.

Hagecius in *Chron. Bohem.par.1.anno* 1159. Mutius *lib.*18.*Chron.German.fol.*148. Boregk in *Chronic.Bohem.par.*1.*fol.* Constitution.Imperial.*tom.*3.*anno* 1158.*fol.*335.

24. Anno MCLXII. scribit Dubrauius; *Papiæ Cæsar hiemabat* &c. *delectum rursus per Germaniam & Italiam habet, vt redintegrato bello perfidiosos Mediolanenses quàm acerrimè persequatur: seuocatoque Daniele* (Pragensi Episcopo) *cum eo agit, vt negotium suscipiat, eatq; in Boiemiam ad persuadendum Regi suo, vt vel ipse sociam militiam repetat, vel subsidia se digna in illam suppeditet.* Et mox; *Hanc tandem rationem à Daniele non improbatam Rex secutus est, vt Fridericum filium, adiuncto ei Theobaldo fratre, cum auxiliariis copiis ad Cæsarem proficisci iuberet, ipse curam belli Pannonici in se verteret.* Et fol.102. *Friderico Boiemo inde* (ab expeditione Italica) *amplus variisque cum spoliis domum ad parentem remeante, sed absque Theobaldo & Daniele, quorum alter sua sponte illic substitit cupidine militiæ continuandæ captus: at Danielem Cæsar, quoniam sæpius opera eius vtebatur, à se non est passus abscedere.*

Dubrauius] lib.13.Hist.Bohem.in princ. Hagecius in *Chron.Bohem.par.1. anno* 1126. *& anno seq.* Boregk in *Chron.Bohem.par.*1.*fol.*163.*& fol.*166. Fuit Theobaldus iste Dux Glottavvensis in Bohemia, Vladislai Regis frater, qui in dicta obsidione Mediolani peste exstinctus in Bohemiam reportatus est anno 1163. vt testatur Reusner. in *Genealo.* Boregk *d fol.*166. Dubrauius, Hagecius, *dictis locis.*

25. Anno MCLXXV. Sobieslaus II. Dux Bohemiæ monitus ab Imperatore Friderico auxiliares suas copias sub ductu fratris Vdalrici Ducis in Longobardiam misit ad rebellium superbiam contundendam, Genuensesque Imperio recalcitrantes & ferocientes ad obsequium redigendos.

Hagecius *in Chronic.Bohem.par.1.anno* 1175. Boregk in *Chron.Bohem.par.1.fol.*171. El. Reusnerus in *Basilic.genealog.in stirp.Sclau.in stemmat.Princip. & Reg.Bohem.fol.* 130.

26. Anno MCLXXIX. Fridericus Dux Bohemiæ, euocatus à Friderico Impera-

peratore in expeditionem contra Ciuitates Sueuicas, Tigurum, Lucernam & Vnderwaldiam, inter se tumultuantes, & pacem publicam perturbantes, ipsemet cum numerosis copiis ad exercitum Cæsareum profectus in hac expeditione fidum Cæsari præstitit auxilium.

Hagecius in *Chron. Bohem. par. 1. anno* 1179. Boregk in *Chronic. Bohem. par. 1. fol.* 173 *in fin.*

27. Anno MCLXXXVIII. Fridericus Dux Bohemiæ, & Conradus Marchio Morauiæ, in Comitiis Norimbergæ superiori anno celebratis, consenserant in bellum sacrum Hierosolymitanum à Principibus Imperii decretum. Itaque ab Imperatore Friderico moniti, hoc anno Conradus Marchio cum copiis suis Morauicis Imperatorem in Palæstinam sequitur: cui Dux Fridericus etiam copias Bohemicas committit, vt Imperatori ipsius nomine adducat, iisque simul præsit.

Hagecius *d. part. 1. anno* 1188. *& seq.* Boregk *d. part. 1. fol.* 183.

28. Anno MCXC. Conradus II. Dux Bohemiæ & Otto Marchio Morauiæ vocati ab Imperatore Heinrico VI. Aug. imperatas copias in Italiam duxerunt, vbi Conradus in obsidione ciuitatis Neapoleos peste correptus vitam cum morte commutauit. In qua eadem obsidione obiit etiam paulò post Otto Marchio, relicto filio Vladislao. De Conrado scribit Krantz ius: *Excepit* (Sobieslaum intrusum Ducem) *Conradus, qui Imperatorem toties in Italiam mouentem cum expeditis secutus, quocunque deuocabatur, aderat,* &c.

In obsidione Neapolis] Æn. Syluius in *Hist. Bohem. cap.* 24. Dubrauius in *Hist. Bohem. lib.* 14. *fol.* 114. Hagecius in *Chronic. Bohem. par. 1 fol.* 185. Pontanus à Braitenberg. in *Bohem. pia lib.* 3.

Krantzius] lib. 6. Wandal. cap. 6.

29. Anno MCXCIV. Heinricus VI. Imperator mandauit Heinrico Bohemiæ Duci, eidemque Pragensi, vt aut se in Italiam sequeretur cum idoneis copiis, aut pecuniam pro iis subministraret, aut Lusatos rebelles ad obsequium Imperii reduceret. Quod postremum Dux elegit, Lusatosque domuit. Georg. Bertholdus Pontanus à Braitenberg, Præpositus & Canonicus Pragensis, scribit; *Morauia Henrico se subdidit, exercitumque ad iussum Cæsaris, tanquam Dux Bohemiæ, contra* Wandalos (id est Lusatos inferiores) *Cæsaris rebelles assumpsit.*

Mandat Heinrico] Hagecius in *Chronic. Bohem. anno* 1194. Boregk in *Chronic. Bohem. par.* 1. *fol.* 188.

Pontanus] in Bohem. pia lib. 3 in Heinrico Episcopo Pragens.

30. Anno MCXCIX. Primislaus Ottocarus Bohemiæ Rex fuit in expeditione Philippi II. Imperatoris aduersus Ottonem Brunsuigium Imperii æmulum, & Archiepiscopum Coloniensem eius complicem, Cæsarique bis mille milites in subsidium adduxit.

Godefridus Monachus S. Pantaleonis Coloniens. *in Annal. anno* 1198. Gobelinus Persona

in *Cosinodrom.at.6.cap.2.* Auctor antiquus der Chronica von der hylligen Statt Cölln *in Philippo II. Imp. fol.* 179. Dubrauius *lib.* 15. *Hist. Bohem.* Pontanus à Braitenberg in *Bohem. pia lib.* 2. *fol.* 21. Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1204. Boregk in *Chron. Bohem. par.* 1. *fol.* 194. Matt. Crusius in *Orat. de Irene August. fol.* 19. Caluisius in *Chronolog. anno* 1199.

31. Anno MCCIII. idem Primislaus Rex & Suatoplucus Morauiæ Marchio ipsius frater, à Philippo ad Ottonem IV. Imperatorem deficiunt, eidemque quatuordecim millia militum in Thuringiam ad persequendum Philippum adducunt.

Idem Godefridus in *Annal. anno* 1203. Hagecius in *d. Chron. anno* 1205. Boregk *fol.* 196. Spangenberg. in *Chron. Saxon.* Caluisius in *Chronol. anno* 1203.

32. Anno MCCIX. idem Rex Philippi Cæsaris, Domini sui, necem vindicaturus vnà cum dicti Cæsaris agnatis proximis Sueuiæ Ducibus, Ottonis Wittelspachii parricidæ regionem ingressus, eo pulso & in Apuliam fugiente, totam occupauit.

Auctor *Chronicæ Coloniens. in Philippo II. Imp. fol.* 181.

33. Anno eodem scribit Dubrauius de Comitiis Bambergensibus ab Ottone IV. imp. celebratis; *Actum de expeditione in Italiam facienda, Corona Cæsarea sumenda gratia, plerisque Principibus nomina in illam sua dantibus. At Rex* (Bohemiæ Primislaus Ottocarus) *trecentos viros equosque cataphractos se missurum Cæsari spospondit, & ad tempus præstitit.*

Dubrauius] *lib.* 15. *Hist. Bohem. fol.* 120. Boregk in *Chron. Bohem.*

34. Anno MCCX. Ottonem IV. Imperatorem in expeditione Romana secuti sunt cum suis pariter & Regis Primislai Ottocari copiis Suatoplucus Marchio Morauiæ, Episcopus Pragensis, & Episcopus Olomucensis.

Krantzius *lib.* 7. *Saxon. cap.* 30. Dubrauius *d. lib.* 15.

35. Anno MCCXII. idem Primislaus Rex Bohemiæ, deserto Ottone Imperatore, adhæsit Friderico II. Cæsari & Siciliæ Regi, cui & auxilia subministrauit.

Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1212.

36. Anno MCCXXVIII. fertur Marchio Morauiæ ad eundem Fridericum II. Imp. in expeditione Saracenica seu bello sacro, copias Bohemicas & Morauicas suo & Regis Primislai nomine in Palæstinam adduxisse.

Mutius] *lib.* 20. *Chronic. German. fol.* 178.

37. Anno MCCXXXVI. de eiusdem Friderici II. Imperatoris expeditione in Austriam contra Fridericum Ducem rebellem & prædonum receptatorem edicta, scribit Godefridus Coloniensis; *Imperator ducens exercitum contra Longobardos, commisit Regi Boiemorum* (Wenceslao) *& Duci Bauariæ, & quibusdam Episcopis, terram Ducis Austriæ expugnandam, propter multiplices excessus & facinora, quibus idem Dux fama publica laborabat. Qui totam Austriam deuastauerunt, & Impera-*

peratori subiugauerunt. Et Mutius; *Boemiæ Rex & Dux Bauariæ inuaserunt hostiliter Austriam, consensu & iussu Imperatoris. Nam Dux Austriacus fouebat illos pradones* &c.

Godefridus] in Annalib. anno 1236.

Mutius] lib. 10. de Gest. German. fol. 184. Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1236. Boregk in *Chron. Bohem. par. 1. fol. 209. in fi.* Mart. Crusius in *Annal. Sueuiæ anno* 1236. Caluisius in *Chronolog. anno eod.* Auentinus *lib. 7. Annal. Boior. fol.* 534.

38. Anno MCCXXXVII. scribit Henricus Stero Altahensis de expeditione eiusdem Cæsaris in Austriam; *Habens secum Principes Imperij, videlicet* Wencez-*laum Regem Bohemorum, Berchtoldum Patriarcham Aquileiensem, Seifridum Moguntinum* &c.

Stero] in Chronic. Augustens. anno 1237.

39. Anno MCCLV. Abrah. Bzouius Polonus, ordinis Prædicatorum Theologus; *Premislaus Ottocarus Rex Boemorum, Marchiones Brandenburgensis & Morauia, Episcopi Pragensis, Olomucensis, & Varmiensis, à* Wilhelmo *Romanorum Rege exciti, ordini Theutonico in Borussia suppetias ferunt contra Mendocum Regem Lituanorum: ibidemque in signum victoriæ, & memoriam rei benè gestæ duas arces ædificant, Künigsbergam seu Regium montem à Rege; & Brunsbergam seu Brunonis montem, à Brunone Episcopo Olomucensi ex Comitibus Schawenburgensibus* &c. *appellatas.*

Bzouius] in Annal. Ecclesiast. Cardin. Baronio succenturiatis *tom. 13. anno* 1255. *n.* 10. Cromerus *Rer. Polon. lib. 9. fol. 156. col. 2. in fin.* Neugebaur *lib. 3. Hist. Polon. fol.* 150.

40. Anno MCCCXIII. Ioannes Rex Boemiæ cum cæteris Imperii Principibus vocatus à Patre Heinrico VII. Imperatore bellum in Italia gerente, collegit grandem exercitum, vt eum in Italiam duceret Imperatori auxiliarem.

Hagecius in *Chron. Bohem. part. 1. anno* 1313. Boregk in *Chron. Bohem. par. 1. fol.* 183.

41. Anno MCCCXIX. idem Ioannes Rex monitus & vocatus à Ludouico IV. Imperatore Bauaro potentes ei copias ex Bohemia & Morauia collectas in auxilium submisit aduersus Fridericum Austriacum Imperii æmulum; castraque Cæsaris ipsemet secutus fidum ei nauauit obsequium.

Ioannes Rex] Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1316. *& anno* 1319.

Ipsemet secutus] Henricus Rebdorffens. in *Annal. anno* 1322. Ioannes Abbas Aulæ Regiæ in *Chronic. part. 2. cap. 11. anno* 1322. Carion *lib. 3. Chronic. in Ludouico IV. Imp.*

42. Anno MCCCXXII. scribit Henricus, Rebdorffensis Monachus, de Friderico Austriaco Ludouici IV. Imperatoris æmulo, ex captiuitate dimisso: *Post dimissionem non multo tempore se Regem, sicut ante, scripsit Fridericus, & immemor gratiæ sibi factæ, se contra Ludouicum iteratò erexit. Vnde Ioannes Rex Boemiæ terram suam, videlicet Austriam, cum magna potentia intrauit, & sibi grania damna in castris, munitionibus & aliis intulit.*

Rebdorffens.] in d. Annal. anno 1322.

43. Æneas Syluius ad Imperatorem Fridericum III. Aug. & Principes Imperii scribit de bello in Borussiam decreto pro Ordine Teuthonico contra rebelles Prutenos; *Aut seruentur hic induciæ, sicut in cæteris Germaniæ limitibus, aut si hoc durum Religioni videtur, finite Fratres Religiosos cum Saxonibus, Bohemis, & aliis, quos possunt allicere, suam prouinciam vindicare.* Et de Bohemiæ Regis subsidio contra Turcas; *Quæ sit mens Inclyti Ladislai Regis Vngariæ & Bohemiæ, ex suis Oratoribus audietis.*

Syluius] in orat. de Constantinopolit. clade & bell. contra Turc. congreg. habita ad Imp. & Ordines Imperii in Comit. Francofordian.

44. Anno MCCCCLXII. refert Matthæus Mareschalcus de Bappenheim: *Tempore autumni Serenißimus Imperator Fridericus in castro Viennensi obsessus est à ciuibus Viennensibus, iuuante eos Alberto Duce Austriæ fratre prænominati Cæsaris. Demum præfatus Imperator Serenissimus liberatus est per Regem Boemiæ.*

Bappenheim] in Chronic. Elvvangens. anno 1462.

45. Denique anno MDXLVI. de expeditione Caroli V. Imp. & Ferdinandi I. Cæsaris contra Electorem Saxonicum, Confœderatorum Schmalkaldicorum Primicerium, scribit Sleidanus; *Bohemi militabant quidem Ferdinando Regi, sed admodum inuiti, propter antiquum fædus, quo Domui Saxonicæ coniuncti sunt: deinde quod non necessarium bellum esse dicerent, & quod Electori pleriq; putarent iniuriam fieri. Ferdinandus autem peruicit, & ex Pannoniis atq; Silesia milites euocauit, vt illos vel nolentes cogeret. Conductis ergo copiis, quum iam finibus egrederentur, Sebastianus Weittemullius, ductor exercitus, missis literis bellum Saxoniæ Ducis populo, denunciat, quod superioribus annis ipsorum Princeps Collegium Dobrilugum occuparit: quod Cæsari nuper atq; sociis fidem renunciarit, violato fædere, quod cum Domo Saxonica Bohemis intercedat: & quanquam nihil opus fuerit vlla denunciatione, propterea quòd ille sit à Cæsare proscriptus, tamen ne quid prætermissum esse videatur, voluisse hoc pro sui muneris ratione significare.* Et posteà; *Hortatur* (Ferdinandus Rex) *vt arma capiant, quod sint beneficiarij Cæsaris.*

Sleidanus] Commentarior. de stat. relig. & Reipubl. lib. 18. anno 1546.

46. Et quamquam Bohemi exciperent sua priuilegia, quibus cautum sit, ne teneantur extra Regnum in militiam proficisci, tamen à Cæsare moniti, quòd intra Imperii limites constituti ipsum Imperium aduersus eos, qui illud hostiliter turbare seu inuadere moliũtur, pro viribus defendere ac tueri obligentur, à prætensione sua desistentes exercitum Cæsareum in Saxoniam comitati sunt. Quod ipsum præstare Silesios coegit Rex Iohannes, quum idem priuilegium allegarent, ne cogerentur militatum in Poloniam proficisci.

Bohemi excip.] Sleidan. d. loco.

Silesios] Carolus IV. Imp. in *Commentar. de Vita sua fol.* 105. Et est communis Doctorum opinio, quod vasalli & subditi teneantur Dominum suum sequi, etiamsi procul à patria

tria sit belligerandum, modo bellum aut prœlium suscipiatur pro vita, honore, & rebus Domini vel conseruandis vel recuperandis; Aluarottus in *c.1. in pr. quib. mod. feud. amitt. n.11.* Sonsbeckius in *tract. de Feud. par.11. num.44.* Schenck Baro à Tautenberg. in *Comment. ad cap.1. Quib. mod. feud. amit.* Afflict. in *d. cap.1. num.10.* Schneidewin. *de Feud. part.5 numer.94. vers. nisi Dominus haber.* Rosenthal. *de Feud. cap.8. conclus.24. in fin.* Andr. Kohl in *tract. de seruit. feudal. part.2. num.45. & part.4. num.61.*

Caput XV.

DE EXPEDITIONE ROMANA, AD QVAM BOHEMI, Morauí atque Silesii tenentur. Eius taxatio aut in milite consistit, aut in parata pecunia. Discrimen Pontificii & Imperii. Papa extra patrimonium S. Petri non habet secularem iurisdictionem, sed Imperator.



ORDINARIA expeditio est illa, quam *Romanam* vocant, **Römerzug/Romfahrt/** &c. quæ omnibus ac singulis Imperii nostri Statibus immediatis sub certo, determinato & constituto subsidio, post translatum à Græcis ad Germanos Imperium Romanum, ab electis Romanorum Regibus, Romam pro consecratione & coronatione profecturis, imperabatur. Solemnis namque & p: æpotens comitatus decebat eum, qui in Dominum Mundi seu vniuersi Orbis terrarum inaugurandus & consecrandus ibat, vt quam potestatem in spiritualibus obtinet Papa Romanus, cuius vniuersale sacrum Regnum triplex corona denotat, eandem Imperator Romanus in sæcularibus consequeretur, qui Aquisgrani tantum in Regem Germaniarum & Galliarum; Mediolani verò in Regem Italiæ inungebatur. Ad decus ergo & honorem non electi modo Imperatoris, sed & ipsorum Regum ac Principum Germaniæ magnæ spectabat, vt quanta fieri poterat maxima splendoris ac potentiæ pompa Imperatorius ingressus in vrbem Romam Orbis Dominam fieret, festumque sacrosanctæ inaugurationis concelebraretur: quippe in dictorum Regum ac Principum arbitrio erat, vt non Germanicis sociisque & coniunctis Regnis solum, sed etiam vniuerso generi hominum mortalium consulerent atque prouiderent, in eligendo summo & vniuersali Monarcha, qui foret Aduocatus & defensor tam vniuersalis Ecclesiæ Catholicæ, quàm singularum gentium, & quorumcumque hominum oppressorum & opis indigorum, vt quod Summus Pontifex non valet nec potest efficere per censuram Ecclesiasticam, hoc summus Imperator impetret per vim armatam. *Res enim aliter tutæ esse non possunt*, inquit S. Leo I. Papa, *nisi quæ ad diuinam confessionem pertinent, & Regia & Sacerdotalis defendat auctoritas.* Et iterum ad Leo-

nem Imperatorem: *Cùm enim clementiam tuam Dominus tanta sacramenti sui illuminatione ditauerit, debes incunctanter aduertere*, Regiam *potestatem tibi non solum ad Mundi regimen, sed maximè ad Ecclesiæ præsidium esse collatam, vt ausus nefarios comprimendo, & quæ bene sunt statuta defendas, & veram pacem his, quæ sunt turbata, restituas.*

Triplex corona] quæ hinc **Regnum** vocatur, vt docet Carolus Paschalius in *lib. de Coronis*, Freherus in *Comment. ad Donat. Constantini fol. 68.* Iohannes Stephanus Durantius in *tract. de Ritib. Catholic. Eccles.* Guerrerius in *Thesaur. Christian. relig.* Regnum, inquam, nō temporale, vt nonnulli opinantur, sed spirituale, *c. duo sunt, & cap. si Imperator, 96. dist. c. licet ex suscepto, & cap. ea transmissa, Ext. de for. compet.* quod habet in tribus Mundi partibus, Europa, Asia & Africa, tanquam Vicarius illius, cuius est terra & plenitudo eius, *cap. tua nobis 26. Ext. de decim. & 9. q. 3. c. cuncta per mundum.* Nam temporale mundi regimen commissum est Imperatori, *c. solicitæ 6. Ext. de maior. & obed.* Vetus vocabul. iur. *in verb. Papa.* Et hæc est communior tam Canonistarum, quàm Legistarum, opinio: quanquam infideles, vt Turci & Persæ, secus sentiant; quorum illi Papam vocant **Rumbeg**, id est, Romanorum Principem vel Dominum, isti verò **Rumschach**, id est, Romanorum Regem, vt tradit Leunclauius *Histor. Musulman. Turc. lib. 16. & in Onomast. alt. seu interpret. var. vocabul. in Rum-beg, & in Rum-schach.* Quod quidem, si de vrbis Romæ dominio & patrimonio S. Petri intelligatur, verum est: sin de ipso Imperio Romano, non item: Peucerus *lib. 5. Chronic. par. vlt. fol. 19.* Guil. Barclaius in *tract. de Potest. Papæ.* Otto Melander in *Iocoser. part. 1. cap. 27.* Roger. Widrigthonus in *Apolog. pro iuram. fidel.* quia extra patrimonium S. Petri Papa non habet sæcularem iurisdictionem, sed spiritualem duntaxat; Bellarminus *lib. 5. de Pontif. Rom. cap. 1. & seqq.* Gregorius de Valentia *tom. 4. quæst. 22. punct. 6.* Franc. Suaretz in *Defens. fidei Cathol. contra Regem Angliæ.* Benedict. Pererius *Comment. in Daniel. cap. 8.* Alphons. Moditius in *Dubitation. & resolution. partium iur. scripti lib. 2. §. Principum placita. dubitat. 192. num. vlt.* Matthias Scholasticus *lib. 1. de Vero Christian. Princip. cap. 13. vers. quod sanctissimum Dei consilium*, &c. Rosenthal *de Feud. cap. 10. num. 57. & cap. 7. q. 19. num. 10. & in lit. m.* Valentin. Cæsarius Austriac. in *Fide Bohemo-Palat. fol. 57. in fin.* Siquidem mundi dominatio Imperatori tribuitur; *Nouell. 105. cap. 2. in fin.* Bocerus *de Regal. cap. 2. n. 102.* Bornitius in *tractat. de Maiest. politic. cap. 7.* Ferdinand. Vasquius *lib. 1. Illustr. quæst. cap. 10. & seqq.* Christ. Matthias *lib. 3. System. polit. exercit. 2. sect. 6.* qui in temporalibus superiorem mortalem agnoscit nullum, vt suprà *cap. 9. num. 11.* & infrà *lib. 3. cap. 13. num. 7.* demonstramus.

Summus Pontifex non valet, &c.] B. Isidorus Hispalens. *lib. 3. de summ. bon. cap. 53.* vbi Garsias Loaisa in *Not.* Gratianus *23. q. 5. cap. 19.* Burchardus Wormatiens. *lib. 15. Decret. cap. 43.* Yuo Carnotens. *part. 16. Decret. c. 44.* Concil. Parisiens. sub Ludouic. & Lothar. Impp. *lib. 1. cap. 2.* & Aquisgranens. *par. 3. cap. 2.*

Leo I. Papa] in Epist. ad Pulcheriam Augustam.

Ad Leonem Imp.] in Epist. 75.

2. Inter cæteros autem S. Imperii Principes, qui electum Romanorum Regem comitari debeant, etiam Hungariæ & Poloniæ Reges memorantur. Et de Pannonio quidem alibi tractamus; nec alio titulo fretus Serenissimus Transsyluaniæ Princeps Gabriel Bethlenus, ius eligendi Romanorum Impera-

Imperatorem Regno Hungariæ à Confœderatis Germaniæ Principibus nuper reposcebat, quàm isto ántiquo, de quo in historiarum monumentis proditum legitur.

Gabriel Bethlenus] Videatur *Cancellaria secreta Anhaltina*, incerto interprete, id est, Anhaltische geheime Canzeley/ cuius auctorem Nobilissimus Volradus à Plessen, Consiliarius Palatinus (vt quidem ab Herciniano appellatur) scribit esse Magnificum Dominum Wilhelmum Iocherum IC. & Cōsiliarium Bauaricum, siue Doctorem Leickhardum: negat autem idem Fabius Hercinianus. Et poterat sanè Palatinus, qui duplex officium gerit, Archipalatini & Archidapiferi, alterum Pannonio resignare, nisi contradictorem haberet Bauarum, cui officium Archidapiferiæ antiquitus competebat, iure primogenituræ in Palatinum illatum, vt infrà dicemus.

Ius elig. Regno Hung.] Pannoniæ Principibus ius eligendi quondam competiisse, testantur Güntherus *in Ligurin.* Donatus Bossius Mediolanens. in *Chronolog. anno* 1004. Matthæus Palmerius in *Chron. anno eod.* negantibus licet Schardio & Gewoldo. Sanè Petrum Hungariæ Regem fuisse à quibusdam Principibus, Benedicto IX. Papa instigante & confirmante, in Imperatorem electum, & Heinrico III. Salici filio pro æmulo oppositum, auctor est Benno Cardinal. *lib. 2. de Vit. & gest. Hiltebrandi Papæ.* Et de Ottone I. Imp. scribit Rudolph. Gualtherus *Serm. 2 de Antichrist. fol.* 29. Ist er gen Rom kommen/ von dem Bapst Ioanne krönt/ vnd mit dem Titel deß Keyserthumbs/ deß Tütschenlands vnd Vngern begabet worden. Et Hungaria hodieque sub Natione Germanica cōprehenditur, sicuti Ordines Hungariæ iuris Germanici esse Sigismundus Imp. non semel respondit.

3. De Poloniæ Rege minor est dubitatio. Et inter conditiones pacis, quibus Boleslaus Bohemiæ Dux in gratiam fuit à Friderico I. Imper. receptus, etiam istæc legitur, vt Imperatori proficiscenti ad bellum Italicum, suo sumptu mittat in auxilium trecentos cataphractos equites, &c.

Ioach. Curæus in *Annal. Siles. anno* 1158. *fol.* 54. Ioan. Herburtus de Fulstin Regius Poloniæ Consiliar. *lib. 5. Hist. Polon. c. 6.* Salom. Neugebaur *lib. 3. Hist. Polon. fol.* 105. Cromer. *lib. 6. Rer. Polon. fol.* 102. *col. 2.* Matth. à Michou in *Chron. Reg. Polon. lib. 3. c. 19.* Caluis. in *Chronolog. anno* 1157. Lotharii quoq; Saxonis Imper. expeditionē Romanam pecunia iuuisse militum loco perhibetur; Dubrau. *lib. 11. Chron. Bohem fol.* 88. idem Michouius *cap.* 15. Quid ergo est, quod Poloni scribunt, Ottonem III. Imperatorem, quum Boleslaum III. Poloniæ Ducem, Regē anno 1001. Gnesnæ crearet, *socium & amicum eum Romani Imperii appellasse, à tributo & omni iurisdictione Imperatorū immunē?* nisi si annuū tributum remisisse intelligamus, reseruato in signum superioritatis expeditionali isto trecentorum cataphractorum subsidio. Iodoc. Ludou. Decius *lib. 1. de Vetust. Polon.* idem Herburtus *lib. 2. Hist. Polon. cap.* 4. Matth. à Michou in *Chron. Reg. Polon lib. 2. cap.* 4. Cromerus *Rer. Polon. lib.* 3. Neugebaur *lib. 3 fol.* 53. Wenceslaus Cæsar, Caroli IV. Imper. filius, tractabat cum Vladislao Iagellone Poloniæ & Lituaniæ Rege, vt ei Silesiam in feudum concederet; Polonus Cæsari vicissim cum quadringentis hastatis equitibus, si quando res ita posceret, præstò esset, idem Neugebaur *lib. 5. fol.* 243.

4. At illi quidem duo hodie ab obseruantia ista recesserunt, vt & Rex Danorum, cui Lotharius II. Imperator officium Archimarescalli cum Regno,

gno Venedorum contulerat. Solus Bohemiæ Rex, fidei & obsequii constantia Septemuirale officium promeruit, eoque nomine Imperio nostro nexus vadatusque permansit. Qua de re exstat Constitutio Friderici II. Imperatoris, quæ sic habet: *Quod si nos, vel successores nostros, Romæ coronari contigerit, ipsius* Regis *Ottocari, vel successorum suorum relinquimus arbitrio, vtrum ipsi trecentos armatos transmittant, vel trecentas marcas persoluant.* In antiquis Germanorum legibus, de Iure Cæsareo, Regio, feudali & nationali inscriptis, legitur in hunc modum: **Wann die Teutschen ein Künig wehlen/ vnd der zu Rom nach der weyhe fehrt/ die Fürsten sind schuldig mit jhm zu fahren/ die jhn erkoren haben zu einem Künig. Das ist der Bischoff von Mentz/ vnd der von Tryer/ der von Cöllen/ der Pfaltzgraffe bey dem Rheyne/ vnd der Hertzog von Sachsen/ der Marggraff von Brandenburg/ der Hertzog von Beyern/ der Künig von Böhmen/ ob er ein Teutscher mann ist:** id est, vt habet textus Iuris Feudalis Saxonici; *Electus Rex à Theutonicis, cùm* Romam *proficiscitur consecrari, isti Principes procedere tenentur astricti, qui primi sunt in Electione ipsius, scilicet Moguntinensis, Treuirensis & Coloniensis Archiepiscopi; Palatinus* Rhenensis, *Dux Saxoniæ, Marchio Brandenburgensis, Dux Bauariæ &* Rex *Bohemiæ, si sit Theutonicus.*

Officium Archimareschalli] Krantzius *lib.6.Saxon.cap.4.* vbi Cisnerus in *Notis marginalib.* Iohan. Pomarius in *Chronic.Saxon.tit.* **Sigeberg.** *fol.117.* Bodinus *lib.1.de Republ.cap.10.* Barthol. Volckmarus in *Synops.de iur.Princip.cap.12.num.15.*

Constitutio Friderici II.] apud Ioan.Bapt.Eysen. in *Deduct.Bohemic.* **in Beylagen** *num.16.* & Germanicè versa apud Hageciun in *Chron. Bohem.par.1.anno 1212.* Georg.Beatum **in der Beheimischen Chronick** in Primislao I. Fol.36. & **in Reichs Satzungen** *part.1.*

De iure Cæsareo, Regio, &c.] **in Keyserlichen vnd Küniglichen Land- vnd Lehenrecht/** *part.2. tit.8.§.5.* In iure tamen Feudali Saxon.*cap.4.* vnde locus iste petitus est, Rex Bohemiæ omittitur.

5. Ex hac Imperiali ordinatione antiqua, Vladislaus Rex Bohemiæ comitatus esse perhibetur Heinricum IV. Imperatorem, proficiscentem Romam pro inauguratione, cum trecentis equitibus cataphractis.

Trecent.equit.] Anton. Bonfinius *Rer. Vngaric. decad.2.lib.5. anno 1114.fol.247.* Freherus in *Not.ad Pet.de Andlaw lib.2.cap.2.* Ioach.Cluten. in *Syllog.Rer.quotidian. conclus.24.lit.e.* Conradus & Benedictus Carpzouii in *tract.de Regalib.cap.2.reg.16.*

6. Anno MCXII. scribit Cosmas, Pragensis Episcopus: *Regum antiquorum iuxta statutum, Regis Henrici V. ad nutum, Dux* W*ladislaus nepotem suum Breciclai filium & æquiuocum, cum armata trecentis clypeis legione misit* Romam. *Sed quoniam iam Rex* (Romanorum) *longè antea præcesserat, prædictus puer cum suis transiens Bauariæ alpes, inuenit* Regem *in vrbe Verona: in Augusto autem mense intrauit* Rex *Romam, in ingenti multitudine diuersarum nationum atque linguarum, accepturus Imperiales fasces iuxta morem Regum.*

Cosmas] in Chronic. Bohem. lib.3. anno 1112. Æneas Syluius in *Histor.Bohem. cap.24.* vbi

pro

pro *trecentis clypeis*, habet, *trecentis galeatis equitibus*, id est, cataphractis, Kürissier/ vt interpretatur Dubrauius *lib.10.Histor. Bohem.fol.*79. & Hagecius in *Hist.Bohem.par.1.anno* 1112. Elias Reusnerus in *Basilic.genealog. in stirp. Sclau. in Stemmat. Princip. & Reg.Bohem.fol.*129. Boregk in *Chron. Bohem.part.1.fol.*127. Pontanus à Braitenberg in *Bohem. pia lib.2.fol.*20. Gewoldus in *Comment.de S.Rom.Imp.Septemuir.cap.9.n.4.fol.*158.

7. Anno MCXXXII. scribit Dubrauius, Episcopus Olomucensis: *Instruebat Cæsar* (Lotharius II.) *in Italiam profectionem, rogatu Innocentii* Romani *Pontificis, à quo Imperialem acciperet coronam. Sobieslaus trecentos illi armatos equites, duce Iaromiro Boriuorii filio, misit.* Et posteà: *Polonus are, Boiemus autem milite Cæsaris expeditionem* (Romanam) *fecère expeditiorem.*

Dubrauius] *lib.11.Histor.Bohem.fol.*87. Hagecius *d.part.1.anno* 1132. Reusnerus *ibid.fol.*139. & *fol.*140.*in pr.* Boregk *d.part.1.fol.*140.

Et posteà] d.lib.11.fol.88.

8. Anno MCLV. dicitur Vladislaus Dux Bohemiæ Friderico I. Imperatori in Italiam ad diadema suscipiendum profecturo auxilia decreuisse ter centum equitum cataphractorum.

Elias Reusnerus in *Basilic.geneal.in stirp:Sclauic.in stemm.Princip.& Reg. Bohem.fol.*140.

9. Anno MCCIX. fertur Primislaus Ottocarus Rex Bohemiæ, Ottoni IV. Imperatori Romam proficiscenti trecentos galeatos equites expeditos in debitum subsidium misisse.

Dubrauius *lib* 15.*Histor.Bohem.fol.*120. Boregk in *Chronic.Bohem.par.1.fol.*198.

10. Anno MCCXII. Fridericus II. Imperator Basileæ in Comitiis constituit: *Quod si nos, vel successores nostros, Romæ coronari contigerit, ipsius prædicti* Regis *Ottocari vel successorum suorum relinquimus arbitrio, vtrum ipsi trecentos armatos transmittant, vel trecentas marchas persoluant.*

Fridericus II.] in Constitut.*super immunit.Exempt.& elect.Regis & Regni Bohem.* apud Iohan. Bapt.Eysen in *Deduct.Bohem.*in Beylagen/*num.*16. Hagecium in *Chron.Bohem.par.1.anno* 1212. Georg.Beatum in *Chron.Bohem.fol.*36.

11. Anno MCCLXXVII. scribit Colmariensis Monachus Dominicanus; *Principes autem Reges* (Imperator Rudolphus I. & Rex Ottocarus) *sub his conditionibus concordabantur: vt regalia sua Rex Bohemiæ, sicut decet, ab Imperatore recipere, & trecentos milites cum equis phaleratis in exercitu Imperatoris ducere, quando vellet, debeat.*

Colmariens.] in Annalib.part.2.fol.44.

12. Sed antiqui huius subsidii medietatē Fridericus III. Imperator Georgio Bohemiæ Regi haud scio qua de caussa remisit, in Priuilegio eidem Regi & Regno Bohemiæ concesso in Noua ciuitate Austriæ anno MCCCCLXII. hunc ad modum sanciens; *Vt dum Rex Romanorum, aut Imperator futurus pro tempore existens, pro suscipiendis Imperialibus infulis in vrbem* Romanam *proficisceretur, Rex Bohemiæ non teneatur inantea eidem dare & mittere, nisi centum quinquaginta armatos,*

aut marchas argenti totidem, quamuis superiori tempore trecentos armatos dare, aut tot argenti marchas dare fuerit astrictus. Verùm prudentioribus videtur hanc indulgentiam, ceu rem inter alios actam, hoc est, priuatim inter Imperatorem ac Regem transactam, non posse S. Imperio præiudicare, quod nec ipsi Bohemi diffitentur, qui vltrò ad ius & antiquam illam consuetudinẽ prouocant, pactumque istud nouum publicitus improbare non verentur.

In priuilegio] quod producit Ioh. Bapt. Eysen in *Deduct. Bohemic.* in Beylagen/*num.* 20.
Nec ipsi Bohemi diff.] vt testatur idem Doctor Eysen in *d. Deduct.*

13. Quod si ita est, quis dubitabit, quin antiquum illud Romanæ expeditionis subsidium adhuc in vigore suo sartum tectum remaneat? & Rex Bohemiæ etiamnum hodie electo Romanorum Regi, Romam pro sacra vnctione proficiscenti teneatur præstare, officiumque suum in persona seruire? quum Vladislaus Rex, Georgii successor, nec ab eo ipso Friderico III. Imperatore, nec à Maximiliano I. Rege Romanorum, & cæteris Imperii Electoribus impetrare vllis precibus aut minis potuerit, vt sibi successoribusque suis Bohemiæ Regibus permitteretur eius subsidii & personalis ministerii loco octingentos Ducatos exsoluere.

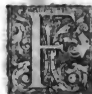
Vladislaus] Hartmann. Maurus IC. *de Coronat. Caroli V. Imp. apud Aquisgran. facta anno* 1519. Freher. in *Not. ad Pet. de Andlaw lib.* 2. *cap.* 2. Cluten in *d. Syllog. rerum quot. concl.* 24. *lit. e.* Daniel Otto in *Differtat. Iuridico-polit. de iur. publ. Imp. Roman. cap.* 10. *fol.* 252. Bertramus *de Comit. Imper. conclus.* 31. Buxtorffius in *Differt. ad Aur. Bull. conclus.* 18. Dominic. Arumæus *Discurs.* 4. *ad Aur. Bull. conclus.* 18. Ant. Vischerus in *Discurs. de Elect. Regis & Imp. Roman. conclus.* 10. *num.* 44. *q.* 2. *rat.* 5. *& rat.* 12.

14. Et iure nouissimo constitutum est, vt Rex Bohemiæ in expeditionem Romanam mittere pro subsidio ordinario quadringentos equites & sexcentos pedites obligatus sit, nulla ratione habita inualidæ illius & detrimentosæ gratiæ seu indulgentiæ siue remissionis, quæ hoc ipso ab Imperatore & Ordinibus Imperii tacitè quodammodo reuocata, cassata & irrita facta videtur.

Caput XVI.

REX BOHEMIÆ CONTRIBVTIONIBVS IMPERII extraordinariis etiamnum hodie obnoxius manet, nec ab iis vllo vnquã tempore fuit exemptus. Ad eas colligendas, si quando in generalibus Imperii Comitiis decernuntur & imperantur, Bohemi, Moraui, Silesii, Lusati, Egrani atque Elenbogiani & olim obligabantur, & hodie tenentur. An maiora vota in illis obtineant.

FALLVN-


ALLVNTVR enim & oppidò fallunt, qui non dubitant aſſerere, Regem Bohemiæ, Magnum Ducem Sileſiæ, Marchionem Morauiæ, &c. eſſe liberum & immunem ab omnibus Imperii noſtri oneribus, nec contributionibus aut collectis vllis obnoxium, nõ operas Imperio voluntariasque collationes præſtare, neque gratuita ſubſidia ferre. Hæc enim ſunt eorum verba, quorum primus auctor, quantum indagare potui, Hartmannus Maurus, IC. & Conſiliarius Electoralis Colonienſis, exſtitit: nam antiquiorem huius opinionis adſtructorem non puto reperiri. Nec ſectatores inuenit, niſi eos, qui in vmbris Academicis adhuc ſtudentes amant eiuſcemodi θέσεις ληκυθίζειν, hoc eſt, doctrinaliter tantum, non iuridicè, vt ſcholaſtici loquuntur, tales quæſtiones proponere: quorum nunc plerique in luce verſantes non ambigo quin melius informati ſaniorem ſententiam amplectantur. Neque eos mouere debet Hartmanni Mauri auctoritas, quippe qui anno ſequenti 1521. in Comitiis Wormatienſibus cum Electore ſuo conſtitutus in alia omnia tranſiiſſe videtur, quum ſuffragio ſuo Electorem Bohemiæ taxandum & Matriculæ inferendum cenſuerit. Nactus eſt quidem Maurus duos ſummos adſtipulatores, Dubrauium & Freherum: ſed iſte poſterior, vt fuerit Conſiliarius Electoralis Palatinus, magis tamen cognitam habuit veterem Reipublicæ noſtræ formam, quàm præſentem Imperii ſtatum: ille verò verba fundit pro conditione ſua, tanquam Epiſcopus & Princeps Regni Bohemiæ, cuius Ordines ſeſe liberos & exemptos gloriantur ſine Prætoris auctoritate.

Maurus] In libro de Coronat. Caroli V. Cæſat. apud Aquiſgran. facta anno 1520. *cap. Quo apparatu.*

Sectatores] Gerlac. Buxtorffius in *Diſſert. ad Aur. Bull. cap. 8. lit. c.* Ioach. Cluten in *Syllog. rer. quotidian. cap. 24 lit. e.* Daniel Otto in *Diſſertat. Iuridico-polit. de iure publ. Imper. Rom. cap. 10. fol. 257.* Bernhard. Bertramus Quedlinburgenſ. in *Diſſert. de Comitiis Imper. memb. 3. concl. 31.* Quirinus Cubachius *lib. 2. Iuriſprudent. Germano-publ. cap. 6. num. 28.* Ioan. Wolfgangus Aur. Langenzennenſ. Francus in *Diſſert. Iuridico-polit. de iur. monetar. cap. 4. num. 17.* Henric. Chriſtoph. à Griesheim in *Diſſertation. de S. Romano-German. Imper. & hodiern. eius ſtat. diſſert. 1. concluſ. 56.* Benedict. Carpzouius in *Diſſert. de Capitulat. Cæſar. ſiue de leg. Reg. German. cap. 5. num. 9.*

Ducem Sileſiæ] Nicol. Henelius IC. in *Sileſiograph. cap. 7.*

Dubrauium] lib. 19. Hiſtor. Bohem. fol. 151.

Freherum] in Not. ad Per. de Andlaw lib. 2. cap. 2.

2. Eſt quidem ita; poſt depoſitionem Wenceſlai Cæſaris & Huſſitarum ſecta per illius conniuentiam ac tolerantiam ingraueſcente, cœperunt Bohemi ac Moraui non modo Romanam Eccleſiam, ſed ipſum etiam Imperium, & ſummos vtriuſque Præſides, parum comiter obſeruare, bannum

Ecclesiæ, & Imperii proscriptionem non facientes vnius flocci. Quamobrem bello petiti quum multis victoriis & successibus prosperarentur, externos etiam Reges ex Polonia in contemptum Imperii accerserent, ausi sunt contra stimulum calcitrare, & non modo onera ipsis antiquitus imposita excutere, sed operas etiam gratuitas refutare. Ex quo tempore Bohemi ac Moraui vt Calicem à Romana Ecclesia, ita exemptionem quoque ab Imperio Romano sese gladio conquisiuisse gloriantes, licet pace conciliata in gratiam essent recepti, quia tamen pro semi-hæreticis & semi-rebellibus adhuc habebantur, vt cum Ecclesiæ Romanæ gremio, ita etiam cum Imperii nostri corpore redintegrari in pristinam soliditatem non potuerunt. Idcirco non queo nec possum satis superque mirari, quur Austriaci Reges maluerint hactenus Bohemorum prætensam exemptionem rebellione quæsitã, & religione palliatam, aduersus Imperium defendere, quàm cum eodem, cui præsunt, & vt æternum præsint, id omnes boni Deum venerantur, in pristinam harmoniam redire. Ridetur Rex Angliæ à Catholicis, quòd mutata religione se tamen vocet *Defensorem fidei*: ridentur Heluetii Reformati, quòd gestiant audiri *Defensores Ecclesiæ*: ridentur Principes Protestantes, quòd se scribant *Reuerendissimos Archiepiscopos & Episcopos*; cur non rideantur vice versa, Bohemi Catholici, qui vnitatem Ecclesiæ Romanæ profitentes, rebellem tamen Hussiticæ exemptionis titulum contra Imperium Romanum adhuc vsurpant? Quod illis Calixtini siue Subutraqueani non obscurè exprobrare videntur. Primus legitur Ferdinandus I. Cæsar, tanquam Rex Bohemiæ, sese in Comitiis Imperii *anno* 1548. Augustæ habitis, Imperatoris fratris & communium Ordinum Decreto de matriculatione seu taxatione Regni Bohemiæ opposuisse, conquestus, daß in deren zu Wormbs *in anno* 1521. verfasten Matricul das Königreich Böheim mit 400. zu roß/ vnd 600. zu fuß belegt worden / da doch die Stände der Cron Böheim gantz keiner Reichs Anschläge bekandlich/ vnd gar nicht wüsten geständig zusein/ daß weder der angezogene Wormsische/ noch andere ältere Reichs Anschläge mit Ihrer Königl. Mayest. löblichen Vorfahren/ Könige zu Böheim/ wissen noch willen geschehen/ viel weniger daß dieselbe jemals darein gehohlen / oder einige hülffe darauff entrichtet/ oder auch die wenigste zu leisten schuldig gewest weren. Weil auch die stewren im Reich mehrertheils vff die Stände in den zehen Crayssen bestimpt: Die Cron Böheim aber in einigen deß Reichs bezirck niemals gewiesen wordẽ/ sey leichtlich abzunehmen / daß dieselbe Cron mit dem Reich in vorigen zeiten gantz nie gestewret/ vnd dannenhero jetzt vnbillich in die Anschläge deß Reichs gezogen würde: vt refertur in Actis eorundem Comitiorum. Verùm Imperator, Electores, Principes ac cæteri Status Imperii, non attenta isthac Bohemorum protestatione & contradictione, in iure Imperii asserẽdo perstiterunt,

Regem-

Regemque Bohemiæ non in illa modo, ſed cunctis ſubſequentibus Matriculis, ſub certa taxa in cenſum retulerunt. Nec allegatæ rationes tantum pondus habebant, vt quemquam rerum publicarum peritum mouere debuerint. Nam & priſcos Bohemorum ac Morauorum Reges Imperio noſtro fuiſſe tributarios ſuperius *cap.9. & 10.* coactoſque ſubſidia præſtare expeditionalia tàm in milite, quàm pecunia numerata, *cap.13. & 14.* euidentiſſimè à nobis demonſtratum eſt. Atqui contributiones & collectæ Imperii hodiernæ in illorum tributorum & expeditionalium ſubſidiorum vicem ſucceſſerunt. Tametſi autem Cataſtrum per ſe, contra eum, qui non expreſſe conſentit deſcriptioni, nihil valere Doctores noſtri ſcribant, tamen in cauſſis contributionum & collectarum maioris partis conſenſus, non ſingulorum, attendi ſolet; & ita ſæpe in Comitiis Imperii decrètum eſt, ac moribus noſtris obtinet. Ne dicam ipſummet Bohemiæ Regnum tam latum eſſe atque amplum, vt ſuo ipſius ambitu ſatis potentem Circulum conſtituat, nec debuerit alteri Circulo accenſeri, aut inſeri. Et fuit aliquando in Comitiis Imperii deliberatum de duobus nouis Circulis, Bohemico & Boruſſico, conſtituendis, & in ordinem cæterorum decem redigendis, vt duodenarius numerus perficeretur, niſi tam Bohemi, quàm Boruſſi ac Liuones, magno ſuo malo, vt nùnc experiuntur, reſtitiſſent.

Poſt depoſitionem Wenceslai] dixi ſuprà *lib.1. cap.2. in fin.*

Calixtini] Doctor Eyſen in *Deduct. Bohem.* Auctor mox citandus der antwort auff die frage &c.

In Actu Comitiorum] Auctor Reſponſi in *cauſſa* Heſſen/ *contra* Waldeck die *exemption* betreffend. Videatur tractatus innominati Auctoris, cui titulus; Antwort auff die frage/ ob der jetzige Keyſer in der ſtrittichen Böhemiſchen ſachen Richter ſeyn könne oder nicht? in cuius appendice refertur hoc Ferdinandi I. Cæſaris & Ordinum Bohemiæ ſcriptum integrè extractum ex dictis *Actis*.

Doctores noſtri] Felinus in *c. cum cauſſam, n. 2. Ext. de Probat.* Crauetta *de Antiquit. tempor.* §. *quarta limit. n.71.* Iacob. Marchiſellus in *Sylua quæſtion. iuris practic. q.40. n.50. & ſeq.* Ioſeph. Maſcardus *de Probation. concluſ. 224. n.647.*

In cauſſis contributionum] Camillus Borellus *Conſil. 41. & ſeq.* Lehmannus *lib.7. Chronic. Spirenſ. cap.112. fol.967. & cap.113. fol.975.* & aliis; de Ciuitatum Imperialium grauaminibus & proteſtationibus contra Matricularum taxas.

Maioris partis conſenſus] qua de re tamen ingentes hodie lites ſubortæ ſunt inter Ordines Imperii volentibus nonnullis vota ponderanda eſſe, non numeranda; aliis contrà diſceptantibus, maiora vota attendenda ſecundum antiquam Imperii conſuetudinem. Qua de re exſtat diſcurſus Michaelis Lœfenii, Conſiliarii Palatini; ſub titulo; *In quibus caſibus maiora vota valere non poßint nec debeant*, & ex eo extractus Begriff etlicher durch die proteſtirende vff dem Reichstag anno 1613. vbergebener fällen / in welchen ſie nit geſtatten können/ daß die *maiora vota* den vorzug haben ſollen/ *artic. 2. in Actis Comitiorum Ratisbonenſium anno 1614. celebratorum ſeu* Verfaſſung deſſen / ſo auff dem *anno 1614.* zu Regenſpurg gehaltenem Reichstag den Ständen deß Reichs fürgehal-

 ten/

ten/vnd mit denselben gehandelt worden. Videatur Gründliche *Relation* deß jenigen/ was bey dem zu Regenspurg vorgewesenen Reichstag von der *Correspondirenden* Chur vnd Fürsten/vnd Ständten Gesandten verhandelt worden/ maximè *fol.* 57. & *fol.* 72. Referunt etiam Gothardus Arthus in *Mercur. Gallo-Belgic. anno* 1614. & alii, quorum sententiam propugnant Waremund. ab Erenberg. siue Eberhardus à Weyhe *in Verisimil. de Regni subsid. cap.* 2. *n.* 19. & *cap.* 5. *n.* 53. Bertramus *de Comitiis Imperij, memb.* 3. *conclus.* 73. Besoldus *de Iurisdict. Imper. Rom. cap.* 15. Griesheim in *Discurs. de Comit. Imp. Rom. conclus.* 95. Zach. Victor *de Caus. Exemption. Imper. conclus.* 5. Reinkingk *lib.* 1. *de Regim. secul. & eccles. class.* 5. *cap.* 8. *n.* 62. Rumelinus *ad Aur. Bull. par.* 1. *dissert.* 3. *th.* 20. Eandem autem oppugnant A. P. A. in *Discurs. de Turbato Romani Imperii statu &c.* Christian. Gotlieb de Friedberg im newen Calvinischen Model deß H. Röm. Reichs &c. Christoph. ab Vngersdorff in Erinnerung von der Calvinisten art vnd feindseligkeit gegen dem Röm. Reich &c. quorum scriptorum conditorem Wernerus Albertus ab Obrinca putat esse Wilhelm. Ferdinandum ab Efferen, Consiliarium Moguntinum & Vicedominum &c. in der kurtzen Erinnerung vnd verwarnung auff die zwo vnterschiedene *anno* 1616. wider die Calvinisten außgesprengte auffrührische Lästerschrifften: at ipse Nobilissimus Dominus ab Efferen id persanctè negat in der nothwendigen abgetrungenen Ehrenrettung wider den boßhafftigen *Calumnianten* &c. Sed huius controtrouersiæ discussio aliud institutum, aliumue locum desiderat.

In Comitiis decretum] in *Recessu Treuirens. anno* 1512. §. 7. es sollen auch die Churfürsten/ *Ratisponens.* 1576. §. 98 da dann die sachen/ *Ratisponens.* 1594. §. 128. da dann die sachen nach angehörter/ *Ratisponens.* 1613. §. hierumb so haben die erschienene. Denaisius in *Iur. Cameral. tit.* 181. §. 8. Pro quorum Recessuum decretis faciunt Althusius in *Polit. cap.* 33. *n.* 98. *vers. hic quod,* & *n.* 102. Buxdorffius in *Dissert. ad Aur. Bull. conclus.* 34. Dan. Otto *de iur. publ. Imp. Rom. cap.* 13. *fol.* 489 & *fol.* 500. Reingkingk *lib.* 1. *de Regim. secul. & ecclesiast. class.* 3. *cap.* 5. *n.* 4. & *cap.* 8. *n.* 62. Dempsterus in *Paralipom. ad Rosinum lib.* 7. *Antiquitat. Roman. cap.* 5. *circa fin.*

Bohemico & Borussico] in Actis Comitior. Treuirens. *de anno* 1512.

3. Olim quidem vt expeditiones militares, ita tributa quoque pecuniaria ab Imperatoribus & Regibus nostris, habito cum Primatibus consilio, imperabantur. At nostris moribus collectæ seu contributiones generales non possunt indici, nisi publicis in Comitiis, accedente vniuersorum Statuum Imperii, aut maioris eorum partis, scito & consensu. Nec indictionum Romanarum onus in Imperio Germanico vmquàm obtinuit, licet nomen earum ex consuetudine magis & vsu Romanæ Ecclesiæ, quàm ex vero aut re ipsa Diplomatibus Cæsarum nostrorum apponeretur.

Ab Imperat. & Regib.] Maximilianus I. Imp. in *edicto ad Ordines Imperij de anno* 1509. Videatur die handlung zwischen Röm. Keys. Mayest. vnd den Fürsten vnd Ständten deß Reichs auff dem Reichstag zu Wormbs *anno* 1509. in Goldasti Reichshandlungen.

Imperabantur] vnde etiam nomen inuenit, vt *Imperatum* simpliciter, & *pecunia imperata* diceretur, inst. Lipsius *lib.* 2. *de Magnitud. Rom. cap.* 2. Iul. Cæsar Bulengerus in *lib. de tribut. & vectigal. popul. Roman. cap.* 3. Adrianus Behotius *lib.* 3. *Apophoretor. cap.* 6. Dempsterus in *Paralipomen. ad Rosini Antiquit. Roman.*

Nisi publicis in Comit.] vt testantur Recessus Imperii siue Decreta Comitialia passim, &

docent

docent Lehmannus *lib. 7. Chron. Spirens. cap. 58.* Casp. Glock Susatens. in *Conclusionib. theorico-practic. de Contributionib. hodiern. in German. vsitat. conclus. 7.* Christoph. Wintzlerus in *Obseruation. de Collect. seu contribut. Imperii & prouin.* Zinzerlingus *de Appellation. conclus. 67. lit. c.* & alii numerosi scribentes.

Indictionum Romanar. onus] de quo Balbus in *Catholic. verb. Indictio,* Glossa in *c. inter dilectos 6. verb. indictionis, Ext. de Fid. instrument.* Vetus vocabularius iuris in *verb. indictio,* Gobelinus Persona in *Cosmodrom. at. 6. cap. 1. in princ.* Waremund. ab Erenberg. in *Verisim. de Regni subsid.* Cuiacius & Gothofredus *ad Nouell. 47. cap. 1.* Alberic. Gentilis in tract. de *Diuers. tempor. appellat.*

Romana Ecclesia] eleganter Balbus in *d. Catholic. verb. Indictio,* Guilh. Durandus IC. & Episc. Mimatens. in *Rational. diuinor. officior.* Ioan. Beleth Sorbonista Paris. in *li. de Diuin. offic.*

4. Ergò igitur Rex Bohemiæ, veluti vnus ex primis Imperii Principibus, quive tantas tamque latas ditiones, ab, in, & sub Imperio possidet, iustissimè fuit in album Ordinum censitorum relatus, vt quæ quondam onera ad solius Imperatoris nutum sustinere cogebatur, nunc cum suis Comprincipibus non grauetur gratuitò conferre. Hoc enim ius & æquum dictat, vt æqualitas seruetur, & membra vnius eiusdemq; corporis paribus pro cuiusq; conditione officiis ac muneribus capiti suo adsistant, & adminiculentur. Nec Regis Bohemiæ siue absentia, siue dissensus, vt vniuerso Reipublicæ corpori officiat, & suum illi ministerium neget, iura legesque patiuntur. Et sibi ipsi imputare Rex debet, quòd vocatus ad Comitia venire, atque instar maiorum suorum vice debita fungi in Electorum consilio detrectet. Quo in casu iuris est constituti, vt quod maior pars decreuerit, Regem Bohemiæ nõ minùs obliget, quàm alios Imperii ordines absentes. Ait namque lex; *Electores, Principes & Ordines, vnius pluriumve absentia institutum ne deserunto. Quod parti maiori placuerit, perinde ac si omnes approbassent, ratum esto.* Item, *Quod de executione pacis publicæ pars maior iusserit, ratum esto, & à cunctis peraquè obseruator: detrectantes, Cæsar cæteriq; Ordines ad officium & relaxationem damnorum, quibus modis expedire putabant, compellunto.*

Vnus ex primis] Gevvoldus in *Comment. de S. Rom. Imp. Septemuir. cap. 9. fol. 159.*

Æqualitas] quod in caussa Contributionum passim Decreta Imperii admonent & constituunt, daß gleichheit gehalten/vnd kein Standt vor dem andern beschwert werde. Æquabilius ergo Germani cũ Bohemis, Silesiis & Morauis egerũt, q̃ Poloni cũ Borussis ac Liuonibus, quorũ prouincias susceperunt, vt onera & tributa ferrent, ipsi interim immune libertate gauderent, vt scribit Reinhold. Heideisteinius *li. 2. de bello Moscouit.*

Membra vnius] vnusquiq; n. statuum Imperii tenetur Imperatori, vt capiti cordiq. suo, pro viribus suis, quibus dotatus est, opitulari, præcipuè ad dignitatem imperialem, Imperiiq. auctoritatem publicam, tuendam, quum vt membrum particeps fiat gloriæ, qua caput fruitur; Iacob. Valdesius *de Prærogativ. Hisp. in proœm. n. 21.* Casp. Dornauius in *Agrippa, id est Corporis humani cum Republica perpetua comparat.*

Capiti suo adsistant] iuxta Apologum Agrippæ Menenii Lanati, quem recitat Dionysius Halicarnass. *li. 10. Hist. Roman.* Liuius *li. 3. Historiar.* Cornel. Nepos siue potius C. Plinius

Iunia-

Iunianus de *Viris Illustr.cap.*18. Plutarchus *in Pomp.* L. Florus *lib.2.cap.*13. A.Gellius *lib.* 17.*Noct.Att.cap.*21. Appianus *lib.1.Bell.Ciuil.* Val. Maximus *lib.*8 *m.morabil.cap.9.nu.* 1. Eutropius in *Breuiar.lib.1.cap.*11. Ouidius *Fastor.lib.*3. S. Augustinus *lib.2.de Ciuit.Dei cap.* 18. *& lib.3.cap.*17. Paul. Orosius *lib.2.Hormesti mund.cap.* 6. Fenestella siue potius Dominicus Floccus *de Magistrat. Rom.cap.* 25.

Vocatus ad Comitia] Regem Bohemiæ ad Comitia vocari, suo loco dicemus. Et esto, quod non vocetur, num ideò membrum tam nobile ac præcipuum, vt à Carolo IV. Imp. & ipso Bohemiæ Rege indigetatur, à corpore suo sequestrandum & diuidendum est? Num cætera membra pati debent, vt mutilato & truncato primario, caput tandem labascat, & venter, qui acceptos cibos per omnia membra digerit, ope ciboque destitutus miserrimè deficiat? quiue Status est præcipuus, statum Reipublicæ non solum deformem sua diuisione, sed etiam languidum, imbecillem & infirmum reddat? sunt hodie complures status in Imperio, qui ad Comitia non modo non vocantur, sed & vltro comparentes à sessione & consultationibus excluduntur, & tamen Decretis Comitiorum non minus obligantur, quàm ipsi vocati & præsentes Ordines: *Recess. Ratisponens.*1576.§.21. gleichsfalls tierwell etliche/ *fol.* 658. Cuiusmodi sunt Administratores *Archiepiscopatuum* Magdeburgensis & Bremensis: *Episcopatuum*, Misnensis, Merleburgensis, Naumburgensis, Mindensis, Halberstadensis, Vltraiectinus, Verdensis, Lubecensis, Suerinensis, Ratzenburgensis, Caminensis, Slesuicensis, Brandenburgensis, Hauelburgensis, Libussensis, &c. *Abbatiarum Principalium*, Hirsfeldensis, Salfeldensis &c. *Abbates*, Walckenriedensis, S. Michaelis Luneburgensis, Rittershusanus, Bebenhusanus, Maulbronnensis, Hirsaugiensis, Hailbronnensis, Kœnigsbronnensis, &c. *Abbatissæ*, Heruordensis, Gandersheimensis, Wunstorffensis, Kauffingensis &c. quibus propter mutatam religionem aditus ad Comitialem Senatum interdictus est. A.P.A. in *Turbato Rom.Imperij Stat.* Engelbrechtus in *Disquisit.de iurisdict.conclus.*67. Besoldus in *Differt.de Maiestat.sect.2.cap.4.n.* 2. Franc. Burckhardus in *Antonom.* seu von freystellung der Religion &c. Correspondentes in *Grauaminib.S.Cæsar.Maiestati oblatis anno* 1603. *in Comitijs Ratisponensib.* Decretum Assecurationis *in conuentu Mulhusino factum anno* 1620. Valentin. Cæsareus in *Fide Bohemo-Palatin.fol.*38. Constantius Peregrinus Flander in *Buquoy Quadrimestr. itin. & progress. belli Bohem.fol.*102. Candidus Eblanius in *libel. de Prælio Pragens.* Item *Præpositi*, Saletiensis ad Rhenum, Odenheimensis, Bruxellanus in Prurheimio, Burtshedensis propè Aquisgranum, Arnuelensis prope Sarbruckum &c. *Abbates*, Bruwileranus S. Blasii in Nigra sylua, Bingenbachius &c. *Abbatissæ*, Scheningensis, Seckingensis, Elthenæ in Amlandia ad Rhenum, &c. *Princeps Comes*, Bergarum ad Somam: *Comites*, Bergæ in Geldria, Egmondæ, Culenburgi, Tubingæ, Bredaæ, Viandæ Nassouiorum, Tulingiæ Bappenheimiorum, Stirumbi in Geldria &c. *Barones*, Iustingensis, Hohensaxensis in Heluetia, Ehrenfelsius in Rhætia Curiensi, Barrensis in Alsatia, Wartbergius in inferiori Saxonia, Bergæ in Holandia, Bassenheimius, Anholdinus in Geldria, Beurensis in Westphalia, Milichlingius in Franconia, Reiffenbergius, Heusenstamius, Stralenbergius, omnes tres in Wetterauia, Vlmius Wangiæ Baro in Sueuia, Plessensis in Saxonia, Fleckensteinius in Alsatia, Bredenrodius Vianæ Dominus in Holandia &c. *Burggrauij* Fridbergæ, Geilenhusæ, Kirchbergæ in Thuringia,

ringia, Rotenbergæ in Franconia, &c. *Ciuitates Hansaticæ*, & *Nobiles Liberi* in Imperio. Econtrà multi ad Comitia citantur & vocantur, qui tamen nihil Imperio præstant, nec contribuunt: vt sunt, *Archiepiscopus*, Bisantinus, Cameracensis; *Episcopi*, Geneuensis, Lausannensis, Sedunensis, Curiensis, Metensis, Tullensis, Virdunensis. *Abbates Principes*, S. Galli, Einsydelensis; *Abbatissæ Principes*, Thornana, Andelauiensis &c. *Duces*, Sabaudiæ, Lotharingiæ, Mosanus, qui & Bullionæus in Principatibus Sedani & Iametii, Sunderburgensis in Slesuigia siue Iutia Australi, &c. *Principes*, Cabilonensis seu Auranius, Arnburgensis, &c. *Abbates*, Dissendisianus, Fabariensis, Steinensis ad Rhenum, Crucelingensis in Turgouia Heluetiorum, &c. *Comites*, Hohenembsius, Rechbergæ, &c. *Barones*, Brandisius, Kniphusius, &c. *Ciuitates*, Basilea, Bisantium, Mulhusium Suntgouiæ, Schafhusia, Sanctigallum, Metis, Tullum, Verdunum, Kaufmanssarbruckum, Hamburga, Vesalia inferior, Susatum, Brackela, Warburgum, Lemgouia, Verda in inferiori Saxonia, Diuiodurum, Heruordia, Cameracum, Duisburgum, Dantiscum, Elbinga, &c. Quorum statuum nonnulli quidem comparere solent in Comitiis, & Recessibus subscribere, nihil tamen contribuunt: exempli gratia, Sabaudus, Arnburgius, Cameracensis, Curiensis, Sedunensis, Andelauiana, Hohenembsius, Rechberganus &c. nisi quòd hi duo postremi circularibus contributionibus obnoxii legantur. Aliqui nec comparent, nec contribuunt, quidam etiam vi maiori cohibentur. De Comitatu Burgundiæ, & quem ab eo in feudum recepisse Dux Longouillanus dicitur, Nouocastelli seu Welschenevvenburgi, Dominioque Etencurti, eorumque prætensa exemptione, disserit Besoldus in *Discurs. polit. 5. de stat. Reipubl. subaltern. cap. 1. n. 5.* Ludouic. Gollatus Parlamenti Dolani Aduocatus in *Commentarius histor. de Republic. Sequanor. & Principib. Burgund.* Chiffletius in *Vesuntion.* Quæ exempla, & alia quæpiam parilia, relata legi in quadam Fiscalis Cæsarei Relatione, memoriæ felicissimæ Rudolpho II. Imperatori facta anno 1576. & repetita anno 1594. Et quorundam etiam indicinam fecit Dominus Zacharias Geitzkoflerus, Eques Auratus, S. Rom. Imperii Quæstor & Consiliarius, amicus noster, dum ad vixit, honorandissimus, in verzeichnuß aller vnd jeder Ständte deß Reichs anno 1602. Vnde euidenter apparet, quàm infirmum sit argumentum negatiuè illatum à participio Comitiorum ad præstationem munerum Imperialium: quum etiam in quibusdam illustribus Ciuitatibus multi præstantes & opulentissimi sint ciues, qui licet onera ciuilia quæcumque sustinere cum suis conciuibus cogantur, ipsi tamen honorum municipalium, maximè Senatorii, non fiunt capaces, vt Venetiis, Norimbergæ, Argentinæ, Francofordiæ, Coloniæ, Hamburgæ, Wormatiæ, &c. De quibus Ioach. Krantzius *lib. 4. Viridar. politic. cap. 1.* Besoldus in *Discurs. politic. de trib. domestic. Societ. specieb. disc. 2. de iur. Ordinibusq. ciu. cap. 3.*

Maior pars decreuerit] nulla habita absentium ratione, nisi vt obsequantur facto decreto, & præstent, quod decretum ab ipsis exigit: *Recess. Augustan. 1555. §. 68.* es sollen auch / & §. seq. vnd damit die / in fin. *Augustan. 1559. §. 43.* diesen beschwerden / *Ratisponens. 594.* §. 118. da dann die sachen.

Ait lex] Denaisius in *iur. Cameral. tit. 212. §. 11. & §. 13.*

Item] idem d. tit. 212. §. 45. qui in vulgatis editionibus per errorem factus est 38.

5. Duum autem generum contributiones iure nouissimo introductæ sunt, vna ciuilis, altera militaris. Ciuilis ad sustentationem Regimenti Cæsarei,

& Cameræ Imperialis, nec non ad viatica Legatorum Imperialium, & similes expensas pertinet. Militaris verò ad hostenditia, expeditiones bellicas & finium aduersus Turcas muniendorum impendia spectat. Ad vtramque præstandam Regem Bohemiæ tum Constitutiones Imperii, tum Matriculæ seu Tabulæ Censuales obligant. De illis priùs videamus, de his posterius.

Militaris] ad quam tamen personaliter præstandam Rex Bohemiæ non magis obligatur, quàm quilibet alius, nisi velit suapte sponte & honoris ergo Cæsari proficiscenti personaliter inseruire. Ita declaratum legimus à Carolo V. Imp. in vertrag zu Gorckum/ zwischen dem Keyser vnd Hertzogen Carln zu Geldren auffgericht anno 1528. & refertur in *Assertione Iuris, quod Imperatoria Maiestas ad Geldriæ Ducatum & Zutphaniæ Comitatum habet, Ordinibus Imperij in Comitiis Ratisponensib. anno 1541. exhibita*: nec non in warhafftigen vnd gründlichen bericht der gerechtigkeit/ vnd rechtmessiger possession Herrn Wilhelms Hertzogen von Gülich &c. zu dem Hertzogthumb Geldern &c. auff dem Reichstag zu Speyr anno 1542. vbergeben: deniq; in *Pleniore iuris & legitimæ possessionis Wilhelmi Ducis Iuliacensis in Geldriæ Ducatu &c. Defensione, in Comitiis Norinbergensib. anno 1543. exhibita.*

6. Constitutiones Imperii eas dico, quas nunc barbara voce *Recessus* appellamus, ad exprimendam notionem ac vim Germanici vocabuli Abschied conformata. Vetustissimus Recessus est, qui quidem hodie superstitet, Comitiorum Mergentheimensium anno MCCCLXXXVII. à Wenceslao Cæsare, eodemque Bohemiæ Rege, habitorum, in quibus definitur, quantis viribus Rex Bohemiæ, cũ incorporatis prouinciis Morauia, Silesia, Lusatia, &c. subuenire debeat, si fortè bellum Germaniæ ingruat, aut pax publica in Imperio à seditiosis & rebellibus turbetur.

Superstitet] in archiuo Ciuitatum Imperialium Spirensi: nondum enim prodiit in lucem.

Mergentheimensium] Lehmannus *lib. 7. Chronic. Spirens. cap.* 48,

7. In Recessu Ratisponensi, anno MCCCCLXXI. à Friderico III. Imp. de expeditione Turcica publicato legitur §. 27. Dann von der Beheimen/ Merhern/ Schlesitzern/ Lusatzern/ auch der Elnbognern vnd Egrern kreyß wegen: die alle sollen auch angeschlagen von vnserm Herrn Keyser/ vnnd bey dem teutschen volck vnd heere bleiben: angesehen daß dasselb Künigreich ein Chürfürstenthumb ist/ vnnd zu dem heyligen Reich gehört.

Ratisponensi] apud Lehmannum *d. lib. 7. cap.* 112. Reichssatzungen *part. 1. fol.* 187.

8. In Recessu Augustano, anno MD. à Maximiliano I. Imp. constituitur; Vnd als hiebevor vergangenen Reichstägen/ auch jetzt hie/ von vnsern Brüdern den Königen von Hungern vnd Poland/ der Türckischen anfechtung halben/ merckliche klag/ auch vmb hülff vnd rath anruffung geschehen: ist hie gerathschlagt vnd beschlossen/ daß dieselbe vnsere Brüder/ durch vnser verordnet Reichs Regiment beschrieben vnd erfordert werden sollen/ ihr treffenliche verständige bottschafft gen Nürnberg zu

gemel-

gemeltem Reichs Regiment zu schicken/ die alßdann jhre bottschafft/bericht vnd anschlag auß den jenigen/ so derselben Land vnd Leut art kündig sind/ hören/vnd mit jhnen weiter handeln/ rathschlagen vnd beschliessen sollen / wie vnnd welcher maß dem Türckischen fürnehmen widerstand beschehen / auch was beystands sie hinfüro dem H. Reich/ besonder der König von Böhem/ als ein Churfürst desselbigen / wider deß Reichs anfechter thun wöllen/ damit dem Türcken zu ewiger zeit desto dapfferer widerstand gethan werden mög. Daß jhnen auch in solchem schreiben angezeigt werde/was wir jetzo auff diesem gehaltenen Reichstag treffenlich gehandelt/wie die Christen von den Türcken erlöst werden mögen / alsdann jhre bottschafft/ so sie schicken/ werden vernemmen.

Augustano] Reichsabschiede zu Augspurg 1500. *sub rubr.* wie man mit den Königen zu Hungern vnd Poland/der Türcken halben/ handeln sol/ *fol.* 60.

Besonder der König von Böheim] hinc sunt, qui colligant, Regem Bohemiæ contributionibus Imperii non esse obnoxium; Buxdorffius in *Differt. ad Aur. Bull. cap.* 8. *lit. c.* Bertramus *de Comitiis Imper. membr.* 3. *conclus.* 31. Cubachius *li.* 2. *Iurisprud. Germ. publ. cap.* 6. *n.* 28. Rumelinus *ad Aur. Bull. differt.* 8. *th.* 6. Sed aut ipsi falluntur, aut me animus meus fallit. Non enim Imperatori atque Ordinibus propositum erat de Rege Bohemiæ decernere, vt in societatem Imperii nostri persuaderetur conuenire, quippe qui à tot sæculis iam erat primarius Princeps & Elector, & in hisce ipsis Comitiis in albũ censitorum cum cæteris Imperii statibus relatus; verùm de Regibus Hungariæ & Poloniæ, qui iam tum ab Imperii nostri societate recesserant, vt ostensione imminentium à Turcis & Tartaris periculorum, & persuasione commodorum ad se suaque Regna redundandorum, cum Imperio nostro aduersus communes hostes rursum coniungerentur, simulq; conueniretur, quid pro defensione & protectione vicissim S. Imperio præstare deberent, vt hoc pacto in vnum idemque corpus commembrati Germani, Hungari, ac Poloni æterno fœdere cõtra infestos omnium ac singulorum hostes inuictis viribus copularentur & vnirentur. Quod de Hungaria in *Recess. Augusta.* 1566. §. 71. vber voriges / & seq. repetitum legitur. Et hæc est vnica mens, verusque sensus huius decreti, quem ipsa etiam rubrica satis clarè indicat, dum nullam Bohemiæ Regis, sed solam Hungariæ & Poloniæ, facit mentionem, quæ in nigro incidit non ex proposito, sed obiter per occasionem Regis Hungariæ, qui simul etiam erat Rex Bohemiæ, ad captandam eius beneuolentiam, & vt hoc argumento Adsessores Regimenti vterentur ad persuadendum Regi, vt Hungariæ quoq; Regnum ad vnitatem Imperii reduceret. Quo eodem persuasorii generis argumento vtuntur Cæsar atq; Ordines in *Recess. Spirens.* 1542. §. 125. dieweil aber zu diesem/ vbi de Rege Daniæ cõstituitur in hunc modum; So sollen dieselbe/ als Italia/ Franckreich/ Engelland/ Polen/ Schottland/ vnd andere vmb hülff gebetten/ insonders aber Dennemarck/ als zum theil auch deß H. Reichs verwand Mitglied / durch den Churfürsten zu Sachsen vnnd Landgraffen zu Hessen/ersucht werden. Ecce par ratio, idem argumentum: sicut Rex Daniæ, tanq̃ Princeps Imperii, Slesuigiæ & Holsatiæ respectu, propensior esse debet ad subsidiandum Imperio & opitulandum, ita Rex quoque Hungariæ, tamquam Elector & Archiprinceps Imperii, Bohemiæ respectu, pronior esse debet in eiusdẽ Imperii societatem arctiorem coeundã. Videatur *Recess. Norimb.* 1524. §. 30. item als auch auff gegenwertigem Reichstag vnser Bruder der König zu Böheim vnd Hungern &c.

9. In Recessu Norimbergensi, anno MDXXII. decernitur, vt Regi Hungariæ & Bohemiæ dies Viennam indicatur, in quo cum Cæsare, Ferdinando Austriaco, Ludouico Bauaro, & communium Imperii Ordinum Legatis de bello contra Turcos gerendo, **von wegen / vt textus habet, der beyden Königreich / Hungern vnd Behem / vnd derselben Landschafften vnd Fürstenthumb /** consultaturus & deliberaturus sese sistat. Quibus verbis nostra illa interpretatio luculenter confirmatur & illustratur.

Norimberg.] Reichsabschied zu Nürnberg / 1522. §. 2. damit nun / & §. seq.

10. In Recessu Augustano an. MDXXX. à Carolo Imp. promulgato, nomen Regis Bohemiæ inter externos Reges irrepsisse per incuriam videtur, dum ita constituitur de expeditione Turcica in Hungariam expedienda; **Item daß sie** (nempe Imperator atque Ordines Imperii) **zuvor vergewist / was Bäbstliche Heyligkeit / Italien / Franckreich / Hungern / Engell vnd / Böhem / Portugall / Polen / Dennemarck / vnnd Schottland / vnnd andere Christliche Potentaten / auch thun wöllen** &c. Erat tum Hungariæ ac Bohemiæ Rex Ferdinandus, S. Rom. Imperii Locumtenens, ac Bohemiæ nomine Archiprinceps Elector; cuius censitio atque taxatio ideò etiam in Matriculis hoc in Conuentu compositis omittitur Qua in re nescio quid arcani nunc Bohemi aduersum Austriacos Principes ruminantur, quum tamen ipsorum maiores, non autem Rex Ferdinandus, huius rei fuerint auctores, nescio quam falsam ab ipsismet cōmentam & excogitatam exemptionem verbis minacibus oggerentes. Qua postea cognita & perspecta, Imperator atque Ordines incuriam hanc corrigentes, Regem Bohemiæ cum exteris amplius non computādum, sed Matriculis rursus inserendum decreuerunt. Quod & factum est, & subinde obseruatum vsque in hodiernum diem, vt infrà dicemus.

Augustan.] Reichsabschied zu Augspurg 1530. §. 102. darauff haben wir / Churfürsten &c. fol. 205.

11. In Recessu Ratisponensi, anno MDXLI. ab eodem Imperatore conclusoatque edito, Ferdinando Cæsari, tamquam Regi Bohemiæ & Hungariæ, sua imponuntur onera ad expeditionem Turcicam conferenda & præstanda, quæ longum foret in hunc locum congerere.

Onera] vide Reichsabschied zu Regenspurg 1541. §. 49. vnd zur fürderung / §. 53. ferner hat vns er & §. seq. iuncto Recess. Spirensi 1542. §. 7. wir haben auch gemeinen.

12. In Recessu Spirensi, anno MDXLII. à Ferdinando Cæsare publicato, decernitur in hunc modum; **Wir haben auch gemeinen Ständen freundlich vnd gnädiglich anzeigen vnd eröffnen lassen / was wir auff die handlung vnd bewilligung / der beharzlichen Türckenhülff halben auff jüngstem Reichstag zu Regenspurg beschehen / seithero mit vnsern Königreichen vnd Landen gehandelt / vnd vns mit jhnen entschlossen haben. Vnd nemlich / daß wir auff den Beschluß** (NB.) **deß jüng-**

jüngsten Regenspurgischen Reichs Abschied/ in vnser Cron Böheim/ sampt derselben incorporirten/ auch den Oesterreichischen Landen &c. vnd daß sich daselbst die Stände bemelter vnserer Cron Böheim/ sampt derselben incorporirten Landen/ auch vnser Oesterreichische Lande/ auff vnser gnädige vnd fleissige handlung vnd anhalten sich miteinander vereiniget vnd verglichen/ daß sie in angezeigte bewilligte beharrliche hülff/ nemlich die Prælaten/ Herrn/ Ritterschafften/ Adel vnd Stätten/ je von hundert gülden jhres vermögens/ einen: vnd die vnderthanen auff dem Lande wohnend/ von sechtzig gülden einen gülden/ reichen wöllen &c.

Spirensi] Reichs Abschied zu Speyr/ 1542. §. 7. Wir haben/ *fol.* 263. Reinking. *lib.* 2. *de Regim. secul. & eccles. class.* 3. *cap.* 4. *n.* 4.

13. In Recessu Norimbergensi, anno MDXLII. ab eodem Cæsare euulgato, sic legitur; Ferrner haben wir auch gemeinen Ständen freundlicher vnd gnädiger meinung fürhalten lassen/ daß wir vns mit den ansehenlichen trefflichen Kriegsstücken/ so vns auff obbemeltem Speyerischen Reichstag/ von wegen vnserer Königreich vnd Landen/ in obbestimpte beharrliche Türckenhülff zu leisten aufferlegt worden/ nicht ohn grossen vberschwencklichen kosten in bereitschafft geschickt/ vnd damit also zeitlich gefaßt gewest/ daß derselben halben zum anzug kein mangel erschienen seyn solt: wie dann solchs dero Oberst Feldhauptmann/ Joachim Marggraff zu Brandenburg/ Churfürst &c. sampt den verordneten Kriegsräthen auß den Kraysen/ augenscheinlich gesehen/ vnd lautern bericht empfangen.

Norimberg.] Reichs Abschied zu Nürnberg 1542. §. 6. *fol.* 284.

14. In Recessu Spirensi, anno MDXLIV. à Carolo V. Imper. publicato; constituitur, daß ein jeder Churfürst/ Fürst vnd Stand/ so in deß H. Reichs hülff gehörig/ vnd in dem anschlag deß Romzugs befunden wird/ für die anzahl/ die jhme/ vermög deß Romzugs/ zu roß vnd fuß zuerhalten gebürt/ die besoldung an gold vnd guter müntz in den Legstätten bezahlen vnd erlegen soll &c. Atqui Rex Bohemiæ, S. Rom. Imperii Elector, in Matricula Romanæ expeditionis, æquè ac cæteri Principes, pro communi contributione censitus legitur: ergo pariter quoque cum suis Coelectoribus hic subintelligi debet.

Spirens.] Reichs Abschied zu Speyr 1544. §. 6. Vnd damit nun/ *fol.* 293. *iuncto* §. 68. Vnd dieweil aber wir/ *fol.* 301.

Caput XVII.

VLTERIOR DEMONSTRATIO EX S. ROMANI Imperii publicis ac authenticis Matriculis, Regem Bohemiæ cum incorporatis, Morauiæ, Silesiæ, Lusatiæ, Egræ & Elenbogii prouinciis, esse contributionibus tàm ciuilibus quàm militaribus obnoxium.

VCVSQVE ex Constitutionibus Imperii & Recessibus sacrosanctis demonstratum est, Regem Bohemiæ contributionibus, alisve Imperii oneribus tam realibus quàm personalibus, obnoxiũ esse: nunc id clarius & manifestius ex Tabulis Salicis, id est, publicis ac authenticis S. Imperii Matriculis seu Registris censualibus, communi omnium ordinum consultu ac suffragio sancitis, & eo nomine vim quasi quandam Decretorum habentibus, elucidabimus, seruata temporis serie & ordine annorum, vt consueuimus.

Sancitis] Rosenthal, siue (vt Besoldus asserit) Gœddæus in Gründlichen Bericht deß H. Reichs Statt Friedberg Stand/Regalien/*Priuilegien*, Rechtē vnd Gerechtigkeiten &c. Ioh. Philip. Reinhardus in Wolgegründen Gegenbericht / mit angehessfter *Information* auff den durch die Bischoffliche Würtzbürgische Rähte wider die Graffen zu Wertheim außgesprengten Bericht/&c. Wilhelmus Kyriander in *Commentar. de Orig. & statu ciuitatis Augustæ Treueror. in caussa libertatis ab Archiepiscopo oppressæ* &c. Zachar. Victor in *Deductione in continēti*, daß die Graffen zu Waldeck vralte vnmittelbare Reichs Graffen jederzeit gewesen; Author der Gräfflichen Waldeckischen Ehrenrettung vnd *Remonstration contra* die Herrn Landgraffen zu Hessen/&c.

2. Prima Matricula (nam vetustiorem nancisci nondum potuimus) Norimbergæ in frequentissimis Comitiis pro expeditione in Bohemiam contra Hussitas suscipienda, anno MCCCCXXXI. ab Imperat. Sigismundo Aug. eodemque Bohemiæ Rege, & Papa Eugenio IV. sancita, Silesiam & Lusatiam hisce verbis in æstimum refert *rubr. fin.* Das Land in der Schlesien/vnd die Sechs Stätt/500. glesen.

Notandum est, in hac & sequentibus Matriculis taxam præstitutam esse singulis mensibus, monatlich zu entrichten/ vt tot mensibus præstatio reuoluatur, quot durat expeditio, aut ab Ordinibus est conuentum & accordatum. Sunt porrò Glesen quas Latinè *Lanceas* vocāt, in ordine militaris exercitus singula membra ex quatuor aut quinque equitibus armatis constantia. Et hoc loco 500. lanceæ facere videntur summam duo millia equitum armatorum. Sic enim Krantzius *lib. 11. Wandal. cap. 6.* de incursu Bohemorum in Misniam scribit; *Quatuor lancearum millia eduxisse ferebantur.* id est 16000. quia ter quatuor conficiunt 16. vt obseruauit Theobaldus in *tract. de bell. Hussit. part. 3. cap. 17. anno 1467. fol. 102.* Signanter Ioan. Herburtus lib. 16. Histor. Polon. c. 9. de Cazimiro Rege; *Perfecit apud maiores Polonos, vt in centenas marcas annui census, singulos hastatos equites mitterent. Hastati autem vnius nomine, apud Polonos, tres equites continentur, nempe hastatus vnus grauioris armaturæ, cum duobus balistariis. Ciuitatibus verò pedites imperat.*

3. In Matricula Norimbergæ anno MCCCCLXVII. in Comitiis ab Imp. Friderico III. August. constituta aduersus Turcarum Tyrannum; Item nach dem Böheim/Mehren/Schlesien/Lusitz/auch Egerer vnd Elnpoger Krayß/ auch zu der Teutschen Nation gehören/vnd deßhalb jhr anzahl/mit Namen 800. zu roß/ vnd 2000. zu fuß/auch mitschicken solten/ vff daß die anzahl der zwantzig tausendt mann zu roß vnd zu fuß erfüllet würde/&c.

Elnpo-

Elnpogen] sub quo tum comprehendebantur Comites Slickii, ratione Dominorum Stein & in Districtu Schlackenwert, Barones Pflugii ratione Dominii Schlackenwald, Barones Russi, & alii, à Rege Bohemiæ eximuntur, vt videre est in der Böhmischen Landsordnung/&c.

4. In Matricula Ratisponæ anno MCCCCLXXI. in celeberrimis Comitiis deliberata & aduersus eosdem Turcas promulgata in die S. Georgii pro subsidio decem millium militum, legitur; Item das Königreich zu Böhmen/ mit Merhern/ Schlesien/ Lusitzen/ Sechs Städte/ Egerer vnd Elbogner Krayß/ sollen haben 300. zu roß/ vnd 700. zu fuß/ die sollen sie vnder jhn anschlagen.

Vnder jhn anschlagen] hinc ansam arripuere Bohemi sese eximendi ab imperatis Imperii contributionibus, quasi in libero eorum arbitrio fuerit subsidia Imperio præstare non coacta, sed voluntaria & vltronea iure vicinitatis, non autem necessitatis aut subiectionis: quum Matricula planè contrarium decernat.

5. In Matricula Norimbergæ anno MCCCCLXXX. in Comitiis Imperii pro subsidio quindecim millium militum sancita contra eosdē Turcos decernitur; Item der König von Böheim/ mit Mehrern/ Schlesien/ Sechs Stätt/ Egerer vnd Elnpogner Krayß/ sollen haben 450. zu roß/ vnd 1150. zu fueß.

6. In Matricula Norimbergæ anno MCCCCLXXXI. in die Laurentii, cōtra Matthiam Hungariæ Regem, publicum Imperii hostem, & eosdē Turcos, decreta in Comitiis generalibus; Item der König zu Behem 400. pferd/ 4000. zu fueß.

Fuit tum Bohemiæ Rex Wladislaus, Casimiri Poloniæ Regis filius, cui cum Matthia Hungaro non benè conueniebat, quod is Bohemiæ Regno inhiaret, & iam Morauos atque Silesios in partes pertraxerat.

7. In Verzeichnuß der Reichshülffe in Flandriam, id est, Annotatione eorum Imperii Ordinum, qui Imperatorem in Flandriam pro liberando Romanorum Rege Maximiliano, à Brugensibus capto, anno MCCCCLXXXVIII. in subsidium secuti sunt, legitur; Herr Laßlar von Prage/ vnd Herr Hanß Cemmerer/ zusamen 30. pferde. Et posteà; Herr Seytzler auß der Schlenden 17. pferde.

Verzeichnuß] apud Auctorem der Chronic von der hylligen Statt von Cöllen/ *in Friderico III. Imp. anno* 1488. *fol.* 334. & Lehmannum in *Chron. Spirens. lib.* 7. *cap.* 119. *in fin.*

8. In Matricula Francofordiæ in Comitiis anno MCCCCLXXXIX. consultata & definita, in qua vniuersi ac singuli (vt habent ipsa verba) S. Rom. Imperii Electores, Principes, Prælati, Comites, Barones, & Ciuitates taxātur, de Rege Bohemiæ statuitur; Item der Künig zu Beheim 200. zu roß/ 800. zu fuß.

Vt hab. verba] quæ sic sonant in vernaculò idiomate, Anschlag zu Franckfurt vff alle vnd jede/ deß H. Reichs Churfürsten/ Fürsten/ Graven/ Herrn/ vnd Stätte gesetzet.

9. In Matricula Constantiæ ad lacum Podamicum in Comitiis anno MDVII. à Maximiliano I. Imperat. cum Statuum consilio decreta contra Regem

Regem Galliæ perduellem, *sub rubr.* Churfürsten/ continetur; Behem 350. zu roß/155. zu fuß.

10. In Matricula Augustæ Vindelicorum anno MDX. deliberata pro expeditione contra Venetos in Italiam instituenda, *sub rubr.* Churfürsten/ statuitur; Behem 36. zu roß/ 49½ zu fuß.

11. Anno MDXVIII. instituta fuit à Maximiliano I. Imper. inquisitio in omnium ac singulorum S. Rom. Imperii Statuum facultates & reditus annuos, vt seruata æqualitate in posterum æstimari ac censeri possent. Quin & ipsis Imperii Statibus mandatum erat, vt singuli facultatum suarum vires in scriptis profiterentur Cancellariæ Imperiali insinuandis, vt in acta publica referrentur. Cuius professionis, ne quis occasionem haberet grauandi & tergiuersandi, ipsemet Imperator principium fecit pro Austriæ & Burgundiæ Archiducatibus patrimonialibus, vt in Decreto Comitiorum Treuirensium refertur. In illa ergo Inquisitione seu Annotatione, *sub rubr.* Weltliche Churfürsten/ legitur in hunc modum; König von Böheim mit Mähren/Schlesien/vnd jhr zugehörung/hat jährlich 300000. fl.

Inquisitio] cuius hic est index; Deß Römischen Reichs anlag wider den Türcken / sampt aller Stände im Römischen Reich jährlich einkommen.

Decreto Comit. Treuir.] Reichs Abschied zu Trier 1512. §. 6. Vnd soll solche hülff/fol. 83. illis verbis: Vnd wöllen derselben vnser häuser Oesterreich vnnd Burgund zugehör auff nechstem Reichstag durch einen Beybrieff anzeigen vnd benennẽ. Deßgleichen so seynd anderer Churfürsten/Fürsten &c. Qua in re optimus Imperator exemplum secutus est suorum in Romano Imperio antecessorum Theodosii & Valentiniani in *l. 4. C. de legib. & Constit. Princip.* & Theodorici Regis Romanor. & Germanor. ita edicentis; *Volumus hoc exemplum à nostris prædiis inchoare, vt nulli grauior sit iussio, quæ constringit & Principem*, apud Cassiodorum Cancellarium *lib. 5. Variar. cap.* 18. vbi Fornerius in *Not.* Bucerus in *Comment. in Matthæ. cap. 5. v. 38. fol. 55.* Dempsterus in *Paralipom. ad Rosini Antiquit. Roman. lib. 8. in princ.* Adde Receß. Wormatiens. 1495. die Satzung von dem gemeinen pfenning/ *tit. 8. fol. 29.*

12. Anno MDXXI. Wormatiæ in primis Caroli V. Imp. comitiis, sancita est ordinatio expeditionalis siue Matricula perpetuis temporibus valitura, in qua *sub rubr.* Churfürsten/ de Rege Bohemiæ decernitur; Böheim 400. zu roß/ 600. zu fuß.

Perpetuis temp. valit.] iuxta decretũ in *Receß. Ratisponens.* 1576. §. 99. Wann auch zu Franckfurt/& *Receß. Ratisponens.* 1594. §. 129. Wann auch bey voriger. Videatur Paurmeister *lib. 2. de iurisdict. cap. 2. num.* 34. Reinking. *lib. 1. de Regim. secul. & ecclesi. class. 4. cap. 1. nu.* 13. Næuius *ad l. 3. num. 19. C. de agent. in reb.* Zach. Vietor in *tract. de causs. exempt. in Imp. conclus. 5. & concl.* 8. Syringus apud Arumæum *tom. 2. Discurs. Academ. de iur. publ. fol. 372. in fin.* Cluten in *Syllog. rer. quotid. conclus. 27. lit.* C. Engelbrechtus in *Differt. de iurisdict. conclus.* 140.

13. In

13. In Matricula Spiræ anno MDXXVI. in Comitiis Ordinum consideratissimè ordinata, collecta pecuniaria vniuersis ac singulis Imperii Statibus imponitur, primùm pro legatione ad Sac. Cæsar. Maiestatem in Hispaniam mittenda: dein pro sustentatione Regimenti & Cameræ Imperialis: tum pro celeri subsidio contra Turcos. Et Regi quidem Bohemiæ *sub rubr.* Churfürsten/ talis taxa imperatur: Behem für die Bottschafften 225. fl. zu vnderhalt Kayserlichen Regiments vnnd Cammergerichts 412½. fl. zur Türckenhülff 3324.

Primùm pro legatione] Vernaculè proscribitur hæc Matricula sub isto titulo; Der Anschlag vff dem Reichstag zu Speyr begriffen. 1. Für die Bottschafft zu der Königl. Mayest. in Hispanien. 2. Zum vnderhalt deß Kayserl. Regiments vnd Cammergerichts. Vnd 3. zu einer eylenden hülff wider den Türcken.

Sustent. Regim. & Cameræ] Vnde liquidò patet, Regem Bohemiæ iudicio Cameræ subfuisse, id quod suo loco palàm faciemus.

14. In Classibus siue Ordinibus nouæ Taxæ seu Matriculæ per Deputatos Circulorum Wormatiæ anno MDXLV. consultata & decisa, *rubr. 1. in princ.* ordinatur; Der König zu Böheim/ 400. pferd/ 600. zu fuß/ 1800. Söld/ id est, aureos stipendiarios.

15. In Matricula Augustæ Vindelicorum anno MDXLVIII. in Comitiis frequentissimis deliberata, non attenta Cæsaris Ferdinandi I. pro Regno Bohemiæ facta protestatione & contradictione in scriptis oblata, de Rege Bohemiæ *sub rubr.* Churfürsten/ statuitur; König in Behem 400. pferd/ 600. fußvolck.

Protestatione] de qua vide suprà *cap. præced.* §. 2.

16. In Matricula Augustæ Vindelic. anno MDLIII. mense Ianuario in Comitiis corcordata, pro subsidio muniendorum castrorum in limitibus Hungaricis versus Turcos, necnon pro sustentatione Cameræ Imperialis, *sub rubr.* Churfürsten/ Rex Bohemiæ hisce verbis collectatur; Böheim zum Bawgeld in Hungern 1500. fl. zu vnderhaltung Cammergerichts 300 fl.

Ecce tibi iteratò Rex Bohemiæ iudicio Camerali subiicitur. Cuius sustentatio olim quidem erat menstrua, aliquando semestris, nostris moribus annua, id est, perpetua & ordinaria facta. Porrò in originali exemplo hæc matricula sic concepta est; Verzeichnuß deß Bawgelds/ so zur vnderhaltung der Hungerischen gräintz/ auch deß Kayserlichen Cammergerichts zu Augspurg bewilliget werden:

17. In Matricula Wormatiæ anno MDLVII. per Moderatores deliberata & conclusa, *sub rubr.* Churfürsten/ Regi Bohemiæ antiqua taxa præstituitur; Böheim 400. zu roß/ 600. zu fuß.

18. In Matricula Wormatiæ anno MDLXVII. per Deputatos Ordinum Moderatores quàm diligentissimè & exactissimè, pellectis Ordinum quorumcumque grauaminibus, ad trutinam legitimarum lancium examinata

& ponderata, *sub rubr.* Churfürsten/ de Rege Bohemiæ decernitur; Böheim 400. zu roß/ 600. zu fuß/ 1800. Sold.

19. In Matricula Francofurti anno MDLXXI. in Comitiis Ordinum Deputatorũ per Moderatores constituta, *sub rubr.* Churfürsten/ legitur; Böheim 400. zu roß/ 600. zu fuß.

20. In Matricula seu Catalogo omnium Imperii Ordinum, qui ad expeditionem Romanam, & sustentationem Cameræ Imperialis, immediatè debent contribuere, composito Spiræ anno MDLXXVI. *sub rubr.* Churfürsten/ *numer.* 4. refertur Rex Bohemiæ in hunc modum; Der König zu Böheim Churfürst/ gibt monatlich 400. zu roß/ vnd 600. zu fuß/ wie im Römerzugs Anschlag de anno 1521. zu befinden.

21. Ex quo tempore quum idem Bohemiæ Rex esse cœperit, qui Romanorum Imperator, Status Imperii superuacuum esse duxerunt, Dominum ac Imperatorem suum in Regno illo collectare, salutari eius arbitrio relinquentes, quid ipse ea in re statuere velit, cuius officio incumbit Regna pariter & Imperium tueri, pacemque publicam vtrimque æquo moderamine conseruare. Quam rationem etiam assignat Paurmeisterus, Cancellarius quondam Episcopalis Halberstadianus, quum scribit; R*eges Bohemiæ ad conuentus quidem Circulorum non vocantur; quando tamen milites vel pecunia aliis Ordinibus imperantur, tanquam Imperii Status & membrum, 400. equites, & 600. pedites ad singulos menses mittere tenentur: etsi hoc tempore propter belli Hungarici molem se à præstatione eorum immunes arbitrentur.*

Paurmeister] lib. 2. de iurisdict. Imper. cap. 2. num. 126. vbi tractat de Circulis Imperii.

22. Si verò contingat in Regno Bohemiæ, quod hactenus fuit Imperii nostri horreum, & suauis alumna atque nutricula Imperatoris in honorem S. Imperii, alium ex S. Cæsareæ Maiestatis hæredibus succedere, quàm qui ipsum Imperium teneat, non dubium est, quin is ad antiquam taxam Cæsari pariter ac Imperio præstandam obligatus nexusque permaneat. Sed DEVS clementer auertat à posteris nostris id, quod sine ruina totius Imperii non posset mutari: haud magis quàm aut Castella ab Hispanico Imperio, aut Norwegia, quæ & ipsa est hæreditaria, à Danico auelli, sine vtriusque Imperii incommodo, si non interitu.

Imperii horreum] Lehmannus *lib. 7. Chronic. Spirens. cap. 34. circa fin.* Sic quondam Regnum Neapolitanum & Siciliæ Ducibus Sueuiæ hæreditarium, vocabatur tamen opulentum Romani Imperii horreum in *Rescriptis Friderici II. Imp.* apud Pet. de Vineis.

Antiquam taxam] ad quam etiam in hoc rerum præsenti statu Bohemos de iure teneri, si iuris rigore cum illis Ordines Imperii agere vellent; asserunt Ioan. Auentinus von Vrsachen vnd gegenwehr deß Türckischen Kriegs passim, Simon Wolder Legista Francofordianus in Rahtschlag vnd Bedencken/ wie ohne sonderliche beschwerdt der

Obrigkeit

Obrigkeit vnd der Vnderthanen der Türck zu Wasser vnd Land zu vberziehen/vnd zu vberwinden. Iohan. Cornelius de Fridensberg. in *Discurs.* seu Bedencken vom Vngerischen Kriegswesen/wie ein beständige allgemeine Hülff anzustellen/&c. *vers.* Wann daß die 80. Monat. Dominicus Arumæus in *Discursib. ad Aur. Bull. disc.* 4. *conclus.* 18. Reinking. *lib.* 1. *de Regim. secul. & eccles. class.* 2. *cap.* 7. *n.* 48. *& cap.* 9. *num.* 27. *& seq.* Vischerus in *Discurs. de Elect. Regis & Imp. Rom. conclus.* 10. *num.* 44. *q.* 2. *in fin.* Cluten in *Syllog. rer. quotid. conclus.* 24. *lit. e.*

23. Atque ita decisum est ab Electoribus & Principibus Imperii in Conuentu Pragæ habito anno MDCX. in Punctis Serenissimo Matthiæ Regi Hungariæ, Archiduci Austriæ, &c. præscriptis *num.* 6. Daß sie (die Königl. W. zu Hungern) wider Jhre Kays. Mayest. weder mit worten noch wercken/ nimmermehr nichts *attentirn*, vnd zu keiner *offension* sich gebrauchen lassen/noch dero cedirten Landen solches verstatten/sondern vielmehr mit allen den jhrigen Jhrer Kayserl. Mayest. gewärtig seyn/vnd deroselben wider alle jhre feinde vnd widersacher aufrichtig beystehen/Jh. Kays. May. nach bestem vermögen schützen vnd helffen wölle/ vnd daß sich dieselbige *in specie*, wie starcker hülffe auff einen notfall *continuirt* werden/ auch was sich Jhre Kays. May. bey jetzigem im Reich brennenden fewer (innuunt bellum Iuliacense) neben dero zugethanen vnd getrewen Chur- vnd Fürsten vnnd Ständen deß H. Römischen Reichs/zu versehen haben solte/erklären möchten: in betracht/ daß gleichwol die Cron Böheim ein mitglied/ vnd das Ertzhertzogthumb Oesterreich ein Krayß deß Reichs ist/ das Königreich Vngern aber so viel lange Jahr hero wider der Türcken vnd Tartarn gewalt von dem Reich beschützet worden. Vnd daß auff solchen fall die *Officirer*, wie auch die Soldaten/so wol Jhr. Kayserl. Mayest. als deroselben Bruder/mit Pflichten vnd Eyden verwandt seyn solten. Quæ postrema verba respiciũt mores ac instituta vniuersæ Germaniæ, quibus sacramenta fidelitatis & homagii præstare solent primùm Cæsari & Imperio, dein Principi seu Domino vel Magistratui Prouinciali, & quidem verbis conceptis: quod idem quoque in Bohemia & Hungaria vt fiat, heic præscribitur.

In Punctis] refert Henricus Iulius Dux Brunsuicens. in Gründlichen vnd warhafftigen Bericht/wegen der zwischen der Röm. Kays. Mayest. Rudolph. II. &c. vnd Königl. Würd. zu Hungern Matthiæ &c. getroffener vergleichung/*fol.* 63.

Sacramenta fidelitatis] quod maximè obseruari solet in iuramentis, quæ à vasallis præstantur. Qui licet habeant immediatum in S. Imperio statum, soliusque Imperatoris iurisdictionem agnoscant, tamen S. Cæs. Maiest. & S. Roman. Imperio immediatè non obstringuntur, sed Dominis suis directis, vt sunt nonnulli Principes, Prælati, Comites, Barones in Saxonia inferiori, Westphalia, Belgio &c. qui regalia ab Imperio immediatè quidẽ recognoscunt, sed nullam fidelitatẽ aut homagiũ Imperio immediatè præstant; Magno (vt mihi quidẽ videtur, & res ipsa loquitur) atq; periculoso errore dicam an neglectu. Quo enim pacto perfidiæ poterit accusari, qui fidem nullam iurauit? Sed, inquies, in omni iuramẽto & obligatione, quã vasalli & subditi præstãt,

reseruata censetur Imperatoris & Imperii, tanquam superioris, auctoritas; *c. venientes.* & ibi Gloss. *Ext. de iureiurand.* Recess. Augustan. 1555. §. Und sollen die jenige. Octau. Cacheranus *Decision. Pedemont.* 78. *num.* 20. Modest. Pistoris *consil.* 24. *n.* 26. *vol.* 1. Prosper Farinac. *lib.* 1. *de Delict. tit.* 1. *q.* 17. *num.* 16. Besoldus in *Discurs. politic. de trib. domest. societ. specieb. disc.* 2. *de iur. Ordinibusq́; ciu. cap.* 3. *num.* 1. Quod quidem vt verum est, ita arctius ligant sacramenta, quibus vnusquisque Status Cæsari & Imperio immediatè auctoratur & obligatur. Quod idem de Ciuitatibus regalia sua ab Imperio immediatè recognoscentibus dicendum puto, vt eorum nomine ad fidem S. Imperio præstandam teneantur, nec sufficere iuramenta fidelitatis, quæ dominis suis mediatis præstare solent, vt antiqui Prudentes sub Ottone I. Henrico IV. Lothario II. Friderico I. & Henrico VII. Imperatoribus responderunt, & ipsa consuetudo tum practicabat.

24. Nec Imperio nostro officere debent sua beneficia, hoc est priuilegia Regi Regnoque Bohemiæ tam beneuole tamque liberaliter concessa, nisi Rex & incolæ velint ingrati crimen subire, propter quod priuilegia possent reuocari, vt iura ciuilia dictant. Non minoribus enim priuilegiis Archiduces Austriæ, Magni Duces Burgundiæ, Elector Saxoniæ, &c. quàm ipse Rex Bohemiæ, in Imperio nostro gaudent; nec tamen se propterea à collectis aliisque subsidiis necessariis, & ad communem Reipublicæ salutem spectantibus, eximere gliscunt pestifera illa immunitate, quam Bohemi nequicquam prætendunt. Et hoc iure vtimur, ne exemptio Reipublicæ præiudicet in casibus nullo iure exemptis, vt est subsidium, quod Reipublicæ infirmæ, miseræ, commutabilique fertur; præsidium, quod periclitanti præstatur, denique opes, quibus affectum & prostratum Imperium extollitur. In hisce namque & similibus casibus salus Reipublicæ suprema lex est, primum ac summum priuilegium. Et licet Summus Pontifex propter priuilegium Sedis Apostolicæ, legibus sit tam Canonicis quàm Ciuilibus solutus, & nemini, præterquam Deo, subiectus, ab hac tamen ineuitabilis necessitatis lege exemptus esse non præsumitur, ne dum Rex inferior, & quidem vasallus, qui ad obsequium tum ipsi Summo Pontifici, tum Augusto Imperatori obligatus est.

Sua beneficia] quia nemini debet suum beneficium nocere, nec quisquam ex suo benefacto in periculum trahi, *l. ne liberalitate* 50. *D. de re iudic.* vbi Accursius in *gloss.*

Reuocari] quia priuilegium & quodcumque beneficium amittitur propter ingratitudinem, *c.* 3. *in fin. Ext. de postul.*

Archiduces Austriæ &c.] Arumæus in *Discurs. ad Aur. Bull. disc.* 4. *concl.* 18. *in fin.* Bened. Carpzouius in *Dissertat. ad Capitulat. Cæsar. cap.* 5. *n.* 9. Vischerus in *Discurs. de Elect. Regis & Imper. Roman. conclus.* 10. *n.* 44. *q.* 2. *in fin.*

Exemptus non præsumitur] Recess. Augustan. 1500. *sub tit.* Wie man mit dem Pabst handeln soll/*fol.* 60. Paurmeist. *lib.* 2. *de Iurisdict. Imp. cap.* 3. *num.* 40. *& cap.* 7. *num.* 202. Reinkingk *lib.* 1. *de Regim. secul. & Eccles. class.* 2. *cap.* 5. *nu.* 22. *& cap.* 6. *n.* 18. *& lib.* 3. *class.* 1. *cap.* 8. *num.* 17. Hansmannus in *Dissert. de Re monetar. resol.* 8. *lit. i.*

Caput

Caput XVIII.

DE FIDE ET OBSERVANTIA REGUM ATQUE ORdinum Bohemiæ erga Imperatorem & sacrum Imperium, ob quam non immeritò suas laudes & præconia digna merentur.

Est quidem ita, vt tot exempla à nobis in medium prolata fidem faciunt; fuerunt Bohemi nonnunquàm rebelles, fuerunt refractarii, fuerunt communium onerum excussores, & contributionum debitarum interuersores: non tamen adeò contumaces, adeove duræ ceruicis & inflexibiles semper exstitere, quin aliquando egregia fidei ac virtutis suæ gloriosaq; specimina ediderint, de Imperio Germanico haud rarenter benè præclareque meriti. Quæ ipsorum præstantia merita non modò summis laudibus extollenda, verùm etiam præmiis amplioribus remuneranda & cohonestanda iudicamus. Quod hoc loco & hoc in capite à me præteriri nullo modo debuit, quippe qui nec odio cuiusquam gentis, nec affectu (more humani ingenii) ductus ad hunc tractatum instituendum & perscribendum accesserim: hæc enim à viro bono & in Republica versato debent procul haberi. Quemadmodum autem vitia rebellionum suus vindex, ita virtutes obsequiorum suus honos meritò subsequitur. Bona ergò cum pace nobis liceat inuidiam rebellionum suprà memoratarum laudabilibus Bohemorum & Morauorum factis, ceu quibusdam quasi antidotis, amoliri & obliterare; vt illarum tragicis casibus moniti discant in posterum ea vitare; istorum verò honorificis exemplis instructi habeant, quæ proporrò imitentur.

Remuneranda & cohon.iudic.] argum. *l.fin.C.de Stat.& imag.& l.26.D.de testa.milit.* nimirum vt propositis hisce præmiis siue honoribus, studeant in posterum Bohemi magis magisque contendere ad gloriam tum Imperii nostri, tum suam ipsorum propriam amplificandam, vt monent Cicero *pro Rabirio*, Christoph. Besoldus *li.2.Politic.cap.2.conclus.2.* Elias Reusnerus in *Hortulo historipolit.flor.7.coron.2.*

Procul haberi] Cornel. Tacitus *lib.1.Historiar.in princ.*

Vitia suus vindex &c.] Maximilianus I.Imp. in *Recess.Treuirens.1512. §.51.* vnd nach dem/ in princ. & eius nepos Carolus V. Imp. in Præceptis Philippo filio traditis apud Emanuel. Meteranum in *Descript.rer.Belgic.lib.1.fol.34.* Cicero *lib.3.de Natur.Deor.* Ioh. Gerhardus *Locor.theologic.tom.6.de Magistrat.politic.n.294.*

2. ***Parùm igitur***, (vt verbis vtar viri magno iudicio, insigni moderatione, variaque doctrina præditi) ***aut nihil momenti habet, quod in contrarium adfertur, Bohemiæ Duces Romano Imperio, cui tributum pendebant, infestissimos fuisse. Si qui enim***

 fuerunt,

fuerunt, & pauci quidem, sicuti de Boleslao Ruffo quidam perhibent, item de Spitigneo, dè Vratislao; ad meliorem isti frugem redierunt.

Viri] Christoph. Gewoldi Consiliarii Bauarici, in *Commentar. de S. Rom. Imp. Septemuirat. cap. 9.* In cuius sententiam etiam concedit Dominic. Arumæus, Consiliarius Saxonicus, in *Discurs. ad Aur. Bull. disc. 5. concl. 3.*

3. Quum enim Bohemi liberalitate Imperatoris atque Ordinum Imperii in ciuitatem populi Germani adsciscerentur, & fide ac societate iungerentur, necesse est eos de nomine ac Imperio Germano bene meritos fuisse. Nec enim ratio permittit, vt credamus, infestos ac rebelles hoc honore fuisse dignatos. Humanum quidem erat rebellare; sed in rebellione perseuerare Diabolicum, vt S. Augustini dictum huc detorqueamus. Post victoriam ergò & pœnitentiam supplices Bohemos non modò in gratiam receperunt Imperator atque Ordines, sed & ciuium numero Germanorum adsciuere, suæque tutelæ duxere, velutiq; patroni clientes in fidem acceptos cognatione & amicitia iunxere; eosve, quorum virtus enituit, ad honores, dignitates, officia, & beneficia, obliterata Slauici generis origine, indifferenter extulerunt.

Nec ratio permittit] Alexan. ab Alexandro *li. 4. Genial. dier. cap. 10.* & ibi Tiraquell. in *Addit.*

S. Augustini] cuius est illud dictũ vulgariũ; *Humanũ est errare sed in errore perseuerare Diabolicũ.*

Indifferenter] iuxta illud Didonis Reginæ Carthaginens. apud Virgil. lib. 1. Æneid.

Tros Tyriusq; mihi nullo discrimine agetur.

4. Quamobrem ratiocinatio eorum, qui Bohemos ab Imperio exemptũ eunt, quòd perpetua bella cum Teuthonibus gesserint, non efficit, quo minus statuamus, Bohemos Imperio nostro non semper fuisse inutiles aut infidos, quum bella etiam inter coniunctissimos non rarò oriantur, & exempla fidelitatis non pauca contrarium euincant, licèt odium gentis Bohemicæ in Germanis etiamnum vigere à nonnullis eorum vicinis asseueretur, quo de ipsi viderint: nos dicta exempla æquo animo consideremus.

Ratiocinatio eor.] Krantzius *lib. 4. Saxon. cap. 28.* Pet. Heigius *Illustr. quæstion. par. 1. quæst. 3. nu. 41. & seqq.* Nicol. Cisnerus in *Orat. de Ottone III. Imp. & Elector. institut.* Georg. Hahn in *præfat. præfixa historiæ Dithmari ab se in ling. Teuthon. conuersa.*

Odium gent. Boh.] Arumæus *d. discurs. 5. concl. 3.*

5. De Ottone I. Magno Imperatore, & S. Wenceslao Bohemiæ Duce, scribit Dubrauius, Episcopus Morauiæ; *Otho tunc regnabat, qui Germanorum primus coronam Cæsaream legitimè sibi traditam in Germaniam intulit, non alienus à Wenceslao propter eximias ipsius virtutes erat: & quia vna cum aliis Germaniæ principib. Maiestatem Cæsaream officiosè comiterq; conseruabat.*

Dubrauius] lib. 5. Hist. Bohem. fol. 31.

6. Anno MLXXX. Vratislaus Bohemiæ Dux, licet à Gregorio VII. summo Pontifice moneretur à consortio Heinrici IV. Imp. abstinere, maluit tamen in fide Domino suo iurata persistere, quàm Pontifici obtemperando

per-

perfidiæ crimen incurrere. Quin ne quidem ſententia eiuſdem Pontificis excommunicatum Imperatorem & Imperio priuatum adduci potuit vt deſereret. Sic enim ſcribit Otbertus Leodienſis Epiſcopus; *Cogitans Imperator, quod inimici ſui hac, qua venerant, via perſequerentur eum, ad Ducem Bohemiæ diuertit, qui quamuis nuper eum in arto non benè reliquiſſet, cum magno tamen honore ſuſcepit, & vſq; in Saxoniam deduxit.*

A Gregorio] Cardin. Baronius in *Annal. Eccleſiaſt. anno* 1080. Caluiſius in *Chronolog. anno eod.* Carion *lib.3. Chron. in Henrico IV. Imp.* ibi; *A Cæſare ſtabant Bohemi* &c.

Vt deſereret] Paulus Langius Monachus Ziticenſ. in Chron. an. 1086. *Fuit religioſus princeps, dignusq; qui primus inter Bohemos Regio vteretur diademate. Non tamen in eo vehementer ſtupendum, quod adhæſerit Henrico Imperatori magis, quàm Apoſtolico, homo ſecularis: cùm videret ſummos Germaniæ Archipræſules, Electores & Principes ei obſequi, illumq; venerari & defendere.*

Otbertus] in Epiſt. de vita & obitu Henrici IV. Imp.

7. Fridericus I. Imp. in Priuilegio Ratisbonæ an. MCLIX. Vladislao Duci Bohemiæ conceſſo orditur in hunc modum; *Cum tam lege naturæ, quam ſcripta, bonum operari monemur ad omnes, præcipue ad eos, qui in adminiſtratione Imperii & Reipublicæ veraci conſilio, & indefeſſo laboris ſtudio, nobis aſſiſtunt, & pro gloria Imperii propaganda ſtrenuiſſimè decertando, in omnibus inimicorum incurſibus, & quibuslibet periculis ſe obijciunt, prærogatiua ſpeciali honoris ſublimare dignum duximus, vt de virtutum præmiis & gloriæ corona diffidere non debeant, qui legitimè certauerunt. Nouerit igitur omnium Christi Imperiiq; noſtri fidelium tam præſens ætas, quam ſucceſſura poſteritas, qualiter nos Vladislao, Illuſtri & Strenuiſſimo Duci Bohemiæ, ob inſignia ſeruitij & deuotionis, tam eius, quàm omnium Bohemorum, merita, honoris inſignia, quo auus & cæteri progenitores eius Duces Bohemiæ, beneficio Imperialis Excellentiæ, cæteris Ducibus præeminebant, videlicet Circulum concedimus* &c.

In priuilegio] quod refert Cochlæus in *Hiſt. Huſſit. lib.* 8. & Germanicè non verſum, ſed peruerſum Hagecius *in Chron. Boh. par.* 1. *an.* 1159. *fol.* 248. *& ſeq.* Georg. Beatus in *Chron. Bohem. in Wladislao II. fol.* 29. & in Reichsſatzungen *par.* 2. *fol.* 13. Vide in *Append. fol.* 156.

8. Fridericus II. Imp. in Conſtit. de iurib. ac Priuil. Regni Bohem. ſub dato Baſileæ an. MCCXII. *Attendentes præclara deuotionis obſequia, quæ Bohemorũ vniuerſa gens ab antiquo tempore, Romano exhibuit Imperio, tàm fideliter quàm deuotè* &c. Idem Imp. in Diplomate ſuper conceſſione terrarum Ottocaro Regi factarum ſub eodem dato; Zu erhöhung deß Königreichs Böhmen Herrligkeiten vnd ſeines Tituls/ haben wir vns deſto mehr geneigt/ dieweil wir in all vnſern notwendigkeiten jhre gantze vnd jederzeit vollkommene trew warhafftig erkennet. Derentwegen erachten wir für billich vnnd recht/ daß wir die jenigen/ ſo ſich vnſerer erhöhung mit allem fleiß angenommen/ mit einem billichen widergeld widerumb bedencken. Vnd nach dem wir betrachtet/ was der Durchleuchtig Ottogar König in Böheim/ auß ſeiner auffrichtigen begierligkeit deß hertzen/ ſampt allem Böhmiſchen volck/ vns für herrliche vnd rühmliche Thaten vnd dienſten erzeiget/ vnd vermittels Göttlicher hülff noch erzeigen werde &c.

Im-

In constitut.de iurib.] quam produxere Nicol. Henelius in *Silesiograph.in append.* Ioh.Bapt. Eysen in *Deduct.Bohem.* in Beylagen! *num.16.& num.19.* Hagecius in *Chron.Bohem.part. 1.anno 1212.fol.295.* Georg. Beatus in *Chron.Bohe.in Primulao I.fol.36.* deniq; in Reichs-satzungen *part.1.fol.30.*

In diplomate] apud Hagecium in *d.anno 1212.fol.296.*

9. Richardus Romanorum Rex in Inuestitura super Regno Bohemiæ, facta Aquisgrani anno MCCLXII. *Hinc est quod cum Illustris Ottocarus Bohemiæ Rex, nullius gratificationis muneribus, sed propriæ duntaxat virtutis & liberalitatis instinctu pellectus, liberaliter ad nostri cultum Dominii sit conuersus, & promittat Regaliter, deinceps nostræ deuotionis obsequiis & mandatis constanter & fideliter adhæsurum* &c.

Inuestitura] relata à Ioh.Bapt.Eysen in *d.Deduct.Bohem.* in Beylagen *num.2.*

10. Adolphus Romanorum Rex in Inuestitura facta Francofordiæ anno MCCXCII. *Ob suorum meritorum insignia gloriosa, quibus erga nos & Imperium sacrum Illustris Dominus Wenceslaus Rex Bohemiæ, inclytus Princeps noster & Pincerna, multipliciter relucet,* &c.

Inuestitura] Germanicè translata exstat apud Hagecium in *Chron. Bohem. par.1. anno 1292. fol.353.*

11. Albertus I. Romanorum Rex in Confirmatione Priuilegiorum & iurium Regis Bohemiæ sub dato Nurmbergæ anno MCCCV. *Quamquam nostræ benignitatis Regia Celsitudo quoslibet, quos Romanum ambit Imperium, teneatur dulcorosis fauoribus & benignis promotionibus amplexari, tamen dignum iudicat nostra Serenitas, & congruum arbitratur, vt eorum, quos nobis carnalis vnit affectio, & identitas sanguinis propagat & sociat, honoribus ad augendum & commoditatibus procurandis feruentius & vigilantius intendere debeamus. Ad hoc itaque consideratione habita & respectu in Illustrem Wenceslaum Bohemiæ & Poloniæ Regem* &c. Et in concessione, confirmatione & infeudatione Regni Poloniæ facta eidem Wenceslao Regi in Comitiis Moguntinis anno MCCC. tale ponit exordium idem Cæsar; Die vnzweiffelhafftige auffrichtigkeit deines getrewen gemüths / welche gegen vns vnd dem Keyserthumb von dir / vor allen Königen vnd deß Römisch. Keyserthumbs Fürsten zu spüren / beweget vnd führet vns dahin / daß wir das jenige / was zu erweiterung deiner ehren dienlich / nicht vnterlassen mögen.

Infeudatione Regni Poloniæ] apud Hagecium in *Chron.Bohem.par.1.anno 1300.fol.361.* & in Reichssatzungen *par.1.fol.29.*

12. Ludouico, Bauariæ Duci, ab se & maiore parte suorum Coëlectorum in Romanorum Regem electo adhæsit Iohannes Rex Bohemiæ, & merito: sed Proceres Regni magis inclinabant in Fridericum Austriacum Anti-cæsarem. De quo dissidio sic narrat Iohannes, Abbas Aulæ regiæ; *Domine Rex* (inquiunt Proceres ad Regem) *scire vos cupimus, quod nullam vobiscum concordiam inire volumus, nec valemus, nisi pari modo Fridericum Ducem Austriæ, quem legitimum*

mum Romanorum Regem asserimus, huic concordiæ inseramus. Taliter cum illo constringimur, quod ipsum non deserimus, nec ab eo vllatenus deseremus. His sermonibus auditis Rex grauiter prouocatur. Namq; Iohannes Rex cum Ludouico Romanorum Rege aduersus Fridericum de Austria adeò compromiserat, quòd illo inconcluso cum suis Baronibus concordiam facere non valebat. Peruicit tamen Rex, & Ludouico tamquàm legitimè electo fideliter adstitit, non attentis Bohemorum oppositionibus, quippe qui nullum ius in electione Romanorum Regis, quod soli Regi, ceu Archipincernæ, competit; nec vllam facultatem haberent sese cum alienis Principibus, inconsulto nec consentiente Rege, confœderandi.

Iohannes Abbas] in Chronic. part. 2. cap. 2.

13. Carolus IV. Imperator in confirmationibus Priuilegiorum Regni Bohemiæ & incorporatarum prouinciarum, ita loquitur; *Ad nostræ Celsitudinis Venerabiles, Archiepiscopus Pragensis, & Olomucensis & Luthomischlensis Episcopi: nec non Illustres, Ioannes Carinthiæ & Gorlitiæ, germanus noster charissimus, ac Nicolaus Oppauiæ & Ratiboriæ Duces: Prælati, Duces, Principes, Barones, Proceres & Nobiles Regni nostri Bohemiæ, & pertinentiarum eiusdem, præsentiam accedentes,* &c. Et post ibi; *Nos itaq; præfatorum Prælatorum, Ducum, Principum, Baronum, Procerum & Nobilium, quos honorum & felicis status Romani Regni & sacri Imperij fideles & sollicitos præ cæteris nouimus zelatores, ipsum Regnum Bohemiæ, Romani Regni membrum fore nobilius, supplicationibus benignius inclinati,* &c.

In confirmationibus] quas referunt Nicol. Henelius in *Silesiograph. in append. fol.* 110. Io. Bap. Eysen in *d. Deduct. Bohem.* in Beylagen/*num.* 2. *num.* 19. *& nu.* 65. Hagecius in *Chron. Bohem. part.* 2. *anno* 1348. *fol.* 2. *& fol.* 4. Constitution. Imperial. *tom.* 1. *anno* 1348. *fol.* 341. & in Reichssatzungen *part.* 2. *anno eod. fol.* 39.

14. S. Romani Imperii Electores in confirmatione feudorum Imperialium Regi Bohemiæ in Bauaria concessorum, sub dato Nurmbergæ, anno MCCCLV. *Considerantes & in morte fidelitatis constantiam, quàm Illustres Bohemiæ Reges sacrum Imperium continuatis crebrò studiis honorarent,* &c.

15. Fridericus III. Imperator in confirmatione Priuilegiorum Georgio Regi Bohemiæ factorum in Noua ciuitate siue Neostadii Austriorum anno MCCCCLXII. huiusce modi habet Bohemorum elogium; *Insignis Bohemiæ corona, Cæsareæ Celsitudinis honori faustoq; statui totis virib. inuigilando, adeò fidelis & obsequens semper extiterat, vt non immeritò plurimis priuilegiis, libertatibus & gratiis, vltra alios illustres sacro Imperio subditos, à Romanis Principibus meruerit honorari: sed & hactenus inclytam sedem Imperialem venerari, vt debet, & tueri haud desistit,* &c. Et in Inuestitura Wladislao Regi facta Viennæ anno MCCCCLXXVII. So seynd wir doch insonderheit mehr fleissig/ denen vnsere Keyserliche gunst vnd gutthat zu beweisen/ die vnsere vnnd deß Reichs vorderste Glieder seynd/ vnnd vns die bürde deß H. Reichs zu verwesen mittragen helffen/ vnnd auch eines Edlen/Fürstlichen vnd vnser

blutes/ vnd vnser angeborne Freundt / vnd vns freundschafft vnd lieb zu beweisen geneigt sind/ &c.

Confirmat. priuileg.] Doctor Eysen in *d. Deduct. Bohem.* in Beylagen *num.* 11.
Wladislao Regi] idem *num.* 17.

16. Carolus V. Imperator in Inuestitura Ferdinando I. Regi Bohemiæ facta Ratisponæ in Comitiis anno MDXLI. sic proloquitur: So ist doch vnser Keyserlich gemüth billich mehr geneigt zu denen/die vnser vnd deß H. Reichs vordersten Glieder seyn / vnnd neben vns die bürde vnd sorgfeltigkeit deß H. Reichs helffen mittragen / vnd stete lieb vnd trew beweisen / dieselbe mit vnsern Keyserlichen gnaden zu begaben. Et posteà; Deß haben wir angesehen deß gedachten vnsers Bruders/ deß Königs zu Böheim/ redlich vnd vernünfftig bitte/ auch die mercklichen vnnd getrewen dienste/ die S. Lieb vorfahren/vnd S. L. selbst/vnsern vorfahren/vnd vns/vnd dem H. Reich offt williglich vnd vnverdrossen gethan hat/ vnd S. L. vns vnd dem H. Reich in künfftig zeit wol thun mag vnd sol. Et plena sunt id genus encomiorum & dilaudationum pleraque alia Imperatorum Diplomata, quæ tædiosum foret singula producere.

17. Finem modò imponat Lucas Lercher Riedlingensis Sueuus, Miles Cæsareus, qui de fide ac meritis Bohemorum in Rempublicam nostram ita scribit in *Discursu de Coniugio Christiani Magni Indiani cum Christina Europaa, siue de potentia Caroli V. Imperatoris, & coniunctione Imperij Europai cum Indiano,* pro plãtanda & propaganda Christianitate; Den achten Riesen/den sie gebar/ der ward geheissen Behömensisch/ der ward vergleicht dem frummen Künig David / der viel redlicher thaten hat gethan.

Lucas Lercher] in Discurs. von vermählung Christians Groß India mit Jungfrawen Christenheit Europa &c. de anno 1546.

18. Per hanc itaque fidem ac obseruantiam erga Imperium Germanicũ, non solum veniam rebellionum totiens iteratarum impetrauerũt, sed & illam præterea gratiam, quam vicini eorum Saxones ac Venedi, meruerunt, vt in ius ciuitatis Germanicæ allecti, omnibus ac singulis priuilegiis, libertatibus & immunitatibus gauderent, quibus cæteri Germanorum Principes ac populi vtuntur fruuntur. Id nunc ratio dictat, vt in libro deincipe disceptemus.

Venedi] vt sunt Pomerani, Sedini, Megalopolenses, Cassubii, Rugii, Wagrii, &c. quorum Principes origine sunt Slaui, ciuitate Germani.

MEL-



MELCHIORIS GOLDASTI HEIMINSFELDII

LIBER III.

De Bohemiæ Regni, incorporatarumque Prouinciarum, iuribus ac priuilegiis; necnon de hereditariâ Regiæ Bohemorum familiæ ſucceſsione.

Caput I.

BOHEMI, MORAVI, SILESII NATV GERMANI, Licet origine Slaui. Veri Germaniæ ciues; & ad officia tàm Politica quàm Eccleſiaſtica in Germania admiſſi. Fideles Imperij appellati. Barones Bohemiæ oriundi à Germanis. Poſſeſſionati in Imperio. Immunes Bohemi à vectigalibus in Imperio. Germani in Bohemia ad officia tàm Politica quàm Eccleſiaſtica viciſſim promoti. Huſſus mutuæ huius concordiæ diſturbator. Frangere fidem hæretico non licet.



DIXIMVS in libris anterioribus, Bohemos origine & lingua Slauos, Germanis tamen inſitos & vnitos, in eiuſdem Reipublicæ & Imperii corpus fuiſſe cooptatos, & in ius ciuitatis Germanicæ adſcriptos. Sic autem in iure comparatum eſt, vt vnius eiuſdemque Reipublicæ ciues æquali dignitatum collatione gaudeant,

nec vnius Imperii incolæ præ aliis diuerso iure censeantur. In omni enim Republica *salua esse debet omnibus vita, & dignitas vitæ*, vt ait Plinius. Et è quibus habebunt genium mores, si vnius eiusdemque Imperii subditos ciues minoris fieri, atque sperni & contemni contigerit? Annon ipsa natura requirit, vt alimentum vniuerso corpori æqualiter distribuatur? Dictum est Platonis, sapientissimi Philosophi, *quietem in æqualitate, motum in inæqualitate semper consistere*. Neque etiam grauiores ciuitatum motus, frequentioresque Rerumpublicarum ruinæ & dissipationes, quàm huius æqualitatis neglectu, contigerunt.

Libris anterioribus] lib.1.cap.2. & lib.2.cap.1.

Iure comparatum est] Gasp.Schifordegherus IC. Silesius in *Disput.forens.lib.3.tract.30.quæst.*8.Vlric.Zasius ad *l.2.D.de orig.iur.*

Æquali dignitatum collatione] Matth.Wesembec.in *Paratit.D.de iust.& iur.*Bodinus *lib.5.de Repub.cap.*4.Pet.Gregorius Tholos.*lib.10.de Repub.cap.*2. Kirchnerus *de Republ.Disput.*19.Keckermannus *lib.5.System.Ethic.cap.*5. Zernemannus in *Polyteum labor.Iulij Cæsaris nu.*130.

Platonis] in *Timæo*, vbi Chalcidius vetus interpres, & Marsilius Ficinus.

Neque etiam grauiores] Bodinus *d.lib.5.cap.4.n.*542. Gregorius *d.lib.10.cap.*2. Keckermannus *lib.1.System.Politic.cap.16.* Philip. Scherbius in *Comment.in Politic.Aristotel.*

2. Quibus consideratis & perpensis, maiores nostri Bohemos ad officia tàm politica quàm Ecclesiastica in Imperio nostro Teuthonico indifferenter & frequenter adhibebant. Vnde liquidò apparet, Bohemos non pro extraneis & peregrinis, sed veris ciuibus Germanis à maioribus nostris reputatos fuisse. Neque enim exteri solent ad officia, & beneficia, maximè suprema, admitti, ne possint arcana Imperii sollicitare. Suspectus quippe omnis esse debet, qui nõ est indigena, sed tantum siue aduena, siue accola. Quum ergò Bohemi non modò ad officia politica, verum ad beneficia quoque Ecclesiastica, tam suprema quam infima, fuerint admissi, euidenter inde constare arbitror, eos in Germania non fuisse exteros, nec hodie esse, modo ipsimet velint ad vnitatem Imperii, vnde aliquandiu discesserant, redire.

Exteri solent ad offic.] Alexander ab Alexandro Neapolitan. *lib.4.Genial.dier.cap.*10. & ibi Tiraquell.in *addition.*Anton.Quetta *Consil.*13.Althusius in *Polit.ca.*15.Ioh.Gerhardus *Locor.theologic.tom.6.de Magistr.polit.n.*109.*in fin.* Besoldus in *Dissert.de stat.Reipub.mixto cap.4.num.*3.

Beneficia] Chassanæus in *Catalog.glor.mund.par.*11.*consider.22.vers.facit quod dicit Zenzelinus,* Schifordegher.*d.tract.*30.*quæst.*3.

Non fuisse exteros] idem Schifordeg. *quæst.4.non longè à fin. & quæst.7.circa princ.*Christoph. Beindorffius in *Dissert.de iur.publ.Roman.German.Imperii 3.de Electorib.conclus.*63.

3. Et vt de beneficiis priore loco dicamus, certum est, in Archiepiscopatu Magdeburgensi, Germaniæ septentrionalis primatu seu patriarchatu, præ-

præfuisse Conradum Baronem à Sternberg Bohemum, electum anno MCCLXVIII. & iterum Albertum Baronem à Sternberg electum anno MCCCLXVIII. Quorum vterque fuit confirmatus ab Imperatore & Papa Romano.

Pomarius in *Chron.Saxon.anno* 1268.*& anno* 1368. Matth.Stephani *lib.3.de Iurisdict.Imper. part.1.cap.7.num.*38. Chronica Scabinor. Magdeburg. post Wichbild appensa *anno* 1268.*& anno* 1369.

4. In Archiepiscopatu Iuuauensi, qui nunc Salisburgensis, S. Sedis Apostolicæ Legatione perpetua condecoratus, regnauit Adelbertus seu Albertus, Vladislai Regis Bohemiæ filius, legitimè à Canonicis electus, vt probati autores referunt. Quo de Reichersbergensis in Chronic. anno MCLXVIII. narrat in hunc modum; *Tunc omni electione cleri & ministerialium, totiusque plebis electus est in locum eius* (Chunradi Archiepiscopi defuncti, Marchionis Austriæ) *sororius eiusdem Episcopi filius Regis Bohemorum Adelbertus nomine, Diaconus adolescens, & in die festiuitatis omnium Sanctorum in cathedrali Ecclesia cum gaudio omnium inthronizatus est.* Et in anno MCLXIX. *Adalbertus Saltzburgensis electus, consecratus est in Presbyterum & Archiepiscopum in quadragesima, in Idibus Martii, ab Vdalrico Patriarcha Aquilegiensi: non multò pòst etiam pallium allatum est ei ab Alexandro Papa.* Obiit anno MCC, Salisburgi in Ecclesia cathedrali sepultus.

Probati auctores] Henricus Stero Altahens. in *Chronic. Augustens. anno* 1168. Auentinus *lib. 6. Annal.Boior.fol.*645.*& seqq.* Dubrauius *lib.*13.*Histor.Bohem.fol.*103. Munsterus in *Cosmograph.lib.*3. Hagecius in *Chron.Bohem.part.1.anno* 1168. Wigul.Hundius in *Metropol.Salisburg.cap.*32.*fol.*10. Boregk in *Chron.Bohem.part.1.fol.*167. Elias Reusner. in *Basilic.geneal.in Stemmat.Reg.Bohem.fol.*140.

5. In Episcopum Herbipolensem & Franconiæ Ducem electus est Illustris N. de Sterenberg, Baro Bohemus, anno MCCLXXVIII. eidemque Principatui media in Germania sito summa cum laude præfuit.

Casp. Bruschius *de Episcopat.German.* Matthæ. Mareschalcus de Pappenheim in *Chronic. Elwangens.anno* 1278.

6. Episcopatus Merseburgensis in superiori Saxonia habenas legitimè adeptus Andreas de Duba, Baro Bohemus, eum rexit cum moderamine inculpati regiminis.

Brotuffius in *Chronic.& antiquit.Martispurg.* Abraham Sautius in *Calend.Histor.die* 29.*Aug.*

7. Ad Episcopatum Monasteriensem in Westphalia assumptus Potho de Pothenstein Bohemus, dum conuenire cum quibusdam Canonicis & Nobilibus terræ non posset, inde translatus est ad Episcopatum Suerinensem in inferiori Saxonia.

Ertwinus Ertmannus in *Chronic.Episcopor.Osnaburgens.in proœm.* Krantzius in *Metropol.*

8. Conradus, Ducis Poloniæ filius, Bohemiæ Regis nepos, factus est Episcopus Patauiensis, anno MCCL.

Wigul. Hundius in *Metropol. Saluburgens. in Episcopis Patauiens. cap.* 48.

9. In Episcopum Brixinensem anno MCCCLXIX. electus & assumptus fuit Iohannes à Platzhaim de Schlackwerd Bohemus, & ab Imperatore Carolo IV. August. inuestitus cum regalibus Principi Imperii congruentibus.

Idem Hund. in *d. Metropol. in Episcopis Brixinensib. cap.* 56.

10. In Episcopum Misnensem anno MCCCLXXVIII. eligitur Iohannes de Gensenstein, Archiepiscopus Pragensis: mortuus Pragæ biennio post, ibidem sepelitur.

Georg. Fabricius in *Annal. vrbis Misnæ lib. 2. anno* 1378.

11. Summa hæc est, Bohemos ac Silesios, quia ad beneficia Ecclesiastica in Imperio, puta Canonicatus, Prælaturas & Episcopatus, æquè ac ipsi Germani, admittebantur, non pro exteris fuisse reputatos, vt nonnullis imperitis videtur, sed pro natis Germanis & veris indigenis atque ciuibus, istiusmodi honorum ac dignitatum solis legitimis participibus.

Silesios] Paul. Eberus in *Calend. Ecclesiast. die 5. Decemb.* Abrah. Saurius in *Calend. histor. eodem die.*

12. Quod magis etiam ex eo apparet, quia Bohemi, Moraui, Silesii, quorum virtus merebatur, non ad beneficia modo Ecclesiastica, sed officia quoque politica ab Imperatoribus nostris promoti leguntur; Exempli gratia, sub Friderico II. Imp. fuit Albertus de Cesskowitz, Archicamerarius Cæsareæ Maiestatis. Sub Sigismundo Imperatore, Cancellarius Imperialis fuit Ioannes Archiepiscopus Strigoniensis, Primas & Archicancellarius Regni Hungariæ anno 1414. Protonotarius Imperialis, Franciscus Canonicus & Custos ad S. Crucem Breslauiæ: Secretarius, Michaël Pacest, Canonicus Vratislauiensis & Præpositus Boheslauiensis, & Michaël de Priest Canonicus Pragensis. Sub Carolo IV. Imperatore Cancellarius Aulicus Imperialis fuit primùm Pretzlaus Vratislauiensis Episcopus, dein Iohannes Episcopus Luthomislensis: Protonotarius vel supremus Scriba Aulæ Cæsareæ, Wladislaus Canonicus Pragensis & Wischeradensis: Secretarius Imperialis, Nicolaus de Chremsi anno 1355. Ioannes de Glatz anno 1357. N. Decanus Glogouiensis anno 1366. Petrus Præpositus Olomucensis anno 1371. & Nicolaus Præpositus Camicensis, anno 1376. Registrator Imperialis, Ioannes Saxo anno 1371. & Wilhelmus de Kortelangen anno 1376. Magister Curiæ Imperialis fuit Petrus de Wartenberg in Cost; Marescalcus Imperialis, Bohuslaus de Wilhartitz; Camerarius Imperialis, Ioannes de Duba; Pincerna Imperialis Ioannes de Wartenberg. Sub

Sub Wenceslao Cæsare, Cancellarius Imperialis fuit Ioannes Archiepiscopus Pragensis, anno 1377. & post eius decessum, Ioannes Episcopus Olomucensis & Patriarcha Antiochenus: Secretarius Imperialis idem Nicolaus Præpositus Camicensis anno 1376. & Ioannes Iaurensis: Registrat. Imperialis, Wenceslaus de Iemkow. Vt cætera ponam ad compendium, quæ passim occurrunt in Diplomatib. Cæsarum nostrorum, & aliis authenticis documentis.

Ceskowitz] in Constitution. Imperial. *tom. 1. anno 1232. fol. 299.*

Ioan. Archiepis. Strigoniens.] in Bulla de success‌. Elector. Saxon. sub dato Aquisgrani anno electionis & regiminis v. coronationis primo, in ipso die coronationis, anno Christi 1414. talis subscriptio legitur; *Per Dominum Ioannem Episcopum de Strigonio Vicecancellarium.* Sic autem se scribebat respectu Archiepiscopi Moguntini, cuius vicem in aula gerebat Cæsarea, quum ipse esset Archicancellarius Hungariæ, vt ex aliis eiusdem Sigismundi Cæs. diplomatibus apparet. Et in Decreto de munimine & telonio Mulenheimensi, publicato Constantiæ in Concilio simul & Comitio Imperii anno 1417. Ertzbischoff zu Gran/ deß H. Stuls von Rom Legaten/ vnserm Cantzler: quod refertur in Schrifften von befestigung der Statt Mülheim im Hertzogthumb Berg/ editis à Senatu Coloniensi anno 1612. Item in Wolgegründten Bericht wegen deß zu Mülheim angefangenen Baws/ vff Burgermeister vnd Rahts zu Cölln erpracticierte *mandata, &c.* Denique in Casparis Ensii *Fascicul. controuers. Mulheimian.*

Francisc. Canonic.] in Diplomat. apud Georg. Spalatinum in *Chron.* von Herkommen deß Chur- vnd Fürstlichen Hauß zu Sachsen/ *part. 2.* & in Reichs Satzungen/ *part. 2. anno 1426. fol. 104.*

Mich. Pacess] in Bull. Aquisgranens. *de Success. Elector. Saxon. de anno* 1414. in Saluo conductu Hussi de anno eod. in *Actis Concil. Constantiens.* & in d. Diplom. apud Spalatin. *de anno* 1326.

Mich. de Priest] in Bulla Vratislauiensi *de Success. Elector. Saxon. de anno* 1420. & in Rescripto ad Ordines Bohem. in Reichs Satzungen *part. 2. anno 1421. fol.* 100. & apud Hageciũ *part. 2. anno 1421. fol.* 104.

Vratislauiensis Episcop.] in Diplomate Caroli IV. Imp. quo Ernesto Archiepiscopo Pragẽsi sua priuilegia confirmantur, subscriptio hęc habetur: *Pragæ per manus Venerabilis Pretzlai Wratulauiensis Episcopi, Aulæ Regiæ nostræ Cancellarii, vice Venerabilis Gerlaci Moguntini Archiepiscopi, S. Imperii per Germaniam Archicancellarii anno 1352.*

Luthomislensis] passim in Caroli IV. Bullis & Diplomatibus numerosis, quorum partem habes in *Constitution. Imperial.* & in Reichshandlungen; partem in *Priuilegiis Archiecclesiæ Hamburgensis* ab Erpoldo Lindenbrogio, *Ecclesiæ Mindensis* à Ioanne Pistorio, & *Reipubl. Francofurtensis* à Iohanne Hessero IC. editis. In quibus hæc legitur subscriptio: *Ego Iohannes Dei gratia Luthomisthlensis Episcopus, S. Imperialis Aulæ Cancellarius, vice Reuerendi in Christo Patris, Domini Gerlaci Moguntini Archiepiscopi, S. Imperii per Germaniam Archicancellarii recognoui.* Fuit autem iste Iohannes à Nouoforo, gentili origine cognominatus, vt Mitæus in *lib. de Reb. Bohemic. cap.* 8. auctor est.

Wischeradensis] in Constitut. de Syluar. Imperial. cultu & custod. in Reichs Satzungen *part. 2. anno 1347. fol. 36.* vbi legitur, Der geben ist zu Nürnberg von der hande deß Erbaren Wratislaws Thumbherrn der Kirchen zu Prag vnd zu Wischerad/ vnsers Königlichen

schen Hoffs oberſten Schreibers/von wegen deß Hochwürdigen Gerlachs Ertzbischoffs zu Maintz/vnsers vnd deß Reichs in Teutschlanden Ertzcantzlers/&c. Habetur hæc Constitutio in *Actis reuisoriis* der Statt Nürnberg *contra* die Herrn Marggraffen von Brandenburg/&c. Cæteroqui Præpositus Wischeradensis olim erat S.Rom.Imperii Princeps, & supremus Cancellarius Regni Bohemiæ, vt scribunt Hagecius *part.1. anno* 1088.*in fin.* Æneas Syluius in *Histor.Bohem.cap.*21. Dubrauius, Boregk, Pontanus, & alii.

Chremsi] in Bulla Pragensi de successione Elect.Bohem.de anno 1355.

Glatz] in Bulla Metensi eadem de re sub dato 1357.

Glogouiensis] in Diplom.apud Reichard.Streinium Baronem in *Information.de Success.Bohem*

Prapos.Olomucens.] in Diplomate Pragensi de concessione telonii Saletiensis ad Rhenum Petro de Wartenberg Baroni Bohemo, Curiæ Imperialis Magistro, facta anno 1371.

Prapos.Camicens.] in Diplom.Norimbergensi super eadem re, de anno 1376.

Saxo] in d.Diplom.Pragensi de telonio Saletiensi.

Kortelangen] in d.Diplom.Norimbergens.super eodem.

Petrus de Wartenberg] passim in Bullis & Diplomatib.Caroli IV. Imper. Successit autem Burchardo Burggrauio Magdeburgensi, in hoc officio, in Aula Cæsarea.

Marescalcus Imperialis,&c.] Vide de his quatuor Aulicis Officialibus Diploma de anno 1369. apud Lehmannum in *Chronic.Spirens.fol.*368.

Archiep. Pragens.] in sacra Wenceslai Cæs. ad Papam pro coronatione Romana, sub dato Dieska, anno 1377. hæc legitur subscriptio; *De mandato Imperatoris, Archiepiscopus Pragensis.* Refert Bzouius in *Annal.Eccles.tom.*14.*anno* 1377.*fol.*1518.

Episcop.Olomucens.] in Priuileg. confirmatorio & renouatorio Wenceslai Cæsaris dato Reip.Bremensi anno 1396. subscripsit in hunc modum: *Ad mandatum Regis, vidit Patriarcha Antiochenus Cancellarius.* Is fuit Ioannes, Wenceslai Regis patruelis, Iodoci & Procopii Marchionum Morauiæ frater, Episcopus Olomucensis, & titulatus Patriarcha pro more iam tunc recepto, vt legitur apud Dubrau.in *Histor.Bohem.* & in *Actis Concil.Basiliens.* nec non apud Ioan.Stumpfium in Beschreibung deß grossen allgemeinen *Concilii* zu Constantz/&c. Factus tandem Patriarcha Aquilegiensis, vt asserit Miræus *d.cap.*8. Etiam Wenceslaus Episcopus Olomucensis, qui anno 1426. obiit, Patriarchæ Antiocheni titulum ac honorem gessisse ab eodem Miræo dicitur *d.cap.*8.

Idem Nicolaus] in Bulla Wenceslai Aquisgranensi *de Success.Elector.Saxon.de anno* 1376.

Ioan.Iaurens.] in Diplom.confirmatorio concessionis factæ Petro de Wartenberg de telonio Saletiensi ad Rhen.sub dato Norimbergæ anno 1376.

Iemkow] in d.Diplomate.

13. Hinc adeò est, quòd Episcopi, Duces, Abbates, Prælati, Comites, Barones, Equites, Ciuitates Bohemiæ, Morauiæ, Silesiæ & Lusatiæ, in Decretis, Rescriptis, & aliis Diplomatibus Imperatorum & Regum Romanorũ, non modò Sacri Imperii Principes, Nobiles & fideles appellentur, verùm etiam cum Germanis indifferenter, seruata tantum dignitatis prærogatiua, collocentur & connumerentur.

Sacri Imperii fideles] vt videre est passim in *Constitution.Imperial.* & Reichs Satzungen/in Caroli

Caroli IV. Wenceslai, Sigismundi & Alberti II. Impp. Constitutionibus & rescriptis, maximè *tom.1.anno* 1355.1358.*&* 1376.*& tom.2.anno* 1377.*fol.*92.& notabiliter in *Aurea Bulla Sigismundi Imp.* in Reichs Satzungen/*part.1.anno* 1431.*fol.*109. & in Decreto Rudolphi I. Cæsar. facto in Comitiis Egranis anno 1289. super cessione Marchionatuũ Ostlandiæ & Lusatiæ, &c. quod habet Hagec. in *Chron.Bohem.par.1.anno* 1289. & producitur in *Beylagu Germanicu sub anno eodem*; necnon in *Priuilegiis Archiecclesf.Hammaburg.in fin.* Ecclesiæ Mindens.*n.*22. deniq; apud Lehman. in *Chron.Spirens.lib.6.fol.* 368. & Bzouium in *Annal.Ecclesf.tom.*14. *anno* 1377.*fol.*1518. Nec obstat, quòd obiici fortè posset, hosce Imperatores fuisse Reges Bohemiæ, & Regni intuitu, non Imperii, talibus vsos formulis. Cui obiectioni meam vicem respondeat ipse Carolus IV. Imp. *superiori libro cap.*17.§.10. relatus. Nec quicquam Reges Bohemiæ alienum à moribus aliorum Imperatorum fecêre, si amore subditorum Bohemos præcipuè ad munia & officia Imperialia promouerunt, eodem nempe iure eademque conditione vtentes, quibus Saxoniæ Duces olim suos Saxones, Sueuiæ suos Sueuos, Bauariæ suos Bauaros, Austriæ suos Austrios, præ cæteris Germanis, ad eadem officia & beneficia selegisse memorantur, & hodieque in Aula Cæsarea citra vllius iniuriam fieri videmus.

Collocentur] ita Silesiæ Duces in Germanis Principibus primo loco ab Ænea Syluio numerantur in *Histor.Bohem.cap.*65.

14. Et auctores habeo, qui affirmant, plerosq; Bohemiæ Proceres ac Barones à Germanis originem trahere, & Germanici sanguinis nobilissimum genium ac ingenium spirare, siue à Boiorum reliquiis, siue Marcomannorum, Quadorum & Hermundurorum superstiterint, siue postea virtute sua & benemeritis in possessiones recepti à Slauis in Bohemia, Morauia & Silesia fuerint.

Auctores] Georg. Agricola in *Orat.de Bello aduers.Turc.ad Ferdin.Cæs.& Princip.German.* Spangenberg. im Adelsspiegel *part.1.lib.6.cap.*4. & de Silesia *lib.7.cap.*20.

15. Et licet peregrinis atque exteris interdictum sit possessiones in Imperio nostro comparare, aut prædia inconsulto Imperatore possidere, tamen Bohemis, Morauis, Silesiis & Lusatis, ab omni memoria licuit non minus, quàm cæteris Teuthoniæ ciuibus honoratas possessiones Principatuũ, Comitatuum, Baronatuum, Dominiorum, Castrorum, latifundiorum, iurium quoque vectigalium, non Episcopis modo ac Principibus Bohemiæ, sed Baronibus quoque, Nobilibus & ciuibus passim in Germania ante Hussiticam rebellionem iure emptionis, permutationis, donationis, feudi, aut alio iusto titulo acquisitas habere, quietè colere, & tutò possidere. Ob illam namque fœdam rebellionem proscripti & fortunis omnibus per Germaniam priuati atque exsuti fuerunt, adeo vt nec hodie iure retorsionis ad honoratas possessiones temere admittantur, vt suprà indicauimus.

Exteris interdictum] vt colligitur ex Priuilegio Ottonis III. Imp. Episcopis Iutiæ in Dania concesso, quod exstat in *Priuileg.Archiecclesf.Hammaburg.n.*14. & in Constit. Imperial. *tom.3.anno* 988.§.2.*fol.*311.

Inconsulto Imperat.] itaque dubitabatur, quum non ita pridem Christoph. Radziwilius, Dux Birzarum in Polonia seu Lituania, Baronatum Liechtenbergensem in Franconia comparare vellet, num ei, ceu extero, id sine consensu Imperatoris liceret, quum tamen & titulum gereret S. Rom. Imperii Principis, & coniugem haberet filiam Electoris Brandenburgii.

Bohemis ab omni mem. lic.] in Aurea Bulla Caroli IV. Imp. quæ est pragmatica Imperii sanctio, *tit.* 10. §. 1. & in Confirmat. Elector. Imperii §. 3. quæ habetur Constitut. Imperial. *tom.* 1. *fol.* 350. Videatur Dubrauius *lib.* 15. *Histor. Bohem. fol.* 121. Pontanus à Braitenberg in *Bohem. pia lib.* 2. *fol.* 21. Buxdorffius in *Differt. ad Aur. Bull. cap.* 10. *conclus.* 93. Arumæus *Discurs.* 5. *ad Aur. Bull. conclus.* 10. Cubachius *lib.* 2. *Iurisprud. publ. cap.* 29. *num.* 28. *& seqq.*

Principatuum] ex hoc iure Sigismundus Rex Hungariæ & Marchio Brandenburgensis vendidit Ioanni Baroni à Wartenberg, Domino in Tetschin, &c. Principatum Custrinensem cum suis pertinentiis, anno 1397. eidemque insuper oppignorauit vniuersam Marchiam Brandenburgensem supra Oderam anno 1398. vt testantur Diplomata in *Beylagis Germanicis* relata sub *annis* 1397. *&* 1398.

Baronatuum, &c.] Sic Radoldus Baro de Newenhus, & Hermannus Baro de Maladitz Bohemi, iam tum sub Rudolpho I. Cæsare Dominia in Germania possidebant, quorum nomine ad comitia cum cæteris Imperii Comitibus & Baronibus vocati Decretis subscribebant, vt videre est in Diplomate Rudolphi I. Cæs. de cessione Marchionatuum Ostlandiæ & Lusatiæ, &c. sub dato Egræ, anno 1289. in *Beylagis Germanicis*. Sic Comites Slickii in Germania possidebant Dominia Falckenaw in districtu Egrano, Stein & Schlackenwert in districtu Elenbogiano; Barones Risenbergii Dominium Schlackenwaldianum in eodem districtu, &c. quorum nomine olim ad Comitia Imperii vocabantur; hodie à Regibus Bohemiæ eximuntur.

Vectigalium] Carolus IV. Imper. concessit Petro de Wartenberg, Domino in Cost, telonium Seltzense ad Rhenum anno 1371. & Wenceslaus Cæsar confirmauit Normbergæ in Comitiis anno 1376. quorum documenta referuntur in *d. Beylagis*. Sed telonium illud in bello Hussitico inuasit Elector Palatinus, & etiamnum possidet: quanquam nuper Carolus Baro à Wartenberg, &c. à Collegio Iuridico Pragensis Academiæ, & quibusdam Imperialium rerum Prudentibus informari petierit, num sibi suisque filiis, & heredibus, omnis ad telonium illud à Palatino repetendi actio esset adempta & præclusa? Ego in affirmatiuam sententiam respondi, tum ratione priuationis factæ per bannum Papalem & proscriptionem Imperialem, tum ratione præscriptionis omnium hominum memoriam legitimè excedentis. Nec prodesse Wartenbergiis quidquam potest restitutio in integrum facta generaliter à Sigismundo, & confirmata à Friderico III. Impp. quia Decreta illa priuatoria iam effectum suum erant sortita, & noui possessores ab iisdem Imperatoribus confirmati ac legitimè inuestiti: & restitutio illa tantùm simpliciter facta intelligitur pro absolutione criminis, in securitatem vitæ, libertatem religionis, vsum bonorum, quæ tum adhuc realiter possidebant, denique in ius cognationis, & ciuitatis Germanicæ, quo vtroq; Bohemi priuati erant; non autem pro causa & culpa criminis, quam posteri eorum in bonis per iustam sententiam priuatis propter exemplum adhuc luere coguntur, vt in simili casu docet Francisc. Verona, siue is sit Cardin. Bellarminus in *Apolog. pro Patrib. &*

trib.& Scholastic.Societat.Ies.part.2.cap.8.& Goldast.in *Senior.siue de maiorat.lib.2.cap.34.* saluo interim etiam retorsionis iure, de quo suprà *lib.1.cap.2.in fin.* diximus.

16. Bohemi denique in Germania de victualibus pro se suaque familia coemptis nullum pendere vectigal tenentur, sed liberè & immunes commeant, æquè ac cæteri Germani, vt est à Ludouico IV. Rege, Arnulphi filio, constitutum.

Ludouico] in Legib. Portoriis anno 904. sancitis, quorum summaria edidit Auentinus *lib.4.Annal.Boior.fol.372.* integras publicauit Marc. Welserus in *Comment.de Reb.Boicis,in fin.*

17. Vicissim Teuthones nostros in Bohemia, Morauia & Silesia tam ad officia politica, quàm beneficia Ecclesiastica, necnon ad acquisitionem bonorum territorialium, indifferenter ascitos legimus & admissos.

Officia] Lehmannus *lib.7.Chronic.Spirens.cap.60.*

Benef.Eccles.] vt videre est in Catalogis Episcoporum Pragensium, Olomucensium & Vratislauiensium, apud Dubrauium, Augustinum Præpositum Brunnensem, Hagecium, Boregkium, Augustin. Brunnium Annæmontan. in *Synoptico Compend.* & Schifordegher. in *Quæstion.forens.*

18. Quum Fridericus Dux Bohemiæ Germanos passim ad officia publica promoueret, reclamauerunt quidem Bohemi, vt fieri amat, negantes se passuros, vt exotici indigenis præferrentur, &c. nihilominus Dux in fauore erga Germanos perseuerauit, ne fortè occasionem eis præberet iure talionis erga Bohemos in Imperio vtendi.

Dubrauius *lib.14.Histor.Bohem.in princ.* Hagecius in *Chron.Bohem.part.1.*

19. Primislaus Ottocarus Rex Bohemiæ Germanos æquè ac Bohemos cùm ad cætera, tum ad Aulæ suæ Regiæ officia nullo discrimine promouisse perhibetur. Sanè Rudolphus Habspurgi in Heluetia Comes, posteà in Romanorum Regem electus, eiusdem fuit Marescalcus.

Lehmannus *lib.5.Chronic.Spirens.cap.104.*

20. Quum Iohannes Rex Bohemiæ, Germanos Bohemis in Regno coæquaret, & vtrosque Magistratibus Præfecturisque arcium, & aliis in Regno honoribus, indiscriminatim ornaret, reclamarunt quidem iteratò Bohemi, sed nihil magis impetrare à Rege prudentissimo potuerunt, quàm vt duo suprema Bohemiæ ac Morauiæ officia Germanis adempta in Bohemos conferrentur.

Dubrauius *lib.20.Histor.Bohem.fol.164.*

21. Quantis viribus atque industriis Carolus IV. Imper. annixus fuerit, vt Teuthones cum Slauis pari iure in Bohemia conciliaret, decantatum est in Actorum Imperialium & historiarum monumētis. Sanè sub eo, & Wenceslao filio, Senatum ciuitatis Pragensis maiori ex parte è viris Germanis constitisse, Dubrauius certissimus auctor affirmat.

Teuthones] vide *Constitut. Bohemic.* ab eodem Carolo IV. Imp. promulgatas, *tit.* 19.
Dabrauius] lib. 23. Histor. Bohem. fol. 194. Cui adstipulatur Hagecius & Boregk in *Chronic. Bohem.*

22. De eodem sapientissimo Imperatore Carolo sic commentatur Dubrauius; *Ab institutione Pragensis Gymnasii constituit, vt in ferendis suffragiis Germani tres voces, Boiemi quartam haberent. Postremo tamen Diplomate sic conclusit; vt mos Parrhisiensis Gymnasii Pragæ item seruaretur. Exclamat Huß, morem hunc in Gallia retineri, vt externi suffragio simplici, domestici autem triplici, perfungantur. Lata denique sententia per Wenceslaum Regem secundum Hussum, cum tanta Germanorum indignitate,* &c. Ergo pro huius Episcopi & Principis Illustrissimi verbis, Hussus fuit vnicus auctor & instigator eliminandorum Germanorum ex Bohemia. Cui plerique omnes Historici consentiunt, & nos suprà tetigimus.

Dubrauius] d. lib. 23. fol. 193. Videatur Zachar. Theobald. in *Bello Hussitic. part. 1. cap. 5. anno* 1405.
Germanor. indignat.] quæ videtur non minimam caussam Germanis dedisse iniuriã hanc vindicandi, & Hussum ad viuicomburium in ipsa intima Germania condemnandi, vt qui fidem Germanis à Carolo IV. Imp. concessam primus fregerit, eidem etiam fides à Sigismundo, Caroli filio & successore, data vicissim frangeretur, iuxta illud Accursianum:

Frangenti fidem fides frangatur eidem.

de quo Felinus in *c. peruenit, 3. num. 2. vers. quantum ad secundum dictum, Extr. de iureiurando*, Barthol. Socinus in *Regul. 192. in princip.* Nicolaus de Tudeschis Abbas Siculus Panormitanus, & Ludouicus Pontanus Romanus, qui duo memorantur præcipui auctores Sigismundo Cæsari exstitisse fidem Husso datam frangendi, vt testatur Iohan. Gerhardus *Locor. Theologic. tom. 6. de Magistrat. politic. n.* 209. Parcant mihi B. Hussi manes, & complicis eius Hieronymi; quibus tantum abest, vt temerè velim obtrectatum, vt Ioh. Francisci Poggii Florentini & Leonardi Aretini iudicium non illubenti animo amplectar, si odium eorum, quo Germanos non sine iniuria persequebantur, excipiatur. Hoc enim vt fuit à Christiana charitate alienum, ita à me celari minimè debuit. Sed *quisque suos patimur manes*; & recentiora D. Lutheri, Zuinglii & Caluini exempla satis demonstrant, quàm *nihil humani à se alienum* senserint, vt Comici verbis vtar. Interim fraudatæ fidei talionem, vtcumque Ethnicis hominibus, & tabulis nostris forensibus probatam, in Cæsare tamen & Patribus Concilii tantum abest, vt laudemus, vt etiam eos improbemus, qui causam Cæsaris defendendam susceperunt, quemadmodum faciunt ipse Imp. Sigismundus in *Epist. ad Barones Regni Bohem. relata in Append. anno* 1417. *fol.* 157. Cochlæus in *Histor. Hussit.* Menochius *Consil.* 100. *n.* 225. Iac. Schultes in *Quæstion. an Rex vel Princeps Catholicus datam haeret. fid. seruar. ten. n.* 274. *& seqq.* Reddere enim malum pro malo, repugnat fidei Christianæ; *Matth.* 5. *v.* 44. Paulus *ad Roman. cap.* 12. *v.* 17. *&* 1. *ad Thessalon.* 5. *v.* 15. nec fraudem taliare conuenit religionis nostræ simplicitati; Robertus de Euremodio Monachus Claræuallens. in *Comment.* Erasmus & Marturin. Corderius in *Annotat. in Catonis distich. lib.* 1. *num.* 26. Et Menochii rationes conuincit Carolus V. Imper. iustissimus & constantissimus, qui moni-

monitus ab Ioh. Eckio, vt eodem iure, quo in Hussum & Hieronymum vsus fuerat Sigismundus; ipse etiam in Lutherum & Melanchthonem vteretur, inhumanam Eckii sententiam exsecratus despuit, fidemque ab Imperatore seruandam esse respondit, etiamsi totus mundus in perfidia versaretur, vt testatur Zenochares *lib. 1. de Vita & reb. gest. Caroli V. Imp.* Sleidanus *lib. 3. Commentar.* Gerhardus *d. num.* 209. *q.* 4. Potiores quoq; & saniores interpretes Menochii opinionem improbant atq; oppugnant, velut Andr. Fachineus *lib. 9. Controuers. iur. cap.* 59. Prosp. Farinacius in *Praxi criminal. tit. de carcerib. & carcerat. q.* 29. *n.* 1. *& seqq.* Ioan. à Chokier *lib. 2. Aphorismor. cap.* 14. Hotomanus illustr. quæst. 11. Pet. Gregorius lib. 11. de Republ. cap. 10. n. 9. & seq. Bodinus lib. 1. de Republ. cap. 6. n. 596. & n. 607. Warem. ab Erenberg in Meditam. de fœder. lib. 2. cap. 2. n. 40. Hænonius in Disput. Politic. 2. th. 13. b. Besoldus in Dissert. de Maiest. sect. 2. cap. 6. n. 15. in fin. Mynsingerus *Respons.* 45. *n.* 6. *& seq.* Henr. Velstenius in *Quæstion. Ethic. decad.* 9. *q.* 5. Ioan. Auenarius in *Quæstion. nomicopolitic. q.* 36 Grauius enim peccat Imperator frangendo fidem, quàm inferior aliquis, vt ait Crauetta *Consi.* 241. *n.* 19. Cephalus *Consil.* 549. *n.* 100. *vol.* 4. Rolandus à Valle *Consil.* 1. *n.* 32. *vers. nam altiùs, vol.* 2. ipsemet Menochius *Consil.* 1. *n.* 227. *vol.* 1. *& Consil.* 721. *nu.* 3. *vol.* 8. Rodolfinus in *tract. de Absolut. Princip. potest. cap.* 6. *n.* 183. Tiber. Decianus *Consil.* 25. *n.* 26. *lib.* 1. idem Iac. Schultes in *d. Quæstion. n.* 166.

Caput II.

REX BOHEMIÆ LICET GENERE SLAVVS, CIVItate tamen erat Germanus. Saxonum odium in Bohemos. Iuris Saxonici suspectum iudicium detegitur. Aliquot Principes & Comites Germaniæ commemorantur, qui ab exteris originem suam deducunt. Hastiludia Germanorum. Possessiones in vniuersa Germania comparare Regi Bohemiæ licet.

IN iure Saxonico Rex Bohemiæ negatur esse Teuthonicæ nationis. Sic enim legitur in speculo Saxon. quod vulgò Landrecht appellatur; *Bohemiæ Rex Pincerna est, qui non eligit, quia nostra non est nationis.* Quod in specul. Sueuor. redditur, der Künig von Behem/ ob er ein Teutscher mann ist. Vtriusque opinionem secutus Gregorius X. Papa in Concilio Lugdunensi decreuisse fertur, Ottocarum Bohemiæ Regem pro Germano non esse habendum, sed Slauo, cui in electione Romanorum Regis nullum ius competere possit, nec actiuum, nec passiuum. Sed mihi exploratum est, hæc verba iuri Saxonico fuisse inserta ab Eckone de Repkaw, Scabino seu Assessore Iudicii Imperialis Magdeburgici, ex odio magis & inuidia, quam vsu Imperii nostri, propterea quòd Bohemi detrectabant Iudicium illud agnoscere, aut iura inde petere præsertim passiuè, quum ta-

men Poloni, & Lituani & Silesii, forum illud Cæsareum, Saxonibus & Slauis pro supremo tribunali ordinatum, sequi non grauarentur. Hinc illa offensio Scabinorum Magdeburgensium, iuris Saxonici conditorum, qui vt Bohemis inuidiam conflarent, hæc verba, vti dictum est, Speculo suo inserenda curarunt, vel ab Eckone inserta potius tolerarunt, quæ, si leges Imperii generales, & ipsum statum Reipublicæ Germanicæ cōsiderare maluissent, quàm affectibus suis indulgere, expungere ex codice illo & delere debebant. Sed benè habet, quòd & leges nostræ textum illum falsitatis conuincant, & viri prudentes ceu iniustum & inuidiosum iampridem exsufflarint.

Iur. Saxonico] in Specul. Saxonum *lib. 3. art.* 57. cui concinit Albertus Abbas Stadensis in *Chronic. anno* 1240. Sed erat & iste Saxo, & in eandem foueam cum Eckone incidit, ei nempe contemporaneus.

Specul. Suev.] vulgo Keyserlich vnd Küniglich Land- vnd Lehenrecht *part. 2. tit. 8. §. 5.* Cuius hac in parte auctoritas, quum Ius Saxonicum sequatur, non debet esse maioris fidei vel auctoritatis.

Gregorius X.] apud Siffridum Presbyterum Misnens. in *Epitom. Chronic. lib. 2. anno* 1274. Sed fides sit penes auctorem. Nam Acta Concilii Lugdunensis nihil tale referunt. Et poterat quidem fieri, vt summus Pontifex à Rudolpho Habspurgiæ Comite, aliisve Ottocari æmulis, malè informatus, tale quid enuntiauerit, non autem decreuerit.

Viri prudentes] Marq. Freherus in *Not. ad Pet. de Andlavv lib. 2. cap. 2.* Gevvoldus *in Comment. de S. Rom. Imp. Septemuir. cap. 9. vers. Bohemiæ Regem non externum esse, sed Germaniæ Principem* &c. Herm. Kirchnerus *de Republ. disp. 4. th. 3.* Arumæus *ad Aur. Bull. Discurs. 5. concl. 1.* Cubachius *lib. 2. Iurisprud. Germ. publ. cap. 6. n. 27.* Christoph. Beindorffius in *Dissert. de Iur. publ. Rom. Germ. Imperij, dissert. 3. de Elector. conclus. 63. in fi.*

2. Sic enim legitur in Decreto electionis Philippi Sueuiæ Ducis in Romanorum Regem Erfordiæ in Comitiis ordinum Germaniæ legitimis suffragiis anno MCXCVIII. electi; *Reuerendo in Christo Patri, Domino Innocentio Romanæ Ecclesiæ Pontifici, Germaniarum Principes & Magnates in Christo filij,* &c. In hoc Decreto Rex Bohemiæ primo loco inter sæculares Imperii Germanici Principes subscripsit, hoc pacto: *Rex Boemiæ, Dux Saxoniæ, Dux Bauariæ, Dux Austriæ, Dux Meraniæ* &c. *aliique Alemanniæ Nobiles.* Vnde liquido constare arbitror, Regem Bohemiæ pro iusto ac vero Germaniæ Principe habitum fuisse.

Decreto Elect.] apud Cardin. Baronium *Annal. Ecclesiastic. tom. 10. anno 996. numer.* 61. *& seq.*

3. Inter Decreta Concilii Lugdunensis anno MCCXLV. habiti refertur & isthoc; *Magnates Alemanniæ, non tamen Electores Imperatorum, Rex Bohemiæ, Dux Lotharingiæ* &c. Cui consonat Matthæus Paris, Monachus Albanensis, Anglis, de Cæsaris Richardi electione scribens; *Hi sunt maximi in Alemania, ad quorum nutum pendet electio ipsius Regni* &c. *Rex Bohemiæ, Comes Palatinus de Rheno,*

no, Dux Austriæ, Dux Sueuiæ &c. Quid clarius dici aut exprimi potuit ad Regem Bohemiæ pro Germano declarandum?

Decreta Concil.Lugdun.] Concil.generál.à Seuerino Binio editor.*tom.3.part.2.* Matthæus Paris in *Hist.maior.fol.655.*Constitut.Imperial.*tom.3.anno 1245.fol.396.*
Matth.Paris] in d.Histor. maiore.

4. Glossator Iuris Saxonici in glossa posteriori Latina in textum illum reprobum hoc modo commentatur; *Ratio autem, cur Rex Bohemiæ eligere non debeat, in textu ponitur, quia videlicet non est Teuthonicæ nationis: istud tamen improbari potest, quia remota causa remouetur & effectus. Ex quo itaque fit, quod Rex Bohemiæ ex Teuthonica natione nunc eligitur, quare remouetur & illud, quod eligere non possit.*

Glossa poster.] editionis Samoscianæ in Polonia procuratæ: vbi Nicol. Iaskier, Secretarius Reipubl.Cracouiensis in margine annotat: *Hæc declaratio non satisfacit instantiæ: non semper enim Bohemiæ Rex ex Teuthonica eligitur natione.* Respicit nimirum ad Vladislaum Casimiri Poloniæ Regis filium, qui anno 1471. à Bohemis fuit in Regem assumptus, iure (vt infrà dicetur) matris, quæ fuit Ladislai Regis defuncti Soror. Et materno isthoc iure ad successionem in Regno admissus, confirmatus & inuestitus fuit à Friderico III. Imp. Quæ admissio, confirmatio & inuestitura quem faciunt legitimum ciuem alicuius Reipublicæ, Angli vocant *naturalizare*, id est, ita priuilegiare, ac si natus esset in Regno ab indigenis parentibus. Eodem iure materno Matthias Medices Princeps Etruriæ seu Florentinus ad Canonicatum Archiecclesiæ Electoralis Coloniensis videtur nuper admissus, quod matre esset natus Archiducissa Austriæ. Et hoc iure etiam Romani vtebantur, vt leges eorum demonstrant.

5. Franciscus Irenicus, à Domino Gewoldo laudatus, inter rationes, cur Bohemia in numero Germanicarum nationum habenda sit, istam assignat, quod *Rex Bohemorum summo inter Electores loco functus est; dum tamen nullus in Electorum locum vnquam ab Imperii translationis tempore, nisi Germanus, receptus ac consecratus sit.* Et Vdalricus Welling nominatim de Rege Bohemiæ & eius Coëlectoribus scribit; *Dissidentibus itaque Romani Imperii Electoribus, quos nobilis Germania germinauit.* Nec non Werner. Rolewinck; *Hi septem Principes in Almania potentissimi.* Centuriatores Magdeburgenses; *Sanxit, vt penes solos Germanos ius esset eligendi Regem Romanum.* Alb. Krantzius; *Tum initio annumeratus erat Rex Bohemiæ Teuthonicis, quia in solo Germanico sedet, circumfusus Germanis.* Hugwald. Mutius Heluetius; *Hos Electores septem constituit, penes quos esset omne ius & potestas eligendi Cæsarem. Sanciuit enim, vt soli Germani eligant, & non alium eligant, quam Germanis parentibus natum.* Denique Hieronymus Osius Turingus, de Ottone III. Imp.

Ergò Duces septem Germanide stirpe parentum
Ordinat illustres succedere more perenni,
Quos penes vna sit arbitrii vis, &c.

Irenicus]

Irenicus] lib.1.Exeges.German.cap.41.
Welling] in Continuat.Annal.Stexcronis anno 1313.
Rolevvinck] in Fascicul.tempor.æt.6.in Othone III. Imp.anno 994.
Centuriatores] Centur.10.cap.10.
Krantz.] lib.8.Metropol.cap.5.
Mutius] lib.14.Chronic.German.fol.107. Concordant Auctor Chronicæ von der heyligen Statt von Cölln/ Ioannes Bæmler in *Chronic.* & Georg.Alten in *Chronic.vniuers.in Ottone III.Imp.* Munsterus in *descript.German.pro Tabula Nic.Cusæ intellig.*
Osius] in Poemat.de reb.gest.Cæsa.Romanor.ex Ducib.Austriæ, vbi agit de institutione Electorum ab Ottone III. Imp. facta.

6. Nec obstat, quòd Rex Bohemiæ oriundus fuerit à Slauis. Nam & Pomerani, & Megalopolenses, & Lignicenses, & Munsterbergenses origine Slaui sunt, natione tamen Germanos, nemo tam impudens est, vt negaturus sit. Numquid officit Electoribus & Marchionibus Brandenburgiis, Comitibusque Zolleranis, quòd à Columnis Romanis, seu Comitibus Zogarollis in Italia, vt sibi quidem videntur, originem trahant? quid Marchionibus Badensibus Verona oriundis? quid Ducibus Schiltachiis in Sueuia à Spoletanis Ducibus ortum suum deducentibus? quid Principibus Anhaldinis ab Vrsinis Romanis? quid Hennebergiis à Columnis, auitam gloriam iactitantibus? quid Ducibus Lotharingiæ patriam Gallicam repetentibus? quid Hohenlohi Comitibus ab Altaflamma Romandiolæ Comitatu? quid Marescalcis Pappenheimiis à Collatinis Romanis? quid Baronibus Rappolsteiniis, quid Winsbergensibus, ab Italis originem suam deriuantibus, obesse debet, quin pro veris Germanis nunc habeantur? Germani sunt, quicunque in Germania, aut attinente eius territorio nati sunt, fixam ibi sedem habentes. Et hoc iure vtimur.

Columnis Rom.] Lazius *de Migration.gent.lib.*8.Spangenberg.in *Chronic.Hennenberg.* Etiam Barones de Felss in Bohemia prænominantur *Colonna*, id est, Columnæ seu de Columnis.
Vrsinis Roman.] Brotuff. in *Chronic.Anhalt.* Reineccius *de orig. Saxon. fol.*28. Ab iisdem Vrsinis etiam Rosenbergii Principes in Bohemia originem suam repetebant.
Collatin. Rom.] Matthæus Marescalc. de Bappenheim in *Hist. Bappenheim.*
In Germania] Accursius ad *l.ciues,* 11. *C.de appellat.* Deckinger in *Vocabul.iur.verb.Ciues.*
Eius territorio] Iacob.de Beluiso ad *Nouell.*89*.cap.*2*.§.*2*.vers.si verò nec ciuis.*

7. Sanè pro Germanico principe habitum fuisse Bohemiæ Ducem, & inde Regem, vel hinc etiam apparet, quòd in plerisq; celebrioribus Germanicæ nationis Torneamentis siue Hastiludiis, à Germanis armorum Regibus solemniter vocatus semper interfuerit, vt acta illorum euincunt.

Acta] quæ collegit Georg.Rüxnerus, Heroldus Cæsareus, in libro Turnierbuch inscripto, & Francisc.Modius IC. in *Pandect.triumphalibus.*

8. De-

8. Deniq; quòd Ducibus & Regibus Bohemiæ licuerit in vniuerso Germanico Imperio à quibuscunque Principibus, Magnatibus, Comitibus ac personis aliis, quascunque terras, castra, possessiones, prædia, siue bona, emere, comparare, seu in donum vel donationem ex quacunque caussa, aut in obligationem recipere, &c. quod nulli extero Regi vel Magnati, solo Papa Romano excepto, permissum est.

A quibuscunque] Carolus IV. Imp. in *Aur. Bull. cap.* 10. & in *Confirmat. Elect.* §. 3. quæ habetur Constitut. Imperial. *tom.* 1. *anno* 1355. *fol.* 350. Videatur Dubrauius *lib.* 15. *Hist. Bohem. fol.* 111. Pontanus à Braiten. in *Bohem. pia lib.* 2. *fol.* 21. Buxdorffius in *Dissert. ad Aur. Bull. cap.* 10. *concl.* 93. Arumæus *ad Aur. Bull. discur.* 5. *concl.* 10. Cubachius *lib.* 1. *Iurisprud. Germ. publ. cap.* 29. *n.* 28. *& seqq.* Rumelinus *ad Aur. Bull.*

Nulli extero Regi] ne quidem Galliæ, licet originem Germanicam iactitet, & maiores eius prouincias Regni Arelatensis ab Imperio in feudum recognouerint. Itaque crimini datum fuit Vdalrico Wittembergiæ Duci, quòd Francisco I. Galliæ Regi extero Principatum Mompelgardianum oppigneraflet. Et Dux Teschinensis inhibitus fuit ab Imperatore vllam Ducatus sui ditionem in Regem Poloniæ alienare.

Caput III.

REX BOHEMIÆ EST PRINCEPS, MEMBRVM ET status Imperij: eoque nomine superioritati Imperatoris subiectus: nec ab ea separari potuit vel præscriptione vel exemptione.

REGEM Bohemiæ esse S. Imperii Principem si velim multis probare, id verò esset lucem mero meridie accendere. Vt tamen imperitis consulamus, iuuat vnum atque alterum testimonium producere. Rudolphus I. Cæsar in Inuestitura facta Ottocaro in castris ante Viennam anno MCCLXXVI. vocat, *Illustrem Ottocarum Bohemiæ Regem Principem nostrum charissimum.* Sed luculentius Successor eius Adolphus Cæsar in literis inuestituralibus Wenceslao Regi Bohemiæ concessis Francofurti anno MCCXCII. *Vt se tanquam Principem Imperij præinsignem amplioribus præ cæteris nostræ beneficentiæ radiis illustremus.* Et in confirmatione eiusdem inuestituræ sub dato eodem; *Illustris Dominus VVenceslaus Rex Bohemiæ, inclytus Princeps noster & Pincerna.* Quin ipsemet Wenceslaus Rex Bohemiæ in confirmat. concessionis factæ Ludouico Duci Bauariæ à Rudolpho I. Cæsare, sic orditur; *Nos Wenceslaus Dei gratia Rex Bohemiæ, Dux Craconiæ, & Sandomiriæ, Marchioq; Moraniæ, Sac. Rom. Imperij Princeps & Pincerna,* &c. Fridericus III. Imp. in confœderatione cum Georgio Bohemiæ Rege, facta Brunnæ an. MCCCCLIX. *Orbis Dominus, Imperator videlicet Augustus; & Principum suorum potissimus &*

Elector, Rex scilicet Bohemiæ, &c. Et elegantius in Inuestitura Wladislao Regi Bohemiæ facta Viennæ MCCCCLXXVII. in princ. de Rege Bohemiæ asserit; Die vnser vnd deß Reichs förderste sind / vnd vns die bürde deß H. Reichs mittragen helffen. Denique Carolus V. Imp. in Testatione de requisita inuestitura sub dato Coloniæ anno MDXXXI. Ferdinand zu Hungern vnd Böheim König / vnser lieber Bruder / vnser vnd deß Reichs allergeheimster Rath / Ertzschenck vnd Churfürst / &c.

Principem] in Aurea Bulla Caroli IV. Imp. *tit.* 7. §. 7. *& tit.* 25. §. 1. *& seq. & tit.* 27 *in princ.*

Rudolphus] refert Ioh. Bapt. Eysen in *Deduct. Bohem.* in Beylagen *num.* 18. & habetur in *Append. sub anno* 1276.

Ipsemet Wenceslaus] sub dato Pragæ anno 1291. apud Gewoldum *de S. Rom. Imp. Septemv. cap.* 9. & in *d. Append. sub anno* 1291.

Adolphus] Germanicè refertur in Hagecii *Chron. Boh. par.* 1. *anno* 1292. *fol.* 553.

Fridericus III.] refert idem Doctor Eysen in *Deduct. Bohem.* in Beylagen *nu.* 33. & reproducitur in *d. Append.* sub *anno* 1459.

Inuestitura] apud eundem Eysen *n.* 27. & in *Beylag. Germanicis sub anno* 1457.

Carolus V. in Testatione] quam vulgò in Cancellariis nostris Muthzedell appellant, quæ est testificatio requisitæ intra tempus debitum à Vasallo inuestituræ feudalis, qua cursus fatalium feudalium sisti solet. Ipsum rescriptum vide in *Beylagis Germanic. sub anno* 1531.

2. In distributione illa longè vetustissima membrorum Imperii quadripertitorum, quod vulgò *corpus Imperij cum suis membris* nuncupatur, Der Leichnam deß H. Reichs mit seinen Gliedern / siue Gliedmassen / Bohemiæ tum Dux, nunc Rex, non temerè inter prima ac summa relatus legitur, nempe in quatuoruiris Electoribus, & iterato in Quatuor Imperii Coronis. Ex quo elucescit, Regem Bohemiæ iam tum pro membro S. Imperii indubitato fuisse habitum. Adeo prisci illi Germani longè aliter sapiebant, quàm heri aut hodie nati.

Corpus Imperij] Pet. de Andlovv *lib.* 1. *de Imper. Rom. cap.* 16. Munsterus *lib.* 3. *Cosmograph. cap.* 23. Paurmeister *lib.* 2. *de Iurisdict. cap.* 11. *n.* 24. *& n.* 40. *& cap. vlt. n.* 33. Onuphr. Panuinius in *Commentar. de Comit. Imp.* Andr. Knichen *de Iur. territ. cap.* 1. *n.* 104. Elias Reusnerus in *Enucleat. illustr. quæst. historic. cap.* 7. *vers. eodem modo, fol.* 84. *& vers. non multò post, fol.* 94. Matth. Stephani *lib.* 2. *de Iurisdict. part.* 1. *cap.* 4. *n.* 11. *& seqq.* Hœnonius *Disput. polit.* 3. *conclus.* 49. Abrah. Saurius in *penu Notarior. in princ.* Cluten in *Syllog. rer. quotid. conclus.* 28. Ioh. Rudolph. Satlerus in *Thesaur. Notarior. par.* 6. *cap.* 14. *fol.* 11. Georg. Schœnborn *li.* 5. *politic.* Primus Freherus huius quaternariæ diuisionis fidem eleuare conatus est in *Not. ad Andlovv*, eumque secuti Henelius in *Silesiograph. cap.* 7. & Zach. Vietor in *Quæst. de caus. exempt. Imper. conclus.* 5. Plerique institutionem horum Quatuoruirum ad Ottonem III. referunt: Sed El. Reusnerus in *d. cap.* 7. eius auctorem facit Carolum IV. Imperatorem.

Leichnam deß H. Reichs] Auctor der Chronica von der hylligen Statt Cölln *in Ottone III. Imp. fol.* 135. Georg. Alten in *Chron. vniuers. in Ottone III. Imp.* Henr. Pantaleon im 2. theil von

von den Teutschen Helden/ *fol.* 132. Ioan. Stumpfius in *Chron. Helvet. lib.* 2. *in princ.* Pet. Albinus in *Chron. Misniæ fol.* 321. Bern. Hertzog in *Chron. Alsat. fol.* 143. Rawen in *Cosmograph. fol.* 696.

Quatuor Imperii coronis] die vier Cronen/ apud Matthiam Quadum in *Tabula Europæ*.

3. Eorum namque fidem secutus Carolus IV. Imperator idemque Bohemiæ Rex, non dubitauit in suis constitutionibus & rescriptis diuersis asserere, *ipsum Regnum Bohemiæ Romani Regni fore membrũ nobilius* &c. Et in textu Germanico; **Dem Königreich Böhmen/ als einem vortrefflichen Gliede deß Keysertumbs** &c. In confirmatione Electorum Imperii super incorporatione terrarum Bauariæ cum Regno Bohemiæ in Comitiis Norimbergensibus facta, anno MCCCLV. sancitur; *Et tanto solertius de ipsius* (Regni Bohemiæ) *meditari curauit* (Carolus IV. Imp.) *augmento, quanto & dilatatione suarum propaginum, velut à membro nobili, sacrum Romanum Imperium nouit indubiè laudabilius honorari.* Et post ibi; *Tum quia huiusmodi terrarum spatia Regni Bohemiæ, velut insignis membri Serenitatis Cæsareæ insignis requirit nobilitas.* Et Fridericus III. Imp. in Confirmatione priuilegiorum Regni Bohemiæ Wladislao Regi facta Viennæ anno MCCCCLXXVII. Die unser nechst gesippte Freund und vorderste Glieder deß H. Reichs seyn/ und uns die bürde deß H. Reichs getrewlich helffen tragen/ und stete lieb und trew erzeigen. Eadem verbatim repetuntur in inuestitura Caroli V. facta Ferdinando Regi in Comitiis Ratisponensibus anno MDXLI. Et quòd Rex Bohemiæ sit primarium & nobile Imperii membrum, etiam rerum Imperialium tractatores in suis Dissertationibus explanant.

Carolus IV. Imp.] in Confirmat. Priuilegii à Friderico II. Imper. concessi, sub dato Pragæ anno 1348. apud Henelium in *Silesiograph. in append. fol.* 110. Ioh. Bapt. Eysen in *Deduct. Bohem.* in Beylagen *num.* 19. & Constitut. Imp. *tom.* . *fol.* 342. item in Confirmat. general. priuilegior. Regni Bohem. sub eod. dato, apud eundem Eysen *num.* 31. Nec Rex tantum pro suo statu, sed & ipsi Bohemiæ & Morauiæ Ordines sese pro membris Imperii iactitant in *Epistol. ad Imp. Sigismundum* Constantiam missa sub dato Brynnæ anno 1415. hisce verbis; Ew. Mayest. und deß gantzen H. Reichs/ dessen wir auch ein Glied seyn/ ansehen &c. apud Zach. Theobaldum *de Bello Hußit. part.* 1. *cap.* 16.

Textu German.] Reichs satzungen *part.* 2. *anno* 1355. *fol.* 44.

Fridericus III.] idem Doct. Eysen in *Deduct. Bohem.* in Beylag. *numer.* 27. & nos *sub anno* 1477.

Caroli V. Imp.] quam edimus in Beylagis Germanicis sub anno 1541.

Tractatores] Dan. Otto in *Dissertat. de Iur. publ. Imp. Rom. cap.* 10 *fol.* 225. Hansmannus in *Resolutionib. de re monetar. resolut.* 7. *lit. l.* Auctor Responsi in *caussa* Hessen *contra* Waldeck die *exemption* betreffend/ Gumpeltzhaimerus apud Arumæum *tom.* 2. *Discurs. Academic. de Iur. publ. fol.* 753. Georg. Beindorffius in *Dissertat. de Iur. publ. Rom. German. Imp. disc.* 3. *de Electorib. conclus.* 63.

4. Quod cum ita sit, & Rex Bohemiæ non modo Princeps Imperii, sed etiam principale sit membrum, consequi necesse est, vt etiam status Impe-

rii exsistat, quum sine principali suo membro corpus nequeat stare, aut integram retinere substantiam. Hinc enim nomen inuenit, vt status Imperii dicantur, quod in illis ceu membris, id est, basibus & columnis, ipsum Imperium stet & subsistat. Quod S. Rom. Imperii Electores ac Principes Pragæ anno MDCX. in conuentu ibidem habito, non minus eleganter, quàm prudenter declararunt in *Replica ad Matthiam Austriacum Hungariæ Regem, sub dato 28. Iunij*, hisce notabilibus verbis; **Es müsten aber Chur- vnd Fürsten dieses wolmeyntlich dabey erinnern/ daß in solchen wichtigen sachen/ so** *respectiuè* **das heylige Römische Reich/** *ratione* **deß Königreichs Böheim / weil der König von Böheim ein Standt deß Reichs/ der Sieben Churfürsten einer/ vnd deß Römischen Keysers Ertzschencke ist/** *concernirn* **thut/ man ohne zuthun Chur- vnd Fürsten/ weil man die nechstgesessene leichtlich darzu erfordern können/ da es sich doch zimlich verweilet gehabt/ billich nichts vornemmen oder schliessen sollen. Welches da es geschehen / dieselbige vermög jhrer pflicht vnd eyd/ damit sie der Keys. Mayest. vnd dem Reich verwandt seyn / auch dem gemeinen wesen zum besten/ das ein vnd ander vielleicht mit mehrerm fleiß/ verstand vnd trewen/ als von denen/ so hierzu gebraucht worden / geschehen** &c. In quam eandem sententiam consciuerunt Electores ac Principes in conuentu Mülhusino, anno MDCXX. in *Dehortatorio Decreto ad Electorem Palatinum directo* de Regno Bohemiæ commonentes; **Insonderheit aber das Haupt vnd die Glieder im Reich beysammen in jhrem behörigem** *respect*, **stand/ hochheit/ vnd freyheit** &c. **rühig vnd vnbetrangt seyn vnd bleiben mögen.** Quorum Electorum ac Principum sola auctoritas satis superque pollens ac potens esse debet ad conuincendam eorum opinionem, qui Regem Bohemiæ statu suo abdicant: nisi viderem plerosque iuris publici peritos ab hac inconuenienti opinione dissentientes in Electorum ac Principum illorum sententiam concedere.

Princeps Imperij] qualis est, exempli gratia, Princeps Transsyluaniæ, Dux Radzivvilius in Lituania, &c. qui titulotenus sunt Principes Imperii, non vero eiusdem membra, siue status, quamquam Illustrissimus Sigismundus Bathorius mihi olim Pragæ sanctissimè contestatus sit, se non alia conditione in Principem Imperii recipi desiderasse, quàm vt fieret status Imperii, & eorundem Priuilegiorum ac munerum particeps, quibus cæteri Imperii status immediati fruuntur & funguntur.

Replica ad Matthiam] in Henrici Iulii Ducis Brunsuicensis **Gründlichen vnd warhafftigen Bericht/ wegen der zwischen der Röm. Keys. Mayest.** *Rudolphi II.* **vnd der Königl. Wür. zu Vngern** *Matthia &c.* **getroffener vergleichung/** *fol. 52.*

Dehortatorio Decreto] **in der zu Müllhausen versamleten Chur. vnnd Fürsten Schreiben an Churr Pfaltz** &c. sub dato 21. (11.) Martii 1620.

Eorum opinionem] Reinkingk *lib. 1. de Regim. secul. & Eccles. class. 4. cap. 3. num. 27. & seq. & nu. 30.* Henric. Christoph. à Griesheim in *Dissertat. historicopolit. dis. 5. de Comit. Imp. conclus. 42. & seq.*

Dissen-

Dissentientes] Auctor Respons. in *caussa* Hessen *contra* Waldeck/die *exemption* betreffendt, Gewoldus in *Commentar. de S. Rom. Imp. Septemuirat. cap. 9. vers. Principem verò Imperii & Germaniæ Statum Regem Bohemiæ docent,* &c. Freherus *lib. 2. de Re monetar. cap. 4. n. 1.* Paurmeister *lib. 2. de Iurisdict. Imp. cap. 1. num. 17. & cap. 2. n. 126.* Paul. Matthias Wehnerus in *practic. obseruat. verb.* Standt deß Reichs/ *vers. ex Principib. politic.* Matthæus Stephani *lib. 2. de Iurisdict. part. 1. cap. 4. n. 97.*

5. Hac enim ratione Rex Bohemiæ, Magnus Dux Silesiæ, Marchio Morauiæ & Lusatiæ, Princeps Egræ & Elnbogii, &c. ceu Germanici Imperii Princeps, membrum atque Status, eidem Imperio subditus atque subiectus superioritatem eius, vt par & æquum est, recognoscere tenetur, Imperatorique ad obsequium non minus, quàm cæteri Electores, obligatus, & legibus eius parére nexus est; sicuti ab annis propemodum mille iure vsuque inoleuit, & hodierna obseruantia necdum desueuit.

Imperio subditus: Hagecius in *Chron. Bohem. part. 1. anno 963. & seq. & anno 1234.* Ludouic. Fachsius *Consil. 4. num. 21. post lib. 2. Consilior. Modest. Pistoris.* Ioach. Cluten in *Syllog. rer. quotid. cap. 24. lit. c.* M. Ant. Peregrinus *Consil. 3. num. 3. vol. 3.* Thom. Bozius *lib. 6. de Iur. natur. & diuin. Eccles. potestat. & libert. cap. 12.* Iacob. Valdesius *de Prærogatiu. Hispan. cap. 9. num. 4.* Auctor Responsi in *caussa* Hessen *contra* Waldeck/&c. Gewoldus in *Comment. de S. Rom. Imper. Septemuir. cap. 9.* Buxdorffius in *Dissert. ad Aur. Bull. cap. 8. lit. c.* Reinkingk *lib. 1. de Regim. secul. & Eccles. cap. 4. cap. 3. num. 31. & seq.* Arumæus in *Discursib. ad Aur. Bull. disc. 4. conclus. 18.* Heinr. Christoph. à Griesheim *de S. Rom. Germ. Imp. dissert. 1. conclus. 56.* Dan. Otto in *Dissert. de Iur. publ. Imp. Rom. cap. 10. vers. adhæc Imperatores.* Bened. Carpzouius in *Dissertat. ad capitulat. Cæsar. siue Leg. Reg. Germanor. cap. 5. num. 9.* Aug. Vischerus in *Discurs. de Elect. Reg. & Imp. Rom. conclus. 10. n. 44. q. 2. in fin.* Conrad. Carpzouius in *tract. de Regal. cap. 2. reg. 16.* Hansmannus in *Resolution. de Re monet. reg. 7. lit. l.* Frider. Lentius in *Synops. de priuilegiat. S. Rom. Imp. Procer. instantiis vel austrag. conclus. 29.*

Ad obsequium Sichardus in *rubr. n. 8. C. de oper. libert.* Hagecius in *Chronic. Bohem. part. 1. anno 1234.* vel honorem, Dubrauius *lib. 18. Histor. Bohem. fol. 151.* Besoldus in *tract. de Appellation. cap. 4. num. 5.*

Legibus eius parére] Fraxineus Legatus Gallicus apud Sleidanum in Comment. de oppugnat. vrbis Metensis per Carolum V. Imp. facta, vbi asserit, *Germanis tantum exstitisse robur, vt non modò Pannoniis, Bohemis, Polonis atque Danis, verùm Italis etiam leges præscriberent.*

Iure vsuque inoleu.] Krantzius *lib. 12. Wandal. cap. 1.* & Sebast. Francus *par. 2. Chronic. fol. 553.* commemorant, Bohemos aliquamdiu rebelles Sigismundo Cæsari fidem dedisse publicam, *se imposterum fideles & obedientes fore tàm Romanæ Ecclesiæ, quàm Imperio Romano.* Etenim Regnum Bohemiæ eodem iure est Imperio obligatum, quo cæteræ Imperii Prouinciæ; Buxdorffius in *Dissert. ad Aur. Bull. conclus. 89. lit. c.* Cubachius *lib. 2. Iurisprud. public. cap. 6. n. 27.*

Hodiern. obseru.] nec enim Bohemia siue præscriptione, seu exemptione, ab Imperio separari potuit. Non præscriptione, quòd nulla contra Imperii superioritatem currat vel longissima; Zoanettus in tract. *de Imper. Roman. n. 121. & n. 127. & seq.* Fortunat. Garzias in tract. *de vlt. fin. iuris tam Canon. quàm Ciuil. num. 51.* Dauth Senior in *Discurs. de Rerumpublic.*

rumpublic. inferioris Saxon. Illustrium perfect. regim. Thom. Michaël in *Dissert. de Iurisdict. conclus.* 8. Modest. Pistoris *Consil. 4. num. 28. vol. 1.* Engelbrechtus in *Disquisit. de Iurisdict. Imperii conclus.* 101. communiter Doctores ad *l. competit, 6. C. de praescript. 30. vel 40. ann.* Canonistae ad *c. inter corporalia, Extr. de translat. Episcopor.* Non exemptione, quòd sub quantauis exemptione semper tamen saluum censeatur ius superioritatis Imperii; Roland. à Valle *consil. 1. num. 56. & seqq. lib. 1.* Alexander Raudensis *Respons. 1. num. 263. & num. 435. lib. 2.* Petrus de Petra de *Iur. quaesit. non toll. cap. 21. num. 36.*

Caput IV.

REX BOHEMIAE, TAMETSI A SLAVIS ORIVNDVS, ius tamen germanum habuit in electione Romanorum Regis in Imperatorem promouendi, tàm actiuum, quàm passiuum: electusque fuit in Imperatorem Ottocarus, & post eum VVenceslaus filius, tanquam Archiprinceps nationis Germanicae. Rex Bohemiae an seipsum possit eligere. Quid de Sigismundi exemplo sentiendum sit.



REGES Bohemiae, tametsi forent gente Slauica prosati, ius tamen in electione Romanorum Regis habebant non solum actiuum, vt eligere alium voto suo quirent, de quo in sequenti capite dicemus, verùm etiam passiuum, vt ipsi quoque à Collegis suis eligi in Imperatorem possent, eorumque vota suo proprio suffragio adaugere, vt est in Aurea Bulla constitutum, vel potius confirmatum, quod iam anteà ex antiqua consuetudine in Imperio Germanico obtinebat. Nec enim conueniebat, vt Reges Bohemiae, quia erant Principes Germani, deterioris essent conditionis, quàm caeteri sui Comprincipes, quos inter ipsi, veluti Sol inter sidera, praeeminebant: eoque nomine non debebant minus habiles, minusque idonei aut capaces censeri Imperialis dignitatis capessendae, quàm alii in Germania Principes.

Aur. Bulla] Caroli IV. Imp. & Bohemiae Regis, *tit. 2. §. vlt. in fin.*

2. Scribit quidem Siffridus, Presbyter Misnensis, de repulsa, quam Primislaus Ottocarus Bohemiae Rex in Concilio Lugdunensi tulerit, in hunc modum; *Anno* MCCLXXIIII. *Lugduni celebratum est Concilium magnum, praesente Papa Gregorio X. Hic electionem Regis Rudolphi confirmauit, reprobatis Nunciis Regis Hispaniae Alphonsi, & Regis Bohemiae. Ipse namque Rex Bohemiae Odoacrus solennes nuncios, & multam pecuniam & munera ad curiam Domini Papae Gregorii transmiserat, eò quòd ipse ad Imperium aspiraret. Papa munera non attendens, circumsedentibus sic dicebat: Cùm in Alemania plures Principes & Comites habeamus, quare vellemus Sclauum* [...] *ad Im-*

ad Imperium sublimare? Et Anselmus Ryd ei concinens; *Richardo morte, Alfonso verò Pontificis Romani persuasione defuncto, Othocaro Bohemo ambitore posthabito, Pontifex & Principes in absentem consenserunt Rudolphum*, &c.

Siffridus] in Epitom. Chronic. lib. 2. anno 1274.
Ryd] in Catalog. annot. & Principp. fol. 51.

3. Quibus adstipulatur etiam Gerardus de Roo, Consiliarius & Bibliothecarius Austriacus, super eodem Ottocaro commemorans in hæc verba; *Bohemorum historia dignitatem illam* (Imperialem) *ad Regem suum Ottocarum delatam esse asserunt, qui dixerit, malle se Regem Boemiæ, quàm Cæsarem esse. Id cùm à reliquis eius moribus vitaque instituto alienum esse videatur, potiores mihi auctores sunt, qui summa ope & minaci ambitione eam affectasse confirmant, neque per Germaniam tantùm Principum suffragia expugnare pecunia aggressum, sed Lugdunum quoque Legatos ea de re cum loculis misisse, quibus auditis Papam dixisse, nihil opus esse Sclauo, cùm in Germania multi egregii Principes inueniantur.* Et Georg. Calaminus, scriptor itidem Austriacus, in Commentariolis suis infit; *Ottocarum Imperii dignitatem affectasse, omnes penè consentiunt: eam verò sibi oblatam respuisse Dubrauius & Syluius asserunt. Quod considerato Rege dominandi cupido, & Regina maximè tumida, verisimile mihi non videtur.*

Roo] Histor. Austriac. lib. 1. anno 1273.
Calaminus] in Rudolphottocar. *act. 2. scen. 2. in Not. num. 19.*
Imperii dignitatem affectasse] & iam Electorem Brandenburgium pecunia corruptum in partes suas pertraxisse, scribit Munsterus *lib. 3. Cosmograph. cap. 12.*

4. Albertus verò, Argentinensis Canonicus, illius ætatis scriptor, apertè testatur, Gregorium X. Papam mandasse Principibus & Electoribus in Germania, vt tandem Imperatorem crearent, nisi velint sibi aliquem à se imponi. Conuenisse itaque Francofurti; vbi primum Ottokaro Regi Bohemiæ delatum solenniter Imperium, sed cum stulto consilio, dum putat se longe potentiorem esse Imperatore Romano, Imperium repudiasse. Et Æneas Syluius, Piccolomineus Senensis Italus, Secretarius Cæsareus, refert; *Vocatus per Principes Electores ad Imperium contempsit, palàm inter suos iactitans, pluris Bohemiæ* Regem, *quàm Romanum Imperatorem esse.*

Albertus] in Chronic. anno 1273. Caluisius in *Chronolog. anno eod.*
Æneas Syluius] in Histor. Bohemor. cap. 27.

5. Et Ioan. Dubrauius, Sac. Rom. Imperii Princeps & Episcopus Olomucensis, rem aliquanto clariùs enarrat in hunc modum; *istic* (Pragæ) *eum* (Othogarum) *Legatio ex Germania honorificentissima excepit. Conradus Coloniæ*

Agrippi-

Agrippinæ Archiepiscopus, atque idem Elector Imperii eius legationis Princeps fuit, per quam ad Othogarum supremum honoris fastigium, nempe Romani Imperii, deferebat. Sed Othogarus assentatione suorum callida inflatus & captus, totam Imperii conditionem ad se delatam improuidè renunciat, &c. Et Martinus Cuthenus Poëta non infimæ notæ;

Totius Imperium Primslaus despicit orbis.

Cuius recusationis frustrà eum postea pœnituit, quum Rudolphus Habspurgius in eius locum electus, Austriam, Stiriam, Carinthiam, & Forumiulii ei abiudicatas Imperio reuindicasset, ipsumque ad fidelitatem sibi præstandam, & Regnum Bohemiæ iure vasallitio ab se & S. Imperio recipiendum adegisset, vt infrà dicemus. Sic enim scribit Pontanus, Canonicus Cathedralis Archiecclesiæ Pragensis, de Ioanne III. Episcopo Pragensi: *Author fuit Ottogaro ad Imperii habenas capessendas per Archiepiscopum & Electorem Coloniensem nomine totius Imperii inuitato, vt annueret. Quas tamen petulanter recusauit malis consiliatoribus innixus. Tandem prouolutus ad Imperatoris Rudolphi genua, sui erroris reum publicè cum summa ignominia se spectandum exhibuit, & malis consultoribus honores suos ademit.*

Dubrauius] in Histor. Bohem. lib. 17. fol. 140. quem sequuntur Hagecius in *Chron. Bohem. part. 1. anno* 1271. Boregk in *Chronic. Bohem. part. 1. fol.* 233. *& seqq.* Barthold. Pontanus à Braitenberg in *Bohem. pia lib. 2. fol.* 22. Zach. Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Regum Bohem.*

Cuthenus] in Distichis de Ducum Regumque Bohem. gestis, *dist.* 36.

Pœnituit] Hagecius in *anno* 1277. Dubrauius *ibid.* Boregk *fol.* 239. *in princ.*

Pontanus] in Bohem. pia lib. 3. in Ioanne III. Episcopo Pragens. fol. 42.

6. De Wenceslao Rege eius filio, & Rudolpho Cæsaris genero, scribit Münsterus; *Wenceslai Regis Bohemorum tanta fuit virtus, vt Imperatore Rudolpho moriente, illi à Principibus Romanum deferretur Imperium.* Albertus Krantzius; *Wenceslaus Odoacri filius Regno succedit paterno. Cuius tanta fuit virtus, vt Imperatore Rudolpho moriente, illi à Principibus deferretur Imperium. Sed qua virtute promeruit, eadem modestia recusauit,* &c. Dubrauius; *Prensabat Albertus Austrius Imperium, sed in suffragiis Electorum Principum adhuc tacitis longè præualebat Venceslaus; ad quem deinde aperte à maiore Electorum parte, vt olim ad patrem Othogarum, honor ille vltrò deferebatur: cæterùm accipere grauabatur: præteritoque Alberto Austrio, Adolphum Nasa* (Nassouiæ) *Comitem Imperatorem nominauit, cæteris quoque Principibus eam nominationem comprobantibus.* Elias Reusnerus; *Imperium sibi delatum modestissimè recusauit, Adolphumq; Nassonium pro se Cæsarem nominauit.* Æneas Syluius: *Wenceslai soror nomine Agnes, cùm accepisset, germanum suum contentum Regno Bohemiæ, delatum Imperium recusasse,* &c. Denique Hug. Mutius Heluetius; *Wenceslaus contempsit Imperatorem* (Albertum) *& palàm iactitabat, se recusasse Imperium oblatum: Albertum sibi debere Imperium.*

Munste-

Munsterus] lib.3.Cosmograph.in Bohemiæ descript.
Krantz.] lib.7.Wandal.cap.31.Zach.Theobaldus in *Genealog.& Chronolog.RegumBohem.*
Dubrauius] Histor.Bohem.lib.18.fol.149.
Reusnerus] in Basilic.genealog. in Stirp.Sclauic. in Stemmat.Ducum ac Regum Bohem. fol.142.
Æneas Sylu.] in Hist.Bohem.cap.28.
Mutius] in Chron.German.lib.22.fol.205.

7. Quid est, cur ambigamus, quin Rex Bohemiæ possit in Imperatorem eligi, quum iura permittant, vt seipsum possit eligere? quorum iurium auctoritatem Carolus IV. Imperator in specie confirmauit, tam Bohemiæ Regi, quàm cæteris tribus laicis Electoribus, quibus suiipsius eligendi facultatem concessit. Et hoc ante auream Bullam obtinuisse, præiudicium ipsius Caroli obfirmat, qui patris sui Iohannis Bohemiæ Regis suffragio ad Imperium peruenit. Et de Sigismundo eius filio vulgaris habet traditio, quod primo loco sententiam rogatus, seipsum nominauerit.

Iura] *c.cum in iure, 33.Extr.de elect.& elect.potest.* vbi Panormitan.in *Commentar.* Ioan.Andreæ in *c.cum in toto, de iur.lib.6.* Paulus Castrens.*consil.*230.*lib.*2.Alexand.Chassanæus in *Paratit.Decretal.lib.1.tit.6.fol.25.* Paul.Busius in *l.3.in fin.D. quod cuiusque vniuers.nom.ag.* Reinkingk *lib.1.de Regim.sec.& eccl.Class.3.cap.5.num.18.& seqq.* Cubachius *lib.2.Iurisprud.publ.cap.14.num.54.& seqq.* Dan.Otto in *Differt.de Iur.publ.cap.10.fol.268.& seq.* Idem ius etiam apud Athenienses obtinuisse, testatur Harpocration in *Lexic. verb.ἀρχαιρεσιάζειν,* & ibi Maussacus in *Not.fol.97.*
Carolus IV.Imp.] in *Aurea Bull.tit.2.§.fin.* vbi interpretes Buxdorffius, Arumæus, Rumelinus.
Patris sui suffragio] quod testantur plerique historici, Arumæus *ad Aur.Bull.discurs.2.concl.fin.* Et id patrem potuisse, testatur Vlpianus in *l.illud 5. D.quod cuiusque vniuersit.nom.* At quis ignorat, patrem & filium pro vna reputari persona, *l.vlt.C.de impub.substit.* & vocem patris esse vocem filii.*§.ei verò, Instit.de inutil.stipulat.*
Sigismundo] Dubrauius *lib.23.Histor.Bohem.* Hagecius in *Chron.Bohem.anno* 1414. Boregk in *Chronic.Bohem.in Wenceslao Rege & Imper.* Buxdorffius *ad Aur.Bull.conclus.39.lit.c.* Freherus in *Not.ad Andlaw lib.2.cap.2.* Arumæus *ad Aur.Bull.discurs.2.conclus.22.* Dan. Otto in *Differt.de iur.publ.cap.10.fol.269.*Rumelinus *ad Aur.Bull.differt.3.conclus.14.*Sed huic traditioni apertè refragatur Decretum electionis Sigismundi, in quo Electores testantur, Sigismundum in Hungaria absentem legatos misisse, apud Lehmannum *lib.7.Chron.Spirens.cap.81.*

8. Et hæc quidem de passiuo electionis iure, Regibus Bohemiæ non vt Slauis, sed vt Germanis Principibus competente, paucis dixisse sufficiat: nunc de actiuo iure, vt magis quondam controuerso, ita magis est vt videamus.

Caput V.

CONTROVERSIÆ DE IVRE ELIGENDI REGI Bohemiæ competente quantis studiis semper agitata. Juris Saxonici error. Rex cur aliquando ad electionem non fuerit vocatus. Rebellio & schisma inhabilitant ad electionem. Decretum Concilii Lugdunensis de mutatione Electorum & noua institutione. Modus & processus antiquus in eligendo obseruatus, quum Principes haberent ius nominandi, Septemuiri autem aliquem ex nominatis eligendi. Rex an de facto se in Collegium Electorale ingesserit. A quo Imperatore fuerit primùm hac summa dignitate cohonestatus. Ottonis IV. Imp. Decretum suppositititum. Refutantur diuersæ opiniones. Rex an arbiter Electorum. An vltimum locum ante Auream Bullam occuparit. An Slauorum nomine eligat.

NVLLA iuris publici controuersia, nulla caussa status Regalis, (si duorum summorum orbis Christiani Principum motas inter se lites, summi inquam Pontificis, & summi Imperatoris; si illam quoque de potestate Papæ tantopere agitatam, illamve de potestate Imperatoris totiens renouatam quæstionem excipiamus) iam à sæculis aliquot, aut in Comitiis Imperii fuit acrius disceptata, aut in conuentibus Seuirûm Electorum magis arduè disquisita, aut in secretis Principum consiliis vehementius instituta, aut in Scholis Academicis contentiosius disputata, aut denique in Doctorum libris & scriptis virorum frequentius dissertata, quàm hæc ipsa quæstio de iure Regis Bohemiæ in electione Regis Romanorum in Imperatorem promouendi. Et in arcana quidem Principum non est nostrum inquirere, nec fas aut iura sinunt; quin lege insuper vetamur ea cognita propalare. Doctores autem quà politici quà scholastici, variè inter se diffident, in diuersimodas & sibiipsis repugnantes opinionum sectas diuisi, vt tot ferè sententias, quot antagonistarum capita, enumerare liceat.

Duorum summorum] Doctores communiter tradunt, duos esse tantùm supremos Principes, Papam & Imperatorem; Baldus in *l. 1. quod Principi. C. de Constit. Princip.* Quam opinionem, licèt communissimam & verissimam, à Theologis, Iurisperitis & Philosophis receptam, ridere tamen & exigere ausus est Alberic. Gentilis in *Disput. 1. de potestat. Regis absolut. fol. 7.*

Vetamur propalare] Tobiæ *cap. 12. vers. 7.*

2. Harum aliquot vt breuiter attingamus, sunt 1. nonnulli, qui negant Regi

Regi Bohemiæ vllum ius competere in electione Imperatoris. Sunt II. qui negant eum ad electionem fuisse citatum. III. quidam votum ei ordinarium abiudicant. IV. alii de facto eum sese intrusisse autumant, nec ex institutione aliqua, sed sola consuetudine & præscriptione Electorem factũ. Ideò V. eum cum reliquis sex Electoribus ab Ottone III. Imper. institutum fuisse aliqui non admittunt. Sed VI. nonnemo ab Heinrico III. Imperatore; VII. ab Ottone IV. Saxone: VIII. à Rudolpho I. Austriaco: IX. à Carolo demum Quarto Bohemiæ Rege sex illis Electoribus fuisse additum asseuerant. Sunt X. nonnulli, quorum maior & potior pars est, qui Regi Bohemiæ arbitrium tantummodo honorarium concedunt in paribus Electorum votis, non verò legitimum & ordinarium suffragium. Quorum omnium ac singulorum rationes siue fundamenta, vt scholastico verbo vtar, quibus tam variarum opinionum fabricatores nituntur, quam paucissimis poterimus breuiter examinabimus.

3. Et primò quidem in aciem procedat ius Saxonicum, quo Regi Bohemiæ ius eligendi præcise denegatur, ea ratione, quòd non sit Teutonicus. Sic enim legitur in Specul. Saxonic. lib. 3. artic. 57. *Primus inter illustres Regni Palatinus Rheni, qui est Dapifer; secundus Dux Saxoniæ, Marschalcus; tertius Marchio Brandenburgensis, Camerarius; Bohemiæ* Rex *Pincerna est, qui non eligit, quia nostræ non est nationis.* Vbi Landrecht habet in vernaculo idiomate; Der Schenck deß Reichs hat keine Wahl/ darumb daß er nit Teutsch ist. Et Albertus, Stadensis Abbas, Eckoni de Repkaw iuris Saxonici conditori coætaneus, fortè etiam Collega & in iure illo compilando coadiutor, ita scribit iisdem ipsis verbis vsus; *Rex Bohemiæ, qui Pincerna est, non eligit, quia Theutonicus non est.* A iure Saxonico mutuatus est Auctor Iuris Cæsarei, Regii, feudalis ac nationalis, tit. 29. §. 2. statuens; *Quartus Rex Bohemiæ, Imperii Pincerna*, Regi *Romanorum primum scyphum ad bibendum porrigito. Verumtamen sciatur, Regi Bohemiæ nullum ius electionis esse: nam Germanus non est.* Verba Teutonica sic concepta leguntur in Keyserlichen vnd Küniglichen Land- vnd Lehenrecht *part. 1. tit. 29.* § 2 Doch ist zu wissen/ daß der Künig von Böheim kein kur hat / wann er nit ein Teutscher mann ist. Et *part 2. tit. 8* §. 5. *in fin.* Der Künig von Böheim/ ob er ein Teutscher mann ist. Inde adeò est, quod in Wichbildo Magdeburg. *artic. 13. & seq.* & Iure feudal. Saxon. *artic. 3.* soli tres laici Duces constituti dicantur, qui *primi sint in electione*, die ersten an der Chur/ vt habet textus Germanicus. Qua de caussa factum nonnemo opinatur, vt Sigismundus Rex Poloniæ, Ludouici Hungariæ & Bohemiæ Regis impuberis patruus & tutor legitimus, qui anno MDXIX. Legatos suos Francofurdiam ad conuentum Electoralem, vt Administratorio nomine vices suas in electione Regis Romanorum gererent,

rerent, tanquam extraneus & inhabilis, à iure & poteſtate ſedendi, ſuffragandi & eligendi excluſus fuerit, ſicut in *Actis de electione Caroli Quinti Imper.* refertur. Sed errorem Iuris Saxonici iam alibi deteximus; nec eius hâc quidem in parte futilitatem viri docti quamplurimi, iidemque pleri Saxones, non impugnare & refellere aggreſſi ſunt. Vt miror etiam magnos viros reperiri, qui ſibi os oblini à talibus quiſquiliis patiantur.

Albert. Stadenſ.] in Chronic. anno 1240. Vixit autem hic Abbas in Saxonia inferiori, in celeberrima nunc Hanſatica ciuitate Stadio ad Albim, temporibus Innocentii IV. Papæ, & Friderici II. Imp.

Auctor Iuris Cæſarei] interprete Simone Schardio IC. in *tract. de Princip. Elector. orig. ſeu inſtit. cap.* 11.

Land- vnd Lehenrecht] in Reichs Satzungen/*part.* 1. *fol.* 38. & *fol.* 118.

Nonnemo opinatur] Dominic. Arumæus in *Diſcurſ.* 5. *ad Aur. Bull.* ex Actis electionis ſibi à me, ex Aula Cæſarea Vinariam reduce, per Cl. D. Hortlederum vtriusque noſtrûm amicum anno 1612. benignè communicatis. Ex eo tranſcripſit Reinhard. Kœnig in *Theatr. politic. part.* 1. *cap.* 30. *num.* 28.

In Actis de elect.] in *Politic. Imperial. part.* 1. *tractat.* 6. & in Politiſchen Reichshändeln/*part.* 1. *tit.* 5. *in Protocoll. & proceſſ. electionis Caroli V. Imper. tit.* 7. *fol.* 29.

Alibi deteximus] ſuprà *cap.* 2. *huius libri* §. 1. & in Diſcurſ. *de Officio Electoris Bohem. in Imper. Roman. German.* §.

Viri docti quamplur.] Herman. Kirchnerus *de Republ. diſp.* 4. *theſ.* 3. vbi ait, *Speculum Saxonum in eiuſmodi multis aliis poſteritati verba dediſſe.* Marquard. Freherus in *Not. ad Pet. de Andlaw lib.* 2. *de Rom. Imper. cap.* 2. Dan. Otto in *Diſſert. de Iur. publ. Imp. Rom. cap.* 10. Carpzouius in *Diſſertat. ad Capitulat. Cæſar. ſiue Leg. Reg. German. cap.* 5. *num.* 16. Reinh. Kœnig in *Theatr. politic. part.* 1. *cap.* 30. *num.* 32. vbi affeuerant, Speculi Saxonici rationem non adeo eſſe veram, aut magni ponderis; Buxdorffius in *Diſſertat. ad Aur. Bull. cap.* 4. *concluſ.* 49. *lit. d.* Ioach. Cluten in *Syllog. rer. quotidian. cap.* 24. *lit. e.* Ioan. Paul. Windeckius in *Comment. de Princip. Elector. orig. cap.* 1. *num.* 1. Domin. Arumæus in *Diſcurſ.* 5. *ad Aur. Bull. concluſ.* 2. Aug. Viſcherus in *Diſcurſ. de Elect. Regis & Imper. Roman. concluſ.* 10. *numer.* 44. *quæſt.* 5. Conradus & Bened. Carpzouii fratres in *tractat. de Regalib. cap.* 2. *reg.* 19. Henric. Chriſt. à Griesheim *de S. Roman. German. Imper. diſcurſ.* 2. *de Electorib. concluſ.* 23. & *ſequentib.* Cubachius *lib.* 2. *Iuriſprud. Germ. publ. cap.* 6. *num.* 23. & *ſeqq.* Beindorffius in *Diſſert. de Iur. publ. Rom. Germ. Imper.* 3. *de Elector. concluſ.* 63.

Magnos viros] quos inter Illuſtriſſ. Cardinal. Baronius in *Annalib. Eccleſiaſt. tom.* 9. *anno* 996. *num.* 67. Iac. Spiegelius in *Schol. ad Guntheri Ligur. lib.* 6. *in principio*, Krantzius *lib.* 4. *Saxon. cap.* 25. & *cap.* 28. & *lib.* 9. *cap.* 26. Matth. Flacius Illyricus *de Tranſlat. Imper. cap.* 5. *fol.* 74. Sim. Schardius *de Elector. orig. cap.* 9. qui exiſtimant, Regem Bohemiæ ante Auream Caroli Quarti Bullam nullum in electione votum habuiſſe. Sed manifeſtè refutantur per textum ipſius *Bullæ cap.* 7. *in pr.* ibi, *longè lateq;* &c. & alibi Imperator ad antiquam obſeruantiam ſemper prouocat.

4. Quòd

4. Quòd autem Rex Bohemiæ aliquando ad conuentum & actum Electorium non fuerit citatus, nec vocatus, nec inuitatus, non hanc habet rationem, quasi non fuerit Elector, sed quod vel rebellis Imperio & refractarius, vel schismaticus exstiterit, vel cæteroqui non satis ei cum Imperatore & Ordinibus coueniret. Quas & alias consimiles ob caussas etiam alii Electores, tàm sacri quàm profani ordinis, in electione Regis Romanorum præteriti quandoque fuisse in monumentis historiarum memorantur.

Non fuerit citatus] Regem Bohemiæ in multis electionibus fuisse præteritum, scribit Kirchnerus *de Republ.disput.4.th.3.* & Christoph. Besoldus *lib.2.de Reg.success.dissert.3.n.7.* ipsos Reges, vocentur nec ne, susque deque habuisse, nec Caroli IV. Imp. institutum ab eis seruatum vel curatum, affirmat Thuanus *lib.2.Historiar.sui temp.* Quem tamen erroris arguit Hart.Maurus *de Coronat. Caroli V.Imp.*

Rebellis Imperio] Krantzius lib. 7. Wandal. cap. 46. *Sed quoniam nostris diebus obedientiam Imperio Bohemia retraxit, non iniuria hac tempestate contemnitur in Romani Principis electione.* Et Pet. Heigius, Consiliarius Electoralis Saxonicus, Illustr.quæstion.par.1.quæst.3.n.41. inquit; *Ante Auream Bullam Bohemici suffragij ratio non adeò magna nonnumquàm fuit habita, quòd interdum à rebus Imperij Bohemorum Regnum dissideret.* Cisnerus in *Orat. de Ottone III. Imp.& Elector.instit.* vbi de electionibus Henrici II. Conradi Salici, Henrici Nigri &c. Kirchnerus *de Republ.disp.4. th.5.* Elias Reusnerus in *Enucleat.illust.quæst. historic.cap.7. vers.hoc autem, fol.89.* Et hæc fuit caussa, quam ob caussam Wenceslaue Rex Bohemiæ & Eximperator, nec ad Friderici Brunsuigii mense Maio, nec ad Ruperti Palatini mense Septembri, anno 1400. nec ad Sigismundi fratris, Hungariæ Regis anno 1410. factam electionem vocatus fuerit. At vero Sigismundi soceri in Hungaria & Bohemia successor Albertus Austriacus rursum fuit ritè ad electionem vocatus anno 1438. in qua etiam Legatos eius ad debitam sessionem suffragiumque legitimum admissos fuisse nonnemo affirmat. Videantur Decreta electionum apud Lehmannum *lib.7.Chron. Spirens.cap.74.cap.81. & cap.93.*

Schismaticus] Pet.de Andlaw Canonicus Columbariens.lib.2.de Rom.Imper.cap.2.fol.81. *De consuetudine tamen Rex Bohemiæ ad electionem non vocatur, nisi cum vota aliorum sunt æqualia numero: & sic hodie practicatur. Quod verum est, dummodo persistat in vnione sanctæ matris ecclesiæ.* Et idem Krantzius lib.8. Metropol. cap.5. *Regem Bohemiæ annumerant, &c. Sed nunc quia nationem specialem fouet, & Regnum eius in schismate est, ad electionem non vocatur.* Freherus in *Not.ad Pet.de Andlavv lib.2.cap.2.* Cubachius *lib.2.Iurisprud.Germ. publ.cap.6.n.9.* Vnde Alberto mortem obeunte, relicta vidua prægnante nec Bohemi Regem haberent, Proceres Regni, quod essent Schismatici & Hussitæ, non fuerunt ad electionem Friderici III. Imp. citati: nec Georgius Hussita, Ladislao posthumo surrogatus, ad vllum conuentum Electoralem admissus: quanquam Zœlnerus affirmet, in electione Friderici III. adfuisse Procuratores Ladislai infantuli Bohemiæ & Hungariæ Regis, in *dissert.de Regis Rom.elect. th.14.*

Cum Imp. conuen.] Sic Vladislaus Polonus, Hungariæ ac Bohemiæ Rex, non fuit citatus

ad electionem Regis Romanorum Maximiliani I. quod non satis conueniret inter Fridericum III. Imp. & dictum Regem, forte propter iura, quæ Imperator cum Archiducibus Austriæ in Regna Hungariæ ac Bohemiæ prætendebat. Videatur Hart. Maurus in *tract. de coronat. Caroli V. Imp. Aquisgrani facta anno* 1520. Freherus in *Not. ad Andlavv lib. 2. cap. 2.* Reinh. Kœnig in *Theatr. polit. part. 1. cap. 30. n.* 30. Gumpeltzhaimerus in *Disput. de Regal. thes.* 114.

5. Quod attinet ad Decretum Concilii Lugdunensis sub Innocentio IV. Papa anno MCCXLV. factum, in quo Regi Bohemiæ ius eligendi abiudicatur, tanti non est, vt ad iniuriam successorum pertrahi debeat. Verba Decreti hæc sunt: *Magnates Alemanniæ, non tamen Electores Imperatorum, Rex Bohemiæ, Dux Lotharingiæ, Dux Brunesvvikiæ, Dux Sueuiæ, Landgrauius Duringiæ, Dux Lemburgiæ, Dux Carenteniæ, Dux Saxoniæ, Comes de Geleia. Electores imperatorum laici, Dux Austriæ, Dux Bauariæ, Dux Saxonum, Dux Brabantiæ, qui & Louanii: Prælati, Archiepiscopus Coloniensis, Archiepiscopus Moguntinus, Archiepiscopus Saltzburgensis, principales. Isti ducentur in insulam quandam Rheni, & dimittentur soli in ea, & amouebuntur omnes nauiculæ, & ibi tractabunt de electione imperatoris, nec aduenier aliquis ad eos, donec sint concordes. Huic negotio præerit Archiepiscopus Coloniensis, secundus Moguntinus, tertius Saltzburgensis. His à Papa directa est diligentissima admonitio, cum supplicatione, vt sibi alium Imperatorem eligerent, promisitque eis sui & totius Ecclesiæ consilium & auxilium: & in principio, sub spe potioris successus, quindecim millia librarum argenti. Præualuit autem & inualuit Frederici dissuasio, qui eis, & maximè Duci Austriæ, vinculo affinitatis est confœderatus, vnde monitis aut precibus Papalibus Electores minimè paruerunt.* Ex quibus verbis euidenter constat, Decretum istud Lugdunense à Germanis non fuisse receptum, non modò quòd Friderico II. Imperatori in hoc Concilio deposito, plerique Principes Germaniæ adhuc fauerent, verùm etiam quod veterem Electorum institutionem temerè mutari sine motu ingenti & Reipublicæ periculo non posse arbitrarentur. Nemo verò ex Principibus Imperatori aut fidior fuit, aut constantior amicus, atque Rex Bohemiæ Wenceslaus, nec vllis aut precibus, aut minis, vel diris ab Innocentio Papa persuaderi an moueri potuit, vt à fide Domini ac Imperatoris sui recederet. Hinc isthæc in eum inuidia; quam tamen ille, animo contra obfirmato impunè contempsit, consilio vsus Conradi Olomucensis Episcopi, quem propterea Innocentius Papa in hoc Concilio deposuit, & in eius locum suffecit Brunonem Comitem Holsatiæ Schavvenburgium.

Decretum Concil. Lugd.] quod refert Matthæus Paris Monach. Albanens. Anglus in *Histor. maior. fol.* 655.

Tanti non est] ita censuerunt Gretserus in *Defension. Bellarm. lib. 3. de Translat. Imp. col.* 1273. & Gevvoldus in *Comment. de S. Rom. Imp. Septemuir. cap. 6. n.* 31. in eo saltem vterque fallentes, quod putant Ottokarum tum fuisse Bohemiæ Regem, & Austriam obtinuisse:

isse: quum Fridericus Austriæ Ducatum tunc regeret, & Wenceslaus, Ottokari pater, Bohemiam gubernaret. Vtrique aliquot demum post annis Ottocarus successit; & patri quidem in Regno Bohemiæ anno 1254. Friderico autem Duci in Austria & Stiria anno priori 1253. vt Dubrauius, Hagecius, Boregk, alii testantur historici quam plurimi.

A Germ.non recept.] Cardin. Baronius *Annal.ecclesiast.tom.*10.*anno* 996.*n.*67.

Princip.German.fauer.] Caluisius in *Chronol.anno* 998. de hoc Decreto ita assignat; *Sed videtur tamen hoc, quòd alii assumpti sunt, ideò factum, quòd Palatinus, & Brandenburgensis, & Bohemiæ Rex cum Treuirensi, Friderici Imperatoris partes adhuc sequerentur, nec alium eligi vellent.*

Veter.Elect.institut.] de qua idem Matthæus Paris, illius temporis scriptor, in *Histor.maior.* differens de electione Richardi, Cornubiæ Comitis, in Regem Romanorum, scribit in hunc modum; *Hi sunt maximi in Alemania, ad quorum nutum pendet electio ipsius Regni, &c. Rex Bohemiæ, Comes Palatinus de Rheno, Dux Austriæ, Dux Sueuiæ, qui & Comes Bauariæ, Dux Poloniæ, Marchisius de Miche, &c.* In hoc tantum fallit homo exterus & arcanorum Imperii nostri imperitus, quod putat omnes eos, quos viderat ad electionem vocari, & conuentui Electorio interesse, simul etiam suffragium definitiuum habuisse, quod solis Septemuiris officialibus Imperii competebat. Cæteri, vt Duces Austriæ, Sueuiæ, Brabantiæ, Poloniæ siue Silesiæ, &c. Ius nominandi vel (vt tum loquebantur) *prætaxandi* seu præsentandi habebāt, non autem eligendi. Pro more enim & consuetudine illius ætatis omnes Imperii Principes, sacri, profani, Prælati & Comites, ad electionem futuri Regis conuocabantur, vt non modo eorum consilio Septemuiri vterentur in persona idonea eligenda, verum etiam vt ab omnibus approbaretur, quòd omnes concerneret. In hoc ergo conuentu Septemuiri Electores separatim in secretiori conclaui consultabant: cæteri Principes, Prælati, Comites in alio loco conuenientes, singulatim quisque, quem Imperio dignum ac idoneum iudicaret, rogatus dicebat. Nomina eorum, qui hoc in Principum senatu prætaxabantur eligendi, diligenter in scripto assignabantur, & adiecto cuiusque nomini votorum numero, Septemuiris Electoribus præsentabantur. Qui deinde in secretiori suo conclaui, remotis omnibus reliquis Principibus quantauis potentia præcluentibus, prætaxatos illos seu nominatos à Principibus diligenter examinabant, & quem ex illis Imperio dignissimum censuissent, eum in Regem Romanorum eligebant, egredientesque è conclaui, adstantibus & præstolantibus Principibus ac Ordinibus, hunc vel illum electum esse proclamabant. Et hic quidem fuit vetustus mos, ritus ac processus eligendi Regem Romanorum siue Imperatorem. Quem ex antiquitate illorum temporum demonstrare in procliui foret, si id nunc ageremus. Clarissimis tamen verbis exponunt Ecko de Repkavv in *Specul.Saxon.lib.*3.*art.*57.§.*vlt.* Albertus, Abbas Stadensi. in *Chronic.anno* 1240. Wippo Conradi II. Imp. Capellanus in *Vita Chunradi Salici Imp.* Welbertus Conradi III. Imp. Capellanus in *Comment.de Elect.Lotharii Imp.* apud Gevvoldum *cap.*6.*n.*70.*& ca.*7.*n.*20. Amandus Secretarius in *Commen.de Primis actis à Friderico I.in Imperio peractis,* apud eundem *d.ca.*6.*n.*69.*& d.ca.*7.*n.*20. Rogerus de Houeden *Annal.par.*2. Paulus Bernriedensis in *Vita Gregorii VII.Papæ*, aliiue numerosi. Et hoc pacto non modo excusari, verū etiam conciliari debent, quæ Illustr. Cardinal. Baronius *Annal.ecclesiastic.tom.*10.*anno* 996.*nu.*56.*& seqq.*

Cla-

Clariss. Lehmannus *Chronic. Spirens. lib. 5. cap. 74.* Michael Lonigus Archiuo Vaticano Præfectus in *Consilio Gregor. XV. PP. exhibit. de Adhort. Bauariæ Duc. ad pet. Dignitatis Electoral. confirm. à Sede Apostol.* referunt, Imperatores quondam non solorum duntaxat Electorum, sed omnium Principum Germanorum, qui ad Comitia conuenissent, suffragiis fuisse ad Imperiale culmen electos. Quod vterque consignauit verissimè; neuter autem, si mentem eorum æquis oculis intuentes candidè interpretemur, Septemuirûm Electorum iuri antiquo derogatum iuit, aut detrahere maligno animo quidquam voluit, non magis (inquio) quàm ipse Gewoldus gemina germana tradens *cap. 7. num. 9. vers. sed vt rem.* Salua etiam tum fuit Septemuiris Electoribus sua maiestas, licet cæteri Principes, ac Ordines Imperii, pro more illius æui, hodie abolito, haberent nominandi, prætaxandi & præsentandi facultatem, quia nominatio illa vel prætaxatio nullum ius acquirebat taliter nominato vel prætaxato, sed sola Septemuirûm Officiatorum electio; *c. quod sicut, 28. in princ. Ext. de elect. & elect. pot. & cap. cum olim, 24.* vbi Panormitan. *Ext. de verb. signific.* sicut nec præsentatio dat plenum ius præsentato, sed sola institutio Episcopi, *tot. tit. de iur. patronat.* Verùm id alibi à nobis *σὺν Θεῷ* fusè, atque (vt dici solet) ad oculum demonstrabitur.

Reipubl. periculo] quia, vt habet Brocardica iuris, *omnis mutatio periculosa est.* Hinc Electores Imperii Maximiliano I. petenti, vt Archidux Austriæ in numerũ Electorum cooptaretur, restiterunt, ne antiquissima instituta maiorum commutarentur, vt refert Hartman. Maurus in *tract. de Coronat. Caroli IV. Imper.* Egit nuper quoque illustriss. Gabriel Transsyluaniæ & Zeculorum Princeps, cum Electoribus & Principibus Vnitis, vt Regi Hungariæ, exempto alioqui, honos ille haberetur, vt ipsi quoque suffragii ius in electione Imperatoris esset. Sed Principes eandem ob caussam precibus eius votoque abnuerunt, vt videre est in *Cancellar. Secret. Anhaltin.* & latiùs deducunt Theonestus Cogarmandolus in *Secretis secretor. Caluino-Turcic. secret. eorundemq́; apocalypsi, considerat. 25.* & Iustinus Iustus Iustinopolitan. in *Mysterio iniquitatis eiusque vera apocalypsi, &c. ad d. considerat. 25.*

Quem in hoc Concil. depos.] Dubrauius in *Hist. Bohem.* Hagecius in *Chron. Bohem. part. 1. anno* 1245.

6. Henricus, Cardinalis Hostiensis, maximi nominis & auctoritatis Iureconsultus, vixit æuo Friderici II. Imper. & post eum sub Wilhelmo & Richardo Cæsaribus, atque (vt ipsemet de se testatur) conuentibus Principũ Germaniæ, tanquam Legatus à Latere, Summi Pontificis nomine non infrequenter interfuit. Is ergò malè forsitan ab æmulis ac inimicis Bohemorum edoctus informatusque de Rege Bohemiæ pronunciare non dubitauit, eum ius eligendi non habere ab antiquo, sed de facto hodie tenere. Quem & Glossator iuris Saxonici sequitur. Hinc sunt, qui putant, Regem Bohemiæ non ex aliqua Imperiali vel Pontificali institutione esse Electorem factum, sed ex longa ac diuturna consuetudine pedetentim in Collegium Electorum irrepsisse. Quo autem tempore ius illud præscripserit, & pro Electore agnosci primùm cœperit, id verò dicunt in dubio ac incerto esse, nec sibi constare posse. At Carolus IV. Imper. in Aurea Bulla ad antiqui-

etiquitatem nos remittens, omnem nobis dubitandi occasionem præscindit.

Ipsemet de se fat.] in summa lib. 3. rub. 2. de feudis, §. 7.

Ius elig. non hab.] in *c. venerabilem*, §. *verò*, *verb. illis*, *Ext. de elect. & elect. pot.* Alibi tamen sui oblitus expressè scribit, quod tunc temporis, cum Bohemus Elector, factus est, Dux, non Rex, fuerit. Quod & Gevvold. *cap. 6. n. 52.* commodum obseruauit.

Consuetud. pedetent.] Aluarotus in *Comment. in feud. lib. 1. tit. Quis dic. Dux &c.* §. 1. *nu.* 9. vbi ait: *Hodie de consuetudine, quæ à iure probatur, electio Imperatoris spectat ad certos Principes Alemaniæ* &c.

In dub. ac incerto esse] Theodoric. Nihemus in *Nemor. vnion. tract. 6. Labyrinth. cap. 33. fol.* 486. Æn. Syluius in *Epitom. Blondi fol. 33.* Volaterranus *lib. 23. Anthropolog. in Ottone III. Imp.* Dubrauius *lib. 6. Hist. Bohem. fol. 43.* Heigius *Illustr. quæstion. part. 1. quæst. 3. n. 43. & nu.* 80. Pontanus à Brattenberg in *Bohem. pia lib. 2. fol. 16. in princ.* Elias Reusnerus in *Enucleat. illustr. quæst. historic. cap. 7.* Michael Lonigus in *Concil. Gregorio XV. exhib. de Adhortand. Bauariæ Duc. ad petend. Dignit. Electoral. confirmat. à Sede Apostolic.* Cubachius *lib. 2. Iurisprud. Germ. publ. cap. 6. num. 6. & seq.* Aug. Vischerus in *Discurs. de Elect. Regis & Imp. Rom. conclus. 5. fol. 19.* Quibus consentire videntur, qui totum septemuiralem Ordinem tacito quodam consensu Principum Ordinumque Imperii irrepsisse, & paulatim interueniente tempore immemoriali, hoc est per longam consuetudinem introductum esse autumant, vt sunt Arumæus *ad Aur. Bull. Discur. 3. conclus* 6. Pet. Fritzius *de Nobilit. conclus. 18. lit. d.* Rumelinus *ad Aur. Bull. differt. 5. in coroll. fol. 92.* idem Lonigus Archiui Vaticani Præfectus, in *d. Consil.*

7. Quænam autem illa sit antiquitas, similiter controuerti solet. Recepta & communissima est opinio, eam ad auctores Ottonem III. Imperatorem & Gregorium V. Papam esse referendam; à queis dispertita Officia Imperialia in certas Principum Imperii familias iure hereditario fuerint. Sed hanc etiam traditionem, vtcunque vetustam, reperti sunt viri cætera non indocti, qui inficientur & oppugnatum eant.

Reperti sunt viri] centuriatores Magdeburgenses *cent. 10. cap. 16.* Guilhelm. Sturio IC. in *Dissertat. politic. de Translat. Imper. Roman.* Georg. Hahn in *præfat. præfixa historiæ Dithmari* ab se in linguam Teuthonicam translatæ, Ioan. Garsenius IC. in *Orat. de Pontific. electi Rom. Imp. coronat.* Caluisius in *Chronolog. anno* 998. vbi sex argumenta in medium profert, quibus euincere conatur, Septenorum Principum Elector. numerum ab Ottone III. Imp. non fuisse institutum.

8. Et in specie quidem Nobiliss. & Clariss. Gewoldus, acerrimus Ottonianæ ordinationis vindex, Regem tamen Bohemiæ ab eo non institutum, sed ab Heinrico III. Conradi Salici filio, putat reliquis sex Electoribus fuisse adiectum. Verba eius hæc sunt; *Nullum certum tempus definit Dubrauius, quando ea dignitas Boemiæ vel Ducibus vel Regibus collata fuerit: non tamen longè à vero abierit quispiam, si spem illam, maiora post hac & meliora exspectandi, cum qua Boleslaus Dux à Cæsare* (Heinrico III.) *dimissus dicitur, ad septemuiralem eminentiam referat.*

Gervoldus] in Commentat.de S.Rom.Imp.Septemuirat.cap.9.n.4.fol.158.

9. Alii verò non Bohemiæ duntaxat Regis, sed totius Collegii Electoralis institutionem Ottoni IV. Brunsuigio Imperatori adscribunt; cuius auctoritate factum in Comitiis Francofordianis Decretum ea de re laudant & producunt. Sed pace illorum liceat fateri, quod res est Imposuerat mihi Freherus, qui illud sua manu exscriptum sub nomine Ottonis IV. ad me transmisit: ego porrò aliis publicando & in Constitutiones Imperiales referendo, sine dolo tamen ac fraude. Comperi enim postea illud Decretum non esse Ottonis IV. Brunsuigii, sed à Ioan. Bapt. Egnatio in *vita Ottonis III.* confictum, probabilius quidem iuxta veterum traditionem, quàm veriùs. Quod monendum duxi, ne quis mea culpa proporro decipiatur: daboque operam vt expungatur ex loco, quem iniustè occupauit.

Ottoni IV.] Krantzius apud Reusnerum in *Enucleat.illustr.quæst.histor.cap.7.vers.horum tamen, fol.91.* Gerlac.Buxdorffius in *Dissertat.ad Aur.Bull.cap.4.conclus.49.lit.e.* Reinhar. Kœnig in *Theatr.polit.part.1.cap.30.n.30.* Caluisius *in Chronolog.anno 998.vers.septimo in constitutionibus, & an.1208.in fin.* Heinr.Christoph.à Griesheim *de S.Rom.German.Imp. Dissert.1.concl.40.* Rumelinus *ad Aur.Bull.dissert.8.th.7.*

In constitut.Imperial.] tom.3. anno 1209.fol.371. Iniuriam autem mihi facit Gretserus, dum affirmare non veretur, hoc Decretum esse à me tornatum, & ex meo procusum cerebro, *lib.2.contra Replicator.cap.12.vers.constitutionem de Electoribus.*

Egnatio] in Vitis Principum Roman.lib.3. in Ottone III. Imp. cuius verba Elias Vinetus syllabatim transcripsit in *Appendice M. Aur.Victoris de vita Cæsar.*

10. Sunt rursum alii, qui nec ab Ottone III. Saxone, nec ab Ottone IV. Bohemiæ Regem concedunt fuisse Electorem Imperii institutum; sed à Gregorio X. Papa & Rudolpho I. Austriaco demum designatum, cæterisque adiunctum, qui hoc honore tam sibi quam Imperio voluerit generum suum Wenceslaum Regem, Ottocari filium, magis magisque deuincire. At his, qui sic sentiunt, bona fide repugnat ipsum Rudolphi I. Cæsaris Decretum, in quo exsertim pronunciat, Regi Bohemiæ officium Archipincernatus, & Electoriam dignitatem competere iure auito, inde vsque ab atauis deriuato. Quod & Rupertus Palatinus cæterique Electores in sui Diplomatibus confirmant.

Gregorio X.] in Concilio Lugdunensi anno 1273. vt sentiunt Blondus *lib.3.decad.2.* Trithemius in *Chron.Hirsaug.* Bellarminus *de Translat.Imp.*

Rudolpho I. Austr.] Dubrauius *lib.18.Histor.Bohem.fol.147.* Matt.Cromerus *Rer.Polonic.lib.3. in Boleslao I. Rege fol.36.col.2.in fi.* Hagecius in *Chron.Bohem.part.1.anno 1002.fol.123.* Onuph.Panuinius *de Comit.Imperat.sub rub. verior sept. Elect. instit.* Iodoc.Hondius in *Atlant.min.in tabul.Germaniæ,* Pontanus à Braitenberg in *Bohem.pia lib.2.fol.23.* Caluisius in *Chronolog.anno 998.vers.sept.in fin.* Iacob Gordonus in *Oper. Chronolog. in serie rer.gestar.anno 1285.* Heinr.Christoph.à Griesheim *de S.Rom.Imp.Dissert.1.concl.51.* Ioan.Gryphiander in *Comment.de Wichbild. Saxonic.siue Coloss.Ruland.cap.36.n.13.* In quorum sen-

sententiam mihi concedere videntur Freherus in *Not. ad Pet. de Andlayv lib. 2. cap. 2.* Kirchnerus *de Republ. disp. 4. th. 4.* Reinh. Kœnig in *Theatr. polit. par. 1. cap. 30. n. 30.*

Repugnat] quos etiam solidis rationibus refutant Elias Reusnerus in *Enucleat. illustr. quæst. historic. cap. 7.* Gevvoldus in *Comment. de S. Rom. Imp. Septemuirat. cap. 9. num. 1.* & in *Antithesi ad Freher. de Palatin. Electorat. num. 17.* Gretserus *de Munificent. Impp. Regg. Principp. in sed. Apostolic. cap. 8.* Arumæus in *Discurs. 5. ad Aur. Bull. conclus. 3.* Aug. Vischerus in *Discurs. de Elect. Regis & Imp. Rom. concl. 10. n. 45.*

Rudolphi I. Decret.] Constitution. Imperial. tom. 2. anno 1290. fol. 85.

Rupert. Palat.] in Diplomate dato in Comitiis Metensib. anno 1356. Constit. Imperial. *d. tom. 2. fol. 91.*

11. Nec pauci reperiuntur, qui contendere ausint, ante Caroli IV. Imperatoris tempora, nihil omninò iuris fuisse Bohemiæ Regi in electione Imperatoris Romanorum: sed eum à Carolo demùm in Comitiis Norimbergæ anno MCCCLVI. celebratis in numerum Electorum cooptatum & ascitum. Videtur illis Carolus, quum simul Bohemiæ Regnum, cuius amplificandi & illustrandi mira cupiditate ducebatur, iure hereditario administraret, voluisse nouo Bohemorum suorum fauori & honori dare, vt hoc titulo Rex Bohemiæ prærogatiuam quandam supra cunctos totius Christianitatis Reges consequeretur. Verum isti mihi videntur textum Aureæ Bullæ aut non legisse, aut neglexisse, in qua totiens ad antiquam consuetudinem ac obseruantiam prouocatur, dum Imperator nihil se noui constituere affirmat, sed quod iam antea à temporibus antiquis in vsu erat, tantum confirmare, vt quod Electores hactenus ex consuetudine habebant, nunc æterno legis beneficio irrefragabiliter obtinerent.

A Carolo demum] Iacob. Spiegelius in *Schol. ad Guntheri Ligurin. lib. 5.* Krantzius *lib. 4. Saxon. cap. 25. & lib. 9. cap. 26.* Ernest. Brotuffius *lib. 2. Chronic. & antiquit. Martisburg. cap. 38. & lib. 2. Genealog. Principp. Anhaldæa. 3. vers.* darnach haben/ Michael Beutherus in *Animaduersion. histor. cap. 13.* & ibidem Iohan. Michael filius in *Addition.* Casp. Peucerus *lib. 4. Chronic. in Friderico I. Imper.* Abrah. Saurius in *Calend. histor. die 9. Ianuar.* Kirchnerus *de Republ. disp. 4. th. 4.* Iacob. Aug. Thuanus *lib. 2. Histor. sui temp.* Eodem inclinare videtur Elias Reusnerus in *Enucleat. illustr. quæst. historic. cap. 7. vers. etenim & hic, in fin. fol. 94.* Reinkingk *lib. 1. de Regim. secul. & ecclesi. class. 4. cap. 3. n. 26.* Hanfmannus in *Resolution. de Remonet. reg. 10. lit. d.*

Isti mihi vid.] quos ideo refellunt Heigius *Illustr. quæstion. part. 1. quæst. 3. n. 42.* Gevvoldus *de S. Rom. Imp. Septemuir. cap. 9.* Windeckius *de Princip. Elector. orig. cap. 1.* Cubachius *lib. 2. Iurisprud. Germ. publ. cap. 6. n. 3. & n. 7.*

12. Quod si vero numerus testium, si auctoritas, si antiquitas, quidquam ponderis haberet, vincere opinio deberet eorum, qui statuunt, Regem Bohemiæ ad electionem non esse citandum, nisi cum Sexuirum Electorum suffragia æqualiter diuisa inter se dissenserint, hoc est, tres ab vtraque parte E-

lectores paria vota habuerint, vt ipse hoc demum in casu vocatus eorum arbiter ac Palæmon existeret; eave pars superior discederet, cui ipse arbitrarium suum votum apposuerit, siue (vt clarius exprimam) eius partis electus pro Rege Romanorum assumeretur & proclamaretur, quem ipse laudauerit ac pronuntiauerit. Verum enimuero sint isti testes multitudine numerosi, auctoritate conspicui, antiquitate venerandi, quia tamen & priuati homines sunt, & sine legibus loquuntur, eadem facilitate à nobis insuper haberi possunt, qua ab aliis comprobantur: quum præsertim leges, constitutiones, decreta, sanctiones pragmaticæ rescripta, & tot actus possessorii, stent pro Rege Bohemiæ, eidemve non modo votum ordinarium in Senatu Electorio, sed & primum inter Electores laicos locum adiudicent, addicant & assignent. Nec plurimi non etiam sunt Doctores, qui horum opinionem, quæ vsquedum pro communissima habita fuit, euidentibus destruant argumentis. Quid multis verbis opus est? Audiamus Decretum S. Rom. Imperii Electorum, anno MCCCLVI. in Comitiis Metensibus publicatum, ex quo satis superque elucescit, quid Imperator, Electores, & communes Imperii Ordines de Iure Saxonico & Doctorum glossis, in quibus sese opinio ista iam tum fundare cœpit, senserint, iudicarint & definiuerint. Sic enim illi decernunt; *Sanè licet de iuribus Serenissimi Principis, Domini Regis Boemiæ Illustris, Coelectoris, Comprincipis & Collegæ nostri, nulla sit iuris vel facti dubietas, quia ipse ab atauis, proauis, auis, & progenitoribus suis, ad instar nostri & quorumlibet aliorum Coelectorum Principum, in electione Romani Regis ad Imperium promouendi pleno iure fretus sit hactenus & fruatur, sicut hoc luce clarius semper apparuit ab eo tempore, cuius apud homines memoria non existit; tamen nonnulli* FILII TENEBRARVM *oculis cæcutientibus à diuina luce remoti, in meridiana claritate palpitant, sicut in noctibus, & offendicula laqueosque præparant iniquitatis & sceleris, Diabolica inuidia suggerente, iugum veritatis deferre pro mole grauissimi ponderis coagulati mendacii nequeuntes, super ipsis offendiculis corruunt, & suorum laqueis iniquorum conceptuum se inuoluunt, vt lucem tenebras iudicent, & tenebras ipsam lucem.* En tibi iudicium de auctoritate Iuris Saxonici, & simul elogium Glossarum tàm Canonicarum quàm Ciuiliū, in quibus ordinarium ac legitimum votum Regi Bohemiæ abdicatur, & nescio quod arbitrarium ex malè sanis quorundam hominum iniquorum affectibus substituitur. Et dubitabimus adhuc, vtri parti accedere debeamus?

Numerus testium] Theologorum, Iurisperitorum, Politicorum & Historicorum. Ex quibus mihi sequentes videre & legere contigit, quorum nomina per Classes subsignabo, vitandæ confusionis caussa. Ex Theologis, Theodoricus de Nihem, Episcopus Verdensis, in *Nemor. vnion. tract. 6. Labyrinth. cap. 33. fol.* 486. Ioannes Capistranus *de Autorit. Papæ, par. 2. partis 2. principal. n.* 127. Petrus de Andlavv Canonic. Columbar. *lib. 2. de Rom. Imp. cap.* 2. Robert. Bellarminus, Cardin. Rom. *lib. 1. de Translat. Imper. cap. 1.* Nicol.

col. Serarius, Societ. Iesu Doctor, *lib.1.Rer.Moguntiac.cap.24*. Georg. Barthold. Pontanus à Braittenberg in *Bohem.pia lib.2.fol.16.in princ.* Iac. Gretserus, Societ. Iesu Doctor, in *Defension.Bellarm.3.de Translat. Imp.*

Ex Iureconsultis, Henricus de Segusio, Cardinalis Hostiensis, in *c.venerabilem 34.§.verò, verb.illis, Ext.de elect.& elect.pot.* Ioannes Andreæ in *gloss. in c. ad Apostolicæ, 2. vers. illi autem, penul.de Sent.& re iud.lib.6.* Archidiaconus in *c. in summa, caus.3.q.1.& in c.grandi, de Supplend. neglig.Prælat.lib.6.* Albericus de Rosare, in *l.bene à Zenone, n.4.& seq. C. de Quadrien.præscript.* & in *Dictionar. verb. Electores Imperij*; Baldus de Vbaldo Perus. in *c.venerabilem, in pr. Ext.de Elect.* & in *Margarit. verb. Annus*; Nicol. de Tudeschis, Abbas Siculus & Archiepiscopus Panormitan. in *d.cap.venerabilem, 34. Ext. de Elect.* Glossator in *Specul. Saxon. siue Landrecht/ lib.3.art.57.* Glossator Polonus *in d. art. 57.* Franciscus Zabarella, Cardinal. Florentinus, in *c.venerabil.§.1.verb. illis Principibus, nu.7.Ext.de elect.& in c.1.in pr.Ext de Iureiur.* Bartholom. Salicetus in *c. venerabil.in pr.Ext. de elect.& in l.Imperialis, nu.3.C.de leg.& constit.& in l.bene à Zenone, num.8.C de Quadrien. præscript.* Petrus de Monte Episcop. Brixiens. in *Monarch.part.2.de Imperatore, §.secundò quia an Imperium, & de potest. Pontific.rub.de Imper.Maiest.orig.q.2.n.2.& seq.* Ioan. le Cirier *de primogenit.lib.2.q.12.§.neque obstat, in fin.* Restaurus Castaldus *de Imperator. quæst.8.num.6.& num.12.* Pet. Calefatus in *tract.de Equestr.dignit.num.121.* Fuluius Pacianus *lib.2.de Probation.cap.35.n.26.* Henningus Gœden *Consil 1.cap.quomodo & qualiter Imperium, n.10.* Ioan. Althusius in *Politic.cap.33.n.56.* Georg. Schœnborn *lib.5. Politic.cap.33.* Ioan. Nœrdermannus in *Dissert.de Iure Principat. conclus.84.* Matthæus Stephani *lib.2.de Iurisdict.par.1.cap.5.nu.23.* at *n.42.* sibi ipsi contrarius adscribit Regi Bohemiæ tertium votum &c. Azarias Sturcius in *Prælud.rer.politic.disp.4. th.lit.b.fol.117.* qui tamen seipsum videtur corrigere, dum subiicit, Regem Bohemiæ alias habere plenissimum suffragium æquè vt reliquos Electores; Ioach. Cluten in *Syllog.rer.quotid.cap.24.lit.e.vers.olim Bohemus*, Michael Schiferer Pannonius in *Disput.de orig.& potest.Elect.Imp.Rom.th.20.* apud Arumæum in *Discurs.Acad.de iur.publ. vol.1.disc.18.* Iust. Reiffenbergius in *Not.ad Decret.Spirens. Comitior.anni 1600.§.154.n.7.fol.204.* Heinr. Christoph. à Griesheim *de S.Rom.Germ.Imp.dissert.1.conclus.50.*

Ex Politicis, Lotinus Legatus Venetus, in *Relat.de Aul.& Regno Imp.Rom.in Practic.seu thesaur.politic.sapient.part.1.apotelesm.6.fol.55.fol.142.& fol.144.* ex interpretatione Philippi Honorii seu verius Iulii Belli Iustinopolit. Ioannes Boterus in *Relation. Vniuersal.lib.1.cap.de Germania fol.133.* idiomatis Italici; Theodorus Zvvingerus in *Theatr.vitæ hum.vol.8.lib.2.fol.42.vol.3.lib.4.fol.720.vol.18.lib.4.fol.2875.* Philip. Henr. Hœnonius *Disput.politic.cap.3.concl.48.* qui tamen sibiipse contradicens paulo post affirmat: iure Aureæ Bullæ tertiam Regi Bohemiæ vocem in electione competere, *fol.139.* Arnold. Clapmarius *lib.6.de Arcan.Rerumpubl.cap.19.* Hening. Arnisæus *lib.2.de Republ. cap.6.sect.5.num.45.*

Ex Historicis, Ptolemæus Lucensis in *Chronic. anno 994.* Flauius Blondus *decad.2.lib.3.* Raphael Regius Volaterran. *lib.23. Anthropolog. in Ottone III. Imp.* Ioan. Bapt. Platina *de Vitis Pontific.Roman. in Gregorio V.* Wernerus Rolevvinck in *Fascicul.tempor.in Othon. III.Imp.anno 994.fol.71.* Alb. Krantz. *lib.4.Saxon.cap.25.& cap.28.lib.8.cap.5.& lib.9. cap.26.& lib.8.Metropol.cap.5.* Iacobus Philippus Bergomensis in *Supplement.Chronic. lib.12.anno 994.* Matthæus Beroaldus *in Chronic.* Bapt. Egnatius *lib.3.Roman. Princip. in Otho-*

in Othone III. Imp. Ioan. Huttichius in *Vitis Impp. & Caesar. in Othon. III.* Francisc. Irenicus in *Exeges. German. lib. 3. cap. 33.* Paulus Iouius *lib. 30. Historiar. tom. 2. fol. 555.* Natal. Comes *lib. 1. Historiar. fol. 6.* Ioan. Dubrauius *lib. 6. Histor. Bohem. fol. 43. & fol. 50.* Guilielm. Rouillius Lugdunens. in *Promptuar. iconum par. 2. in Ottone III. Imp. fol. 146.* Onuphr. Panuinius *de Comit. Imperator. cap. verior septem.* Martin. Cromerus *Rerum Polonicar. lib. 3. in Boleslao I. Rege fol. 36. col. 2. in fin.* Cyriac. Spangenberg in *Chronic. Saxon. cap. 154.* idem im Adelsspiegel *part. 1. lib. 10. cap. 3. vers.* anfänglichen. Casp. Peucerus in *Supplement. Chronic. Philippi lib. 4. fol. 593. & lib. 5. fol. 757.* Matt. Boregk in *Chron. Bohem. part. 1. in Boleslao III. Duce, fol. 64. & seq.* Elias Reusnerus in *Enucleat. illustr. quaest. histor. cap. 7. vers. etenim & hic, fol. 94.*

Sine legibus loquuntur] nam quod Ottoni III. Imp. affingunt, est ab Egnatio confictum: & Ottonis IV. decretum esse suppositittium, paulò ante indicauimus. Restat sola Glossa iuris Saxonici in *Specul. Saxon.* siue Landrecht/ *lib. 3. art. 57.* quae duplex est, antiqua Burckhardi à Mãgelfeld, vt putatur, siue Theodorici à Bocksdorff, Episcopi Naumburgensis; & posterior Scabini cuiusdam Poloni. Antiqua sic habet: *Ex hoc dicunt quidam, quod de necessitate non est vocandus, nisi cum alii discordant.* Posterior Polonica sic: *Electio Regi Bohemiae non cedit, vbi Electores inuicem concordauerint; sed si discrepent, ita quòd tres eligant vnum, & alii tres alium. Ex his duobus potest consentire in vnum, quem voluerit.* Tantum illi: quae quidem glossae sunt, non textus, non leges; & quum sese referant ad glossas Hostiensis atque Ioan. Andreae, parem cum illis auctoritatem forsitan mereri debent; maiorem aut legibus aequalem habere non censentur: ne repetam, quod de ipsiusmet iuris Saxonici parum authentica fide suprà deduximus. Nec ratio tam à Glossis, quàm Doctoribus, allata tanti est, vt quemquam mouere aut abducere debeat à vera in falsam sententiam. Quid si enim vota nõ sint alterutrim paria, sed duo hunc, duo illum, & duo alium eligant, num poterit Rex duorum votis accedens, maiora constituere, & quatuor illos dissidentes vincere? Quam quaestionem mouet Lupold. de Bebenburg. in *tract. de Iur. Regni Franc. & Imper. Rom. cap. 12.* & Sigismund. Seldius in Rahtschlag *pro Ferdin. I. Imp. contra Paul. IV. Pap. punct. 1. num. 19. vers.* Ob nun das Reich/ & pro negatiua concludunt.

Constitutiones, decreta] Rudolphi I. Imper. Erfordiana constitutio *de anno* 1290. Alberti I. Imp. Norimbergica de *anno* 1298. Ruperti Palatini & Coelectorum Metensis de *anno* 1356. Caroli IV. Imp. *Aurea Bulla*, denique Electorum Decretum Francofurdianum *de anno* 1489.

Nec plurimi non] exempli gratia, Clariss. Dominus Vicecancellarius Reinkingk *lib. 1. de Regim. secul. & eccles. class. 4. cap. 3. numer. 24. & seq.* Buxdorffius in *Dissert. ad Aur. Bull. cap. 4. conclus. 49.* Arumaeus in *Discurs. 5. ad Aur. Bull. conclus. 2. disc. 3. concl. 8.* Gewoldus *de S. Roman. Imp. Septemuir. cap. 9.* Windeckius *de Princip. Elect. orig. cap. 1.* Besoldus *lib. 2. de Reg. success. dissert. 3. num. 7.* Kirchnerus *de Republ. disp. 4. thes. 3.* Cluten superiorem suam sententiam, siue corrigens, siue destruens, *d. cap. 24. lit. e. vers. purum etiam votum.* Vischerus in *Discurs. de Elect. Regis & Imp. Rom. conclus. 10. num. 44. q. 5.* Hein. Christ. à Griesheim *de S. Rom. Germ. Imp. dissert. 1. conclus. 50. & seqq.* Dan. Otto in *Dissert. de Iur. publ. Imp. Rom. cap. 10.* Casp. Bitschius in *Annotat. ad Natalis Comitis lib. 16. Historiar. fol. 341.* Cubachius *lib. 2. Iurisprud. publ. cap. 6. num. 8. & seqq.* Bertramus in *Dissert. de Comitiis Imp. memb. 3. conclus. 31.* Reinh. Koenig in *Theatr. polit. par. 1. cap. 30. num. 29.* Matth. Bortius in *Iurisprud. publ.*

publ.Germ.typo cap.2.conclus.26. Henric.Zœlnerus in *Dissert.de Regis Rom.elect.conclus.5. lit.e.in fin.*

13. Falluntur enim, qui putant, Regem Bohemiæ ante Auream Bullam postremum locum inter Electores occupasse, non obstante Regia dignitate: & Carolum IV. demum, quòd Regnum Bohemiæ ad se hereditario spectaret, vt sibi, familiæ suæ, & Regno Bohemico quandam præeminentiam conciliaret, in Aurea Bulla constituisse, vt Rex Bohemiæ reliquos Electores laicos, sicut dignitate, ita ordine quoque in sessu atque incessu antecederet, primumve ac supremum inter eos locum occuparet. Quod repugnat cùm ipsi Aureæ Bullæ, tum vniuersæ antiquitati, vt suis locis exponemus: Et fefellit Krantzium, huius opinionis auctorem, vulgaris illa & trita Electorum ab Ottone III. Imper. institutorum enumeratio, in qua Rex Bohemiæ plerumque vltimo loco assignatur. Quod non consueuit fieri caussa ordinis, vt imperitè Krantzius existimauit, sed quia Rex Bohemiæ, licet primus Electorum, postremò tamen solet officium suum Pincernarium in Curia Imperatoria deseruire, quemadmodum videre est in *Aur. Bull. cap.27.* vbi primùm Dux Saxoniæ pabulum equis; dein Marchio Brandenburgius aquam manibus; tum Comes Palatinus dapem mensæ; Rex Bohemiæ denique potum Imperatori ministrant, obseruata non dignitatis aut vllius pręcedentię ratione, sed sola naturæ ipsius fortuita, & vitæ humanæ communi consuetudine. Vbi autem qua ordinis aut præcedentiæ ratio est habenda, ibi semper Rex Bohemiæ primo loco solet nominari, vt videre est in *corpore Imperii* siue *Quadripertita eius distributione*, quam ipse etiam Krantzius suis libris inseruit.

Falluntur] Krantzius *lib.4.Saxon.cap.28.* Buxdorffius in *Dissert.ad Aur.Bull.cap.4.conclus.41. lit.b.in fin.* Arumæus *Discurs.3.ad Aur.Bull.conclus.13.* Bertramus in *Dissert.de Comitiis Imper.conclus.66.*

Præeminent.Concil.] Ioach.Cluten in *Syllog.rer.quotid.cap.24.lit.e.vers.olim Bohemus.*

14. Denique nec eorum error prætereundus est, qui putant Regem Bohemiæ in electione repræsentare gentem Slauicam. Scribit quidem Lupoldus à Bebenburg, Episcopus Bambergensis; *In Regno & Imperio cum non habeat locum hodie successio generis, mortuo Rege vel Imperatore populus Germaniæ, Italiæ & aliarum prouinciarum Regni caret Rege. Et Principes Electores ratione institutionis habent eligere Regem aut Imperatorem, repræsentantes in hoc omnes Principes & populum Germaniæ, & Italiæ, & aliarum prouinciarum & terrarum Regni vel Imperii, quasi vice omnium eligendo*, &c. Ex quibus tamen verbis non euincas, Moguntinum Germaniæ, Treuirensem Galliæ, Coloniensem Italiæ, Bohemum Slauoniæ; Bauarum Pannoniæ, Saxonem Saxoniæ, nomine eligere, vt nonnulli voluêre? Nam si hoc ita est, ecquorum nomine Brandenburgius eligit? Non ergo nationum

tionum, sed officiorum suorum gratia Archiprincipes isti Electionem peragunt, vt infrà dicturi sumus.

Lupoldus] in tract. de Iure Regni Francor. & Imperii cap. 5.

Moguntinum Germaniæ] vt voluit Platina in *Vitis Pontific. Roman. in Gregorio V. Papa.* Irenicus in *Exeges. German. lib. 3. cap. 29.* Bodinus & Tholosanus *de Republ.*

Caput VI.

REX BOHEMIÆ HABET IN ELECTIONE SVFFRAgium legitimum & ordinarium, inter ecclesiasticos Collegas tertium, inter laicos primum. Institutus Elector ab Ottone III. Imp. & Gregorio V. Papa. Conciliantur auctores, qui ab Heinrico II. Imp. & Syluestro II. Papa id factum affirmant. Actus possessorii inde ab ipso Heinrico II. ad modernum Ferdinandum II. August. deducti. An Regi absenti licuerit votum suum in scriptis ferre? Primi Principes cur dicti Electores? Palatinus æquè olim, ac Moguntinus, literis patentibus citabat Coelectores ad electionem faciendam. Bohemus vt in electione, ita & in depositione Imperatoris vices primas gerebat. Potest per legatos comparere. Pœna Electorum ius Regis Bohemiæ in voto ordinario impedientium vel violantium. An Rex impubes possit suo nomine Legatos mittere? An nondum inuestitus debeat admitti? Quid in casu vacantis Regni? An agnatus tutor, an verò ordines admittantur?



REIECTIS erroneis ac falsis opinionibus, superest vt Regi Bohemiæ ius suffragii legitimum asseramus. Et ei quidem iam olim antiquitus ordinarium in electione Imperatoris Romani votum competiuisse, non secus ac reliquis sex Archiprincipibus Electoribus, & hodie etiamnum competere, non solum Friderici II. Imperatoris, & Rudolphi I. Cæsaris Constitutiones, Ruperti Palatini Diploma, Caroli Quarti Imperat. confirmatio, eamve insecuta Aurea Bulla, manifestissimè declarant, verùm etiam citationes, quà veteres quà recentes, quibus Reges Bohemiæ ad electionem æqualiter cum suis Coelectoribus faciendam vocabantur; necnon & Protocolla atque Edicta factarum electionum, in quibus semper primæ partes Regi inter seculares Electores; & disertim in Aurea Bulla tertium in ordine votum, & primum inter eosdem sæculares, assignantur. Et hanc opinionem vt legibus

legibus munitam, & textibus fulcitam, interpretes nostri nunc communiter sequuntur.

Primæ partes] in Prouincial. Roman. Eccles. *Isti eligunt Romanum Imperatorem: in primis* &c. *Rex Bohemiæ, qui fuit Dux, Marchio Brandenburgensis, Dux Saxoniæ, Comes Palatinus Rheni.*
Interpretes nostri] Iac. Aluarottus in *Comment. in Feud. lib. 1. tit. Quis dic. Dux, §. 1. num. 9.* Æneas Syluius in *Descript. German. cap. 59. & cap. 65.* Carol. Molinæus in *Comment. in consuetud. Parisiens. tit. 1. in rubr. num. 70. & seq. & n. 74.* Hartman. Maurus in *tract. de Coron. Caroli V. Imp.* Marq. Freherus *Orig. Palatin. part. 1. cap. 15.* & in *Not. ad Pet. de Andlaw lib. 2. cap. 2.* Gerl. Buxdorffius in *Dissert. ad Aur. Bull. cap. 1. conclus. 18. lit. d. & cap. 4. conclus. 49.* Christoph. Besoldus *lib. 2. de Reg. success. differt. 3. num. 7.* Iac. Gretserus *de Munificent. Imp. Regg.* &c. *in Sedem Apost. cap. 8.* Gewoldus in *Comment. de S. Rom. Imp. Septemuir. cap. 9.* Windeckius *de Princip. Elector. orig. instit. cap. 1.* Domin. Arumæus *Discurs. 5. ad Aur. Bull. conclus. 2. & disc. 3. conclus. 8. & in Discurs. Academ. de iur. publ. disc. 9. tom. 1. fol. 123.* Dan. Otto in *Dissert. de Iur. publ. Imper. Rom. cap. 10. fol. 252.* Aug. Vischerus in *Discurs. de Elect. Reg. & Imper. Rom. conclus. 10. num. 44. q. 5.* Casp. Bitschius in *Annotat. ad Nat. Comitis Historiar. lib. 16. fol. 341.* Quirin. Cubachius *lib. 2. Iurisprud. Germ. publ. cap. 6.* Henr. Christ. à Griesheim in *Dissert. de Electorib. S. Rom. Imp. conclus. 23. & seqq. & de S. Rom. Germ. Imper. differt. 1. conclus. 51. & seq.* Bernh. Bertramus in *Dissert. de Comitiis Imper. membr. 3. conclus. 31.* Conrad. & Benedict. Carpzouii in *tract. de Regalib. cap. 2. reg. 16.* Matth. Bortius in *Iurisprud. publ. Germ. typo cap. 2. conclus. 26. lit. b.* Georg. Gumpeltzaimerus in *Disput. de Regalib. thes. 114.* Christoph. Beindorffius in *Dissert. de Iur. publ. Rom. Germ. Imper. disc. 3. de Electorib. conclus. 61. & in Discurs. de Collegiis concl. 21.*

2. Constans autem est sententia, eademque veritati propior, Ducem Bohemiæ ab Ottone III. Imperatore & Georgio V. Papa fuisse creatum Electorem, & officio Archipincernatûs cohonestatum eodem illo tempore, quo reliqui sex Electores instituti fuerunt. Quam sententiam viri maximi, rerumque & exemplorum atque vetustatis periti nominatim amplexantur: nec eam non affirmare videntur, quotquot institutionem septem Electorum ad Ottonem III. auctorem referunt. Et quid vetat, quo minus nos quoque in eorum sententiam concedamus, quibus compertum est, quanto amore & honore Heinricus I. & Otto I. Impp. Wenceslaum Bohemiæ Ducem prosecuti fuerint, quem non modò fidissimum Imperii Principem experti Regia dignitate condecorauerunt, sed & sibi in Comitiis Imperii, in quibus ope consilio eius cumprimis vtebantur, proximum assidere voluerunt. Quid de Vdalrico dicam, Bohemiæ Duce, assiduo Aulæ Cæsareæ Comite & ministro? quo de Hagecius scribit: Und war an deß Kaysers (Ottonis III. & dein Henrici II.) Hofe / vnter den andern Fürsten fast der fürnembste.

Archipincernatus] quem iure perpetuo & hereditario in Regem Bohemiæ fuisse ab Ottone III. collatum, ex Bulla quadam Heinrici S. Imper. asserit Ioach. Cluten in *Syllog. rer. quotid. conclus. 24. lit. o.* & Æmil. Chreggrent in *Velitat. de S. Rom. Imper. Officialib. num.*

12. At prius Otto I. Imper. officium Archidapiferiæ Boleslao Duci Bohemiæ contulerat, vt infrà suo loco admonebimus.

Viri maximi] B. Thomas Aquinas *lib.3. de Regim. Princip. cap.19.* Lupoldus de Bebenburg, Episc. Bambergens. *de Iur. Regni Francor. & Imp. cap.2.* Albericus de Rosate in *Lexic. iur. verb. Electores.* Augustinus Triumphus Anconens. *de Potest. Ecclesiast. quæst.35. art.2.* Radulphus de Columna Canonic. Carnotens. *de Translat. Imper. cap.9.* Ioan. Villanus Florentin. *lib.4. Histor. vniuers. cap.1.* Ioan. Bapt. Platina in *Vitis Pontific. Rom. in Gregorio V.* Henricus de Herfordia in *Chronic. vniuers. anno 995.* Pet. de Andlaw *lib.2. de Imp. Rom. cap.1. fol.79.* Auctor *Rudimenti nouitior. in Ottone III. Imp.* Hermannus Schedel in *Chronic. Norimbergens.* Ioan. Nauclerus siue Fergenhansius Præpositus Tubingens. in *Chronograph. vol.20. gener.34. anno 994.* Anton. Bonfinius *Rer. Vngaric. decad.1. lib.10. anno 1002. fol.165.* Flau. Blondus *Decad.2. lib.3.* Iodoc. Ludouic. Decius *lib.1. de Vetustat. Polonor.* Georg. Alten in *Chronic. vniuersal. in Othone III. Imp.* Ioan. Bœmler in *Chronic. Cæsarum in LXXXVI. Cæsare*, Auctor *Chronicæ Coloniens. in Ottone III. Imp. fol.103.* Ioan. Cuspinianus in *Cæsarib. in Ottone III. Imper.* Ioannes Lucidus *de Tempor. successf. anno 1000.* Valentin. Muntzerus in *Chronic. in Ottone III. Imp. fol.66.* Ioan. Carion in *Chronic. lib.3. in Ottone III. Imp.* Franciſc. Irenicus *lib.3. Exegeſ. German. cap.29.* Hugw. Mutius *lib.1. Chronic. German. fol.107.* Ioan. Bapt. Egnatius *lib.3. Princip. Roman. in Ottone III.* Munsterus in *Deſcript. German. pro tabul. Nicol. Cuſæ intelligenda,* Sigismund. Seldius Vicecancellarius Cæsar. in Rahtschlag *pro Ferdinando I. Imper. contra Paul. V. Papam punct.1. num.19. verſ.* Letzlich ist es dahin kommen. Hieronym. Osius Thuringus in *Reb. gestis Cæsarũ Romanor. Ducum Austriæ in Friderico Pulchro.* Ioan. Pomarius in *Chronic. Saxon. anno 994.* Cyriac. Spangenberg. in Adelsspiegel *part.1. lib.7. cap.3. verſ.* Anfänglichen. Ioh. Sleidanus *lib.3. de Quatuor Summ. Imper. seu Monarch.* Ioh. Stumpffius *lib.2. Chronic. Heluet. cap.20.* Carol. Sigonius *de Regno Ital. lib.17.* Simon. Schardius in *tractat. de Princip. Elector. orig. & instit. cap.1.* Robert. Bellarminus *lib.3. de Translat. Imper. Rom. cap.3.* Georg. Richterus in *Axiomat. politic.* Dominic. Arumæus *Diſcurſ.5. in Aur. Bull. concluſ.3.* Pet. Bertius in *Deſcript. German.* Stapletonus *de Magnitud. Roman. Eccleſ.* Freherus *Orig. Palat. part.1. cap.15.* V.V.N. in *Catholico seu Notor. Ferdinandi II. Imp. & Frider. V. Palat. par.2. fol.78. in princ.* Quirin. Cubachius *lib.2. Iuriſprud. publ. cap.6. num.5.* Henr. Zœlnerus in *Differt. de Regis Rom. elect. concluſ.10. lit.d.*

Affirmare videntur] Aluarus Pelagius *lib.1. de Planct. Eccleſ. cap.41.* Theodor. de Nyhem in *tract. de Iurib. ac priuileg. Imperator. Roman.* Henricus Token Canonicus Magdeburg. in *Rapular. seu Sylua locor. commun.* apud Flacium in *Catal. testium verit.* Iacob. Wymphelingius in *Epitom. rer. German. cap.20.* Micyllus in *Epigrammat. de Ottone III. Imp.* Cuspinianus *de Cæsar. in Ottone III. Imp.* Iulius Pflugius Episcopus Naumburg. in *Orat. de ordinand. Republ. German.* And. Gail *lib.1. Obſeruat. cap.21. num.2.* Albertus Archiepiscopus & Elector Moguntinus in *Orat. ad Georg. Sabinum de Elect. & coronat. Caroli V. Imp.* Polydor. Vergilius *lib.4. cap.7.* Ioan. Balæus Anglus *de Vitis & gest. Pontific. Rom. in Gregorio V.* Bonifacius de Vitalis IC. in *Clement. Romani, num.14. & ſeq. de Iureiur.* Alciatus in *l. bona ciuitas, D. de verb. significat. & in lib. de singul. certam.* Mich. Coccinius *de Translat. Imper. de Græcis ad Rom.* Anton. Verdsrius *lib.2. Diuerſar. lection. cap.44.* Thuanus *lib.2. Histor. in princ.* Mich. Wendlandus in *Diſcurſ. de pac. religion. fol.149.* Georg. Spalatinus in *Chron.* Von Herkommen der Chur, vnd Fürsten in Sachsen. Iohan. Wolphius *Rerum memorabil.*

memorabil.cent.2.in princ. Thom.Michaël *de Iurisdict.conclus.*130. Attalarius Egenolphus IC.in Beweiß vnd *declaration*, daß vermög deß Passawischen Vertrags &c. die Obrigkeit nicht macht habe die vnderthanen der Religion halb zuvertreiben/ *in articul.Edicti,num.*14. Alfonf.Ciacconius in *Vit.Pontif.Rom.in Gregorio* X. Francisc.Iunius *lib.*3. *Animaduersion.de Translat.Imper.cap.*1. Iul.Cæsar.Bulengerus *de Imper.Roman.siue de insignib. & offic.Imper.lib.*3.Carol.Paschalius *lib.*10.*Coronar.*Lud.Persona in *Orat.de Witteberga.*Mich.Schiferer in *Differt.de Orig.& potest.Elector.th.*4.

Otto I.Imp.] Dubrauius in *Histor.Bohem.* Syluius in *Hist.Bohem.cap.*15. Boregk in *Chron.Bohem.part.*1.*in S.Wenceslao Duce,fol.*48. factùm id scribunt in Comitiis Wormatiensibus,anno 936. Sed Hagecius refert ad Heinricum I. Aucupem dicti Ottonis patrem & antecessorem,qui hunc honorem Wenceslao in Comitiis Ratisponensib.habuerit anno 923.

Hagecius] in Chronic.Bohem.part.1.anno 1004.

3. Quid ergò sentiendum est de monumentis Ecclesiæ Aquilegiensis,in quibus memoriæ proditum fuisse scribitur,sanctionem de Septemuiris Electoribus ab Heinrico II.Imperatore,& Syluestro II. Papa factã esse? Quam traditionem non desunt etiam ex antiquis scriptoribus pietate ac eruditione conspicuis,qui sectentur. Num hæc superiori assertioni contradicit,quæ institutionem Electorum Ottoni III. & Gregorio V. adscribit? Nauclero, Præposito Tubingensi,non videtur, qui hanc contradictionem conciliare interpretatione molitur hunc ad modum: *Quod autem à quibusdam scribitur, sanctionem hanc institutam fuisse anno salutis nostræ millesimo & secundo, hoc ita intelligendum puto,quòd eo anno virtute istius sanctionis, prima facta fuerit per Principes designatos electio in persona Henrici Bauari: tunc enim cœpta est moribus vtentium approbari, & sic sub Syluestro II. qui successit Gregorio. Et hoc saluari potest, quod ex monumentis Aquileiensis Ecclesiæ traditum inuenitur,sanctionem de Imperatore à Germanis deligendo Syluestri temporibus factam fuisse. Vnde etsi Gregorius sanctionem instituerit,ille tamen Syluester electionem primam iuxta sanctionem factam approbauit.* Sed cùm nimis clara & manifesta sint auctorum verba, asserentium,post Ottonis III. decessum Electores ab Henrico II. Imp.institutos fuisse: malim ego dicere,Septemuiros Electores primam ordinationem Ottoni III. & Gregorio V. debere; Confirmationem autem Heinrico II.& Syluestro II. Quæ distinctio commodissimam habet conciliationem.

Ex antiquis Scriptorib.] Martinus Polonus Pœnitentiarius Apostolicus in *Chronic.fol.*344. Archidiaconus in *c.in die,distinct.*5.*de consecrat.& in cap.venerabilem,Extr.de elect.& in c. consuetudinis,Ext.de consuetud.* Antoninus Archiepiscop.Florentin.*part.*2.*Historiar.cap.*4.*num.*15. Baldus in *Margarit.verb.Annus.* Marsilius de Menandrino Paduan.*de Translat.Imper.cap.*11. Bernhardus in *Gloss.adc.consuetudinis,Ext.de consuetud. & in cap.Adrianus,distinct.*63. Auctor *Rudimenti nouitior.in Ottone III.Imper.* Theoder.de Nyhem in *Neruor.vnion.tractat.*6.*Labyrinth.cap.*32. Iohannes Monachus Nussiens. in *Magno*

Chronic.Belgic.anno 1194.*fol.*89. Nicol.Cusanus *lib.3.de Concord.Cathol.c.3.& seq.* Matt. Palmerius in *Chronic.anno* 1004. Werner.Rolewinck in *Fascicul.temp. atat. 6.in Ottone III.Imp.anno* 994.*fol.*71.Ioan.Stella Venetus *de Vit.Pontif.Rom.fol.*24.Donat.Bossius in *Chronolog.anno* 1004.

Nauclero] in Chronolog. vol. 20. gener. 54. cuius conciliationem probat Bellarminus *lib.3.de Translat.Imp.cap.*3.& Gewoldus *de S.Imp.Septemuir.cap.6.n.*75.

4. Ab hoc autem tempore ius eligendi Bohemo competens esse repetẽdum, obseruantia extemplo subsecuta, & actus possessorii inde vsque ad nostram ætatem deducti, abundè nobis fidem faciunt. Et in electione quidem Heinrici II. qui fuit immediatus Ottonis III. successor, primas partes iam tum tenuisse Boleslaum Bohemiæ Ducem, in literarum monumentis legitur.

Boleslaum] Ditmarus Mersebùrg.in *Chronic.lib.*5. Adelboldus in *Vita S.Henrici Imper. anno* 302.*fol.*436. Krantzius *lib.4.Saxon. cap.*28. Gewoldus in *Antithes.ad Freher.de Palatin. Electorat.num.11.& in Comment. de S.Rom. Imp. Septemuirat.cap.9.num.*4. Michaël Sachsen in *Chronic.Cæsar.in Henrico II. Imp.*

5. Conradi II. cognomento Salici, electioni interfuisse Vdalricum Bohemiæ Ducem refert Wippo, Imperatoris Capellanus, commemorãs eum inter Duces & Principes seculares, *qui tunc in Regnis vigebant, quorum consiliis consueuit Francia Reges eligere.* Franciæ verò nomine Germaniam notat.

Wippo] in Vita Chunradi Salici; Lehmannus *lib.5.Chronic.Spirens.cap.*17.*fol.*415.*colum.*1. Gewold.*d.cap.9.num.*4.

6. De Conradi III. Sueui electione scribit Dubrauius in hæc verba; *In duas inde* (scilicet post mortem Lotharii II. Imperatoris anno MCXXXIX.) *factiones Germaniæ Principes diuisi fuere, altera Henricum Lotharii generum, Saxoniæ & Bauariæ Principem, altera Conradum Sueuum Henrici V. Cæsaris sororium destinabat successorem. Hac eadem, non exspectato Comitiorum die, qui indictus de more fuerat, confluentiam se cum nonnullis Electoribus contulit, ibique Conradum nominauit Cæsarem, & mox in loco solito coronam capiti eius induit. Missiq; continuò in Boiemiam, qui Sobieslaum verbis Conradi rogarent, vt nominationi coronationiq; subscriberet,* &c. *Subscribit prompte ille, ac inuicem magnifice de se pollicetur, præcipue aduersus Henricum æmulum,* &c.

Dubrauius] lib.11.Histor.Bohem.fol.88.Anne tum licebat votum suum in scriptis transmittere? Non puto, nec iura permittunt; Buxdorff. *ad Aur.Bull.conclus.*44. Dan.Otto *de Iur.publ.cap.*10.*fol.*260.Rumelinus *ad Aur.Bull.par.2.dissert.6.thes.*16.Ioan.Paul.Lancellottus *lib.1.Instit.iur.Canon.tit.6.§.sed cum absens.* M.Ant.Cucchus *lib.1.Inst.iur. Can. tit.*8.sed licebat suffragium suum alteri ex Coelectoribus delegare, vt factum est à Wenceslao in electione Adolphi Cæsaris: aut factum à maiore parte electionẽ suo calculo comprobare & ratificare, vt heic à Sobieslao requisitum simul & impetratum est: & posteà in electione Philippi Cæsaris obseruatum fuisse Cardin. Baronius *Annal.Ecclesiast.tom.*10.*anno* 996.*num.*62.assignat.

7. De

7. De Friderico I. Imperatore narrat idem Dubrauius; *Cæsarem Germani Fridericum in Comitiis Francofordiæ habitis declararunt, Vladislao inter primos Electores ei suffragante, tamquam affini suo.*

Dubrauius] lib. 11. Hist. Bohem. fol. 94. Boregk in *Chron. Bohem. part.* 1. *anno* 1152. *fol.* 152. Kirchnerus *de Repub. disput.* 4. *th.* 2. Gewoldus *de S. Rom. Imp. Septemu. cap.* 9. *n.* 1. *vers. penult.* *Primi Electores* vocantur, qui in iure Saxonico *Primi in electione*, die erste an der Chur/ à Radeuico lib. 3. cap. 13. *Imperij Primi*, Gewold. *d. cap.* 9. *n.* 4. *vers. Boemiæ Regem*: respectu nimirum aliorum Principum ius nominandi & prætaxandi eo tempore habentium, vt alibi docemus. Dicuntur & *Archiprincipes* & *Archiduces*, & *Primitiui Principes*, & *Primates Regni*, vt idem Gevvold. *cap.* 7. *n.* 6. *in fin.* annotauit.

8. De Philippo Cæsare commentatur Ioan. Becherer; anno MCXCIX. sind zu Mülhausen neben andern Fürsten vnd Herren/ diese Churfürsten/ *Przimislaus Ottaker* König von Böhmen/ *Albrecht* Hertzog zu Sachsen/ *Ludvvig* Pfaltzgraff beym Rhein/ *item* Hertzog *Conrad* von Schwaben beysammen gewesen/ vnd haben *Philippum* deß verstorbenen Keysers Bruder mit einhelliger stimm zum Keyser erwehlet. Cui adstipulatur Diploma electionis, in quo Rex Bohemiæ inter seculares Principes primo loco nominatur. Et Auentinus ita scribens; *Philippus frater Imperatoris* (defuncti Heinrici VI.) *tutor nepotis impuberis* (Friderici II.) *à Ludouico Boio, sociis eius Suevis, Noricis, Vindelicis, Cæsar salutatur: at Saxones, Boiemi, instigante Innocentio III. Romano Episcopo, qui eos sacramento, quo Friderico infanti authorati erant, soluit, praterea Richardi Regis Angli pollicitis inescati, amitinum eius Ottonem, filium Henrici Saxoniæ atq; Boiariæ exacti, rebus imponunt.*

Becherer] in Chronic. Thuring. fol. 255. in eo tamen errat, quod Ludouicum Bauariæ Ducem faciat Comitem Palatini Rheni, quum Palatinatum tunc teneret Heinricus Brunsuigius, qui Ottoni fratri contra Philippum fauebat: Ludouicus autem Bauariæ nomine electioni interesset. Demum eius filius Otto, ducta Agnete Heinrici Brunsuigii filia vnica & herede, Palatinatum Rheni in feudum accepit à Friderico II. Imp. anno (vt volunt) 1216.

Diploma electionis] apud Cardinal. Baronium *Annal. ecclesiast. tom.* 10. *anno* 996. §. 61.

Rex Bohemiæ] Krantzius *lib.* 7. *Saxon. cap.* 15. Conrad. Abbas Vrspergens. in *Chron.* Cisnerus in *Orat. de Ottone III. Imp. & Elect. instit.* Arumæus *Discurs.* 5. *ad Aur. Bull. concl.* 2.

Auentinus] in Annalib. Boior. lib.

9. In electione Friderici II. Imp. primas partes eundem Primislaum Ottocarum Bohemiæ Regem tenuisse, fidem facit constitutio ipsius Imperatoris, quæ sic habet; *Illustris Rex Ottocarus à primo inter alios Principes specialiter præ cæteris in Imperatorē nos elegit, & nostræ electionis perseuerantia diligenter & vtiliter astitit.*

Primas partes] Hagecius in *Chronic. Bohem. part.* 1. *anno* 1212. Dubrauius *lib.* 15. *Hist. Bohem. fol.* 121. Boregk in *Chron. Bohem. part.* 1. *fol.* 199. Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap.* 246. *anno* 1211. Kirchnerus *de Republ. disput.* 4. *th.* 2. Arumæus *Discurs.* 5. *ad Aur. Bull. conclus.* 2.

Vischetus in *Discurs.de Elect.Regis & Imp.Rom.conclus.*10.*n.*44.*q.*5. Bened.Carpzouius in *Dissert.ad capitulat.Cæsar.vel Leg.Reg.Germ.cap.*5.*n.*15.

Constitutio] apud Doct.Eysen in *Deduct.Boh.in Beylagis n.*15.*& n.*19. Henelium in *Silesiogr. in Append.* Hagecium in *Chron.Bohem.part.*1.*anno* 1212.Georg.Beatum in *Chron.Bohem. in Primislao I.fol.*36.Reichßsatzungen *part.*1.*anno* 1212.*fol.*30.

10. Anno MCCXXII. idem Primislaus Ottocarus, Bohemiæ Rex, vocatus à Friderico II. Imp. ad Comitia Argentinæ indicta, eò misit Legatum, Bzetislaum Ducem Skalensem, agnatum suum; cum cuius consensu & suffragatione ibidem in Regem Romanorum electus est Heinricus Imperatoris filius, vt Hagecius refert.

Hagecius] in Chronic.Bohem part.1.anno 1222.

11. Anno MCCXXVII. Principes Imperii à Friderico II. Imperatore, summi Pontificis instinctu ac magisterio abalienati, in eum deponendum conspirarunt. Wenceslaus Rex Bohemiæ, tanquàm primus ac summus Electorum, cæteros Budewissium in Bohemiam euocat, vbi Waldemarum, Regis Danorum filium, rebus imponere, abdicato Friderico, statuunt. Rem gestam pluribus exsequitur Auentinus in *Annal.Boior.*

Auentinus] lib.7.fol.537.& seq.

Danorum filium] consilio Papæ, qui posteà etiam Richardo Anglo surrogare Haquinum Norwegiæ Regem satagebat. Matthæus Paris in Chronic. *Post hos* (Heinricum Thuringum, Wilhelmum Holandum, Richardum Anglum, & Alphonsum Hispanum) *Dominus Papa Haconem Regem Norvvegiæ voluit in* [illegible] *Imperij surrogare* &c.

12. In electione Wilhelmi Cæsaris Woringiæ prope Coloniam peracta anno MCCXLVII. interfuit Ottocarus II. Rex Bohemiæ cum filio Primislao, & ratione Regiæ dignitatis primas partes in actu tam electionis, quam coronationis tulit, vt illorum temporum scriptores affirmant.

Primas partes] Lubbertus Abbas Egmondensis, Vicecancellarius Aulicus in *libell.de Gest. Wilhelmi Cæsar.* Iohannes de Beka Canon.Traiectens.in *Chronic.Episcop.Traiectens.in Ottone III. Episc.fol.*65.*& seqq.* Iohannes Monachus Nußiens.in *Magno Chronic.Belg.fol.* 243.*& seqq.* Arumæus *Discurs.*5.*ad Aur.Bull.conclus.*2.

Coronationis] Trithemius in *Chronic.Hirsaug.anno* 1246 *fol.*188.Bzouius *Annal.ecclesiast.tom.* 13.*anno* 1248.*n.*1.Gevvoldus in *Comment.de S.Rom.Imp.Septemuir.cap.*9.*n.*4.Henning. Gœden *Consil.*3.

13. De Alphonso sapiente, Hispaniarum Rege, scribit Heinricus Stero; *Anno* MCCLVII. *Dominus Treuirensis Archiepiscopus cum aliis quibusdam Principibus, in media Quadragesima, fretus literis & auctoritate Regis Boemiæ, Ducis Saxoniæ, Marchionis de Brandenburch, & multorum Principum, elegit Dominum Alphonsum Regem Hispaniæ, qui electioni de se factæ consensit &c.* Et Abraham Hosmannus ex antiquis monumentis refert; Alphonsus war ein mächtiger König zu Castel vnd Legion/ &c. darumb ward er vom Könige in Böhmen/ Churfürsten zu Sachsen/ dem Marggraffen zu Brandenburg/ vnd vom Ertzbischoff zu Tryer zum Keyser

sër

ſey erwehlet/ den letzten *Aprilis anno* 1258. Certè primas Regi Bohemiæ in hac electione etiam Interpretes noſtri deferunt.

Stero] in Chronic. Auguſtenſi anno 1257. Spangenberg. in *Chron. Sax. cap.* 260. *an.* 1258.

Hoſmannus] in tract. de Elect. & Coron. Cæſarian in Richardo & Alphonſo Impp. fol. 265.

Interpretes] Ciſnerus in *Orat. de Ottone III. Imp & Elect. inſtit.* Schardius *de Princip. Elect. orig. & inſtit.* Gewoldus *de S. Rom. Imp. Septemu. ca.* 6. Windeckius *de Princip. Elect. orig. ca.* 3.

14. Poſt obitum Rudolphi I. Cæſaris Wenceslaus, Rex Bohemiæ, citatus ab Archicancellario Moguntino & Palatino Comite Rheni, ad Electionem noui Cæſaris faciendam anno MCCXCI. Legatos ſuos Francofordiam expediuit. Et Albertus Elector Saxoniæ mandauit ſuis Legatis ad eundem conuentum tranſmiſſis, vt nullum eligant, niſi quem idem Rex prælegerit. Vnde apparet Regem Bohemiæ etiam tum primam vocem inter ſæculares Electores in electione habuiſſe. Quod & confirmatur Diplomate Gebhardi Archiepiſcopi Moguntini, in quo excuſatio Wenceslai Bohemi per ſuos Legatos facta, & voti Bohemici in ſe Electorem Moguntinum translatio acceptatur, ſub dato Francofurti anno MCCXCII. vbi legitur in hunc modum; Vnd vns deſſelbigen jhres Königes Stimme/ deren er ſich als ein Churfürſt/ vnnd bey der Keyſerlichen Wahl der erſte Schenck (leg. Ertzſchenck) macht zu gebrauchen hat/ anheim geſtellet haben: wir auch mit willen vnſerer MitChurfürſten ſeine ſtelle angenommen/ &c. Hinc & illud conſtat, illa ætate necdum moris fuiſſe, vt Legati abſentium Electorum admitterentur, ſed vices eorum vni ex præſentibus Electoribus fuiſſe commendatas & commiſſas. Electus autem in hoc conuentu fuit Adolphus Naſſouius, & in Regem Romanorum Aquiſgrani coronatus.

Archicanc. Moguntino] cuius epiſtola citatoria apud Hagecium in *Chronic. Boh. part.* 1. *anno* 1291. exſtat.

Palatino Comite] cui, tamquam Comiti Palatino, non minus incumbebat, quam Archicancellario, reliquos Electores ad Electionem citare, & ille quidem ſub comminatione banni eccleſiaſtici, iſte verò proſcriptionis Imperialis, vt ſtatuitur in Keyſerlichen Land: vnd Lehenrecht *par.* 1. *tit.* 29. §. 3. & in Specul. Saxon. *lib.* 3. *art.* 57. & obſeruarunt quoque Cuſpinianus *de Cæſarib. Rom. in Carolo IV. Imp.* necnon in *Ruperto Cæſ.* Buxdorffius in *Differt. ad Aur. Bull. concl.* 17. *lit. d.* Dan. Otto *de Iure publ. cap.* 10. *fol.* 250. Cubachius *lib.* 2. *Iuriſprudent. publ. cap.* 8. *n.* 12. Porrò literas Palatini Comitis citatorias refert: Hagecius in *Chro. Boh. par.* 2. *an.* 1291. *fol.* 352. quarum hoc eſt principium; Dem Großmächtigen Fürſten/ ſeinem vielgeliebten Bruder *Wenceslao* dem Böhmiſchen Könige/ Hertzogen zu Krakaw vnd Sandomerien/ Marggraffen in Mährern/ entbeut *Ludouicus* von Gottes gnaden Pfaltzgraff bey Rheyn/ vnd Hertzog in Beyern alles guts. Summã literarum hiſce verbis ſubnectit Hagecius, Darinnen vermeldet gedachter Pfaltzgraff bey Rheyn dem Könige/ als der Churfürſten einem/ dergleichen die Wahl eines Keyſers/ wie es der Ertzbiſchoff von Meyntz in ſeinem Schreiben thut/ bittende/ daß König *Wenceslaus* zur beſtimpter zeit gen Franckfurt erſcheinen/ vnd ſich neben andern ſeines ampts annehmen wolte. Deſſen *datum* zu Ingolſtatt *anno* 1291. den tag nach *Nicolai.*

Albert-

Albertus Elect.Saxon.] cuius epistolam ad Wenceslaum Bohemiæ Regem sub dato Sittauiæ anno 1291. in vigilia S. Andreæ, refert Hagecius *d. part.1. fol.*352.

Adolphus Nassouius] Dubrauius *lib.*18.*Hist.Bohem.fol.*149. vbi de Wenceslao Rege memorat; *Adolphum Nassæ Comitem Imperatorem nominauit, cæteris quoque Principibus eam nominationem comprobantibus.* Et Spangenberg. in *Chron.Saxon.cap.*271. *anno* 1292. Giesheim *de S.Rom.Germ.Imp, dissertat.*1.*conclus.*52.

15. Alberti I. Austriaci, affinis sui, electioni adspirasse Wenceslaum Bohemiæ Regem, & in conuentu Prapæ acto, de eo rebus imponendo cum aliis Electoribus & Principibus consultasse, à plerisque rerum gestarum scriptoribus in literas est relatum.

Heinricus Rebdorffens. in *Annal.anno* 1297. Siffridus Misnens. in *Epitom.Chronic.lib.*2.*anno* 1296. Auentinus *Annal.Boior lib.*7.*fol.*587. Spangenberg. in *Chronic.Saxon.cap.*274. Gerard.de Roo *lib.*2.*Histor.Austriac.anno* 1296. Caluisius in *Chronolog.anno* 1297. Vnde illa Wenceslai iactitatio, Albertum sibi Imperium debere, apud Mutium *lib.*22. *Chron.Germ fol.*205. Hagecium in *Chron.Bohem.anno* 1304.

16. De Heinrici VII. Lucenburgii electione scribit Hagecius; **desselben jahrs** (MCCCVIII.) **sinds die Churfürsten ohne wissen deß Böhmischen Königs zusammen kommen/ vnd haben** *Henricum Lucemburgium* **zum Römischen König erwehlet:** id est, *Electores Imperij, præterito Bohemiæ Rege, conuenerunt, elegeruntque Henricum Lucemburgium in Regem Romanorum.* Fuit tunc Rex Bohemiæ Heinricus Carinthiæ Dux, qui quod inconsulto Imperatore Regnum vxorio nomine occupasset, & necdum esset inuestitus, ad electionem videbatur esse inhabilis. Idem tamen postea in schismate Ludouici Bauari & Friderici Austriaci, ab hoc in Regno confirmatus & solenniter inuestitus, eiusdem electionem à minore parte factam calculo suo, tamquam Rex Bohemiæ confirmauit, quum Iohannes Rex & possessor Regni suffragio suo Ludouicum Bauarum promouisset.

Hagecius] in Chron. Bohem. anno 1308.

Ab hoc] scil. Friderico Austriaco, vt testatur Ioan. Villanus *lib.*9. *Historiar. sui temp. cap.*66. Francisc. Guillimannus *lib.*2 *de Reb.Heluetior.cap.vlt.fol.*309. Hervvart in *Ludouico IV. Imp.defenso part.*1.*anno* 1314.*cap.*2.*n.*39.

17. De Ludouici IV. Bauari electione scribit Heinricus Rebdorff. *Luduuicus iunior, filius Luduuici Ducis superioris Bauariæ, anno Domini* MCCCXIV. *in die B. Lucæ Euangelistæ, per maiorem partem Electorum Imperii, videlicet per duos,* (leg. *Dominos*) *Petrum Archiepiscopum Moguntinum, Balduinum Archiepiscopum Treuerensem, Iohannem Regem Bohemiæ, & VValdmarum Marchionem Brandenburgensem, in Franckenfurt est electus ad Regem &c.* Et Vdalricus Wellingi. *Altera pars Electorum, videlicet Rex Bohemiæ Iohannes, Balduinus Treuirensis Archiepiscopus, Petrus sanctæ sedis Moguntinensis Archiepiscopus, & Iunior Dux Saxoniæ, elegerunt in Regem Roma-*

Romanorum Luduuicum Ducem iuniorem superioris Bauariæ. Quibus auctoritatem addit Decretum electionis, cuius hoc est prologium; *Sanctissimo ac Beatissimo in Christo Patri ac Domino, Domino sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ summo Pontifici futuro: Balduinus Dei & Apostolicæ sedis gratia Treuirensis Ecclesiæ Archiepiscopus, Sacri Imperij per Galliam Archicancellarius; Ioannes Dei gratia Bohemiæ & Poloniæ Rex;* W*oldemarus Marchio Brandenburgensis; ac Ioannes Dux Saxoniæ Senior, humiles & deuoti cum omni reuerentia deuotissima pedum oscula beatorum. Vacante nuper per felicis recordationis obitum Serenissimi Domini Henrici quondam Romanorum Imperatoris ipso Romanorum Regno seu Romano Imperio, & nobis vnà cum Reuerendo Domino Petro Moguntino Archiepiscopo, necnon Reuerendi Domini Henrici Archiepiscopi Coloniensis; Illustrium Principum, Ioannis Boemiæ & Poloniæ Regis; Rudolphi Ducis Bauariæ, Comitis Palatini Rheni;* W*aldemari Marchionis Brandenburgensis; ac Ducis Saxoniæ, honorabilibus Procuratoribus, ad quos tam de iure quam de consuetudine antiqua & approbata ius eligendi Romanorum Regem, in Imperatorem postmodum promouendum noscitur pertinere, solemniter concordantibus in diem electionis huiusmodi &c.* Ex quibus verbis Interpretes nostri colligunt, Regi Bohemiæ primum votum in electione Imperatoris inter Electores laicos competiuisse etiam ante Auream Bullam, ex consuetudine antiqua & approbata, vt textus loquitur.

Heinric.Rebdorff.] in Annal.anno 1314.apud Freher. *Germanic.rer.scriptor.tom.1.fol.421.* Alium nobis Rebdorffensem ex *Chronic.anno* 1313. repræsentat Gevvoldus in *Comment. de S.Rom.Imp.Septemuirat.cap.6.n.36.*

Welling.] in Continuat.Annal.Steronis in anno 1313. Concordat Hagecius in *Chron.Bohem.part.1.anno* 1314. Boregk in *Chron.Bohem.part.1.fol.284.*

Decretum electionis] sub dato Franckfurt 10.Calend.Nouemb.anno 1314. quod integrum præsentat Georg.Hervvart in *Ludouico IV.Imp.defenso part.1.fol.10.& fol.22.* Gevvoldus *de S.Rom.Imp.Septemuirat.cap.6.n.37.* Bzouius *Annal.Ecclesiast.tom.14.anno 1314.n.13.* Videatur & Epistola Senatus Wetzflariensis ad Senatū Aquisgranens.sub dato Franckfurt 8.Calend.Nouemb.anno 1314. apud eundem Herwart *fol.33.*

Interpretes] Freherus in *Not.ad Andlavv lib.2.cap.2.* Kirchnerus *de Republ.disput.4.th.2.* Gevvoldus *de S.Rom.Imp.Septemuirat.cap.6.n.37.& cap.9.n.2.* Ioannes Episcopus Roffensis, *lib.1.de Potest.Papæ in tempor.cap.47.n.2.* Arumæus in *Discurs.5.ad Aur.Bull.concl.2.* Vischerus in *Discurs.de Elect.Regū & Imp.Rom.concl.10.n.44.q.5.rat.6.* Bertramus in *Dissertat.de Comitiis Imp.memb.3.concl.31.* Griesheim *de S.Rom.Germ.Imp.dissert.1.concl.52.* Cubachius *lib.2.Iurisprud.publ.cap.6.n.4.& n.37.* Windeckius *de Princip.Elect.orig.cap.2.*

18. Nec suffragio tantum suo Ludouicum promouisse contentus Rex Bohemiæ, etiam conatibus postea Pontificis Romani obstitit, ne illo abdicato alius eligeretur. Qua de re Henr. Rebdorffensis ita narrat; *Papa Ioannes misit quendam Legatum in Alemaniam, mandans Principibus Electoribus, & principaliter Dominis Henrico Coloniensi, & Matthiæ Moguntino Archiepiscopis, vt alium Regem eligerent. Et cum in termino condicto præsentes conuenissent, Domini* W*aldemi-*

nus Treuirensis Archiepiscopus, & Ioannes Rex Boemiæ, huius propositum impediuerunt: & sic Legatus reuersus est sine fine.

: *Rebdorff.*] in Annal. anno 1322.

19. De Caroli IV. Imperatoris electione idem Rebdorffensis ita scriptum reliquit; *Procurante Domino Clemente Papa VI. Karolus filius* Regis *Bohemiæ à quinque Electoribus Regni, videlicet à Dominis, Balduuino Archiepiscopo Coloniensi, Blatero natione Comitum de Nassau Archiepiscopo Moguntino, & Ioanne Rege Boemiæ patre ipsius, & à Rudolpho Duce Saxoniæ, in odium Luduuici in Romanorum* Regem *est electus in villa* Rentze *Treuerensis diœcesis, mense Iulio circa festum B. Margarethæ.* Et Albertus Argentinensis, siue eius Continuator; *Gerlacus Moguntinus ad villam Rens super* Rhenum *anno* MCCCXLVI. *Principes conuocauit, vbi conuenientes Treuerensis, Coloniensis, & ipse Moguntinensis, Archiepiscopi;* Rudolphus *Dux Saxoniæ, & Ioannes* Rex *Boemiæ, & Imperium diu vacasse decernentes, prædictum Carolum Marchionem Morauiæ, in* Regem *elegerunt* Romanum. Quod iste Regem Duci postponat contra inueteratam consuetudinem & ipsum Decretum electionis, id est imperitiæ eius adscribendum, quam cæteri rerum Scriptores quasi redarguere videntur, primo semper loco Regem nominantes.

Rebdorffens.] in d. Annalib. anno 1346.
Albert. Arg.] in Chron. anno 1346.
Cæteri scriptores] Ioannes Votoduran. in *Chronic. mss. anno* 1346. Krantzius *lib. 9. Saxon. cap.* 26. Trithemius in *Chron. Hirsaug. anno* 1346. Hagecius in *Chron. Bohem. par. 1. an.* 1346. Dubrauius in *Hist. Bohem.* Auentinus *Annal. Boior. li. 7.* Boregk in *Chron. Bohem. in Iohanne Reg. fol.* 310. Bucholtzerus in *Chronolog. anno* 1346. Caluisius in *Chronol. anno eodem.*

20. Hinc Vladislaus Polonus, Bohemiæ & Hungariæ Rex, in electione Maximiliani I. Cæsaris neglectus ac præteritus, non prius acquiescere voluit, bellum etiam minitans, quam Electores sibi posterisque suis & Successoribus, Bohemiæ Regibus, cauerent de iure eligendi & Archipincernatus illis competente, sarto tecto in posterum conseruando, certa etiam pœna statuta, si quando ius illud ab Electoribus violaretur.

Hartm. Maurus in *tract. de coronat. Caroli V. Imp. Aquisgrani an. 1520. facta*, Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1487. Freherus in *Not. ad Andlavv lib. 2. cap. 2.* Knichen *de Saxon. non prouoc. priuileg.* Buxdorffius *ad Aur. Bull. conclus.* 18. Dan. Otto *de Iur. publ. cap.* 10. *fol.* 252. *& sequ.* Ioach. Cluten in *Syllog. rer. quotidian. cap. 24. lit. e.* Windeckius in *Comment. de Princip. Elector. orig. cap. 15. n. 8.* Arumæus *ad Aur. Bull. discurs. 1. concl. 25. discur. 3. concl. 8. & disc. 5. conclus. 2.* Besoldus in *Discurs. 5. de stat. Reipubl. subaltern. cap. 7. n. 10.* Rumelinus *ad Aur. Bull. dissert. 8. th. 7.* Bertramus *de Comitiis Imp. memb. 3. concl. 31.* Reinh. Kœnig in *Theat. polit. part. 1. c. 30. n. 30.* Matth. Bortius in *Iurisprud. publ. Germ. typo cap. 3. conclus. 27. lit. b.* Griesheim *de S. Rom. Germ. Imperio dissert. 1. conclus. 53.* Gumpeltzhaimerus in *Disput. de Regal. conclus. 114.* Zach. Theobaldus *de Bello Hussit. par. 3. cap. 27. anno* 1487.

Certa

Certa pœna stat.] de qua videatur Decretum Electorale in Reichssatzungen *part. 2. anno 1489. fol. 178.*

21. Quid multis verbis opus est? Aurea Caroli IV. Imperatoris Bulla litem omnem finire debebat, in qua Regi Bohemiæ in ordine Electorum tertium, Moguntino, Collegii Decano, sententias rogante, & inter laicos primum decernitur. Et sic obseruatum fuisse in electionibus Caroli V. & Ferdinandi I. Imperatorum, Protocolla, Decreta, & Intimationes testantur: & hodie ita practicari ex iis cognoui, qui electionibus semel atque iterum interfuerunt.

Aurea Bull.] tit. 4. §. 3. & cap. 7. in princip. & Constitut. Imperial. *tom. 1. anno 1354. fol. 345.* ibi; *vocem eligendi, tanquam nostrum in ipsa electione Coelectorem* &c. Videatur infra *lib. 4. cap. 6. §. 10.* & Æn. Sylvius in *Descript. German. cap. 65.*

Caroli V.] vide Protocollum electionis in Politischen Reichshändeln *part. 1. cap. 5. tit. 24. & tit. 31.* item die handlung der Chur vnd Wahl Caroli V. *ibid. cap. 6.*

Ferdinandi I.] vide Decretum electionis in Reichssatzungen *part. 2. anno 1531. fol. 230.* Arumæum in *Discurs. Acad. de Iur. publ. tom. 1. fol. 26.*

Hodie practicari] videatur Anonymi cuiusdam Verzeichnuß deß *Actus* der Wahl *Maximiliani II. Cæsaris,* in allegatis Politischen Reichshändeln *cap. 8. vers.* im ersten glied/*fol. 67.* item alterius incerti Auctoris *tractatus* von der Erwehlung *Maximiliani II. de anno 1562.* ibidem *cap. 9. vers.* Meinß hat. Iustus Autæus in Wahl vnd Crönungshandlung *Matthiæ Cæsaris de anno 1612. ibid. cap. 13. vers.* Nachmals *in fin. fol. 96.* Casp. Ensius in Ρωμαιοβασιλικῷ ςεφανῷ, Georg. Sabinus in *Histor. de elect. & coronat. Caroli V. Imp.* Bernhard. Wurmserus in *Legat. Principum Elector. ad Carolum electum Rom. Reg. in Hispan.* Simon Schardius in *Narrat. de Elect. Maximiliani II. Imp.* Adam. & Nicol. Heydeni in *Hist. de elect. & inaugurat. eiusdem Maximilian. II.* Gothard. Arthus in *Actu elect. & coronat. Matthiæ Cæsar. de anno 1612.* Griesheim *de S. Rom. Germ. Imp. dissert. 1. concl. 52.*

Electionibus] Matthiæ I. anno 1612. & Ferdinandi II. anno 1619. vbi & nos præsentes id obseruauimus in Electorum sessu & incessu, in quibus semper Rex Bohemiæ Collegis suis laicis prærogatus conspiciebatur.

22. Quod si vero Rex, aliquo legitimo impedimento detentus, ipsemet comparere non possit, num licet ei legatum vnum atque alterum cum plena potestate mittere, qui vicem eius in electione, in actu sedendi, suffragandi & definiendi, administret? Et affirmantium sententiam confirmat tum antiqua consuetudo, tum Aureæ Bullæ vigor, modo Legatus super tali impedimento, si ab eo requiratur & exigatur, fidem faciat iuramento in animam ipsius Regis. Non tamen est, nisi vnus solus, si plures Legati mittantur, in conclaue ad sessionem & vocem ferendam admittendus. Atque ita obtinuit decretum in iudicio contradictorio factum anno MDXIX. vt ex Legatis Regiis solus Baro Sterenbergius, supremus Regni Cancellarius, cæteris Collegis amotis, ad actum electionis fuerit adhibitus. Et sic hodie practicari obseruauimus.

Antiqua consuetudo] cuius paradigmata supra §.6.§.10.§.13.*&* §.14.& infra §.*fi.in Not.verb. Wenceslaus*, exhibemus.

Aurea Bulla] tit.1.§.1.in pr.§.19.§.20.§.22.& seq.& tit.2.§.2.in fin.§.4.§.7.& §.10.& tit.18.& tit.19.vbi habetur formula procuratorii.

Iuramento] Griesheim *de S.Rom.Imperio differt.1.conclus.*58. quod testatur diploma Gebhardi, Archiepiscopi & Archicancellarii Moguntini, de Legatis Wenceslai Bohemiæ & Poloniæ Regis anno 1292. Francofordiam ad electionem missis, apud Hageciurn in *Chron.Bohem.part.1.anno 1292.fol.*353.

Vnus solus] in Protocollo electionis Caroli V.Imper. de anno 1519. tit.19. in Politischen Reichshändeln *part.1.cap.5.fol.29.*

Hodie practicari] Buxtorffius *ad Aur.Bull.conclus.22.*Dan. Otto *de Iure publ.cap.10.fol.*258. Arumæus *ad Aur.Bull.discurs.1.conclus.27.* Bertramus *de Comitiis Imper.membr.3.conclus.2.* Griesheim *d.concl.*58.Rumelinus *ad Aur.Bull.part.1.differt.2.conclus.14.in fin.& part.2.differt.6.concl.14.*

Obseruauimus] in electione Matthiæ Imperatoris anno 1612.vbi Brandenburgii Electoris nomine solus Baro Putlitzius: & in electione Ferdinandi II. Imperatoris anno 1619. vbi Palatini nomine solus Comes Solmensis, Saxonis solus Comes Mansfeldius, & Brandenburgii solus idem Baro Putlitzius, admissi fuerunt.

23. Quid autem, si Rex sit adhuc impubes, aut minorennis? Sunt qui putent, eum posse Procuratores, absque consensu Curatorum, ad actum eligendi constituere & legare, ex præiudicio Ladislai Bohemiæ Regis, Alberti II. Cæsaris filii posthumi, qui Procuratores suo nomine ad electionem Romanorum Regis anno MCCCCXL. miserit, nō requisito Gubernatorum Bohemiæ consensu. Sed mihi eorum probatur sententia, qui asserunt, Procuratores illos fuisse à Friderico, Archiduce Austriæ, Ladislai Regis impuberis agnato & tutore, mandatis legitimis instructos & ablegatos fuisse. At in electione Caroli V. Imperatoris Procuratores fuisse tam à Rege, quam ab Regni Ordinibus & Regentibus constitutos, neglecto Sigismundo Rege Poloniæ, Ludouici minorennis Regis patruo & tutore, acta eius electionis confirmant.

Sunt qui putent] Henricus Zælnerus in *Disputat.de elect.Regis Rom.concl.*14.
Acta] in d. Protocollo.

24. Sed hæc præiudicia videntur quodammodo contrariari. Quid ergo statuemus iuris certi esse, si Rex impubes & minorennis sub tutela & cura consistat? num patruus vel agnatus proximus tutorio nomine admittetur, an Ordines vel Regentes Regni? Et pro agnato tutore decidit Aurea Bulla, si habeat Regni administrationem: sin minus, pro Ordinibus militat decisio Electorum an. MDXIX. facta pro Regni ordinibus contra Sigismundum, Poloniæ Regē, patruum & tutorem legitimum quidē, sed cura & admi-

ministratione Regni destitutum, vt modo diximus: quamquam & peregrinitatis ratio plurimum patruo obstiterit. Et Fridericum, Archiducem Austriæ, patruelem ac tutorem Ladislai Hungariæ & Bohemiæ Regis, legatos ad electionem anno MCCCCXL. misisse superius indicauimus, licet administrationem Regni ipse non susceperit, sed Ordinibus commendarit.

Aurea Bulla] tit. 7. §. 6. An autem testamento Tutor dari à parente possit, quæstio fuit in caussa Palatina vehementissimè agitata: quam nos infrà suo loco tractabimus.

Decisio Electorum] in Protocoll. electionis Caroli V. Imp. de anno 1519. quod refertur in Politischen Reichshändeln/*part. 1. cap. 5. tit. 19. fol. 29.* Quæ decisio cum hac distinctione moderari debet, non autem indistinctè accipi, vt facit Rumelinus *ad Aur. Bull. dissert. 7. th. 3.*

Frideric. Archiduc.] idem Zælnerus in *d. Disputat. de Regis Rom. elect. thes. 14.*

25. Quid si Rex nondum fuerit à S. Cæsarea Maiestate inuestitus, num adius, vocem ac potestatem eligendi debet admitti? Distingui debet, vt si inuestituram more ac tempore solito petiuerit, & huius suæ requisitionis documentum legitimum possit demonstrare, quod indultum vocant, non queat nec debeat excludi, licet nondum actualiter inuestitus; sin autem neglexerit inuestituram petere, vix est vt admittendus censeatur, quidquid alii in contrarium dicant aut scribant.

Inuestituram petiu.] ita Ferdinandus I. fuit Coloniæ anno 1531. ad conuentum Electoriũ admissus, post petitam à Cæsare Carolo V. fratre inuestituram, & impetrato indulto, vt infrà dicemus.

Vix est vt admitt.] præiudicia nobis suggerunt *Acta Comitiorum Ratisponæ anno 1607. habitorum.*

Alii in contrar.] Buxdorffius *ad Aur. Bull. conclus. 85. lit. h.* Bertramus *de Comit. Imp. conclus. 40.* Cubachius *lib. 2. Iurisprudent. publ. cap. 5. num. 18.* Rumelinus *ad Aur. Bull. dissert. 6. coroll. 2.*

26. Sed quid in casu vacantis Regni, nullo existente herede legitimo? Et Ordinum Regni Legatos esse admittendos, docet præiudicium Capituli Coloniensis, quod anno MDLXII. vacante Sede Archiepiscopali fuit ad electionem Maximiliani II. Cæsaris citatum, adeò vt Legatos nomine Capituli in consessum suum Electores reliqui tam diu admiserint, donec nouus Electus procuratorium Legatis suo nomine renouarit & confirmarit.

Capituli Coloniens.] Simon Schardius in *Narrat. de Electior. & coronat. Maximiliani II. Imper.* Gulielmus Sturio IC. in *Epistol. ad Goldast. de anno 1608.*

27. Nec in Electione tantum Imperatoris vices suas obtinuit Rex Bohemiæ, sed in eiusdem etiam depositione, per vulgatam iuris regulam, eorundem esse destituere, quorum est instituere. Hinc Ottocarus Rex cum Archiepiscopo Moguntino, Treuirensi, & Magdeburgensi, Ducibus Au-

ſtriæ, & Bauariæ, Landgrauio Thuringiæ &c. primùm Naumburgi in Thuringia, dein Norimbergæ conueniens, de Ottone IV. Imperatore abdicando conſultauit. Cauſſa prętendebatur bannus Summi Pontificis ſeu Eccleſiæ Romanæ cenſura in Ottonem publicata, propter quam dicti Principes eum Imperio indignum eſſe decreuerunt.

Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap. 246. anno* 1211. Dubrauius *lib. 15. Hiſtor. Bohem. fol. 121.*

28. Similiter quum Fridericus II. Imperator à Pontifice Maximo eſſet excommunicatus, nonnulli Principes cum Wenceſlao Rege egerunt, vt conuentu Budowitzii in Bohemia indicto de Friderico deponendo conſultaretur. Sed prudentia Imperatoris, conciliato Rege, conatum eorum eluſit.

Auentinus in *Annalib. Boior. lib. 7. fol. 536. & ſeq.*

29. Erat Adolphus Naſſouius Cæſar multis Imperii Principibus inuiſus, qui, abalienato animo circiter triginta octo ſacri profani Pragæ conuenientes, quàm plurimos articulos contra Cæſarem produxerunt, propter quos eum priuandum Imperio, & alium eligendum iudicabant. Factum poſteà decretum exauctorationis in conuentu Moguntino, cui Wenceslaus Rex inter primos ſubſcripſiſſe per Legatos ſuos perhibetur.

Pragæ] Heinric. Rebdorffenſ. in *Annalib. anno* 1297. Heinric. Stero in *Annal. Altabenſ. anno* 1297. Siffridus Miſnenſ. in *Epit. Chron. lib. 2. anno* 1296. Matth. Mareſcalcus de Bappeheim in *Chron. Auſtral. part. 2. anno* 1297. Auentinus *Annal. Boior. lib. 7. fol. 587.* Hagecius in *Chron. Bohem. part. 1. anno* 1299. Caluiſius in *Chronolog. anno* 1297. Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap. 274.* Gerard. de Roo *lib. 2. Hiſt. Auſtriac. anno* 1296.

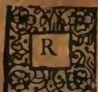
Wenceſlaus] Sigiſmund. Seldius in Rahtſchlag *pro Ferdinand. II. Imper. contra Paul. IV. Pap. punct. 1. num. 26.* Gerhard. de Roo *lib. 2. Hiſtor. Auſtriac. anno 1296. fol. 65.* vbi ait; *Electores Moguntiæ de ſummis Imperii rebus conſultabant. à Boëmo Legati venerant. Saxoniæ Principem (abſente Palatino Cæſaris genero) cæteri tribunali imponunt, Adolphum de multis magniſq; criminibus accuſant, à rerum faſtigio deponunt, & ne Imperium Rectore careret, Albertum Regem creant.*

Caput VII.

BOHEMIA CVR IN JVS ELECTIONIS VENERIT. Boiorum gentis ratio habita. Controuerſia inter Bohemiæ Regem & Boiariæ Ducem ſuper quaſi poſſeſſione iuris eligendi. Bauariæ olim competebat ius eligendi, quod nunc Palatinatui eſt addictum. Bohemiæ ius eligendi & officium Pincernale adiudicatum. Rex dignitatis gratia cæteris prærogatus. Eligit non quia Rex, ſed quia Pincerna eſt Imperii. Electoratus cum Regno indiuiſibiliter coniunctus. Poſſeſſor Regni ſolus eſt pro

Electo-

Electore habendus, sed si sit legitimus, & in bona fide. Intrusus à seditiosis, & Usurpator Regni non admittitur ad electionem: sicut nec per vim pulsus à iure eligendi excludi solet. Electoratus non super Lusatia, sed super ipso Regno Bohemiæ fundatus est. Praga Vetus est ciuitas Electoralis.



ATIONEM autem, cur Dux olim, nunc Rex Bohemiæ, in ius electionis venerit, alii aliam assignant. Quidã propter situs conuenientiam, & quòd esset natura munita: alii propter potẽtiam & dignitatem Regiæ electionis: alii propter vicinitatem, amicitiam, & fœdus: alii non respectu Regni, aut Regiæ dignitatis, sed ratione officii, inter Electores assumptum: alii denique propter honorem & Romani Imperii amorem primas partes ei delatas, fuisse autumant.

Situs conuen.] Ioan. Carion *lib. 3. Chronic. in Ottone III. Imp.*

Potent. & dignitat.] Natal. Comes *lib. 1. Historiar. fol. 6.*

Vicinitat.] Windeckius in *Comment. de Princip. Elector. orig. & instit. cap. 17.* vbi modo citatos auctores tacitè reprehendens, dicit potentiam Ducis Bohemiæ talem fuisse, quæ non metuenda fuerit Germanis.

Rat. offic.] Schardius in *tract. de Princip. Elect. orig. & instit. cap. 8.*

Honor. & Rom. Imperii] Platina in *Vitis Pontific. Rom. in Gregorio V.* Irenicus in *Exeges. German. lib. 3. cap. 29.*

2. Mihi videtur Bohemus nec gentis Slauicæ nomine, nec dignitatis cuiuspiam, sed regionis ac potentiæ caussa, in ius electionis venisse: datumque hoc memoriæ veterum Boiorum ab Imperatoribus esse, vt Princeps Boicæ regionis in media Germania sitæ, & summum in Palatio Imperiali officium, & primum in electione honorem consequeretur. Vnde aut vehementer animi fallor, aut controuersia illa inter Regem Bohemiæ & Ducem Boiariæ super iure eligendi oborta est. Vtrique enim tam Boiari quàm Boihemi, à Boiis nomina sortiuntur. Quum igitur ius eligendi diceretur Boiorum Regulo concessum, quærebatur, vtri genti illud competeret? hinc Bohemis, illinc Boiaris, id sibi asserentibus. Quæstionem status Boiariæ Ducibus mouere primus occœpit Ottocarus Bohemiæ Rex, quum Dux Otto, Ludouici Ducis filius primogenitus, Electoralem dignitatem in Palatinum recèns adeptum iure primogenituræ intulisset, & postea Ludouicus eius filius Rudolphum Habspurgium vnà pariter cum Heinrico fratre Boiariæ Duce ad Imperium promouisset. Id quidem Ludouico Palatino licuisse putabat ratione officii sui: Boiariæ autem Duci non item, quòd non Boiis in Norico, sed Boiis in Bohemia ius illud fuerit concessum, quod Rex dicebat Bauarum sibi in præiudicium gentis Bohemicæ vsurpare. Contra ea Boiariæ Dux ius

ius illud cum officio Archidapiferiæ Boiis Teuthonicis datum asserebat; nec Bohemis Slauis competere posse, qui illud sibi nullo iure, sed per vim ac potentiam de facto arrogarint. Qua controuersia ad Ordines Imperii delata, Rudolphus Cæsar & Principes Imperii in Comitiis Augustanis auditis partibus, & cognitis eorum iuribus, decreuerunt, Ducibus Boiariæ ius eligendi Romanorum Regem & officium Archidapiferiæ, ratione Ducatus Bauariæ competere ex antiquo: & postmodū in Comitiis Erfordianis iidem Cæsar atque Principes similiter cognitis Bohemorum iuribus declararunt, ius eligendi purum ac plenarium cum officio Archipincernatus Regi Bohemiæ competere ab auis, proauis, atauis, abauis, & vlterioribus progenitoribus, sicut ex Decretis vtrimque factis manifesto constare potest.

Controuersia inter Reg. Bohem. & Duc. Bauar.] de qua consulantur Gewoldus in *Antithes. ad Freher. de Elector. Palat. num. 17. & in Replicat. ad Freheri Epistol. responsor. fol. 14. & in Comment. de S. Roman. Imp. Septemuirat. cap. 10.* Gretserus *lib. 2. contra Replicator. cap. 21. fol. 98.* Windeckius in *Epistol. ad Marc. Welser. & in Comment. de Princip. Elector. orig. & instit. c. 14.* Cyriac. Spangenberg. in *Chron. Schawenburg. lib. 1. cap. 26. vers. Als hernach.*

Ratione Ducat. Bauar.] quod satis clarè cernitur in Keyserl. vnd Königl. Land- vnd Lehenrecht/ *part. 1. tit. 29. §. 2.* ibi; Der vierdt ist der Hertzog von Beyern/deß Reichs Schenck/ &c. vt disertim habet vetus editio, & codex manuscriptus, qui penes nos asseruatur. Nam Meichsnerus in sua editione hunc locum deprauauit, ne dicam falsauit, vt apertè conuincitur *ex part. 2. tit. 8. §. 5.* ibi; Der Hertzog von Beyern/ quem locum per incuriam (opinor) reliquit incorruptum. Facit pro hoc decreto, quod refertur in Discursu Gallico *De la maniere de faire Empereur*, ex Decretis Concilii Viennensis excerpto, in hunc modum; *Le premieur Electeur est le Duc de Bauiere, le Duc de Saxonne, le Marquis de Brandenbourg, le Duc de Zanoxy, &c.* Postremum vocabulum est corruptum, & pro eo forsitan rescribendum, *de Zechoy*, id est, Bohemiæ. Nam suprà docuimus, *Zechios* vocari Bohemos. Et ante Concilium Viennense, pro Ducatu Bauariæ idem fuit in Lugdunensi Concilio statutū, vt suprà vidimus, & alibi fusiùs à nobis exponitur.

Decretis vtrimque fact.] Augustano pro Bauaria in *Constitution. Imperial. tom. 1. anno 1275. fol. 311.* Erfordiano pro Bohemia in *Constit. Imp. tom. 2. anno 1290. fol. 85.*

3. Nec sententiam tantùm pro se Bohemus victricem obtinuit, sed & Bauaro cæterisque Electoribus Laicis ex Regiæ dignitatis fastigio, iure meritoque fuit prælatus: primumque honoris locum inter eos, quem ex antiqua tenebat prærogatiua, in posterum quoque seruare & occupare lege sancita iussus est.

Regiæ dignitatis fastig.] Æneas Syluius in *Descript. German. cap. 65.* Pet. de Andlaw *lib. 2. Roman. Imper. cap. 4. fol. 81.* Buxdorffius in *Dissert. ad Aur. Bull. cap. 4. conclus. 41. & conclus. 49. lit. c.* Reinkingk *lib. 1. de Regim. secul. & ecclesiast. class. 4. cap. 3. num. 13. & seqq.* Arumæus in *Discurs. 5. ad Aur. Bull. conclus. 2.* Nærdermannus *de Iure Principat. conclus. 84.* Conradus & Benedict. Carpzouii in *tractat. de Regalib. cap. 2. reg. 19.* Brudlacht in *Epitom. Iurisprudent. publ. lib. 3. cap. 7. num. 10.* Hansmannus in *Resolution. de Re monet. reg. 7 litera l.* Gumpeltzhaimerus apud Arumæum in *Discurs. Academ. tom. 2. fol. 751.* Hinc Sigismundo

gilmundo Regi Hungariæ, licèt Marchionis solummodo Brandenburgii vicem in conuentu Electorio gereret, primus tamẽ locus Regiæ dignitatis intuitu fuit à Collegis vltrò cessus & oblatus, si vera sunt, quæ commemorat Dubrauius *lib.23.fol.195.* in hunc modum; *Germani, Roberto Bauaro amisso, ad alium eidem surrogandum animos adiiciunt, Moguntino Comitia Electoribus indicente. Ad quæ cùm Sigismundus Rex Hungariæ, tanquam Marchio Brandeburgensis, qui vnus Electorum habetur, venisset, dignitatisq́, Regiæ gratia primus sententiam esset rogatus de Cæsare nominando, seipse nominauit: Me, inquit, ego noui, alios non itidem, an æquè mecum Imperio orbis digni sint, præsertim in tanto rerum motu, quo Italia quoque schismate ibi durante plurimùm laborat* &c. Eadem repetit Boregk in *Chronic. Bohem. part.2.fol.*348. Arumæus in *Discurs.3. ad Aur. Bull. conclus.*13. Freherus in *Not. ad Andlaw lib.2.cap.2.* Vide tamen, quæ hac de re superiùs *cap.5.num.*7. admonuimus.

Ex antiqua prærogat.] vt Vladislaus II. in Comitiis Ratisponensibus anno 1158. *Procerum Dux*, id est, *primus primorum Imperii*, hoc est, Electorum *Princeps*; Guntherus *lib.6. Ligurin. vers.*446. Idem Vladislaus iam Rex in Concilio Papiensi, anno 1160. à Friderico I. Imp. congregato, apud Radeuicum Frisingens. *lib.2. de Gest. Friderici I. Imp. cap.*71. & Constitut. Imperial. *tom.1.fol.*275. Primislaus Ottocarus in Decreto electionis Philippi Cæsar. apud Baronium *Annal. eccles. tom.10. anno* 996. §. 61. & in Comitiis Egranis anno 1213. celebratis apud eundem Baron. *tom.11. anno* 1097. §. 71. & Bzouium *tom.13. anno* 1213. *num.*3. & Constitut. Imperial. *tom.1.fol.*290. vbi perperàm scribitur *Giadiacũi* pro Primislaus Ottocarus II. in electione & coronatione Wilhelmi Cæsaris Coloniæ peracta anno 1247. apud Ioan. de Beka in *Chronic. Episcopor. Traiectens. in Ottone III. fol.*65. Ioan. Nussiens. Monach. in *Magno Chron. Belgic.* Trithemium in *Chron. Hirsaug. anno* 1249. *fol.*188. Bzouium *Annal. eccles. tom.*13. *anno* 1248. *num.*1. Constitut. Imperial. *tom.1. fol.*307. *& tom.3. fol.*400.

Lege sancita] in Aur. Bulla Caroli Quarti Imp. *tit.4.§.1.& §.4. tit.6. & tit.22. in fin.*

4. Non tamen Regiæ dignitatis intuitu, quam tum nullam habebat, sed ratione officii, quo in Curia seu Palatio Imperiali fungitur, in ius eligendi receptus est. Vnde veteres illi versus ab Interpretibus relati;

Moguntinensis, Treuerensis, Coloniensis,
Quilibet Imperii fit Cancellarius horum.
Est Pallatinus Dapifer, Dux Portitor ensis,
Marchio Præpositus Cameræ, Pincerna Boemus.
Hi statuunt Dominum cunctis per sæcula summum.

Qui versus videntur sub Richardo Cæsare, aut non ità multo prius compositi, cùm faciant mentionem Palatini Comitis, qui sub Friderico II. Imper. primum hoc officio potiri cœpit, vt paulò ante indicauimus.

Nullam habebat] quippe quam antecessoribus eius ademerat Arnulphus Imperator, vt suprà docuimus: obtulit quidem S. Wenceslao Duci Otto I. Imp. sed is eam neglexit: restitutum denique Vratislao Duci ab Heinrico IV. Imp. Successores eius insuper habuerunt.

Ratione officii] eligit nempe non quia Rex est, sed quia Ministerialis vel Officialis, seu Officiatus Imperii, hoc est, Archipincerna, vt tradunt tàm veteres, quàm recentes au-

ctores: Henricus Cardinal. Hostiens. in *c. venerabilem, in princ. Ext. de Elect. & elect. potest.* August. Triumphus *de Potest. ecclesiast. quæst. 35. artic. 2.* Martinus Polonus in *Chronica*, quam vulgò vocant *Martinianam*. Radulph. de Columna *de Translat. Imper. cap. 9.* Antoninus Florentin. *Historiar. part. 2. cap. 4. num. 16.* Marsilius Menandrinus *de Translat. Imperii, cap. 11.* Ioan. Bœmlerus in *Chronic. Cæsarum in LXXXVI. Cæsar. sub rubr.* Wie die sybben Kurfürsten gesetzt wurden/ *in verb.* deß Reichs Oberist Amptleut. Freherus *Origin. Palatin. part. 1. cap. 15.* Gewoldus in *Comment. de S. Roman. Imper. Septemuirat. cap. 9. circa fin.* Windeckius *de Princip. Elector. orig. & instit. cap. 4.* Vischerus in *Discurs. de Elect. Reg. & Imper. Roman. conclus. 10. num. 44. quæst. 5. in princ.* Bertramus *de Comitiis Imper. membr. 3. conclus. 31.* Kœnig in *Theatr. politic. part. 1. cap. 30. num. 31.* Æmil. Chreggrene in *Velitat. de Septem S. Rom. Imp. Official. num. 13.* Beindorffius in *Differt. de Iur. publ. Rom. German. Imper. discurs. 3. de Elector. conclus. 64.* Zœlnerus *de Regis Roman. elect. conclus. 10. littera d.*

5. Et licet Rex non eligat ideò, quia Rex est, sicut tamen ius eligendi & officium Archipincernatus, quibus Rex Bohemiæ fungitur, nexu iunguntur adamantino, vt à se inuicem seiungi ac separari non queant: ita Electoralis dignitas inseparabiliter adhæret ipsi Coronæ Regni Bohemiæ, vt qui non habet Regnum, Elector esse non possit, nec pro Rege habendus, qui iure eligendi & officio illo caret, quæ à Regno diuidi nullo modo possunt, vt est in Aurea Bulla constitutum.

Nexu iungun. adamant.] Andr. Knichen *de Saxon. non prouocand. priuileg. verb. Electorum, cap. 1. num. 216.* Vischerus in *Discurs. de Elect. Regis & Imp. Rom. conclus. 10. n. 44. q. 5. rat. 7.* Freherus *Orig. Palatin. part. 1. cap. 15.* Windeckius *de Princip. Elect. orig. cap. 14.* Chreggrene in *Velitation. de Septem S. Rom. Imp. Official. num. 13.*

Ipsi Coronæ] Reinkingk *lib. 1. de Regim. secul. & ecclesiastic. class. 4. cap. 7. n. 1.* Freherus in *tract. de Testament. tutel. curaq. Electoral. Palatin.* Goldastus in *Senior. siue de Maiorat. lib. 2. cap. 3. num. 3. & sequentib.* Thom. Michael *de Iurisdict. conclus. 132. lit. e.* Gerhardus apud Arumæum in *Discurs. Academ. de iur. publ. tom. 1. fol. 549.* Sueuius apud eundem *tom. 2. fol. 285.* Bertramus apud eundem *d. tom. 1. fol. 127.* Cubachius *lib. 2. Iurisprud. publ. cap. 6. num. 25. & cap. 29. num. 32. & seqq.* Æmil. Chreggrene in *d. Velitat. de Septem S. Rom. Imper. Official. num. 13.* Rumelinus *ad Aur. Bull. part. 2. dissert. 6. th. 17.*

Qui non hab. Regn.] puta frater, aut agnatus, aut alius quiuis de parentela Regia, qui olim pariter sibi ius eligendi & officium Pincernale arrogabant: Andreas Ratisponens. in *Chronic. Bauar. fol. 78.* Auentinus *lib. 7. Annal. Boior. fol. 603.* Gewoldus in *Antithes. de Elect. Palatin. fol. 1. & in Comment. de S. Rom. Imp. Septemuirat. cap. 10. fol. 178.* Freher. in *tractat. de Elector. Palat. contra Gewold. fol. 27.* Quod Vrbanus VI. Papa, ne in posterum fieret, interdixit in Decretali ad instantiam Ruperti, Electoris Palatini, anno 1381. rescripta, apud Freher. in *d. tract. de Testament. tutel. Elector. Palat.*

Elector esse non poss.] modo non sit violenter & iniustè Regno pulsus, vt fuerunt Boriuoius, Otto, Wenceslaus Conradi successor, Sigismundus, Albertus, & Ladislaus Alberti filius. Quo in casu, quia expulsus retinet possessionem naturalem, à iure eligendi

gendi & officio Pincernatus excludi non debet. Et ita de consuetudine Imperii nostri practicatur etiam in aliis Principatibus. Exempli gratia, Magnus Magister Borussiæ, Episcopus Geneuensis, Episcopus Lausannensis, & Episcopus Curiensis, licèt Principatibus suis sint expulsi, tamen in Comitiis Imperii adhuc ad sessiones suas & suffragia admittuntur, quòd per vim iniustam à seditiosis fuerint depossessionati, vt ipsi propalàm conqueruntur, & Regiam Cæsaris manum pro restitutione implorare non cessant.

Pro Rege habendus] vt nec vicissim pro Electore haberi debet occupator Regni, vel intrusus à seditiosis, vel iniustus & illegitimus inuasor, aut malæ fidei possessor. Cuiusmodi fuisse memorantur Heinricus Carinthius, Witoldus Lituanus, Zisca, Casimirus Polonus, Matthias Hungarus, Georgius Podiebragius. Ideò nec Heinricus ad Heinrici VII. Lutzenburgii, nec Wenceslaus ad Ruperti vel Sigismundi, nec Casimirus ad Alberti II. electionem fuit admissus. Et quia Vladislaus quoque Polonus, Casimiri Regis ex Anna Bohema filius, pro tali intruso habebatur, non fuit & ipse ab Imperatore & Electoribus ad Electionem Maximiliani I. Imperat. vocatus; sed postquam demonstrauit se iusto titulo, & iure materno, itaque hereditario ac successorio, ad Regnum peruenisse, fuit demum in Collegium Electorale receptus, vt videre est in sanctione Electorum in Reichs Satzungen *part. 2. anno* 1489. *fol.* 178. Quam sanctionem pro Rege Bohemiæ, possessore Regni, producunt interpretes nostri. Hart. Maurus *de Coronat. Caroli V. Imper.* Freherus in *Not. ad Andlaw lib. 2. cap. 2.* Buxdorffius *ad Aur. Bull. conclus. 18. lit. d. & lit. e.* Cluten in *Syllog. rerum quotidian. conclus. 24. lit. e.* Vischerus in *Discurs. de Elect. Regis & Imper. Roman. conclus. 10. numer. 44.* Arumæus *Discurs. 5 ad Aur. Bull.* Dan. Otto in *Dissert. de Iur. publ. Imper. Roman. Germ. cap. 10. fol. 253.* Bertramus apud Arumæum in *Discurs. Academ. tom. 1. fol. 124.* Gumpeltzhaimerus apud eundem *tom. 2. fol. 752.* Beindorffius apud eundem *tom. 3. fol. 267.* Cubachius *lib. 2. Iurisprud. publ. cap. 6. num. 20. & sequentib. & cap. 8. in fin.* Zœlnerus *de Regu Roman. Elect. conclus. 10. lit. d. in fin.* Quid nuper cum Matthia Austriaco Hungariæ Rege, in Conuentu Electorum Collegiali anno 1611. Norimbergæ sit actum, in recenti omnium est memoria: & me latere non potest, vtpote qui tunc Norumbergæ impræsentiarum fuerim, & à Regiis Legatis consultus responsum dederim, quod nunc coniunctim exhibemus.

Aurea Bulla] tit. 20. per tot. vbi ratio, quam secutus Accursium in *l. 7. D. commun. diuidundo*, assignat, de bonæ fidei possessore debet intelligi, non de vsurpatore aut incubatore Regni, qui pro prædone habetur, vt specialibus Bullis explicarunt ipsemet Carolus Quartus Imper. Wenceslaus Cæsar eius filius, & Sigismundus Imper. vt alibi docemus.

6. Errant ergò, & turpiter quidem errant, qui asseuerare non ambigunt, vt cæteris Electoribus specialiter concessæ sunt arces & ciuitates, quas Electorio nomine obtineant, ita Lusatiam inferiorem ad Regem Bohemiæ pertinere, ceu Electoris possessionem. Nam nec alia cæterorum Electorum possessio est Electoralis, quàm ipse Palatinatus Rheni, olim

Ducatus Bauariæ; ipse Ducatus Saxoniæ superioris; ipsa Marchia Brandenburgensis: nec Regis Bohemiæ, quàm ipsum Regnum. Vnde in Corpore Imperii quadripertito pro ciuitatibus Electoralibus, Churstätte/ reputantur Praga vetus in Regno Bohemiæ, Heidelberga in Palatinatu Rheni (olim Amberga in superiori Bauaria, & quidem veriùs,) Witteberga in Ducatu Saxoniæ; & Custrinum in Marchia.

Non ambigunt] Georg. Fabricius *lib. 5. Origin. Saxonic. fol. 542.* Bertramus in *Differt. de Comitiis Imper. membr. 3. conclus. 31.* apud Arumæum in *Discurs. Academic. de iur. publ. disc. 9. fol. 125.* Vischerus in *Discurs. de Elect. Regis & Imp. Rom. conclus. 10. num. 44. q. 5. rat. 8.* Windeckius in *Comment. de Princip. Elector. orig. cap. 15. num. 9.*

Praga vetus] quam dicunt ab Episcopo Bambergensi in feudum dependere. Et confirmauit mihi Dom. Doctor Baptist. Eysen, se vidisse & legisse diplomata inuestiturarum.

Witteberga] cuius inuestituram, vt & vici Trebicii, petere Electores Saxoniæ à Bambergensibus Episcopis, ex sanctione S. Heinrici II. Imp. affirmat Ludouic. Persona, Consiliarius Electoralis Saxonicus, in *Orat. de Witteberga.*

Caput VIII.

PINCERNATVS IMPERII OLIM ERAT AMBVLAtorius. à Sueuiæ & Franconiæ Ducibus administratus. ab Ottone III. Imper. in Bohemum iure hereditario collatus. Trustinus, Drossatus, Truchseß/ vnde dicti. Culinarius, Cocistro, Bucellarius pro Dapifero. Ahenum olim Bohemiæ insigne Electorale, nunc Calix aureus. Calixtini cur dicti Hussitæ. Ensem Cæsari præferre Regibus præsentibus permittebatur honoris ergò. Archipincernatus Imperii ab Imperatore immediatè in feudum recipitur, non ab Episcopo Bambergēsi. Pincernatus Episcopæ Bambergiæ diuersus ab Imperiali & Electorio. Huius Baro de Limburg, illius Nobilis de Aufſetz, vicem gerit. Scanzio, Butticularius, Cellerarius pro Pincerna. Vinum aqua mixtū olim Imperatoribus, Regibus ac Principibus propinabatur. Vicepincernæ cedit scyphus Regius. Archiofficiales Imperii Seruorum instar à Cæsare non haberi, contra Bodinum. Regem Bohemiæ de iure teneri ad officii huius exhibitionem, contra Castaldum. Est tamen in Regis voluntario arbitrio sub corona Regali ministrare, vel pileo Electorali. Nec habet ex speciali Priuilegio, sed iure suæ

Regiæ

Regiæ dignitatis, vt possit Coronam in capite gestare in solennibus Imperij pompis ac processionibus. Rege vel absente, vel in Imperatorem electo, non Legatus Regis, aut Pincerna Aulicus, sed S. Rom. Imperij Pincerna hereditarius, vices eius administrat.



OLIM antiquitus sub priscis illis Francis & Saxonicis Imperatoribus ac Regibus, quatuor illa prima & summa S. Imperii Romano-Germanici Officia erant temporanea & ambulatoria, atque pro arbitrio Imperatorum & Regum inter Principes sibi dilectos, beneque de se ac Imperio meritos diribebantur. Ne repetam ab vltimis memoriis exempla, de inauguratione & coronatione Ottonis I. Imperatoris anno DCCCCXXXVI. Aquisgrani facta scribit Witichindus Corbeiensis; *Lothariorum Dux Giselbertus omnia procurabat; Euerhardus mensa praerat; Herimannus Franco Pincernis; Arnulfus Equestri ordini, & eligendis locandisq. castris praerat; Sifridus Saxonum optimus, & à Rege secundus*, &c. Quo in loco Windeckius Lotharingiæ Ducem, quem Witich. facit *Procuratorem*, interpretatur fuisse Præfectum Aulæ, verius dixisset Cameræ. Eberhardum autem scribit fuisse Comitem Franconiæ, & tum Dapiferi; Hermannum Sueuiæ Ducem Pincernæ; & Arnulphum, quem ipse Arnoldum vocat, Bauariæ Ducem, Marescalci munus obiuisse. Sed Eberhardum illum intelligi debere Boiariæ Ducem, Arnoldi Ducis filium, existimat Gewoldus. At Luitprandus Ticinensis, illi synchronus, & Ottonis I. Imp. Consiliarius, vocat *Comitem*; Palatinum fuisse Heroldus & Leodius opinantur: rectè, si de Bauariæ Palatinatu accepissent: licet Franconiam quoque & forte Rhenanas quasdam partes sub sua ditione habuerit. Herimannum quoque *ditissimum Sueuorum Ducem* idem Luitprandus appellat, quem VVitichindus non rectè *Franconem* facit.

Temporanea] Freherus *origin. Palatin. part. 1. cap. 10.* Gewoldus *de S. Rom. Imper. Septemuirat. cap. 10.*
Witichindus] de Gestis Saxon. lib. 1. in princ.
Windeckius] de Princip. Elector. orig. & instit. cap. 14. & ante eum Gobelinus Persona in *Cosmodrom. ætat. 6. cap. 46.*
Gevvold.] de S. Rom. Imp. Septemuir. cap. 10. fol. 169.
Luitprandus] lib. 4. Rer. per Europ. gestar. cap. 9.
Heroldus] in Exegesi succession. Palatin.
Leodius] in Comment. de Palatin. orig.
Idem Luitprand.] lib. 5. Rer. per Europ. gest. cap. 1. in princ.

2. Hinc licet Mesico & Boleslaus Bohemiæ Duces Curiæ ab Ottone III. Imper. Quedlinburgi anno DCCCCLXXXV. celebratæ interfuerint, neuter tamen

tamen eorum officio siue Dapiferi seu Pincernæ functus fuisse legitur. Rem narrat Ditmarus Merseburgius hisce verbis; *Celebrata prima Paschalis solemnitas in Quindilingeborg à Rege, vbi quatuor ministrabant Duces, Henricus ad mensam, Conradus ad Cameram, Hezil ad Cellarium, Bernhardus equis præfuit.* Quæ verba sic interpretatur Georgius Fabricius; *Henricus Bauarus Dapiferi, Conradus Francus Camerarij, Hezilo Palatinus Pincernæ, Bernardus Saxo Stabularij munere functus est.* Et Dapiferia quidem in Domo Bauarica inde vsque permansit: sed Pincernatus à Palatino Bauariæ *Hezilone*, qui & *Enzelius*, & *Henricus* dicitur, in Ducem Bohemiæ fuit postea translatus.

Mesico & Boleslaus] Ditmarus *lib. 4. de Gest. Saxon. fol. 36.* Fabricius *lib. 2. orig. Saxon. anno 985.*

Ditmarus] d. lib. 4. fol. 36.

Geor. Fabric.] d. lib. 2. in Ottone III. Imp. anno 985. Andreas Witichindus *part. 1. cap. 15. fol. 245.* Windeckius *in Comment. de Princip. Elect. orig. & instit. cap. 14.* Vilcherus in *Disc. de Elect. Regis & Imp. Rom. conclus. 10. n. 46.*

Henricus Bauarus] an fuerit Dux Bauariæ, controuertere & in dubium vocare satagit Freherus in *Epistol. responsor. ad Gevvold. in Not. fol. 16.* & Wilhelm. Dillichius in *Chron. Hassiæ part. 2. fol. 115.* vbi Palatinum Rheni, & Franconiæ, Hassiæ, &c. Ducem facit. Sed fuisse Bauarum, S. Heinrici Imper. patrem, evincit Gewoldus in *Antithesi de Elector. Palat. num. 8. & in Replicat. ad Freher fol. 11. & in Comment. de S. Roman. Imp. Septemuirat. cap. 10. fol. 168.* Windeck. *d. cap. 14.* Gretserus in *Not. ad Diuos Bambergens. in Vitam S. Henrici Imp. cap. 9.* vbi docet, eum etiam superioris Franconiæ Ducem, & Comitem Babebergæ fuisse.

Hezilo Palatinus] Palatinum Comitem Rheni facit Heroldus in *Exeges. successio. Palat. Franc.* Sed Palatinum fuisse Bauariæ, Principatumque obtinuisse Bohemis conterminum, supra indicauimus *lib. 2. cap. 4. §. 4.*

3. **Primus Otto iste III. Imperator illustrissima hæc officia in certas familias decennio post distribuit, & perpetua fecit atque hereditaria; & vt penes eosdem ac solos illos esset ius ac potestas eligendi Romanum Imperatorem constituit. Quod attestari videntur, quotquot Septemvirûm Electorum institutionem ad Ottonem III auctorem referunt, & illud vulgatum in ore calamoque habent;** *Bohemus eligit quia Pincerna est.*

Otto iste III.] Freherus *Origin. Palatin. part. 1 cap. 15.* Gevvoldus in *Comment. de S. Rom. Imper. Septemuir. cap. 10.* Cluten in *Syllog rer. quotid. cap. 24. lit. e.* Chregg ene in *Velitat de Septem S. Rom. Imp. Official. n. 12.* Windeckius *de Princip. Elect. orig. cap. 14.*

4. Antea quidem Boleslaus I. Dux Bohemiæ, in gratiam Imperii receptus, sub Ottone I. Imperat munus Dapiferi, quem & *Mensarium* nuncupant, & *Trustinum*, & *Magistrum Culinæ* siue *Coquorum*, in Curia Imperiali sustinuit, & quidem iure hereditario, si verum est, quod Hagecius commemo-

morat, ita scribens; Der Keyser kondte die *intercession* der Fürsten nicht wol abschlagen / erließ jhm (Duci Boleslao) die vngnade / vnnd gebot / daß er vnnd seine nachfolgende Hertzoge jhm dienste leisten solten. Bestellet auch alsobald / daß *Boleslaus* einen kessel in deß Keysers küchen vber dem fewer halten / vnd diesen dienst dem Keyser stets leisten solte. Et postibi; Daß er vnnd alle künfftige Hertzoge in Böhmen / so offt es ein Römischer Keyser erfordert / jemand anders an den Keyserlichen Hoff an jhrer still senden / vnd dem Keyser in der küchen diesen dienst zu leisten schuldig seyn sollen. Vnd dessen sol ein jeder Hertzog in Böhmen zu einem zeichen einen kessel / seiner gemeinen farbe / im rothen oder fewrigen Felde zum Wappen führen. Ex quibus verbis constat, etiam tum temporis licuisse primis Imperii Officiariis officium suum in Curia Imperiali per vicarium vel subofficiatum ministrare: & quod iidem illi summi Officiales signum officii sui in armis vel insignibus, more adhuc consueto, gesserint. Erat tunc Ducatus Bohemiæ insigne, *Aquila nigra in campo flammeo*; cuius pectori ab Ottone I. Imper. insertum *ahenum* vel *caldarium rubrum*, in signum officii Archidapiferiæ: quod mutato per Ottonem III. Imp. officio, nunc est *Calix aureus*, in signum Archipincernatus. Et hactenus quidem verè Hagecius; cætera quæ ex vulgi Bohemici fabulis intermiscet, absurda sunt & ridicula, sed quæ tamen homini Presbytero & in rebus Imperii nostri imperito condonanda censeo. Quod enim Boleslao sese humiliter submittenti, fidemque & obsequium iuranti Cæsar ex gratia & speciali priuilegio indulsit, id ille interpretatur seruile ministerium, Boleslao eiusque posteris in pœnam impositum ob rebellionem & patratum fratricidium.

Trustinum] à *truste*, id est, solatio, trost / non autem à trutw / id est, fide, vt Pithœus, Lindenbrogius & Bignonius opinantur. Nam & Latinis *solatium* de rebus ad victum pertinentibus vsurpatur. Ergo *Trustinus*, qui Marculpho in Formul. est *Antrustio*, dapes seu victualia Principis procurabat. Vestigia nominis remanserunt in Trucksess / qui propius origini à Saxonibus nominatur *Trussatus*. Vidi enim aliquot antiqua instrumenta Principum, Prælatorum & Comitum Westphaliæ ac inferioris Saxoniæ, in quibus *Dapifer* Latinè redditur, qui vernaculo illorum sermone Tross / *Drossatus*, vocitatur, hoc est, Præfectus, Amptmann / qui & veteribus Romanis *Procurator* dictus. Sed hodie Archidapiferiæ signum non est ahenum, sed *Globus aureus*, vt Freher. in *Orig. Palat.* Gevvold. *de Septemuirat. cap. 7. in fi. & cap. 10. fol. 170.* Gretserus *lib. 2. de sancta Cruc. cap. 54.* demonstrant.

Magistrum Culinæ] in Aur. Bull. *tit. 27. §. fin.* vocatur *Magister Culinæ*, qui vulgò *Dapifer*, Germanicè Erbküchenmeister & Erbtrucksess: olim *Cocistro*, Meursius *lib. 1. Animaduersion. miscell. cap. 3.* & *Buccellarius*; Turnebus *lib. 24. Aduersar. cap. 16. & li. 26. cap. 15.* Rigaltius in *Glossar. tactic.* Lindenbrog. in *Glossar. legum antiq.* idem Meursius in *Glossar. mixobarb.* In Decretis Regni Hungariæ, *Magister Dapiferorum*.

Hagecius]

Hagecius] in Chron.Bohem.part.1.anno 964.

Calix aureus] quem Leo albus coronatus vnguibus suis tenet, vt videre est in pictis Regni Bohemiæ insignibus. Hussitæ id pro omine interpretantur futuræ in Religione apud Bohemos mutationis. Vnde *Calixtini* dicti, qui Calicis eucharistici vsum in ecclesiam reduxerunt.

5. Quod autem Arnoldus Lubecensis scribit de Primislao Ottocaro in Comitiis Moguntinis anno MCC. à Philippo Cæsare ad Regiam dignitatem euecto; *Boiemo etiam maior dignitas accessit, vt cum antea Ducatum teneret, titulo Regio à Philippo sublimatus, ibi & ipse procederet coronatus, & gladii Regii baiulus*: videtur Regiæ magis dignitati pro tempore largitum, vt ensem Cæsari præferret, quam ordinario officio, quod Dux Saxoniæ obtinebat. Idem namque honos Magno Regi Danorum & Venedorum à Lothario II. Imp. in Comitiis Halberstadianis anno MCXXXIV. fuit delatus, vt gladium Cæsari in publica processione prægestaret.

Arnoldus] in Supplement.Helmoldi Chron.Slauor.lib.6.cap.2.

Magno Regi Danor.] Krantzius *lib.6.Saxon.cap.4.* & ibi Cisnerus in *not.margin.* Iohan. Pomarius in *Chron.Saxon.tit.* Sigenberg *fol.217.* Bodinus *lib.1.de Republ.cap.10.*

6. Sed officium Archipincernatus Duci Bohemiæ iure hereditario in beneficium ac feudum gratiosum concessit Otto III. confirmauit S. Heinricus II. Imperatores Augusti: quod populi Romani nomine ratum gratumve habuere Gregorius V. & Syluester II. Pontifices Maximi; adeò vt Rex Bohemiæ sit Archipincerna non tantùm Regni Germaniæ & Galliæ, verum etiam Imperii Romani & Regni Longobardorum; & officium hoc immediatè ab Imperatore & S. Romano Imperio in feudum recipiat, vt & literæ Imperatorum inuestiturales testantur, & Interpretes nostri comprobant.

Inuestiturales] quarum nonnullas Ioh.Bapt.Eysen in *Deduct.Bohem.in Beylagis nu.2.n.17.n.18.n.21.& n.27.* publicauit.

Interpretes] Andr.Knichen *de Saxon.non prouoc.priuileg.verb.Electorum,cap.1.n.101.& nu.156.* Freherus *Orig.Palat.part.1.cap.15.& in Not.ad Andlavv lib.2.cap.15.fol.201.* Cluten in *Syllog.rer.quotid.cap.24.lit.e.* Bertramus *de Comitiis Imp.membr.3.concl.32.* Matt. Magerus *de Aduocat armat.cap.5.n.426.* Viscerus in *Discurs.de Elect.Regis & Imp.Rom.conclus.10.n.46.* Windeckius *de Princip.Elect. orig.cap.14.* Chreggrene in *Velitat. de Septem S. Rom. Imp. Official.n.12.& seqq.*

7. Ex hoc ergo officio Rex Bohemiæ tenetur electo Romanorum Imperatori primum ministrare potum in scypho argenteo inaurato. Aurea Bulla tit.4.§ fin. *Primum vero potum* Rex *Bohemiæ ministrabit.* Vnde etiam nomina sortitus est, vt *Pincerna, Pocillator, Scanzio, Cellerarius*,&c. diceretur. Morem autem ministrandi præscribit Carolus IV. Imp. & ipse Rex Bohemiæ in d. Aur. Bull.cap.27. §.5. hunc admodum; Rex *Bohemiæ Archipincerna veniat si-*

mi-

militer ſuper equo, portans in manibus cuppam ſeu ſcyphum argenteum, ponderis duodecim marcarum, coopertum, vino & aqua permixtim impletum: & deſcendens de equo, ſcyphũ ipſum Imperatori, vel Regi Romanorum, porriget ad bibendum. *Quo peracto*, ſequitur §. ſeq. *Vicepincerna de Limburg equum & ſcyphum Regis Bohemiæ pro ſe recipiat.*

Pincerna] Germanicè Pfinger. Vnde *Archipincerna*, Primus & ſummus Pincerna; in Geneſi *cap.40.v.9.* & in Decretis Regni Hungariæ, *Magiſter Pincernarum.* De officio eius diſſerunt Ioan. Tillius Epiſcopus Meldenſis in *Collectan. Franc.* Falcetus *lib.1.de Orig. Dignit. Franc. cap.10.* Buxdorffius in *Diſſertat. ad Aur. Bull. cap.4. concluſ.51.* Cluten in *Syllog. rer. quotid. cap.24. lit.e.* Gul. Stuckius *lib.3. Antiquit. conuiuial. cap.10.* Daniel Otto *de Iur. publ. cap.10. fol.275.* Chreggrene in *Velitat. de Septem S. Rom. Imp. Official. n.34.* Iohan. Meurſius *lib.1. Animaduerſion. miſcell. cap.3.*

Scanzio] Germanicè Schenck. Vnde Ertzſchenck / Oberſte Schenck / Erſte Schenck / Ἀρχιοινοχόος, Caſaubono *Exercit.13. ad Annal. Baron. diatr.19.* Antiquis *Butticularius*, Butiliter / à *butta*, quæ cupam, Kopff / ſeu ſcyphum notat; Franc. Pithœus in *Gloſſar. rer. & verb. obſcur. in capitular.* Meurſius in *Gloſſar. mixobarbar.* Bignonius in *Not. in Marculphi Formul. lib.1. cap.25.* Buſæus in *Not. ad Hincmari epiſt.3. cap.23.* Lindenbrog in *Gloſſar. legum antiq.* Necnon *Cellerarius* vel *Cellarius*, Keller / Oeconomus, Præfectus Cellæ vinariæ & potuum aliorum; Balbus in *Catholic.* Noſtris tamen moribus officium Oeconomi, Hauſzhoffmeiſters / tam in culinæ, quam cellæ procuratione occupatur in Aula: vt & Butticularii & Cellarii in Monaſteriis.

Vino & aqua permixtim] olim ergo Imperatores, Reges ac Principes vinum mixtum bibebant, non merum, ad vitandam ebrietatem. Videatur Eraſmus Roterod. in *Adag. perdidiſti vinum infuſa aqua*, Hieron. Mercurialis *lib.1. variar. lection. cap.18.* Gul. Stuckius *lib.3. Antiq. conuiuial. cap.10.* Ioſeph. Caſtalio *Obſeruation. in Critic. decad.1. cap.9.* Meurſius *lib.2. Critic. Arnob. cap.5.* Hinc in Regis Galliæ œconomia Lutetiæ cautum eſt lege domeſtica, ne Oeconomus Aurelianum vinum, tamquam caput multum feriens & inebrians, Regiæ Maieſtati auſit propinare; quam cautionem bona fide & certo iuramento obſeruare cogitur, vt ſcribit Ioh. Steph. Strolberger in *Galliæ polit. medic. deſcript. ſect.1. fol.49.* Sed hic mos hodie ab Aulis Principum Germanorum receſſit; qui in Aulis Regum ac Principum Galliæ, Italiæ, atque Hiſpaniæ adhuc frequenti in vſu obſeruatur. Maximilianus II. Imp. ſobrius & temperantiſſimus Princeps, admodũ delectabatur vinis Neccaricis, quod vaporibus & fumis ſuis caput minus feriant, quam vina Rhenana vel Hungarica, & inprimis Lamenſi prope Heidelbergã, quod in potu quotidiano tam in menſa, quam extraordinariè, ſemper ſibi à Pincerna ſubminiſtrari voluit. Quam temperantiam Imperatori, Regibus, & Principibus in diluendo vino, & vitanda ebrietate, præſcribit Salomon Rex ſapiens *Prouerb.31. v.4.* Baſilius Imp. Conſtantinopol. in *Exhortat. ad filium Leonem Cæſar. cap.25.* Manuel Palæologus Imp. Conſtantinopol. in *Præcept. ad Ioannem filium*, Hali Abbas *de Regal. diſpoſit. li.15.* Rabbi Moſes Maymonides *Hal. Melachim cap.3.* & deducit Henr. Kunrath in *Amphitheatr. ſapient. ætern. grad.1. fol.35.* Wilhelm. Schickartus in *tract. de Iur. Regio Hebraeor. cap.2. theorem.6. fol.53.* vbi addit, Muhamedem quoque in *Alkurano* vinum Imperatori prohibuiſſe, quod putaret vix poſſe ſtrenuum aut prudentem Imperatorem eſſe, qui ſit ſtrenuus & imprudens potator, *d. fol.53.*

Vicepincerna] Vicarius, Officialis, deß H. Röm. Reichs Erbschenck / Procurator Archipincernæ; Meursius *d.lib.1.Animaduers.miscell.cap.3.* Ad eum spectat scyphus iste, in quo primus potus fuit Imperatori ab Archipincerna porrectus; Reinkingk *lib. 1. de Regim.secul.& ecclesiast.class.4.c.7.n.6.* Dan. Otto *de Iur.publ. cap.10.fol.276.* Cubachius *lib.2.de Iurisprud.publ.cap.17.n.11.& seqq.& n.30. & seqq.* Neidlingerus in *Discurs.Acad. de iurisdict.Imp.concl.22. lit.g.*

8. Docet hoc ipsa obseruantia, optima legum & constitutionum interpres ac custos. Namque Wilhelmo, Regi Romanorum, Coloniæ electo atque coronato, Regem Bohemiæ Ottocarum Archipincernæ munus in primo potu ministrando solemniter obiuisse, Annales in anno MCCLVIII. testantur.

Annales] Trithemius in *Chron.Hirsaugiens.fol.* 188. Ioan.de Beka in *Chron. Episcopor.Traiectens.in Ottone III. Episcop.* Bzouius *Annal.ecclesiast.tom.13.anno* 1248. *n.1.* Windeckius *de Princip.Elector.orig.cap.15.n.3.*

9. Deinde Rudolpho I. Cæsari Austriaco, in coronatione Reginæ coniugis, Wenceslaum Bohemiæ Regem, ipsius generum, pocillandi officio functum esse, à nonnullis affirmatur.

Rudolpho] quod videtur ipsemet Cæsar attestari in sanctione publicata Erfordiæ in Comitiis anno 1290. in qua eidem Wenceslao progenitorum suorum ius & officium Pincernatus in Imperio confirmauit, *Constit.Imperial. tom.2.fol.* 85. de qua confirmatione videatur Gerard. de Roo *lib.1.Hist. Austriac. anno* 1286. Gewoldus *de Septemuirat.cap.9.& in Antithesi de Elect.Palat.n.* 17. Buxdorffius *ad Aur. Bull.concl.49.lit.f.in fin.* Cluten in *Syllog.rer.quotid.concl.24.lit.e.* Bertramus *de Comit. Imp. apud Arumaeum in Disc. de iur.publ.tom.1.fol.*125. Beindorffius apud eundem Arum. *tom.3.fol.*266.

10. Quanta pompa, quantave celebritate idem Wenceslaus Rex Alberto I. Imperatori, affini suo, dicti Rudolphi filio, in Comitiis Norimbergensibus, in quibus Anna Imperatrix coronabatur, anno MCCXCVIII. officium suum exhibuerit, vix verba inueniunt auctores, quibus exprimant. Colmariensis Monachus Dominicanus in Annal. part.2. *Rex Romanorum Albertus in Nurenberg Curiam solemnem celebrauit, ibique Regina more debito coronatur, & pene omnes Electores præsentes exstiterunt. Ibi dignitas cuiuslibet Domini coram Rege solemniter recitatur, & quilibet Dominorum Regi in officio suo, sicut debuit, ministrauit. Rex vero Bohemus cum pretiosissima veste, & equo, qui ad mille marcas æstimabatur, sedens, in scypho aureo sibi porrexit.*

Colmariensis] in Chron.par.2.anno 1298. Hagecius in *Chron Bohem part.1.anno* 1299. Cluten in *Syllog.rer.quotid.cap.24.lit.e.* Windeckius *de Princip.Elector.orig.cap.15 n. 3. in fin.* Chreggrene in *Velitat. de Septem S.Rom.Imp. Official.n.*34.

11. Errant ergo primum vniuersi, qui putant Electoratum Bohemiæ, cum officio Archipincernatus, dependere in feudum ab Episcopo Bambergensi. Non enim Electorale officium, quod immediatè, vt diximus, ab Imperio inuestitur, cuiusve Vicarius est Baro Limburgius in Franconia, sed Episco-

piscopale Principatus Ecclesiæ Bambergensis ab Episcopo illo in feudum recipitur, cuius subofficiatus est Nobilis de Auffsetz in superiori Franconia, qui bona ad Pincernatum illum Bambergensem pertinentia à Rege Bohemiæ tenet in subfeudum.

Qui putant] Martinus Hofmannus in *Chron. Bambergens. lib.* 1. apud Gewold. *de S. Rom. Imper. Septemu. cap.* 7. *n.* 77. *& cap.* 10. *fol.* 171. Casp. Bruschius in *Catalog. Episcopor. German. de Bambergens. fol.* 136. Peucerus in *Chronic. Philip. lib.* 4. Spangenberg. in *Chron. Sax. cap.* 161. Matth. Dresserus in *Isagog. histor. millen.* 6. *part.* 2. *fol.* 139. Ioan. Wolffius *Lection. memorabil. tom.* 2. *fol.* 467. Christoph. Sturcius *de Imp. Roman. cap.* 36. *n.* 12. *in Heinrico S. Imp.* Reinkingk *de Regim. secul. & ecclesi. lib.* 1. *class.* 4. *cap.* 7. *n.* 5. Matth. Stephani *de iurisdict. par.* 1. *cap.* 5. *n.* 4. *& seqq.* Ioh. Philippus Reinhardus in Wolgegründten Gegenberichts auff den Bischofflichen Würtzburgischen wider die Herren Graffen zu Wertheim außgesprengten Bericht/ *cap.* 1 *fol.* 4. Quorum errorem & nos quondam malè informati in *præfat. ad Roderici Zamorens. specul. vitæ human.* errauimus.

Episcopale] Freherus in *Not. ad Andlavv lib.* 2. *cap.* 15. Gevvoldus *de S. Rom. Imper. Septemuir. cap.* 10. *fol.* 172. *& seqq.* Windeckius *de Princip. Elector. orig. cap.* 14. Martin. Magerus *de Aduocat. armat. cap.* 5. *n.* 421. *& seq.*

12. Errat etiam Bodinus, dum nugatur, Regem Bohemiæ ex hoc officio serui instar à Cæsare haberi. Cuius vanitatem & in rebus Imperii imperitiam viri docti iam pridem exploserunt.

Bodinus] lib. 1. de Republi. cap. 9.

Viri docti] Freherus in *Origin. Palatin.* Vischerus *de Elect. Regis & Imper. Roman. conclus.* 10. *num.* 46.

13. Errat denique Restaur. Castaldus, dum scribit, Regem Bohemiæ, nisi libera voluntate voluerit, non teneri ad primum Imperatori potum ministrandum.

Castaldus] in tract. de Imper. quæst. 1. n. 21. v. 25. Quem eo nomine reprehendit Buxdorffius *ad Aur. Bull. cap.* 4. *conclus.* 51. & idem Vischerus *d. num.* 46.

14. Etenim velit nolit Rex Bohemiæ, tenetur tam de iure quam ex officio suo, ad honorabile istud ministerium Imperatori exhibendum. Illud in quæstionem aliquando venit, an cogatur sub Corona Regali, quia Rex est, ministrare, an cæterorum instar Electorum sub pileo saltem Electorali? Quam rem Albertus I. Imp. in Comitiis Norimbergæ anno MCCXCIX. celebratis in hunc modum decidit: Die Durchläuchtigen Könige in Böhmen/ wann dieselbigen von den Römischen Keysern oder Königen zu Hofe (textus Latinus sine dubio habet, *ad Curiam*, id est Comitia) erfordert/ vnnd ein Römischer Keyser oder König vnter der Cron sitzen werde/ dergleichen mögen/ dafern es jhnen gefällig/ bey jhrem Obristen Schenckenampte/ jhre Crone auff dem Haupte haben. Dafern es jhnen aber nicht gefällig/ so sollen sie es nicht verpflichtet seyn. Vnd wie-

wol *Wenceslaus* der König auß Böhmen / als wir am Sontage nach *Martini* zu Nürnberg Hoff gehalten / vnd vnter der Königlichen Krone gesessen / vns auff vnser begehren sein Schenckampt vnter seiner Crone verwaltet / solches aber auß keinem recht noch pflicht / sondern aus rechter lieb / so er zu vns gehabt / vnd noch tragen thut / geschehen. Derentwegen sollen forthin weder er / noch andere seine nachkommende Könige zu Böhmen dazu gezogen / noch von den künfftigen Römischen Keysern oder Königen verbunden noch verpflichtet werden: sondern jhnen sol dieses gantz vnnachtheilig seyn. Et Carolus IV. Imp. in Aur. Bull tit. 4. §. fin. *Primum vero potum Rex Bohemiæ: quem tamen sub Regali corona, iuxta priuilegiorum Regni sui continentiam, nisi libera voluntate voluerit, non tenebitur ministrare.* Denique Rupertus Palatinus, cæterique S. Rom. Imperii Electores, in Declaratione Mediomatricibus in Comitiis anno MCCCLVI. pronunciata, §. 4. *Quodque præfatus Serenissimus Princeps, Dominus Rex Bohemiæ, S. Rom. Imperii Archipincerna consistit: at Archipincernatus officium coram Imperatore vel Rege Romano, in solemnibus Curiis sub Corona Regali exercere non debet, neque tenetur ad hoc, nisi velit facere spontanea voluntate. Poterit tamen iuxta beneplacitum, in præsentia Imperatoris vel Regis Romanorum, dum solemnis Curia huiusmodi celebrari contigerit, procedendo, sedendo, vel stando Regalem gestare Coronam, sicut hoc Serenissimorum Principum, Dominorum Regum Boemiæ, progenitorum & prædecessorum ipsius, consuetudo laudabilis ab olim noscitur obseruasse.* Cuius consuetudinis exempla nobis exhibent Actus electionis & coronationis Ferdinandi I. Imp. Coloniæ anno 1531. Maximiliani II. Fräcofordiæ anno 1562. Rudolphi II. Ratisponæ anno 1575. Matthiæ I. anno 1612. & Ferdinandi II. anno 1619. peractæ; quorum duos postremos ipsi oculis nostris vidimus sub Corona Regali Bohemica tam ad electionem, quam coronationem publicè procedere.

Illud in quæstion.] de qua Buxdorffius *ad Aur. Bull. cap. 4. concl. 51.* Cluten in *Syllog. rer. quotid. cap. 24. lit. e.* Vischerus *de Elect. Regis & Imp. Rom. concl. 10. n. 46.* Griesheim *de S. Rom. German. Imperio dissert. 4. conclus. 46.* libero id omnes Regis arbitrio relinquentes.

Albertus I. Imp.] apud Hagecium in *Chron. Boh. part. 1. anno 1299.*

Rupertus Palatinus] in Constitut. Imperial. *tom. 2. anno 1356. fol. 91.* Gewoldus *de S. Rom. Imp. Septemuir. cap. 9. fol. 153.*

Actus elect. & coronat.] quos relatos habes in Politic. Imperial. *part. 1.* necnon in Politischen Reichshändeln *part. 1.*

15. Non igitur audiendus Cancellarius Coloniensis, dum putat, Regem Bohemiæ id habere ex speciali priuilegio, vt possit munus suum obire habens Coronam in capite. Nec enim habet ex vllo priuilegio, sed positum est in mero eius arbitrio ac liberrima voluntate.

Cancellarius Coloniens.] Hartman. Maurus in *tract. de Coronat. Caroli V. Imp.* & Freherus in *Notis ad Andlavv lib. 1. de Imp. Rom. cap. 16.*

16. Quid

16. Quid autem dicendum, si Regem abesse contingat, aut præsens quidem sit, sed ipse in Imperatorem eligatur? quinam munus eius administrare debet, Subofficiariusne, an Legatus Regis ad electionem missus, vel ipso Rege præsente electo, eius Pincerna Aulicus? Et de priore quidem casu præiudicium exstat in Actis coronationis Maximiliani I. Imperatoris, anno MCCCCLXXXVI. celebratæ, in queis pro Subcamerario Barone de Weinsperg contra Legatum Electoris Brandenburgii; Et in coronatione Caroli V. Imperatoris anno MDXX. ibidem peracta, pro Subpincerna Barone de Limburg contra Legatum Regis iudicatum fuisse asseritur. In posteriore casu variatum est præiudiciis. Nam in Comitiis Metensibus anno MCCCLV. habitis, in quibus Aurea Bulla, præsentibus Galliæ & Regni Arelatēsis Ordinibus ad Imperium spectantibus, primùm fuit publicata, hoc officium Carolo IV. Imperatori, qui primus Regum Bohemiæ in Imperatorem fuit electus, Walramus Dux Brabantiæ & Lutzenburgensis, germanus eius, præstitit. At in inaugurationibus Maximiliani II. anno MDLXII. Matthiæ MDCXII. & Ferdinandi MDCXIX. Baro Limburgius S. Romani Imperii Vicepincerna vicem Regis Bohemiæ præsentis, sed in Imperatorem electi, administrauit. Testamur, quod nos ipsi vidimus, & quod alii iam olim monuerunt.

Subofficiariusne] pro quo concludunt Bertramus in *tract. de Comit. Imper.* apud Arumæum in *Discurs. Academ. tom.* 1. *fol.* 127. Dan. Otto in *Dissert. de Iur. publ. Imp. Germ. cap.* 14. *fol.* 524. Chreggtene in *Velitat. de Septem S. Rom. Imp. Official. num.* 37. Lehmann. *lib.* 7. *Chron. Spirens. cap.* 35. *in fin.*

Maximiliani I.] in Protocollo election. & coronat. Regis Maximiliani de anno 1486. in Actu coronat. tit. 6. & tit. 8. §. item ehe der Keyser/&c. in Politischen Reichshändeln *part.* 1. *cap.* 4.

Caroli V.] Protocollum election. & coronat. Caroli V. Regis in Politischen Reichshändeln *part.* 1. *cap.* 5.

Subpincerna de Limb.] in d. Protocollo fol. 54. circa princ. Hartman. Maurus in *tract. de coronat. Caroli V. Imp. Aquisgrani facta anno* 1520. Auctor incertus von der Römischen vnd Hispanischen Königl. Mayest. Einreiten vnd Crönung zu Aach beschehen anno 1520. in dictis Reichshändeln *part.* 3. *cap.* 2. *fol.* 154. Griesheim *de S. Rom. Germ. Imperio dissert.* 4. *conclus.* 45.

Walramus] Hagecius in *Chronic. Bohem. part.* 2. *anno* 1357.

Maximiliani II.] vide Discurs. Von der Erwehlung Maximiliani Königs in Böheim/&c. in dictis Reichshändeln *cap.* 9. *fol.* 74. *vers.* Die mehrgedachten von Limburg.

Matthiæ] Griesheim in *d. Dissert.* 4. *num.* 45.

Et quod alii] Auctor illius Discurs. Wie es auff den Reichstägen pflegt gehalten zu werden/ *cap.* 6. Lehmannus *lib.* 7. *Chronic. Spirens. cap.* 124. *num.* 6.

Caput IX.

REX BOHEMIÆ VICARIATVM IMPERII GENERAlem in Germania administrauit, in absentia Imperatoris. Iohannes Rex & Carolus filius Marchio Morauiæ, Vicarii per Italiam à Papa constituti. Vicarius hæreditarius in Misnia. Sigismundus Vicarius Imperii & Administrator Regni Bohemiæ à Cæsare ordinatus.

ELECTORIÆ huius atque Regiæ dignitatis, necnon fidelitatis & potentiæ caussa, factum fuisse existimo, vt Regi Bohemiæ nonnunquam fuerit S. Romani Imperii per Germaniam Vicariatus, ab Imperatoribus in Italiam trans Alpes profecturis, commendatus, non obstante iure Comitis Palatini Rheni, quod tali in casu habere in *Aurea Bulla* constituitur.

Videatur innominatus Consiliarius Bauaricus in kurtzem Gegenbedencken vnd Bericht von der Churfürstlichen Pfaltz *Vicariats*gerechtigkeit/&c. Consiliarius Palatinus in Rettung deß Churpfältzischen *Vicariats*,&c. Idem Bauaricus in Wolgegründter widerlegung vermeinter Heydelbergischen Rettung deß Churpfältzischen *Vicariats*,&c. Gewoldus in *Comment. de S. Rom. Imp. Septemuirat. cap.* 11. Dan. Otto *de Iur. publ. Imper. Rom. cap.* 16. *fol.* 532.

2. Anno MCLVI. Fridericus I. Imperator in expeditionem Romanam pro Imperiali diademate & domandis Imperii rebellibus, recuperandisque prouinciis per Græcos interceptis, profecturus, generalem in Imperio Germanico Vicarium constituit Vladislaum II. Bohemiæ Ducem. De cuius fide in administrando hoc munere testatur Dubrauius, ita scribens; *Cæsar primùm in Italiam, coronæ Imperialis capiendæ gratia profectione Vladislaum Vicarium Imperii in Germania reliquit, rediensque testimonium ei bene administratæ prouinciæ prolixè perhibuit.*

Vladislaum II.] Hagecius in *Chronic. Bohem. part.* 1. *anno* 1156. Elias Reusner. in *Basilic. genealog. in Stirp. Sclau. in Stemmat. Princip. & Regum Bohem. de Vladislao II. Duce.* Buxdorffius *ad Aur. Bull. conclus.* 54. *lit. e.* Bechtius *de Securit. & saluo conduct. cap.* 5. *class.* 1. *th.* 116.
Dubrauius] lib. 12. Histor. Bohem. fol. 94. Boregk in *Chron. Bohem. part.* 1. *anno* 1152. *fol.* 152.

3. Anno MCCXXXII. Vladislaus vel potius Wenceslaus Rex Bohemiæ, cuidam priuilegio Dominis Plawensibus concesso à Friderico II. Imperatore, subscripsisse tamquam Vicarius Imperii legitur in hunc modum; *Ad mandatum Cæsareæ Maiestatis, Wladislaus Rex Bohemiæ.*

Priuilegio] quod refertur Brotuffius in *Antiquit. Merseburgens.* Spangenberg. in Adels-
Spiegel

Spiegel *part.2.* & in Constitut. Imperial. *tom.1. anno 1232. fol. 199.*

4. Anno MCCXC. videtur Wenceslaus Rex Bohemiæ constitutus fuisse S. Roman. Imperii Vicarius à Rudolpho I. Imperat. Georg. Fabricii ea de re verba sunt; *Hoc tempore eiusmodi inscriptionem legimus*: *Wenceslaus Dei gratia Rex Bohemiæ, Dux Cracouiæ & Sandomeriæ, Marchio Morauiæ, Sacri Romani Imperii per terras Misnensem, Orientalem, & Pleisensem Vicarius generalis.* Sed hic Vicariatus videtur fuisse hereditarius & ad dictas tantùm prouincias restrictus, eidemque Regi à Cæsare socero in feudum concessus, vt testatur Diploma Egræ datum 13. Martii, anno 1289.

Fabricii] Annal. vrbis Misnæ lib. 2. anno 1290.

Diploma] relatum ab Hagecio in *Chron. Bohem. part. 1. anno 1289.* & in Beylagis Germanicis *sub anno 1289.*

5. Anno MCCCXII. Heinricus VII. Imperator in Italiam pro coronatione Longobardica & Romana profecturus, filium suum Iohannem Bohemiæ & Poloniæ Regem Vicarium Imperii in Germania ordinauit. Dubrauius; *Profecturus Cæsar in Italiam Coronæ Imperialis sumendæ gratia, Vicarium Imperii in Germania filium substituit.* Anno deinde sequenti idem Rex & officii sui ratione Electores, Principes atque Ordines Imperii Norimbergam ad Comitia euocauit, expeditionemque in Italiam pro subsidio Imperatoris decreuit.

Iohannem Bohem. Reg.] Gewoldus *de S. Roman. Imp. Septemuir. cap. 11. num. 2.* Buxdorffius *ad Aur. Bull. conclus. 54. lit. e.* Cochlæus *lib. 1. Histor. Hussitar. fol. 6.*

Dubrauius] lib. 20. Histor. Bohem. fol. 163. Æneas Syluius in *Histor. Bohem. cap. 32. in princip.* Boregk in *Chron. Bohem. part. 1. fol. 281.* Hagecius in *Chron. Bohem. anno 1313.*

Norimbergam ad Comitia] Hagecius in *Chron. Bohem. anno 1213.* Dubrauius *d. lib. 20.* Boregk *fol. 283.*

8. Sub Ludouico Bauaro Imperatore scribitur Carolus Marchio Morauiæ, Regniq; Bohemiæ Administrator, Vicariatum Imperii gessisse. Theodoricus à Nihem; *Carolus Boemorum Rex, hypocrita insignis, & auaritia alter Marcus Crassus, ac Vicarius Imperii tempore Clementis Papæ VI. & Caroli Regis Francorum*, &c. Verùm mihi videtur non ab ipso Imperatore Ludouico, sed Clemente Papa, Vicarius ordinatus in odium Cæsaris, quem Papa excommunicauerat; sicut & pater eius Iohannes iam antea à Papa Imperii Vicariatum in Italia acceptauerat, vt plerique historici testantur.

Nihem] in Nemore vnius, tract. 6. Labyrinth. cap. 33. fol. 843.

Vicariatum in Italia] Dubrauius, Æneas Syluius, Hagecius, Boregkius in *Chronic. Bohem.* Caluisius in *Chronolog. anno 1331.*

7. Anno MCCCC. deposito Wenceslao Cæsare, ne motus inde à fautoribus Wenceslai exoriretur, Rupertus Cæsar generalem Imperii Vicarium

in illis

in illis partibus constituit Sigismundum Regem Hungariæ & Marchionem Brandenburgensem. Exstant eius Diplomata, in quibus se hoc modo præscribit; *Nos Sigismundus Dei gratia Rex Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Marchioque Brandenburgensis, &c. Sacri Romani Imperii Generalis Vicarius, & Regni Bohemiæ Gubernator, &c.* Facit huius Vicariatus mentionem etiam Gerardus de Roo, scribens; *Sigismundus Hungariæ Rex, Alberto Austriaco successionem in Regnum suum, eique coniunctas ditiones decernit, si absque herede masculo ipse moriatur, &c. Huius rei testes sunt literæ, Vicariatus Imperii sigillo munitæ, quibus irritas facit alteras, quas olim Iodoco patrueli super eadem re concesserat.*

Gener. Imper. Vicar.] Buxdorffius in *Dissert. ad Aur. Bull. conclus. 54. lit. a.*

Diplomata] in Decretis Regni Hungariæ à Sambuco publicatis, & in Constit. Imperial. *tom. 3. anno* 1403. *fol.* 417. *& anno* 1404. *fol.* 419. Heinr. Christoph. à Griesheim in *Discurs. de S. Rom. Imp. Vicariat. conclus. 20. in marg.* Si quid secius olim dixi aut scripsi, nunc meliùs informatus muto. Namq; Sigismundus nec à Iodoco patrueli Morauiæ Marchione potuit Vicarius Imperii constitui, qui decennio demum post fuit in Regem Romanorum à quibusdam electus; nec à fratre Wenceslao exauctorato, quocum illi minimè conueniebat, quòd esset ei, tanquam imbecilli & prodigo, Administrator ab Imperatore Ruperto datus, vt eadem Diplomata præ se ferunt.

Gerb. de Roo] in Histor. Austriac. lib. 4. anno 1402.

8. Denique Ferdinandus I. Vicariatum Imperii sibi à fratre Carolo V. Imp. collatum non modò non deposuit, quum affini pariter & sororio Ludouico, Bohemiæ & Hungariæ Regi, in Regnis illis successisset, sed maiori etiam auctoritate cohonestaret. Quod testantur Recessus Imperii, in quibus legitur; Wir Ferdinand von Gottes Gnaden/ König zu Hungern vnd Behem/ &c. Statthalter im H. Röm. Reich.

Recessus Imp.] Recess. Spirens. 1529. in princ. & §. 44. Darauff so gereden.

Caput X.

REGIA DIGNITAS BOHEMIÆ AC POLONIÆ AB Imperatoribus nostris concessa. Bohemia ante Caroli M. ætatem non habuit Regem, sed Ducem. Quotiens Regius titulus in Bohemia interruptus, ac iterum restitutus fuerit. Caussa, cur Successores nonnunquam eo abstinuerint, indicata. Error eorum, qui Regem Bohemiæ nec coronari nec inungi asseruerunt.



ELEGANTER non minus quàm verè scribit vir doctrina, iudicio, & auctoritate magnus, Ioachim. Vadianus, homo Nobilis, Reipublicæ Sanctigalli Consul, Imperatoribusq; optimis maximis, Maximiliano I. & Carolo V. maximè dilectus; *Non indignum est memora-*

memoratu, inquiens, *Poloniam & Bohemiam hoc Christianismo debere, quòd cùm antea Ducibus paruissent, stipendiaria scilicet Germaniæ Imperatoribus, postea* Reges *acceperint.*

Vadianus] lib. 1. de Collegiis & Monaster. German. veter. fol. 91. Quibus *Hungariam* quoque addit Christoph. Heluicus in *Synopsi histor. vniuers. in Monarch. 4. fol. 83.* Primus autem Poloniæ Rex ab Ottone III. Imperat. creatus fuit Boleslaus cognomento Acer, Dux Poloniæ & Silesiæ, anno 1001. Peucerus in *Chronic. Philip. lib. 4. fol. 774.* Christ. Matthias *lib. 3. System. polit. exercit. 2. sect. 7. theor. 7.* Alexand. Guagninus *Rer. Polonic. tom. 1. fol. 71.* Ioan. Herburtus *lib. 2. Hist. Polon. cap. 4* Salom. Neugebaur *lib. 3. Histor. Polon. fol. 53.* Cromerus *lib. 3. Rer. Polonic. in Boleslao I. Rege, fol. 36. colum. 1.* Krantzius *lib. 2. Wandal. cap. 36.* Hartman. Schedel Medicus Norimberg. in *Comment. de Sarmat. in princ.* Matth. à Michou in *Chron. Regum Polon. lib. 2. cap. 4.* Iodoc. Ludouic. Decius *lib. 1. de Vetustat. Polon.*

2. Et quidem vtrosque tàm Bohemiæ quam Poloniæ Duces ab Imperatoribus Germanis Regiam dignitatem accepisse, Interpretibus nostris exploratum esse animaduerto. Quo autem tempore vel hic, vel ille, in Regem primò euectus sit, non vnà omnium est opinio. Nos, missis quorundam ἀνιστορίαις rem ipsam ab ouo, quod dici solet, repetentes, ordine exponemus.

Interpretibus nostris] Ludouic. Fachsius *consil. 4. num. 21. inter Consilia Modest. Pistoris, lib. 2. in fin.* M. Ant. Peregrinus *consil. 2. num. 3. lib. 3.* Ioach. Cluten in *Syllog. rer. quotid. cap. 24. in not. lit. e.* Bodinus *lib. 1. de Republ cap. 9.* Vinc. Cabotius *lib. 1. Var. iuris disput. cap. 7. & cap. 12.* Fieherus in *Not. ad Andlaw lib. 2. cap. 2.* Windeckius *de Princip. Elect. orig. c. 15.* Buxdorffius in *Dissert. ad Aur. Bull. conclus. 49.* Mich. Schiferer in *quæst. num Status Imper. nost. Rom. modernus sit Monarch.* apud Arumæum in *Discurs. Academ. de iur. publ. vol. 3. discurs. 29. fol. 1052.* Thomas Lansius in *Consultat. pro German.* Conradus & Benedict. Carpzouii in *tract. de Regalib. cap. 2. reg. 16.* Philip. Neidlingerus in *Discurs. de Iurisdict. SS. Cæsar. Maiest. Camer. Imperial. & Statuum Imp. conclus. 17. lit.*

Quo tempore] Arumæus in *Discurs. 5. ad Aur. Bull. conclus. 17. lit. z.* Henr. Meibomius in *Notis ad Gobelini Cosmodrom. ætat. 6. cap. 55.* Regnorum Hungariæ & Poloniæ institutionem ad Ottonem III. Imp. refert Christoph. Heluicus in *d. Synops. fol. 83.*

3. Auctor est Ernestus Brotuffius, Carolum Magnum Imperatorem subegisse Bohemiam, & ex Regno fecisse Ducatum. Sed ei repugnant Scriptores illorum temporum, qui Bohemiam Duces, non Regem habuisse attestantur.

Brotuffius] in Chronic. & antiquitat. Martisburgens. lib. 1. cap. 12. quo cum facere videtur Glossator Iuris Saxonici in *Specul. lib. 3. art. 53. & in Weichbild. Magdeburg. art. 13.* vbi asseritur, Regna antiqua ab Imperatoribus Germanis fuisse in prouincias redacta, & Duces illis præpositos.

Scriptores illor. tempor.] quos suprà *lib. 2.* sparsim produximus.

4. Grauius hallucinatur Val. Anselm. Ryd, dum de Heinrico I. Aucupe scribit; *Siptineum Bohemiæ Comitem, Borsinoo patre illius primo ex Bohemiæ Principibus à B. Methodio Morauorum Præsule in Christo baptizato, deuictum, Christo Imperioq;*

subiectam, Ducis appellatione donauit. Namque Bohemiam non modo ante Heinricum Aucupem, sed etiam ante tempora Caroli Magni, suos habuisse Duces, omnium monumentis historiarum proditum est.

Ryd] in Catalog. annor. & Principum fol. 45.

5. Verisimilius est, quod Georg. Bartholdus Pontanus à Braitenberg, Archieccleсiæ Pragensis Præpositus, de S. Wenceslao Duce refert; *Oblatam* (in Comitiis Wormatiensibus) *ab Henrico I. Romano Imperatore dignitatem nomenq; Regium respuit.* Inde forsan est, quòd Witichindus Boleslaum, Wenceslai Successorem, vocet R*egem.*

Witichind.] de Gest. Saxon. lib. 1. Heigius *Illustr. quæstion. part. 1. quæst. 3. num. 42.*

6. Quamquam potior pars Scriptorum, hanc Regiæ dignitatis factam S. Wenceslao in Comitiis Wormatiensibus oblationem non ad Heinricũ, sed filium eius Ottonem I. Imperatorem referat. Dubrauius Episcopus sub persona Ottonis I. Cæsar. *Dona Cæsare digna à nobis accipe, Regium inprimis decus, quo te ex dignitate tua merito decoramus; deinde tributo absoluimus, quod Carolus quondam soluendum Cæsaribus instituerat. Iussit postremò & insignia sua VVenceslaum ferre, fuscam Aquilam in clypeo candido. Facile hoc, & illud alterum de tributo, amplexus est Venceslaus: sed idem caput suum diademate cingi, seq; Regem inungi, aut* Rex *à suis appellari nullo pacto sustinuit, quamquam à Cæsare, atq; ab aliis* Regibus *& Principibus Rex in epistolis salutaretur.* Elias Reusnerus: *Vormatiæ in Imperialibus Comitiis ab Otthone I. Regio ornatus titulo, eo per totã vitã abstinuit.* Quo respexisse videtur Krantzius, ita scribens; *In VVandalia nostra ostendimus, Ducem Bohemiæ per vnum ex Ottonibus Regem sublimatum.* Et alibi; *Tertius Henricus Coronam reddidit contemporaneo* Regi *Vratislao, ante quidem à patribus sæpe promeritam, & acceptam, sed à sequentibus non dignatam suscipere, &c.*

Wormatiensibus] Ratisponensibus, habet Hagecius in *Chronic. Bohem. part. 1. anno 923.*

Dubrauius] in Histor. Bohem. lib. 5. fol. 32. & iterum lib. 9. in princ. quem sequuntur Cromerus *lib. 3. Rer. Polonic. in Miecislao I. Duce, fol. 32. col. 1. in fin.* Boregk in *Chron. Bohem. part. 1. in S. Wenceslao Duce fol. 47. & seq.* Hieronym. Zieglerus in *Histor. illustr. viror. German.* Henric. Pantaleo in *Heldenbuch part. 2.* Matth. Castritius *lib. 1. de Heroic. virtut. Princip. German. cap. 1. exempl. 36.* Elias Reusnerus in *Basilic. genealog. in Stemm. Reg. Bohem. fol. 135.* Pontanus à seipso dissentiens in *Bohem. pia lib. 2. fol. 15.* Arumæus *Discurs. 3. ad Aur. Bull. conclus. 1.* Aubert. Miræus in *lib. de Reb. Bohemic. cap. 2. fol. 23. & cap. 5.*

Krantzius] lib. 4. Saxon. cap. 28. vbi tamen corruit eius ratio, quam subsignat; *Quæ res testatur, initio Bohemiæ Principem inter Electores non fuisse: alioqui primus numeraretur.* Non sequitur, Krantzi, quia Regiam dignitatem recusauit. Sicuti præsens Comes Holsato-Schauwenburgius, quia dignitatem Principis, quam eius antecessori, Illustrissimo Ernesto, à S. Cæsar. Maiestate impetrauera̅m, recusauit, in locum inferiorem inter Comites reiectus est, quem antecessor eius primum obtinuerat.

Et alibi] lib. 6. Wandal. cap. 6.

7. Narrat

7. Narrat Funccius in Chronolog. *Anno* 1000. *Boleslaus patri succedit. Hunc ab Ottone III. Imperatore coronatum tradunt Annales* Regni *Poloniæ.*

Boleslaus] Dux non Bohemiæ, sed Poloniæ, Miecziſlai Ducis filius, vt asserit Hagecius in *Chron. Bohem. part. 1. in Boleslao III. Duce Bohem. anno* 1001. *verſ.* Desselben jahrs kurtz nach diesem. Errat ergò Vadianus, dum asserit, primum Regem Polonos accepisse, Hainrico IV. imperante, circiter annum ſalutis 1077. *de Colleg. & Monaſter. German. veter. lib. 1. fol. 19.* Lituania Regiam dignitatē accepit primum ab Sigiſmundo Imperatore, Witoldo Duci collatam. Ruſſia vel Moſcouia eam ſibi reſtitui à Maximiliano II. Imper. flagitauit.

8. Verùm in eo plerique omnes rerum geſtarum auctores conſentiunt, Vratislaum II. Ducem Bohemiæ, Bretislai filium, & Spitignei fratris primogeniti Succeſſorem, fuiſſe ab Heinrico IV. Imperatore in Comitiis Moguntinis anno MLXXXIV. primum Regem creatum, antiquo Morauorum Regno in Bohemiam translato, etiam Poloniæ Regno adiecto. Iuuat vnius atque alterius teſtimonium adſcribere, cum quibus cæteri vnanimiter cōſpirant. Coſmas, Pragenſis Epiſcopus, qui cum Duce ſuo Comitiis ipſis interfuit, ita ſcriptum reliquit; *Anno MLXXXVI. iubente & peragente Romanorum Imperatore III. Heinrico Auguſto, celebrata eſt Synodus magna in vrbe Moguntia, &c. in quo conuentu idem Cæſar omnibus ſui* Regni *Optimatibus, Ducibus, Marchionibus, Satrapis, Epiſcopis aſſentientibus & collaudantibus, Ducem Boemorum* Wratislaum *tam Boemiæ quàm Poloniæ præfecit, & imponens capiti eius manu ſua Regalem circulum, iuſſit Archiepiſcopum Treuerenſem, nomine Egilbertum, vt eum in ſede ſua metropoli Praga in* Regem *vngat, & diadema capiti eius imponat.* Æneas Syluius; *Anno MLXXXII. apud Moguntiam in Concilio Principum ab Imperatore Henrico IV. Vratislaus* Rex *declaratur, Morauorum Regno in Bohemiam translato: Polonia, Sleſia, Luſatia, Morauia, Bohemorum Imperio adiecta. Gilbertus Treuirorum Archiepiſcopus cum eo Pragam miſſus, qui coram Prouincialibus* Regem *inungat, Regalibusq; adornet inſignibus. Suatana quoque* Regina *cum eo coronata.* Paulus Langius Monachus Ziticenſis; *Apud Moguntiam in Concilio Principum Henricus Imperator Vratislaum Ducem Bohemiæ Regem fecit, Morauorum Regno pridem extincto in Bohemiam translato, Poloniam, Sleſiam, Luſatiam Bohemorum Regno adiiciens: Gilbertum Treuerorum Archiepiſcopum cum eo Pragam mittens, qui coram Prouincialibus* Regem *nouum inungeret, Regalibusque adornaret inſignibus, acclamante populo: Vratislao* Regi *ſalus, honor atque victoria. Fuit religioſus Princeps, dignusque qui primus inter Bohemos Regio vteretur diademate.* Antonius Bonfinius Hungarus; *Henricus Imperator, habito Moguntiæ frequenti Pontificum Principumque conuentu, Bratislaum primum Boemiæ Poloniæque* Regem *declarauit, quæ Ducum prius Imperio regebantur: poteſtasque Egilberto Treuirenſi Metropolitæ data, qui Auguſtali auctoritate eum Pragæ, quæ Regia eſt metropolis, Regalibus inſignibus exornaret. Is mandata peragens eum cum Zuatana coniuge coronauit.* Albertus Krantzius Decanus Hammaburgius; *Vratislaus, patre natus Bitislao, & matre Iuita, filia*

Ottonis II. Imperatoris, præfuit post fratres multo tempore, peruenitque ad tempora Henrici IV. Imperatoris. Cui tam erat commendatus, vt de prouectione honoris eius Imperator cogitaret. Moguntiæ tum cœtum agebat Imperii. Aderant frequentes Imperatori Regni Principes: inter alios & Vratislaus Dux Bohemiæ, iam Bohemis, Morauis, Polonis, Slesitis, Lusatiisque præsidens. Eam magnitudinem ditionis perpendens Imperator, simul & virtutem Principis honorans, ad decus etiam Imperii respexit, cui magnificum erat etiam R*egibus imperare, decreuit illi Regium nomen cum honore: missoque Gilberto Treuerorum Archiepiscopo coronam tradidit, vt in sua sede, in medio populi* (leg. *metropoli*) *inunctum & coronatum Regem consecraret: idque ex dignitate profectum est.* Ioach. Curæus Glogouienfis Silesius; *Concitati sunt Bohemi in Polonos ab Henrico IV. Imperatore, qui anno MLXXXVI. Vratislao Principi Bohemorum Moguntiæ, in conuentu Imperii tribuit, nomen & dignitatem* R*egiam, & simul adiudicauit illi Morauiam, tamquam prouinciam Regni, fecitque illi potestatem, vt Silesiam, Lusatiam, & totam Poloniam ad se traduceret. cuius concessionis caussam nullam aliam reperio, quàm quòd Cæsar querebatur, Imperio non exolui pensiones constitutas & promissas recens suo patri à Casimiro Rege Poloniæ: deinde quòd Vratislai fideli opera vtebatur in bello ciuili contra Saxones.* Francisc. de Rosieres Archidiaconus Tullensis; *Cùm Henricus IV. Imperator Moguntiæ Comitia haberet, Morauorum Regno in Bohemiam translato, Vradislaus Bohemorum Rex primus declaratus anno Domini MLXXXVI. Quo conuentu Polonia, Slesia, Lusacia, & Morauia tanto Principatui adiiciuntur.* Sed & me pariter & Lectorem moror, in transscribendis dictis auctorum. Quisque cui libido & otium, consulat reliquos non fide indignos, quos quasi per Satyram indicabo.

Cæteri conspirant] Conradus à Liechtenaw Abbas Vrspergensis in *Chronic.* Iohan. Monachus Nussiensis in *Magno Chronic. Belgic. fol.* 118. Gobelinus Persona in *Cosmodrom. ætat. 6. cap. 55. anno* 1087. *fol.* 217. Matthias à Michou in *Chronic. Regum Polon. lib. 3. cap. 4.* Achill. Pirminus Gassarus in *Epitom. Chronic. anno* 1156. Hagecius in *Chronic. Bohem. par. 1. anno* 1086. Dubrauius in *Histor. Bohem. lib.* 5. Sebast. Munsterus *lib. 3. Cosmograph. in descriptione. Bohem. & in Scholiis ad Pompon. Melam lib. 3. de Situ orb. cap.* 4. Philip. Melanchth. in *Chron. Carion. lib. 4. num.* 10. *fol.* 833. Martinus Cromerus *lib. 3. Rer. Polonic. cap.* 4. Ioan. Funccius in *Chronolog. anno* 1087. Cyriac. Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.* 206. Dauid Chytræus in *Chronic. Saxon. & vicinar. gent. lib. 1. fol. 36.* Lottinus Legatus Venetus in *Relat. de Aula & Regno Imp. Roman. in Practic. seu thesauro politic. sapient. part. 1. anno* 1088. *fol.* 55. Nicol. Cisnerus in *Orat. de Ottone III. Imper. & Elector. institut.* Martin. Crusius in *Annal. Sueu. part. 2. lib. 8. cap.* 17. Pantaleon Candidus *lib. 1. de Ducib. & Regib. Bohem.* Boregk in *Chronic. Bohem. part. 1. in Vratulao II. fol.* 99. Georg. Fabricius *lib. 2. Rer. memorabil. Saxon. vniu. anno* 1085. ibi; *Vratislaus Bohemiæ & Poloniæ Rex declaratur.* Elias Reusner. in *Basilic. genealog. in stirp. Sclau. in stemm. Princip. & Reg. Bohem. fol.* 138. Gerl. Buxdorffius in *Differt. ad Aur. Bull. cap. 4. conclus. 49. lib. 6.* Ioach. Gluten in *Syllog. rer. quotid. cap. 24. lit. e. vers. purum etiam.* Iac. Gordonus in *Oper. Chronolog. in serie rer. gestar. anno* 1086. Georg. Schœnborn *lib. 5. Politic. cap.* 15. Dan. Otto *de Iur. publ. Imp. Rom. cap.* 10. Georg. Pontanus à Braitenb. in *Bohem. pia, lib. 2. fol.* 19. Dominic. Arumæus *Discurs. 5. ad Aur. Bull. conclus.* 1.

Nicol.

Nicol. & Bened. Carpzouii in *tract. de Regal. cap. 2. reg. 16.* Seth. Caluisius in *Chronolog. anno 1086.* Ant. Hanfmannus in *Resolution. de re monetar. reg. 7. in not. lit. l.* Azarias Sturcius in *Prælud. rer. politic. disput. 3. th. 2. lit. c.* Aug. Vischerus in *Discurs. de Elect. Regis & Imp. Rom. conclus. 10. n. 44. q. 3.* Quorum omnium auctoritatem eleuare conatur Martinus Crometus Episcopus Polonus lib. 5. Ret. Polonic. fol. 65. anno 1087. col. 2. scribens; *Wratislaum Bohemorum Principem Henricus IV. Imperator de consilii sententia Moguntiæ Regem appellauerat, anno post Christum natum 1087. eique & posteris eius Poloniam omnem, in qua uterque ne tantillum quidem habebat, quantum pedis vestigio calcare posset, attribuerat.*

Cosmas] in Histor. Bohem. lib. 2. anno 1086.

Æn. Syluius] in Histor. Bohem. cap. 22.

Langius] in Chron. vniuersal. anno 1086.

Bonfinius] Rer. Vngaric. decad. 2. lib. 3. fol. 211. adde *lib. 5. anno 1114. fol. 247.*

Kramzius] lib. 3. Wandal. cap. 11. adde lib. *6.* cap. *6.*

Curaus] in Annal. Silef. fol. 43.

Rosieres] in stemmat. Lotharing. Ducum tom. 4. in histor. capit. 68. fol. 233.

9. Et Vratislaus quidem Regiam dignitatem, dum ad vixit, non sine grauitate, magnificentia, splendore atque honore tam Imperii quam Regni, gloriosissimè conseruauit. At Successores eius & heredes, fratres atque filii, siue ob Regiæ pompæ sumptus, siue vt Proceribus Regni indulgerent, eam neglexerunt, vsque ad Vladislaum II. Vladislai I. filium secundogenitum, & Sobieslai fratris primogeniti Successorem, cui à Friderico I. Imperatore in Comitiis Ratisponensibus an. MCLVIII. Regia dignitas fuit restituta. De qua restitutione sic memorat Radeuicus, Frisingensis Canonicus, auctor coæuus; *In eadem Curia* (Ratisponensi) *Dux Boemorum Labezlaus, viribus præpollens, cuius antehac industria, obsequii, multa præcesserant experimenta, maximeque nuper in expeditione Polonica magna virtus claruerat; adeo vt ob merita sua omnibus charus esset, ab Imperatore ac Imperii Primis ex Duce Rex creatur, anno ab incarnatione Domini* MCLVIII. *Suscepto itaq. priuilegio de vsu diadematis, aliisque Regni insignibus, lætus reuertitur, & ad Italicam expeditionem Rex pariter cum Imperatore, fastu Regali profecturus accingitur.* Sed Otto de S. Blasio non Ratisponæ in Bauaria, verum Dolæ in Burgundia anno MCLXII. id factum commemorat. Verba eius hæc sunt; *In Curia Tholensi iuxta Bisuntium Regi Danorum, corona imposita, Regnum sub hominio concessit: & Ducem Bohemiæ in dignitatem Regiam extollens, ius nomenque Regium corona imposita ei contulit.* Æn. Syluius; *Inueni in historia Bohemorum Vladislaum à Friderico I. Imperatore sibi & posteris Regiam dignitatem obtinuisse: & quùm in expugnatione Mediolanensi egregiam operam nauasset, Imperatori mirificè gratum, leonem rubeum bifurcata cauda in clypeo albi coloris insigne Regium accepisse.* Langius, Ziticensis Monachus, superioribus verbis isthæc subnectit; *Sanè quod plerisque in historiis reperitur, Bohemiæ Ducatum in Regnum per Fridericum fuisse muta-*

mutatum, hoc ideo contigit, quod post Vratislaum prædictum primum Regem *pluribus annis interregnum fuerit. Nam Conradus frater eius, & filij, non* Regis *nomine, sed Ducis tantum vsi fuerunt, tanquam* Regni *decus homini, non prouinciæ datum fuisset. Proinde Vratislaus iunior, & quartus Vratislai* Regis *natus, à Friderico sibi & posteris* Regiam *dignitatem dono obtinuit, & quidem magnificè & gloriosè, eo quod dicto Friderico mirificè gratus fuisset propter auxilium, quod ei in expugnatione Mediolanensi impenderat. Quapropter & ei leonem rubeum bifurcata cauda in clypeo albi coloris* Regium *insigne donauit.* Addit Rosieres; *Cuius remunerationis gratia* Regium *accepit diadema, fuitq; Socius Imperii* Romani *dictus. Tanta Maiestate auctus rediit ad* Regnum *cum hisce insignibus, leone nempe rubeo in clypei facie candida depicto.* Et hæc quidem illi summatim complexi sunt: queis cum reliqui Scriptores penè vniuersi bellè pulchreque consentiunt, vt mora mera sit plurium, nedum singulorum, sententias operosè annotare, vel examinare.

Comitiis Ratisponensibus] Doctor meus Rittershusius *lib.6.Notar.cap.3.* Vladislaum Regem creatum Magdeburgi contendit, reprehenso Ænea Syluio, qui aliter memoriæ tradiderit. Sed & Syluius verum tradidit, & ipse Guntherus apertè scribit, hanc creationem Ratisponæ factam, *lib.6.Ligurin. vers.*401.

Radeuicus] lib.1.de Gest. Friderici I. Imp.cap.13. Gevvoldus Vesontione factum scribit, quod Ratisponæ actum est; *de S.Rom.Imp.Septemu.cap.9.nu.4. vers.Boemiæ Regem.* Illud autem *de Primis Imperii* non incommodè interpretatur de Principibus Electoribus. Nam & à Gunthero, qui totum Radeuici locum metricè transtulit, *Procerum Dux*, appellatur, id est, Primus Primorum seu Primatum Imperii, *lib.6.Ligurin. vers.*446.

Otto de S.Blas.] in Appendic. ad Ottonis Frising.Chron.cap.28. ex quo libarunt Gul. Paradinus in *Chron.Burgund.* & Hieronym. Chifletius in *Vesontione,* Vignerius in *Chron. Burgundion. anno* 1162.

Æn.Syluius] in Histor.Bohem.cap.24.

Langius] in d.Chron.vniuers.anno 1086.

Rosieres] d.tom.4.cap.68 fol.233.

Reliqui Scriptores] Henric.Stero Altahens. in *Chronic.Augustens. anno* 1156. Ioannes Nussiensis in *Magno Chron.Belgic.* Siffridus Misnensis in *Epitom.Chron.lib.2.anno* 1204. Krantzius *lib.3. Wandaliæ cap.11.& lib.6.cap.6.* Matth.Miohouius in *Chron.Regum Polon.lib.3.cap.21. & lib.7.Saxon.cap.15.* Nauclerus in *Chronolog.* Wern.Rolewinck in *Fasciscul. temp.anno* 1154. *in Friderico I.Imp.* Ant. Bonfinius *Rer.Vngaric.decad.2.lib.5.fol.*247. Cuspinianus *de Cæsarib.Rom.in Frideric.I.Imp.* Hugw.Mutius in *Chronic.German.lib.18.fol.*145. Achill. Pirminus Gassarus in *Epitom.Chronic. anno* 1156. Chronica Augustana Germanica incerti auctoris *anno* 1156. Spiegelius in *schol.ad Guntheri Ligur.lib.6.* Munsterus *lib.3. Cosmograph. in descript. Bohem.* Melanchthon in *Chron.Carion.lib.4. numer.27.fol.*908. Vadianus *lib.1.de Colleg. & monaster.German. veter.fol.*91. Matt.Cuthenus in *Distich.de Ducum Regumque Bohem.gest.dist.*28. Hagecius in *Chronic. Bohem.part.1.anno* 1159.*fol.*248. *& seqq.* Dubrauius in *Hist.Bohem. lib.12.fol.*94. Georg. Sabinus *lib.1.de Cæsarib.German.in Frider. Barbaros.* Onuphr. Panuinius *lib.3. Romanor. Princip. in genealog. Ducum & Reg. Bohemiæ fol.*228. Nicol.Cisnerus in *Orat. de Ottone III. Imp. &*

Ele-

Elector.instit. Boregk in *Chron.Böhem.part.1.anno* 1158.*fol.*152. Spangenberg. in *Chronic.Saxon.cap.*225.*in fin.* Pantal. Candidus *lib.*2.*Bohemaid.de Ducib.& Reg.Bohem.in Vratislao II.* Conr.Rittershusius in *Not. ad Guntheri Ligur.lib.6.cap.*3. *v.*446. Buxdorffius *ad Aur.Bull.cap.*4.*conclus.*49.*lit.b.* Ioach.Cluten in *Syllog.rer.quotidian.cap.*24.*lit.e.* Dan. Otto *de Iur.publ.Roman. German. Imp. cap.*10. Domin. Arumæus *Discurs.*5.*ad Aur.Bull.concl.*1. Pontanus à Braitenberg in *Bohem.pia lib.*2.*fol.*21. Henric.Christ.à Griesheim *de S. Rom.German.Imper.dissert.*1.*conclus.*54. Aug.Vischerus in *Discurs. de Elect.Regis & Imp.Rom.conclus.*10.*n.*44.q 3. Ant. Hansmannus *d.reg.*7. *in not. lit.l.* Calusius in *Chronolog.anno* 1158.

10. Hodie Decretum Imperatoris de restituta vel concessa Vladislao Regia dignitate non exstat. Nam quod Hagecius profert, ex Latino sermone in Slauicum, & à Sandelio porro in Teuthonicum, non conuersum, sed peruersum, non caret falsi crimine, cum, quod Imperator de Circulo Ducali constituit, ille ad Coronam Regiam sine Cæsaris auctoritate transtulit. Rem vide; Kund vnnd zu wissen &c. daß wir *Fridericus* dem *Wladislao* Hertzogen in Böhmen / vnnd seinen nachkommenden / von wegen seiner vnnd seiner vorfahren gebührlichen dienste / die sie vns vnnd vnsern vorfahren jederzeit geleistet / die zierde der Königlichen Würdigkeit / deren sich weyland *Wratislaus* sein großvatter gebraucht / wiederumb vberantworten vnd zueignen / damit er sein haupt mit der Küniglichen Krone zieren / vnd dieselbe tragen / er auch vnnd seine nachkommende zu ewigen zeiten sich deß Küniglichen titels gebrauchen sollen. Welches wir hiemit / daß er vnd seine nachkommene dieselbe also / wie wir deren geniessen / auch tragen sollen / vnverbrüchlichen zu halten / ordnen / vnd wie folget / an diesen vnterschiedlichen heiligen festtagen / Pfingsttage / *S. Wenceslai* vnd *S. Adalberti* tagen / damit diesen heiligen Patronen auch desto mehr ehre erzeiget werde. Tu vero, si verum amas, adi originarium textum in *Append.* relatum, & disce hinc, quantum intersit, ipsos fontes haurire.

Hagecius] in Chron.Bohem.part.1.anno 1159.fol.249. & ex eo Georg.Beatus in *Chron.Bohem.in Wladislao II.fol* 29. & in Reichssatzungen *part.*2.*anno* 1159.*fol.*13.

Append.] infra in Append. document. fol. 156. Diploma ipsum nobis Ioh. Cochlæus in *Histor.Hussit.lib.*12.*fol.*412. subministrauit.

11. Verum & Vladislai huius Successores, licet Regia dignitas non esset personæ, sed toti genti & generi Bohemorum Ducali, ab Imperatore benigniter concessa, perpetuo successionis ordine stabilita, tamen vltro ea abstinuerũt, donec Philippus Cæsar Primislao Ottocaro in Comitiis Bopardianis an. MCCXCVIII. restitueret, & anno deincipe in Moguntinis confirmaret. Ex quo tempore Maiestas Regia in familia & gente Bohemica vsque ad nostram ætatem sine vlla interruptione continuo perseuerauit, id quod tam nostrarum, quam Bohemicarum rerum Scriptores, assiduè testantur. Quos inter

inter vetus cumprimis auctor Godefridus, Monachus S. Pantaleonis Coloniensis ita infit; *Ducem quoque Bohemiæ sibi allicit* (Philippus Cæsar) *eique vt fauorem eius & opem propensius habeat, nomen Regium indulget. quem & in præsentia sua consecratum Bopardiæ coronari consentit.* Et Henricus Stero Monachus Altahensis; *Otaker Dux Boemiæ consilio Ludvvici Ducis, reliquit Ottonem, & adhæsit Philippo, qui consensu Principum imposuit ei diadema, faciens eum & Successores suos Reges, tradiditque filiam suam Wene Zlao filio suo, exhinc Reges Boemorum.* Et Anonymus auctor Argentinensis; *Ad eandem Curiam* (Moguntinensem) *Philippus Rex Ottocarum Ducem Bohemiæ Regem fecit, datis sibi & vxori coronis.* Dilucidius autem Dubrauius, Episcopus Olomucensis; *Venerat Premislaus Moguntiam, in qua conuentum Principum Philippus Cæsar habuit. Ibi prinsquam de bello deliberari, aut quicquam tractari cæptum esset, Premislaum de omnium, qui aderant, sententia Regem Boiemiæ creat, imposita ei sua manu corona Regia. Exin tandem interregnum in Boiemia finitum, Regibus sibi deinceps continua serie succedentibus: postquam vsu didicerunt, ad dignitatem atque existimationem tuendam plus inter ipsos Reges, quam inter Principes, censeri, præsertim apud Boiemos, in tam corrupta Procerum indulgentia ac licentia, per quam ipsos Principes non solum nimis sibi familiares, verumetiam obnoxios faciebant.* At quid consectamur riuulos, quum & hic nobis limpidus fons scaturiat? id est, Friderici II. Imp. constitutio, vnde hæc hausimus; *Sicut dilectus patruus noster Rex Philippus, omnium Principum habito consilio, per suum priuilegium instituit ipsum Regem, constituimus & confirmamus, & tam sanctam & dignam constitutionem approbamus:*

Bohem. rer. Scriptores] Arnoldus Lubecensi. in *Supplem. Helmold. Chron. Sclau. lib. 6. cap. 2.* Albericus in *Magno Chron. Belgic. fol.* 210. Siffridus Misnens. in *Epit. Chron. lib. 2. anno* 1204. Auctor *Chronicæ Coloniens. in Philippo II. Imp fol.* 179. Æn. Syluius in *Hist. Bohem. cap.* 26. Ioan. Bæmlerus in *Chronic. Cæsarum in LXXXXV. Cæs. anno* 1200. Auentinus *Annal. Boior. lib. 7. fol.* 527. Hagecius in *Chron. Bohem. part.* 1. *anno* 1200. Munsterus *lib. 3. Cosmograph. in descript. Bohem.* Francisc. de Rosieres in *Stemmat. Lothar. Duc. tom. 4. cap. 68. fol.* 233. Lottinus in *d. Relat. de Aula & Regno Imperat. Rom.* Cromerus *lib. 7. Rer. Polon. in Miecеslao sene, fol. 122. col.* 1. Botegk in *Chron. Bohem. part. 1. fol.* 194. Ioach. Cluten in *Syllog. rer. quotid. cap. 24. lit. e.* Buxdorffius *ad Aur. Bull. cap. 4 conclus. 49. lit. b.* Caluisius in *Chronolog. anno* 1159.

Godefridus] in Annalib. anno 1198.

Stero] in Chronic. Augustens. anno 1205.

Anonymus] in Fragment. historic. quod Alberto Argentinens. præponitur; in anno 1298.

Dubrauius] in Histor. Bohem. lib. 15. Pontanus in *Bohem. pia lib. 2. fol.* 21.

Friderici II. constit.] apud Doct. Eysen in *Deduct. Boh. in Beylagen n.* 16. Hagecium in *Chron. Bohem. anno* 1212. Georg. Beatum in *Chron. Bohem. in Primislao I. fol.* 36. denique in Reichs-sатungen *part. 1. anno* 1212. *fol.* 30. infra in *Append. sub. anno* 1212.

12. Cur autem Regii nominis titulus totiens in Bohemia fuerit interruptus,

ptus, Successoresque ad antiquam Ducis appellationem priscis illis temporibus semper redierint, variæ sunt scribentium eædemque diuersæ opiniones, aliis alias caussas assignantibus. Sunt enim qui putent, Successores per modestiam quandam Regiæ dignitatis titulo abstinuisse. Alii verò arbitrantur, eos abstinuisse, quod magis vi quam iure imperauerint: siue quod Imperatoris Romani indultum sumendæ Coronæ more maiorum obtinere non valuerint. Rursum alii, quod Regios sumptus Camera Bohemica sustinere non posset. Nonnemo, quod oneris plus quam honoris inesse iudicarent; siue quod seruitutis sibi iugum sub honoris specie impositum arbitrarentur. Nonnulli, quod Bohemi perinde superiorem Regem aut Imperatorem agnoscere dicerentur. Quidam, quod iidem Bohemi Ducem quam Regem præoptauerint, vt ita fastum dominantis temperarent. Alii denique, quòd Regni decus homini, non prouinciæ datum esse existimarent.

Sunt qui putent] Lottinus in *d. Relation. de Aula & Regno Imp. Rom.*
Alii verò] Æn. Syluius in *Hist. Boh. cap.* 25. Krantz. *lib.* 6. *Wandal. cap.* 6.
Rursum alii] Dubrauius in *Hist. Bohem.* Boregk in *Chronic. Bohem. part.* 1. *in Sobieslao* III. *in princ. fol.* 71.
Nonnemo] idem Krantz *lib.* 3. *Wandal. cap.* 11.
Nonnulli] idem Krantz *d. lib.* 6. *Wandal. cap.* 6. Hagecius in *Chron. Bohem.*
Quidam] idem Krantz *lib.* 7. *Saxon. cap.* 19. *& lib.* 8. *cap.* 2. Francisc. Rosieres in *Stemmat. Lotharing. Ducum tom.* 4. *cap.* 68. *fol.* 233. ibi; *Ducis non Regis, nomine vsus, vt se chariorem Proceribus redderet.* Vinc. Cabotius *lib.* 1. *Var. iur. disput. cap.* 7. Cluten in *Syllog. rer. quotid. ca.* 24. *lit. e.* Dan. Ottö *de iur. publ. Rom. Germ. Imp. cap.* 10. *vers. adhæc Imperatores*, Vischerus in *Discurs. de Elect. Reg. & Imp. Rom. concl.* 10. *n.* 44. *q.* 3. *in fi.*
Alii denique] Æn. Syluius *in Hist. Bohem. cap.* 24. Paul. Langius Zitic. in *Chron. an.* 1086. Cisnerus in *Orat. de Ottone* III. *Imp. & Elector. institut.* Arumæus *Discurs.* 5. *ad Aur. Bull. conclus.* 1. Vischerus *d. quæst.* 3.

13. Ex quibus omnibus ac singulis, quæ vsque deduximus, euidenter constat, quàm imperitissimè errare illos, qui Regiam dignitatem Ottocaro fuisse à Friderico II. Imperatore Basileæ contendunt anno MCCXII. restitutam cum priuilegio, vt ipse & posteri eius à Bohemis electi Regio titulo vti frui possint, etiam non requisito Imperatoris consensu: vel eos, qui scribunt, Vladislaum Polonum fuisse à Friderico III. Imperat. Viennæ anno MCCCCLXXVII. Regem creatum.

Ottocaro] Georg. Beatus in *Chron. Boh. in Primislao I. fol.* 36. ex praua & corruptissima versione siue Hagecii Slauica, siue Sandelii Teuthonica constitutionis Friderici II. quã illi non dico vitiarunt, sed prorsus falsauerunt, vt cuiuis eam cum Latino apographo contendenti constare poterit.
Vladislaum] Funccius in *Chronolog. anno* 1477. Non enim nouiter creatus Rex fuit à Cæsare, sed infeudatus atque inuestitus, vt infra dicemus.

14. Multo autem imprudentius errant illi, qui Regem Bohemiæ inter eos Reges reponunt, qui neque coronantur, neque inunguntur. Quos refutat textus manifestus Aureæ Bullæ, tit. 4. §. 1. ibi; *Cum sit Princeps coronatus & vnctus.*

Errant illi] Prouinciale Romanæ Ecclesiæ *in fin.* Francisc. Albertinus Florent. in *Opusc. de Mirabilibus noua & vet. vrbis Romæ in fin.* Calefatus in *tract. de Equestr. dignit. num.* 102. Rebuffus *post Taxam Cancellariæ* &c. Nec puto Regem in vniuerso orbe Christiano reperiri, qui non solemniter coronetur & inungatur; Innocentius III. Papa in *c.* 1. §. 1. *Ext. de sacra vnct.* & ibi Canonistæ, Iac. Valdesius *de Prærogat. Hispan. c.* 14. *n.* 6. *& seqq.* nisi vnum aliquem Regem Yvetoti in Normannia Galliæ, qui vix habet latifundium, in quo regnet; Ioan. Serranus in *Inuentar. hist. Franc. in Clothario I. Rege,* Francisc. de Rues in *Deliciis Franciæ* &c. Besoldus in *Dissert. philolog. de Præcognit. politic. cap.* 8. *n.* 7. Sed Prouinciale Romanum, cuius auctorem Tancredum IC. esse perhibent, sentire mihi videtur de coronatione & inunctione à Summo Pontifice Romano facienda, à quo tãtum quatuor Reges consecrati ibidem memorantur, nempe Gallus, Anglus, Siculus & Hierosolymitanus; Aluarotus in *c.* 1. *Quis dicat Dux, in Vsib. Feud.* Albericus Rosatus in *rub. D. de stat. hom.* Archidiaconus in *c. quoniam dist.* 10. Goffredus & Cardin. Hostiensis in *Summ. tit. de sacra vnct.* Castaldus *de Imper. quæst.* 18. *n.* 6. Valdesius *d. cap.* 14. *nu.* 5. *in princ.* Martinus Laudensis in *tract. de Princip. quæst.* 23. non autem de ea, quæ fit à Metropolitano Regni.

Caput XI.

CORONATIO ET CONSECRATIO REGIS BOHEMIÆ spectabat ad Archiepiscopum Moguntinum, tamquam Regni Metropolitanum. Primus tamen Rex à Treuirensi coronatus. Postea ius illud à Moguntino in Pragensem Metropolitam à Carolo IV. fuit translatum. Tempore Hussitarum etiam exteri Episcopi consecrationis munus obierunt.

PRIMUS autem Rex Vratislaus, ab Heinrico IV. Imperatore ad eam dignitatem euectus, fuit ab Engelberto Archiepiscopo Treuirensi, ex speciali mandato & commissione Cæsarea, Pragæ in templo S. Viti solemniter coronatus & inunctus, anno (vt annales referunt) MLXXXVI. Quo tempore simul & Regia coniunx Suatawa, Casimiri Poloniæ Regis filia, in Reginam Bohemiæ consecrata fuit ab eodem Treuirensi.

Æn. Syluius in *Hist. Bohem. cap.* 22. Dubrauius *lib.* 5. Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1086. Boregk *part.* 1. *fol.* 99. vide quos supra *cap.* 10. §. 8. allegamus.

2. At Vladislao secundo Bohemorum Regi à Friderico I. Imper. concessum est, vt Successores eius Duces Bohemiæ à propriis Episcopis, Pragensi &

& Olomucensi, diademate Ducali coronarentur. Verba Priuilegii Cæsarei ita habent; *Sicut itaq; celebratio & impositio Coronæ nostræ non debet fieri, nisi per manus Archiepiscoporum, ita præfato Duci Boiemiæ à nullo hominum Circulus imponatur, nisi à dilecto nostro Daniele Venerabili Pragensi Episcopo, & Ioanne Olomucensi Episcopo. Quod si fortè Olomucensis defuerit, nihilominus Pragensis pro sede & dignitate excellentiore vices impleat amborum. Similiter autem Olomucensis, si fortè Pragensis defuerit.*

Diademate Ducali] qui in Priuilegio Cæsareo *Circulus*, à Carolo Paschalio *de Coron.* & Thom. Milles *de Milit. Britann.* vocatur *Corona Ducalis.* Fallit ergo Dubrauius, qui *lib. 12. Hist. Boh. fol. 99.* de Corona Regali interpretatur; Scilicet eum pro persona loqui, tamquam Episcopum Olomucensem. Fœdius autem siue Hagecius in anno 1159. siue eius interpres Sandelius nos decipit, dum illa verba, *Circulus imponatur*, reddidit, gesalbet werden solle. Apage tales ineptias: quia Duces non solent inungi, sed Reges. Et Ducum quidem Bohemiæ inauguratio ad Episcopos illos spectabat: sed Regum Bohemiæ consecratio ad Archiepiscopum Moguntinum, ceu Regni Bohemiæ tum Metropolitam, qui noluit summam suam dignitatem adeo prostituere, vt Ducis inaugurandi laborem sustineret. Et alioquin hæc est antiqua Moguntini Primatis prærogatiua, vt Reges ab Imperatore recens creatos coronaret atque vngeret, vt de Rege Lituaniæ, Cypri, Armeniæ, & aliis, historici prodiderunt. *Quod obseruari potest*, inquit præstantissimus Vischerus, *in ipsorum monumentis Moguntiæ in templo Cathedrali positis, vbi Archiepiscopi quidam Reges à se confirmatos iuuenili forma expressos, quasi filios quosdam spirituales sub manibus tenent, vt ipsimet obseruauimus & notauimus*: in *Discurs. de Elect. Regis & Imper. Rom. concl. 7. n. 33.* Idem ante eum notarunt Bruschius & Cratepolus in *Catalog Episcop. Mogunt.* & Serarius *lib. 1. Rer. Mogunt.*

Priuilegij Cæsarei] quod refert Cochlæus *lib. 12. Histor. Hussitar. fol. 412.* Hagecius in *Chron. Boh part. 1. anno 1159.* nos in *Appendic.* & in *Beylagis Germanic. sub anno 1159.* Errat autem Cochlæus, dum auctorem huius Priuilegii facit Fridericum II. Imp. sub dato Ratisbonæ anno 1236. nisi confirmatum fuisse eo anno velit.

3. Ne tamen Priuilegium illud etiam ad Regiam coronationem & inunctionem ab imperitis trahi possit, Sigefridus III. Archiepiscopus Moguntinus sibi à Rege Ottocaro eiusque filio Wenceslao caueri publico instrumẽto voluit, in quo vterque fatentur, Regum Bohemiæ coronationem & consecrationem à nullo alio, præterquam Moguntino Archiepiscopo, fieri aut peragi debere. Meminit Trithemius hisce verbis; *Odacharus & VVenceslaus Reges Bohemiæ tale priuilegium dederunt Ecclesiæ Moguntinæ quod consecratio Regum Bohemiæ ad Archiepiscopum Moguntinum perpetuis futuris temporibus debeat pertinere.*

Sigefridus] Serarius *lib. 5. Moguntiac. rer. fol. 834.*

Instrumento] quod recitat Trithemius in *Chron. Spanheimens. anno 1228. fol. 269. & fol. 303.* Serarius *d. loc.* Pontanus in *Bohem. pia lib. 2.* Abrah. Bzouius *Annal. ecclesiast. tom. 13. anno 1228. n. 4.*

Trithem.] in Chron. Hirsaugiens. anno 1310. Vischerus in *Discurs. de Elect. Regis & Imp. Rom. concl. 7. n. 33.* Windeckius in *Comment. de orig. Princip. Elect. cap. 15. n. 5.*

4. Factum autem id fuit Pragæ, anno MCCXVIII. post coronationem Wenceslai, viuo patre inaugurati ab eodem Sigefrido. Dubrauius; *Premislaus Rex filium Wenceslaum Regem, cum uxore Kunigunda, auspice Siffrido Moguntino Pontifice, coronari curauit.*

Dubrauius] in Histor. Bohem. lib. 15. fol. 123. *in fin.* Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1228. Boregk in *Chron. Bohem. part.* 1. *fol.* 204.

5. Huius Wenceslai filius Primislaus Ottocarus II. fuit à Wernero Archiepiscopo Moguntino consecratus anno MCCLXI. præsentibus Pragensi & Olomucensi Episcopis, Moguntini suffraganeis.

Hagecius in *Chron. Bohem. part.* 1. *anno* 1261. Vnde paret, Friderici I. Imper. Priuilegium, quo *Ratisponæ* 15. *Calend. Februar. indict.* 9. *anno* 1159. ius coronandi & inaugurandi Ducem Bohemiæ Episcopis Pragensi & Olomucensi confirmatur, nunquam obtinuisse, licet id fuerit à Regni Ordinibus pro infirmanda Georgii Regis coronatione anno 1458. productum, vt scribit Cochlæus *d. lib.* 12. *Histor. Hussit. fol.* 412. & Zach. Theobaldus in *Bell. Hussitic. part.* 3. *cap.* 5. *fol.* 27.

6. De Wenceslao Ottocari filio ita scribit Siffridus Misnensis; *Rex Bohemiæ Wenceslaus II. ab Archiepiscopo Moguntino Gerhardo coronatus est & unctus. & hæc solemnitas Pragæ peracta est Regali sumptu* &c. Factum id anno MCCXCVI. Alii habent annum MCCXCVII. aiuntque Iuttam seu Iuditham, Regis coniugem, Rudolphi I. Cæsar. filiam, simul fuisse ab eodem Moguntino coronatam. Quid ergo est, quod scribit Matthæus Marescalcus de Bappenheim? *Anno* MCCLXXXV. *Dominus Rudolphus Romanorum Rex in Egra solenniter celebrauit nuptias filiæ suæ, quam tradidit filio Domini Ottocari piæ recordationis quondam Regis Boemiæ: quem etiam ibidem in* Regem *Boemiæ coronauit.* Hoc vult dicere, Cæsarem genero suo Regnum & ius Regium, quod pater eius per rebellionem & crimen læsæ Maiestatis amiserat, restituisse & imposita capiti eius corona confirmasse. Et *coronauit* positum est pro inuestiuit, infeudauit.

Siffridus] in Epitom. Chron. lib. 2. anno 1296.

Alii] Matth. Marescalc. de Bappenheim in *Chron. Austral. par.* 2. *an.* 1297. Heinr. Rebdorffensis in *Annal. an.* 1297. Matth. Michouius in *Chron. Reg. Polon. lib.* 4. *cap.* 4. vbi perperã *Archiepiscopum Maydenburgensem* ponit, pro Maguntino: Hagecius *part.* 1. *fol.* 357. Caluisius *in Chronolog. anno* 1297.

Bappenheim] d. part. 1. anno 1285.

7. Anno MCCCIII. fertur Elisabetha, Primislai Regis Poloniæ filia & heres, Wenceslai Regis Bohemiæ coniux, ab Heinrico Episcopo Vratislauiensi fuisse Pragæ coronata; cum consensu tamen seu potius ex commissione Archiepiscopi Moguntini.

Hagecius in *Chron. Bohem. part.* 1. *anno* 1303.

8. Anno MCCCXI. scribit Dubrauius; *Petrus Moguntinus Archiepiscopus diem omnibus Ordinibus edicit, ad quem Pragam ad coronandum tum* Regem *Ioannẽ, tum* Re-

ginam

ginam conueniat. Quo die ipse Archiepiscopus, suffragantibus sibi Ioanne Pragensi, & Petro Olomucensi Præsulibus, manibus suis caput vtriusq; Regio diademate redimiuit, &c.

Dubrauius] in Histor.Bohem.*lib.20.in princ.* Cuspinianus *de Cæsarib.Roman.in Henrico VII. fol.263.* Hagecius in *Chronic. Bohem.part.1.anno 1311.fol.380.* Boregk in *Chron. Bohem. part.1.fol.279.*

9. Breuiter complectar, Archiepiscopum Moguntinum antiquitus habuisse ius ac pontificium consecrandi & coronandi Reges Bohemiæ, nemo tam hospes est in rerum gestarum monumentis, vt ignorare possit.

Francisc.Modius *lib.4.Pandect.triumphal.cap.6.& seq.* Buxdorffius *ad Aur.Bull.cap.4.conclus. 41.lit.c.* Cluten in *Syllog.rer.quotid.cap.24.lit.e.* Vischerus *de Elect. Regis & Imp. Roman. conclus.7.num.33.* Zœlnerus *de Regis Roman.elect.conclus.10.lit.d.*

10. *Quod ius*, ait Trithemius, *multis annis ita fuit obseruatum, quousque tandem per quendam Archiepiscopum Moguntinensem hoc ius Ecclesiæ Pragensi venditum est.* Serarius asserit, hunc Archiepiscopum fuisse Gerlacum Nassouium, qui ius illud in Carolum IV. Imperatorem abalienarit, & in Archiepiscopatum Pragensem nouiter ab Imperatore & Papa erectum transtulerit. Alii verò Heinricum Virneburgium Archipræsulem nominant, qui hanc prærogatiuam à Moguntina Archimetropoli in Ecclesiam Pragensem auro accepto transcripserit. Verùm Albertus Argentinens. narrat, Carolū Morauiæ tum Marchionem, odio Henrici à Firneberg Archipræsulis Moguntini Pragensem Episcopatum in Metropolim erexisse, & Moguntini subiectione exemisse; eidemque ius coronandi Regis concessisse.

Trithemius] in d.Chronic.Hirsaugiens.anno 1310.

Serarius] Rer.Moguntiac.lib.5. in Sigefrido III. Archiepiscop.fol.834. & in Henrico III. Archiepiscop.fol.857.

Imperatore] cuius ea de re Constitutionem refert Hagecius *part.2.anno 1347.fol.2.*

Papa] Clemente VI. cuius Bullam refert idem Hagecius *part.1.anno 1343.fol.416.* Baronius in *Annal.Ecclesiast.* Ioan.Latomus in *Catalog.Episcopor.Moguntinens.in Gerlaco,* vbi testatur eam, & alias consimiles, exstare Francofordiæ ad Mœnum in Bibliotheca S.Bartholomæi.

Gerlacum] Æneas Syluius in *Descript.German.* Latomus in *d.Catalog.* Cuspinianus *de Cæsarib.Roman.in Ludouico Bauar.* Buxdorffius *ad Aur.Bull. cap.4. conclus.41.lit.c.* Cluten in *Syllog.rer.quotid.cap.24.lit.e.vers.olim quoque.*

Alii verò Heinricum] Trithemius in *Chronic.Spanheimens.* Bruschius *de Episcopatib.German.in Archiepiscop.Mogunt.* Pet.Merssæus Cratepolus ordinis S.Francisci in *Catalog.Episcopor. Moguntinens.in Henrico III.* Quos iniuria refellit Serarius *d.lib.5.in Henrico III.fol.857.* quum illi auctorem habeant ipsum Carolum IV. Imp.in *d.Constitut.de anno 1347.* relata à nobis in *Beylagis Germanic.sub anno eodem.*

Auro accepto] Latomus & Serarius auctores sunt, Gerlacum pro consensu in remunerationem à Carolo Imp.accepisse oppidum Hœchst ad Mœnum infra Francofordiam cum adiuncto telonio.

Argentinens.] in Annal.Chronic.anno 1346. Boregk in *Chron. Bohem.part.2.fol.313.* Windeck.*d.cap.15.num.5.*

Ius coronandi Regis] Qua de re exstat eiusdem Clementis VI. Papæ Bulla apud Hagecium *part.1.anno* 1343.*fol.*417. & apud Pontanum in *Bohem.pia*.

11. Ex eo tempore ius Archiepiscopi Moguntini in Bohemia abolescere & desuescere cœpit, Bohemorum Regibus coronam imponente Pragensi Archiepiscopo.

Dubrauius *lib.*12.*Histor.Bohemic.fol.*99. Cromerus *Rer.Polonic.lib.*12. Arumæus in *Discurs.Academ.de iur.publ.vol.*1.*disc.*3.*fol.*27.*in fin.* Vischerus *de Elect.Regis & Imp Roman.conclus.*7.*num.*33.

12. Qua de re exstat tum Clementis VI. Papæ Bulla, tum ipsius Caroli IV. Imp. Constitutio, quarum illa data Auenione in Regno Arelatensi, anno MCCCXLIII. hæc autem Pragæ anno MCCCXLVII. In Constitutionibus quoque Regni Bohemiæ ab eodem Carolo promulgatis hic articulus legitur insertus; *In ipsa Coronatione, antequam scilicet in capite diadema ipsum per sacras manus Archiepiscopi Pragensis, qui pro tempore fuerit, imprimatur, vel Prælati alterius, tunc forte Ecclesiæ Pragensis sede vacante, vel ipso renitente,* &c. Et rursum; *Regale diadema per manus sacras Pragensis Archiepiscopi, aut Prælati alterius, Pragensis Ecclesiæ sede forte vacante, vel ipso Archiepiscopo renitente, aut aliàs inhabili existente,* &c.

Bulla] vtraque exstat apud Pontanum in *Bohem.pia*. & Hagec.in *dictis annis*.

Constitution.Regni Bohem.] quas in lucem protulit Paulus Geschinius sub titulo, *Maiestas Carolina*. Quo pacto etiam Regni Scotiæ constitutiones ab Ioan.Skenæo editæ sunt sub titulo, *Regiam Maiestatem Scotiæ*, &c.

Hic articulus] tit.11.

Et rursum] tit.38.

13. Ait Imperator, *aut aliàs inhabili existente*; verbi gratia, si hæreticus sit vel schismaticus: quo in casu licet alium Episcopum, etiam peregrinum, pro sacro inaugurationis munere peragendo accersere. Quemadmodum Barbara, Sigismundi Imperat. coniunx, in Reginam Bohemiæ anno MCCCCXXXVII. Pragæ consecrata & coronata fuit non à Iohanne Rokyczana, Archiepiscopo Pragensi, licèt tum in loco esset, sed à Philiberto seu Fulberto Episcopo Constantiensi Gallo, Concilii Basiliensis Legato, quē Imperator ex Comitiis Ratisponensibus in Bohemiam secum adduxerat, vt eius opera in reformatione Ecclesiæ ab Hussiticis erroribus repurgandæ vteretur.

Philiberto] Hagecius in *Chron. Bohem.part.*2.*anno* 1437.*fol.*131. Cochlæus in *Hist.Hussit.lib.*8.*anno* 1437.*fol.*303.

Reformatione Ecclesiæ] Æneas Syluius in *Hist.Bohem.cap.*52. Pontanus in *Bohem.pia*. Dubrauius *lib.*20.*Hist.Bohem.* Boregk *part.*2.*fol.*461.

14. Etiam Albertus quoque Sigismundi gener & successor, ab eodem Philiberto Episcopo Gallo Pragæ coronatus est, suffragante ei Episcopo Olomucensi, cuius alioquin erat vicem absentis Archiepiscopi vel schismatici, qualis tum erat Rokyczana, adimplere.

Albertus] Matth.à Michou in *Chron.Regum Polon.lib.*4.*cap.*53. Pontanus à Braitenb.in *Bohem.pia*

bem.pia lib.2.fol.29. Hagecius *d.part.2.anno* 1438. Boregk *dict.part.2.fol.*469. Zachar. Theobaldus *de Bello Hussit.par.2.cap.4.anno* 1438. At non à Philiberto, sed Paulo Episcopo Olomucensi coronatum asserit Cochlæus in *Hist.Hussit.lib.9.anno* 1438.*fol.*319. *in fin.* quod intelligi debet de vice, vt diximus, Suffraganeali.

15. At Ladislaus Alberti filius Pragę coronatus est à Dionysio, Archiepiscopo Strigoniensi, anno MCCCCLIII. Rokyczano adhuc viuēte & præsente.

Matth.à Michou in *Chronic.Regum Polon.lib.4.cap.65.in fin.* Dubrauius *lib.29.in princ.* Pontanus in *Bohem.pia lib.2.fol.29.* Boregk *d.part.2.fol.*510. Quod ergo nonnulli scribunt, eum ab Ioanne Olomucensi Episcopo fuisse coronatum, intelligi debet de consensu & adiutorio Suffraganeali, non de Archiepiscopali vice, quam Strigoniensis gessit; Augustinus Præpositus Brunnens. in *Catalog.Episcopor. Olomucens.* Miræus in *lib. de Reb.Bohemic.cap.*8.

16. Georgius Podiebracius in Regem Bohemiæ ab Hussitis electus, noluit à Rokyczano consecrari, inuidiam veritus; sed à duobus Hungariæ Episcopis, Augustino Iaurinensi & Vincentio Vazouiensi, quum Olomucensis, ad quem de iure spectabat, necdum esset à Summo Pontifice confirmatus, coronationem in templo S. Viti Pragensi accepit, anno MCCCCLVIII. Dubrauius ita scriptum reliquit: *Inde cura Georgium de futura sui coronatione satis anxia subiit, propterea quòd ab Archiepiscopo sedes Pragensis vacabat, & Prothasius, qui ad Olomucensem cathedram electus erat, nondum confirmatus Episcopus à Romano Pontifice fuerat. Solenne autem Bohemia habet, idq; Cæsarum Diplomatibus comprobatum, vt Rex Boiemiæ ab Archiepiscopo Pragensi, aut Episcopo Olomucensi, si Pragensis non adesset, inungi coronariq; debeat. Auctaq; cura fuit, quod nullus è Germanis Episcopis falcem in alienum agrum, ac præsertim, vt dicebant, zizania Hussitarum infectum, mittere voluit.*

Hungariæ Episcopis] Matth.à Michou in *Chron.Regum Polon.lib.4.cap.*67. Dubrauius in *Histor. Bohem.lib.*30. Pontanus in *Bohem.pia lib.2.fol.*30. Boregk *part.2.fol.*543.*in fin.* Zach. Theobald. *de Bell.Hussit.part.3.cap.5.* Vide Georgii Regis iuramentum apud Doct. Eysen in *Deduct.Bohem.in Beylag.num.7.*

Dubrauius] d.lib.30. fol.244.

17. Matthias Coruinus Rex Hungariæ à Catholicis Bohemis contra Georgium Hussitam electus meruit à Legato Summi Pontificis Olomucii in Morauia coronari anno MCCCCLXVII. vbi etiam à Morauis, Silesiis & Bohemis Catholicis homagia recepit.

Legato] Hagecius in *Chronic. Bohem.anno* 1496. Lupacius in *Ephemerid.die* 10.*Septemb.anno* 1467. cuius calculum probat Theobaldus in *Bell.Hussit.part.3.cap.17.anno* 1467.

18. Denique Wladislaus Polonus, quum Pragensis Archiepiscopatus legitimo destitueretur Pastore, & Olomucensis metu Summi Pontificis & Matthiæ Regis Hungariæ, qui ius in Regnum Bohemiæ prætēndebat, inhiberetur, ab Episcopis è Polonia accersitis fuit coronatus die XII. Septembr. anno MCCCCLXXI.

Episcopis è Polonia] idem Procopius Lupacius in *Ephemerid.12.Februar.* idem Theobaldus

de Bell.

de Bell.Hußit.part.3.cap.21.anno 1471. Episcoporum nomina exprimit Herburtus *lib.17. Histor.Polon.cap.3.in fin.* Michouius in *Chron.Regum Polon.lib.4.cap.62.*

19. Nostris tamen moribus res ad antiquum statum rediit, suaque Pragensi Metropolitæ prærogatiua, suum item Olomucensi Episcopo ius suffraganeum seu vicarium, vt priuilegia Cæsarea decernunt, integra illibataque permanent, nec turbata vmquam, nisi à schismaticis aut rebellibus, fuerunt. Et dignum est notatu, quod Dubrauius, qui Episcopus fuit Olomucensis, in sua historia commemorat; *Eumque adeò morem*, inquiens, *sic perpetuum incorruptumque Bohemi vel hodie retinent, vt dum nuper Ludouicus Pannoniæ Rex, diademate quoque Regni Boiemiæ inaugurandus esset, eiusque rei gratia duo fratres germani Tursones, Ioannes Vratislauiensis, Stanislaus Olomucensis Episcopi, Pragam venissent, cuperetque Stanislaus natu iunior, Ioanni tanquam fratri seniori de loco functioneq; sua concedere, vehementer Proceres Nobilitatis resistebant, dicentes, vbiuis alibi in locis priuatis se facile sustinere posse, vt fratres inter se ætatum officiorumque & honorum discrimina vsurpent: at in publico munere defungendo publicum decus personarum à maioribus acceptum, non esse commutandum.*

Dubrauius] lib.12.fol.99. Pontanus *d.lib.1.fol.21.*

Caput XII.

REGNVM MORAVIÆ QVALE QVANTVMVE FVErit. quando ortum, & à quo institutum. cur & quo tempore destructum, in Bohemiam translatum. hinc Regni Bohemiæ antiquitas, & inde prærogatiua. Regnum Hungaricum, Polonicum & Austriacum, olim Morauiæ subiecta, ab Imperatoribus iura separata acceperunt. Rex Bohemiæ proximus à Cæsare. Cracouia à Bohemis condita. Polonia Regi Bohemiæ in diuersis Imperii Comitiis adiudicata. Pactum hereditarium inter Polonos Reges & Archiduces Austriæ de successione in Regno Poloniæ.



VIA Morauiæ Regni mentio haud semel à nobis facta est, & plerique auctores asserant, ius eius Regni in Bohemiam, cui olim imperabat, fuisse translatum, ordo nobis aurem vellit, vt de ipso etiam, quale fuerit, quàm paucissimis exponamus. Et Dubrauius quidem ita scribit; *Prius inuenias, qui tibi regnatum esse dicat, quàm qui ostendat, vnde Regia Maiestas in Morauiam à Slauinis tunc possessam, se insinuauerit.* Alibi tamen refert Suatoplucum Regem Arnulpho Imperatori respondentem, maiores suos Regni decus ab Imperatore Græcorum seu Constantinopolitano accepisse.

Dubra-

Dubrauius] in Histor.Bohem.lib.4.fol.23.

Alibi tamen] d.lib.4.fol.24.cumque secutus Boregk in *Chron.Bohem.part.1.fol.35.*

2. Sed ante Slauos Regnum illud Quadi habuere, quorum Reges suprà commemorauimus. Et de Marcomaro scribit Sext. Aurel. Victor; *Triumphi acti* (à M. Aur. Antonino & L. Vero Impp. Romanis) *ex nationibus, quæ Regi Marcomaro ab vsque vrbe Pannonia, cui Carnuto nomen est, ad media Gallorum protendebantur.* *Carnutum* autem hoc loco non est Carinthia, vt vulgus historicorũ opinatur, neque oppidum zum Rotenmann in Norico, vt arbitratur Vadianus, sed Haimberga in Danubii ripa, Quadorum seu Morauorum finibus oppositum.

Aur.Victor] in lib. de Cæsarib.cap.16. in Aur. Antonino & L. Vero; vbi tamen Sylburgius *in Not.* censet legendum *Marcomanorum*, pro *Marcomaro*, contra veterum codicum fidem, & Andreæ Schotti ingratiis, qui nationes Marcomaro Regi patentes exponit Quados, Vandalos, Sarmatas, Sueuos, hoc est, vt ego interpretor, Hungaros, Transyluanos, Morauos, Polonos, & Bohemos. Nam *Media Gallorum*, id est Germanorum, hoc loco intelligi debent Bohemorum & Hermundurorũ sedes, quæ in media Germania sitæ tum erant, vt *lib.1.cap.8.num.6.* docuimus. Tam latum illo tempore erat Morauorum Regnum: cuius fines Arrabone & Granua amnibus à Pannonia discriminabantur, vt docet Cluuerus *lib.3.cap.31.*

Vadianus] in Notis ad Rhenanum de reb. Germanic.

Haimberga] Cluuerus *lib.3.German.antiq.cap.30.*

3. Pulsis Quadis Slaui Regnum illud occupauere, ex Illyrico & Dalmatia, vt vulgatissima habet opinio, in illud transgressi. De quorum Regibus ita subiungit Dubrauius; *Primum nomen* Regis *Raslai, quem propter fœdera violata Ludouicus Imperator exoculauit: dein Hormidori, & Suatobogii, ac maxime Suatopluci, inclaruit, qui citra & vltra Danubium latissime regnauit. Id temporis Vesp. rinii in Pannonia fere assidue morabatur, cùm Hunni ad inuadendam denuò repetendamq; Pannoniam, quam à morte Attilæ annis trecentis destituerant, impetum cepissent, Legatos Vesperinum ad Suatoplucum præmittentes,* &c.

Dubrauius] d.lib.4.fol.23. & ibi Thom. Iordanus in *Annotation.*

4. De Hormidoro idem Dubrauius refert; *Crasnitius* (Princeps Gurimẽsis seu Kaurzimensis in Bohemia, per Ducem Bohemiæ Neclanum expulsus) *in Morauiam ad Regem Hormidurum perfugiens, illius opem ad recuperandum Principatum amissum supplex implorat, persancteque illi iurat, nullum posthac Dominum, nisi* Regem *Morauiæ se agniturum.* Rex, *qui iampridem cupiditate regnandi in Bohemos flagrabat,* &c.

Dubrauius] lib.3.fol.19. Boregk in *Chron.Bohem.part.1.fol.29.*

5. Pergit dein Dubrauius de Suatopluco Rege narrare; *Ipse Rex maiore nobilioreq; parte Regni ab Hunnis spoliatus, quanquam reliquam Pannoniam inter Vagum & Danubium positam adhuc in officio retineret, non in illa tamen, sed apud Morauos in oppido Velegrado, Regnum sibi & posteris constituit.*

Dubrauius] d.lib.4.fol.24.

6. Et de Suatopluci iunioris obitu memorat idem, quod est notatu dignum; *Nitria in Pannonia conditus fuisse dicitur, & donec appareret conditorium, hoc elogium insculptum habuisse fertur:* Regem *Morauia Suatoplucum in medio* Regni *fuisse pultum iacere. Tam latè olim tamque longe prospectabat Morauia, quam veteres Marcomanniam vocabant, quia fines Germaniæ, qua Danubio in Pannoniam pergitur, terminabat.*

Memorat idem] d.lib.4.fol.24.

7. Æneas Syluius; *Morauia trans Danubium iacet, cui ad orientem Hungari Poloniq; Regnum possident, Morana disiuncti amne, qui nomen regioni dedit: occidentem Solem Bohemi excipiunt; Australes meridianum; Septentrionale latus Slesita occupant. Hic multos annos regnatum; Hungari, Bohemi, Russani, Poloniq; Morauorum Principi paruerunt: Princeps ipse* Romano *Imperio. Caput* Regni *ciuitas Volegradensis. Suatecopius* Regum *penultimus, Arnulpho Imperatori tributum pendere recusans, commisso prælio, Arnulphus victoria potitus, Regnum Morauiæ Suatocopii filio possidendum reliquit.* Et paucis interiectis: *Mortuo Rege* (Suatocopio iuniore) *Imperii Morauorum partem Theutones ac Bohemi, partem Bohemi atque Hungari diripuerunt.* Et alibi refert idem Æneas; *Regnum inter Morauos aliquando fuit latissimum ac potentissimum, quod vsque ad filium Suatocupi durauit. At cùm filius Suatocupi ecclesiam Dei sperne re cœpit,* Regnum *genti ademptum est: quod postea Romani Cæsares in Boemiam transtulerunt.*

Syluius] in Histor.Bohemor.cap.13.

Alibi] in Commentar.de Europæ stat.sub Friderico III.Imp.cap.17.

8. Sebast.Munsterus; *Habuit olim Morauia suos Reges, qui imperium tenuerunt in omnem gentem Bohemorum & Polonorum, fuitq;* Regnum *latissimum ac potentissimũ. Circa annum Christi DCCCC. Zuantocopius ditione tenebat Morauiam, Bohemiam, Schlesiam, Poloniamque, quarum Duces illi parebant. Ipse autem animis sublatus de magnitudine ditionis, Imperatori* Romano *Arnulpho tributa soluere, quæ aliquandiu soluisset, Ludouico Germaniæ* Regi, *pernegabat.* Et mox; *Tum opera Vngarorum vsus Imperator supprimit Morauorum Regem,* &c. *Tunc Bohemia, Polonia & Schlesia suum quæque prouincia Ducem constituit, tributa tamen superioritatis agnitione vel modica pendentes.*

Munsterus] in Cosmograph.lib.3.de Morauia.

9. Cum Syluio cõsentit Raphaël Regius Volaterranus, de Morauiæ Regno scribens; *In Morauia multos annos regnatum. Nam Boemi, Roxolani, Poloni, Morauia Regi, quandoque paruere: Rex autem ipse* Romano *Imperio. Ex his Suadoplucus, Regum penultimus, primus Christianus fuit à Cyrillo, fratre Methodii, institutus. Quum Arnulpho Imperatori tributum solitum negaret, victus ab eo in prælio,* &c. *Successit huius filius Arnulphi liberalitate. Quo mortuo Regnum Morauia ad Cæsarem peruenit: è quibus Sigismundus eam genero suo Alberto regendam dedit: rebellantem Albertus subiugauit.*

Volater-

Volaterranus] lib.7.Geograph.in Boëmia.

10. Dubrauius verò de Regni Morauici abolitione & dissipatione narrat in hunc modum; *Cæsar Arnulphus Regnum illius* (Suatopluci rebellis Imperio & perduellis Regis) *per edictum publicauit, deditque illud diripiendum vicinis gentibus, Vngaris, Polonis, Austriacis: reliqua pars, quæ nunc extat, vltrò se fidei potestatique Boiemorum permisit.* Vnde parêre arbitror ex vno Morauiæ Regno, tria exorta fuisse, *Hungaricum* Vngaris iure clientelari ab Arnulpho Imper. concessum, *Polonicum* ab Ottone III. Imp. erectum; & *Austriacum* à Friderico II. Imp. Regia dignitate condonatum; qua tamen hodie non vtitur.

Dubrauius] d.lib.4.fol.24. Hagecius in *Chron.Bohem.anno* 904. Cromerus *lib.2.rer.Polonic. in Ziemouito Duce Poloniæ, fol.28.col.2.*

Suatoplucum] *Suathen* vocat Ioh. Sommerus Pirnens. Vngarus in *Poëmat. de Regib. Vngar. in princ.* vbi de Vngaris Pannoniam occupantibus scribit;

Exturbantq́, suâ Suathen de sede Polonum,
Princeps Pannonias ille regebat opes.

Perperàm Polonum vocat, qui erat Morauus.

Austriacum] Priuilegium refert Petrus de Vineis *lib.5.Epistol.* Iordanus in *Annotat. ad Dubrauii lib.18. lit.c.* Caluisius in *Chronolog. anno* 1245.

11. De eius autem restitutione, & in Bohemiam translatione idem Dubrauius refert hunc ad modum; *Restituta Boiemis Morauisq́, Regia dignitas, qua ab excessu Suatopluci in Morauia regnantis carebant. Et quanquam Otho Cæsar sua sponte rursus illam D. Venceslao detulerit, delatam ille tamen vsurpare abstinuit, solito Principis Boiemiæ titulo contentus. Cæterum Henricus celebrem Principum conuentum Moguntiæ celebrans, secumque reputans, qua potentia quas regiones, quos populos Vratislaus regeret, nempe Boiemos, Morauos, Slesi'as, Lusacios, qui Germanis permixti ipsam Germaniam inhabitarent, accitum in medium Principum sua voce Boiemiæ Regem Vratislaum declarat.* Et Volaterranus; *Vratislaus Morauiam, Poloniam, Slesiam, Lusatiam, Henrico IV. Imperatore iuuante, Boiemiæ Regno adiecit, anno MLXXXVI.*

Dubrauius] lib.9.Histor.Bohem.in princ. & ibi Iordanus in *Annotat.* Pontanus in *Bohem. pia lib.2.fol.19.*

Volaterranus] d.lib.7.Geograph in Boëmia.

12. Quod qua occasione, quove consilio & suasu contigerit, non piget ex Hagecio annotare. Ita autem ille de Comitiis Moguntinis ab Imperatore indictis commentatur; **Als der Reichstag nun in der ersten Session angieng/ sprach der Keyser: Wir wolten es gerne wissen / wodurch die Keyserliche einkommen also mächtig abnehmen/dann sie zuvorhin viel reicher gewesen/als auff dißmal/ vnd wir wolten gerne/damit es wider in den alten stand gebracht würde. Die Reichsfürsten gaben ein jeglicher seine stimme nach der ordnung. Etliche meldeten vnder andern auch dieses/daß das Keyserthumb auß deren vrsachen abnehme / dieweil etliche**

liche Königreiche vndergiengen/vnd etzliche allbereit vndergangen weren. Als nemlich das Mährerische/welches sehr berühmbt/vnd ein großmächtiger König darinnen gewesen/welcher vorzeiten die *Bojemos, Hermunduros, Chatos* (Quados,) *Sarmatas*, vnd *Wandalos*, nachmals auch Böhmen/Wenden/Laußnitzer/Polen/Reussen/ vnd andere vnder sich gehabt. Dieses Königreich were zur zeit *Swatobogii*, deß *Swatopluci* sohns/ wunderlicher weise vndergangen/ welches nunmehr 182. jahr weren. Vnd were dieses Königreich ein vortrefflich glied deß Keyserthumbs/ vnd in der zeit der noth ein mächtige hülff gewesen/ Also were es nun ohne einen König/ vnd leistete weder das Land Mährern/ noch dem zur zeit zugethane Länder/dem Keyserthumb von derselben zeit an keine pflichte. Der Kayser fragte den Böhmischen Hertzogen/ warumb er jhme den dienst/welchen seine vorfahren den Königen in Mährern zu leisten gepflogen/ nicht auch leistete? Hertzog *Wratislaus* antwortete/ er were bereit vnd willig/ alles das jenige zuthun/ was jhm jhre Keyserliche Mayestät gebieten würde. Der Kayser nam raht mit den Chur- vnd Fürsten/ von wegen Hertzogen Wratislai, vnd wurd beschlossen/ daß das Königreich Mährern dieser gestalt zu recht gebracht werden solte/ als nemlich/ das Königreich solte in das Fürstenthumb Böhmen versetzt werden/also daß das Fürstenthumb Böhmen nun forthin ein Königreich/vnd Mährern ein Marggraffthumb sey. *Wratislaus* aber/ dieweil er ein solcher persönlicher vnd ansehenlicher/auch für andern befreyeter mann/billich vnd von rechts wegen/ ein berühmbter König werden: vnnd der Marggraff in Mährern/ dergleichen auch der auß Schlesien/ Laußnitz vnd Reussen/ jhme vnderthan seyn solte. Diese Kayserliche vnd Churfürstliche einträchtige bewilligung vnd befreyung/wurde durch diß Kaysers befehl/ auch nach ordnung vnnd gewonheit deß Kayserlichen Hofs/ herrlich *proclamirt* vnd *publicirt*. Der Kayser ordnete auch/ daß der Wratislaus, als durch den Kayser vnd die Churfürsten ordentlicher weise gewöhlter König/nahend bey dem Kayser sitzen solte. Ex quibus verbis tria colliguntur: primum, Bohemiæ Regnum, ratione Morauiæ, antiquius esse Hungarico & Polonico, & eo nomine etiam dignius atque honorabilius: dein Morauiam & Bohemiam cum Silesia, Polonia, Russia, Imperio Germanico teneri ad seruitia tam realia, quàm personalia, nec eximi ab oneribus illis potuisse vel sesquicentum annorum præscriptione: denique Regem Bohemiæ proximum ab Imperatore locum iam tum obtinuisse, quem hodieque retinet.

Hagecio] in Chronic. Bohem. part. 1. anno 1086. fol. 179.

13. Quod autem de Polonia commemorat, eam fuisse Regno Bohemiæ addictam, consentientes habet plerosq; omnes rerum gestarum auctores. Caussam assignat Thom. Iordanus, inquiens; *Poloniam quoq; illi* (Vratislao Bohemo) *tributã tam Hungari quàm Germani Annales perhibent. quod verisimile ob exaugurationẽ Regis Boleslai.* Mihi insuper ratio, quâ moti Imperator atq; Principes

Imperii

Imperii Poloniam Bohemo adiudicarunt, etiam hæc videtur fuisse, quod Silesia cum Ducatu Cracouiensi, iam inde ab initio ad Bohemos spectabat, à Zecho Bohemicæ gentis conditore occupata, quum frati suo Lecho, Polonicæ gentis auctori, vlteriores terras inuadendas atque incolendas commisisset. Docet id verum esse vel *Cracouia* etymon, quæ à *Craco* vel *Croco* Bohemorum Duce appellationem est sortita. Krantzius; *Crocus in Bohemis successit Zecho, qui de nomine suo fundatam reliquit Cracouiam: tum Bohemis, nunc Polonis paret. Sic enim in ea regione sæpè mutati sunt termini & limites ditionum. Nam & Morauia Reges aliquando tenuerunt imperium in omnem eam gentem.* Et alibi; *Rebus Bohemicis tum suberat insignis ciuitas Cracouia, vt solent limites Regnorum, variante fortuna, vel protendi vel breuiari. Quum autem Boleslaus III. praeesset, Mesco Dux Poloniæ Cracouiam intercepit, suoque iuri consociauit.* In eandem sententiam scribit Francisc. de Rosieres; *Zechum ferunt Bohemicæ gentis ante alios iactasse fundamenta, dum è Croacia illuc commigraret. Huic successit Crocus seu Graccus, à quo Cracouia condita, quæ nunc Polonis, tunc autem Bohemis parebat.* Et post ibi; *Boleslai II. tempore Mesko Dux Poloniæ Cracouiam cepit, suæque adiecit ditioni.* Polonos quidem Regi Morauiæ paruisse, testis est præter alios tam veteres, quàm recentes, Sebast. Munsterus ita scribens; *Borsinous Princeps Bohemiæ primus memoratur, qui Christi sacra inter Bohemos subierit, parens imperio Zvvantocopÿ Regis Morauorum, qui tum Bohemis, Polonis, Slesitis vnus imminebat.*

Iordanus] in Annotation. ad Dubrau. hist. Boh. lib. 9. in pr.
Krantzius] lib. 1. Wandal. cap. 17.
Et iterum] lib. 2. Wandal. cap. 28.
Rosieres] in stemmat. Lotharing. Ducum tom. 4. histor. cap. 68.
Munsterus] lib. 3. Cosmograph. in descript. Bohem.

14. Tandem tamen Ducatus Cracouiæ & Sandomiriæ, quæ minor Polonia cœpit nuncupari, à Polonis per vim intercepta, iustissimo iure vxorio & hereditario ad Bohemos rediit. Ioannes Crato à Crafftheim Silesius, Archiater & Consiliarius Cæsareus, rem ita narrat; *Cum Wenceslaus Ottochari filius, demortua Imperatoris* (Rudolphi I.) *filia, Elizabetham vnicam Regis Poloniæ Premislai natam, duxisset, Poloni, licet Vladislaum Locticum, præteritis Silesiæ principibus, ad quos Regnum* (Poloniæ) *optimo iure pertinebat, iam eligissent, repudiato tamen Loctico, Wenceslaum Bohemum splendida legatione ad gubernationem Poloniæ vocant. Adit quidem Regnum, verum consecratus Henrico à Leippo Bohemo in administratione absens vsus est* &c. Quamobrem inuisus esse Wenceslaus Proceribus Poloniæ cœpit, qui, eiecto peregrino Vicerege, Bohemum Principatu abdicarunt, & Locticum restituerunt. Ioannes, Abbas Aulæ Regiæ Bohemus; *Anno* MCCCXX. *Lokotto Dux Sandomeriæ à Sede Apostolica obtinuit coronam Regalem Poloniæ, & in praiudicium Regis Bohemiæ insigniri Regio diademate super Regnum*

Poloniæ ab Gnisnensi Archiepiscopo in Cracouia permisit. Incepitque statim denarium S. Petri de vnoquoque capite humano Sedi Apostolicæ decimaliter soluere, qui antea longo tempore denegatus fuerat, de facto (vt dicitur) non de iure. Et licet Iohannes Rex Bohemiæ pactum cum Casimiro Poloniæ Rege anno MCCCXXXV. inierit, in quo titulum Poloniæ exsueret, iurique omni in Regnum Poloniæ renunciaret, vt infra suo loco deducemus; tamen Maximilianus I. Cæsar nouo pacto cum Sigismundo Poloniæ, Vladislao eius fratre Hungariæ, & Ludouico eiusdem nepote Bohemiæ Regibus, de successione in Regno non tantum Hungariæ & Bohemiæ, verum etiam Poloniæ conflato, sibi posterisq; suis caueri Viennæ anno MDXV. voluit, vt modo laudatus Crato, homo grauis, & fide dignissimus, in ea ad Rudolphum & Ernestum Principes, Maximiliani II. filios, commeminit.

Iure vxorio] Ioan. Herburtus *lib.9. Histor. Polon. cap.3.* Neugebaur *lib.3 Hist. Polon. in Venceslao Rege, fol.175.* Michouius in *Chron. Regum Polon. lib.4. cap.2.* Habebat autem iam ius quæsitum ad Ducatus Cracouiæ & Sendomiriæ ex donatione & cessione Gryphinæ Reginæ, suæ Materteræ, vt Bohemici scriptores affirmant, nec Poloni audent negare, nisi quod Gryphinæ id non licuisse contendant.

Crato] in Epistola præfatoria ad Rudolphum & Ernestum Archiduces &c. præfixa Dubrauii Histor. Bohem. Vide quæ deducimus *lib.6. cap.18. n.13.*

Ioannes Abbas] in Chronic. Aulæ Reg. part.2. cap.9. Cur autem à Papa, & non, vt eius antecessores, ab Imperatore? Caussam Cromerus ait esse, quod Imperator Ludouicus IV. Bauarus tum excommunicatus, & propensior in Bohemum esset. Hac ergo occasione arrepta Poloni, vt iugum Imperii à ceruicibus suis excuterent, ad Papam confugerunt; *lib.3. Rer. Polonic.* Causabantur nempe se vitare Imperatorem bannitum & excommunicatum, quum reuera spectarent discordias Principum Imperii, & Ciuilia Germanorum bella, in quibus securi Poloni esse poterant à vi Cæsaris impotente propter diuisas Imperii vires, & inter sese digladiantes Ordines.

Iohannes Rex Bohem.] qui iure vxoris Elisabethæ, & inuestituræ Cæsareæ, sibi Regnum Poloniæ vindicabat. Quo iure nixus Pomeraniam vlteriorem vel Transuistulanam, quæ Pomerellia dicitur, Magno Magistro Borussiæ à Woldemario Brandenburgiæ Marchione venditam tanquam Rex Poloniæ feudi dominus directus, confirmauit. Diploma refert Michouius in *Chron. Regum Polon. lib.4. cap.10.* cuius tale est exordium; *Ioannes Dei gratia Bohemiæ & Poloniæ Rex, ac Lutzemburgensis Comes, & Elizabeth per eandem gratiam eorum Regnorum Regina ac Comitissa Lutzemburgensis, contboralis sua,* &c. *Datum & actum Thoruniæ anno Domini 1329. Dominica Inuocauit* &c. Quo respexisse Chronographus Hungaricus videtur, de quo idem Michouius d. lib.4. cap.17. scribit; *Legitur in Chronica Hungarorum, quod Rex Poloniæ eo tempore* anno 1335. *homagiarius & subiugalis Regi Bohemiæ fuisset: quod quia nusquam alibi vel apud Bohemos, vel Polonos reperitur, errori historici ascribendum est.* Non enim puto eam mentem historici fuisse, vt velit Regnum Poloniæ immediatè fuisse Regi Bohemiæ feudatarium, sed quod Rex Bohemiæ Poloniam in feudum ab Imperatore receperit.

Caput

Caput XIII.

MAIESTAS REGI BOHEMIÆ COMPETENS. Refelluntur auctores negatiuam sententiam propugnantes. Maiestas propriè soli Deo tribuitur: post Deum Papæ Romano, & Turcorum Sultano. Papa, vt supremus Princeps, honorari debet. Maiestas duplex, suprema & inferior. Vtraque est perpetua, licèt inferior non sit παμβασιλική, *sed legibus circumscripta. Maiestas ex Imperii nostri consuetudine soli Imperatori; Dignitas Regia,* Königliche Würde / *Regibus vniuersim tribuitur, etiam Hispano, etiam Gallo. In stylo Cancellariæ Cæsareæ Maiestas Regnorum Hungariæ & Bohemiæ quo pacto intelligenda. Papa & Imperator Maiestatem habent propriam; Reges omnes impropriam. Electoris Palatini fastus in denegandis honorum titulis. Refelluntur, qui Regem Bohemiæ impropriè Regem dici astruunt. Reges Hungariæ & Bohemiæ an possint iura Maiestatis in Imperio exercere. Regis Bohemiæ prærogatiua ante omnes orbis Christiani Reges.*

ET quamquam tanta sit Regis Bohemiæ antiquitas, tanta potentia, tanta amplitudo, tantave dignitas, reperti tamen sunt homines malè feriati, qui ei non modo Maiestatem, sed & Dignitatem Regiam controuertere auderent. *Maiestas*, inquiunt, *est potestas absoluta, suprema, & perpetua*, quam Græci ἄκραν ἐξουσίαν vocant, & dicitur quasi *maior status*, i. e. maximus, qui nihil supra se, nisi Deum agnoscat; nec cuiquam reddere habeat rationem, nisi Deo. Hinc sunt, qui contendant, soli Deo Maiestatem verè attribui posse, quod sit vnus & solus ***Rex Regum ac Dominus Dominantium***, præter quem nullus, & qui non habet parem nec in cœlis nec in terris. Vnde etiam *Altissimus* in Sacris dicitur literis, & *Excelsissimus*: & de quo in Oratione Dominica confitemur; *quia tuum est Regnum, & potentia, & gloria, in sæcula sæculorum.* Vnde & *Maius* à Tusculanis dictus erat Deus à magnitudine scilicet & maiestate Deo propritim competente. Et illi quidem verè loquuntur ac sentiunt de Maiestate diuina. Sed quid de humana dicemus, quam Regi Bohemiæ detractum eunt?

Maiestas, inquiunt] Bodinus *lib. 1. de Republ. cap. 8.* Thom. Michael *de Iurisdict. conclus. 7. lit. e.* Richard. Dieterus *de Summa sum. Imper. potest. conclus. 22.* Alberic. Gentilis in *Regal. disp. 1. fol. 9.* Christ. Matthias *lib. 3. System. polit. exercit. 2. sect. 1.* Paurmeisterus *lib. 1. de Iurisdict. cap. 1.*

cap.3. Besoldus in *Differt.de Maiestat.cap.1.* Ioh. Redinus Episcopus Turiasonensis Hispan. in *tract. de Maiestate Principis*, Potestatem summæ personæ supremique Imperii interpretatur Rittershusius ad *proœm.Instit.verb.maiestas.*

Maior status, id est, maximus] hoc est, primus, summus ac supremus, iuxta enallagen comparatiui pro superlatiuo, vt docuimus in *Seniore siue de Maiorat.lit.2.cap.6.nu.4. & seq.* Verè ac propriè Iodocus Eychman Calbensis, Doctor & Prædicator Heidelbergensis, apud Ioan. Melber de Geroltzhofen, in Vocabular. Prædicantium; *Maiestas*, inquit, *est summus status*, der nicht gemindert oder gehindert mag werden: *vel* Künicklich Würdigkeit/ Keyserlicher gewalt/ hoher gewalt/ *vel* Mayestät. *est maior status indeclinabilis*, hoher stat/ der da nit mag *&c.* gresser stat / macht / die da nicht mag *vinci aut humiliari.* Videantur Besoldus in *d.Differt.de Maiestat.cap.1.n.2.* Gregorius Tholosan. *lib.8. de Republ.cap.3.* Arnisæus, *de Iur.Maiest.cap.3.* Bornitius in *tract.de Maiest.politic. & summo imper. cap.4.*

Deo maiestatem] Et sane si verbi proprietatem spectemus, *Maiestas* solius Numinis est propria, quod omnibus iis, quæ magna dici possunt, est maius, vt eleganter disserit Casaubonus in *Notis in Trebel.Pollionis Aurelianum.* & tractat. Ioan. de Pineda in *Comment. in Iob cap.37.v.22. in fin.* Vnde Deo in iure quoque ciuili maiestas tribuitur, in *l.32.§.4.D de recept.arbit. & in auth. Gazaros, C. de hæretic.* vt notat Rittershusius *ibid.*

Maius] Macrobius *lib.1.Saturnal.cap.12.*

2. Non habet Maiestatem, inquiunt, quia non habet supremitatem, siue summam potestatem: dependet enim à maiori, scilicet Imperatoris. Sed si hæc ratiocinatio quidquam ponderis habere debet, nec ipse quidem Sacratissimus Imperator, nec Christianissimus Gallorum, aut Catholicus Hispanorum Rex, Maiestatem habere censendi sunt, quod in multis rebus superiorem Pontificem Romanum agnoscant, Sedique Apostolicæ subiecti viuant, quod est procul dubio contra ius supremitatis siue Maiestatis illius, quam definiunt à nemine pendentem, nisi solo Deo. Cuiusmodi duos tantum nobis proponunt, inter Christianos Papam, Mahometanos vero Sultanum: quorum ille supremus Dei Vicarius in terris & summus omnium hominum iudex, à nemine potest iudicari: iste verò vt vnus Deus in cœlis, vnus Sol in firmamentis, ita vnus Rex esse vult in Mundo. Sed illi quidem sibi in hac noua ἀκεμβολογίᾳ per nos licet vt placeant: nos iuridicè loquendo notionem vulgatam sequemur.

Dependet à maiori] Dieterus *d.conclus.22.* Thom. Lansius in *Discurs.de Leg.Reg.concl.52.* Reinhard. Kœnig in *Disput.de Maiestat.th.15.in fin.* Rumelinus *ad Aur.Bull.part.3.dissert.2.th.9.* Christ. Matthias *lib.3.System.politic.exerc.2.sect.6.fol.342.* Besoldus in *Disc.de Monarch. cap.3.n.1.in fi.*

Imperatoris scilicet] Richardus Bartholinus in *Hodœporico Matthæi Cardinalis Gurcens. lib.2.* de conuentu Cæsaris, & Regum Hungariæ, Poloniæ ac Bohemiæ, sic scribit; *Ludouicus Bohemiæ Rex, Reginaque Anna soror obuiam, vt Cæsarem* (Maximilianum I.) *exciperent, processere. Hic ex equo Cæsarem in rheda post iunctam dextram Latinè his verbis salutauit: Sacratissime Cæsar, ego saluto Maiestatem vestram, tanquam patrem & Dominum meum.*

Impe-

Imperator] Francisc. Zabarella in *Clement. pastoralis, de Sentent. & re iudic. in vers. vt illud, & vers. quarto quæro*, vbi ait; *Imperator habet Imperium à Papa: est ergo inferior ipso Papa. & esse contra naturam, vt seruus se exaltaret contra illum, qui eum creauit.* Nititur autem auctoritate Nicolai I. Papæ in *c. inferior, dist.* 21. Eandem sententiam tuentur Abbas Panormitanus, Ludouicus Romanus; & alii Canonistæ, de quibus *infra num.* 7. dissermus.

Superiorem Pontificem] Alberic. Gentilis *lib. 1. de Legat. cap. 4. & in Regal. disputat. 1. fol. 8.* Waremund ab Erenberg in *Verisimil. de Regni subsid. cap. 2. n. 16. & nu. 21.* Fridericus Balduinus Theologus Witteberg. in *Disput. de Haret. cap. 2. th. 51.* Besoldus in *Dissert. de Maiest. sect. 2. cap. 1. n. 3.*

Quam definiunt] Thom. Campanellana in *Disc. de Monarch.* Gasp. Scioppius in *Consil. ad Reg. Catholic.* Gentilis *d. disput.* 1.

Inter Christianos Papam] Cui SS. Patres mediæ ætatis non dubitarunt *Maiestatem* tribuere, vt obseruauit Iuretus in *Notis in Yuonis Epistol. 250. in princ.* & Freherus in *Comment. ad Ottonis III. Imp. Diploma de Donation. Syluestro II. Pap. facta fol.* 40. Quam *Maiestatem* diuinâ quidem Iehouæ minorem, sed humanâ Cæsaris maiorem interpretantur. Vnde est decantatus ille in ore & calamo Canonistarum versiculus;

Nec Deus es, nec homo; sed medius inter vtrumq;.

Cuius auctor est Goffredus Anglus in *Poetria noua circa fin.* vt testatur vetus auctor *Vocabularii iuris in verb. Papa*, Isidor. Mosconius *lib. 1. de Maiestat. militant. Ecclesi. part. 1. cap. 1.* Guerrerius in *Thesaur. Christian. relig.* Iosephus Steuanus Episcopus Vestan. & Orcelitan. in *Disput. de Adorat. pedum Sum. Pontif.* Et hoc sensu Summus Pontifex videtur Deus à Constantino Imp. appellari in *c. satis, dist.* 63. Canonistas autem falsè perstringit Rodericus Zamorensis Episcopus & Cubicularius Apostolicus, lib. 2. Specul. vitæ human. cap. 3. in fin. scribens; *Hi pares faciunt Deo Pontifices, Diuinos profitentur. Sed nisi fallor, in eo ipso se Pontifices plurimum diuinitatis habere comprobarentur, si tales adulatores rapi facerent ad tormenta; & in eo se Dei cultores agnoscerent, si tales deceptores grauissimè punirent.* Similia quædam habet Guilibertus Tornacensis Fratrum Minor. in *Sermonib. ad omn. Status mundi, serm.* 1. & Catholicos Theologos nonnullos non agnoscere Canonistarum hyperbolicas locutiones asserit Emund. Richerius in *tract. de Potest. ecclesiast. &* polit. Besoldus in *Dissert. de Maiest. sect. 1. cap. 3. n. 2.* Porro de suprema Papæ potestate tam in spiritualibus, quàm temporalibus, circumferuntur scripta in vtramque partem disputata penè innumerabilia, quorum syllabum nihil attinet hoc loco coaceruare. Illud saltem ὡς ἐν παρόδῳ præstat indicare, esse etiam ex interpretibus nostris, qui Summo Pontifici suam sibi Maiestatem, quantis possunt viribus detractum eunt, veluti Anton. Benbellona in *Suscitab. Princip. seu de pac. relig. part. 1. ca. 16. fol. 264.* Marq. Freherus in *Comment. ad Donation. Constantini M. Imp. & in Comment. ad Donat. Ottonis III. Imp.* Frideric. Tilemannus in *Disput. Pandect. penul. corol. 5.* Ioach. Cluten in *Syllog. rer. quotid. conclus. 6.* Zieritzius in *tract. de Princip. inter se prærogat.* Rumelinus *ad Aur. Bull. part. 3. dissert. 2. th. 12.* Andr. Gerhardus *Discurs. 31. th. 10.* apud Arum. *vol. 1.* Matth. Bortzius in *Typo iurisprud. publ. cap. 3. conclus. 10. lit. b.* Oswaldus Hilligerus & Ioh. Wolphius apud eundem Arum. *vol. 2. discurs. 30. th. 4.* Ioh. Zabelius in *Disput. Anti-Bodin. conclus. 8. lit. b.* Verum, vt semel dicam, quod sentio, hi mihi nec [illegible]ctatione vti, nec vera collectione niti videntur, quum Papa Romanus non tantum sit

spiritualis Pontifex, sed etiam Princeps potentissimus in suo S. Petri Patrimonio, vt licet eum in spiritualibus non agnoscant pro Ecclesiæ Monarcha, in temporalibus tamen Maiestatem ei sine Maiestatis crimine haud temerè quisquam derogaturus est, nisi eadem temeritate Electoribus Ecclesiasticis, & cæteris in Imperio Archiepiscopis, Episcopis & Prælatis suam potestatem imminutum ire velint. Quod qui facit, is profectò cum Augustana Confessione minimè facit, in qua ciuilis potestas ac dominatio Summo Pontifici & Episcopis vltrò conceditur, modo ea cum Ecclesiastica non confundatur, *artic. final. §. penul. & vlt. & in Articul. Schmalkaldens. in subscript. Philip.* Quæ est eadem Sereniss. Iacobi Britanniæ Regis & Theologorum Anglicanorum sententia, vt eorum libri demonstrant. Eadem ipsissima mens fuit Phil. Melanchthonis, Martini Buceri, Gasp. Hedionis, Martini Frechti, & omnium Sueuiæ Theologorum Protestantium, in *Consiliis siue respons. de concordia Ecclesiæ ineunda*, ad Franciscum I. Galliæ Regem anno 1534. perscriptis, vt videre est in libro Parisiis impresso sub titulo; *Sententiæ Phil. Melanchthonis &c. de pace Ecclesiæ ad virum Nobiliss. Gulielm. Bellaium Langæum* &c. quas etiam reperies in *Politic. Imperialib. part.* 10. Eandem sententiam defendit Iacob. Arminius in *Coroll. disput. Theologic. publ. 21. fol. 203.* nec abnuit præstantissimus Besoldus in *Dissert. de Maiestat. cap. 2. nu. 2. in fin.* Et memini à viris pietate ac eruditione præstantibus, Carolo Perroto Theologo Geneuensi, Ioh. Iacobo Grynæo Theologo Basiliensi, Ioh. Gulielmo Stuckio Theologo Tigurino, Iosepho Scaligero, Isaaco Casaubono, atq; adeo nuperrimè ab Iohanne Gisenio Theologo Rinthelensi, improbari eos, qui in Papam Romanum & Catholicos Episcopos tam proterve, ne dicam contumeliose, inuehantur, quum negari nequeat, Papæ potestatem ciuilem esse à Deo ordinatam, eoque nomine comiter obseruandam Apostoli præcipiant, à quibus docemur, nullam esse potestatem Monarchicam in terris, quæ non sit à Deo. Et eadem est Papæ Romanorum quoad ciuilem cultum, conditio, quæ Cæsaris Germanorum, Catholici Hispanorum, Christianissimi Gallorum, Tzari Moscorum, Chani Tartarorum, Sultani Turcorum, Sophi Persarum, Præstegiani Æthiopum, & similium terrenorum Monarcharum, quibus honor ciuilis debetur, licet eorum imperia non vsquequaque iusta ac legitima esse nobis videantur. Addo, non minus iustè puniri eum, qui Papæ, quàm qui Imperatori maledixerit; *Act. Apost. cap. 23. v. 5.* præsertim in terris Ecclesiæ, & Regnis atque Prouinciis Papæ obœdientibus, in quibus crimen maiestatis in Papam peræque committitur, ac in ipsum Imperatorem aut Regem: adeo vt si nocens damnari non possit velut hæreticus, tamen plecti debeat vt læsæ Maiestatis reus. Quod non obscurè in Nouellis S. Imperii constitutionibus sancitum videtur, tanquam in *Recess. Treuirens. & Coloniens.* 1512. §. zum ersten/ *Augustan.* 1530. §. deßgleichen dieweil die Obrigkeit/ *Reformat. Politiæ* 1548. *tit.* 34. ibi, es treffe gleich hohe &c. & aliis compluribus. Scio, multis hoc paradoxon visum iri: sed nos sequimur mores gentium consensu approbatos, & S. Rom. Imperii Constitutionibus confirmatos: tradimus, quid nos præstare oporteat, non quid Papæ vt Seruo seruorum Dei, Cardinalibus & Episcopis vt Ministris Ecclesiæ, facere conueniat. In quorum abusus multæ exstant veterum, eorundemque sanctorum hominum, admonitiones, inuectiuæ & querelæ, velut B. Agobardi Lugdunens. Archiepiscop. in *tract. de Comparat. vtriusque Regimin.* B. Hincmari Remens. Archiepisc. in *Admonit. de Administrat. vtriusq; regimin.* B. Petri Damiani Cardin. Ostiensis

in

in *tract. de Correct. Papæ & Episcopi*, S. Bernhardi Abbatis Clareuallensis in *libb. ad Eugenium Papam*, Ioannis Sarisberiens. Episcopi in *Polycratic.* B. Brigittæ Suecæ in *Reuelation.* Ioachimi Abbatis Calabri in *Prophet.* Bernhardi Morlanensis Monachi Cluniacens. in lib. *de Contempt. mundi* per Eilhard. Lubinum recensito, B. Ioannes Rusbroch in *Tabernacul. fœder. cap.* 134. *fol.* 287. B. Henricus Suso *ca.* 7. *Operum à Surio editor. fol.* 309. M. Guilhelmi Ockami in *Disput. super potestate Prælatis Ecclesiæ atque Principib. terrar. commiss.* Rudolphi Prællæi IC. in *tract. de Potest. Pontif. & Regal.* Philothei Achillini siue Alani Chartarii in *Somnio viridar.* Dantis Aligherii Florent. in *Monarch.* Nicolai de Bibrach in *Occulto*, Francisci Petrarchæ Canonici Senensis in *Epistol. & Carmin.* Ioannis Petri de Ferrariis IC. Papiens. in *Practic. & formul.* Ioh. Charlerii Gersonis Cancellarii Parisiens. in *Opusculis variis*, Thomæ de Corsellis in *Orat. de Eccles. & Concil. author.* Guilh. Durandi Episcopi Mimatens. & Auditoris Rotæ Roman. in *tract. de Concil. celebrat. par.* 1. *tit.* 3. Dominici Brixiens. Episcopi in *tract. de Reformat. Eccles. ad Pium II. Pap.* Pauli Decretor. Doctoris Angli in *Aureo specul. Papæ &c.* Francisci Zabarellæ Cardin. Florent. in *tract. de Concil.* Nicolai de Clemangis Archidiaconi Baiocens. in *lib.* 1. *de corrupt. Eccles. stat.* perperàm sub Hildeberti Cenomanens. Episcopi nomine olim edito, Bernardi Westerrodis in *Planctu Ecclesiæ*, Brunellii in *Specul. stultor.* & in *Asino pœnitentiar.* Laurentii Vallæ Patricii Senatoris Romani in *Declamat. de Donat. Constantini Imp.* Petri de Aliaco Cardin. Cameracens. in *tract. de Reformat. Eccles.* D. Lurtzen siue Matthæi de Gracow Episcopi Wormatiens. in *tract. de Squalorib. Roman. Curiæ*, Sigismundi Archiducis Austriæ in *Appellat. à Pio II. Papa ad Concil.* Gregorii de Heimburg IC. in *tract. de* Primatu *Papæ &c.* Sebastiani Brand. IC. Argentinens. *Naui stultifer.* à Iacobo Lochero Philomuso & Iodoco Badio Ascensio in linguam Latinam translata, Iohannis Geyleri Keyserberg. in *Specul. fatuor.* M. Wesseli siue Basilii Gansfortii Groningens. in *tract. de* Potest. *Papæ & Prælator. Eccles.* M. Iohannis de Vesalia Wormatiensis in *Proposition. de potest. Papæ*, & aliorum plurimorum, qui in *tomis de Monarch. S. Rom. Imperii*, & alibi repræsentantur; quos consulere potest, cui animus gliscit, Papam, Cardinales & Prælatos Ecclesiæ à foro auocare ad polum. Nobis sat est indicasse, quo pacto Maiestates in Bohemia debeant discerni, quum hinc Papa, illinc Imperator, secundum eos Rex, Maiestatem sibi quisque in Bohemia arroget? & quem honorem etiam alieni à Romana Ecclesia, Summo Pontifici in cultu externo præstare teneantur.

Supremus Dei Vicarius] vt sicut vnus est Deus in cœlis, ita vnus sit Papa eius Vicarius in terris; Canonherius in *Introduct. in politic. lib.* 10. *ca.* 2. Reinaldus Corsus *lib.* 3. *Indagation. cap. vlt.* Francisc. Bozzius in *tract. de Temporal. Eccles. Monarch.* Marta Neapolitan. in *tract. de Iurisdict. part.* 1. *ca.* 18. *& seqq.* Alexander Caterius Patauin. *lib.* 2. *de Potest. Pontific. cap.* 7. Bellarminus *lib.* 1. *de Pontific. Rom. ca.* 7. Stapletonus *de Magnitud. Eccles. Rom. lib.* 2. Vicarius, inquam, in spiritualibus, non in temporalibus; Barlaamus de Seminaria Episcopus Gyracensis in *Epistol. ad Græcos de vnione cum Rom. Eccles.* & ex eo Aubert. Miræus in *Notit. prouinciar. Rom. Eccles. in princ.* Quem Vicariatum Pontifex Romanus in Illyrico, Hungaria, Morauia, Bohemia, Silesia, &c. iam inde à suscepto in eis Regnis Christianismo vsque ad nostram memoriam, constanter exercuit, brachio Regum & Imperatorum nostrorum sæculari contra schismaticos & rebelles fortiter adiutus, vt *lib.* 5. exponemus. Quidquid enim iuris Pontifex Romanus in illis Regnis obti-

net, id omne Regibus atque Imperatoribus nostris, Romanæ Ecclesiæ ritum professis, & ciuile dominium illic obtinentibus, accepto habet referre, non commento donationis Constantinianæ, vt sese nobis persuadere nonnulli postulant. Quod si ergo eorundem est destituere, quorum fuit instituere, iuxta vulgatam iuris regulam, paret non ad inferiores & subditos, sed solos ipsos Reges atque Imperatorem spectare, de abusibus & vsurpatione Romani Pontificis in illis Regnis cognoscere, ac de legitima eorum emendatione seu reformatione in Synodali iudicio prouidere; ceu factum legimus in controuersia inter Pontificem Romanum & Patriarcham Constantinopolitanum de Regno Bulgariæ circa A.C.N.870. oborta, vtri nimirum illud in spiritualibus subiici, vtriusve Ecclesiæ ritum sequi debeat; vt nempe Ludouicus II. Imperator Romanus, Basilius Imp. Constantinopolitanus, & Michael Rex Bulgarorum, eam ad Concilium Constantinopolitanum, anno 869. communi consensu congregatum, reiicerent, in quo Hadrianus II. Papa intentionem suam non in Edicto Constantini, sed in antiquis Canonibus, Ludouici I. Imper. ordinatione, & Michaelis Regis postulatione, fundauit, quemadmodum illorum temporum scriptor Guilhelmus Bibliothecarius in *Vita Hadriani II. Papæ*, & Platina in *Vitis Pontif.* memoriæ prodiderunt. Et Romana Ecclesia tum quidem, concedente Basilio Imperatore, adiuuanteque Michaele Rege, sententiam victricem obtinuit; Flacius in *Centur. 8. Magdeburgens.* necnon in *Catalog. test. verit. rubr. Bulgari*, Card. Baronius in *Annal. ecclesiast. anno* 870. sed postea ad Constantinopolitanam Ecclesiam & Græcos ritus, Bulgari, Seruii, Bosnenses, Walachi quoque, Moldaui, & Russi defecerunt, eosque in ius suum Patriarcha Græcorum asserere semper laborauit, vt videre est apud Theodorum Balsamonem in *Scholiis* ad Photii Patriarchæ *Nomocan. tit. 8. cap. 1.* Matthæum Blastarem in *Synopsi iuris Canon. cap. de Bulgaria, Cypro & Iberis*, & alios. Verum in Concilo Constantinopolitano in caussa Ignatii & Photii Patriarcharum habito, Legati Romanæ Ecclesiæ proposuerunt; *Sedes Apostolica, iuxta quod Decretalibus sanctissimorum Romanorum Præsulum doceri poteritis, vtramque Epirum, nouam videlicet & veterem, totamque Thessaliam atque Dardaniam, in qua & Dardania ciuitas hodie demonstratur, cuius nunc patria ab his Bulgaris Bulgaria nuncupatur, antiquitus canonicè ordinauit, obtinuit; ac per ordinationem, quam tunc Paganorum Bulgarum irruptione amiserat, non à Constantinopolitana Ecclesia modo (vt fingitur) abstulit, sed ab his, factis ipsis Christianis, recepit.* Contigit hæc Bulgarorum conuersio, & ad Romanum tam Pontificium, quam Imperium, concessio sub Ludouico II. Rege, Pii filio, A.C.N. 866. à quo in comitiis Aquisgranensibus eodem anno in fidem fuerunt recepti, vt scribit Walafridus Strabus in *Continuat. Annal. Fuldens. anno* DCCCLXVI. *in fin. & anno* DCCCLXVII. *in princ.* Quam rem fusius exponere placuit, eo quod Moraui atque Bohemi fidem Christianam à Cyrillo & Methodio Bulgaris Episcopis, Romanam Ecclesiam agnoscentibus, acceperint, vt *d. lib. 5.* confirmamus: & Constantinopolitana Ecclesia Bohemos quoque in Hussitico schismate tentare ac pellicere, anno 1450. cœperit, in partes suas indubiè cum Bulgaris & Russis pertractura, nisi anno deincipe à Turcis facta Constantinopoleos occupatio Ecclesiæ illius conatum fregisset. Vide *Epistol.* Ecclesiæ Constantinopol. *ad Bohem.* apud Freher. in *Rer. Bohemicar. scriptor.* & Martin. Crusium in *Turco-Græc.*

Sulta-

Sultanum] non Tartarorum Chamum, quia nutum sequitur Sultani: non Moscouitarum Tzarum, quia Regiam dignitatem sibi concedi ab Imperatore Romano petiit, Princepsque fieri S. Rom. Imperii desiderauit, Sigismundus de Herberstein Baro in *Descript. Moscou.* Duretus in *Histor. linguar. fol.* 856. Besoldus in *Dissert. de Maiest. sect.* 3. *cap.* 3. *num.* 5. Georg. vom Hoff/Procurator S. Georgii propè Nauburgum, in *Histor.* von der erschröcklichen grewlichen vnnd vnerhörten Tyranney Jwen Basilowitz Großfürsten in Muscow/&c. vbi inserta habetur epistola ipsius Basilidis ad Carolum V. Imper. in qua conditiones proponit, quibus petit in societatem, membrum ac Statum Imperii recipi.

Vnus Sol] quod dictum Alexandro Magno, orbis domitori, tribuunt Q. Curtius *lib.* 5. *Histor.* Iustinus in *Breuiar. Trogi Pomp. lib.* 11. Stobæus *Sermon.* 45. Cuius æmulatione Murathes Sultanus illud pro symbolo vsurpauisse legitur.

Vnus Rex] Bodinus *lib.* 1. *de Republ. cap.* 9. Henric. Porsius IC. & Consiliarius Cæsareus *lib.* 1. *Epigrammat. fol.* 55. *in Muratem parricidam.* Leunclauius in *Annal. Turcic. in Amurate.* Videtur autem tam Alexander, quàm Murathes, ad illud Homeri hemistichon *Iliad.* 2. *v.* 204. respexisse, εἷς κοίρανος ἔστω. quod explanat Oppianus in *Cyneget. lib.* 2. *v.* 46. inquiens; εἷς βασιλεύς., Arabicè dicitur *Sultan olem*, id est Dominus mundi, vt refert Claudius Duretus in *Histor. linguar.* & ex eo Besoldus in *Dissert. de iur. territor. cap.* 3. *n.* 5. Et tamen Monarchæ dignitatem ei quoque denegandam censent Henr. Velstenius in *Quæstion. politic. dec.* 7. *th.* 7. Iacob. Martinius in *Dissert. politic. cent.* 1. *disp.* 8. *thes.* 10. Besoldus *d. cap.* 3. *num.* 5. Quasi verò Tyranni nequeant μοναρχίζειν, quum nemo magis dominatum vnus, quàm Tyrannus, occupet? Nec eius Monarchiæ obesse atque officere debet, quòd Sophus Persarum eo sit potentior, vt scribit Ludou. Guyon *lib.* 4. *Var. lection. cap.* 6. *& cap.* 8. eumque terrarum amplitudine superet Præstegianus Æthiopum Imperator, si vera sunt, quæ commemorant, Andreas Corsalus Florentinus in *Descript. Indiar.* Francisc. Aluarez Presbyter Hispan. in *Itiner. & descript. Æthiop.* Ioh. Baptista Rhamnusius in *Discurs. de Æthiop.* Damianus à Goës Eques Lusitanus in *Comment. de Imperio Pretiosi Ioannis.* Sebast. Munsterus in *Cosmograph.* Ioan. Boëmus Aubanus *lib.* 3. *de Morib. gent.* Petrus Aluares in *tract.* 4. *Rer. Indic.* Ludouic. Vartomannus Bononiensis IC. Romanus in *libb. de Nauigat. sua in Æthiopiam*, &c. Namque Monarchia in absoluta potestate, non in terrarum amplitudine, consistit.

3. Dicitur enim vulgò *Maiestas, quasi maior potestas*, &c. Et inde *Maiestatiuus pro potestatiuo.* Quæ à Iureconsultis quoque tribuitur maiorum Magistratuū dignitati, vt in *l. penult. D. de Iustit. & iur. & l.* 1. *D. de Iurisdict.* Talem summam potestatem obtinere Regem Bohemiæ interpretes nostri consentiunt. Quæ summa potestas quid aliud esse potest, quàm ipsa Maiestas?

Maior potestas] Balbus in *Catholic. verb. Maiestas.* Iunianus Maius *de Priscor. propriet. verb. lib.* 12. Nestor Dionysius Nouatiens. *de verbor. significat. lib.* 1. Atque hi quidem de verbi etymo: de vi autem & notione tractant, Lipsius in *Comment. in Plinii Panegyric. ad Traian.* Beroaldus in *Annotat. in Suetonii Vespasian. cap.* 7. Casaubonus in *Notis in Capitolini Verum, & in Trebellii Aurelianum,* Claud. Salmasius in *Notis ad Trebell. Pollion. fol.* 288. Meursius in *Auctar. Philologic. cap.* 30. Marcilius in *Not. ad Institut. in procem. fol.* 5. Andr. Schottus *lib.* 5. *Tullian. quæstion. cap.* 19. Ioh. Gerhardus *Locor. Theolog. tom.* 6. *de Magistrat. politic. num.* 122.

Maiorum Magistrat.] Giphanius ad *l.penult.D.de Iust.& iur.* Paul.Busius *lib.2.de Republ.cap.1.num.*8.Ignatius Haniel in *Recitation.ad l.1.D.de iurisdict.* Ritterhusius in *proœm.Institut.verb.maiestas.* Salmasius *dicto loco*, Bodinus *lib.1.de Republ.cap.*8.*num.*151.*& lib.3.cap.5.n.*280.

Interpretes nostri] Lansius in *d.Disput.de Leg.Reg.conclus.*55. Hansmannus in *Resolution.de Remonet.reg.*7. Ioh.Wolffg.Aur.in *Differt.de iur.monetar.cap.*4.*num.*17. Busius *ad l.1.in pr.D.de offic.eius,cui mand.est iurisd.*

4. At instant, ius Maiestatis est perpetuum. Sed Regis vasalli ius non est perpetuum, quia recipere id ab Imperatore feudi Domino tenetur. Ergo non habet Maiestatem. Verùm peccare mihi videntur in homonymia vocis, dum Maiestatem strictè sumunt, quam nos in larga & vulgata notione intelligimus, & Regi Bohemiæ non minus competere, quam Arragoniæ, Apuliæ, Siciliæ, Poloniæ, &c. Regibus, qui partim vasalli, partim tributarii sunt Romanæ Ecclesiæ, asserimus.

Maiestatis perpet.] Bodinus *lib.1.de Republ.cap.*8.Dieterus in *d.Differt.conclus.*22. Alb.Gentilis in *Regal.disput.*3.*fol.*9. Besoldus in *Differt.de Maiestat.sect.*1.*cap.*6. Bornitius in *tract.de Maiest.politic.cap.*8.*in pr.& cap.*11.Nec mirum, ab istis Regi Bohemiæ Maiestatem abdicari, quum eandem etiam Regi Romanorum eadem de caussa deneget idem Besoldus *d.cap.*6.*num.*3.*in fin.*

Regis vasalli] Lansius in *d.Disp.conclus.*52. & de Rege Siciliæ Cardin. Baronius in *Differt.de Monarch.Sicil.* Ioan.Cammannus in *Disput.1.de iurib.maiest.th.*26.Dan.Otto in *Differt.de Iur.publ.cap.*9. & in *Disput.de Maiestat.th.*8.

Regi Bohemiæ non minus] Arnisæus *de Iur.maiestat.cap.*24. Brudtlacht in *Epitom.Iurisprudent.public.lib.*3.*cap.*2.*num.*14.idem Gentilis *ibid.fol.*14. Remig.Fetschius in *Differt.de Fæderib.conclus.*23.*lit.a.* & de Rege Siciliæ, Ascanius Columna in *Iudic.de Scripto Baronii super Monarch.Sicil.*

5. Rursum obiiciunt, ius Maiestatis esse παμβασιλικὸν, & nihil suprà se vmquam cernere neque hominem, neque legem. Sed Regis Bohemiæ, vt & Hungariæ, potestatem esse κατὰ νόμον, ac certis limitibus circumscriptam, nec Imperatorem modo agnoscere superiorem, sed & Regni Proceres habere custodes; adeo vt ab illis etiam possint deponi, si vel crudelitate, vel libidine, aut ignauia decus Regni conspurcarent. Sed homines isti eo tandem progredientur, vt etiam Imperatorem, quin ipsum etiam Papam, è solio Maiestatis suæ exturbent: quorum ille Capitulationibus obligatur, iste autem deponibilis esse iure Canonum arguitur, si in fide exerret.

Nihil supra se] Gentilis in *d.Disp.*3.*fol.*9. Gewoldus in *Comment.de S.Rom.Imp.Elector.cap.*1. Ioh.Gerhardi *Locor.Theolog.tom.*6.*de Magistrat.polit.n.*33. Besoldus in *Differt.de Maiestat.cap.*2.*num.*5.

Regis Bohemiæ] Bodinus *lib.*5.*de Repub.cap.*1.*fol.*805. Iessenius in *Orat.de Vindic.contra Tyran.Patauii anno* 159*-habita,fol.*3. Paurmeister.*lib.*2.*de Iurisdict.cap.*2.*n.*100.*verf.idem de Dania & Bohemiæ.* Nicol.Betsius *de Pact.famil.illustr.cap.*7.*fol.*226.

Regni Proceres] Ioach.Cluten in *Fascicul.paradox.Bodin.numer.*14. Ioan.Auenarius in *Quæstion.*

ftion.nomicopolit.q.8.in fin. Besoldus in *Differt. de Stat.Reipubl.subaltern.cap.3.num.* 4.*circa fin.*

Ab illis &c.*deponi*] Iessenius in *d.Orat.fol.*10. Betsius *d.fol.*226. At errant: quia Rex Bohemiæ ab Ordinibus Regni deponi non potest, sed accusari apud Cæsarem, si quid aduersus eum habeant grauaminum aut querelarum, vt infrà deducemus.

Deponibilis] *c.si Papa,6.distinct.*40. vbi Ioannes Semeca *in gloss.* Specul.Saxon.*lib.1.artic.1. in gloss.* Wichbild.Magdeburg.*artic.*8.*in gloss.* Theodor.à Nihem in *Nem.vnion.tract. 6.cap.*16. Francisc.Zabarella Cardinal.Florent.in *tract.de Schismat.mod.6.in fin.* Ioan. Marius *de Schismat.& concil.part.3.cap.*2. Ioan.Gerson in *tract.de Auferibilit.Papæ ab Eccles.* Patres Concil.Constantiens.& Basiliens.in *Decret.* Conrad.Lancelottus in *Teplo omn. indic.lib.2.fol.*589. vt alios numerosos Scriptores ponam ad compendium.

6. Denique Constitutiones Imperii atque Recessus Comitiales in medium producunt, in quibus Regi Bohemiæ non Regia Maiestas, sed *Dignitas* tribuitur, **Königliche Würde.** Quid tum prætereà? num ideò Rex Hispaniarum Catholicus, qui altera manu Orientem, altera Occidentem tenet, Regiam Maiestatem non habet, quia eidem in hisdem Imperii Recessibus tantùm *Regia Dignitas* adscribitur? Sed homines imperiti non vident, id fieri respectu Imperatoriæ Maiestatis, quæ consortem suæ supremitatis in Imperio Christiano non patitur. Vnde quum aliquando in Comitiis Ratisponensibus Legatus Regis Danorum suffragium se loco & nomine Regiæ Danorũ Maiestatis ferre diceret, ab Imperatorio Locumtenente redargutus fuit, asserente nullam in tali loco Maiestatem, nisi Cæsaream, agnosci. Interim tamen ex illo Europæo Germaniæ, Hungariæ, & Bohemiæ trinubio, formula Cancellariæ Cæsareæ nata est, vt Hungariæ quoque & Bohemiæ *Maiestas Regia* tribueretur, quæ talis est; **die Römische Kayserliche/auch zu Hungern vnd Böheim Künigliche Majestät.** Item in concessione gratiarum ac priuilegiorum; **Auß Römischer Kayserlicher/auch Hungerischer vnd Böheimischer Küniglichen machtvollkommenheit.**

Recessus Comitiales] Ratisponens.1471.§.46.§.54.§.55. Spirens.1526.§.12. Ratisponens. 1527.§.11. Reinkingk *lib.1.de Regim.secul.& eccles.class.3.cap.11.num.*13. Besoldus in *Differt.de Maiestat.sect.1.cap.4.num.*8. Neidlingerus in *Discurs.de Iurisdict.Imperii cap.17.lit.b.* Gumpeltzhaimerus in *Disput.de regal.th.*113.

Altera manu Orientem] Genebrardus in *Chronolog.lib.* 4. *anno* 1497. Christoph.Warsewitzius in *Orat.de Austriac.Dom.ad Rudolphum II.Imper.* Valdesius in *tract.de Prærogatiu. Hispan.cap.19.n.*55. Horatius Malaguzzius in *Discurs.de Regno Hispan.* qui exstat in *Thesaur.politic.part.2.* Thomas Campanella *de Hispan.Monarch.cap.*4. Ioh.Boterus in *tract. de stat.*&c. Hinc ille Regis Catholici titulus; *Imperator Indiarum Orientalium & Occidentalium, Dominus Maris Oceani & Terræ firmæ, Dominator Asiæ & Africæ,*&c. Tametsi de maris dominio quæstionẽ ei moueant Veneti & Batavi, q̃ dissertant Iulius Pacius à Beriga I.C.& Antecessor Valentinus in *tract.de Iure Reip.Venetæ in mare Hadriat.*&c. Iustus

Barbari-

Barbaricus Patricius Senator Venetus in *tract.de Iure maris Hadriatici,*&c. Francisc.de Ingenuis Alemannus,in *Discurs.de iurisdict.Venetor.in Mar.Hadriatic.* Ireneu Ichanom Itnegluf (per anagrammatismum sic dictus) in *Epistol. Monit.de Mare Venetor. ad Laurent.MonitumRoman.* Hugo Grotius in *tract.de Mare libero,*&c. Et vniuersalem potentiam Hispanicam eleuare satagebat Auctor Discursus Hispano-Germanici,cui titulus;*Platicas politicas,*&c. A cuius sententia non abludunt Traianus Boccalinus in *Parnasso,*&c.quem allegat Besoldus in *Differt.de Iure territorior.cap.2.n.2.*

Regia Dignitas] Kirchnerus *de Republic.disput.3.auct.7.* idem Reinkingk *d.lib.1.class.5.cap.6.num.128.*

Imperatoria Maiestatis] quæ ad differentiam eius,quæ Regibus tribui cœpit,propriè *Sacra* dicitur&*Sacrosancta;*Meursius in *Glossar.Græco-Barb.verb.*Βασιλεία,Brissonius *de Verbor.quæ ad ius pertin.signif.lib.7.verb.Sacra.* Sixtinus *de Regal.lib.1.cap.1.num.31.* Besoldus in *Differt.de Maiestat.sect.1.c.1.n.2.*Theodorus Marcilius in *Notis in Instit.iur.in proœm.fol.5.* Vnde illa loquendi formula;*Numen maiestasq́, Augusti,Maiestas diuina domus,*id est Imperatoriæ,& consimiles, de quibus eruditè,vt omnibus aliis,disserunt Casaubonus & Salmasius in *Notis in Trebell.Poll.Aurelianum.* Meursius in *Auctar.Philolog.cap.30.* Besoldus in *d.sect.1.cap.2.num.3.& seqq.*Brissonius in *Formul.*Hinc Martialis de Domitiano Imp.scribit;

Diuisum Imperium cum Ioue Cæsar habet.

Et Corippus Africanus lib.2.de Laudib.Iustini II. Imp.num.2.in fin.

Terrarum Dominis Christus dedit omnia posse;
Ille est omnipotens,hic Omnipotentis imago.

Quæ in hunc modũ explicat Theodericus à Nihem Episcopus Verdens.in Nemor.vnion.tract.6.Labyrinth.cap.32.Rupertum Cæsarem compellans;*Scio,vt leges tuæ dicunt,quòd Romanus Princeps dicitur communis omnibus post Deum,& quòd per eius Maiestatem iuratur,quæ secundùm Deum generi humano est diligenda & colenda.Nam Imperatori,cùm Augusti nomen accepit,tanquam præsenti & temporali Deo,fidelis est præstanda deuotio,impendendaq́,peruigil famulatus,qui Deo regnat auctore.* Quam in rem plura congesserunt,Desider.Heraldus in *Comment.in Tertulliani Apologet.cap.32.* Dempsterus in *Paralipom.ad Rosini Antiquit.Roman.lib.1.cap.13.reg.8.* Martialis interpretes Domitius Calderinus, Matth.Raderus,Laurentius Ramirez de Prado,in *Commentariis.* Clem.Timpler.*lib.2.Politic.cap.1.q.6.*Iul.Cæs.Bulengerus in *Imperat.Rom.lib.1 cap.10.& seqq.*Quas diuinas summorum Principum appellationes licet consuetudine loquendi & phrasi S.Scripturæ probent atque admittant Theologi, Zuinglius in *Apolog.complanat.in Esaiam.* Ian.Drusius *ad Loca Genes.& Exod.* Casp.Waserus,& alii:sunt tamen plures,qui easdem vt adulatorias,profanas atque impias, improbent & exsecrentur,vt S.Prosper Aquitan.Episcopus in *lib.de Dimid.tempor.cap.7.* Carolus Magnus Imp.*lib.1.de Imaginib.contra Græcos cap.2.& seq.& lib.4.cap.5.*Ioannes Sarisberiens.Episcop.*lib.3.Polycrat.de nugis Curial.cap.10.* Mart.Bucerus in *Comment.in Matth.* Antonius Perez in *Aphorismis.*Stapletonus in *Orat.an Politici in num.Christian.hab.* Filesacus Theologus Sorbonicus in *tract.de Idololatr.politic.*Besoldus *d.sect.2.cap.2.n.4.in fin.* Marquar.Freherus in *Comment.ad Donat.Constantini fol.86.* Ideò placet nobis Friderici III.Imperatoris Austriaci verè Imperatoria moderatio;qui *interrogatus,quinam sibi charissimi essent? qui,inquit,me non magis,quàm Deum ipsum timent,* vt refert Æn. Syluius in Parallel.Alphon-

sin.lib.

ſin.lib.4. vbi ſubiicit; *Deprompta ſanè ex Chriſtiano pectore ſententia; inprimis enim timendus Deus, Rex Regum & Dominus Dominantium.* Non enim Deus ideo dicitur Imperator, vt quòd Dei viuentis proprium eſt, impiè ſibi velit arrogare, vt ſiniſtrè colligunt Bodinus *lib.1.de Repub.cap.vlt.num.113.& lib.2.cap.6.n.223.* Cuiacius *ad l.9.C.de murileg.lib.11.* ſed vt Imperator potius officii ſui admoneatur, ſe nimirum Dei miniſtrum eſſe, & quòd teneatur Dei clementiam, iuſtitiam & beneficentiam ſequi, vt ſanius ſentiunt, Ioh.Cammannus, amicus & hoſpes noſter non ſine grato animo commemorandus, in *Diſput.de Iur.Maieſtat.1.th.13.* Bornitius *de Maieſtat.politic.cap.4.* Anton.Piſſillius *de Inſtruend.Princip.color.2.fol.34.* Beſoldus in *d.ſect.2.cap.3.num.3.* Warem.ab Erenberg in *Veriſimil.de Regni ſubſid.cap.8.num.2.* Carl.Paſchalius *lib.10.Coronar.cap.12.* Placet etiã eorum Imperatorum humiliatio ac demiſſio, qui exemplo B.Gregorii Magni Papæ ſeſe *Seruos & Miniſtros Dei*, vt Iuſtinianus Imp. in *l.1.in fine princ.C.de Offic.Præfect.prætor.Afric.* & Fridericus I. Imp.in *auth.habita, C.ne fil.pro patr.* notante Beſoldo in *d.cap.2.n.3.* necnon *Seruos Apoſtolorum*, vt Otto III.Imp.in *Edict.de donat.Sylueſtro II.Pap.fact.* vbi notat Freherus in *Comment.fol.16.* appellari voluerunt. Qua limitatione & declaratione conſiderata ſi quis vetuſtatem ſecutus diuinas illas appellationes Cæſareæ Maieſtati adſcripſerit, non modo non errare, ſed quod Dei eſt Deo, & quod Cæſaris eſt Cæſari dare, & ſuum cuique tribuere cenſendus eſt, vt in *præfat.ad Imp.D.Matthiam Cæſar. Aug.tom.1.Conſtit.Imperial.* diſſeruimus.

Europeo connubio] Elias Bergerus in *Trinub.Europ.h.e.de ſociet.Imperii Chriſtian.inter German. Hungar.& Bohem.*

7. Si namque ſtrictè, accuratè & propriè loqui velimus, Maieſtatem in terris ſoli Papæ, ſolive Imperatori, ſupremis orbis Chriſtiani Monarchis, conuenire fatendum eſt; quorum ille Soli, iſte Lunæ, ſolet à Doctoribus Theologis, Iuriſperitis & Scholaſticis comparari. Cæteris autem Regibus, Potentatibus & Rebuſpublicis Maieſtas tribuitur vel communicatiuè, vel καθ' ὁμωνυμίαν, id eſt, impropriè & abuſiuè. Eandem ergo Maieſtatem habet Rex Bohemiæ, quam vel Catholicus Hiſpaniæ, vel Chriſtianiſſimus Galliæ, vel alius quiuis in orbe Chriſtiano, licet inferiorem Papali & Imperiali. Quo reſpectu Electores ac Principes Imperii ne quidem ipſi Hiſpaniarum, ipſi Galliarum Regi Maieſtatem in ſuis literis, ſed tantum Dignitatem tribuere ſolent, licet ſint eorum vaſalli & clientes. Et memini, quantam inuidiam ſibi Elector Palatinus Fridericus IV. in Aula Gallica cõciliarit, quum Heinrico IV. Regi Maieſtatem adſcribere detrectaret, Legatoque ſuo ad Regem miſſo, vt operto capite coram Rege peroraret, ad menſam Regiam ſtaret, &c. in mandatis ſuis iniunxerit.

Maieſtatem in terris] quam etiam interpretes & politici noſtri duplicem conſtituunt, ſacram & profanam, ſeu eccleſiaſticam & politicam; Warem.ab Erenberg in *Veriſim. de Regni ſubſid.cap.2.num.9.* Althuſius in *Politic.cap.6.* Chriſt.Matthias *lib.3.Syſtem.polit. exercit.2.ſect.7.theor.1.* Beſoldus in *Diſſert.de Maieſtat.ſect.1.*

Ille Soli] in *c.ſollicitæ, 6. Ext.de maiorit.& obed.* Ludou.Rudolfinus in *tract.de Orig.dignit.& poteſt.Ducum Italiæ num.347.* Hanc tamen comparationem incongruitatis arguit

Dantes Alighetius *lib.3.de Monarch.* & Anton. de Rosellis in *Monarch.tract.1.vers.secundum verò quod dicũt*. Et vulgò à Philosophis dici solet; *Omnis similitudo claudicat*, de quo Ioh.Bapt.Bernardus Patricius Venet.in *Seminar. totius philosoph.tom.2.verb.Similitudo*, & Cardin. Tuschus in *Pract.conclusion.verb.Similitudo*. Mihi tamen videtur posse commoda interpretatione conciliari, si Sol Religioni luce propria Spiritus sancti splendenti; & Luna Imperio lumine ab eiusdem gratia mutuato collucenti comparetur: vt nimirum Papa maiestatem in ecclesiasticis & spiritualibus, velut Sol in die; Imperator in politicis & sæcularibus, tanquam Luna in nocte, obtineat. In rebus spiritualibus supremus est Papa, & Imperatore maior; in sæcularibus supremus est Imperator, & Papâ maior. Quo diuerso respectu diuersæ quidem sunt Maiestates, ita tamen, vt altera alterius auxilio, sicut Sol Lunę, & Luna Solis, vegeat. Imperator in spiritualibus & religionem concernentibus obœdientiam Ecclesiæ; Papa in temporalibus & sæculum attinentibus, eandẽ debet Imperio, vt in *Constitution.* SS.Imperatorum, Ludouici Pii, Lotharii I. Ottonis Magni, & Heinrici II. sancitur, & in ipsis Summorum Pontificum *Decretis* asseritur. Et hoc pacto intelligẽdum est, quod Doctores tradunt, Imperatorem Pontifice Maximo inferiorem esse; Felinus Sandæus in *cap.canonum statuta,1.num.9.Ext.de constitut.* & in *c.cum non liceat,12.n.12.Ext.de præscript.* Baldus in *l.rescripta,7.num.8.C.de prec.Imp.offer.* Iacob.Schultes in *Quæst.an Rex vel Princeps datam heret.fid.seru.ten.num.291.* nempe κατά τι & respectu Ecclesiasticæ Maiestatis, quã in Summo Pontifice Imperator, exempli Alexandri Magni Iaddum Summum Pontificem adorantis, apud Iosephum *lib.11. Antiquit. Iudaic.cap.8.* Attilæ Hunni coram Leone I. Papa sese humiliantis, apud Iornandem in *Chronic.* Constantini Magni, Valentiniani I. Pipini, & Caroli Magni, Pontifices Romanos ob Cœleste Numen & nomen, quod profitebantur, honorantium, non dedignatur submissiùs venerari: in temporalibus autem Papa Maiestatem Cæsaream, vt Dominum & protectorem suũ, merito suspicere & debita subiectione colere tenetur. Quod adeo verum est, si iuris Diuini, Canonici & Ciuilis tramitem sequamur, vt Imperator, si fortè aduersus Papam pro iure Imperiali reparando vel cõseruando insurgat, crimen Maiestatis committere nullo modo insimulari possit, quippe quæ penes seipsum, non autem penes Papam resideat, vt tenet Bocerus in *tract.de Crim.Maiest.cap.1.num.30.& seqq.* & comprobat Magnificus Dom.Herwarthus in *Ludouico IV.Imper.defenso.* necnon Philippus II. Rex Catholicus in *Edict.de Monarch.Sicil.contra Cardin.Baron.* Talis enim esse debet Ecclesiastica potestas, vt per eam populus in obsequium, Imperator vel Rex ad iustitiam informetur, non vt per illam Maiestas Imperatoria & Dignitas Regia eneruetur, Papa Gregorius Tholosan.*lib.4.de Republ.cap.5.num.36.* quum potestas Imperatoris Romani non minus sit iuris Diuini, quàm Papæ Romani; Iohannes Dauth senior in *Discurs.de Rerumpublic.infer.Saxon. illustr. perfecto regim.fol.23.* & Monarchia quoque Romani Imperii, Danielis vaticinio & Christi obsequio, auctoritatem nacta sit ad mundi fines duraturam; quidquid contrà dicant, scribant & oggänniant, Bodinus, Herpinus, Tremellius, Hugo Bruchthon, Franc.Iunius, Amandus Polanus, Ioannes Boreel Mittelburgensis, & eorum sequaces, Iudæorum deliria magis, quàm Christianorum sanam doctrinam, propugnantes. Alio autem sensu Imperator Soli, Reges & Principes Imperii Stellis comparantur. Sicut enim à Sole supra horizontem existente omnes stellæ illuminantur, ita etiam Maiestas Cæsarea omnium reliquarum in Imperio Romano potestatum fons est & scaturigo augustissima & copiosissi-

ma;

ma; Wesembecius in *Parat.D.de iurisdict.num.* 2. Mascardus *de Probation.conclus.* 1054. Langlæus *lib.7 Semestrium cap.*15. Besoldus in *Dissert.de Maiestat.sect.1.cap.5.n.3.* Christ. Matthias *lib.3.System.Politic.sect.6.fol.*331. Falluntur ergò & fallunt, qui ex *c.tibi Domine*, & iuramento Imperatoris ante cõsecrationem & coronationem Romanam præstando adstruunt, Imperatorem Papæ etiam in temporalibus esse subiectum; Abbas Panormitanus, Franc. Aretinus, & alii Canonistæ, eosque secuti Conrad. Lancelottus in *Templ.omn.iud.lib.1.cap.1.§.2.q.2.* Bellarminus in *tract. de Potest.Pontif.Rom.* Francisc. Bozzius *lib.1.de Temporal.Eccles.Monarch. cap.*1. Restaur. Castaldus in *tract.de Imperat.q.*36. Alex. Carrerius IC. Patau. in *tract.de Potest.Summi Pontific.* Azorius *tom.2.Instit. moral.lib.4.cap.*19. Stapletonus *lib.2.de Magnitud.Rom.Eccles.* Gretserus *contra Replicator.* &c. adeò vt asseuerare non erubescant, Imperium dependere à Papa, & Imperatorem esse Papæ vasallum atque clientem, iuxta illud tritum:

Post homo fit Papæ, sumit quo dante coronam.

Quod etiam sibi nonnemo Imperatorum persuaderi passus est, vt Sigismundus in *Reformat.Basiliens.part.2.tit.*10. & notauit Freherus in *Comment.ad Donat.Constantini M. Imp.fol.97.& seq.* Quin eo nonnulli progressi sunt, vt scribere auderent, ab Imperatore crimen Maiestatis cõmitti, si quid contra Papam & statum Ecclesiæ Romanæ moliatur, in qua opinione est Gygas in *tract.de Crim.les.Maiest.tit. Qualiter & à quib. crim. les.Maiest.committ.q.*2, & Tib. Decianus in *Prax.rer.crimin.lib.7.cap.8.n.1.* Sed saniores Theologi, Iureconsulti, Politici & Philosophi hæc dogmata improbantes, inconueniens esse, iurique Diuino & humano contrarium statuunt, vt Imperator Papæ sit homagii & subiectionis vinculo obligatus; Walramus Episcopus Naumburgens. in *Apolog.pro Henrico IV.Imper.* Venericus Vercellensis Episcopus, Otto Frisingensis Episcop. in *Chronic.* Marsilius de Menandrio Patauinus, Guilhelm. Ockam, Henricus de Thalhem Ordinis Minorum, Iohannes de Ianduno Gandauensis, F. Bonagratia Bergomensis, & alii relati in *Tomis de Monarch.S.Rom.Imper.* Lupoldus de Bebenburg Episcopus Bambergens. in *tract.de Iure Regni Franc.& Imper.Rom.* Theodoricus de Nihem Episcop. Verdens. & Cameracens. Protonotariusq; Apostolic. in *Nemor.vnion.* Æneas Syluius in *Comment.de Europa stat.sub Friderico III. Imp.* Nicol. Cusanus Cardin. Brixinens. *lib.3.de Concord.Cathol.cap.29.& seq.* Quin hanc doctrinam illi, qui ab Ecclesia Romana secessionẽ fecerunt, dicunt esse argumentum Antichristianismi; Rudolph. Gualtherus *de Antichrist.serm.2.fol.29.b.& serm.4.fol.69.* Henric. Bullingerus in *Homil. in Apocalyps.* Sebast. Meyerus Bernens. in *Comment.in Apocalyps.* Ioan. Balæus in *Vit.Roman.Pontific.* Franc. Hotomannus in *Bruto fulm.tit.crimen Maiestat.* Flacius Illyric. in *Catal.test.verit.* Simon Schardius in *Anamnys.iuris, quod in approb.Pontif.Imperatores hab.*&c. Philipp. Marnixius *part.2.des Tableaux des differents de la Relig.cap.9.* Lucas Osiander in *Papa non Papa, loc.*20. Petrus Asylus IC. in *Tyrannid.Antichristi*, &c. Gabr. de Barlieti seu veriùs Bartholom. Gerickius IC. Magdeburgens. in *Suspicion. de quatuor Monarch.& de Antichrist.* Gulielm. Sturio IC. in *tract.de Translat.Imperii cap.6.* Philip. Mornæus Plessiacus in *Myster.iniquitatis seu histor.Papatus*, &c. Nicol. Vignerius in *Theatro Antichristi* &c. Cunrad. Graserus Francus in *Histor.Antichristi*, &c. Matthias Sutliuius Anglus in *libb. de Pontif.Roman.eiusq; iniust.dominat.* Daniel. Chamierus Delphinas in *Oecumenic.Pontific.* Ioach. Vrsinus siue Christianus Becmannus in *Specul.Iesuitic.* Besold. in *Dissert.de Maiest.sect.1.c.2.n.8.* Pet. Molinæ. in *tract.de Monarch.tẽporal.Pontif.Rom.c.23.& seq.* Marq. Freher. IC. in *d.Cõment.ad Donat.Constant.M.Imp.fol.*97. Siquidẽ ex vetustis monumẽ-

tis constat, hoc iuramentum ab Imperatore præstari non Papæ, vt superiori Domino feudali, sed vniuersitati Populi Romani siue potius Christiani, cuius nomine Papa sacramentum, illud ab Imperatore consecrando exigit: quo pacto etiam Archiepiscopus Moguntinus ab eodem Imperatore in Coronatione Aquisgranensi iusiurandum, vice Ordinum & Populorum Germaniæ, Galliæ & Slauoniæ recipit. Sic Archiepiscopus Strigoniensis Hungarorum, Pragensis Bohemorum nomine eundem Imperatoré, vt Regem, sibi auctorat. Et regulare hoc esse, vt Imperatores, Reges, Principes, subiectis populis in inauguratione vel receptione fidem suam iuratis verbis vadare teneantur, tradit Ioannes Sarisberiens. Episcop. *lib. 5. Polycratic. cap. 11.* Iacobus Rex Britanniæ *de Iure Monarch. libera fol. 11.* Ritterus in *Differt. de Homag. num. 117. & num. 121.* Arumæus in *Discurs. Academ. de iur. publ.* Besoldus in *Differt. de Stat. Reipub. mixt. cap. 5. num. 1.* neque inde tamen consequitur, Archiepiscopos illos, aut Consules Ciuitatū, quibus iuramenta præstantur, pro superioribus & directis Dominis suorum Regum ac Principum esse habendos. Et hoc ius habent Ordines Imperii tam in Germania & Gallia, quàm ipsa Italia, vt non teneatur homagium electo Cæsari præstare, nisi prius ipse fidem protectionis & conseruationis sigillatim obsignasset, vt testatur Acta publica, & refert Althusius in *Politic. cap. 19. n. 7.* Manlius in *tract. de Homagio n. 120.* Reinkingk *lib. 1. de Regim. secul. & eccles. class. 5. cap. 3. num. 8.* Besoldus *d. cap. 5. n. 3.* & de Silesia asserit Schifordegherus in *Disputat. forens.* Henelius in *Silesiograph.* de Lusatia, Hosmānus in *Pompa Regii ingressus* &c. Est ergo illud, quod Papæ ab Imperatore præstatur, protectionis pactum magis, quam iuramentum subiectionis, vt iampridem olim declararunt Imperatores Christianissimi, Otto III. Heinricus II. Heinricus III. Heinricus IV. Heinricus V. Lotharius II. Fridericus I. Heinricus VI. Fridericus II. Heinricus VII. Ludouicus IV. Guntherus, Maximilianus I. & Carolus V. Augusti: & præstantissimi quà Theologi, quà Iurisperiti, in variis tractatibus euidenter demonstrarunt. Et licet protectio per se nullam iurisdictionem tribuat protectori in protegendum, nisi ius territorii concurrat, ita vicissim nulla iuris ratio patitur, vt protectarius superior sit suo protectore, in cuius territorio situs est, vt Papa in Romani Imperii territorio, de quo pro nostris verbis Claud. Falcetus *tom. 2. Antiquit. Gallic. lib. 1. c. 4. & cap. 9.* Paul. Busius *lib. 1. de Republ. cap. 5.* Bocerus in *tract. de Crim. maiest. cap. 1. n. 18.* Nec enim territorium Papæ concessum est, sed vtile duntaxat dominium, reseruata Cæsari & S. Imperio sua superioritate; Lehman. *lib. 3. Chron. Spirens. cap. 23.* Besoldus in *Differt. de Maiestat. sect. 1. cap. 3. n. 6.* Vnde & Imperii vasallum Pontificem esse dicit Vulteius *lib. 1. de Feud. cap. 4. num. 9.* & crimen maiestatis aduersus Imperatorem ab eo committi, si quid cōtra eius personam aut statum Romani Imperii tentet ac machinetur, sentit noster Cammannus in *Disput. 3. de Iur. maiest. th. 11.* Aliter si esset, & Papa haberet etiam temporale dominium in vniuersitate Imperii, vt habet spirituale in vniuersitate Ecclesiæ, non posset negari, quin haberet quoq; concurrenté cum Imperatore iurisdictionem ciuilem in Regnis & Prouinciis Imperii. Sed Pius II. Papa negat temporale Regni Bohemiæ dominium ad se spectare, Regemque Georgium ad Imperatorem Fridericum III. supremum Bohemiæ Dominum remittit, vt docemus infrà *cap. seq. num. fin.* Nec Clemens V. Papa cognitionem de parricidio Iohannis Austriæ Ducis & partium Morauiæ Domini, in Albertum I. Cæsarem, patruum suum, commisso recipere voluit, sed eam ad Henricum VII. Imperatoré remisit, vt testatur Bernard. Giraldus

in *Hist.*

in *Hist.Franc.tom.2.lib.13.fol.14.* & Besoldus in *d.Differt.de Maiest.sect.1.cap.5.n.6.* Et memorabile est Martini Cromeri Episcopi Varmiensis dictum, quod de Papa Regem Hungaris constituente, refert lib. 11. Rer. Polon. fol. 185. col. 2. hisce verbis; *Multis displicebat exemplum, Regem à Pontifice accipiendi.* Quibus verbis indubiè innuit, Papam misisse falcem in messem alienam, scilicet Imperatoris, cuius solius est Reges instituere atque inuestire. Iodocus Ludouicus Decius *lib.3.de Sigismundi Regis Polon.temporib.* bellam narrat de Legatis Iulii II. Papæ & Maximiliani I. Cæsaris ad Sigismundum Regem Cracouiam missis historiolam, inquiens; *Dum Pontificis atque Maximiliani Oratores in D. Virginis æde conuenissent, Pontificis Legatus per Vitum* (Cæsaris Legatum) *primo loco pulsus est. Dum postea de hac re argueretur, Romano Cæsari primum honorem deberi* (quia nempe de rebus temporalibus tractabatur) *sed & Pisonem* (is est Nuntius Apostolicus, cuius Epistola exstat de victoria Polonor. contra Moscouitas) *non Pontificis Legatum plena potestate agere, sed simplicem Nuncium, respondit.* Et profecto, si Imperator est Aduocatus & Protector Ecclesiæ Romanæ; hæc autem sit vniuersalis & per totum terrarum orbem diffusa; Imperatoris quoque protectionem & iurisdictionem esse vniuersalem & per totum terrarum orbem diffusam necesse est, si qua argumentationi constat ratio, quam proponunt Vasquius Menchaca in *præfat. Illustr. quæstion. n. 25.* Theophrast. Paracelsus in *Daniel. fol. 58.* Thom. Campanella in *tract. de Monarch. Hispan. cap. 4. & seq.* & confirmare videtur Ioan. Bæmlerus in *Chronic. Cæsarum in* LXXIV. *Cæs. Carolo Magno rubr.* wie das Reich kam an die Teutschen/ Protector, inquam, & Defensor totius terrarum orbis, quousque Ecclesia Romana in Oriente & Occidente, in Meridie & Septentrione, in Asia & Europa, in Africa & America dilatatur, extenditur atque agnoscitur, non quidem iure dominii directi & proprietarii, quod Imperator in vniuersitate rerum non habet, vt rectè sentiunt & scribunt Barlaamus de Seminaria Episcop. Gyracens. in *Epist. ad Græc. de vnion. cum Rom. Eccles.* Cardin. Cusanus *lib. 3. de Concord. Cathol. cap. 1. cap. 5. & seq.* Matt. Bucerus in *Comment. in Matth.* Couarruuias in *c. peccatum, §. 9.* Vasquius *lib. 1. Illustr. controuers. cap. 20. & seq.* Hieronym. de Cæuallos in *Specul. commun. opinion. contra commun. q. 2. n. 102.* Anton. Gabriel *lib. 5. conclus. fin.* Iac. Bornitius in *tract. de Maiest. polit cap. 7.* Theod. Marcilius in *Comment. in Instit. iur. in proœm. fol. 8.* Bachouius ad *Treutleri Disput. 3. th. 7. lit. c. & disp. 7. fol. 19.* Etherius Mohr siue Adamus Freispachius Professor. Mogunt. in *Disput. de Iurisdict. th. 11.* Besoldus in *tract. de Appellat. cap. 2. sect. 6. & seqq.* & in *Differt. de Maiestat. sect. 1. cap. 4. nu. 1.* Sed iure Aduocatiæ & defensionis, propter quam vniuersi Reges, Principes, & Populi Christiani comiter obseruare Imperatorem, & mutua subsidia præstare ad eius supremam Maiestatem conseruandam iure diuino tenentur; Cassiodorus *lib. 1. Variar. cap. 1.* Iohan. Dauth senior in *d. Discurs. de Rerum publicar. infer. Saxon. illustr. regim. fol. 25.* Conradus Graserus in *Histor. Antichristi exercit. 1.*

Catholicus Hispaniæ] vt frustra sint illi, qui sine caussa indignantur & quiritantur, Imperii Germanici Maiestatem à Sacratissimo D.N. Imperatore prostitui, & pedibus Hispanorum Regis subiici. Id quod probare contendunt ex literis, quas Comes Mansfeldius intercepit, & D. Ludouicus Camerarius in *Cancellaria Hispanica,* necnon in *Prodromo* &c. publicauit, in quibus Maiestatem soli Imperat[illegible] competentem in eundem R[illegible]gem [illegible] humissius quam Cæsarem deceat, tra[illegible] arguitur. Siue enim humilitatis cauſ[illegible] [illegible]stinum stylum Imperator [illegible] consueuerat, dum adhuc

adhuc in minoribus, id est, Archidux esset, modestia eius Imperio præiudicare non debet: siue curialitati, inter summos Principes vsitatæ, inseruire voluit, nullum ius inde potest Regi Catholico acquiri. Quum & humilitatem cum grauitate coniunctam fastui superbæq; Regum dominationi, omnium ætatum prudentes præponant, vt Isocrates in *Orat. ad Nicoclem Regem*, Libanius Sophista in *Basilico ad Constantem & Constantium Impp.* Synesius Cyrenæus Ptolemaidos Episcopus in *Orat. de Regno ad Arcadium Imp.* Martinus Dumiensis Abbas & Braccarensis Episcopus in *Formul. vitæ honest. ad Myronem Regem*, Ferrandus Diaconus Carthaginensis in *Parænetic. ad Reginum Comitem*, Sedulius Scotus Presbyter in *tract. de Regimin. Principum*, Matthæus Radecrus Societ. Iesu in *Aula sancta Theodosii iunioris*, Gualterus Quinnus Britannus in *Corona virtut. Principe dignar.* & Imperatori diligenter commendent ipsi Imperatores, Cōstantinus Porphyrogenneta Imp. Constantinop. in *Præcept. de Administrand. Imper. ad Romanum filium*, Manuel Palæologus Imp. Constant. in *Præceptis ad Ioannem filium* S. Ludouicus Rex Galliæ in *Præcept. ad filium*, quæ Ioannes Ionuillanus *in Vita eius* refert. Nec verba honoris, quæ curialia vocantur, Maiestatem Imperii mutent, alterent, aut obligent; Zoannetas in *tract. de Roman. Imperat. n. 77.* Cardin. Mantica *lib. 2. de Vacit. & ambig. conuention. tit. 4. n. 48.* Parladorus *lib. 2. Rer. quotidian. cap. 3. n. 45.* Boerius *Decision. 153. nu. 37.* vbi ex Cardin. Zabarella infit; *Verba ad complacentiam prolata seruiunt de vento, nec vllam obligationem inducunt.* Quod Aula Cæsarea, & Camera Imperialis, maturè perpenderunt, dum inscriptiones subscriptionesque epistolarum, quia vel ad amicitiam, vel ad fauorem promerendum accommodantur, parum ad rem conferre iudicarunt, vt refert Gylmannus in *Symphoremat. tom. 4. part. 1. vol. 3. nu. 183.* Est enim actus tantum honorationis, curtesiæ & reuerentiæ, inter Summos & pares Reges ac Principes, præsertim Italiæ & Hispaniæ, non insolens, ex quo nihil iuris quæritur ei, cui familiter & priuatim defertur, vt rectè censet Bartolus in *l. 1. §. hoc intendit, D. de itin. actuque priu.* Valent. Forsterus *Consil. 23. num. 3. lib. 2. Consilior. Marpurgens.* Zach. Vietor in *tract. de caus. exempt. in Imper. concl. 37.* Ioh. Gæddæus in Bericht der Stadt Friedberg/ &c. *punct. 5. num. 191.* Euphormio Lusininus siue Ioannes Barclaius, magnus Aulicus, in *Icone animor. cap. 5. vers. Germanorum Principum, in fin.* Et ex verbis ac titulis honorum nihil posse inferri, scribit Erasmus Roterodam. in *lib. de Ration. conscrib. epistol.* quia honor magis sit honorantis, quàm honorati; Aristoteles *lib. 1. Ethicor. cap. 5.* Iul. Pacius *Orat. 2. de Honor. fol. 18.* Nec Curialia verba quemquam priuatum obligent, nedum Imperatorem; Melior Marchio de S. Cruce in *Floresta Spagnola lib. 7. cap. 7. num. 13.* Desinant ergo homines imperiti optimum Imperatorem incessere & traducere, quasi summam Imperii Maiestatem Hispano Regi subiecerit: ignorantes, subiectionem ab honorificentia in tantum differre, quantum terrâ cœlum distat; Panormitanus in *c. non licet, Ext. de Prabend.* Stephan. D. Aluin in *tract. de Potest. Episcop. Abbat. & alior. Prælat. ca. 13. n. 2. in fin.* Priuatæ, inquam, literæ sunt, eædemque familiares ad agnatum proximum ex fraterno affectu perscriptæ, non publico Cæsareæ Cancellariæ stylo exaratæ: & Sacræ Cæsareæ Maiestati Rex Catholicus, licet potentia omnimodis superior, præterea familiæ Austriacæ primogenitus, eoque nomine caput existat, præstare tamen debitam fidem, honorem & obœdientiam vt summo Christianitatis capiti, necdum desiuit. Qua in fide quam plurimos Imperii Principes eum longissimè superare, res ipsa clamat.

Cæte-

Cæteris Regibus] Petr. de Petra *de Potest. Princip. cap. 3 quæst. 4.* Alberic. Gentilis in *Regal. disput. 1. de Potest. Princip. absol. fol.* 8. Rich. Dieterus *de Summa sum. Imp. potest. conclus. 22. & seq.* Paul. Busius *lib. 2. de Republ. cap. 1. numer.* 8. Henning. Arnisæus *de Iur. Maiest. cap.* 48.

Elector Palatinus] qui in tribuendis honorum ac dignitatum titulis ad inuidiam vsque semper fuit tenax: qua de re quam plurimos potentes in Imperio Principes, Comites, atque Barones audiui grauissime querulari. Et noui Principem, qui volebat tabellarium eius ad se missum cogere, vt literas ori immissas manducaret & deuoraret, ni Consiliarii obstitissent. Sed quid hac imprudentia impetrauit, quam vt plurimorum animos à se alienaret? Contra ea laudari solet à cunctis Austriacorum Archiducum prudentia in suo cuique titulo benigniter & clementer tribuendo: adeo vt Ferdinandi I. Imperat. Commissarii ne quidem Regi Poloniæ *Sacram Regiam Maiestatem* adscribere, beneuolentiæ conciliandæ gratia, recusarint, vt paret ex Laudo in caussa Liuonica , quod refert Dau. Chytræus in *Chronic. Saxon. anno* 1557.

8. Quanto sanius sapiebat Romanus ille Senator, Velleius Paterculus, qui Maroboduo Bohemiæ Regi Maiestatem tribuere minime dubitauit, nec inde vel Tiberio Imperatori, vel Romano Imperio, vel Druso Cæsari vllam inferri iniuriam arbitratus est. Verba eius hæc sunt; *Qua vi* (Tiberius) *consiliorum suorum ministro adiutoreque vsus Druso filio suo, Maroboduum inhærentem occupati Regni* (Bohemiæ) *finibus , pace Maiestatis eius dixerim , velut serpentem abstrusum terra , salubribus consiliorum suorum medicamentis coegit egredi?*

Paterculus] lib. 2. Histor. Roman. circa fin.

9. Et sunt Reges Bohemiæ in possessione Maiestatis continua, quam non dicam centum annorum, sed aliquot sæculorum præscriptione iustissimè sibi vindicant. Ottocaro Regiam dignitatem contulit Philippus Cæsar, confirmauit Fridericus II. Imperator. Eius filius Wenceslaus hac formulâ vtitur in Diplomate de anno MCCLXXVI. *Maiestatis nostræ laudes attollimus.* Et in alio de anno MCCLXXXVIII. *Licet ob reuerentiam Maiestatis vniuersis ecclesiis Regni nostri consulere.* Et Wenceslaus II. Rex Diploma quoddam ita orditur; *Wenceslaus Secundus Boemorum & Poloniæ Rex* &c. *solium Maiestatis nostræ extollamus* &c. *Petrus Dei gratia Basiliensis Episcopus, Præpositus Wissegradensis, & Regni nostri Bohemiæ Cancellarius, Princeps & Secretarius noster charissimus, in nostræ Maiestatis præsentia constitutus humiliter supplicauit* &c. Ioannes Rex Bohemiæ & Poloniæ sub dato MCCCXXV. *Vt Ecclesiæ , quas nostræ ambit Maiestatis dominium* &c. *cumque ad nostræ Maiestatis aures* &c. Carolus IV. Imperator & Rex Bohemiæ, Regi & Regno Bohemiæ attribuit *Maiestatem* in Constitutionibus suis Bohemicis passim. Vladislaus Alberti II. Imperatoris filius sub dato Viennæ: MCCCCLV.

MCCCCLV. *Ladislaus Rex Vngariæ & Bohemiæ &c. notum facimus vniuersis, Maiestatem nostram desiderare* &c. Denique Georgius Rex sub dato Pragæ anno MCCCCLIX. *Nostræ Maiestati ex parte venerabilis* Wenceslai &c. Et postea; *Diui Ladislai prædecessoris nostri*, &c. Ecce Regibus Bohemiæ non *Maiestatis* tantum adscribi culmen, sed etiam *Diui* honorem, Imperatoribus suum sibi ac proprium.

In Diplomate] apud Pontanum *in Bohemia pia lib.5. fol.54.*
Et in alio] d.lib.5. fol.59.
Wenceslaus] d.lib.5. fol.84.
Ioannes] d.lib.5.fol.61. & lib.6.fol.90.
Vladulaus] d.lib.5. fol.66.
Georgius] ibid. fol.66.

10. Rectè ergò ab interpretibus nostris Ioannes Baptista Castellionæus, Vincent. Cabotius, & Thomas Lansius redarguuntur, negare ausi Regem Bohemiæ propriè dici Regem, quòd competente careat prouincia; quum non in ditionum, prouinciarum & Regnorum multitudine, non terrarum ambitu vera Maiestas contineatur, neque inde πρωτεῖας & præcedentiæ prærogatiua necessario deducatur; nec spaciis etiam externæ magnitudinis Regnum sit metiendum; nec semper denique à potentiæ consideratione dignitatis prærogatiua dependeat. Et ipsemet Castellionæus fatetur *Regem Bohemiæ abundare strenuis militibus, reditibusque præstare plerisq. Regibus, qui pluribus ciuitatibus dominentur,*

Interpretibus nostris] Spiegelio in *Lexic. iuris. verb. Rex*, Richard. Dietero in *Dissert. de summa sum. Imp. pot. concl.23.* Paul. Busio *lib.2. de Republ. cap.1. n.8.*
Castellionæus] in c. scitote, 6. q.3. Besoldus in *Discurs. 5. de stat. Reipubl. subalt. cap.7. numer.* 10.
Cabotius] lib.1. Var. iuris disput. cap.12.
Lansius] in Dissert. de Leg. Reg. conclus. 52.
Propriè dici Regem] quod de Regno Slauoniæ iustius dicerent, in cuius territorio non modo nullum Episcopum, sed nec vllam Ciuitatem contineri, testatur Ianus Pannonius Episcop. Quinqueeccles. in *Poematib.*
Vera Maiestas contin.] Bernhard Zieritzius in *tract. de Princip. inter se prærogat. in fin.*
Regnum sit metiendum] Bodinus *lib.1. de Republ. cap.10.* Theodor. Gothofredus in *Annotat. sur l'Histoire du Roy Charle VI. fol.* 590. Kirchnerus *de Republ. disput.3. th.5.* Arumæus in *Discurs. Academ. de Iur. publ. disc.* 1. Goldastus in *Senior. siue de Maiorat. lib.1. cap.17. num.5.*
Dignitatis prærogatiua depend.] Menochius *Consil.35. n.51. vol.1.*
Castellionæus] in d.c. scitote, vbi citat Hostiensem in *c. constitutus, 2. de Testib. & attest.* vt mirerà quibusdam reprehendi eundem Cardinalem, quod Regem Bohemiæ impropriè dici Regem scripserit quum plane contrarium in *d. loco* asserat. Sed Abbas Panormitanus in *d.c. constitutus*, ideo Bohemiam non Regem, sed Ducem, habuisse dicit,

dicit, quia non nisi vnum Episcopum Pragensem haberet, & ex eo Conrad. Lancellottus in *Templ.omn.iud.lib.1.cap.2.n.17.*

11. Multo autem minus inde Regis Bohemiæ dignitas deprimi, vt nonnulli volunt, censenda est, quod Imperio Romano fidem atque obsequium præstat: quum seruire Romano Imperio sit libertate potiri. Aut Regio nomine indignus æstimandus, quod Imperatoris sit vasallus, & à Maiestate Imperii dependeat, quum ius vasallitium dignitatem Regiam nec tollat, nec minuat: alioqui nec Arragoniæ, Siciliæ, Apuliæ, aliive Reges dicendi essent, qui & ipsi à Maiestate Ecclesiæ & Imperii Romanorum iure clientelari dependent.

Nonnulli volunt] Cabotius *d.lib.1.cap.12.* Lansius *d.conclus.52.* Rumelinus *ad Aur.Bull.part.3.dissert.1.th.8.*

Censenda est] Sigismund. Loffredus in *Paraphras.feudal.cap.1.de duob.fratr.de nouo benef.inuest.vers.quæritur an in d.l.vn.circa fin.fol.41.* Reinkingk *lib.1.de Regim.secul.& eccles.class.4.cap.3.n.36.*

Seruire Rom.Imp.] Garf.Mastrillus *lib.1.de Magistrat.cap.8.n.2.*

Ius vasallit.dignitat.Reg.] Dieterus in *Dissert.de Summa sum.Imp.pot.conclus.23.* Busius *lib.2.de Republ.cap.1.n.8.*

Arragon.Sicil.] Dieterus & Busius *allegatis locis.*

14. Haut etiam scio an & illi rectè sentire videantur, qui negant Regi Hungariæ & Bohemiæ ius esse exercere Regni Maiestatem sub Imperio Romano: adeoque præter fas fecisse Ladislaum, Regem Hungariæ & Bohemiæ, Archiducem Austriæ &c. quod Viennæ Ioannem Hunniadem ad Principatum euexerit, eique Comitatum Bistricensem, suggesto in magno foro erecto, sede sedens aurea, Regali paludamento ac diademate ornatus commiserit: quum supremitati Cæsareæ Maiestatis nihil in eo derogetur, si inferior Rex vel Princeps, quem participem fecit suæ Maiestatis, eam in Imperio suo exerceat, modo non fiat in fraudem aut præiudicium Imperii. Neque Hunniades ille factus est Princeps Imperii, sed Regni Hungariæ, nisi fuerit à Friderico III. Imperatore, ibidem præsente & permittente, confirmatus. Quod mihi fit verisimile, quia idem Imperator etiam Duces Munsterbergenses à Georgio Rege Bohemiæ itidem Viennæ creatos confirmasse & instituisse legitur.

Negant Regi] Æn. Syluius Piccolomineus *de Europæ stat.sub Friderico III.Imp.cap.16.* Henr. Zœlnerus in *Dissert.de Regis Roman.elect.concl.8.lit.b.*

13. Habet denique Rex Bohemiæ & illud Regiæ suæ Maiestatis decus, ex pragmatica Aureæ Bullæ sanctione, quod in celebratione Curiarum (Imperialium) in omnibus & singulis actibus, quemcunque Regem alium, quacunque etiam singulari dignitatis prærogatiua fulgentem, quem quouis ca-

fu feu cauffa venire vel adeffe fortè contingeret, immutabiliter antecedat. Et tit. 22. in fin. *Rex Bohemiæ Imperatorem vel Regem* (Romanorum) *ipsum immediatè, nullo interueniente, sequatur.* Adeo vt ipfam etiam Auguftam Imperatricem præcedat, quemadmodum *tit. 26.* §. fin. conftituitur, in hunc modum; *Imperatrix etiam vel Regina Romanorum fuis Auguftalibus amicta infignis, poft Regem vel Imperatorem Romanorum, & etiam poft Regem Bohemiæ, qui Imperatorem immediatè fubfequitur, competentis fpatij interuallo* &c. *ad locum feffionis procedit.*

Aurea Bulla] Caroli IV. Imp. tit. 6.

Illud Reg. Maieft. decus] de præcedentia Regis Bohemiæ in folemnibus Imperii conuentibus & pompis, differunt Reinkingk *lib. 1. de Regim. fecul. & ecclefiaft. claff. 4. cap. 3. n. 13. & n. 23.* Sixtinus *de Regalib. lib. 1. cap. 4. n. 20.* Bendict. Carpzouius in *Differt. ad Capitulat. Cæfar. fiue Leg. Reg. German. cap. 3. n. 12.* Buxdorffius *ad Aur. Bull. cap. 8. conclus. 84.* Rumelinus *ad Aur. Bull. part. 3. differt. 1. th. 8.* Dan. Otto *de Iur. publ. cap. 10.* Cubachius *lib. 2. Iurifprud. publ. cap. 6 num. 1. & cap. 29. num. 7. num. 10. & num. 12.* Gumpeltzhaimerus in *difput. de Regal. th. 114.* Brudlacht in *Epitom. Iurifprud. publ. lib. 3. cap. 7. num. 10.* Quod animaduertentes, Nuncius Apoftolicus & Regis Angliæ Legatus, in Coronatione Caroli V. Imp. pompæ adeffe non fuftinuerunt, ne ordinarentur poft Regem Bohemiæ, rati per hoc Principum fuorum dignitati derogari. Hartman. Maurus in *Comment. de coronat. Caroli V. Imp.*

14. Quia verò hæc iura omnia ac fingula dependent à fuperioritate Romano-Germanici Imperii, proximum eft, vt qua fide, quove beneficio obligentur, edifferemus.

Caput XIV.

BOHEMIA EST IMPERII FEVDVM. REX BOHEMIÆ eft Imperatoris vafallus, Par Curiæ, homagio obnoxius. Reges Marcomannorum & Quadorum in Bohemia & Morauia à Romanis instituti. Bohemiæ Dux Morauorum Regno fubiectus ab Arnulpho Imperatore. An iure id facere potuerit Imperator, vt Statum Imperij immediatum alteri fubijceret renitentem? Bohemia Bauariæ Duci fubiecta. An vafalli inuiti alienari ab Imperatore poffint? Vtrum Principi liceat Regnum, Principatum, Subditofque inuitos alienare cum confenfu Imperatoris? Bohemia feudum eft hereditarium, fed ex pacto & prouidentia. Verbum Heredis *quo pacto in inueftituris Bohemicis & aliis diplomatibus fit intelligendum. Regnum ipfum, nec Electoralis tantum dignitas, in feudum dependet. An mutatus fit per Auftriacos inuefti-*

uestituræ antiquæ tenor? Exemplis Ducum ac Regum ab Imperatoribus inuestitorum verus tenor aperitur. Ottocari Regis infeudatio. Rex non habendus, antequam confirmetur & inuestiatur. Indultum inuestituræ, Muthzedel/ quid operetur. Rex tenetur feudum personaliter petere & recipere. Vbi & quibus in locis. Georgij Podiebracij Regis Bohemiæ origo illustris. Vexilla Regi sarta tecta restituenda. Insignia Regni olim Aquila nigra, hodie Leo fuluus. Quid signet cauda Leonis duplicata. Regnum non est feudum Ecclesiæ Romanæ. Papa ecclesiasticum, Imperator politicum, habet imperium in Bohemia.

BOHEMIAM atque Morauiam & olim fuisse, & esse hodie, Imperii Germanici feuda beneficiaria & clientelaria, Regesq; Imperatorum vasallos, & Pares Curiæ Imperialis, ac iuramento fidelitatis & homagii obstrictos, docent non modo leges Imperii & inuestiturarum diplomata, sed & concors omnium Interpretum sententia euincit.

Feuda] Aurea Bulla *cap.7. in fin. & cap.9.* Aluarottus in *Comment. in Feud. lib.1. tit. Quis dic. Dux* &c. Sigismund Loffredus in *Paraphras. feud. cap.1. de duob. fratr. de nou. benef. inuest. vers. quæritur an in d. l. vn. circa fin. fol.41. & cap.5. de nou. form. fidel. vers. hic titulus fol.35.* Ludouicus Fachsius *Consil.4. n.21. post lib.1. consilior. Mod. Pistoris*, Iacob. Cuiacius in *Comment. in Feud. lib.1. tit.1.* vbi ait, *Regnum Siciliæ feudi iure pendet à Pontifice Romano: cætera pendent ex Imperio, Polonia, Bohemia: Anglia etiam aliàs Imperatorem salutauit quasi feudataria:* Pet. Heigius *Illustr. quæst. par.1. q.3. n.44.* Vincent. Cabotius *lib.1. Var. iur. disp. cap.12.* Camillus Borellus *de præstant. Reg. Cathol. cap.47. n.12.* Reiner. Reineccius in *præfat. ad Dithmari Chron.* Marq. Freherus in *Not. ad Andlavv lib.2. cap.2. fol.167.* M. Ant. Peregrinus *consil.2. n.3. lib.3.* Hubert. Giphanius in *tract. de iure feudal. cap.4. n.22.* vbi ait, *Regna Daniæ, Poloniæ, Bohemiæ &c. solent esse feuda Imperii:* Richard. Dieterus in *Dissert. de Summa sum. Imp. pot. conclus.22. & seq.* Marta Neapolit. *de iurisdict. part.1. cap.26. nu.66.* Sixtinus in *tract. de Regalib. lib.1. ca.2. n.24.* Gerlac. Buxdorffius in *Dissert. ad Aur. Bull. conclus.88. lit c.* Paul. Busius *lib.2. de Republ. cap.1. n.8. & in Disquisition. politic. cap.1. q.20. lit. b.* Theod. Reinkingk *lib.1. de Regim. secul. & ecclesiast. class.2. cap.7. n.48. & class.4. cap.3. n.35. & sequentib.* Dominic. Arumæus in *Disc.5. ad Aur. Bull. c.8.* Besoldus in *Discurs. polit.5. de stat. Rerumpubl. subalt. cap.7. n.10.* Vischerus in *Discurs. de Elect. Reg. & Imp. Rom. concl.10. n.44. q.1. rat.6. & seqq. & rat.12.* Ioachim. Cluten in *Syllog. rer. quotid. cap.24. lit. e.* Ant. Hansmannus in *Resolution. de Re monet. reg.7.* Christoph. Lehmannus *lib.5. Chron. Spirens. cap.74. fol.575. & cap.105. & cap.109. fol.633. col.1. in fi. & lib.7. cap.1. fol.710. col.1.* Iacob. Gordonus in *Oper. Chronolog. in serie rer. gestar. anno 1306.* Conrad. Carpzouius in *tract. de Regal. cap.2. reg.16.* Heinr. Christoph. à Griesheim *de S. Rom. Germ. Imp. dissert.5. de Comitiis Imp. th.43. & in Decur.1. Quæstion. ex iur. publ. q.10.* Rumelinus *ad Aur. Bull. part.3. dissert.6. th.16.*

Pares Curiæ] Reinkingk *d. lib.1. de Regim. sec. & eccles. class.4. cap.3. n.35.* Gewoldus in *Comment.*

ment. de S. Rom. Imp. Septemuir. cap. 9. n. 4. v. Boemiæ Regem Electorem. Vide Decreta Principum Imperii Pragensia de anno 1610. & Mulhusina de anno 1620.

Iuramento fidelitatis] Reinkingk *d. cap. 3. n. 35.* Conrad. Carpzouius *d. cap. 2. reg. 16.* Matthias Rex Hungariæ & Bohemiæ, in requisitione pro inuestitura Regni Bohemiæ, Rudolpho II. Imp. anno 1611. oblata; Dagegen bin ich erbietig / gewöhnliche gelübd vnd eyd zu *praſtirn*, E. Keys. Mayest. vnnd dem H. Röm. Reich vmb solche verleyhung getrew / gehorsam vnd gewertig zu seyn / E. Keys. Mayest. für meinen rechten Lehenherrn zu halten / vnnd alles zu thun / was einem Ertzschencken vnd Churfürsten deß H. Röm. Reichs zu thun von rechts vnd alter gewonheit wegen gebührt. Et solet hæc clausula etiam literis inuestiturarum inseri, vt in Friderici III. Imp. in vestitura Vladislao Regi Hungariæ & Bohemiæ facta de Regno Bohemiæ anno 1477. apud Doct. Eysen in *Deduct. Bohem. in Beylagis n. 27.*

Homagii] Fridericus II. Imp. in Wenceslao I. super Regno Bohemiæ facta Melfiæ in Apulia anno 1231. *Recepto à dilecto Principe & affine nostro Waczlao iuniori Rege homagio iuxta morem.*

Leges Imperii] Decretum Alberti I. Cæsar. de absolutione Wenceslai III. Bohemiæ & Poloniæ Regis à banno Imperiali &c. *Constitution. Imperial. tom. 1. anno* 1305. *fol.* 317. Aurea Bulla Caroli IV. Imp. *tit. 7. §. fin. tit. 8. tit. 25. & tit. 27. in pr.* & in eiusdem *Constitut. de Electione Regis Bohem.* apud Henelium in *Silesiograph. in append. fol.* 110. Doct. Eysen in *Deduct. Bohem. in Beylag. nu.* 19. & Constitution. Imperial. *d. tom. 1. anno* 1348. *fol.* 342. Recess. Ratisponens. Friderici III. Imp. *de anno* 1471. §. 57. Recess. Augustanus Maximilian. I. Imp. *sub rubr.* Wie man mit den Königen &c. *fol.* 60. Nonnulli Interpretes huc detorquere conantur Ordination. Camer. Imperial. Caroli V. & Ferdinandi I. Impp. in *part. 1. tit. 49. §.* Die geschworne / vt facit Buxdorffius *ad Aur. Bull. conclus. 88. lit. c.* Bechtius *de Securit. & salu. conduct. conclus. 203. in fin.* Vischerus *de Elect. Reg. & Imp. Rom. conclus. 10. num. 44. rat. 7.* Auctor Responsi in *caussa* Hessen *contra* Waldeck *&c.*

Inuestiturar.] Friderici II. Imp. de anno 1216. & anno 1231. apud eundem Eysen *n. 1. & n. 17.* Richardi Cæsar. de anno 1262. *ibi. n. 2.* Adolphi Cæsar. de an. 1291. infra in *Append.* & in *Beylagis Germanicis sub anno* 1292. Friderici III. Imp. de anno 1462. & alia de anno 1477. apud eundem *n. 21. & n. 27.* Caroli V. Imp. de anno 1531. in *dictis Beylag. German. sub anno* 1541.

2. Et olim quidem priscis illis temporibus, quum Marcomani & Quadi adhuc Bohemiam & Morauiam haberent, à Romanorum Imperatorum & Cæsarum nutu pependit Regum Bohemiæ & Morauiæ confirmatio, adeo vt licet ex Regia stirpe esset Rex designatus & assumptus, non tamen institueretur, seu, vt nunc loquimur, inuestiretur, nisi id Imperatori Romano placuisset. Hoc enim est, quod Tacit. ait; *Sed vis & potentia Regibus ex auctoritate Romana.* Sic Iubillius regnauit in Bohemia; sic Vannius in Morauia à Druso impositus; sic Vangio & Sido. Vnde Tacitus de iis; *egregia aduersus Romanos fuere fide.* Et Iul. Capitolinus in M. Antonino Philosopho Imp. *Quadi,* ait, *amisso Rege suo, non prius se confirmaturos eum, qui erat creatus, dicebant, quam id nostris placuisset Imperatoribus.*

Nutu

Nutu pependit] cuius rei & alia exempla profert Tacitus. Sic enim Italus quoque, Harminii Regis ex fratre Flauio nepos, à Cheruscis expetitus est in Regem à Claudio Cæsare; *Historiar. lib. 3.* Caluisius in *Chronolog. anno 46.* Sic Ciuilis Regio genere apud Batauos ortus; *Historiar. lib. 4. cap. 14.* Videatur Cabotius *lib. 1. Var. iur. disput. cap. 12.* Cluuerus *lib. 3. German. antiq. cap. 31.*

Tacit.] in libell. de Morib. German.

3. Sub Francis Imperatoribus Slauorum in Bohemia Duces immediatè regnabant, nemini, præterquàm ipsis Imperatoribus, obnoxii. Sed Arnulphus Imperator, Caroli Magni abnepos, Bohemiæ Ducem Regno Morauię subiecit, Regique Morauorum Bohemiam in feudum concessit, à quo Dux eam in subfeudum, vel (vt Gallorum prudentes loquuntur) retrofeudum recipere coactus fuit. Quam rem hisce verbis Rhegino Abbas Prumiensis consignauit; *Arnolphus Rex concessit Zundebolch Marahensium Sclauorum Regi Ducatum Bohemensium, qui hactenus Principem suæ cognationis ac gentis super se habuerant, Francorumque Regibus fidelitatem promissam inuiolato fœdere conseruauerant, eò quòd illi, antequam in Regni fastigio sublimaretur, familiaritatis gratia fuerit connexus; deniquefilium eius, quem ex pellice susceperat, à sacro fonte leuauit, eumque ex nomine suo Zundebolch appellari fecit. Quæ res non modicum discordiarum & defectionis præbuit incitamentum. Nam & Bohemi à fidelitate diutius custodita recesserunt, & Zundebolch ex adiectione alterius Regni vires non paruas sibi accessisse sentiens, fastu superbiæ inflatus contra Arnolphum rebellauit. Quod cùm cognouisset Arnolphus, cum exercitu Regnum Marahensium ingressus cuncta demolitus est. ad vltimum Zundebolch pacem poposcit, & dato filio obside hanc pacem serò promeruit.* Et Sigebertus Gemblacensis; *Arnulphus Rex Zuendebaldo Duci Maharensium Ducatum Boemanorum addens, & Boemanos per hoc sibi infestos fecit, & Zuendebaldo per adiectionem potentiæ, materiam contra se rebellandi dedit. Ad quem debellandum cùm non sufficeret, gentem Hungarorum Regno immisit, eorumque auxilio Zuendebaldum deuicit, & tributarium fecit.* Quo iure quáve iniuria Arnulphus Cæsar id fecerit, aut facere quiuerit; & an inde iustam defectionis caussam Bohemi habere potuerint, longum foret disceptare. Improbari quidem factum Cæsaris à duobus istis Abbatibus videmus, sed qui & ipsi in eadem cymba nauigabant, veriti ne suæ quoque Abbatiæ, quæ immediatè sub Imperio erant, in aliorum iura inuitis Monachis transscriberentur. Quod & contigisse tandem præsens earum status loquitur.

Prumiensis] Chronic. lib. 2. anno 890.
Gemblacensis] in Chronograph. anno 893.
Improbari] vide quæ suprà *lib. 2. cap. 2.* hac de re disserimus.

4. Quum Heinricus I. Cæsar annis post XXVIII. præter-propter idem tentaret, & Bohemiam Arnulpho seu Arnoldo Bauariæ Duci, quo æmulo & aduersario vtebatur, vt eum hac sibi gratia pacaret, & conciliaret, subiicere

cere vellet, Bohemi iniuriam questi, ab Imperatore rursum defecerunt, armis libertatem suam defendere parati.

Bohemiam Arnulpho] Auentinus *Annal.Boior.lib.4.fol.378.* Spangenberg.in *Chronic.Saxon.cap.119.*

Bohemi iniur. questi] quia Dominus vasallos, ipsis non consentientibus, alienare non potest; *cap.vn.§.si quis.* vbi Baldus & Feudistæ, *Quo temp.mil.lib.1.Feud.tit.22.& cap.vn.§.ex eadem, de Lege Conrad.lib.2.tit.34.* Crauetta *consil.54.num.3.lib.1.* Næuizanus *consil.12.n.109.* Francisc. Curtius in *tract.Feud.part.6.num.3.* Hartman. Pistoris *Practic.quæstion.parte 1.q.15.num.14.* Pet. Heigius *Illustr.quæst.part.1.q.19.num.14.* Vasquius *Illustr.controuers.lib.1.cap.4.* Hotomanus *Illustr.quæst.cap.1.* Pet. Gregorius *lib.3.de Republ.cap.8.* Althusius in *Politic.cap.24.num.35.* Bronchorst *Centur.4.'Εναντιοφαν.ass.87.* Arnold. Clapmarius *lib.5.de Arcan.Rerumpubl.* Schœnborn *lib.5.Politic.cap.7.* etiamsi alienatio fiat in dominum meliorem & potentiorem; Ioan. Faber *ad tit.Instit.de assignat. libert.num.5.* Vasquius *d.lib.1.Illustr.controuers.cap.5.num.6.* Treutlerus *Disput.2.th.3.lit.f.* Auenarius in *Quæstion.nomicopolitic.q.28.*

5. Quid autem dicendum, si Rex ipse velit Regnum, consentiente Imperatore feudi domino, alienare, Bohemosque inconsultos in ius alterius ac potestatem transferre? Quod Iohannem Regem anno MCCCXVIII. tentasse Annales produnt. Rem ita narrat Dubrauius; *Longè omnium maximum odium sibi ab omnibus Ordinibus* (Regni Bohemiæ) *conflauit, inchoata cum Ludouico Bauaro Cæsare permutatione, qua Regnum pro Bauariæ Principatu* (Palatinatu Rheni, quem Cæsar expulso Rudolpho Palatino Electore occupauerat) *quem Palatini Rheni possidere solent, commutare voluit, vt eò vicinior Lucemburgæ habitaret. At Boiemi in deteriorem partem interpretati sunt, quasi illos Rex vendere Germanis ac prodere cuperet. Ergò omnes in vnum conspirant, vt pereant potius, quàm non perdant illos, qui ad exitium patriæ eorum immineant. Atque hæc turba maior visa est, quàm vt pacari vel ipso Rege præsente potuerit: & nisi pacata esset, spes de retinendo ei* Regno *decollabat.* Rex *ergò vestigandum sibi Cæsarem desumpsit. euenitq; ex sententia, vt ille in Bauaria prope fines Boiemiæ inueniretur, tamque facilem se ad preces* Regis *præberet, vt montes transcendere, & in oppidum proximum, quod Luticium Boiemi vocant, se conferre non grauaretur. Illic in maxima Boiemorum frequentia* Regem *illorum de tam graui suspicione, qualem de illo haberent, testimonio suo expurgat, pactionemq; illis, quam cum Rege inire cœperat, scriptam ostendit, in qua diserte aperteq; appositum erat, ita illam ratam & firmam fore, si communi Boiemorum assensu confirmata fuerit. Id postquam non est factum, &, vt videt, Boiemi contradicere videantur, se quoque quod pactum erat, irritum habere dicebat. Et ante omnium oculos paginam ostensam discerpit, atque hoc modo Boiemos cum* Rege *in pristinam beneuolentiam reducit.*

Annales produnt] Hagecius in *Chronic.Bohem.part.1.anno 1318.* Boregk in *Chron.Bohem.part.1.fol.290.vers.* die Königin; *& fol.291.*

Quod pactum erat, irritum habere] Hinc emergit arduæ illius quæstionis decisio, vtrum Principi

Principi liceat ditiones, Regna, subditosque inuitos ac nolentes alienare, alteriusq; Domini iugo mancipare? Cuius negatiuam sustinent Crauetta *Consil.*141. Besoldus in *Differt.de Maiest.cap.*1.*num.*7. Hotomanus, Heigius, Scip. Gentilis, Vasquius, Pruckmannus, Bronchorst, alii. Namque pactiones de Regnis, aut permutatione Regnorum, ita demùm vim habebunt, si eas populi aut Procerum, quorum interest, consensus approbauit: Franciscin. Curtius *de Feud.part.*6.*cap.*8.*n.*4. Crauetta *d.consil.*141.*n.*9. Clarus in *Recept.Sentent.§.feudum,q.*28.*num.*3. Pruckmannus in *tract.de Potest.solut. cap.*4.*memb.*2.*effect.*6.*num.*11.*fol.*470. Choppinus *lib.*2.*de Doman.Franc.cap.*1.*n.*2.*& n.*6. Cacheranus *Decis.Pedemont.*139.*n.*1. Schenck Baro à Tautenberg *lib.*3.*de Feud.tit.*31.§. *prætereà Ducatus,num.*11. Hopingk in *tract.de Iur.protect.conclus.*23.*lit.c.* Vasquius *lib.*1. *Controuers.illustr.cap.*1.*n.*5.*& cap.*4.*num.*3.*& seqq.& cap.*43.*n.*19. Matt.Magerus in *tract. de Aduocat.armat.cap.*9.*n.*1124.*& seq.in fin.* Card.Tuschus *Pract.conclusion.verb.Feudum, conclus.*125. Aliàs Subditis irritum facere Principis contractum iura permittunt, vt ex hoc Ludouici Cæsaris decreto colligimus. Videatur Pet. Gregorius Tholosan. *lib.*7. *de Republ.cap.*7.*num.*8.*& seq.* vbi exempla profert Regnorum Hungariæ, Franciæ, &c. Vasquius *lib.*2.*Illustr.controuers.cap.*82. *num.*3.7.9.*&* 10. Neuizanus *Consil.*12.*num.*113. inter Bruni *Consil.Feudal.*

6. Etenim licet Regnum Bohemiæ feudum sit hereditarium, non tamē est propriè hereditarium, vt sunt res priuatorum in iure ciuili, sed magis ex pacto & prouidentia agnatis à primo acquirente descendentibus, & in euentum non exsistentium agnatorum, cognatis quæsitum ordine proximitatis & maioritatis seruato. Vnde licèt verbum *Heres* legatur in quibusdam inuestituris, & aliis documentis, id tamen est cum qualitate de herede feudali intelligēdum; cuius naturam nobis Aurea Bulla & Declarationes Cæsareæ explanant, quam ne ipsis quidem agnatis heredibus fas est euertere, aut immutare, sine Cæsareæ Maiestatis dispensatione, & Sevirûm Electorum, tanquàm Curiæ parium, consensu.

Aurea Bulla] Caroli IV. Imp. *tit.*7.*tit.*20.*& tit.*25.

Sevirûm Electorum] Gewoldus in *Comment.de S.Roman.Imper.Septemuirat.cap.*9.*num.*4.*vers. Boëmiæ Regem Electorem*; ibi, *vtpote qui in eiusmodi casu, & conferendo Electorali feudo, tamquam Pares Curiæ, interesse & adhiberi solebant.*

7. Illud etiam quæri & controuerti vidimus, quid ab Impertore in feudū conferatur? Et respondi olim, nec responsum muto, ipsum Regnum Bohemiæ & Coronam Regni, cum omnibus terris ac iuribus ad Regnum pertinentibus, nempe Episcopatibus, Principatibus, Prælaturis, Comitatibus, Baronatibus, Ciuitatibus, Ecclesiis aliisve cunctis regalibus, quocunq; nomine appellitentur, sub feudo illo comprehendi, & non tantum Electoralē dignitatem cum officio Archipincernatus, vt nonnulli Bohemorum prætēdunt. Sic enim expresse habent Cæsarea inuestiturarum Diplomata, ex quibus vnum atque alterum, fidei faciendæ gratia, proferemus. Fridericus II. Imp. in rescripto Vlmensi de anno M.CCXVI. *Concedimus eidem Venceslao totum*

Regnum

Regnum Bohemiæ, cum terminis & omni iure, & honore ac rationibus eidem Regno pertinentibus, sicut ipsum Regnum *pater suus, & alii prædecessores sui, tam Duces quàm Reges, antea tenuerunt.* Et in Melfitano de anno MCCXXXI. *Regnum Bohemiæ cum omni honore ac dignitate, ciuitatibus, castris, villis & terris eidem Regno pertinentibus, & cum omni iure, quo pater eius idem Regnū rationabiliter noscitur possedisse.* Richardus Cæsar in inuestitura facta Ottocaro II. Aquisgrani anno MCCLXII. *Eundem* Regem *de Principatibus* Regni *Bohemiæ & Marchionatus Morauiæ, ac omnibus feudis dictis duobus Principatibus attinentibus, quos & quæ pater & progenitores eiusdem ab Imperio tenuerunt, authoritate præsentium inuestimus.* Rudolphus I. Cæsar in inuestitura eidem Ottocaro facta Viennæ anno MCCLXXVI. *De Regno Bohemiæ suisque attinentiis, necnon de Marchionatu Morauiæ, ex Regali benignitate consueta inuestimus, ac eidem Principatus prædictos cum omnibus ipsorum attinentiis duximus concedendos à nobis & Imperio in feudum perpetuò obtinendum.* Adolphus Cæsar in Diplomate inuestitio, sub dato Francofurti anno MCCXCII. *Omnia feuda, quæ à nobis & Imperio debes suscipere & tenere per virum Spectabilem Rubinum de Conrup, affinem & fidelem nostrum dilectum, tibi transmittenda duximus, & transmittimus præsentium serie literarum.* Sed quid me moror? Propius ad nostra tempora accedamus. Sic enim Carolus V. Imp. testatur in literis, quas Germani Muthzedel dicimus, signatis Coloniæ anno MDXXXI. super requisitione inuestituræ à Ferdinando Rege facta; Als der Durchlāuchtig Fürst/ Herr Ferdinand zu Hungern vnd Böheim König/ &c. für vns jetzo erschienen ist/ vnd vns zuerkennen hat geben/ daß sein Liebe begierig vnd willig were/ das Königreich vnd die Cron Böheim/ so viel der von vns/ als Römischen Keyser/ vnd dem H. Reich zu Lehen rühret/ &c. Et ipsemet Ferdinandus Rex *Bohemos* vocat *Cæsaris beneficiarios*, id est, Clientes & feudatarios, vt interpretes nostri exponunt.

Inuestiturar. diplomata] quorum partem publicauit Doct. Eysen in *Deduct. Bohem. n.1. n.2. n.17. & num.18.* partem nos in *Append. huius tractatus*, & in *Beylagis Germanic.* producimus.

Adolphus] in cuius Diplomate pro *Conrup*, alia exemplaria habent *Conrui*, alia *Coronce*, alia *Touerna.* In vetusta collectione Cantilenarum in Aulis Cæsarum Heinrici VI. Philippi, Friderici II. &c. in certamine musico (Meistersingen) decantatarum habentur tam Regis Wenceslai, cui Adolphus Cæsar hanc inuestituram fecit, quàm huius Rubini carmina sub nomine Herr Rubin. Qui sine dubio fuit vnus ex Liberis Imperii Baronibus, & Regi Wenceslao à Consiliis.

Cæsaris beneficiar.] apud Sleidanum *Historiar. lib.8. circa fin.* cuius verba *lib.2. cap.7.* annotauimus.

Interpretes nostri] Besoldus in *Dissertat. de Stat. Reipubl. subalt. cap.7. n.10.* Buxdorffius, Clutten, Arumæus, Vischerus, Griesheimius, Cubachius, Kœnig, & alii à nobis suprà §.1. allegati. Ioh. Cochlæus Canonicus Vratislauiens. in Hist. Hussit. lib.9. anno 1438. in marg. notat; *Regnum Bohemiæ ab Imperio in feudum datur.*

8. Fallunt ergo & falluntur ipsi, qui putant, tenorem antiquarum inuestiturarum

stiturarum hodie esse immutatum, & loco ipsius Regni, Electoralem duntaxat dignitatem, cum officio Archipincernatus, in feudum recipi. Idque demonstrare contendunt ex inuestituris Friderici III. Caroli V. Ferdinandi I. Rudolphi II. & Matthiæ, in quibus legitur; **Daß wir S. L. das Churfürstenthumb mit der Chur/vnd dem Ertzschenampt deß H. Römischen Reichs/ zu der Cron zu Böheim gehörig/&c. zu Lehen zuverleihen genädiglich geruhetten.** Sed eos ipsamet Diplomata satis redarguunt, quæ disertim fatentur, Regem inuestiendum ad S. Cæsar. Maiestatem accessisse, **mit seinen Panieren vnd Landen zugehörenden zu der Cron vnd dem Königreich Böheim/&c.** Et suprà docuimus, Electoratum ita esse Regno vnitum, vt alterum sine altero dari non possit, id est, neque Regnum sine Electoratu, neque Electoratus sine Regno, in feudum concedi. Sunt enim hæc duo tanto & tam arcto colligata vinculo, vt qui Electoratum ab Imperatore petit in feudum sibi concedi, idem etiam Regnum ipsum petere intelligatur: quia separari à se inuicem nullo modo possunt, aut debent pacto quouis, nisi fundamentales Imperii nostri leges simul euertere & pessumdare velimus. Quarum primaria Aurea Bulla in hunc modum decernit; *Sane generaliter longe lateq́; est publicum, & quasi per totum orbem notorie manifestum, Illustres, Regem Bohemiæ, necnon Comitem Palatini* Rheni, *Ducem Saxoniæ, & Marchionem Brandenburgensem, virtute* Regni *& Principatuum suorum, in electione Regis* Romanorum *in Cæsarem promouendi, cum cæteris Principibus ecclesiasticis, suis Coelectoribus, ius, vocem & locum habere, & vnà cum ipsis censeri & esse veros & legitimos Sacri Imperii Principes Electores.* Et tit. 25. §. 2. *Decernimus, & hoc perpetuis temporibus valituro Imperiali sancimus edicto, quòd exnunc inantea perpetuis futuris temporibus, insignes & magnifici Principatus, videlicet Regnum Bohemiæ, Comitatus Palatinus* Rheni, *Ducatus Saxoniæ, & Marchionatus Brandenburgensis, terræ, districtus, homagia, vasallagia, & alia quæuis ad ipsa spectantia, scindi, diuidi, seu quauis conditione dimembrari non debeant, sed vt potius in sua perfecta integritate perpetuà maneant, primogenitus filius succedat, in eis, sibiq́; soli ius ac dominium competat.* Sed omnium disertissimè tit. 20. constituitur & sancitur; *Cùm vniuersi & singuli Principatus, quorum virtute seculares Principes Electores, ius & vocem in electione* Regis *Romanorum in Cæsarem promouendi, obtinere noscuntur, cum iure huiusmodi, necnon officiis, dignitatibus, & iuribus aliis, eis & cuilibet eorum annexis & dependentibus ab eisdem, adeò coniuncti & inseparabiliter sint vniti, quod ius, vox, officium & dignitas, alia quoq; iura ad quemlibet Principatuum eorundem spectantia, cadere non possunt in alium, præter illum, qui Principatũ ipsum cum terra, vasallagiis, feudis, & dominio, ac eius pertinentiis vniuersis dignoscitur possidere; præsenti edicto Imperiali perpetuò valituro sancimus, vnumquemq; Principatuum prædictorum, cum iure & voce electionis, ac officio, cæterisq; omnibus dignitatibus, iuribus & pertinentiis ad ipsum spectantibus, ita perseuerare & esse debere vnitum perpetuis temporibus indiuisibiliter & coniunctim, quod posses-*

sor Principatus cuiuslibet, etiam iuris, vocis, officii & dignitatis, & pertinentiarum omnium ad illum spectantium, quieta debeat & libera possessione gaudere, ac Princeps Elector ab omnibus reputari, ipseque & nemo alius, per cæteros Electores ad electionem, & omnes actus alios pro Sacri Imperii honore, vel oportunitate gerendos, omni tempore assumi, sine contradictione qualibet, & admitti: nec aliquid præmissorum ab altero, cùm sint & esse debeant inseparabilia, diuidi vel vllo tempore debeat separari, aut in iudicio vel extra diuisim repeti valeat aut euinci, vel etiam per sententiam separari: nec aliquis vnum sine alio impetens audiatur. Quod si per errorem, vel aliàs, auditus quis fuerit; aut processus, iudicium, sententia, vel aliquid huiusmodi contra præsentem dispositionem nostram emanauerit, seu quomodolibet attentari contigerit; hoc totum, & omnia ex his, & quolibet eorum sequentia, eo ipso viribus non subsistant. Quibus verbis quid clarius, quid manifestius, quid magis perspicuum dici aut sanciri potuit? Demus ergò, potuisse fieri, vt Rex Bohemiæ aliquando Imperatori subrepens solum Electoratum cum officio Archipincernatus in feudum receperit, num error iste debet in præiudicium Imperii trahi, & tam sancta hæc Aureæ Bullæ constitutio, quam ipsimet Reges Bohemiæ basim ac fundamentum non Imperii modo, sed & sui Regni esse voluêre, tam leuiter conuelli & conculcari? Atque hæc Bulla sancit, vt, si tale quid fortè per errorem contingat, nullas vires vmquam sortiatur.

Electoralem duntaxat dignitatem cum officio] quorum opinionem sequitur Æmil. Chreggrene siue Mich. Geringer in *Velitat. de S. Rom. Imp. Official. num. 13. in fin.* vbi ait, non tantum Vladislao à Friderico III. verumetiam moderno Imper. Ferdinando II. Aug. tum Bohemiæ Regi, officium duntaxat pocillandi fuisse à Matthia Imp. in feudum concessum.

Quæ disertim fatentur] apud Doct. Eysen in *Deduct. Bohem. num. 27.* & in nostris *Beylagis Germanic. sub annis* 1477. 1541. 1611.

Suprà docuimus] cap. 7. §. 5.

Aurea Bulla] tit. 7. §. 1.

9. Sed quia obseruantia, optima solet esse legum interpres, exemplis in medium productis demonstrabimus, Ducatũ siue Regnum Bohemiæ fuisse iam inde à principio vsque ad nostra tempora Imperii nostri beneficiarium, feudale, & vasalliticum. Et Ducatum quidem Bohemiæ à Carolo M. Imperatore factum fuisse tributarium, suprà docuimus. Wenceslaum autẽ Primum eius nominis, quem in Sanctorum numerum retulerunt, remisso tributo, Ducatum ab Ottone I. Imperatore in feudũ accepisse, Dubrauius auctor est. Et fratrem eius Boleslaum fide in castris ante Pragam publice ac solemniter præstita, eiusdem Ottonis Cæsaris vasallum pro Ducatu Bohemiæ factum, in rerum gestarum monumentis legitur.

Optima legum interpres] Gilken in *l. 4. C. commun. diuid.* Anton. Faber in *Consultat. de Montisferrat. Ducat. part. 1. fol. 41.* Ioan. Regulus in *Exam. quæst. an Princeps Imperii Rom. hæres vel successor*

successor institutus sub condit. vel onere relig. &c. *fol.* 11.

Suprà docuimus] lib. 2. cap. 1. & seq.

Dubrauius] in Histor. Bohem. lib. 5. fol. 48. Boregk in *Chronic. Bohem. fol.* 48. Pontanus in *Bohem. pia lib.* 2. *fol.* 14. Sed Hagecius id ab Heinrico I. Cæsare factum esse memorat in *Chron. Bohem. anno* 923.

Rer. gestar. monument.] Fabricius *lib.* 2. *Rer. memorabil. Saxon. anno* 949. Funccius in *Chronolog. anno eod.* Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.* 155. Caluisius in *Chronolog. anno* 949.

10. Dithmarus Episcopus Merseburgensis, qui Duces Bohemiæ cognatione attingebat, non dissimulat clientelam, qua Boleslaus & Mesico, Bohemiæ Duces, Ottoni III. Imperatori & Imperio Germanico erant deuincti.

Dithmarus] de Reb. gest. Saxon. lib. 6. Reineccius in *præfat. ibid.* Heigius *Illustr. quæst. part.* 2. *q.* 3. *num.* 45.

Cognatione attingebat] quippe natus Comes Walbeccius & Marggranius Bernburgensis.

11. Anno MII. ab Heinrico II. Imperatore Boleslaus II. Dux Bohemiæ ob rebellionem proscriptus Ducatu priuatur, & Vlademarius Marchio Miltzauiæ ab eodem in Comitiis Ratisponensibus inuestitur. Adelboldus Episcopus Traiectensis; *Regensborg S. Martini solennia celebrans, Blademario cuidam Sclauo Ducatum Boemicensem largitur, & vt cæteris acceptabilior existat, illum plus iusto verbis & rebus honorat.*

Adelboldus] in Vita S. Henrici Imp. *anno* 1002. *fol.* 438. adde annum 1003. *& seq.* Vide suprà *lib.* 2. *cap.* 4. §. 2. §. 4. *& seq.*

12. Anno MXLI. scribit Hermannus Contractus ex Comitibus Veringensibus S. Galli Monachus; *Heinricus III. Imp. Bohemiæ Ducem Bretislaum* (Vratislaum) *post se Ratisponam humiliter venire, sibique iureiurando fidelitatē seruitiumq́* (vasallitium) *confirmare coartat.* Et Dubrauius Episcopus Olomucensis; *Solenni obsequio, quod Principes Cæsari exhibere solent, pax redempta fuit.* Et Auentinus Historiographus Bauaricus; *Spitigneo Boiemiæ Ducatum in fidem tutelamq́ commendat. nam hisce diebus pater illius Vratislaus obierat.* Factum id anno MLV. quo Bretislaus vitam cum morte commutauit.

Contractus] in Chronic. anno 1041.

Dubrauius] in Histor. Bohem. lib. 7. fol. 57.

Auentinus] in Annal. Boior. lib. 5. fol. 427. Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap.* 175. *anno* 1055. ist Hertzog Bretzel zu Behem gestorben/vnd hat Keyser Henrich desselben eltesten Sohn *Spitigneum* mit dem Hertzogthumb Behem belehnet.

13. Anno MXCIX. scribit Cosmas Episcopus Pragensis Heinricum IV. Imp. Comitia Ratisponæ celebrasse, in quibus Bretislaus Dux *hoc obtinuerit precibus apud Cæsarem, vt eius fratri Boriuoyo vexillum daret, & eum Boemis omnibus, qui cum eo venerant, assignaret, quò post obitum suum, fratrem eius Boriuoyum subleuarent in soltum.* Et Dubrauius de hisdem Comitiis; *Actum inter alia negocia publica*

blica, vt Bretislaus solemni Principum Electorum more, Cæsareæ Maiestati solitum honorem haberet. Allata mox vexilla Regni & Prouinciarum, quarum Dominus ac Princeps erat Bretislaus, ipseque Cæsar corona & sceptro ornatus in throno Cæsareo sublimis residens, regalia per vexilla Bretislao tribuebat.

Cosmas] in Chronic. Bohem. *lib. 3. anno* 1099. ex quo Hagecius in *Chron. Bohem. part. 1. anno* 1098.

Dubrauius] in Histor. Bohem. lib. 9. fol. 70. & ex eo Boregk in *Chron. Bohem. part. 1. fol.* 110. Porrò Boriuoyum istum Morauiæ in Brunna & Znoyma Marchionem, alii *Boriuorium*, alii *Borziwogium* appellant. Et *Bretislaus* idem est, qui aliis *Bratislaus*, *Brasldaus*, *Vratislaus* & *Wratislaus*. Sed ad Bretislai seu Breslai nomen propiùs accedunt *Breslaw* in Silesia, quæ *Vratislauia*; & *Presburg* in Hungaria, quæ *Vratislaoburgum*, olim *Pisonium* dicitur.

14. Anno MCXXVII. dicitur Sobieslaus Ducatum Bohemiæ à Lothario II. Imp. in feudum recepisse.

Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap. 6.* Lehmannus *lib. 5. Chronic. Spirens. cap. 74. fol. 575.*

15. Anno MCXXXVIII. Conradus III. Imp. Comitia Bambergæ celebrauit, in quibus, intercedente apud Cæsarem Sobieslao Duce, nepos eius ex fratre Vladislaus cum Ducatu Bohemiæ, tamquam futurus successor, per vexillum designatur & inuestitur. Et anno MCXL. quum idem Vladislaus defuncto patruo Sobieslao successisset, ad eundem Cæsarem profectus solemniter ab eo inuestitur, **mit dem panier deß Böhmischen Fürstenthumbs**, inquit Hagecius.

Hagecius] in *Chronic. Bohem. part. 1. anno* 1138. & iterum *anno* 1140. Dubrauius in *Hist. Bohem. lib. 9.* Boregk in *Chron. part. 1. fol.* 144.

16. Anno MCLIV. misit idem Vladislaus Dux Danielem Episcopũ Pragensem, ad electum Imperatorem Fridericum I. Augustum, pro confirmatione regalium, & feudi concessione.

Hagecius in *Chronic. Bohem. anno* 1154.

17. Anno MCLXXVIII. scribit Boregkius Fridericum Bohemiæ Ducem, proscripto & abdicato Sobieslao, à Friderico I. Imp. fuisse cum vexillis inuestitum. Verba eius hæc sunt; **Wurden** *Friderico* **die** *regalia* **vnd Lehen vber Böhaim durch die fahne/wie gebräuchlich/vberreichet.** Sed Dubrauius, quem sequitur, ita scribit; *Ideò præsentis Friderici ratio ibi habita, ad eumque Principatus Bohemiæ per vexilla, more solenni, delatus est. Sed quia deerant armati milites, qui eum Pragam deducerent, profectio in aliud tempus dilata fuit*, &c.

Boregk] in Chron. Bohem. part. 1. fol. 172. in fin.

Dubrauius] lib. 13. Histor. Bohem. fol. 105.

18. Anno MCXCI. narrat Dubrauius de Heinrico Episcopo Pragensi in Ducem à Bohemis assumpto; *Ea conditione dare se illis manus, respondit, si Cæsar voto illorum subscripserit. Atque inde ad Cæsarem profectus, vt more solemni Principis personam*

sonam indueret, non aliter ei sunt vexilla de manu Cæsaris porrecta, nisi vt summam pecuniæ, quam se repræsentaturum Venceslaus Cæsari spoponderat, ipse are suo expungeret. Erat Cæsar iste, Heinricus VI. Friderici I. filius.

Dubrauius] in Hist. Bohem. lib. 14. fol. 114. Boregk in *Chron. fol.* 187.

19. Anno MCCLXXVII. refert Matthæus Mareschalcus de Bappenheim; *Cum Rex Bohemiæ* (Ottocarus) *terram prædictam* (Austriam) *defendere non posset, exercitus aut Regis Romanorum* (Rudolphi I. Imp.) *cum ingenti exercitu Comanorum & Vngarorum venisset, demum per arbitros, videlicet Dominum Berchtoldum* (ex Principibus Hennenbergensibus) *Herbipolensem Episcopum, & Illustrem Ludouicum Palatinum Rheni, ex parte Regis Romanorum; & Dominum Brunonem* (ex Comitibus Holsato-Schaumburgiis) *Episcopum Olmucensem, & Virum Strenuum Ottonem Marchionem de Brandenburg* (Juncker Otten Marggraffen von Brandenburg) *ex parte Regis Boemiæ, arbitrando hac forma est definitum, quod Rex Romanorum Regem Ottakarum terris suis, videlicet Boemia & Morauia tantummodo, resignatis residuis aliis septem terris* (scilicet Austria, Stiria, Carinthia, Carniola, Portunaonis, Marchia Venedorum & Taruisina) *infeudaret. quod ita factum est. Nam Rex Boemiæ in castris Regis Romanorum, cum* XXXVI. *vexillis ante Viennam circa Danubium, flexis coram eo genibus in præsentia multorum Principum spiritualium ac secularium, terras suscipiens supradictas* (sc. Boemiam & Morauiam) *Regique Romanorum deinceps obedire & astare fideliter iuratus promisit. Tunc primo Vienna & aliæ ciuitates ad resignationem Regis Ottakari, Regi Romanorum sunt apertæ. Sane inter cætera ad confirmationem inter eos veræ ac perpetuæ amicitiæ, à supradictis Principibus extitit arbitratum; sub hac conditionis forma, quod supradicti duo Reges quatuor pueros* (id est liberos) *suos legitimali thoro ad inuicem copularent. quibus Rex Romanorum* XX. *millia marcarum in dotem promisit, pro quibus titulo obligationis Austriam ferè mediam à parte Morauiæ vsque ad Danubium, exceptis Crems & Steirn oppidis, * qua legatione est Regi Boemiæ commissa.* Æn. Syluius Consiliarius Cæsareus rem ita narrat; *Rodolphus Habsburgi Comes, qui Magister Curiæ Othocari fuisset, Christianæ Reipublicæ præfectus est. Is missis ad Othocarum Legatis, Austriam & Carinthiam, cæterasque vicinas Italiæ prouincias, tamquam iuris Imperii, repetit, quando nec Austria muliebre feudum esset, nec Carinthiam iniussu Cæsaris Vlricus venundare potuisset. Renuit Othocarus, & Imperatori, qui aliquando sibi seruiuisset, impacato respondit animo. Sed interuenientibus amicis, ea lege reconciliati sunt, vt Austria Imperatori cederet: exin datis acceptisque filiabus, affinitas vtrinque iungeretur: prouinciæ, de quibus lis esset, dotales fierent. Adeptus Austriam Rudolphus, Othocarum in verba sua iurare, more maiorum, exposcit. Id superbo Regi grauius visum, tanquam ex domino seruus fieret. Exoriuntur nouæ lites, exin bellum indicitur. Quumque iam duo exercitus ad mille passus alter alteri proximus conuenissent, veritus Othocarus Rodolphi potentiam, iniustamque belli caussam animo voluens, Legatos mittit, qui se iuraturum dicant, si modo intra tentorium Imperiale honoris sui caussa fieri Rodol-*

dolphus velit. Accipit conditionem Imperator potius, quam belli fortunam experiatur. Suggestum in tentorio sublime paratur, ibique aureum solium eminentiori loco erigitur. Rodolphus diademate & Imperialibus insignibus conspicuus, considentibus Electoribus Imperii, cæteris Baronibus circumstantibus, aduenientem Regem sedens expectat. Ille cum paucis Regni sui Optimatibus ingressus, conscenso suggesto, ad pedes Imperatoris genua flectit: proinde ex veteri consuetudine, admotis sacrosanctis, iureiurando se adegit. Interea tentorium arte compositum, à summo vsque deorsum in quatuor proscissum partes, decidit. Regemque vt erat in alto loco ad Imperatoris genua supplex, videndum exercitibus prabuit. Albertus Krantzius; *Odoacer Rex vocatus ad Imperii cœtum venire contempsit, palam dictitans, Regem Bohemiæ nihilo esse minorem Romanorum Imperatore. Magnitudo enim ditionis, quam tenebat à Carinthia, Carniolaque per Bauariam, Bohemiam, Slesiam & Prussiam, animos faciebat. Rodulphus Comes de Habspurg praerat Imperio. qui quum pridem Regis Odoacri Curiæ Magister fuisset, minoris à* Rege *pendebatur. Misit ergo Imperator legationem* Regi, *Austriam, Carinthiam, cum cæteris* Romani *Imperii prouinciis reposcens, quando nec Austria muliebre feudum esset, nec Vlricus prouincias illas iniussu Imperatoris vendere poterat.* Recusat Rex, *& armis tueri parat, quod legitimo accepisset titulo.* Et postea subiungit; Rex *in verba Imperatoris, vt Imperio subditus, iurare vrgetur. Serio negat, quod tanti* Regni *Maiestatem non pateretur inclinare vlli mortalium. Imperator ab Imperii iuribus discedere non patitur. Nouum bellum* &c. Rex *tamen, missis Oratoribus offert se iuraturum, si modo honoris sui ratio habeatur, liceatque intra tentorium coram paucis præstare iusiurandum. Accipitur conditio, instruitur tribunal apparatu magnifico: sed Imperator in Maiestate; ex latere qui aderant, Electores, aliique Magnates. Procedit Rex Bohemus cum paucis, suggestum petit, pedibus prouoluitur Imperatori: iuramentum, quod exigebatur, hominii & fidelitatis de more præstat. Interea ex composito, dum ille iaceret, ad pedes Imperatoris, quatuor partibus discissum corruit tentorium. Sic enim paratum fuit, vt innoxiè caderet, & patefaceret cunctis, quod geri putabatur in occulto.* Ioannes Dubrauius; *Indictus ab eo* (Rudolpho I. Cæsar.) *conuentus, vt omnes Imperio subiecti Norbergam ad exhibendum nouo Cæsari officium debitum & obsequium conueniant, rursus Othogarus venire contempsit. At* Rudolphus *de Principum sententia primum Austriam ab eo, tanquam Imperii prouinciam, quam mulier abalienare, aut dotis aut alio quouis titulo non potuerit, repetit, dein Carinthiam etiam atque Stiriam, quas æquè Vdalrico Duci sine Cæsaris assensu vendere minimè licuit, quum vtraque ad Imperii feudum pertineat. Hoc insuper apposuit, vt in verba sua* (pro Regno Bohemiæ & Morauiæ) *more maiorum iuraret. Cum nollet parere, processum est in contumaciam, & bellum decretum contra Othokarum.* Subiicit deinde longam narrationem de rebus in actu inuestituræ gestis, quam quia cum superioribus consentit, adscribere supersedimus. At Ioannes Auentinus minimè prætereundus, cuius hæc sunt verba non ineleganter scripta; *Ottocarus, vt quiete Boiemiam atque Morauiam possideret, neue fortunam*

lacesse-

lacesseret, vltro offerenda, quæ alioqui amiserat, ratus, Ludouico Duci Boiorum cognato suo, generoque Rudolphi Cæsaris, communi vtriusque amico, copiam transigendi facit. eius suasu vt clientem decet, ita literas ad Cæsarem dat; Serenissimo Domino suo Rudolpho Romanorum Regi semper Augusto, Ottocarus Dei & illius gratia Rex Boiemiæ, aperit, se potestatem paciscundi Ludouico Palatino Rheni, Duci Boiariæ, consanguineo suo, dedisse. Hæ igitur pacis conditiones dictæ fuerunt: captiui postliminii iure vtrinque restituti: obsides, quos initio belli Ottocarus in Boiemiam abduxerat, Austriacis redditi: Austria, Stiria, Carni, Chariones, Liburni, Histri, Venedi, Imperio atque Rudolpho redditi: Vgris à Boiemis intercepta, promissa: filia Cæsaris Wenceslao filio Ottocari desponsa. Sequitur dein; *Ottocarus traiecto Histro cum pluribus Regio luxu Comitibus in castra extra Viennam processit: ibique auro, argento, gemmis prænitescens in corona purpuratorum & populi, qui frequentes spectatum eo conuolarant, Rudolpho cærulea tunica, quam Teutones camelon* (ſchamlot) *vocant, & in suggestu considens, genu ponit, in verba eius iurat, ab eodem Boiemiam atque Morauos cum* XXXVI. *signis in fidem accipit.* Sebaſt. Munſterus; *Anno Domini* MCCLXXIV. *Rege Rudolpho curiam Nurnbergæ indicente, factus est maximus Principum conuentus, qui se Regis Imperio subiecerunt. Aberat Rex Bohemiæ, qui postea ad Augustam solenniter est citatus. Cumque perseueraret in sua rebellione, Rex Rudolphus destinauit ad eum Illustrem Henricum Burggrauium Nurnbergensem, monuitque vt ablatos Ducatus Austriæ & Stiriæ Regno restitueret, à quo in feudum non recognouisset. repetit & Carniolam, aliaque ad Imperium pertinentia. Veniens autem Burggrauius ad Regem Ottocarum cum mandatis, nil præter contemptum impetrauit. Affirmabat enim Rex, nullam se Rudolpho obedientiam facturum, nec aliquid ab eo recogniturum. Rudolphus ergo Rex cum ingenti exercitu ad Austriam properauit. Et licet Australes Ottocaro iurassent, tamen Rudolphus veniens honorificè est susceptus, dimisso Ottocaro &c. Tandem per arbitros inter eos sine Marte concordatum fuit, quod Rex Romanorum Regem Ottocarum Bohemiæ & Morauiæ tantummodò infeudaret, & quod Rex Bohemiæ residuas septem terras resignaret. quod & factum est. Nam Rex Ottocarus publicè, flexis genibus, terras suas suscipiens iurauit more solito.* Colmarienſis Monachus Dominicanus; *Venit Rex Bohemiæ cum vestibus deauratis, & gloria Regia fulgente, procidit ad pedes Regis Romanorum, humiliter ab eo sua regalia mendicauit &c. Tunc Rex Romanorum Regi Bohemiæ, Regnum, necnon & regalia concessit, & se amicum suum intimum omnibus astantibus intimauit.* Apud Georg. Calaminum ſic Baro Roſenbergius Bohemus affatur Baronem Haſelbachium Auſtriacum;

Et tria reseruat, bina saltem supplici.
Vexilla reddit, signa regionum sacra.

Reſpondet Haſelbachius;

Notat hoc; Quiritum iure quod sint singula.
Solum Bohemos ac Morauos gratia.

Com-

Confert precanti Cæsar: Ausonidis genu
Et Styrus, & nos cum Carinthis flectimus.

Ait, *Quiritum*, id est, Romanorum, scilicet Imperatorum. Nam & *Ausonidis* dixit pro Romanis, scilicet Regibus & Imperatoribus. Alludit enim ad controuersiam Azonis & Lotharii, præstantissimorum iuris interpretum, coram Heinrico VI. Imperatore Bononiæ disceptata, qui secundum Lotharium, singula Imperatoris esse asserentem, pronuntiauit, equove donatum Equestri dignitate cohonestauit. Cuius controuersiæ meminit ipse Azo in *Summ. Cod. tit. de iurisdict.* Iacob. Magnus in *Sopholog. lib. 6. cap. 18.* A'ciatus *lib. 1. Paradox. cap. 1.* Scip. Gentilis *lib. 1. de Iurisdict. cap. 12.* Bronchorst *lib. 1. Εναντιοφαν. cap. 15.* Bellonius *lib. 1. Supputat. cap. 1.* Marc. Lyclama *lib. 5. Membranar. cap. 8.* Sed ad institutum. Wolfgangus Lazius, Historiographus Cæsareus; *Præsules Henricus Basiliensis & Bruno Olomucensis, suorum quisque dominorum ab arcanis, alternis agendo, Regis animum tandem permulserunt, vt dimissis Austriacis Imperio prouinciis, quas nullo iure contingebat, de Bohemicis nouo Cæsari homagium faceret, ac iuramentum solenne præstaret.* Sed quia infinitum foret singula singulorum testimonia adscribere, agmen hoc claudat Theodoricus Piesspordius Secretarius Burgundicus; *Ottocarum*, inquiens, *Bohemiæ Regem, nolentem volentem, Austriam, Stiriam, Carinthiam, Carniolam, Vindorum & Taruisianam Marchias, aliasq; prouincias vicinas, quas in Interregno quacunque arrepta occasione ab Imperio distraxerat, reddere, & in verba sua iurare: Boemiam etiam cum Morauia Imperij beneficio recipere compulit.* Et postea sub schemte Imperatoris Ottocarum inuestientis; *Ottocarus Rex Boemiæ, Austriæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, & aliarum ditionum violentus possessor, Rudolpho in insula Danubij Camberga sub tentorio, genu flexo, fidem præstat, præfatis ditionibus omnibus cedit, & Boemiam cum Morauia ab eodem Imperii beneficio recipit.* Vnde etiam in literis suis fateri solebat, se Dei & Imperatoris gratia in Bohemia regnare. Sic enim Bappenheimius; *Frequenter prædicto Romanorum Regi scribebat verba pacifica in hunc modum, sed in dolo; Serenissimo Domino suo Rudolpho Dei gratia Romanorum Regi semper Augusto, Ottocarus Dei & sui gratia Boemiæ Rex.* Et hæc testimonia ideo placuit tam fusè & prolixè apponere, vt nobis fidem faciant, non Regium duntaxat titulum, non Electoralem modò dignitatem, sed ipsam Boemiam, ipsam Morauiam, esse Imperio nostro feudi iure obnoxiam; id quod & nostri interpretes Historicis consentientes communi calculo approbant: dein nullam iniuriam aut vim iniustam Ottocaro Regi factam fuisse, quum Imperator, Electores atque Ordines Imperii ab eo Principatus iniustè occupatos repeterent; iura feudalia Regni nomine præstanda reposcerent, contumacem damnarent; rebellem proscriberent, bella parantem bello compescerent.

Bappen-

Bappenheim] in Histor. Austral. part. 2. anno 1276.
Syluius] in Histor. Bohem. cap. 27.
Krantzius] lib. 7. Wandal. cap. 30.
Dubrauius] Hist. Bohem. lib. 17. fol. 141. & seq.
Auentinus] Annal. Boior. lib. 7. fol. 570.
Munsterus] lib. 3. Cosmograph. in Austria.
Colmariensis] in Annal. part. 2. anno 1275.
Calaminus] in Rudolphottocar. tragœd. act. 1. scen. 1.
Lazius] lib. 1. comment. in genealog. Austriac. cap. 11. fol. 178.
Piespordius] in stemmat. Principum Habspurgi-Austriac. in schem. 4. in Rudolpho I. Imp.
Bappenheim] in d. Hist. Austral. anno 1278.
Interpretes] Iust. Lipsius in *Monit. politic. lib. 2. cap. 15.* Reinkingk *lib. 1. de Regim. secul. & ecclesiast. class. 4. cap. 3. n. 35.* Buxdorffius in *Dissert. ad Aur. Bull. cap. 8. conclus. 88. lit. c.* Cluten in *Syllog. rer. quotid. conclus. 24. lit. e.* Thom. Lansius in *Disput. de Leg. Reg. conclus. 52.* Vischerus in *Discurs. de Elect. Regis & Imp. Rom. conclus. 10. n. 44. q. 1. rat. 6.* Æmil. Cbreggrene in *Velitat. de Sept. S. Rom. Imp. Official. n. 13.*
Historici] Albertus Argentin. in *Chron. anno 1275.* Author Chronicæ Coloniens. in *Rudolpho I. Imp. fol. 238.* Raph. Regius Volaterranus *lib. 7. Geograph. in Boemia*, Wolfgang. Lazius *lib. 1. Commentar. Genealog. Austriac. cap. 11.* Ioan. Carion *lib. 3. Chronic.* Cuspinianus in *Commentar. de Cæsarib. Roman. in Rudolpho Habspurgio*, Hugwald. Mutius in *Chronic. Germ. lib. 21.* Ant. Bonfinius *Rer. Vngaric. decad. 2. li. 8.* Ioan. Sleidanus *de Quatuor sum. Imp. lib. 3.* Dauid Chytræus in *Chron. Saxon. & vicinar. region. lib. 12. fol. 304.* Martin. Crusius in *Annal. Suev.*

20. Anno MCCLXXVIII. scribit Sebast. Francus, cæso Ottocaro Rege, fuisse Bohemiæ Regnum genero Wenceslao Ottocari filio, Ducatum vero Austriæ Alberto filio, à Rudolpho I. Cæsare, feudi iure concessum & collatum.

Francus] in Chronic. part. 2. fol. 597. & ante eum Raphael Volaterranus *lib. 7. Geograph. in Boemia.*

21. Anno MCCCIX. refert Balduinus Protonotarius Imperialis de Heinrico VII. Imp. *Edicta curia Regia, ac Parlamento solempni in ciuitate Spyrensi &c. Ad quam Curiam Regiam mense Augusti celebrandam conuenerunt Principes Regni deuoti. Et in ipsa Curia Regali, & famosa collecta Nobilium numerosa, Princeps praedictus Iohanni Comiti de Lutzenlburg filio suo vnigenito, filiam Illustris Principis quondam Regis Bohemorum, matrimonialiter affidauit, ac ipsum in Regem Bohemiæ creauit in præsentia Principum: & eundem Iohannem, recepto ab eo fidelitatis homagio, sub alatione LX. vexillorum, feudo suo ipsum inuestiuit.* Dubrauius; *Nuptiæ Spiræ, simulque solemnia Principatus, quæ fieri per vexillorum traditionem solent, à Cæsare celebrata.* Caluisius; *Henricus Imp. sollicitatus à Statibus Bohemiæ, vt Regnum Bohemiæ in feudum concederet Elisabethæ relictæ filiæ Regis Bohemiæ, consilio habito Elisabetham filio suo connubio iungit, & filium Regem Bohemiæ creat, id est,* inuestit.

Balduinus] in Histor. de vita, reb. gest. & morte Henrici VII. Imperator. quæ penes nos exstat manuscripta. Quibusdam videtur auctor esse Albertus Muzatus Patauinus, cuius mentionem faciunt Gesnerus, Simlerus, Iac. Frisius in *Bibliothec.* & Anton. Posseuinus in *Apparat. sacro.*

Dubrauius] in Hist. Boh. lib. 18. fol. 160.

Caluisius] in Chronolog. anno 1310. ex Trithemio.

22. Carolus IV. Imperator & Bohemiæ Rex testatur; *Pater meus* (Iohannes Bohemiæ Rex) *recepit ab ipso* (Ludouico IV. Imperat.) *feuda sua tamquam ab Imperatore.* Et Albertus Argentinensis; *Rex Iohannes Bohemiæ videns se non proficere, se cum Principe* (Ludouico IV. Imperatore) *reformauit, homagium præstando eidem.* Necnon Cuspinianus Consiliarius Cæsareus; *Boemiæ Rex, cum inuestituram à Cæsare peteret, numquam se à Principe discessurum iureiurando promisit; quod minimè præstitit.*

Carolus IV.] in Commentar. de vita sua fol. 101.

Albertus] in Chron. fol 127.

Cuspinianus] in Comment. de Cæsarib. Rom. in Ludouico Bauaro fol. 466.

23. Anno MCCCCX. quum defuncto Ruperto Palatino Cæsare, Iodocus Marchio Brandenburgensis & Morauiæ à quibusdam esset electus in Regem Romanorum, Wenceslaus Rex Bohemiæ Eximperator ad eum conuersus, inquit; *Bono sis animo, Imperiumque tibi mandatum alacriũ suscipe, mihi mea satis est Bohemia: viris, armis, opibus Regni mei, tanquam tui vt lubet, perinde vtere.*

Æn. Syluius Piccolomineus in *Apophthegmatib. Imperator.* Krantzius *lib. 9. Wandal. cap. 3.* Cochlæus *lib. 1. Hist. Hussitar. fol. 16.*

24. Sigismundo Imperatori Bohemos fidem dedisse publicam, *se in posterum fideles & obedientes fore tam Romanæ Ecclesiæ, quam Imperio Romano*, auctores quidam attestantur.

Krantzius *lib. 12. Wandal. cap. 1.* Sebast. Francus in *Chron. part. 2. fol. 553.*

25. De Friderico III. Imp. Georgium electum Bohemiæ Regem confirmante & inuestiente, sic commentatur Abraham Hofmannus Lusatus, Historiographus Cæsareus; Es wird auch Keyser Friderichen das Königreich Böhmen angebotten. Aber auff daß er sich trew vnd danckbar erzeigte dem sonst auch erwehlten Könige Georgen Podebra/ der jhm offtmals in Oesterreich hülffe beweisen/ vnd auß der belagerung errettet hatte/ so schlug er solches abe/ bestettigte seine wahl/ vnd verliehe jhm die Lehen deß Königreichs Böhmen/ der Marggraffschafft Mähren vnd Lausitz/ deß Fürstenthumbs Lützelburg vnd der Schlesien/ seinen sohn *Georgium* machte er zum Graffen zu Glogaw (fortè Glatz/) die andern zu Hertzogen zu Münsterberg. Et Boregkius; Darauff er vom Keyser brieff vnd sigel erlanget/ in welchen der Keyser bekant/ daß er König Georgen das Königreich Böheim auß Keyserli-

serlicher macht verliehen/ vnd darauff den vnterthanen geschaffet/ daß sie jhn für jhren König vnd Herrn solten erkennen vnd halten.

Hofmannus] in Comment. de Elect. & coronat. Cæsarian. in Friderico III. Imp. fol. 317.

Boregk] in Chron. Boh. part. 2. fol. 555. vers. Es wird auch. Adde Bohuslaum ab Hassenstein Baronem *lib. 5. Epistolar.* Georg. Lauterbeckium in Regentenbuch/ Theobaldum in *Bello Hussitic. part. 3. cap. 9. anno 1460. fol. 47. & seq & anno 1462.*

26. Anno MCCCCLXXVII. scribit Dubrauius; *Vladislaus, ne interim omitteret reddere Cæsari, quæ Cæsaris sunt, sed ab omni parte vt firmum stabileque Regnum haberet, Viennam ad Fridericum Cæsarem profectus est, vt de manu eius vexilla Regni, Prouinciarumque ad regnum pertinentium, tamquam Elector Imperij, sumeret. Quæ res summa cum dignitate, pariq; celeritate, confecta fuit, ita vt facile omnibus appareret, habitam fuisse rationem cognationis, quæ Cæsari cum Vladislao intercedebat, cuius mater è Domo Austriaca, Ladislai Regis soror fuerat.* Et Henelius IC. Silesius; *Vladislaus Casimiri Polonorum Regis filius, de manu Cæsaris vexilla Regni Bohemiæ, Prouinciarumque ad Regnum pertinentium, solenni ceremonia recepit.* Wolfgangus Aytinger Clericus Augustanus de Vladislao; *Secundo dicitur Rex Bohemorum: quare Pincerna dicitur, cuius regalia Regni ab antea suscepit post Georgii hæretici Regis obitum.* Ioan. Herburtus Regni Polonici Senator: *Wladislaus Rex Boemiæ Viennam aduenìens, ab Imperatore solenni ceremonia vexillo accepto, quo se clientem Imperatoris Romanorum profitebatur* &c. Mart. Cromerus Episcopus Varmiensis; *Ad Fridericum Imperatorem allegatus Adam Decanus Posnaniensis, vt ab eo Regni Boemorum, quod iure feudi, vt vocant, Imperatori Romano est obnoxium, confirmationem Wladislao filio Regis peteret.* Matthias Michouius Canonicus Cracouiensis; *Anno 1477. Wladislaus Rex Bohemiæ in Austriam venit, certificatus de regalibus, quam primum veniret, illi consignandis. Altera die aduentus, feria sc. tertia post Viti, sub magna frequentia, in ecclesia S. Stephani Fridericus Imperialibus indutus, regalia Regi Bohemiæ contulit, & tradendo sibi vexilla Bohemica, ipsum de Pincernatu Imperiali inuestiuit.* Verba ipsius inuestituræ hæc sunt; Wann nun/ als wir in vnserer Keyserlichen Mayest. gezieret gesessen seyn/ für vns kommen ist der Durchläuchtig *Wladislaus* König zu Böheim/ deß H. Römischen Reichs Ertzschenck vnd Churfürst &c. mit seinen panieren vnd Landen/ zugehörenden zu der Cron vnd dem Königreich Böheim/ gezieret mit seinem Churfürstlichen kleid/ als sich gebühret: vnd hat vns angeruffen vnnd gebeten/ daß wir jhme das Churfürstenthumb mit der Chur vnd dem Ertzschenckenampt deß H. Röm. Reichs/ zu der Cron zu Böheim gehörig/ mit sampt seinen Marggraffschafften/ vnd allen Fürstenthumen/ Landen/ Mannschafften/ Herrschafften/ Lehenschafften/ geistlichen vnd weltlichen/ ertzen/ bergwercken/ geleiten/ wildbanen/ waydnereyen/ zollen/ ehren/ rechten/ würden/ zierden/ hohen vnd nidergerichten/ gerichtszwängen/ vnd allen andern herrligkeiten/ rechten vnnd gerechtigkeiten/ zu der gemelten Cron Böheim gehörende/ zu Lehen zu verleyen genädiglich geruheten &c.

Dubrauius] in Histor.Bohem.lib.31.in princ. Videantur præterea Boregk in *Chron.Bohem. in Vladislao Rege fol.*574. Theobaldus in *Bello Hußitic.part.3.cap.24.anno* 1477.

Henelius] in Breslograph.cap.5. fol.50.

Aytinger] in tract.super Methodii Reuelationes cap. 5.part.3.§. fin.

Herburtus] lib.16.Hist.Polon.cap.9.in princ.

Cromerus] lib.28.Rer.Polonic.non longè à princip.

Michouius] in Chron.Regum Polon.lib.4.cap.72.

Verba inuestituræ] apud Doct.Eysen in *Deduct.Bohem.in Beylag.n.*27. & in nostris *Beylag.Germanicis sub anno* 1477.

27. Ferdinandus I. in Instructione data Legatis ad Ordines Regni Bohemiæ anno MDXXVI. post mortem Ludouici Regis à Turcis cæsi amandatis pro se in Regem assumendo; Vber das empfinge dieses Königreich die Lehen von dem Römischen Reich &c.

Instructione] in Actis aller handlungen zwischen König Ferdinanden vnnd etlichen Personen/ Herren/ Ritter/ vnd Bürgerstands der Cron Böheim/ de an. 1548. & apud Hortlederum in *Actis* von dem Teutschen Krieg *part.2.lib.3.cap.*83. necnon apud Doct.Eysen in *Deduct. Boh.n.*9.

28. Carolus V. Imperator in Diplomate super inuestitura Ferdinando Regi Bohemiæ facta Ratisponæ in Comitiis Imperii anno MDXLI. Wann nun/ als wir mit etlichen vnsern vnd deß H. Reichs Churfürsten/ Fürsten vnd Ständen/ so dazumal in trefflicher anzahl persönlich bey vns gewesen/ gesessen/ in eigener person für vns kommen ist der Durchläuchtigst/ Großmächtigst Fürst/ Herr Ferdinand/ Römischer/ zu Hungern vnd Böheim König &c. vnser vnd deß H. Reichs allergeheimster Raht/ Ertzschenck vnd Churfürst/ vnd hat vns mit fleiß angeruffen vnd gebeten/ daß wir S. L. das Churfürstenthumb mit der Chur/ vnd dem Ertzschenckenampt deß H. Rö. Reichs/ zu der Cron zu Böheim gehörig/ sampt seinen Marggraffschafften/ vnd allen Fürstenthumben/ Landen/ Mannschafften/ Herrschafften/ Lehenschafften geistlichen vnd weltlichen/ ertzen/ bergwercken/ geleiten/ wildbanen &c. zu der gemelten Cron Böheim gehörend/ zu Lehen verleyen &c.

Diplomate] quod editur in *Beylagis Germanicis sub anno* 1541.

29. In Actis Conuentus Electorum & Principũ Imperii Pragæ an. MDCX. congregatorum, de Matthia Rege Hungariæ & Archiduce Austriæ &c. statuitur; Daß dieselbe (Königl. Würd. zu Hungern) das *cedirte* Königreich vnd Länder *pro mero beneficio* von Ihr. Keys. Mayest. *recognosciren*, Ihr. Keys. Mayest. vor das Haupt der gantzen Christenheit/ vor das Haupt vnd eltisten deß Hauses Oesterreichs/ auch inner vnd ausserhalb Landes/ wegen der *cedirten* Länder/ nicht anders als für dero Lehenherrn vnd Vatern/ mit aller *subiection honorirn*, deroselben geleiste Lehenspflichte/ vnd was dieselbe als ein Lehenmann schuldig/ trewlich vnd wie sichs gebürt/ vollnziehen/ auch die Lande dahin halten wolle/ daß sie der Keys. May. vnder

dero

dero gehorsam getrew vnd hold verbleiben sollen. Et ipse Rex Matthias in Requisitione inuestituræ Regni Bohemiæ Rudolpho II. Imp. oblata Pragæ anno MDCXI. Weil es an dem/daß vns nunmehr/als regierendem vnd gecröntem König/ altem herkommen gemäß/ das Churfürstenthumb mit der Chur vnd Ertzschencken-ampt deß H. Röm. Reichs/ zu der Cron Böheim gehörig/ sampt seinen Marggraffschafften/ vnd allen Fürstenthumben/ Landen &c. zu der bemelten meiner Cron gehörig/ zu Lehen verleihen vnnd gereicht werden solten/ &c.

De Matthia statuitur] in Punctis, so der Vertrags Notel zwischen Ihr. Keyserl. Mayest. vnd deroselben Brüdern Königl. Würd. zu Vngern auffgerichtet/ *inserirt* werden sollen/ *num.* 4. in Henrici Iulii Ducis Brunsuicensis Gründlichen vnd warhafftigen Bericht/ wegen der zwischen der Röm. Keyserl. Mayest. *Rudolphi II.* vnd der Königl. Würd. zu Vngern/ *Matthiæ* &c. getroffener vergleichung/ &c. *fol.* 65. *lit.* F.

Requisitione inuestituræ] quæ editur in *Beylagis Germanicis sub anno* 1611.

30. Quæ exempla vsquedum à nobis prolata clarè & manifestè docent, nullum pro Rege Bohemiæ habendum, nisi prius ab Imperatore siue indultum acceperit, siue inuestituram. Id quod non iure duntaxat communi, sed & præcipuis quibusdam Cæsarum nostrorum constitutionibus cautum est. Exstat constitutio Friderici II. Imp. de Priuilegiis Regis & Regni Bohemiæ, data Basileæ anno MCCXII. in qua sancitur; *Volentes, vt quicunque ab ipsis in Regem electus fuerit, ad nos vel successores nostros accedat, regalia debito modo accepturus.* Confirmata hæc constitutio à Carolo IV. Imp. Pragæ anno MCCCXLVIII. Pro quorum verbis Rex tenetur, si exposcat Imperator, se præsentem S. Cæsar. Maiestati sistere, & feuda Regni more modoque debito publice ac solemniter recipere. Adolphus Cæsar in Rescripto Francofurti dato anno MCCXCII. *Volumus tamen & annectimus hanc formam, vt Rex Illustris iam prædictus, cùm commode nostri præsentiam habere potsrit personalem, personaliter nos accedat, iura suorum feudorum, prout mos postulat, accepturus.* Et in Indulto ibidem concesso; *Volentes tamen, vt cùm commodiùs nostris possis præsentari conspectibus, à nobis personaliter suscipere debeas feuda memorata.* Sed hæc cum iure communi & stylo Cancellariæ conueniunt.

Constitutio Friderici II.] apud Doct. Eysen in *Deduct. Bohem. in Beylagis num.* 16. & *num.* 39. Sed contrariam planè habet versio Bohemica apud Hagecium, & Germanica Sandelii apud Georg. Beatum, vbi hunc §. ita reddiderunt; Wir verleihen dem König in Böheim/ vnd allen seinen nachkommenden/ damit wann jhrer einer von den einwohnern gewehlet worden/ nicht mehr zu vns oder künfftigen Römischen Kaysern erscheinen/ vnd die Königliche Cron nach dem brauch vnd der gebür zuempfahen schuldig seye. Ecce quantum intersit ipsos fontes adire, ipsa authentica originalia seu apographa inspicere, sine quibus hæc siue pudenda imperitia, siue impudens fraus, à nobis deprehendi non potuisset.

Confirmata] apud eundem Eysen *d. num.* 19. & Henelium in *Silesiograph. in append.*

Adolphus] eduntur hæc duo rescripta in *Appendice* huius nostri tractatus, *sub anno* 1292.

31. Illud Regis Bohemiæ proprium est priuilegium, vt feuda sua non teneatur suscipere, nisi in locis determinatis. Qua de re exstat constitutio Friderici III. Imp. data Neapoli Austriæ anno MCCCCLXII. in qua decernitur hunc ad modum; *Quòd Rex Bohemiæ inuestituram & regalia sua suscipere non teneatur, nisi in metis vel fi sibus* Regni *sui, aut finitimis locis, decem vel quindecim miliaribus Almanicis, à Regno suo & Dominiis suis, distantibus*. In Actis rerum à Friderico III. Imp. gestarum legitur; Desselben fors Freytag nach Iacobi ist der Römische Keyser zu Wien außgezogen gen Beyern/ vnd hat daselbst geliehen dem König von Böheim seine *regalia* an S. Peters tag *ad Vincula*: daß die leute vast verwundert/ daß ein Römischer Keyser einem so schlechten Herrn/ als derselb von Beheim war von geburt/ nachziehen solt/ auff ein frembdes erdreich. Wann der von Beheim war nicht geboren von Fürstlichen stamm/ sondern er war ein Herr von Mähren genannt von der Kunstatt/ &c. Caroli V. Imp. in Attestatione de requisita & petita à Ferdinando I. Rege inuestitura, sub dato Coloniæ anno MDXXXI. Als der Durchleuchtig Fürst/ Herr Ferdinand zu Hungern vnd Böheim König/ für vns jetzo erschienen ist/ vnd vns zu erkennen hat geben/ daß S. L. begierig vnd willig were/ das Königreich vnd die Cron Böheim/ wo wir an den enden weren/ als deß berührts Königreichs vnd der Cron Böheim/ sondere priuilegia vnd freyheiten vermöchten/ zu empfahen/ vnd davon zu thun/ als sich deßhalben zu thun gebühret/ mit demütiger vnd fleissiger bitte/ dieweil wir an den enden/ nach außweisung desselben Königreichs Böheim *priuilegien*, nit weren/ daß wir S. L. solches jhres anzeigens: vnnd daß dadurch S. L. nit schade/ daß sie/ so viel solches Königreichs vnd Cron Böheim von vns vnd dem H. Reich zu Lehen gienge/ nach vermögen derselben freyheiten/ dißmals zu Lehen nit empfahen/ oder verliehen werden möchten: Vnd daß auch dasselb S. L. vnd dero erben vnd nachkommen ohn einigen nachtheil vnd schaden seyn solt/ vnsern Keyserlichen schrifftlichen schein vnd bekandtnuß zu geben genädiglich geruheten.

Constitutio Friderici III. Imp.] apud eundem Eysen *num.* 21.

Actis rerum à Friderico] vulgò, im Buch/ darinn Keyser Friederichs deß dritten Handlung beschrieben. Ex quo hunc locum producit Richard. Streinius Baro Austriacus in *Informatione* vber deß Hauses Oesterreich erblichen *Succession* in der Cron Böheim/ &c. Quod autem Relator iste tam despectè loquitur de Illustri Georgii Regis familia, repugnat eiusdem origini, quam à vetustissimis Germaniæ Comitibus de Berneck & Nidga deducunt Spangenberg. im Adelsspiegel/ Boregk in *Chron. Bohem. fol.* 542. *in fin.* Theobaldus in *Bell. Hußitic. part.* 3. *cap.* 5. *fol.* 27. vbi Nidda legitur, pro quo alii habent Nidgaw. Non minori contemptu etiam Matthiæ Coruini Hungariæ Regis genus diffamatur, quem tamen volunt Illustri Walachorum gente fuisse oriundum. Hinc illa Æneæ Syluii exclamatio in Hist. Bohem. cap. vlt. *Mira rerum mutatio, & nouus syderum influxus. Duo potentissima Regna* (Bohemiæ & Hungariæ) *eodem tempore Rege* (Ladislao Austriaco) *orbata, ex nobilissimo atque altissimo sanguine ad mediocris generis homines* (Georgium Podiebracium & Matthiam Coruinum) *peruenere. Sic Deo placuit: ludere Fortunam dixisset antiquitas. Nos diuina prouidentia cuncta tribuimus.* Rectè, ô Sylui: nam

eâdem

eâdem prouidentiâ etiam ipse non diu post in summam Sedem Apostolicam exaltatus es, ipsis Imperatoribus ac Regibus, quibus antea famulabaris, tremendus factus.

In Attestatione] quam edimus in *Beylagis Germanicis in anno* 1531. Nondum erat Ferdinandus de Regno Bohemiæ inuestitus, quum Electoribus pro creãdo Romanorum Rege Comitia Coloniam versus indicerentur. Eis vt Ferdinandus tamquam Elector Imperii posset interesse, indultum hoc ab Imperatore ibidem præsente impetrauit: Inuestitura autem decennio demum post Ratisponæ peracta est. Vnde minime vana coniectura colligitur, Principem Imperii post requisitam & legitime petitam inuestituram, licet necdum inuestitum, non posse nec debere à iuribus sibi in Imperio competentibus excludi.

32. Habet prætereà Rex Bohemiæ & illud singulare priuilegium, vt cùm cæterorum Electorum & Principum Imperii vexilla, Cæsari in actu inuestitionis porrecta, ex antiqua consuetudine soleant in populum adstantem proiici & dilacerari, Regi tamen integra atque illæsa sint restituenda. Sic enim sancit modo dicta Friderici III. Constitutio; *Dum Rex Bohemiæ à Rege Romanorum, seu Imperatore, regalia seu inuestituram cum solennitate & banderiis sibi conferri petierit, vt solennitatibus expletis banderia ipsi Regi minimè læsa, fracta aut lacerata restituantur.*

Dicta Constitutio] Doct. Eysen *num.* 21. Chreggrene in *d. Velitat. num.* 15.

33. *Vexilla* autem dicuntur, in quibus Regni & Principatuum insignia sunt depicta. Et Ducatus quidem Bohemiæ olim pro signo habebat Aquilam nigram in campo rubro. Cui postea Otto I. Imp. adiecit *Ahenum flammeum* in signum Archidapiferiæ, quam Bolislaus I. Dux in Curia Imperiali solenniter obibat. Sed Fridericus I. Imperator Vladislao Regi ab se creato concessit *Leonem fuluum cauda bifurcata* in altum erecta in campo candido, in memoriam virtutis & fortitudinis, quam in bellis Italicis heros ille magnanimiter præstitit: cuius deniq; vngui dextero *Calix aureus* impositus in signũ Archipincernatus. Et hisce insignibus Regnum Bohemiæ hodieque vtitur.

Aquilam nigram in rubro] Hagecius in *Chronic. Bohem. in Boleslao I. Duce, & in Vladislao II. anno* 1159. *fol.* 254. *in fin.* Sed Dubrauius facit fuscam in clypeo albo, *lib.* 5. *Hist. Bohem. fol.* 48. Michouius in *Chron. Regum Polon. lib.* 3. *cap.* 21. Pontanus in *Bohem. pia lib.* 2. *fol.* 14. einen braunschwartzen Adler in einem weissen schilde / ait Boregk in *Chronic. Bohem. in S. Wenceslao I. Duce. fol.* 48. Quando autem Imperialem hanc Aquilam in signum acceperit Dux Bohemiæ, non constat inter Scriptores. Dubrauius, Boregkius & Pontanus referunt ad Ottonem I. Imp. qui ea S. Wenceslaum Ducem in Comitiis Imperii, in memoriam sublimis eius pietatis, condecorarit. At Æneas Sylu. in *Histor. Bohem. cap.* 18. Albert. Krantzius *lib.* 4. *Saxon. cap.* 19. *& lib.* 2. *Wandal. cap.* 25. & Munsterus *lib.* 3. *Cosmograph.* dicunt ab Ottone II. Imp. condonatum Bisetislao seu Bretislao, genero suo, in memoriam initæ cum Imperiali Domo cognationis. Quo autem insigni Duces Bohemiæ antea fuerint vsi, nondum potui apud auctores inuestigare.

Leonem fuluum in campo candido] Trithemius in *Chronic. Hirsaugiens.* Æneas Syluius in *Histor. Bohem. c.* 24. Funccius in *Chronolog. anno* 1157. Caluisius in *Chronolog. anno* 1158. Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1159. *fol.* 254. At Crusius in *Annal. Sueu. part.* 2. *lib.* 11. *cap.* 14. habet

Leonem

Leonem album in rubro campo. Eſt autem Bohemia ſita ſub ſigno Leonis cœleſti; Boregk in *Chron.Bohem.fol.*2. Vnde Bohemi vocantur *Leoniſtæ* in Prophetiis ſeu Prognoſticis Aſtrologorum:& ipſe *Leo* Regnum Bohemiæ denotat; Ianus Pannonius Epiſcopus Quinqueecclesienſ.in *Epigrammat.ad Matthiam I. Hungariæ Regem.*

Cauda bifurcata] qui dicto delectatur ridiculo, is legat cauſſam huius duplicatæ caudæ, quam opinor ioci gratia aſſignant Dubrauius *lib.*12.*Hiſt.Bohem.fol.*21.Boregk in *Chronic.Bohem.in Vladiſlao II.* Pontanus in *Bohem. pia lib.*2.*fol.*11. Michaël Piccartus in *Epiſodio narration.ridicular.cap.*1. Nos didicimus,geminam iſtam caudam denotare Vladiſlai Regis virtutem præcellentiorem,quaſi fortiùs cæteris Principibus ſeſe geſſerit. Nam robur leonis conſiſtit in cauda, cuius oſſa Athenæus in *Dipnoſophiſt.* ſcribit tam eſſe ſolida,vt ſi percutiantur,velut ex ſilicibus ignis ex illis exſiliat. Alii tamen virtutem leonis in pectore,firmitatem in capite conſtituunt; Iſidorus *lib.*12.*Etymolog.* Balbus in *Catholic.* Allegoricè autem in Sacris literis de robore & magnitudine Imperii vel Regni interpretantur Epiphanius in *Phyſiolog.*Gregorius Magnus *lib.*5.*Moral.*Ambroſius in *Hexamer.lib.*6.Theophylactus Bulgariæ Archiepiſcop.in 2.*ad Timoth.*4. De virtute & fortitudine ipſius Regis,Theobaldus Epiſcopus in *Phyſiolog.* Manuel Philes *de Animal.propriet.* Ioan.de Sancto Geminiano Ordin.Prædicatorum in *Summa de exempl.ac ſimilitudinib.rer.* Garnerius in *Enucleament.Bibl.* Bercharius in *Repertor.moral.* Quæ interpretationes omnes ac ſingulæ in Regis Vladislai virtutem belliſſimè quadrare & conuenire videntur.

34. In Bello Huſſitico fertur Regni Bohemiæ ſignifer fuiſſe Epiſcopus Herbipolẽſis,ceu Regni vaſallus primarius. Ita enim ſcribit Andreas, Preſbyter Ratiſponenſis, de memorabili illa Imperii expeditione contra Bohemos Huſſitas anno MCCCCXXXI. inſtituta; *Fridericus Dux Saxoniæ Signifer Papæ, Iohannes Dux Bauariæ Signifer Regis Romanorum, Ioannes Epiſcopus Herbipolenſis Signifer Regni Bohemiæ*,&c.

Andreas] in Chronic.Bauar.anno 1431.

35. Ex hiſce autem omnibus ac ſingulis,quæ hucuſque à nobis deducta ſunt,redargui poteſt error eorum,qui Regnum Bohemiæ eſſe feudum Romanæ Eccleſiæ contendunt. Nam,quod de Paulo II. Papa dicunt,eum excommunicato & abdicato Georgio Rege,quòd ſectam foueret Huſſiticã, Regnum Bohemiæ contuliſſe Matthiæ Regi Hungariæ, nullo certo documento poterunt demonſtrare. Nempe non intelligunt,aliud eſſe Regem excommunicare, inhabilem Regno pronuntiare, ſubditos eius à iuramento fidelitatis abſoluere, & Catholici Regis electionem ab Ordinibus Catholicis factam confirmare: aliud autem Regem de ipſo Regno inueſtire & infeudare. Illud Summus Pontifex ſibi iure paſtorali vindicabat,vt conſtat ex reſcripto Pii II. Papæ ad Fridericum III. Imperat. ſub dato Romæ anno MCCCCLXIII. hoc adeo ſibi non arrogabat,vt etiam vltrò ad Imperatorem, ceu feudi dominum, & Regni ſupremum moderatorem, remitteret. Signanter idem Pius II.in reſcripto ad Georgium Regem, ſub dato Mantuæ

anno

anno MCCCCLIX. *Tuum etiam in Slesitas, quodcumque habes, ius tollere nullo modo intendimus. Mandare autem eisdem, vt in iis, qua dominium temporale concernunt, Tua Celsitudini pareant, officii nostri esse non duximus. Ad Imperatorem, cuius nomen sedemq; recognoscis, totum hoc pertinet: & ab illo implorare super his remedium potes.* Et constat Matthiam non à Papa, sed ab Imperatore Friderico III. de Regno Bohemiæ fuisse inuestitum.

Error eorum] Waremundi ab Erenberg in *Meditament. pro fœderib. lib. 1. cap. 1. num. 36.* Iacobi Gordoni in *Chronolog. anno 1459. & anno 1466.* Genebrardi in *Chronograph. anno 1466.* Sic Regnum Hungariæ esse feudum Romanæ Ecclesiæ, scribit Ioan. Bœmlerus in *Chronic. Cæsarum in CII. Cæsar. Alberto I.* hisce verbis; Bey diß zeiten was das Künigreich von Ungern ledig. Do schuff Künig Albrecht/ daß es Künig *Karolo* seiner schwester Sun gelyhen ward von dem Pabst. Wann das selb Künigreich was lehen von einem Pabst. Quum tamen ex aliis constet, Albertum Cæs. illud Regnum Wenceslao alteri nepoti, Bohemiæ & Poloniæ Regi, confirmasse.

Paulo II. Papa dicunt] Nauclerus in *Genealog.* Matth. Palmerius in *Chronic. anno 1466.* Lubecensis Canonic. in *Chronica Sclauic. anno 1477.* Dubrauius in *Histor. Bohem. lib. 30.* Boregk in *Chron. Bohem. in Georgio Rege fol. 552. vers.* Mitler weil gieng Papst *Pius.* Anton. Bonfinius *Rer. Vngaric. decad. 4. lib. 2.* de Legatis à Matthia Coruino Hungariæ Rege ad Bohemos missis pro Regno petendo; *Regni titulum à Paulo Summo Pontifice Coruinum habuisse dicerent, sine cuius autoritate approbationeq; nullum Regnum, nulla potestas haberi potest.*

Pii II. ad Frideric. Imp.] apud Doct. Eysen in *Deduct. Bohem. num. 22.*

Rescripto ad Georg.] ibidem num. 24. & apud Theobaldum de *Bell. Hussit. part. 3. cap. 7. in fin. anno 1459.*

Constat Matthiam] Michouius *lib. 4. cap. 72.* Dubrauius *d. lib. 30.* Hagecius in *Chron. Bohem. part. 2. anno 1469.* Boregk in *Chron. Bohem. in Vladislao Rege fol. 574.* Theobaldus in *Bello Hussitic. part. 3. cap. 17. anno 1467. fol. 99.* vbi dicit Papam Paulum II. Matthiæ Coruino electionem confirmasse, reseruato Cæsari iure feudatario & vasallitio; promisisse tamen operam suam ad impetrandam à Cæsare inuestituram.

Caput XV.

REGNVM BOHEMIÆ CADERE POTEST IN COMMISSUM, fieri caducum, & Imperio aperiri per crimen læsæ Maiestatis, aut aliam feloniam, vel neglectam inuestituram: non obstante priuilegio Bohemis concesso super electione noui Regis.



QVo autem iure Bohemiam docuimus esse feudum Imperii Romano-Germanici, deß H. Römischen Reichs Teutscher Nation/ eodem nunc demonstremus esse eidem Imperio caducum, & apertum fieri ob feloniam, aut neglectã inuestituram, aut alias caussas, quas Feudistæ commemorant. Diximus suprà, Suatoplucum, potentissimum

ſimum illum Morauiæ & Pannoniæ Regem, fuiſſe læſæ Maieſtatis ab Arnulpho Imperatore condemnatum, eiuſque Regna ab eodem Cæſare inter Hungaros, Polonos, Bohemos & Bauaros diſtributum.

Feloniam] cuiuſmodi eſt rebellio cum crimine læſæ Maieſtatis Cæſareæ coniuncta. Et quamquàm ſoli Imperatori non credatur aſſerenti, hunc vel illum ſibi eſſe rebellem, & reum læſæ Maieſtatis Imperatoriæ; Plotus in *l.ſi quando, num.762.verſ.& decretum, C.vnde vi*, quòd videatur teſtificari in cauſſa propria, vbi agitur de ſuo intereſſe propter bonorum confiſcationem; Boſſius in *tit.de Princip.num.*81. Curtius ſenior *Conſil.49.n.93.verſ.& ego dicebam.* Rodolfinus in *tract.de Abſolut.Principis poteſt.cap.6.num.36.& ſeqq.* tamen in facto notorio & permanente ſtandum eſt ab aſſertione Cæſaris, & eius fidei credendum, adeò vt Principes Imperii teneantur non modo conſentire in declarationem banni, ſed etiam exſecutionem eius contra rebelles adiuuare: ita ſentire videntur Ruinus *Conſil.3.in princ.& num.5.8.9.& 11.vol.5.* Iaſon *Conſil.34.n.8.verſ. non quoque obſtat, vol.1.* Decianus *lib.7.Rer.criminal.cap.45.n.25.verſ.fallit tamen.*

Supra] lib.2.cap.9.& lib.3.cap.12. Richard.Streinius Baro in *Informat.§.57.*

2. Quum Vladiſlaus Rex Bohemiæ ſenio confectus, Fridericum filium natu maiorem, inconſulto Friderico I. Imperatore, Regnum vice ſua adminiſtrare iuſſiſſet, ſucceſſorem ab Imperatore accepit Sobieſlaum, Sobieslai filium, patruelem ſuum, quem aliquandiu in vinculis Vladislaus detinuerat. Vnde Heinricus Stero Altahenſis ſcribit; *Imperator Boemiæ Regem depoſuit, & patruelem eius illi ſuperimpoſuit nomine Zobezlaum.* Et Reicherſpergenſis Monachus; *Archiepiſcopus*, inquit, *Salzburgenſis* (Albertus) *iam nuſquam certam manſionem habebat: quia pater eius* Rex *Boemiæ* (Vladislaus) *cum quo anteà morabatur, iam mortuus erat: & Imperator Regnum ipſum Boemicum vi obtinens pro velle ſuo illud diſpoſuerat: & ideò tutum non erat Epiſcopo illic manere.*

Inconſulto Imperat.] Cromerus *Rer.Polonic.lib.6.in Boleſlao Criſpo circa fin.* Hagecius in *Chronic.Bohem.part.1.anno* 1174. Cabotius *lib.1.Var.iur.diſputat.cap.12.fol.71.* Thom.Iordanus in *Annotat.ad Dubrau.lib.13.lit.3.* Beſoldus in *Diſcurſ.polit.5.de ſtat.Reipubl.ſubalt.cap.7.num.10.in fin.*

Stero] in Annalib.anno 1173.

Reicherſperg.] in Chronic.anno 1177.

3. Ottocarus Rex Bohemiæ à Rudolpho I. Cæſare & Imperii Ordinibus criminis læſæ Maieſtatis Imperialis reus peractus, conuictus & condemnatus, vitam pariter cum Regno amiſit. Erat namque Regnum propter commiſſam illam feloniam in ius Imperii, ac Cæſaris poteſtatem deuolutum: nec illud Wenceslaus Ottocari filius, niſi ex mera Cæſaris gratia & liberalitate, intercedentibus pro eo multis Chriſtianis Regibus ac Imperii Principibus, recepit. Quod Beneuenutus de Rambaldis, IC. Italus, teſtatur hiſce verbis; *Regem Bohemiæ Ottocarum, dedignantem obedire ſibi, duriſſimo prælio vicit: quo occiſo, dedit filio pacem, & filiam ſuam in vxorem.* Ioan. Bœmler. Auguſtanus; **Do zoch Künig Rudolff an ſich das Hertzogthum von Oſterreich/vnd das Künigreich**

reich von Peham. Nun het der Künig von Peham einen Sun/ dem gab Künig Rudolff sein dochter/ vnd gab jm das Künigreich wider zu Peham. Anselmus Ryd; *Ex rebellibus potentiorem Othocarum Boemiæ Regem, pacti negligentem, MCCCC. strage peremit: Boemiam S. Vincelao illius filio, genero suo, tradidit.* Iacob. Gordonus Societ. Iesu; *Ottocarus redintegrato contra Imperatorem bello, occisus acie est: tamen filio Venceslao Imperator permisit Regnum Bohemiæ paternum.* Goltzius Herbipolensis Frãcus; R*udolphus summa clementia & humanitate vsus est erga Wencelaum Othocari filium. reliquit enim illi Boemiæ Regnum, & filiam ei suam in matrimonium dedit.*

Criminis læsæ Maiestatis] vide quæ suprà diximus *lib. 2. cap. 7.* & Baron. Streinium in *Informat. §. 57.*

Deuolutum] Author Chronicæ Coloniens. in *Rudolpho I. Imp. fol. 238.* ibi, ind die Kren van Behem darzo. Gerard. de Roo in Hist. Austriac. lib. 1. Hagecius in *Chronic. Bohem. anno 1278.* Keyser Rudolff/ welcher nunmehr Böhmen in seiner gewalt hatte/ theilete es nach seinem wolgefallen auß. Der Marggraff Otto von Brandenburg erhielt das Prager Schloß/ sampt dem grösten theil deß Böhmerlandes. Der Hertzog auß Polen erhielt die Statt Glatz/ sampt demselben Kraysse. Die Königin *Primislai* gemahel/ mit seinem vnd jhrem sohn *Wenceslao*, welcher ein Knab von acht jahren gewesen/ behielt auch ein stück vom Böhmerlande. Also ist dieses zerrissene Königreich trefflich zu grund gangen. Das Land zu Mähren ward dergleichen sehr zerrissen. Der Herr *Milota* erlangete dessen/ von wegen seines dienstes/ auch ein theil.

Ex mera Cæsaris gratia] Baro Streinius in *d. Information. §. 57.* idem Roo *d. lib. 1.*

Beneuenutus] in Libro Augustali, in Rudolpho Hauenspurgio.

Bæmlerus] in Chronica Cæsarum in LXXXXIX. Cæsar. anno 1279.

Anselm. Ryd] in Catalog. annor. & Princip. in Rudolpho I. fol. 51.

Gordonus] in Oper. Chronolog. in serie rer. gestar. anno 1278. ex Naulcero.

Goltzius] in Imperator. imaginib. cap. 141. de Rudolpho I. Cui congruenter Vrsinus Volius in *Epigrammat.* inquit:

Vicit Othocarum Regem, oppreßitq́ Rudolphus:
Qui Socer in natum mitior. &c.

4. Anno MCCCVI. cùm per cædem Wenceslai IV. Regis sine herede defuncti, Regnum Bohemiæ vacaret, illudque Heinricus Dux Carinthiæ iure vxorio, sine tamen Cæsaris auctoritate, hoc est, non petita in tempore inuestitura, vsurpasset, ducto in Bohemiam exercitu, & profligato vsurpatore Heinrico, Regem imposuit Rudolphum filium, & debito more inuestiuit. Siffridus, Presbyter Misnensis; *Rex Bohemiæ Wenceslaus III. nondum coronatus, occisus est fraudulenter, procurantibus quibusdam Baronibus dicti Regni sui,* &c. *non relinquens heredem* Regni. *Tunc Barones dicti Regni elegerunt sibi Regem, Ducem Carinthiæ, sororium scilicet præfati Regis occisi, inconsulto tamen Rege Romanorum, cuius interest conferre iam dictum Regnum. Igitur Rex Romanorum Albertus forti manu intrauit in Bohemiam, & constituit ibi Regem filium suum Rudolphum Ducem Austriæ,*

dans ei vxorem Reginam *Bohemiæ, videlicet* Regis *Wenceslai II. viduam. Sic ergò* Regnum *Bohemiæ ad Teutonicos translatum est.* Salisburgensis Chronographus vetus; *Albertus Rex Romanorum intrauit Bohemiam, ducens secum Dominum Chunradum Archiepiscopum Salisburgensem. & Rudolphum filium suum Ducem Austriæ, & asserens ad Imperium collationem ipsius Regni deuolutā, præfatum Dominum Rudolphum Ducem Austriæ in Regem substituit, ipsum Regnum sibi & suis cæteris fratribus iure hereditario conferendo.* Albertus Krantzius; *Albertus Imperator filium suum Rodulphum in Regnum Bohemiæ, pulso per arma Henrico Carinthio, prouexit, arbitratus, quod leges habent Romanorum, & Regum consuetudines, vt vacuatum morte Wenzeslai absque herede mare Regnum ad Imperatorem iure beneficii reuerteretur.* Et rursum alibi; *Wenzeslaus Rex Bohemiæ moriens, filium sui nominis hæredem reliquit. Sed ille casu filium non reliquit, peruenitq; Regnum iure feudi ad Romanum Imperium. Albertus tum Imperator filium, velut Romani Regni feudatarium prouexit in Regnum.* Denique Abrah. Bzouius Polonus; *Occiso Wenceslao Rege, & Premislai I. Boemiæ Principis stirpe extincta, non tam consensu Procerum, quàm potentia Regum Romanorum, inprimis Rudolphum Alberti Cæsaris filium; & hoc in castris ex nimio esu fructuum æstiuorum fluoribus ventris contractis mortuo, in Iohannem Comitem Lutzelburgensem Henrici VII. recens renunciati Regis* Romani *natum, in Germanos Regnum translatum est, Elizabetha cæsi Wenceslai sorore Iohanni in matrimonium desponsata.*

Sine Cæsaris auct.] Dubrauius *Hist. Bohem. li.* 19. Auentinus in *Annal. Boior.* Cromerus *de Reb. Polonic.* Raph. Volaterranus *lib.* 7. *Geograph. in Bohemia de Henrico Carinth.* Mutius in *Chron. German. lib.* 22. *fol.* 210. Sabinus *de Cæsarib. Rom. lib.* 2. *in Alberto II.* Fabricius *lib.* 2. *Rer. memorabil. Saxon. anno* 1306. Martin. Crusius *Annal. Sueu. part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 18. *in princ.* Lehmannus *lib.* 5. *Chronic. Spirens. cap.* 1. *fol.* 710. *col.* 2. Aubert. Miræus in *libell. de Reb. Bohemic. cap.* 3. *fol.* 31. Reusnerus in *Basilic. genealog.* Hagecius in *Chronic. Bohem. anno* 1306.

Siffridus] in *Epitom. Chronicor. lib.* 2. *anno* 1306. Et hinc discamus licet, quis fuerit auctor cædis Wenceslai Regis, an Albertus Austriacus Cæsar, vt à Bohemis nunc arguitur, an verò ipsorummet Bohemorum maiores Bohemiæ Barones, vt heic asseritur.

Salisburgens.] in Chron. Salisburgens. in anno 1306. apud Canisium *tom.* 6. *Antiq. lection. fol.* 1276.

Krantzius] lib. 7. Wandal. cap. 32. & rursum cap. 46.

Bzouius] Annal. ecclesiast. tom. 14. anno 1307. num. 15.

5. De Heinrici VII. Imperatoris Comitiis Francofordiæ celebratis narrat Dubrauius; *Interfuerant tunc consilio Cæsaris Moguntinus & Coloniensis Archiepiscopi, cum nonnullis aliis Episcopis, & præterea* Rudolphus *Rheni Palatinus, & Bertholdus Bauariæ Princeps, multi etiam Proceres Nobilitatis, vna omnes eademq; sentētia Henricum Carinthium damnantes, tanquā iuris Cæsarei transgressorem, quòd absq; authoritate Cæsaris Regnum Boiemiæ Imperio obnoxium occupauerit, iamq; non vnum annū, sed plus triennium labi passus fuerit, ex quo possessionē Regni à Cæsare, more aliorū Germaniæ Principum, non poposcerit. Ob quam noxam Cæsari vacare Regnum Boiemiæ, eiq; futurum successorem,*

cessorem, qui puellam Regni hæredem duxerit vxorē. Et Pontan. à Braitenberg; *Considerans Cæsar, cùm Primislai primi cessera genus, ad ipsum de iure deuolutum Regnū, & ita consensit, vt filius suus Ioannes cum Elisabetha, filia quondam Wenceslai Regis, matrimonium contraheret, & regeret.* Hagecius refert Heinricum VII. Imp. Legatis Ordinum Bohemiæ in Comitiis Francofordianis respondisse in hunc modum; Das Königreich Böhmen / welches (wie ihr selbst vorbringet) erbloß worden / achten wirs darfür / daß es an den Römischen Keyser / welcher ein haupt aller Königen vnd Fürsten ist / wie es dann auch die Keyserliche Recht bezeugen / gefallen sey. Vnd wir haben es macht zu geben / weme es vns gefällig.

Dubrauius] lib.18. Hist. Bohem. fol.159. Miræus in *d. libel. de Reb. Boh. cap. 3.*
Pontanus] in Bohem pia lib.2. fol.24.
Hagecius] in Chronic. Bohem. anno 1310. fol.377.b.

6. Quum, mortuo Ladislao Rege, Alberti II. Cæsaris filio, Bohemi sibi Regem elegissent Georgium Podiebracium, Fridericus III. Imperator eius Regni ordinationem suam esse affirmabat, in quo feudi solennia neglecta, & renouatio inuestituræ non requisita, fuissent.

Æn. Syluius in *Histor. Bohem. cap. 72. in pr.* Hagecius in *Chron. Bohem. anno 1458.* Bonfinius *Rer. Vngaric. decad. 3. lib. 8. in fin.* Iacob. Piccolomineus Cardinal. Papiens. *lib. 6. Commentarior.* Dubrauius *lib. 30. in princ.* Hug. Mutius in *Chronic. German. lib. 29. fol. 298.* Cochlæus in *Hist. Husit. lib. 12.* Theobaldus in *tract. de Bell. Hussitic. part. 3. cap. 4. anno 1458.* Nicol. Henelius in *Breslograph. cap. 5. fol. 46.* Boregk in *Chron. Bohem. in Georgio Rege in pr. fol. 541.* Cabotius *lib. 1. Var. iur. disput. cap. 12.* Buxdorffius in *Dissert. ad Aur. Bull. cap. 8. conclus. 88. lit. c.* Cluten in *Syllog. rer. quotid. concl. 24. lit. e.* Vischerus in *Disc. de Elect. Regis & Imp. Rom. conclus. 10. n. 44. q. 1. rat. 6.*

7. Quin Friderici III. Imperatoris decretum satis declarat, quo pacto priuilegium Bohemorum super iure electionis noui Regis sit intelligendum, nempe in casu duntaxat vacationis post exstinctam familiam Regiam, non autem deuolutionis per crimen feloniæ aut neglectæ inuestituræ, cuius ipsimet Bohemi cum non sint expertes, non possunt vti priuilegio propter crimen amisso, vt habent iura vulgata.

Priuilegium] Fridericus II. Imperator. in *constit. de elect. & immunit. Regis & incolar. Bohem. de anno 1212.* Carolus IV. Imperat. in *Confirmat. de anno 1348. & in Aur. Bull. tit. 7. §. fin.*

Non sint expertes] neque enim Rex tantum, sed ipsa Regni Bohemiæ vniuersitas crimen læsæ Maiestatis committit, si contra Imperatorem, vel Imperii Romani prosperitatem, aliquid machinetur, vt docet Harprechtus in *Comment. ad §. 3. num. 36. Inst. de public. iudic.* & in specie de Bohemis Iohan. Westermannus in *Disput. de public. iudic. th. 3. q. 5.*

Caput XVI.

MORAVIA, SILESIA, LVSATIA, EGRANVS ET Elenbogianus Comitatus, sunt Imperij feuda, & obnoxia caducitati per feloniam, &c. Morauia pro Merania nonnumquam scribitur. Marchionatus Morauiæ quando institutus. Recensentur antiquissimi Marchiones ab historicis relati. Marchio Morauiæ est Quatuoruir S. Imperij tractandis caussis limitaneis præfectus. Silesia qua ratione ad Bohemiam peruenerit. Silesiæ Principes olim immediatè sub Imperio. Appellationes ex Silesia ad Palatium Imperiale Magdeburgense. Magnus Dux Silesiæ est vnus ex quatuor S. Imperij Vicariis. Lusatia duplex. Quo pacto ad Bohemiam accesserit. Egra & Elenbogium feuda Imperij. Egra ciuitas Imperij. Slickij Comites à Rege Bohemiæ eximuntur.



T quia pari eodemque iure, quo ipsum Regnum, etiam ei sincorporatæ prouinciæ, Morauia, Silesia, Lusatia, & Egranus Comitatus, Cæsari & Imperio nexæ atque vadatæ sunt, consequens est vt de ipsis quoque dispiciamus.

2. Diximus Morauiam initio fuisse Regnum vsque ad Ludouici Regis tempora, qui Arnulpho patri in Imperio successit. Sub quo putant nonnulli Morauiam habere Duces cœpisse, & mentionem faciunt cuiusdam Gothofridi Ducis. Verum is non fuit Dux Morauiæ ad Mahram, sed Meraniæ ad Athesin, vbi nunc Tyrolensis Principatus consistit. Et per, etuo in hoc nomine ab imperitis librariis erratum, *Morauiam* pro *Merania* scribentium.

Gothofridi Ducis] Dubrauius in *Hist. Bohem. lib. 5.* & ibi Iordanus in *Annot. lit. d.* Boregk in *Chron. Boh. in Boleslao I. fol. 54.* Hertzog in Mehren.

Meraniæ] vt rectè Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 949. Quo errore Bertholdus Dux Meraniæ & Carinthiæ, socer Henrici Barbati Vratislauiæ Ducis, qui anno 1206. vixit, factus est Dux Morauiæ à Neugebauro *lib. 3. Hist. Polon fol.* 128. quem Cromerus *lib. 7. Rer. Polon. fol.* 129. *col. 1. in fi.* vocat Marchionem Morauiæ.

3. Anno DCCLXI. sub Pipino Rege dicitur vixisse Theobaldus Marchio Morauiæ & Aquitaniæ. Sed nos hunc Marchionem in fabulosis & commentitiis reponimus. Ratio enim temporis & veræ antiquitatis repugnat.

Theo-

Theobaldus] cuius meminit Reusnerus in *Basilic.genealog.in stirp. Ascan. in Stemmat. 2. Comitum Ascaniæ & Ballensted.fol.*417. & Brotuffius in *Genealog. & Chron. Princip. Anhald.*

4. Refert Hosmannus, Historiographus Cæsareus; *Doctor Mauritius Brand* gedencket in der *Chronica* deß Fürstlichen Klosters zu S. Gallen/ zu Zürch getruckt/ *fol.* 215. daß Graff *Rabodus* von König Ludwigen/ der Beyern/ Teutschen/ vnd Mähren Könige/ sey zu einem Marggraffen zu Lausitz Mähren vnd Oesterreich verordnet worden.

Hosmannus] in Pompa Regii ingress. in superior. Lusat. in præfat. Sed hic Rapotus nec Morauiæ, nec Lusatiæ Marchio fuit, sed Palatinus Bauariæ, & Præfectus limitis Austriaci, vt *lib.* 2. ex probatis auctoribus retulimus. Nec eius rei vllam mentionem faciunt Chronographi S. Galli, Hepidannus, Ratpertus, Ekkehardus, Burckhardus, Cunradus Fabariensis, quos simul in Alamanicis edidimus; nec Thomas Lyrer Ranckwilensis in *Histor. Sueuor.*

5. Anno DCCCCXVII. scribit idem Hosmannus; Hat Keyser *Conradus* der Erst den streitbaren Kriegshelden Graff Burgharden von Buchhorn/ auff dem Reichstage zu Regenspurg/ zu einem Marggraffen in Mähren vnnd Lausitz gemacht/ wie in der alten Mährischen *Chronica cap.* 181. *fol.* 265.

Fuit Burckhardus iste Dux Alemanniæ siue Sueuiæ à Cæs. Conrado constitutus, vt testantur dicti Chronographi, necnon Stumpfius in *Chron. Heluet.* & Crusius in *Annal. Sueu.* Militauit quidem in Hungaria, sed an Marchio fuerit Morauiæ, fides sit penes auctorem.

6. Sunt qui primum Morauiæ Marchionem ab Imperatore nuncupatum fuisse scribant Bretislaum, qui & *Bisetislaus*, & *Brisetislaus*, Vdalrici Ducis filium, Imperatoris Ottonis II. generum. Dubrauii hæc sunt verba; *Adolescebat tum Bretislaus, cui Morauiam pater Marchionis titulo administrandam commendauit. nam antehac à Præfectis Morauia regebatur. Sed ex re magis esse visum est, quando hinc Polonus, hinc Hungarus hostis instaret, vt Marchio illam, tanquam dignitate & authoritate priuatum quemuis magistratum antecellens, regeret.*

Dubrauius] lib.7.Hist.Bohem.fol.48. Hagecius, Boregkius in *Chronic. Bohemor.* Cosmas Pragensis *lib.3.Hist.Bohem.anno* 1110.

7. Institutus autem fuit contra Hungaros tum Imperio rebelles & infestos. Vnde in Diplomate quodam Friderici Ducis Bohemiæ legitur; Wir Friederich Hertzog in Böhmen/ vnnd Regent in Mähren biß an die Hungerische grentzen &c.

In Diplomate] apud Hagecium in Chron. Boh. anno 1184.

8. Fuit subuasallus Imperii sub potestate Ducis, postea Regis Bohemiæ. Cosmas Pragensis de Wladislao Duce, qui fratrem Ottonem Marchionem Morauiæ per insidias ceperat; *Volo castigare eum, vt castigatus resipiscat, & cognoscat, atque sui posteri discant, quod terra Morauiæ, & eius Dominatores semper Boemorum sint sub potestate, sicut auus noster pia memoria Brecislaus, qui eam primus Domino suo subiugauit. nempe Polonis ereptam, qui eam occupatam aliquandiu tenuerant.*

Cos-

Cosmas] lib. 3. Hist. Bohem. anno 1110.

9. Ioan. Dubrauius de Carolo Marchione Morauiæ à patre Ioanne Rege instituto; *Non prius Marchionis ibi personam gerere permisit, quam fidei sacramentum præstaret, quale præstare consueuit, qui nunc vasallus appellatur.*

Dubrau.] in Hist. Bohem. lib. 21. fol. 174.

10. In quadriuaria Imperii Romani partitione *Marchio Morauiæ* factus est vnus ex quatuor S. Romani Imperii Marchionibus, qui rebus limitaneis deliberandis in consilio Imperii generali præfecti erant. Vnde paret, eum ab initio immediatum Imperii Statum obtinuisse.

Vnus ex quatuor] Georg. Alten in *Chronic. in Ottone III. Imper.* Hartman. Schedel in *Chronic. vniuersal.* Archigrammateus Coloniens. in *Chronic.* Von der hylligen Statt Cölln *in Ottone III. Imp.* Petr. de Andlaw *de Imper. Roman. lib.* 2. Munsterus *lib.* 3. *Cosmograph. cap.* 23. Henric. Pantaleon in *part.* 2. von den Teutschen Helden *fol.* 132. Stumpfius *libr.* 2. *Chronic. Heluet. cap.* 20. Hertzog in *Chron. Alsat. fol.* 143. Albinus in *Chron. Misniæ fol.* 321. Rawen in *Cosmograph. fol.* 696. Abraham. Saurius in *Penu Notar. in pr.* Satlerus in *Thesaur. Notar. part.* 6 *cap.* 14. Elias Reusnerus in *Quæstion. histor. cap.* 7. Panuinius *de Comit. Imperat. cap.* 13. Henning. Gæden *Consil.* 1. *num.* 11. Matth. Stephani *lib.* 2. *de iurisdict. part.* 1. *cap.* 6. *num.* 91. Paurmeist. *de Iurisdict. lib.* 2. *cap.* 11. Hœnonius *Disput. politic.* 3. *th.* 49. Zach. Victor *de caus. exempt. Imp. concl.* 5. Cluten in *Syllog. rer. quotid. conclus.* 28 *lit. a.* Schœnborn *lib.* 5. *Politic. cap.* 39. Reinkingk *lib.* 1. *de Regim. secul. & eccles. class.* 4. *cap.* 13. *nu.* 8. Dan. Otto *de Iur. publ. cap.* 18. Kœnig in *Theatr. politic. part.* 1. *cap.* 36. *num.* 41.

11. Est namque feudum Imperii Romano-Germanici, pro quo Reges Bohemiæ tenentur fidem Imperatori præstare clientelarem, vt superiori capite 14. à nobis demonstratum est, & rerum gestarum auctores passim attestantur.

Auctores] quos in *d. cap.* allegauimus, maximè Reusnerus in *Basilic. genealog. fol.* 136. *& seqq.* Lehmannus *libr.* 5. *Chronic. Spirens. cap.* 105. *& cap.* 109. Thom. Lantius in *Disput. de Leg. Reg. conclus.* 52. Piespordius in *Stemmat. Princip. Habspurgi-Austr. in schem.* 4. *in Rudolpho I. Imperat.* Abrah. Hofmannus *de Elect. & coronat. Cæsarian. in Friderico III. Imper. fol.* 317.

12. Hinc Imper. Sigismundus, quum Marchionatum Morauiæ in feudum filiæ suæ Elisabethæ, & marito eius Alberto Duci Austriæ, tamquam Rex Bohemiæ, cum omnibus eius pertinentiis, iuribus, iurisdictionibus, terris &c. exceptis episcopo Olomucensi, & Przenkfio Duce Tropauiæ, quos cum suis successoribus & heredibus Regi Bohemię immediatim reseruauit; exceptis itidem Ciuitatibus Brunaw & Swietlaw, quæ ab antiquo ad Marchionatum Morauiæ spectabant, in feudum contulisset sub dato Budæ anno MCCCCXXIII. die Lunæ post Michaelis: petiit idem Albertus Dux sibi suæque coniugi & heredibus eam subinfeudationem ab eodem Sigismun-

gismundo, tamquam Romanorum Imperatore & supremo feudi Domino per Bullam Imperialem confirmari. Quod & factum est sub dato Budæ eodem anno & die. In qua confirmatione Cæsarea legitur; Deß haben wir angesehen solche lieb vnd trew/ die vns der obgenannt Albrecht/ Hertzog zu Oesterreich/ Elisabeth seine gemahelin/ vnd jhre vorfahren/ vns vnd dem heyligen Reich offt vnd dick williglich gethan haben/ täglich thun/ vnd fürbaß erzeigen vnd thun mügen vnd sollen in künfftigen zeiten. Vnd haben jhn darumb mit wolbedachtem muth/ gutem rhat vnser vnd deß H. Reichs Fürsten/ Herren vnd getrewen/ vnd rechter wissen/ die ehegenannte gabung/ als wir dem ehegenannten Albrechten/ Hertzogen zu Oesterreich/ Elisabethen seiner gemahlin/ vnd jhren Leibserben/ an dem Fürstenthumb vnd Marggraffschafft zu Mähtern/ vnd allen andern vorgenannten zugehörungen/ als ein König zu Böheim/ gethan haben/ nach laut vnserer Mayestatbrieff darvber gegeben/ als ein Römischer König das gnädiglich bestettiget/ befestet/ vnd *confirmirt*: bestetten/ *confirmirn* jhnen die in krafft dieses brieffes von Römischer Königlicher macht/ als daß solche gabung alle nach laut vnsers Mayestatbrieffs drüber gegeben in seinen *puncten*, *clausuln* vnnd *articuln* volle krafft vnnd macht haben sollen &c.

In feudum contuliss.] cuius tenorem vide in *Beylagis Germanicis anno* 1423. Adde Bonfinium *decad.3.lib.3.fol.392.*

13. Hinc non minus atque ipsa Bohemia, iure caducitatis ab Imperatoribus nostris aliquando fuit vindicata, vt de Rudolpho I. Cæsare Hagecius refert. Et bona ac prædia omnia, quæ Iohannes Dux Austriæ in Morauia habebat, in ius Imperii cesserunt, quum Dux esset proscriptus propter parricidium in Alberto I. Cæsare patruo suo perpetratum: quæ postea Heinricus VII. Imperator donauit Friderico Pulchro Austriæ Duci, dicti Alberti Cæsaris filio.

Hagecius] in Chron.Bohem.anno 1278. fol.339. cuius verba superiori *cap.* 15.§.3. produximus.

Iohannes Dux Austr.] Elias Reusnerus in *Basilic.genealog.in stemmat.Austriac.fol.*30.

14. Silesia supremos Dominos suos sæpenumero mutauit, nunc Teutones, nunc Bohemos, nunc Polonos, recognoscens. Qua ratione tandem ad Bohemiam, ex Imperatorum nostrorum concessione, redierit, à Schiffordeghero I C. Silesio, & aliis, exponitur.

Schiffordeghero] Disput.forens.lib.3.tract.30.quæst.3. Schœnborn *lib.5.Polit.cap.36.* Henelio in *Silesiograph. cap.* 7.

15. Eam videtur Heinricus III. Imperator in ius Imperii redegisse. Sic enim scribit Auentinus; *Rumor erat Cathomarum Polonorum Regulum Silesiam, ab Augusto datam Boiemio Præsidi, armis affectare. Cathomarus, vbi ista hac accepit, ad Imperatorem venit Goslariam, rumorem de se temere natum coarguit. Cæsar excusatum eum habuit, domumq; redire iussit.*

Eee *Auen-*

Auentinus] Annal. Boior. lib. 5. fol. 423. *Cathomarum* vocat, quem Spangenberg. *Casimirum*, conuentumque hunc Imperialem reponit sub anno 1050.

16. At vero Heinricus IV. Imperator in Comitiis Moguntinis anno MLXXXVI. Bohemiæ adiudicauit, & vna pariter cum ipsa Bohemia, Morauia & Lusatia in feudum contulit Vladislao primo Regi ibidem creato, vt supra dictum est.

Supra] cap. 10. nu. 8. Quo spectare videntur, quæ refert Michouius in Chron. Regum Polon. lib. 4. cap. 17. scribens, *Legitur in Chronica Hungarorum, quod Rex Poloniæ homagiarius & subiugalis Regi Bohemiæ fuisset*, &c.

17. Fertur dein Conradus III Imp. anno MCLVIII. per sententiam Boleslao Regis Poloniæ fratri, eiusve heredibus addixisse; quam sententiam Fridericus I. Imp. eius successor anno MCLXI. solemniter confirmarit.

Elias Reusnerus in *Stemmat. Ducum Silesiæ fol.* 49. Salomon Neugebaur *lib. 3. Hist. Polon. anno* 1146. *fol.* 102. *& anno* 1148. *fol.* 103. Matth. à Michou in *Chron. Reg. Polon. lib. 3. ca.* 19. Iod. Ludou. Decius *lib. 1. de Vetust. Polonor. fol.* 179. Cromerus *lib. 6. Rer. Polonic. in Boleslao Crispo*, Alexand. Guagninus in *Compend. Chronicor. Polon. in eod.*

18. Qua de re ita commentatur Henelius IC. Silesius; *Ex quo Vladislai II. Poloniæ Principis filii Boleslaus, Miculaus, & Conradus, opera Friderici Barbarossæ Imperatoris Silesiam omnem continentibus syluis à reliqua Polonia diremptam ad Boiemorum vsque Saxonumque fines in ditionem suam, veluti in trientes inter se diuisam, acceperunt: propriorum Ducum siue Principum dominatum diutim Vratislauia pertulit.*

Henelius] in Breslograph. cap. 5. Cromerus in *d. lib. 6. Rer. Polon.* Caluisius in *Chronolog. anno* 1163. Herburtus *lib. 5. Hist. Polon. cap. 6.* Neugebaur *d. lib. 3. fol.* 106. Michouius *d. lib. 3. cap.* 19.

19. Tandem Heinricus Dux Silesiæ, Princeps Vratislauiæ, se suaque omnia sub Imperium Rudolphi I Cæsaris subiecisse in literarum monumentis traditur. De quo idem Henelius; *Henricum*, inquit, *male in Wenceslaum animatum, vt Vratislauia eum defraudaret, se suaque sub Imperium Rudolphi Cæsaris subiecisse, apud quem tamen plus caussa Wenceslai, quam fraus Henrici valuerit, Dubrauius scribit. Quæ non vana omnino esse vetustorum diplomatum, quæ in archiuo Carlsteinensi exstant, fide liquet.* Diplomata, quorum meminit, aliqua ex parte ad manus nostras peruenerunt. Et illius quidem, quo Rudolphus I. Cæsar confirmat pactum successorium inter dictum Henricum Silesiæ Ducem & Ottocarum Regem Bohemiæ initum, en tibi particulam; **Wiewol mit dem Preßlischen oder Schlesischen Fürstenthumb/so vns vnd dem Reyserthumb vnders Lehen gehörig/ künfftig gehalten werden sol** &c. sub dato Erfordiæ in Comitiis anno MCCXC. Clara hæc verba clarè sonant, Silesiam esse Imperii Romani feudum rectum, Regni autem Bohemiæ obliquum siue subfeudum. Oppauiam quoque siue Troppauiam & Glogouiam eodem feudi iure collatas Ottocaro à Cæsare fuisse, Lansius auctor est.

Traditur] Dubrauius *lib. 18. Histor. Bohem. fol.* 148. Boregk in *Chron. Bohem. in Wenceslao II. Rege.*

Henelius] in d.cap. 5.
Et illius quidem] refert Hagecius in *Chron.Bohem. anno* 1290.
Lansius] in Disput. de Leg. Reg. conclus.52.
Oppauiam] in finibus Morauiæ & Silesiæ sitam; quam deinde Rex Ottocarus filio suo notho Nicolao sub Ducis titulo in feudum concessit; Neugebaur *lib.3.Hist.Polon.fol.* 149. Germanis Troppaw dicitur.

20. Alterum Diploma est Alberti I. Imperatoris, quo Wenceslaum III. Regem Bohemiæ à banno Imperiali, quo pater eius Wenceslaus II. erat innodatus, in Comitiis Norimbergensibus anno MCCCV. absoluit, in cuius §. 4. legitur; *Promittimus insuper super terris, hominibus, bonis & iuribus terræ Vratislauiensis stare dictis & ordinationi spectabilium virorum, Bertholdi Comitis de Hennenberg, & Burckhardi Burggrauii de Magdeburg, per nos & prædictum* Wenceslaum *Bohemiæ & Poloniæ Regem, auunculum nostrum, ad hoc concorditer electorum.* Ecce hunc quoque Imperatorem Silesiam sibi feudi iure vindicasse.

Alberti I.] Constitution.Imperial.tom.1.anno1305.fol.317.

21. Tertium Diploma est Caroli IV. Imp de incorporatione Poloniæ ac Silesiæ cum Regno Bohemiæ, sub dato Pragæ anno MCCCLV. in cuius §. 2. sancitur; *Et licet insignis Ducatus Vratislauiensis & Silesiæ, cum suis omnibus pertinentiis, ad* VTILEM *& immediatum Dominum Illustrem quondam Bohemiæ Regem, progenitorem nostrum, & Coronam Regni Bohemiæ spectauerit ab antiquo, sicut hoc literæ recolendæ memoriæ Domini Rudolphi Romanorum Regis, prædecessoris nostri, ostendunt. In quarum prima quandam ordinationem inter Illustrem Ottocarum quondam Bohemiæ Regem, proauum nostrum carissimum ex vna, & Henricum Ducem Vratislauiensem parte ex altera: videlicet quod dictus Ottocarus Rex eidem Henrico Vratislauiensi & Silesiæ Duci, in casu, si Ducem præmori contigerit, in præmisso Ducatu Vratislauiensi & Silesiæ, terris & omnibus Dominiis suis deberet succedere, per se factum asserit, & in sede ipsarum dicto Henrico Duci iam sublato de medio, prædictum Regem Ottocarum, hæredes & successores suos, Reges Bohemiæ, de Ducatu Vratislauiensi & Silesiæ, terris & dominiis præfatis, tanquam actu vacantibus, propter multa grata seruitia, quæ Illustres Bohemiæ Reges sacro Romano Imperio fecerant, solenniter* INVESTIVIT *lucidius attestantur.* Eadem iisdem verbis repetuntur in confirmatione Gerlaci Archiepiscopi Moguntini, & cæterorum Imperii Electorum, sub dato Norimbergæ in Comitiis anno MCCCLV. Habemus ergo textum expressum, quod Rex Bohemiæ in Silesia habeat saltem vtile, Imperator autem directum & supremum feudale dominium.

Caroli IV.] Constitution.Imperial.tom.1.anno1355.fol.346.
Gerlaci] ibidem fol. 348.

22. Idem Carolus IV. in Commentariis suis scriptum reliquit; *Illo tempore misit nos pater noster super Ducem Slesiæ, nomine Bulconem, Dominum Munsterbergensem.*

sem. Nam ille Dux non erat Princeps neque vasallus patris nostri & Regni Bohemiæ. Pater tamen noster acquisierat ciuitatem Vratislauiensem per Dominum Henricum VII. Ducem Wratislauiensem, qui heredes non habebat. Et idem Dux acceperat in donum Glacense territorium temporibus vitæ suæ, voluitque potius prædictam ciuitatem ac Ducatum patri nostro & Coronæ Regni Bohemiæ perpetuo applicare, quam fratri suo Boleslao dimittere: quia ipse & frater suus mutuo sibi inimicabantur. Postquam autem pater noster accepisset possessionem ciuitatis Wratislauiensis, omnes Duces Silesiæ, & Opoliensis subiecerunt seditioni suæ ac Coronæ Regni Bohemiæ perpetuo, vt defenderentur à Regibus Bohemorum: exceptis, Duce Slesiæ Bernardo Domino Suidnicensi, & Bulcone Domino Munsterberiensi: cuius territorium deuastauimus in tantum, quod ipse coactus est mediantibus placitis, esse vasallus patris nostri ac Coronæ Regni Bohemiæ, sicut & alij Duces. Addit Petrus Abbas Aulæ Regiæ; *Eodem tempore multi Duces Poloniæ* (id est Silesiæ) *ad Ioannem Regem Boemiæ, visitantem eorum terminos, venerunt, eique fidem & dexteram sub forma homagij vltronei præbuerunt. Erat enim tunc Rex sub tali intentione, quod Cracouiam cum Regno Poloniæ sibi ablatam cuperet in manu valida recuperare.*

Commentariis] de vita sua fol. 96. in Bohemic. Freherianis.

Petrus Abb.] in Chronic. part. 2. cap. 19. anno 1317. Munsterus *lib. 3. Cosmograph. in Schlesia.*

23. Pergit Imperator Carolus; *Rex Vngariæ Carolus (qui ante habuerat sororem patris nostri, ipsa vero defuncta, acceperat sororem Regis Cracouiæ Cazimiri) fecit pacem inter patrem nostrum & Cracouiæ Regem, ita quod renunciaret pater noster iuri sibi debito in inferiore Polonia, scilicet Gnesnensi & Calissiensi, & aliis inferioribus prouinciis Poloniæ. Rex vero Cracouiæ renunciauit patri nostro & Regno Bohemiæ, in perpetuum de omni actione omnium Ducatuum Silesiæ & Opoliæ, & ciuitatis Wratislauiæ. Nam antea erat dissensio inter eos: quoniam auus noster Wenceslaus II. Rex Bohemiæ possederat inferiorem Poloniam prædictam cum Ducatibus Cracouiæ & Sandomiriæ, ratione Rixæ vnicæ filiæ Prziemisl Regis inferioris Poloniæ, Ducis Cracouiæ & Sandomiriæ, quam acceperat in vxorem. Qui Prziemisl post mortem suam dederat auo nostro & Coronæ Regni Bohemiæ in perpetuum tam Regnum quam Ducatus possidendos. Cazimirus vero prædictus erat patruus ipsius Dominæ, & dicebat se ius habere in Regno Poloniæ inferioris, asserendo quod fœmina non posset hæreditare in* Regno. *Et sic guerra à longis temporibus durauerat inter* Reges *Bohemiæ & Cazimirum, ac patrem suum quondam* Wladislaum Regem *Cracouiæ seu inferioris Poloniæ.*

Imp. Carolus] in dictis Commentar. de vita sua. Videndi de hac transactione Æn. Syluius in *Hist. Boh. cap. 32.* Dubrauius *lib. 21. Hist. Bohem. fol. 175.* & ibi Iordanus in *Annotat.* Ioach. Curæus in *Annal. Siles. anno 1335. fol.* 100. Bonfinius in *Histor. Vngar.* Hagecius in *Chron. Bohem. anno 1335.* Cromerus *lib. 12. Rer. Polonic. in princ.* Boregk in *Chron. Bohem. in Iohanne Rege*, Schiffordegherus *Disputat. forens. lib. 3. tract. 30. q. 3.* vbi addit; *habeo penes me exemplum non sine maximo studio erutum huius pacti, ex quo historicorum errata facillimè possem conuincere, si integrum esset quærere diuerticula.*

24. Ne-

24. *Neminem fugit*, verba sunt Schiffordegheri, *quo titulo Silesia à Regno Poloniæ auulsa, & vicissim Regno Bohemiæ vnita fuerit. Fateor Ioannem Regem Bohemiæ non sine singulari artificio sibi Principes Silesiæ demeruisse, ac per hoc supremum Dominium in Silesia quæsisse, quod ipsi Silesiæ Principes ideò addicere potuerunt, quod nimirum penes ipsos fuerit summa potestas, quippe cùm certam terram suis limitibus assignatam haberent, nec quidquam Regno Poloniæ deberent, prout etiam omnimodam iurisdictionem in Ducatibus suis exercebant. Quare igitur nemini subditus non poterit alterius iugo molli & liberali se subiicere, cùm & se subducere possit? Fatendum certe est, quod iuris ratio confirmat, ex his quæ eleganter tradit post multos Vasquius Illustr. controuers. part. 1. lib. 2. cap. 82.*

Schiffordegh.] d. tract. 30. quæst. 3. Quibus verbis Polonorum criminationes refellit, velut Matth. Michouii *lib. 4. Chronic. Regum Polon. cap. 16.* Cromeri *lib. 12. Rer. Polon.* Guaguini in *Compend. Chronic. Polon.* Neugebauri in *Histor. Polon.*

25. *Inter laicos Magistratus in Silesia*, inquit Henelius, *post Imperatorem Romanum Principe loco meritò numeramus Regem Boiemiæ.* Et post ibi; *Boiemiæ Reges an ab Romanis Silesiam Imperatoribus in feudum recognoscant, quod iam olim adfirmauit Auctor Magni Chronici Norimbergensis, editi anno 1493. eoque respectu Imperii prouinciam cum nonnullis, qui politici haberi volunt, non vulgaribus appellare liceat, intelligentiores æstimarint.*

Henelius] in Silesiograph. cap. 7. Esse tamen immediatum Imperii feudum ex ipsis Cæsarum, eorundemque Bohemiæ Regum publicis decretis, testationibus & confessionibus constat, quibus innituntur Georg. Alten in *Chronic. Norimberg.* Hartman. Schedelius in *Chronic. vniuersal.* Munsterus *lib. 3. Cosmograph. cap.* 508. Thom. Lansius in *Disputat. de Leg. Reg. conclus.* 52. Hofmannus *de Elect. & coronat. Cæsarian. in Friderico III. Imper. fol.* 317.

26. Omne dubium, si quod cuiquam subesse poterit, adimat ingenua Vladislai Hungariæ & Bohemiæ Regis confessio, in priuilegio Ducibus Silesiæ Lignicensibus, Brigensibus, & Goldbergensibus confirmato Budæ anno MDV. vbi; **Inmassen/ inquit, ihr vorfahren/ ehe dann sie an vnser Cron zu Böheim kommen/ gehabt/ vnd als freye Fürsten deß Reichs geübt vnd gehalten haben/** &c. Numquid amplius requiremus?

Vladislai] cuius Diploma edimus in *Beylagis Germanicis sub anno* 1505.

27. Et immediatam quidem Principum Silesiæ, Prælatorum, & Ciuitatum quarundam statum arguit etiam illud, quòd appellationes olim immediatè ad Cameram Magdeburgensem deuoluerentur. Cuius rei indicia quædam adhuc superabant, antequam summum illud appellationum iudicium Pragæ ab Imperatore Ferdinando I. Aug. institueretur.

Cameram Magdeburgens.] Weichbild Magdeburgens. *artic.* 10. **Keyserlich Land- vnd Lehenrecht/** *part. 1. tit.* Martinus Cromerus *lib. 1. Rer. Polonic.* Hieronym. Treutlerus *lib. 1. Disputat. selectar. cap. 1. th.* 10. Matth. Stephani *lib. 3. de iurisdict. part. 1. cap. 3. num.* 28. Gryphiander *de Weichbild. Saxon. cap.* 80. *num.* 4.

Immediatum stat.] quòd non vsquequaque largiri videtur Henelius in *Silesiograph. cap.* 8. *fol.*101.*& seq.* Sed textus ille iuris Saxonici, necnon & iuris Cæsarei, nimis est manifestus.

28. Accedit & quadripertitum illud S. Romani Imperii Corpus, in quo Dux Silesiæ constitutus erat vnus ex quatuor Vicariis Imperii perpetuis ac hereditariis: necnon & castrum *Munsterberga* vnus ex quatuor Montibus, siue Castris Imperii montanis. Quod Corpus vt antiquum & vetustum esse non inficiatur Freherus, ita caussa nulla erat, cur fidem eius eleuaret.

Vicarius] Matth. Quadus in *Tabul. Europa.* Henning. Gœden *Consil.*1.*num.*11. Otto *de iur. publ. cap.*17.*fol.*656. Cluten in *Syllog. rer. quotid. cap.*28.*lit.A.*

Munsterberga] Quadus *ibid.* Munsterus *lib.*3.*Cosmograph. cap.*23. Nunc in Principatum erecta honorem retinet S. Rom. Imperii Principis.

Fidem eleuaret] quem secutus Henelius non dubitauit patriæ suæ, cui omnem honorem debet, hanc summam dignitatem & libertatem abnegare, in *Silesiograph. cap.*7.

29. De Lusatiæ statu iam anteà ostendimus, eam fuisse immediatum S. Imperii Marchionatum. Est autem duplex, superior & inferior. Superior Germanicè vocatur die Sechs Stätte/ complectiturque duos circulos, Budissinensem & Gorlicensem. Budissinensi Camentia & Liba; Gorlicio Sittauia & Lauba, subiectæ sunt. Mauritius Brandius IC. & ex eo Hofmannus scribit Rapotum Comitem Palatinum Bauariæ fuisse à Ludouico II. Rege, Pii filio, & Caroli M. nepote, creatum Lusatiæ Marchionem.

Ostendimus] lib.1.cap.15.

Brand.] in der Chronica deß Fürstlichen Klosters zu S. Gallen *fol.*215. Hofmannus in *Pomp. Regii ingress. in superior. Lusat. in præfat.*

30. Anno DCCCCXVII. affirmat idem Hofmannus, fuisse Burckhardum Comitem Bucchornensem à Conrado I. Rege eodem Marchionatu inuestitum. Sed suprà diximus, hunc fuisse Ducem Sueuiæ, & Cæsari militasse in Hungaria.

Hofmannus] ibidem ex antiqua Chronic. Morauiæ cap.181.fol.265.

31. Anno MLXV. refert idem Hofmannus, Heinricum IV. Imperatorem instituta in Lusatos expeditione eos in fidem redegisse, Marchionatumque Lusatiæ Berzislao seu Vratislao Bohemiæ Duci biß auff weitern beschèidt vbergeben vnd eingeräumet. Qui se inde primus Ducem Bohemiæ & Marchionem Lusatiæ scripserit.

Hofman.] in d. præfat. ex Wolffgangi Emerichi *Chronico Bambergens. anno* 1065.*fol.*63.

32. Anno MLXXIV. scribit Lambertus Schafnaburgensis: *Cum Dedi Marchio longa ægritudine absumptus decessisset, Marchiam eius Boemico Duci in præmium exactæ militiæ dedit* (Heinricus IV. Imp.) *tametsi vxor Marchionis Adala filium suum, cui hereditaria successione Marchia debebatur, ei paulò antè pro se obsidē misisset, & ipse Marchio post recuperatam pacem in Gerstingun, intemeratam semper erga* Regem *Remque-*

Remque publicam fidem seruasset. Ergò Marchionatus, vt Imperii feudum, obnoxius erat feloniæ in S. Cæs. Maiestatem commissæ, & iure caducitatis ad se deuolutum Imperator Vratislao Bohemo contulit: duodecennio pòst in Comitiis Moguntinis anno MLXXXVI. celebratis eidem solemniter confirmauit. Dubrauius; *Vratislaus patris Henrici, à quo bonam Lusatiæ partem mercedis loco adeptus est, factionem fouit.* Et rursum: *Vratislaus Lusatiam beneficio Cæsaris possidebat.*

Lambertus] in Chronic. de reb. gest. German. anno 1074. fol. 225.
Comitiis Moguntinis] Hagecius in Chronic. Bohem. anno 1086. & seqq.
Dubrauius] lib. 8. Hist. Bohem. fol. 62. Reusnerus in *Basilic. genealog. fol.* 129.
Et rursum] lib. 9. fol. 66.

33. Alibi scribit idem Dubrauius: *Lotharius Cæsar donationem de Lusacia, quam Sobieslao* (Duci Bohemiæ) *Vladislaus Marchio, Vigberti filius, à liberis orbus faciebat, authoritate Cæsarea confirmauit.*

Dubrauius] lib. 11. fol. 86. Brotuffius in *Chronic. Martisburgensi.* & ex eo Andr. Hondorphius in *Promptuar. exemplor. in* 1. *Precept. Decal.* scribunt, Lotharium, subactis Lusatis, & destructo eorum idolo Flynso, Lusatiam S. Imperii Marchionatum constituisse. Quod cum iis, quæ diximus, minimè conuenit.

34. Atqui sub Friderico I. Imperatore flóruisse memoratur Theodericus Marchio Lusatiæ, qui fuit immediatus Imperii Princeps, maximæque apud Cæsarem auctoritatis, quod testatur Decretum eiusdem Imperatoris sub dato Cremonæ anno MCLVII. in quo legitur: *Hoc vobis contestando scribimus, quòd prædictam sententiam Endericus* (leg. *Tendericus*) *Marchio de Lusitz, in palatio nostro apud Cremonam, approbantibus Imperii nostri Principibus, edidit.* Idem etiam interfuit postea Imperatoris nomine tractatibus pacis publicæ inter Alexandrum Papam & Imperatorem reformatæ Venetiis anno MCLXXVII. & Decreto pacis subscripsit in hunc modum; *Ego Theodericus Marchio de Lusitz subscr.* Fratrem habuit Diedonem Comitem de Groitz, vt idem Decretum nobis fidem facit.

Decretum] in Priuileg. Mindens. Eccles. *num.* 12. Constitution. Imperial. *tom.* 3. *anno* 1157. *fol.* 352.
Decreto pacis] apud Baronium *Annal. eccles. tom.* 12. *anno* 1176. Constitut. Imperial. *d. tom.* 3. *anno* 1177. *fol.* 358. *& seq.*

35. Anno MCCLXXXVI. Lusatiam Rudolphus I. Cæsar Ottocaro Bohemiæ Regi cum cæteris feudis Imperialibus contulisse legitur Viennæ. Et anno dein MCCXC. eiusdem Ottocari filio Wenceslao, genero suo, Erfordiæ confirmasse. Dubrauius; *Arces complures in Misnia & Lusatia, quarum Cæsar per mortem Principis Misniæ* (Heinrici) *liberis orbi Dominus factus erat, dedit VVenceslao.*

Viennæ] Thom. Lansius in Disput. de Leg. Reg. conclus. 52.
Egræ] Reusnerus in Basilic. genealog. in stirp. Sclau. fol. 142.

Dubra-

Dubrauius] lib.18.Histor.Bohem.fol.147.Pontanus in *Bohem.pia lib.1.fol.23*. Diploma vide apud Hagecium in *Chron.Bohem.anno* 1289.

36. *Heinricus VII. Imperator*, inquit Reusnerus, *Regnum Bohemiæ vtriusq; Lusatiæ accessione locupletauit: Ioannes eius filius* Rex *acquisiuit*.

Reusner.] in Basilic.genealog.in Stemmat. Regum Bohem.ex stirpe Lucemburg.

37. Anno MCCCXIX. narrat Ioannes Abbas Aulæ Regiæ; *Woldemarus Marchio Brandenburgensis sine hæredibus & liberis est defunctus*. Et paucis interiectis; *Henricus Dux Slesiæ, Bolconis Ducis filius Gorlitz obtinuit & Lubanum, licet antiquis temporibus ad* Regnum *spectauerint Boemorum. Ioanni verò Regi Bohemiæ Barones & ciues de districtu Budissinensi homagium præstitere*, &c. At Ludouicus IV. Imperator filium suum Ludouicum Romanum, cui Electoratum Brandenburgium contulerat, etiam hunc Marchionatum Lusatiensem, ceu caducum & Imperio apertum, in feudum eodem anno concessit in Comitiis Naumburgensibus.

Ioan.Abb.] in Chronic.part.2.cap.8.anno 1319.

Ludouicum Roman.] Reusnerus in Basilic.genealog.fol.224.

38. Exstat tamen diploma eiusdem Ludouici IV. Imper. quo Iohannem Regem Bohemiæ de Marchionatu Lusatiæ Budissinensis inuestit in mense Septembri eiusdem anni, in quo expresse statuitur; **Das Marggraffthumb vnd den Krayß Bautzen/sampt der Statt Kamitz/ vnd aller deren Herrschafft/ welche auff dißmahl/ auß vrsachen dieweil Marggraff Waldemar ohne erben gestorben/zum Kayserthumb gehörig gewesen/geben wir hie mit vnserm guten wissen vnd willen/in gestalt eines Lehenrechten/ zur ewigen nutzung vnd brauche/ sampt den Stätten/**&c. **Damit er vnd seine nachkommende Könige in Böheim/vns vnd dem Kayserthumb/der schuldigen trewen dienste/ auß obbemeltem Krayß vnd Stätten/ in gestalt eines Lehenrechten zuleisten verpflichtet seyn soll.** Et Carolus IV. Imp. in Commentariis suis de tractatu concordiæ inter Ludouicum Imp. & Ioannem Regem Bohemiæ in vrbe Treuerica factæ, ita scriptum reliquit; *Tandem ad hoc deuentum fuit, quod Ludouicus de Bauaria se ad hoc detulit, quòd* R*egi Iohanni & filio suo* (Ioanni) *qui de Dominis suis* (Comitatus Tyrolensis) *relegatus fuerat, vellet dare terram Lusatiæ, vtpote Gorlitz & Budissin ciuitates, quæ cum totis Dominiis & vniuersis suis pertinentiis* Regno *Bohemiæ incorporari debeant, totis futuris temporibus permansuræ*. Quam concordiam denique Ludouicus Romanus Elector, & Otto frater eius Marchio Brandenburgius, Duces Bauariæ, filii Ludouici Imperatoris, ratam habuerunt, cesso omni in vtrumque Marchionatum iure, quod ex inuestitura paterna acquisierant, vt Diplomata testantur.

Diploma] apud Hagecium in *Chronic.Bohem.part.1.anno* 1319. Videatur Angelus siue Engelius in *Chronic.March.Brandenburg.anno* 1309.*fol.*57.& Abrah.Saurius in *Calend.historic.die 7.Septembr.*

Carolus IV.Imp.] de Vita sua fol.106.in Bohem.Freher.

Diplo-

Diplomata] in Beylagis Germanic. anno 1350. & 1354.

39. Theodoricus à Nyhem, Protonotarius Apostolicus, & Episcopus Verdensis, animo parum in Carolum IV. æquo scribit; *Ac etiam Lusatiam, quæ inter fines Saxoniæ, Misniæ & Poloniæ consistit, & per Archiepiscopum Magdeburgensem ab Imperio tenebatur in capite seu in feudum, à quodam Archiepiscopo tunc Magdeburgensi, quem propterea ipsi metropoli præfici curauit, pecunia comparando illam ex tunc dicto* Regno *Boemiæ adiecit, illa etiam Imperium turpiter spoliando.* Equidem laudo zelum pro Imperio, cuius ipse Princeps erat in partibus Saxonicis & Belgicis non infimus; laudo affectum boni patriotæ, pro Imperii Germanici maiestate concertantis; sed Imperatorem ab hac inuidia defendit ipsiusmet Constitutio, & eius ab Archiprincipibus Electoribus facta confirmatio, cuius hic est tenor; *Et quamuis Marchia Budissinensis & Gorlicensis, quæ cum cæteris ciuitatibus, oppidis & pertinentiis suis ad* Regem *& Coronam Bohemiæ ab antiquo pertinuerunt, per Illustrem Ottocarum quondam* Regem *Bohemiæ, proauum nostrum, in personas quondam Illustrium Brandenburgensium Marchionum, ex certis caussis & rationibus alienata fuerit: aliquando tamen Marchionibus prædictis, absque sexus masculini hæredibus, decedentibus ex hac vita, Nobiles, Milites, Clientes, ciues, vniuersique incolæ Marchiæ Budissinensis & Gorlicensis præfatæ, animaduersione debita cognoscentes, qualiter ad Coronam &* Regnum *Bohemiæ, tanquam ad immediatum & naturalem Dominum, dudum pertinuerant, ad subiectionem & obedientiam Illustris Ioannis quondam Bohemiæ* Regis, *genitoris nostri, tanquam ad ordinarium, legitimum & naturalem Dominum suum, & ad Coronam* Regni *Bohemiæ, de cuius gremio iamdudum constiterant, vt præfertur, deliberatione non improuida redierunt.*

Nyhem] in Nemor. vnionis, tract. 6. Labyrinth. cap. 33. fol. 485.
Ipsiusmet constitutio] sub dato Pragæ anno 1355. Constitution. Imperial. *tom. 1. fol. 346.*
Electoribus facta confirm.] d. tom. 1. fol. 349.

40. Fridericus Marchio Brandenburgius & Elector Lusatiam inferiorem dicitur sub Friderico III. Imperatore occupasse, Regi tamen Bohemiæ, ad quem iure spectabat, hâc conditione permisisse, vt sibi Cotbusium retinere liceret.

Dauid Chytræus in *Chronic. Saxon. & vicin. gent.* Caluisius in *Chronolog. anno* 1470.

41. Hodie Regno Bohemiæ incorporata, à Regibus solet in feudum ab Imperio recipi. Et est vnum ex septem feudis vexilliferis Saxoniæ: olimque appellationum caussæ ad Cameram Magdeburgensem deuoluebantur.

Incorporata] Carolus IV. Imp. in *d. Constitut. de incorporat. terrar. Poloniæ, Silesiæ & Lusat.* §. 4. & Electores in *d. Confirmat.* §. 5. Vide quæ ex Recessibus & Matriculis Imperii supià *lib. 1. cap. 16. & lib. 2. cap. 16. & cap. 17.* deduximus.

Fff In

In feudum ab Imperio] Lansius in *Disput. de Leg. Reg. conclus.* 52. Hofmannus in *tract. de Elect. & coronat. Caesarian. in Friderico III. Imp. fol.* 317.

Vnum ex septem] Specul. Saxon. *lib.* 3. *artic.* 62. Gloss. in *d. lib.* 3. *artic.* 53. *n.* 6. Keyserlich Land- vnd Lehenrecht *part.* 2. *tit.* 57. §. 2. Repkaw siue quis alius in *prolog. Specul. Saxon.* & ibi Zobelius in *addition.* Matth. Wackerus à Wackenfels Consil. Caesar. in *Voto Aulic. super controuers. Saxon. de iure praeced. in dignit. & success. fol.* 39.

Ad Cameram Magdeburgens.] vide quae *lib.* 1. *cap.* 15. §. 3. diximus.

42. Comitatus autem Egranus & Elenbogius fuit Wenceslao II. Regi Bohemiae in dotem à Rudolpho I. Caesare feudi iure concessum anno Domini MCCLXXXVI. De quo Comitatu ita statuit Albertus I. Imperator; *De munitionibus autem, si quas ipsius Wenceslai Bohemiae & Poloniae Regis, progenitores in terra Egrensi, quam cum suis pertinentiis ipse Wenceslaus Bohemiae & Poloniae Rex, ea integritate, qua ipsa terra genitori suo perfelicis memoriae Adolphum Romanorum Regem, praecessorem nostrum, olim fuit * compromisit nobis restituere * sua pecunia comparauerant, inter nos & ipsum Wenceslaum Bohemiae & Poloniae Regem, taliter est ordinatum, vt eaedem munitiones discussioni iuris subiaceant, vtrum videlicet ad nos, vel ad ipsum VVenceslaum Bohemiae & Poloniae Regem, debeant pertinere, nisi ipsas idem VVenceslaus Bohemiae & Poloniae Rex à nobis in feudum voluerit obtinere.* Ecce Comitatum Egranum feudi vinculo alligatum à Rudolpho I. & Adolpho I. Caesaribus: exceptis castris allodialibus, quae Rex Bohemiae ab aliis comparauit. Quae tamẽ non dubito quin dictorum compromissariorum laude & arbitrio in ius feudale concesserint, quum accessoria soleant sequi suum principale, per iura vulgata.

Albertus I. Imp.] Constitution. Imperial. *tom.* 1. *anno* 1305. §. 5. *fol.* 317.

43. Ipsa tamen ciuitas Egra in iure Imperii permansit, libertatemq; suam immediatam retinuit vsque ad aeuum Ludouici IV. Imp. qui eam pro certa pecuniae summa Iohanni Bohemiae Regi in hypothecam obligauit. Vnde putatur adhuc in quasi libertate consistere, quum ab omnibus inter liberas Imperii Ciuitates etiamnum recenseatur.

Liberas Imperii ciuitates] Auctor Chronicae Coloniens. *in Ottone III. Imper.* Stumpfius *lib.* 2. *Chron. Heluet. cap.* 20. Cuspinianus in *Comment. de Caesarib.* Munsterus *lib.* 3. *Cosmograph.* Henr. Pantaleon von den Teutschen Helden *part.* 2. *fol.* 134. Vide, quae suprà *lib.* 1. *cap. vlt.* deduximus.

44. Iohannes, Abbas Aulae Regiae; *Ioannes* Rex *Boiemiae de ciuitate & prouincia Egrensi pro viginti millibus marcarum per Ludouicum* Regem *Romanorum sibi obligatis, & de aliis tribus ciuitatibus Imperialibus eidem similiter obligatis pro debitis aliis, videlicet Aldenburg, & Witzwow, & Cirtz, se nomine Imperii intromittit.*

Iohan. Abbas] in Chron. part. 2. cap. 11. anno 1321. *Aldenburgum* intelligitur Misniae: & pro Witzwow rescribendum est *Zwickaw*, pro *Cirtz*, *Citz*, id est, *Citicum*, Zeitz: quae tres ciuitates nunc sunt in pignore Electoris Saxoniae.

45. Caro-

45. Carolus IV. Imperator apertè testatur; *Infra scripta* (inquiens) *pignora, scilicet Egra, Flot & Parckstein quæ amplius alienari non debent, nisi ab Imperio redimantur.* Et Adrian. Romanus, Professor Herbipolensis: *Dicitur hæc ciuitas non alia de caussa esse iuris Bohemici, quàm ob impignerationem.*

Carolus IV.] in Constitutionib. Regni Bohem. tit. 6. §. vlt. in fin.

Romanus] in Theatro vrbium, in *Egra*, Brunus in *Descript. ciuitat.*

46. Iohannes de Polemar, Archidiaconus Barcinonensis Hispanus in Orat. ad Bohemos refert, ad conuentũ Pragensem pro concordandis Hussitis, inter Principes ac Status Imperii accessisse Ciuitates Nurembergensem & Egrensem, & tamquam liberas Imperii Respublicas vnà cum cæteris Statibus consedisse & consultasse.

Orat. ad Bohem.] quam recitat Cochlæus in *Histor. Hussitar. lib. 7. anno* 1433. *fol.* 257. *in princ.*

47. Habent denique & Slickii, Comites Passauni in hoc tractu siti, regalia sua ab Imperio. Vnde in Protocollo confirmationum Cæsarearum Wormatiæ in Comitiis anno MDXXI. à Carolo V. Imp. factarum, legitur: **Heinrichs Schlicks von sein selbst/vnd seiner gebrüder vnd vettern wegen** *confirmation* **vber jhr freyheit von Keyser Sigmund.** Æn Syluius: *Sigismundus illi* (Caspari Slickio) *Egram & Cubitum* (sic Latinè reddit Teutonicum nomen **Elenbogen**) *& alia in Franconibus oppida dono dedit. Albertus in Hungaria Calesium & Albam ecclesiam,* id est, **Weißkirchen** Baronatum. In quadam Matricula Imperiali legitur, *Nota* **Graff Schlicken/** sine apposita taxa; quia eximitur à Rege Bohemiæ, id est in *Regni Ordinationibus* constitutum.

Comites Passauni] qui Comitatus situs est, vt dicunt, in Marchia Taruisina; haud procul Tridento, Germaniæ finibus accensitus, vt & ipsa Marchia Taruisina, quam non Italiæ, sed Germaniæ adscribit Mich. Maierus in *Symbolis aureæ mensæ XII. Nation. lib. 6. fol.* 253. Vnde Bernbardus Comes Treuisanus, corruptè dictus αὐτοῦ Taruisinus, se immediatum S. Rom. Imperii Principem Germanicæ nationis, in *Chymicis* suis scriptis qualificat ab Imperatore inuestitum, vt idem Maierus testatur. Nunc hæc Marchia Imperio erepta Venetis paret, *Bassanum* autem oppidum cum arce inter Tridentum & Venetias positum est ad fluuium Meduacum: ex quo oriundi Carrarii Principes Patauii &c. & Lazarus Bonamicus Professor Bononiensis, vt scribit Francisc. Schottus IC. in *Itinerar. Italiæ part.* 1. An inde etiam nomen obtinuit Dominicus de Basana, cuius meminerunt Ludouic. Rabus in *Martyrolog. part.* 4. & Hondorphius in *Promptuar. exemplor. in* 1. *præcept. Decalog.* Huius Comitatus territorio vel iurisdictioni subsunt villæ duodecim, quæ cum Bassano personas circiter 12000. nutriunt, vt idem Schottus *ibidem* consignat. In eadem Marchia situs est Baronatus *Lason,* Slickiorum peculium. Gaspar Slickius Baro de Lason, S. Rom. Imperii Vicecancellarius Aulicus, auum maternum habuit Henricum Marchionem Taruisiæ, Comitem Alticollis & S. Saluatoris, asserente Theobaldo in *Bell. Hussitic. part.* 2. *cap.* 3. *anno* 1438. Is, exstincto sine filiis auo, quum Marchia Taruisina in ius Imperii recideret, Comitatum Passauni à Sigismundo Imperatore in feudum recepit, Constantiæ in Concilio solenniter,

vnà pariter cum Baronatu Weisskirchensi inuestitus. Qui Baronatus Weisskirchen situs est in Hungaria, *Alba Ecclesia* Æn. Syluio Latinè dictus.

Protocollo confirmat.] quod congessit Nicol. Zieglerus, Vicecancellarius Cæsareus, Dominus Barri in Alsatia, *sub rubr.* Graven vnd Herren *confirmation* vnd freyheiten.

Syluius] in Histor. Bohem. cap. 53. Boregk in *Chron. Bohem. fol.* 465. Vide suprà *lib. 1. cap.* 17. §. 9. *& lib. 2. cap.* 17. §. 3.

48. Et hactenus quidem de iuribus ac priuilegiis Regis ac Coronæ Bohemorum, adiunctarumque Prouinciarum: necnon de dignitate Regali & Electorali; denique de feudi qualitate & conditione, disseruimus: restat nunc vt de Imperatoris iurisdictione, & Imperii superioritate, in Regem & Regnum Bohemiæ, & incorporatas eius prouincias vicissim deducamus.



MEL-



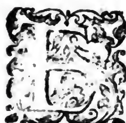
MELCHIORIS GOLDASTI HEIMINSFELDII

LIBER IV.

De Bohemiæ Regni, incorporatarumque Prouinciarum, iuribus ac priuilegiis; necnon de hereditariâ Regiæ Bohemorum familiæ succeſsione.

Caput I.

REX BOHEMIÆ CVM INCOLIS REGNI ET PROuinciarum eſt Imperio ſubditus. Priuilegiorum conceſſio & confirmatio; Annorum Imperii annotatio; venia ætatis conceſſa; Principatuum, Comitatuum & Baronatuum erectio; Nunciorum & Notariorum Imperialium exſecutio, &c. arguunt ſuperioritatem. Quibus conſtitutionibus Rex Bohemiæ non ſit exemptus. Comparatur exemptio Bohemica cùm aliorum Potentatum exemptionibus.



ST quidem ita, vt habet illa iuris communis Brocardica: nec dignitas, nec feudum, tribuit Iuriſdictionem; eſſe tamen Regem Bohemiæ cum incolis Regni & Prouinciarum Imperio ſubditum & iuriſdictioni [illegible] ſubiectum, plurimis aliis rerum argumentis poteſt demonſtrari.

Dignitas] quæ potest conferri etiam exteris ac peregrinis: quemadmodum Maximilianus I. Imp. Ducalem dignitatem concessit Raziuiliis in Lituania: & Rudolphus II. Imp. Principis titulum Sigismundo Bathorio Transyluanorum Waiwodæ, Freherus in *Not. ad Andlovv fol.* 156. Besoldus in *Dissertat. de Maiestat. sect.* 3. *cap.* 3. *n.* 5.

Feudum] Guido Papæ in *Decision. Gratianopolit. cap.* 518. *n.* 2. *vers. non obstat*, Antonius Sola in *Comment. ad Constitut. antiq. Sabaud. in proœm. gloss.* 2. *n.* 14. Hartman. Pistoris *lib.* 1. *Quæstion. forens. cap.* 15. *n.* 33. Rosenthal *de Feud. cap.* 11. *conclus.* 14. Gail *de Pignorat. cap.* 15. *nu.* 3. Rudingerus *centur.* 5. *obseruat.* 30. Bidembachius in *Quæstion. nobil. cap.* 2. *n.* 3. Besoldus in *Discurs. de stat. Reipubl. subaltern. cap.* 2. *n.* 2. D. Marta Neapol. *de Iurisdict. part.* 4. *cap.* 135. *n.* 13. Choppinus in *Comment. de Morib. Parisiens. tit.* 2. *n.* 2. Paurmeister *lib.* 1. *de Iurisdict. cap.* 8. *n.* 62. Tib. Decianus *Respons.* 18. *n.* 540. *vol.* 3. Wesembecius *Consil.* 1. *n.* 57. Knichen in *Epops. Dauth. n.* 141. Ioh. Vincent. Hondedæus *Consil.* 6. *n.* 3. *vol.* 2. Quod dictum quotidianum est in ore & scriptis Prælatorum, Comitum ac Baronum in Circulis Burgundico ac Westphalico sitorum, quorum feuda Waremundus ab Erenberg putat fœdera potius quædam esse cum Principibus inita. Quæ mala persuasio Comitem Culenburgi, Comites Styrumbi, aliosve, in partes pertraxisse Statuum Hollandiæ contra Imperium putatur.

2. Certum enim est constatque inter omnes, Imperatores nostros Ducibus & Regibus Bohemiæ, incolisque Regni & Prouinciarum, vniuersa Priuilegia, quibus tam honorificè tamque ampliter fruuntur, ex Imperiali clementia & liberalitate concessisse. Iam & alia Iuris Brocardica statuit, quod Priuilegiorum concessio in eo, qui concedit, superioritatem; in eo autem, cui conceduntur, subiectionem arguat. Nec concessa tantum Regibus & incolis Regni ac Prouinciarum Priuilegia ab Imperatoribus fuerunt, sed confirmata quoque subinde ab eorum Successoribus, vt manifestè docent Confirmationes Friderici I. Philippi, Friderici II. Rudolphi I. Adolphi, Alberti I. Caroli IV. Friderici III. & Caroli V. Imperatorum & Regum Romanorum, quorum diplomata inter manus versantur.

Imperatores nostros] Buxdorffius in *Differt. ad Aur. Bull. cap.* 8. *concl.* 88. *lit. c.* Freherus in *Not. ad Andlavv lib.* 2. *cap.* 2. Cluten in *Syllog. rer. quotidian. concl.* 24. *lit. e.* Reinkingk *lib.* 1. *de Regim. secul. & Eccles. class.* 2. *cap.* 7. *n.* 49. Conrad. Carpzouius *de Regal. cap.* 2. *reg.* 16. Dan. Otto in *Differt. de iure publ. cap.* 10. Cubachius *lib.* 2. *de iurisprud. publ. Imp. Rom. Germ cap.* 26. Benedict. Carpzouius *de Capitulat. Cæsar. siue Leg. Reg. cap.* 5. *nu.* 9. Arumæus *ad Aur. Bull. discurs.* 4. *conclus.* 18. Rumelinus *ad Aur. Bull. differt.* 8. *th.* 6.

Brocardica] de qua præter iam allegatos autores, consulendi Carolus Tapias in *rubr. de Constitut. Princip. cap.* 4. *n.* 8. *& seq.* Riminaldus *Consil.* 268. *n.* 41. *lib.* 2. Marta Neapolit. *de iurisdict. p.* 1. *cap.* 33. *n.* 8. *& seq.* Rutg. Rulandus *de Commissar. p.* 2. *cap.* 3. *num.* 21. *lib.* 2. Sixtinus *de Regal. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 8. Vischerus in *Discurs. de Elect. Regis & Imp. concl.* 10. *num.* 44. *q.* 1.

Confirmata] quæ & ipsa confirmatio, est actus Domini superioris, non paris, cui in parem nulla est potestas, multo minus inferioris, *Nouell.* 15. *cap.* 1. §. 1. Natta *Consil.* 636. *n.* 8. Arumæus *d. concl.* 18.

Fride-

Friderici I.] cuius mentionem & excerptum habent Hagecius in *Chron.Bohem. anno* 1159. & Dubrauius in *Hist.Bohem.lib.*12.*fol.*99.

Philippi] de quo attestatur Fridericus II. Imp. in sua *Priuilegiorum Confirmatione.*

Friderici II.] apud Doct. Eysen in *Deduct. Bohem. in Beylagis n.* 16. *& n.* 19. Videatur Dubrauius *lib.* 15.*fol.*121. Pontanus in *Bohem.pia lib.*2.*fol.* 21. Boregk in *Chron. Bohem.*

Rudolphi I.] Hagecius in *Chron.Bohem.anno* 1290.

Adolphi] editur in Append. huius tractatus *sub anno* 1292.

Alberti] in eod. Append.*sub anno* 1305.

Caroli IV.] apud Doct. Eysen in *d.Deduct.Bohem. num.* 19. Henelium in *Silesiograph.fol.*110. Constitut. Imperial. *tom.*1.*anno* 1348.*fol.*342. Hagecium in *Chron.anno* 1348. infra in *Append.anno* 1348.

Friderici III.] apud eundem Doct. Eysen *num.* 20. *& seq.* & reproducitur in *Beylagis Germanic.sub anno* 1459. *& anno* 1462.

Caroli V.] in Protocollo Confirmation. Cæsarear. Wormatiæ anno 1521. factarum.

3. Præterea subiectionem notat annorum Imperii annotatio, quam Reges Bohemiæ in suis Decretis, Rescriptis, & Diplomatibus adscribere solebant. Quod facere non solent, nisi qui superioritatem Imperii agnoscunt. Exemplum profert Pontanus in Ottocari II. Regis Diplomate, in quò signatum legitur; *Anno Dominicæ Incarnationis* MCCXXI. *Præsidente in Romanorum ecclesia Domino Honorio III. regnante vero in Imperio Domino Friderico II.* &c. In Procuratorio Vniuersitatis Academiæ Pragensis ad Concil. Basiliense; *Datum & actum Pragæ, in domo M. Christiani* Rectoris *Vniuersitatis, vbi propterea specialiter fuimus congregati: sub anno à Natiuitate Domini* MCCCCXXXVII. *indict.*XV. *die Sabbati, sexta mensis Iulij, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri, Domini Eugenij diuina prouidentia Papæ IV. anno VII. ac Serenissimo & Inuictissimo Principe ac Domino nostro Sigismundo diuina fauente Clementia* Romanorum *Imperatore semper Augusto ac Vngariæ Bohemiæque* Rege *Illustrissimo, imperante, &c.*

Superiorit. Imperii agn.] Iustinianus I. Imp. in *Nouell.*47. Maximilianus I. Imp. in *Nouell. de Notariis* §.3. in Reichsabschieden *anno* 1512.*fol.* 95. Iulianus Antecessor in *Constit.* 72. Cuiacius in *Exposit.d.Nouell.*47. Rittershusius in *Method.nouell.par.*6.*cap.*2.*n.*4. *& par.* 9.*cap.*24.*n.*37. *& seqq.* Ranchinus in *Reuision.Concil.Trident.lib.*7.*cap.*4 *fol.*346. Gothofredus in *Not.ad d.Nou.*47.

Pontanus] in Bohem. pia lib.5.fol.63.& lib.6. fol.68. & seq.

Procuratorio] quod refert Ioh. Cochlæus in *Histor.Hussitar. in anno* 1437.

4. Sed notabilius est illud diploma, quod idem Pontanus refert, hisce verbis conceptum; *Quod ego Sobeslaus Dei gratia Boemorum Monarcha* &c. Et in calce subsignatur; *Anno ab Incarnatione Domini* MCXXX. *Sunt hæc acta sub Lothario* Rege *Theutonicorum, & eiusdem nominis Tertio, sub Christianissimo Duce Sobeslao, filio* Regis *Wratislai.*

Pontan.] d.lib.5.fol.71.

5. Ve-

5. Veniam ætatis nemo poteſt concedere, niſi ſit ſuperior, habeatque iuriſdictionem & poteſtatem in eum, cui conceditur. At Imperatores noſtri Regibus Bohemiæ minorennibus aliquando ſuppliciter petentibus veniam ætatis conceſſerunt. Gerardus de Roo refert, de Wenceslao Ottocari Regis filio; *Sunt qui eo in conuentu* (Auguſtæ anno MCCLXXXVI. ab Rudolpho I. Cæſare habito) *& Boemorum Legatos adfuiſſe memorant, qui miſerabili Regni ſtatu, & Reginæ, & Zauiſii molitionibus expoſitu, à Cæſare precibus impetrauerint, vti Venceslao decimum ſextum annum iam agenti, cum Gutha ipſius filia nuptias celebrare, & Regni gubernacula aſſumere liceret.*

Nemo poteſt concedere] *L.1.& tot.tit.C.qui ven.ætat. impetrau.* Gothofred. Antonius in *Diſput. de poteſt.Cæſar.abſolut.* Matth. Stephani *lib.2.de iuriſdict.part.1.cap.1. membr.2.n.137.*
Roo] Hiſtor.Auſtriac. lib.1. anno 1286.

6. Sic auorum memoria Ludouicus Rex Hungariæ & Bohemiæ, defuncto patre Vladislao, Regna adiit annos natus tredecim, venia ætatis ab Imperatore Maximiliano I. impetrata. Vnde tam Hungari, quam Bohemi miſſis factis Regnorum Gubernatoribus, adminiſtrationem Regni liberam ei ſine tergiuerſatione permiſerunt.

Imperatori Maximiliano] Dubrauius *lib.33 Hiſt.Bohem.*

7. Illud etiam ſuperioritatem Imperatorum in Regnum Bohemiæ, & incorporatas eius Prouincias confirmat, quod Duces atque Reges, aliquoties ab Imperatoribus petierint, hunc vel illum benè præclareque de ſe meritum, Principis, Comitis aut Baronis dignitate cohonestar... Quo iure Heinricus II. Imp. Howoram, propter fidelia Duci Vladomirco vel Iaromiro præſtita ſeruitia, ad eiuſdem Ducis petitionem & commendationem, primum Baronem in Bohemia creauit, in Comitiis Ratiſponenſibus anno MIII. Ita enim Pontanus ſcribit de Iaromiro Duce; *Primum inter Bohemos authoritate Cæſaris Henrici ad eum Procerum gradum proueheret, qui nunc Barones à Quercu in Bohemia appellantur.* Ait, *à Quercu*, id eſt Duba.

Howoram] Hagecius in *Chron Boh.anno* 1003. Sandelius in *Præfat. in eund.*
Pontanus] in Bohem.pia lib.2.fol.15.

8. Poſtea idem Imperator ad interceſſionem Vdalrici Ducis, Berkowczium ob eadem promerita alterum Baronem in Bohemia renuntiauit, & ſolemniter inueſtiuit Ratiſponæ in Comitiis anno MIV. Et ab iſtis duobus dicuntur Barones à Bercka in Daub & Leippa originem ſuam deriuare.

Berkowczium] Hagecius in *Chron.anno* 1004 *fol.127. in princ.*

10. Sigiſmundus Imperator, Caſparum Slickium, Cancellarium ſuum, donauit, tamquam Rex Bohemiæ, Dominio Steinenſi & Schlackenwerdenſi, quod ſitum eſt in diſtrictu Egrano & Elenbogiano: quem in Synodo Conſtantienſi Comitem in Paſſaun & Baronem in Weiſskirchen, tamquam Imperator Romanus, renuntiauerat & publicè inueſtiuerat.

Stum-

Stumpfius in *Actis Concil. Constantiens.* Theobaldus in *Bello Hussitic. part. 2. cap. 3.* & in *Bruschio rediuiuo.*

11. Dubrauius de Friderico III. Imp. à fratre Alberto & propriis subditis Viennæ obsesso, & per Georgium Regem Bohemiæ liberato: *Huius,* infit, *operæ precium Georgius quadraginta millia auri à Cæsare abstulit, & pro auctario, Victorino, Henrico & Hinconi, filiis Georgij, honos præterea Principalis habitus, delata ad eos Principum dignitate.*

Dubrauius *lib. 30. Hist. Boh. fol. 248.* Boregk in *Chron. Boh. in Georgio Rege,* Hagecius in *Chron. Boh. part. 2.* Facti autem Duces Munsterbergæ, & Comites Glaciæ &c. Curæus in *Annal. Siles.* Lazius *de Migrat. gent.* Theobaldus in *Bello Hussit. par. 1. cap. 61. & part. 2. cap. 12. anno 1463. fol. 67.*

12. Et quamquam Rex Bohemiæ sit exemptus, nec Constitutionibus Imperii nostri vsquequaque obnoxius, tenetur tamen non minus, ac cæteri exempti, ad earum constitutionum obseruationem & exsecutionem, quæ ad vniuersalem & communem Reipublicæ Christianæ salutem spectant, vt sunt, quæ de pace publica religiosa & prophana, de non alienandis rebus sacris & Ecclesiasticis, de re monetaria & consimilibus feruntur.

Nec constitutionib. Imp. obnoxius] Hartman. Maurus in *tract. de Coronat. Caroli V. Imp.* Freher. in *Not. ad Andlavv lib. 2. cap. 2.* Reinkingk *lib. 1. de Regim. secul. & eccles. class. 4. cap. 3. num. 33.* Dan. Otto *de iure publ. c. 10.* Vischerus *in Discurs. de Elect. Regis & Imp. Rom. concl. 10. n. 44. q. 1.* Bertramus *de Comit. Imp. membr. 3. concl. 31.* apud Arumæ. *tom. 1. disc. 9. fol. 125.* Cubachius *lib. 2. Iurisprud. publ. cap. 6. n. 28.* Henelius in *Silesiograph. cap. 7.*

Cæteri exempti] vt sunt exempli gratia, Archidux Burgundiæ, potentia & Priuilegiorum amplitudine Regi non impar, de cuius exemptione exstat singularis Constitutio in Reichssatzungen *part. 1. anno* 1548. *fol.* 278. confirmata in Recess. August. 1548. §. nach dem dann von vnsern Burgundischen. De libertate & exemptione Comitatus Burgundiæ disserit Ludouicus Gollutus IC. *aux Memoires de la Republ. Sequan. & des Princes de la Franche Comtè de Bourgougne,* Besoldus in *Discurs. de Statu Reipubl. subalter. cap. 7. nu. 1. & seq.* Nec Lotharingiæ Dux minus exemptus est, quam Rex Bohemiæ, de quo & ipso habemus constitutionem Ferdinandi I. Imp. anno 1542. editam, quam referunt Wehnerus *tom. 6. symphorem. cap. 2. fol. 45.* Rumelinus *ad Aur. Bull. disser. 9. th. 3. in fi.* Waremund. ab Erenberg in *Meditam. pro fœder. lib. 1. in appendic.* De Ducis Sabaudiæ exemptione consuli possunt Sabaudici Iurisconsulti. De Principis Vraniæ & Chaloniæ exemptione disputat Wilhelmus Princeps Vraniæ & Comes Nassouiæ in *Apolog. contra Reg. Hispan.* De Heluetiorum exemptione differitur in handlungen der Statt Constantz am Bodensee wider ihren Bischoff am Keyserlichen Regiment vnd Cammergericht gepflogen/ necnon in *Apolog.* der Statt Bern contra Herrn Bischoffen zu Basel *de anno* 1615. & obiter persequitur Simlerus in *Repub. Heluet.* & idem Besoldus *d. cap. 7. n. 8.* de S. Imperii Liberis Nobilibus & eorum exemptione à constitutionum Imperialium nexu & obligatione est rescriptum Ferdinandi I. Imp. in Reichshandlungen *part. 1. anno* 1555. §. 7. ex Autonomia Francisc. Burckhardi siue Andr. Erstenbergeri, vt vult Posseuinus, transscriptum. Et tamen istos omnes ac singulos Imperio esse

 sub-

subiectos, & ad earum constitutionum obseruationem, quæ de salute totius Imperii sciscuntur sanciunturque obligatos manere, extra controuersiam est.

De pace publica] de qua dicam infra suo loco.

Religiosa] Rudolphus II. Imp. in *Constitut. de pace & libertate religion. in Bohem. sub dato Praga anno* 1609. & in *confirmat. de pace relig. in Silesia sub eodem dato*: & Matthias Imper. in *confirmat. de pace relig. in Lusatia sub dato* 1612.

Alienand. reb. sacr.] Recess. Augustan. 1551. §. 51. Ferner haben wir / & §. seq. quanquam secius sentiant Bohemi in *Ordinationibus Regni Bohem.* W. 15. *anno* 1545.

13. Nuntiorum & Notariorum Imperialium exsecutio arguit superioritatem Cæsaris & Imperii. At Carolus V. Imp. in *Ordinat. Camer. anno* MDXLVIII. *part. 1. tit. 49.* § 2. sanciuit interprete Iustino Goblero; *Item iurati Nuncij & Notarij, executionem facientes per totum Imperium, adeoque in nostris, nostrique dilecti fratris Romanorum Regis*, &c. *Ditionibus ac Potestatibus* &c. *fidem publicam saluumque conductum, securitatem ac tuitionem habeant.* Et ipse Ferdinandus Rex in sua Ordinatione anno MDLV. eadem verba repetens, *d. tit. 49. §. 3.* constituit; **Die geschworne Botten / auch die Notarien / so execution thun / sollen in der Keys. Mayest. vnsers lieben Bruders vnd Herrn / vnsern &c. geleid / sicherheit vnnd schirm haben.** Quo loco verba illa, **der Keys. Mayest.** de Burgundia & Belgicis Prouinciis, Bechtius; illud autem, **vnsern /** de Bohemia, Austria, Silesia, &c. Buxdorffius & alii interpretantur.

Arguit superiorit.] Cardin. Tuschus in *Practic. conclus.* & Arism. Tepatus in *Recept. sentent. verb. Notarius*, & communiter Doctores nostri.

Burgundia] in Libero tamen Burgundiæ Comitatu nullam haberi Notariorum Imperialium, vti nec decretorum Cameralium, rationem, affirmat Besoldus in *Discurs. de stat. Reipubl. subalt. cap. 7. n. 1. in fi.*

Bechtius] in tract. de securit. & saluoconduct. conclus. 203. in fin.

Buxdorffius] in Differt. ad Aur. Bull. conclus. 88. lit. c. Auctor Responsi in *caussa* Hessen *contra* Waldeck die *exemption* betreffend.

14. Denique vel ex Matriculis Imperii constare arbitror, Regnum Bohemiæ cum incorporatis Prouinciis non esse exemptum à iuribus Imperii absolutè, priuatiuè & pambasilicè sed (vt Doctorum nostrorum verbis vtar) priuilegiativè & per gratiam, in casibus tantum expressis & priuilegiatis, vt in non expressis adhuc Imperio perstet obnoxium. Id quod ex *Aurea Bulla Caroli IV. Imp. tit. 8. de Regis Bohemiæ & regnicolarum eius immunitate, & tit. 9. de auri, argenti & aliarum specierum mineris, & tit. 10. de monetis* affatim elucescit: & ex iis, quæ sequuntur, abundius apparebit.

Matriculis Imp.] de quibus *lib. 2. cap. 17.* egimus.

In non expressis] Philip Decius in *l. 1. D. de regul. iur.* Arumæus *ad Aur. Bull. Disc. 4, conclus.* 18. Vischerus *de Elect. Regis & Imp. Rom. concl. 10. n. 44. q. 1. rat. 2.*

Caput

Caput I I.

IVRA REGALIA IN REGNO BOHEMIÆ ET INCORporatis eius Prouinciis erant in potestate Imperatorum & Regum Germanorum, à quibus Duces & Reges Bohemiæ in beneficium acceperunt, pari eodemque iure cum cæteris Archiprincipibus Electoribus, quibus Rex Bohemiæ in exemptione & indulgentiis Præstationum realium nunquam fuit prærogatus. Immunitas Regni Bohemiæ à decimis metallorum & Salinarum. Monopolium Salinarium an licitum? Regale habendi Iudæos Regibus Bohemiæ confirmatum. Telonia quatenus Rex possit noua constituere. Ius cudendi monetam auream & argenteam in qualibet forma. Ius monetandi nequit alteri concedere. Grossi Bohemici seu Pragenses. Thaleri Ioachimici.



OLIM ad Canonem de metallis præstandum cuncti, qui sub Imperatore vel Imperio Romano metallifodinas habebãt, indifferenter tenebantur; iis duntaxat exceptis, qui singularibus Imperatorum vel Regum Romanorum Priuilegiis exemptionem & immunitatem impetrauerunt.

Canonem de metallis] vide Heinrici VI. Imp. Decreta de argentifodinis in Episcopatu Mindensi repertis *Constit. Imperial. tom. 3. anno* 1189. *fol.* 362. *& seq.* quæ quia in dubium vocat Conrad. ab Einsidel. in *tract. de Regal. cap. 3. nu.* 327. remitto eum ad *Priuilegia Eccles. Mindens. n.* 15. *& n.* 21. edita à Ioh. Pistorio *tom. 3. Historic. Germanic.*

Cuncti] Sixtinus *de Regalib. cap. 16.* Einsidel *d. cap. 3. n.* 314. Bulengerus de Vectigal. pop. Roman. cap. 35.

2. Hinc Rex Bohemiæ peræq; ac cæteri in Imperio Principes ad decimas metallicas Imperatori præstandas & persoluendas, obnoxius erat. Quas cum Wenceslaus Rex Alberto Cæsari, leuiro suo, anno MCCCI. detrectasset, Imperator ius suum Imperiale bello persequi cum Ordinibus Imperii decreuit. Qua de re Dubrauius; *Albertus I. Cæsar*, infit, *petens decumas argenti, quod in Boiemia ex montibus puteisque argenteis ac præcipuè Cuthnensibus, erueretur, scripsit ad Regem, eodem iure atque eadem conditione obligatam esse Imperio Boiemiam, quo cæteræ Principum in Germania Prouinciæ, quæ à Cæsare Iurisdictionem suam accipiunt, vt meritò Cæsar vicissim ab illis decumas metalli exigat. Respondit Rex, non solum Reges, sed ante illos etiam Principes Boiemiæ, sic à Germanis Cæsaribus in amicitiam & fidem receptos*

esse, vt præter honorem, quem Maiestati Cæsareæ deberent, cætera immunes & liberi essent, hanc adeo libertatem maiores suos, seque in hodiernum diem vsurpasse: eandem velle inuiolatam posteris quoque suis tradere. Obdurat in proposito animi Albertus, & in contumacem Regem bellum proscribit.

Dubrauius] lib. 18. hist. Bohem. fol. 151. Hagecius in *Chron. Boh. anno* 1304. Boregk in *Wenceslao II. Reg.* Buxdorff. *ad Aur. Bull. cap. 9. concl. 91.* Arumæus *ad Aur. Bull. disc. 4. concl. 18.* Carpzouius *de Capitul. Cæsar. vel Leg. Reg. Germ. cap. 5. num. 9.* Vischerus in *Discurs. de Elect. Reg. & Imp. Rom. conclus. 10. n. 44.*

Quo cætera Principum Prouinciæ] In quibus dicunt, venas metalli nouiter inuentas, non esse Vasalli, sed Domini inuestientis, & hanc esse generalem Germaniæ consuetudinem testatur Wesenbecius *consil. 60. n. 1.* Mynsingerus *consil. 39. n. 4.* Bocerus *de monet. cap. 2. n. 37.* Heigius *Illustr. quæst. part. 1. quæst. 13. num. 3.* ex Specul. Saxon. *lib. 1. artic. 35.* vbi Gloss.

3. Et Gerardus de Roo Historiographus Austriacus: ***Albertus Cæsar Legatos ad Venceslaum Regem mittens Decumas argenti, quod ea tempestate apud Cuthnenses eruebatur, exigit, quod Boemiæ Regem pari iure cum cæteris Imperij Principibus teneri diceret. Rex verò legatis respondet, præter honorem nihil Cæsari deberi à Boemiæ Rege, quo si contentus esse nollet, paria à maioribus Regni iura & immunitates pro virili tueri in animo se habere. Cæsar igitur exercitum conscribit, cum quo in Boemiam ingressus*** &c. Et Piespordius Secretarius Austriaco-Burgundicus; ***Anno*** MCCCI. ***Wenceslao seniori Boemiæ Regi ob decumas argentifodinarum Cuthnensium, bellum mouit.***

Roo] lib. 1. Hist. Austriac. anno 1301.

Piespord.] in stemmat. Princip. Habspurgi-Austr.

4. Tandem Rex Bohemiæ à subsecutis Imperatoribus Priuilegium speciale, id est, immunitatem à canonum metallicorum & mineralium præstatione, impetrauit, lege demum publica confirmatum. Et ne Rex Bohemiæ in hac immunitate realium præstationum cæteris Archiprincipibus Electoribus prærogare velle videatur, idem Priuilegium etiam ad cætoros sex Electores extensum est.

Priuilegium speciale] Gerlacus Archiepiscopus Mogunt. in sua & Coelector. suorum confirmat. sub dato Nurenbergæ in Comitiis anno 1356. §. 2. *Constitut. Imperial. tom. 1. fol. 350.*

Lege publica] in Aur. Bull. Caroli IV. Imp. tit. 9. §. 1.

Cæteros sex Elector.] *d. tit. 9. §. 1.* Iohan Schœnerus *lib. 1. Disput. feudal. 4. th. 80.* Matth. Colerus *Decis. 98. n. 5.* Sixtinus *de Regal. cap. 16. n. 80.* Matth. Stephani *lib. 2. de iurisdictione par. 1. cap. 5. n. 52.* Buxdorffius in *dissert. ad Aur. Bull. concl. 90.*

5. Vnde consequitur, Regem Bohemiæ non magis esse exemptum ab oneribus realibus Imperio præstandis quam sint reliqui Archiprincipes Electores: & quidquid Iuris regalis habet Rex in metallifodinis ac mineris Regni & Prouinciarum suarum, id eum vniuersim meræ Cæsaris liberalitati, gratiæ & concessioni debere.

Quid-

Quidquid iuris] Bocerus in *tract.de Regal.num.166.* Buxdorffius *ad Aur.Bull.cap.9.conclus.89. lit.e.* Einsidel *de Regal.cap.3.num.314.*

In metallifodinis & mineris] Henning. Gœden *consil.2. & consil.3.tit.de argenti fod.* Choppinus *de Domanio lib.2.tit.7.num.18.* Zobel in *Different.iur.ciuil.& Saxon.c.144.* Wesembecius *consil.45.n.24.lib.1. & consil.198.n.20. lib.4.* Simon Pistoris *consil.4.n.7.& seq. lib.2.* Heigius *Illustr.quæst.p.1.q.13.n.29.& seq.* Rauchbar.*Practic.quæstion.lib.cap.22.n.9.* Sixtinus *lib.1.cap.5.n.8.* Knichen *de Saxon.non prouoc.iur.verb.Ducum,cap.5.n.108.& seq.* Matth.Colerus *d.decis.98.n.13.* Bocerus *de Regal.cap.3.n.66.& de Inuestit.cap.3.n.104.in fin.* Matth.Stephani *lib.1.de Iurisdict.cap.2.num.18.& lib.2.tit.2.n.6.* Conr.ab Einsidel *de Regal.cap.3.num.314.* Hansmannus in *Resolut.de re monet.reg.15.lit.f.* Hœnonius in *Disputat.politic.disp.3.thes.48.fol.140.* Cubachius *lib.2.Iurisprud.publ.cap.29.n.20.* Næuius *ad l.6.num.11.D.ad L.Corn.pecul.& ad rub.C.de metallari & metall.* Budelius *lib.1.de re Monet.cap.4.num.2.* Dan.Otto *de Iur.publ.cap.11.fol.448.* Carpzouius apud Arumæum in *Discurs.Academ.de iur.publ.tom.3.fol.600.th.62.& fol.669.* Kochius apud eundē *d.tom.3.fol.411.& fol.516.* Brudlacht in *Epitom.Iurisprud.publ.lib.6.cap.4.num.10.*

6. Quemadmodum metallifodinarum, ita Salinarum quoque regale Regi Bohemiæ ab Imperatore concessum est, ita vt quod ius antea Imperator in iis habebat, ipse nunc omnimodum percipere possit. Salinas autem intelligo tam aquatiles, quas *sulcias* & *sodas* appellant, quàm fossiles, quas audio in Morauia reperiri.

Salinarum] Aurea Bulla *d.tit.9.verb.salis.* Gerlacus Archiepisc.Moguntin.in *d.Confirmat.de anno 1356.§.2.verb.salis.* Einsidel *d.cap.3.num.329.* Otto *de iur.publ.cap.11.fol.499.* Cubachius *lib.2.cap.29.num.24.* Hardwicus à Dassel *consil.2.*

Omnimodum percipere] Schneidewin.in *§.constituitur,num.7.Inst.de vsufruct.* An etiam monopolium exercere, vt nullum peregrinum sal in Regnum importari, nec subditos alibi, quàm à suis publicanis, emere permittat? Equidem opinor, exemplo Archiducis Austriæ in Principatu Tyrolensi, Ducis Burgundiæ in Comitatu Palatino Burgundiæ, Archiepiscopi Salisburgensis, Ducum Bauariæ, Lotharingiæ, Sabaudiæ, Principis Schaumburgiæ, qui talia instituta licitè hactenus in suis Principatib.& sine Imperatoris aut Fiscalis Cæsarei contradictione, exercuerunt. Itaque sentire videntur Bornitius *de Ærar.lib.2.cap.3.* Bulengerus *de vectigal.Pop.Rom.cap.16.* Warem.ab Erenberg in *Verisim.de Regni subsid.cap.4.num.33.* Bodinus *lib.1.de Republ.cap.vlt.* Sed an liceat Principi *boiam*, id est, sal marinum, sulciæ suæ miscere, quo monopolium fiat lucrosius, controuerti aliquando inter Principis cuiusdam Consiliarios commemini. Si vsus domesticus exigat, haud abnuo; sin lucrum monopolii, videtur sordibus mercatorum potius, quàm Principis dignitati conuenire: quum ne proprii quidem & natiui salis monopolium in Regno aut Principatu vsquequaque ab omnibus probari animaduertam, qui sibi habent adstipulatores, Nicolaum Oresmium Episcopum Lexouiens.in *tract.de Monet. cap.10.* & Fortescue Cancell.Regis Angliæ in *libell.de Commendat.legum Regni Anglic. cap.35.*

Morauia] & vicina ei Polonia, vbi admirandæ quantitatis copia eruitur, vt testatur Iodocus Ludouicus Decius, Regis Poloniæ Secretarius, in *Epistola ad Vadianum scripta anno 1520.* Herburtus *lib.7.Hist.Polon.cap.8.in princ.* Salom.Neugebaur *lib.1.Hist.Polon.*

fol.7.in fin. Ioach. Vadianus in *Comment. in Pomp. Melam lib.3. cap.3. de Sarmat.* Adamus Schroterus Silesius in *Itin. Salinar. Sarmatic.* Conrad. Celtes in *Epigram. ad Ian. Terin. de hodœpor. salin.* Matth. Michouius in *Chron. Regum Polon. lib.3. cap.53.* Iod. Ludou. Decius *lib.1. de Vetust. Polon. in Leskone Albo.* Huiusmodi autem salifodinas Poloni vocant *Zuppas*, de quibus exstant statuta Casimiri III. Regis Poloniæ *de anno 1386.* & interpretantur Vadianus & Schroterus *dictis locis.*

7. Addo etiam, lapicidinarum & carbonum fossilium. Nam & hæc metallorum nomine comprehendi non nemo ex Doctoribus censet: & innuere videtur textus ipse Aureæ Bullæ *d. tit. 9.* illis verbis; *& alterius cuiuscunque generis metalli.*

Lapicidinarum] Mausacus Aduocatus Parisiensis in *Notis ad Harpocrat. fol.149.* Rauchbar *Practic. quæst.2.*

Carbonum] Steinkolen. Wehnerus *Consil. Francon.88.*

8. Necnon & Iudæorum habendorum regale, qui antiquitus vbicunq; consisterent, in solius Imperatoris erant potestate, Rex Bohemiæ debet Cæsaris beneficio, vt quod anteà erat precarium, nunc ex priuilegio publico fieret perpetuum; eodem nempe pacto, quo cæteris Electoribus idem regale est ab Imperatore indultum. Namque in hisce realibus & regalibus Indulgentiis Rex Bohemiæ nec plus est nactus, quàm ipsius collegæ, reliqui sex Archiprincipes Electores, nec minus, vt paritas inter pares hac quidem in parte, obseruaretur.

Iudæorum] Aur. Bull. *d. tit. 9.* Michaël *de Iurisdict. conclus. 48. lit. b.* Næuius *ad feud. lib.2. tit.56. num.337.* Reinkingk *lib.2. de Regim. secul. & ecclesi. class.2. cap.3. num.14.* Kitzelius in *tract. de priuileg. habend. Iudæ.* Pfochius in *Procyopæd. de regal. num.50.* Einsidelius *de Regal. cap.2. num.283.* Bechtius *de securit. & saluo conduct. conclus.93.* Cubachius *d. cap.29. num.31.* Muterus apud Arumæum *tom.2. fol.443.*

9. Ait textus Aureæ Bullæ; *theolonia in præterito statuta & indicta percipere.* Ergò & vectigalia iura Regi Bohemiæ confirmantur eodem iure eademque conditione, quibus Coëlectores eius gaudere decernuntur: nempe vt antiqua tantum & iam ante instituta vectigalia exigere possit. Quid ergo sibi volunt illa verba, quæ in confirmatione Gerlaci Archiepiscopi Moguntini & cæterorum Archiprincipum Electorum leguntur; *Et teolonia à præterito instituta seu indicta percipere, & noua rationabiliter instituere posse & potuisse?* Quæ confirmatio triduo ante publicationem Aureæ Bullæ fuit in gratiam Caroli IV. Imperatoris, tamquam Bohemiæ Regis, Norimbergæ facta anno MCCCLVI. Num dicemus, Archiepiscopum Moguntinum auro corruptum interseruisse hæc verba, *noua rationibus instituere*, in fraudem legis publicæ ab vniuersis Imperii Ordinibus, præsertim tertio ciuitatum statu, vnani-

vnanimi consensu sancitæ? Absit vt tale quid de sanctissimo & incorruptissimo summi Archicancellarii officio suspicemur. Magis est vt sentiamus, hæc verba esse declaratoria & prærogatoria, quatenus Archiprincipes Electores cum cæteris Principibus Imperii comparantur. Namque non Electores tantum, sed & Principes inferiores, Prælati, Comites, Barones, atque adeo ciuitates regalia hæc vectigalium iam tum iusto titulo ab Imperatoribus acquisita possidebant, quibus ea quidem sine causa adimere nec fas nec iura permittebant; augere autem vel noua instituere leges interdicebant. Ne ergo nihil speciale Electoribus in hac lege indultum præ cæteris Principibus videretur, declararunt posteà, Archiprincipibus Electoribus in eorum præeminentiam & ampliorem dignitatem concessum esse ab Imperatore, vt non modo antiqua telonia, sicut cæteri in Imperio status, habere & exigere possint, sed ex participatione summæ potestatis & reseruatorum Cæsareorum etiam noua instituere, & vetera augere. Erat enim tunc temporis tanta adhuc Imperatoris potestas, vt pro arbitrio posset vectigalia vel noua instituere, vt & necessitate exigente; vel antiqua destruere, si res postularet. Quæ potestas hodie per eosdem Archiprincipes Electores nonnihil est restricta & coarctata, vt sine consensu Sevirûm Electorum nulla noua telonia vel ipse pro se instituere, vel aliis possit facultatem instituendi concedere.

Aurea Bulla] d.tit.10.

Vectigalia Regi confirm.] Buxdorffius, Arumæus & Rumelinus *ad d.tit.*10. Sixtinus *de Regal.lib.*1. Pfochius in *Procyopad.de regal.num.*14. Einsidel *de Regal.cap.*2. Cubachius *lib.*2.*Iurisprud.publ.cap.*29.*num.*25.

Confirmatione Gerlaci Archiepiscop.] Constitution. Imperial. *tom.*1. *anno* 1356. §.2.*fol.*350. *in fin.*

Leges interdicebant] qualis est Caroli M. Imperat. *lib.*3.*Capitular. tit.*12. & Ludouici Pii Imper. *lib.*4.*tit.*47. Videndus Lehmannus *lib.*2. *Chronic.Spirens.cap.*10.*num.*8.*& cap.*44.*fol.*190.*& seq.*

Ex particip.potest.& reseru.] de qua ipse Carolus Quartus Imp. in *Proœm.Aur.Bullæ.* & Maximilianus II. Imperator. in *Recess.Ratisponens.* 1576. §. Dardurch dann nicht allein/ 119.

Noua instituere] sicuti non multo post tempore idem Gerlacus Moguntinus Archiepiscopus nouum teloniũ in castro Hœchst ad Mœnum erexit: quod licet iussu Wenceslai Cæsaris à Francofordianis fuerit destructum; tamen priuilegii huius beneficio mox est restauratum, vt docent Diplomata in *Priuilegiis Reipubl.Francofurtens.* relata.

Vetera augere] Quod & ipsum leges antiquæ vetabant, vt Caroli Magni *lib.*5.*Capitular. tit.*131. & in *Leg.Longobard.tit.*1.§.5.*lib.*3. vbi talia vectigalia, de quibus exigero amplius non licet, quàm indictum erat in rotula ab Imperatore assignata & publi-

cano.

cano tradita, vocantur *forbannita*, id est interdicta, Verbannte/Bannzoll.

Imperatoris potestas] Quam ei in regalibus confirmauit Fridericus I. Imp. in *tit. Quæ sint regalia, lib. 2. Feud.*

Antiqua destruere] si forent iniusta & non necessaria, Carolus M. Imper. *lib. 2. Capitular. tit.* 19. & Ludouicus Pius Imp. *lib. 4. Capitul. tit.* 47. Videndus idem Lehmannus *d. lib. 2. cap.* 44. *fol.* 190.

Nonnihil est restricta] in Capitulation. Cæsar. §. 18. Reichs Satzungen *part. 2. fol.* 183. vbi cõsulendus Benedict. Carpzouius, vir eleganter doctus, & Consiliarius Electoralis Saxonicus dignissimus.

10. Erant quidem Duces & Reges Bohemiæ ac Poloniæ iam antiquitus in quieta possessione cudendi aureos & argenteos numos in quouis Regni loco & forma qualibet: sed Carolus IV. Imperator, & idem Bohemiæ Rex, quod antea habuêre ex consuetudine seu præscriptione, id Regibus Bohemiæ competere voluit lege publica, ne fortè numi eorum in Imperio possent aliquando reprobari; & inde vsus commerciorum Bohemis reddi difficilior.

Iam antiquitus] Aurea Bulla *tit.* 10. Confirmatio Gerlaci Archiepiscopi Mogunt. *d. §. 2. in fin.*

Consuetud. seu præscriptione] hinc paret, ius cudendi monetas posse præscriptione immemoriali acquiri. Facit cum textu Aureæ Bullæ *c. super quibusdam* 26. *§. præterea, Ext. de verb. significat.* Bossius *tit. de monet. num.* 1. Eman. Soaretz in *Recept. sentent. verb. monetam.* Mynsing. *lib. 4. obseru. cap.* 24.

Regibus Bohemiæ] ceu Principibus Imperii, quibus summa hæc regalia vsurpare non licet, nisi nominatim ab Imperatoribus confirmentur; Freherus *lib. 2. de Re Monetaria, cap. 4. num.* 1. Buxdorffius *ad Aur. Bull. cap.* 10. *conclus.* 92. *lit. d.*

Lege publica] Budelius *de Monet. lib.* 1. Hansmannus in *Resolution. de Re monet. reg. 7. lit. c.* Ioh. Wolfgang. Aur *de iure Monet. cap. 4. num.* 17. Cubachius *lib. 2. Iurisprudent. publ. cap. 29. n.* 26. Wolfhus apud Arumæum *tom. 2. de iur. publ. fol.* 929.

11. Eodem autem tenore, eodemque iure, Regibus Bohemiæ, quo & cæteris Archiprincipibus Electoribus, tam Ecclesiasticis quàm sæcularibus, eorundemq; legitimis successoribus & heredibus, regale hoc monetarum in Aurea Bulla confirmatur.

Quo cæteris Electoribus] Aurea Bull. *tit.* 10. §. 2. Buxdorffius in *Differt. ad Aur. Bull. conclus.* 92. Heigius *Illustr. quæst. part. 1. q. 4. num.* 3. Arnisæus *lib. 2. de Republ. cap. 7. num.* 4. Knichen *de iur. Saxon. cap. 5. num.* 212. *& seq.* Alemannus in *Palæstra consultation. tit. 8. q. 1. part.* 18.

12. Vnde Rex Bohemiæ non magis, quam quiuis Archiprincipum Electorum, ius monetandi potest alteri concedere.

Clapmarius *lib. 1. de Arcan. Rerumpubl. cap.* 16. Arnisæus *lib. 1. de Republ. cap. 7. num.* 4. Hansmannus *d. reg. 7. lit. c.* Aur *d. cap. 4. num. 17. in fin.* ex Ottone Frisingens.

13. Diximus Regibus Bohemiæ licere numos in qualibet forma procudere. Intellige formas Constitutionibus Imperii permissas. An & nouas inuenire? Distingui solet inter monetam Prouincialem, Landmüntz; & publicam

cam seu generalem, Reichsmüntz. Illius pro vsu & necessitate Regni ac Prouinciarum non prohibetur Rex quaslibet nouas formas vsuales inuenire: huius non item, nisi velit periclitari, ne ab Imperatore & Ordinibus Imperii interdicantur. Fieri tamen nonnunquam obseruauimus, vt moneta, quæ initio erat Prouincialis Regni Bohemiæ, successu temporis facta fuerit generalis in vniuerso Imperio, propter commoditatem eius in vsu promercali. Certè forma *Tricrucigera* primum à Bohemis est inuenta; quam Duces Saxoniæ in Misnia; tum ipse Imperator, Electores, Principes, ac vniuersi ordines monetales in Imperio, commerciorum inter communes populos iuuandorum gratia, sunt imitati. Vnde & nomen retinent, vt *Grossi Pragenses*, necnon *Bohemici*, dicantur. Sed hi quidem sunt in forma minuta. Maiorem formam præferunt *Thalenses* siue *Thaleri*, dicti à valle Ioachimica in Bohemia, vbi primum cusi per Comites Schlickios cum auctoritate & sub nomine Regis Bohemiæ circa annum Domini M D X X. Quos deinde iidem Saxonum Duces in Misnia & alii Principes Imperii, atque etiam Reges vicini Daniæ, Sueciæ, Poloniæ, Hungariæ, Transsyluaniæ, &c. necnon Principes Italiæ, &c. commerciorum promouendorum gratia, sunt secuti. Ex qua generalitate nomen inuenerunt, vt qui ab initio *Ioachimici*, nunc κατ' ἐξοχὴν *Imperiales*, Reichsthaler/appellentur.

Tricrucigera] vulgò Dreycreutzer/quia valor eorum est trium crucigerorum. *Cruciger* autem est minutula moneta, à cruce impressa sic dicta. Saxones inferiores vocant Matthier/ab impresso S. Matthiæ icone. Vnde & Tricruciger illis Trymatthier.

In Misnia] vnde & *Grossi Misnici* dicuntur, Meichsnerisch groschen.

Electores, Principes,] vnde Fürsten groschen/Herrn groschen à Saxonibus inferioribus & Westphalis nominantur, fortè quia Principes salaria sua & debita istis grossis dissoluerent, quod postea lege Imperii interdictum est.

Pragenses] Martinus V. Papa in *Extrauag. de empt. & vendit. cap. 1. Vendidit annuos census vnius vel plurium marcarum aut grossorum Pragensium, numi Polonici & Pagamenti consueti.* Quo loco Freherus putat legendum *empolai*, id est forensis & consueti, *lib. 2. de Re monetar. cap. 3. fol. 47. in princ.* Sed verisimilior est Nicol. Henelii coniectura restituentis, *numeri Polonici:* quo modo sæpiusculè in vetustis Silesiorũ instrumentis Marck Böhmischer groschen Polnischer zahl ad differentiam nimirum Marcarum Silesiacarum, quæ triginta quinque, & Polonicarum, quæ quadraginta octo grossis æstimabatur. Decernit namque Pontificis rescriptum controuersiam inter ciues Vratislauienses & Ordinem Ecclesiasticum obortam. Atqui Vratislauia, licet iuris nunc sit Bohemici, tamen olim in Polonia reponebatur, vt suprà diximus. Edita hæc Bulla anno 1425. in cuius inscriptione pro *Lubicenen. & Almicens. Episc.* emendari debet, *Lubussensi & Olomucensi Episcopis.* Fit quoque Pragensium grossorum mentio in Iagellonis Regis Poloniæ statutis Petricoriensibus de anno 1451. in statutis Regni Poloniæ fol. 290. vbi legitur; *Nisi fortè aliquis de iure pro censibus & decimis fertonalibus debeat exigere latos grossos monetæ Pragensis.* Primus autem Wenceslaus Rex Bohemiæ & Poloniæ, Ottocari

filius, grossos Bohemicos Cracouiæ in Polonia cudendos curauit, vt testatur Matth. Michouius in *Chronic. Regum Polon. lib. 4. cap. 4.* Clemens Ianitius in *Poëm. de Vitis ac success. Regum Polon. in Venceslao.* Alex. Guagninus in *Compend. Chronic. Polon. in Wenceslao Rege fol. 98.* Videndus de grossis Pragensibus, qui etiam lati dicuntur, & Polonicos quarta parte excedunt, Cromerus *lib. 11. Rer. Polon. fol. 189. col. 1. & lib. 2. de Republic. Polon. circa princ.* vbi asserit eos dimidio excedere Polonicos.

Bohemici] qui à vulgò Sueuorum, Heluetiorũ & Alsatiorum, adhuc Böhmisch dicuntur.

Thaleri] Videatur Freherus *d. cap. 3. fol. 48. & fol. seq.*

Vbi primùm cusi] Georg. Agricola *de Ponderib. & mensur. lib. 11.*

Caput III.

DVCES ET REGES BOHEMIÆ, POLONIÆ ET SIlesiæ, necnon Marchiones Morauiæ & Lusatiæ, ius habuerunt sessuræ & sententiæ dicendæ in Comitiis Imperii à Cæsare calatis & indictis. Quãta semper Imperio intercesserit necessitudo & coniunctio cum Regno Bohemiæ. Dux vel Rex Bohemiæ fuit summus Imperii Consiliarius, nec potuit à Comitiis Reipublicæ causa indictis excludi. Id omnium ætatum exemplis demonstratur. Proximum ab Imperatore locum in consilio Principum habebat. Regis Poloniæ sessio è regione throni Cæsarei.

VOD si igitur beneficia amplissima, si Dominia propemodum incircumscripta, si iura summa regalia, si honorum dignationes excelsissimæ, vincula esse solent arctissima summæ coniunctionis, nemo profectò in iis necessariis, qui Imperio nostro ab Imperatoribus & Regibus acquisiti & relicti sunt, Rege Bohemiæ vel Regni Ordinibus debet S. Cæsareæ Maiestati Sacrove Imperio esse antiquior coniunctiorque: quippe qui necessitudinem institutam habuerint cum Imperio nostro, ante aliquanto, quam multi Principes, quorum operis nunc præcipuè vtitur, instituti essent. Et hanc ego rationem esse autumo, quur Dux vel Rex Bohemiæ ad Comitia Imperii pleraque omnia, in quibus de grauissimis Reipublicæ negotiis tractandum & consultandum erat, semper vocatus comparuerit, primasque in rebus Imperii expediundis partes fermè sustinuerit. Hinc namque Ducem vel Regem studium ac beneuolentia Ordinum Imperii; illinc Ordines ipsos vetusta consuetudo & paria Ducis vel Regis studia, quibus nihil est quod effici non possit, si mutuò sibi responderant, inuicem conciliabant. Nec rerum maiorum quidquam in Imperio gerebatur, in quo Ducis vel Regis Bohemiæ excellens virtus, præcipuaque industria, tamquam summi Consiliarii & Principis coniunctissimi, non enitueerit.

tuerit. Loquor de Ducibus & Regibus Imperio fidis, & quorum necessitudo multis officiis iisdemque mutuis erat constituta. Quæ licet multa varietate temporum & rebellionum nonnunquam interrupta fuerit à male consiliatis Ducibus vel Regibus, haud longis tamen interuallis semper ad pristinam fidem & consuetudinem redierunt, vt iam suprà indicauimus.

Ad Comitia Imperii pleraq.] Buxdorffius in *Dissertat.ad Aur.Bull.concl.41.lit.d.* Daniel Otto in *Dissert.de iur.publ.Imp.cap.13.fol.481.* Hansmannus in *Resolution.de Re monetar.reg.7.lit.r.*

Nihil est quod effici] M.Tullius Cicero *lib.3.Epistol.famil.ep.9.*

Iam suprà] lib.2.cap.18.§.2.

2. Et eleganter explanat Wippo Capellanus Cunradi II. Imperatoris cognomento Salici, cum ita commentatur; *Respexit, vt dicam summorum nomina quadam seu Pontificum seu secularium Principum, qui tunc in* Regnis *vigebant, quorum consiliis consueuit Francia* (id est Germania,) R*eges eligere.* Commemoratis dein Archiepiscoporum & Episcoporũ nominibus, subdit; *Duces autem, Benno Dux Saxonia, Adelbero Dux Histria* (id est Carinthiæ & Forciuli) *Hetzilo Dux Boiaria, Ernestus Dux Alemania,* (id est Sueuiæ & Heluetiæ) *Lutaringiorum Dux Fridericus,* R*ibuariorum*(id est Mosellanorum seu inferioris Lotharingiæ) *Dux Gozelo, Cuno* W*ormatiensis Dux Francorum, Vdalricus Dux Boemia,* &c. Addit: *eos summis rebus adesse, consulere, succurrere,* &c. Sed clariùs ingerit Imperator Heinricus IV. Aug. in rescripto ad Principes Imperii, inquiens; *Oportet nos habere, si vobis placeret, saltem tales inducias, intra quas possemus conuocare, & precibus inuitare ad hanc eandem caussam, vt sint nobiscum, Moguntinum & Treuirensem,* &c. *Ducem Magnum*(Saxoniæ)*cum Duce Theodorico, & Ducem Bohemicum, & Comitem Flandrensem cum Comite Burgundia, qui ad præfatum negocium, vt bene scitis, sunt valde necessarii.* Verùm exemplis in medium prolatis res erit illustrior, quæ operæpretium est inde à primis temporibus ad nostram vsque memoriam repetere, vt vel ex iis cõnstare possit, quàm vetus vsus inter Imperium Germanicũ & Regnum Bohemiæ intercedat, quamve maximum Imperatori vinculum cum Duce vel Rege fuerit summæ necessitudinis & sanctioris consilii.

W*ippo*] in Vita Chunradi Salici Imp.apud Pistorium *tom.3.German.Scriptor.*

Heinricus IV.Aug.] extat inter Epistolas Henrici IV. Imp.anno 1106. & apud Ioan. Wolphium *Lection.Memorabil.Centur.II.* Et ex hoc rescripto docet Arumæus, Regem Bohemiæ à Comitiis Imperii excludi non posse.

3. Morauiæ Reges ac Bohemiæ Duces Comitiis Imperii sub Francis Regibus & Cæsaribus interfuisse, obiter indicauimus *lib.2.cap.2.* Quanta autem familiaritas Arnulpho Imperatori cum Zuentiboldo & Suatopluco Morauiæ Regibus, dum in fide persistebant; necnon Vratislao Morauo Pannoniæ Principe fuerit in rebus ad Statum Imperii attinentibus, otiosum foret ex eiusdem *lib.cap.9.* referre. Sic enim semper Imperatores nostri

Morauos ac Bohemos dilexerunt, vt non vllo cum Rege vel Duce coniunctius viuerent, aut illius ordinis vllo familiarius vterentur in commodis Imperii procurandis. Sed simplex ille Germanorum candor non rarò fuit ab astu Sclauorum circumuentus & frustratus. Vetus est axioma, ab ipsa experientia haustum; Principes peregrinos alienis moribus, institutis, sermonibus viuentes, nouiter ad Imperii societatem accitos, non esse temerè ad intima Imperii arcana admittendos, donec fides eorum & constantia probè cognita, perspecta & explorata fuerit. *Si quem es nactus*, inquit Suada illa eloquentiæ, *qui in tuam familiaritatē penitus intrauit, qui antea fuerit ignotus, huic quantum credendum sit, vides.*

Suada illa] M. Tullius Cic. lib. 1. ad Quint. Frat. epist. 1.

4. Anno Christi nati DCCCCXXIII. dicitur Heinricus I. cognomento Auceps Comitia Ratisponæ celebrasse, in quibus cùm de aliis Imperii negotiis, tum de successione filii sui Ottonis, deliberaretur. Interfuit S. Wenceslaus Dux Bohemiæ, sessionemque in consilio Principum & sententiæ dictionem habuit, adeò vt nonnunquam propositiones capitum tractandorum vsque ad ipsius aduentum in Senatum differrentur. Diese handlung/ inquit Hagecius, zwischen dem Keyser vnd Reichsfürsten werete 24. tag lang. Der Keyser pflegte täglichen in seiner Majestat/ vnd die Reichsfürsten vmb jhn her in der ordnung/ ein jglicher in seiner stell/ wie sichs gebürt/ zusitzen. Nun begab sichs eines tags/ daß der Hertzog Wenceslaus &c. sich auff'm morgen also versaumpt/ daß er langsam in den Rhatschlag kommen. Mitler weil hat sich der Kayser auff seinen Kayserlichen Stul gesetzt: deßgleichen sassen auch alle Reichsfürsten vmbher nach der ordnung/ ein jglicher an seiner stelle/ vnd wurde die handlung allein von wegen deß Hertzogen auß Böheim abwesenheit/ auffgeschoben/ &c.

Hagecius] in Chron. Bohem. part. 1. anno 923. Pontanus in *Histor. pia lib. 3. de S. Wenceslao Duce & Martyre.*

5. Geminum planè factum, si non idem, narrat eiusdem Wenceslai Ducis, Dubrauius, quod Wormatiæ in Comitiis ab Ottone I. Imperatore indictis contigerit; *Otto I. Imperator*, infit, *deliberandi causa diem ad conueniendum Principibus, Wormatiam edixerat. Quò vbi Venceslaus quoq; euocatus, sine vlla dilatione venisset, postridie dum solenne sacrificium cunctantiùs Sacerdos facit, ipse similiter cunctantius Curiam introiisset, eamq; moram, quasi ex ambitione nata fuisset, Principes adeò ægrè tulisse, vt conspirarent, ne quis ipsorum venienti assurgeret, neu supra se locum considerandi dare vellet. Persuasum deniq; Cæsari fuisse, vt sine vllo honore Boiemum, velut arrogantem, transmitteret. At Cæsar ex conspectu duorum Angelorum, qui Venceslaum in Curiam deducebant, subitoq; ibidem disparuerant, obstupefactus throno exilit, aduersum vadit, ipsumq; Venceslaum tantum non adorat, ac manu mox sua ad subsellia perductum, assidere sibi proximum iubet.*

Dubra-

Dubrauius] lib.5.Hist.Bohem.fol.12.Pontanus in *Bohem.pia lib.2.fol.*14.Boregk in *Chron. Bohem.part.1.in S.Wenceslao Duce fol.*47.Cardin.Baronius in *Not.ad Martyrolog.Roman.* Elias Reusnerus in *Basilic.genealog.in stirp.Sclau.Princip.& Reg.Bohem.fol.*135.

6. Anno DCCCCLXIII. Quum Boleslaus Dux Bohemiæ ab Ottone I.Imperatore ad Comitia vocatus, comparere detrectasset, pro rebelli declaratus & proscriptus fuit.

Hagecius in *Chron.Bohem.par.1.anno* 963.

7. Anno DCCCCLXXIII. Otto II. Imperator Comitia indixit Quedlinburgi, in quibus Bohemiæ & Poloniæ Reges etiam comparuerunt, & Imperatori præsentes erant.

Caluisius in *Chronolog.anno* 973. ex Dithmaro, Spangenbergio & Georgio Fabricio.

8. Anno DCCCCLXXV. idem Otto II. Imperator conuentum indicit Wismariæ (alii habent *Vinariæ*) vbi transactum est cum Daniæ Rege de finibus & de iure obligationis ad Imperium. Bohemiæ Dux comparere noluit. ideo is bello petitur, quo subactus fidem Imperii sequi in posterum promisit.

Georg.Fabricius *Rer.memorabil.vniuersæ Saxon.lib.2.anno* 975. Caluisius in *Chronolog. anno eodem.*

9. Anno DCCCCLXXVII. idem Otto II. Imperator Ducem Bohemiæ ad Comitia euocauit. Quo comparente & pax Bohemiæ reddita, & ipse Dux locum suum in Senatu Principum recepit.

Fabricius *ibid.anno* 977.Caluisius *anno eodem.*

10. Anno DCCCCLXXVIII. idem Otto II. Imp. Comitia Alstedium in Saxonia indixit Imperii Principibus. Vbi Boleslaus Dux Bohemiæ præsens digna præstitit tanto Principe officia.

Spangenberg in *Chronic.Saxon. cap.*146. *anno* 178.*in fi.* Iohan. Becherer in *Chron. Thuring. anno* 976.*fol.*185.

11. Anno DCCCCLXXXV. Otto III. Imperator Comitia celebrauit Quedlinburgi, quibus Mesico & Boleslaus Bohemiæ Duces ab Imperatore vocati interfuerunt, & quæ sui erant muneris, vt Imperii Principum, peregerunt.

Fabricius *d.lib.2.anno* 985. ex Dithmaro Merseburgens.

12. Anno MIII. S. Heinricus II. Imperator initio suæ electionis in Saxoniam contendens, comitia Saxonibus & Slauis Principibus atque ordinibus Merseburgium indixit, in quibus Boleslaus Bohemiæ Dux comparens parem cum cæteris Imperii Principibus locum in consilio Cæsaris inuenit, fidemque debitam obstrinxit.

Adelboldus Traiectensis Episcopus in *vita S.Henrici Imp.circa princ.*

13. Anno MXXIV. Comitiis Moguntiæ sub Cunrado II. Imp. celebratis interfuit Vdalricus Dux Bohemiæ, cuius consilio omnia Imperii negotia peracta fuisse paulò ante commemorauimus.

Paulo ante] superius §. 2. ex Wippone.

14. Anno MXLVIII. scribit Hermannus Contractus; *Imperator* (Heinricus III.) *Ratisponæ Pascha cum Othone* (Sueuiæ) *&* *Brecizlao* (Boemiæ) *Ducibus, & multis aliis Principibus egit.*

Contractus] In Chronic. ætat. 6. anno 1048. Paschalis iste conuentus, vt docet Freherus contra Bodinum, nihil aliud fuit, quàm Curia Comitialis de rebus Imperii deliberandis, ab Imperatore conuocata.

15. Anno ML. Heinricus III. Imperator Comitia celebrat Goslariæ in Saxonia, in quibus Bretislaus Bohemiæ & Casimirus Poloniæ Duces, cum cæteris Imperii Principibus comparuerunt.

Auentinus *lib. 5. Annal. Boior. fol.* 426. Spangenb. in *Chron. Saxon. anno* 1050.

16. Anno MLI. Idem Imperator & Leo IX. Papa comitia frequentarunt Moguntiæ, quibus idem Bretislaus Dux interfuit.

Krantzius *lib. 4. Saxon. cap. 25.*

17. Anno MLV. Idem Imperator *Quinquagenalia* (verba sunt Auentini) *Quintlenburgi celebrat, vbi Boiemum ac Polonicum Ducem* (Bretislaum & Casimirum) *veteres inuicem inimicos, in gratiam redigit, reconciliatosque domum dimittit.*

Auentini] lib. 5. Annal. Boior. fol. 426. Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap. 175. anno* 1055.

18. An. MLXXXV. Vratislaus Dux Bohemiæ, Conradus Marchio Morauiæ & Gebhardus Episcopus Pragensis, interfuerunt Comitiis Moguntinis ab Heinrico IV. Imperatore vocati, & quisque suam sessuram in consilio Principum habuit.

Heinricus IV. Imperator in *Diplomate apud Cosmam Pragens. in Chronic. Bohem. lib. 2. anno* 1085. *fol.* 13.

19. Anno MLXXXVI. Iidem Principes iterum Moguntiæ comparuerunt in Comitiis ab eodem Imperatore indictis. Vbi Vratislaus Dux Regia dignitate ab Imperatore, Gebhardus Pragensis Episcopus Pontificali ordinatione ab Archiepiscopo Moguntino inaugurantur.

Cosmas Pragens. in *Hist. Bohem. lib. 2. anno* 1086. Pontanus in *Bohem. pia lib. 1. in Wratislao Rege fol.* 19. Hageciusin *Chron. Bohem. anno* 1085. *& seq.* Spangenberg in *Chron. Sax. cap.* 206. Georg. Beatus in *Chron. Boh. anno* 1086. *fol.* 25. Caluisius in *Chronolog. anno* 1086.

20. Anno MLXXXVII. Comitiis Merseburgi ab eodem Imperatore habitis interfuit idem Rex Vratislaus, qui & Bretislaus, & proximum ab Imperatore locum in consilio Principum obtinuit.

Merseburg.] Spangenberg in *Chron. Saxon. cap. 206. anno* 1087. *fol.* 328.
Proximum ab Imp. loc.] Hagecius in *Chron. Bohem. in d. anno* 1086.

21. An-

21. Anno MXCIV. Idem Imperator conuentum celebrem Moguntiæ instituit, ad quem vocatus Dux Bohemiæ Bretzislaus misit legatos, qui suas vices in eo conuentu obirent. Cum quibus etiam Cosmas Pragensis, & Andreas Olomucensis Episcopi, ab eodem Cæsare citati, comparuerunt.

Hagecius in *d. Chron. anno* 1094. *fol.* 192. *in fin.*

22. Anno MXCVIII. idem Bretzislaus ab eodem Imperatore ad Comitia Ratisponensia inuitatus, negotia Imperii cum cæteris Principibus tractauisse memoratur. Etiam Hermannus Episcopus Pragensis, tamquam Princeps Imperii, locum in Senatu Principum habuit. Cosmæ Pragensis Episcopi continuator: *Imperator Heinricus III. celebrauit Pascha Ratisbonæ, iussus est Dux Brecislaus cum electo Pragensi Episcopo illuc venire. Qui tertia die post octauam Pascha venit Ratisbonam.*

Bretzislaus] Hagecius in *d. Chron. anno* 1098.
Cosmas] in Chronic. Bohem. lib. 3. anno 1099.

23. Anno MXCIX. idem Bretzislaus Dux interfuit Comitiis Ratisponensibus, eodem Imperatore eum inuitante. Dubrauius; *Cæsar appetente festo die Pascha, conuentum Principum Ratisbonæ celebraturus, inter cæteros Bretislaum etiam ad eam celebritatem inuitauit. Is Borivorium præterea fratrem* (Morauiæ Marchionem) *& Hermannum designatum Pontificem* (Pragensem) *sibi adiunxit, ibatque mille amplius dilectis equitibus vnoque colore vestitis comitatus.*

Interfuit] Continuator Cosmæ Pragens. in *Histor. Bohem. lib. 2. anno* 1099.
Dubrauius] lib. 9. Histor. Bohem. fol. 70.

24. Anno MC. idem Imperator Comitia tenuit Moguntiæ, ad quæ vocatus idem Dux Bretzislaus, misit legatos, Hermannum Episcopum Pragensem & Wigbertum Comitem Groitzensem & Lusatiæ Marchionem, quibus vices suas delegauit, quamuis essent & ipsi Principes Imperii, ac ab Imperatore pariter citati, vt proprio nomine comparerent.

Hagecius in *d. Chron. Bohem. anno* 1100.

25. Anno MCVIII. Indixit Heinricus V. Imperator Comitia Ratisbonam pro expeditione in Hungariam suscipienda, & vindicanda iniuria à Colomanno Rege illata, Militibus sacris in Palæstinam proficiscentibus. Qua de re Dubrauius; *Cæsar, extimulantibus illum Germaniæ Principibus aduersus Hungaros, à quibus in expeditione nupera Orientem versus facta hostiliter essent hospitati, Suatoplucum* (Bohemiæ Ducem) *in Comitium vocat, ibique instituta in Hungariam expeditio* &c.

Dubrauius] lib. 10. Histor. Bohem. fol. 75. Boregk in *Chron. Bohem. in Suatopluco Duce fol.* 118. Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1108.

26. Anno MCIX. scribit Cosmæ Continuator; *Dux Wladislaus Regis Henrici vocatione debuit in octauis Domini interesse Regali Synodo Ratisbona* &c. Dubrauius;

Inter

Inter hac à Cæsare Vladislaus ad Concilium Principum, ineunte nouo anno, Ratisbonæ celebrandum euocatur. Cum iam in itinere esset, tum Bor uorius Pragam à suis intromissus est &c. *Vladislaus, cognita proditione, ad Cæsarem rescribit, illis significans, quid sibi acciderit, illumque rogans, vt boni consulat absentiam sui, fraude inimicorum comparatam, vt dum in via est, absentem Principatu interuertant. Literæ ad Cæsarem Pelsinæ scriptæ. Quadringentos equites secum illo adduxerat itineris comites*, &c.

Cosmas] lib.3.Chron.Bohem.anno 1109.fol.61. Hagecius in *Chron.Bohem.anno* 1110. Boregk in *Chron.Bohem.in Vladislao II. Duce.*

Dubrau.] lib.10.Hist.Bohem.fol.193.

27. Anno MCXXIV. refert idem Continuator: *Idem VIII. Idus Aprilis in die Pascha Cæsar Heinricus IV.* (vulgo V.) *mittens Epistolas ad omnes Regni sui Principes & Episcopos, præcepit, quatenus omni occasione postposita IV. Non. Maij in vrbe Bamberck ad suam coadunarentur Curiam.* Et postea subiicit; *Principem Boemiæ Regali interesse Curiæ* &c.

Continuator] d.lib.3.anno 1124. & ex eo Dubrauius, Hagecius, Boregk, &c.

28. Anno MCXXVII. Lotharius Saxo Imperator conuentum Merleburgi celebrat, cui Vdalricus Dux Bohemiæ vocatus interfuit.

Georg. Fabricius *lib.2.Rer.memorabil.Saxon.Vniuers. anno* 1127.

29. Anno MCXXX. Comitiis ab eodem Lothario Cæsare Ratisbonæ celebratis adfuit idem Vdalricus Dux, & Decretis subscripsit.

Wigul. Hund à Sultzmos IC. Bauarus in *Metropol. Salisburg. in tract. de Fundat. Monast. & Colleg. per Baioar. in verb. Vndensdorff, fol.* 315.

30. Anno MCXXXIV. Idem Lotharius Imperator cœtum frequentissimum Imperii Principum Magdeburgi coegit. de quo Hagecius ita commentatur; **Als auffm andern tag andere Reichssachen gehandelt werden sollen/ satzte sich der Keyser in seiner Mayestat nieder. Dem** Sobieslao **Hertzogen auß Böhmen wurde nit ferrn vom Keyser zur rechten hand ein stuel bereit/ darauff er saß. Nachmals sassen die Teutschen Fürsten auff beyden zur rechten vnnd lincken seiten neben dem Keyser vber.** Boleslao **dem Hertzogen auß Polen aber wurde ein stul gegen dem Keyser vber/ etwas vnden an an einem nidrigen ort gesetzet/ vnnd darauff zu sitzen geordnet.**

Cœtum frequentissimum] Spangenberg in *Chron.Saxon.cap.* 1135.

Hagecius] in Chron.Bohem.part.1.anno 1135.

31. At Dubrauius hæc post Magdeburgensem conuentum Bambergæ in Franconia anno MCXXV. contigisse commemorat hisce verbis; *Illud multum præterea* (Boleslao Polono) *doluit, quod Cæsar iusso sibi assidere Sobieslao* (Bohemo) *in ordine aliorum Principum, ei seorsim è regione subsellium apposuerit. Id namque ille in deteriorem vertit partem.*

Dubra-

Dubrauius] lib. 2. Histor. Bohem. fol. 88. Ioach. Curæus in *Annal. Siles.* Boregk in *Chron. Bohem. fol. 142. in pr.* Quod autem Bohemici scriptores, Polonos secuti, putant, istam Duci Poloniæ assignatam sessionem tetendisse in eius despectum & contumeliam, nescire profectò mihi videntur, quis debeat locus concedi Principi, qui aliis locum superiorem cedere detrectat. Legant Aureæ Bullæ Caroli IV. Imperat. & Bohemiæ Regis *tit. 3. & tit. 21. & tit. 28.* de sessione & processione Archiepiscopi Treuirensis S. Rom. Imperii Archicancellarii per Galliam & Regnum Arelatense, quam in tali Curia seu Comitio Imperiali tenere debent: nec non & Concilii Tridentini Ordinatio de sessione Regis Catholici Hispanorum, quæstionem præcedentiæ mouentis Regi Christianissimo Francorum; quam memoriæ prodiderunt Natal. Comes in *Histor. sui tempor. lib. 14. anno 1564. in fin.* Valdesius *de Prærogat. Hispan. cap. 3. nu. 18.* Augustin. Cranatus in *lib. de la Preseance entre la France & l'Espagne*, Cauitellius in *Annal. Cremonensib. anno 1564.* Theodor. Gothofredus in *tract. de la Preseance des Roys de France sur les Roys d'Espaigne*, Petr. Matthæus *lib. 1. d'Histoire de France, fol. 39. & seqq.* Honoris, in quâ, caussa Duci Poloniæ hæc sessio è regione solii Cæsarei fuit assignata, non ignominiæ, vt confingunt Poloni, qui ne vmquam agnouisse Imperii superioritatem & Maiestatem conuincantur, omnia antiquitatis monumenta student commentis eiuscemodi & consutis fabulis eludere.

32. Anno MCXXXVIII. Cunradus III. Imperator Comitia Principibus Imperii indixit in eandem Imperialem ciuitatem Bambergam. Quibus idem Sobieslaus Bohemiæ Dux, à Cæsare vocatus, interfuit, filioque suo Wenceslao inuestituram Ducatus Bohemiæ impetrauit.

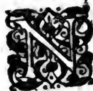
Dubrauius *lib. 11. Histor. Bohem. fol. 89.* Hagecius in *Chronic. Bohem. anno 1138.* Boregk in *Chron. Bohem. in Sobeslao Duce.*

Caput IV.

REX BOHEMIÆ S. ROM. IMPERII CONSILIARIVS.

Vladislai Primi Regis encomium. Præses Consilij Imperatorii sub Friderico I. Imp. Primus locus ab Imperatore Regi Bohemiæ tributus. Nullus conuentus Imperialis sine Rege Bohemiæ celebratus. Quo absente negotia Imperij in ipsius aduentum dilata. Constitutiones Imperij pleræque cum consilio & consensu Regis Bohemiæ sancitæ. Absentis locum in Senatu Legatus olim non occupabat: hodie secus. Rex Bohemiæ ad trinam vocationem in Comitiis comparere contumax pro rebelli declaratur. Tandem à Friderico II. Imper. certæ ciuitates determinatæ, in quibus si comitia celebrentur, Rex comparere teneatur; in cæteris non item, nisi sua sponte voluerit Imperatori obsecundare. Quæ fuerit post illud

Priuilegium obseruantia, exemplis demonstratur inde usque ad Aurea Bulla promulgationem & Imperium Caroli IV. Augusti.



NVNC propius ad ea tempora accedamus quibus Bohemi, deposita illa feritate Slauonica, mores paulò ciuiliores moderatioresque ex consuetudine Germanorum, Gallorum & Italorum sub vno eodemque Imperio ipsis coniunctorum, induere, ingeniaque sua pedetentim ad humanitatem flectere & componere cœperunt. Nāque Vladislaus, qui sub Friderico I. Imperatore in Bohemia quàm fortunatissimè regnauit, ingenio fuit adeò suaui, modesto & amabili, vt non immeritò, sicuti olim Titus Vespasianus, ita ipse amor ac delitium humani generis appellaretur: vultu grauis, accessu facilis, cunctis affabilis, in amicos comis, Principibus iucundus, Imperatori obsequiosus, beneuolentia denique & fide erga Rempubl. singulari, acerrimusque propugnator communis libertatis. Qui in maximis grauissimisque Imperii Germanici caussis cognitus & inprimis probatus, non dignitatem modo Regalem à Cæsare, sed & generalem in Imperio Vicariatum consecutus est, vt quasi alter Cæsar haberetur: potentiam quoque & gloriam suam plurimis in Rempublicam meritis, præstantissimisque rebus gestis mirificè adauxit. Et quum esset ad omnia, quæ prouidenda sunt in Republica & animo & consilio promptus; atque ad ea, quæ timentur, propulsanda paratissimus, consilio eius Imperator in maxime arduis Imperii negotiis semper vti solebat, nec vllum Conuentum Principum habere, in quo non adesse Vladislaum & sibi à latere assidere voluerit.

Vespasianus] Sext. Aur. Victor *de Cæsarib. cap.* 10. *in fin.* Mar. Victorinus in *Breuiar. de vita & morib. Imperat. cap.* 10.

2. Vnde Guntherus de Comitiis anno MCLVI. Ratisbonæ celebratis, ita canit;

Ergo viris aliquid super iisdem rebus agendum
Colloquium statuit, qua rura Boemica primos
Baugaria fines, communi limite tangunt.
Ecce Ladeslaus, Ductore Boemia sub quo
Tunc erat, Hermannusque sacra comes inclytus Aula,
Cuius erat, tumido tellus circumflua Rheno,
Saxonicaque potens Albertus Marchio terra,
Occurrunt

In quibus Comitiis Vladislaus non modo sessionē & suffragium habuisse in senatu Principum, sed & Cæsaris vice præsedisse, memoratur. Quod confirmari videtur Decreto Friderici I. Imp. super cōtrouersia Ducatus Austriæ in iisdem Comitiis publicato, in quo hæc verba inserta legimus; *De consilio & iudicio Principum, Illustri Vladislao Duce Bohemia sententiam promulgante, quam cæteri Princi-*

Principes approbant, Marchionatum Austriæ & dictam Marchiam supra, Anasum, commutauimus in Ducatum &c. Aio, *præsedisse*, qui mos hodieq; in Comitiis obtinet, vt licet Imperator ipse præsens sit, sanctiori tamen consilio Cæsareo Præsidem & Vicarium præficiat, quorum ille **Obrister Præsident**/ iste Vicepræsident vocari solet. Porrò in hisce Comitiis latæ sunt leges de pace tenenda & eius violatoribus, quæ insertæ sunt iuri Feudali *lib. 2. tit. 27.*

Guntherus] lib. 5. Ligurini in princ. vbi Spiegel. in *Schol.* & Rittershusius in *Notis.*

Session. & suffrag.] Abrah. Bucholtzerus in *Chronolog. anno* 1156.

Decreto Friderici I.] quod referunt Andreas Presbyter Ratisponensis in *Chron. Bau. fol.* 61. Conradus à Liechtenaw Abbas Vrspergens. *an.* 1166. Cuspinianus in *Descript. Austriæ*, Lehmannus *lib. 5. Chron Spirens. ca.* 63. Freherus in *tract.* von Fürstenrecht *fol.* 4. & *fol.* 34. Constitution. Imperial. *tom.* 1. *fol.* 282. & *fol.* 302.

Præsidem & Vicarium] sic Maximilianus II. Imp. in Comitiis Augustæ an: 1566. celebratis consilio suo, Hoff Reichs Rhat/ profecit Archiepisc. & Electorem Moguntinum, supremum præsidem, Obristen Præsidenten/ & Wilhelmum Ducem Bauariæ Vicariū, Vicepræsidenten/ vt testatur Nicol. Mameranus in kurtzer vnd eigentlicher verzeichnuß der Röm. Keys. May. auch Churfürsten/ Fürsten vnd Ständten Hoffstatts/ auff dem Reichstag zu Augspurg *an.* 1566. gewesen. Et eius filius ac Successor Rudolph. II. Imp. in Comitiis itidem Augustæ an. 1582. habitis, consilio suo Cæsareo præfecit Wolfgāgum Archiepisc. & Elect. Moguntinum, supremum præsidentem; & Ferdinand. Ducem Bauariæ Vicepræsidentem, vt scribit Pet. Fleischmannus Heroldus Cæsareus in *Descript.* deß gehaltenen Reichstags zu Augspurg *de anno* 1582. *fol.* 39. Et constat ex Decretis, quæ supersunt, olim Consilium hoc Cæsareum constitisse ex spiritualib. & secularib. Imperii Ordinib. quorum illi ad dextram, Geistlich banck; isti ad læuam, weltlich banck/ considebant. Sed morib. nostris, quib. spirituales in consilium Cæsareum legi desierunt, sessiones illæ inter equestrem & literatum Ordinem, Ritterbanck vnd Gelerte banck/ distribuūtur, quorum ille dextrum, quia Principes, Comites, Barones complectitur, iste ex Doctoribus & Licentiatis iuris constans, sinistrum occupat, vt videre est apud eundem Mameranum in princ. Quæ mihi causa esse videtur, quod apud Gallos, Doctores, Licentiati, & Secretarii adhuc Clericorum ordine censeantur & nominentur, quia in eorum locum in consilio Regio successerunt.

Leges de pace tenenda] Otto Frisingens. *lib.* 2. *de Gest. Friderici I. Imp. ca. vlt.* Conrad. Vrspergens. in *Chron.* Frossardus in *Chron. fol.* 97. Cuiacius *ad d. tit. de pace tenend.* Ergo hæ leges cum Consilio & consensu Vladislai Regis Bohemorum sancitæ & promulgatæ sunt.

3. Anno MCLVII. Arbosii in Burgundia eidem Friderico Imp. præstò fuit Theopoldus Marchio Morauiæ, Vladislai Ducis germanus, in Curia ibidem instituta, cuius Decretis subscripsisse Diplomata testantur.

Diplomata] Quæ refert Andreas Quercetanus in *Notis ad Bibliot. Cluniacens. fol.* 61. & *f.* 140. vbi *Leopoldus* vocatur, qui aliis *Theoboldus, Diopolus, Thiebadus, Theobatus, Theodebaldus &c.*

4. Anno eodem Comitiis ab Imperatore Bambergæ indictis interfuerunt Vladislaus Dux Bohemiæ, Diopoldus Marchio Morauiæ & Daniel Episcopus Pragensis, decretisque subscripserunt.

Decretisque subscrip.] fide Diplomatum, quæ profert Wigul. Hund in *Metropol. Salisburg. in Episcopis Pataniens. cap.* 29. *fol.* 121.

5. Anno eodem edixit Fridericus Imp. Comitia Herbipolim; ad quæ vocatus Vladislaus vna pariter cum Daniele Pragensi Episcopo comparuit, consensitque in expeditionem tam contra Polonos, quàm Mediolanenses, vtrosque Imperio rebellantes, suscipiendam.

Polonos] Spangenberg in *Chron. Saxon. cap. 225. anno* 1157.
Mediolanenses] Hagecius in *Chron. Bohem. part. 1. anno* 1157. *fol.* 247.

6. Anno MCLVIII. Celebrauit idem Imperator Comitia Ratisbonæ, quibus Vladislaus Dux & Daniel Episcopus Pragensis interfuerunt. Vbi rursum decreta fuit expeditio contra Mediolanenses, & ipse Vladislaus cum consensu Principum Imperii Rex à Cæsare creatur & publicè declaratur. Hagecii verba sunt; **Und der Keyser nam König** Vladislaum, **und setzet jn under der Cron neben sich/allda wurden widerumb gemeine Reichssachen gehandelt.** Adeo Rex non dicis causa ad conuentus Imperiales, sed consilii, i. e. dicendæ sententiæ, vocabatur, ne videretur agere κωφὸν πρόσωπον in histrionia Imperii.

Rex creatur] Radeuicus Frisingens. *lib. 3. de Gest. Frid. I. Imp. cap. 13.* Trithemius in *Chron. Hirsaug. anno* 1158. Caluisius in *Chronolog. anno eod.* Vesontione factum scribit Gewoldus in *Comment. de S. Rom. Imp. Septemuir. cap. 9.*
Hagecii] in Chron. Boh. an. 1157. Cui adstipulantur Dubrauius, Boregkius & Pontanus.

7. Anno MCLIX. Comitiis Augustæ congregatis præfuit idem Vladislaus Rex Bohemiæ, expeditionemque Imperialem in Italiam promouit, pro iuribus Imperii contra Pontificem Romanum & ei adhærentes vindicandis.

Carolus Sigonius *lib. 12. de Regno Ital. anno* 1159. *fol.* 296. *& seq.* Cardin. Baronius *Annal. Eccles. tom. 11. anno* 1157.

8. Anno eodem Vladislaus Rex, Theobaldus Marchio Morauiæ, Daniel Episcopus Pragensis, cum Imperatore trans Alpes in Italiam profecti, Comitiis Roncaliæ frequentissimis interfuerunt, legibusque de regalibus Imperii, de iure feudorum, de Priuilegiis studiosorum, de pace publica, sancitis consenserunt.

Radeuicus *d. lib. 3. cap. 24.* Lehmannus *lib. 3. Chron. Spirens. cap. 2. & lib. 5. cap. 58. & cap. 60.*

9. Anno MCLX. Comitiis Erfordiæ ab eodem Imperatore præsente celebratis præstò fuit idem Vladislaus Rex, qui, vt diximus, in Imperatoris consilio tapanta erat, & omnia factus, omnia moderabatur.

Georg. Fabricius *lib. 1. Annal. vrbis Misnæ anno* 1160.

10. Anno MCLXI. idem Rex Vladislaus Imperatorem in Italiam secutus, interfuit Concilio Laudæ in Italia ab Imperatore indicto, in quo abdicatio Alexandri Papæ repetita, & Electio Victoris Papæ confirmata est, vt habent acta Concilii, in queis legitur; *Dominus Imperator cum suis Principibus & Dux Bohemiæ, & Dominus Pelegrinus Aquileiensis Patriarcha, & Dominus Guido electus Rauennæ Archiepiscopus* &c. *vnanimiter confirmauere electionem* &c.

Acta

Acta Concilii] apud Cardin. Baronium *Annal. Eccles. tom.* 11. *anno* 1161. vbi negat Regem Bohemiæ in Alexandri abdicationem consensisse. Quem sequitur Ioan. Picardus Gallus in *Not. ad Guil. Neuburgens. Hist. Norman. fol.* 717. Sed potior apud nos fides est Radeuici Frisingensis, qui id affirmat, *lib.* 2. *de Gest. Frider. Imper. cap.* 72.

11. Anno MCLXII. Imperator Fridericus indixit Comitia Bisantium in Burgundia minore, vt ibi de salute Reipublicæ Ecclesiasticæ pariter & politicæ consultaretur; quibus deinde Diuionem translatis Vladislaus Rex & Daniel Episcopus Pragensis præsentes sese exhibuerunt, & deliberationibus adstiterunt. Sigonius inquit; Reges *Daniæ, Vngariæ, Boemiæ, & omnes* Regno*rum suorum Episcopos atq; Abbates, vt ad eum diem sibi præsto essent, admonuit.*

Vladislaus Rex] Radeuicus *d. lib.* 2. *de Gest. Frider. Imp.* Ioan. Marius Belga in *tract. de Schismat. & Concil. part.* 2. *cap.* 12.

Sigonius] lib. 13. de Regno Ital. anno 1162. Cui adstipulantur Gulielm. Paradinus *de Stat. Burgund.* Nicol. Vignerius in *Chronic. Burgundion. anno* 1162. Ludou. Gollutus IC. & Aduocatus Dolani Parlam. in *Comment. de Republic. Sequan. & Principib. Burgund.* Chifletius IC. in *Vensontion.*

12. Anno MCLXIX. scribit Reicherspergensis; *Imperator celebrauit Curiam generalem & valde celebrem apud Babenberg in diebus Pentecostes, quod euenerat tunc in VI. Idus Iunii &c. Archiepiscopus Salzburgensis antea ab Imperatore vocatus, cum venisset illuc cum patre suo* (Vladislao) Rege *Boemorum, & præsentiam Imperatoris & audientiam curiæ expostulasset, admissus non est, &c. Rex tamen suum in consessu locum obtinuit, licet filio confirmationem Archiepiscopatus & inuestituram à Cæsare impetrare nequiuerit.*

Reicherspergens.] in Chron. anno 1169.

Licet filio] itaque contigit Vladislao, quod multis aliis potentissimis magnatibus, vt vita feliciter, prosperè, tranquillè & pacificè transacta, in senectute fortunam aduersam habuerint, vt de Crœso, Dario, Augusto, Constantino Magno, Carolo Magno, Ludouico Pio, Lothario I. Carolo III. Heinrico IV. & ne vetera tantum in exempla citem, Carolo V. & Rudolpho II. Imperatoribus, memoriæ proditum est, & duorum postremorum casus adhuc versatur in hominum memoria. Certè Vladislaum nobis in exemplum fortunæ Aulicæ proponunt Elias Reusner. in *Isagog. histor. in indit. Chronolog. Ducum & Regum Bohem.* & eleganter Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Iudicum, Ducum & Reg. Bohem.* Nec melior casus etiam viros in literatura principatum obtinentes excepit, & etiamnum solet excipere, vt de Socrate, Aristotele, Cicerone, Seneca, aliis compluribus historiæ testantur, & quorundam maximorum virorum aduersitates, quas in ætate confecta perpessi sunt, ipsi audiuimus, & partim vidimus. Adeo ludere solet Fortuna in rebus humanis, vbi ingenia mortalium à Deo labefactata viuacitatem suam & cautionem in rebus agundis remiserunt, auaritiæ magis, aut iracundiæ, quàm prouidentiæ obsecundantium. Redeo ad Vladislaum Regem, qui corporis sui pariter & animi sentiens imbecillitatem, Fridericum filium in Regni societatem asciscit, eique administrationem, subditis in fidem adactis, committit. Quod factum Hagecius refert *anno* 1173.

13. Anno MCLXXIV. mandauit Fridericus Imperator Principibus Imperii, vt Norimbergam pro grauissimis Reipublicæ & Ecclesiæ negotiis tractandis conuenirent. Vocatus & Vladislaus fuit pro more, vt aut ipse veniret, aut si senio grauatus non posset, legatos cum auctoritate transmitteret.

Hagecius in *Chronic.Bohem.anno* 1174.*fol.*266. Sed cum Rex animaduerteret, sibi Sobieslaum fratrem excluso Friderico filio, herede legitimo, à Cæsare substitui, cedere maluit Regno, quàm subditorum conspirationi, fratris insidiis & Cæsaris indignationi frustrà obniti. Itaque sponte concessit in Germaniam, vbi in prædio dotali Meeren paulò post exul vitam cum morte commutauit.

14. Anno MCLXXIX. scribit Dubrauius; *Redierat Cæsar ex Italia, nimisq; intempestiuè, nondum videlicet satis ordinatis confirmatisq; rebus Friderici in Boiemia, eundem Fridericum* Ratisbonam *ad Concilium Principum vocandum curauit. Sed adeò recens beneficium Cæsaris ante oculos obuersabatur, vt nisi ingratissimus haberi Fridericus vellet, domi sibi manere non licuerit. Ibatque ita comitatus, vt ire solent Principes, qui dignitatem suam externis ostentant, non ad inuidiam, sed gratiam potius conciliandã. Nam gratus eius aduentus tam splendidus Cæsari fuit; sed per illam gratiam longius tractus est, quàm putauit, nempe ex Bauaria in Sueuiam* (id est Heluetiam) *ad componendas quasdam ibi Ciuitates, quæ Cæsare absente hostilia inter se cæptauere.*

Dubrauius] lib.13.Hist.Bohem.fol.105. Hagecius in *Friderico Duce, fol.*177.

15. Anno MCLXXXII. refert idem Dubrauius; *Nunquam Cæsar ex Italia reuersus est, quin Principum conuentum indiceret, quia nunquam pax fida diuturnaque ibi durabat, quin simul etiam Principem Boiemiæ ad publicam deliberationem euocaret, quoties in vrbe aliqua Imperii propiùs Boiemiam sita, Principum Senatum habuit, vt tunc* Ratisbonæ *contigit. Quò proficiscente cum suis Friderico, nihilque de coniuratione suspicante, emersit adeò subito, illa, vt prius Conradus* (Marchio Morauiæ) *arcem Vicegradum Pragæ occupauerit*, &c. Narrat dein, quomodo dictus Marchio fractæ pacis publicæ, & læsæ Maiestatis reus coram Cæsare & Principibus peractus fuerit, quòd Electoris Reipublicæ caussa absentis Principatum inuadere ausus fuisset. Qua de re infrà exsequemur. Ex verbis tamẽ Dubrauii liquet, quam necessaria semper fuerit Regis Boiemiæ opera in publicis Imperii Consultationibus.

Dubrauius] lib.14.Hist.Bohem. Hagecius in *Chron.Bohem.anno* 1183.

16. Anno MCLXXXVI. narrat Hagecius; Schreib Keyser Friederich allen Bischoffen/ Prælaten vnd Geistlichen/ deßgleichẽ auch Königen/ Fürsten vnd Herren/ so vnter sein Keyserthumb gehörig gewesen/ einen gemeinen Reichstag auß gegen Nürnberg/ mit vermeldung/ daß man allda geistliche sachen/ vnd der gantzen Christenheit ordnungen betreffende/ handeln werde. Zu welchem Reichstage sich Friederich der Hertzog in Böhem/ deßgleichen Henricus Bischoff zu Prag/ vnd

anddere

andere Prælaten mehr auß Böhmen zuerscheinen nicht säumeten. Vnd als man in der Versamblung war / vermeldete der Keyser / als ein liebhaber deß friedens / seinen willen vnd meinung / &c. Subiicit Edictum pacis publicæ, & addit; Vnd wurde darneben vermeldet / daß Ihr Mayest. belangende die Religion, sonderliche vornehme ding zu proponirn hetten / wie dann nachmals geschehen / gehandelt vnd beschlossen; nempe de bello sacro in Palæstinam seu Terram promissionis suscipiendo pro recuperando Dominico sepulchro, & Regno sacro Hierosolymo. Fridericus Dux Bohemiæ, Conradus Marchio Morauiæ, Heinricus Episcopus Pragensis, qui deliberationibus intererant, consenserunt in sacram expeditionem, & subsidiarios milites promiserũt; quibus Conradus Marchio præfectus cum Cæsare transfretauit.

Hagecius] in Chron. Bohem. anno 1187.

Edictum pacis publicæ] quod exstat *lib. 2. Feudor. tit. 53. de pace tenend. inter subdit.* Et aliud apud Cuiacium *lib. 5. Feudor. tit. 10. de incendiariis & pacis violatoribus.* Videatur Radeuicus *lib. 3. cap. 41.* Guntherus in *Ligurin.* vbi Rittershus. in *Not.* Conradus Vrspergens. in *Chron.* Iohan. Adelphus in Keyser Friederichs Geschichten / *lit.* K vij.

Deliberationibus interf.] Dubrauius *d. lib. 14.* Boregk in *Friderico Duce, fol. 183.* Ergo etiam sanctioni pacis publicæ, cui Rex Bohemiæ perinde, ac cæteri Principes, subiectus est, vt infrà dicemus. Certè subscriptio illius edicti satis indicat, esse illud factum nō solum præsentibus Bohemiæ & Morauiæ Principibus, sed etiam consiliantibus & consentientibus. Sic enim habet: *Actum Nurenberg in præsentia Principum, consilio & consensu eorum.*

17. Anno MCXCIII. Heinricus Dux Bohemiæ, qui & Episcopus simul erat Pragensis, vocatus ab Heinrico VI. Imperatore ad Conuentum Principum Imperii, mandato Cæsaris paruit, & se præsentem, vt decebat Imperii Principem, Cæsari stetit, & consilio adfuit.

Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1193.

18. Anno MCXCIX. scribit Trithemius Abbas Spanheimensis; *Hoc anno in Assumptione B. Mariæ semper Virginis* Rex *Philippus magnam Curiam Principum suorum habuit apud Moguntiam,* &c. *In eodem conuentu Philippus* Rex, *vt Bohemos sibi faceret obnoxios, Odacharum Ducem eorum tunc præsentem creauit in Regem, datis ei & vxori coronis.* At Hagecius ait Primislaum Ottocarum I. in hoc conuentu non fuisse præsentem, sed misisse legatos, qui ad consilium admissi tractarint de confirmanda Philippi electione, & persequendo Ottone Brunsuigio eius æmulo.

Trithemius] in Chron. Hirsaugiens. anno 1199. fol. 162.

Hagecius] in Chron. Bohem. anno 1199. Sed cum Trithemio facit Dubrauius in *Histor. Bohem.* & Boregk in *Chronic.*

19. Anno MCC. Moguntiæ & iterum Bopardiæ, edixerat Cæsar Philippus

pus Comitia Principibus Imperii sibi adhærẽtibus. Archigrammateus Coloniensis; Dacterd (id est Ottaker) Hertzog von Böhmen ist up den groyssen Hoffe zo Mentz gewesen/ vnd woiderumb zo Boparden/ ind aldar van Kayser Philippen zu einem Konynck verhoocht worden. Hagecius refert, Primislaum Ottocarum eo cum ducentis equitibus fuisse profectum.

Archigramm. Coloniens.] in Chron. von der hylligen Statt von Cöllen/ in *Philippo II. Imper. anno* 1200 *fol.* 179.

Hagecius] in Chron. Bohem. anno 1200. Cui consentiunt Dubrauius & Boregkius.

20. Anno MCCIII. tenuit Otto IV. Imperator frequentissima Merseburgi Comitia, quibus Primislaus Ottocarus Rex Bohemiæ personaliter interfuit, & proximam à Legato Pontificis Romani sessionem in consilio obtinuit.

Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.* 240. *fol.* 414.

21. Anno MCCIX. Comitiis Moguntiæ ab Ottone IV. Imperatore celebratis, interfuit Wenceslaus Princeps Bohemiæ nomine fratris sui Ottocari I. Regis, & decretis subscripsit.

Heinric. Meibomius in *Chronic. Walbecens. fol.* 44.

22. Anno eodem scribit Dubrauius; *Bellorum causas auferri posse hac vna ratione,* (verba sunt Archiepiscopi Magdeburgii ad Ottonem IV. Cæsarem) *si omnes Imperii Principes, data publica fide, ad deliberandum statuendumque de quibuscunque controuersiis conueniant. Si quis Principum abfuerit, suo quemque damno abfuturum. Quum placeret consilium, dies Principibus publica fide Bambergam ad conueniendum edicitur. Ad quam Premislaus quoque præter Othonis expectationem venit, non pluribus quam ducentis equitibus comitatus. Ibi occurrentibus Principibus sua prudentia authoritateq; se medios inter Cæsarem ac Regem interponentibus, dissensio citra vllam controuersiam sedata fuit. Actumq; deinceps de expeditione in Italiam facienda, Corona Cæsareæ sumendæ gratia, pleri sque Principibus nomina in illam sua dantibus. At Rex Bohemiæ trecentos viros equosque cataphractos se missurum Cæsari spopondit, & ad tempus præstitit.*

Dubrauius] lib. 15. Histor. Bohem. fol. 12 c.

23. Anno eodem Comitiis Herbipolensibus ab eodem Ottone IV. Imp. indictis præsentiam suam exhibuit Ottocarus Rex, ab Imperatore inuitatus, & in cõsilio Principum Imperii primas partes tenuit. Georg. Fabricius; *Otto Imperator Comitia Wurciburgum indicit, ad quæ Principes frequentes accedunt, vtpote duo Legati Pontificis Romani, Electores tres Ecclesiastici, Moguntinus, Coloniensis, Treuerensis: Electores itidem politici, Odoacer Rex Bohemiæ, Henricus Rheni Palatinus Imperatoris frater, Bernardus Saxoniæ Dux, Marchio Brandeburgius,* &c.

In Concilio Principum] Krantzius *lib.* 7. *Saxon. cap.* 30. Spangenberg. in *Chron. Saxon. c.* 244. *fol.* 421. Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1209.

Fabricius] lib. 1. Rer. memorabil. Saxon. vniuers. anno 1209.

24. Anno

24. Anno eodem Comitiis Auguſtanis ab eodem Imperatore conuocatis interfuerunt Pragenſis & Olomucenſis Epiſcopi, & N. Marchio Morauiæ, qui ibidem in expeditionem Romanam nō modo ſuis calculis conſenſerunt, ſed & Cæſarem rectà in Italiam comitati ſunt.

Krantzius *d. lib. 7. cap. 31.* Fabricius *d. lib. 1.* Spangenberg. in *d. Chronic, cap.* 245.

25. Anno MCCXI. miſit Pontifex Romanus Bullam banni & excommunicationis, qua Ottonem IV. Cæſarem Imperio Romano indignum & priuatum declarabat, in Germaniam. Principes ergò, quorum præcipui Rex Bohemiæ, Moguntinus & Magdeburgenſis Archiepiſcopi, Dux Auſtriæ, Dux Bauariæ, Hermannus Landgrauius Thuringiæ, &c. de ſalute Reipublicæ conſultaturi, primùm Naumburgi in Thuringia, tum Norimbergiæ conueniunt, &c. Ottonem Imperii poteſtate abdicant, & Fridericum Siciliæ Regem ei ſufficiunt, &c.

Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap.* 246. Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1211.

26. Anno MCCXII. Fridericus II. electus Romanorum Imperator ex Italia adueniens Baſileæ ſubſtitit, eoque Principes Imperii conſcripſit, inter quos Ottocarus Rex Bohemiæ primas partes in Conſilio tenuit, vt ipſemet Imperator teſtatur. Et in hiſce quidem Comitiis Rex Bohemiæ ab Imperatore huiuſmodi priuilegium impetrauit; *De noſtra autem liberalitatis munificentia ſtatuimus, quod Illuſtris Rex prædictus, vel hæredes ſui, ad nullam Curiam noſtram venire teneantur, niſi quam nos apud Bamberg vel Nurenberg celebrandam indixerimus, ipſi ſic venire teneantur. Quod ſi Dux Poloniæ vocatus acceſſerit, ipſi ſibi Ducatum præſtare debeant, ſicut anteceſſores ſui quondam Bohemiæ Reges facere conſueuerunt; ſic tamen, vt ſpatium ſex hebdomadarum veniendi ad prædictas Curias eis ante præfigatur.* Ex quo apparet, Regem Bohemiæ, & Ducem Poloniæ ac Sileſiæ, non potuiſſe præſentiam ſuam detrectare, ſi ab Imperatore vocarentur ad Comitia in locis Bohemiæ ac Sileſiæ vicinis inſtituta.

Conſcripſit] Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1212.

Ipſemet Imp.] in Conſtitut. *de Immunitat. exempt. & libera elect. Regis & Regnicolar. Bohem. ſub anno* 1212.

27. Anno MCCXIII. Ottocarus Rex vocatus à Friderico II. Imp. Merſeburgum in Saxoniam, legatos ſuos miſit, qui vices eius in communibus deliberationibus geſſerunt.

Spangenberg. in *d. Chron. Saxon. cap.* 247.

28. Anno eodem in Comitiis Egræ ab eodem Imperatore habitis comparuit Primiſlaus, qui & Ottocarus, Bohemiæ Rex, & decretis primo inter Principes ſeculares loco ſubſignauit, in quibus tamen perperam à librariis Romanis ſcriptum legitur *Gladicus* pro Primislaus, ex vitioſa opinor literarum ductura.

Decretis] apud Cardin. Baronium *Annal. Ecclesiast. tom. 11. anno* 1097. *num.* 71. & Abraham. Bzouium *tom.* 13. *anno* 1213. *num.* 3. Constitution. Imperial. *tom.* 1. *anno* 1160. *fol.* 275. & *tom.* 3. *anno* 1161. *fol.* 340.

29. Anno MCCXII. scribit Dubrauius; *Redierat in Germaniam Fridericus Cæsar, indicto totius Germaniæ Concilio Argentorati; cui vt Premislaus quoque Rex interesset, vehementer rogabat. Sed ille tum ætate, tum diuturno otio segnior factus, tam longum iter ire grauabatur. Ne tamen Cæsari non gratificaretur, Bretislaum agnatum suum illò misit, data ei sententiæ dicendæ potestate, si quid in rem communem consuli censuerit. Consilium ibi erat de legendo Imperatore, de quo Fridericus ad omnes Ordines retulit, nominansque filium suum Henricum, annos natum decem, ingentia pollicebatur aduersus hostes in Syria Christianis infestos, si de hoc successore certus securusque fieret.* Ecce idem ipse Imperator, qui priuilegium paulò prius de non extrahendo Rege ad loca longius dissita concesserat, idem (inquam) nunc eundem euocat Argentinam Galliæ ciuitatem longinquam: nec Rex priuilegium suum excipit, sed morbum sonticum, id est senium & corporis valetudinem. Notandum & illud, Regem Bohemiæ in Comitiis habuisse ius dicendæ sententiæ, vt disertis verbis hoc loco testatur Dubrauius, Reuerendissimus & Illustrissimus S. Roman. Imperii & Regni Bohemiæ Princeps, cuius attestationi nemo tam effrons erit, vt ausit contradicere.

Dubrauius] lib. 15. Histor. Bohem. fol. 123. Boregk in *Chron. Bohem. in Primislao Ottocaro fol.* 203. vbi hunc Imperii conuentum refert ad annum 1229.

30. Anno MCCXVII. Comitiis Egranis ab eodem Imperatore Friderico II. habitis Rex Bohemiæ Wenceslaus I. interfuit, & Cæsari reconciliatus, Decreto cum cæteris fidis Principibus subscripsit.

Auentinus *Annal. Böior. lib.* 7. *fol.* 542.

31. Anno MCCXXIII. narrat Dubrauius; *Ad motus in Germania sedandos, ac præcipue ad impium Henrici filii, quem Romanorum Regem declarauerat, conatum comprimendum, Fridericus Cæsar ex Italia in Germaniam celerans, conuentum Bambergæ edicit, solusque ipse causam suam in illo aduersus filium rebellem agit, conuictumque testimonio & iudicio manifestæ defectionis, in Apuliam relegat. Ibi quoque Wilibrandus Magdeburgensis Præsul, oblata sibi facultate conquerendi de Wenceslao Rege Boiemiæ (aderat namque Bambergæ) ipsum fidem publicæ pacis rupisse incusat,* &c.

Dubrauius] lib. 16. Histor. Bohem. in princ.

32. Anno MCCXXXV. scribit Godefridus Coloniensis; *In Festo omnium Sanctorum, Imperator* (Fridericus II.) *conuentum Principum habuit apud Augustam: vbi Rex Boemiæ affuit, recipiens ab Imperatore decem millia marcarum pro parte Sueuiæ, quæ iure hereditario suam vxorem contigit.*

Godefridus] Monachus S. Pantaleonis in *Annalibus anno* 1235.

33. Anno

33. Anno MCCXLVII. Aquisgrani post peractam Wilhelmi Cæsaris coronationem, Electores & Principes Imperii tractatum de administratione & aliis Imperii negotiis habuerũt, in quo primas tenuisse Ottocarus II. Rex Bohemiæ memoratur.

Lubbertus Abbas Egmondensis & Vicecancellarius Imperialis in *Actis Wilhelmi Cæsar.* Iohannes Nussiensis in *Magno Chronic. Belgic. fol.* 244. Iohannes de Beka Canon. Traiectensis in *Chronic. Episcopor. Traiect. in Ottone III. Episcop. fol.* 66.

33. Anno MCCLXXIII. indixit Gregorius X. Papa Concilium generale Lugduni Sequanorum celebrandum. Eodem, tamquam Imperii tum ciuitatem, Rudolphus I. Cæsar Comitia generalia omnibus S. Imperii Regibus, Electoribus & Principibus indixit. Ottocarus Rex Bohemiæ, domesticis bellis præpeditus comparere non potuit, sed Legatos cum plena potestate transmisit. Sed quid vetat rem ipsam, quia notabilis est, ex Hagecio cognoscere. Sic enim scribit: *Rudolphus* der new erwöhlte Römische Keyser/ erschien auch auff dieses *Concilium*, vnd ließ alle Potentaten dahin erfordern. Der König auß Böhem/ welcher dazumal in seinem Königreiche/ wegen der Hungern einfalls nicht sicher war/ kondte persönlich nicht erscheinen: nichts desto weniger fertigte er etliche vornehme Herren deß Landes/ seine Rähte/ ab/ welche jhren Herrn für der Keyserlichen Mayestat/ mit vorwendung der ehehafften/ vnderthänigst entschuldigten. Der Keyser nam die entschuldigung gnädig an. Auffn morgen aber/ als nämlich am tage S. Viti, hielte der Keyser ein Session, vnd sassen alle Reichsfürsten/ wie gebräuchlichen/ vmbher/ ein jeglicher an seiner stellen: vnd deß Böhmischen Königs stuel/ welcher zur rechten handt gestellet gewesen/ blieb ledig. Allda wurde von fortpflantzung deß Christlichen Glaubens/ vnd errettung der Statt Jerusalem/ vnd wie derselbe zug vbers Meer vorgenommen werden solte/ viel gehandelt. Einer rieth diß/ vnd der ander ein anders. Als die frage an deß Königs auß Böhmen Rähte kam/ gaben sie jhre stimme auch darzu/ welche von Fürsten vnnd Graffen angenommen. Deß andern tags wurden diese hochwichtige ding abermahls am selben Ort erwogen vnd berahtschlaget/ welcher gestalt die Kriegsvölcker angenommen/ vnd von wannen jhnen die besoldung gegeben werden solte. Der Böhmischen Gesandten meinung ward abermals beliebet. Deß dritten tags/ hatte sich der Keyser widerumb auff den Keyserlichen stuel/ vnnd alle Reichsfürsten/ ein jeglicher an seinen orth/ gesetzt. Der Keyser hatte der Böhmischen Abgesandten weisen raht/ vnd solche wolredenheit in acht genommen/ ließ einen mit Namen Hron von Machod/ beruffen. Als derselbe gebührlichst vortratt/ schuff man jhme/ auß befehl deß Keysers/ daß er seines Herrn deß Böhmischen Königs stuel/ einemmen solte. Allda wurde abermals gerahtschlaget/ wo man solchen zug zunehmen/ ob es allein zu wasser/

oder aber auch daneben zu lande/geschehen solte. Nach langer vmbfrage wurde deß Hronß wolmeinung/vom Keyser vnd allen andern/abermals beliebet vnd angenommen.

Eodem] alii scribunt, Lausannæ fuisse comitia illa celebrata: quo summus Pontifex Lugduno profectus fuerit; Stumpffius in *Chronic.Heluet.* Paradinus in *Annal.Burgund.*

Imperii ciuitatem] vide Friderici I.Imp. rescriptum *Constitut.Imperial.tom.1.anno 1163.epist.14.fol.179.*

Hagecius] in Chronic.Bohem.part.1.anno 1273.ex Pauli Æmylii *lib.6.* & Flauii Blondi *lib.8.* Notetur autem consuetudo illius sæculi, qua non permittebatur Legato absentis Principis locum occupare. Quod nostris moribus fieri solet; & iure quidem, quoniã vice eius fungitur, à quo destinatus est, ideoque honorandus sit instar illius, cuius vicem gerit, *cap.vlt.distinct.89.* & loco illius tenendus, *c.1.distinct.94.*

34. Anno MCCLXXIV. idem Ottocarus Rex Bohemiæ à Rudolpho I. Cæsare Norimbergam ad conuentum Imperii vocatus, contempta Cæsaris persona, quòd olim suus fuisset minister Aulicus, venire contempsit. Dubrauius; *Indictus ab eo conuentus, vt omnes Imperio subiecti Norimbergam ad exhibendum nouo Cæsari officium debitum & obsequium conueniant, rursus Othogarus venire contempsit.* Felix Faber Patricius Nobilis Tigurinus & Dominicanus Vlmensis; *Statim accepto Regno conuocationem Principum in Nuremberga habuit, ad quam omnes venerunt, demptis Ottakero* Rege *Bohemorum, & Heinrico Duce Bauarorum, qui citati nec ad istam dietam, nec ad duas alias sequentes venire volebant. Et propter eorum absentiam omissa est expeditio contra Sarracenos.* Ex quorum verbis constare arbitror, quamobrem Bohemus fuerit ad Comitia vocatus, nempe vt nouo Cæsari fidem præstaret; tum vt communi Principum consultationi interesset de rebus Imperii & Ecclesiæ, quum maxime bello Sarracenico siue Turcico, simul deliberaturus. Auentinus ait; R*udolphus Cæsar Norinbergam ad conuentus agendos se confert. Ottocarus Boiemus & Heinricus Boius, non comminationibus, non precibus, non blanditiis, non promissis impulsi sunt, vt vel legatos mitterent, tantum abfuit vt ipsi præstò essent. Fridericus Archimysta Boiorum, Philippus Patriarcha Aquileiæ, apparuere, in verba* Rudolphi *iurarunt. Quam ob rem Ottocarus Iuuauensium atque Aquileiensium agrum vastat,* &c.

Dubrauius] lib.17.Histor.Bohem.fol.141.Cui concordant Krantzius *lib.7.* Wandal.*c.30.* Gerard.de Roo *lib.1.Histor.Austr.anno 1274.* Nauclerus in *Chronograph.anno eod.* Cuspinianus *de Cæsaribus Roman.in Rudolpho I.* Melanchthon *lib.3.Chronic.* Stumpfius *lib.2.Chronic.Heluet.anno 1294.& seq.* Franc.Guillimannus in *Habspurgiac.* Calaminus in *Rudolphottocar,act.2.scen.1.num.1.*

Felix Faber] lib.1.Histor.Sueuor.& Vlmens.fol.133.

Auentinus] Annal.Boior.lib.7.fol.569.

35. Anno MCCLXXV. scribit Godefridus Coloniensis; *Rudolphus Rex in festo Pentecostes in* W*irciburck curiam celebrauit: Regem Bohemiæ secundariò citauit.* Et Auentinus; *Dies igitur à Cæsare Heinrico Boio, & eius coniurato Ottocaro* Wirtz*burgum*

gum dicitur. Quibus venire detrectantibus, Augustam Rhatia tertiò sub pœna lesæ Maiestatis, nisi obtemperassent, euocantur; Ottocarus Bernhardum Secouensem Episcopum, Henricus Henricum Vtinensem Præpositum, eo proficisci iubent. Qui in conuentu Principum Rudolphum Cæsarem sacrilegii atque impietatis accusant: proinde indignum esse, qui tantam dignitatem polleret, arguunt. Sed hac legatio à nemine benigne audita est. Ludouicus Præfectus Prætorio Rheni, Regulus Boiorum, primo, deinde cæteri rogati sententiam, Ottocarum atque Heinricum contra Rempublicam facere decernunt, hostesque publicos declarant, eisdem bellum indicunt. Habemus ergo caussam, propter quam Bohemus & Bauarus ad Comitia venire detrectarent, nempe quod Rudolphum vicio creatum dicerent, nec eum pro legitimo Cæsare agnoscerent, qui posset Comitia generalia imperare. Discimus hinc quoque Regem Bohemiæ perinde obligatum fuisse, ac cæteros Imperii Principes, colatis Imperii Comitiis interesse, & simul in commune cum illis consulere. Denique & illud obseruandum est, Principem Imperii post trinam vocationem in Comitiis non comparentem, pro rebelli & hoste Reipublicæ haberi ac declarari.

Godefridus] in d. Annalibus anno 1275.

Auentinus] d.lib.7.fol.569. Cui adstipulantur Nauclerus, Cuspinianus, Mutius *locis citatis*, Gerard de Roo *lib.1.Hist.Austr.anno* 1275. vbi de conuentu Augustano, Calaminus *d.scen.1.n.4.*

36. Anno MCCLXXXIX. Comitiis Erfordiæ ab eodem Rudolpho Cæs. frequentatis interfuit Wenceslaus II. Rex Bohemiæ, Ottocari filius, Cæsaris gener.

Iohan. Becherer in *Chronic.Thuring.anno* 1289. Spangenberg in *Chron.Saxon.cap.*169.*anno* 1289.

37. Anno MCCXCIV. Adolphus Cæsar conuocat Principes Imperii in Misniam, & simul etiam Bohemiæ Regem; qui Grubenhaimum profectus Cæsarem & Principes illic conuenit, vbi de multis Imperii arcanis fuit tractatum.

Hagecius in *Chron.Bohem.part.1.anno* 1294.

38. Anno MCCXCIX. scribit Emicho Wormatiensis Presbyter; *Qui Rex* (Albertus I. Cæsar) *in octaua B. Martini in Nuorenberg sollempnem celebrauit curiam cum Regina coniuge sua, filia comitis de Tyrol; præsentibus multis Principibus, & præcipue illis septem Principibus, scilicet Electoribus, cum magnis sumptibus & opulentia ibi existentibus. inter quos Rex Bohemiæ, sororius ipsius Regis, venit cum apparatu maximo.* Heinricus Rebdorffensis; *Albertus Primus, filius Regis Rudolphi, primo anno Regni sui solennem curiam habuit in Nurenberg post festum B. Martini, ad quam omnes Principes Officiales Imperii venerunt, & alij quamplures Principes interfuerunt. inter quos cum magno apparatu interfuit* Wenceslaus *Rex Boemiæ.* Heinricus Stero Altahensis;

ſis; *Albertus Rex Romanorum celebrauit curiam ſolennem cum Principibus Alemaniæ apud Nurnberch, cui interfuerunt Colonienſis, Treuirenſis, Moguntinenſis, Saltzpurgenſis, Archiepiſcopi & Ratiſponenſis, Patauienſis, Friſingenſis, & alij Epiſcopi multi; item Rex Boemiæ, Dux Bauariæ, Rudolphus Comes Palatinus Rheni, Duces Karinthiæ, & alij Nobiles multi.* Gerard de Roo Hiſtoriographus Cæſareus; *Albertus Imperator Norimbergam proficiſcitur, quo Principibus & reliquis Imperij Ordinibus Conuentum edixerat. Adfuerunt in eo Conuentu Cimbrorum* (id eſt Daniæ) *Boemiæ & Appuliæ Reges, multique Germaniæ Principes, qui omnes conceptis verbis Cæſari ſe, ad redimendas Imperij ciuitates, auxilio adfuturos iurant.* Quibus verbis Decretum illorum Comitiorum quam breuiſſime complectitur. Editę in hiſce Comitiis ſunt Conſtitutiones illæ, quæ ſub nomine Alberti totiens in iure Saxonico allegantur, & in Germanicum ſermonem translatæ appendi ſolent poſt Landrecht in quibuſdam editionibus, præſertim Budiſſinenſi anno 1557. à Paulo Kretſmaro Secretario procurata. Quæ ideo videntur tantam auctoritatem in Saxonia inueniſſe, quod cum conſilio & conſenſu non modo Electoris, Landgrauii Thuringiæ, Marchionis Miſniæ &c. verùm Regis Daniæ quoq; & Regis Bohemiæ, ſancitæ fuerunt.

Emicho] in Hiſtor. de ſchiſmate Regum Adolphi & Alberti, Romanor. Reg. quam habeo manuſcriptam.

Rebdorffenſis] in Annalib. anno 1299.

Stero] in Annalib. anno 1299. Cui addatur Colmarienſis Dominican. in *Annalib. part. 2. anno* 1298. Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1299.

Gerard. de Roo] lib. 2. Hiſtor. Auſtriac. anno 1298.

39. Anno MCCCIII. de eodem Alberto Cæſare ſcribit Siffridus Miſnenſis; *Rex facto edicto, omnibus Principibus præcepit, vt ad Curiam ſuam in feſto Sebaſtiani Martyris Merſeburgi celebrandum conuolarent. Sed quia Archiepiſcopus Moguntinus quibuſdam literis Regis Bohemiæ Wenceslai incitatus contra Maieſtatem Auguſti ſe temerarie erigens &c. fuit dicta Curiæ celebritas impedita.* Ecce tibi Comitia Imperii fuiſſe incaſſum edicta & diſſoluta, propter Regis Bohemiæ, cui peſſimè cum Cæſare leuiro ſuo conueniebat, abſentiam & rebellionem.

Siffridus] lib. 2. Epitom. Chronicor. anno 1302.

40. Anno MCCCXIII. Heinricus III. Imperator in Italia abſens Comitia Principibus Norimbergam edixit, Commiſſariumque Cæſareæ ſuæ Maieſtatis nomine & loco delegauit Iohannem filium Bohemiæ Regem. in quibus Comitiis ſubſidia Imperatori in Italiam decreta, exercituique ab Ordinibus præfectus idem Rex Bohemiæ.

Dubrauius *lib. 20. Hiſtor. Bohem.* Borgk in *Chronic. Bohem. fol.* 283. Hagecius in *anno* 1313.

41. Anno MCCCXVIII. refert Ioannes Abbas Aulæ Regiæ: *Iohannes Rex per*

per Ludouicum Romanorum Regem in Egram vocatur, & ad Consilium inuitatur. Exiit itaque Rex, & vna cum Elizabetha Regina, coniuge sua, ad Romanorum Regem in Egram venit, & ibidem præsentibus quibusdam vtriusque Regni Nobilibus sua negotia pertractauit.

Iohan. Abbas] in Chronic.part.2.cap.2.anno 13.8.

42. Anno MCCCXXIV. ait Auentinus; *Reginoburgij, præsentibus Balduino Treuirensi, Heinrico Agrippinensi, Matthia Moguntino Archimystis, Ioanne Rege Boiemiæ, cæterisque Germaniæ & Galliæ Episcopis & Proceribus, in conuentu per Imperatorem acto*, &c.

Auentinus] in Annalib.Boior.lib.7.

43. Anno MCCCXXXVIII. de Comitiis Francofurdiæ à Ludouico IV.Imp. conscriptis narrat Krantzius; *Venerat Rex Angliæ, Imperio nihil debens: aderat* Rex *Bohemiæ Iohannes, Henrici VII. filius, cæterique* Regni *tam spirituales quam seculares Principes. Ibi constituta sunt multa, quæ ex dignitate Imperij tum sunt visa*, &c. Et Auentinus; *Carolus Morauiæ limitis Præfectus iussus fide publica cum ducentis equitibus apparere, cum quingentis venit, ibi in verba Ludouici iurat, se in eius potestate fore dat fidem.* Ergo non Rex tantum, sed & Marchio Morauiæ, locum in generalibus Imperii Comitiis habebat. Vterque enim, vt & Angliæ Rex Eduardus, tanquam Principes Imperii in hoc Conuentu sessionem ac suffragium de rebus Imperii permaximis grauissimisque consultandis tulerunt, & decretis subscripserunt.

Krantzius] lib.9.Saxon.cap.15.Abrah. Bzouius *Annal.Ecclesiast.tom.14.anno 1338.n.9.*
Auentinus] lib.7.Annal.Boior.fol.623.
Angliæ Rex] errat enim Krantzius, qui putat Regem Angliæ nihil Imperio debuisse. Quem erroris arguit Henricus II. Rex Angliæ in *Epist. ad Frideric. I.Imp.* in Constitut. Imperial. *tom.3. anno 1157. fol. 352.* & Iac. Cuiacius in *Comment. Feud. in pr.* vbi dicit, Regnum Angliæ esse feudum Imperii. Et licet fortè Angliam ab Imperio Eduardus non agnouerit, eiusque nomine Imperatori nihil deberet, agnouit tamen prouincias in Gallia & Regno Arelatensi sitas, quæ iuris Imperii sunt, ab eoque in feudum dependent, vt Normannia, Aquitania, Vasconia, Prouincia, &c. quarum ratione & respectu ad Comitia fuit vocatus, & Vicarius Imperii in Gallia Regnoque Arelatensi constitutus, & tandem denique Rex Romanorum contra Carolum IV.Imp.electus anno 1348.

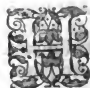
44. Anno MCCCXLIV. scribit Caluisius; *Imperator Ludouicus, cum subinde instaret, vt tandem solueretur excommunicatione, quod & pro eo faciebat Philippus Francorum* Rex, *tandem ei à Pontifice Clemente sex hæ præscribuntur conditiones* &c. *De his conditionibus Principes Imperii consulti, statuunt postulata Pontificis esse praua, inepta, antiquata, argutiora denique, quam vt Simplicitati Christianæ conueniant. Itaque irrita & vana declarata sunt, cum Papa putet sibi licitum, quod libeat. Huic Decreto & Carolus Bohemiæ* Rex *subscripsit, & Legati missi, qui hæc Pontifici exprobrent.*

Caluisi-

• *Caluisius*] in Chronolog. anno 1343. vbi nos remittit ad Constitut. Imperial. in quibus tamen nihil tale comparet, sed in Auentini *Annal. Boior. lib.* 7.

Caput V.

QVID IVRIS REX BOHEMIÆ IN COMITIIS Imperij vniuersalibus habuerit post Aureæ Bullæ publicationem. Iure eodem hodie vti potest, si vult. non tamen tenetur personaliter comparere, nisi in locis Bohemiæ vicinis. Post exortum schisma Hussiticum, & intrusos Reges peregrinos, desierunt in Comitiis comparere, aut ad consultationes publicas adhiberi. nihilominus tamen ab Imperatore solet Rex Bohemiæ ad Conuentus Imperij ordinarios hodie vocari, si non sit ipsemet Imperator. Fallentia ea in re interpretum & politicorum.



HVCVSQVE diximus de iure, quod Rex Bohemiæ in Comitiis Imperii generalibus habuit ante publicationem Aureæ Bullæ: nunc porrò differamus, quid vel in ipsa Aurea Bulla à Carolo IV. Imp. constitutum sit; vel postea temporis à successoribus eius immutatum. Et Imperator quidem in Aurea Bulla sancit in hunc modum; *Statuimus vt quotienscunque Imperialem curiam exnunc inantea celebrari contigerit, in qualibet sessione, videlicet tam in* CONSILIO, *quàm in mensa, & locis aliis quibuscunque, vbi Imperatorem vel Regem Romanorum cum Principibus Electoribus sedere contigerit, à dextro latere Imperatoris vel Regis Romanorum immediatè post Archiepiscopum Moguntinensem, vel Coloniensem, illum videlicet, quem tunc temporis pro qualitate locorum, & varietate prouinciarum, iuxta priuilegii sui tenorem, dicto lateri dextro Imperatoris assidere contigerit: Rex Bohemiæ cum sit Princeps coronatus & vnctus, primum; & post eum continuo Comes Palatinus Rheni secundum, sedendi loca debeant obtinere.* Ex quibus verbis colligunt nostri interpretes & politici, Regi Bohemiæ etiamnum hodie in comitialibus Imperii conuentibus generalibus sessionem ac suffragium competere in senatu Electorum. Quum enim hic textus Aureæ Bullæ mutatus non sit, quæritur cur stare prohibeatur?

In Aur. Bull. sancit] tit. 4. in princip.

Interpretes & politici] Pet. de Andlow *lib. 2. de Imper. Roman. cap.* 16. Munsterus *lib.* 3. *Cosmograph.* Onuphr. Panuinius *de Comit. Imperat. cap.* 6. & *cap.* 13. Paurmeister *lib.* 2. *de Iurisdict. Imp. cap.* 2. *n.* 13. *vers. postquam conuentum est,* Reinkingk *lib.* 1. *de Regim. secul. & eccles. class.* 4. *cap.* 7. *n.* 1. Iohan. Althusius in *Politic. cap.* 33. *nu.* 55. & *seq.* Buxdorffius *ad Aur. Bull. cap.* 4. *conclus.* 41. *lit. d.* Schœnborn *lib.* 4. *Politic. cap.* 33. *fol.* 459. & *lib.* 5. *cap.* 6. Lehmannus *lib.* 7. *Chron. Spirens. cap.* 11. *fol.* 733. *col.* 1. Dan. Otto *de iur. publ. Imp. Rom. German. cap.* 13. *fol.* 488.

488. Besoldus *de Iurisdict.Imper.cap.*14. Bened.Carpzouius in *Dissert.de Capitulat. Cæsar.seu Leg.Reg.German.cap.*5.*n.*16. Iacob.Steinberg Consiliarius Brunsuicens.in *Disquisit.de Eminent.& Iurib.Princip.German.cum in tot.Imper.tum in suas ipsor.Prouinc.conclus.*41. Casp. Bitschius in *Annotat.ad Natal.Comitis Histor.fol.*341. Conrad ab Einsidel in *tract. de Regal.cap.*2.*nu.*302. ibi; *Septemuirum consensu,* Bertramus *de Comit.Imper.conclus.*66. Rumelinus *ad Aur.Bull.part.*2.*dissert.*3.*th.*4. Reiffenberg.in *Not.ad Decret.Spirens.Comitior.*1600.§.154.*n.*4.*fol.*204. Reinh.Kœnig in *Acie Disputat.politic.disp.*8.*thes.*9. item in *Synopsi Iur.publ.disc.*3.*n.*10.

2. Et per Auream Bullam antiquæ consuetudini nihil esse derogatum, euincit quoque Gerlaci Archiepiscopi Moguntini, S. Rom Imperii per Germaniam Archicancellarii, Confirmatio incorporationis terrarum Bauariæ cum Regno Bohemiæ, sub dato Norimbergæ in Comitiis anno 1355. quo & quibus in Comitiis ipsa etiam Aurea Bulla condita fuit, ita testantis; *Pro Illustrium Principum Dominorum Regum Bohemiæ, & eiusdem Regni Coronæ, commo. is & profectibus, ad honorem S.Imperij Romani non solum expediant, imo necessaria videātur, tum quia Regibus Bohemiæ ex terris hisce ad electionem Romani Principis cum cæteris Coelectoribus suo tempore faciendam, præstetur accedendi securitas: tum quia adminiculo ipsorum Reges Bohemiæ Curiam Imperialem, quæ de more in Nurnberg celebrari consueuit, pro tractandis Imperij commodis, profectibus & necessitatibus opportunis, ampliore conatu & promptiore voluntate, non tam valebunt, quam etiam delectabuntur accedere.* Mos ille, quem innuit, est vt electus Romanorum Imperator primam suam Imperialem Curiam siue Conuentum Norimbergæ instituat. quem morem ex antiqua consuetudine & vetusta obseruantia confirmat ipse etiam Imperator in *Aurea Bulla tit.*28.§.4. illis verbis; *in oppido Nuremberg prima sua Regalis Curia haberetur.*

Confirmatio] in Appendic.huius tract.*sub anno* 1355.in simili forma etiam cæteri quinque Electores eandem incorporationem confirmasse dicuntur.

3. Anno MCCCLXXXVII. Mergetheimi in Franconia habuit Wenceslaus Cæsar solemnem Principum atque Ordinum Imperii cōuentum, in quibus etiam Legatos Regni Bohemiæ constituit, qui proposita cum cæteris consultarent. Quo in conuentu Imperium Germanicum omnium primum fuit in partes seu Circulos, quos vocant, diuisum, quorum quartus complectebatur Regnum Bohemiæ cum suis adiunctis prouinciis.

Mergeth.] Recessus Mergetheimens. de anno 1387. apud Lehmannum *lib.* 7. *Chron. Spirens.cap.*48.

4. Anno MCCCXVI. Rex Bohemiæ Wenceslaus, vocatus à Sigismundo Cæsare, Legatos misit Constantiam, vt interessent non tantum Concilio, sed etiam Consilio Cæsaris ibidem præsentis.

Stumpfius in Beschreibung deß grossen gemeinen *Concilij* zu Constentz gehalten/ &c.

5. Anno MCCCCLXI. fertur Georgius Bohemiæ Rex Comitiis Egræ à Fri-

 derico

derico III Imperatore conſcriptis interfuiſſe, & cum Cæſare atque Ordinibus Imperii de communi Reipublicæ ſalute conſultaſſe.

Hagecius in *Chron. Bohem. part. 2. anno* 1461. Zach. Theobaldus in *tract. de Bello Huſſit. part. 3. anno* 1461.

6. Anno MCCCCLXII. Fridericus Tertius Imperator eidem Georgio Regi renouauit priuilegium, quo Rex Bohemiæ exoneratur à viſitatione Comitiorum Imperialium perſonali, niſi in ciuitatibus determinatis conuocentur. Verba conſtitutionis Cæſareæ hæc ſunt; *Item, quod Rex Bohemiæ ad Curiam vocatus aut requiſitus, ſaluoque conductu, prout moris eſt, prouiſus, venire alias non debeat, niſi Romanorum Regem aut Imperatorem apud Nurembergam aut Bambergam Curiam Imperialem habere contigerit & celebrari.* Hinc colligunt nonnulli Interpretes, Regem Bohemiæ viſitare quidem hodie Comitia Imperii generalia, ſed non indiſtinctè, vt olim. Ego vero arbitror priuilegium hoc perſonale eſſe, & ad Regis tantummodo perſonam reſtringendum, cuius ſumptuoſis expenſis, quas longinqua & diſſita loca in Regia pompa requirunt, hoc priuilegium indultum videtur, non autem ad ipſius Legatos, quos tenetur mittere ad quæque Comitia vbicunque celebranda, ſi Imperatori & Electoribus ita viſum fuerit.

Conſtitutionis Cæſareæ] apud Doct. Eyſen in *Deduct. Boh. n.* 21. & infra in *Appen. ſub an.* 1462. *Nonnulli interpretes*] Arumæus *ad Aur. Bull. diſcurſ. 5. concl.* 22. Bened. Carpzouius in *Diſſert. ad Capitulation. Cæſar. ſiue Leg. Reg. German. cap.* 5. *n.* 17.

7. Anno MCCCCLXX. de Comitiis Viennæ à Friderico III. Imp. conuocatis ita commentatur Hagecius; Keyſer Friederich ließ einen Reichstag gen Wien außſchreiben/ allda kamen die Churfürſten deß Reichs zuſammen. Aber der König auß Böhmen kundt nicht erſcheinen: nichts deſto weniger ſchickte er etzliche entſchuldigungsſchreiben dahin. Allda iſt auch Matthias der König auß Hungern auff etzlicher Fürſten anhalten erſchienen. Allda ward von gemeiner wolfarth der Chriſtenheit acht wochen lang nacheinander gehandelt/ vnd beſonders/ wie man dem Erbfeind der Chriſtenheit widerſtand thun möchte. Etzliche wolten/ daß man König Georgen auß Böheim dahin ohn alle entſchuldigung anzukommen/ auch erfordern ſolte: aber die andern woltens nicht nachgeben/ ſagende/ er were deſſen nit würdig/ vrſach/ er hette ſeinen zu Eger gethanen verſprechungen nicht genüge gethan. So wolten etzliche/ daß man jhn hierinn vnterrichten ſolte. Promiſſio illa, quam in conuentu Egrano fecit Rex Georgius, erat de reducendo Regno ad obedientiam Eccleſiæ Romanæ, & exſtirpando ſchiſmate Huſſitico, quam quia non adimpleuit, indignum eſſe iudicatum à maiore parte Ordinum ſcribit Hagecius, qui ad Imperialem illum Catholicorũ cõuentum admitteretur.

Hagecius] in Chron. Boh. part. 2. an. 1470. Theobaldus *de Bello Huſſit. part. 3. anno* 1470.

8. MCCCCLXXI. ſcribit Leonhardus Pauholtz Presbyter Operchouienſis; *Imperator Fridericus Curiam magnam habuit Ratiſpona. affuerunt Electores Imperij o-*

mnes

mnes, præter Regem Bohemiæ & Palatinum. Cauſſam, cur Rex Bohemiæ afuerit, iam modo indicauimus, quia nempe fouebat ſchiſma Huſſiticum in Regno.

Pauholtz] in Additionibus ad Andreæ Ratiſp. Chron. Bauar. anno 1471.

9. Anno MCCCCLXXIV. Vladiſlaus Rex Bohemiæ & Hungariæ, vocatus à Friderico III. Imp. ad Comitia Auguſtæ indicta, miſit Legatos ſuos. An vero locum in Senatu Electorum habuerint, non exprimitur. Et ſubſecuta dein excluſio ab Electorali Collegio anno MCCCCLXXXVI. facta, in negantium partes concedere nos iubet. Namque Vladiſlaus, quia Polonus erat, & alienigena, atque adeo nouiter ad Regnum Bohemiæ ſine Cæſaris auctoritate aſſumptus, non videbatur eſſe è re publica, vt homo peregrinus, cuius animi erga Imperium conſtantia necdum eſſet explorata & probata, ad intima Imperii arcana admitteretur. Et Polonos, quòd iam pridem à ſocietate & obſequio Imperii non modo defeciſſent ipſi, ſed latiſſimas quoque eiuſdem prouincias, Samogithiam, Maſouiam, Cuiauiam, Pomerelliam, Boruſſiam, denique Liuoniam, per vim abſtraxiſſent, pro exteris in Imperio noſtro haberi, iam ſupra docuimus.

Miſit Legatos] Lehmannus *lib. 7. Chron. Spirenſ. cap. 113.*

10. Conſtat igitur ratio, cur Reges Bohemiæ ad conſilia publica, in quibus de S. Imperii rebus grauiſſimis deliberandum erat, licet ab Imperatoribus pro more vocati, ab Electoribus tamen & Ordinibus admitti deſierint, nempe ſchiſma Huſſiticum, quo Regnum Bohemiæ erat infectum; tum peregrinitas Regum Polonica, qua diſceſſionem quandam ab Imperio feciſſe Bohemi putabantur. Et huc referri debet illa Hartmanni Mauri regula, dicentis; *Hodie ad comitia & conuentus Imperij ordinarios Rex Bohemiæ non vocatur.* Loquitur enim Maurus de ſua ætate, qua Huſſitici primùm, dein peregrini è Polonia Reges Bohemiam inuaſerant. At Ludouico, Vladiſlai filio, à Turcis cæſo, Regnum Bohemiæ ad Germanos rediit, quum Ferdinandus Auſtriacus, Caroli V. Imp. germanus, tum ex antiquo confraternitatis ſucceſſoriæ pacto, tum fœderis iure connubialis, in eo ſucceſſiſſet. Ex quo tempore iidem eſſe Reges Bohemiæ & Imperatores Romanorum cœperunt: nec opus erat vt Imperator vel Rex Romanorum ſeipſum, tanquam Regem Bohemiæ, ad Comitia vocaret. Cauſſas illi norunt, quibus arcana Imperii noſtri non ſunt ignota.

Mauri] in tract. de Coronat. Caroli V. Imp. Aquiſgrani fact. anno 1520.

11. Non ergo vſquequaque conſtans eſt illa interpretum & politicorum noſtrorum brocardica, quam ex Mauri dicto, non perpenſis circumſtantiis, exædificauerunt, cõmuniter concludunt, *Regem Bohemiæ ad Comitia hodie non vocari.* Immo Regem Bohemiæ, ſi ſupra ſe habeat Imperatorem, ad Comitia hodie vocari, & conſultationibus intereſſe, tum citationes Imperatorum,

quæ inter manus hominum versantur, tum Electorum decreta, abunde fidem faciunt.

Interpretem & politicorum] Lottinus in *Relat. de Aula & Regno Imp. Rom. in Practic. sapient. polit. part. 1. fol.* 55. Petrus Bizarrus in *Hist. belli Pannon.* Natal. Comes *lib.* 16. *Hist.* Knichen *de iur. Sax. cap.* 2. Lehmannus *lib.* 7. *Chron. Spirens. cap.* 124. *n.* 6. ex innominato auctore tractatus, wie es auff den Reichstägen pflegt gehalten zu werden &c. Freherus in *Not. ad Andlavv lib.* 2. *cap.* 2. Buxdorffius *ad Aur. Bull. conclus.* 41 *lit. d.* Reinkingk *lib.* 1. *de Regim. secul. & eccles. class.* 4. *cap.* 3. *n.* 30. Besoldus *de Iurisdict. Imp. Rom. cap.* 7. *in fin.* Aug. Vischerus in *Discurs. de elect. Regis & Imp. Rom. concl.* 10. *n.* 44. *q.* 1. Arumæus *ad Aur. Bull. discurs.* 5. *conclus.* 22. *in fin.* Cluten in *Syllog. rer. quotid. concl.* 24. *lit. e.* Dan. Otto in *Dissert. de iur. publ. ca.* 10. Bertramus *de Comit. Imp. memb.* 3. *concl.* 31. Henelius in *Silesiograph. cap.* 7. Griesheim *de S. Rom. Germ. Imperio dissert.* 1. *concl.* 56. *& dissert.* 5. *de Comit. Imp. concl.* 41. Matth. Bortius in *Iurisprud. publ. Germ. typo, cap.* 2. *concl.* 26. Fridericus Lentius in *Synopsi de Priuilegiat. S. Rom. Imp. Procer. instant. vel Austreg. th.* 22. Henr. Zælnerus in *Dissert. de Regis Roman. elect. conclus.* 8. *lit. d.*

12. Et anno quidem MDXXX. Carolus V. Imp. edicto publico Ferdinandum fratrem, Bohemiæ Regem, monuit, vt conuentui Electorum Coloniæ instituto adesse vellet, cum suis Coëlectoribus de maximis grauissimisque S. Romani Imperii negotiis, quæ sua complecteretur propositio, simul, tanquam Rex Bohemiæ & Elector Imperii, in commune deliberaturus, vt pareret ex Decreto inibi in profesto Epiphaniæ anni sequentis MDXXXI. facto. Et eum, licet needum inuestitum, ab Electoribus non ad actum duntaxat electorium, sed etiam ad Consilium ipsum & communes deliberationes fuisse admissum, testatur idem Decretum §. 7. in quo Rex Bohemiæ cum cæteris Electoribus ad Imperatorem rescribit; **Vnd nachdem wir die folgende tage von etlichen notwendigen wichtigen sachen die Christenheit/das H. Reich vnd Teutsche Nation belangt/so in der Wahl vnnd mitlerzeit eingefallen/ beratschlagt vnnd gehandelt.**

Decreto inibi facto] in Reichssatzungen part. 2. anno 1531. fol. 230. §. 3.

Necdum inuestitum] intellige actualiter & solemniter. Petiuerat tamen inuestituram à Cæsare eiusque requisitionis documentum Collegis suis obtulerat: alioquin ab iis non fuisset admissus, vt supra diximus.

13. Anno MDXLIV. Idem Carolus V. Imp. eundem Regem Bohemiæ, iam etiam Romanorum Regem, citauit ad Comitia Wormatiæ indicta, vt cum sacra sua Cæsarea Maiestate, Electoribus & Ordinibus Imperii de incumbentibus Imperii negotiis, inprimis de vniformi monetarum per cunctas Imperii Germanici prouincias ordinatione constituenda, consultaret. Rex citationem misit ad Ordines Regni Bohemiæ: qui quidem, ne viderentur Imperatori esse immorigeri, Legatos sub nomine Regis miserunt, sed sine plenario mandato, nec concludendi, sed referendi tantum potestate instructioni inserta.

Citauit ad Comit. Wormat.] Böheimische Landordnung ex collectione Wolfgangi à Wrzesowitz supremi Scribæ Regni Bohemiæ, & interpretatione Petri Stuibæ Cadanensis, W. 15.

Sine plenario mand.] ibidem, & in recess. Wormatiens. 1545. §. 4. Vnd seynd auff solchen.

14. Anno MDL. idem Imperator eundem Regem ad Comitia Augustam indicta euocauit hisce verbis; Dem Durchläuchtigsten Großmächtigsten Fürsten/ Herrn Ferdinanden Römischen/ zu Hungern vnd Böheim König/ deß H. Römischen Reichs Ertzschencken/ Ertzhertzogen in Oesterreich &c. vnserm Churfürsten vnd deß Reichs geheimsten Raht/ &c. Et paulò pòst; Vnd verkünden damit E. L. solchen tag vnd mahlstatt/ ersuchen vnd vermahnen/ demnach E. L. auß nothturfft vnd obliegen deß H. Reichs vnd Teutscher Nation/ mit sonderm fleiß/ daß E. L. nicht allein als König zu Böheim/ deß H. Reichs Ertzschenck vnd Churfürst/ sondern auch als regierender Herr vnsers löblichen Hauses Oesterreich/ vnd desselben zugehörigen Landen/ vnangesehen daß E. L. nach vermöge desselben vnsers Hauses Oesterreich priuilegien für solche erscheinung auff deß Reichs versamblungen gefreyet/ nichts desto weniger als vnser vnd deß Reichs allergeheimster Raht/ ohn welches wissen keine sach/ so in ewigkeit reicht/ beschlossen werden/ oder geschehen solle/ &c. auff benannten tag bey vns vnd gemeiner Reichsversamblung persönlich selbst erschienen/ &c. Viden' Ferdinandum citari non saltem vt Archiducem Austriæ, S. Rom. Imperii summum & secretissimum Consiliarium, sed etiam vt Regem Bohemiæ, S. Rom. Imperii primum Electorem laicum. Deinde & illud obseruetur, Archiducem Austriæ pari eodemque priuilegio esse ab onere comparendi in Comitiis personali exemptum, quo Regem Bohemiæ; & tamen ab Imperatore semper vocari Archiducem, præsentemque aut Legatos eius in consilium adhiberi, obseruantia testatur, non quidem coactiua, sed voluntaria. Si Bohemi eodem animo fuissent erga Imperium affecti, quo Austriaci, iam Dei hominumque fidem testor quàm non laborarent? Si quæras, cur Rex Bohemiæ, si ad Comitia citatur, ab annis propemodum ducentis non legitur vllis subscripsisse comitialibus Decretis aut Recessibus Curiatis? Respondeo, tum, quia Bohemi supremitatem affectantes, venire obluctantur; tum quia Constitutionibus Imperii sese conformari nolunt, ab Electoribus & Ordinibus meritò excluduntur, ne leges Germanis se potius dare, quàm accipere, possint gloriari; tum denique quia iidem fuerunt Reges Bohemiæ, qui & Imperatores Romanorum.

Euocauit] in citatione *sub dato Bruxellis* 13. *Martii anno* 1550. Comitia ipsa cœpta quidem sunt anno eodem, sed finita demum anno sequenti 1551. in mense Februario, vt testatur ipse Recess. Augustan. *de anno* 1551. *in fin.* Et licet Rex Bohemiæ fuerit citatus, ac in loco præsens, tamen in Senatu Electorum nec sessionem eius nomine quisquam, aut suffragii pontificium habuit, nec Recessui subscripsit: quin potius ex §. 51. *& seq.* interpretes nostri colligunt, Regem Bohemiæ Constitutionibus Imperii non esse obnoxium,

xium, vt suprà diximus. Sed aliud est ad Comitia citari, aliud legibus Imperii esse obnoxium. Parentum nostrorum memoria, Magnus Magister Borussiæ, Magister Liuoniæ, Archiepiscopus Rigensis, Episcopi Slesvicensis, Osaliensis, Tarpatensis, Curlandiæ & Reualiensis, Dux Slesvicensis siue Iutiæ Australis, Ciuitates Dantiscum & Elbinga, ad Comitia citabantur & admittebantur, nec tamen Constitutionibus Imperii sese subiici patiebantur. Quid longius imus? hodie Archidux Burgundiæ, Archiepiscopi Bisantinus & Cameracensis, Episcopi Vallesianus, Curiensis, Dux Sabaudiæ, Abbates Eremitanus, Crucelingius, Disentinis, &c. ciuitates Bisantium, Cameracum, &c. ad Comitia vocantur, & comparent, nec tamen videas Constitutiones Imperii in eorum iudiciis aut territoriis vllam vim obtinere. Dux Lotharingiæ citari quidem solet, sed non comparet, nec iurisdictionem Imperii, quoad Lotharingiæ Ducatum, agnoscit, vt & Abbas S. Galli quoad suum Principatum. Quod ipsum tempore Caroli V. Imperatoris fecisse memorantur Princeps Cabillonensis in Burgundia, qui nunc Vranius dicitur; Dux Mosanus, Hertzog an der Maaß/ qui nunc se Ducem Bulloniæ, supremum Principem Sedani, proscribit; & Dux Niuernius quoad Principatum Archensem. Adeò Principum Imperii iura solent variare; de quibus nō Scholastici nostri in vmbra, sed Politici in rerum luce versati ac periti, rectè possunt differere, vel, vt illi loquuntur, discurrere.

Caput VI.

DE IVRE REGIS BOHEMIÆ IN CONVENTIBVS ELEctorum Collegialibus. Cur olim admissus hodie excludatur. Rex Bohemiæ, tamquam Archiprinceps Elector, solebat gratias, concessiones & decreta Imperatorum confirmare, licet esset ipsemet Imperator aut Rex Romanorum. An mos ille etiamnum duret. Quando & quam ob causam Rex Bohemiæ ad consilia Electorum vocari desierit. Quid hodie per Capitulationem Cæsaream in Aurea Bulla super hoc Collegiali Electorum conuentu sit immutatum. Quid in nuperis conuentibus cum Rege Bohemiæ actum; & quo in statu res nunc versetur. Cur in Capitulatione Cæsarea, nulla Regis fiat mentio.



VTRVM Rex Bohemiæ ius sessuræ ac suffragii habeat in Conuentu Electorum Collegiali, acerrimè disceptatum fuit Norimbergæ anno MDCXI. vbi Illustrissimus Cardinalius Clefelius, Viennensis & Neostadianus Episcopus, à Serenissimo Matthia Bohemiæ & Hungariæ Rege cum mandato plenario & solemni instructione ablegatus, locum sibi in Senatu dari Regis sui nomine vehementer etiam atque etiam contendebat. Ego tam inpræsentiarùm ab Illustrissimo

ſimo Cardinali conſultus, pro iure Regis Bohemiæ, quod ei textus Aureæ Bullæ expreſſe, clare ac diſerte largitur, intrepidè reſpondi: nec factum muto. Non eſt enim melior deciſio in mundo, vt practici noſtri loquuntur, quàm quæ expreſſo aliquo textu fulcitur. Et inanis de hac quæſtione videbatur eſſe contentio, cui claram Conſtitutio dabat determinationem; arg. *l. ancilla, C. de furt.* neque cognitis rebus diu immorandum monet Symmachus elegans cumprimis Iureconſultus, *lib. 1. Epiſt. 69.* Sed Archiprincipes Electores excipiebant contrariam obſeruantiam, per quam conſtitutioni illi iam pridem olim fuerit derogatum; & alias inſuper cauſſas grauiſſimas allegabant, quibus moti nec Regiæ Dignitati poſſent hac quidem vice gratificari, nec Regio Legato ſeſſionem in conſilio concedere. Et quamuis Bohemi replicarent, ius Aureæ Bullæ eſſe perpetuum ac impræſcriptibile, nec per non vſum poſſe immutari, quum is iuxta Cæſareas Priuilegiorum declarationes, in mera facultate, & libero verſetur Regis arbitrio, iniuria temporum aliquandiu ſuſpenſus, non ſublatus: nihil tamen impetrare quiuerunt, Electoribus in ſua rationabili ſententia perſiſtentibus; & res fuit per interpoſitam proteſtationem ad aliud tempus dilata. Nec magis Rex ipſe fuit, licet præſens, in Conuentu Francofordiæ anno ſequenti peracto, impetrabilis, præterquam in vltima Seſſione; ad quam vocatus & in Conſilium admiſſus debitum locum obtinuit, ſed ſine ſuffragio, niſi vt Capitulationem ab Seviris Electoribus concordatam, & eligendo Romanorum Regi præſcriptam, ab Archicancellario Moguntino acceperit perlegendam, rogatus in medium proferre, ſi quid in ea deſideraret, aut monere vellet. Qua Rex accepta ex loco conſilii in proximum conclaue conceſſit cum ſuis deliberaturus; eave perlecta mox in conſilium ad ſeſſionem in Aurea Bulla ſibi ordinatam, rediit, ſententiaque ſua Capitulationem comprobauit. Et hoc actu contenti Bohemi ab intentione iſthac quieuêre, verentes ne præiudicium irrogarent ſuæ immunitati & exemptioni, ſi ſeſe rebus Imperii rurſum vellent immiſcere. Itaque ne Sereniſſimus quidem Ferdinandus II. Rex, qui nunc orbis Chriſtiani habenas victorioſiſſimè moderatur, anno MDCXIX. admodum laborauit, vt ad communes conſultationes admitteretur, tametſi multo plus eius intereſſet, quàm Regis Matthiæ, propter contradictionem Bohemorum, & quæſtionem ſtatus ab illis motam. Atque hiſce in terminis res hodieque permanet, haud vnquam mutatura, niſi Bohemi ſententiam prius ſuam ab Imperii rebus diſiunctam & auerſam mutauerint, atque ad maiorum ſuorum coniunctionem redierint, ne leges (vt ſuperius diximus) imponere potius aliis, quam ipſi gloriarentur recipere. Quod cum Boruſſi quoque & Liuones

Liuones parentum memoria præfractè obstinassent, nec sese Constitutionibus Imperii, aut subsidiis operisque mutuis conformari, aut Circulo alicui adscribi assentirent, sed nescio quam exemptionem, ad instar Bohemorum, prætenderent, tandem ab Imperatore & Ordinibus deserti nunc duram illam Polonorum seruitutem seruire coguntur, quum sub S. Imperii libertate potuissent esse Domini liberrimi. Et hæc quidem de facti quæstione breuiter perstrinxisse sufficiat: nunc quid iuris Regi Bohemiæ in tali conuentu tam ante, quàm post conditionē Aureæ Bullæ competierit, pro more nostro diligentius edisseramus.

Nec magis Rex ipse] testor, quæ vidi, & quibus ipse interfui.

Borussi quoque & Liuones] de quibus Dauid Chytræus in *Chronic. Saxoniæ & vicinar. gent.* & Geitzkoflerus in *Relation. de Statibus Imperii auulsis.*

Nisi Bohemi sententiam] iuxta regulam Iuris; *Qui incommodis aliorum non premitur, nec commodis eorum subleuari debet:* Arumæus de hoc ipsissimo casu, in *Discurs. ad Aur. Bull. discurs. 5. conclus. 22. in princ.*

Domini liberrimi] quod nunc etiam Ordines Galliæ & Regni Arelatensis experiuntur, de quibus vulgare apud Gallos ipsos est prouerbiū; *Depuis qu'ils ne sont plus soubs l'Empire, ils sont empires,* id est, postquam defecerunt ab Imperio, cœperunt esse sub deteriori Imperio, id est seruitute Regum Galliæ.

2. Superiori libro demonstrauimus, Ducem Bohemiæ iam tum in prima Septemuiralis Collegii institutione non septimum, vt vulgò opinantur, sed quartum in ordine spiritualium, & primum inter Electores sæculares locum obtinuisse; nec sine eius præsentia, consilio & consensu rerum maiorum quidquam in Imperio vnquam fuisse tractatum aut peractum. Eandem fidem nec ad Regiam Dignitatem euectus destitit Reipublicæ cum studiosè, tum diligenter præstare, ope, consilio, auxilio semper & vbique præstò. Ne longum exorbitemus, de Vladislao Rege asserit Gewoldus, eum in eiusmodi Electorum conuentibus, tanquam Coelectorem, interesse ac adhiberi solitum fuisse sub Friderici I. Imperio.

Gewoldus] in Commentar. de S. Rom. Imp. Septemuirat. cap. 9. num. 4.

3. Quanta deinde fuerit Primislai Ottocari I. Regis in vniuersis Imperii rebus gerendis sub Philippo, Ottone IV. & Friderico II. Imperatoribus, & quàm integra, officiosa & religiosa auctoritas, præsertim in primorum Imperii Principum congregationibus, non neglexímus suis locis indicare.

Suis locis] lib. 3. cap. 6. & lib. 4. cap. 4.

4. De Wenceslao eius filio refert Auentinus, eum non modo interfuisse conuentibus Budissini seu Budewicii, Libusæ, Egræ, & alibi institutis, verum etiam auctoritate sua Regia præfuisse.

Auentinus] Annal. Boior. lib. 7. anno 1227. & 1228. fol. 542. & seq.

5. Anno MCCXLVII. Electores Imperii habuerunt tractatum de administra-

nistratione Imperii, & aliis rebus grauissimis, in quo primas tenuisse Rex Ottocarus, à testibus fide dignis affirmatur.

Testibus] Ioh. de Beka in *Chron. Episcop. Traiecten. fol. 65.* Lubbertus Abbas Admontens. in *Actis Wilhelmi Cæs.* &c. Iohannes Nussiens. in *Magno Chron. Belg. fol. 243.*

6. Famosissimum illum Ottocarum Regem, cuius auctoritate in diuturno illo absentium Cæsarum, Richardi & Alphonsi schismate, quod Interregnum Historici appellant, omnia in Imperio gerebantur, fuisse (vt Satyrici verbo vtar) Principum Imperii tapanta, constans omnium historicorum tradit consensio.

Omnia] videndi Æn. Syluius, Dubrauius, Hagecius, Boregkius, Auentinus, alii.

7. In hoc enim siue schismate, siue Interregno, quum Imperium idoneo destitueretur capite atq; rectore, videtur Septemvirûm Electorum Collegium eam accepisse autoritatem, quam nunc obtinet, dum velut supremũ Imperii quoddam Parlamentum Reipublicæ curam gereret & prouideret. Et quod tum erat delegatum, posteà cœpit esse ordinarium ac perpetuum, vt nimirum Septemviri Electores singulis annis minimum semel cõuenirent, de S. Imperii Romani, totiusque orbis Christiani salute dispecturi & consultaturi; eò etiam progressi, vt in ipsum summum Principem inquirere auderent. Vnde Electores ab interpretibus vocantur Imperatoris custodes & Ephori.

Singulis annis] Aurea Bulla tit. 12.

Imperatoris custodes] Alberic. Gentilis in *Regal. disput. 3. de vi ciuium in Reg. semp. iniust. fol. 129.* Besoldus in *Dissert. de Stat. Reipubl. mixt. cap. 2. num. 3.*

8. Et hinc originem habuit illa consuetudo, vt nulla gratia, nulla concessio ab Imperatore facta, robur aut firmitudinem sortiretur, nisi à septem Electoribus siue collegialiter, siue singillatim fuisset ratificata & confirmata. Inde est, quod Regum Bohemiæ tot hodie exstent confirmationes & ratificationes gratiarum & donationum à Cæsaribus factarum. Quarum vnam atque alteram vt adscribam, & Regi Bohemiæ ius suum antiquum euindicem, institutum meum requirere videtur. Et Wenceslaus quidem, Ottocari illius filius, confirmans concessionem Rudolphi I. Imperatoris soceri sui, factam Ludouico Comiti Palatino Rheni Duci Bauariæ, Coelectori suo, sic orditur; *Nos Wenceslaus Dei gratia Rex Boemiæ, Dux Cracouiæ & Sandomiriæ, Marchioq; Morauiæ, Sacriq; Romani Imperii Princeps & Pincerna, notum facimus vniuersis,* &c. *quod nos confirmationem, ratihabitionem, & approbationem Serenissimi Domini nostri & patris karissimi, Domini* Rudolphi, *incliti* Romanorum *Regis Semper Augusti, quas Illustri Principi Ludwico, Comiti Palatino* Rheni, *Duci Bauariæ, consanguineo & affini tanquam fratri nobis karissimo, fecit de bonis quondam Conradi, nati piæ memoriæ Friderici quondam Imperatoris* Romanorum, *videlicet oppido Schongow,* &c.

gow, &c. Dein subiungit in calce; *Sicut hæc omnia in ipsius Domini nostri Regis Rudolphi patentibus instrumentis expressa, & per eundem Regem* Rudolphum *facta sunt, approbamus, & nostrum eis præbemus assensum*, &c. sub dato Pragæ, anno MCCXCI.

Confirmans concessionem] Gewoldus in *Comment. de S. Roman. Imper. Septemuir. cap. 9. num. 3.* infrà in Append. *sub anno* 1291.

9. Ludouico IV. imperante, Iohannes Rex Bohemiæ, Imper. Heinrici VII. filius è Domo Lutzelburgia, omnibus ac singulis Archiprincipum Electorum conuentibus & consultationibus, Rempublicam & Imperium concernentibus, tamquam Archiprinceps Elector, semper interfuisse à prudētibus nostris traditur.

Prudentibus] Gewoldo in *Antithesi ad Freher. de Electorat. Palat. n. 22.* & ipso Frehero in *Epist. responsor. ad Gewold. fol. 59.*

10. Hinc idem Iohannes Rex in Diplomate, quo confirmat Ludouici IV. Imp. decretum super Electoratu Comitum Palatinorum Rheni pronūtiatum, de hoc iure sibi, velut Bohemiæ Regi & Archiprincipi Electori, cōpetente hisce verbis testatum reliquit; *Eò igitur per dictum Dominum Rudolphum* (Comitem Palatinum Rheni, suum Coelectorem) *supplicatum nobis extitit, vt ordinationi præfatæ in prædictis literis* (Ludouici Imperatoris) *contentæ nostrum præbere vellemus consensum beniuolum & assensum. Nos itaque tanquam is, ad quem hoc de iure, sicut ad Principem & Electorem Imperii, spectare dignoscitur, supplicationibus prædicti Domini Ducis annuere cupientes, præfatam ordinationem factam per literas prædictas, ratificamus, & nostrum ei præbemus consensum, assertionem & assensum expressum*, &c. sub dato Francofurti anno MCCCXXXIX. Et hoc ius patri suo Iohanni Regi, ceu Archiprincipi Electori, competiuisse, etiam Carolus IV. Imperator confirmat in hunc modum; *Cùm piæ memoriæ Illustris olim Bohemiæ* Rex *Iohannes, parens noster dilectus, ex illæsis quibusdam literis, & notoriis documentis, aliorum Principum S. Imperii Electorum cognouerit, & publicis suis literis contestatus sit, quod Illustris* Rudolphus &c. *Elector fuerit, & cum prædicto nostro parente, necnon aliis Coelectoribus æquale ius habuerit, quoad vocem & electionem* Romanorum Regis *in Imperatorem promouendi* &c. sub dato Colmariæ anno MCCCLIV.

In Diplomate] apud Freherum in *tract. de Legit. tutel. curaq. Electoral. Palatin. lit. B. circa princ. anno* 1354. & in *append.* & Iohan. Zeschlinum in *lib. de tutel. Electoral. legit. cap. 2. num. 35.* Constitution. Imperial. *tom. 1. fol.* 345.

Carolus IV.] Freher. *ibid. lit.* C. Zeschlin. *d. cap. 2. num. 37.* Constitution. Imperial. *tom. 1. anno* 1354.

11. Anno MCCCXLIV. habuit Ludouicus IV. Imp. Conuentum Imperii Principum Francofordiæ, in cuius Decretis legitur; *Post octo dies ego & Principes* (scilicet Electores) *conueniemus in Rens super Rhenum, & auunculus noster Carolus Marchio Morauiæ, & deliberationem nostram cum vobis scripserimus* &c. Ecce Regem

Regem Bohemiæ,& eius loco Marchionem Morauiæ, deliberationibus de Republica & Imperii necessitate institutis interfuisse.

Decretis] refert Albertus Argentinens.in *Chronic.anno* 1344.

12. Et de Conuentu illo Rensensi refert Auctor; *Posthac conuenientibus Principibus in Rens, & describendo Papa conferentibus, Princeps* (id est Imperator) *& Bohemus cum filio suo* (Carolo) *cum super læsionibus illis factis concordare non possent, in inuidia discesserunt.*

Auctor] idem Albertus in *d.anno* 1344.

13. Eodem anno, mense Septembri, scribit Heinricus Rebdorffensis; *Ludwicus Imperator solenne colloquium habuit cum Principibus Electoribus Regni iuxta Rhenum in oppido Baccharaco, in quo Iohannes Rex Bohemiæ conquestus est grauiter prædictis Principibus contra prædictum Ludwicum, & Ludwicum filium suum Marchionem Brandenburgensem super eo, quod filio suo vxorem suam & Comitatum Tyrolis in Alpibus abstulerat violenter.* Ex quibus verbis apparet, quænam causæ ad Collegiales Electorum Conuentus referri consueuerint, & quod Cæsar conueniri debuerit non coram solo Palatino, sed vniuerso Collegio Archiprincipum Electorum.

Rebdorffensis] in Annalibus anno 1344.

14. Et hæc quidem fuit obseruantia ante Aureæ Bullæ publicationem. In ipsa Aurea Bulla Carolus IV. Imp. in hunc modum præfatur; *Sane cum ex officio, quo Cæsarea dignitate potimur, futuris diuisionum & dissensionum periculis inter Electores ipsos, de quorum numero, vt Rex Bohemiæ esse dignoscimur, ratione duplici, tam ex Imperio, quam ex electionis iure, quo fungimur, occurrere teneamur,* &c. Et tit. 12. qui inscribitur; *De Congregatione Principum Electorum,* in princ. constituit; *Vt S. Imperii Principes Electores, ad tractandum de ipsius Imperii orbisque salute, frequentius solito congregentur, qui solidæ bases Imperii & columnæ immobiles, quemadmodũ per longinquas ad inuicem terrarum consistunt distantias, ita de incumbentibus regionum sibi cognitarum defectibus referre simul & conferre nouerunt, sanisque prouidentiæ suæ consiliis non ignorant accommodatis talium reformationibus salubriter operam dare.* Et §.2. subiungit; *Quod iidem Principes Electores per singulos annos semel in aliqua Ciuitatũ S. Imperii personaliter congregentur, & anno præsenti congregatio huiusmodi in Ciuitate nostra Imperiali Metensi, per Nos & eosdem Principes celebretur; at tunc, & deinceps locus per nos, ipsorum consilio statuatur.* Ait, PER NOS; quæ verba quo pacto sint intelligenda, docent illa ex procemio adducta, *tam ex Imperio, quam electionis iure.* Ex quibus constat, Imperatorem, si sit simul Rex Bohemiæ, duplici iure in Collegiali Electorum Conuentu gaudere, Imperiali scilicet & Electorali; & quod Conuentus Electorum Collegialis non ab Archicancellario Moguntino, sed ipsomet Imperatore debeat indici, cum Electorum tamen consilio

& consensu. Hæc est mens Cæsaris, hic sensus Constitutionis huius Aureæ: quam qui secius interpretantur, ad posteriora potius tempora, quàm Caroli IV. Imperatoris, respexisse videntur.

Interpretantur] Pet. de Andlow *lib. 2. de Imper. Roman. cap. 16.* Paurmeister *lib. 2. de Iurisdict. cap. 9. num. 2.* Reinkingk *lib. 1. de Regim. secul. & ecclesiast. class. 4. c. 6. num. 9. & seq.* Matth. Stephani *lib. 2. de Iurisdict. Imp. cap. 1. memb. 2. num. 11. vers. certa classis,* Althusius in *Politic. cap. 27. num. 42. & cap. 33. num. 109.* Hœnonius *Disput. politic. 3. th. 48. fol. 190.* Bertramus apud Arumæum *ibid. fol. 502. th. 62.* Ritterus *ibid. fol. 579.* Bortius *ibid. fol. 876.* Gerardus *ibid. fol. 922.* Dan. Otto *de Iur. public. cap. 13. fol. 511.* Cubachius *lib. 2. Iurisprudent. publ. cap. 26. num. 4. & seqq.*

14. Et hanc suam mentem ipse Imperator eodem ipso tempore, quo fuit Aurea Bulla publicata, declararit in Decreto super controuersia Palatina facto, in hunc modum; *Inuenimus, declaramus & pronuntiamus pro iure, tanquam* Rex *Bohemiæ, S.* Rom. *Imperii Archipincerna, & Coelector præfatorum Principum,* &c. *quod meritò dictus* Robertus (Comes Palatinus) *admittendus est, & nos ipsum de iure admisimus, & admittere volumus & debemus, ad quaslibet causas, & ad omnia facta quæ nos, & antefati nostri Coelectores, tractabimus vel faciemus pro honore & vtilitate S.* Rom. *Imperii, & eius fidelium subditorum, omnimodo, sicut de iure & honesta consuetudine Comes Palatinus Rheni, Archidapifer S. Imperii, & Princeps Elector meritò admitti debet.* sub dato Norimbergæ anno MCCCLVI. feria V. post Epiphanias. Quibus verbis clarè & disertè explanatur, Regem Bohemiæ omnimodo admittendam esse ad quaslibet causas, & omnia facta, quæ ceteri sex Electores tractant vel faciunt pro honore & vtilitate S. Imperii, & eius fidelium subditorum, sicut de iure & honesta consuetudine Rex Bohemiæ, Archipincerna S. Imperii, & Archiprinceps Elector, merito admitti debet.

Decreto] quod producit Freherus in *Assertion. propriæ gubernat. Orat. 2. fol. 44. & seq. & in d. tract. de Legit. tut. curaq; Elect. Palatin.* & Zeschlinus *d. cap. 2. num. 38.*

15. Et in Bulla de iure & successione Electorum & Ducum Saxoniæ, in Comitiis Metensibus anno MCCCLVII. concessa, iterato ius suum repetit hisce verbis; *Cumque omnia & singula præmissa, velut* Romanorum *Imperator, statuenda & ordinanda duxerimus, ac solenniter decernenda, ea etiam & eorum quodlibet, vt* Rex *Bohemiæ, S. Imperii Archipincerna & Princeps Elector, ratificamus & approbamus, ac eisdem & eorum cuilibet nostrum beneuolum consensum adhibemus.*

Bulla] quam habemus ex autographo Vinariensis archiui descriptam.

16. Wenceslaus Romanorum & Bohemiæ Rex in Confirmatione, quam super telonio Seltzensi ad Rhenum à Carolo IV. Imp. patre concesso, fecit Petro de Wartenberg Baroni Bohemo, Domino in Cost, Norimbergæ in Conuentu Electorum Collegiali, anno MCCCLXXVI. ita decernit; **Mit raht/wissen vnd willen aller Churfürsten deß Reichs/der ehegenanten von Wartenberg vnd seinen erben/denselben Brieff/&c. bestellen/ besessen/&c. von Römischer Königli-**

Königlicher Machte/ vnnd auch als ein König zu Böheim vnnd Churfürste deß Reichs.

Confirmatione] quam producimus in *Beylagis Germanicis sub anno* 1376. Consimiles Wenceslai confirmationes exstant in *Actis reuisoriis Reipublicæ Norimbergens. contra Marchion. Onoltzbacens.*

17. Sed cum Wenceslaus iste propter ignauiam & socordiam dicam an væcordiam Imperio abdicatus, sibi in angulo Bohemiæ viueret, gulæ & ventri deditus, nec res Imperii amplius curaret, neve etiam ab Electoribus ad ordinarios illos conuentus Collegiales vocaretur, omnis auctoritas ad sex reliquos Electores, insuperhabito Bohemo, recidere cœpit, adeò vt post illam Wenceslai depositionem soli isti seuiri Archiprincipes rescripta & concessiones Cæsarum Ruperti, Sigismundi & Alberti II. approbasse atque ratificasse legantur.

Soli isti Seuiri] vt videre licet apud Freherum in *Notis ad Bullam Sigismundi Imp. fol.* 140.
Sigismundi & Alberti] qui simul erant Reges Bohemiæ.

18. Accessit dein, Alberto II. mortem obeunte, Reginæ prægnantis viduitas, & Vladislai seu Ladislai posthumi impubertas iusto & legitimo Administratore destituta, propterea quod agnatus Fridericus III. Imperator Regni Administrationem recusaret, Bohemorum diffidens inconstantiæ & mobilitati: & qui à Bohemis erant ordinati Gubernatores, scismati Hussitico fauerent, quod Electores Imperii abominabantur. Has omnes causas, denique prægrauarunt factiosæ Bohemorum electiones, quibus nunc homines à Regio sanguine alienos, vt Georgium Podiebracium Morauum, & Matthiam Hunniadem Walachum ex Hungaria, nunc Witoldum ex Lituania, denique Vladislaum Iagellonem è Polonia ad Regnum accirent, atque ita exteros & incapaces Collegio Electorali obtruderent. Hinc Regis Bohemiæ auctoritas in Imperio nostro vilescere & negligi, contra ea sex Electorum magis atque magis crescere & sublimari occœpit.

Agnatus Fridericus] cui tutela legitima & administratio ex iure Aureæ Bullæ competebat, *cap.7.§.6.* vt infra suo loco deducemus.

19. Merita tamen Georgii Regis in Rempublicam, & fida opera Friderico III. Imperatori præstita, concinnarunt, vt eius nonnulla ratio in Imperio haberetur, licet in Collegium Electorale, propter diuersitatem religionis Hussiticæ, non esset receptus. Sapit enim quandam Electoralis præeminentiæ & potestatis consuetudinem, quod scribit Matthæus Baro de Bappenheim; *Anno* MCCCLXIII. *circa festum Iacobi in Ciuitate Praga, coram Rege Boemo facta est concordia inter Serenissimum Imp. Fridericum cum complicibus suis cum Ciuitatibus Imperialibus parte vna, & Ducem Ludvvicum de Landshuta cum complicibus parte ex altera.*

Bappenheim] in Chronic. Elwangens. anno 1463.

20. Iohannes Lichtenberger, vates Germanus, qui vixit sub Friderico III. Imp. & Georgio atque Vladislao Bohemiæ Regibus, de Septemuiris Electoribus ita prognosticatur; *Caueant hi Septem Principes Electores, & eorum ministri, ne peccatis & culpis eorum exigentibus, iusto Dei iudicio, Imperium ab eis auferatur. Nam necesse est vt scandala veniant: væ autem illis, per quos sunt ventura. Et vere necesse est, vt tantus ardor dominandi, & habendi cor eorum excitet, qui nec facere volunt, quod audiunt, neque veritatem audire, quam nouerunt. Ideò oculos habent, & non vident, ignorantes quod Principatus eorum sunt intoxicati veneno insanabili. Quod non solum* BOHEMI, *Poloni, verum etiam Dani, Anglici gaudent cum Barbaricis nationibus, quod Altissimus auertat.* Sed quid hic auctor sibi vult, dum initio exprimit septem Principes Electores, quibus vaticinando minatur, ni à peccatis suis conuersi resipiscant, & subiectos sibi populos reforment, ius eligendi Imperatorem ablatum iri: dein autem subiungit, Bohemos cum Polonis, si id fiat, gauisuros esse, quum super Regno Bohemiæ fundatus sit septimus, isque potentissimus, Electoratus? Et Bohemis tunc imperabat Vladislaus Polonus, qui quod in electione Maximiliani I. Cæsaris præteritus esset, cœlum terræ mouere institit, vt contemptum illum in Germanos vindicaret. quare ius & pontificium eligendi Imperatorem Regi Bohemiæ de integro ab Electoribus confirmatum est, vt suo loco indicauimus. Sed mihi auctor iste videtur tangere Bohemos rebelles, & schismaticos, in quos passim inuehitur, nempe Hussitas & Picardos, quibus nihil magis in voto erat, quam vt hierarchia Ecclesiæ Romanæ pessumdata, Monarchia quoque Imperii Romani corrueret penitus & aboleretur, quum Principes legitimos æquè auersarentur, quàm Episcopos iustos, quos damnabant; si vera sunt, quæ ex illorum scriptis excerpta legimus.

Lichtenberger] in Prognostico anno 1486. impresso, *part. 1. cap. 7.*

Principes legitimos] Reinerus in *tract. de Erroribus Waldens. circa fin.* Concilium Constantiens. in *Articulis Iohannis Wiclefi Angli*, Confessio Augustana *in Apolog. artic. 16.*

21. Ioachimus Abbas Calaber apud eundem scribit, *Principes Electores Imperii esse septem Angelos suas phialas effundentes* &c. Et ipse Lichtenberger apponit rubricam figuræ inscriptam hisce verbis; *Septem Principes Electores circa Aquilam stantem supra nauim quasi submersam.* Repræsentat autem figura tres Electores Ecclesiasticos in suis Pontificalibus, & quatuor politicos armatos cum suis insignibus, quorum primus est Rex Bohemiæ coronatus. Et sub rubrica, *Exhortatio Iudicis ad Principes Electores Imperii*, haud obscure indicare videtur, in Septem Electoribus vniuersis & coniunctis consistere salutem Imperii, & quod omnes septem, nullo excluso, teneantur prouidere & simul consultare de conseruanda salute Imperii. Verba eius hæc sunt; *Vt iam Germania*

maniæ Principes, ad quos Regnum Theutoniæ ad eligendum est translatum & commissum, saperent & intelligerent, & nouissima prouiderent. Vtinam saperent iusticiam, & eam intelligerent, & Regi, quem Dominus loco suo eis in signum iusticiæ posuit, quem concorditer in Francofordia elegerunt, reuerenter tractarent, & ei de ministerio honoris debitum exhiberent. Vtinam exaltati & dilatati per Romanum Imperium magnitudinem honoris in eos collati intelligerent, & non essent ingrati. Vtinam isti Septem, ad quos pertinet ius & potestas eligendi Regem, in Imperatorem postmodum promouendum, pericula, quæ venient, Romano Imperio sublato, prouiderent, & huius Regni, quod Dominus posuit tanquam prodigum supra terram, nouissima prouiderent, & sublationem pertimescerent. Dum enim sublatum fuerit Imperium, tribulatio tanta veniet in mundum, quod nisi dies ille tribulationis fuissent abbreuiati, non fieret salua omnis caro. Concludit denique in hunc modum; *Confidenter loquor, ô viri prudentissimi Germaniæ Principes, si vos cum vestris fidelibus Romano Regi, tanquam Aduocato Ecclesiæ, gerens alam sinistram columbæ nauiculæ Petri, fideliter astaretis, vt antecessores vestri consueuerunt, tunc absque dubio omnis potestas contraria esset parua; tunc non solum Italia, Longobardia,* BOHEMIA, *Græcia, sed & Hispania contremisceret cum Barbaria.* Vnde manifesto liquet, auctorem loqui de Bohemis tantum schismaticis & rebellibus, non de Catholicis, quibus Rex & Elector Vladislaus erat addictus. Namque eos cum Italis & Longobardis componit, qui congregato Pisis Concilio, Iulio II. Papæ aduersabantur. Græciam autem Turcæ habebant, iurati Christianorum hostes, & in quos tunc temporis Maximilianus I. Cæsar omnes Christianorum animos atque vires concitare, & conuertere meditabatur, nisi Papam, Gallum, Venetos, Hungaros, Bohemos, ipsos denique Electores ac Principes Imperii aduersos habuisset.

Ioach. Abbas] in Prophetia sua, quæ impressa circumfertur.
Rubricam figuræ] d.cap.7.in fin.
Subrubrica] cap.8.in princ.

22. Et hæc quidem ita sese habuerunt priori sæculo, sub quo potentia & auctoritas Septemvirorum Imperii tantas vires anquisiuit, vt non Regem modo Bohemiæ, sed ipsum etiam Imperatorem, sine cuius edicto & præsentia nullum antea audebat conuentum habere, à congregatione sua Collegiali excluderent. Idque non contenti consuetudine quadam diuturna præscripsisse, etiam sibi ab Imperatore Carolo V. Augusto nouiter electo confirmari, & iuramento eius caueri voluerunt, vt quod antea erat consuetudinis, nunc fieret iuris atque legis. Exstat Capitulatio eidem Carolo V. Cæsari à Seuiris Electorib. præscripta, Ludouico Bohemiæ Rege minorenni præterito, in cuius artic. 5. sancitur in hunc modum; Wir lassen auch zu/ daß die gedachten Sechs Churfürsten je zu ewigen zeiten/ nach vermög der Gülden Bullen/ vnd jhrer gelegenheit deß H. Reichs zu jhrer notturfft/ auch so sie beschwer-

lich obligen haben / zusammen kommen mögen / dasselb zu bedencken vnd zu berahtschlagen. Daß wir auch nicht verhindern noch jrren / vnd deßhalb kein vngnad noch widerwillen gegen jhnen samptlich noch sonderlich schöpffen noch empfahen / sondern vns in deme vnnd anderm der Gülden Bull gemeß / gnädiglich vnnd vnverweißlich halten sollen vnd wöllen. Quem articulum Ioan. Sleidanus ita summauit; *Electoribus liceat, cum erit opus, inter se conuenire, deque Republica deliberare: nullum autem ipse quo minus id faciant, impedimentum eis inferat, nec in malam partem accipiat.* Refert quidem se iste articulus ad constitutionem & tenorem Aureæ Bullæ, qui tamen hodie maximam partem exoleuit & in desuetudinem abiit. Namque Aurea Bulla constituit, vt Archiprincipes Electores 1. annuatim conueniant, 2. in aliqua ciuitate imperiali, 3. ab Imperatore designanda, 4. post festum Paschatis intra spatium vnius mensis proximi, 5. vtque conuocatio & indictio fiat ab ipso Imperatore cum consilio Electorum, 6. atque ipsemet Imperator intersit nomine tam Cæsareo, 7. quàm Regio Bohemiæ Electorali, 8. & quod hæc ordinatio possit ab Imperatore, cum Electorum tamen consilio, mutari aut reuocari. Sed hæc puncta nostris moribus non vsquequaque obseruantur, & plerisque per dictam Capitulationem & contrariam obseruantiam derogatum videtur.

Capitulatio] in Reichssatzungen *part. 2. anno* 1519. *fol.* 182.
Sleidanus] lib. 1. Rer. in eccles. & republ. gestar.
Aurea Bulla] d. tit. 12. vbi Buxdorffius *conclus.* 95. Arumæus & Rumelinus. Quibus addi possunt Bened. Carpzouius in *Dissert. ad Capitulat. Cæsar. cap.* 5. Ventura de Valentia seu Georg. Wolfgang. Wintherus *lib. 2. Parthen. litig. cap. 3. n. 18. & n. 22.* Matth. Stephani *lib. 2. de Iurisdict. cap. 1. memb 2. n. 11.* Cubachius *lib. 1. Iurisprud. publ. cap. 26. n. 7. & seqq.* Bertramus apud Arumæ. in *Disc. de iur. publ. tom. 1. fol. 99.* Gerhardus *ibid. fol. 502. thes. 62.* Ritterus *ibid. fol. 579.* Bortius *ibid. fol.* 1057. Beindorffius apud eundem *tom. 3. fol.* 271. Brudlacht in *Epitom. iurisprud. publ. lib. 7. cap. 1. n. 28.*
Non vsquequaque obseruantur] exstant summorum hominum querelæ de collapsa Aureæ Bullæ iustitia, & partim exoleta prorsus, partim abrogata eius legis obseruantia, adeo vt integra reformatione indigere dicatur: monenturque Papa, Imperator, Electores & Ordines Imperii, vt de eius reformatione in commune velint consulere.

23. Et hæc quidem de iure Regis & Electoris Bohemiæ, quod habebat in conuentibus Electorum Collegialibus siue annuatim siue extra ordinem, pro ingruente Reipublicæ necessitate, celebrandis: & quo facto illud amiserit, disseruisse sufficiat. Illud saltem addo, interpretes nostros, qui Regem Bohemiæ contendunt etiamnum hodie Collegialibus Electorum conuentibus interesse debere, tanquam Coelectorem & Archipincernam, ad ius illud antiquum respicere: eos vero, qui Regem ab iisdem excludunt, & in casu electionis tantum ad actum electorium admittunt, facti quæstionem tractare. Illi explanant quid fieri debeat; isti vero quid hodie fiat.

Inter-

Interpretes nostros] Gewoldus in *Commentar. de S. Rom. Imp. Septemvir. cap. 9. num. 4.* Frider. Hortlederus in Warhafften vnd gegründten bericht/ von dem zwischen den Fürstlichen Sächsischen Häusern Weinmar vnd Aldenburg/ erregte precedentz vnnd *primogenitur*-streit/ *part. 2. fol.* 40. *& seq.* Reinkingk *lib. 1. de Regim. secul. & ecclesiast. class. 4. cap. 5. num. 30.*

Eos verò] Knichen *de Iur. Saxon. cap. 2.* Freherus in *Not. ad Pet. de Andlavv lib. 2. cap. 2.* Arumæus *ad Aur. Bull. discurs. 3. conclus. 8. & disc. 5. conclus. 22.* Rumelinus *ad Aur. Bull. par. 2. disser. 3. th. 30.* Bened. Carpzouius in *d. Dissert. de Capitul. Cæsar. & leg. Reg. cap. 5. n. 17.* Henr. Zœlnerus in *dissertat. de Regis Romani elect. th. 8. lit. d.*

24. Mediam sententiam amplexus Hartmannus Maurus, Cancellarius quondam Electoralis Coloniensis, scribit, *Regem Bohemiæ perrarò adesse conuentibus tractatibusque Electorum.* quasi dicat, aliquando interesse, aliquando non, prout vel ipsi placuerit, vel Electoribus visum fuerit. Quo pacto supra diximus Ferdinandum I. Regem anno MDXXXI. interfuisse Coloniæ non actui duntaxat Electorio, sed & ipsi Consilio Collegiali actum præcedenti, & deliberationibus de Republica propositis.

Maurus] in tract. de Coronat. Caroli V. Imp. Aquisgrani facta anno 1520.
Supra diximus] cap. 5. §. 12. huius lib. 4.

25. Sed quid de confirmationibus dicemus, quæ nostris moribus necdum planè ab vsu recesserunt? num & illæ à Rege Bohemiæ, tamquam Archiprincipe Electore, requirendæ sunt? Ratio dubitandi videtur, quod, cum Rex Bohemiæ nihil commune cum Imperio velit habere, consilio eius hodie non sit opus, nec consensus admodum necessarius. Ratio autem decidendi à prudentibus affertur, quod, licet Slaui fortè in Bohemia & Morauia minus benè erga Imperium & eius commoda sint affecti, Rex tamen ipse, qui nunc rerum potitur, sit Germanus, & cum potioribus Regni Teutonibus, necnon Silesiis, Lusatis, Egranis, &c. in salutem, prosperitatem & profectum Imperii optime animatus, non possit nec debeat præteriri in iis, quæ ad rem Imperii publicam spectabant. Pactis hæreditariis Comitum Palatinorum Rheni anno MDXLV. factis hanc insertam clausulam obseruaui; *Quod Serenissimum atque Potentissimum Principem, Dominum Carolum V. Romanorum Imperatorem semper Augustum, Dominum nostrum Clementissimum, rogare & requirere velimus, vt antiqua illa Aurea Bulla & Cæsaris Sigismundi decreta, edicta & ordinationes de Electura, officio Archidapiferia, & Palatinatu Rheni, denuo confirmet, spe certa freti, nos eam Cæsareæ Maiestatis confirmationem pro laudabili more & iure nostro, vna cum accedente S. Imperij Electorum consensu, sine difficultate impetraturos.* In quibus verbis, quia nulla expressa Ferdinandi Romanorum Regis fit mentio, putatur sub Electorum nomine comprehendi & subintelligi.

Pactis hereditariis] apud Zeschlinum in *tract. de Tutel. Electoral. legit. in append.* & Germanicè in *tractatu*, qui inscribitur, Kurtzer anzeig/ daß Pfalzgraff Phil. Ludwigen zu New-

burg &c. die *administration* der Chur Pfaltz einig vnd allein zuständig sey / *in Beylagis num.* 3.

25. Et nouissime anno MDCXII. quum ante Electoralem conuentum Francofordiæ indictum Illustrissima Princeps Dorothea Maria, Saxoniæ Ducissa &c. Archiprincipes Electores de filiorum suorum iure per Legatos informare constituisset, memini ipsius Celsitudinem ab Illustr ssimis agnatis, & prudentissimis quibusdam Consultis commonitam fuisse, ne Serenissimum Matthiam Bohemiæ & Hungariæ Regem, ceu primarium S. Rom. Imperii Electorem, præteriret. Ego igitur ad Regiam eius Maiestatem ablegatus, plerosque Illustres, Generosos ac Nobilissimos eius consiliarios deprehendi in eandem inclinare ac propendere sententiam quam etiam decreto confirmandam statuerunt in hæc verba concepto; So befinden sie doch (scilicet Regia Maiestas) daß diß ein solches *negotium* so für das Churfürstliche gesampte *Collegium* gehörig, vnd dabey den andern MitChurfürsten Jhro fürzugreiffen nit gebühren will. Wann aber diese sach daselbst collegialiter fürkommen wird / wöllen alßdann Jhre Kön. May. dieses Jhrer F. Gn. anbringens eingedenck seyn / vnd was deroselben massen zu entschied oder vermittelung dieser sachen dienstlich seyn wird / als ein vornembstes Mitglied desselben / dabey das jenige trewlich zu thun nicht vnterlassen. Enimuero quid cum Rege, super prætenso hoc iure, in Collegiali conuentu Francofordiæ sit actum, in principio huius capitis retulimus. Et ipsa causa Saxonicæ præcedentiæ fuit à Senioris Electoribus ad S. Cæsar. Maiestatem cum memorabili commendatione remissa.

Illustrissimis agnatis] Christiano Principe Anhaltino fratre, & Ioh. Casimiro Duce Saxoniæ Coburgensi, qui & literis commendatis negotium promouerunt.

Quibusdam Consultis] Henrico à Rosenthal. Aduocato Camerali Cæsareo, & Paulo Prücknero Schwinfurdiano, multorum Principum ac Dominorũ Consiliario &c.

Cum Rege super prætenso hoc iur. de quo in mandatis acceperam vt illustrissimum & Reuerendissimum Electorem Moguntinum melius & subnixius informarem. Sed dissuasu dicti Principis Anhaltini, quod ille tum rerum status, inclinatio temporum, & ratio concordiæ, consessum Regis non viderentur admittere, profectio ad eius Serenitatem fuit intermissa. Nempe circumspiciebatur, ne per accessionem Regis & pluritas votorum Catholicis accresceret, & aucta potentia animos immutaret, iuxta illud Romani Consulis monitum; *Magna est Comitiis Consularibus repentina voluntatum inclinatio, præsertim cum incubuit ad bonum virium*; in Orat. pro Muræna.

26. Postremo quæri solet, quum Rex Bohemiæ nunc soleat Capitulationem electo Cæsari iurandam sua sententia confirmare, quî fiat, quod in eius fronte nulla Regis inter cæteros Electores fiat mentio? Respondeo, id propterea factum, quod ipsemet Rex in Cæsarem fuerit electus, qui vt à sei, so iusiurandum exigeret, absonum & omni ratione abhorrens videbatur.

Caput

Caput VII.

AN REX BOHEMIÆ SIT IN VNIONE ARCHIPRINcipum Electorum. Olim directorium habebat in vniuersis Principum confœderationibus. Quæ consuetudo cessauit post depositionem VVenceslai Cæsaris, qui Bohemorum Rex permansit, & subortum schisma Hussiticum. Vnio Electorum duplex, generalis sex Electorum; & particularis quatuor Rhenensium. Cur in neutra Rex Bohemiæ nunc comprehendatur. Maximilianus Rex Bohemiæ caput fœderis Landspergensis. Rex Bohemiæ est Coelector seu Collega cæterorum Electorum. Vnde Rudolphus II. & Matthias desiderabant in Collegialem Vnionem recipi.

ETIAM ex eo arguunt Regem Bohemiæ ad sanctius Archiprincipum Electorum Consilium non esse admittendum, quod nulla ipsi intercedat φρατρεία cum Electoribus, nec Vnione eorum comprehendatur; nec societatem, quæ ius quoddam continet fraternitatis, cum ipsis colat. Exinde colligi contendunt, Regem Bohemiæ non gaudere priuilegiis in formula Vnionis expressis; quorum hoc non sit minimum, de quo iam egimus.

φρατρεία] Knichen *de iur. Saxonic. cap.* 2. Zœlnerus in *Dissert. de Regis Rom. elect. conclus.* 8. *lit. d.*

Vnione] Churfürstliche einigung/ vereinigung/ cuius formulæ aliquot repræsentantur in Politischen Reichshändeln *part.* 8. *fol.* 214. & *seqq.*

Eor. comprehendatur] Arumæus *ad Aur. Bull. discurs.* 5. *conclus.* 22.

Fraternitatis] Brüderliche einigung/ *d. part.* 8. *tit.* 3. *fol.* 217. Heigius *Illustr. quæstion. par.* 1. *q.* 4. *n.* 49. Musculus in *Disputat. de Confraternit.*

Contendunt] idem Arumæus *d. conclus.* 22.

2. Olim quidem Regem Bohemiæ vniuersis ac singulis Principum Imperii fœderibus, ligis, confœderationibus & vnionibus pro salute Imperii, pro libertate patriæ, pro aris denique & focis in Germania initis, nomen suum fere semper dedisse, in historiarum & actorum publicorum monumentis proditur. Ex quibus vnum atque alterum exemplum, fidei faciendæ ergo, non grauabor deliberare.

Imperii fœderibus] Auentinus *Annal. Boior. lib.* 7.

3. Et anno quidem MCCXII. fertur Ottocarus Rex Bohemiæ sese cum Electo-

lectoribus ac Principibus Imperii Naumburgæ, pro defensione ac protectione Ecclesiæ Romanæ & libertatis patriæ confœderasse.

Spangenberg. in *Chron.Saxon.anno* 1212. Becherer in *Chron. Thuring. fol.*259.

4. Anno MCCXXVII. fœdus inter se, Pontificis Romani cohortatu, percusserunt Libusæ, Wenceslaus Bohemiæ, Bela Hungariæ, & Waldemarus Daniæ Reges: Moguntinus & Salisburgensis Archiepiscopi: Frisingensis, Patauiensis, &c. Episcopi; Austriæ, Bauariæ, Poloniæ seu Silesiæ Duces &c. *Hi omnes*, inquit Auentinus, *inuicem sibi iureiurando sacramentiq; religione fidem adstringunt. Ipsis potentia Friderici II. Imperatoris atq; opes formidolosæ erant*, &c.

Auentinus] Annal.Boior.lib.7.fol.536.

5. Anno MCCXCVII. conuenerunt Pragæ triginta octo Principes tam spirituales, quos vocant, quam sæculares, vt cum Rege Bohemiæ fœdus inirent pro salute Reipublicæ Christianæ, & propugnatione communis libertatis. Hi deinde aliquotiens congregati, vt Egræ, Cadani in finibus Bohemiæ, & Viennæ, de rebus suis consultauerunt. Et de conuentu Viennæ an. MCCXCVIII. peracto ita scribit Bappenheimius; *Post octauam Purificationis B. Virginis conuenerant in Vienna, Illustris Rex Vngariæ Andreas, Magnificus* Wenceslaus *Rex Boemiæ, Dux Saxoniæ, Marchio Brandenburgensis, Dux Austriæ, Dux Apuliæ, Dux Oppauiæ, Marchio Dephile, N. filius Albrammi Regis Comanorum, & alij quamplures Nobiles, Barones, Ministeriales & Milites. Episcopus Basiliensis, Episcopus Constantiensis, Episcopus Olomicensis, Episcopus Patauiensis, Electus Archiepiscopus Strigoniensis, Episcopus Geormensis, Episcopus Pragensis, Episcopus Frisingensis, Episcopus Vesprunnensis, Episcopus de Quinqueecclesiis, Episcopus Seccouiensis, Episcopus Chymensis, Episcopus Colocensis, Episcopus* Wazensis, *Frater Amonius Episcopus Erloensis, & aliæ quàm plures personæ solempnes, Abbates, Præpositi, Canonici, & Comites Vngari multi* &c. *Et tota terra gauisa est de pace & concordia tantorum Principum, Deo referentes gratiam & gloriam.*

Triginta octo] Matthæus Marescalcus de Bappenheim in *Hist. Austral. par.* 2. *an.* 1297.
Bappenheim] d.part.2.anno 1298.

6. Anno MCCCXLIV. scribit Heinricus Rebdorffensis; *Ludovvicus Imperator solenne Colloquium habuit cum Principibus Electoribus Regni iuxta Rhenum in oppido Baccharaco.* Et mox; *In eodem etiam Colloquio multi ex Principibus præscriptis, & aliis non Electoribus Regni, confœderauerunt se & iurauerunt insimul assistere inuicem contra omnem hominem, etiam contra Ludovvicum prædictum. Cuius confœderationis auctor fuit prædictus Bohemiæ Rex, & filius suus Karolus Marchio Morauiæ, postea Romanorum Rex, propter iniuriam, quam sibi intulerat idem Ludovvicus* &c. Ecce tibi Regem Bohemiæ in conuentu Electorum Collegiati. ecce eundem in vnione Electorum ac Principum Imperii. Et hæc est illa consuetudo, ad quam respexit Aureæ Bullæ conditor & promulgator, hic ipse Carolus Marchio Morauiæ in Romanorum Imperatorem biennio post electus.

Rebdorf-

Rebdorffensis] in Annalib. anno 1344.

7. Quum anno MCCCLXXXVIII. ciuitates Imperii amplius septuaginta sese aduersus Principum iniurias colligassent, Cæsar Wenceslaus, & idem Bohemiæ Rex, Comitia indixit Egræ ad syluam Bohemicam anno sequenti MCCCLXXXIX. in quibus dictæ Ciuitates confœderationibus suis renunciantes, generale fœdus cum Cæsare Wenceslao, tãquam Rege Bohemiæ, Electoribus ac Principibus Imperii pro pace publica tuenda, & persequendis eius violatoribus, sanciuerunt, & iuramento confirmarunt, Directore fœderis ipso Rege Bohemiæ constituto.

Ciuitates Imperii] Erphesfurdensis Monachus in *Histor. de Landgrauiis Thuringiæ anno* 1388. Lehmannus *lib. 7. Chronic. Spirens. cap. 69.*

Comitia Egræ] Chronica von viel vnd mancherley Historien in viel Landen vnd Gegenden/ geschehen von dem jahr 903. biß auff 1521. jahr/*in anno* 1489. Lehmannus *d. cap. 69. fol. 845. col. 2.*

8. Sed hoc Regis Bohemiæ directorium in Principum confœderatorum conuentu non diu perdurauit. Namque Wenceslao potestate Imperii abdicato, simul & fœdus illud dilapsum est, & Rex Bohemiæ à rebus Imperii alienior esse cœpit. Inde omnem in se auctoritatem potestatemque reliqui sex Electores, non refragantibus Imperii Principibus, solos transtulerunt. Et primam quidem Vnionem, cuius continens sit memoria, sex Electores, nempe Moguntinus, Treuirensis, Coloniensis, Palatinus, Saxo & Brandenburgius, pepigerunt & iurarunt Francofurti, anno MCCCCXXXVIII. post excessum Sigismundi Imperatoris, octiduo ante electionem Alberti II. hereditarii quidem Bohemorum Regis, sed qui à pluribus adhuc schismaticis & rebellibus nondum esset receptus, vt propterea non modo nomen Vnioni illi dare, sed ne quidem actui electionis adesse quiuerit, licet ex aliorum relatu procuratores eius interfuisse suprà autumauerim. Namque Electores, qui vniuersos & singulos S. Rom. Imperii Principes, Prælatos, Comites, Barones, & Ciuitates tam benignè ad eam confœderationem inuitabant, vt Fœderis formula indicat, non præsumuntur voluisse Coëlectorem suum excludere. Confirmata dein hæc Vnio itidẽ Francofurti anno MCCCCXLVI. sub Friderico III. quum Ladislaus infantulus legitimo Regni schismatici & seditiosi Administratore destitutus esset, Bohemis cuncta ex libidine agentibus: repetita eadem Geilenhusæ anno MDII. sub Maximiliano I. quum Vladislaus Polonus Rex Bohemiæ alienigena rebus Imperii non admodum studeret, Polonorum suorum, Hungarorum, Bohemorum, quàm Germanorum, confidentior: renouata deniq; & sanctius iurata Wormatiæ in Comitiis anno MDXXI. sub Carolo V. Imperatore, sub quo Ludouicum puerum, Bohemiæ & Hungariæ Regem, non maior Imperii cura sollicitabat,

tam patrem Vladislaum. Ex quibus, cur in vnionem Electoralem Rex Bohemiæ non accesserit, satis superque constare arbitror.

Regis Bohemiæ directorium] quod in fœdere Schmalkaldico Electori Saxoniæ, in nupera Vnione Electori Palatino, delatum à Confœderatis fuerat.

Primam Vnionem] quam habes in Politischen Reichshändeln *part.8.tit.1.*

Octiduo ante election.] qui electus in Cæsarem anno 1438. die 20. Martii, receptus demum in Regem Bohemiæ die 6. Maii, vt post Dubrauium, Hagecium, Boregkium in *Chronic. Bohem.* Cuspinianum in *Cæsaribus*; & Bonfinium *lib.4.p.3.* refert Lehmannus *lib.7. Chronic. Spirens. cap.92.* Theobaldus *de Bell. Hussit. part.2. anno* 1438.

Suprà] lib.3. cap.5. §.3.

Fœderis formula] ibi, Daß alle andere Fürsten geistlich vnd weltlich gantz Teutschen Landes &c. die wir auch gern in diese vnsere Einunge nehmen wollen.

Confirmata Vnio] vt testatur formula Wormatiensis, §.1. Als wir betracht.

Geilenhusæ] ibidem d. §.1.

Wormatiæ in Comitiis] exstat integra in *d.* Politischen Reichshändeln *part.8.tit.3.*

Cur in Vnionem] quas causas Arumæus non habuisse cognitas, quum Regi Bohemiæ omnia Electoralis Collegii beneficia, quod in eius matricula siue Vnione non esset conscriptus, in Senatu suo Academico abiudicauit, in *Discurs. ad Aur. Bull. dis.5. conclus.* 22. Sed aliter sub vmbra longe videmus, aliter sub dio.

9. Est & particularior quædam Vnio quatuor Electorum Rhenensium, instituta primùm Vesaliæ ad Rhenum anno MDXIX. tempore Interregni, & confirmata demũ per Regiã Matthiæ Imperatoris legem anno MDCXII. in cuius Capitulation. *artic.5 in fin.* sancitur; Gestalt wir dann auch der Churfürsten gemeine/vnd sonderbahre Rheinische Verein/als welche ohne das mit gemeinhaltung vnd approbation der vorigen Keyser rühmlich auffgericht/ so wol in diesem als allen darinn begriffenen Puncten/auch vnsers theils approbirn vnd confirmirn thun. Et ab hac quidem Vnione Rhenana Saxo & Brandenburgius adæquè excludantur, ac Bohemus. Rationem assignat formula Vesaliensis §.3. hisce verbis; So haben wir vier Churfürsten bey Rhein/ nach dem vns die andern MitChurfürsten etwas entsessen/&c. id est, *Nos quatuor Electores ad Rhenum, dum cæteri Coelectores nimio terrarum interuallo à nobis sint disiuncti* &c. vbi notanda sunt emphatica hæc nomina, die andern MitChurfürsten. Namque articulus, die/ οἱ, est (vt Græci interpretes exponunt) designatiuus eorum, qui eadem collectione simul comprehenduntur; quod & Grammatici Græci passim inculcant. Andern/*cæteri*, id est reliqui ex eodem numero, interpretatur Papias, grammaticus vetus, nec indignus visus Doctoribus nostris, cuius auctoritatem sequerentur. MitChurfürsten/ *Coelectores*, id est Collegæ Electorum. *Collegæ* autem dicuntur qui similem habent potestatem, *l. collegarum, 173. D. de verb. signific.* quorum si vnus vtitur aliqua iurisdictione, omnes vti eadem possunt, *l. seruitus, 5 D. quemadmod seruit. amitt.* Quod si ergo Rex Bohemiæ est Elector Imperii, & reliquorum Coelector seu Collega, consequitur

tur eadem illum potestate fungi posse, qua cæteros constat esse præditos: nec eum minus ab Rhenanis Electoribus fuisse designatum, quàm aut Saxonem, aut Brandenburgium. Et erat tunc Ludouicus Rex Bohemiæ omnium remotissimè disiunctus, Budæ in Hungaria residens: ad quem citatione publica eodem anno missa sic loquitur Archiepiscopus Moguntinus; sampt den andern ewern vnd vnsern MitChurfürsten/&c. Quibus verbis superiora illa non obscurè explanari videntur.

Vesalia ad Rhenum] in Politischen Reichßhändeln *part.1.tit.5.cap.11.fol.23.& part.8.tit.2.fol.216.*

Græci interpretes] qui dicunt articulum hunc in talibus locutionibus non distinguere, sed designare ac demonstrare; Eustathius Thessalonicens. in *Homer.* Beza in *Annotat. in Ioan.cap.8.v.44.*

Papias] in Glossis, quem sequuntur Huguitio in *Vocabular.* Balbus in *Catholic.* & ante eos Isidorus in *Etymolog.*

Collegæ] quos nonnulli Doctorum veterum à *collegando* deriuant, vt proprie *Collegæ* dicātur, in officio collegati, id est qui insimul legantur ad aliquod officium agendum. Isidorus in *Etymolog.* Huguitio in *vocabul.* Anonymus in *vocabul.iur.* Vnde Alexander de Villa noua in *Doctrinal.*

Misso Collegas ad eundem copulat actum.

Eadem illum potest.] quia est in officio alterorum paris potestatis, Isidorus *ibid.* Anonymus in *d.Vocabul.iur.verb.Collega.*

Budæ in Hungar.] vide Protocollum electionis Caroli V. Imp. in *d.* Reichßhändeln *part.1.fol.26.& seq.*

Citatione public.] in d.Protocoll.fol.14.

10. Et anno quidem MDLV. Maximilianus Bohemiæ & Hungariæ Rex, Ferdinandi I. Imperatoris filius primogenitus, nomen suum fœderis Landspergensi, pro exsecutione pacis publicæ instituto, inter primos dedisse in confesso est, & ipsa fœderis formula manifestè prodit.

Landspergensi] de quo Sleidanus, Surius, Thuanus, alii commentantur.

Fœderis formula] apud Waremundum de Erenberg in *Meditament.de Fœder.lib.2.* & Hortleder.in *Collectan.* Vom Teutschen Schmalkaldischen Krieg &c.

11. Annon Rudolphus II. Imperator, cuius prudentiam ipsi etiam hostes prædicabant, in animo habuit sese, Regni Bohemiæ nomine, cum Electoribus coniungere, & eorum fraternæ Confœderationi Regem Bohemiæ addicere? Quid de Matthia Rege dicemus, qui non modo Vnionem illam Electorum ambiuit, sed & cum vniuersis Vnitis Imperii Ordinibus sociari moliebatur? Adeò res Bohemorum, vel ipsorum Cæsarum testimonio ac iudicio, ab istis Electorum ac Principum imperii Vnionibus & Confœderationibus non putantur esse prorsus alienæ & externatæ, vt ipsimet Cæsares in eas Regni nomine cooptari desiderarint.

Caput

Caput VIII.

QVONDAM REGNVM BOHEMIÆ CVM BRANDENburgia & Saxonia circulum Imperii constituebat. Nullus status inuitus & reluctans in Circulos Imperii fuit collectus. Bohemia eundem statum in Imperio obtinet, quem Borussia, Liuonia, Heluetia, quæ nulli Circulo sunt addictæ. Econtrà Principes quidam Circulis sunt inserti, qui tamen nullum ius in Comitiis aut Principum habēt fœderibus, &c. Princeps per vim depossessionatus, à Cæsare tamen inuestitus, ius suum in actibus Imperii illibatum retinet. Regnum Bohemiæ quatenus hodie Circulum in Imperio facere censeatur. Quid cum Hungaria nuper actum. Correspondentium & Vnitorum Ordinum dissociatio. Germaniæ præsens calamitas.



DICVNT prætereà, Regem Bohemiæ cum Collegiali Archiprincipum Electorum conuentu nihil commune habere, quod Circulo alicui adscriptus non sit, nec pacis publicæ in Imperio custodiendæ cum reliquis Electoribus & Ordinibus custodiam gerat. Sed de pace publica iam diximus, Maximilianum II. Bohemiæ Regem fuisse caput fœderis Landspergensis, quod Ordines Imperii pro exsecutione pacis publicæ anno MDLV. vtiliter instituerant. De Circulo iam dispiciamus.

Circulo alicui] Hartman. Maurus in *tract. de Coronat. Caroli V. Imp.* Freherus in *Not. ad Pet. de Andlaw lib. 2.* Dan. Otto in *Differt. de Iur. publ. cap. 10.* Vischerus in *Discurs. de elect. Regis & Imp. Roman. conclus. 10. num. 44. q. 1. in pr.* Griesheim *de S. Rom. German. Imper. dissert. 1. conclus. 56.* Bertramus in *Differt. de Comit. Imper. memb. 3. conclus. 31.*

2. Anno MCCCLXXXVII. in Comitiis Mergetheimi in Franconia celebratis, Imperium Germanicum omnium primò cœptū est in Circulos partiri. Interfuit Cæsar ipse Wenceslaus, & partitionem illam non modo tanquam Rex Bohemiæ & Elector Imperii voto suo promouit, verum etiam vt Electus Romanorum Imperator publico edicto sanciuit. Exstant adhuc integra eorundem Comitiorum Decreta, in quibus Principes primùm & Comites in quatuor classes: dein seorsim ciuitates itidem in quatuor classes, distribuuntur. Quæ quadripertita Imperii diuisio videtur ad imitationem veteris illius quadripertiti Imperii Corporis fuisse facta. Et primus quidem Circulus complectitur Regnum Bohemiæ cum suis incorporatis prouinciis, cum Principibus, Comitibus, Baronibus, &c. necnon Marchiam Brandenbur-

denburgicam, & Duces Saxoniæ & Se.... Verba originalia hæc sunt; Item so seynd daß die theil vnd ordnung der Fürsten vnd Herrn parthey/ als sie sich in vier parthey getheilt haben. Das erst theil/ das Königreich zu Böheim mit allen Fürsten/ Graven/ Herren/ Landt vnd Leuthen zur Cron gehörig: Die Marck zu Brandenburg/ die Hertzogē zu Sachsen vnd Se.... Item die ander parthey/ der Ertzbischoff von Mayntz vnd zu Cölln/ Hertzog Ruprecht der älter/ Hertzog Ruprecht der jünger/ der Landtgraff zu Hessen/ Marggraff Rudolff von Baden. Die dritte parthey/ Hertzog Albrecht von Oesterreich/ Hertzog Stephan/ Hertzog Friederich vnd Johannes/ gebrüdere/ Hertzogen in Bayern/ der Ertzbischoff von Saltzburg/ der Bischoff von Straßburg/ von Augspurg/ Ludwig vnd Friederich Graven zu Oettingen. Die vierte parthey/ der Bischoff von Bamberg vnd von Würtzburg/ Walthaussen/ Wilhelm jhr Vetter Marggraffen zu Meyssen/ Landgraffen zu Düringen/ Hertzog Ruprecht der jüngste/ vnd Friederich Burggraff zu Nürnberg. Viden' publicum Imperii testimonium, quo probamus, Regnum Bohemiæ fuisse alicui Circulo Imperii addictum?

Mergetheimi] Lehmannus *lib. 7. Chron. Spirens. cap. 68.*

Integra Decreta] in Archiuo Ciuitatum Imperialium Spirensi.

Duces Saxoniæ & Se....] die Hertzogen zu Sachsen vnd Se.... Locus est, vt patet, imperfectus & truncatus. Fortè legēdum, Schleßwick: vel certè, See/ id est an der See/ hoc est Duces Maritimi & Venedici, vt sunt Pomerani, Megalopolenses. Slefwigii, &c.

Verba origin.] quæ profert idem Lehman. *d. cap. 68.*

3. Anno MCCCLXXXIX. idem Wenceslaus Cæsar & Rex Bohemiæ cōfœderatos Ordines Egram conuocauit, vbi Ciuitates Imperiales, quæ interim priuatas inter se ligas, vt vocant, inierant, vnanimi omnium Principum consensu coegit, ligis illis priuatis renuntiare, & huic publicæ Imperii ordinationi acquiescere. Rem ita narrat Auctor Chronicæ paruæ Augustanæ: Da machte Künig Wentzel von Behaimb/ vnd Römischer König/ ein Bundt mit Herren vnd Stätten zu Eger/ oder ein Landfried: vnd die Stätt musten alle Bündt lassen. Das wolten viel Stätte nicht thun/ sie wolten es vor heim bringen: dann die von Regenspurg/ vnd die von Nürnberg die schwuren da/ vnnd der Künig (nempe tanquā Rex Bohemiæ) vnd alle Herrn schwuren da zu Eger. Also ward jede Statt verricht mit den andern jhren Nachbawern/ vnd schwuren da den Landfried/ &c.

Auctor Chronicæ] cuius titulum *cap. præced. §. 7.* adscripsimus. Nonnulli eius auctorem faciunt Conradum Peutingerum IC. Adde Lehmannum *lib. 7. Chronic. Spirens. cap. 69. fol. 845. colum. 2. ex Actis publicis.*

4. Verum enim verò quum Wenceslaus ab eo tempore hominibus perditis addictus, nihil aliud studeret, nisi vt lutulētus sus (vt Didii verbo vtar) cum quouis asoto, lurcone, heluone, bibone dies noctesque volutaretur, ventremque gulæ proximaret, tam curam & sollicitudinem Imperii, quam directionem huius saluberrimæ vnionis seu ordinationis paciferæ paula-

tim deposuit, adeo vt Ordines Imperii ab eo neglecti & deserti, ipsum etiam deserere, rebus suis consulere, & alium eligere coacti fuerint. Subsecutum dein schisma Hussiticum, Bohemorum post obitum Wenceslai rebellio, Regum hereditariorum reiectiones, alienigenarum factiosæ electiones, irruptiones hostiles in terras Imperii, & id genus alia turbulenta facinora, quibus animi inuicem irritati in alia omnia, quam in communem Reipublicæ salutem, distrahebantur. Quod totiens, oblata occasione, inculco, vt tandem aliquando caussa cognoscatur, propter quam Bohemi ab Imperio facti fuerint alieniores. Qua remota, & legitima successione iustis heredibus restituta, quid moratur, quo minus ad sanctissimam illam maiorum nostrorum consuetudinem coniunctionemque redeamus?

Nihil aliud studeret] qua de re omnes omnium nationum scriptores grauissimè conqueruntur, nec minus Acta Imperii publica attestantur.

5. Namque ex illa animorum exulceratorum distributione, nata est ista noua creatura, priscis Bohemis incognita, quam omnimodam exemptionem indigetant. Hinc Rex Georgius à factiosis electus, caueri sibi à Friderico III. Imperatore voluit, ne Bohemia in partitionem Imperii traheretur, aut vlli Capitaneo Circulari subiiceretur, sed liberæ & absolutæ Regis dispositioni relinqueretur. Verba Constitutionis Cæsareæ hæc sunt; *Item, dum per Romanorum Regem aut Cæsarem Capitaneus vel Capitanei per Sacrum Imperium constituuntur, extunc idem Capitaneus siue Capitanei de subditis Regis Bohemiæ, ipsis præcipiendo aut mandando contra libertates Regni Bohemiæ, se nullatenus intromittere debebit vel debebunt: quin immò potius præfato Regi Bohemiæ, apud suos subditos præcipiendi autoritas salua permanebit, prout hactenus fieri consuetum est & obseruari.*

Constitutionis Cæsar.] apud Doct. Eysen in *Deduct. Bohem. num.* 21.

6. Quamobrem Bohemi inuiti & reluctantes in partitionem Circulorum Imperii, quorum anno M D. in Comitiis Augustanis, sex; anno MDXII. in Treuirensibus, decem, à Maximiliano I. Imperatore instituti sunt, per vim trahi nec potuerunt nec debuerunt. Nemini enim debet inuito beneficium obtrudi: quale hoc est mutuæ protectionis & ἀμοιβαίου βοηθείας. Vnde nec Borussia, nec Liuonia, nec Heluetia, alicui Circulo addictæ fuêre, quod earum Principes, Domini ac Ciuitates refragarentur. Tamen Rex Bohemiæ non magis Statum suum in Imperio exinde amisit, quam aut Magnus Magister Borussiæ, & Episcopus Varmiensis, aut Magister Liuoniæ, Archiepiscopus Rigensis, Episcopi Churlandiæ, Oseliensis, Reualiensis & Tarpatinus, qui patrum memoria, antequam à Polonis auellerentur, ius sessuræ ac suffragii in Comitiis habere, veluti Recessuum indicant subscriptiones.

Borussia]

Borussia] sub qua comprehenduntur Magnus Magister Borussiæ; Episcopi, Varmiensis, Pomezaniensis, Sambiensis, Culmensis, Premislauiensis, &c. Ciuitates, Dantiscum, Elbinga, Thorunum, &c. De Magistro Borussiæ, qui dictos Episcopos, excepto Varmiensi, eximebat, est articulus insertus *Recessui Augustano* 1500. in quo altera post Wẽceslauianam Imperii partitio in sex circulos facta fuit, *fol.59. sub rubr.* Vom Hochmeister auß Preussen; ibi, Den Hochmeister bey dem H. Reich vnbetrangt bleiben zulassen. Est & alius articulus in *Recessu Coloniensi* 1512. in quo tertia Imperii partitio in decem Circulos ordinata fuit, §. 26. Den Hochmeister/ vbi legitur; Ob der Hochmeister sich/ als ein glied zum Reich thun wölle oder nicht. Quod factum anno 1524. Norimbergæ in Comitiis, in quibus Magnus Magister Borussiæ à Carolo V. Imp. in Senatū Principum Imperii introductus, primū inter Archiepiscopos locum obtinuit, vt testatur Recessus ille Norimbergensis in subscriptionibus. Et eum locum hodieque retinet, licet Borussia non potiatur. Hanc enim vim habet inuestitura Cæsarea, vt robur tribuat quasi possessionis inuestito ad omnes actus in Imperio peragẽdos, quibus tum ipsi, tum Imperio ius suum saluum imprӕscriptibileque conseruetur. Atque adeò hinc esse puto, quod nonnulli Principes, licet (vt Practicorum verbo vtar) depossessionati, tamen nostra adhuc memoria in Comitiis Imperii sessionem ac suffragium habuerint, vt sunt, exempli gratia, Episcopus Geneuensis, Lausannensis, & Curiensis, à Bernensibus & Rhætis eiecti. Ita Archiepiscopus Treuirensis dignitatem suam in Imperio obtinet, tametsi in Gallia & Regno Arelatensi Archicancellariatus eius parum comiter obseruetur. Ita pronuper Sacratissimus & Inuictissimus noster Imperator, ad Collegium Electorale fuit, ceu Rex Bohemiæ, accitus, non attenta Bohemorum violenta reiectione: Arumæus *ad Aur. Bull. discurs. 6. conclus.* 27. Rumelinus *ad Aur. Bull. part. 2. dissert. 6. th.* 20. Contra ea nonnulli possessores in Circulis quidem Imperii describuntur, nullum tamen locum in Comitiis quæsiuerunt, vt est in Circulo Rhenano Hertzog von der Mooß/ Dux Mosanus, qui nunc se vocat Ducem Bulloniæ, apud quem Ducatum spectat Principatus Sedanensis, & Iametianus Imperio quondam feudatarius. Habeo nonnullas Fiscalium Cæsareorum relationes deputatis Moderatoribus exhibitas, in quibus negant se scire, vbi situs sit ille Ducatus von der Maaß/ nisi sit Masouia in Polonia. Quorum coniectura adeò placuit Domino Geitzkofiero, vt Regem Poloniæ, eius Ducatus nomine, pro subsidio Turcico compellauerit. Sed postea à me monitus & edoctus errorem suum prudenter agnouit. Talis etiam est Princeps Cabillonensis, Prinz von Schalon/ in eodem Circulo descriptus; quem itidem Fiscales Cæsarei negant scire quis aut vbi sit. Est autem in Burgundia, dictus quidem à Cabillone, ciuitate Burgundiæ Episcopali, sed sedem suam fixerat Nozareti, habetque sub se Burggrauiatum Bisantinum, & coniunctus cum Principatu Vraniæ, qui in Regno Arelatensi positus, & ipse quondam erat Imperio beneficiarius, nunc sub Vraniæ appellatione comprehenditur, quum olim è contrario Principatus Vraniæ sub Cabillonensi nomine latitaret in *Matriculis & Circulorum Imperii descriptionibus*. Talis item est Marchio Rætelanus in Gallia Belgica, Marggraff von Röteln/ eidem Circulo Rhenano insertus, ad quem spectasse dicitur Principatus Archensis in Campania Gallica, Ducis Niuerniæ peculium, qui cum Marchione Badensi de titulo & dominio Rætelano iam diu litigat. Talis denique est Comes Nouocastellanus seu Neoburgius in Burgundia Heluetica, Welschen Newenburg/ quem Dux Longouillanus ab Archiduce Burgundiæ in feudum possidet, sub

eodem Circulo Rhenano complexus. Sed quorsum me produxit Regis Bohemiæ caussa, dum iustitiam eius propugnatum eo? Veniamus ad id, vnde digressi sumus.

Liuonia] videatur Dauid Chytræus in *Chronic. Saxon. & vicin. gent.* & Thuanus in *Histor. sui tempor.*

Heluetia] cum Heluetiis actum & tractatum fuit non semel in Comitiis Imperialibus, vt sese cum cæteris Imperii Statibus componerent & conformarent, vt Lindauiæ ad lacum Podamicum anno 1496. Friburgi Brisgauiæ anno 1498. Constantiæ ad lacum eundem anno 1507. sed frustrà & incassum. Vnde bellum eis à Maximiliano I. Imp. illatum eos fecit superiores, & inde contumaciores ferocioresque. Videantur Pirckhaimerus, Stumpfius, Simlerus, Suicerus, Ioannes Gulerus Eques Rhætus, Fortunatus Sprecherus IC. Hodie dicunt se Imperium agnoscere, sed tantùm in fauorabilibus, hoc est priuilegiatis, quæ sibi etiamnum ab Imperatoribus electis curant confirmari.

7. Et licet ad Conuentus Circulorum Rex Bohemiæ non vocetur, eo tamen ipso proprium Circulum constituere putatur, quòd, quotienscumque milites vel pecunia aliis Ordinibus imperantur, ipse quadringentos equites, & sexcentum pedes mittere teneatur, vt *lib. 2.* à nobis dicendum est.

Ad Conuentus Circulorum] contrà Archidux Burgundiæ vocari quidem solet ad generales Circulorum Conuentus, sed non comparere, vt liquet ex *Recess. Erfordian.* 1567.

Proprium Circulum] vt haud obscurè innuere videtur Paurmeister *lib. 2. de Iurisdict. Imper. cap. 2. num. 116.* Et Besoldus in *Discurs. polit. 4. de Stat. Reipub. subalterno, cap. 7. num. 10.* vbi ait; *Bohemiæ Regnum, quamuis non in Circulis illis, in quos Imperium digestum atque partitum est, comprehenditur, Romani tamen Imperii censetur esse prouincia.*

8. Non enim necessum est, vt alios Ordines immediatos sub se habeat, queis cum iustum Circulum constituat, quum & Circulus Austriacus, necnon Burgundicus, neminem sub se complectatur, qui non sit Archiduci Austriæ, vel Magno Duci Burgundiæ subditus, qui vni & soli in Circulis suis dominantur, vt nouissimæ Imperii Matriculæ docent.

Matriculæ] quarum vnam de anno 1595. profert Paul. Matth. Wehnerus in *Pract. obseruation. verb.* Matricul.

9. Hinc Gabrieli Bethleno Transyluaniæ Principi, quum in Regẽ Hungariæ à factiosis electus flagitaret, locum sibi Hungariæ nomine, in Collegio Electorali concedi, Vniti & Correspondentes Imperii Ordines denegarunt, petentes, vt coniuncta cum Imperio Hungaria in Circuli proprii concessa præeminentia dignaretur acquiescere, eodemque iure cum Bohemia gaudens, duodecimum S. Imperii Germanici Circulum constitueret.

Bethleno] Auctor *Cancellariæ arcanæ Anhaldinæ*, &c. Theonestus Cogmandolus in *Secret. secretor. Caluino-Turcic. secretis, eorundemque apocalypsi, considerat.* 25. Iustinus Iustus Iustinopolitan. in *Myster. iniquitat. eiusque vera apocalypsi, considerat.* 25.

Imperio

Imperio Hungaria] testantur Historici, Ottonem I. Imperatorem à Iohanne Papa in consecratione & coronatione titulum accepisse Imperatoris Romanorum, Theutonum & Pannonum, deß Keyserthumbs/ deß Teutschenlands vnd Vngern / vt scribit Rud. Gualtherus *de Antichrist. serm. 2. fol. 29. in fi.* Vnde Imperio reunita iustè inter Circulos eius potuit commembrari.

10. Verùm Correspondentium malè respondens fiducia, Vnitorum dissoluta virtus, clades Bohemorum Pragana, & manus Dei contra omnes vndique rebelles pugnans, consilia illa Bohemica & Hungarica in ventum dissipauit, & quod Imperium anteà erat sub Austriaco regimine floridum, augustum & beatum, id nunc ad eam calamitosam miseriam est redactum, vt depopulatæ villæ, diserti agri, deuastati campi vix ac ne vix quidem inueniant, à quibus colantur, quò superstitum mortalium generi necessaria ferant alimenta.

Correspondentium] quorum origo cœpit Ratisponæ in Comitiis anno 1613. vbi tum sequentes versus circumferebantur;

Romulidum ingentes ausus & grandia verba
Dic mihi, quis solo poterit displodere flatu?
Hac tria, COR *primum, medio* RES, *porteque* DENTES.

Vnitorum dissoluta] vnde quidam vir magnus, & idem vniti cuiusdam Principis Consiliarius, Vnionem vocare solebat scopas dissolutas. Et Regis cuiusdam Legatus, homo prudens plurimarumque rerum experientia doctus, Heilbronna anno 1610. ad me rescripsit; *Magni moliminis est tot capita sub vnum pileum compingere. Vereor vt euentus respondeat multorum expectationi.* Suggesseram tum eidem Legato isthoc Philippi Cominæi non minus sapiens, quàm elegans monitum è lib. 2. Histor. depromptum; *Qui solus est in potestate, & habet decem millia hominum, magis est metuendus, quàm decem Fœderati, qui singulis senis millibus præsunt. Nam quia nullius hic est præcipua authoritas, multa quotidie in disceptationem incidunt, & antequam aliquid constituatur, prætereunt ferè occasiones. Et quoties illi, qui fœdere coniuncti sunt, secessionem faciunt, & se dissipari patiuntur, dubium non est, quin paulatim omnes cladem aliquam accipiant.* Vates es, Cominæe, & nostra tempora tetigisti.

Depopulatæ villæ] quis potest sine lachrymis & gemitu præsentem Germaniæ statum contemplari? Et tamen fuerunt tempora, quum longè esset deterior Germaniæ facies. Anno 1488. in solo Principatu Würtembergico mille ducenti & amplius vici rurales memorantur fuisse à Ciuitatum Imperialium exercitu exusti, adeò vt intra decem aut duodecim milliaria nullus vicus, nulla casa, nullus homo mortalis reperiretur, qui rura coleret, vt testatur Crusius in *Annal. Sueuor.* & Hertzogius in *Chron. Alsat. lib. 8.* Similia plura ob oculos ponit Lipsius in *libris de Constantia*, ad hanc præsentem calamitatem leniendam propriè institutis, & Alexius Vgonius in *lib. de Italiæ & Græciæ calamitatibus.* Quicumque vere Christianus es, audi rectè monentes, & obaudi præterea virum non imparis auctoritatis, iudicii, experientiæ, ita prædicantem; *Horum exemplorum cogitatione excitemus animos, & recordemur, quàm fœdè trucidati sint homines,*

necati infantes & senes, mulieres contumelia affecta & occisa: quoties etiam fame perierit multitudo; quoties in obsidionibus decimatæ sint legiones in cibum, cum exercitus humanis carnibus vesceretur. Tanta autem cæcitas est, vt hæc putentur casu accidere: sicut hic inquit Christus; Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Et Ieremias increpat eos, qui negant Dei consilio accidere pœnas, Threnor. 3. Quis est qui dicit, hæc fieri Domino non iubente? Et Sophoniæ 2. Visitabo defixos in fecibus suis, qui dicunt, nec benè, nec malè faciet Dominus. Hanc cæcitatem agnoscamus, & corrigamus, & cogitemus nobis etiam impendere pœnas, & quidem iudicium à Domo Dei incipit. Hæc Melanchthon in *Annotat. In Euangel. Dominical. & festal. Dominic.* 10. *post. Trinit. Euangel. Lucæ* 19.

11. Hucusque disseruimus de regalibus Regis Bohemiæ iuribus, tam corporalibus, quàm incorporalibus, & horundem obligationibus erga S. Cæsaream Maiestatem & S. Rom. Imperium: nunc restat vt de iudicialibus eiusdem & regnicolarum eius conditionibus, tam actiuis, quàm passiuis, similiter disquiramus, ne caussa carere suo effectu, aut sanctissimum Cæsaris officium in his, quæ ad finem dictorum iurium, & ad ea, quæ iustitiæ propria sunt, pertinent, deficere censeatur.

Caussa car. effectu] Accursius, Angelus Aretinus, Mynsingerus, & alii ad *princ. Instit. de action.*

Ad finem dict. iur.] quia actionibus iudicariis, siue accusationibus continetur quasi executio quædam omnium superiorum iurium: Rittershusius in *Comment. ad d. tit. de action.*

Caput IX.

REX BOHEMIÆ EST IVDICIO PACIVM CVRIÆ subiectus. Ab Imperatore potest iudicari, damnari & proscribi in criminibus læsæ Maiestatis, hæreseos, perduellionis, pacifragij, proditionis, rebellionis, parricidij, expulsæ coniugis, & similibus, in quibus proceditur ex officio. Id varijs omnium ætatum exemplis probatur. Imperator solus habet in Reges ac Principes vitæ necisque potestatem: solusque facultatem mitigandi, mutandi, remittendi pœnam ordinariam. An caussæ matrimoniales in Consistorio Cæsareo tractari possint. Bannum Imperiale etiam in filios & nepotes proscripti Regis extenditur. Agnatus proximus Cæsari fidus in Regno succedit. aliquando etiam filius, si fidem seruauerit. Proscriptus à Cæsare omnia bona & iura amittit. Perduellionis pœna. Reges & Principes vbi à Cæsare iudicandi.

Dixi-



DIXIMVS Regem Bohemiæ esse Coëlectorem siue Collegam Archiprincipum Electorum: ex quo consequitur eundem esse parem Curiæ eorundem Electorum, ad quos ipso iure spectat controuersias super Regno Bohemiæ & Archipincernatu exortas cognoscere, disceptare, componere, & decernere. *Electores*, inquit Gewoldus de Regno Bohemiæ loquens, *in eiusmodi casu Electoralis feudi, tamquam Pares Curiæ, interesse & adhiberi solebant.* Adducit dein sententiæ suæ firmandæ, decretum Sigismundi Imp. in Comitiis Vlmanis anno MCCCCXXXIV. factum, & Patribus Concilii Basileensis pro auocanda caussa Ducatum Saxoniæ & Archimarescallatum concernente insinuatum, in quo decernitur in hunc modum; *Cum itaque Principatus, officium ac ius supradicta à nobis ac Imperio nostro in feudum immediate descendant, ac secundum iuris communis depositionem, nec non vsum, morem, stylum & consuetudinem S. Romani Imperii, feudalis contentio per dominum feudi ac Pares Curiæ terminanda sit, liquet hanc quæstionem, si qua prætendi poterit, ad nostram & Illustrium Archiprincipum nostrorum S. Rom. Imperii Electorum pertinere notionem.* Quod decretum Archiprincipes Electores Pragæ anno MDCX. in controuersia inter Rudolphum Regem & Matthiam fratrem; & iterum Mülhusii anno MDCXX. in causa inter Ferdinandum II. & Ordines Regni oborta, repetitis decretis declararunt & confirmarunt, vt supra indicauimus.

Gewoldus] in Comment. de S. Rom. Imper. Septemuirat. *cap. 9. n. 4. vers. Bohemiæ Regem.* quo cum facere videtur Anton. Colerus in *Differt. de Iure Imper. German. sect. 24.*

Decretum Sigismundi] in Actis Concil. Constant. *tom. 4. Concilior. general.* & apud Freherum in *tract.* von Fürstenrecht *fol. 4. & fol. 24.* & Constit. Imperial. *tom. 3. anno 1434. fol. 440.*

2. Nec in feudalibus tantum quæstionibus Rex Bohemiæ parium Curiæ iudicio subiiciebatur; sed in aliis quoque causis tam ciuilibus, quam Criminalibus, siue ageret ipse, seu ab aliis conueniretur, iurisdictionem Cæsaris tenebatur sequi, & eius sententiis acquiescere. Namque siue Imperator ex officio procederet contra Regem Bohemiæ, quod facere potest in criminibus læsæ Maiestatis, hæreseos, pacifragii, rebellionis, proditionis, parricidii, & similibus, in quibus quæritur de iniuriis ad vniuersam Rempublicam pertinentibus; siue imploratus ab ipso Rege, querente super spolio aut turbata possessione; siue ab aliis eum in ius trahentibus apud Imperatorem; nemo vnquam dubitauit, quin Cæsar legitimus eius iudex foret, & ipse Rex iudicium Cæsaris pati cogeretur etiam inuitus. quod infinita obfirmant iudicia, quæ Imperatores in Reges Bohemiæ exercuerunt, eos citando, contumaces declarando, & condemnando.

Iun-

Iniuriis ad vniuersam Remp.pert.] Brissonius *lib.* 2. *Antiquit. cap.* 1. Hotomanus in *Partition. iur.ciuil.circa fin.* Duarenus *lib.1.Disputation.iur.ciuil.cap.*37.

Praiudicia] quorum bonam partem *lib.*2. retulimus, *cap.* 2. *& seqq.*

Quæ Imperatores in Reges Bohem. exerc.] ita sentiunt Buxdorffius in *Differt. ad Aur.Bull.cap.*8. *conclus.*88.*lit.c.* Cluten in *Syllog.rer. quotid.conclus.*24.*lit.e.vers. Reges Bohem.* Vischerus in *Discurs.de Elect.Regis & Imper. Rom.conclus.*10.*n.*44.*q.*1.*rat.*9. Dan. Otto in *Differt.de iur. publ.cap.*10.*fol.*256. Arumæus *ad Aur.Bull.discurs.*4.*conclus.vlt.* Bertramus in *differt.de Comitiis Imper.memb.*3.*conclus.*31. Auctor *Responsi in causa* Hessen *contra* Waldeck die *exemption* betreffend. Rumelinus *ad Aur.Bull.differt.*8. *th.*6.

Cæsar legitimus iud.] quia Imperator habet contra omnes cuiuscunque status personas fundatam intentionem; Gail. *lib.*1.*de pac.publ.cap.*6.*n.*14. Castaldus *de Imperat.q.*52.*n.*4.*in fi.* Cacheranus *Consil.*13.*n.*1.

3. Et ex officio quidem processit Ludouicus II. Rex, Ludouici I. Imperatoris filius, contra Ratislaum Morauiæ Regem, quem læsæ Maiestatis & perduellii reum peractum & contumacem proscripsit, bello persecutus cepit, iudicio Procerum stitit. Factum id anno Christi nati DCCCCLXX. vt scribit Walafridus Strabo, cuius hæc sunt verba; *Rex Hludovvicus circa Kal. Nouembr. in Baioariam profectus est, ibique cum suis colloquium habens, Rasticen graui catena ligatum sibi præsentari iussit, eumque Francorum iudicio, & Baioariorum, nec non & Sclauorum, qui de diuersis Prouinciis Regi munera deferentes aderant, morte damnatum, luminibus tantum oculorum priuari præcepit.* Cui Auentinus concinit, ita scribens; *Ibi in Concilio Francorum celebri, Boiorum, Sclauorum, perfidia, læsæ Maiestatis fit reus, iuxta Legis salicæ decreta supplicio capitali condemnatur. Verum Ludouicus* Rex *pœnam leuat, vitam condonat. Nam oculi Ratislao eruti, postea cæcus monasterio inclusus.*

Strabo] in Continuat. Annal. Francor. Fuldens. anno 870.

Auentinus] Annal. Boior. lib. 4. fol. 316.

4. Carolomannus II. Rex, superioris Ludouici II. primogenitus, Zuentiboldum Morauiæ Regem, qui & Suatebogius appellatur, eiusdem criminis suspectum in custodiam misit, anno MCCCLXXI. Quo de idem Strabo; *Zuentibald, nepos, Rastizi, apud Karlmannum infidelitatis crimine insimulatus, in custodiam missus est. Sclaui autem Marahenses Ducem suum perisse putantes,* &c. Mox tamen subiicit; *Interea Zuentibald, cum nullus crimina, quæ ei obiecta fuerant, probare potuisset, à Karolomanno dimissus, & muneribus* Regiis *honoratus, in* Regnum *suum rediit, ducens secum Karlmanni exercitum* &c. Et Auentinus eum secutus; *Suatebogus nepos* Ratislai *Morauorum* Regulus, *rerum nouarum perduellionisque incusatur. Carolomannus eundem in vincula coniicit. Sclaui Morauirati Principem suum iam pœnas dedisse* &c. Et pauculus interiectis; *Inter hæc Suatebogus, quod crimina, quorum postulabatur, nemo legitime arguere poterat, à Carolomanno postliminii iure libertati & potestati restituitur: atque vt eidem satisfieret, muneribus* Regiis *collupletatus in Morauiam ab exercitu Carolomanni reducitur,* &c.

Strabo

Strabo & Auentinus *dictis locis.*

5. Arnulphus Imperator, Carolomanni filius, Suatoplucum Morauiæ & Bohemiæ Regem, eiusdem criminis reum in publico Principum Consilio proscripsit, Regnoque priuauit, anno DCCCXCII. Auentinus de eo scribit; *Mense Maio celebrem Regni conuentum apud Hengstoveld agit. quo cum Suatebogus venire contemneret, hostis Reipublicæ iudicatur.*

Auentinus *Annal.Boior.lib.4.fol.363.*

6. Otto I. Imperator Boleslaum I. Bohemiæ Ducem, Spitignei filium secundogenitum, parricidii conuictum in germano suo Wenceslao Duce perpetrati, in iudicium vocauit, vt de impacto sibi crimine responderet; contumacem proscripsit, vita & Ducatu abiudicauit. Ditmarus Episcopus Merseburgensis; *Huius Imperatoris prospera multa, magna turbabant aduersa. Nam Bohemorum Ducem Venceslaum Bolislaus nefandus fratrem Domino ac Regi perimens fidelem, restitit multo tempore audacter: & postea deuictus à Rege viriliter, fratri suimet Henrico Bauariorum Duci adseruandum traditus est.* Sed rem ex Georgio Fabricio paulò accuratius deducamus. Sic enim ille in anno DCCCCXXX X. *Primo post electionem anno bellum Otho intulit Boleslao Duci Boemiæ. eius belli duplex causa recensetur: vna, quod fratrem Venceslaum in templo orationi intentum crudeliter interfecerat: altera, quod Vandalo cuidam, vicino suo, Saxonum clienti, bellum non necessarium mouerat. Itaque cum & orientem in Boemia Ecclesiam opprimere, nec suis finibus contentus esse posse videretur, Rex existimans ad dignitatem & ad munus pertinere suum, eius coercere facinora & petulantiam,* &c. Et in anno DCCCCXLIX. *Bellum renouatur Boemicum. Boleslaus enim, Drahomiræ matris veneficæ instinctu, fratrem sua manu interfecerat, orantem in templo: præterea mater furore insaniens sæuiebat in pios ciues & Sacerdotes. Propagabat tum doctrinam de salute animorum, & vita æterna, Volfgangus Ratisbonensis Episcopus, qui facinora talia seuerè vindicanda Imperatori suadebat* &c. *Boemus metu conscientiæ territus, de deditione verba facit, & in castra se venturum promittit. Cui Imperator supplici more suo ignoscit his conditionibus. primum vt fidem Christianam ipse amplectatur & colat: tunc vt commissi fratricidii pœnitentiam legibus ecclesiasticis præscriptam agat: deinde vt exules Christianos omnes reuocet, & erepta sacra fortunasque restituat: postea vt tributum aliquot annorum vi retentum Imperio statim soluat: ad extremum, vt in nomen Cæsaris, more aliorum Germaniæ Principum, iuret. Harum conditionum cum omnino nullam recusaret, ditionem omnem retinet. Huic bello finis impositus VIII. Calend. Octobr. quod iam ad annum vsque decimum quartum durauerat, cum Dux & suos premeret tyrannide, & persecutione deleret ecclesiam, & vicinis sæpe molestus esset excursionibus. Post id tempus parere Heinrico* (Bauariæ Duci) *fratri Imperatoris iussus est, vt è Ditmaro apparet, & cum Imperatori ipsi, tum Duci quoque fidus mansit, vt è Sigeberto.* En quibus conditionibus supplex Boleslaus fuerit à Cæsare, intercedentibus Imperii Principibus, in gratiam receptus. Et videba-

tur eius caussæ nonnihil patrocinari matris feralis iussio, cuius instinctu tam immane parricidium patrauerat. Vnde supplicium capitale in pœnitentiam canonicam à Cæsare mutatum. Quod autem Bohemiam custodiæ Bauarorum Ducis Imperator commendauit, patris Heinrici & proaui materni Arnulphi Imp. exemplo fecisse putatur.

Parricidii conuictum] Wittikindus Corbeiens. *lib. 2. de Gest. Saxon. circa princ.* Sigebertus Gemblacens. in *Chronolog. anno* 938. Laurentius Cassinens. in *Vita S. VVenceslai Martyr.* Andreas Presbyter Ratisbonens. in *Chron. Bauar. in Othone I. Imp.* Æn. Syluius in *Hist. Bohem. cap.* 15. Werner. Rolevvinck in *Fascicul. tempor. anno* 943. Ioan. Bapt. Egnatius *lib.* 3. *Princip. Rom. in Ottone I.* Ansel. Ryd in *Catalog. Princip. & annor. in Ottone I. Imp.* Ioan. Huttichius in *Vitis Imperat. & Cæsar. in Othone I.* Casp. Goldwurm in Kirchen Calender/ Hondorphius in *Promptuar. exemplor. in* 5. *præcept. Decal. sub rubr. de ira, odio & inuid.* Abraham. Bucholtzerus in *Indic. Chronolog. anno* 938. Ioh. Becherer in *Chron. Thuring. anno* 937. *fol.* 175. Baronius Cardinal. in *Not. ad Martyrolog. Roman.* & in *Annalib. ecclesiast. tom.* 10. Iac. Gordonus in *Oper. Chronolog. an.* 941. Caluisius in *Chronol. an.* 949.

Ditmarus] lib. 2. de Reb. gest. Saxon. in princ.

Fabricio] lib. 2. Origin. Saxon. in Othone I. Imp. anno 939. & anno 949. & lib. 1. Rer. memorabil. Saxon. vniuers. anno 949.

Matris feralis iussio] Drahomiræ deastricolæ & veneficæ, quæ filio Wenceslao erat propter Christianismum infesta, vt scribunt Syluius, Dubrauius, Hagecius, Boregk, alii. Quæ quidem humanum Imperatoris effugit supplicium, qui solas habet vitæ necisque in Principes potestatem; Keyserlich Land- vnd Lehenrecht *part.* 1. *tit.* 30. Fridericus II. Imp. in *Constitution. Moguntin. tit.* 24. Rudolphus I. Imp. in *Constitution. Herbipolensib. tit.* 13. *de anno* 1287. Adolphus Cæsar in *Constitut. Coloniensib. anno* 1293. & Albertus I. Imp. in *Constitut. Norimbergens. anno* 1299. *tit.* 13. Sigismundus Imp. in *Constit.* vom Fürstenrecht/ *Basileæ publicata anno* 1434. *in princ.* Reichssatzungen *part.* 2. *fol.* 102. non tamen potuit effugere Diuini Numinis vindictam, quin tellus desidens hiatuque patefacta, eam cum curru, omnibusque animalibus & hominibus, qui penes eam erant, absorpserit, viuamque in tartara detruserit, vt dicti scriptores Bohemici testantur, nec non Casp. Goldwurm in Kirchen Calender/ & Iobus Fincelius in Wunderbuch &c.

In pœnitentiam canonicam] de qua Cardinal. Toletus in *lib. de Instructione Sacerdotum.*

Bohemiam Bau. Duci] vide lib. 1. cap. 9. & lib. 3. cap. 14.

7. Otto II. Imperator Boleslaum II. Bohemiæ Ducem, quod bannitos Imperii Principes receptaret ac foueret, proscripsit, belloque ad officium redegit, anno DCCCCLXXVI. vt refert idem Fabricius, cuius hæc sunt verba; *Imperator cum eum (*Henricum Bauariæ Ducem bannitum*) in Bohemia degere comperisset, Duci Boleslao bellum denuntiat, quod hospitium perduelli præberet. Boemus cum Imperatorem non audiret, Henricumque se non posse deserere testaretur, Imperator, conscriptis in Bauaria copiis eas in Bohemiam subito immisit* &c.

Georg. Fabricius *lib. 2. Origin. Saxonic. anno* 976.

8. Heinricus II. Imperator vindicaturus in Bretislaum Morauiæ Principem,

pem, Vdalrici Bohemorum Ducis filium, quod Iuditham Ottonis II. Imp. neptem, virginem vestalem, ex Monasterio Ratisponensi rapuisset, nec se iudicio Cæsareo ad causam dicendam sistere vellet, exercitum in Bohemiam duxit, vtrumque tam patrem quam filium ad iniuriæ satisfactionem cōpulit, in media Bohemia tribunal Cæsareum erexit, in eoq; ius dixit, & homagium à Duce pariter ac filio eius suscepit coram se in genua procidentibus, & culpam, intercedente Iuditha, deprecentibus: vti hæc omnia historici late persequuntur.

Historici] Æn. Syluius in *Histor. Bohem. cap.*18. Alb. Krantzius *lib.* 4 *Saxon. cap.* 19. *& lib.* 1. *Wandal.cap.*35. Munsterus *lib.*3.*Cosmograph.in Bohemia*, Dubrauius *lib.*7.*Histor.Bohem.* Hagecius in *Chron.Bohem.anno* 1026. *& anno* 1032. Spangenberg in *Chron. Saxon.cap.* 149. Hondorffius in *Promptuar. exemplor. in* 5.*præcept.Decal sub rubr.de abstinent. & continent.* Cromerus *lib.*3.*Rer.Polonic.in Boleslao I. Reg.fol.*37.*col.*2.*in fi.* Wigul. Hund in *Metropol. Saltzburgens. in Episcop.Ratisponens.cap.*13.*fol.*62. Boregk in *Chron.Bohem.par.*1.*fol.* 73.*& seq.* Pantaleon Candidus *lib.*2.*Bohemaid.fol.*34.*& seq.*

9. Cunradus II. Imp. parricidiale facinus & inhumanam proditionem in Vdalricum Bohemiæ Ducem animaduersurus, qui violato sanguinis & hospitalitatis iure naturali, & fratrem crudeliter excæcauerat, & Mesiconem Poloniæ Ducē profugum tradere per proditionem pacto iniquitatis precio obtulerat, in Bohemiam mouit exercitum, Ducemq; parricidialem & proditorem captum Ratisponam in Bauariam trāsportauit. Rem ita narrat Ioan. Nauclerus; *In principio regni Conradi Dux Poloniæ Boleslaus, cuius Regnum Henricus Imperator Romanorum tributarium fecit, absq; Conradi requisitione nomen sibi Regium imposuit. Erat sanè vir strenuus & potens: morte autem præuentus Misikonem reliquit, qui mox defuncto patre, fratrem suum, rebellioni acquiescere nolentem, à patria expulit: qui ad Conradum Regem profugit. Iratus Conradus, præmisso cum magno Teuthonicorum exercitu, statim ipse maximo robore militum secutus est, ac omnia intra Poloniam armis miscebat. Misko videns se nulla ratione posse resistere, relicta Polonia ad Vdalricum Ducem Bohemiæ, hostem Imperii, confugit. Vdalricus verò sperans se Imperatoris gratiam, quam amiserat, recuperaturum, Polonorum Ducem, quem exulem & supplicem susceperat, tradere Conrado statuit, atq; hoc illi per secretum nuncium intimauit. Sed Imperator, vir magnanimus, illius detestatus perfidiam, oblationem proditoriam contempsit, & Misikonem alibi salutem quærere admonuit: qui Imperatoris miratus bonitatem, clam relicta Bohemia ad propria remeauit, atq; reiectis Regni insignibus, quæ pater assumpserat, modico Comitatu contentus ad Imperatorem Conradum vltrò accessit, atq; eius voluntati se subiiciens Coronam humiliter Imperatori resignauit: ac ab eo tempore Polonia Romano Imperio prius ab Henrico tributaria facta permansit.* Cuius verba Ioan. Auentin. illustrans magis ad institutū nostrum accedit in hunc modum comentando; *Mitzko Polonus, pulso fratre Ottone, Regem se appellat: & Vlricus quoque Bohemus, occiso fratre suo Iaromaro, noua molitur. Hi ambo iugum Imperii nostri rigida ceruice excutere, & sui iuris esse conantur. Otto à fra-*

tre Polonia pulsus ad Conradum Cæsarem fugit, ab eoque armis restituitur. Mitzko externa opis egens, in Boemiam ad Vlricum Regulum aufugit, quem cum Vlricus Conrado Augusto prodere, ab eaque gratiam inire vellet, Imperator rescripsit, solere Germanos virtute cum hostibus, non fraude certare &c. *Mitzko hisce rebus, perfidia nimirum Vlrici, & iustitia Augusti, compertis, supplex ad hunc venit, ab eoque diuisa Polonia, partem Ducatumque recepit. Dumque talia fiunt, Rex Boius ab Vgris reuersus cum exercitu Boiemiam intrat, Vlricum gubernaculis deturbat, in exiliumque Reginoburgium deportat, Boiemis Vratislaum imponit, reuersusq; Reginoburgium Proceribus Boiemiæ Diuoq; Gunthero adnitentibus, Vlrico gratiam facit, ei Ducatum restituit, isque in verba Cæsaris iurat.* Quia B. Guntherus Ratisponensis Episcopus pro eo intercessit, non dubito quin pœna facinoris parricidialis ordinaria, fuerit ab Imperatore in pœnitentiam Canonicam mutata ab Episcopo iniungendam.

Parricid. & prodit.] Dubrauius in *Hist. Bohem. dict. lib.* 7. Hagecius in *Chron. Boh. part.* 1. *anno* 1030. Spangenb. in *Chron. Saxon. cap.* 168. *anno* 1028. & *anno* 1030. Bapt. Fulgosius *li.* 6. *de Fact. & dict. memorabil. cap.* 5. Castritius *lib.* 1. *de Heroic. virtut. Princip. German. cap.* 8. *exem.* 1.

Nauclerus] in Chronolog. generat. 35. part. 2. qui iniustè hoc nomine perstringitur à Iodoc. Ludou. Decio *lib.* 1. *de Vetust. Polonor.*

Auentinus] lib. 5. Annal. Boior. fol. 406. vbi nota, patri Vdalrico proscripto suffectum fuisse Vratislaum seu Bretislaum filium, Morauiæ Marchionem, qui paternorum criminum expers, fidem Imperio constanter seruauit. Notanda & gnome illa, *Germanos Principes virtute cum hostibus, non fraude certare.* Sic Alphonsus Arragonum Rex Petro Pallantiæ Comiti, Iohannem Castiliæ Regem interficere offerenti, respondit; *Non per scelus, sed virtute gloriam quærendam esse*, vt refert Antonius Panormita *lib.* 2. *de Reb. gest. Alphonsi*, Hondorffius in *Promptuar. exemplor. in* 5. *præcept. rubr. de victoria.* Quo spectat illud Plauti in Prolog. Amphitruon. v. 75. de Romanis;

Virtute dixit vos victores viuere,
Non ambitione, neque perfidia.

10. Fridericus I. Imp. Vladislaum Regem Bohemiæ, licet de Republica Romani Imperii optimè præclarissimeq; meritum, quia tamen filium Albertum in Ecclesiam Salisburgensem se insalutato intruserat, Pontificis Romani fauore fretus, eundemq; ab Aquilegiensi Patriarcha, præterito Moguntino, consecrari curauerat, Regni administratione abdicauit. Auentiuus; *Conradus Iuuanensis diem obit: ipsi Albertus ex sorore nepos, filius Ladislai Regis Boiemiæ, succedit. Hic quoq; ab Vlrico Aquileiensi Patriarcha, contempto Mogontino, consecratus fuit. Idcirco Augustus Ladislaum Regem Boiemiæ Regno mouet, Sobeslaum Patruelem eius Boiemis imponit, Albertum filium eius Pontificatu abire, administratione prædiorum cedere iubet. Deinde Bambergam petit, Ladislaum cum filio Alberto, qui eo venerant, à conspectu prohibet.* Alii vero tradunt Vladislaum iam Cæsari conciliatum Comitiis illis more solito interfuisse, sed Alberto tantum filio, velut intruso & iniusto Archiepiscopo, sessionem denegatam.

Auen-

Auentinus *lib.6.Annal.Boior.fol.514.*

11. Idem Imperator Sobieslaum Bohemiæ Ducem, itidem ob crimen proditionis & læsæ Maiestatis, in ius vocauit, contumacem proscripsit, Ducatu priuauit, eoque Fridericum agnatum inuestiuit, anno MCLXXVIII. Sed operæ est precium rem ipsam ex Dubrauio cognoscere. Sic autem ille; *Interim Sobuslaus aliud facinus Cæsari æquè intolerandum designat. Dissidium inter duos fratres de Regno Hungariæ erat, quorum Emericus ad Sobieslaum confugiens, fidem eius implorabat, vt eiusdem fiducia securus ad Cæsarem perueniret, tanquam ad vltimum Regum Christianorum perfugium. At ille raptum hospitem reduci in Hungariam ad fratrem iussit, quod certe vt erat indignum, sic etiam videbatur omnibus, Cæsari præterea minime talem ferendum, qui ad se cuiusquam profectionem impediret. Itaque placuit Sobieslaum ad Concilium Principum vocari. Morbum ille iurare, quàm venire maluit. Ideoque præsentis Friderici ratio ibi habita, ad eumque Principatus Boiemiæ à Cæsare per vexilla more solenni delatus est.* Fuit hic Fridericus Vladislai Regis filius primogenitus, & Sobieslai Ducis agnatus patruelis. Quod est memorabile præiudicium, nec nostris moribus inconsuetum. Sic proscripto Ioh. Friderico Saxoni suffectus Mauritius, agnatus proximus, à Carolo V. Imper. sic suprà diximus, Boleslao II. ob perduellionem proscripto, Ducatum Bohemiæ collatum fuisse Vladimero agnato eius proximo, ab S. Heinrico II. Imperatore. Alia exempla passim hic noster tractatus subministrat.

Dubrauio] lib.13. Histor. Bohem. fol.105. Hagecius in *Chronic. Bohem. part.* [illegible] *anno* 1187. Boregk in *Chron. Bohem. in Sobieslao II. Duce.* Georgius Beatus in *Chronic. Bohem. anno* 1138. *fol.* 31.

Hic Fridericus] Pontanus à Braitenberg in *Bohem. pia lib.1. fol.4. anno* 1179.

Inconsuetum] vide *Recess. Erffurtens.* 1567. §.15. So viel dann den. & §.16. Darauffen dann von sein.

11. Heinricus VI. Imp. Primislaum Ottocarum Bohemiæ Regem, quòd pacem publicam violando hostiliter in Bauariam irrupisset, in generalibus Ordinum Comitiis proscripsit, lataque solemniter sententia Ducatu priuatum pronuntiauit. Factum id Wormatiæ anno MCXCIV. Heinricus Stero Altahens. *Otacher Dux Boemorum ab Hainrico Imperatore Ducatu suo priuatur.* Et posteà; *Albertus Comes de Pogen Otakero Boemo, qui & Primitzlaus, gratiam Cæsaris & Ducatum pristinum impetrauit. Destitutus enim in Curia Wormatiæ celebrata fuerat, pro eo quod contra Ludwicum Ducem in auxilium Alberti Comitis Bauariam intrauerat.* Hinc diximus, rebellium complices & adiutores eadem pœna cum ipsis rebellionum auctoribus teneri; & quod auctoribus illis in gratiam receptis, etiam complices, fautores, & adiutores banno proscriptionis soluti in integrum restituantur.

Pacem publ. viol.] quam Fridericus I. Imp. seruandam in vniuerso Imperio publicauerat; Boregk in *Chron. Bohem. in Premislao fol.* 186. ex Dubrauio.

Stero] in Annalib. anno 1194. & anno 1196.

12. Philippus Cæſar eundem Primiſlaum Ottocarum, quod dimiſſa legitima ſua coniuge Miſniæ Marchioniſſa, aliam Bulgariæ Regis filiam ſuperinduxiſſet, ad ſacrum citauit Imperiale Conſiſtorium, contumacem damnauit, damnatum proſcripſit, proſcriptum Regno priuauit, illudq; Theobaldo agnato eius proximo in feudum contulit, anno MCCI. Godefridus Colonienſis; *Imperator apud Nurinberg celeberrimam Curiam circa Pentecoſten habuit, vbi* Regnum *Bohemiæ abiudicatum Odoacro* Regi *per ſententiam Principum, filio ipſius, præſentibus ſupanis, & pluribus Nobilibus terræ, cum ſex vexillis aſſignat. Nam matrem iuuenis, ſororem ſcilicet Marchionis de Miſſena, repudiauerat, & filiam Regis Vngari duxerat.* Sed errat Godefridus: non erat filius eius, ſed agnatus ex patrueli Theobaldo Duce. Gobelinus Perſona; *Odackerus Boiemus legitimam ſuam repudians, aliam de Vngaria duxit vxorem. Vnde commotus frater repudiatæ Theodoricus Marchio Myſnenſis, vnà cum Duce Bernhardo, hoc apud Philippum Regem* Romanorum *obtinuerunt, vt* Regnum *ſiue Ducatum Boiemiæ Odackero adultero auferret, & ad Theobaldum puerum, Theobaldi filium, transferret: quod & factum eſt.* Albert. Krantzius: *Odoacer* Rex *Bohemiæ, legitima coniuge repudiata aliam duxit ex Vngaria. Qua de re in iram verſus Otto* (Theodoricus) *Miſnenſis Marchio, frater repudiatæ, & Dux Saxoniæ Bernhardus, effecerunt apud Philippum Cæſarem, vt Odoacro adultero Regnum ademptum traderetur Theobaldo puero, Theobaldi filio, qui literas Magdeburgi perſequebatur.* Et alibi idem Krantzius; *Quum repudiata Theodorici Miſnenſis Marchionis ſorore, Odoacer Rex Bohemiæ, aliam coniugem ſuperduxiſſet, ille germanæ iniuriam non leuiter ferens, queritur Philippo* Romanorum Regi. *Ille amicum Regem commonefacit per nuncium, vt conthoralem recipiat: vbi pertinaciter recuſat, Philippus Marchionis memorati inſtinctus ſtimulis, cæteriſque Principibus, qui vel ſanguine vel affinitate contingerent Theodoricum, indignam rem maligne ferentibus, Regem Bohemiæ euocatum, vt reſponderet querimoniis, nec venire dignantem, legitimis euocationibus ac competentibus ad rem dilationibus conſtitutis, contemnentem per ſolennem ſententiam de Regno deſtituit, Theobaldumq́; de Regno inueſtitum literis commendabat Regni proceribus.* Auentinus Hiſtoriographus Bauaricus; *Erat Magdeburgi ſtudiorum gratia Theobaldus ſtirpis Boiemiæ Principum iuuenis. Hunc Theodericus Marchio Miſnæ per blandis & benignis verbis aggreſſus, ad ingentes ſpes inuitabat, dictiſque aſſentientem ad Philippum Cæſarem ſecum adduxit; quem is mox per vexilla more vſitato Principem Boiemiæ declarat, prætendens indignum eſſe Regno Premiſlaum, qui Theoderici ſororem indigniſſimè repudiauerat.* Ex quo præiudicio colligunt, cauſſas Principum matrimoniales fuiſſe quondam in ſacro Cæſaris conſiſtorio receptas, cognitas & deciſas. Sed nobis ex iure Canonico conſtat, hanc actionem ab ipſa Regina fuiſſe primùm in iudicio Epiſcopi Pragenſis inſtitutam; & inde per viam appellationis ad Metropolitanum Moguntinum, poſtremò ad Papæ Romani Curiam

riam

riam, deuolutam. Eſt quidem ita; cauſſæ matrimoniales, licet quoad ſacramenti vinculum ad audientiam ſpectarent Epiſcopalem, tamen quoad obligationem contractus ad forum ciuile & cognitionem Principis pertinebant. Noſtris verò moribus cauſſæ matrimoniales à iuriſdictione tam Cameræ, quam Aulæ, abhorrent.

Quod dimiſſa coniuge] Dubrauius in *Hiſtor. Bohem.* Hagecius in *Chronic. Bohem. part. 1. anno* 1202. Boregk in *Chron. Bohem. in Primiſlao Ottocaro, fol. 196. in princip.* Spangenberg. in *Chronic. Saxon. cap. 240. anno* 1201. Pet. Albinus in *Chronic. Miſniæ.* Nomen autem Reginæ erat *Adelheidis*, quam nonnulli *Adelam*, alii *Abdam* vocant.

Dimiſſa coniuge] Georg. Fabricius lib. 1. Annal. vrbis Miſnæ anno 1211. *Adela, Othonis Marchionis Miſnenſis filia, repudiatur à Premiſlao Rege Boemiæ. Cauſa repudii ponitur in monumentis Cellenſibus, propinquitas; à Dubrauio ſterilitas. Sed neutra vera eſt. Nam coniunctionem eorum nemo impediit, & ipſa parens quatuor liberorum fuit. Habere autem eam vxorem Boemus recuſauit odio fratris eius, affinis ſui, Diterici Marchionis, ideo quod partes Regis Romani Philippi foueret contra factionem Othonianam, cui Boemus erat addictiſſimus. Cauſa Adelæ à Pontifice Innocentio III. demandata eſt arbitris Alberto II. Antiſtiti Magdeburgio, & Præpoſito Seburgenſi.*

Bulgariæ Regis filiam] nomine Conſtantiam, ex qua anno 1206. ſuſcepit Wenceslaum in Regno ſucceſſorem. Alii tamen Roſciſlai Ruſſiæ, alii Belæ Hungariæ Regis filiam faciunt hanc Conſtantiam.

Imperiale Conſiſtorium] ſi enim Imperator ipſe propter dimiſſionem coniugis poteſt accuſari & puniri, vt ſentiunt Specul. Saxon. *lib. 1. artic. 1. & lib. 3. art. 57.* Wichbild Magdeburg. *artic. 3.* Keyſerlich Land- vnd Lehenrecht *part. 1. tit. 27.* quanto magis Rex, Elector aut Princeps?

Godefridus] in Annalib. anno 1212.

Gobelinus] in Coſmodrom. ætat. 6. cap. 5.

Krantzius] lib. 7. Saxon. cap. 16.

Et alibi idem] lib. 6. Wandal. cap. 6.

Ex quo præiudic. collig.] Ludou. Seruinus *tom. 3. des Pleſdoyes act. 5. fol. 51.* Marqu. Freherus in *præfat. in Imp. Ludouici IV. Sentent. ſeparation. inter Margareth. Duciſſ. Carinth. & Iohannem Regis Bohem. fil.* Pet. Friderus *lib. 1. de Proceſſ. cap. 10. num. 3.* Vulteius ad *l. 1. in fin. C. vbi Senat. vel clariſſ. conuen.* adeò vt ſtatuant Imperatorem diſpenſare poſſe in gradibus iure poſitiuo prohibitis; Frideric. Pruckmannus in *tract. de Regalib. fol. 331.* Theod. Beza *de Diuort. fol. 75.* Ioach. Stephanus *lib. 2. Inſtit. iur. Canon. cap. 1. num. 31.* Valent. Arithmæus in *Pericul. ſecund. diſput. de Adfinit. fol. 58. b.* Beſoldus in *Differt. de Maieſtat. ſect. 2. cap. 5. num. 4.* & alii eorum ſequaces: quos tamen prolixè refutat Henric. Caniſius in *tract. contra ſentent. illam Ludouici IV. Imper.* & Iacob. Gretſerus in *Diſputat. 2. de cauſſ. matrimonial.* licet ius Imperatoris defenderint excellentes Theologi Scholaſtici, Marſilius de Menandrino Paduanus, Guil. Ockam Anglus, Ioannes de Ianduno Gandauienſis, Monachi Dominicani, Ludouico Cæſari à Conſilio: & poſt eos Ioan. Wicleffus. & Ioan. Huſſus, qui cauſſas matrimoniales ad ciuile forū retrahēdas eſſe cenſuerunt, vt teſtatur Ioan. Foxus in *Hiſtor. Eccleſiaſt. fol. 194.* Lutherus tamen, Bucerus & Melanchthon in *Conſilio ſuper bigamia Philippo Haſſiæ Landgrauio concedenda anno 1539.* negant Cæſarem

Cæsarem in Euangelicorum Principum caussis matrimonialibus competentem esse iudicem posse, aut adiri vt religionis aduersarium debere, quod se facturum Landgrauius in instructione Bucero data comminatus erat. Videatur Cochlæus in *Quæst. ex facto, an liceat duas habere vxores simul*, necnon in *Comment. de act. & script. Lutheri anno* 1540. *fol.* 298. Sleidanus & Surius in *Commentar. rer. gestar.* Thuanus *lib.* 39. *Historiar.* Besoldus in *Discursib. politic. de trib. domest. societ. specieb. disc.* 1. *cap.* 1. *num.* 7. qui factum illud non magis probare vidêtur, quàm aut Bernardini Ochini Itali & Dauidis Georgii Hollandi damnatos, *de Polygamia* libellos; aut Theophr. Paracelsi in *tract.* 2. *de Inuentor. artium fol.* 172. Michalonis in *Fragment.* 7. Bodini *lib.* 5. *de Repub. cap.* 1. *& in Method. histor. cap.* 5. Mahumedicas de eadem opiniones. Nec verisimile est, sanctissimũ Imperatorem Carolum V. Aug. vllis corruptelis perduci potuisse, vt in Landgrauii petita consentiret, aut super re ipso iure diuino, tam vetere Mosaico, *Leuitic.* 18. *v.* 18. Malach. 2. *v.* 11. vt docet Drusius *ad Loc. Leuitic. cap.* 10. Arnisæus in *tract. de Iur. connub. cap.* 4. *sect.* 2. Benedictus Wincklerus *lib.* 3. *de Princip. iur. cap.* 10. Balthas. Meisnerus in *Philosoph. sobr. part.* 1. *sect.* 2. *cap.* 5. *q.* 1. Timplerus *lib.* 1. *Oeconomic. cap.* 4. *q.* 7. Danæus *lib.* 2. *Ethic. Christ. cap.* 14. quàm nouo Euangelico; Laur. de la Barre in *Annotat. in Tertullian.* Chemnitius in *Exam. Concil. Trident. part.* 2. Ægid. Hunnius in *Matth. cap.* 19. Theod. Beza in *tract. de Polygam.* Melanchthon, Hafenrefferus, Hemmingus in *Loc. Theolog. tit. de Matrimon.* quin ipsomet primæuo naturæ & gentium iure; Petrus Charron *lib.* 1. *de Sapientia cap.* 48. *num.* 10. Petr. Mexias in *Sylua var. lect. lib.* 2. *cap.* 13. Rittershusius *ad* §. 1. *Inst. de Patr. potest.* Bronchorst *lib.* 1. *Miscellan. cap.* 99. prohibita dispẽsaret, nisi forte supplicantem ad Curiam Romanam remittendo, litteris suis apud Summum Pontificem pro eo intercederet, eique caussam, quatenus fas & iura Christiana permitterent, commendaret. Quod monendum duxi, ne quis hinc arguere tentet fundatam esse Cæsaris in caussis matrimonialibus iurisdictionem, quas ille à foro suo secretas & alienas esse iudicat.

Iure Canonico] *c. constitutis,* 46. *Ext. de testib. & attestat.* & apud Vincentium in *Antiqua Collect. Decretal. part.* 4. *cap.* 5. *de testib. & attest.* vbi Ioan. Semeca in *Gloss.* & Guido Papæ in *Comment. ad d. cap. constitutis*, in quo ad Albertum Archiepiscopum Magdeburgensem, & N. Præpositum Seburgensem, deputatos commissarios ad testes audiendos, Innocentius III. Papa in hunc modum scribit; *Constitutis in præsentia nostra procuratore Adelæ sororis Nobilis viri Marchionis Misenensis, & nuntio Illustris Principis Bohemorum,* &c. *Pragensis Episcopus ad petitionem eiusdem Principis, ipsa volente ad ipsum accedere, vt suas coram proponeret actiones, sed à satellitibus eiusdem prohibita, qui ei bis vel tertiò prohibuerit ingressum, post appellationem ad nos interpositam, diuortii sententiam promulgauit; à qua ipsa fecit ad nostram præsentiam prouocari,* &c.

Metropolitan. Mogunt.] quod videntur innuere illa Pontificis verba; *Super processu Pragensis Episcopi, vel posteriorum iudicum, duxerint producendos,* &c. Nullum enim aliud posterius iudicium esse potuit, quàm Metropoliticum, si appellationum gradus considerentur: quamuis aliter Canonistæ interpretentur.

Nostris moribus] Denaisus in *iur. Cameral. tit.* 187. Cisnerus in *Addition. ad Ordin. Camer. part.* 2. *tit.* 28. Gail. *lib.* 1. *Obseruat. pract. cap.* 112. Rodingus *lib.* 1. *Pandect. Cameral. tit.* 31. §. 5. Rittershusius in *Method. nouell. part.* 9. *cap.* 10. *num.* 19. *in fin.* Wehnerus in *Not. & Obseruat. ad Ordinat. Rotuill. part.* 2. *tit.* 6. Præiudicium vide in deß Reichs vnd weltkündigen Ertz-

bischoff-

bischöfflichen Bremischen vnd Gräfflichen Oldenburgischen Ehe. Ehren. vnd Gewissen Handels ersten Theil.

13. Quid Rudolphus I. Cæsar contra Ottocarum II. Bohemiæ Regem, læsæ Maiestatis, perduellionis, pacifragii, dimissæ coniugis, & aliorum maximorum criminum reum, cum Ordinum Imperii consilio egerit, quantove rigore iustitiæ sententias in eum latas exsecutus fuerit, semel atque iterum in hoc tractatu exposuimus, & porrò dicturi sumus.

In hoc tract.] supra lib. 2. cap. 7. & lib. 3. cap. 14. & infra cap. 10. §. 7. Adde Besoldum in *Discurs. 5. de Stat. Reipubl. subalt. cap. 7. num. 10.*

14. Albertus I. Cæsar in absolutione Regis Bohemiæ Wenceslai III. sui ex sorore nepotis, à banno Imperiali, quo pater eius Wenceslaus II. Ottocari prædicti filius, Rudolphi Cæsaris gener, & ipsius Alberti sororius, percussus & innexus erat, ita edicit; *Quòd omnes excessus, si quos ipsius auunculi nostri* (id est nepotis ex sorore) *genitor in nos vel Imperium quocunque modo commisit, propter quos in ipsum genitorem suum nostra legalis sententia lata, vel bannum promulgatum fuisset, quæ eius se extenderet ad heredes, prædictum VVenceslaum Bohemiæ & Poloniæ Regem, auunculum nostrum, prædicti quondam VVenceslai Bohemiæ & Poloniæ Regis filium, heredem & successorem, ac heredes suos, ab ipsis excessibus suis & bannis absoluimus.* Commissa autem illa, ob quæ Wenceslaus II. Rex à Cæsare leuiro suo fuit proscriptus, & Regno priuatus, erant contemptus S. Cæsareæ Maiestatis, denegatio decimarum & aliorum iurium Cæsari in Bohemia debitorum, recusatio præstationum & contributionum militarium, denique conspiratio cum quibusdam Imperii Principibus contra Cæsarem facta, vt hæc suo loco à nobis deducta sunt. Præterea ex hoc Decreto colligimus, bannum Imperiale etiam ad filios & nepotes extendi, vtcumque insontes ac innocentes, nec cum morte banniti simul emori & exstingui. Ratio à Carolo IV. Imperat. & eodem Bohemiæ Rege, in Aurea Bulla assignatur.

Absolutione Regis] Constitution. Imperial. tom. 1. anno 1305. fol. 317.

Aurea Bulla] tit. 24. cui consentiunt Maximiliani I. Imp. *Constitutio Wormatiens. de pace public.* 1495. *tit.* 3. & *Augustana* 1500. *tit.* 8. Caroli V. Imp. *Constit. Wormat. de pace publica,* 1521. *tit.* 2. & *Augustan.* 1548. *tit.* 3. Ferdinandi I. Imper. *Ordinat. Camer. part. 2. tit.* 9. Maximiliani II. Imp. *Recess. Erffurtens.* §. 15. *& seq.* vbi Wilhelmo fratri, exclusis banniti Iohan. Friderici filiis, feudum Ducale soli confertur; & *Recess. Ratisponens.* 1576. & 56. Ob auch wol. Denaisus in *Iur. Cameral. tit.* 49. *& seq.* Ratio dubitandi erat, quod pœnæ non transgrediantur suos auctores, quod nemo insons plecti debeat, quod nemo teneatur ex alieno delicto, quod nec pater filii, nec filius patris culpam luat *Deuteron.* 24. *v.* 16. *Ezech.* 18. *v.* 20. Laurent. Bochellus IC. *ad Leg. Politic. tit.* 42. à Franc. Raguello collectas, Zepperus *ad Leg. Mosaic.* Guilielm. Veluodus in *Comparat. iuris diuin. & ciuil.* quòd denique actiones criminales morte aboleantur. Sed ratio decidendi potior vita est, quod bannum seu proscriptio Imperialis successerit in locū deportationis, qua ban-

niti desinunt esse ciues Romani,& confiscatis omnibus eorum bonis,ablatisque vniuersis ac singulis iuribus,priuilegiis & beneficiis,quibus ciues vti frui possunt,efficiuntur peregrini & extorres; Iul.Clarus in *Pract.criminal.§.final.quæst.67.num.8.& quæst.71.n.12.vers.dixi autem.* Guido Papæ *Decis.422.& seq.* Crauetta *consil.220.num.13. part.2.& consil.224.num.1.* Emanuel Soaretz in *Thesaur.receptar.sentent.verb.banniti,n.1. & seqq.* Kirchouius in *tract.Commun.opinion.verb.banniti,vers.hac autem sententia.* Ioan. Dauth senior in *tract.de Testament.n.211.§.& quemadmodum fol.251.* Otho Melander in *Comment.Cameral.par.2.rub.* Von dem Proceß der Acht/*num.60.§.* Zerreißt er den zettel/ *fol.419.* Rittershusius in *Comment.ad §.cum autem is,Instit.quibus modis ius pat.pot.solui.* Eberhard.Speckhan *Cent.2.Quæst.& decis.sur.class.3.q.15.& seq.* Atque adeò hinc est, quod bannitus nec testamenti faciendi ius habeat, nec heres ab aliis institui possit, & vt maximè ab aliis heres scribatur, tamen quia est (vt Vlpiani verbo vtar) ἄπολις, capere ex eo testamento nihil potest; Duarenus *ad rub.de Heredib.instituend.cap.2.vers. quæstio etiam est de peregrino.* Dauth in *d.tract.num.298.* Melander *ibid.* Ioh.Durantius in *tract.de Arte testand.tit.1.caut.10.num.4.* sed hereditas ille fisco Cæsareo sit applicanda; Accursius in *l.1.D.de hered.instit.* quamquam sint, qui opinantur hereditatem illam potius coheredibus institutis, vel aliis ab intestato succedentibus accrescere; Villalobus in *Communib.opinion. verb.deportatus n.62.* Clarus in *§.testamentum,n.2.vers. hereditas autem ipsa.* Vasquius *Illustr.quæstion.par.1.cap.102.num.3.* Pet.Ferrarius siue potius Iohan.Bapt.Cæsar in *Addition.ad* Visitation Abschied/*in Constit.* deß Landfriedens 1548.*tit.* die Peen der Friedbrecher/*fol.85.* Excipe tamen filios & nepotes, si qui fortè coheredes cum patre bannito forent proscripti,aut legatis cohonestati,quia tam hereditatis quàm legatorum,ex facto parentis,fiunt incapaces;*l.5.§.1.C.ad leg.Iul.Maiestat.* Carolus IV.Imper.in *d.Aur.Bull.tit.24.* Alciatus *lib.1.præsumption.cap.24.& Consil. 467.num.7.* Dionys.Gothofredus *ad d.l.5.§.5.* Buxdorffius,Arumæus & Rumelinus ad *Aur.Bull.d.tit.24.* Errant ergo Budæus,Duarenus & Balduinus,qui *dict.l.5.* censent hodie esse abrogatam,quos eo nomine notat Fornerius in *Notis ad Cassiodori Var.lib.2. epist.11.in princ.* Fratres tamen & agnati, à crimine alieni,vt feudorum auitorum,ita omnium hereditatum sunt capaces;Schœnborn *lib.1.Politic.cap.10.fol.78.in fin.& fol. 80.in fin.* Quod ipsum ius etiam ad banniti pronepotes protendit Clarus *lib.5.sentent. §.læsa Maiestatis 11.vers.præterea,* & Gothofredus ad *d.l.5.§.1.tit.9.* vbi aiunt hanc esse communem opinionem.

15. Hinc adeò Heinricus VII.Imperator Heinricum Carinthiæ Ducem, Regni Bohemiæ vsurpatorem contumacem,nec Cæsaris mandatis parentem, non Regni modo Bohemiæ, sed & ipso Carinthiæ Ducatu de Principum Imperii sententia priuatum, ceu læsæ maiestatis reum, pronuntiauit. Rem ita narrat Hagecius,vbi de Comitiis Francofordiæ anno MCCCX. celebratis, & propositione Cæsaris Principibus facta super dicto Heinrico Carinthio,quid de eius contumacia statuendum censerent? **Die Fürsten/** inquit, **beredten sich vntereinander / vnd gaben dem Keyser diese antwort: Ewere Keyserliche Majestet tragen gut wissen/was die Keyserliche Recht inhalten/als nemlich/daß deren jeglicher/so sich wider den Keyser oder das Keyserthumb auffiehnet/in die Straff der vngnaden fallen/ vnd neben seinen Gütern deß Lebens verlustig seyn soll.**

soll. Derentwegen thun wir hiemit diesen vnsern Außspruch / daß der Henrich auß Kerndten / welcher jhme das Königreich Böhmen / dem H. Römischen Keyserthumb zuwider / selbst muthwilliger weyse zugeeignet / vnd noch besitzet / durch diese that alle seine Recht bey diesem Königreiche / sampt seines Gemahls anfälle / verlohren hatte. Dann es ist vnbillich / daß der jenige / der sich wider die Keyserlichen Recht aufflehnet / ein König: noch der / so das Lehen vom Keyser nicht empfangen / ein Fürst genennet werden soll. Derhalben wollen E. Keyserl. Majestät jhme das Königreich Böhmen / sampt dem Fürstenthumb Kerndten nehmen / vnd dieselben anderweit versehen. Quo decreto confirmatur id, quod diximus, bannitum non modo aliena inuasa, sed sua etiam propria, tam patrimonia quàm matrimonia, iure ipso amittere, & feudi domino vel proximo agnato cedere.

Hagecius] in Chron. Bohem. part. 1. anno 1310. fol. 377.
Quod diximus] lib. 2. cap. 4. §. 4.

16. Anno MCCCXXX. quum Iohannes Rex Bohemiæ hostibus Imperatoris Guelphis in Italia adhærere, & prouincias Regni Longobardici ab Imperio alienare atque interuertere diceretur, Imperator Ludouicus IV. Augustus eum, in Comitiis Ordinum, perduellionis & læsæ Maiestatis reum peregit. Henricus Rebdorffensis: *Ioannes Rex Boemiæ intrauit Italiam vocatus à quibusdam Rectoribus ibidem, & multæ ciuitates Lombardiæ obediunt sibi, & pro Domino ipsum recipiunt*, &c. *Propter quod Ludwicus Imperator conqueritur Principibus contra eum, dicens eum contra Imperium excessisse. Sed sequenti anno idem Rex rediens de Italia, super hoc se excusat coram eodem Ludwico in Ratispona.* Ex quibus verbis, & relatis hactenus exemplis, colligitur, Reges, Electores, ac Principes præpotentes, esse in publicis Ordinum Comitiis reos à Cæsare peragendos, & de horundem consilio ac sententia damnandos, banniendos & proscribendos, maximè si Cæsar sit impar exsecutioni faciendæ, & Ordinum auxiliaribus indigeat copiis.

Perduellionis] cuius eadem est pœna, quæ criminis læsæ Maiestatis, *l. 1. D. ad L. Iul. Maiest. l. 5. in princ. C. eod. tit. l. 3. C. Theodos. ad L. Cornel. de Sicar.* Paulus *lib. 5. sentent. tit. 29.* Eclog. siue synopsis Βασιλικῶν *lib. 60. tit. 36.* Constant. Harmenopolus in *Promptuar. Iur. lib. 6. tit. 6.* Recess. Ratisponens. 1541. §. 70. Damit nun solchem künfftiglich / Recess. Augustan. 1555. §. 4. daß auch die Obrigkeiten / Ordinat. Criminal. *artic.* 127. Fichardus *Consil. German.* 102. Kirchouius *Consil. 1. num. 12. & seq. tom. 1.*
Rebdorffensis] in Annalib. anno 1330.
In publicis Ordinum Comitiis] Ioh. Tilletus seu Tillius in *Collectan.* Falcetus in *Origin. dignit. Franc.* Bignonius in *Not. ad Marculphi Formul. lib. 1. c. 25.* Freherus in *Tractat.* Vom Fürstenrecht. Andr. Quercetanus in *Not. ad Bibliothec. Claniacens.* Nicol. Camuzatus in *Promptuar. Antiquitat. Tricassin.* Ioan. à Bosco in *Not. ad Bibliothec. Floriacens.* Franc. Hottomanus in *Francogall.* Quis autem processus cum Principibus coram Cæsare criminaliter, Vulteius ad *l. 1. num. 48. C. vbi Senat. vel clariss. conuen.* aut etiam ciuiliter pro per-

sequendo aliquo Principatu vel Comitatu, conuentis seruari debeat, docent idem Vulteius ad *d.l.1.num.28.& seqq.* Freherus in *d.tractat.* Engelbrechtus *de Iurisdict.conclus.*127. Reinkingk *lib.1.de Regim.secul.& ecclesiast.class.4.cap.19.num.9.& seqq.& class.5.cap.6.num.178.& seqq.* Anton.Colerus *de Iur.Imper.German.sect.*24. Dan.Otto *de Iur.publ.cap.11.fol.*375. Lehmannus *lib.7.Chronic.Spirens.cap.113.fol.977.col.*2. Leipoldus apud Arumæum in *Discurs.de iur.publ. tom.1.fol.*242. & alii auctores infiniti, quos alibi cateruatim allegamus. Nostris tamen moribus actiones istę siue accusationes partim in Camera, partim in Aula Cæsarea institui solent, quum cognitio vitæ ac necis in Principem, nec non controuersorum Ducatuum & Comitatuum, sit S. Cæsareæ Maiestatis præeminentiæ soli reseruata, nec amplius vel Regimento, vel Cameræ, vel Paribus Curiæ competebat, nisi ipsis specialiter Imperator mandauerit vel delegauerit; vt constituêre Carolus V. Imp. in *Constitut.de Regiment.*1521. §. 4. Vnd behalten vns bevor. Ferdinandus I. Imp. in *Ordinat.Camer.part.2.tit.*7. Rudolphus II. Imp. in *Confirmat.transactionis Iüterbockianæ super controuersia Iuliacensi, facta anno* 1610.

17. Anno MCCCCXXXI. Sigismundus Imperator, vbi Bohemorum hæresim ac rebellionem armari & indies crescere animaduertisset, priusquam pestis amplius inualesceret, Electores, Principes, cæterosque Imperii Ordines Norimbergam conuocat, de Bohemorum hæresi & rebellione conqueritur; ad eos conuertendos & compescendos consilia & auxilia implorat: Bohemiæ Primores tamquam hæreticos à Summo Pontifice damnatos & excommunicatos; tamquam rebelles ab se proscriptos & bannitos ostendit. Aderat Iulianus Cardinalis S. Angeli à Martino V. Papa missus: aderant Electores, Duces Bauariæ, Austriæ, Saxoniæ, Brandenburgiæ, Lotharingię, Episcopi, Prælati, Comites, Nobiles, Liberi, & Ciuitates Imperiales, admodum frequẽtes. Decreta in Bohemos expeditio fuit agmine tripertito. Dux belli Fridericus Elector Brandẽburgius declaratus, qui Cardinalem sequeretur.

Æneas Syluius in *Histor.Bohem.cap.*48. Hagecius in *Chron.Bohem.anno* 1431. Dubrauius, Auentinus, Boregk, & plerique omnes historiographi.

18. In summa, Reges Bohemiæ posse in crimine perduellionis & læsæ Maiestatis ab Imperatoribus trahi in ius, conuictos damnari, proscriptos priuari Regno ac Prouinciis, tam ipsos quàm eorum liberos, ingenuè fatetur Generosus Baro Streinius, trium Cæsarum & Bohemiæ Regum Consiliarius prudentissimus, in suo ad Rudolphum II. Responso ita scribens: **Da ein König in deß Keysers vngnad vnd deß Reichs Acht fiele/ wie König *Suatoplucus* in Mähren in Keyser Arnolffs/ König *Ottaker* in König Rudolffens. Dann in *crimine læsæ Maiestatis* die kinder so wol als die vätter büssen. Wie dann König Rudolff damalen das Königreich Böhmen/ allein auß gnaden vnd gepflegter vnterhandlung/ König Ottackers Sohn *Wenceslao* erfolgen lassen.**

Streinius] in Informatione von deß Hauses Oesterreichs erblichen Succession in der Cron Böheim

Böheim &c. quam Imp. Maximiliani II. iussu instituit, Rudolphi II. mandato reuidit, denique Matthiæ monitu compleuit anno 1599.

Caput X.

EXEMPLA SVPPLICVM BOHEMIÆ REGVM, QVI humiliter sese Imperatori submittentes, & culpam publicè deprecantes, in gratiam fuerunt recepti, & Regno ditionibusque suis restituti. Quàm non pœnitenda fuerit hæc humiliatio, submissio & deprecatio, aliorum complurium Regum & Archiprincipum Electorum, præsertim Comitum Palatinorum & Bauariæ Ducum exemplis memorabilibus illustratus. Mos supplicum & pœnitentium Principum, vt aperto capite, nudis pedibus, coram Imperatore procumbentis veniam precarentur. Quisque Princeps olim secundum gentis suæ legem iudicabatur. Qualis fuerit pœna, quam Hermannus Comes Palatinus Rheni, fractæ pacis publicæ & rebellionis reus, in cane gestando sustinere coactus fuerit. Iustitiæ huius remißio quantum mali Imperio pepererit. Libertas Principum Imperij quibus in rebus consistat. Quantam cladem Palatinatus Rheni acceperit ex proscriptione Philippi Electoris, totius Imperij viribus, mandato Cæsaris, in Palatinatum Rheni & superiorem Bauariam Palatinam infusis.



Oc erat ius Imperatorum in Duces ac Reges Bohemiæ. Quorum indignationem nonnulli Duces ac Reges veriti, maluerunt suppliciter culpam deprecari, quam vitæ Regnique periculum subire. De Zizais, Arabarii, Viduarii, & Vsafri, Regum Morauiæ, Pannoniæ, Sarmatiæ & Iazygiæ, quæ nunc Transyluania dicitur, humilima & abiectissima submissione, supplicique deprecatione, iam supra diximus. Et de Zizai quidem Morauorum Bohemorumque Rege, narrat Ammianus Marcellinus, quod à Constantio II. Imperatore ad deprecandum admissus, abiectis armis pectore toto procubuerit exanimis stratus: iussusque exsurgere, genibus nixus, concessionem delictorum sibi tribui supplicauerit & veniam. Et Auentinus de Constantio Imperatore scribens; *Ad Quadorum*, inquit, *confinem Pannoniæ regionem arma mouet. Reges & Reguli Quadorum & Sarmatarum, Ziza, Fragiledus, Rumarus, Batherus, ad Constantium supplices veniunt, captiuos reddunt, veniam præteritorum orant, & impetrant, ob-*

fideſq; dant. Moti hac clementia Auguſti Arabarius & Vſafer Reguli, quorum alter Quadis (id eſt Morauis) *alter Sarmatis quibuſdam praerat, locorum confinio & morum feritate coniunctiſſimi Imperatorem & ipſi adeunt Romanum, in ſocietatemq; recipiuntur.* Et paucis interiectis; *In animo erat Auguſto reliquias belli Quadorum perſequi. Vitrodorus Rex, & Agilimundus Regulus, pacem rogant, impetrantque, & more gentis eductis mucronibus, quos pro numine colebant, iurauere ſe in amicitia Romana permanſuros.*

Supra diximus] lib.1.cap.13. §.8. vbi vide

Marcellinus] Hiſt.Roman. lib.17.

Auentinus] Annal.Boior.lib.2.fol.143. & ſeq. cui conſonat Dubrauius *lib.8.Hiſtor.Bohem. fol. 61.*

2. Sic Raſticus ſeu Ratiſlaus Rex Morauiæ, Carolomanno II. Cæſari ſupplex factus, veniam meruit. Idem Auentinus; *His denique coactus Ratiſlaus, legatos primum pacem petitum ad Carolomannum pramittit. Accepta fide, deinde ſupplex aduenit, Regioque nomine abdicato in verba Carolomanni iurat &c.* Factum id anno Chriſti DCCCLXVII.

Auentinus] Annal.Boior.lib.4.fol.316.

3. De Zuenteboldi ſeu Suatebogi Morauiæ Regis ſubmiſſione & deprecatione idem Auentinus narrat; *Ludouicus II. Rex menſe Auguſto in Mediomatricum vrbe Concilium Procerum agit. ibi Berthmarus Dynaſta Sueuus, ſuperiori anno à Morauis captus, à Suatebogo hac lege, vt legationem ad Regem ſuſciperet, ac ex fide defungeretur, dimiſſus, perſuaſit Ludouico Regi noſtro, vt Suatebogo ſupplici gratiam faceret, peccata fatenti veniam præteritorum donaret, in fidem ac clientelam acciperet.*

Auentinus] d.lib.4.fol.338.

4. Boleslaus I Dux Bohemiæ ab Imperatore Ottone I. Auguſto ob commiſſum parricidium, & Eccleſiæ Chriſtianæ perſecutionem, proſcriptus belloque petitus, Cæſari obuiam cucurrit, equove deſcendens in genua prolapſus veniam ſupplex petiit. Quærente Imperatore, quis eſſet, & quid deliquiſſet? reſpondit, ſe Ducem eſſe Bohemiæ, gratiamque humiliter petere: peccaſſe ſe in Deum, & aduerſus Dominum ſuum Imperatorem: promittere emendationem delictorum, & fidem Cæſari atque Imperio conſtantiſſimam: imperatiſque Cæſareæ Maieſtatis ſeſe promptè & paratiſſimè in poſterum eſſe pariturum. Id anno DCCCCLXIV. contigiſſe memoratur.

Hagecius in *Chron.Bohem.par.1.anno 964.*

5. Bretiſlaus ſiue Vratiſlaus Morauiæ Dominus, Vdalrici Bohemiæ Ducis filius, rapuerat Principem Sanctimonialem ex Cœnobio Ratiſponenſi Iuditham nomine, quam Ottonis II. Imperatoris filiam fuiſſe plerique hiſtorici tradunt. Qua iniuria commotus Imperator expeditionem in Bohemiam inſtituit. Dux & raptor filius ſupplicium ſubterfugituri, Iuditham ad

patrem

patrem Imperatorem ablegarunt pro marito raptore intercessuram & deprecaturam. Quam Æn. Syluius ita introducit exorantem; *Veniet cum patre gener ad pedes tuos, veniam commissi petet: te Regem, te Dominum profitebitur: neque impedimento erit, quo minus sedem in medio Bohemiæ colloces, ibiq; ius dicas. Placuit imperatori consilium, atque in eius verba fœdus ictum, exercitus consalutati, & in Boleslauia, quæ vmbilicum tenere Bohemiæ creditur, sedes Imperatoris lapidea erecta*, &c. Et Albert. Krantzius; *Venit sub aspectum Dux ipse, & genibus prouolutus, veniamq; precatus impetrauit.*

Syluius] in histor. Bohem. cap. 18.
Krantz.] lib. 4. Saxon. cap. 19.

6. Mesico Dux Bohemiæ armis Cæsareanorum militum adactus, ad Imperatorem Ottonem III. supplex venit, & rebellionem deprecatus gratiam impetrauit, anno Christi DCCCCLXXXVII.

Spangenberg in *Chron. Saxon. cap.* 147. Caluisius in *Chronolog. anno* 987.

7. Bretislaus Dux Bohemiæ, violato Conradi II. Imp. edicto de pace publica, (nam Poloniam Imperio tunc parentem hostiliter ingressus deprædauerat) ab Imperatore Heinrico III. ad caussam dicendam citatur, contumax damnatur, & bello petitur. Dux imparem sese potentiæ Cæsaris animaduertens, Legatos ad eum præmittit, qui sibi liberisq; suis vitæ gratiam fieri supplicarent, bellum iramq; deprecarentur, ad solam clementiam prouocarent, misericordiam Cæsaris implorarent, ac sine vlla pactione se Regnúque in illius fidem traderent. Hos Dux ipse paulò pòst Ratisponam subsequitur, ibique in publico Principum consessu coram Imperatore procidens commiserationem omnium in se conuertit. *Vratislaus*, inquit Auentinus, *cum plerisq; Optimatibus Reginoburgium venit. Cæsaris in Senatu, curuli sella, cultu Regio, sedentis pedibus lachrymabundus accidit, adoperto capite calceis pedibus detractis, corpus humi prosternit, suppliciter veniam præteritorum orat, Boiemiam cum signo reddit, Regium nomen, Poloniam quam occuparat, abiurat. Surgunt Purpurati, Pontifices, Dynastæ, Imperatorem per Christum Deum optimum maximum, per clementiam eius obtestantur, per superos omnes obsecrant, vt misero & scelus confitenti ignoscat. Annuit Cæsar, Vratislaus iussus surgere iuramentum solenne dicit, &c.*

Bretislaus] rem ita gestam referunt Syluius in *Hist. Boh. cap.* 19. Munsterus *lib.* 3. *Cosmograph. in Bohemia de Bisetislao Duce*, Spangenberg in *Chron. Sax. cap.* 171. *anno* 1039. & *an.* 1041.
Conradi II. edicto] quod refert Dubrauius *lib.* 7. *Hist. Boh. fol.* 51. Boregk in *Chron. Boh. fol.* 80. infra *cap.* 11. §. 10. Constit. Imperial. *tom.* 3.
Auentinus] Annal. Boior. lib. 5. fol. 408 Nota autem ex hoc & aliis in hoc capite relatis exemplis, morem ac ritum pœnitentium & supplicium, qui erat vt aperto capite, nudis pedibus, humi prostrati veniam delictorum precarentur. Cuius rei perillustre exemplum præbet etiam Henrici IV. Imp. deprecatio Canusii facta coram Gregorio VII. Papa, in ipso brumæ algore. Et hinc ortum habet Fratrum Minorum seu Franciscanorum nudipedalitas, quod pœnitentiam perpetuam ex voto agant.

8. So-

8. Sobieslaus Dux Bohemiæ fractæ pacis publicæ reus, quum mandatis Cæsareis parere contemneret, Imperator Lotharius II. in Bohemiam exercitum mouit, Ducemque eo adegit, vt pacem peteret. quam hac conditione impetrauit, vt in pedes coram Imperator procidens, delictorum gratiam supplicaret. quod & factum est.

Hagecius in *Chron.Bohem.part.1. anno* 1127.

9. Conradus Marchio Morauiæ ob acceptatam iniustam Bohemorum electionem, & vim legitimo Duci ac possessori Vladislao illatam, à Conrado III. Imperatore proscriptus, & viribus fractus, ad gratiam confugit, Cæsarique supplex factus, veniam obedientiæ petens, culpam deprecatur: ægrè tandem, Principibus Imperii intercedentibus, in gratiam à Cæsare receptus.

Idem Hagecius in *Chron.Bohem.part.1.anno* 1142.

10. Ottocarus Rex Bohemiæ potentissimus, & cuius Imperium à mari Hadriatico vsque ad Oceanum Balthicum protendebatur, erat ob crimen læsæ Maiestatis & perduellionis à Rudolpho I. Cæsare proscriptus, in easq; coactus angustias, vt submittere sese & veniam à Cæsare humiliter supplicare maluerit, quàm Regni possessione deturbari. Colmariensis Dominicanus; *Videns Rex Bohemiæ, quod non possit Regi Romanorum resistere, humiliauit se, & commisit se gratiæ suæ.* Felix Faber Vlmensis Monachus; *Videns Ottakerus periculum suum, venit VViennam, & flexis genibus veniam à Rege Rudolpho petiit.* Æn. Syluius: *Rudolphus I. Imperator adeptus Austriam, Othocarum in verba sua iurare more maiorum exposcit. Id superbo Regi grauius visum, tanquam ex Domino seruus fieret. exin bellum indicitur. Veritus Othocarus Rodolphi potentiam, iniustamque belli causam animo voluens, legatos mittit, qui se iuraturum dicant, si modo intra tentorium Imperiale honoris sui causa fieri Rodolphus velit. Accipit conditionem Imperator. Suggestum in tentorio sublime paratur, ibique aureum solium eminentiori loco erigitur. Rodolphus diademate & Imperialibus insignibus conspicuus, considentibus Electoribus Imperij, cæteris Baronibus circumstantibus, aduenientem Regem sedens expectat. Ille cum paucis Regni sui Optimatibus ingressus, conscenso suggesto, ad pedes Imperatoris genua flectit. proinde ex veteri consuetudine, admotis sacrosanctis Euangeliis, iureiurando se adegit. Interea tentorium erat arte compositum, à summo vsque deorsum in quatuor proscissum partes, decidit, Regemque vt erat in alto loco ad Imperatoris genua supplex, videndum exercitibus præbuit.* Antonius Bonfinius, Hungariæ & Bohemiæ Regis Historiographus; *Ottocarus rei suæ consulens, de concordia cogitauit, mittit legatos ad Cæsarem, per quos iuraturum se rite pollicetur, si modo honoris sui causa intra Augustale tabernaculum id clam fiat. Accepit conditionem Imperator, illiusque lepido commento pudorem elusit. In medio spacio Augustale intenditur, Imperatoris iussu, suggestus hercle sublimis intus cum sella paratur. Mox ipse diademate Imperatoriisque insignibus plane conspicuus, considentibus*

tibus Imperii Electoribus, cæterisque in subselliis rite Proceribus, Othocarum acciri iubet. Is cum paucis Optimatibus tentorium ingressus, præreuerenter suggestum conscendit, ac supplex ad eius genua constitutus, dum ex more solenne sacramentum præstat, ecce tentorium ex industria compositum, in partes quatuor ex improuiso solutum decidit, &c. Gerard. de Roo Historiographus Austriacus; *Cum diu disceptata res esset, tandem Ottocarus Palatino transigendi potestate permissa, in castra ad Rudolphum Cæsarem venit, & eodem illo suadente submissius, & (vt clientem decet) se gerit. Ibi pax in has conditiones fit. Ottocarus Rex Austria, Stiria, Carinthia, aliisq; locis vicinis priuata potestate occupatis cedat, cognitionem de illis Cæsari & Principum senatui permittat, obsides reddat, electionem Rudolphi approbet, in eius verba iuratus Boemiam & Morauiam ab eo recipiat, Hungaris ablata reddat, capti vtrimq; suis restituantur. Ottocarus vero & hoc sibi dari petiit, vti coram Principibus sub tentorio facere sibi liceret, quæ in vtriusq; exercitus conspectu pudor vetabat. Paratur ergo tentorium in insula Danubii Camberga, vbi Cæsar Augustali subnixus solio sedebat, Ottocarus genu posito fidem conceptis verbis præstans Boemiæ & Morauiæ vexilla suscipit. Excogitata vero res erat ad deludendã eius superbiam commodissima: tentorium ita concinnatum erat, vt adducto quodam funiculo quatuor eius latera conciderent, quod cum, eo in genua procumbente, factum esset, res vtriusque exercitus oculis subiecta videbatur* &c. Georgius Calaminus Austriacus;

Ottocarus annon ipse Camberga insula
Positis sedenti iurat armis Cæsari?
Supplex sub amplo factus huic tentorio?

Facta hæc sunt anno Christi MCCLXXVII. Qui plura de hac Ottocari submissione, humiliatione & deprecatione auet cognoscere, is relegat ea, quæ supra *lib.1.cap.7. & lib.3.cap.14.* deduximus.

Submittere sese] Ioh. Thomas ab Haselbach in *Chron. Austriæ lib. 2.* Dubrauius *lib.17. Hist. Boh. fol.142.* Pantal. Candidus *lib.2. Bohemaid. fol.53. & seq.* Thom. Lansius in *Consultat. de Prouinciar. Europæ inter ipsas Principat. in Orat. pro German.* & in *Disputat. de Leg. Reg. conclus.52.* Lipsius *lib.2. Monitor. politic. cap.15.*
Colmariens.] in Annal. part.2. fol.44.
Felix Faber] lib.1. Histor. Sueuor. & Vlmens. fol.133.
Syluius] in Hist. Bohem. cap.27.
Bonfinius] Rer. Vngaricar. decad.2. lib.8. fol.305.
Roo] lib.1. Histor. Austriac. anno 1277.
Calaminus] in Rudolphottocaro act.1. scen.1.

8. Anno sequenti MCCLXXVIII. Quum Ottocarus Rex, superbæ coniugis instinctu, iterum rebellare, & arma in Cæsarem mouere ausus esset, Cæsar tantam eius perfidiam vlturus copias vndique ex Imperio & Hungaria contraxit, perduellem oppressit, & in acie cæsum Viennæ sine vllo exsequiarum honore deponendum curauit. Regina autem vidua, & filiolus Wenceslaus septennis, ad aram misericordiæ confugientes, vix per para-

tos precatores, & supplices Regni Primates, gratiam impetrarunt. Ita scribit Wolfgang. Lazius Historiographus Cæsareus; *Cæsar cum victricibus signis victoriæ vestigia secutus, traiecto Teya in Morauiam progressus, acceptis ex itinere in fidem locis, ad Czaslaum non procul à finibus Bohemiæ occurrentem Ottonem Marchionem Brandeburgium habuit. Qui interpellans ad Cæsarem oratione pro tempore habita, supplicibus cæteris Regni Satrapis, ac in genua prouolutis, animum eius tandem permulsit, vt data venia liberis ac coniugi, auito Regno parceret.*

Lazius] lib. 1. Commentar. in genealog. Austriac. cap. 11. fol. 182.

9. Idem Wenceslaus Ottocari filius, Alberti I. Cæsaris sororius, ab eo erat ob interuersa iura Imperialia, & denegata seruitia, in ius vocatus, & tandem contumax proscriptus, vt superiori capite indicauimus. De quo ita scribit Georgius Fabricius; *Wenceslaus II. Rex Bohemiæ per literas & legatos, aliasque solennitates singulares, reconciliationem pœnitentia ductus ab Imperatore vnicè petit, filioque sibi cognomini mandat seuerè, vt ab Imperatore minimè recedat.*

Fabricius] lib. 2. Rer. memorabil. Saxon. vniuers. anno 1305.

10. Et ne vetera tantum in testimonium citem, recentissimum Matthiæ Hungariæ & Bohemiæ Regis exemplum adhuc est in viridi hominum memoria, qui vt Rudolphum II. Imperatorem pacaret, intercessores sibi apud eum & deprecatores parauit, Archiduces, Maximilianum fratrem, Magnum Magistrum Borussiæ, Ferdinandum patruelem Ducem Stiriæ, &c. & Heinricum Iulium Ducem Brunsuicensem &c. cum oblatione satisfactionis omnimodæ, cassatione pactorum initorum, & renuntiatione confœderationum cum aliis factarum.

Gründlicher vnd warhafftiger bericht/ wegen der zwischen der Röm. Keys. Mayest. *Rudolphi II. &c.* vnd der Königl. Würd. zu Vngarn *Matthiæ, &c.* getroffener vergleichung/ *fol. 61. sub rubr.* Notel der abbitte.

11. Nec nouum hoc est aut insolens, nec dignitate eorum alienum, vt Rex quispiam vel Archiprinceps Elector sese Romanorum Imperatori submittat, culpamque in supremam eius Maiestatem commissam supplex deprecetur. Et vt de primo ac summo Rege exordiar, Ludolphus Rex Romanorum, à patre Ottone I. Imperatore ob rebellionem proscriptus, & tandem à suis omnibus derelictus, supplex à patre veniam petiit, eamque impetrauit, si se iudicio Procerum Imperii sisteret. Sed Ludolphus vsus consilio quorundam Episcoporum, non exspectato tempore iudicii, pedibus nudis & veste sordida sese ad pedes patris in saltibus Lochensibus prosternit, & veniam petit, quam impetrat, quoad vitam, non autem quoad

Regnum

Regnum Romanorum, in quo ei ſurrogandum à Proceribus Imperii curauit Ottonem filium ſecundogenitum.

Ludolphus] Witikindus Corbeienſ. *de Geſtis Saxonic. lib.* 2. Caluiſius in *Chronologic. anno* 954.

12. Thaſſilo Rex Boiariæ, quum Carolo Magno Imperatori potentia ſua confiſus rebellare auderet, ab eo ad conuentum Proceſum Ingelheimi indictum euocatur ad cauſſam dicendam. vbi noxæ conuictus, omnium Ordinum conſenſu, vt Maieſtatis reus, capitali ſententia damnatur. Sed clementia Imperatoris, licet morti addictum, humilimè tamen deprecantem, & vt ſuæ filiique Theodonis vitæ parcatur flebiliter ſupplicantem, capitali quidem ſupplicio vtrumque liberauit, ſed Regnum Bauariæ confiſcauit, & in prouinciæ formam redegit. Rex autem cum filio Monaſterium Lauriacenſe ingreſſus cucullam induit, vbi & tumulus eorum etiamnum oſtenditur.

Ademarus ſiue Adelmus Monachus Benedictinus in *Annal. Francor. anno* 788. Engoliſmenſis Monach. in *Vita Caroli Magni Imp.* Aimoinus *lib.* 4. *Hiſtor. Franc. cap.* 80. Rudolphus Fuldenſ. in *Annal. Franc. anno* 788. Arnold. Wion in *Ligno vitæ lib.* 4. *cap.* 6. Welſerus *Rer. Boicar. lib.* 5. *fol.* 331. Freherus in *Origin. Palatin.*

13. De ſubmiſſione Petri Hungariæ Regis ita narrat Auentinus; *Petrus Rex Vgrorum ad Boios confines Vgris, quamquam ſibi infeſtos, quod Bohemis ſuppetias tuliſſet, cum paucis aufugit, benigneque ab Alberto Orientalis limitis* (id eſt Auſtriæ) *Duce acceptus Reginoburgium ad Cæſarem* (Heinricum III.) *deducitur. Verum primum ſicuti Reipublicæ hoſtis non ſolum aditu prohibitus, ſed in vincula quoque coniectus eſt. Adnitente tamen Alberto, cui ſoror illius nupta erat, & plerisque Aulicis fauentibus, miſerantibusq́ Regiam calamitatem, in conſpectum Heinrici admittitur. Moxque Principis pedibus flens procumbit, fortunam deplorat ſuam, veniam delicti, ſimul vitam precatur. Cæſar memor rerum humanarum inopi gratiam facit, eundem bono animo eſſe iubet, auxilium pollicetur,* &c.

Auentinus] Annal. Boior. lib. 5. fol. 408.

14. De Boleslao Rege Poloniæ refert Curæus; *Principes Poloniæ fratres, metuentes ſuis Prouinciis, impetrata poteſtate adeundi Cæſarem* (Fridericum I.) *per Bohemum, profecti ſunt in caſtra Cæſaris, & ſupplices ad genua ipſius proſtrati, veniam & pacem petierunt. Fridericus Imperator, vt conſuleret honori Imperij, coegit Boleslaum primùm iuramento ſe purgare, quod non ad contumeliam Imperij, ſed aliis de cauſis fratrem eieciſſet. Deinde Fridericus, ſicut generoſi animi ſunt placabiles, & quia eum reuocabat Italia, largitus eſt Boleslao pacem his conditionibus. Reſtituat fratrem, & de damnis ipſi illatis reſpondeat iure & legibus Magdeburgi: Imperatori mulcta nomine ſoluat* 2000. *libras argenti. Principibus, qui Cæſari militarunt, libras* 1000. *Aulicis ipſius* 200. *coniugi vero Cæſaris* 20. *libras auri* &c.

Ioachim. Curæus in *Annal. Silef. fol.* 54. Caluisius in *Chronolog. anno* 1557.

15. De Hermanno potentissimo illo Sueuiæ & Alemaniæ Duce, S. Heinrico II. Imperatori post diuturnam rebellionem supplice facto, scribit Adelboldus Traiectensis Antistes; *Herimannus, qui consilia iuuenum sequendo, & spem vacuam tenendo extra se positus erat, se in semetipsum recollegit, & in solennitate S. Remigii Brusellæ Regi obuiam venit, sciens melius esse, ante damnum non fecisse pœnitere. Nudus igitur pedibus cum fidis intercessoribus Regi se repræsentat, pro male commissis veniam petit, pro bonis suis per Regium donum possidendis gratiam quærit, pro his impetrandis humotenus genua flectit. Ilico, benigne recipitur, & ei, quod quærebat cum omni humilitate conceditur.*

Adelboldus] in vita S. Heinrici II. Imperatoris fol. 438. in *Diuis Bambergensibus à Gretsero editis.*.

16. De Lothario Saxoniæ Duce & Archiprincipe Electore, ex Regio Witichindi genere, supremum postea Romani Imperii ad culmen euecto, scribit Dubrauius; *Lotharius Dux Saxoniæ ad gratiam recuperandam ab Henrico V. Cæsare aliter non admissus, nisi pedibus nudus, saccoq; indutus ante Henricum procideret, veniamque læsæ fidei peteret.* Ad quæ verba Iordanus annotat; *Moguntiæ Cæsar Lotharium supplicem longa cinerea veste indutum, bellique moti culpam deprecantem, admisit, illique ignouit data fide.* Et Georg. Fabricius; *Anno* MCXIV. *Lotharius Elector Saxoniæ nudis pedibus & discinctus procumbens ab Imperatore* (in Comitiis Moguntinis) *veniam petit & impetrat.*

Dubrauius] lib. 9. Hist. Boh. fol. 66. Boregk in *Chron. Bohem. par.* 1.
Iordanus] in Annotation. ad Dubrau. dict. lib. 9.
Fabricius] lib. 2. Rer. memorabil. Saxon. vniuers. anno 1114.

17. Sed forte alienum quibusdam videtur dignitate Principum Bauariæ & Palatinorum ex Regio Francorum genere descendentium, vt Imperatori suppliciter & deprecabundi adgeniculentur, aut summo Ioui Diuûm patri sese substernant. Quod an ita sit, & an Dii isti Boici ab hac Maiestatis supremæ veneratione fuerint vnquam exempti, non aliunde melius, quàm ex Rerum gestarum memoria, & ipsis priorum exemplis, cognoscere poterimus. Et Arnulphus quidem cognomine Malus, Dux Bauariæ, quem nonnulli Arnoldum vocant, à Conrado I. Cæsare agnato, quod Regnum affectaret, læsæ Maiestatis damnatus, proscriptus, in Hungariam expulsus, eiq; Eberhardus frater Imperatoris in Ducatu Bauariæ suffectus est: nec prius pacem ab Henrico I. Saxone, Conradi successore, obtinere potuit, quàm supplex factus Regium nomen eiuraret, & depositis armis Cæsari fidelitatem more aliorum Principum procumbens iuraret.

Arnulphus] Conradus Vrspergensis in *Chron.* Elias Reusnerus in *Basilic. genealog. in stemmat. Reg. Franc. fol.* 200.

Expul-

Expulsus] Vrspergens. *ibid.* Caluisius in *Chronolog. anno* 916.

Supplex factus] Lambertus Schaffnaburgens. in *Chronic. de gest. German. & Gallor. anno* 921. Caluisius in *Chronolog. anno eod.*

18. Eius filii, Eberhardus, Hermannus & Otto, quum de hereditate disceptarent, nec Imperatorem Ottonem I. Saxonem arbitrum ferrent, sed contra eum ad arma conclamarent, Ducatu Bauariæ exciderunt, vix paucis Comitatibus ab Imperatore relictis, & inter eos sub Comitum Palatinorũ dignitate diuisis, vt Wittelsbachio, Schirensi, & aliis, Ducatu ipso in Heinricum Imperatoris fratrem, eorum fororium, collato. Et Eberhardus quidem Palatinus, cum rebellans ad bellum persequendum imparatus esset, pro pace, hortatu Archiepiscopi Moguntini, supplicat apud Imperatorem: & impetrat quidem, sed hac conditione, vt Hildesheimium in exsilium abduceretur. Sed paulò pôst in gratiam ab Imperatore receptus, iterum rediit ad vomitum rebellionis, fœdusque contra Imperatorem fecit cum Henrico Imperatoris fratre Bauariæ Duce, Giselberto Lotharingio, & Friderico Moguntino. Quibus ab Imperatore domitis, quum Hungaros in Imperium citasset, captus & perduellionis conuictus in Sueuiam relegatur, vbi exsul obiit. Hermannus autem frater eius, cui pars Bauariæ cõcessa erat sub Comitis Prouincialis titulo, quum itidẽ Cæsari auderet rebellare, in prœlio captus omnibus suis ditionibus exsuitur.

Ducatu excid.] Witikindus *de Gestis Saxon. lib.* 2. Caluisius in *Chronolog. anno* 937.

Et Eberhardus quidem] Vrspergens. in *Chron. anno* 938. Caluisius in *Chronolog. anno* 938. *in fine.* Witikindus *lib.* 2.

Fœdusq; contra Imp.] Georg. Fabricius *lib.* 2. *Origin. Saxon. anno* 939. Caluisius in *Chronolog. anno eod.* Witikindus *lib.* 3.

Hungaros in Imper.] Elias Reusnerus in *Basilic. genealog. fol.* 200. *in fin.*

Vbi exsul obiit] in prœlio cæsum scribit Luitprandus *lib.* 4. *cap.* 16. *& seq.*

Hermannus] idem Reusnerus *fol.* 201. Spangenberg. in *Chronic. Saxon.*

19. Quin & ille ipse Heinricus Bauariæ Dux, quum accepti beneficii immemor fratri Imperatori rebellaret, ab eo proscriptus & expulsus est, Ducatu Bauariæ in Bertholdũ Arnulphi Ducis fratrem, & Eberhardi patruum translato. Heinricus ergo nusquam tutum se conspiciens, spe veniæ impetrandæ venit Francofurtum, vbi Imperator Natalia Christi celebrabat, & manè fratri templum adeunti nudipes & atratus occurrit, seque ad pedes eius supplicem prostrauit, petiuitque veniam, & impetrauit, sed cum acerba obiurgatione: Ducatum tamen non recuperauit, nisi defuncto demum Bertholdo, cui eum Imperator concesserat.

Bertholdum] Witikindus *de Gestis Saxon, lib.* 2. Luitprandus *lib.* 4. *cap.* 18. *Rer. in Europ. gestarum.*

Heinricus ergò] Witikindus *de Gest. Saxon. lib.* 2. Caluisius in *Chronolog. anno* 942. *in fin.* Luitprandus *d. lib.* 4. *cap. vlt.*

Ducatum tamen] Caluisius in *Chronolog. anno* 947. Witikindus *lib.3. fol.*41. Luitprandus, &c.

20. Heinricus siue Hezilo Dux Bauariæ, patruelis Ottonis II. Imperatoris, cum Archiepiscopis Moguntino & Magdeburgio, Rege Daniæ, Ducibus Poloniæ & Bohemiæ, aliisque Imperii Principibus contra Imperatorem conspirans, ab eo, in Ordinum Comitiis, Maiestatis læsæ accusatur anno MCCCCLXXIII. Quorum suasu apud Imperatorem culpam deprecatus, gratiam recuperauit. Sed cum biennio post, licet à viribus imparatus, & à sociis desertus, rebellare tamen iterum auderet, ab Imperatore proscriptus, Ducatuque pulsus est: quem Imperator Ottoni Duci Sueuiæ, suo ex fratre Ludolpho nepoti, concessit. Heinricus autem exsul abiit in Bohemiam, vbi de pace cum Imperatore per intercessores tractans, conuenit, vt se sisteret iudicio Imperii: vbi comparens in Comitiis, communi Principum consensu tam ipse, quàm filius eius, exsilio mulctantur.

Conspirans] Georg. Fabricius *lib.2. Origin. Saxonic. anno* 973. Caluisius in *Chronolog. anno eodem.*

Biennio post] iidem ibid. in anno 975.

Sisteret iudicio] iidem in anno 976.

Exsilio mulct.] iidem in anno 977.

21. Reusnerus ita scribit; *Henricus, alias Hezilo, Dux Bauariæ, Saxoniæ & Brabantiæ, Ottoni III. agnato Imperatori rebellis, ab illo proscriptus, hostis Imperii iudicatus, Regnoq; Bauariæ exactus, Treuerim in exsilium est relegatus.* Hæc ille. Tandem tamē Hermanni Saxoniæ Comitis industria Francofurti in Comitiis Imperatori publicè supplex factus reconciliatur, & iurata solenniter fidelitate in Ducatum restituitur anno Christi DCCCCLXXXIX.

Reusnerus] in Basilic. genealog. in Stemmat. Magnor. Duc. Saxon. fol. 264.

Francofurti] Georg. Fabricius *dict. lib.2. anno* 985. Caluisius in *anno* 985. Mortuus est iste Heinricus Gandersheim in Saxonia, vbi filium Henricum ad se accersitum monuit, vt Imperatori fidelis sit: vt testatur Fabricius *in anno* 992.

22. *Heinricus cognomento Superbus* (verba sunt eiusdem Reusneri) *Dux Bauariæ, Saxoniæ, Hetruriæ,* &c. *à Conrado III. Imperatore in Comitiis Wirciburgensibus & Goslariensibus fuit Ducatibus suis priuatus, edictoq; proscriptus.* Ecce Archiprinceps Elector gemino iure, Bauariæ nempe & Saxoniæ, tamen Maiestatis crimen adeo non potuit effugere, quin vtroque orbaretur: & Saxonia quidem Alberto Vrso Marchioni & Electori Brandenburgio cessit, Bauaria autem & Noricum Leopoldo Marchioni Austriæ & Imperatoris beneficio. Tandem tamen supplici Superbo Imperator eatenus cōdonauit, vt demum post mortem eius vterque Ducatus Heinrico filio restitueretur.

Reusnerus] in d. Basilic. in Stemmat. Ducum Brunsuicens. fol. 407. Videatur Otto Frisingens. *de Gest. Friderici I. Imp.* Caluisius in *Chronolog. anno* 1138.

Supplici Superbo] Spangenberg. in *Chron. Saxon. anno* 1139. Caluisius *ibid. in anno* 1139.

23. Sed

23. Sed nec Heinricus filius, cognomento Leo, Bauariæ & Saxoniæ Dux, Archiprinceps Elector, qui non modo duos Electoratus illos simul obtinebat, sed Imperium quoque suum ab Alpibus Italicis ad Rhenum, ab hoc ad mare vsque Balthicum per Westphaliam, vtramque Saxoniam, Venedorũ Regnum, & Holsatiam proterminabat, Danubii, Rheni, Visurgis & Albis dominator, in fide constitit, quin Friderico I. Imperatori rebellans fuerit ad Comitia Principum citatus, ad obiecta crimina responsurus, & contumax proscriptus. Spangenbergius; *Anno MCLXXX.* wurde Hertzog Henrich zu Sachsen vnd Beyen *propter crimen læsæ Maiestatis & rebellionis*, auff den gehaltenen Reichstägen zu Regenspurg in Beyern/ Würtzburg in Francken/ vnd Erffurt in Sachsen/ offentlich in die Acht vnd Oberacht erkläret vnd außgeruffen. Welches er sich wol hab beschwerdt/ vnd fürgewand/ solche Acht sey nicht kräfftig/ sintemal er nit in dem lande/ noch an dem ort/ da er geboren worden/ darein erkläret sey. Dann er sich darauff beruffen/ daß er in Schwabenland jung worden/ vnd darinnen auch die Acht/ da die kräfftig seyn solte/ hette sollen vber jhn erkandt werden. Aber diesem behelff zubegegnen/ ist er zu Gemünde in Schwaben offentlich in die Acht zum vberfluß erkläret worden. At de submissione & deprecatione eiusdem narrat Iohan. Becherer; *Anno MCLXXXVII.* ward ein Reichstag zu Erffurt gehalten vmb *Martini.* Allda ist Hertzog Heinrich selbst eigener person erschienen/ dem Keyser zu fuß gefallen/ vnd auffs allervnterthänigst vmb gnad gebetten. Et Sethus Caluisius; *Heinricus ab Imperatore pulsus Danum pro auxilio implorat, sed & hoc frustra fuit: ideo tandem comparet coram Imperatore, & misericordiam eius implorat: qui suasit ei, vt Imperio per triennium excederet, & sibi Principatum duntaxat Brunsuicensem & Luneburgensem retineret. Atq; ita in Angliam abiit, vbi in Normannia sumptibus* Regis *Angliæ sustentatus fuit. Angliam* ergo historici hoc in casu accipiunt pro Francia Anglicana, seu ea Galliæ parte, quæ Anglis parebat, vt Normannia, Aquitania, &c. Et Heinricum Leonem fuisse ab Imperatore omnibus exsutum bonis in Angliamq; relegatum, Principatibus eius ac ditionibus cõfiscatis, interque bene de Republica meritos distributis, omnes ad vnum historiographi, quà veteres, quà recẽtes, memoriæ prodiderunt, solo Principatu Brunsuicensi & Luneburgensi excepto, quem Regis Angliæ intercessione ab exsilio rediens recuperauit. Quod autem Spangenbergius auctor est, eum ad Legem Sueuicam prouocasse, Sueuorumque iudicium, inde est, quia fuit Regia Sueuorum Welfforum seu Guelphorum prosapia ortus, ex qua sunt qui Comites Palatinos & Bauariæ Duces deducere satagant.

Spangenberg.] in Chronic. Saxon. cap. 232. anno 1180.
Becherer] in Chronic. Thuring. anno 1182. fol. 247.
Caluisius] in Chronolog. anno 1182.
Historiographi] Arnoldus Lubecensis, qui tum temporis vixit ac scripsit in *Supplement. Helmoldi lib. 1. cap. 29.* Gerhardus Stederburgensis, coëtaneus itidem scriptor, in *Histor. de Henrico*

Henrico Leon. in princ. Albertus Stadens. in *Chronic. anno* 1180. Anonymus in *Annal. Sclauor. anno eod.* Gobelinus Persona in *Cosmodrom. ætat. 6. cap. 60.* Ioh. Petersen in *Chronic. Holsat. part. 2.* Lud. Persona IC. in *Orat. de Witteberga.*

Legem Sueuicam] id est Alemanicam, quæ adhuc exstat. Erat tum temporis in instituto moreque Germanorum positum, vt quisque secundum legem propriam, vbicunque terrarum degens, iudicaretur & condemnaretur. Qua de re habemus Constitutionē Lotharii I. Imp. in eius *Capitulari*, & in *Leg. Longobard. lib. 2. tit. 57.* Vide quæ notarunt Carolus Cottus & Andr. de Barulo in *Gloss. ad Leg. Longobard.* Vitus Amerpachius in *Annotat. ad Capitular.* Hungerus in *Not. ad Boulli Tabb. vocum Gallicar. in verb. Gallique.* Lindenbrogius in *Prolegom. Codic. legum antiquar. vers. Saxonum,* & in *Glossar. verbo, Lege barbara,* Engelbrechtus in *Quæstion. de success. Electorat. num.* 74.

24. Quid dicemus de illo decantato Hermanno Comite Palatino Rheni,

Cuius erat tumido tellus circumflua Rheno?

qui ab eodem Imperatore Friderico I. pacifragii reus peractus, quòd se in Italia absente pacem publicam Imperii turbare, & motus bellicos ciere ausus esset, ignominiæ publicæ pœnam sustinere ac pati pertulit. Otto Episcopus Frisingensis; *Ad hanc curiam* (Wormatiæ ab Imperatore indictam) *Arnaldus Moguntinus Archiepiscopus, & Hermannus Palatinus Comes, venientes, de hoc, quòd absente Principe terram illam præda & incendio perturbarant, in causam ponuntur: ambobusq; cum complicibus suis reis inuentis, alteri ob senii morumq; grauitatem, & Pontificalis ordinis reuerentiam parcitur, alter pœna debita plectitur. Denique vetus consuetudo pro lege apud Francos & Sueuos inoleuit, vt si quis Nobilis, Ministerialis vel Colonus, coram suo iudice pro huiusmodi excessibus reus inuentus fuerit, antequam mortis sententia puniatur, ad confusionis suæ ignominiam, Nobilis canem, Ministerialis sellam, rusticus aratri rotam de Comitatu in proximum Comitatum gestare cogatur. Hunc morem Imperator seruans, Palatinum istum Comitem, magnum Imperii Principem, cum decem Comitibus complicibus suis, canes per Teutonicum miliare portare coegit. Hoc tam districto iudicio per totam Transalpini Imperii latitudinem promulgato, tantus omnes terror inuasit, vt vniuersi magis quiescere, quam bellorum turbini inseruire vellent.* Et Guntherus Cæsaris Friderici Notarius;

——— cuius dispendia pœnæ
Ille Palatinæ custos celeberrimus Aulæ
Non potuit vitare Comes, cunctisque videndus
Portauit scapulis passus plus mille latrantem.
Hanc quoque tunc alii simili pro crimine pœnam
Sustinere decem Comites, totidemq; coacti
Fœda tulere canes generoso pondera collo.
Cuius inaudita pœna timor altus in omnes
Irruit, vt nullus Procerum præsumeret vltrà

Armata

Armata certare manu, sed pace sequestra
Iudicis arbitrio sua quisque reposceret aequi.

Et Dodechinus Abbas S. Dysibodi; *Anno MCLV. Natiuitatem Domini Wormatiæ celebrauit. Vbi Hermannus Palatinus Comes, & Emicho Comes de Linengen, & Gotfridus de Spanheim, & Henricus de Katzenelenbogen, & Conradus Comes de Kirchberg, Henricus Comes de Didissen, & alii ex parte prædicti Hermanni canes portauerunt. Et sic Dominus Arnoldus Archiepiscopus ab excommunicatione eos absoluit. Ex parte vero Archiepiscopi canes portare quidem cœperunt Ludouicus Comes de Lohim, & Gulielmus Comes de Glisberg, & alii: sed ob reuerentiam Archiepiscopi cessare ab Imperatore iussi sunt.* Quæ memorabilis Imperatoriæ iustitiæ exsecutio, si vigorem suum porrò quoque in similes delinquentes extendisset, constantius profectò æquabiliusque res Imperii sese nunc haberent. At dum nimia Cæsarum indulgentia stare primum occœpit, quo minus sancitæ ab Imperatoribus leges exsequerentur, eo paulatim processum est, vt & ipsa maiorum sanctissima instituta, & posterorum Cæsarum, quibus pax publica Imperii curæ cordique videbatur, saluberrimæ Constitutiones parui adæquè æstimarentur. Hinc natus Cæsareę Maiestatis contemptus, & exin turbæ motusque publici, qui nunc oculos nostros non sine terribili horrore obuersantur.

Frisingens.] lib. 2. de Gestis Friderici I. Imp. cap. 28.

Guntherus] in Ligurino lib. 5. vers. 200.

Dodechinus] in Appendic. ad Mariani Scoti Chronic. anno 1155. videatur etiam Arnoldus Lubecens. in *continuat. Helmoldi Chronic. Sclau. lib. 7.* Author Chronic. Sclau. *cap. 2.* Krantzius *lib. 3. Saxon. cap. 6.* Trithemius in *Chron. Spanheimens. anno* 1155. Caluisius in *Chronolog. anno* 1156.

Memorabilis exsecutio] vt scilicet ignominiæ pœna Princeps, aut homo alius Illustris, notetur, qualis hæc erat canum gestatio. De qua tractant Cuiacius *lib. 11. obseruation. cap. 22.* Spiegelius in *Schol. ad Gunther. Ligur. lib. 5. fol. 112.* Rittershusius *Notat. ad Gunther. lib. 5. cap. 1. num. 7. & seqq.* Martin. Crusius *Annal. Sueuic. part. 2. lib. 10. cap. 14.* Ioh. Wanckelius in *Addition. ad Antonii de Gueuara lib. 1. Horolog. Princip. cap. 27.* Petr. Gregor. Tholos. *lib. 31. Syntagm. iur. cap. 37. num. 5.* Philip. Camerarius *lib. 3. Horar. succes. seu Meditat. Hist. cap. 95.* Spangenberg. in *Chron. Schawenburg. lib. 1. cap. 28. vers.* Auff diese ernstliche. Ioh. Weinrechius Isenacens. in Wolmeinender warnung vor tumult vnd auffruhr/*fol. 12.* An autem hæc pœna infamiam passis Principibus & Comitibus irrogarit, quæsitum memini. Non putat doctissimus Schickartus Principes Iudęorum tam sacros quàm profanos talem pœnam ob delicta publica passos infamiam sustinuisse, in *tract. de Iure Regio Hebræor. cap. 2. theor. 7. vers. obiiciat aliquis, fol. 62.* Mihi autem videntur tam diu infames permansisse, donec Imperiali edicto restituerentur. Hic enim mos vigebat, vt nemo culpare auderet eum, quem Rex participare mensa sua dignatus esset. Qua de re exstat Canon in *Concil. Toletan. XII. cap. 3.* & in *Decreto* Yuonis Carnotens. Episcopi *part. 16. cap. 344.* Exempla nobis exhibent Gregorius Turonens. Episcop. *lib. 7. Histor. Franc. cap. 16.* & Fredegarius Scholasticus in *Miscell. hist. lib. 5.* de Prætextato Episcopo Rotomagensi excommunicato, Anselmus Cantuariens. Archiepiscop. in *Epistol. ad*

stol.ad Ernulphum Priorem, idem Yuo *epistol.62.& epistol.171.* de Geruasio Episcopo excommunicato à Rege ad conuiuium adhibito. Vide quæ notarunt Franc. Pithœus in *Interpretat.Legis Salic.tit.43.* Franc.Iuretus in *Obseruation.ad Yuonis epist.62.* Gulielm. Ranchinus in *Reuision.Concil.Trident.lib.7.cap.3.fol.336.* Iohan.Sauaro in *Not.ad Sidonii lib.1.epist.11.verb.interessemus,fol.83.*

Cæsarum indulgentia] parcentium & indulgentium libertati Principum Imperii, quorum tamen libertas non consistit in malè faciendo, sed in bono commodoque Reipublicæ promouendo. Neque enim quod libet, licet; nec falsæ libertatis obtentu licentia effrænis laxanda & pallianda est. Veteris Comici dictum est à Gellio relatum; *Cui plus licet quam par est, plus vult quam licet.* Et Terentius in *Heautont.* accommodanter monet; *Deteriores omnes sumus licentia.* Non ergo libertas eximit Principes Imperii à pœna commerita & legibus sancita, sed à supplicio plebeio, & ab aliorũ omnium, præterquam Cæsaris, iudicio. Quæ libertas quondam erat ciuium Romanorum, vt nec seruili pœnæ subiici, nec de capite eorum, nisi per maximum comitiatum, ferri posset, vt est in *Legib.XII.Tabul.* constitutum, & obseruarunt viri magni, Oldendorpius, Riuallius, Ræuardus, Crispinus, Vrsinus, Prateius, Marcilius, Gothofredus, pater & filius, alii illarum legum interpretes. Eleganter, vt omnia, S.Gregorius Magnus Papa *lib.8.epist.53.* ad Leontium Patricium scribit; *Hoc enim inter Reges gentium & Imperatores Romanorum distat, quod Reges gentium domini seruorum sunt, Imperator Romanorum dominus est liberorum. Vnde & vos quidem, quicquid agitis, prius quidem seruata iustitia, deinde custodita per omnia libertate debetis.* Vides primam rationem habendam esse iustitiæ, & libertatis post iustitiam. Et lib.12.epist.36.ad Phocam Imperatorem; *Quiescat felicissimis temporibus vestris vniuersa Respublica &c. Reformetur iam singulis sub iugo Imperii libertas sua. Hoc namque inter Reges gentium & Reipublicæ Imperatores distat, quod Reges gentium domini seruorum sunt, Imperatores verò Reipublicæ Domini liberorum.*

25. De proscriptione Ottonis Wittelsbachii Palatini Comitis Bauariæ notior res est, quam vt à me multis debeat comprobari. Is in Comitiis Francofordianis ob parricidium in Philippo Cæsare Domino suo patratum ab Ottone IV. Imperatore damnatur, constituto in caput eius prœmio, & Principatus eius filiabus cæsi Philippi adiudicatur, anno Domini MCCVIII.

Martin.Crusius in *Annal.Sueuic.part.2.lib.10.*

26. Heinricus Marchio Histriæ ex Comitibus Palatinis Bauariæ, reus parricidii, quòd Philippus Cæsar ipsius consilio cæsus fuisse diceretur, in exsilium viginti annorum ab eodem Ottone IV. Imperatore, de Procerum Imperii sententia, trusus est.

Elias Reusnerus in *Basilic.genealog.in Stemmat.Regum Franc.fol.199.*

27. Otto Comes Palatinus Rheni & Dux Bauariæ, Archiprinceps Elector, à Friderico II.Imperatore in Conuentu Egrano perduellionis accusatus, omnium Procerum consensu damnatur. *Ottonem Boium,* inquit Auentinus, *qui aberat, huius discordiæ* (id est conspirationis) *authorem, contra Rempubli-*

cam

ctam fecisse, crimine perfidiæ, proditæ Maiestatis, populi Christiani accersendum statuunt. Factum id anno MCCXXVIII.

Auentinus] Annal. Boior. lib. 7. fol. 542. Quam perfidiam Otto iste Palatinus ab optimo patre Ludouico Bauariæ Duce non didicit, qui nullis Gregorii IX. Papæ diris, nullis Heinrici VII. Romanorũ Regis comminationibus perduci potuit, vt cum rebellibus Ordinibus in Imperatorem ac Dominum suum, Fridericum II. conspiraret. Cuius fidem hisce verbis commendat idem Auentinus de Heinrico Cæsare, Imperatoris filio, à dicto Gregorio IX. Papa ad patri rebellãdum inducto, scribens; *Ludouicum Boiorum Ducem Rhenanumq; Præfectum, quòd eloquentia & prudentia pietateque in Augustum* (Fridericum II. Imp.) *nulli secundus foret, hactenus omnium consiliorum secretorumq; participem curatoremq; à patre sibi quasi ad regendum puerum datum, Curia atque Senatu amouet. Is vbi animum Cæsaris abs se alienatum esse, & iniqua agi, parricidialiaq; iniri consilia sentit, cum Otthone filio clam secedit, in Boiariamq; migrat. Subsequitur Cæsar* (Henricus Rex Romanorum) *Boiariam ferro, igne depopulatur, Ludouico nequaquam ne minimo quidem digitulo contrà nitente.* Tanta conscientia fuit, pietatem in Deum & Imperatorem eius Vicarium colere, à qua posteri totiens degenerarunt, vt exempla subsequentia docebunt.

28. Rudolphus I. Comes Palatinus Rheni & Dux Bauariæ, Archiprinceps Elector, primùm fuit ab Alberto I. Imperatore, ob coniurationem cum Electoribus Rhenanis & aliis Imperii Principibus contra se initam, proscriptus, sed pace facta restitutus; dein à Ludouico IV. Imperatore fratre, quòd à partibus Friderici Austriaci æmuli sui contra se staret, ditionẽ omni pulsus & in Angliam exsiliatus, vbi post triennium admodum inops mortuus est.

Heinricus Rebdorffens. in *Annal. anno* 1316. Elias Reusnerus *d. loco, fol.* 214. Caluisius in *Chronolog. anno* 1316.

29. Rupertus II. Comes Palatinus Rheni & Dux Bauariæ, Archiprinceps Elector, Wenceslaum Cæsarem & Bohemiæ Regem oppugnans, & ditiones eius armis inuadens, proscribitur, exsecutione Imperii Principibus & Ciuitatibus demandata, anno MCCCLXXXVIII.

Idem Reusnerus *ibidem fol.* 214.

30. *Ludouicus Barbatus* (verbis loquor non meis, sed Reusneri) *Comes Palatinus Rheni & Dux Bauariæ, Dominus Ingolstadiensis, bello agnatos Duces petere non cessauit, donec à Friderico III. Imperatore proscriptus, vrbibus exsutus, & per quadriennium Bauaria exsulare iussus est*, anno MCCCCXLVI.

Reusneri *ibidem fol.* 226. Auentinus in *Annal. Boior.*

31. Philippus I. Comes Palatinus Rheni & Dux Bauariæ, Archiprinceps Elector, *potentia, opibus & auctoritate florentissimus, quum æquissimas pacis conditiones à Maximiliano I. Imper. latas recusaret, ab eo proscriptus, & à Gallis, qui huius belli ipsi fax & auctores fuerant, desertus, magnam ditionis suæ partem amisit, multis Procerum suorum aut veneno necatis, aut in acie trucidatis, aut etiam supplicio*

affectis. Hæc Reusnerus. Pax tandem conciliata Coloniæ in Comitiis anno MDV. in quibus *Fridericus Elector Saxoniæ* (inquit Caluisius) *ausus est Collegam olim suum Philippum Palatinum ad Imperatorem adducere, vt supplex pacem ab eo peteret: quā etiam impetrauit vna cum ditionibus, quæ adhuc supersunt.*

Reusner.] ibid. fol. 217.
Pax tandem] cuius Transactionem vide in Reichshandlungen sub anno 1505.
Caluisius] in Chronolog. anno 1505. Chytræus in *Histor. Saxon. & vicin. gent.* Auentinus in *Annal. Boior.*

31. *Rupertus eius filius, gener Georgii Diuitis Ducis Bauariæ, ab eo heres & successor institutus, dum ius suum armis vindicare conatur, ab Imperatore vnà cum patre fuit proscriptus: Bohemicisque confisus auxiliis pertinacissimè subinde bellum reficiens, tandem ad eam redactus est paucitatem, vt consistere non posset; periit veneno necatus vnà cum coniuge anno MDIV. ætatis suæ XX.* Hæc idem Reusnerus. Sed alii scribunt eum fuisse mœrore animi exstinctum: quorum verba Caluisius ita in compendium redegit; *Maximilianus Imperator ad componendam controuersiam Bauaricam, æquas conditiones proponit, vt videlicet, quod ex hereditate prouenerat,* Rupertus *tertiam partem reliquis Bauaris redderet, duas ipse ad vitam retineret. Sed cum obstinate reluctaretur, fidens auxiliis* Regis *Galliæ & Bohemorum, ab Imperatore proscribitur, & mense Maio Dux* Wirtebergensis *aliquot oppida & castella, vt* Winsbergam, *Maulbronnam, & alia Palatino eripit. Norinbergenses verò Altorfium, Hersbrukam & Laufam;* Wilhelmus *etiam Landgrauius aliqua ipsi eripere voluit, sed frustrà. Bipontinus quædam cepit. Sed omnium grauissimus hostis fuit ipse Imperator Maximilianus; qui copias Ruperti fudit. Ideo Rupertus mœrore animi moritur die 20. Augusti cum coniuge. Imperator verò moderans sibi in victoria, & putans Palatinum satis punitum, omnibus aliis arma inhibet, & Ruperti liberis ex hereditate materna quædam oppida concedit, vt Neuburgum, Laugingam, & alia, quæ Ducatus Neuburgensis titulo comprehenduntur.* Imperator tunc Palatino eripuit Aduocatiam Prouincialem Alsatiæ & Landgrauiatui suo Ensisheimensi incorporauit. Hassus intercepit Castrum & oppidum Homburgum vor der Höhe/ quod Comes Hanouianus; & castrum Bickenbach, quod Comes Erbachianus à Palatino tenebat. Ingolstadium quoque, quæ antea ad Palatinum spectabat, à Bauaro interuersa; & quædam Castella Transrhenana à Leiningensibus Comitibus occupata dicū-tur. Quibus omnibus ac singulis Domus Palatina caret vsque in hodiernum diem.

Reusnerus] in d. Basilic. genealog. fol. 217.
Sed alii] Chytræus in *Histor. Saxon. & vicin. gent. lib. 12.* Peucerus *lib. 4. Chronic.* Iustinus Goblerus in *Orat. funebri Erici Ducis Brunsuicens.* Iod. Ludou. Decius *lib. 2. de Iagellon. famil.* in Heduigi filia Casimiri Poloniæ Regis, coniuge Ruperti istius Palatini.

Caluisius]

Caluisius] in Chronolog. anno 1504. Vide quæ supra diximus *lib. 2. cap. 7. n. 34.*

Hassus intercep.] Ioan. Latomus Decanus S. Bartholomæi in *Annal. Francofurtens. an.* 1504. vbi hoc bellum Palatinum in hisce oris gestum die Pfältzische Vehde / omnium diligentissimè descripsit.

Ingolstadium] Richard. Bartolinus in *Austriad.* in qua describit bellum hoc gestum in Bauaria, quem Palatinatum superiorem vocant, die Beyrische Vehde / vbi Spiegelius in *Schol.* annotat.

33. Fridericus II. Comes Palatinus Rheni & Dux Bauariæ, Archiprinceps Elector, fortè idem periculum subiturus fuerat, nisi renuntiato fœdere Schmalkaldico, tempestiuè sese Caroli V. Imperatoris gratiæ supplex submisisset. Quod contigit anno Domini MDXLVII.

34. Adeò hæc exempla docent, verum esse, quod Plutarchus ait; *Facile est cuiuis mouere Rempublicam, sed in tranquillum sistere sine Dei auxilio nemo potest.*

Plutarchus] vide Ioseph. Langium in *Polyanth. verb. Seditio, & verb. Rebellio,* Gruterus in *Polyanth. verb. Bellum,* Hondorphius in *Promptuar. exemplor. in 5. præcept. rubr. de sedition. & pugn.* Conrad. Lycosthenes in *Apophthegmat.* Iohannes Saxo, Poeta Germanus, non ineleganter reddidit;

Ein jeder auffruhr machen kan /
Vnd grossen lermen fahen an /
Dieselbe aber stillen fein
Kan niemand denn Gott allein.

Georgius Lauterbeckius in Regentenbuch. Apud Sallust. in Iugurth. Marius per Legatos Beccho Numidiæ Regi indicat; *Omne bellum sumi facile, cæterum ægerrimè desinere, nec in eiusdem potestate initium & finem esse.*

Caput XI.

REGES AC DVCES BOHEMIÆ, POLONIÆ, SILEsiæ, Morauiæ, ab Imperatoribus in ius citati, caussâ cognitâ iudicati & condemnati fuerunt, si vel ipsi controuersas caussas inter se habuerint, vel ab aliis in Imperiali iudicio conuenti & impetiti fuerint; præsertim in litigiosa Regni & Ducatuum successione. Reiectio Regis legitimè succedentis, & vocatio seu Electio alterius ab Ordinibus facta, ad cognitionem Imperatoris spectabat & referebatur.

ET hæc quidem erat Cæsarum in Reges Bohemiæ potestas, quum ex officio procederent. Quam eandem etiam exercuerunt implorati vel ab ipsis Bohemiæ Regibus ac Ducibus, vel ab aliis Reges Bohemiæ coram tribunali Cæsareo conuenientibus & accu-

ſantibus. Sed quia non lubet, niſi præfinita loqui, age & huius cognitionis iuriſdictioniſque Cæſareæ veritatem ex anteceſſis præiudiciis cognoſcamus, vt, ſi quis forte dictis nequeat perduci, vt vera hæc credat, noſtra dicta ex ipſis factis noſcat. Rem videamus, ſed ordine nobis ſolente & hactenus obſeruato.

2. Anno Domini DCCCXXII. Ludouicus Pius Imperator Caroli Magni filius, *Francofurti ad Mœnum, Bohemorum, Morauorum, & Auarum,* id eſt, Hungarorum, *Principum legationes audit, & cauſſas diiudicat.*

Aimoinus in *Hiſtor. Franc. lib.* 4. Aldhelmus in *Annal. Francor. anno* 822. Rudolphus Fuldenſ. in *Annal. Franc. anno eodem.* Caluiſius in *Chronolog. anno* 821. cuius verbe ſecuti ſumus.

3. Anno DCCCLVI. *Schauiza,* inquit Auentinus, *Witzrachi Boiemiæ Dynaſtæ filius, cum fratre de potentatu contendit, fratrem Boiemia exigit, Principatum occupat, & Regi noſtro* (Ludouico II. Pii filio) *non eſt audiens dicto. germanus ad Regem exul profugit; ab eoque Ducatum impetrat.*

Auentinus] Annal. Boior. lib. 4. fol. 316. Spangenberg in *Chron. Saxon. cap.* 100. *anno* 856.

4. Anno DCCCLXX. Zuentibaldus Rex Morauiæ patruum Ratislaum ſuper crimine intentati parricidii & perduellionis apud Carolomannum Cæſarem, ſuperioris Ludouici II. filium accuſauit, captumque eiuſdem iudicio condemnandum tradidit. Rudolphus Fuldenſ. *Zuentibald nepos Raſtizi propriis vtilitatibus conſulens, ſe Karlmanno vnà cum Regno, quod tenebat, tradidit,* id eſt, inueſtiri de eo ex more petiit. *Vnde Raſtiz vehementer iratus nepoti occulte ponit inſidias. Sed Raſtiz iuſto ei iudicio captus eſt laqueo, quem tetendit. Nam ab eodem nepote ſuo comprehenditur, ligatur & Karlmanno præſentatur. Karlmannus vero Regnum illius ingreſſus, cunctas ciuitates & caſtella in deditionem accepit, & ordinato Regno atq; per ſuos diſpoſito, ditatuſque gaza Regia reuertitur.*

Rudolphus] in Annal. Francor. anno 870. Aldhelmus in *Annal. Franc. anno eod.* Aimoinus *Hiſt. Franc. lib.* 4.

5. Anno DCCCXCVIII. ſcribit Auentinus; *Ciuile bellum Morauos inuoluit, quibus duo fratres Moemarus & Suatebogus* (qui aliis Zuenteboldus) *imperitabant, &c. Pars, quibus hoc parricidiale bellum diſplicebat, ad fidem Imperatoris confugiunt. Suatebogus quoq; Cæſari obtemperabat. Moemarus autem imperata detrectabat. Aribo Præfectus, Luitpoldus Auſtriaci Dux limitis, Auguſti* (Arnulphi Imperatoris) *iuſſu arma in Morauiam mouent, eos, qui dicto audientes non erant, perdomitant.*

Auent.] Annal. Boior. lib. 4. fol. 366 Sed ante eum Rudolphus Fuldenſ. in *Annal. Franc. anno* 898. Aliter Caluiſius in *Chronolog.* refert, inquiens; *Bohemos & Morauos confligantes Imp. Arnulphus imploratus compoſuit, Bohemoſque domuit.*

6. Anno MV. Iaromirus Dux Bohemiæ à fratre Boleslao eunuchiſatus & Du-

Ducatu ſuo pulſus, ad Imperatorem S. Henricum II. confugit, fratremque ſuper inchriſtianitate & ſpolio accuſauit. Imperator citatum Boleslaum, ſed contumacem, proſcribit, Iaromirum armatu manu in Bohemiam reducit, fugatoque Boleslao in ſolium Ducale reſtituit, publiceque in conſpectu omnium Ordinum Pragæ inueſtit, quibus, verba faciente Godeſchalco Friſingenſi Epiſcopo, Ducem præſens commendat, & ſimul ipſum Ducem officii ſui admonet. Georg. Fabricius hanc exſecutionem hiſce verbis orditur; *Imperator in Saxoniam properat, vt bellum Duci Boemorum faceret, qui fratrem germanum Iarimirum patria eiecerat, & ſubiectos Imperatori populos, & inprimis Miſnenſes, magnis affecerat iniuriis: necdum deſiſtebat inire clandeſtina conſilia, & pacem publicam perturbare, quibuſcunque poſſet artibus atque inſidiis. Iam pridem Imperator agitauerat animo de caſtiganda Boemi ſæuitia, quam hactenus exercuerat impune cum dedecore nominis Germanici: ſed propter turbas à ſuis aduerſariis hinc inde motas, occaſionem nondum inuenerat.* Narrat dein factam ab Imperatore exſecutionem, quam modo in verba contuli pauciſſima.

Eunuchiſatus] Adelboldus Traiectenſ. in *Vita S. Henrici VII. Imp. circa princ.*

Inchriſtianitate] eſt enim legibus Chriſtianorum & Canonibus interdicta euiratio ſeu membrorum genitalium mutilatio, quia homicidium quoddam eſt, & ſcelus creationi Dei inimicum; Clemens Romanus in *Canonib. Apoſtolor. cap.* 21. *& duob. ſeqq.* Concil. Nicen. *canon.* 1. *L.* 1. *& ſeq. C. de eunuch.* Iuſtinianus Imp. *Nouel.* 142. *cap.* 1. Leo Imp. *Nouel.* 60. & ibi Gothofred. *in Not.* Theodorus Balſamon ad *Can. Apoſtol. cap.* 21. *& ſeqq.* Photius Patriarch. in *Nomocan. lib.* 1. *cap.* 14. Nec Chriſtiani tantum, ſed & gentiles Principes caſtrari quenquã vetuere vt Domitianus Imperator, teſte Suetonio *cap.* 7. Martiale *Epigram.* 6. Iuſtino Martyre in *Apolog.* 2. Dione in *Domit.* item Adrianus Imp. in *l.* 4. §. 2. *& l.* 2. *D. de ſicar.* & apud Paulum *lib.* 5. *ſentent. tit.* 23. §. 4.

Imperator citatum Boleſla.] ita narrant Adelboldus Traiectenſ. in *d. Vita S. Henrici II. Imp.* Auentinus in *Annal. Boior.* Georg. Fabricius *lib.* 2. *Orig. Saxon. an.* 1005. Caluiſius in *Chronolog. anno* 1105.

7. Idem Iaromirus ab Othelrico ſeu Vdalrico fratre iterum pulſus ad eundem Henricum II. Imperatorem confugit, fratremque Vdalricum ſuper ſpolio accuſat, vt ſcribit Dithmarus Epiſcopus Merſeburgenſis. Sed ab inimicis falſò accuſatus in cuſtodiam traditur Adelboldo Traiectenſi Epiſcopo. Rem ita narrat idem Dithmarus; *Iaremirus Regis* (Henrici II. Imp.) *gratiam ſuppliciter petens, pro miſericordia & reſtitutione exilium ac cuſtodiam Ethelboldi Epiſcopi ſuſcepit, qui in immenſa cæde Bawariorum ad Bolitzlaum* (rebellem Poloniæ Ducem) *ſine Regis ac ſui licentia cum muneribus iter agentium, & trucidatione ſibi commiſſorum, & non aliqua Regis infidelitate talem promeruit vltionem. Noſtri hoc inimici* (ſcil. Poloni & Bohemi) *audientes irriſerunt, noſtri autem conciues* (Miſni & Thuringi) *id vt ſibi profuturum timuerunt. Et his liceat in ſemetipſis hoc factum cognoſcere, qui id conſilium Regi noſtro vnquam dedere. Poſthac Othelricus frater eius ad Merſeburg à Rege*

à Rege vocatus venit, & Regnum, quod sibi iniustè prius vsurpauit, gratuito munere suscepit.

Dithmarus] lib.2.de Reb.gest.Saxon.fol.76.& seq.

Narrat] ibid.fol.79.

8. Anno MXXVIII. de Cunradi II. Imp. expeditione Polonica refert Auentinus; *Miseco Polonus, pulso fratre Ottone, Regem se appellat. Vlricus quoque Bohemus, occiso fratre suo Iaromaro, noua molitur. hi ambo iugum Imperii nostri rigida ceruice excutere, & sui iuris esse conantur. Otto à fratre Polonia pulsus ad Conradum Cæsarem fugit, ab eoq. armis restituitur.*

Auentinus] Annal.Boior.lib.4.fol.406. Spangenberg in *Chron. Saxon.cap.168. anno* 1028. Nauclerus in *Chronolog.part.2.generat.35.*

9. Anno MXXXVIII. narrat Hagecius, Bretislaum Bohemiæ Ducem, Stephano Hungariæ Rege mortem obeunte, ius quoddam in illud Regnum sibi vsurpasse, & collecto exercitu in Hungariam, ingressum, Keyslam siue Giselam defuncti Regis filiam, & fratrem eius Petrum Regem, bello petiuisse. Qui ad Conradum II. Imp. confugientes, Bretislaum super spolio & fracta pace publica accusarunt, mandatumque & citationem impetrarunt. Quæ cum Bretislaus Dux susque deque haberet, & comparere detrectaret, bellum in eum decernitur; quod tamen morte Imperatoris interueniente suspenditur.

Hagecius in *Chron.Bohem.par.1.anno* 1038.

9. Anno MXXXIX. idem Bretislaus Dux Bohemiæ subitam irruptionem in Poloniam fecit, eamque spoliando & miserrimum in modum populando deuastauit. Quare Casimirus Rex Poloniæ ad Imp. Heinricum III. profectus, Boleslaum Ducem super spoliis & fracta pace publica accusauit. Imperator causa cum Principibus cognita decreuit, vt Bretislaus Dux Bohemiæ, Casimiro Poloniæ Regi ablata omnia intra mensis spatium restitueret, paritionem die dicto in iudicio Cæsareo doceret: & si quam actionem contra Polonum haberet, vt eam in eodem iudicio citra vim persequeretur: cum annexa clausula commissatoria, ni pareret, bellum præstò fore, quo & ablata repeterentur, & ipsa Bohemia proscriberetur, Cameræ Cæsareæ confiscanda & incorporanda.

Hagecius in *Chron.Bohem.anno* 1029. Matth.à Michou in *Chron.Reg.Polon.lib.2.cap.13.in fi.* Boregk in *Chron.Bohem.in Bretislao Duce, fol.*77.*& seqq.* Pantal.Candidus *lib. 2. Bohemaid.fol.*36.*& seqq.* Ioachim. Curæus in *Annal.Siles.fol.*39. refert hanc accusationem primum fuisse coram Conrado II. ab Rixa Poloniæ Regina, absente adhuc Casimiro filio, institutam, & decretum factum, quo Bretislao Bohemo mandabatur, vt & ablata restitueret, & damna illata resarciret. Exsecutionem demùm Casimiro Rege vrgente, susceptum ab Henrico III. Imperatore.

II. MXL.

11. MXL. quum Boleslaus Dux in contumacia persisteret, nec mandatis Cæsareis pareret, proscriptus ab Imperatore fuit, & expeditio ab Ordinibus in Bohemiam decreta, cui Imperator ipse præfuit. De qua exsecutione scribit Krantzius; *Quum Poloni Bohemique Romano parerent Imperio, orta inter eos simultate, & perinde bello, Imperator Henricus II. suarum partium esse duxit, de legibus pacis tractare, imperauitque vtrique vt ab armis discedant, iustitia & æquitate, non bello decertent. Contumacia videbatur apud Bohemos, quòd Biticeslaus Dux insolentior esset* &c. *Imperator iterum Bohemo mandat, quæ abstulisset Polonus, reddat: alioqui armis adigendum. Duxit ille leuius & mandata & minas, remandans Imperatori, se tributa debere annua Imperio: ea se paratum exhibere quotannis. Supra id si quid posceret, Imperatorem ab æquo discedere. Imperator magno agmine ducit in contumacem, perpulitque Ducem vt se dederet.* Sed diligentius rem narrat Dubrauius in hunc modum; *Cum* (Casimirus Poloniæ Rex) *causam Regni sui apud Henricum Cæsarem deplorasset, idem Henricus grauior vltor spoliorumque exactor imminebat, exasperatus tum contumacia, quod ad causam dicendam vocatus Bretislaus parere contempserit, tum literis eiusdem Bretislai asperius scriptis, vt in quibus inerat Cæsarem insolenter facere, qui noua libertatique contraria aduersus Bohemiæ Principes imperia incipiat. nunquam antea nec auditum nec factum à Cæsaribus fuisse, vt iuberent causam Principes Boiemiæ dicere de præda per victoriam intercepta: sed quemadmodum belli hostibus suis inferendi, ita prædæ seu retinendæ seu dispensandæ arbitrium semper penes ipsos victores fuisse. Quod ad Polonos attinet, auctores illos iniuriæ faciundæ extitisse: ideoq. pœnas & meritas & iustas sibi tandem exsoluisse, quas iamdudum auo patrique suo exsoluere debebant. Atqui Henricus legem à Conrado Cæsare, socero suo, paulo ante obitum promulgatam in hanc fere sententiam pro se habuit; Princeps Imperij quisquis es, pacem colunto, iuri & legibus obtemperanto, nec vllo pacto otium Imperij turbanto. qui non paruerit, capitale esto. Ex hac igitur lege Cæsar, Principes & vrbes Imperij contra Bretislaum, tanquam publicæ pacis turbatorem, armat, diuisisque bifariam copiis, cum altera parte copiarum ipse per Bauariam, cum altera Bernhardus Saxoniæ Princeps per Misniam procedit.*

Proscriptus ab Imper.] Æneas Syluius in *Hist. Bohem. cap.* 19. Raphael Volaterranus *lib.* 7. *Geograph. in Bohemia,* Munsterus *lib.* 3. *Cosmograph. in Bohemia,* Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap.* 171. *anno* 1039. & *anno* 1041. Elias Reusnerus in *Basilic. genealog. in stirp. Sclau. Ducum & Reg. Bohem. fol.* 186.

Krantz.] lib. 2. Wandal. cap. 45.

Dubrau.] lib. 7. histor. Bohem. fol. 52.

12. Anno MLXXI. scribit Lambertus Schaffnaburgensis; *Inter Ducem Polonorum & Ducem Boheimorum infestissima dissensio erat. propter quod eos Rex* (Heinricus IV. Imp.) *in ciuitatem Misenæ autumnali tempore euocatos durius corripuit, & vt deinceps suis singuli terminis contenti essent, nec se vicissim temerariis incursionibus lacesserent sub obtentu Regiæ Maiestatis præcepit: alioquin se hostem & Vindicem experturus*

foret, qui prior alteri arma intulisset. Et Georg. Fabricius; *Henricus IV. Imperator conuentu Misnæ indicto, Boleslaum & Vratislaum illum Poloniæ, hunc Boemiæ Ducem, dissentientes, à mutuo odio & maleficio iubet desistere, eique se socium contra alterum profitetur, qui primus arma sumpturus esset. Cuius compositionis forma publice est in templo Misnensi recitata, præsentibus Imperatoris Consiliariis, Wezelone Antistite Magdeburgio, Annone Coloniensi, Alberto Bremensi: Præsulibus, Burchardo Halberstadio, Eppone Citiensi, Wernero Mersburgio: Ducibus, Otthone Sueuiæ, Magno Saxoniæ: Marchionibus, Ecberto Turingiæ, Dedone Misniæ, Vdone Lusatiæ: Comitibus Gerone & Thimone Witinis, Burchardo Misnensi Præfecto* &c.

Lambertus] in Chron. de reb. gest. Germ. anno 1071. fol. 186.
Fabricius] lib. I. Annal. vrbis Misnæ anno 1071. Abraham. Bucholtzerus in *Indic. Chronologic. anno* 1066.

13. Anno MCI. Vdalricus Marchio Morauiæ, Vratislai Regis filius secundogenitus, & Bretislai fratris primogeniti proximus successor maioritatis ratione, à Boriuoio tamen fratre iuniore & tertiogenito in successione Regni præuentus, ad eundem Imperatorem Heinricum IV. accessit, aduersusque fratrem & Ordines Regni actionem ex interdicto adipiscendæ possessionis instituit, & obtinuit.

Cosmæ Pragensis Continuator *lib. 3. Chron. Bohem. anno* 1101. Dubrauius in *Hist. Bohem. li.* 7. Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1101. Boregk in *Chron. Bohem. in Boriuoio Duce*, Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap. 211. anno* 1107. Caluisius in *Chronolog. anno eod.*

14. Anno MCVII. Boriuoius, qui & Borziuogius, à Suatopluco patrueli per vim expulsus, ad Imperatorem Heinricum V. confugit, patruelemque super spolio & vi publica accusauit. Idem Cosmæ Continuator ita memorat; *His temporibus Rex Henricus IV. forte aderat in Saxonia. ad quem Boriuoii accelerat, & illatam sibi iniuriam applorat, & vt ei iniuste sublatum restituat Boemiæ Ducatum. Protinus Rex mittens vnum de Satrapis, sic mandat Zuatopluck paucis: Per coronam capitis mei mando tibi, vt sine dilatione ad me venias, aut si venire tardaueris, procul dubio in iustitia te & tuam Pragam visitabo. Quem aduenientem sine omni audientia Rex iussit retrudi in custodiam, & conuocans eos, qui secum venerant, tradidit eis Borinoy Ducem, vt reducentes eum in vrbem Pragam, iterum eleuent in Principalem Cathedram.* Dubrauius autem ita scribit; *Boriuorius in Germaniam ad Cæsarem proficiscitur, vt nomen Suatopluci de iniuria sibi illata, deque fraude & perfidia deferret, reditumque sibi ad pristinum honorem impetraret. Auditus est propitio Cæsare, dataque sunt ad Suatoplucum literæ asperius scripta, si se ad dicendam causam in curia Cæsaris non sisteret. Hæ literæ vbi palam recitatæ fuerant, magna Nobilium pars, nequaquam Suatopluco suadere, vt se arbitrio Cæsaris committat; suas leges suaque iura Bohemos habere. Si quid Boriuorius iudicio experiri velit, id domi eum non autem foris, agere debere, ne libertas Boiemorum prodatur. Annuit his Suatoplucus, iustaque sibi & æqua illa, quæ dicerentur, videri ait;*

ait; sed ne cuius tamen aut cladis, aut calamitatis propter absentiam sui author existat, vel cum periculo suo Cæsarem adire velle. Infenso Cæsar vultu aduenientem Suatoplucum excepit, nec incustoditum reliquit. Cæteris, qui vna venerant, Proceribus seuere iniunctum, vt Boriuorium Principem suum Pragam reducant, rursusq; illum in sedem suam reponant. Vbi Iordanus annotat; *Boriuorius suasu Boleslai Poloniæ Principis Suatoplucum Cæsari defert.* Quorum narrationes vt veræ sunt, ita è diametro repugnant iis, quæ ex *Chronico Boleslauiensi* in anno MXCVIII. de condemnatione Suatopluci, & restitutione Boriuoii ab aliis producuntur.

Cosmæ] d. lib. 3. anno 1107. Hagecius in *anno* 1107. *fol.* 203. Boregk in *Suatopluco Duce fol.* 117.

Dubrauius] lib. 10. Hist. Boh. fol. 75. & ibi Iordanus in *Annotation.*

15. Anno MCIX. scribit Curæus; *Quum Boleslaus III. Rex Poloniæ deuastasset Bohemiam, Imperator Heinricus V. in illum mouit, vt Suatopluco Duci Bohemiæ de damnis illatis satisfaceret: adegitque Boleslaum, vt se Bambergam sequi, & ibi in conuentu Principum satisfacere teneretur.*

Curæus] in Annal. Silesi. fol. 45. & seqq. Nauclerus *part. 2. generat.* 37. Hagecius in *anno* 1108. *fol.* 205. & *anno* 1109. *fol.* 207. Matth. à Michou in *Chron. Regum Polon. lib. 3. cap.* 9. Cromerus *lib. 5. Rer. Polon. fol. 76. col. 2.* Ludou. Decius *lib. 1. de Vetust. Polon. in Boleslao Crzivvousti.*

16. Anno MCX. refert Cosmæ Continuator; *Dux Wladislaus præmiserat Hermannum & Zezemam Comites ad Regem Heinricum, qui forte in vrbe Bambergk celebrarat Natale Domini, & promittens ei quingentas marcas argenti, rogat supplex, quo dignaretur aut per se, aut per suos nuncios, à fratre Boriuoy, instinctu Wigberti* (Marchionis Lusatiæ & Comitis Groitzensis) *sublatum sibi restituere Ducatum. Rex continuo exercitu concitato, inchoante anno* MCX. *ingressus est Boemiam. Et præmittens duos Marchiones, Dipoldum* (Vohburgensem) *& Berengerum* (Sultzbacensem) *mandat vt interposita pace Boriuoy, frater eius Wladislaus, simul Hermanus Præsul, atque filius Wigberti, cæterique Boemiæ maiores natu occurrant sibi ad curtem Episcopi in villa Rokizan. Quo cum secundum Regis iussum aduenissent, sine omni audientia Boriuoy & filius Wigberti capitur. Præsulis autem causa probatur esse iusta, manu Regis auro vncta.* Et Dubrauius Episcopus; *Rogat & impetrat Vladislaus, vt Hermannus Pontifex Pragensis, addito sibi ex Proceribus Sisema Collega, ad Cæsarem ire pergat. De profectione Cæsar tunc in Italiam cogitabat. Ne igitur post discessum suum turbarum aliquid in Germania & seditionum relinqueret, ita, quemadmodum Hermannus orabat, affuturum se in Boiemia, turbataque compositurum recepit. Interim Dipoldum & Berengerum Marchiones præire iubet, qui Cæsaris nomine Regulis denuntiarent, incepto abstinerent, depositisque armis ad oppidum Rokyzanam Cæsari vt occurrerent. Boriuorium filius Vigberti Venceslaus comitatus est. hunc* (Venceslaum Lusatiæ Marchionem) *inauditum Cæ-*

ſar corripi mandat, quod contra pacem publicam ex Luſacia & Saxonia bonam militum partem in Boiemiam deduxerit. Additi mox & Boriuorio cuſtodes, quod vi potius quam iure de Principatu certare maluerit. De Vladiſlao dein & Ottone, quem Cæſar Boëmis Principem confirmauerat, deliberatum, vter alteri præferri deberet. Suffragio tandem Hermanni Pontificis principale punctum Vladiſlaus abſtulit. Reuſnerus; *Cauſa diſceptatione ad Imperatorem delata, in Principatu ab ipſo confirmatus eſt.*

Coſmæ] d.lib.3.anno 1109.fol.62.

Dubrauius] lib.10. Hiſtor.Bohem. fol. 79. Hagecius *part.1.anno* 1109. & *anno* 1110. Spangenberg.in *Chron. Saxon. cap.* 212. *anno* 1110. Boregk in *Vladiſlao I. Duce,* Caluiſius in *Chronolog. anno* 1110. Elias Reuſnerus in *Baſilic. genealog. in ſtirp. Sclauic. in ſtemmat. Princip. & Reg. Bohem.fol.*129. Neugebaur *lib.3.Hiſt.Polon.fol.*86. Cromerus *lib.* 5.*Rer.Polon.fol.*80.*col.*2.

17. Anno MCXXIII. dicit idem Continuator; *Dux Wladiſlaus contra fratrem ſuum Sobeslaum mouit arma, & cum ſuis omnibus expulit de Morauia* &c. *Sobeſlaus autem fugiens à facie germani ſui adiit Imperatorem in Moguntia: ſed parum ſua profecerunt negotia.* Et Dubrauius; *Cenſuit Marchio Luſatiæ Vigbertus, adeundum eſſe Cæſarem, ad quem & ipſe literas ſuas commendatitias affini ſuo dedit,* &c.

Continuator] d. lib. 3. anno 1123. fol. 67.

Dubrau.] lib. 11. Hiſt.Bohem.fol.83. Hagecius *dict.part.1.anno* 1123. & *anno* 1124. Boregk in *Vladiſlao I. Duce fol.* 123.

18. Anno MCXXIV. ſcribit idem Continuator; *Interea Sobeslaus noſtri Ducis frater, linquens Poloniam, tendit cum ſuis omnibus viam ad Ducem Saxoniæ Luderum, ſperans tanti viri conſilio ſimul & auxilio potiri. à quo honorifice ſuſcipitur hoſpitio, & optato ſuæ ſpei potitur ſolatio. Nam prædictus Dux, vt cognouit Principem Boemiæ Regali intereſſe Curiæ, miſit legatum cum hoſpite ſuo ad Cæſarem, dicens: Regiæ poteſtati & Imperatoriæ dignitati congruit, patientibus iniuriam clementer ſubuenire, & eam facientibus iuſtitiæ rigore Regaliter obuiare. Cuius gratiæ experimentum & Principalis cenſura nobis & cunctis gentibus dabitis documentum, ſi huic innocenti viro & iniuriam patienti Sobeslao iuſtitiam faciens, fratri ſuo eum reconcilies* &c.

Continuator] in Chronic. Bohem. lib. 3. anno 1124. Hagecius in *Chronic.Bohem. anno* 1124.

19. Anno MCXXVI. Otto Marchio Morauiæ, Princeps Olomucenſis & Brunnenſis, à fratre Sobieslao Bohemiæ Duce expulſus, confugit ad Lotharium II. Imperatorem, accuſauitque Ducem ſuper ſpolio & fracta pace publica. Quum mandatis Cæſareis Dux parere nollet, Imperator contra eum expeditionem indixit, & ad obſequium redegit. Dubrauius; *Sobieslaus, confirmato paululum dominatu, copias armat, ſubitaque in Morauiam irruptione adeo Otthonem deterret, vt defenſione omiſſa ſpem omnem fortunarum ſuarum in Cæſare Lothario, ad quem confugiebat, reponeret.* Et mox; *Ottho, Cæſare in conuentu Principum*

Ra-

Ratisponæ reperto, causam suam publicè agit, Cæsarisq; inprimis opem, aduersus illatam sibi à Sobieslao & Boiemis iniuriam submisse implorat, obtinuitque vt Cæsar in Boiemiam, superata sylua Hercynia, cum valido exercitu, deductore Othone, penetraret. Vbi Iordanus in margine annotat; *Ottho à Sobieslao oppressus Lotharii Cæsaris implorat opem.* Et in libri summario; *Ottho ad Lotharium Cæsarem questum confugit.*

Accusauitq; Ducem] Trithemius in *Chronic.Hirsaugiens.anno* 1126. Hagecius in *Chronic.Bohem.part.1.anno* 1126.*& anno* 1127. Boregk in *Chron.Bohem.in Sobieslao Duce.* Georg.Fabricius *lib.2.Rer.memorabil.Saxon.vniuers.anno* 1126. Elias Reusnerus in *Basilic.genealog. in Stirp.Sclauic.fol.*130. Caluisius in *Chronolog.anno eod.*

Dubrauius] lib.11.Histor.Bohem.fol.85.

20. Anno MCXXXV. Boleslaus Dux Poloniæ ab eodem Sobieslao Duce Bohemiæ sepenumerò hostiliter infestatus, ad iustitiam Lotharii II. Imperatoris confugit, Sobieslaumque super vi & fracta pace publica accusauit. Imperator vtrumque ad Comitia Procerum Imperii citauit: comparentesque, causa vtrimque audita & cognita, amicabiliterque composuit. Dubrauius; *Cum inter discordes, sibiq; inuicem adeo implacabiles, nullus mutui belli finis exspectaretur, & Cæsar Lotharius auxilio vtriusque ad sedandos Italiæ varios & graues motus opus haberet, vtrumque Bambergam euocat, vt dissidentes in veterem gratiam restituat,* &c.

Ad iustitiam Lotharii] Hagecius in *anno* 1135. Curæus in *Annal.Siles.fol.*50. Boregk in *Sobieslao fol.*142.*in princ.* Spangenberg. in *Chronic.Saxon. cap.*218.*anno* 1135. Cromerus *lib.5. Rer.Polon.fol.*91.*col.*1. Matth.à Michou in *Chron.Reg.Polon.lib.3.cap.15.*

21. Anno MCXLII. Vladislaus II. Dux Bohemiæ, à Conrado agnato, Morauiæ Marchione, à rebellibus Bohemis electo & vocato, per vim Ducatu pulsus, ad Cunradum III. Imperatorem confugit, accusatoque agnato super vi publica & spolio, primò mandatum sine clausula, dein proscriptionẽ, & exsecutoriale auxilium à Cæsare impetrauit. Otto Frisingensis Episcopus; *Conradus Morauiensis Comes, conspiratione facta cum Boemis, Ducatum terræ illius affectans, de Morauia in Boemiam exercitum ducit. Cui cum Dux Ladislaus cum copiis occurrere parat, à suis proditus,* &c. *Sicque profugus ad Regem veniens, casum suum deplorat. Quem Rex misericordia motus cum exercitu in Boemiam reduxit, ac Pentecosten in vrbe Praga prouincia illius metropoli celebrata, Conrado fugato, in Ducatum restituit.* Et Dubrauius; *Paucis comitatus* (Vladislaus) *& inter illos Henrico Præsule Olomucensi, vadit ad Conradum Cæsarem, opem imploraturus.* Et mox; *Cæsar, expulso Conrado Marchione, Pragam ingressus, cuncta in Boiemia pacata reddidit & tranquilla, Vladislao in suum locum statumq; restituto.*

Accusatoq; agnato] Hagecius in *Chron.Bohem.part.1.anno* 1142. Spangenberg. in *Chron. Saxon.cap.*220.*anno* 1143. Boregk in *Chron.Bohem.in Vladislao Duce.* Mart.Crusius *Annal. Sueuic.part.2.lib.10.cap.5.anno* 1142.

Frisingens.] lib.7.Chronicor.cap.26.

Dubrauius] lib. 12. Chronic. Bohem. circa princ.

22. Anno MCLVII. Vladislaus Dux Poloniæ à fratre Boleslao pulsus confugit ad Fridericum I. Imperatorem, fratremque super vi & spolio accusauit. Radeuicus Frisingensis Canonicus; *Deinde iurauit*, (id est, iureiurando promisit, scilicet Boleslaus Dux Poloniæ à fratre accusatus) *vt in proxima Natiuitate Domini ad Curiam in Magdeburg celebrandam venire deberet, iuxta iudicium & sententiam Polonorum & Bohemorum super querimonia fratris expulsi plenariè responsurus.*

Fridericum I. Imp.] prius ad Conradum III. Friderici præcessorem confugerat, qui bello in Poloniam moto Vladislaum vi restituere cœpit; Matth. à Michou in *Chron. Regum Polon. lib. 3. cap. 19.* Abrah. Bucholtzerus ita scribit in Indic. Chronolog. anno 1163. *Fridericus Imp. capto & deleto Mediolano, reuersus in Germaniam, Principibus Poloniæ seriò mandauit, vt secundum pacta filiis Vladislai patrimonium redderent*, &c.

Radeuicus] lib. 1. Chronic. cap. 5. cuius auctoritate refutantur Polonici scriptores, parum æquis rerum cum Imperio gestarum referendariis.

23. Anno MCLXXIII. Vdalricus Marchio Morauiæ secutus Aulam Friderici I. Imperatoris, implorauit iustitiam contra Vladislaum Regem, qui fratrem Vdalrici Sobieslaum in arce Prinda captiuum detinebat: impetrauitque mandatum de relaxando dimittendoque Sobieslao. Rege non parente, arctius mandatum abstulit cum citatione ad conuentum Principum Imperii Norimbergæ indictum sub pœna proscriptionis. Quibus mandatis territus Rex Vladislaus Sobieslaum dimisit è custodia. Qui in libertatem restitutus rectà contendit ad fratrem Vdalricum in Aulam Cæsaris, Regemque Vladislaum, & eius filium Fridericum super contumacia & aliis criminibus accusauit, Cæsaremque commouit, vt Vladislaum quidem propter multa præclarissima eius in Rempublicam merita in Regno confirmaret; Fridericum autem filium proscriberet, liberamq; Bohemis potestatem faceret eligendi successorem ex duobus Vladislai Regis patruis, nempe Sobieslao & Vdalrico, ætatis prærogatiua Regnum vindicantibus.

Hagecius in *Chronic. Bohem. part. 1. anno* 1173. *& anno* 1174. Dubrauius *lib. 13. Hist. Bohem. fol.* 104. *& seq.* Boregk in *Vladislao Rege circa fin.*

24. Anno MCLXXXIII. Conradus Marchio Morauiæ, qui Ducatum Bohemiæ ex rebellium Bohemorum accitu occupauerat, à Friderico Duce per vim pulso apud eundem Cæsarem Fridericum I. de fracta pace publica & spolio accusatur. Cæsar legatis cum mandato in Bohemiam missis inquiri in causas reiectionis & nouæ electionis curauit, ipsique Marchioni Conrado & Bohemiæ Proceribus iniunxit, vt sese in Aula ante diem VI. Iulii sisterent, & ad obiectos à Friderico articulos responderent.

Hagecius in *Chron. Bohem. part. 1. anno* 1182. *fol.* 273.

25. Anno MCLXXXII. de Heinrico Episcopo Vladislai Regis fratre, scribit

bit Pontanus; *Hic vires suas strenue administrauit, vt Conradus Princeps, qui sibi ius eligendi Olomucensem Episcopum assumpserat, cum Henrico in concordiam rediret, magis eligens amicis officiis certare, quam in alieno foro* (scil. Imperiali) *cum eodem contendere.*

Pontan.] in Bohem. pia lib. 3. in Henrico Episcopo anno 1182.

26. Anno MCXCI. Wenceslaus Dux Bohemiæ, à Primislao Vladislai Regis filio & quibusdam rebellibus Bohemis expulsus, Imperatorem Heinricum VI. Bambergæ conuenit, Primislaum accusat, mandatumq; impetrat, quo iubetur Primislaus Ducatu decedere, aut indignationem Cæsaream experiri, vt Hagecius refert. Nec abludit Dubrauius, inquiens; *Wenceslaus Bambergam petiit, in qua tunc Henricus VI. substiterat. Pragenses Premislaum substituunt, eiq; portas vrbium aperiunt. Sed nec iste ius suum contra Venceslaum absentem diu obtinere potuit, Henrico Cæsare indignante, quod lex patris sui* (Friderici I. Imperatoris Norimbergæ lata) *quã de pace ab omnibus Principibus custodiẽda dixerat, à Premislao violaretur, & iccircò eum ad causam dicendam, cur Venceslaum expulerit, vocante, simulq; seuerius minante, si tergiuersaretur, se illum Praga inuisere velle*, &c.

Hagecius] in Chron. Bohem. part. 1. anno 1191. fol. 281.

Dubrauius] lib. 14. Histor. Bohem. fol. 114. Boregk in *Chron. Bohem. in Wenceslao II. Duce.*

Norimbergæ] Feudor. lib. 2. tit. 27. & tit. 53. Quod est manifestum indicium, Regem Bohemiæ esse Constitutionibus Imperii de pace publica obnoxium. Vide supra §. 10.

27. Subiungit Pontanus; *Quin imò cum Premislaus sine consensu Cæsaris Principatum Bohemiæ suscepisset, eaque de causa per Oratores euocatus, nec comparens, sed alio se conferens, Henricus Episcopus nomine Cæsaris interrex designatus, qui Premislaum vltra fines propemodum persecutus est.*

Pontanus] in Bohem. pia lib. 3. Dubrauius *d. lib.* 14. Hagecius *anno* 1191. *in fin.* Boregk in *Henrico Duce.*

28. Anno MCCV. scribit Dubrauius; *Arnolphus quidam Episcopus cognomento Tarsonus, grauiter Premislaum accusans de damnis Bauariæ illatis, dum ab expeditione tum Germanica tum Italica reuertitur, quæ tam grauia fuisse fingebat, vt Bauari quouis gentium multo libentius abire mallent, quam expectare tertiam Boiemorum per Bauariam expeditionem, quæ haud dubie illos ad extremam vastitatem redigeret. His Philippus Cæsar ad indignationem commotus, breues admodum ac præcisas ad Premislaum scribit literas obiurgatorias*, &c.

Dubrauius] lib. 15. Hist. Bohem. fol. 119. Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1105. Boregk in *Premislao Ottocaro Rege.*

29. Anno MCCXX. narrat idem Dubrauius, Leopoldũ Marchionẽ Austriæ grauiter fuisse apud Fridericum II. Imperatorẽ in Apulia existentem de Primislao Bohemiæ Rege conquestum, quod Bohemis in Austriam immissis eã vastare & depopulari contra pacem publicam Imperii non timuerit. Subditque hæc verba; *Scriptæ confestim à Cæsare ad Premislaum literæ minarum plenæ, quod Cæsare absente Germaniam cum armato milite incursare ausus fuerit, eiusq; audaciæ pœnas se exacturum interminabatur.*

Dubra-

Dubrauius] lib.15.Histor.Bohem.fol.124.

30. Anno MCCXXXIII. refert idem Dubrauius de Comitiis Bambergæ ab eodem Imperatore celebratis; *Ibi quoque Wilibrandus Magdeburgensis Præsul, oblata sibi facultate conquerendi de Venceslao Rege Boiemiæ* (aderat namque Bambergæ) *ipsum fidem publicæ pacis rupisse incusat suamq; cladem nuper in prælio factam, eidem acceptam refert.*

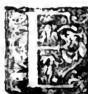
Dubrauius] lib.16.Histor.Bohem.in princ.

31. Anno MCCCCLXXI. mortuo Georgio Bohemiæ Rege à Bohemis eligitur Vladislaus Casimiri Poloniæ Regis filius, Ladislai Hungariæ ac Bohemiæ Regis ex sorore nepos, & Alberti II. Cæsaris ac Bohemiæ Regis pronepos: Inde controuersia inter Polonum & Matthiam Hungariæ Regem de iure in Regnum Bohemiæ oborta, quæ tandem in bellum apertum prorupit. De qua controuersia componenda actum fuit in Comitiis Ratisponæ anno eodem celebratis à Friderico III. Imperatore, decretumque factum, vt Rex vterque iuberetur à vi armata abstinere, & prætensiones suas, si quas haberet, in iure coram Imperatore persequi; Verba decreti hæc sunt. Item, **ob noth thun wird zwischen den Künigen zu Hungern vnd Poland/deß Königreichs zu Böheim/vnd anderer ihr gebrechen halb ein gerühmbten anstall zu machen/ also daß jhr keiner darzwischen gegen dem andern/ ausserhalb rechtens/in vngut nichts fürnehmen/auch den seinen nicht gestatten. Denselben anstalt solt man auch vnderstehen abzureden/auff daß an dem end auch kein jrrung erscheine.**

Recessus Ratisponens.1471.§.47.& 56.in Reichs Satzungen *part.1.fol.192.in princ.& fol.* 293.

Caput XII.

REX BOHEMIÆ A SVBDITIS ORDINIBVS CONVENIRI potest apud Imperatorem. Causæ grauaminum contra Regem in Aula Cæsarea propositæ. Vicissim Bohemi, Moraui, Silesii, Lusati, &c. à Regibus suis, rebellionum rei coram Cæsare peracti. In dissidio vel Regis cum subditis; vel subditorum cum Rege; vel ipsorum Bohemorum, Morauorum, Silesiorum &c. inter se oborto, solus Imperator est iudex legitimus.



ET illa quidem sic sese habebant in controuersiis, quæ Regibus Bohemiæ, Poloniæ, Morauiæ, vel cum agnatis suis intercedebāt, vel cum vicinis Regibus, si coram Imperatoribus conuenirentur. Quid autem, si Rex ab Regni Ordinibus accusaretur, vel Rex ipse Ordines ac subditos suos super rebellione persequeretur? Quis

Quis tum & tali in casu processus fuerit obseruatus, malim ab exemplis peti, quàm ex meis verbis cognosci. Et anno quidē DCCCCXCVII. quum Duces Bohemiæ à Zuentibaldo Morauorum Rege, cui erant subiecti, durius tractarentur, quàm ferre ac sustinere possent, ad Imperatorem Arnulphum confugientes Regem & Præfectos eius, exhibitis grauaminum suorum articulis, accusarunt. Qua de re Walafridus Strabo ita narrat; *Contigit vt gentis Bohemitarum Duces ad Imperatorem Arnulfum, qui tunc temporis in ciuitate Raduspona moratus est, aduenerunt, offerentes ei munera Regia, & sua* (id est Arnulphi Imper.) *suorumq́; fidelium suffragia contra eorum inimicos, Marahabitas scilicet, postulantes, à quibus sæpe, vt ipsi testificati sunt, durissime comprimebantur. Quos ergo Duces Rex Imperator gratuito suscipiens, verbaq́; consolationis ex pectoribus abundantius inseruit, & lætabundos donoq́; honoratos patriam in suam abire permisit, totumque illius anni tempus autumnale finitimis in locis aquilonaribus Danubii Ymbrisque fluminis sese sustentauit. Hac etiam in ratione, si supradictæ genti* (scilicet Bohemicæ) *necessitas auxilii sui immineret, paratus cum suis fidelibus existeret.*

Rex ab Regni Ordinibus accus.] quo in casu subditis dari actionem contra Regem, Doctores affirmant, B. Thomas Aquinas *de Regim. Princip.* Vasquius *lib. 1. Illustr. quæst. c.* 8. Ioh. Molanus *lib. 4. de Fid. hæret. seruand. cap.* 13. Alberic. Gentilis *Disput. Regal.* 3. *de vi ciuium in Reg. semp. iniust. fol.* 129. Auenarius in *Quæstion. nomicopolit. q.* 114. *circa fin.* Pet. Gregorius *lib.* 26. *de Republ. cap.* 5. *num.* 25. Ioan. Gerhardus *Quæstion. politic. dec.* 10. *q.* 6. Althusius in *Politic. cap.* 30. Melch. Iunius in *Oration. tom.* 1. *fol.* 432. Iacob. Martinius in *Quæstion. illustr. cent.* 2. *disp.* 4. *q.* 10. Wendlandus in *Dissert. Catholic. fol.* 34. Wilh. Schickartus *de Iure Regio Hebræor. cap.* 2 *theor.* 7. Besoldus in *Dissert. de Republic. curand. cap.* 7 *num.* 5. & in *Dissert. de Maiestat. sect.* 1. *cap.* 7. *num.* 15. quum Regis & patris paria esse iura censeantur; *l.* 2. & ibi interpretes, *D. de iustit. & iure.* Iam autem in iure actio datur filio contra patrem; Alberic. Gentilis *d. fol.* 119. Besoldus *d. cap.* 7. *de Rep. cur. num.* 9. quum patria potior sit patre; Cicero in *Paradox. cap.* 3. *& lib.* 3. *Officior.* Cuiacius *lib.* 2. *obseruat. cap.* 37. Duarenus in *l.* 1. *D. de pact.* Et ita patriæ libertas Principis potestati præferenda. Sed iure defensionis iustitia persequenda apud superiorem Imperatorem, non via rebellionis per arma: quia populus in propria caussa non potest esse iudex; Vernuleius *lib.* 1. *Politic. cap.* 19. *q.* 5. Besoldus *d. cap.* 7. *de Republ. cur. n.* 9. Sed ad superiorem Imperatorem tenetur recurrere, qui solus est legitimus iudex Regum, exactor iustitiæ atque exsecutor. Eleganter Seneca in Thyeste;

Quicquid à vobis minor expauescit,
Maior hoc vobis Dominus minatur.
Omne sub Regno grauiore Regnum est.

Quicquid enim Reges, Principes, & Domini inferiores in alios delinquunt, hoc illis maior Dominus Imperator & Papa minatur, in eosque vindicare ipso iure tenetur. Populus autem non potest simul esse actor, testis & iudex: quia hic processus ipsi rationi naturali repugnat: multo minus potest se ipsum innocētem declarare, & Regem damnare: quia *Se iudice ipso nemo nocens absoluitur*, vt ait Attius apud Macrobium *lib.* 1. *in Somn. Scipion.*

Quis tum processus] quod Imperator vi superioritatis Maiestati suæ reseruatæ teneatur grauamina subditorum, contra Dominum suum immediatum proposita, recipere, audire, litesque inter Principem ac subditos componere, tradunt Pancirolus *consil.* 119.*n.*26. Surdus *consil.* 210.*n.*94. Peregrinus *consil.* 1.*n.*42.*&* *n.*44. Hopingk in *Differt. de Iur. protect. conclus.* 33.*lit.e.* Anton. Sola in *Comment. ad Constitut. Sabaud. tit. de iur. emphyt.* §. *rempubl.* 2.*n.*13. Magerus *de Aduocat. armat. cap.* 6.*n.*365.

Strabo] in Continuat. Annal. Rudolphi Fuldens. anno 997.

2. Anno MCLXXXII. quum Fridericus Dux Bohemiæ, in Comitiis Imperii Ratisponæ existēs, à Bohemis rebellibus reiiceretur, & Conradus Marchio Morauiæ Znoymensis vocatus Pragam ad occupandum Regnum induceretur, Fridericus I. Imperator à Duce imploratus, Bohemos ad ea ipsa Comitia in ius citauit, ad caussam coram se & Ordinibus Imperii dicendam: contumaces proscripsit, Fridericum Ducem, pulso Marchione, in Ducatum Bohemiæ restituit. Rem hisce verbis Dubrauius refert; *Cæsar Friderici* (Ducis Bohemiæ) *vicem incommodumque pro sua iniuria dolens, huiusque sui doloris vehementem concionem apud Principes habens, censuit hostium numero Conradum cum Boiemis habendum. Exurgit Palatinus Bauariæ Princeps, Conradi affinis, supplexque orat Cæsarem, vt interea datis ad Boiemos literis authoritatem interponeret suam, dum ipse vadit reditque ex Boiemia: sperare authoritate Cæsaris audaciam Boemorum cessuram. At illi, auditis à Palatino Cæsaris imperiosis mandatis, quibus ad purgandam causam venire Ratisbonam iubebantur, renunciari iubent, non ita obnoxiam seruituti vitam illos viuere, vt Dei, Papæ, Cæsaris, & Principis (hui quot Dominorum) iuga ferre illis necesse sit: satis superque esse Deo seruire & Principi suo. Mansuetius submissiusque Conradus respondit, suamque causam procurandam Palatino affini commendauit. Mox & Bohemos arrogantis ferocisque dicti pœnitentia subiit: siquidem viros sex genere & dignitate Primores delegerunt, qui ad deprecandam imprudentiam legati Ratisbonam irent. Cæsar, qui pro maiestate nominis, vim quoque maiestatis obtinere voluit, ad vindictam illustrandam erigi tribunal, & sub dio constitui iubet, quod fieri solet, quoties læsæ maiestatis rei iudicio peraguntur. Allati præterea erant sex asseres (nouum tormenti genus) ad frangendas duras contumaciam ceruices, sed ad incutiendum magis terrorem, vt mox apparuit, quàm ad supplicium exequendum, hæc scena composita fuit. Nam Cæsar in Aulam vocatos, satis habuit seuerissima oratione obiurgare, iusque iurandum ab illis accipere de restituendo in solium Friderico intra vnum mensem. Cuius rei causa Palatinum quoque Bauariæ Principem redire in Boiemiam cum Friderico mandauit; quos Henricus etiam Præsul Pragensis comitatus est, receptis à Cæsare prius more solito suis regalibus.* Elias Reusnerus de hac Bohemorū rebellione, & noui Ducis electione, scribens; *Qui idcirco,* inquit, *proscripti, & ad restitutionem Friderici iurare sunt compulsi.*

Dubrauius] lib. 14. Histor. Bohem. Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1182. Boregk in *Chron. Bohem. in Friderico Duce.*

Reusnerus] in Basilic. genealog. in Stirp. Sclau. fol. 137.

3. Anno

3. Anno MCCCXVI. Bohemi Regi suo Iohanni rebellarunt. Is ergo ad Ludouicum IV. Imperatorem profectus super rebellione suorum querimoniam instituit, Commissariosque à Cæsare in Bohemiam mittendos imperauit, qui causam cognoscerent, & si pote cognoscerent. Dubrauius; *Venerunt Pragam Petrus Moguntinus, & Balduinus Treuerensis Archiepiscopi, cum sexcentis equis cataphractis, & aliquot numero praterea cohortes Germanorum lancearias post se trahentes &c. tam ipsi Regi, quàm omnibus Ordinibus significant, se Pragam non vt bellatores, sed vt pacis arbitros introiisse. Ac mox partibus fide publica data denunciant, vt libere ad dicendam quisque causam suam, Pragam conueniant* &c.

Super rebellione suorum] negant enim Doctores nostri, posse Principem in tali casu iudicem esse; Besoldus in *Dissert. de Republ. curand. cap. 7. num. 5.* sed ad superiorem, nempe Imperatorem, esse recurrendum; Matth. Colerus *consil. 1.* Bruningus in *Dissert. de Var. vniuersitat. spec. th. 91.* & de rusticis quibusdam seditionis nomine à Principe ac Domino suo apud Cæsarem accusatis consilium habet Volczius in *tract. de Inquisition.*

Dubrauius] lib. 20. Histor. Bohem. fol. 166. Boregk in *Chron. Bohem. in Ioanne Rege, fol. 287. in fin.*

4. Anno MCCCXVIII. scribit Iohannes Abbas Aulæ Regiæ; *Rex Ludouicus Romanorum, amicus pacis, Iohannem Regem cum Elizabetha Regina, nec non maiores Boemia, qui auctores discordia fuerant, in Thust ciuitatem conuocauit: ibique in die sancto Pascha inter partes contrarias reconciliationis concordiam sub temporis breuis compendio ordinauit.* Et mox illicò; *Ibi vniuersi Barones, qui se fere communiter Regi suo Domino opposuerant, reformati gratia Regali, se nouo iuramento ad fidem Regi seruandam perpetuam obligabant. Ibi Rex iurauit, & statuit; quod omnes Rhenenses & Hospites pugnantes, qui sibi auxilium in bellis prastiterant, à se & Regno debeat excludere, nec alicui externo & aduena beneficia recommittere, sed cum Boemorum consilio vniuersa Regni velit negotia pertractare.* Hagecius auctoritatem Cæsaris in hac Regis & subditorum controuersia decidēda apertius declarat hisce verbis à Sandelio translatis; **Desselben jahrs am tage** *Remigii*, **hat** *Ludouicus* **der Römische König/seine gesandten zum Böhmischen Könige vnd allen Herrn deß Königreichs Böhmen abgefertiget/mit ernstlichem befehl/daß der König vnd alle die Herren sich vor jhme zu Tauß am tage** Calixti **gestellen solten. Als solches geschehen/machte der Römische König zwischen dem König Johann vnd seinen vnderthanen/ohn alle klage vnd widerparth eine vergleichung/daß sie jhme allesampt trew vnd vnderthänigkeit gelobten. Dagegen versprach sich der König widerumb seine gnade gantz trewlich. Solches ward alles miteinander mit brieff vnd sigillen gnugsam bestättiget.** De qua compositione intelligi debent, quæ ex Cromero refert Caluisius in hæc verba; *Petrus de Rosenberg in Bohemia, & alii Barones Bohemia rebellant Regi. Rex Ioannes igitur accessit ad Ludouicum Imperatorem Egram, vbi induciæ inter Regem & Barones, & tandem pax fit.* Pacem intelligit Thustæ, præsente Imperatore, confectam.

Iohannes Abbas] Chronicor.part.2.cap.2.anno 1318.
Hagecius] in Chronic.Bohem.anno 1318.
Caluisius] in Chronolog.anno 1318.

5. Sigismundus Imperator & Rex Bohemiæ, in plerisque omnibus Ordinum Imperii Comitiis de Bohemis sibi rebellibus querimonias instituit, eorundemque cognitionem & exsecutionem implorauit. Ita enim scribit Dubrauius; *Sigismundus omnes conuentus, quos per Germaniam indixit, celeriter obiuit, publicas Principum controuersias cognouit, illasq; summa æquitate diiudicauit, vrbes, præsertim maritimas, armis tumultuantes sedauit, ipsum deniq; Regem Danorum Ericum, diu cum Principibus Slesuicensibus contendentem, in pace continuit, sui interim non immemor, vt se causamq; suam illis contra Boiemos rebelles accuratissime commendaret.*

Dubrauius] lib.25.Histor.Bohem.in fin.

6. Anno MCCCCXXVIII. Albertus II. Imperator, Sigismundi gener, Bohemos rebelles, qui se reiecto Casimirum Polonum elegerant, coram Electoribus & Ordinibus Imperii accusauit. Caluisius; *In Bohemia Hussitæ eligunt alium Regem, Casimirum Polonum, Regis Poloniæ fratrem: qui quidem monetur à Principibus Imperii, ne Imperatoris* Regnum *turbet. Sed cum non audiret, Albertus Imperator cum Electore Saxoniæ eum pellunt in turpem fugam.*

Caluisius] in Chronolog.anno 1438. Georg. Fabricius *lib.2.Rer. memorabil.Saxon.vniuers. anno eodem.* Hagecius in *Chronic.Bohem.anno eodem.* Boregk in *Chronic.Bohem.in Alberto Rege.*

7. Anno MCCCCXLVII. Imperator Fridericus III. Augustus Bohemis de se, tanquam proximo Ladislai Regis agnato & legitimo tutore, querulantibus, diem dixit, vt in festo S. Michaëlis coram se & quibusdam Imperii Ordinibus comparerent, sua grauamina propositiuri: paratum se ostendens illis respondere, & rem omnem amicabili compositioni committere, quatenus ea Regem Ladislaum concernat.

Hagecius] in Chronic.Bohem.part.1.anno 1447.fol.149.

8. Anno MCCCCLXXI. Bohemis, Morauis ac Silesiis inter se dissidentibus, quorum Bohemi & pars Morauorum Vladislao Polono, cæteri Matthiæ Hungariæ Regi adhærerent, ciuilibus bellis distracti, decretum in Comitiis Ratisponensibus fuit, vt ambæ partes Viennam euocatæ ab Imperatore, Cardinali Legato, & Electoribus, Principibus & Ordinibus deputatis vel amicabiliter componerentur, vel vtriusq; allegationibus cognitis iudicialiter dirimerentur, ne bellum Turcicum per illorum intestinas seditiones impediri posset. Verba hæc sunt; **Vnd der orten/ daß man an denselben enden auch hülff erlangete/ nach dem sie dann vntereinander mit krieg beladen seynd/ vnd als zu besorgen ist/ nit gern jhr volck wider den Türcken schicken würden/ alldieweil sie sich friedens gegeneinander nit gehalten möchten. Darumb solte vnser**

Herr

Herr Keyser/ vnd diese versamlung denselben Behemen/ Mehrern/ Schlesitzern/ vnd andern obgenannt/ solchen abscheid beyder anschläg vnd züg halb allhie auß/ so viel die notthurfft erfordert/ fürderlich verkünden vnnd zuschreiben/ jhn einen tag gen Wien benennen. Da dann der Keyser vnd Cardinal/ vnd der samlung Botschafft/ auch der Künig von Hungern in der dabey seyn würde/ vnd an die bemelten Beheim/ Mehrern vnd andere begehrend/ daß sie auff den benannten tag von beyden theilen der sach halb/ auch ob noth seyn würd/ ein geraumpten frieden zwischen jhn zu machen/ jhr treffenlich Botschafft mit vollem gewalt haben sollen/ &c.

Recess. Ratisponens. 1471. §.59. in Reichssatzungen *part.1.*

9. Vbi est ergo illa Bohemorum tam ante quam post Auream Bullam iactata omnimoda exemptio? Quæ si vmquam in Rerum natura exstitisset, in dispendium tamen Imperii conuerti non debet. Perplacet elegans Iac. Lampadii epiphonema, quo caput isthoc concludemus; *Dederunt* (inquit) *nonnullis tam enormia priuilegia Cæsares, vt vix, imo ne vix quidem vmbram iurisdictionis retinuerint. Bohemiæ Regnum iam tumultuum materies, si Imperij iurisdictionem de Cæsarum voluntate non exuisset, non armis iam sed iure disceptaremus. Vitia hæc sunt Reipublicæ, non priuilegia.*

Lampadius] in Dissert. de Iurisdict. iuribus Principum & stat. Imper. conclus. 59.

Caput XIII.

MAGDEBVRGI IVDICIVM IMPERIALE SVPREmum ab Ottone I. Imperatore institutum. Ei Bohemi, Silesii, Poloni, erant subiecti. Arguuntur qui aliter sentiunt. Deficientibus statutis ad Ius commune recurritur. Rex Bohemiæ cur non fuerit cum cæteris Electoribus laicis ad visitationem iudicij Palatini Magdeburgensis adscitus. Iudicium appellationum Pragæ quando & cur institutum. Iudicium Regale Cracouiæ in Polonia. An à iudicio appellationum Pragensi detur appellatio. Bohemi sunt exempti à iudicio Cameræ Imperialis. An etiam Lusati & Egrani? Non Rex ipse, quoad suam personam. qui est in Tabulis contributionum pro sustentatione Cameræ relatus. An habeat priuilegium austrægæ? Appellari à Rege Bohemiæ & eius summis tribunalibus non potest: præterquam in casu denegatæ, vel protractæ iustitiæ: item nullitatis. Conueniri Rex in Camera potest in caussa fractæ pacis publicæ tam profanæ, quam religiosæ: item contributionum. In

feudalibus controuersiis neque Rex, neque subditi eius sunt exempti. In loco quoque contractus vel delicti possunt Bohemi sine priuilegij sui praeiudico conueniri. An in subsidium exsecutionis Magistratus Bohemicus possit implorari? Quid iuris in actione legis Diffamari? An testes possint ex Bohemia à Caesareis Commissariis euocari? An Bohemi se praescriptione possint tueri? Quatenus Imperator cum Rege concurrentem habeat in Regno iurisdictionem. Supplicationis remedium quatenus grauatis competat. An Bohemi possint priuilegio fori renuntiare.



AT in priuatis & ciuilibus caussis tam Rex Bohemiæ, quàm eius subditi, Bohemi, Silesii, Lusatii, forum Palatii Magdeburgensis sequi, & inde ius suum petere olim cogebantur. Namque Palatinum illud iudicium, quod hodie Camerale vocatur, Otto I. Imperator pro summo tribunali tam Slauis, quàm Saxonibus, Magdeburgi constituit, vt refertur in Speculo Saxonum & in Wichbildo Magdeburgico. Et in huius quidem artic. X. constituitur; *Omnes de Polonia, Bohemia, de Marchia Misnensi & Lusacensi, Ciuitatibusque illis subiectis, quæ iure Maydeburgensi donata sunt, ius suum in appellando ex Halla reportare debent. Si vero Hallenses in sententia deficiant, vel inueniri ignorauerint, eandem quærere & reportare ex Maydeburgo coguntur.* Vbi glossa annotat; *Omnes de Polonia, Bohemia, &c. ab Hallensibus reportare debent, ex eo, quia secundum obtinet locum post Maydeburgum, estque nobilior in locatione, quam aliæ Ciuitates. In defectu vero, si sententiam Hallenses inuenire ignorauerint, ex Maydeburgo eam apportare debent, ex eo quia ciuitas illa primatum habet, Imperatorque Otto primariam supremamque sedem iuris municipalis illic locauit.*

Forum Palatii Magdeb.] Bohemos, Polonos, Lusatios & Silesios, ius suum petere olim ex Palatio Magdeburgensi solitos, testantur Matth. à Michou in *Chron. Regum Polon. lib. 4. cap. 19.* Mart. Cromerus *lib. 2. de Republ. Polon fol. 520. col. 1. & lib.* 2. *de Reb. Polon. fol. 215. col. 1.* Hieronym. Treutlerus *lib. 1. Disput. select. 1. th.* o. Matth. Stephani *lib. 3. de Iurisdict. part. 1. cap. 3. num. 28.* Gryphiander in *Comment. de Wichbild. Saxon. cap. 80. num. 4.* Etiam in iis locis, in quibus Ius Culmense obseruatur, appellatio postrema fiebat ad Magdeburgensem Cameram Imperialem, sed gradatim, nempe in Masouia, Cuiauia & Samogitia Varsouiam vel Plocum, inde Culmam, hinc Torunum, denique Magdeburgum; hodie, interdicta Magdeburgum appellatione, postrema prouocatio ad Regem Poloniæ solet interponi, vt idem Cromerus tradit *d. lib. 2. de Republ. Polon fol. 520.* & Royzius in *Decision. Lituan.*

In huius quid.] Wichbildi artic. 10.

2. Et in specie quidem de Silesia scribit Henelius IC. Silesius; *Solebant olim Silesiæ Magistratus, vbi difficultatem res habebat, cum à Scabinatu Donensi, tum à*

Magde-

Magdeburgensi vt plurimum auditorio sententias petere: quod vt in commune sibi ius diceret, siue nobili antiquitus Magdeburgensis Senatus æquitate, ad quem è longinquis aliis etiam locis hac caussa priscis temporibus itum, siue quod Saxonici iuris custos esset, siue demum alia de caussa consenserant. Et de Vratislauia quidem Silesiæ metropoli præiudicia exstant in *Responsis Magdeburgensibus.*

Henelius] in Silesiograph.cap.8.
Respons. Magdeburg.] part.1.cap.1.dist.3. Gryphiander *de Wichbild. Saxon.d.cap.*80.*num.*6.*in fin.*

3. Et in Lusatia inferiori adhuc vsurpari ius Saxonicum tam in ciuilibus, quam feudalibus causis, Arumæus testatur. Et Henelius; *Vtitur omnis ferme Silesia in rebus quidem profanis iure Saxonico. cuius licet verè Saxei & nimis duri, ea tamen multis retrò sæculis auctoritas, vt non solum per amplissimam Saxoniæ regionem obseruaretur, sed ad alias etiam ditiones & gentes circumuicinas, Lusatiam puta, Silesiam, & Poloniam, extēderetur. Quod si quid comprehensum illo non reperiatur, ad ius commune Romanorum siue Cæsareum recurritur.*

Arumæus] ad Aur.Bull.discurs.3.conclus.28.
Henelius] in Silesiograph.d.cap.8.fol.101.

4. Quod verò nonnulli interpretes opinantur, inde non argui posse Imperialis Palatii seu Cameræ Magdeburgensis in Bohemiam, Silesiam, Poloniam, &c. superioritatem vel iurisdictionem coactiuam, quum id illi fecerint non vt subditi, sed per modum quendam consilii, nec vt sententias absolutas auferrent, sed honoraria tantum arbitria: iis repugnat manifestus textus ex Wichbildo adductus. vbi verbum *debet* est imperatiuum, & necessitatem importat, vt communiter Doctores tam Legistæ quam Canonistæ exponunt. Quam necessitatem euidenter ingerit Curæus, homo Silesius, de Friderici I. Imperatoris sententia in Boleslaum Poloniæ Regem anno MCLVII. latâ scribens; *Restituat fratrem Vladislaum, & de damnis ipsi illatis respondeat iure & Legibus Magdeburgi.*

Nonnulli interpr.] Ioan.Dauth senior in *Hypotypos.sect.*8. Treutler.*lib.*1.*disput.select.*1.*th.*10.*lit.a.* Matth.Stephani *lib.*2.*de Iurisdict.par.*2.*cap.*7.*n.*328. Busius *ad l.*32.*n.*1 *D.de Legib.* Henelius in *Silesiograph.d.cap.*8.*fol.*101. Gryphiander *de Wichbild.Saxon.cap.*80.*n.*8.*& seqq.* Neugebaur *lib.*3.*Hist.Polon.in Cazimiro II. Rege, fol.*205. Besoldus in *Dissert.de Maiestat.cap.*4.*n.*3.*& sect.*3.*cap.*2.*n.*1.*in fin.* Herburtus *lib.*10.*Hist.Polon.cap.*8.
Doctores] in *c. intelleximus, in verb. debet, Ext.de iudic.* Ioan.Andreæ in *c.fin.in verb. partem illam. Ext. de iurament. calum.* Glossa in *Clement. attendentes, in verb. debeant, de stat. regular.* Wehnerus in *Pract. obseruat. verb.* sollen.
Curæus] in Annal.Siles.fol.54.

5. Illud quæri posset, cur Rex Bohemiæ exclusus fuerit à visitatione Palatini seu Imperialis iudicii Magdeburgensis, quum tamen Comes Palatinus

nus Rheni, qui iure vtitur Francico, siue Sueuico, nec quidquam commune habet cum Saxonico, vnus fuerit ex Visitatoribus? Sic enim statuitur in Wichbildo artic. XIV. de reuisoribus sententiarum in iudicio Magdeburgensi latarum; *Inprimis Duci Saxoniæ, postmodum Marchioni Brandeburgensi, tertio Palatino Rheni. hi enim tres sunt laici Principes primi in electione Imperiali, cum nouus Rex eligitur Teutonicæ nationis.* Atqui etiam Regem Bohemiæ vnum fuisse ex primis illis in electione, Principibus, supra demonstrauimus. Indidem etiam solutio repeti potest, nempe ex odio Saxonum in gentem Bohemiam, & vniuersam Venedorum nationem. Et qui Regi Bohemiæ ius electionis & statum in Imperio abiudicarunt, quo pacto eum ad visitationem sui supremi iudicii Palatini admitterent?

Venedorum nationem] quos seruorum loco numerabant, nec dignos, qui personam iudicis vel assessoris in iudicio obtinerent, iudicabant. Vnde etiamnum formulis illis testimonialibus legitimi status à Principibus & Magistratibus Saxoniæ solet hæc clausula inseri, **Teutsch vnd nicht Wendisch geboren.**

6. Sed Magdeburgâ à Carolo V. Imperatore proscriptâ, quum Bohemi, Silesii, Lusati, caussas suas eò deferre interdicerentur, peculiare fuit iudicium appellatiuum Pragæ à Ferdinando I. Imper. institutum, vbi causæ secundarum instantiarum dirimerentur, & lites finirentur. Lottinus Orator Venetus in sua Relatione; *Olim causarum appellationes ad fora siue iudicia extra Regnum deferebantur, nempe ad Curiam Magdeburgensem & Lipsiensem: hodie tamen Duodecemuiri Pragæ à Rege constituti sunt, quorum iudicio lites omnes definirentur.* Et Henelius; *Cæterum Magdeburgensibus à Carolo V. Imp. proscriptis, D. Ferdinandus Rex ex vsu Reipublicæ futurum ratus, vt certum in ipsa Boiemia causis & litibus suorum populorum iudicandis tribunal siue Parlamentum esset, Senatum appellationum in arce Pragensi constituit & ordinauit: ad quem non modo ex Boiemia & coniunctis ei prouinciis prouocationes omnes, quibus casibus ea licita, deuoluerentur, sed & in prima instantia sententiæ inde definitæ peterentur.*

Iudicium appellatiuum] **AppellationRhat**/ Wehnerus *tom. 6. Symphoremat. cap.* 1. Rumelinus *ad Aur. Bull. part. 2. dissert. 2. th. 3.* Et quia Elector Saxoniæ eodem priuilegio non euocandi nec appellandi fruitur, etiam Dresdæ fuit consimile iudicium appellatiuum ab Electore Augusto institutum.

Lottinus] in Practica seu thesaur. politic. sapient. part. 1. in *Relat. de Aula & Regno Imp. Rom. fol.* 61.

Henelius] in Silesiograph. d. cap. 8.

7. Forsitan ad exemplum iudicii appellatiui Cracouiensis, de quo Nicol. Iaskier Secretarius Reipublic. Cracouiensis, ita commentatur; *Articulus præsens, & sequentes quatuor parum afferunt vtilitatis nobis. Appellatio enim in Hallam vel Maydeburgum ex Regno Poloniæ abolita est in anno Domini* MCCCLVI.

per

per Diuum Cazimirum Magnum Poloniæ Regem: locatumque est ius prouinciale in castro Cracouiensi, vt illic omnes in appellando recursum habeant. Ab illis vero tandem pro instantia vltima ad tribunal Regium, vel Commissarios sex Ciuitatum ad id deputatos prouocatio fiat, iuxta priuilegia desuper data: & diuersus super eo processus habetur, quam hic, vt ex communi praxi liquet.

Laskier] in gloss. marginal. ad Wichbild. *Magdeburg. artic.* 11. Martin. Cromerus in *Hist. Polonic.* Ruyzius in *Decision. Lituan.* Neugebaur *d. lib.* 3. *Hist. Polon. in Cazimiro II. Rege fol.* 205. Michouius in *Chron. Regum Polon. lib.* 4. *cap.* 19. *in fi.*

8. Sed an ab hoc iudicio Pragensi possit prouocari ad S. Cæsaream Maiestatem, aut Cameram Spirensem, quæsitum fuisse memini. Et pro negatiua decidit Aurea Bulla, qua Bohemi, Moraui, Silesii, Lusati, ab omnibus extraneis iudiciis eximuntur, tam in prima instantia, quàm appellationis remedio. Et hanc opinionem interpretes nostri communiter sequuntur.

Aur. Bulla] tit. 8. §. 1. & seq. & Electorum nomine confirmatur à Gerlaco Archicancellario Moguntino *Constitut. Imperial. tom.* 1. *anno* 1356. *fol.* 350. & ab ipso Carolo Romæ anno 1355. post susceptam à Summo Pontifice coronationem Imperialem, in Reichßsatzungen *part.* 1. *anno* 1355. §. 10. *& seqq. fol.* 152.

Interpretes] Buxdorffius, Arumæus, Rumelinus *ad Aur. Bull.* Paurmeister *lib.* 2. *de Iurisdict. cap.* 9 *nu.* 130. Theod. Reinkingk *lib.* 1. *de Regim. secul. & eccles. class.* 4. *cap.* 3. *num.* 33. Nœuius *ad Feud. lib.* 1. *tit.* 1. *num.* 223. Cubachius *lib.* 2. *Iurisprud. publ. cap.* 6. *num.* 28. *& cap.* 29. *num.* 38. *& seqq.* Henelius in *Silesiograph. cap.* 8. *fol.* 101. Wehnerus in *tract. de Mod. appellat. in Camer. Imperial. cap.* 1. *tit.* 4. *fol.* 14. Ioan. Fersius in *tract. de Præfect. S. Prætor. cap.* 4. *fol.* 78.

9. Habent ergo Bohemi, Moraui, Silesii & Lusati exemptionem à iudicio Cameræ Imperialis. Quid autem de exteris in Bohemia litigantibus dicendum? num & illis beneficium appellationis est interdictum? Si constitutionem Aureæ Bullæ consideres, omninò videtur: & si fortè exterus aliquis caussam per appellationem ad Cameram deuoluat, litigansque Bohemus citetur, sufficiet ei in scriptis priuilegium Aureæ Bullæ pro foro declinando allegasse: sicut & Rex ipse, si velit subditos à Camera auocare, exceptionem incompetentiæ allegare tenetur.

Lusati] de quib. tamen memini à multis dubitari propter textum Aureæ Bullæ *tit.* 10. §. 1. *in fin.* vbi statuitur, quod Reges Bohemiæ de Principatibus, Comitatibus & territoriis extra Regnum acquisitis teneantur Imperio *pristina & consueta iura explere atque reddere.* Vnde nec Egranos priuilegio isthoc comprehensos censeri acriter mecum contendebat Dominus Doct. Bapt. Eysen, & ipse tum in iudicio appellationum Adsessor, quum auctor esset Senatui Egrano, vt anno 1612. grauamina sua contra Regem Bohemiæ coram Vicario Imperii Palatino proponeret. Sed Caspar. Bruschius in *Descript. Egra* præcise id fieri negat: & in consilio quoque Vicariali Cancellarius à Gruen obstitit, quo minus edicta Vicarialia Egræ affigerentur, ni prius fundatam esse Vicarii iurisdictionem apertioribus argumentis demonstraretur. Bruschii verba

sunt; *Si quis in Senatum actionem instituat, Egrani nullibi comparent, aut respondent, nisi coram ipso Bohemorum Rege.* Eadem repetit Munsterus *lib.3.Cosmograph.* & Gerar.Mercator in *Atlante.*

Exemption.à Cam.] Wehnerus in *Symphorem.tom.6.cap.1.§.4.* Victor *de Caus. exempt. Imper.conclus.9.* Frider.Lentius in *Synops. de Priuileg.S.Rom. Imp. Protec. instant. vel austreg. th.19.* Henelius in *Silesiograph.cap.8.fol.* 102. Besoldus in *Discurs. de Appellation. cap. 2. num.19.*

Sufficiet] Arumæus ad *Aur.Bull.discurs.5.conclus.16.*

Except.incompet.] Magenhorst, siue is sit Casp. Obsopæus, in *Centur. Obseruation. Cameral.cap.5.*

10. Et licet subditi sint exempti, ipse tamen Rex Bohemiæ, quia est immediatus Imperii Princeps, rectè riteque potest in Camera conueniri, in caussis primæ instantiæ ad iudicium Cameræ pertinentibus. Et hæc est cõmunior interpretum opinio, exemplis & præiudiciis Saxonis, Brandenburgii, Austrii, Burgundi, Lotharingi & Sabaudi firmata, quos conueniri posse in Camera extra dubium est.

Potest in Camer. conu.] Thom. Michael *de iurisdict. conclus.22.lit.e.* Petr. Friderus *lib.1.de Process. extrah.cap.22.§.1.* Buxdorffius *ad Aur.Bull.conclus.88.lit.c.& conclus.94.* Bertramus *de Comit.Imper.memb.3.conclus.31.in fi.* apud Arum. in *Discurs. de iur. publ. tom.1. fol. 124.in fin.* Bened.Carpzouius in *Differt.de Capitulat.Cæsar.cap.5.num.9.* Vischerus in *Discurs.de Elect.Regis & Imp.Rom.conclus.10.num.44.q.1.rat.10.* Arumæus ad *Aur.Bull.discurs.5.concl.19.* Auctor *Responsi in caussa* Hessen *contra* Waldeck die *exemption* betreffend/ &c. Dan.Otto in *Differt.de Iur.publ.cap.10.fol.256.*

11. Et nota sunt præiudicia Cameræ, quæ nobis Christianus Barthius, quondam Cameræ Assessor, conseruauit: in quorum vno caussa à Camera Imperiali ad Regem Bohemiæ Vladislaum, tamquam non deuoluta, per interlocutoriam anno MCCCCXCVIII. die VI. April. latam remittitur. Alterius autem sententia anno MDXIV. die XVIII. Ianuar. publicata fuit in hunc modum; In sachen N. contra N.N. ist erkennt/ daß dieselben *appellanten* (Bohemis) vnverhindert ihrer einred/ auff der *appellanten* einbrachte klag *litem contestirn* vnd antworten sollen. Vnnd wollen sie die *appellanten* gegen den Regenten in Böheim auff angezogene peen *procediren,* sollen sie denselben Regenten darzu/ wie recht/ *citirn* lassen. Erat tum Ludouicus Rex adhuc minorennis, & sub tutelà Maximiliani I. Imp. & Sigismundi Poloniæ Regis patrui constitutus, quorum consensu Regens siue Gubernator in Regno interim ordinatus à Statibus fuit, donec Rex legitimæ ætatis annos attingeret.

Christ. Barth.] tom.1.Sententiar. Camer. Imperial. fol. 95. Buxdorffius ad *Aur. Bull. conclus.88.lit.a.*

Alterius sententia] idem Barth.d.tom.1.sententiar. fol. 376. Raphael Saylerus in *Sentent. Camer.* Dan.Otto in *Iurisprud.publ.cap.10.* Buxdorffius *ad Aur.Bull. concl.94.* Vischerus in *Discurs.de Elect.Regis & Imp.Rom.conclus.10. num. 44.q.1.rat.10.* Bertramus *de Comit.* Im-

Imper. membr. 3. conclus. 31. Benedict. Carpzouius in *Dissert. de Capitulat. Cæsar. cap. 5. num. 9.*

12. Hinc adeo est, quod Rex Bohemiæ in Tabulis Imperii, quas *Matriculas* vocant, etiam pro sustentatione Regimenti Cæsarei & Cameræ Imperialis, censitus reperiatur. Exempli gratia, in Matricula Spiræ anno MDXXVI. constituta, legitur, **Böheim zu vnterhaltung deß Keyserlichen Regiments vnd Cammergerichts/ 412½. fl.** Et in Matricula Augustæ anno MDLIII. ordinata, **Böheim zu vnterhaltung Cammergerichts** 300. fl.

13. Quod si ergò Rex Bohemiæ potest in camera immediate conueniri, cur beneficium primæ instantiæ, seu priuilegium austrægarum, ei denegari debeat, nulla iuris ratio permittit, siue conueniatur ab aliis, siue ipse alios conuenire velit: adeò vt etiam in iudicem à controuertentibus Electoribus ac Principibus nominari atque eligi possit; & electus hoc iudicis austrægici officium in se recipere etiam inuitus cogatur, nisi caussas habeat grauissimas, quæ ipsum excusent; Vulteius *ad l. vn. n. 33. C. vbi Senat. vel Clariss. conu.* Vbi autem Rex, electus iudex, illud iudicium exercere debeat, quæri potest. Distinguitur; vt si tanquam Rex Bohemiæ & Elector in iudicem eligatur, iudicium illud in aliqua Regni ciuitate, si verò tanquam Magnus Dux Silesiæ, aut Marchio Morauiæ, in aliqua eorundem Principatuum ciuitate litigaturis designata, vbi Rex ipse caussam audiat, adhibitis in Consilium suum Consiliariis suis cuiusque loci, vt censet Vulteius *ad d. l. vn. n. 33. vers. quo autem loco.*

Ei denegari deb.] quod opinantur Frid. Lentius in *Synopsi de Priuileg. S. Rom. Imp. Procer. instant. th. 50.* Leonhard. Beckmannus in *Disput. ad Ordinat. Camer. Imperial. th. 37.* Idem tamen Lentius sui oblitus in *th. 22.* refert Bohemiæ Regem inter Principes, qui habent priuilegium austrægarum.

14. Neque enim ideo est pro extraneo Principe, quod exemptionem à Cameræ iudicio prætendat, magis habendus, quam Archiduces Austriæ, Duces Burgundiæ, Lotharingiæ, Sabaudiæ, &c. qui sese pari eodemq; gaudere dicunt priuilegio: vt scilicet si agere velit cōtra aliquem immediatum Imperii statum, recta teneatur ad Cameram, præciso primæ instantiæ austrægicæ gradu, veluti extraneus properare, si caussæ qualitas eò spectat, vel ad iudicium Aulicum Cæsareum pro iure suo persequendo confugere, vt alii censuerunt.

Ad Cameram, præciso &c.] Lentius *ibid. thes. 30.*

Iudic. Aulic. Cæs.] Vulteius *ad l. vn. n. 44. C. vbi senat. & clariss.* Pet. Friderus *lib. 1. de Process. in Cam. extrah. cap. 17. n. 9.* Beckmannus *ibid. th. 34.*

15. In caussis tamen partium litigantium non datur à Rege Bohemię, aut eius summis tribunalibus, Tabula Regni, & Iudicio appellatiuo, prouocatio nec ad Cameram, nec Aulam Cæsaris. Namq; licet Regnum Bohemiæ quo-

ad vniuersitatem sit Imperii Romani, quoad singulos tamen & particularia Regni sese Imperium non ingerit, non magis, quàm Ecclesia Romana in Regnis Apuliæ, Siciliæ, Sardinæ, &c. in quibus numquam recurri posse ad Papam vel Imperatorem, nisi caussa sit ardua, intolerabilis iudicii, & notoria omnis iniustitiæ, Doctores affirmant.

Summis tribunalibus] Iohan. Fersius in *tract. de Præfectura S. Præfecti pretor. cap. 4. fol. 78.*

Imperium non inger.] Cacheranus *Consil. 9. n. 2. & seq.* Afflictus ad *rubr. Quæ sint regalia, num. 55.* Knichen in *Autocrat. cap. 1. n. 1163.* Besoldus *de Appellation. cap. 4. sect. 5. in fin. & in Discurs. de Stat. Reipubl. subaltern. cap. 1.*

Apuliæ, Siciliæ] aliter tamen Card. Baronius in *tract. de Monarch. Siciliæ:* sed pro Cacherani & Afflicti sententia stat Ascan. Columna in *Iudic. de iis, quæ Card. Baron. de Monarch. Sicil. scripsit.*

Doctores affir.] Decianus *Respons. 56. n. 4.* Knichen *d. cap. 1. n. 1363.*

16. Quod vt rectè intelligatur, non pigrabor elegantem Alberti Bruni explanationem adscribere, quæ sic habet; *A sententia Regis non licet appellare, quia in suo Regno habetur pro lege, & cum habeat supremam potestatem & iurisdictionem, nemo posset in melius reformare. Quod procedit, etiam si Rex superiorem recognoscat, & Regnum teneat in feudum. Nam licet respectu totius Regni & in vniuerso sit tantum vtilis dominus, & directum dominium sit penes eum, qui recognoscitur, tamen respectu singulorum hominum Regni, ac iurium Regni singulariter consideratorum, seu quoad singula generum, habet plenitudinem potestatis, & directam iurisdictionem, quam suo nomine exercet*, &c.

Brunus] in Comment. super statut. exclud. fœmin. artic. 13. n. 15.

17. Quod igitur scribit Iacob Thomingius, Iureconsultus celeberrimus & peritissimus; *Si Rex Bohemiæ contra Barones pronunciaret, libera & permissa illis est appellatio, siue tanquam ordinarius, siue tanquam feudi dominus, pronunciaret. Nam si tanquam ordinarius sententiam dederit, dubium non est, quin ab ipso tanquam Bohemiæ Rege, & Imperii subdito, ad superiorem, nempe Imperatorem vel Imperii iudicium, prouocari possit;* cum mica salis accipiendum est.

Thoming.] consil. 21. num. 91. vol. 1. qui rationem decidendi ponit in sola superioritate Imperatoris, & subiectione Regni Bohemiæ; Guilielm. Onciacus *Quæstion. iur. philosophic. 29.* Propter quam etiam olim, stante Republica Romana, licebat à supremis Regnorum tribunalibus Romam appellare, vt à Synedrio (*Sanhedrim*) Hierosolymitano, quod erat summum Regni Iudaici Consistorium, prouocationes ad Senatum vel Imperatorem Romanum permittebantur; Thom. Bilsonus *lib. 1. de perpet. Ecclesiæ gubernat. cap. 4. vers. quod ad priuatam;* quum tamen stante Regni libertate capitale esset ad Regem à Synedrio illo prouocare; vt docet idem Bilsonus *d. cap. 4.* Paulus Fagius *Comment. in Deuteronom. cap. 16.* Paulus Riccius relatus à Besoldo in *Differt. de Maiestat. sect. 1. cap. 8. num. 6.* Matth. Stephani *lib. 1. de Iurisdict. cap. 7. num. 11. n. 17. & seq.* Ottho Gualtperius in *Syllog. vocum exotic. Nou. Test. part. 1. fol. 31.* idem Besoldus

dus in *Differt.de Stat.Reipub.subalt.cap.3.num.4.* Ioan.Bapt.Aurelius Calaber *de Polit.& discipl.ciuil.& eccles.lib.1.* Bened.Arias Montanus *Antiquit.Iudaicar.lib.6.* Casaubonus *Exercitat.13.diatrib.5.* Christian.Adrichonius in *Description. Hierosolym.templi.* Pet.Cunæus *de Republ.Iudaor.lib.1.* Ioh.Gerhardus *Locor.Theologic.tom.6.de Magistrat.polit.num.126.* Nec hodie à Camerali iudicio licet ad Imperatorem appellare.

18. Tamen in Principatibus & Comitatibus, quos Rex tenet ab Imperio extra priuilegiatas & exemptas prouincias, ad Imperatorem recurri & appellari posse, iuris est indubitati.

Aurea Bulla *tit.10.p.1.in fin.* Gerlacus Archicancellarius Mogunt.in *Confirmat.de anno 1356.* §.3. Constitution.Imperial.*tom.1.fol.351.* Bartolus ad *l.1.§.si quis,num.15.D.de appellat.* Gail.*lib.1.Pract.obseruat.cap.30.num.7.*

19. Et quidem in casu denegatæ vel protractæ iustitiæ non video, cur Rex Bohemiæ potiorem à Cameræ iudicio exemptionem habere debeat, quàm vel Electores Saxoniæ & Brandenburgiæ, vel Archiduces Austriæ, vel Duces Burgundiæ, Lotharingiæ, Sabaudiæ, &c. quos super querela denegatæ iustitię in Camera conueniri posse, communior est interpretum opinio, existimantium hoc in casu non solum Imperatoris iurisdictionem fundari, sed etiam repressalias contra Bohemos permitti posse.

Deneg.vel protr.iust.] Richard.Dieterus in *Differt.de Summa sum.Imp.potest.conclus.27.* Ioh. Nærdermannus in *Differt.de iur.Principat.conclus.84.lit.a.* Buxdorffius ad *Aur.Bull.cap.11.conclus.94.* Zinzerlingus *de Appellation.conclus.68.& seqq.* Arumæus ad *Aur.Bull.discurs.5.conclus.18.* Frid.Lentius *ibid.thes.29.* Rumelinus ad *Aur.Bull.part.2.differt.1.thes.3.* Phil. Neidlingerus in *Discurs.de Iurisdict.SS.Cæsar.maiest. Cameræ Imper. & Statuum Imper.conclus.13.lit.k.* Non est enim hoc Iudicium adeo ἀνυπεύθυνον, vt prorsus ab eo, vllo in casu, prouocare non liceat, quale est S.Rom.Imperii Camerale Spirense.

Fundari] Gail.*lib.1.Pract.obseruat.cap.28.* Gryphiander *de Wichbild Saxon.cap.60.num.18.*

Repressalias] idem Gail.*de Pignor.cap.2.& de Arrestis cap.9.* Gryphiander *ibid.num.19.*

20. In casu quoque nullitatis ad Imperatoris Aulam vel Cameram recurri posse, constans est interpretum sententia. Quod tamen intelligendũ de eo casu, quando nullitas principaliter, non etiam quando incidenter & accessoriè proponitur. Remota enim appellatione, censetur quoque remota nullitas illa, quæ incidenter deducitur. Quanquam Elector & Duces Saxoniæ in nullitatis querela ad Cameram deuoluenda priuilegium suum de non appellando grauari conquerantur, nec Bohemi huic querelæ deferre acquiescant.

Nullitatis] rationem dubitandi profert Knichen in *tract.de Saxon.non prouoc.iur.in verb.ius.cap.2.num.45.& in verb.lit.prouocator.nes.num.100.& seqq.* & Arumæus ad *Aur.Bull.discurs.5.conclus.17.* Sed decidendi rationes potiores deducunt Gail.*lib.1.Pract.obseru.cap.135.num.4.* Mynsingerus *Cent.4.Obseruat.Camer.cap.68.* Dieterus in *d.Differt.conclus.127.* Buxdorffius ad *Aur.Bull.cap.11.conclus.94.* Thom.Michaël *de Iurisdict.Imper.conclus.26.in fin.* Reinkingk *lib.1.de Regim.class.4.cap.6.num.4.& seqq.* Iust.Zinzerlingus *de*

*Appellat.conclus.*73.*in fin.*Besoldus in *Discurs.de appellat.cap.*2.*num.*19.Rumelinus ad *Aur. Bull.part.*2.*dissert.*2.*th.*15. Neidlingerus *d.conclus.*13.*lit.k.*

21. Etiam in casu fractæ pacis publicæ videtur Rex Bohemiæ non minus posse in Camera accusari, quam Electores Saxoniæ & Brandenburgiæ, Archiduces Austriæ, Duces Burgundiæ, Sabaudiæ, Lotharingiæ, qui cum eodem cum Rege Bohemiæ priuilegio fori perfruantur, hoc tamen in casu Cameræ iurisdictionem non possunt detrectare aut subterfugere. Quin addo, si dictorum Electorum, Archiducum & Ducum subditi possunt in caussa pacifragii ad Cameram euocari, etiam Regis Bohemiæ subditos ad eandem posse euocari: quum nulla sit ratio diuersitatis, nec Bohemi Imperio minus subiecti sint, quàm Saxones, Brandenburgii, Austrii, Burgundi, Lotharingi, Sabaudi, &c.

Fractæ pacis] Gail.*lib.*1.*Pract.obseruat.cap.*3.*num.*1. Pet.Friderus *lib.*1.*de Process.in Cam.extrah.cap.*22.§.1.*& seq.* Besoldus *de Appellation.cap.*4.*n.*5. Nærdermannus *de Iur.Principat.conclus.*84.*lit.a.* Rumelinus ad *Aur.Bull.part.*2.*dissert.*1.*th.*14. Mynsingerus *Centur.*5.*obseruat.Camer.cap.*58. Ferrarius siue Ioh.Bapt.Cæsar in *Addition.ad* Visitation, vnd Cameral Abschied/*ad constit.* deß Landfriedens 1548.*tit.* die peen der friedbrecher/*fol.*82.*in fin.& fol.*83.*in princ.*

Subditi posse ad Camer.] Ordinat.Camer.*tit.*9.*part.*2.Gail.*lib.*1.*de Pace publ.cap.*11.Mynsing. *Centur.*5.*Obseruat.Camer.cap.*58.*n.*1. Gylmannus *decis.*54.*n.*85.*n.*87.*& n.*91.*part.*2. Arumæus ad *Aur.Bull.discurs.*5.*conclus.*12. Rumelinus *d.thes.*14.

22. Addunt amplius, Regem Bohemiæ subiacere constitutioni de pace religionis, & subdito contra illum, mandatum de emigrando sine clausula posse decerni in Camera.

Frid.Lentius in *d.Synops.de priuilegiat.instant.thes.*87.

23. Nec illud non admonent, Regem Bohemiæ in caussis contributionum posse à Fiscali Cæsareo in Camera conueniri: extraquàm si Fiscalis contra Bohemos procedere à Cæsare inhibeatur, vt aliquando factum fuisse in Relationibus Fiscalium obseruauimus.

Contribution.] Besoldus in *Discurs.de Appellation.cap.*2.*n.*10.

24. In feudalibus quoque controuersiis exemptio Bohemorum non attenditur, quin Rex coram Cæsare, & subditi coram iis, à quibus feuda obtinent, ritè possint conueniri. Quam esse totius orbis obseruantiam Doctores affirmāt: quibus adstipulatur textus notabilis in Aurea Bulla *tit.xi.* §. *vlt.* in exemplaribus Germanicis, qui paragraphus haud scio qua de caussa in Latinis desideratur.

Rex coram Cæsar.& subditi &c.] quod expresse asserunt Ludolph. Schraderus in *tractat.de Feud.part.*10.*sect.*202. Henric.à Rosenthal *de Feud.cap.*12.*n.*25.Buxdorffius ad *Aur.Bull.conclus.*94.*lit.a.* Cubachius *lib.*2.*Iurisprud.publ.cap.*29.*num.*39. Rumelinus ad *Aur.Bull.part.*2.*dissert.*8.*th.*3.

Doctores affirm.] Ioh.Meichsnerus *Decision.Camer.tom.*2.*lib.*2.*decis.*1.*num.*12.vbi inquit; *Licet Impera-*

Imperator Statum aliquem verbis quantumuis generalibus per priuilegia eximat, ita vt in nulla omnino caussa coram quouis alio, quam Iudice domicilii, in ius trahi vel conueniri possit, tamen eiusmodi exemptione non obstante, in caussis feudalibus coram Paribus Curiæ iudicium suscipere cogitur, vt ex notissima Germaniæ consuetudine & vsu indubitate constat. Quæ totidem verbis repetit Wehnerus *tom. 6. Symphoremat. fol. 5. & in tract. de Modo appellandi in Camer. Imperial. in proœm. fol. 5.*

25. An autem in feudalibus caussis possit à sententia Regis in iudicio appellationum Pragensi lata, in quo feudorum Teutonicorum quęstiones decernuntur, ad Imperatorem prouocari, dubitatum fuit. Pro affirmantium opinione concludit Thomingius hisce verbis; *Sed etsi Rex, tanquam Dominus feudi, de præsenti causa forsan cogniturus esset, dubium rursus non est, quin ad Imperatorem, tanquam superiorem feudi dominum, appellatio interponi possit.*

Thomingius] in d. Consil. 21. n. 94. vol. 1. Quo cum facit, quòd & ab Archiducis Burgundiæ summo iudicio feudali appellari possit, vt docet præiudicium in caussa Baronis de Inhusen & Kniphusen contra Comitem Oldenburgium Iehveræ Dominum, à Magno Consilio Brabantino ad Cameram Imperialem per viam appellationis à Barone deducta, vbi adhuc lis pendens esse dicitur.

26. Denique in loco contractus siue delicti, conueniri Bohemos coram iudice loci posse, si præsentes contrahant aut delinquant, & iuris communis ratio suadet, & Doctores nostri censent, non obstante illo prægnantissimo fori priuilegio, quod de euocatione est intelligendũ ad iudicia extranea, ne possint eò extra Bohemiam pertrahi; non autem de loco contractus vel delicti, vbi Bohemi deprehensi & conueniri possunt & puniri.

Doctores] in genere Donellus *lib. 17. Commentar. iur. ciuil. cap. 14. & cap. 16.* in specie de Bohemis Freherus *in Comment. de Testament. tutela curaq; Elector, cap. 12.* Adrian. Gylmannus *lib. 2. decis. 54. n. 87. & n. 89.* Arumæus ad *Aur. Bull. part. 2. dissert. 1. th. 10.*

27. Quid si ex loco contractus aufugerint? Hoc in casu si citatus Bohemus reus comparere, aut iudicata facere recuset, actor mitti debet in possessionem bonorum, quæ reus habet in loco contractus. Quod si nulla ibi habeat bona, tum debet Rex Bohemiæ, aut ordinarius Magistratus, per subsidiales pro exsecutione facienda ad instantiam actoris implorari.

Actor mitti deb.] Rumelinus ad *Aur. Bull. part. 2. dissert. 1. th. 11.*

28. Quid autem iuris in actione legis diffamari? num processus possunt decerni, & Rex, siue subditi diffamantes, euocari? Et memini id tentatum aliquando fuisse; sed citati numquam comparuerunt, tutos sese arbitrantes generali Aureæ Bullæ priuilegio. Sed Iudices in contumaciam procedentes perpetuum silentium diffamantibus imposuerunt.

Perpetuum silentium] exempla sunt nota, sed quia odiosa, studiosè omittimus.

29. An verò Imperatoris, vel Cameræ, aut iudicii Rotuillani Commissarius possit subditos Regis Bohemiæ extra Regnum testimonii dicendi caussa

caussa absque subsidialibus literis euocare, controuertitur. Bohemi in contradictionibus suis prætendunt Aureæ Bullæ priuilegium: quod tamen cum sit stricti iuris, ad euocationem testium non esse extendendum, Doctores statuunt, propterea quòd maximus sit probationum fauor, & in mora sæpè periculum ratione examinationis testium versetur. Et certè textum Aureæ Bullæ non loqui de euocatione, quæ fit testimonii dicẽdi gratia, sed ea, quæ litis caussa instituitur, verba ipsa satis manifestè ostendunt, & hanc, non illam, inhiberi interpretes declarant. Quod & obseruantia à cæteris Electoribus & Principibus tracta, qui Regi Bohemiæ in vsurpatione iuris euocatorii æquiparantur, vt sunt Saxo, Brandenburgius, Austrius, Burgundus, Lotharingus, &c. commodè videtur insinuare, non obstantibus Bohemorum contradictionibus.

Ad euocat. testium non ext.] Arumæus ad *Aur. Bull. discurs. 5. conclus. 11.* Rutger. Rulandus *lib. 5. de Commissar. cap. 3. num. 25. part. 1.* Arnisæus *de Iur. maiestat. cap. 2. num. 4.* Casp. Leipoldus in *tract. de Concurrent. iurisdict. in Imp. Rom. q. 3.* Pfoch in *Procyoped. regal.*

Contradictionibus Bohem.] etiam Saxones, Brandenburgii, Austrii, Burgundi, Lotharingi, &c. sæpe contradixerunt, & nihil profecerunt, vt testatur Gail. *lib. 1. Pract. obseruat. cap. 98. num. 2.* Iustus Reuberus in *tract. de Testib. fol. 110.* Rutger. Rulandus *d. lib. 5. cap. 2.* & in specie de contradictione Electoris Saxoniæ, Ruland. *d. cap. 3. n. 25.* Arumæus ad *Aur. Bull. d. conclus. 11.* Rumelinus ad *Aur. Bull. part. 11. dissert. 1. th. 22.*

30. An etiam proscripti & banniti in Iudicio Aulico Cæsareo, vel Camera Imperiali, pro bannitis & proscriptis in Bohemia sint habendi; & si à Rege vel Ordinibus Regni detineantur, contra eum vel eos, tanquam hostium Imperii detentores, legibus agi possit, quæritur. Et videtur posse, quia proscriptio Cæsarea generalis est, & totum Imperium tangit.

Videtur posse] Wehnerus in *Obseruat. pract. verb.* Acht/ & in *Not. ad Ordinat. Rotuillan. part. 3. tit. 15. in princ.*

31. Opponitur denique à Bohemis præscriptio immemorialis, qua sese tutos ab omni ista Cæsaris concurrentia in Regno esse contendunt. Sed meam vicem respondeat Lupoldus Bebenburgius Episcopus Bambergensis, cuius Rex Bohemiæ vasallus est, istis verbis hanc obiectionem diluens; *Illud dictum, scilicet Reges Occidentales, licitè posse merum & mistum Imperium ex consuetudine à tempore, cuius contrarii non est memoria obseruata, in suis Regnis exercere, potest intelligi dupliciter. Vno modo sic, quod* Reges *exerceant in eis merum & mistum Imperium, ita quod Imperator in eisdem Regnis nullam omnino iurisdictionem in caussis meri & misti Imperii exercere possit, nec in casu appellationis à Regibus ad eum interponendæ, neque in casu negligentiæ ipsorum* Regum, *vel quando denegauerint facere iustitiam in caussis prædictis: nec etiam quod Imperator in personis eorundem Regum possit merum & mistum Imperium exercere. Etsi dicas, quod* Reges *non possunt in suis Regnis merum & mistum Imperium ex consuetudine vel præscriptione acquirere vel exercere, quando hoc esset præscri-*

bere simpliciter & in toto res solius Principis, & res in priuilegium à Principe concessas, & ea quæ in publico sunt, & etiam contra obedientiam Principi debitam. Alio verò modo potest intelligi illud dictum sic, videlicet quod Reges immediate in suis Regnis *& consuetudine vel præscriptione obseruata à tempore, cuius contrarii memoria non existit, possunt merum & mistum Imperium exercere: sed quod Imperator nihilominus habeat iurisdictionem mediatam in caussis meri & misti Imperii, quoad subditos illorum Regum, sicut in casu appellationis, vel negligentiæ, vel denegationis iustitiæ, de quibus præmissum est. & etiã immediatam iurisdictionem in caussis huiusmodi in personas ipsorum Regum: & sic credo, quod Reges ex consuetudine, à tempore, cuius contrarii non est memoria obseruata, possunt in suis* Regnis *merum & mistum Imperium hoc modo acquirere.* Et posteà; *Nec obstat præmissis dictum Hostiensis Ext. de for. compet. c. cum contingat, post princ. scilicet quod cõsuetudo non possit operari, quod in eadem ciuitate vel diœcesi sint in solidum duo capita, tanquam monstrum. Dico enim, quod Imperator & Reges in* Regnis *talibus non habeant in solidum eodem modo iurisdictionem in causis meri & misti Imperii, sed Imperator habet mediatam, & Reges immediatam in his causis, vt prædixi.*

Bebenburg.] in tract. de Iuribus Regni Francor. & Imp. cap. 15. fol. 104. Pro cuius sententia facit, quod scribunt Doctores, Imperatorem non concessisse hæc priuilegia Bohemiæ Regi in exstinctionem suæ supremæ iurisdictionis, sed in participationem, reseruando sibi maiorem & eminentiorem iurisdictionem; Muscornus *de Iurisdict. cap. 1. num. 34.* Menochius *de Arbitrar. iudic. quæst. lib. 1. q. 40. num. 2. & lib. 2. de Præsumpt. cap. 8. num. 1. & seq.* Duarenus *ad l. 24. §. 2. D. de legat. 1.* Knichen *de Iur. territor. cap. 1. num. 231. & in Comment. ad Ius Saxon. cap. 5. fol. 165. & cap. 7. fol. 176.* Heigius *Illustr. quæst. part. 1. q. 9. num. 18. & seq.* Quin Imperator ne potest quidem hanc supremam potestatem cuiquam Regi aut Principi concedere priuatiuè, vt sentit Baldus in *proœm. Feud. vers. expedita, num. 32.* quòd velut medulla ipsius inhæreat ossibus; Mynsing. *Cent. 5. obseruat. 99.* Henric. Andreas Cranius *Problemat. Cameral. disput. 3. part. 3. problem. 1.*

32. In cæteris verò causis, præter quas expressimus, nullum aliud remedium contra iniquam Regis Bohemiæ sententiam superesse Doctores putant, quàm supplicationis, quæ semper admitti debet, quotiens non tam caussæ natura, quam personæ respectus appellationem prohibet. Verum vbi sit supplicatio illa instituenda, dissentiunt interpretes, quorum nonnulli putant eam esse ad Imperatorem deuoluendam, qui sibi hoc priuilegio supplicationis aditum non præcluserit; alii ad ipsum Regem deferendam putent: quorum mihi opinio non modo veritati, sed & praxi ipsi videtur esse magis consentanea. Quod si verò Rex eam nolit admittere, tum demum poterit grauatus quasi super denegata iustitia ad Imperatorem recurrere.

Non tam caussæ natura] Benderus *de Reuision. conclus. 20. num. 8. & conclus. 95. num. 9.* Hernigius *de fideiussor. cap. 5. num. 294.* Trentacinquius *lib. 2. var. resolut. tit. de appellation. resol. 1. num. 4.*

Ad Imperatorem] Gail.*lib.1.Pract.obseruat.cap.135.num.4.*Gylmannus in *Symphorem.tom.3.de praiudic.seu cur.Camer.tit.de pers.priuileg.*Thom.Michael *de Iurisdict.conclus.26.lit.e.in fin.* Ioan.Fersius *de Praefectur.S.Prator.cap.vlt.fol.244.*

Ad ipsum Regem] Knichen *de Saxon.non prouoc.priuileg.verb.ius,cap.2.num.45.*Besoldus *de Appellat.cap.2.num.20.* Arumæus ad *Aur.Bull.discurs.5.conclus.17.* Henelius in *Silesiograph.cap.8.* In Dicasterio supremo Saxonico & Brandenburgio vocatur *leuteratio*, quæ speciem quandam habet reuisionis in Camera receptæ, vt Doctores Saxonici vnanimiter consentiunt. Quamuis enim Curia Tabulæ & Appellationum, repræsentet Regem, non tamen eius vincit auctoritatem; Francisc. Connanus *lib.1.Commentar.iur. ciuil.cap.11.num.9.*Bodinus in *Method.histor.cap.6.*Heigius *d.quæst.9.num.26.& seq.*Menoch.*de Arbitrar.iud.quæst.lib.2.cap.68.n.31.& seqq.* Couarruuias in *Practic. quæst.cap.1. num.4.*

33. Illud vltimo loco quærunt interpretes nostri, num Bohemi possint huic priuilegio fori in contrahendo vel paciscendo renuntiare? Et in negatiuam sententiam potiores inclinant, quibus & nos calculum nostrum addimus.

Negatiu.sentent.] Buxdorffius ad *Aur.Bull.conclus.94.lit.a.* Schraderus in *tract.de Feud.part.10.sect.1.num.201.*Rumelinus ad *Aur.Bull.part.2.dissert.1.thes.9.*

Caput XIV.

REX BOHEMIÆ A SVBDITIS CONVENITVR CORAM Camerario seu Burggrauio & Baronibus Regni: à non subditis in Camera Imperiali, vel Aula Cæsarea. In Silesia subiicitur iudicio supremo Vratislauiensi, in Glogouia paribus curiæ. Tam summis, quàm inferioribus tribunalibus, Rex liberum cursum per euocationem vel auocationem inhibere non debet. Silesiæ Ordines non tenentur fidem Regi extra patriam præstare. Si Rex Bohemiæ in Imperatorem electus ab aliquo impetatur, vbi debeat conueniri, an apud Palatinum Comitem? an coram Paribus Curiæ? an coram arbitris compromissariis? an coram se ipso, tamquam Imperatore? Conuentiones Regis Bohemiæ cum Austriis, Bauaris, Palatinis, Saxonibus & Brandenburgiis super litibus & controuersiis diiudicandis.



VERBA hæc sunt Arumæi, Antecessoris Ienensis & Consiliarii Saxonici; *Cum Bulla disertis verbis saltem mentionem faciat subditorum Electoralium, non obscure innuitur, ipsos Electores, Regem Bohemiæ, Ducem Saxoniæ* &c. *priuilegio eiusdem non frui. Quare si vel ipsi à suis subditis conueniantur*

niantur vigore Ordinationum Curiarum prouincialium, coram iis de bonis seu reditibus Cameræ stare seu respondere coguntur: si verò à non subdito conueniantur in causis in prima instantia ad Cameram pertinentibus, iurisdictione Camerali subiacent.

Arumæi] ad Aur.Bull.discurs.5.conclus.19. Thom.Michael *de Iurisdict.conclus.26.lit.e.*

2. At Carolus IV. Imperator in Legibus Bohemicis ita constituit; *Licet humano iure Princeps legibus sit solutus, & cunctos populos sibi subiectos habeat iudicare, & à nemine ipse iudicetur: quia tamen digna vox est Maiestate regnantis, alligatum se legibus Principem profiteri, quod etiam per prædecessores nostros Boemiæ* Reges *Illustres obseruatum fuisse comperimus: præsenti constitutione decernimus, quod si quis quandoque fortè à nobis vel successoribus nostris Boemiæ Regibus Illustribus, qui fuerint pro tempore, reputauerit se grauatum, vel causam vllam se velle dicat intentare nobiscum: tunc supremus Camerarius, & Barones siue Kmethones de causa vel grauaminis meritis diligenter & libere inquirentes, demum quicquid iustum repererint, pronuncient vel decernant. Quorum pronunciationi & decreto stare & contentari Rex ipse, sicut & subditus vel querulans, de benignitate Regia teneatur: decore tamen & honestate Regiæ Dignitatis in hoc specialiter reseruatis, quod nulla prorsus præmissorum occasione, vel alio quocumque modo excogitato vel via, contra personam* Regis *citatio vel vocatio aliqua personalis emanet; sed contra Officiales suos, qui ad hoc extiterint deputati, procedat. Per hoc enim & splendor iustitiæ (quē vbique in Regno nostro lucere singulariter cupimus) purus seruabitur, & clementiæ nostræ Zelus, quem ad iustitiam gerimus, piis operibus insignietur.* Quæ verba sunt ex præmissa Arumæi distinctione interpretanda & intelligenda.

Carolus IV.] in Constitutionibus Regni Bohem.tit.42.

3. Et ille quidem processus in sola Bohemia & Morauia obtinebat. De Silesia autem ita commentatur Henelius; *Supremum Silesiæ tribunal,* das Ober oder Fürstenrecht/ *concessum est Ordinibus Silesiæ à Vladislao Rege anno* MCCCCXCVIII. *Cuius tanta est auctoritas, vt non solum succisa sublataque omnibus appellationis vlterioris sit licentia, verum ipse etiam Boiemiæ Rex coram illo & conueniat alios, & vicissim se conueniri patiatur.* Sic enim disertè in Vladislai priuilegio cautum est; Wo wir/ als ein rechter König zu Böheim/ oder vnser nachkommene König/ auff jhr keinen Schlesischen Fürsten oder Erbsessen/ geistlichen oder weltlichen personen/ in welcherley sache das were / auch grundt oder boden betreffendt / auch hinwiderumb die Fürsten vnd Erbsessen deß lands auff vns oder vnser nachkommen vmb grundt/ boden/ oder das sonst jhre freyheit oder priuilegia angehen möchte/ der Schlesien betreffendt &c. das allein soll geschehen vor den Fürsten vnnd Ständen deß Landes vnd jhren Rähten/ die sie neben sich ziehen würden in Breßlaw in der Hauptstatt/ auff vnserm Königlichen Hofe/ &c. Hinc illud interpretum nostrorum axioma; *Rex Bohemiæ respectu Silesiæ subiicitur iudicio superiori Vratislauiensi, & respectu Ducatus Glogouiensis, paribus Curiæ istius Ducatus.*

Henelius] in Silesiograph. cap. 8. Georg. à Wentzkhy Eques Silesius in kurtzem Tractat vnd Bericht von dem Schlesischen Ritterrecht vnd Ehrengericht.

Interpretum] Schraderus *de Feud.part.20.sect.1.num.13.*& *tom.2.consil.27.* Schœnborn *lib.5. Politic.cap.34.fol.541.* Phil.Henr.Hœnelius *Disputat.politic.9.conclus.16.lit.6.n.8.* Christian.Matthias in *System.politic.lib.3.exercit.2.sect.6.dub.3.fol.317.* Arumæus in *Discurs.Academ.de iur.public.vol.1.discur.7.fol.82.* Mich.Schiferer in *Disputat.de Orig.& potest.Elector.Imp.Rom.th.70.* Besoldus in *Dissert.de Maiestat.sect.1.cap.6.num.10.*

4. Pergit Henelius; *Extra appellationem Rex Boiemiæ causas, quæ apud Ordinarios iudices tractantur, è Silesia euocandi potestatem non habet: idque propter speciale priuilegium Principibus & Ordinibus iam olim concessum*, daß ein jeder bey seinem ordentlichen rechten gelassen werden solle.

Henelius] d.cap.8.fol.102. Congruit cum Ordinat.Camer.*part.2.tit.1.in princ.*

5. Est & illud notatu dignum, quod idem Henelius refert; *Quoties* Rex *Imperium auspicatur, non prius Principis loco habetur, quàm iuramento se obstringat, leges se patrias Ordinibus moresque & priuilegia seruaturum: quo facto vicissim ipsi fides pro obœdientia promittitur: & id quidem non nisi præsenti, nec alio in loco, quàm Vratislauiæ, exceptis Suidnicensibus & Iauriensibus, quibus domi iurare datum. Itaque auctor est Æneas Syluius, Vratislauienses requisitos per Boiemiæ* Regem *homagium facere recusasse, nisi* Rex *ad se proficisceretur. Et Curæus in Annal.Siles.cum totum annum frustra cum Ordinibus Silesiæ actum esset de præstanda Ladislao fide, neque illi contra leges patrias in verba* Regis *iurare vellent, nisi ille coram adesset, tandem profectionem in Silesiam indictam fuisse.*

Henel.] in d.Silesiograph.cap.7.

6. Et hæc quidem inter subditos Regni constituta sint. Quid autem, si Rex fiat Imperator, & controuersiam habeat cum aliquo Imperii Statu? num Imperator adiri debet, vt iudicet in caussa propria? Sunt qui putent hoc in casu Comitem Palatinum Rheni esse adeundum, qui ius inter partes dicat, caussam in Aula Cæsarea cognoscat, & litem æquo iudicio dirimat. Sed eis repugnat contraria obseruantia, qua controuersiam talem fortè obortam, aut Pares Curiæ cognoscebant, aut ipsæ partes ad arbitros deferebant.

Comitem Palatin.] vigore Aureæ Bullæ *tit.5.§.final.*

7. Et de Parium Curiæ iudicio exemplum ex Georgio Fabricio refert Caluisius in anno MCCCCLVIII. scribens; *Controuersia Regis Bohemiæ cum Electore Saxoniæ de oppidis quibusdam dirimitur Egræ coram Ludouico Palatino & Alberto Brandenburgio Electore*, &c. Fuit tum Rex Bohemiæ Georgius Podiebracius defuncto Ladislao à Bohemis suffectus.

Caluisius] in Chronolog. anno 1457.

8. De

8. De compromisso in arbitrium Principum Imperii, narrat Henricus Rebdorffensis in anno MCCCXXXVIII. de Carolo IV. Imperatore; *Eodem anno circa festum B. Iacobi tractatum solennem habuit Rex Karolus cum filiis Luduuici* (Imperatoris) *in Patauia, & Albertus Dux Austriæ fuit mediator inter eos. Ibi interfuerunt Archiepiscopus Saltzburgensis Episcopus Pataueinsis, qui Regalia sua ab eodem Rege receperunt. interfuerunt Archiepiscopus Gerlacus Moguntinus, Archiepiscopus Pragensis, Episcopi Bambergensis & Herpipolensis, & Nuncij Regis Vngariæ, & maxima copia Principum, Baronum & Nobilium. Sed prædicti filij Luduuici Imperatoris cum maiori parte, quam Rex, erant ibidem; & modus concordandi eos bene fuit inchoatus, sed non consummatus.*

Rebdorffens.] in Annal. anno 1348.

9. In conuentionibus tamen initis inter Reges Bohemiæ, & conterminos Electores & Archiprincipes, Comites Palatinos Rheni, Duces Bauariæ, Electorem ac Duces Saxoniæ, Electorem & Marchiones Brandenburgenses, Archiduces Austriæ, &c. cautum est, vt lites siue controuersiæ, motæ inter Regem Bohemiæ & aliquem dictorum Archiprincipum, coram Cõsiliariis ex vtroque latere ad hoc deputatis ventilari & determinari debeant.

In Conuentionibus] Mich. Schiferer in *Disput. de orig. & potest. Elector. Imp. Rom. th. 69.* Has conuentiones vulgo vocant **Erbeinigung** / quarum duas Austriacas edidit D. Eysen in *Deduct. Bohem. num. 34. & seq.* cæteras nos damus in *Beylagis Germanicis*, vt eorum imprudens error tandem retegatur, qui putant has conuentiones esse pacta successoria, seu confraternitates hereditarias super mutua Successione initas. quorum ignorantiam sectatur etiam Warem. ab Erenberg in *Meditament. pro fœder. lib. 1. cap. 1. n. 36.* Et Sibaldus Brandinus seu verius Bartholomæus Pitiscus Concionator Aulicus Electoralis Palatinus in *Vaticin. de futuro Rom. Imperij stat. cap. 4. in fin.* quum vocula **Erb** in tali compositione non hereditatem notet, sed perpetuitatem & stabilitatem, vt **Erbeinigung** non sit hereditarium factum, sed perpetua conuentio: quemadmodum Heluetii transactionẽ cum Austriacis factam vocant **Erbverträg mit dem Hauß Oesterreich** / id est pactum & fœdus perpetuum.

10. Interim tamen nihil habet absurditatis, si dicamus, Regem Bohemiæ posse etiam, si sit Imper. coram seipso conueniri, quum etiam appellatio à male informato ad eundem melius informandum, atque ita ab eodem ad eundem à Doctoribus concedatur, & præiudicia exstent Caroli V. Imp. à quo tamquam Imperatore mandatum in Camera fuit ad seipsum veluti Archiducem Austriæ impetratum sub hac formula; **Wir Carle der Fünffte von Gottes gnaden erwehlter Römischer Keyser** / &c. **gebieten dir** Carolo, **Ertzhertzogen zu Oesterreich** / &c.

Caroli V. Imp.] Arumæus in *Discurs. Academ. de iur. publ. vol. 1. fol. 14.* Matth. Stephani *lib. 2. de Iurisdict. part. 1. cap. 1. n. 154.* Imperator tamen, quatenus Imperator, in Camera conueniri nequit, exemplo Regis Iudæorum, qui in Synedrio nec iudicare poterat nec

iudicari, vt docet Casaubonus *Exercit.* 13. *contra Baron. diatr.* 5. à quo tamen dissentiens Wilh. Schickartus Card. Baronii contrariam opinionem defendit in *tract. de Iure Regio Hebræor. cap.* 2. *theor.* 7. *fol.* 63.

Caput XV.

DE IVRIBVS AC LEGIBVS REGNI BOHEMIÆ, AN per eas Regnum & incorporatæ prouinciæ à rebus Imperij diuellantur. Leges Panili Bohemorum Regis. Iura & statuta Primislai & Libussæ Ducum Bohemiæ. Leges Slauorum ab Imperatoribus confirmatæ. S. Heinricus II. Imp. Leges Bohemis præscripsit. Ius Palatinum Magdeburgense tam Slauis quàm Saxonibus datum est. VVenceslaus Ottocari filius Bohemiæ Rex reformationem iuris Bohemici, & suppletionem ex iure Romano meditabatur. Caroli IV. Imper. Codex constitutionum Bohemicarum. in quibus sit abrogatus. In Aula & Camera Cæsarea solet secundum cuiusuis loci statuta & consuetudines iudicari.



AT quid, inquiunt nonnulli Imperiomastyges, Bohemis cum Camerali aut Aulico Imperii iudicio commune est, à quo non modo lingua, sed & legibus atque institutis è diametro dissident? Facilis est Responsio. De lingua *lib.* 1. prolixe exsecuti sumus. De legibus & institutis nunc est vt videamus.

Legibus atque institut. dissident] Ioh. Aubanus Boemus *lib.* 3. *de Morib. gent. cap.* 11. Euphormio Lusininus siue Ioannes Barclaius in *Icon. animor.* Vischerus in *Discurs. de Elect. Regis & Imp. Rom. conclus.* 10. *n.* 44. *q.* 4. *in fin.* Etiam Saxones habent sua peculiaria iura atque instituta, non minus quàm Slaui, nec tamen ideo à iurisdictione Cæsarea eximuntur; Peucerus in *Chron. Philip. lib.* 5. Christ. Matthias *lib.* 3. *System. polit. exercit.* 2. *fol.* 345.

2. Panilus Hermundurorum in Bohemia Rex fuit, antequam Slaui in eam prouinciam penetrassent. Eius sedes fuisse Krilich, siue Krulichium memoratur. Hic primus leges tulisse Hermunduro-Bohemis fertur, easque in arce Landsberga, vbi Regni erat archiuum, conseruandas destinasse. Verba Hagecii ea de re sunt; Zu den beschriebenen Rechten/ welche Panilus der treffliche weise mann/ geordnet vnd außgehen lassen/ nach welchen sich alle Hermunduri richten solten. Hat er auch ein eigen zimmer vnnd gebewde zurichten lassen/ vnd demselben den namen Landsberg gegeben.

Hagecii] in Chron. Bohem. in prolegom. vers. als nun die Hermunduri.

3. Sla-

3. Slauo-Bohemis primus iura ac leges præscripsisse Primislaus & Libussa dicuntur, de quibus idem Hagecius ita scribit; Dieser lehrete alles volck seine Rechte/ welche er zu halten außgegeben / vnd machte diese halbe wilde Leute seiner Herrschung vnterthan. Es sind auch noch viel Recht/ welche er vnd Libussa geordnet / in diesem Lande biß auff den heutigen tage. Quæ vulgò dici solent *Iura & statuta Primislai Ducis.*

Hagec.] in d.Chron.Bohem.in Primislao I. in pr. anno 722.fol.14.

4. Quas leges sine dubio intellexisse videtur Rudolphus Fuldensis in anno DCCCXLIX. scribens de Tachulpho Misniæ orientalis & Lusatiæ Præfecto Imperiali; *Cui præ cæteris credebant Boemani, quasi scienti leges & consuetudines Sclauicæ gentis.*

Rudolphus] in Annal. Francor. anno 849. & Frid. Lindenbrogius in *Prolegom. in Codic. legum antiq. vers. atque hæ sunt leges.*

5. Eæ leges postea & consuetudines ab Imperatoribus nostris partim confirmatæ fuerunt, partim in melius reformatæ, interpretatæ & auctæ. De S. Heinrico II. Imperatore testatur Hugwald. Mutius; *Subiugatis Boemis, & eorum Principe Bolislao, apud illos iura & leges in rebus prophanis ac sacris ordinauit.*

Mutius] in Chronic. German. lib.14.fol.108.in fin.

6. Accessit dein ius Saxonicum, ad quod Bohemi & Poloni, in defectu suorum statutorum, recurrerent. Id enim ius Saxonibus atque Slauis commune esse voluerunt Imperatores Ottones, Magnus pater, & filius cognomento Ruffus. Hinc Bohemi ac Poloni iure legibusque Saxonicis respondere cogebantur Magdeburgi, vt supra diximus.

Ottones] vt eorum constitutiones docent in *Specul.* & *Wichbild.* relatæ.
Supra] cap.12.§.26.& cap.13.§.4.

7. De Wenceslao Bohemiæ & Poloniæ Rege, Ottocari filio, & Rudolphi I. Imperat. genero, narrat Æn. Syluius; *Is* (Matthæus Vrsinus Cardinalis Romanus) *rogatus à Venceslao, Gotium Vrbeuetanum, vtroque iure Consultum in Bohemiam misit, quo Regnum sub leges reduceret. Sed impediere Principes, quibus incerta esse omnia lucrum.* Et Dubr. *Ex Italia Gotius quidã Vrbeuetanus in Boiemiam venit, legum peritissimus. Hic miratus Boiemos iudicia nullus scriptis tractare legibus, sed ex opinione quemque sua dicere sententias, sæpe inconsultas inconstantesque propter iuris & legum ignorantiam, Regem submonuit, vt morem iudiciorum corruptum reformandum susciperet, simulque operam suam illi pollicitus est ad describendas leges, quibus ciuiles atque criminales actiones iustè, ac sine vlla varietate diiudicari possent. Hac Rege ad Proceres Nobilitatis referente, maior muneris meliorem vicit, ne quid de vetere consuetudine in iudiciis immutaretur.* Necnon Pontanus à Braitenberg de Rege eodem; *Voluit iura Regni condere, & Vniuersitatem; sed neutrum Bohemi probarunt,*

runt, quod haberent à Premislao & Libussa iura, defectum possent supplere ingeniis suis.

Syluius] in Histor. Bohem. cap. 28.

Dubrauius] lib. 18. Histor. Bohem. fol. 150. Boregk in *Chron. Bohem. fol. 255.*

Pontanus] in Bohem. pia lib. 2. fol. 21. Caussam autem, cur causidicinam Romanam Bohemi noluerint in sua iudicia introduci, exponit exemplo Hungarorum consimili Ludou. Viues *lib. 7. de Caus. corruptar. art. in fin.* & disquirit Berneggerus in *Annotat. in Taciti Agricol. sect. 15. cap. 9. loc. 1. fol. 131. & seq.* Cæterum constans est prudentium opinio, legibus certis Regnum, quàm incertis hominum arbitriis, tutius gubernari; Patricius *lib. 1. de Instit. Reipubl. tit. 5.* Theophil. Golius *lib. 5. Ethic. cap. 6.*

8. Tandem Carolus IV. Imperator & Bohemiæ Rex, exemplum imitatus Friderici II. Imperatoris & Siciliæ Regis, reformationem iuris Bohemici serio aggressus, peritissimorum Doctorum consilio vsus, Constitutiones certis titulis distinctas composuit, easque sub nomine tam Imperiali, quam Regali, promulgauit, quo maiorem illis auctoritatem constantiusque robur conciliaret. Quarum laudes hisce verbis extollit Dubrauius Episcopus ac Princeps Olomucensis; *Hoc quoque cum pulchre calleret* (Carolus IV. Imp.) *iustitia regnante firmari opes Regni contínerique, ad ius patria describendum, legesque necessarias condendas se transtulit, ne iudices arbitria capitis sui, quemadmodum vsu hactenus venerat, pro iure haberent, quippe arbitria sæpissime variantur, ius autem scriptum vna semper eademque voce loquitur, iustè distribuens cuique quod suum est. Adhibitis igitur iis, quorum de iustitia magna erat opinio, Constitutiones non satis probatas retractauit, & alias substituit, quæ summam æquitatem continerent, redactis ad duo genera publicis iudiciis Equestris ac Procerum Ordinis, iudicibusque de illo genere delectis, ac præcipue Magistratibus, qui domi forisque præter splendorem, ius bonumque cum pietate & religione colerent.* Æn. Syluius; *Fuit hic Carolus vir magnorum operum, qui Regnum Bohemiæ tum religionis cultu, tum legum ac bonorum morum disciplina illustrauit.* Hug. Mutius; *Carolus hic Boemiam bonis legibus, ac religionis cultu, exornauit. Singulare enim illi studium fuit religionis, & morum bonorum, atque etiam literarum.*

Friderici II.] qui Constitutiones Siculas sub vtroque nomine, tam Imperiali, quam Regali, promulgauit, opera vsus Cancellarii sui Petri de Vineis.

Doctorum consilio] monent Doctores, non posse Principem sine consilio Sapientum leges ferre; Augustinus Morla in *Empor. iur. ciuil. tit. 1. q. 3.* Cornel. Benincosius in *Comment. ad tit. Ext. de constitut. q. 7.* Cammannus *Disput. 4. de iur. Maiest. th. 9.* Christ. Matthias *lib. 3. Systema polit. exercit. 4. sect. 3. in fin.*

Dubrauius] lib. 22. Histor. Bohem. cap. 33.

Mutius] in Chronic. German. lib. 25. fol. 254. Has leges siue Constitutiones Regni Bohemiæ ante paucos annos in lucem produxit Paulus Geschinius Neopragensis, sub titulo *Maiestas Carolina* &c. monuitque secundum eas Bohemicè translatas in Curia Nouæ Ciuitatis Pragensis iudicari: nec idipsum non affirmare videtur M. Iohannes

hannes Campanus Professor humaniorum literarum in Academia Pragensi, in *Epigrammat.*

9. Nec est vt moremur attestationem Iohannis Marchionis Morauiæ, qua probare contendunt, Codicem tunc Carolinum iuris Bohemici fuisse non modo à Bohemis non receptum, sed ab ipso etiam Imperatore Carolo non diu post iterùm abrogatum. Non enim leges siue constitutiones vniuersim à Cæsare cassatæ & sublatæ notantur, sed ea tantum, quæ in præiudicium Principum, Baronum & Statuum Regni vergere videbātur, ne ad eorum obseruantiam vllo modo astricti tenerentur & obligarentur.

Attestationem] quam producit D. Eysen in *Deduct. Bohem. num. 39.* in cuius principio exsertìm Marchio testatur, Constitutiones istas fuisse cum consensu Principum, Baronum & Ordinum Regni factas & promulgatas. Et mira sane debuit esse Bohemorum peruicacia, qui tam præfractè bonarum legum institutionem, & prauarum reformationem semper detrectarint: quum tamen eorum contribules Poloni & Lituani ius Saxonicum sibi imponi haud iniquis animis pertulerint, nouasque leges ferri libenter passi sint, quemadmodum Codex Alexandri Regis Poloniæ abundè fidem facit, sub hoc titulo proscriptus atque editus; *Commune inclyti Poloniæ Regni Priuilegium Constitutionum & indultuum publicitus decretorum approbatorumque, cum nonnullis iuribus tam diuinis quam humanis, per Serenissimum Principem & Dominum, D. Alexandrum Dei gratia Regem Poloniæ, Magnum Ducem Lithuaniæ, Russiæ, Prussiæque Dominum & Heredem,* &c. Cuius dehinc plerasque leges Iohan. Herbottus in *Collectionem* suam transtulit, quæ adhuc sunt in viridi obseruantia. Etiam Hungari sanius sapiebant, quum sibi Codicem iuris Hungarici à Werbeucio partim ex Regni consuetudinibus, partim ex Iuris Romani & Canonici interpretibus compositum, à Vladislao Hungariæ & Bohemiæ Rege confirmari peterent. Eius Codicis titulus est; *Tripartitum opus iuris Consuetudinarii inclyti Regni Hungariæ, à Stephano de Werbeucz, Protonotario Regio, compositum, & à Vladislao Rege Hungariæ & Bohemiæ confirmatum anno* 1514. Inchoatum tamen fuisse Matthiæ Regis iussu, innuit Marcus Marullus in *Epigrammatib.* Quod monendum esse duximus, vt quo iure quave iniuria Bohemi nunc Codicem Carolinum despuant, æquus lector secum ipse perpendat. Quanto sapientius de iis legibus iudicat Zach. Theobaldus Bohemus in *Genealog. & Chronolog. Regum Bohemiæ*, in Przmyslao scribens in hunc modum; *Leges, neruos rerumpublicarum, anno 729. promulgauit, quæ in vsu vsque ad Caroli IV. tempora fuerunt, qui earum nonnulla, quia seueriores & rigidiores iusto erant, antiquauit, nouasque & mitiores in earum locum substituit.*

10. Et licet denique Bohemia propriis moribus ac institutis vtatur, non ideo tamen aliena censeri debet à S. Cæsar. Maiestatis iurisdictione; quippe in cuius sacro Consistorio Cameralique iudicio secundum gentis locique cuiusuis iura municipalia, statuta propria, & honestas consuetudines, iudicari solet. quibus deficientibus, ad ius commune, omnium gentium vsu approbatum, recurritur.

Gentis locique cuiusque iura] Carolus V. Imperat. in *Ordinat. Camer. part. 1. tit. 13. in princ.* & *tit. 57.* Ferdinandus I. Imperat. in *Ordinat. Iudicii Aulici Imperial. de anno* 1559. Gail. *lib. 1. Pract. obseruat. cap. 36. num.* 14. Mynsingerus *cent. 5. Obseruat. Camer. cap. 96.* Casp. Wilhelm. Scipio *lib. 4. Decis. Cameral. 95.* Adam Kelletus *lib. 2. de Officio Iuridicopolit. cap. 24. fol. 558.* P. Matth. Wehnerus in *Not. & Obseruat. ad Maximil. II. Imp. Ordinat. Iudic. Imper. Rotull. in proœm. lit. h.*

Caput XVI.

CONSVETVDINES BOHEMORVM IN SVPPLICIOrum processu, an eos à rebus Imperij eximat. Adsessores ex variis gentibus in Aula & Camera Imperiali alleguntur. Acta ei solent committi, qui inde ortus est, aut consuetudinum eius loci habet peritiam, vnde ipsa acta dependent. Electores tamquam summi Consiliarii tenentur linguam Slauicam addiscere: Præcipitatio de fenestris an sit ex licita consuetudine. Exempla Regum & Imperatorum proponuntur, qui furiosam illam præcipitationem seuerissimè puniuerunt. Supplicium in seditiosos & rebelles Bohemos quàm rigidè fuerit exercitum.



VENITVR ad consuetudines quasdam particulares, quarum cognitionum negant Bohemi sese Cęsareis posse iudicibus permittere, propter diuersitatis rationem. Quid enim, inquiunt, illi iudicarent de antiquissima Bohemorum & à maioribus accepta, constanterque retenta consuetudine, qua licet proditores patriæ libertatis ἐπ' αὐτῷ φόρῳ deprehensos sine vllo præuio examine de fenestris præcipitare? Quæ consuetudo apud Bohemos, inquiunt, honesta laudabilisque habetur, apud Teutones autem improbatur & damnatur. Est enim hoc supplicii genus solis Slauis vsitatum, nec aliis Christianorum gentibus cognitum. Quam ergo æquitatem Bohemi à tali iudice debent exspectare, qui prius factum damnat, quàm cognorit; Sed hanc dubitandi rationem facilè decidit mos in Aula Cæsarea & Camera Imperiali seruatus, quo acta solent referenda committi cuiusque prouinciæ ac loci, vnde acta sunt in iudicium deducta, perito Assessori. Quem morem etiam prisci nostri Imperatores obseruarunt in causis Polonicis & Bohemicis diiudicandis, vt nimirum delecti ab Imperatoribus Poloni ac Bohemi ad caussas sederent. Ne dicam esse Augustissimo Imperatori complures Illustres & patriarum con-

consuetudinum peritissimos Bohemos à Consiliis, quorum legitimum iudicium recusari nec debet nec potest. Quin & Aurea Caroli IV. Bulla præcipit, vt quatuor politici Electores, qui sunt S. Cæsareæ Maiestatis primi ac summi Consiliarii, in lingua Slauica percipienda plurimum à pueritia studii imponant & temporis, in eaque sic eruditos se ostendāt, vt possit Respublica in partibus etiam Slauonicis S. Imperio coniunctis cum eorum consilio rectè gubernari.

Solis Slauis vsitatum] constat tamen ex historiis & priscis monumentis, præcipitationis supplicium fuisse antiquitus apud varias gentes in vsu. De Christo tradunt Euangelistæ, quod eum Iudæi voluerint de montis cacumine præcipitare: quod fuisse vsitatum apud Syros supplicium, vt de ferali colle rei præcipitati lapidibus obruerentur, ex Mose Maymonide Ægyptio docet Wilhel. Schickartus *de Iur. Reg. Hebr. cor. ca. 4. theor. 14. fol. 103. in fin.* De Græcis Maximus Planudes in *Vita Æsopi Phrygis* & Plutarchus in *lib. de Sera Numinis vindict.* Notus est *mons Tarpeius* ex Romanorum historiis; notus *Thessalorum Corax*, ex Scholiaste Aristophanis. ex his enim noxii agebantur in præceps. Alia exempla collegerunt Alexander ab Alexandro in *Genialibus dieb.* & ibi Tiraquellus in *Addition. lib. 3. ca. 5.* Anton. Contius in *Lection. subsecisiu.* Rosinus in *Antiquit. Roman.* Anton. Gallonius de *Sanctor. Martyr. cruciatibus.*

Perito Adsessori] Denaisus in *iur. Cameral. tit. 8. §. 7. & §. 8.* Cisnerus in *Addit. ad Ordinat. Camer. par. 1. tit. 10.* Casp. Wilhelm. Scipio in *Obseruat. Camer. verb. Actor. referend. distrib.* Gylmannus in *Symphorem.*

Poloni & Bohemi] exemplum produximus supra *cap. 11. §. 20.*

Aurea Bulla] tit. vlt. & ibi Freherus in *Comment.* Theod. Bibliander in *Commentar. de Ration. Commun. omn. ling. & liter. in præfat. & fol. 28.* Conrad. Gesnerus in *Mithridate*, & ibi Casp. Waserus in *Commentar.* Hænonius *Disputat. politic. 3. th. 21.* Otho Gualtperius in *Syllog. vocum exoticar. Noui Testam. in præfat.* Ioh. Matthias à Sudetis in *Subseciu. de orig. Bohem. & Sclauor. in lit. G.* Carol. Paschasius in *Legat. cap. 47. & seq.*

2. Quam autem probata isthæc & impunis consuetudo apud Bohemos semper fuerit, ex ipsorum scriptis & documentis fide dignis cognoscamus. **Anno MCCCCXVIII.** Seditio Vratislauiæ facta, quâ Senatores à furente populo Hussitico per fenestras præcipitati cruciabiliter perierunt: non tamen sine vindicta in auctores seditionum exercita. Scribit namque Æn. Syluius Piccolomineus; ***In hac vrbe, regnante apud Bohemos Wenceslao, orta seditione, Consules per fenestras ex prætorio in forum præcipitati, gladiis ac lanceis irata plebis excepti, dirum spectaculum præbuere. Cuius rei auctores Sigismundus Imperator paucis post annis securi percussit.***

Quàm probata isthæc] Antiqua Slauorum & Hunnorum barbarorum iura, contra rationem introducta, adhuc hodie impiè vrgeri, queritur Besoldus in *Dissertat. de Præcognit. politic. cap. 7. n. 3.*

Seditio Vratislauiæ] Cuspinianus in *Cæsaribus in Wenceslao*, Iohan. Pomarius in *Chron. Sax. anno* 1418. *fol.* 401.

Non sine vindicta] Ordines Regni Bohemiæ in *Articulis excess. & culpar. contra Sigismund. Imper. num.* 8. in Appendic. *sub anno* 1421. Incertus author. *lib.* 2. *Tragicor. siue trist. histor. fol.* 517. Hagecius in *Chronic. Bohem. anno* 1420. Caluisius in *Chronolog. anno* 1420. *in pr.* Abraham. Saurius in *Calend. Histor.* 18. *Iulij*, Zach. Theobaldus *de Bello Hußit. par.* 1. *cap.* 34. Procopius Lupacius in *Ephemerid.* 18. *Iulij.* Cochlæus *lib.* 5. *Hist. Hußit. fol.* 180. *in princ.*

Auctores seditionum] Sigismundus Imp. in Rescripto ad Barones Bohemos ac Morauos, Constantiæ dato, anno 1417. *Antiquitus sic deductum est, quòd nullus Dominorum in Regno, præter voluntatem Regiam, deberet aliquas ligas seu fœderationes inire neque facere: sed si vnus ad alterum aliqualem actionem se habere prætenderet, hoc deberet coram Regia Maiestate & iuris tramite, sed non guerris, discuti & discerni.* Refert Cochlæus *lib.* 4. *Hußitar. fol.* 156.

Æn. Syluius] in Commentar. de Europæ stat sub Friderico III. Imp. cap. 11. & in *Hist. Bohem. cap.* 39. Munsterus *lib.* 3. *Cosmograph. in Silesia.*

3. Anno MCCCCXIX. Hussitæ vltimo Iunii die Eucharistiam Pragæ, inuito Rege Wenceslao, qui id prohibuerat, circumferunt. Ideo Rex sibi metuens in arcem concesserat: inde seditio aucta. Simul igitur in prætorium irrumpunt, septem consules cum Prætore de fenestris præcipitant. quibus Rex territus & attonitus paralysi corripitur & moritur: in auctores sceleris seueriter animaduersurus, ni Parca filum abscidisset. Indicat id claris verbis Syluius, quæ sic habent; *Paralysi correptus ægrotare cœpit, atque infra octodecim dies, signatis nominibus hæreticorum, quos neci destinauerat, fratrem assiduè vocitans, & amicorum auxilia anxiè expectans, ante vita excessit, quàm vocati Principes adessent.* Successit Sigismundus frater in Regno, qui peracta Vratislauiæ in seditiosos exsecutione, Pragam contendit, simile exemplum in sceleris auctores statuturus. Sed Pragenses, audito Vratislauiensium supplicio, exemplum veriti, Sigismundo Imperatori rebellant, Ziscam in Ducem assumunt, armis omnia turbant, ne commeritum subire supplicium cogerentur.

Pragæ] de hac seditione Pragensi, & Senatorum præcipitio, videatur Ioan. Funcius in *Chronolog. anno* 1418. Conrad. Peutingerus in *Chron. Augustan. anno eod.* Ioh. Pomarius in *Chron. Saxon. anno* 1419. *fol.* 402. Caluisius *in Chronolog. anno* 1418. Procop. Lupacius in *Ephemerid.* 30. *Iunii*, Abrah. Saurius in *Calend. hist.* 30. *Iunii.* Zach. Theobaldus *de Bello Hußitic. part.* 1. *cap.* 29. *in fin.*

Rex territus] Æn. Syluius in *Histor. Bohem. cap.* 37. Hagecius in *Chronic. Bohem. anno* 1419. *fol.* 80. *in pr.*

Simile exemplum] Æneas Syluius in *Hist. Bohem. cap.* 39. Caluisius in *Chronolog. anno* 1420. *in princ.*

Ziscam] idem Theobald. *d. part.* 1. *cap.* 31.

4. Anno MCCCCLXXXIII. sub Friderico III. Imperatore & Vladislao Bohemiæ Rege scribit Hagecius, **verbunden sich die Präger Gemeine wider ihrem**

ren König vnd Herrn/ deßgleichen auch wider jhre vorgesetzte Obrigkeit/ den Burgermeister vnd Raht/heimlicher weyse/vnd vberfielen das Altstätter Rahthauß/ allda sie in der Rahtstuben etliche Rahtsherren angetroffen / warffen den Burgermeister oben zum fenster herauß/vnd die andern stunden fürm Rahthauß auffm marckt/ reckten jhre spiese vnd sudlitzen vber sich/vnd schryen: langet sie herunter/&c. Quanta cupiditate Rex Vladislaus flagrauit vindicandi in noxios & tanti criminis reos, satis indicat idem Hageccius in *anno* MCCCCLXXXIV. *vers.* der König sahe/ *fol.*193. sed potentia cohibitus Matthiæ Hungarorum Regis, necnon Ducum Munsterbergensium Henrici & Hynconis, filiorum Regis Georgii, qui Pragensium partes fauebant, non potuit Nemesi litare in supplicio de seditiosis sumendo.

Hageciu] in Chronic.Bohem.part.2.anno 1483.fol.191. in fin.& fol.192. Zachar.Theobaldus *de Bello Hussitic.part.3.cap.26.anno* 1483.*fol.*144.*& fol.*145.

5. Nec Bohemi tantum prauæ huius consuetudinis pœnas dedisse commemorantur, sed & si fortè alibi populus eodem œstro percitus in parem furorem ageretur. Fridericus I. Imperator præfecerat Bononiensibus in Italia Gubernatorem quendam nomine Bocium: quo de narrat Sigonius; *Bononienses Bocii impotentiam indignati, globo armatorum coacto ipsum publicis in adibus agentem inuaserunt, & de fenestra in forum pracipitarunt.* Quanto autem suo malo Bononienses hoc facinus patrarint, & quantam inde cladem ab indignante Cæsare, & iustitiam à seditiosis exigente, acceperint, idem Sigonius in eodem libro fusè exsequitur.

Sigonius] in Histor.de Regno Ital.lib.14.anno 1167.

6. Sic inter crimina Hieronymo Sauonarolæ Monacho Dominicano Florentiæ impacta, illud præcipuum numeratur, quòd ipsius consilio Bernardus de Neris, Confalonerius iustitiæ, de fenestris palatii proiectus à concitato populo fuerit. Quod crimen Alexander Papa inter caussas damnationis vt grauissimum refert.

Sauonarola] in Processu examinationis & inquisitionis Fr.Sauonarolæ à Simone Rucellano Canonico Florentino conscripta, & edita cum *Reputatione errorum Sauonarola* à Francisco Apulo Ordinis Minorum anno 1499. Defendere tamen Sauonarolæ innocentiam videntur, Ioh.Franciscus Picus Mirandulę Princeps in *Apologia*, Marsilius Ficinus in *Epistol.* Mart.Lutherus in *Epist.in Meditation.Sauonarola*, Sixtus Senensis in *Bibliothec.sancta, lib.*4.*fol.*859. Caspar Cunradus Medicus Vratislauiensis in *Prosopograph.melica millen.*1.*fol.*154. Nicolaus Machiauellus in *Hist.Florent.* Cominæus *lib.*8. *cap.*53.*& seq.* Ludouic.Rabus in *Martyrolog.part.*4.*anno* 1498.*die* 23.*Maii.* Andr.Hondorphius in *Promptuar.Exemplor.in* 1.*precept.Decalog.* Matth.Flacius in *Catalog.test.verit.*

7. Tamen Innocentius VII. Papa dicitur eadem crudelitate vndecim Senatores vrbis Romæ, pacis gratia ad se ablegatos, de fenestris præcipitari iussisse anno Domini MCCCCIV. Sed quàm impunè hanc crudelitatem tulerit, historici commonefecêre.

Sebaſt.Francus in *Chronic.vniuerſ.part.2.anno* 1404.Andr.Hondorphius in *Promptuar.exemplor.in 5.præcept.in rubr.de nequitia tyrannor.*

8. Ruſtici quoque ſeditioſi, quum anno MDXXV. plurimos Nobiles paſſim è feneſtris caſtrorum ſuorum præcipitaſſent, eum euentum habuere, vt amplius centena eorum millia à Cæſare Carolo V. & Ordinibus Imperii miſerabiliter trucidarentur.

Idem Francus *d.part.2.anno* 1525.idem Hondorph.in *d.5.præcept.in rubr.de ſedition.& pugnis.* Petrus Gnodalius in *Hiſtor.ruſticor.tumultuum anno 1525.excit.& à Magiſtratu repreſſor.*

9. Ne diutius in terribili hoc capite immoremur, illud conſtat, numquã Bohemos impunè ſuas rebelliones ac ſeditiones tuliſſe, quin ſemper fuerint atrociſſima ſupplicia in ſcelerum auctores parata. Cuius ſeueritatis paſſim in hiſtoriarum libris exempla ſuggeruntur. Nobis vnum produxiſſe ſat erit. Scribit Matthæus Mareſcalcus de Bappenheim S.Roman.Imperii Liber Baro; *Poſt occiſionem inclyti Regis Boemiæ Domini Ottocari, felicis recordationis, Wenceslaus filius eius adhuc puer, ſub tutoribus & actoribus vſque ad præfinitum tempus nutriebatur. Et cum iam adoleuiſſet, cœpit regere anno Domini* MCCLXXXVI. *Sed ſui eum pro nihilo reputantes, bellis, rapinis, ac incendiis contra eum rebellantes, deſtruebant terram ſuam. At ipſe contra eos collecto exercitu, viriliter more patris ſui obſedit. caſtra eorum, & ciuitates eorum deſtruxit, munitiones confregit, & quos cepit diuerſis mortibus crudeliter affecit. Nam quoſdam eorum decollauit, alios verò in patibulis ſuſpendit, reliquos autem in rotis confregit, ita quod in quodam campo videbantur pluſquam quingenta corpora hominum in rotis & in patibulis, canibus & auibus laceranda expoſita. ſicque reddita eſt pax terris ſuis.*

Bappenheim] in Hiſtor.Auſtral. part.2.anno 1286. Caluiſius in *Chronolog.anno* 1286.

10. Nec ſufficiebat ſontes priuatim puniuiſſe, quin pœna quoque in ipſos Regni Ordines & publicum ſtatum porrigeretur. Sic enim præſtantiſſimus Beſoldus audacter pronuntiat; *Fuerunt etiam Bohemi olim tales* (ſcilicet vt mixtum haberent Regni ſtatum,) *licet planè Regio iure cum iis proceſſerit Ferdinandus Primus; & nuper ipſorum etiam priuilegia magnum paſſa ſunt detrimentum.*

Beſoldus] in Diſſertat.de Statu Reipubl.ſubaltern.cap.3.num.4.circa fin.

MEL-



MELCHIORIS GOLDASTI HEIMINSFELDII

LIBER V.

De Bohemiæ Regni, incorporatarumque Prouinciarum, iuribus ac priuilegiis; necnon de hereditariâ Regiæ Bohemorum familiæ succesſione.

Caput I.

TRES OLIM IN BOHEMIA ORDINES, PRÆLATORUM, Nobilium & Plebeiorum. Hodie retento ternario Baronum, Nobilium & Ciuium numero, Sacer Ordo ab Huſſitis excluſus manet. Præpoſitus Vicegradenſis Princeps & Cancellarius Regni. Chriſtianiſmus quãdo primùm in Morauia & Bohemia fuerit receptus. Quatuordecim Bohemorum Duces curâ Ludouici II. Regis Germanorum conuerſi & baptizati. Boriuoius Bohemiæ Dux ſub Arnulpho Imp. Chriſtianiſmum in Bohemiam reduxit, Spitigneus filius propagauit. Mos Polonorum & Sileſiorum in memoria ſuæ conuerſionis ad Chriſtianiſmum.



QVONDAM in Regno Bohemiæ, vt in aliis omnibus bene conſtitutis Chriſtianorum Regnis ac Principatibus, tres erant Ordines, Prælatorum, Nobilium & Plebeiorum ſeu Ciuitatum. Et quamquam Bohemis in genere ſit interdictum, inſcio Rege Conuentũ

&c.

& Comitia habere, tamen Sacer Ordo à factione Hussitica nunc penitus est à Comitiali consessu eliminatus. Testatur id Lottinus Orator Venetus, inquiens; *Tres in hoc Regno sunt Ordines, Baronum, Nobilium & Ciuium. Ecclesiasticus enim Ordo ab Hussitis vndique exterminatus est, & bona ab iis, qui potentia praualebant, occupata. Vnde inter omnes Christianas prouincias solum hoc Regnum neque vllos Episcopos, neq; Comites habet.*

Conuentum] Sigismundus Imp. in *Epistol. ad Bohem. ob Hussum tumultuantes*, relata in *Appendice sub anno* 1421. Cochlæus in *Hist. Hussitar. in anno* 1421. Acta Bohemica de anno 1547. apud Hortlederum vom Schmalkaldischen Teutschen Krieg/&c. Pet. Heigius *Illustr. quæst. part.* 1. *q.* 4. *num.* 44. Ventura de Valentia in *Parthen. litig. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 22.

Lottinus] in Relat. de Aula & Regno Imp. Rom. in *Practic. polit. sapient. part.* 1. *fol.* 60.

2. Et quidem ante mutationem Hussiticam primas in Comitiis Regni partes tenuêre Archiepiscopus Pragensis, Episcopi Olomucensis, Vratislauiensis & Lithomislensis; necnon Præpositus Wischegradensis, qui exemptus Episcopis par erat, perpetuoque supremi Cancellarii officio fungebatur. Dubrauii de Pragensi Episcopo hæc sunt verba; *Primum in Comitiis principalibus locum inter Primates Boiemos, Hermannus Pontifex Pragensis, & Fabianus Palatii arcis Vicegradensis tunc Palatinus obtinebat.* Syluius autem Cardinalis de Præposito scribit; *Vratislaus, indulgente Alexandro III. Papa, Collegium Canonicorum Regularium in arce Vicegradensi* (vulgò perperàm legitur, *Pragensi*) *erexit: in quo, dum res agitur Diuina, Præpositus Episcopalibus ornamentis vtitur. Et Præpositus quidem Cancellarius Regni appellatus, Principis honore defungitur.*

Dubrauii] lib. 10. Hist. Bohem. fol. 78. Boregk in *Chron. Bohem. in Vladislao I. Duce, fol.* 123.

Syluius] in Histor. Bohem. cap. 22. Hagecius in *Chronic. Bohem. part.* 1. *Anno* 1088.

3. Hisce adiungebantur Abbates, Præpositi, Priores & Commendatores Ordinum Equestrium sacræ militiæ, quotquot erant immediatè sub Rege & Corona Regni constituti. Et durauit hic mos ab instituto in Bohemia Christianismo vsque ad imperium Sigismundi Cæsaris, sub quo omnis sacro Ordini fuit ab Hussitis adempta in sæcularibus potestas atque auctoritas.

Adempta] cuius restitutionem non sine cæde & sanguine tam in Germania, quàm Imperio futuram, dicitur Bohuslaus ab Hassenstein Baro Lobkowitzius Bohemus iam pridem olim prædixisse. Et tale quid innuere videtur *lib.* 5. *Epistolar.* in ea ad Bernhard. Alemannum perscripta, cuius particulam refert Theobaldus in *Bell. Hussit. part.* 3. *cap.* 5. *fol.* 28.

4. Quando autem Christianismus primùm fuerit in Bohemia ac Morauia introductus, non constat inter rerum gestarum auctores. Quidam Ludouicum II. Cæsarem, Pii filium, Lotharii I. germanum, Bohemorum faciunt Apostolum. Rudolphus Fuldensis; *Anno DCCCXLV. Hludowicus quatuordecim ex Ducibus Bohemanorum, cum hominibus suis, Christianam religionem desiderantes suscepit, & in Octauis Theophaniæ baptizari iussit.* Lupoldus de Bebenburg Episcopus

piscopus Bambergensis; *Ludouicus Ludouici Pii filius, qui primò Rex Bauariæ, deinde post diuisionem Regni Francorum factus Rex totius Germaniæ, Duces Bohemorum quatuordecim cum sequacibus, baptizari & in fide Christiana edoceri fecit.* Albertus Krantzius; *Bohemis Rex Ludouicus arma intulit, perpulitque vt quatuordecim eius prouinciæ Duces, se præsente, sacrum subirent lauacrum, & deinde tributa penderent.* Ioan. Auentinus Boiorum Liuius; *Boiemi quoque religionem nostram recepêre. Quatuordecim gentis Dynastæ cum popularibus suis sacra aqua lustrati sunt: iussusq. est Bathuricus Pontifex Reginoburgensis Zechos instituere in Philosophia Christiana.*

Rudolph. Fuldens.] in Annalib. Francor. anno 845. Cui consentiunt Adhelmus in *Annalib. Francor. anno eod.* Aimoinus in *Hist. Franc. lib. 4.* Sigebertus Gemblacens. in *Chronograph. anno 846.* Andreas Presbyter Ratisponens. in *Chronic. Bauariæ in Ludouico II. Rege, anno 846.* Iohannes Nussiensis in *Magno Chron. Belgic. fol. 58.* Paulus Æmylius in *Histor. Francor. lib. 4.* Blōdus *lib. 4. decad. 4.* Robert. Guaguinus, Nicol. Gillius, Papyr. Massonus in *Histor. Francor.* Iac. Valdesius *de Prærogatiu. Hispan. cap. 19. num. 13.* Werner. Rolewinck in *Fascicul. tempor. ætat. 6. anno* 844. vbi tamen pro *Duodecim* restitui debet *quatuordecim Duces.*

Bebenburg] in tract. de zelo vet. Principum German. cap. 2. ex Martino Polono in *Chronica anno* 846.

Krantz.] lib. 2. Wandal. cap. 28.

Auentinus] Annal. Boior. lib. 4. fol. 341. & ex eo Wigul. Hund. in *Metropol. Salisburg. in Episcop. Ratisponens. fol. 58.*

5. Alii ad Arnulphi Imperatoris tempora Christianismi in Bohemia initium protrahunt. Cosmas Pragensis Episcopus; *Gostiuit genuit Boriuoii, qui primus Dux baptizatus est à Methodio Episcopo in Morauia, sub temporibus Arnulphi Imperatoris in Morauia, & Zuantoplick eiusdem Morauiæ Regis.* Æneas Syluius; *Hostiuico Borsinoius filius successit, vltimus Paganorum Ducum: qui tamen & ipse, imperante Arnulpho Cæsare, à B. Methodio Morauorum Archiepiscopo, cum Ludmilla coniuge ad baptismi gratiam perductus est* DCCCCXCV. *anno post Christi Saluatoris nostri ortum. Ludmilla sancta mulier habita, etiam miraculis claruisse fertur.* Munsterus; *Borsinous Princeps Bohemiæ primus memoratur, qui Christi sacra inter Bohemos subierit, &c.*

Cosmas] in Chronic. Bohem. lib. 1. Pontanus in *Bohem. pia lib. 2. fol. 12.*

Syluius] in Histor. Bohem. cap. 12. quem sequuntur Dubrauius in *Histor. Bohem. lib. 1.* Hagecius in *Chron. Bohem. part. 1. anno* 894. Valer. Anselm. Ryd in *Catalog. annor. & Princip. in Henrico I. Aucupe, fol. 45.* Boregk in *Chronolog. Bohem. in Boriuorio Duce fol. 33.* Abraham. Bucholtzerus in *Indic. Chronolog. anno* 895. Caluisius in *Chronolog. anno* 894. Non à Methodio, sed Cyrillo eius fratre seniore baptizatum Boriuoium fuisse, asserunt Zach. Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Regum Bohem.* Aub. Miræus *de Reb. Bohemic. cap. 4.*

Munsterus] lib. 3. Cosmograph. in *Bohemia, cap. 507.* Francisc. de Rosieres in *Stemmat. Lotharing. Ducum tom. 4. in histor. capital. 68. fol. 233.* Raphaël Regius Volaterranus *lib. 7.*

6. Rursum alii ad Heinrici I. Cæsaris cognomento Aucupis ætatē Christianismi primordia reiiciunt. Sigebertus Gemblacensis Abbas: *Anno*

DCCCCXXI. *Ziptineus Dux Bohemiæ ad Christi fidem conuersus iuste & religiose in Boemia principatur: & post eum Watizlaus* (leg. *Wencislaus*) *filius eius iustitia & sanctitate præclarus.* Georg. Fabricius; *Bohemia ad Christianam fidem se confert, Suitigneo Duce sacro fonte baptismatis tincto.* Verum iste Spitigneus non fuit primus fidei Christianæ instaurator in Bohemia, sed propagator tantùm plantulæ à patre insitæ, matre Ludimilla instigante & adiuuante.

Sigebert.] in Chronograph. anno 921.

Fabricius] lib. 1. Rer. memorabil. Saxon. vniuers. anno 921. Rolewinck in *Fascicul. tempor. anno* 943.

Matre Ludimilla] Baronius in *Not. ad Martyrolog. Roman.* Miræus *de Reb. Bohem. cap.* 5. Michouius, Decius, Cromerus, Guagninus, in *Histor. Polon.*

7. Alii denique Bohemorum conuersionem Ottonis I. Imperatoris operæ atque industriæ adscribunt. Theodericus de Nihem Episcopus Verdensis; *Otto Primus Imperator dictus Magnus, cæpit anno Domini* DCCCCXXXVIII. *Ex illo tempore conuersi sunt, & postea, Bohemi, Nortbegi, Liuones, Escones, Curoni, Luzates, & multi alii diuersorum peregrinorum & prouinciarum incolæ & habitatores, tunc pagani.*

Nihem] in tract. de Inuestitur. Episcopor. & ex eo Henricus Token Canonicus Magdeburgens. in *Rapulario seu sylua locor. commun.* apud Matth. Flacium in *Catalog. testium verit. in rubr. Priuilegia.*

8. Etiam Silesia quoque & Polonia Christo nomina dedisse eiusdem Imperatoris comitate, anno DCCCLXV. memorantur, nuptias inter Miesiconē Poloniæ maioris Ducem, & Dombrorokam Boleslai I. Bohemiæ Ducis filiam hoc pacto conciliantis, si Miesico Christianum baptisma susciperet. Vnde mos ille in Silesia ac Polonia etiamnum obtinet, vt pueri in Dominica *Lætare*, qua idola gentilia destructa, & aquis submersa fuerunt, idolum quoddam fabrefactum extra mœnia portent, eoque in aquas proiecto citatis cursibus, tanquam canes de Nilo, retrò aufugiant. Viri quoque armati in templo, dum inter sacra solemnia Euangelium cantatur vel legitur, gladios semistrictos manibus ostendant, eosdemque finito Euangelii textu rursum recondant in vaginas, hoc ritu testificantes, se paratos esse pro Euangelii veritate ad mortem vsque pugnare.

Pueri in Dominic.] Matthias à Michou Canonicus Cracouiens. lib. 2. Chron. Regum Polon. cap. 1. de Mieceslao Duce scribit; *Quia multi restabant sacro fonte baptisandi, ideò edictum strictè demandauit, vt omnes in ciuitatibus & villagiis nobiles & ignobiles, 7. die Martii adueniente, idolis confractis, & in lacubus aut aquis submersis, simul & lapidibus ab vtriusque sexus hominibus obrutis, sub confiscatione bonorum, & exterminatione baptizarentur. Qua die superueniente, vt erat statutum, cuncti iusta persoluentes renascebantur in Christo, & baptizabantur: seruaturq́; ille mos vsque in hodiernum diem in maiori Polonia. Nam pueri in Dominica Lætare, facto idolo seu imagine, alicubi in ligno longo portant, alicubi in vehiculo ducunt, & in aquam proiicientes demergunt, singuli properè domum repedantes.* Eadem narrant Ioach. Curæus in *An-*

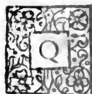
in *Annal. Silesiæ*, Andr. Hondorffius in *Promptuar. exemplor. in 4. præcept. Decalog.* Abraham. Bucholtzerus in *Indic. Chronolog. anno 965.* Martin. Mollerus in *Praxi Euangelior. part. 2. in princ.* vbi asserunt, idolum illud à pueris & plebe Silesiaca vocari der Todt; ipsum actum den Todt außtreiben; necnon & Dominicam, der Todt Sontag / quòd per receptionem salutaris Euangelii à morte æterna essent Christi Seruatoris merito liberati.

Viri armati] Herburtus de Fulstin *lib. 3. Histor. Polon. cap. 1. in fin.* Martin. Cromerus *lib. 3. Rerum Polon. in Miecislao I. Duce*, Alexand. Guagninus in *Compend. Chronic. Polon. in Miesicone*, Bucholtzerus in *d. anno 965.* Salom. Neugebaur *lib. 3. Hist. Polon. fol. 51.* Contra ea in Ecclesia Catholica fieri solet, vt Episcopi seu Presbyteri suos baculos, dum Euangelium recitatur, de manibus deponant, quemadmodum scribunt Honorius Solitarius in *Gemma anim. cap.* 18. Amalarius Fortunatus Treuirensis Archiepiscop. *de Diuin. offic. cap.* 18. Anonymus in *Exposit. Missæ fol. 138. editionis Cochlaana.*

9. De iure autem Diœcesano in prouinciis Morauiæ ac Bohemiæ diu multumque est inter Antistites, Iuuauensem, Laureacensem, & Reginoburgensem coram Papis & Cæsaribus Romanis disputatum, donec tandem summa cessit Archiepiscopo Moguntino. Qua de re, quæ monenda sunt, paucis referemus.

Caput II.

MORAVI ANTE BOHEMOS FIDEM CHRISTI SVSceperunt à vicinis Pannonibus Christianis. Sancti Patres & Ecclesiæ Catholicæ Doctores, qui Pannoniam & conterminas gentes doctrina Christiana imbuerunt & salutari luce illustrarunt, vt sunt S. Hieronymus, S. Martinus, &c. Pannonia inferior seu orientalis Morauorum Regno vnita erat. Morauiæ primùm sub Mediolanensi, posteà Laureacensi Metropolita. Sede Laureacensi per Hunos vastata ius Morauiæ & Bohemiæ Diœcesanum variari cœpit. Carolus M. metropoliticum Iuuauensi, Diœcesanum Reginoburgensi addixit. Laureacensis Archiepiscopi ea de re grauamen. Archiepiscopi Morauiæ Cyrillus & Methodius. Literarum Slauinicarum inuentio. Slaui sacra sua in lingua vulgari celebrant. Querela Germanorum ad Summum Pontificem de præsumpta Cyrilli & Methodii exemptione. Otto I. Imperator Bohemiæ ac Morauiæ Episcopos subiecit Metropolitano Moguntino Germaniarum Primati.



VIN Morauia prior Christianam fidem acceperit, quàm Bohemia, nemo ambiget, qui vtriusque situm contemplatus fuerit. Namq; è Pannonia, quæ Christi doctrinam & Apostolicorum discipulorum vocem citò audire visa est, facilior erat accessus in contiguam Morauiam, quàm in Bohemiam montibus & syluis interclusam atque discretam. Et erat quidem Pannonia, maximè Illyricum, fructuosa Domini vinea, in qua operarii laborarunt multi spiritu planè Apostolico prædi ti, quorumve laboribus industriosis Christiana Ecclesia non modicũ sensit incrementũ, vt fuerunt S. Hieronymus Stridonensis Illyricus, S. Martinus Sabariensis Pannonius, S. Seuerinus, S. Eugyppius, & alii quamplurimi, quorum sacris documentis, quæ adhuc supersunt, atque à fidelibus in Ecclesia Catholica cum ingenti animarum & salutis æternæ lucro solent lectitari, non dubito, quin Morauica Ecclesia mirificè fuerit illustrata & propagata.

Pannonia Christi doctr.] Matth. Flacius & Ioh. Wigandus in *Centur. Magdeburgens. Cent. 9. c. 3. de propagatione Ecclesiæ.* Francisc. Arnoldius Mennomius Alostanus in *Theatro conuersion. gentium seu Chronolog. de vocatione omnium populorum.* Et Danubii accolas iam ante Constantini Magni tempora Christi fidem suscepisse, testatur Sozomenus *lib. 2. Hist. Ecclesiast. cap. 5.*

S. Hieronymus] omnium sanctorum Patrum, & Catholicorum Ecclesiæ interpretum, post Tertullianum, eruditissimus & politissimus. Eius opera vniuersa in vnum corpus collegit Desid. Erasmus Roterodamus: auxit posteà & *scholiis* illustrauit Marianus Victorius Reatinus. Vixit autem Hieronymus coætaneus S. Ambrosio, S. Augustino, S. Damaso Papæ, S. Epiphanio, S. Gregorio Nazianzeno, S. Didymo Alexandrino, S. Martino gentili suo, S. Vigilio Tridentino, S. Chrysostomo, & aliis Catholicæ Ecclesiæ beatissimis Doctoribus, quorum ipse in Catalogo suo meminit. Inclarescere primùm occœpit anno Christi 370. obiit anno 420. Fertur B. Hieronymus Sacra Biblia in linguam transtulisse Dalmaticam siue Slauonicam; Pet. Galetinus in *tract. de Interpretib. Biblior.* Dubrauius *lib. 6. Histor. Bohem.* Sed Cromerus eam translationem, quæ hodie apud Illyricos Slauos exstat, non vult esse Hieronymi, sed aut Cyrilli aut Methodii, *lib. 1. Rer. Polon. cap. 15.*

S. Martinus] ortus è Sabaria Pannoniæ oppido, vt scribunt, Sulpitius Seuerus in *eius vita*, Paulinus Petracordias Episcopus, Eucherius Lugdunensis, Rathbodus Traiectensis, Venantius Fortunatus, Flaccus Albinus Alcuinus, Odo Cluniacensis Abbas, in libris *de Laudib. S. Martini*, factus posteà Turonensis in Gallia Episcopus, vbi miracula eius Gregorius Turonensis *singularib. libris* descripsit. Exstat eius *Confessio fidei Catholicæ*, cum scholiis Beauxami, edita Parisiis anno 1571. repetita à Margarino de la Bigne in *Bibliotheca SS. Patrum.* Relicto Magnentio Cæsare gentili ad partes Constantii II. Imperatoris se contulit, Christianusque factus sacrum baptisma suscepit anno Christi 351. vt idem Sulpitius, Gregorius Turonensis, & alii auctores perhibent.

S. Seuerinus] Episcopus Fabianensis seu Viennensis in superiori Pannonia, quæ nunc Austria dicitur. Eum Noricorum Apostolum vocat Eugippius Abbas in *eius historia*, quã Welserus edidit cum *Notis*. Etiam Iohannes Diaconus vitam eius descripsit, vt fatetur

tur ipse in *præfat. in Vitam SS. Sosii & Ianuarij.* Obiit Viennæ Austriæ, die 8. Februar. anno Christi 482. vt Welserus ibidem, Baronius in *Annal. ecclesiast.* Casp. Cunradus in *Prosopograph. millen. 3. fol. 135.*

S. Eugippius] diuersus ab Abbate Africano, qui *Thesauros ex D. Augustini operibus* collegit, B. Fulgentio compar, vt docet B. Isidorus Hispalensis *de Scriptor. ecclesiastic. in Eugipio.* Eius historia *de vita & obitu S. Seuerini* habetur *tom. 1. de Probat. Sanctor. histor.* à Surio collectis.

2. Erat enim inferior Pannonia pleraque omnis sub Morauorum Regno, non Quadis modò, verum etiam Slauis iam in Morauia imperantibus, vt suo loco diximus. Hinc eundem Metropoliten Moraui, quem & Pannones atque Norici habuere. Olim Noricum atque Illyricum erant sub ecclesiastica Archiepiscopi Mediolanensis inspectione. Posteà Laureacensis in Norico Metropolis, quæ nunc Pataviensis dicitur, prouinciam Pannoniæ, Morauiæ & Mœsiæ sortita est. Exstat Symmachi Papæ epistola decretalis, qua Theodoro Archiepiscopo Laureacensi ius Metropoliticum confert in prouincia Pannoniarum. Vixit autem Symmachus circa Christi annum D sub Theodorico Gotho Romanorum & Germanorum Rege, cuius Imperium Norici, Illyrici, Pannones, Moraui, &c. agnoscebant. Magnus Reicherspergensis Monachus in Chronic. anno DI. *Symmachus Papa dedit ab Apostolica Sede pallium Theodoro Lauriacensi Archiepiscopo, ad ostendendum eum Magistrum & Archiepiscopum, eiusq; Laureacensem Ecclesiam prouinciæ Pannoniarum sedem esse Metropolitanam.*

Mediolanensis] Philip. Berterius *Pithanon lib. 1.* Baronius in *Annal. Ecclesiast.* Welserus *Rer. Boicar. lib. 2. fol. 132.* Diximus supra *lib. 1. cap. 8. n. 20.*

Symmachi Papæ epist.] quam refert Wigul. Hund in *Metropol. Salisburg. in catalog. Episcopor. Laureacens. & Patauiens. in Theodoro Episcopo.* & Gewoldus in *Variis diplomatib. Romanorum Pontif.* cum Chron. Reichersperg. editis *fol. 5.* Videatur in *Append. sub anno 501.* Exstat eiusdem Symmachi Papæ *Responsio ad Illyricos, Dardanios & Dacos*, id est Croatos, Bulgaros, Walchos, Moldauos &c. in *Monumentis SS. Patrum orthodoxograph.* necnon in *Bibliotheca SS. Patrum, & Tomis Concil. general.*

3. Anno DXIV. scribit idem Reicherspergensis; *Non post multa tempora Symmachi Papæ, facta est illa generalis Romanorum transmigratio de confinibus Pannoniorum in terram suam, quando eos Huni de sedibus suis expulerunt, defuncto iam B. Seuerino, qui eandem transmigrationem in spiritu Prophetiæ prædixerat longè antè. Tunc etiam immanis & barbara Hunorum feritas non solum Lauriacensem ciuitatem, verum etiam in circuitu adiacentes depopulauit, atque funditus desolauit, ita vt Episcopi hac necessitate compulsi, sede Lauriacensi deserta, atque alio translata, simul etiam Archiepiscopalem honorem sedis ipsius deinceps desererent.*

Reichersperg.] in dicto Chron. anno 514.

4. Anno DCLII. narrat idem Auctor; *Eugenius Papa dedit Vrolfo Archie-*

piscopo Lauriacensi pallium: & insuper propter petitionem suffraganeorum suorum Episcoporum, commisit ei vicem suam & auctoritatem Apostolicam per priuilegium tempore Tittundi & Moimari Principum Hunorum. Sed errat in nomine, & referri hæc debent ad Eugenium II. Papam, qui sub Ludouico Pio Romanam rexit Ecclesiam, vt mox dicturi sumus.

Idem Auctor] in d. Chronic. anno 652.

5. Anno DCLXXIV. sedit Romæ Domnus Papa, ad quem exstat querela Hattonis Archiepiscopi Moguntini de subtracta Bauarico Archiepiscopo Morauia, Sed tempora non respondent: quum Domnus Papa vixerit sub Constantino, Constantis filio, Romanorum Imperatore; Hatto autem Moguntinus sub Ludouico Arnulphi Imperatoris filio, & Berengario II Romanorum Rege, anno Christi DCCCC. quo illa querimonia instituta censetur.

Domnus] idem Magnus Reicherspergens. in anno 674. qui ἀνιστορησίαν istam animaduertens, studio querelam illam prætermisit. Videatur in *Append. sub anno* 900.

6. Tandem Carolus Magnus Imperator deuictam Pannoniam ac Morauiam Arnoni Archiepiscopo Salisburgensi cum Metropolitica dignitate subiecit, quam ei Adrianus I. Papa concesso pallio confirmauit an. DCCXCII.

Arnoni] Auentinus *Annal. Boior. lib.* 4. *& lib.* 5. *fol.* 391. Flacius Illyricus in *Catalog. testium verit. in Methodio Illyrico.*

Adrianus] Magnus Reicherspergens. in *Chron. anno* 792.

7. Sed Episcopus Patauiensis, post Caroli M. obitum, ius suum antiquum repetere, & Metropoliticam iurisdictionem in Morauia & Hungaria exercere rursum, occæpit auctoritate Apostolicæ legationis ab Eugenio II. Papa accepta, tempore Ludouici Pii Imperatoris, sub quo Tutundus Hunorum, & Moemarus Morauorum Reguli, Christianam religionem profitebantur. Et Vrolphus quidem Patauiensis Pontifex, ea potestate fretus, Methodium in Morauia ordinauit Episcopum, Moemaro Duce postulante, circa annum Domini DCCCXXVI. Atque hic esse Methodius Illyricus perhibetur, qui Slauis literarum characteres inuenit, sacrasque literas in vulgarem sermonem Slauicum vertit, vitamque perduxisse vsq; ad annum Christi DCCCXL. memoratur. Quam rem ita narrat Auentinus; *Transgressus inde* (Vienna Austriæ) *Vrolphus Danubium, Moraues Venedorum populum eisdem sacra nostra recipere persuadet. Moemarum Ducem cum popularibus & tota gente ad cognoscendam veritatem cohortatur. Pontifices, qui eos sedulo doceant, Methodium Iulicmontanum, Adeluinum Nitrauensem, esse iubet. Hæ vrbes nomina adhuc seruant: & dum Sueui & Gepidæ,* (id est Quadi & Daci) *ea loca incolerent, Pontificum fuere domicilia. Hæc vbi ad Eugenium II. Pontificem Maximum delata sunt, Vrolpho Episcopo Bathauensi, Archimystæ dignitatem honoremque cum Morauia, Pannonia, Hunnia, Auaria, restituit: præcepit superiores Pastores cum grege & Ducibus Vrolpho Archiflamini Laureacensi, sicut parenti, non quidem corporum, sed animarum, nuncio Dei & à se misso obtemperare.*

Hunc

Hunc Methodium Illyricum diuersum faciunt à Methodio Græco, Cyrilli fratre, de quo sequitur.

Eugenio II.] cuius Epistolam decretalem refert Auentinus *lib.4.fol.293.* Wigul. Hund in *Metropol. Salisburg. in Episcop. Patauiens. ca.19.* Gewoldus in *append. ad Chron. Reichersperg. fol.17.* & nos in *Append. sub anno 826.*

Auentin.] Annal. Boior. lib.4. fol.293.

Diuersum faciunt] Auentinus *ibidem*, Flacius in *Catalog. test. verit. in Methodio Illyrico*, & ibi Simon Goulartius in *Addition.*

8. Salisburgensis tamen Archiepiscopus ius semel quæsitum constanter defendens, Patauiensi sese opposuit, potestatemque Metropolitanam in Morauia & Pannonia, nihil moratus eius contradictionem, continuò exercuit. De Brynnone Morauorum Rege scribit Auentinus; *Templa quoque de integro à Brynnone ibi ædificata, à Leopramo Iuuauensi Archiepiscopo Boiorum consecrantur.*

Auent.] d.lib.4.fol.304. Porrò Luitpramus iste Salisburgensis Archiepiscopus, quem Auentinus *Leopramum* appellat, pallium Archiepiscopale accepit à Gregorio IV. Papa, anno 836. sub Ludouico Pio Imp. vt testatur Magnus Reichersperg. *in Chronic.*

9. Et suffraganeus quidem à Salisburgensi institutus permansit vsque ad Imperium Caroli III. Cæsaris, sub quo Cyrillus & Methodius fratres è Græcia, Michaele illic imperitante, profecti in Illyricum; & inde in Morauiam concedentes, proprium Archiepiscopatum in Morauia Velegradi instituerunt. In Chronic. Iuuauens. legitur; *Qui* (Suffraganeus ab Salisburgensi institutus) *multum tempus ibi demoratus est, exercens suum potestatiue officium, sicut illi iniunxit Archiepiscopus suus, vsque dum quidam Græcus Methodius nomine, nouiter inuentis Slauinis literis, linguam Latinam, doctrinamque Romanam, atque literas auctorabiles Latinas philosophicè superducens, vilescere fecit cuncto populo ex parte Missas, & Euangelia, Ecclesiasticumque officium illorum, qui hoc Latinè celebrarunt.* Et Bernhardus Krembsmonasteriensis Monachus; *Post hunc interiecto tempore aliquo, superuenit quidam Slauus ab Histria & Dalmatiæ partibus nomine Methodius, qui adinuenit Slauinicas literas, & Slauicè celebrauit diuinum officium, & vilescere fecit Latinum. Tandem fugatus à Charentanis partibus intrauit Morauiam, ibique quiescit.* Æn. Syluius scribit Methodium, vt indignationem Suatopluci ferocis Morauorum Regis euitaret, in Bohemiam aufugisse, & inde Romam concessisse, vt Apostolica legatione in illis partibus muniretur. Verba eius hæc sunt; *Quamobrem Methodius in Bohemiam fugiens Regem extra Ecclesiam fecit, Regnoque sacris interdixit. Quo facto, non solum Archiepiscopalis sedes in Morauia defecit, sed in seipso quoque Regnum extinctum est. Mortuo namque paulò post excommunicato Rege, imperii Morauorum partem Theutones & Bohemi, partem Poloni atque Hungari, diripuerunt. Methodius in Bohemia aliquandiu moram traxit, deinde Romam se contulit, vbi fratrem suum Cyrillum comperit, qui baptizato quondam Suatocopio Morauis Christiana*

sacra

Krembsmonaster.] in Histor. *de orig. Bauaror.* Videatur Dubrauius in *Hist. Boh. lib.* 4. Hagecius in *Chron. Bohem. par. 1. in proœm. anno* 894. Boregk in *Chron. Boh. fol.* 36. *& fol.* 40. Sandelius in *prolegom. in Hagec.*

Æn. Syluius] in Histor. Bohem. cap. 13. Dubrauius *d. lib.* 4. & Boregk in *Stoymiro Duce XIII. fol.* 40. asserunt, hanc historiam gestam fuisse anno 858. sub Nicolao I. Papa, & à Cyrillo atque Methodio non Morauos tantum atque Bohemos, sed Bulgaros quoque in Mysia, atque Gazaros, ad Christianismum fuisse perductos & conuersos circa Domini nostri annum 860. Adde Hagecium in *Chron. Bohem. in Borzivvogio Duce, anno* 902. *fol.* 75. Repetunt eandem historiam, Michouius *lib. 1. Chron. Reg. Polon. ca.* 13. Cromerus *lib. 3. Rer. Polon. circa princ.* Flacius Illyricus in *Catalog. test. verit. in rub. Ecclesia Slauonica, & rub. Methodius Illyricus*, Christoph. Herdesianus in *Consens. orthodox.* Phil. Mornæus de Plessis in *tract. de Eucharistia*, Rudolph. Hospinianus in *Hist. sacrament.* & alii, vt demonstrent sacra esse in vulgari lingua celebranda. Et Illyricus quidem testis domesticus scribit, *Sclauonicas Ecclesias adhuc hodierna die in publicis sacris vulgari vti lingua.* Idem testatur Marc. Ant. de Dominis Archiepiscopus Spalatensis & Primas Dalmatiæ in *libris de Republ. ecclesiastic.* Quod vt de Dalmatis, Seruiis, Bosnensibus, Bulgaris, Russis, Moscouitis, &c. verum forsitan sit, at Catholici in Morauia & Bohemia sermone Latino, secundum Caroli Magni ordinationem, hodie vtuntur. Et ipsemet Illyricus de suis Illyriis & Slauonis testatur in hæc verba; *Cæterum ritus plane Romani sunt, exceptis paucis remotioribusque locis, vbi Græcæ religionis forma est.*

Augustinus] in Catalog. Episcopor. Olomucens. in princ.

10. Sub Ludouico IV. Arnulphi Imperatoris filio, recedentes Moraui à iurisdictione Archiepiscopi Patauiensis, à Iohanne IX. Papa impetrarunt priuilegium instituendi proprium Archiepiscopum. Qua de re conquesti sunt Archiepiscopus & Episcopi Bauariæ apud Papam, vt epistola eorum docet. Rem narrat Auentinus, sed verbis paulo asperioribus, quæ sic habent; *Mortuo Imperatore Arnulpho, Moraui, qui Moemaro parebant, Eisenricho transfuga instigante, ad Ioannem Pontificem Romanum, stupris & auaritia infamem, Legatos mittunt, grauiter sacerdotum Boiorum mores accusant* &c. *Sclauis inimicos intolerabiles esse criminantur. Pecunia denique Moraui se ab iugo Episcoporum Boiariæ redimunt. Quippe Ioannes Archiepiscopus, Benedictus & Daniel Episcopi, Oratores Romani Pontificis, in Morauiam proficiscuntur: Morauos à legibus Mystarum Boiariæ soluunt, ipsis Archimystam peculiarem designant, & ex vna Pontificali Prouincia, quinque conficiunt: reclamantibus Boiariæ sacerdotibus. Nam Moraui hinc ansa arrepta Ludouico rebellant, Præfectis Boiorum obtemperare recusant. Quamobrem Boii per Boiemiam, in commilitium secum Boiemis ascitis, in Morauiam hostili animo transitum faciunt: per mensem ferè totam regionem* &c. *deuastant. Hatto Archiflamen Moguntinus, quinque Boiorum Pontifices, Ioanni vrbis Romæ primario Sacerdoti, literis conqueruntur, se falso & immeritissimos accusari à Sclauis: Ioannem facinus indignum, aduersum pietati Christianæ, & maiorum decretis commisisse, libere & aperte multisque verbis docent. Hortantur postremo, vt Morauos mendaciorum loquacissimos, corrigat, nisi Boiorum præfectis Episcopis pareant,*

fulmine suo terreat. Oportere primarium sacerdotem plus tribuere Boiis, qui rem Romanam restituerint, quàm Morauis, qui Romanam Maiestatem vastant, & manubrio (ex facto huiuscemodi legatorum) Episcopi Romani excussato, à Rege Ludouico deficere conetur. Sub Boiorum appellatione Auentinus Germanos intelligit: sed epistola Hattonis paulò aliter concepta est, quàm ab eo narratur.

Recedentes Moraui] Wigul. Hund in *Metropol. Salisburg. in Episcop. Patauiensibus cap. 26. & in Brixinens. cap. 23.*

Epistola] quam edidit Gewoldus in *Variis diplomatib. Roman. Pontific.* post Chronic. Reicherspergens. & Hattonis quidem Moguntini *fol.* 10. quam ibi Domno Papæ inscriptam, Iohanni IX. rescripserunt Wolfg. Lazius *lib.* 12. *Commentar. de Repub. Rom.* Auentinus *lib.* 4. & Hundius *dictis locis*; at Stephano VII. Gewoldus *ibid.* Theotmari vero Archiepiscopi Iuuauensis & suffraganeorum eius ad Ioannem Papam dedit idem Gewold. *fol.* 33. & nos in *Append. sub anno* 901.

Auentin.] Annal. Boior. *lib.* 4. *fol.* 369.

11. Post Cyrilli ergo & Methodii decessum, Morauia in ius recidit Archiepiscopi Patauiensis: à quo Iohannes quidam in Episcopum Morauiæ inauguratus, & Methodio successor datus fuit, vt esset Patauiensis Archiecclesiæ suffraganeus. Sub qua Metropoli permansisse putatur vsque ad annum Christi MLXV. quo Iohannes, Ducis Vratislai Capellanus, diuiso Pragensi Episcopatu, in Episcopum Morauiæ fuit consecratus, & Moguntino Primatui subiectus.

Iohannes quidam] Dubrauius in *Hist. Boh. lib.* 4. Boregk in *Chron. Boh. in Stoymiro Duce fol.* 40.

Iohannes, Ducis Vratis.] Hagecius in *Chron. Boh. part.* 1. *anno* 1065.

12. Sub Heinrico I. Imperatore cognomento Aucupe Archiepiscopus Patauiensis Gerhardus confirmationem impetrauit suæ Metropoliticæ iurisdictionis & Apostolicæ legationis, in Morauia, Hungaria, Sclauonia &c. à Leone VII. & Agapito II. Romanorum Pontificibus. Idem Auentinus; *Carolus Magnus*, inquit, *excisis Hunnis, Arnonem Iuuauensem Episcopum in collegium Archimystarum Boiariæ & Pannoniæ cooptauit. Hanc rem Gerardus Laureacensis seu Bathauensis Episcopus per Hadomarum Monachorum Fuldensium Magistrum, ad Agapetum II. Pontificem Maximum refert, posciti que sibi restitutum honorem confirmari. Agapetus annuit postulatis, Bathauensem Episcopum à ditione Salisburgensis soluit, Archiepiscopum Boiorum Laureacensem nuncupat, Salisburgensi præferendum censet. Gerardo Bathauensi mandat, vt Pannoniam, Auaros, Morauos, Venedos in rebus diuinis procuret.*

Leone VII.] Reicherspergens. in *Chron. anno* 932. Diplomata refert Auentinus *lib.* 4. *f.* 479. integra autem Gewoldus *d. loco fol.* 6. *& fol.* 8.

Agapito II.] Reicherspergens. in *d. Chron. anno* 936. Diploma eius refert Wolfg. Lazius *lib.* 12. *de Repub. Roman. fol.* 1256. Wigul. Hundius in *Metropol. Saltzburg. in Episcop. Patauiens. cap.* 29. *fol.* 121. Gewoldus *ibid. fol.* 13. & nos in *Append. sub anno* 936.

Auent.] Annal. Boior. lib. 5. fol. 391.

13. Sub

13. Sub Ottone I. Magno Imperatore & S. Wenceslao Bohemiæ Duce, ſcribit Æneas Syluius; *Ferunt tunc Bohemiam ſub Epiſcopo Ratiſponenſi fuiſſe*, &c. Et Auentinus iam ſub Ludouico II. Pii filio ſcripſit; *Boiemia ab occidente & meridie Boios ſpectat, Boiariaq; finitima eſt, in rebus diuinis paruit Epiſcopis Reginoburgenſibus vſq; ad D. Wolfgangum, cuius conſenſu de cætero proprios habuere Pontifices, quos Imperatores noſtri dederunt.* Nec non Dubrauius; *Tunc* (ſub Wenceslao Duce, qui D. Viti templum exſtruxerat) *creandi Pontificis mentio orta: ſiquidem nullus ad eam vſq; diem Pontifex in Boiemia creatus erat, ſed à principio Morauiæ Antiſtes, poſtea ex Bauaria Ratisbonenſis, officio Pontificali apud Boiemos fungebatur. Idem Ratisbonenſis in Morauia quoque aliquandiu faciebat, quamdiu videlicet vacua ſedes ibidem ſuo Præſule fuerat. Quanquam igitur Venceslaus Ratisbonam miſit pro Pontifice* (*D. Wolfgang. tunc Pontifex ibi erat*) *qui templum D. Vito deſtinatum in arce Pragenſi dedicaret, non ideo tamen curam remiſit quærendi viam, qua facilimè ad inducendum Pragam Præſulem, vt inſtituerat, peruenire poſſet.* Denique Auguſtinus Brunnenſis; *Poſt cuius* (Sylueſtri Epiſcopi Morauiæ) *mortem, Epiſcopatus Morauiæ Ratisbonenſi Eccleſiæ, quæ tum Baioariorum erat metropolis, vſq; ad annos triginta quinq; fuit vnitus* &c. Silueſtri obitus incidit in annum Chriſti DCCCCLXI.

Syluius] in Hiſtor. Boh. cap. 15.
Auent.] Annal. Boior. lib. 4. fol. 311.
Dubrau.] in Hiſtor. Boh. lib. 5. fol. 32. Pontanus in *Bohem. pia lib. 2. fol. 15.*
Auguſtinus] in Catalog. Epiſcopor. Olomucenſ. in Silueſtro Epiſcopo.

14. Quid ergo eſt, quod Magnus Reicherſpergenſis ſcribit; *Anno* DCCCCLXXI. *Benedictus Papa dedit Pilgrimo Lauriacenſi Archiepiſcopo pallium, & commiſit legationem per priuilegium, tempore Friderici Saltzburgenſis Archiepiſcopi.* Priuilegium iſtud adhuc exſtat, vt & Pilegrini epiſtola ad eundem Papam. Oportet ergo Laureacenſi Archiepiſcopo litem fuiſſe non cum Salisburgenſi tantum Archiepiſcopo, ſed Ratiſponenſi quoque Epiſcopo.

Magnus] in Chron. Reicherſpergenſ. anno 971.
Priuilegium] quod referunt Caſp. Bruſchius *de Epiſcopatib. German. in Laureaco,* Auentinus *lib. 5. fol. 502.* Wolfg. Lazius *lib. 12. Commentar. de Republ. Rom. fol. 1247.* Wigul. Hund in *Metrop. Salisburg. in Epiſcop. Pataulenſ. cap. 30. fol. 122.* Gewoldus in *dictis Diplomat. fol. 3. & fol. 29.* & nos in *Append. ſub anno 971.*
Pilegrini epiſt.] Hund *ibid.* Gewoldus *fol. 24.* nos in *d. Append. ſub anno 976.*

15. Verum Otto I. Imperator litem videtur hoc pacto deciſiſſe, vt Bohemia ac Morauia nec Salisburgenſi, nec Patauienſi, nec Ratisbonenſi in poſterum ſubeſſet, ſed proprio Epiſcopo, qui Moguntinum totius Germaniæ Primatem agnoſceret Metropoliten.

Capvt III.

PRAGENSIS ET OLOMVCENSIS EPISCOPI FVERVNT Archiepiſcopo Moguntino ſubiecti. Taxa Romana explanatur. Iidem Epiſcopi ab Imperatoribus confirmari & inueſtiri per baculum & annulum: Ordinari autem & conſecrari à Moguntino ſolebant. Eorum ius in Synodis Germaniæ prouincialibus; nec non in comitiis Imperij generalibus. Tenebantur ad expeditiones Romanas, & alias extraordinarias in ſubſidium S. Imperij indictas. Cauſſæ eccleſiaſticæ tam ipſorum Epiſcoporum in prima inſtantia, quàm appellationum, ad S. Sedem Moguntinam ex Bohemia & Morauia deferebantur; & inde poſtmodùm ad Romanam Curiam: cauſſæ autem regalium & poſſeſſionum coram Imperatore ventilabantur. Epiſcopi Pragenſis prærogatiua in Miſſarum ſolemnibus præſente Imperatore, vt & maiorem Miſſam celebraret, & ipſi Imperatori Coronam Imperialem imponeret. Pragenſis & Olomucenſis Epiſcopi erant S. Imperii Principes immediati. Primus Fridericus II. Imp. eos Ottocaro Regi eximendos permiſit, ſaluâ tamen eorum libertate. Non præſtant homagium Regi. Concordatis Germanicis fruuntur. Pragenſis Archiepiſcopus, Olomucenſis, Vratislauienſis & Lithomiſchlenſis Epiſcopi, S. Imperii Vicecancellariatum geſſerunt per Germaniam.

ETENIM Bohemia, Morauia, Sileſia, quum ſint iuris Germanici, meritò reſpectum ſuum habere ad ipſum Germaniæ Patriarcham immediatè, quàm inferiorem aliquem Metropolitanum, maluerunt. Cuius rei documenta tum Imperii noſtri rationes exhibent, tum Romanæ Eccleſiæ inſtituta, quibus Epiſcopus Pragenſis in Bohemia, & Olomucenſis in Morauia, Metropoli Moguntinæ addicuntur. Nam Vratislauienſis in Sileſia, qui olim erat ſub Metropoli Gneſnenſi in Polonia, nunc eſt exemptus, & immediatè ſub Eccleſia Romana conſiſtit.

Ad ipſum Patriarcham] quo nomine Archiepiſcopus non ſemel in ſuperiorum temporum ſcriptoribus indigetatur, eadem nimirum ratione, qua *Primas* & *Patriarcha* in Iure Canonico *συνωνύμως* æquiperantur, vt docet præter alios Hadrian. Sarauia in *tract. de Diuerſ. Miniſtror. gradib.* & Bilſonus in *tract. de Perpet. Eccleſ. Dei gubernat.*

Metropoli Moguntinæ] Anton. Monchiacenus Demochares Reſſonnæus Doctor Sorbonicus *tom. 2. de Diuin Miſſæ ſacrific. cap. 35.* Arnold. Wion in *Ligno vitæ*, Nicol. Serarius *li. 1. Rer. Moguntiac. cap. 23.* Aubert. Miræus in *Notit. Epiſcopatuum orb. Chriſtian.* Freherus in *Notis ad Andlavv lib. 2. cap. 1.*

2. Sic

2. Sic enim ordinatur in Prouinciali Romanæ Ecclesiæ; *In Alemania Archiepiscopus Moguntinus hos habet Suffraganeos. Pragensis caput Regni Boemiæ: Morauiensis vel Olomensis*, &c. Rescribe, *Morauiensis vel Olomucensis.*

Prouinciali] vide post *Praxin beneficior.* Petri Rebuffi, ex *Cancellaria Apostolica.* Consentit Tancredus in *Prouinciali*, & Miræus *ibid.* Helmoldus in *Chron. Sclauor. lib. 1. cap. 1.* scribit; *Boemia habet Regem. in duos disterminatur Episcopatus, Pragensem & Olomucensem. Polonia diuiditur in octo Episcopatus: quondam habuit Regem, nunc à Ducibus gubernatur. Seruit & ipsa, sicut Boemia, sub tributo Imperatoriæ Maiestatis.*

3. In Taxa Annatarum Romanæ Ecclesiæ hæc ordinatio legitur;

Pragensis in Bohemia, 2800. *flor.*
Templensis Ordinis Præmonstratensis, 260. *flor.*
Optauiensis Ordinis S. Benedicti, 500. *fl.*
Montis Sion, aliàs Strahouiensis, 100. *fl.*
Cladrabrensis Ordinis S. Benedicti, 33. *fl.*
Milocensis Ordinis Præmonstratensis, 233. *fl.*
Depositario seu Depositano Ordinis S. Benedicti, 83. *fl.*
Luthomislensis, 800. *flor.*
Olomucensis, 3000. *flor.*
Lutensis in Morauia Ordinis Præmonstratensis, 460. *fl.*
Vratislauiensis in Germania, 4000. *flor.* 1. ß.
De Camitz Ordinis Cisterciensis .....
Lubenitz Ordinis Cisterciensis ......
In Arena .....

Mirificè hæc nomina in vulgatis exemplaribus sunt corrupta, nec nobis est in promptu ea in integrum restituere. In pauca tamen, quid nobis videatur, conferemus. *Templense* monasterium nusquam est in Bohemia. Videtur legendum, *Tapelensis*, zu vnser Frawen zur Töpel; quod nostra memoria Rudolphus II. Imperator Abbatiæ Strahouiensi incorporandum concessit, vt scribit Pontanus in *Bohem pia lib. 4.* Miræus in *Chronic. Præmonstratens.* necnon in *libell. de Reb. Bohem. cap. 10.* Nec *Optauiense* inuenitur, pro quo malim scribere, *Opatouicensis*, zu Opatowitz im Grätzer krayß. Abbas Montis Sion est Ordinis Præmonstratensis in vrbe Praga, zu vnser Frawen auffm Berg Synai/ sonsten auffm Strahow genandt zu Prage. Pro *Cladrabrensi* scribendum est *Cladrubensis*, zu Kladrub. Pro *Milocensi* verius legatur *Mileuskouiensis*, bey Milewsko. Quid autem Monasterii sit *Depositarium*, æquè cum ignarissimis diuinare potuimus. Pro *Lutensis*, rescribe *Lucensis*, quæ est illustris ac potens Ordinis Præmonstratensis Abbatia. Pro *Lubenitz* autem legendum fortè est *Lubus*, quod est Monasterium Ordinis Cisterciensis anno 1155. à Miecislao Duce Poloniæ conditum, vt scribit Michouius *lib. 3. Chronic. Reg. Polon. lib. 3. cap. 21. in princ. & cap. 27. in princ.*

Taxa] aliquotiens edita est, vt in *Grauaminib. Protestantium Imperii Ordin. contra Concil. Tridentin.* interprete Laurentio Tuppio IC. in Goulartii *Catalog. testium veritat.* in Iohan. Wolphii *Centuriis Lection. memorabil.* denique in Biermanni Secretarii Cliuensis *Simonia Curiæ Romanæ.* Germanicè quoque translata in Hortlederi *Actis de iustitia belli Schmalkaldici*, &c. Hodie adhuc illustres & immediatæ in Regno Bohemiæ sunt à clade Hussitica reliquæ Abbatiæ, Strahouiensis & Brunouiensis. Nam Aula Regia seu Konigshofiana, Zedliciana, Wossecensis &c. adhuc cladem illam sentiunt & ingemiscunt.

Lucensis] Luca Morauiæ Monasterium præpotens, quo de Pontanus in *Bohem. pia lib.* 4. & Miræus in *Chronic. Pramonstratens.* necnon in *libell. de Reb. Bohem. cap.* 10.

4. Ex hoc iure confirmatio & inuestitura Episcoporum Bohemiæ & Morauiæ, quæ per annulum & baculum fieri solebat, non minus, quàm cæterorum Germaniæ Antistitum, ab Imperatoribus nostris, ipsis Ducibus ac Regibus Bohemiæ requirētibus & supplicantibus, immediatè concedi & præstari ab omni antiquitate consueuerant. Et memorabile est, quod refert Cosmas Pragensis Episcopus de Proceribus Regem suum monentibus, ne ius Imperatoris in Episcopi inuestitura sibi vsurpare vellet; *Viuit adhuc Romanus Imperator Henricus, & viuat. quem temetipsum facis, cum eius potestatem vsurpans das baculum & annulum Episcopalem famelico cani.*

Confirm. & inuestit.] Freherus in *Not. ad Pet. de Andlaw de Imper. Rom. lib. 2. cap.* 2. ad illa verba; *non vocatur, nisi cum vota* &c. Dubrauius in *Histor. Bohem.* passim.

Cosmas] lib. 2. Chron. Bohem. anno 1067. fol. 35. Dubrauius in *Histor. Bohem.* Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1065.

5. Ex eodem iure ordinationes & consecrationes iidem Episcopi non aliunde, quàm ab Archiepiscopo Moguntino, suo Metropolitano, petere & accipere tenebantur.

Exempla vide in *cap.* 4. sequenti.

6. In Synodis quoque nationis Germanicæ prouincialibus, Episcopi Pragensis & Olomucensis, ceu Germani Antistites, vocati comparere & ordine suo sedere ac suffragari solebant. Anno MCCLXVII. sub Richardo Cæsare celebris Viennæ fuit Synodus indicta, de qua Auentinus ita scribit; *Vido Flamen* Romanus, *Ioannes Pragensis, Petrus Patauinus, Bruno Brixinensis, Conradus Fraxinensis, Leo Reginoburgensis, Amalricus Lauentinus, Vienna in Austria conueniunt, optimas leges ferunt* &c. Et Heinricus Stero Altahensis, ex quo Auentinus mutuatus est; *Dominus Gwido Cardinalis, Apostolicæ Sedis Legatus, apud* Wiennam *Concilium celebrauit, cui interfuerunt, Ioannes Pragensis, Petrus Pataviensis, Bruno Brixinensis, Conradus Frisingensis, Leo Ratisponensis, Amalricus Lauadinensis Episcopi*, &c.

Auentinus] Annal. Boior. lib. 7. fol. 565. Sed in eo errans, quod hanc synodum ad tempora Friderici II. Imp. reiecerit.

Stero] in Annalib. anno 1267. Cuspinianus *de Cæsaribus in Richardo.* Baronius in *Annal. ecclesiast.*

7. Nec

7. Nec in Synodis tantum, vbi ſpiritualia negotia, ſed & in Comitiis Imperii generalibus, vbi ſæcularia tractabantur, ius ſeſſuræ & ſententiæ dicendæ, tamquam Principes & Status Imperii immediati, æquabili cum cæteris S. Imperii ἀμέσοις Antiſtitibus, ſine vlla Ducum aut Regum Bohemiæ contradictione, habebant.

Exempla produximus ſuprà *lib.4.cap.3.& ſeq.* & infra *d.cap.4.*

8. Et quia Principes erant Imperii, regaliaque ſua immediatè ab Imperatoribus noſtris obtinebant, etiam onera Imperii ſuſtinere cogebātur tam realia quàm perſonalia, Imperatoresque in expeditionibus militaribus cōtra hoſtes Imperii, etiam extra Germaniam in Italiam & Galliam ſequi, & pro iuribus Imperii vindicandis cum copiis ſuis ſubſidiariis comitari.

Diximus ſuprà *lib.2.cap.14.& ſeq.* & infrà *d.cap.4.*

9. Cauſſæ quoque eccleſiaſticæ tam in prima, quàm ſecunda inſtantia, non per ſaltum Romam ad Curiam Apoſtolicam, ſed gradatim Moguntiā ad ſedem Metropoliticam deuoluebantur. Quod teſtatur Dubrauius & ipſe Epiſcopus Olomucenſis, ſcribens; *Meynardum* (Epiſcopum Pragenſem proditionis incuſatum) *Sobieslaus* (Dux Bohemiæ) *ad Archiepiſcopum Moguntinum, tanquam iudicem ipſius legitimum, ire ad purgandum crimen obiectum coegit, ſubmiſſis ex Aula ſua accuſatoribus. Cauſa diligenter cum aliis tribus Præſulibus cognita, Moguntinus Meynardum abſoluit, commendatumq́; Sobieslao cathedræ ſuæ reſtituit.* Et Pontanus Præpoſitus Cathedralis Eccleſiæ Pragenſis; *Hic* (Meynardus) *coniurationis inſimulatus à Duce mittitur ad Archiepiſcopum Moguntinum, tanquam legitimū iudicem, pro cauſſa dicenda.* Hinc quum cauſſam vertentem inter Ioannem Epiſcopum Olomucenſem, & Iaromirum Epiſcopum Pragenſem ad Romanā Curiam per ſaltum euocaſſet Gregorius VII. Papa, oppoſuit ſe Sigefridus Archiepiſcopus Moguntinus, eamque cauſſam ad ſuum iudicium in prima inſtantia pertinere contendit, vt patet ex Gregorii VII. Papæ Regiſtro.

Non per ſaltum Rom.] Lancelottus *lib.1.Inſtit.iur.Canon. tit.5.§.Archiepiſcopi, in fin.*
Dubrauius] lib.11. Hiſtor. Bohem. fol.86. Boregk in *Chron.Bohem.in Sobieſlao Duce, fol.140. in princ.*
Pontanus] in Bohem. pia lib.3. fol.37.
Regiſtro] Epiſt.60.& ſeq. lib.1. & refert Baronius *Annal.eccleſiaſt.tom.11.anno 1073.num.53. in fin.*

10. Etiam coram Cæſare Epiſcoporum controuerſias ventilatas legimus. Ita enim ſcribit Coſmas Pragēſis Epiſcopus; *In eodem Concilio* (id eſt Comitio Moguntino) *Pragenſis Præſul Iaromir ſcripta ſua antiqua querimonia repræſentat de Morauienſi Epiſcopo ſuprà memorato. Qui quamuis eodem anno iam ab hoc ſeculo migrarat, tamen valde præcauens in futurum prædictus Præſul per amicos pulſat aures Cæ-*

ſaris,

saris, ne iterum in eodem loco alius subrogetur Episcopus. Replicat coram omnibus priuilegium olim à S. Adalberto Episcopo, suo antecessore, confirmatum tam à Papa Benedicto, quam à primo Ottone Imperatore. Ad cuius iustam querimoniam Imperator (Heinricus IV.) *motus precibus Ducis Wratislai, fratris eiusdem Episcopi Iaromir, & consilio Archiepiscopi Moguntini Wezilonis, & aliorum bonorum, qui iustitiæ fauebant, nouum antiquo ferè eiusdem tenoris addit priuilegium, & signo Imperiali confirmat.*

Cosmas] lib. 2. Chronic. Bohem. anno 1086. fol. 36. Dubrauius in *Hist. Bohem.* Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1086. *& anno* 1092. Boiegk in *Chron. Bohem. in Vratislao Rege.* Decretum producimus in *Append. sub anno* 1086.

11. Nec minus memorabile est, quod narrat Georgius Fabricius; *Anno* DCCCCLXVI. *Otho II. cognomento* Ruffus, *Aquisgrani anno ætatis* XI. *in Regem vngitur ab Alberto Antistite Pragensi.* Et idem Cosmas Pragensis Episcopus; *Huic* (Ottoni II.) *Imperatori Adalbertus Præsul Pragensis adeò fuit familiaris & carus obsequiis, vt in Pascha, quod tum celebrauit* Rex *Aquisgrani, in Palatio coram omnibus Episcopis hac eum officii celsitudine sublimaret, quo sibi coronam imponeret, & maiorem Missam celebraret, quod solum fas erat vt Archiepiscopus faceret.*

Fabricius] lib. 2. Rer. memorabil. Saxon. vniuers. anno 966.
Cosmas] lib. 1. Chron. Bohem. anno 984.

12. Hinc Episcopus Pragensis, tamquam immediatus Imperii Princeps, Regi Bohemiæ subiici detrectabat. Exemplum refert idem Cosmas de Iaromiro, qui & Gebhardus, Episcopo Pragensi, Vratislai Regis fratre, inquiens; *Iste* (Rex) *non vult fratrem sibi habere parem; ille* (Episcopus) *non vult minor fratre haberi: iste vult præesse, ille non vult subesse: iste vult quasi* Rex *dominari & præcellere, ille non vult iussis suis obtemperare, sed soli Imperatori profitetur suum seruitium, à quo acceperat Episcopium*, &c.

Cosmas] lib. 2. Histor. Bohem. anno 1090.

13. Et hanc libertatem immediatumque in Imperio statum constanter retinuerunt vsque ad Friderici II. Imperatoris ætatem, à quo Primislaus Ottocarus Rex præpotens priuilegium impetrauit, Episcopos Pragensem & Olomucensem eximendi, & propria auctoritate inuestiendi, salua tamen eorum libertate, id est dignitate Principis S. Imperii, & regalium iure omnimodo. Verba priuilegii hæc sunt; *Ius quoque & authoritatem inuestiendi Episcopos Regni sui integritaliter sibi & heredibus suis concedimus, ita tamen, quod ipsi* (Episcopi) *ea gaudeant libertate & securitate, quam à nostris prædecessoribus habere consueuerunt.* Schifordegherus idem priuilegium ad Vratislauiensem quoque Episcopum extendit, affirmatque, Regibus Bohemiæ fuisse ab Imperatoribus concessum quasi regale quoddam ius constituendi Episcopos, Abbates & Prælatos.

Salua eorum libertate] Sanè Germaniæ, Galliæ, Italiæ & Slauorũ Episcopi olim à solo Imperatore

peratore & Rege Romanorum inuestiebantur, adeo vt post Friderici II. Imperatoris depositionem, iure Imperatorio ciuilibus bellis imminuto, omnibus Imperii bonis occupatis, Episcopatus tamen & exemptæ Abbatiæ in tutela & protectione Imperatorum & Regum Romanorum immediatè permanserint, vt Diplomata docent Cæsarum, & obseruauit Bignonius in *Not. ad Marculphi Formul. lib. 1. cap. 24.* cuius sententiam confirmant Walramus Episcopus Naumburgensis in *tractat. de Inuestit. Episcop.* Vincent. Cabotius *lib. 1. Disput. iur. cap. 5.* Arnold. Engelbrecht in *Disquisit. de iurisdict. conclus. 67.* Franc. Iuretus in *Obseruat. ad Yuonis Epistol.* alii numerosi.

Verba priuilegii] quod refert Dubrauius *lib. 15. Histor. Bohem. fol. 121.* Pontanus in *Bohem. pia lib. 2. fol. 21.* Doct. Eysen in *Deduct. Bohem. num. 16. & numer. 19.* & nos in *Append. sub anno 1212.*

Schifordegh.] in Disput. forens. lib. 3. tract. 30. quæst. 3. Besoldus in *Dissert. de Maiestat. sect. 2. cap. 2. num. 5.*

14. Regi tamen Bohemiæ Episcopi, Pragensis, Olomucensis & Vratislauiensis, non præstant homagium, sed fidelitatem.

Homagium] *cap. veniens, 15. de accusation. lib. 6.* quod est decretum Innocentii III. Papæ relatũ infrà in *Append.* nimirum ex pacto Calixti Papæ & Heinrici V. Imperatoris; de quo videatur Iuretus in *Obseruation. ad Yuonis epist. 60. & epist. 190.* Sirmundus in *Not. ad Gosfridi Vindocin. lib. 1. epist. 7.* Baronius in *Annal. Ecclesiast.*

15. Ex hac libertate, quam eis Imperator in hoc priuilegio sartam tectã esse voluit, Episcopi Bohemiæ, Morauiæ & Silesiæ Concordatis Germanicæ nationis adhuc subiecti permanent, eorumque iure vtuntur, fruuntur.

Concordatis] idem Schifordegherus in *d. tract. 30. quæst. 7.*

16. Ex eadem libertate ius ciuitatis Germanicæ retinentes summorum officiorum ac dignitatum in Imperio semper fuêre capaces & participes. Hinc Archiepiscopus Pragensis, Episcopi Olomucensis, Vratislauiensis & Lithomislensis, Præpositus Wischegradensis, alii Prælati & Canonici in Bohemia, Morauia & Silesia, S. Romani Imperii prima ac summa in Aula Cæsarea officia subinde administrasse leguntur. Archiepiscopus Pragensis fuit Cancellarius Imperii per Germaniam sub Wenceslao Cæsare: Olomucensis Episcopus sub eodem: Vratislauiensis Episcopus sub Carolo IV. Imperatore: Luthomischlensis Episcopus sub eodem: Cæteri Protonotariorum & Secretariorum munia gesserunt, vt suprà demonstrauimus.

Suprà] lib. 2. cap. 1. vbi vide.

17. An autem Imperator ius habeat precum primariarum in ecclesiis Bohemiæ, Morauiæ, Silesiæ & Lusatiæ, quæsitum est. Et multis videtur non habere, negantibus id ius Imperatori competere, præterquam in ecclesiis immediatè Imperio subiectis. Quæ quæstio cùm sit vna ex dubiis in Imperio obortis, nostrum non est eam disceptare.

Negantibus] videantur Buxdorffius, Arumæus, & Rumelinus ad *Aur. Bull. tit. 5.* Paurmeister *lib. 1. de Iurisdict. Imper. cap. 4. num. 44. & seqq.* Cluten in *Syllog. rer. quotid. conclus. 19. lit. b.* Næuius ad *Feud. lib. 2. tit. 56. num. 319.* Neidlingerus in *Discurs. de Iurisdict. Imper. cap. 17. lit. t.*

17.lit.t. Einsidel *de Regalib.cap.2.num.332.* Iohan. à Chokier Canonicus Leodiens. in *Scholiis ad Pauli V. Papæ Bullam de primariis precibus Imperatoris.*

Caput IV.

PRAGENSIS EPISCOPVS QVANDO INSTITVTVS. Iurisdictio illi diœcesana à Johanne IX. Papa & Ottone I. Imper. concessa. Teuthones in Episcopos assumpti. Exemplis omnium ætatum demonstratur, Episcopos Pragenses ab Imperatoribus nostris fuisse confirmatos & inuestitos; & tum demum à Moguntino Archipræsule ordinatos & consecratos. Archiepiscopus Gnesnensis in Polonia ab Ottone III. Imp. confirmatus. Pragensis non erat subiectus Regi, sed soli Imperatori. Contra Imperatorem dominus feudi à vasallo non iuuandus. Diœcesis Pragensis à Benedicto VIII. Papa & Ottone II. Imp. descripta est, & suis terminis definita. Episcopus Pragensis in Comitiis & expeditionibus Imperii. Pragensis Episcopatus à Carolo IV. Imper. Moguntinæ Metropoli detractus, & proprius Archiepiscopatus factus est, subiectis ei Olomucensi & Luthomischlensi Episcopis. Numeratur pro septimo Germaniæ Archiepiscopatu. Eximitur à Rege Bohemiæ. Exempti dupliciter sumuntur, passiuè & actiuè, & de vtrorumque conditione. Carolus IV. exemptos Episcopos Bambergensem, Misnensem & Ratisponensem conabatur Archiepiscopo Pragensi subiicere. Priuilegia Archiepiscopo Pragensi ab Imperatoribus confirmantur. Est Legatus natus. Canonici habent liberam electionem. Archiduces Austriæ sunt pro natiuis Bohemis censendi, & dignitatum ecclesiasticarum capaces.



PRIMVS autem Boleslaus II. cognomento Pius, Dux Bohemiæ & Morauiæ, facultatem instituendi proprium Episcopum ab Iohanne IX. Papa & Ottone I. Imperat. impetrauit, anno Christi nati DCCCCLXVII. qui Metropolitano Moguntino subiectus, regalia ab Imperatore, consecrationem acciperet ab Archiepiscopo Moguntino. Testatur id Hagecius in Chron. Bohem. scribens; *Anno* DCCCCLXVI. *in Quadragesima mittitur solennis legatio à Bolislao Duce & vniuerso Bohemorum clero ad Ottonem Imperatorem, vt Maiestatem eius, nomine Ducis & totius populi, supplicent pro licentia Episcopi constituendi, & vt Maiestas eius velit consentire, vt*

Praga

Pragæ fiat residentia Episcopalis. Quo voto Boleslaus potitus, elegit Dithmarum genere Saxonem. Quam rem Cosmas Pragensis Episcopus ita narrat; *Vt Duci placuit, fauorabili acclamatione ab omnibus in Episcopum eligitur Diethmarus, & ad Imperatorem Christianissimum Ottonem, filium Henrici Imperatoris, ex parte Ducis, & totius cleri atque plebis, cum his transmittitur literis: O gloriosissime Imperator, & Christianæ religionis maxime cultor, suscipe nostras clemens & totius cleri atque populi preces, & hunc virum per omnia probatum, nomine Diethmarum, quem nobis in pastorem eligimus, vestra sanctissima collaudatione ac iussione vt ordinetur in Episcopum, suppliciter exoramus. Tunc Imperator, consilio Ducum & Principum, sed præcipue Præsulum, consulens saluti & nouitati Christianæ plebis, iussit Moguntinum Archiepiscopum, qui tunc præerat Curti* (id est Cancellarius erat Curiæ siue Aulæ Imperialis) *vt eum ordinaret in Episcopum.* Et Dubrauius Olomucensis Episcopus; *Iohannes IX. Romanus Pontifex, nominandi Pragæ Præsulis Boleslao potestatem faciebat. Atque is Dethmarum quendam è Saxonia oriundum, de sententia omnium Sacerdotum, primum in Bohemia Antistitem nominauit, curaq; habuit, vt solenniter & more aliorum in Germania Pontificum à Moguntino Præsule, tanquam suo Metropolite, inauguraretur, vtq; regalia ab Ottone Cæsare acciperet.*

Ottone I. Imp. &c.] hæc ita esse, confirmant Renat. Choppinus *lib. 1. de Sacra polit. tit. 3. num. 8. in fin.* Gobelinus Persona in *Cosmodrom. ætat. 6. cap. 50.* Pontanus à Braitenbach in *Bohem. pia lib. 3. fol. 35.* Auentinus *Annal. Boior. lib. 5.* Wigul. Hund in *Metropol. Salisburg. in Ratisponens. Episcop. cap. 15. fol. 62.*

Cosmas] lib. 1. Chron. Bohem. fol. 14.

Dubrauius] lib. 16. Histor. Bohem. in princ. Boregk in *Chron. Bohem. fol. 56. & seq.* Hagecius in *Chron. Bohem. part. 1. anno 967.*

2. Anno DCCCCLXX. scribit idem Cosmas de confirmatione Adalberti electi Pragensium Episcopi; *Ad Imperatorem II. Sclauonica manus Boemiæ cum electo pergit Episcopo, ferens ex parte Ducis legationem, & totius Cleri atque populi petitionem, quo Imperiali nutu eorum communem confirmaret electionem. Igitur Serenissimus Imperator descendens eorum dignæ petitioni, dat ei annulum & pastoralem virgam: & cuius Suffraganeus erat, VVilligisus Moguntinus Archipræsul, qui ibi fortè aderat iussu Imperatoris consecrat eum in Episcopum nomine Adalbertum.* Et Dubrauius; *Accidit vt Dethmarus Pragensis Pontifex vita decederet, continuò Boleslaus Adelbertum Pontificem magno Collegii Sacerdotum assensu declarat, ac non multò post Veronam ad Othonem Cæsarem ire iubet, regalia iura petiturum.*

Cosmas] d. lib. 1. Chronic. Bohem. anno 969. Anonymus, siue idem Cosmas in *Vita S. Adelberti Episcopi Pragens. cap. 7.* Hagecius in *Chron. Bohem. part. 1. anno 969.* Aub. Miræus in *lib. de Reb. Bohemic. cap. 6.*

Dubrauius] d. lib. 6. fol. 39. Boregk in *Chronic. Bohem. in Boleslao II. Duce, fol. 57.* Pontanus in *Bohem. pia lib. 2. fol. 15. & fol. 20.*

3. Anno DCCCCLXXXIX. Adelberto Episcopo Pragẽsi in Italiam transeunte,

eunte, fertur Boleslaus Dux Bohemiæ fratrem suum Sotrachaquem siue Strachtwasium, Stratiquatem, seu Strachyquatem (tot enim modis variari hoc nomen notauimus) ei in Episcopatu substituisse, & Moguntiam vt consecraretur, misisse. Dubrauius; *Alberto Præsule Roma absente, erupit tandem Strachyquatis desiderium potiundi Episcopatus Pragensis, non audente Boleslao votis eius refragari, ne honori fratris inuidere videretur. Datis itaque literis tum ad Othonem Cæsarem, tum ad Præsulem Moguntinum, inaugurari illum postulat.*

Sotrachaquem] Hagecius in *Chronic. Bohem. par. 1. anno* 988. *& anno* 989. Caluisius in *Chronolog. anno* 989. Æneas Syluius in *Histor. Bohem. cap.* 16. Miræus *d. cap.* 6.

Dubrauius] lib. 6. Histor. Bohem. fol. 40. Pontanus in *Bohem. pia lib.* 2. *fol.* 15.

4. Anno DCCCCXCVII. scribit Cosmas; *Dux Boleslaus legatos suos ad Imperatorem III. Ottonem, vt Boemensi Ecclesiæ Sponsum meritis dignum daret*, &c. *Mox Cæsar Augustus, & omnis* Regiæ *Aulæ Senatus, in Regali Curia Capellanum nomine Thegdadum* (alii Deodatum) *genere de Saxonia, lingua proferre imbutum Sclauonica, in Pontificem Pragensis Ecclesiæ eligit, & collaudat, vt mittens ad Moguntinum Archiepiscopum, qui eum celeriter in Episcopum assumeret, mandat.*

Cosmas] d. lib. 1. anno 997. Dubrauius *d. lib.* 6. Hagecius *part.* 1. *anno* 997. Boregk in *Boleslao II. Duce, fol.* 61. Pontanus in *Bohem. pia, lib.* 3. *fol.* 37. Caluisius *anno* 997. Errat Gobelinus, dum scribit, tunc ab Ottone III. Imper. Pragensem Episcopatum fuisse institutum.

5. Auentinus de Ottone III. Imper. narrat; *Gaudentium fratrem D. Alberti Boiemis Archimystam designat.* Vbi Nicol. Cisnerus annotat; *Gaudentius Boiemorum Archiepiscopus.* Sed errat. Sancto Alberto namque in Episcopatu Pragensi successor à Cæsare datus fuit Deodatus: Gaudentius autem à Polonis electus, ab eodem Ottone III. Imper. in Archiepiscopatu Gnesnensi confirmatus & inuestitus: qui frater S. Alberti fuit non carnalis, sed spiritualis, fidissimus itinerum ac perpetuus comes. Electus autem in Archiepiscopũ Gnesnensem anno Christi DCCCCXCIIX. Ex quo paret, etiam Poloniæ Archiepiscopum & Episcopos confirmationem, inuestituram & regalia sua ab Imperatoribus nostris petere solitos fuisse.

Auentinus] Annal. Boior. lib. 5. fol. 401.

In Archiepisc. Gnesnens.] Hagecius in *Chron. Bohem. part.* 1. *anno* 999. *fol.* 119. Boregk in *Chronic. Bohem. in Boleslao II. fol.* 60.

6. Anno MXVIII. Helichardus electus Pragensis regalia ab Heinrico II. Imperatore, consecrationem à Moguntino accepit.

Pontanus in *Bohem. pia lib.* 3. *fol.* 37. Hagecius in *anno* 1018. *fol.* 134. Boregk in *Vdalrico Duce, fol.* 71.

7. Anno MXXIV. Yso Præsul electus immediatè, quia Cæsar non erat, à Moguntino confirmatus & cõsecratus est. Fabricius tamen eum à S. Heinrico II. confirmatum fuisse contendit anno MXXIII.

Quia

Quia Cæsar non erat] Dubrauius in *Histor. Bohem.* Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1024. Boregk in *Vdalrico Duce fol.* 75. Pontanus in *Bohem. pia lib.* 3. *anno* 1065. *fol.* 37.
Fabricius] lib. 2. Rer. memorabil. Saxon. vniuers. anno 1023.

8. Anno MXLII. scribit Dubrauius; *Cæsar* (Heinricus III. Imperator Pragam obsidione cingens) *denunciat Seuero Pontifici Pragensi, cui paulò ante regalia obtulit, vt fidei nuper præstitæ memor, ad se ex vrbe in castra veniat. Venit ille Bretislai* (Ducis Bohemiæ obsessi) *permissu, seque ad Cæsarem incusantem, quod arma cum hoste Imperii consociasset, vi & necessitate excusat.* Æn. Syluius; *Seuerus tunc Episcopatum vrbis gerebat, iureiurando Imperatori obnoxius, ex cuius indulto, Pontificali sedi* (in Bohemia & Morauia) *præerat. Is noctu cum pluribus ad Henricum confugit, obtinendaque vrbis* (Pragæ) *viam ostendit.* Cosmas Pragensis; *Vt peruenit* (Imperator) *ad vrbem Pragam, Præsul Seuerus Cæsaris ad castra clam noctu fugit ab vrbe, timens ne quasi Domino suo* (Imperatori) *rebellis, priuaretur Sedis honore Pontificalis.* Vnde constat, Episcopum Pragensem & Olomucensem fuisse immediatum S. Imperii Principem, licet Rex Bohemiæ, ceu fundator, Aduocatiam vtriusque Episcopatus haberet. Deinde & illud heic notetur, quod, si Imperator Regem quempiam, Electorem, aut Principem rebellem bello petat, vt ad obsequium redigatur, eo casu vasallus & subiectus illius Regis, Electoris aut Principis, teneantur relicto suo domino, pro Cæsaris partibus, veluti superioris & potioris domini, stare, eidemque contra inferiorem illum Regem, Electorem aut principem pro viribus adsistere. In omni enim iuramento homagii, fidelitatis, clientelæ, aut alterius cuiuscumque obligationis, semper Deus & Imperator excepti intelliguntur, aut subintelligi debent.

Dubrau.] lib. 7. Hist. Bohem. fol. 53. Boregk in *Chron. Bohem. in Bretislao Duce fol.* 82.
Syluius] in Hist. Bohem. cap. 19.
Cosmas] lib. 2. Chron. Bohem. anno 1042. Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1042.
Pro Cæsaris partibus] contra enim Imperatorem dominus feudi à vasallo non iuuandus, *c.* 1. *de noua form. fidel. cap. Imperialem, §. vlt. de probib. feud. alien. per Frid. c.* 1. *§.* 1. *hic finit lex* &c. & hoc vno ore omnes tradere interpretes, asserit Hartman. Pistoris *Quæstion. iuris lib.* 2. *q.* 47. *n.* 32. *& seq.* vbi addit, si quis domino suo aduersus Imperatorem auxilia præstiterit, eo ipso feudum amitti, & ad Imperatorem deuolui. Nam quum hoc in casu sit ipso iure liberatus à iureiurando, quod domino feudi præstiterat; Afflictus ad *tit. Feud. de noua form. fidel. n.* 33. & sic nulla supersit caussa, quam ob caussam contra Imperatorem arma sumat, non dubium est, quin crimen læsæ maiestatis incurrat, qui ausus fuerit Imperatori cum domino siue feudali siue territoriali rebellare; Hartman. Pistoris *ibid.* Andreas Kohl in *tract. de Seruit. feudal. part.* 3. *nu.* 33. quum vasalli & subditi magis obligati subiectique censeantur Imperatori, quàm proprio & immediato domino; Afflictus *Decision.* 265. *n.* 10. Molinæus *tit.* 1. *§.* 1. *gloss.* 6. *n.* 12. Quin immo vasallum & subditum, qui contra Imperatorem seruire detrectat, laudandum esse

esse & præmio afficiendum, sentit Ardizon in *tract. de Feudis cap. 69. circa fin.* & Rosenthal *cap. 8. conclus. 15. in gloss. lit. d.*

9. Anno MLXVIII. scribit Æn. Syluius; *Conradus & Otho* (Marchiones Morauiæ) *Vratislaum* (fratrem Regem Bohemiæ) *precibus fatigant, Iaromiro fratri vt ecclesiam Bohemiæ ab Imperatore impetret. Annuit Vratislaus, neque Imperator aduersatus est. Iaromirus mutato nomine Gebhardus appellatur. Qui mox Morauiam non minus sibi, quàm suo antecessori debitam dicit, ingressusque Morauiam, Iohannem Episcopum, à Seuero Episcopo, qui Bohemiam Morauiamque Sacerdotio tenuerat, in Morauorum ecclesia substitutum, qui cedere nollet,* &c. Cosmas Episcopus Pragensis; *Dux Wratislaus mittit Comites Seuerum, Alexium, Marquardum Theuthonicum, cum fratre suo Iaromiro iam electo Episcopo Pragensi, ad Imperatorem Henricum III. qui venientes adeunt Cæsarem in vrbe Moguntina, tractantem cum Episcopis & Principibus Imperialia negocia, & offerentes electum suum, rogant ex parte Ducis & totius populi, quo sua authoritate dignetur eorum electionem confirmare. Quorum petitioni Cæsar annuens, dat ei annulum & pastoralem virgam, & in proximo die Dominico à Præsule Moguntino, mutato nomine Gebehardus ordinatus est in Episcopum.* Dubrauius Episcopus Olomucensis; *Iaromirius postquam est Pontifex Pragensis nominatus, id statim egit, curauitque, vt inauguraretur & confirmaretur. Vtrumque horum Henricus Cæsar eius nominis Tertius, Pontifice Romano contempto, violenter sibi vsurpauit. Moguntiæ eo tempore Cæsar erat, cum se Iaromirius ab illo confirmari, suamque dignitatem Pontificiam consummari oraret. Quo impetrato, dat ille inaugurandi negocium Moguntino Præsuli, qui mutato nomine Gerardum pro Iaromiro nuncupauit, remisitque inauguratum Pragam ad oues suas pascendas.* Anton. Bonfinius Hungariæ & Bohemiæ Regi[illegible] Historiographus; *Iaromirum natu minorem sacris initiauit, & Henrici I[illegible] auctoritate Pragensem Pontificem creauit, qui deinde post initum Pontificatum Ge[illegible] dictus est.*

Syluius] in Hist. Bohem. cap. 21.

Cosmas] lib. 2. Chron. Bohem. anno 1067. fol. 35. Hagecius in *Chron. Bohem. part. 1. anno 1066. fol. 167.*

Dubrau.] lib. 8. Hist. Bohem. fol. 61. in fin. Boregk in *Chron. Bohem. in Vratislao Rege fol. 95.* Wolfgang. Emerichus in *Chronic. Bambergens. fol. 63.* & ex eo Abraham. Hosma[illegible]us in *Pompa Regii ingress. in superior. Lusatiam, in præfat.* Pontanus in *Bohem. pia lib. 3. anno 1065. fol. 37.*

10. Anno MLXXXVI. refert Auentinus ex Decretis comitiorum Moguntinensium; *Pragensis ditio, sicut ab Ottone II. & Benedicto VIII. Pontifice Maximo, consensu D. Wolfgangi Reginoburgensis Episcopi, instituta fuerat, certis limitibus describitur: in quibus Craconia quoque comprehendi reperitur. Clemens Papa atque Heinricus Augustus diploma dederunt.* Georgius Fabricius; *Gebhardus quoque Regis frater, Bohemicarum & Morauiensium Ecclesiarum Antistes tum constituitur, secundum*

cundum decretum Benedicti VIII. Pontificis & Othonis II. Imperatoris. Et hæc sunt comitia, in quibus Vratislaus Dux, prisco Regno Morauiæ in Bohemiam translato, & Gebhardus Episcopatu eiusdem Regni, inuestiti leguntur.

Auentinus] Annal. Boior. lib. 7. fol. 465. Diploma refert Cosmas *d. lib. 2. anno* 1085. & producitur infra in *Append. sub anno* 1086.

Gebhard. Episcopatu] Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1086. Boregk in *Chronic. Bohem. fol.* 99.

Fabricius] lib. 2. Rer. memorabil. Saxon. vniuers. anno 1085.

II. Anno MXCI. scribit Cosmas Pragensis Episcopus de seipso; *Rege Wratislao disponente Cosmas electus est ad Pragensem Ecclesiam & Andreas similiter ad Olomucensem. Scilicet per conductum Palatini Comitis Rapota veniunt Mantouam, & præsentantur Imperatori Tertio Henrico Augusto, inchoante anno Domini* M.XCII. *mediante prædicto comite Rapota, sedens in Palatio Mantuano, Episcoporum atque Comitum ordine non modice ex vtroque latere collocato, & electis iam prædictis Episcopis positis in medio, Cæsar dixit: Hos fratres ad nos misit noster fidelis amicus Wratislaus Rex Boemorum, vt secundum canonicam & Apostolicam institutionem, nostra authoritate eorum confirmemus electionem, quam sine vestro consensu noluimus facere diffinitionem. Et Præsul Monasteriensis* (lege *Moguntinensis*) *surgit, & appodians se mensæ, in qua baculi, annuli Episcopales, atque reliquiæ Sanctorum erant posita, ait; Periculosum est valdè à paucis destrui, quod multorum sanctione confirmatum est. Multi enim interfuimus Episcopi, multi & Principes Imperii Romani, atque Apostolicæ sedis interfuere legati, quando vestro priuilegio confirmastis, vt vterque Episcopatus, Pragensis simul & Morauiensis, sicut fuit ab initio, ita vnus & integer permanet. Ad hæc Cæsar ait; sine modo, vt quod me meus amicus rogat, faciam: de his autem postea, tempore in suo, discutiam. Et statim desponsat eos annulis ad singulas ecclesias, dans eis pastorales virgas. His ita peractis iussi sunt ambo Episcopi redire Veronam, & expectare ibi, donec patratis Regalibus negociis Palatinus Comes Rapota iterum reduceret eos secum in patriam. Interea sinister rumor nostras diuerberat aures, Regem Wratislaum migrasse ad Christum, & eius fratrem Conradum successisse in Principatu. Qui statim cursorem mittit ad Imperatorem & promittens ei pecuniam rogat cassari electionem Episcoporum. Sed Cæsar magis consulens iustitiæ, quàm iniquitatis consentiens pecuniæ, quod feci, inquit, feci, nec possum meum mutare factum,* &c.

Cosmas] lib. 2. Chron. Bohem. anno 1091. Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1092. & *seq.* Boregk in *Conrado I, Duce.* Notentur autem verba Cæsaris in fine posita; *Quod feci, feci,* &c. monente Baldo in *Consil.* 327. *n.* 4. *vol.* 1. vbi asserit, Principi maxime conuenire illud

illud verbum; *Semel locutus est Deus:* & iterum, *Quod scripsi, scripsi.* & quod idcirco Princeps debeat habere vnum calamum, & vnam linguam, & non plures, quia scriptum sit; *Quæ processerunt de labiis meis, non faciam irrita:* & quod ideo debeat esse immobilis, sicut lapis angularis, & sicut polus in cœlo. Baldum sequitur Bossius in *tit. de Princip.n.18.vers.tamen in Principem, & num.19.* Menochius *Consil.1.n.226.vol.1. & Consil.350.n.26.vol.4.* Surdus *Decis.234.n.10.* Rodolfinus in *tract. de Absolut. Princip. potest.cap.6.n.185.& seq.* Adeo vt rem iudicatam ne quidem ex caussa mutare debeat postea reperta: Paris de Puteo in *tract.de Syndicat.§.pœna, vers.iuxta.* Freherus *lib.3.de Infam.cap.7.in fin.* Anton.Faber in *Cod.lib.9.tit.24.def.8.* Besoldus in *Dissert.de Maiest.sect.3.cap.4.n.2.*

12. Anno MXCIV. pergit idem Cosmas; *Adhuc Imperatore III. Heinrico vltra montes in Longobardia tractante, indicta est generalis Synodus ab vniuersis Episcopis & Principibus Romani Imperii infra mediam Quadragesimam in vrbe Moguntina. Ad quam Dux Bretislaus transmittit electos Cosmam & Andream Episcopos, committens eos & tradens per manus Palatino Comiti Rapotæ, rogans vt eos offerat Moguntino Episcopo Ordinandos. Quo pro eis interueniente, & coram Archiepiscopo & vniuersali Synodo testimonium perhibente, quod olim per Imperatorem in vrbe Mantoua corroborata sit eorum electio omnibus suffraganeis collaudantibus ordinati sunt Cosmas & Andreas Episcopi ab Archiepiscopo Moguntino, nomine Ruthardo.*

Cosmas] lib.3.Chron.Boh.anno 1094. Hagecius in *Chron.Bohem.anno 1094.* Dubrauius *Hist.Bohem.lib.7.* Pontanus in *Bohem.pia lib.3.fol.37.* Boregk in *Bretislao Duce.*

13. Anno MXCVIII. Hermannus electus Pragensis Episcopus Ratisponæ ab Heinrico IV. Imperatore confirmatur & solenniter inuestitur. Cosmæ Episcopi Continuator; *Eodem anno Imperator III. Henricus celebrauit Pascha Ratisbonæ, iussus est Dux Bretislaus cum electo Episcopo Pragensi illuc venire.* Et mox subiicit; *Cuius* (Bretislai Ducis) *ad primam petitionem Cæsar confirmat Boemorum electionem, dans Hermanno annulum & virgam Episcopalem.*

Ratisbonæ] Pontanus in *Bohem.pia lib.3.fol.73.* Hagecius in *Chron.Bohem.anno 1098.* Dubrauius in *Hist.Boh.lib.7.* Boregk in *Chron.Boh.in Vratislao Duce fol.110.*
Cosmæ continuator] d.lib.3.anno 1099. Obiit autem Cosmas anno 1097.

14. Anno MC. refert idem Cosmæ continuator; *Dux Bretislaus habens compertum, quod Imperator in vrbe Moguntino Pascha celebrare vellet, optimum ratus fore, vt illuc suum electum Hermannum mitteret, qui & munera sua Cæsari deferret, & quam expectabat à Magistro suo benedictionem acciperet, & committens eum* Wigberto (Comiti Groitzensi) *qui similiter debuit interesse Cæsaris Palatio, rogat vt in omni suo faueret negocio. Sed quoniam Archipræsul Ruthardus morabatur in Saxonia, iubente Imperatore, & collaudantibus omnibus suffraganeis Moguntinæ Ecclesiæ à Cardinali Ruperto Clementis Papæ Apocrisario ordinatus est Hermannus Episcopus.*

Con-

Continuator] d.lib.3.anno 1100. Pontanus in *Boh.pia lib.3.fol.37*. Hagecius in *Chron. Boh. anno* 1100. Dubrauius *d.lib.7*. Boregk in *Boriuoio Duce*.

15. Anno MCXXIV. Meynardus natione Theutonicus electus Pragensis Episcopus, ab Heinrico V. Imp. de more confirmationem Bambergæ obtinuit.

Pontanus in *Boh.pia d. lib.3.fol.37*. Hagecius *anno* 1023. Dubrauius *lib.11*. Boregk in *Vladulao I. Duce*.

16. Anno MCXXXV. Iohannes electus ad Cæsarem Lotharium II. additis commendatitiis literis tam Principis Boemiæ quam spiritualium & secularium, Heidelbergam profectus, confirmationem Cæsaream per baculum & annulum, & à Moguntino benedictionem obtinuit.

Pontanus *d. lib.3.fol.37*. Hagecius in *anno* 1135. Dubrauius *d. lib.11*. Boregk in *Sobieslao Duce*.

17. Anno MCXL. Otto electus confirmatione Cæsarea Conradi III. Imperatoris, & benedictione Moguntini Metropolitæ, Præsulatum accepit.

Pontanus *d. lib.3.fol.37*. Hagecius in *anno* 1140. Dubrauius *lib.12*. Boregk in *Vladulao II. Duce*.

18. Anno MCXLVIII. Daniel electus confirmatione eiusdem Cæsaris, & consecratione Moguntini Archipræsulis, Antistes creatus est. De quo Pontanus scribit; *Qui Friderico Cæsari* (Conradi successori) *in componendis arduis dissidiis tam in Vrbe* (Roma) *quàm in Lombardia Consiliarius & comes sagacissimus*.

Daniel] Pontanus *d.lib.3.fol.37*. Hagecius in *anno* 1148. Boregk *ibid*.

19. Euocatus enim à Cæsare Friderico I. Imp. tamquam Princeps Imperii, in expeditionem Romanam siue Italicam, eum cum copiis suis secutus in Italia obiit anno MCLXVII.

Gewoldus ad *Chronic. Reichersperg. anno* 1167.

20. Anno MCLXXIX. Valentinus Episcopus ab eodem Friderico I. Imp. confirmatur & inuestitur.

Hagecius in *Chron.Boh.par.1.anno* 1179. Boregk in *Vladulao Rege*.

21. Anno MCLXXXII. Heinricus II. suffragio eiusdem Friderici Imperatoris Pontifex Pragensis declaratus, Ratisponæ ab eodem per annulum & baculum inuestitur in comitiis, collatis ei more solito regalibus.

Dubrauius *lib.14.Hist.Bohem*. Hagecius in *anno* 1182. Pontanus *d. lib.3.fol.37*. Boregk *ibidem*.

22. Anno MCCIX. comitiis ab Ottone IV. Imperatore Herbipoli in Franconia, & dein Augustæ Vindelicorum celebratis interfuit Daniel II. Episcopus Pragensis, Cæsaremque in expeditione Romana in Italiam est secutus.

Krantzius *lib.7.Saxon.cap.30*. Spangenberg. in *Chron.Sax.cap.245.anno* 1209. Georg. Fabricius *lib.2.Rer.memorabil.Saxon.vniuers.anno* 1209.

23. Anno MCCCXLVI. Episcopatus vterque tam Pragensis quàm Olomucensis, à Moguntina Metropoli fuerunt auulsi, & in Metropolin Bohemicam à Carolo IV. Imperat. institutam, cum nouo Episcopo Lutomischlensi transcripti. Testatur id Choppinus, Consultus Gallus præcellentissimus, ita scribens; *Haud dubium est, Morauiæ Bohemiaque Episcopos, qui à suffragiis erant Moguntino Archipræsuli, à Clemente VI. translatos in nouam tum Pragæ metropolim, annuente non modo Carolo IV. Cæsare, sed hoc etiam ipsum demissisimis precibus à Romano Pontifice flagitante.* Caussa huius translationis refertur odium Caroli IV. in Moguntinum Archiepiscopum Heinricum Virneburgium electioni suæ refragantem. Ingerit id Albertus Argentinensis, asserens; *Carolus Marchio Morauiæ in Curia* (Papali Auennione) *existens, in odium Henrici Moguntini, Pragensem Episcopum, subditum Moguntinensi, promoueri in Archiepiscopum procurauit, & duos Episcopatus in Bohemia sibi subijci, & à Moguntinensis Ecclesiæ ditione absolui, & eidem Pragensi ius coronandi Regem Bohemiæ, quod antea habuit Moguntinus, concedi, iurans, idioma Bohemicum à Germanico distinctum. De quo postea argutus Ioannes Rex Bohemiæ pater eius, Principibus Imperij, quod sine scitu eius factum esset, iurauit.* Theodoricus de Nihem Episcopus Verdensis de Carolo IV. conquerens; *Etiam in spiritualibus*, inquit, *Episcopos tunc Boemiæ & Morauiæ, Suffraganeos olim Moguntinensis Metropolis, abinde per Clementem VI. Papam obtinuit separari, & exinde prouinciam in suo patrimonio fieri singularem, & ius coronandi Regem Boemiæ, quod per prius ad Archiepiscopum Moguntinensem spectare consueuit, in nouum tunc Archiepiscopum Pragensem, suosq; successores transferri curauit.*

Choppinus] lib. 2. de Sacra polit. tit. 4. num. 16. in pr.
Caussa translationis] idem Choppinus *lib. 1. tit. 7. num. 25.* Cuspinianus *de Cæsarib. in Ludouico Bauaro fol.* 438. Buxdorffius *ad Aur. Bull. conclus. 41. lit. c.*
Albertus] in Chron. anno 1346.
Nihem] in Nemor. Vnion. tract. 6. Labyrinth. cap. 33. fol. 485.

24. Atque ita Archiepiscopus Pragensis, Episcopi Olomucensis & Vratislauiensis, à Rege Bohemiæ exempti, desiuerunt quidem habere Statum in Imperio immediatum; ex priuilegio tamen Friderici II. & eiusdem Caroli IV. Impp. pristinam libertatem retinentes, ius ciuitatis Germanicæ non amiserunt. Æn. Syluius; *Septimus Germanicæ nationis Archiepiscopus inter Bohemos Pragensis est: qui cum esset olim Suffraganeus Archiepiscopi Moguntini, instante Carolo Imperatore, Sigismundi fratre, à dioecesi Moguntina ad ius Metropoliticum sublimatus est. Sed hic, nutante Regno & perfidam Hussitarum hæresim admittente, ad inopiam deductus iam pluribus annis pastore caret.*

Syluius] in Hist. Bohem. cap. 60.

25. Et quoniam Ordines isti, qui ab alio sese eximi patiuntur, videntur minimam quandam capitis diminutionem sustinere, quæ fit, vt Imp. Iustinia-

nianus definit, quum ciuitas retinetur & libertas, sed status hominis commutatur; quod accidit his, qui cum sui iuris fuerint, cœperunt alieno iuri subiecti esse; Imp. Carolus IV. Augustus omnem lapidem mouere institit, vt suo exempto Archiepiscopo pristinam in Imperio dignitatem conseruaret, adeo vt primarios eosdemque exemptos in Germania Episcopos eidem subdere allaboraret. Quod testatur Georg. Fabricius hisce verbis; *Impetrat ab Vrbano Pontifice Carolus IV. Imperator, vt Antistiti Pragensi, tanquam Legato Apostolico, subijcerentur Ratisponensis, Bauenbergius & Misnensis Præsules: sed pro sua quisque parte, ne fieret, propugnauit fortiter. Cumq; post biennium moreretur Carolus, libertatem eorum pristinam amplius nemo mutare cogitauit.*

Exempti] exemptionem heic intellige passiue pro subiectione, vt passim in *Recessibus Imperii.*

Iustinianus] in §. *minima, 3. Instit. de cap. deminut.* & ibi Eguinar. Baro in *comment.* Adde *l. vlt. D. de capit. minut.* Vlpianum in *Regul. tit.* 11.

Eosdemque exemptos] exemptionem heic intellige actiue, qua sese nonnulli Episcopi, Abbates, Præpositi, ab omni iugo Archiepiscopalis vel Episcopalis iurisdictionis exemerunt & liberarunt, in ecclesiasticis solum Papam, in temporalibus solum Imperatorem, immediatè recognoscentes, quales sunt tres isti Episcopi, Bambergensis, Ratisponensis & Misnensis, qui iura Metropolitica in suis diœcesib. exercent. Qualis præterea est Vratislauiensis in Silesia, Varmiensis in Borussia, &c. qui sedi Romanæ immediatè sunt subiecti. Ioh. Wolffius *Lection. memorabil. tom.* 2. Ioh. Gerhardus *Locor. theolog. tom. 6. de Minister. ecclesiast. cap. 5. n.* 247. Tales etiam sunt Abbates, Fuldensis, Campidunensis, Sanctigallensis, Cluniacensis, Cistertiensis, &c. Hinc natus eorum stylus, vt sese *Dei & Apostolicæ Sedis gratia* præscribere consueuerint. Græcis eleganter dicuntur *αὐτοκέφαλοι*, vt docet Meursius in *Glossar. mixobarb.*

Fabricius] lib. 2. Annal. vrbis Misnæ anno 1375.

26. Quin ipsimet Archiepiscopi Pragenses sedulo semper sategerunt, vt sua sibi antiqua priuilegia ab Imperatoribus & Regibus Romanorum quondam concessa, salua & illibata confirmarentur. Et exstant confirmationes ex plenitudine potestatis Imperialis à Carolo IV. anno MCCCLII. & Sigismundo Impp. anno MCCCCXXXVIII. factæ & concessæ.

Carolo IV.] apud Pontanum in *Boh. pia lib. 5. fol. 62.*

Sigismundo] apud eundem *d. lib. 5. fol. 68. & lib. 6. fol. 92.*

27. Nec in politicis tantum Archiepiscopus Pragensis suæ dignitati caueri voluit, sed & in ecclesiasticis. Vnde priuilegio à Sede Apostolica obtinuit, vt sit *Legatus natus*, habeatque iurisdictionem in exemptos.

Legatus natus] Baldus *Consil.* 337. quod incipit, *Archiepiscopus Pragensis, lib.* 4. Cardin. Tuschus in *Practic. conclusion. verb. Pragensis*, Georg. Fabricius *d. lib.* 2. *Annal. Misnens. anno* 1375. Germanicè dicitur Erblegat / id est *Legatus perpetuus*. Præsens Archiepiscopus Pragensis Illustrissimus Iohannes Lohelius, nuper etiam nactus est dignitatem Cardina-

dinalitiam, quæ rara aliquamdiu auis in Germania fuit; & habet etiamnunc vniuersa Natio Germanica tres tantum Cardinales, Pragensem in Bohemia, Olomucensem in Morauia, & Viennensem in Austria. Nam Osnabrugensis in Westphalia non ita pridem dignitatem illam cum optimo & prudentissimo suo Episcopo, Cardinali Zollerano, pariter amisit.

In Exemptos] Baldus & Tuschus *ibidem*. Vetus quidam Iureconsultus in eam mentem scribit; *Legati natiui sunt, qui suarum prouinciarum prætextu legatione funguntur, vt Archiepiscopus Cantuariensis, de quo in c. 1. de offic. & tales sunt quatuor, scilicet Archiepiscopus Eboracensis, Cantuariensis, Remensis & Pisanus, vt notatur in allegato c. 1. eod. tit. lib. 6.* Et postea subiungit; *Legatus generalis potest cognoscere per simplicem querelam, & per appellationem, de causis subditorum Suffraganeorum suorum, vt notatur in gloss. causæ illorum, c. 1. eod. tit.* Hæc auctor ille in *Vocabulario iuris*, quod sub Imp. Sigismundo instituit & composuit, in verb. *Legatus.* Videndus Raphael Cyllenius Academicus Venetus in *lib. de Legato Pontificio*, Carolus Paschalius in *Legato*, idem Tuschus in *Practic. conclusion. verb. Legatus*, Ariminus Tepatus in *Compend. variar. sentent. iur.* Porrò etiam Archiepiscopus Salisburgensis est Legatus natus in Germania, eoque nomine sibi prærogatiuam arrogat contra Primatem Magdeburgensem; de qua tamen adhuc sub iudice Imperatore lis pendens est. An autem habeat iurisdictionem in exemptos, puta Episcopum Ratisponensem, Viennensem, &c. quæsitum memini. Quid de consuetudine obseruetur, in facto consistit: iure ipso quin habeat, non sinit nos dubitare Alexander III. Papa in *c. 1. Ext. de offic. legat.* vbi Ioan. Andreæ in *gloss.* Pet. de Anchorano *ad tit. de offic. Leg. lib. 6.* Fretorius in *Paratitl.* Quo iure solent etiam Episcopi nonnulli iurisdictionem Diœcesanam in Abbatias exemptas sibi arrogare, vt Treuirensis in Prumiam, Paderbornensis in Corbeiam, &c. Est denique Archiepiscopus Strigoniensis Legatus natus in Hungaria.

28. Canonici tamen electionem sui Archiepiscopi retinent liberrimam, illis à Carolo IV. Imp. concessam, & Sigismundo confirmatam, sed nationi Bohemorum adstrictam, vt nec Rex possit illis Archiepiscopum obtrudere, nisi volentibus & consentientibus, nec ipsi alienigenam eligere. Regia tamen Archiducum Austriæ familia non debet nec potest pro extranea in Bohemia, Morauia & Silesia reputari, quin sint capaces omnium dignitatum tam politicarum quàm ecclesiasticarum, ceu nati Bohemi, & hereditarii Principes Bohemiæ, Marchiones Morauiæ, & Magni Duces Silesiæ &c.

Electionem sui Arch.] Choppinus *lib. 1. de Sacra polit. tit. 2. num. 12. & lib. 1. Monasticωv tit. 1. num. 14.*

A Sigismundo] diploma refert Hagecius in *Chron. Bohem. par. 2. anno 1436. fol. 130.* Pontanus in *Bohem. pia lib. 5.*

Regia tamen Archiducum] Schifordegherus in *Disputat. forens. lib. 3. tract. 30. q. 12. in fin.*

Caput

Caput V.

MORAVIÆ EPISCOPATVS A VRATISLAO REGE REstauratus Olomucii. Unitus cum Pragensi ab Heinrico IV. Imperatore. Distractus rursum ab eodem Rege cum Imperatoris consensu. Olomucensis Episcopus ab Imperatoribus confirmari & inuestiri de regalibus: & à Moguntino Archiepiscopo ordinari consecrarique solebat. Idem Episcopus ius sessuræ & sententiæ habuit in Comitiis Imperii. Expeditionẽ Romanam præstare tenebatur. Carolus IV. Imper. à Moguntina metropoli auulsit, & Pragensi subiecit, salua tamen libertate ab Imperatoribus cõcessa. Olomucensis Episcopus gessit Vicecancellariatum Imperii. Est in Senatu Principum Imperii. Est iuris Germanici adhuc hodie, & Concordatis subiectus. Canonici habent liberam electionem: Episcopus est exemptus.

PLERAQVE ad Episcopatum Morauiæ seu Olomucensem spectantia in antecessis capitib. deduximus. Quæ reliqua sunt, paucis expediemus. Et post Methodii quidem abitum, Morauia, destructo Regno & dilacerato, nullum proprium Episcopum habuit, nunc Patauiensi, nunc Salisburgensi, nunc Reginoburgensi, nunc Pragensi Episcopo in spiritualibus subiecta, donec anno MLXIII. Vratislaus Rex Bohemiæ, diuisis Bohemiæ & Morauiæ Episcopatibus, quos aliquandiu Pragensis Episcopus vnitos tenuerat, Iohannem suum Capellanum Olomutii in Morauia constituit Episcopum, misitque Moguntiam, vt à Sigefrido Archiepiscopo ordinaretur.

Methodii] exstat Eugenii II. Papæ Bulla ad Methodium Speculoiuliensem seu Soriguturensem in Morauia vlteriore seu inferiore Pannonia Episcopum sub Moymaro Morauorum Duce, & Ludouico Pio Imperatore, de anno 825. qui videtur alius esse à Methodio, Cyrilli fratre, Volegradensi Archiepiscopo, qui à Metropolitica Laureacensis seu Patauiensis Ecclesiæ iurisdictione Morauiam & coniunctas Pannonicas prouincias eximens, quatuor nouos Suffraganeos sibi subiectos sub Suantebogio seu Zuentibaldo Morauorum Rege, & Arnulpho Imperatore, instituit, vt Summorum Pontificum Bullæ in *Appendice* relatæ ostendunt. Fit quidem ante Methodium mentio Wichingi Episcopo sub Zuentibaldo Rege, sed qui non in Morauia, verùm Dacia seu Mœsia Morauorum Regno subiecta episcoparetur, vt ex epistola Bauariæ Episcoporum ad Ioannem IX. Papam sub anno 911. colligitur, Morauia ipsa Patauiensi Episcopo, ad quem antiquitus spectabat, iure integrò relicta. Videatur tamen

de successoribus Methodii Augustinus Præpositus Brunnensis in *Catalog. Episcoporum Olomucens.* Pontanus in *Bohem. pia.* & Miræus in *lib. de Reb. Bohemic. cap.* 8.

Diuisis Episcopatibus] Æneas Syluius in *Histor. Bohem. cap.* 2. Hagecius in *Chronic. Bohem. anno* 1065. *part.* 1. Miræus *d. cap.* 8.

Olomutii] quæ & Iuliimons, vt scribit Lud. Decius *lib.* 1. *de Vetust. Polon. circa fin.* & Speculum Iulii, & Soriguturа, in *d. Epist.* Eugenii II. Papæ relata in *Append. anno* 825.

2. Sed non multis post annis Gebhardus Pragensis Episcopus, Vratislai Regis germanus, Morauiæ Episcopatum reuindicauit, &, defuncto Iohanne, cum Pragensi iterum coniunxit & vniuit, anno MLXXXVI. Dubrauius Episcopus Olomucensis; *Ibidem* (in Comitiis Moguntinis) *Henricus Imperator in Gerardum quoque, fratrem Vratislai* Regis, *beneficium egit, Pontificatum Olomucensem, Ioanne Episcopo tunc mortuo, cum Pragensi denuò coniungens, illumque Gerardo conferens.*

Dubrauius] lib. 9. Histor. Bohem. circa princ. Pontanus in *Bohem. pia lib.* 2. *fol.* 19. *anno* 1086. Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1086. *fol.* 180. Æneas Syluius in *Histor. Bohem. cap.* 22.

3. Rursum anno MXC. idem Vratislauius Rex, fratris Episcopi odio, qui noscens potentiam suam, superbiam captabat, Olomucensem Episcopatum à Pragensi diuisit, interque duos Episcopos ad fastum infringendum distribuit. Dubrauius; *Vratislaus Rex indignatione motus Venceslaum Vissegradensem Præpositum, æmulum fratri comparat, qui illum de Pontificatu Olomucensi submoueat. Gerardus Episcopus viribus ad resistendum fratri se imparem agnoscebat, & ad Cæsarem iter præclusum erat, quoniam Lotharius* (Heinricus V.) *Imperator omnia iura libertatesq. Pontificias* (id est Episcopales) *Romano Pontifici restituerat.* Cosmas Pragensis; *Hac necessitate simul & ambitione* (scil. Gebhardi Episcopi fratris) *compulsus, non ratione, sed sola dominatione, iterum subinthronizat Capellanum suum Wecilonem in territorio Morauiensi Episcopum. Quo in pacto palàm fecit notabile, non solum se spreuisse, quod ipse coram Imperatore & eius Episcopis collaudauerat, vt vnus foret vterq. Episcopatus, verum etiam Papæ Clementis violasse priuilegium, quo eiusdem terminos Episcopii corroborauerat.*

Diuisit] Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1092. *fol.* 191.
Cosmas] lib. 2. Chronic. Bohem. anno 1090.

4. Anno MXCII. Andreas electus Morauiæ Episcopus Mantuæ in Italia ab Heinrico IV. Imperatore solenniter per annulum & baculum de regalibus inuestitur; & Moguntiæ à Richardo Archiepiscopo Moguntino super Pontificalibus consecratur.

Mantuæ] idem Cosmas *d. lib.* 2. *anno* 1091. Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1092.
Moguntiæ] Augustinus Præpositus Brunnensis in *Catalog. Episcopor. Olomucens. anno* 1091. Sed Cosmas & Hagecius habent *anno* 1094.

5. Anno MCXLII. in Decembri celebrauit Conradus III. Imperator Comitia Principum Imperii Ratisbonæ: ad quæ vocatus Heinricus Olomucensis

mucensis Episcopus comparuit, decretisque subscripsit, vt Cæsaris diplomata, quæ adhuc supersunt, videntur indicare.

Diplomata] in Chronic. Reichersbergens. *anno* 1142. *fol.* 175.

6. Anno MCCIX. Comitiis ab Ottone IV. Imperatore Herbipoli indictis, & porrò Augustæ frequentatis, interfuit Episcopus Olomucensis, Cæsaremque cum suis copiis in expeditionem Romanam secutus est.

Krantzius *lib.* 7. *Saxon. cap.* 30. Spangenberg. in *Chron. Saxon. cap.* 244. *anno* 1209.

7. Anno MCCL. circiter creatus est Olomucii Episcopus Bruno Comes Holsatiæ & Schawenburgiæ. Qui anno MCCL. à Wilhelmo Romanorum Rege excitus in expeditionem Borussicam contra infideles Lituanos, eò cũ Rege Ottocaro profectus, Brunspergæ Borussiæ oppido ab se condito nomen indidit. Hic sedem Episcopalem Olomucio transtulit Cremsirium, vbi in hodiernum vsque diem fixa consistit.

Bruno] Spangenberg. in *Chronic. Schawenburg. lib.* 1. *cap.* 26. Fallitur enim doctissimus Miræus, dum putat ab eo Comitatum Schaumburgensem, quem ille perperam vocat *Schonbergensem*, fuisse Ecclesiæ Olomucensi adiectum, *de Reb. Bohemic. cap.* 8.

Expedit. Borussic.] Cromerus *Rer. Polonic. lib.* 9. Bzouius *Annal. ecclesiast. tom.* 13. *anno* 1255. *n.* 10. Spangenberg. *ibid.*

Cremsirium] quod ipse Bruno Episcopus in formam oppidi transformauit; Dubrauius *lib.* 10. *Histor. Bohem. fol.* 78. Miræus *d. cap.* 8.

8. Anno MCCCXLVI. fuit Episcopatus Morauiæ Olomucensis à Metropoli Moguntina abstractus, & nouæ Metropoli Pragensi subiectus, à Carolo IV. Imperatore, & Clemente VI. Papa.

Choppinus *lib.* 2. *de Sacra polit. tit.* 4. *num.* 16. *in princ. & lib.* 1. *tit.* 7. *num.* 25.

9. Et licet à Rege Bohemiæ in regalibus, ab Archiepiscopo Pragensi in Pontificalibus eximeretur, libertatem tamen suam in Imperio sartam tectam retinuit. Vnde Iohannes Episcopus Olomucensis, Patriarcha Antiochenus, S. Rom. Imperii Vicecancellariatum gessit in comitatu Wenceslai Cæsaris, vt ex diplomatum apparet subscriptionibus.

Diplomatum] in Priuilegio Wenceslai Cæsaris, quo Reipublicæ Bremensi iura regalia confirmantur & renouantur sub dato *Pragæ anno* 1396.

10. Quin etiam post istam exemptionem, Conradus de Zwola Episcopus Olomucensis videtur ius sessuræ ac sententiæ dicendæ in Senatu Principum Imperii retinuisse. Namque in subscriptione Decretorum Imperialium sub Sigismundo Imper. Basileæ anno MCCCCXXXIV. publicatarum legitur idem Episcopus rebus S. Imperii maximis & summè necessariis tractandis cum paribus Imperii Principibus interfuisse, & Decreto de iure Principum subsignasse.

Decre-

Decreto de iure Princip.] vom Fürstenrecht/apud Freherum in *tract.* vom Fürstenrecht/*fol.*18. & *fol.*65. item in Reichs Satzungen *part.*2. *anno* 1434. *fol.*102.

11. Hinc Episcopatus Morauiæ constanter adhuc in Germania reponi à peritis solet, & iuris Germanici esse ab ipso iure asseueratur.

In Germania] Æneas Syluius in *German. cap.*12. & *seq.* Munsterus *lib.*3. *Cosmograph. cap.*23.
Iuris Germanici] in *Prouinciali Romanæ Ecclesiæ*, in *Taxa Eccles. Romanæ*, in *Decretis Conciliorum Constantiensis, Basiliensis*, & *Tridentini*.

12. Canonici quoque liberam suorum Episcoporum retinent electionẽ: & concordatis fruuntur nationis Germanicæ.

Choppinus *lib.*1. *de Sacra polit. tit.*2. *num.*12. & *lib.*1. *Monastikῶν, tit.*1. *num.*14. Schifordegherus in *Disputat. forens. lib.*3. *tract.*30. *q.*7.

13. Esse denique Olomucensis in Morauia Episcopus exemptus, & immediatè sub Papa Romano consistere nunc perhibetur. Quod ius mihi videtur Episcopus Olomucensis post vastatum ab Hussitis, collapsum & iacentem Archiepiscopatum Pragensem consecutus esse: qui demum à Ferdinando I. Imperatore & Bohemiæ Rege restauratus est.

Exemptus] Munsterus *lib.*3. *Cosmograph. cap.*23. Ioh. Gerhardus *Locor. theologic. tom.*6. *de Minister. Ecclesiast. cap.*5. *num.*247.
Ferdinando] Pontanus in *Bohem. pia lib.*3. Miræus in *lib. de Reb. Bohemic. cap.*7. *fol.*57.

Caput VI.

EPISCOPATVS VRATISLAVIENSIS A CASIMIRO Rege Poloniæ institutus, ab Imperatore Heinrico IV. Pragensi diœcesi, vt & Cracouiensis, subiectus. Juris est Germanici, & Concordatis subiacet. Rex Bohemiæ est patronus, habetque ius præsentandi & nominandi. Episcopatus Vratislauiensis an pateat aliis, quàm solis Silesiis? Episcopus gessit Cancellariatum Imperii per Germaniam. Olim suberat Archiepiscopo Gnesnensi, hodie est exemptus.

CASIMIRVS Rex Poloniæ sedem & Collegium Episcopi Silesiæ, quod prius Smogrouiæ, & postea Bicinæ (alii habent Ricinæ) fuerat, transtulit Vratislauiam, illudque pluribus reditibus dotauit, anno Christi nati MLII. *Caruit tum*, inquit Dubrauius, *Pontifice Vratislauia, idque solum ei ad ceteram vrbis magnificentiam defuerat. Vt igitur de Pontifice quoq; gloriari posset, Casimirus de sententia suorum Præsulum sedem* Ricinensem *transtulit Vratislauiam, iussitq; ibi Hieronymum non amplius Ricinensis, sed deinceps Vratislauiensis Pontificis titulo præsidere.*

Transtulit Vratislauiam] circa annum Domini 1058. Duglossus in *Histor. Polon.* Cromerus *Rer. Polonic. lib.*3. *in Mieцislao I. Duce.* Michouius in *Chron. Regum Polon. lib.*2. *cap.*14. *in fine.* Herbur-

Herbuttus *lib.2.Histor.Polon.cap.1.* Curæus in *Annal.Silesf.* Munsterus *Cosmograph.lib.3.* Henelius in *Breslograph.cap.5.* Schifordegherus in *Disputat.forensf.lib.3.tract.30.q.12.* Mitæus in *lib.de Reb.Bohemic.cap.9.* Neugebaur *lib.3.Histor.Polon.fol.51.*

Dubrauius] lib.7. Histor. Bohem. fol. 53. Boregk in *Chronic.Bohem.in Bretislao Duce, vers.* Damit aber dieselbe/*fol.83.*

2. Sed quia hæc translatio, inconsulto Imperatore, ad cuius supremæ maiestatis iura seu reseruata spectat Episcopatuū tam institutio quàm trãslatio, à Casimiro Rege facta fuerat, Heinricus IV. Imperator eam in Comitiis Moguntinis anno MLXXXVI. actis irritam pronunciauit, Silesia cum districtu Cracouiensi in diœcesin Pragensem transcripta, vt habet Diploma Cæsaris reuindicatorium, in quo hæc verba leguntur; *Inde ad Orientem hos fluuios habet* (Parochia Pragensis) *terminos, Buo scilicet & Ztir, cum Krakowa ciuitate, prouinciaq́, cui Wag nomen est, cum omnibus regionibus ad prædictam vrbem pertinentibus, quæ Krakowa est. Inde Vngarorum limitibus additis vsque ad montes, quibus nomen est Tritri, dilatata procedit.* Quo in loco pro *Tritri*, legendū est *Tatri*. Sunt enim montes illi Sarmatici, quibus olim Germania, quum Vandali Sueui Poloniam haberent, à Sarmatia; hodie Polonia ab Hungaria disterminatur, vt initio libri primi diximus.

Silesia cum Cracouiens.] Auentinus *Annal.Boior.lib.7.fol.465.*

Diploma Cæsar.] refert Cosmas Pragens. in *Chronic.Bohem.lib.2.anno* 1085.*fol.*17. & nos in *Append.sub anno eod.*

3. Est autem Vratislauiensis Episcopatus in Germania situs, & iuris Germanici parochia seu prouincia diœcesana. Taxa Ecclesiæ Romanæ; *Vratislauiensis in Germania.* Æneas Syluius; *In finibus Germaniæ posita Sarmatiam versus.* Et alibi de Silesia; *Caput gentis Vratislauia est, amplissima ciuitas ad ripam Oderæ (fluuius inter amnes Germaniæ latè cognitus) sita. Cuius Episcopatum maiores nostri aureum vocauere, Hussitarum bella luteum reddidere.*

Syluius] in Histor.Bohem.cap.15. & cap.62.

Et alibi] in Commentar.de Europæ stat.sub Friderico III.Imp.cap.18.

4. Hinc Concordatis nationis Germanicæ subiacet, eorundemque priuilegio vtitur fruiturque.

Choppinus *lib.1.de Sacra polit.tit.2.* Schifordegherus in *Disputat.forens.lib.3.tract.30.quæst.* 7.

5. *Rex Bohemiæ*, inquit Schifordegherus Iureconsultus Vratislauiensis, *habet ius præsentationis & nominationis, tanquam fundator & patronus, in eligendo Episcopo Vratislauiensi, ita vt sine* Regis *consensu nullus in Episcopum eligi possit, nec electus promoueri.* Affirmatque idem auctor, id ius Regi Bohemiæ fuisse ab Imperatoribus concessum.

Schifordegh.] in *d.tractat.30.quæst.3.* Etiam Abbatiæ ac Monasteria in Bohemia, Morauia & Silesia in patrimonio Regis sunt; Henelius in *Silesiograph.cap.6.fol.66.* Besoldus in

Dissert.de Maiestat.sect.2.cap.2.num.5. necnon in Polonia; Herburtus in *Statut.Regni Polon.§.Abbates,* idem Besoldus *d.sect.2.cap.3.num.4.* in Anglia; Richardus Harris in *Concord.Anglican.* Iohan.Seldenus in *Iano Anglor.lib.1.num.39.*

6. Habent tamen Silesii hoc priuilegium, ne alienigena possit aut à Rege obtrudi, aut à Canonicis eligi, nisi sit natus Silesius. Et putat Schifordegherus, Carolum Archiducem Austriæ, licet extraneum, tamen iure & respectu proximitatis & consanguinitatis, quo Regem Bohemiæ contingit, esse ad Episcopatum promotum & admissum. Sed dic Schifordeghere, quo pacto possit pro extraneo reputari Ducalis Silesiæ proles? nonne Ferdinandus I. fuit Rex Bohemiæ, & Dux Silesiæ? annon Carolus erat eius nepos legitimus? & ita heres Silesiæ iustus, iuxta Iohannis Regis diplomata à seipso prolata?

Ne alienigena] ne quidem Bohemus aut Morauus, sicuti nec Silesius admittitur ad Archiepiscopatum Pragensem. Qua de re disserit Schifordegherus in *d.tractat.30.quæst.12.*

Diplomata] d.tract.30.quæst.11.

7. Nec tamen nouum est aut insolens, vt Teuthonici promoueantur & assumantur tam in ipsum Episcopatum Vratislauiensem, quàm in eius Canonicatus, & alios Silesiæ personatus ecclesiasticos. Et nuper adeo Regis Poloniæ ac Sueciæ filius secundogenitus, ratione Reginæ matris Archiducissæ Austriæ, in Episcopum fuit à Cæsare auunculo commendatus, & à Canonicis electus.

Teuthonici] quos recenset Bucholtzerus in *Isagog.Chronolog.* passim. August.Brunnius in *libello Synopt.* Schifordegherus *d.quæst.12.* Henelius in *Breslograph.*

8. Sic Episcopus Silesius vicissim in Germania ad dignitates Imperii primarias assumptus fuisse in rerum gestarum monumentis legitur. Et vidi diploma Caroli IV. Imperatoris de anno MCCCLII. in quo talis est subscriptio; *Praga, per manus Venerabilis Preczlai* Wratislauiensis *Episcopi, Aulæ Regiæ nostræ Cancellarii, vice Venerabilis Gerlaci Moguntini Archiepiscopi, S.Imperii per Germaniam Archicancellarii.*

Diploma Caroli IV.] quod refert Pontanus in *Bohem.pia lib.5.fol.62.*

9. Olim Episcopus Vratislauiensis suberat Metropoli Gnesnensi in Polonia: hodie est exemptus & immediatè sub Papa. Sedem autem Episcopalem habet Nissæ in Silesia.

Gnesnensi] Tancredus in *Prouincial.* Aubert. Miræus in *Notit. Episcopatuum orbis Christian.* & in *lib.de Reb.Bohemic.cap.1.*

Exemptus] Munsterus *lib.3.Cosmograph.cap.23.* Eum tamen adhuc Gnesnensi Metropolitæ subesse, contendit Cromerus *lib.3.Rer.Polon.fol.38.col.1.*

Caput

Caput VII.

LUTHOMISLENSIS EPISCOPATUS A CAROLO IV. Imperatore & Bohemiæ Rege institutus. Suffraganeus est Archiepiscopi Pragensis. Eius ditio temporalis. Johannes Episcopus S. Rom. Imperii Cancellarius sub Carolo IV. Imp. Exstinctus ab Hussitis sub Sigismundo Imperatore Præpositus VVischegradensis à quo & quando institutus. Est exemptus & Princeps Regni. Ab iisdem Hussitis destructus & abolitus.



DE Episcopatu Luthomislensi in Bohemia nihil habeo magnopere quod referam, nisi quòd ex Monasterio Præmonstratensi fuerit à Carolo IV. Imperatore & Bohemiæ Rege in Episcopatum erectus, & Archiepiscopo Pragensi Suffraganeus factus, anno Domini MCCCXLIV. confirmatus anno MCCCXLVIII.

Ex Monasterio] Hagecius in *Chronic. Bohem. part. 1. anno* 1343. Dubrauius in *Histor. Bohem. lib.* 10. Boregk in *Chron. Bohem. in Carolo IV. fol.* 313.

2. In Bulla Clementis VI. Papæ apud Hagecium decernitur in hunc modum, interprete Sandelio; **Das dorff Leutmischl aber/dieweil es ein vortrefflicher ort in dem Bischoffthumb Prag ist/thun wir/von wegen Gottes lob vnd ehr/ zu einer statt ordnen. Deßgleichen wöllen wir auch die Kirche deß Klosters / in gemelter newen statt Leutemischl / welche deß Præmonstratenser Ordens ist / zu einem Bischoffthumb erhoben/vnd geordnet haben. Demselben dann von der Präger vnnd Olmützer Kirchen/etliche gebührliche theil/ abgetheilet werden sollen. Vnd sollen also beyde Kirchen/zu Olmütz vnd Leutmischl/ sampt ihren stätten / der Kirchen zu Prag** Suffraganien **oder Weyhbischoffthümber seyn vnd bleiben.**

Hagecium] in d. anno 1343. fol. 417.

3. Sedem Episcopalem obtinuit in ipsa arce Luthomislensi, subiectasq; habuit ciuitates Luthomisliam & Tochowitium.

Hagecius in *Chronic. Bohem. in calce.* Georg. Beatus in *Chron. Bohem. in fin.*

4. Æneas Syluius de hac Sede ita commentatus; *Post Pragam Litemesle, altera in Bohemia Pontificalis ciuitas, vicina Morauis.*

Syluius] in Histor. Bohem. cap. 1.

5. Primus Episcopus fuit Iohannes, qui post obitum Brecislai Vratislauiensis Episcopi, factus est S. Roman. Imperii Cancellarius Aulicus à Carolo Quarto Imperatore, in cuius diplomatibus ita legitur subscripsisse; *Ego Iohannes Dei gratia Luthomischlensis Episcopus, S. Imperialis Aulæ Cancellarius, vice*

Reuerendi in Christo Patris, Domini Gerlaci Moguntini Archiepiscopi, S. Imperii per Germaniam Archicancellarii, recognoui.

Diplomatibus] quæ producuntur in *Constitution. Imperial.* necnon in Reichs Satzungen.

6. Non tamen totos octuaginta annos Episcopatus iste perdurare potuit, quin ab Hussitis, Ziscâ Duce, destructus, tandem à Taboritis, quos Bohemi *Syrotcios*, Latini *Orphanos* appellant, occupata arce & oppido Episcopalis Sedis Luthomislianæ, penitus aboleretur. Id quod anno MCCCCXXV. sub Imp. Sigismundo Caroli IV. filio, fertur contigisse.

Destructus] Hagecius in *d. Chron. part. 2. anno* 1425. *fol.* 119. Aubert. Miræus in *lib. de Reb. Bohemic. cap.* 1.

Orphanos] Dubrauius in *Histor. Bohem. lib.* Boregk in *Chron. Bohem. fol.* 382. Æneas Syluius in *Histor. Bohem. cap.* 47. Videntur iidem esse cum *Orebitis*, qui à monte Orebo sic dicti, vt *Thaboritæ* à Thabore noto in Sacris Bibliis monte, ab eodem Syluio memorantur, *cap.* 43. quem tamen eo nomine reprehendit Zachar. Theobaldus in *tract. de Bell. Hussit. part.* 2.

Occupata arce & oppido] ductore Procopio minore, vt testatur Hagecius in *d. anno* 1425.

7. Præpositus Wischegradensis, qui est exemptus & in suæ Præposituræ ecclesiis Episcopalem obtinet potestatem, anno MLXXXVIII. à Vratislao Rege institutus, & ab Heinrico IV. Imperatore confirmatus esse perhibetur. De quo ita scribit Æneas Syluius; *Mortuus est per idem tempus Ioannes Morauorum Episcopus, cuius ecclesia, instante Gebardo, Pragensi vnita est. Quæ res illi maioris insolentiæ fomentum fuit, adeò vt præsente Rege interesse diuinis minime dignaretur. Ob quam causam Vratislaus, indulgente Alexandro Papa III. natione Senensi, Collegium Canonicorum* R*egalium in arce Vicegradensi erexit, in quo dum res diuina agitur, non Præpositus tantùm, sed Decanus & Sacerdos, Diaconusq; & Subdiaconus, rem diuinam facientes Episcopalibus ornamentis vtuntur. Et Præpositus quidem Cancellarius* Regni *appellatus, Principis honore defungitur. In fundatione autem eius ecclesiæ,* Regem *suis humeris duodecim cophinos lapidum gestasse ferunt.*

Syluius] in Histor. Bohem. cap. 22. Dubrauius in *Hist. Bohem. lib.* Diximus suprà *cap.* 1. huius libri.

8. Fuit autem & iste nobilissimus Regni Bohemiæ Principatus ab Hussitis destructus & abolitus, eodem Sigismundo imperante, circa Domini nostri annum MCCCCXX.

Hagecius in *Chron. Bohem. part. 2. annò* 1420. *fol.* 49. Dubrauius in *Hist. Bohem.* Boregk *fol.* 426. *& seq.*

MEL-



MELCHIORIS GOLDASTI HEIMINSFELDII

LIBER VI.

De Bohemiæ Regni, incorporatarumque Prouinciarum, iuribus ac priuilegiis; necnon de hereditariâ Regiæ Bohemorum familiæ ſucceſsione.

Caput I.

CVR QVÆSTIO PRINCIPALIS DE HEREDITARIA ſucceſſione vltimo loco pertractetur, quum in ea cardo totius negotij verſetur. Ordo ſucceßionis in Bohemia eſt primogenialis, tam in maribus, quàm feminis. Teſtium productorum ſanctitas atque integritas.

CONFECTIS & abſolutis libris, quos de iuribus ac priuilegiis Bohemorum Regis, Ordinum Regni, & incolarũ Morauiæ, Sileſiæ & Luſatiæ, quàm diligentiſſimè potuit, ſumma fide inſtituimus; ſupereſt vt eam partem, in qua cardo totius rei vertitur, nempe de hereditaria Regiæ agnationis & cognationis ſucceſſione, pariter eademque fide exſequamur. Hæc enim eſt ſumma diſſertationis noſtræ, ex qua controuerſia tota pendet. Eſt quidem ita; hanc partem primo loco tractatam oportuit: ſed quia ardua eſt cauſa, quam aduocandam ſuſcepimus, quæve idoneum requirit cognitorem atque iudicem, prius erant præ-

tensa illa iura ac priuilegia expedienda, quàm ad ipsum cardinem mouendum accederemus. Quum enim solemne ac legitimum Imperatoris, Electorum Curiæ Parium, atque vniuersorum Imperii Ordinum, iudicium prorsus incompetatur, recusetur & spernatur, faciendum nobis fuit, vt cuncta illa obstacula, quibus Bohemi in iudicio sibi in Regem suum arrogando præstructi muniuntur, ante remouerentur, quam ad rem ipsam veniremus.

2. Sed illis feliciter (quomodo nobis persuademus) peractis, in hoc libro demonstraturi sumus, Regnum Bohemiæ, cum Marchionatu Morauiæ, Magno Ducatu Silesiæ, & Marchia Lusatiæ, esse hereditarium & successiuum, iureque Maioratus olim delatum; postea primogenituræ ordine seruato, primum filiis, eorumve nepotibus per repræsentationem, & in illorum defectu, proximis agnatis sanguinis & maioratus habita ratione. Quibus omnibus agnatis à primo acquirente descendentibus exstinctis, nec vllis maribus exstantibus, transire Regnum ad filias confirmabimus, & earundem liberos mares, pari eodemque successionis ordine obseruato.

Iure Maioratus] Nicol. Betsius *de Pact. famil. Illustr. cap. 4. fol. 320.* Anton. Colerus in *Dissert. de Iure Imperii German. sect. 69.*

Primogenituræ] Carolus IV. Imperator in *Aur. Bull. tit. 7. & tit. 24.*

3. Et primum quidem antiqua Regni Boici iura successoria cum posterioribus conferemus. Tum Ducum atque Regum Bohemiæ continuam successionis hereditariæ seriem ita ob oculos repræsentabimus, à probatissimis & consummatissimis omnium gentium auctoribus depictam, vt quasi manibus palpari, & digitis tangi, ceu Apellinea quædam tabella, possit. Accedent testificationes summorum Pontificum, Imperatorum ac Regum Romanorum, Regum ac Principum exterorum, Electorum ac Principum Imperii, quorum verba pro oraculis, dicta pro locupletissimis & certissimis responsis haberi iure merito ab omnibus debent. Præterea Theologorum religiosa, Iureconsultorum incorrupta, Politicorum integra, Historicorum amplissima, Philosophorum firma atque grauia testimonia interserentur; quorum fidem si quis eleuare, incessere ac labefactare conatur, næ ille meretur, vt in rerum humanarum actionibus improbus porrò intestabilisque habeatur. Verum, vt ait Didius, *vbi rerum testimonia adsunt, quid opus est verbis?*

Didius] C. Didius in *Orat. in Sallust.* nomine Ciceronis scripta, vt tradit Diomedes *lib. 2. Grammat.* & obseruarunt Ludou. Carrio *lib. 5. Antiq. lection. cap. 9.* & Elias Putschius in *Not. in Sallust.*

Caput

Caput II.

Caput II.

BOHEMIÆ REGNVM SVCCESSIVVM ET HEREditarium fuit iam inde à prima Regni culturâ, etiam ante Christi Domini nostri natiuitatem sub Boiis. Inde Boiorum leges successoria in Boiaria seu Bauaria. Antiquorum Germanicorum Regnorum iura in successione Regiarum familiarum. Regia familia Marcomanorum in Bohemia fuit Marobodua, Quadorum autem in Morauia, Tudria dicta. Interrupta series per potentiam Romanorum Cæsarum. Restituta tamen & conformata ad instar aliarum in Germania Regiarum familiarum.

ET ne nobis casca illa & veneranda antiquitas non fauere ac suffragari videatur, exordiemur à priscis illis Hermionum seu Hermundurorum, Boiorum, Marcomanorum & Quadorum Regibus, qui ante Slauos Bohemiam ac Morauiam habuere; doceamusque ne tum quidem in Bohemia ius electionis obtinuisse, sed Reges successisse iure quodam hereditario atque auito. Qua in re communionem quandam Bohemorum Reges habuisse cum cæterarum gentium Germanicarum Regiis heredibus videntur, quum Stephanus Paschasius IC. & Consiliarius Regius autor sit, omnia Germanorum Regna in successionibus eiusdem fermè generis fuisse, nempe vt proximi agnati succederent: quibus nec exstantibus, feminæ admitterentur.

Hermundurorum] de quibus Cluuerus *lib. 1. German. antiq. cap. 37.* Besoldus in *Discurs. de Rerumpublic. inter se comparat. cap. 1. fol. 227.* Auentinus in *Annal. Boior.* Nicol. Reusnerus in *Syluula Principum Boiar. & Palatin.* vbi Regum ordinem successiuum recenset. Porrò apud Petrum Dasypodium in Dictionar. corruptè legitur *Hernunones*, pro *Herminones.*

Paschasius] lib. 2. des Recherches de la France cap. 16. Cui adstipulatur Andreas Fauynus IC. & Aduocatus Regius Parisiensis *lib. 7. Histor. Nauarr. anno 1327. fol. 392.* Petrus Olhagaræus IC. & Historiograph. Reg. *lib. 4. Histor. Foxens.* Ludouic. Guyon IC. Dolanus *lib. 5. Diuersar. lection. cap. 2.* Goldastus *lib. 2. de Maiorat. cap. 16.* Besoldus *d. cap. 1. fol. 227.*

2. De Boiis quidem, à queis nomen Boiohemiæ inditum, nullum exemplum memoriæ proditum legimus. Non tamen est dubitandum, quin vt auunculi Ambigati in Celtica, & fratris Bellouesi in Gallia Cisalpina, Romanis sic dicta, ita etiam Sigouesi Regnum in Germania in eius posteritate manserit hereditarium, vt de Critasiro Rege, qui Octauio Augusto imperante in Bohemia regnauit, supra diximus.

Au-

Ambigati] Liuius *lib.5.* Cluuerus *lib.3.Hist.antiq.cap.30.*
Critasiro] lib.1.cap.4.§.6. Etiam Welserus *lib.2.Rer.Boicar.anno Christi nati* 100. testatur, Boiis ex sua ipsorum gente Reges fuisse.

3. Quod ipsum hereditariæ successionis institutum constanter retinuerunt ex Bohemia in Noricum pulsi, vbi Regnum Boiariorum, hodieque florentissimum, felicibus auspiciis condiderunt: institutum, inquam, non genituræ ordine, vt nostris moribus, hereditarium, sed cum quodam electionis arbitrio commixtum. Ita enim Welserus scribit; *Duces lecti ex vna Agilolfingorum familia, siue Francorum Regum auctoritate, siue populi comitiis. Nam vtriusq; instituti ratio habita in Legibus, & quod mirere, Regni Ducatusque nomen permansit promiscuum. Lege cautum, ne regnum à patre transferatur in filium, dum adhuc pater eius potest Regno praeesse.* Et iterum fol. 253. *Lege ex Agilolfingis Ducem suffici necesse est, non qui defunctum proxima consanguinitate contingeret, sed fide & prudentia praestantem.*

Welserus] lib.4.Rer.Boicar.fol.226.

4. Legum Boicarum, quarum meminit, esse auctor memoratur Theodoricus Rex Francorum, qui eas ex vetustis Boiorum consuetudinibus & traditionibus collectas, Regiâ supremâ autoritate confirmauerit. Earum præcipua capita huc spectantia operæ est non prætерire. *Si quis contra Ducem suum,* inquit Lex, *quem Rex ordinauit in prouincia illa, aut populus sibi elegerit Ducem, de morte eius consiliatus fuerit* &c. Et cap. 20. *Dux qui praeest in populo, ille semper de genere Agilolfingorum fuit, & debet esse, quia sic Reges antecessores nostri concesserunt eis, vt qui de genere illorum fidelis Regi erat, & prudens, ipsum constitueret Ducem ad regendum populum illum.* Et cap. 10. *Si quis filius Ducis tam superbus vel stultus fuerit, vt patrem suum dehonestare voluerit per consilium malignorum, vel per fortiam, & regnum eius auferre ab eo, dum adhuc pater eius potest iudicio contendere, in exercitu ambulare, populum iudicare, equum viriliter ascendere, arma sua velociter batalare, non est surdus nec cæcus, in omnibus potest iussionem Regis implere, sciat se ille filius contra legem fecisse, & de hereditate patris sui esse deiectum, & nihil amplius ad eum pertinere de facultatibus patris sui, & hoc in potestate Regis vel patris sui ibit; vt exiliet eum, si vult. Nihil aliud habeat in potestatem, nisi quod per misericordiam Rex vel pater eius dare ei voluerit. Et si superuixerit patrem suum, & alios fratres habuerit, non dent ei portionem, quia contra legem peccauit in patrem suum. Et si ille solus de heredibus eius superuixerit patrem suum, in Regis erit potestate cui vult donet, aut illi, aut alteri.* Habemus heic textûs expressos, quibus probatur, Regnum Boiorum fuisse successiuum in Regia familia Agilolfingia, & filios patribus successisse, aut, illis non exstantibus, agnatos à populo electos ex virtutum meritis, & Imperatorum placitis, quorum auctoritate Reges ac Duces Boioariæ non minus, quam Boiohemię, etiamtum constituebantur, & adhuc hodie constituuntur.

Inquit

Inquit Lex] in Legibus Baiwariorum *tit. 2. cap. 1.* Adde Auentinum in *Annalibus Boior.* & Beat. Rhenanum *lib. 2. Rer. Germanicar. cap. 3.*

5. Atque hinc videmus, Boiohemiam iam inde ab antiquissimis temporibus fuisse hereditariam & successiuam in genere Regio. Boiis in Bohemia Marcomani, in Silesia & Morauia Quadi successerunt. De quorum Regia successione scribit Corn. Tacitus; *Marcomanis Quadisq; vsque ad nostram memoriam Reges manserunt ex gente ipsorum; nobile Marobodui & Tudri genus.* Pro cuius verbis familia Regia Marcomanorum in Bohemia *Marobodua*; Quadorum autem in Morauia *Tudria*, der Mehrboden vnd Tudern oder Vdern/ ius habuit in vtroque Regno hereditarium & successiuum. Quod de Maroboduo Rege disertim testatur Velleius Paterculus ita scribens; *Non tumultuarium, neque fortuitum, neq; mobilem, & ex voluntate parentium* (id est subditorum) *constantem, inter suos occupauit Principatum, sed certum Imperium, vimq; Regiam* &c.

Tacitus] in libell. de Situ ac moribus Germanor. & ibi Willichius in *Comment.*

Ius habuit hered.] Ioachimus Curæus in *Annal. Siles. fol. 22.* Cyriac. Spangenberg. in Adels spiegel *part. 1. lib. 10. cap. 5.* & in *Chron. Saxon. cap. 34.* Welserus *d. lib. 2.* Cluuerus *lib. 3. German. antiq. cap. 30.*

Paterculus] lib. 2. Hist. Roman. cap. 108. in editione Gruteri, *Certum Imperium* vocat, quod Spangenberg. jhm erblich zugefallen/ *d. cap. 34.*

6. Et hoc ius successorium in Regiis illis familiis perdurauit vsque ad Vespasiani, aut (vt alii malunt) Traiani imperium. Nam Taciti primùm ætate externos Reges à Romanis Imperatoribus impositos pati cœperunt, corruptis iam tunc, vt eleganter Welserus autumat, fractisque patriis institutis, pecunia magis quàm armis Romanorum, circiter Christi nati annum centesimum, vt idem Welserus computat. Verba Taciti ad quæ Welserus alludit, hæc sunt: *Iam & externos patiuntur: sed vis & potentia Regibus ex auctoritate Romana raro armis nostris, sæpius pecunia iuuantur, nec minus valent.*

Welserus] d. lib. 2. Rer. Boicar.

Taciti] in d. lib. de Germania.

7. Nec tamen violenta hæc Romanorum Cæsarum interruptio diu Regiis familiis obnocere potuit, quin populi fauore ad pristinum successionis legitimæ decus postmodum redierint. Nam Tudrus Marcomanorum Rex, Regio Tudrorum genere ortus, temporibus Antoninorum Imperatorum fortia bella cum Romanis gessisse legitur.

Tudrus] Ioach. Curæus in *Annal. Silel. fol. 21.*

8. Et quod ius successionis hereditarium Marobodui in Bohemia, Tudri in Morauia, Agilolfi in Boiaria, habuere: idem Amali apud Ostrogothos, Balthi apud Wisigothos in Suecia, Gungi apud Longobardos in inferiori Saxonia, Anses apud Wandalos, Harlingi apud Brisacos, Merouei seu Me-

rouingi (vt quidem inflectere antiqui Germani nomina gentilia consueuerant, vt Agilolfingos, Amalungos, Balthingos, Gungingos, Carlingos &c. dicerent) apud Francos, obtinuere. Adeo autem prisca illa Germanorum Regna fuerunt puræ illius & absolutæ electionis nescia, vt extra familiam Regiam nefas esset de Rege quærendo & eligendo verbigerari, nedum impia moliri consilia.

Idem Amali &c.] Cassiodorus *lib.8.variar.cap.5.& cap 9.lib.10.cap.3.& lib. 11.cap.13.* Verba *d.cap.5.* hæc sunt; *Amalorum Regalem prosapiam, Balthium germen:* perperam namque Fornerius mutat *Baltheum* in *lacteum*, vt in *præfat. Constitution. Imp. Tom. 3.* docuimus. Videatur de hereditariis istis Regiis familiis, Alexander ab Alexandro *lib. 4. Genial. dier cap.24.* & ibi Tiraquellus in *Addition.* Rein. Reineccius in *Comment.de Orig.Saxon. fol.16.* Iacob. Valdesius *de Prærogatiu.Hispan.cap.15.n.7.* Besoldus *lib. 2. Disput. nomicopolit.dissert.1.n.10.& seqq.* Goldastus *lib.2.de Maiorat.cap.17.§.2.*

Nefas esset de Rege] Exstant ea de re antiquissimi Canones Conciliorum in Hispania, Gallia &c. habitorum, in *tomis Concil. General.* & assignauit Garsias Loyaisa in *Not.ad Concil.Hispan.* Guliel. Barclaius *contra Monarchomach.* & Iohan. Barclaius in *Pietat.*

Caput III.

SARMATIS ETIAM ANTIQVISSIMIS SVOS FVISSE Reges ac Principes comprobatur. Hinc oriundi Zechus & Lechus, ille Bohemorum iste Polonorum auctor conditorque, Principatum vtrobique non populi electione, sed propria virtute instituerunt. Primislaus Primus iure vxorio Ducatum Bohemiæ adeptus, illum in posteros suos hereditariò propagauit: adeò vt nec fera illa Paganismi barbaries iure legitimæ & naturalis successionis semel acquisito, contradixisse vnquam inueniatur. Quid cum Boriuoio ob institutam religionis Christianæ reformationem sit actum: & cur ob prætensam persecutionem reiectus, fuerit vltrò in Regnum legitimum reuocatus & restitutus.



E qualitate, forma & statu Regnorum antiquissimorum in Sarmatia, quoniam incompertum est, in medio relinquimus. Quin tamen Reges ac Principes suos Sarmatæ habuerint, etiã illi antiquissimi, non sinit nos ratio ipsa dubitare. Scribit quidem Pompon. Mela, Sarmatarum *gentem* fuisse *liberam & indomitam*, non tamen negat Regibus ac Principibus paruisse. Nam & sub Rege proprio ac gentili viuere, nullumque externum Imperium pati, libertas summa est. Quo respexisse Mela videtur, quem sub Iulio Cæsare siue Claudio Imperatore fuisse Va-

Vadianus contendit. Et Procopius Cæsariensis auctor est, *Slauinorum nationes non ab vno aliquo homine regi, sed ab antiquo plebeia communique libertate viuere: & res omnes, quæ vel vtiles, vel difficiles sunt, in commune consilium ducere.* Quod vt fortè de Slauis Asiaticis, qui Tartari dicuntur, verum fuerit temporibus Iustiniani I. Imperatoris, sub quo Procopius vixit, certè de Europœis, qui sunt Russi, Poloni, Lituani, Venedi, Bulgari, Seruii, &c. falsum esse constat ex Tacito, Ammiano Marcellino, & iis, quæ supra à nobis dicta sunt. Fuerint sanè feri Sarmatæ, fuerint agrestes, fuerint vagi & ἁμαξόβιοι, vt eos Ptolemæus appellat, non tamen fuerunt sine Regibus, sine Ducibus; quum & ipsa armenta irrationalia, quæ gregatim pabulantur, Ducem aliquem habeant, quem sequuntur: & Germani quoque, licet pecorum instar & ipsi populatim palarentur, Regibus tamen suis ac Ducibus paruere, liberi interim & indomiti non minus, ac vicini Sarmatæ: *non enim supra libertatem regnabantur*, vt ait Tacitus, nec Regibus libera & absoluta in suos erat potestas. Ineptè autem Helmoldus Buzouiensis Presbyter in testimonium producitur. Nam licèt è Slauis in Germania sedentibus soli Rani siue Rugiani Regiam dignitatem ab Imperatoribus impetrauerint, cæteri tamen suos habuere Principes gentiles, vt Sorabi, Obotritæ, Wagri, Pomerani, Polabingi, Warnabi, Cassubii, Circipani, Rethari, Stoderani, Wilzi, & alii Germaniam incubantes Slaui, vt Historiæ illorum temporum, & Helmoldus ipse, luculenter ostendunt. Certè Bulgaros, Seruios, Tartaros, Russos siue Moscouitas, Polonos, Morauos ac Bohemos, partim Regibus, partim Ducibus ante Helmoldi ætatem iam temporibus illis antiquis paruisse, extra controuersiam est: Regibus, inquam, iure successionis & hæreditatis legitimo, non populi arbitrio & voluntate mobili, Principatum iustum & constantem occupantibus.

Non sinit nos dubit.] in dubium tamen vocat Ioh. Matthias à Sudetis IC. Bohemus in *Subseciu. de Orig. Boh. & Slauor.* & Ioh. Bapt. Eysen in *Deduct. Bohem. in princ.* Contra saniores politici statuunt, gentes Slauicas seruili ingenio nasci ad seruiendum magis quàm ad imperandum; Christ. Matthias Dithmarsus *lib. 1. System. polit. exerc. 1. fol.* 159.

Pomp. Mela] lib. 3. de Situ orbis cap. 4. & ibi Vadianus in *Comment.*

Gentem liberam] Hoc argumento omnes omnium Regnorum ac Principatuum iura & successiones legitimæ, quin & ipsa priuatorum hominum dominia subuerti possunt; quia ab initio omnes homines liberi erant, nec vllæ gentes alterius potestati, iurisdictioni, aut imperio subiectæ; *l. ex hoc iure*, 5. *D. de iust. & iur. c. ius gentium, q. dist.* 1. Costalius ad *d. l. 5. D. de iust. & iur.* Corasius ad *l. 28. D. de adopt.* Valdesius in *tract. de Prærogatiu. Hispan. cap. 18. n.* 20. Est ergo argumentum ex Platonis Schola & Anabaptistarum hæresi depromptum magis, quàm Christianorum philosophia, & Catholicorum doctrina. Namque prisci illi Slaui suo parebant Regi, sed liberi & volentes, Martin. Cromerus *lib. 1. Rer. Polon. cap. vlt. & lib. 2. cap.* 1. Iodoc. Ludouic. Decius *lib. 1. de*

Vetust.Polonor. quemadmodum de Græcorum Regibus scribit Demosthenes; Ἐχόντων ἦρξαν Ἑλλήνων. Et de Octauio Augusto Cæsare Virgilius lib.4.Georg.

—— *Victorque volentes*
Per populos dat iura ——

hoc est, Reges ex virtute imperabant, populi ex iustitia parebant, vt eleganter ibi adnotant Seruius, Probus, Donatus, Philargyrius, Landiuns, Pimponrius, Bersmannus, alii omnes interpretes. Egregius Poeta Claudianus lib. 3. inquit;

Fallitur egregiè quisquis sub Principe credit
Seruitium. numquam libertas gratior exstat
Quam sub Rege pio. ——

Ad quem locum allusisse videtur Guntherus lib.3. Ligur. siue de reb. gest. Friderici I. Imp. monens;

Quæ tibi libertas poterit contingere maior,
Quàm Regi seruire tuo? Et lib. 8. inquit;
—— *Libertas maxima nobis*
Tam placido parere viro ——

Nimia enim libertas, vera libertas non est, sed soluta quædam ac diffluens licentia: Ianus Parrhasius in *Comment.ad Claudian.* Casp. Barthius in *Not.ad eund.lib.3.* Nathan Chytræus in *Comment. in Epist. Cicer.ad Quint.frat.fol.272.in pr.* Iacob.Spiegelius in *Schol.ad Gunther.d.lib.3.* Qualem Parthis tribuit Tacitus lib.2.Annal. cap.4. *Incerti solutique, & magis sine Domino, quàm in libertate.* Et Aboriginibus Salustius in Catilin. *Genus hominum agreste, sine legibus, sine imperio, liberum atque solutum.* Et Iudæis Rabbini, vt R. Bechai & R.Bar-Nachmoni, qui arbitrantur, Regiam potestatem pugnare cum libertate populi Iudaici, quorum conditio non sit regi ab alio, vt à pastore pecora, sed instar ferarum liberrimè circumuagari, consignante Wilhel.Schickarto in *tract. de Iure Regio Hebræor.cap.1.theor.1.* Ecce quam egregiam libertatem sibi Bohemi vindicent. Sed eos iamdudum tacito nomine perstrinxit Baro Listius Hungarus in *Disput.politic.* & eius conformator, doctissimus Berneggerus in *Annotation. in Taciti Agricol.ad proœm.loc.4. in fin.* Nobis præstabilior est idem Tacitus lib.1.Hist. scribens; *Præstat sub malo Principe esse, quàm sub nullo.* Cuius sententiam, vt Christianæ religioni consentaneam, non dubitauit Cunrad. Dietericus in *Institut. Catechetic. de 4. præcept. Decalog.* veluti sacrum aliquem canonem, referre. Est enim Regia potestas iure Diuino, naturæ & gentium introducta; ideoque cæteris Rerumpublicarum formis vt prior, ita melior & præstantior: id quod sapientissimi quique omnium ætatum prudentes asseruerunt, quorum auctoritates Bohemorum patronis quasi per satyram indicabo, vt ab iis edocti tandem aliquando sapere condiscant. Consulant ergo eos, qui Regiam potestatem cum genere humano natam fuisse contendunt, & summis laudibus ad cœlum vsque extollunt, velut Isocrates in *Orat ad Nicoclem*, Plato *Dialog.3.* Xenophon in *Cyropæd.* Aristoteles *lib.3.Politic.cap.1.* Iustinus *lib. 1. Hist. in princ.* Plutarchus in *lib.de Vnius & mult. domin.* Ioh.Stobæus in *Sermon. Quod Opt.sit Monarch.* Thomas Aquinas & Auerroes in *Comment. in Aristotel.Polit.lib.3. in princ.* Iouianus Pontanus *lib.4. de Obœdient.cap.2.* Angelus Politianus in *Præfat. in Homer.* Philip. Beroaldus in *lib. de Opt.Reipubl.stat.* Thomas Morus *lib.1.Vtop. cap.2.* Francisc. Parritius *lib.1.de Reg.instit.tit.13.* Vincentius Castellanus *lib.de Offic.Reg.cap.1.* Bodinus *lib.2. de*

Re-

Republ.cap.2.fol.214.& lib.6.cap.4.& in *Method.Histor.cap.6.*Hugo Donellus *lib.1.Commentar.iur.cap.1.* & ibi Oswald.Hilliger in *addit.lit.p.* Iustus Lipsius *lib.2.Politic.cap.2.* Pet.Gregorius Tholosan.*lib.5.de Republ.cap.3.* Melch.Iunius *Politic.quæstion.part.1.q.4.* Simanca *lib.3.de Republ.cap.2.& seq.* Bellarminus *lib.1.de Christo cap.3.circa fin. & lib.1.de Pontif.Roman.cap.2.& cap.4.* Andr.Knichen *de Saxon.non prouoc.iur. verb.Ducum Saxon. cap.3.num.19.*Henning.Arnisæus *lib.1.Politic.cap.10.* Keckermannus *lib.1.Politic.cap.1. & in Disput.practic.29.problem.6.*Hippolyt.à Collibus *lib.1.de Princip.cap.1.*Lælius Zecchus *lib.1.Politic.cap.1.* Lud.Guyon *lib.3.Var.lect.cap.19.* Henr.Velstenius in *Quæstion. politic.dec.7.th.3.* Clem.Timplerus *lib.5.Politic.2.q.5.* Georg.Schœnborn *lib.5.Politic. cap.2.*Ioh.à Chokier *Aphorismor.polit.dec.7.th.3.* Iac.Alemannus *Consultat.4.*Hieronymus ab Eluer *Deliciar.apodemic.epist.39.*Iacob.Huraldus *lib.1.des Offices d'Estat cap.3.*Althusius in *Politic.cap.32.* Adamus Wittichius in *Epitom.politic.cap.18.* Frideric.Salueldius in *Monit.Regiis ex Homero polit.* Iohan.Gerhardus *Locor.theologic.tom.6.de Magistrat. polit.num.133.*Ioan.Auenarius IC.in *Quæstion.nomicopolit.cap.9.* Besoldus in *Discurs.politic.5.de Rerumpubl.inter se comparat.cap.1.in princ.* Sepulueda, Montecadinus, Giphanius,Scherbius,&c.in *Politic.Aristot.d.lib.3.cap.1.* Christian.Matthias *lib.3.System.politic.exercit.2.sect.2.theor.1.& seqq.* Quorum probare exoptant Cæsariani ordinatam diligentiam potiùs,quàm Bohemorum confusam sequi licentiam : quippe quæ in iure Diuino nullum habeat fundamentum,nullum præceptum. quin Adamo protoplasto Regia & Monarchica potestas,non democratica,nec oligarchia,fuit à Deo commissa,*Genes.cap.1.* Et ipse Deus in populi sui gubernatione,forma Monarchica vsus legitur;*Numer.cap.11.& cap.16.Exod.cap.18.& cap.20. Deuteronom.cap.17.in fin. Iosua cap.1.* Lamb.Danæus *lib.1.Polit.Christ.cap.6.*Althusius in *Politic.cap.39.* Arnisæus *d.lib.1.Politic.cap.9.& lib.2.de Republ.cap.5.sect.1.* Ioan.Auenarius in *Quæstion. nomicopolit.d.q.9.* Wilh.Schickartus *de Iur.Reg.Hebræor.cap.1.theor.1.*Cuius ordinem æmulatus Muhammedes Pseudopropheta eandem in *Alkurano suo* præcepit & instituit,vt idem doctissimus Schickartus *d.loc.* admonet. Imperare enim & parere sunt ex genere necessariorum; Aristoteles *lib.1.Politic.cap.5.*Sed natura non deficit in necessariis;Thomas Aquinas in *1.secundæ, q.5.art.5.* Nec vlla gens vmquam reperta est inde ab orbe condito ad nostram vsque ætatem,quæ non vni alicui parere depræhensa sit,vt testatur Besoldus *lib.1.Politic.cap.1.num.24.* adeo vt etiam beatus ille populus in Insula Fortunata à Rege magis,quàm Optimatibus,gubernari fingatur;Leonhard.Florauantus *lib.3.Physic.cap.1.* Vnde liquido constat, Regem seu Principem subditis esse priorem; Keckermannus *lib.2.System.politic.cap.1.fol.30.*eoque nomine etiam præstantiorem & superiorem; Christ.Matthias in *Colleg.politic.2.disput.8.thes.31.& seqq.* Besoldus in *Differt.philolog.de Præcognit.politic.cap.7.in fin.* quidquid dicant aut scribant Althusius in *Politic.cap.19.num.15.& seqq.* Danæus *lib.1.Politic.Christ.cap.4.* Timplerus *lib.5.Polit.cap.5.q.2.*Ioh.Gerhardus *Locor.theolog.tom.6.de Magistrat.politic.num.89.*Auenarius in *Quæstion.nomicopolit.q.38.* Quid enim ? annon Adamus prior fuit hominibus sibi parentibus?annon Principes familiarum ab Adamo descendentes,priores exstitere suis gentilibus,in quos imperium tenebant ? Sic tradit Moyses in *Genes.* sic asserunt Cluuerius *lib.1.German.antiq.cap.37.* Marta Neapolit.in *tract.de Iurisdict.part.1.cap.2.* Besoldus in *Differt.de Præcognit.politic.cap.5.num.10.*& in *Discurs.de Rerumpub.inter se comparat. cap.1.fol.226.& seq.*Et iam *lib.1.*docuimus,Germanos inde ab Ascenaze,& Slauos in-

de à Riphato, sub suis Regibus ac Principibus vixisse. Placet ergo hunc discursum Iodoc. Ludouici Decii Poloni epiphonemate claudere, *d. lib. 1. de Vetust. Polon.* in hunc modum de Polonia gente scribentis; *Gracum Ducem præfecit, & Regem constituit. Nam hoc nomine, sicut omnium gentium initio mos erat, ita & apud Sarmatas Polonosq; imperii primum fuit.*

Sub Rege proprio] Notat πολυμαθέστατος Barthius in *Notis ad Claudian. lib. 3.* Rittershusius in *Not. ad Gunther.* Sic in Galliis summam esse libertatem, viuere sub Regibus, testatur Michael de Montaigne *lib. 1. des Essais cap. 42.*

Summa libertas est] Contra sub Oligarchis aut Defensoribus summa solet esse confusio, quod exemplo Bohemorum sub Hussiticis motibus probat M. Ioannes Przibram in lib. *de Conditionib. iusti belli:* vbi, enumeratis sex Reipublicæ speciebus, de quibus *lib. 4. Politic.* tractat Aristoteles, liberrima sane voce, in hanc prorumpit publicè querelam; *Ex quibus*, inquiens, *omnibus patet, teste experientia, quòd in hoc Regno* (Bohemico) *totaliter viget politia & directio pessima, scilicet Oligartica & Democratica: immò, & pro maiori, & Tyrannica, tum ex parte eam regentium, tum ex parte subditorum. Hoc enim Regnum nullo ordine regitur, nulla iustitia triplicis politia peruersa, scilicet Oligartica, Democratica & Tyrannica, ad omnem fortunæ iacturam ventilatur. Et nisi Deus benignus addat remedium, ruinas semper plangendæ destructionis præstolatur. O quantos numeros omnium mundi malorum fecerunt, qui de Regno ordinatissimo, inter mundi Regna inclyto, vilissimam Oligartiam, & Tyrannidem cruentam effecerunt. Qui & turbatis inibi legibus, totum Regnum cruentis fluminibus, & nefandissimis deordinationibus & sceleribus vsque ad verticem impleuerunt. Pro certo intolerabilis proditionis nephas hi in hoc Regnum commiserunt, qui de hoc Regno, tanquam de auro obryzo lutum saniosum fecerunt, & hortum deliciarum in hortum spinarum commutauerunt, ius & phas confuderunt, omnem ordinem à summo vsque deorsum iactarunt, & vilia & ignobilia quoque scilicet quæ indigna iacere erant, in alta & vertices extulerunt. Et quidem vertex malorum est, qui sunt erecti, ne Regnum ad ordinem perueniat, in murum æreum & obicem ferreum se opposuerunt, & omni erigendo ordini, & corrigendo eorum sceleri, fores viribus & armis præcluserunt.* Hæc ille in Bohemos Sigismundo Imperatori ac Regi suos rebelles, & plura alia tum scripsit, relata à Cochlæo *lib. 6. Histor. Hussit. anno 1419. fol. 227.*

Iulio Cæsare] à quo Moscouitæ gloriantur, Principes suos originem trahere, nomenque retinere ceu gentilitium, vt *Czar*, quod illi *Cæsarem* interpretantur, etiamnum dicatur, quemadmodum ex illorum Chronicis & dictis referunt, Alexand. Guagninus *Rer. Polonic. tom. 2. in descript. Moschov. cap. 5. fol. 239.* Sigismund. Baro ab Herberstein in *Histor. Moscouit.* Iacob. Vlfeldius Nobilis Danus in *Hodæpor. Ruthenic.* quum tamẽ hæc vox sit Slauica, & Regem denotet, vt idem Guagninus *d. loc.* obseruauit. Consimilem fabellam de Danorum Regum origine refert Ericus VII. Rex Daniæ in *Histor. de Orig. & Regib. Danor.* & ante eum Saxo Sialandus, Grammaticus vulgo cognominatus, *lib. 1. Histor. Danor.* quòd nimirum Iul. Cæsar è Britannia in Daniam appellens, ex Danica Regina Regiam ibi familiam condiderit.

Vadianus] in Commentar. in Melam. lib. 3. cap. 4. in princ.

De Europæis] De Regnis Sarmaticis in Europa conditis videantur idem Vadianus *ibid.* & Munsterus in *Scholiis in Melam d. cap. 4.*

Supra dicta sunt] lib. 1. cap. 13. & lib. 4. cap. 10. in princ.

Sine

Sine Regibus] quod de Scythis palantibus & vagabundis asserit Hippocrates in *lib. de Aëre, aqua & loc.* de Tataris & Arabibus hamaxobiis & vagis, Regem tamen habentibus, Leonhard. Rauwolffius Medicus Augustan. in *Itinerar. Oriental.* Besoldus in *Dissert. de iur. territor. cap.* 2.

Armenta irrationalia] Aristoteles *lib.* 1. *Histor. animal. cap.* 1. Virgilius *lib.* 4. *Georgic.* Seneca *lib.* 1. *de Clement. cap.* 19. Plinius *lib.* 10. *Natur. hist. cap.* 23. *& lib.* 11. Clemens Romanus *lib.* 1. *Recognition. fol.* 15. Sauonarola in *Epitom. ethic. conclus.* 19. Piccolomineus in *Introduct. ethic.* Casus in *Sphæra ciuit. fol.* 181. Vlysses Aldrouandus in *Comment. de Insectis, cap. de apibus.* Quod adeo verum est, vt etiam in arborum, & earum rerum, quæ gignuntur è terra, radicibus inesse Principatus putetur; Ioh. Gerhardus in *Politic. quæstion. dec.* 2. *q. vlt.* Velstenius in *Quæstion. politic. dec.* 8. *q.* 1. Cubachius *Quæstion. illustr. cent.* 1. *dec.* 5. *q.* 9. Auenarius in *Quæstion. nomicopolitic. q.* 25. Vnde haud immerito Besoldus in *Dissert. de Præcognit. politic. cap.* 6. *num.* 16. eos irridet, qui affirmare audẽt, homines mortales primum ferarum ritu vitam degisse, in syluis & montibus oberrando. Qua in opinione priscos illos, Thucydidem *lib.* 1. *in princ.* Lucretium *lib.* 6. *de Natur. rer.* Diodorum Siculum *lib.* 1. *Bibliothec. num.* 8. Gratium Phaliscum in *Cynegetic.* alios veterum communiter exstitisse, obseruauit Lambinus in *Comment. in Lucret. fol.* 679. *fol.* 696. *& fol.* 701. & Barthius in *Not. ad Gratium.* Et tamen homines illos primos ita vagantes à Principe aliquo & Duce in cœtum redactos, opinantur Pet. Gregorius *lib.* 1. *de Republ. cap.* 2. Bellarminus *lib.* 1. *de Laic. cap.* 5. Keckermannus in *Præcognit. politic. fol.* 11. & in *Disputat. pract.* 29. *problem.* 2. Tilemannus *Disput. Pandect. vol.* 1. *disp.* 1. *th.* 2. Ioh. Crugerus in *Colleg. politic. disput.* 1. *th.* 38. Velstenius in *Quæstion. polit. decad.* 2. *q.* 2. Sed nos hasce fabulas suis auctoribus relinquentes, sequamur Moysem, Iosephum, & alios certiores historicos, qui homines iam inde ab Adamo sub Patribus familiarum & Principibus Respublicas tenuisse & propagasse monumentis literarum consignarunt.

Bulgaros, Seruios] quibus Regiam dignitatem Imperatores Constantinopolitani initio concesserunt.

Russos siue Moscouitas] quorum Regnum hodie multis partibus superare dicitur amplitudinem Romani Imperii, Regiam tamen dignitatem Princeps eorum habet, sed Magni Ducis tantùm, licèt Regium titulum nõ semel ab Imperatoribus nostris ambierit.

2. Et vt cæteros quidem Slauos, Obotritos siue Wilzos, Lituanos, Russos seu Moscouitas, Tartaros, compendi faciamus, certè Bohemos ac Polonos, duobus germanis fratribus, Zecho & Lecho, Ducibus ex Illyrico in hasce oras immigrasse, ibidemque duo hæc florentissima Bohemiæ ac Poloniæ Regna condidisse, omnes vnanimiter scriptores tam Bohemi quam Polonici affirmant. Idque contigisse volunt anno Christi nati DCXXXIX. Virtute autem & auctoritate propria magis, quàm electione populorum, Regnum Bohemorum à Zecho, & Polonorum à Lecho, auspicatum fuisse, & ab ipsis transmissa ad heredes, consentiente quidem, sed non eligente populo, doctissimus Arnisæus constanter affirmat.

Obotritos] quorum Regnum sub Carolo Magno fuisse successiuum & hereditarium exemplo & præiudicio firmat Aldhelmus in *Annalib. Francor.* Rudolphus Fuldensis in *Annal.*

Annal. Franc. anno 817. De Cassubiis, Petersen in *Chronic. Holsat.* & Spangenberg.in *Chron.Schawenburg.lib.2.cap.5.*

Lituanos] de quibus Matthias à Michou in *Sarmat.Europ.*Cromerus in *Histor.Polon.* Hinc Iagellonum Regia familia iure vxorio in Poloniam illata.

Moscouitas] de quorum hereditaria successione testantur idem Cromerus *lib.30.Rer.Polonic.* Sigism.Baro ab Herberstein in *Histor.Moscouit.* Bodinus *lib.6.de Repub.cap.5.n.731.* Ludou.Guyon *lib.3.Diuers.lection.cap.2.* Cabotius *lib.1.Var.iur.disputat.cap.11.* Lipsius in *Monit.politic.cap.4.mon.3.exempl.5.* Iacob.Vlfeldius in *Hodœporic.Ruthenic.* Arnisæus *lib.2.de Republ cap.2.sect.8.num.35.*Goldastus *de Maiorat.lib.3.cap.20.num.6.*

Tartaros] sua ipsorum orthographia *Tataros*; quos non electione,sed successione imperare, scribunt Vincentius Beluacens.in *Specul.historial.lib.30.cap.69.* idem Matthias à Michou *lib.1.cap.8.& cap.16.* Lazar.Soranzius in *Otomaum cap.* 98. idem Arnisæus *de Repub.lib.2.cap.2.sect.8.num.36.* M.Paulus Venetus *de Region.Oriental.lib.2.cap.8.* Haython Armenus in *tract.de Tartar.cap.37.& cap.45.* Reineccius in *Append. ad Haython.* Hieron.Henninges in *Genealogia tom.4.reg.9.*Goldastus *d.lib.2.cap.30.num.15.*

Zecho & Lecho Ducibus] Cosmas Pragens.*lib.1.Chron. Bohem.in princ.* Æneas Syluius in *Histor.Bohem.cap.3.* Dubrauius *lib.1.Histor.Bohem.in princ.* Boregk.in *Chronic.Bohem.in Zecho Duce fol.*4. Hagecius in *Chron.Bohem.in princ.*refert sub anno 644.

Arnisæus] lib.2.de Republ.cap.2.sect.6.num.10.

3. Anno DCLXI. Zecho sine liberis defuncto,Principatus Bohemiæ ad Lechum fratrem eius, Poloniæ Principem, iure sanguinis & proximitatis defertur. Qui tamen in constituendo & firmando nouo suo Principatu districtus,aditionem fraternæ ditionis recusauit,gentemque Bohemicam, vt ipsa Rempublicam suo nomine gubernaret,cohortatus est. Quod interregnum durauisse nouem annos perhibetur. De quo intelligi debet,quæ scribit Cosmas Pragensis; *Incolæ Bohemiæ nec Iudicem nec Principem habent. Quicunque in sua tribu,persona vel moribus honoratior habebatur,sine exactore,& sine sigillo ad eum confluebant,& de causis dubiis,ac illatis iniuriis salua libertate disputabant.* Et Æneas Syluius; *Zechio,*inquiens,*vita functo,quum sibi quisque Principatum vendicaret, diu seditionibus agitata prouincia est,sine Principe,sine certa lege,iudicio tantum multitudinis gubernata. Postremo quum potentiores imbecilles opprimerent,& serum atque incertum esset populare remedium,ex re visum* Rectorem *assumere, qui omnibus præsidens imbecilles ac potentiores pari iure gubernaret.*

Lechum fratrem] Hagecius in *Chron.Bohem.anno 661.fol.3.* De cuius posterorum successione hereditaria in Regno Poloniæ ita scribit Iodoc. Ludouic. Decius lib.1.de Vetust. Polon.*Lecho mortuo traduntur filii sibi in Regno successisse patrio, auitoq; nomine Lechos quoq; appellatos.*

Cosmas] lib.1.Chronic.Bohem.fol.3. Confer Dubrauium *lib.1.Histor.Bohem.in princip.* & Boregk.in *Chron.Bohem.in Zecho Duce,in fin.*

4. Anno DCLXX. Bohemi à Lecho derelicti,& anarchiæ illius pertæsi, tandem ad Ducem reassumendum consenserunt, Crocumque Hledlouii filium, virum magnanimum & prudentem, elegerunt, qui & iura populo redderet,

redderet,& se ab hostibus defenderet. In qua assumptione quum & Lechi consensus interuenerit,& Poloni Crocum,post Lechi obitum,aduocarint pro Regimento suo æquis legibus conformando, à vero abire non videbitur,si quis putauerit, Crocum ex Zechi & Lechi Ducum agnatione fuisse, atque ita iure gentilitio in Principatu constitutum,**zu einem Obersten**/ vt habet Boregkius,**daß er deß volcks Richter vnd Herr seyn solte**/ait Hagecius. *Hunc sibi Principem deligunt, summamque ei rerum committunt*, inquit Æneas Syluius. Quibus verbis clarè,quid sibi Pulkawa & Dubrauius voluerint,& expresse declaratur.

Crocum] Cosmas *d.libro* 1. Hagecius in *anno* 670.*fol.*3.Boregk in *Croco Duce,fol*.4.Æneas Syluius in *Histor.Bohem.*

Lechi consensus] quod innuere non obscurè videtur Hagecius in *anno* 671.*& anno* 672.

Poloni Crocum] Æneas Syluius in *Histor.Bohem.* Iodoc.Ludou.Decius *lib.*1.*de Vetust.Polon.* Dubrauius *d.lib.*1.*fol.*5.Boregk in *Croco fol.*5.*in princ.*Reusnerus in *Isagog.histor.fol.*567. Contrà Polonicarum rerum scriptores contendunt,hunc Crocum non Bohemum, sed Polonum fuisse,à Bohemis ex Polonia ad suum quoq; Principatum regendum, accitum; Ioh.Dlugossus,& Bernhard.Vapouius in *Histor.Polon.*Ioan.Herburtus *lib.*1. *Hist.Polon.cap.*4. Guagninus *Rer.Polonic.tom.*1.*fol.*54. Neugebaur *lib.*1.*Hist.Polon.fol.*42. Mart.Cromerus *lib.*2.*fol.*20.*col.*1. Clemens Ianitius *de Vitis ac succession.Princip.Polon.*

Pulkawa] in Histor.Bohem.cap.3. Dubrauius *d.lib.*1.*fol.*5. Disertè Theobaldus in Genealog.& Chronolog.Regum.Bohem. *Dehinc*,ait,*Bohemia,libertate spreta,in Principatum abiit.*

5. Anno DCCIX.obiit Crocus Dux Bohemiæ sine hærede masculo,relictis tamen tribus filiabus,quarum minima natu Libussa,deferentibus ei sororibus,patri in Principatu successit,vt infra dicemus.

Infra] hoc lib.6.cap.5.§.6.

Deferentibus sororibus] accedente tamen Ordinum iudicio, quorum in arbitrio erat eum ex fratribus in Principem eligere,qui indole,prudentia & virtute cæteros antecederet,licet iure naturæ Principatus primogenito deberetur; Wolfgang. Heiderus in *Lection.politic.cap.*6. Sic enim de Craci Polonorum Ducis liberis commentatur idem Decius d.lib.1.*Craco iure ordinis & gentis assensu Cracus iunior, nisi iniquè præuentus à fratre necatusq; fuisset, succedere debuit;at Lechus*(secundogenitus filius)*Regni cupiditate victus fratrem interemit* &c.

6. Anno DCCXXII.Libussa maritum sibi sociauit Primislaum,hominem agrestem,sed magicæ artis peritissimum,& ab aratro accitum thori pariter ac Regni consortem fecit. Qui iure vxorio Principatum adeptus,eundem posteris suis hereditario reliquit per annos fermè sexcentos continua serie propagatum. Hoc ita esse, vti prædito, certissimis testibus euincam. Cosmas Episcopus Pragensis refert Primislaum Proceribus Bohemis, se ad coniugium Libussæ & Principatum Bohemiæ capessendum inuitantibus, atque de stimuli frondentis miraculo sciscitantibus, respondisse; *Sciatis ex*

nostra progenie multos Dominos nasci, sed vnum semper dominari. Atqui si Domna vestra non adeò festinaret, sed per modicum tempus currentia fata expectaret, vt pro me tam citò non mitteret, quot natos heriles natura proferret, tot Domnos terra vestra haberet. Et Æneas Syluius eiusdem Primislai responsum hisce verbis refert; *Quod si ager totus exaruisset ante vocationem, genus eius masculinum perpetuò regnaturum fuisse: quum ante tempus accersitus sit, eam spem ademptam. Interrogatus, quornam calceos querno robore factos secum afferret? seruandos in arce Vissegradensi respondit, ostendendosque posteris, vt scirent omnes, primum, qui Principatum inter Bohemos accepisset, ex agro fuisse vocatum, neque insolescendum esse, qui ex humili fortuna in solium ascenderit.* Necnon Dubrauius Episcopus Olomucensis; *Si vestro interuentu oratio non fuisset interrupta, sed absoluta, futurum simul fuisset, vt stirps mea virilis nunquam apud Bohemos exaresceret: nunc multa quidem secula illam esse duraturam, ad postremum tamen occasuram, cum nepos vltus fuerit auum.* Item Gregorius Pontanus à Braitenberg Decanus Cathedralis Ecclesiæ Pragensis; *Multos ex prosapia sua regimen incepturos, vnum autem in Dominio perduraturum &c. In mensa ferrea cibum sumpsit, quod illos in virga ferrea rectura sit progenies sua. Vimineos calceos manu sua consutos secum ad Aulam Libussæ auexit, vt in tempora futura asseruarentur, spectaculoque essent iis, qui nascerentur ex illo, quibus calceis fuisset vsus primus Dux Bohemiæ.* Ex quorum dictis liquido constat, Primislaum non fuisse Procerum electione, sed coniugis Libussæ matrimonio, Ducem Bohemiæ factum; nec ipsummet Primislaum, Ducatum pro electiuo, sed puro puto hereditario agnouisse, habuisse: calceosque suos rusticos asseruari iussisse, vt heredibus ac posteris ex suis lumbis descendentibus essent testimonio originis suæ.

Cosmas] lib. 1. Chronic. Bohem. fol. 5. Pulkawa in *Histor. Bohem. cap. 5.* Kirchnerus *de Republica disputat. 13. in Corollar. 1 lit. a.*

Æneas Syluius] in Histor. Bohem. cap. 6. Stephan. Forcatulus in *Polonia felic. ad Henric. Valles. Regem Polon.*

Dubrauius] lib. 2. Histor. Bohem. fol. 9. Boregk in *Chronic. Bohem. in Primislao I. fol. 7.* Elias Reusnerus in *Isagog. Histor. fol. 567.* Aub. Miræus in *libell. de Reb. Bohem. cap. 2.*

Pontanus] in Bohemia pia lib. 2. in princip. Hagecius in *Chron. Bohem. anno 722. fol. 13.* vbi hæc refert Legatorum verba ad Primislaum; Die Libussa vnser Fraw/ vnd das gantze vom Czechen herkommende volck/ haben befohlen/ daß du vnsäumblichen reiten/ vnd das Fürstenthumb/ dir vnd deinen nachkommenden zu gut/ einnehmen sollest.

Coniugis Libussæ matrimonio] quæ *paternum Regnum suscipiens, assumpsit sibi in societatem thori & Principatus Pramislum rusticum hominem*, vt scribit Cromerus *lib. 1. Rerum Polo[illegible] colum. 1.*

7. Anno DCCXLV. patri Primislao I. in Ducatu Bohemiæ, vt heres legitimus, successit Nezamislaus filius primogenitus. Cosmas Pragensis; ***Cui Nezamizl successit in Regnum &c.*** Æneas Syluius; ***Primislao ex Libussa tres filii nati,***

nati; duo immaturo rapti funere, tertius morienti seni heres dictus, Nimislaus nomine. Dubrauius Olomucensis; *Decessit Premislaus, successore filio Nezamislao.* Caspar Cropacius Pelsinensis Bohemus de Nezamislao Duce IV. canit;

Heres morte patris fert Diadema sui.

Albertus Krantzius; *Nimislaus filius ex Libussa Regium trahens sanguinem, patri Pribislao succedit.* Hagecius; **Wurde Nezamisl, Hertzog Primislai Sohn/ von vornemsten deß Adels/ auff den Fürstlichen stuel gesetzt/ und vor einen Hertzogē erkläret.** Quibus verbis declaratur, quo sensu Boregkii verbum **erwehlet** sit accipiendum & intelligendum.

Successit Nezamislaus] Raphael Regius Volaterran. *lib.7. Geograph. in Boemia.* Francisc. de Rosieres in *Stemmat. Ducum Lotharing. tom.4. cap.68. fol.233.* Cromerus *lib.3. Rer. Polon. fol.32.*

Heres legitimus] Aubert. Miræus in *d. libello de Reb. Bohem. cap.2.*

Cosmas] d. lib.1. Chron. Bohem. fol.8.

Syluius] in d. Hist. Bohem. cap.9.

Dubrauius] lib.2. Hist. Bohem. fol.13.

Cropacius] lib.1. de Ducibus & Regibus Bohem.

Krantzius] lib.1. Wandal. cap.19.

Boregkii] in Chron. Bohem. in Nezamislio Duce, fol.16.

8. Anno DCCLXXXIII. de Nezamislai herede filio memorat Dubrauius; *Post huius obitum Mnatha filius in legitimo Principatu successit.* Syluius; *Hunc Mnata filius subsequutus est.* Franciscus de Rosieres; *Crocum sequuta est Libussa filia, eiusque maritus Primislaus, ac post eos Minislaus filius, Mnata Nepos.*

Dubrauius] d. lib.2. fol.14. Vnde explicari debet Hagecius in *Chronic. Bohem. anno 783. fol. 36.* Hinc Kerzesomislius, quod contra naturalem suum Principem conspirare ausus fuisset, se ipsum vt confoderet condemnatus fuit; idem Hagecius in *anno 787. fol.37.* & Sandelius in *præfat.*

Syluius] in d. Histor. Bohem. cap.9. Boregk in *Mnatha Duce, in princ. fol.18.*

Rosieres] d. cap.68. fol.233. vbi tamen pro *Minislaus*, restitui debet *Nimislaus.*

9. Anno DCCCIV. scribit Raphael Regius Volaterran. *Craco filia Libyssa successit. post quam Primislaus vir solus regnauit. Primislao Numislaus; huic Mnata; cui Voinus, filii parentibus successere.* Dubrauius; *Mnatha mortuus, filio adolescentulo herede relicto, cui Vogeno nomen.* Cropacius;

Vogenio tandem fatis herede relicto.

Hagecius; **und wöhleten jhn/ als einen erben/ zum Hertzogen.** Fallunt enim, qui nobis sese persuadere postulant, Proceres Bohemiæ, præterito Vogeno defuncti Ducis filio, elegisse quendam Rohouitium Versouicensem. Nec enim iste electus fuit in Ducem, sed minorenni Duci tutor & Administrator datus, vt idem Dubrauius & Boregkius testantur.

Volaterranus] d.lib.7.Geograph.in *Boemia.* Variè autem huius Ducis nomen in variis au-
ctoribus flectitur, *Vogenus, Voinus, Vorius, Vorcius*, Wogen, *Voien*, &c. Notat Cromerus *d.lib.3.fol.32.*

Dubrauius] d.lib.2.fol.14. Boregk in *Chron.Bohem.in Vogeno Duce, in princ.fol.20.*

Cropacius] d.lib.1.in Mnatha Duce V.

Hagecius] in Chron.Bohem.part.1.anno 804.

Boregk] ibid.fol.20. ex Dubrauio *d.fol.14.*

10. Anno DCCCXX. narrat Dubrauius; *Vogenus duos post obitum suum filios superstites reliquit, Vneslaum natu maiorem, & minorem Vratislaum. Huic proceritas corporis, & forma Principe digna plus quàm alteri lenocinari visa est. Sed vicit alter tamen ætatis prærogatiua; qua vt prior erat, partes quoque priores in successione Principatus abstulit. Ac ne quando fratrum concordiam indiuiduus Principatus dirimeret, ita inter illos hereditatem diuidi placuit, vt Septentrionalis plaga, ad quam Lucensis seu Zatecensis regio posita est, Vratislao attribueretur: totam autem reliquam Boiemiam Vneslaus, tanquam Boiemiæ Princeps, vt obtineret. Sorte sua vterque contentus fraternam inter se beneuolentiam colebant, mutuaque sibi inuicem auxilia præstabant aduersus Carolum Magnum Cæsarem. Vratislao, qui prior decessit, Vlastislaus filius in Principatu Lucensi heres fuit, sicut Vneslao paulò post mortuo Creuomyslius.* Æneas Syluius; *Mnatam Vorcius filius subsequutus est: cui duo fuerunt filii, Vinslaus & Vratislaus. inter quos moriens partitus est terram. Vinslao Praga & Ducatus Bohemiæ cessit; Vratislao Lucensis Principatus, qui postea Zazensis dictus est.* Krantzius; *Mnata* (Vorcius) *Rex Bohemiæ duos reliquit filios, Vrislaum & Vratislaum. Vrislaus maior natu successit in Regnum. frater contentus portione ditionis in ea, quæ nunc est Slesia, præclaram vrbem fundauit de suo nomine Vratislauiam*, Breßlaw *vulgò appellant.* Cropacius de Vogeno Duce;

Distribuens natis sacra Regni sceptra duobus
Parte sua placidè iussit vtrumque frui.

Et in Venceslao Duce VII. Vogeni filio;

Venceslae tibi fasces cessere paterni,
Pars potior terræ nobiliorque tibi.
Zatecii tractus fratri septemque triones
Quæ spectat regio iure regenda datur.

Martinus Cuthenus Bohemus de Vogenio eodem concinit in hunc versum;

Imperium natis diuidit ille suis.

De qua diuisione inter filios Vinslaum & Vratislaum, legitimos suos heredes facta, subiicit;

Inclyta Praga datur Vinslao gensque Bohema
Vratslaus Vandaliam sorte cruentus habet.

Nomine

Nomine *Vandaliæ* intelligit Poloniam seu Silesiam, vt sæpè monuimus. Quo autem pacto licuisset Vogeno Principatum Bohemiæ inter liberos distribuere, si non fuisset hereditarius? Francisc. de Rosieres; *Vorio* (malè editur *Quorum*) *duo filij, Vratislaus successor, & Vratislaus alter Vratislauiæ conditor, extitere.* Elias Reusnerus; *Vinslaus siue Vneslaus ætatis prærogatiua Bohemiæ Principatu potitus, sociis armis cum fratre Vratislao contra Carolum Magnum res gessit.*

Dubrauius] d.lib.2.Hist.Bohem.fol.16. Boregk.in *Chron.Bohem.in Vneslao Duce VIII. fol.* 24. Anton.Colerus in *Dissertat.de iure Imperij German.sect.* 69. Hagecius in re ipsa conueniens, in nominibus saltem aberrat, omissoque Wintzlao, confundit Krezomyslium, in *Chron.Bohem.anno* 832.*fol.*50.*parte* 1. idem facit Cromerus *d.lib.3.fol.*32.

Syluius] in d. Hist. Bohem. cap. 9. in fin.

Krantzius] lib.1. Wandaliæ cap.20. *Mnatam* ponit pro Vorcio seu Vogeno, κατ' ἁμάρτημα μνημονικόν. Videtur etiam *Zatzensem* Ducatum accepisse pro Glacensi, qui Silesiam spectat: & *Vratislauiam* Bohemiæ, de qua Syluius cap.10.in pr.pro Vratislauia Silesiæ.

Cropacius] in d.lib.1.de Ducibus & Regibus Bohem. in Vogeno Duce VI. & in Venceslao Duce VII. Sic enim variatur huius Ducis nomen, qui nunc *Vnslaus, Vneslaus, Vinslaus, Vrislaus, Vratislaus, Venzlaus, Wenceslaus* indigetatur.

Cuthenus] in Distichis de Ducum Regumque Bohemiæ gestis, dist.6.& seq.

Rosieres] in d. tom.4.cap.hist.68.fol.235.

Reusnerus] in Basilic.genealog. in stirpe Sclauic.Princip.& Regum Boh.fol.134. Hieron. Henninges in *Genealog.*

11. Anno DCCCXXXIII. Vinslao patri in Ducatu Bohemiæ successit Creuomislius seu Crezomislius filius. Æn. Syluius; *Ex Vinslao natus est Grezomislaus, qui & Nedam dictus est.* Et Krantzius; *Filium reliquit Regni successorem, Grezomislaum, qui alio nomine dictus est Neclam.* Confundunt nomina discriminanda. Namque Neclanus fuit filius Crezomislii. Zach. Theobaldus Bohemus; *Kressomysl paternam hæreditatem occupauit.*

Creuomislaus] ita Dubrauio appellatur d.lib.2.& Boregkio in *Creuomislio Duce IX.fol.*24. Hagecio dicitur *Krzesomysl* in anno 832.fol.50.& seqq. aliis etiam *Grezomislaus, Krassomyslus* &c.

Syluius] in d. hist.Bohem.cap.10.in princ.

Krantzius] d.lib.1.Wandaliæ cap.20.

Theobaldus] in *Genealog. & Chronolog. serie Ducum & Regum Bohem.*

12. Anno DCCCLII. iuxta Hagecii computationem, Cresomislio patri in Ducatu successit Neclanus filius. Pantaleo Candidus;

> *Necla dein Regnis successit natus auitis*
> *Has hæres fati munere nactus opes.*

Neclanus] Dubrauius *d.lib.2.* Hagecius in *Chron. Boh. anno* 852.*fol.*56. Cromerus *d.li.3.Rer. Polon.fol.*32. Boregk.in *Chron.Boh. in Neclan Duce X.fol.* 25. Syluio corrupte *Nedam* dicitur, & Rosierio *Neclam.*

Pantaleo] lib.1.Bohemaid.fol.20.

13. Anno DCCCLXXIII. Neclano patri ætatis prærogatiua, & maioratus iure, suffectus est in Principatu Hostiuitius filius primogenitus. Æn.Syluius, *Nedam vero moriens Nostiricum, maiorem natu filium, hæredem instituit: Dipoldo prouinciam Surimensem testamento dimisit.* Cropacius;

Succedit solio, populo plaudente, paterno
Hostuitus sortem fratre dolente suam,
Quod Regni tum non consors adscitus habenis,
Prateritusque omni conditione foret.

Et Pantaleo Candidus, scriptor minimè nauci habendus, cum Cropacio consentiens, ita canit;

Nec mihi Nostricius numeris indictus abibit,
Qui sua defuncto sceptra parente capit.
Mystbogius huic Regni detrectat habenas
His pater & genitrix vna duobus erat.

Probè, commodè & eleganter Dubrauius Olomucensis Episcopus; *Hostiuitius maior natu filius in locum patris ab Ordinibus suffectus, grauiter ferente iuniore fratre, cui Mystibogio nomen, quòd in nullam partem Principatus, non ad Lucensem, non ad Gurimensem regionem ascitus fuerit, sed vt planè alienus ab hereditate præteritus ac neglectus.* Et paucis interiectis; *Hostiuitius causam finiendarum simultatum fauoribus concordia committit, illique hac lege controuersiam composuerunt, vt apud Hostiuitium, ad quem de iure gentium, tanquam ad seniorem fratrem, successio spectaret, Principatus remaneret Pragensis; & interim Mystibogius, tanquam iunior, contentus vt esset possessione bonorum, qua Gurimensis possidebat. Quod si Hostiuitius prior decederet, frater vt ei succederet, non autem filius: fratre mortuo, vt rursus legitimus succedendi ordo ad liberos Hostiuitij rediret, exclusis Mystibogij liberis ad Gurimensem hereditatem.* Hæc Dubrauius ille Morauiæ Episcopus & primarius Regni Bohemiæ Princeps: cuius vel sola autoritas, absque aliis infinitis documentis foret, mouere nos debet, vt modestius cuiusque de Regni Bohemiæ successione hereditaria æstimemus & iudicemus.

Ætatis prærogatiua] Hagecius in *Chron.Bohem.anno* 873. Boregk. in *Chron. Bohem. in Hostiuitio Duce XI. in princ.fol.*29. Cromerus *d.lib.*3.*Rer.Polon.fol.*32.

Syluius] in d.Hist.Bohem. cap.12. apud quem tamen *Nostiricus* corruptè legitur pro *Hostiuitus*, & *Dipoldo* pro Mistibogio; & *Surimensem* pro Gurimensem, id est, Kaurzimensem.

Cropacius] in d.lib.de Ducibus & Reg.Bohem.in Hostiuito Duce IX.

Pantaleo] d.lib.1.Bohemaid. in fin.

Dubrauius] lib.3.Histor.Bohem.fol.20. ex quo Boregk. *d.fol.*19. Elias Reusnerus in *Basilic.genealog.in stirp.Sclau.Princip. & Reg.Boh.fol.*134.

14. An-

14. Anno DCCCXC. Hostiuitio patri successit eodem iure Boriuoius filius. Æn. Syluius; *Nostitico Borsinoius filius successit, vltimus paganorum Ducum.* Et Rosieres; *Cui Borsinous filius suffectus peruenit ad Arnolphi Cæsaris tempora, hoc est ad annum Christi* DCCC. Et mox illico; *Borsinous igitur Bohemia Dux IX. fuit à Zecho, sustulitq; ex Ludmilla vxore duos liberos, Vratislaum & Spitigueum,* &c. Deinde ordinem succedendi in Regia familia continuum persequitur.

Boriuoius] Dubrauio & Boregkio *Borinorius* dicitur, qui Hagecio *Borzivvogius*, aliis *Borziuoius, Bortuoius, Boruogius*, &c. Rauisio Textori *Borsionus.*

Syluius] in d.Hist.Boh.cap.10. Hagecius in *anno* 890. Boregk. in *Boriuoio Duce XII.fol.*35. Cromerus *d.lib.*3.*fol.*32.

Rosieres] in d.cap.68.fol.233.

15. Anno DCCCXCV. Boriuoius Dux Bohemiæ, ob introductam religionem Christianam Regno pulsus est, & in eius locum à Proceribus suffectus Stoymirus, qui Germanis Srilfridus dicitur, Dux Brelensis siue Bilinensis, quod ex Croci filia primogenitâ Kaschâ, Libussæ germana natu grandiore, in recta linea geniture descenderet. Erat enim agnatus proximus, & tunc in Bauaria apud cognatos Principes exsulabat, ab Hostiuitio Boriuorii patre ob suspicionem attentati Regni eiectus. Adeo prisci illi Bohemi Regium sanguinem, & naturæ ordinem in succedendo suspiciebant ac reuerebantur, vt ne in causa quidem religionis, quam omnium volunt esse grauissimam, & institutâ Ecclesiarum reformatione, quam illi persecutionem interpretabantur, extra Regiam familiam exorbitandum, aut alienum Principem eligendum esse censuerint. Scilicet illos ipsius Naturæ instinctu cognouisse, id nec fas esse, & omni humanæ rationi, gentiumque iuri repugnare: Sed hodie quid? — πάντως μεταβαλόντες τοὺς τρόπους, vt ait Eupolides; & quod erat tum omnibus natura insitum, nunc

Ὡς πολὺ μεθέστηχ' ὧν πρότερον εἶχε τρόπων.
Quam longè à priscis recessit moribus?

Sed melior etiam mens illis insidebat, quum legitimum Principem intelligerent iniustè ab se fuisse reiectum, eumque ex Morauia reuocatum Ducatui suo hereditario restituerent. Quando autem hic Boriuoius fuit vltimus Ducum Paganorum legitimè succedentium, placet vt in eo caput isthoc pausam accipiat: atque Christianorum Principum successiones in sequentibus seorsim edisseramus.

Stoymirus] Hagecius in Chron. Boh. anno 896. fol. 73. vbi *Stygmirus* appellatur, Dubrauius *lib.*4.*Histor.Bohem.fol.*25, *& seq.* Boregk. in *Chron.Bohem.in Stoymiro Duce XIII.* Miræus *de Reb.Bohem.cap.*2.*n.*10.

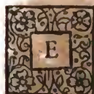
Kascha] Syluius *Brelam* appellat, corruptè pro *Bila*, confundens nimirum filiam cum matre. Nam *Bila* fuit filia Kaschæ, condiditque lineam Ducalem Bilinensem, vt Dubrauius & Hagecius tradunt.

Eupo-

Eupolidos] apud Stobæum in *sentent. ex thesauris Græcor. collect. serm.* 4.
ὡς πολύ] versus est Aristophanis in *Plut. act.* 1. *scen.* 2. *vers.* 31.
Eumque ex Morauia] vbi apud Suatoplucum Regem exsul degebat. Reuocatio hæc facta fuit anno 898. vt Hagecius testatur. Videndus idem Miræus *d. loco.*

Caput IV.

SVCCESSIO DVCVM ET REGVM BOHEMIÆ Hereditaria post susceptum Christianismum in eadem stirpe permansit. Ordo succedendi ex prærogatiua ætatis, seu maioratûs iure Is ordo in stirpe ac familia mascula Primislai & Libussæ per annos circiter DC. continua serie perdurauisse, exemplis, statutis Principum, & Imperatorum rescriptis comprobatur. Vltimus ex ea stirpe fuit VVenceslaus IV. Rex anno MCCCVI. parricidialiter assassinatus & trucidatus.



RGO Boriuoius siue Borsiuogius primus fuit Christianorum in Bohemia Ducum. De quo Bartholdus Pontanus refert hæc S. Methodii Episcopi verba, eum baptizantis ac dicentis; *Progenies tua futuris temporibus amplificabitur, sicut fluuius, quem subintrant riui multi. Nam & Regnum hoc* (scil. Morauiæ) *olim in tuam gentem & vrbem transferetur.* Et Æn. Syluius inquit; *Borsiuoius, coniunxque Ludmilla, Christianam veritatem amplexi, fidem Catholicam inter Bohemos magnoperè ampliarunt.* Et illicò; *Ex qua* (Ludmilla) *tulit Borsiuoius duos filios, Spitigneum & Vradislaum. Primus patri succedit, sed moriens sine filiis, fratri Principatum reliquit.* Caspar. Cropacius de Borziuoio;

Pertæsus tandem Regni, grauioribus annis
Assignat nato sceptra relicta suo.
Qui postquam fato cecidit properante, subiuit
Frater onus, viuo sic statuente patre.

Albert. Krantzius; *Borsinoius moriens filium reliquit Vratislaum. Nam alius etiam filius Spitigneus natu maior, quum exili tempore regnasset, fratri reliquit Bohemiæ Principatum. Vratislaus Dux Bohemiæ rebus præerat, quo tempore Ludouicus III.* (Arnulphi Imp. filius) *Imperium iam teneret Romanum.* Raphael Regius Volaterranus; *Borsinoi duo filij, Spitigneus & Vratislaus ex successione posteà regnauerunt.*

Primus fuit Christ.] Cromerus *lib.* 3. *Rer. Polonic. fol.* 31. *col.* 1. *& fol.* 32. *col.* 1.
Pontanus] in Bohem. pia lib. 2. fol. 12. ex Dubrauio *lib.* 4. *Hist. Boh.* & Hagecio in *Chron. Boh. anno* 894. *& anno* 904. *in fin.*
Syluius] in d. Hist. Bohem. cap. 14.

Cro-

Cropacius] in d. lib. de Ducibus & Regibus Bohem. in Borziuoio Duce. Adde Miræum *d.cap.2.fol.23.*
Krantzius] lib.2. Wandaliæ cap.28.
Volaterran.] d.lib.7. Geograph. in Bohemia.

2. Anno Christi nati DCCCCV. Spitigneus I. Regimini à patre Boriuoio sub tutela & gubernatione Detonii & Myrsonis Comitum, præpositus, Ducatum per biennium rexit. Pantaleo Candidus;

Spitigenus Regni suscepit munia natus,
Cum sua soluisset fata suprema pater.

Immò Boriuoius pater, viuus adhuc, sed vietus ac senex illi Principatum resignauit. Testatur id Dubrauius ita scribens; *Vocat ad se in arcem Vicegradensem Ordines, illisque coram Principatu se abdicat, & ad Spitigneum filium natu maximum cum ipsa arce illum defert.* Mart. Cromerus; *Boriuoius priuatam vitam secutus Spitigneuo filio natu maiori. Deinde eo breui sine liberis vita defuncto, Wratislao minori Principatum concessit.* Quo facto ipse cum coniunge Ludmillâ in arcem Tetinum, quasi quandam in solitudinem, Christo religiose seruiturus, concessit, ibidemque anno DCCCCX. placida morte in ipso Christo sanctè quieuit.

Candidus] lib.2. Bohemaid. fol.93.
Dubrauius] lib.4. Hist. Bohem. fol.27. Boregk. in *Chron. Boh. in Spitigneo Duce XIV. in pr. fol.* 41. Hagecius in *Chron. Boh. anno* 905. Miræus *d.cap.2.fol.23.*

3. Anno DCCCCVII. Spitigneo in ipso iuuentutis flore exstincto successit frater Vratislaus, viuo etiam tum patre Boriuoio solitariam vitam agente. Martinus Cuthenus;

Spitineus tenera moritur sine prole iuuenta,
Vratslaus defuncti munia fratris obit.

Et Pantaleo Candidus de hoc Vratislao I. Duce concinens, inquit;

Sedulus hic patrias fouit & auxit opes.

Hagecius de Boriuoio seu Borziwogio patre narrat; **Und verließ dem Herzogen Wratislao seinem Sohne das Fürstenthumb Prag.**

Successit frater] Dubrauius *d.lib.4.* Pontanus in *Boh. pia lib.2.fol.12.* Hagecius in *anno* 907. Boregk. in *Vratislao Duce XV. fol.42.* Miræus *d.cap.2.fol.23.* Cromerus *d.lib.3.fol.32.* Vide supra §.1. *huius capitis* 4.
Cuthenus] in Distichis de Ducum Regumque Bohem. gestis, dist. 12.
Candidus] d.lib.2. Bohemaid. de Vratislao Duce XII. fol.26.
Hagecius] in d. Chron. Boh. anno 910. part.1. fol.79.b.

4. Anno DCCCCXXI. inquit Theobaldus: *Wenceslaus legitimus paterni Principatus hæres.* Mart. Cromerus: *Patre mortuo sic diuisere Dominatum, vt australem oram ad Albim vsque Venceslaus: inde porrò septentrionalem Boleslaus obtineret.* Reusnerus; *S. Wenceslaus Principatu cum fratre diuiso, Australem tenuit Bohemiam.* Du-

brauius; *Ad tollendam fraternam discordiam, quam plerunque inter fratres bona indiuidua suscitare solent, in ipso statim Principatus introitu decernitur, vt Boleslao fratri iuniori pars aliqua hæreditatis assignetur, finesque vtriusque ditionis constituantur. Boleslauia ei assignata est cum territorio suo vltra Albim, ita vt Albis fluuius citra vtraque terras finiret. Venceslaus Principis thronum solus Pragæ obtinuit.* Æn. Syluius; *Pater suprema ordinans, Ludmillæ, cuius integritatem prudentiamque optimè nosset, quousque liberi adoleuissent, gubernationem prouinciæ dimiserat.*

Theobaldus] in d. Genealog. & Chronolog. Ducum & Regum Boh. quam Doctori Ioan. Baptistæ Eysen anno 1612. inscripsit.

Cromerus] lib. 3. de Reb. Polon. fol. 32.

Reusnerus] in Basilic. genealog. in stirpe Princip. & Reg. Bohem. fol. 135.

Dubrauius] lib. 5. Histor. Bohem. in princ. Pontanus in *Bohem. pia lib. 2. fol.* 12. Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 921. Boregk. in *S. Wenceslao Duce XVI. fol.* 45. testantur, Wenceslaum ex iure primogenituræ, testamento paterno, & Procerum assumptione in Ducatu Bohemiæ successisse.

Syluius] in Histor. Bohem. cap. 15. in princ. & ex eo Auctor *Tragicor. siue tristium historiar. lib. 1. fol.* 188.

5. Anno DCCCCXXIX. S. Wenceslao parricidialiter interfecto, Ducatum adiit frater Bolislaus I. Vratislai I. filius secundogenitus: qui vt Principatu potiretur, fratrem primogenitum è medio tollendum esse duxit. Hagecius; Nach S. VVenceslai todt nam sein Bruder Boleslaus das Hertzogthumb Prag ein. Et Boregkius; Als Boleslaus durch sein tyrannisch vnd blutgiriges fürnehmen das Fürstenthumb vnd Regierung an sich gebracht. Nec iure vllo electionis Procerum, sed solo hereditatis titulo, nixum fuisse Boleslaum, auctores certi affirmant. Iohannes Pistorius Niddanus; *Bolizlaus hæres Bohemiæ in fratrem rebellis.* Et Dubrauius; *Natalis tunc infantuli recens ex Boleslao editi se obtulerat. Ad hunc simul celebrandum mater iuxta atque Boleslaus frater Venceslaum inuitant, gaudio ipsorum communi oblatum esse tempus dicentes, quo tota domus Principalis merito gaudere debeat, nato ex Boleslao Principe, qui spem successionis in Principatu Boiemiæ continuaret.* Et statim: *Boleslaus tunc primum pater esse incæpit, producto ad spem successionis filiolo.*

Wenceslao] qui, quod perpetuam castitatem seruasset, illiberis erat; Rauisius Textor in *Offic. tit. de Castitat.* Hondorphius in *Promptuar. exemplor. in 7. præcept. Decal. rubr. de castitat.*

Hagecius] in Chron. Bohem. anno 929. fol. 88. Cosmas Pragensis *lib. 1. Chron. Bohem. anno* 929. Cromerus *lib. 3. Rer. Polon. fol.* 32. Matth. à Michou in *Chron. Reg. Polon. lib. 2. cap. 1.* Caluisius in *Chronolog. anno eodem.* Miræus *d. cap. 2. n. 14.* Wenceslaum à fratre cæsum autumat anno 940. Boleslaum autem fratricidam ei successisse anno 929. quæ sunt contradictoria.

Boregk.] in Chron. Bohem. in Boleslao Sæuo Duce XVII. in pr. fol. 51. ex Dubrauio.

Pistorius] in Indice scriptor. Germanicor. tom. 1.

Dubra-

Dubrauius] d. lib. 5. fol. 33. & ex eo Boregk. fol. 50.

6. Anno DCCCCLXVII. Boleslaus II. cognomento Pius, *imperio potitus, patrui magis*, inquit Syluius, *quam patris æmulator extitit*: Patruum intelligens S. VVenceslaum, & patrem Boleslaum I. Sæuum vel Crudelem ex parricidio fratris cognominatum. Fuit autem Boleslaus iste Boleslai I. secundogenitus, patrique in Ducatu successit, quòd primogenitus *Strachiquas, relicto sæculo apud Ratisponam Baioariæ ciuitatem in cœnobio S. Emerammi monasticam vitam degeret*, vt idem Syluius assignat.

Syluius] in Hist. Boh. cap. 16. Dubrauius *lib. 6. Hist. Boh.* Hagecius in *anno 967*. Boregk. in *Boleslao II. Pio Duce XVIII. fol. 56.* Miræus *d. cap. 2. n. 15.*

7. Anno DCCCCXCIX. patri successit Boleslaus III. in regimine Principatus. Qui à Boleslao Poloniæ duce consobrino suo, captus & exoculatus, Cæci cognomen indeptus est. De cuius legitima successione scribit Pantaleo Candidus;

Bodesilaus ei fatis iam denique functo
Succedens Regni munia natus obit.

Et Æn. Syluius; *Boleslaus duobus & triginta annis imperio potitus, ex vita decessit, relicto successore filio sui nominis Boleslao Tertio.* Habuit iste duos fratres, Iaromirum & Vdalricum De quibus S. Adelboldus Episcopus Traiectensis, in cuius custodia Iaromirus aliquandiu detentus erat, memorat in hæc verba; *Mortuo Bulizlao seniore, Boemensi scilicet Duce, & istius Bulizlai* (Poloniæ Ducis) *auunculo, tres filij superstites ei manserunt. quorum primogenitus Bulizlaus nomine, adepto post patrem Ducatu, crudelius cœpit viuere, quam terra illa pati vel vellet, vel posset. Indigenis igitur illum pro nimia crudelitate execrantibus, timere cœpit, ne à fratrum suorum aliquo, Pragensibus id instigantibus, extruderetur. Ex mala ergo conscientia concepta suspicio, instigante eum ad scelus nefandissimum, perduxit etiam ad facinus execrandum. Nam fratrum suorum vnum* (Iaromirum) *eunuchizauit, alterum* (Valricum) *in thermis suffocare tentauit. At illi, vnus eunuchus, alter semiuiuus, in Bauariam à paterna hereditate exclusi fugerunt.*

Patri successit] Dubrauius *d. lib. 6.* Hagecius in *anno 999. in fine.* Boregk. in *Boleslao III. Cæco Duce XIX.*

Candidus] d. lib. 2. Bohemaid. fol. 18. vbi perperam *Bodesilaus* scribitur pro Boleslaus. *Ei* autem dixit, id est Boleslao Pio patri.

Syluius] in Hist. Bohem. cap. 17.

Adelboldus] in vita S. Henrici Imp. quæ exstat in *Diuis Bambergensibus à Gretsero editis.*

8. Anno MIII. Boleslao III. excæcato, & Bohemiæ Ducatu à Polonis inuaso, Iaromirus Boleslai frater & proximus heres ab Imperatore Heinrico II. in Ducatum auitum, pulso Polono, restituitur, vt Adelboldus, qui expeditioni Imperatoris interfuit, & Iaromirum in suo habuit comitatu,

expreſſè teſtatur. Nam ſcriptores Bohemici hunc Boleslaò non fratrem, ſed filium, aſſignant. Cui tamen Boleslaus in Bohemiam redux Principatum ſponte dicitur reſignaſſe. Coſmas Pragenſis introducit eum in Poloniam profecturum hac oratione Proceres Bohemiæ alloquentem; *Si quid forte mihi aliter & præter fidem atque ſpem in Polonia euenerit, hunc meum natum* (fratrem) *Iaromir veſtræ fidei committo, & meo in loco Ducem vobis relinquo.* Sed Roſieres ita ſcribit; *Huic* (Boleslao) *frater aut filius ſubſtitutus, Vdalrico fratre neglecto, qui Henricum ſanctum ſequebatur, Bohemiæ Ducatum obtinuit.* Pantaleo Candidus;

Debita Iaromiris capit hinc inſignia frater,
Crocigenum latas qui moderetur opes.

Theobaldus; *Qui paterna retinuit ſucceſſione imperium.* Cromerus; *Iaromirus, cui propter ætatem paternus Principatus debebatur.* Dubrauius; *Boleslaus luminibus orbus, Hiaromirium natu maiorem filium* (fratrem) *in ſolio ſuo, approbantibus cunctis Ordinibus, collocauit.* Syluius quoque fratrem Boleslai affirmat, & *Ianurem* corruptè appellat.

Adelboldus] in d. vita S. Henrici Imp.
Coſmas] lib.1.Chron.Bohem.anno 998.fol.19.
Roſieres] in Stemmat.Lotharing. Duc.in capit. hiſt.68. fol.233.
Candidus] lib.2.Bohemaid.fol.29.
Dubrauius] d.lib.6.Hiſtor.Bohem.fol.44. Adde Hagecium in *anno* 1003. *part.*1. *fol.*1003. Boregk. in *Hiaromirio Duce XX. fol.66.* Miræum *d.cap.*2.*n.*17.
Theobaldus] in Genealog.& Chronolog. Ducum & Regum Boh.&c.
Cromerus] lib.3. Rer.Polon.in Boleslao I. Rege, fol.37.col.2.
Syluius] d.cap.17.

9. Anno MIV. Vdalricus tertiogenitus in aula S. Heinrici II. Imp. exſiſtens, auditis fratrum Boleslai & Iaromiri calamitatibus, impetrauit à Cæſare Ducatus hereditarii inueſtituram, & in Bohemiam profectus, remoto Iaromiro fratre, Principatum inuaſit. Reuſnerus; *A Cæſare iure legitimæ ſucceſſionis impetrata, Principatum armis inuadit.* Et Dubrauius; *Repente inter fratres exoritur diſſidium, dum vterque ſibi imperium in Boemos vendicat: Iaromirius tanquam ſenior, Vdalricus tanquam victor,* &c. Raphael Regius Volaterranus; *Boleslao frater erat Odalricus, qui apud Henricum Imperatorem exul nutritus fuerat: armis Cæſarianis munitus, repente adeſt, patriumque Regnum recepit, ac Iaromiro alÿ fratri, ob Regni adfectati ſuſpicionem, oculos euulſit.* Æn. Syluius; *Fuerat & alter Boleslao frater, Vdalricus nomine, quem pater Henrico Imperatori nutriendum dederat.* Et mox; *Vdalricus Pragam ingreſſus, germano ſuo, ſiue proditoribus ſuggerentibus, ſiue quod ætatis beneficio illum ſibi præferri videbatur, effodi oculos iuſſit.* Matth. à Michou; *Germanò ſuo Iaromir, ne hæreditaret, oculos eruit.*

Vdal-

Vdalricus] hæc ita narrant Dubrauius *d.lib.6.* Hagecius in *anno* 1004. *&* *anno* 1008. Boregk in *Vdalrico Duce XXI.fol.*70. Gewoldus in *Comment.de S.Rom.Imp.Septemuir.cap.9.* quibus potior apud nos fides esse debet, quàm Polonorum scriptoribus longe aliter narrantibus, Dlugosso, Michouio, Vapouio, Cromero, Guagnino, cæteris Imperio Germanorum nimio plus iniquis, vel prætensæ libertatis & exemptionis studio in alia omnia, quàm in veritatis sententiam euntibus.

Reusnerus] in Basilic.Genealog. ibid.fol.136.

Dubrauius] in Histor.Bohem.d.lib.*6*.fol.44.

Syluius] in Histor.Bohem.cap.18.

Michou] in Chronic.Regum Polon.lib.2.cap.5.

10. Anno MXXXVII. de Iaromiro cæco scribit Cosmas Pragensis Episcopus; *Expletis funebribus exequiis* (Vdalrici Ducis) *accepit Brecislaum fratruelem* (id est, nepotem ex fratre Vdalrico Duce prædicto,) *& deducit eum ad sedem Principalem. Et sicut semper in electione Ducis faciunt, per superioris Aulæ cancellos decem millia nummorum aut plus per populum spargunt, ne Ducem in solio comprimant, sed potius sparsos nummos rapiant. Mox Duce locato in solio, & facto silentio, tenens dextram sui fratruelis Iaromir, dixit ad populum: Ecce Dux vester. At isti succlamant ter Kirlessu, quod est, Kyrie eleison.* Et post pauca interiecta monet fratruelem iam Ducem declaratum, vt sibi de Versouiciis præpotentibus Bohemiæ tum Comitibus, & Regiæ familiæ æmulis, cauere vellet, inquiens; *Nostri generis hostes domestici, familiares inimici, ecce me innocentem & suum Principem inprimis ligauerunt,* &c. *vt frater fratrem me hisce priuaret oculis.* Dubrauius de Iaromiro eodem; *Apprehensa Bretislai manu, fili, inquit, quem ego nunc omnibus coram in locum patris coopto, iste de omni Principatus administratione vltrò tibi concedens, fac vt olim tam patris quam meam tui patrui vicem doleas,* &c. Æneas Syluius; *Dum hæc aguntur, anno post Christum ortum MXXX. Boleslaus apud Cracouiam excæcatus interiit. Vdalricus quoque frater eius vita functus est. Qua re cognita Ianur & ipse cæcus, Pragam veniens, Ducatum gentis suopte ingenio nepoti dimisit.* Theobaldus; *Patruo mortuo, ope Hungarorum paternam hæreditatem occupauit.*

Cosmas] d.lib.1.Histor.Bohem.anno 1039.fol.19. Dubrauius *dict.lib.6.* Hagecius in *anno* 1037. Boregk in *Bretislao Duce XXII.fol.*77. Gewoldus in *d.cap.9.*

Dubrauius] d.tit.*6*.fol.51.in princ. & ex eo Pontanus in *Bohem.pia lib.2.fol.16.in fin.* Boregk *d.fol.77.*

Syluius] in d.Histor.Bohem.cap.19.& ex eo Munsterus *lib.3.Cosmograph.in Bohemia.* Porro Bretislaus iste ab aliis *Brzetislaus*, ab aliis *Breoislaus, Pradislaus, Brisetislaus, Bitislaus, Bisetislaus, Brislaus*, denique *Vratislaus* vocatur. Quæ postrema scriptura vero proxima est etymo. Videatur Cromerus *lib.3.Rer.Polonic.in Boleslao I.Reg.fol.37.col.2.*

Theobaldus] in d.Genealog.& Chronolog.Duc.& Reg.Bohem.

11. Anno MLV. Spitigneus II. Bretislai filius primogenitus, patri in Principatu successit tum ætatis prærogatiua, tum ex testamento paterno. Idem Cosmas hæc refert Bretislai moribundi verba ad circumstantes Bohemiæ

Proceres; *Quia me mea fata vocant, & atra mors iam præ oculis volat, volo vobis assignare, & vestræ fidei commendare, qui post me debeat Rempublicam gubernare. Vos scitis, quia nostra Principalis genealogia partim sterilitate, partim pereuntibus immatura ætate, me vsque ad vnum fuit redacta. Nunc autem, vt ipsi cernitis, sunt mihi à Deo dati quinque nati, inter quos diuidere Regnum Bohemiæ, non videtur mihi esse vtile* &c. *Vnde prouidendum est, ne post mea fata, aliqua inter eos oriatur discordia propter obtinenda Regni gubernacula. Qua de re rogo vos per Deum, & obtestor fidei vestræ per sacramentum, quatenus inter meos natos, siue nepotes semper maior natu summum ius & solium obtineat in Principatu; omnesque fratres sui siue qui sint orti herili de tribu, sint sub eius dominatu.* Et Dubrauius eandem defungentis nuncupationem parilibus verbis commemorat, inquiens; *Occultare præsentibus nolo, quale decretum quondam inter filios decreuerim. Nihil vtique noui, aut insoliti statuens, sed quòd ordo primùm naturæ, dein ius gentium præscribit, id confirmans. nempe vt ex filiis, ne alius ad paternam Regni successionem, nisi natu maximus, proueheatur. cæteri fratres sorte quisque sua contenti sint. Iuramento à cunctis in hoc decretum præstito, tum Bretislaum Spitigneum eis Principem totius Boiemiæ nominat, atque inter alios fratres Morauiam in hunc modum diuidit. Vratislao Olomucensem, Conrado Brunnensem, & Othoni Znoymensem regionem attribuit: Iaromirio minimo successionem Pontificatus Pragensis destinat.* Æneas Syluius; *Brisetislaus, vltimum instare diem intelligens, vocatis Bohemiæ Primoribus, Spitigneum primogenitum successorem suum designat: reliquos filios, Morauia inter eos diuisa, parere fratri iubet.* Raphael Regius Volaterranus; *Bizetislaus decessit, quinque superstitibus liberis, Spitigneo, Vratislao, Conrado, Iaromiro, Otorio. quorum Spitigneus Regnum paternum, reliqui Morauiam obtinuere*, &c. Iterum Cosmas pauculis interiectis subiungit; *Post cuius* (Bretislai Ducis) *obitum, filium eius primogenitum, nomine Zpingneum, omnes Boemicæ gentis magni & parui, communi consilio & voluntate pari eligunt sibi in Ducem*, id est, assumunt & declarant, vt alibi idem Cosmas loquitur. Pantaleo Candidus;

Qui Ducis Imperio Regnis successit auitis
Spitigenus patrias sorte regebat opes.

Idem Dubrauius in sequenti libro pergit, dicens; *Quemadmodum parens inter filios hereditatem distribuerat, sic partem quisque suam ab ipso sumere adiit: totum autem Boiemiæ Principatum Spitigneus solus possedit.* Martin. Cromerus Episcopus Varmiensis; *In Boemia Princeps Pradislaus ex Iuditha vxore quinque filios susceperat, Spitigneum, Wratislaum, Ottonem, Conradum & Iaromirum. Moriens Spitigneum natu maximum successorem sibi fecerat: Iaromirum natu minimum Sacerdotio destinarat: tribus autem reliquis Morauiam attribuerat.*

Patri in Princ. successf.] Pulkawa in *Hist. Bohem. cap. 36.* Hagecius in *Chron. Bohem. anno 1055. fol. 157. & seq.* Boregk in *Chron. Bohem. in Spitigneo II. Duce, fol. 86.* Gewoldus *d. cap. 9.* Miræus in *d. cap. 2. num. 21.*

Cosmas]

Cosmas] d.lib.2.anno 1055.

Dubrauius] lib.7.fol.55. & ex eo Boregk *fol.* 85. & Pontanus in *Bohem.pia lib.* 2.*fol.*16. *in fine.*

Syluius] in d.Histor.Bohem. cap.9.

Volaterran.] d.lib.7.Geograph.cap.de Boemia.

Iterum Cosmas] d.lib.2.anno 1055.fol.31.

Idem Dubrauius] lib.8.Histor.Bohem.in princ. Pontanus in *Bohem.pia d.lib.*2.*fol.*18.

Cromerus] lib.4.Rer.Polonic.in Boleslao II.Rege,fol.54.col.2.in fin.

12. Anno MLXI. Vratislaus II. hoc nomine Dux, & primus Bohemiæ Rex, Bretislai filius secundogenitus, fratri primogenito Spitigneo in Principatus Regimine successit ex lege & iure maioratus, qui tum vt in cæteris Germaniæ Principatibus, ita in Bohemia quoq; plurimum inoleuerat, quo patruus nepoti præferebatur. Pantaleo Candidus;

Spitigenus cœli teneras vbi cessit in auras
Dux fato ponens animam, dum frater auitas
Accipit Vratislaus opes, qui debita forti
Sceptra manu gestans,&c.

Nec minus disertè Dubrauius Episcopus id testatur; *Pragam*, inquiens, *à funere Spitignei, Vratislao, Conrado, Othone, conuenientibus, in eo conuentu ab omnibus Ordinibus Vratislaus post Spitigneum natu maximus Boiemiæ Princeps declaratur: & ab eodem Morauia inter duos iuniores fratres sic bifariam diuiditur, vt Olomuciam Othoni, Brunna pariter & Znoyma Austriæ proxima Conrado deferatur. Superuenit Iaromirius cum fratre expostulans, nullam sui ab illo in distributione Morauiæ habitam rationem, quasi ipse non suus hæres, sed alienus esset, quem præterire liceret, æque eodem se parente, atque Vratislaus & cæteri fratres, pregnatum esse, cur æquam cum aliis portionem accipere non debeat; præsertim cum sciat, à parente Morauiam trifariam fuisse diuisam, vt illam tres, non autem duo fratres possiderent. Vnde hanc fratri authoritatem in suum fratrem, vt ei ius suum in bonis paternis adimat, nisi patrem quoque simul ei auferre velit*,&c.

In Princip.regim.success. Syluius in *Histor.Bohem.cap.*21.*in princip.* Hagecius in *Chronic.Bohem. anno* 1061.*part.*1.*fol.*163. Gewoldus *d.cap.*9.

Iure maioratus] Anton.Colerus in terminis terminantibus, vt Practici loquuntur, in *Dissert.de Iure Imperii German.sect.*69. Goldastus in *Seniorat.siue de Maiorat. lib.*2.*& lib.*3.passim, Nicol.Betsius *de Pact.famil.illustr.fol.*324.*& seqq.* Miræus *d.cap.*2.*num.*22.

Candidus] lib.2.Bohemaid.in Vratislao II. Duce & Rege I. in princ.

Dubrauius] lib.8.Hist.Bohem.fol.59. & ex eo Pontanus in *Bohem.pia lib.*2.*fol.*19. Boregk in *Chronic.Bohem.in Vratislao II,fol.*91. Theobaldus in *Genealog.& Chronolog.Ducum & Regum Bohem.*

13. Anno MXCIII. defunctus est Vratislaus Rex, relictis quinque filiis superstitibus, nempe Bretislao, Boleslao, Boriuoio, Vladislao, & Sobieslao: sed ei, præteritis filiis, in Principatu successit frater Conra-

dus I. Marchio Morauiæ Brunnensis, ex eodem iure maioratus, quo, vt diximus, patruus præferri solebat nepoti. Idem Pantaleo Candidus;

Post Conradus obit Regis data munia frater.
Tres alii cui mox fratrum subiere nepotes,
Ordine quinque suo, ceu cuilibet obtigit ætas.

Æneas Syluius; *Vita functus Vratislaus non filium, sicut optauerat, sed Conradum fratrem habuit successorem. Qui septimo mense potitus imperio, morbo correptus, nepotibus ex fratre locum fecit. Quinque eos fuisse diximus, qui sibi inuicem pro natiuitatis ordine successere.* Francisc. de Rosieres; *Mortuus Vratislaus filium non habuit Regem, sed Cunradum fratrem, qui nepotes ex fratre constituit hæredes.* Dicitur tamen fribusculum quoddam inter patrem & filium primogenitum Bretislaum fuisse obortum, quo commotus pater filium exheredarit, fratremque Conradum successorem declaratum cæteris filiis tutorem testamento nuncuparit. Ita enim scribit Cosmas Pragensis; *Videns autem Rex, quod non posset iram suam vlcisci in filio suo Brecislao, aduocat fratrem suum Conradum, & congregat terræ maiores natu, atque corroborat omnium sacramento Comitum, quod post suum obitum frater eius Conradus obtineat solium ac Boemiæ Ducatum.* Et Dubrauius Olomucensis; *Vt Vratislaus Rex animaduertit, filium Bretislaum non solum de contumacia nihil remittere, sed magis adhuc insolescere, inuitato Pragam Conrado, in celebri Ordinum conuentu successorem sibi eum in Regno declarat, eidemque filios suos reliquos diligenter commendat, Bretislao per silentium præterito.* Albert. Krantzius; *Moriens Rex omnia reliquit in manu germani fratris sui Conradi. Sed iste iam æuo maturus delatum quidem Regnum à Proceribus & fratris filiis non recusauit, quòd senecta tum in gente venerabilis haberetur, & ob memoriam Imperialis sanguinis omnes per Ordinem Bitislai filii, non habita ratione liberorum, Ducali honore decorarentur. Æquanimiter ergò tulere Vratislai filii patruum sibi honore præferri, immò & ipsi per modestiam deferebant. Abstinuit tamen Regio vocabulo, moriensque nepotibus, filiis Vratislai, permisit ditionem: qui & ipsi Regio nomine abstinuerunt.*

Ex eodem iure maioratus] Elias Reusnerus in *Basilic. genealog. in Stirpe Sclauic. Princip. & Regum Bohem. fol.* 134. Betsius *de Pact. famil. illustr. fol.* 325. Ant. Colerus *de iur. Imper. German. sect.* 69. Gewoldus *in d. cap.* 9. Miræus *d. cap.* 2. *num.* 22. *& seq.*
Candidus] d. lib. 2. Bohemaid. fol. 46.
Syluius] in d. Histor. Bohem. cap. 23.
Rosieres] in Stemmat. Lotharing. Ducum, tom. 4. in histor. capit. 68.
Cosmas] d. lib. 2. Hist. Bohem. anno 1091. Caluisius in *Chronolog. anno* 1092.
Dubrauius] in Hist. Bohem. lib. 9. fol. 67. in fin. & ex eo Pontanus in *Bohem. pia lib.* 2. *fol.* 19. Boregk in *Chronic. Bohem. in Vratislao Rege, in fin.*
Krantzius] lib. 3. Wandaliæ cap. 11.

14. Anno eodem Bretislaus II. patruo Conrado in Principatu successit prælatus patruelibus Conradi filiis Vdalrico & Lipoldo Morauiæ Marchioni-

chionibus, ratione maioris ætatis, vt in antecedenti §. dictum est; Martin. Cuthenus:

Defuncto patruo repetunt sua iura nepotes.

Patruo] Dubrauius d.lib.9. Hagecius in *anno* 1093.*fol.*191. Boregk in *Bretislao II.fol.*106. Miræus *d.cap.*2.*num.*23.*& seq.*

Vdalrico] quorum Vdalricus Brunnensem, & Leopoldus seu Litoldus Znoymensem Marchionatum adeptus est; Boregk in *Cunrado I.fol.*105.

Cuthenus] in Catalogo Ducum & Reg. Bohem. distich.23.

15. Anno MC. Boriuoius II. fratri Bretislao successit tum ex voluntate defuncti fratris, tum Imperatoris Henrici IV. confirmatione & inuestitura. Cosmas Pragensis; *Mittunt illico Præsul* (Pragensis) *& Comites* (Boemiæ) *in Morauiam ad Borinoy, quò acceleret olim sibi à Cæsare datum totius Boemiæ accipere Ducatū. Qui festinus veniens in ipsa die Natiuitatis Christi, omnibus insimul fauentibus inthronizatur. Tunc Cyllenia* (id est Astræa) *delet omnino sua vestigia, quæ vix impressa reliquerat in Boemia, cùm exosa terras peteret cælestia. Iustitia enim erat Boemorum, vt semper inter Principes eorum maior natu solio potiretur in Principatu.* Et Dubrauius Olomucensis: *Post Bretislai cædem Boriuorius iam antea Princeps & à fratre & à Cæsare designatus, Pragæ solenniter honorem iniit, non tam iure quàm multorum fauore. Quippe Vdalricus Conradi filius quantum ætate illum, tantum iure antecellat.* Et paucis interiectis de Vdalrico: R*atispenam ad Cæsarem vadit, illum deprecaturus, vt mutaret sententiam, quam contra ætatu prærogatiuam, contraque ius gentium de successione Principatus ad Bretislai importunas preces censuerat,* &c. *à quo tandem impetrat ius legitimæ suæ successionis, sed hac conditione, vt liberum sit Bohemis, aut Vdalricum aut Boriuorium habere Principem, vtrum videlicet horum magis idoneum habilemque approbauerint.* Idem Cosmas tradit, superioribus hæc subiungens: *Oalricus adit Imperatorem in vrbe Ratisbona. & eum sollicitat precibus, quò sibi restituat iniuste præreptum à fratre suo iuniore Boriuoio Boemiæ Ducatum. à quo Cæsar accepta pecunia dat sibi Ducatus insignia & vexillum; sed in Ducem eligendi obtentum ponit in arbitrio Boemorum. Tunc Oalricus mittens Legatum, arguit fratrem suum Boriuoÿ, increpat Comites, & minatur eis, iactat se esse maiorem ætate, & secundum patriæ morem debitum sibi iniustè sublatum per fratrem iuniorem poscit Principalis sedis honorem. Qui quamuis iustam caussam habeas, tamen frustra caudam captas cum cornu amittas: sic Oalricus fratrem suum Boriuoy firmatum in solio, tardè nititur pellere de Regno,* &c.

Cosmas] vel potius Continuator eius *lib.*3.*Hist.Bohem.anno* 1100. Hagecius in *Chron.anno* 1100.*fol.*198.

Dubrauius] in Hist.Bohem.lib.10.in princip. Boregk in *Chronic.Bohem.in Boryuorio II.Duce.fol.*111.

16. Anno MCVI. cum Boriuoius Dux furorem Bohemorum contra se conspirantium euitaturus in Poloniam fugisset, Suatoplucus patruelis in-

 uestitu-

ueſtituram præſtita fidelitate ab Heinricò IV. Imperatore impetrauit, in Ducatumque à Commiſſariis Cæſareis introductus, Bohemos ſibi vt heredi ac Principi legitimo obedientiam iurarẽt, compulit. Dubrauius; *Vacuum Principatum* (ſcilicet per Boriuoii fugam) *Suatoplucus occupauit, Vladislao tanquam ſeniori de loco ei concedente*, &c.

Suatoplucus] ex Ottone, Bretiſlai I. filio, Marchione Morauiæ natus, Principatum arripuit; Hagecius in *anno* 1107. *fol.* 203. Boregk in *Suatopluco Duce fol.* 116. Miræus *d. cap.* 2. *num.* 25.

Dubrauius] d. lib. 10. fol. 75.

17. Anno MCIX. Suatopluco in expeditione Cæſaris Henrici V. Polonica interfecto, ſucceſſor in ipſis caſtris datus fuit Otto frater eius Morauiæ Marchio, itidem Cæſari in eadem expeditione militans. Teſtatur id Coſmas Pragenſis ita ſcribens; *Mane facto venit Rex* (Henricus Imperator) *vt lugeret ſuper compatre ſuo, & aſtantibus immenſis Boemis conceſſit, vt quemcunque voluiſſent ſuorum ex filiis Principum ſibi in Ducem eligerent. Tum Wececk roget, vt fratrem interfecti Principis Ottonem decernat Ducem. Quem illicò Rex collaudat, & populus per caſtra ter Kyrieleiſon clamat. Nec mora, adducunt Pragam Ottonem, quem Wececk, & vniuerſi, qui erant de Morauia, ſatagebant Principalis Sedis prouehere ad faſtigia. Quod quia ſine conſenſu Bohemorum & Epiſcopi* (Pragenſis) *efficere conabantur, fruſtratur eorum temeritas, & ſacramenta olim exhibita in medio Concilio recitantur. Nam cum Zuatopluck Ducem inthronizarent, cuncti Bohemi ſacramentis confirmauerant, vt poſt obitum eius Wladislaus, ſi ſuperſtes eſſet, proueheretur ad ſolium*, &c. *Conſilio ergo præualuerunt, & toto anniſu effecerunt, vt & ſacramenta eſſent inuiolata, & Wladulaus iura Principatus iure adoptata omnibus aſſentientibus obtineret.* Ex quibus verbis perſpicuum fit, cur Otto Marchio à Cæſare confirmatus & inueſtitus, à Bohemis non fuerit receptus, nempe propter Vladislai Marchionis ius antiquius, quod ei iam in ſucceſſione Ducatus Bohemici quæſitum ab Imperatore tolli non potuerit nec debuerit. Neque aliter Pulkawa, & Dubrauius memoriæ tradiderunt. Nam Bohemiam tum temporis non electiuam, ſed hereditariam fuiſſe, teſtatur querela Fabiani Comitis, Præfecti Wiſſegradenſis, quam Coſmas refert ibidem hiſce verſibus;

——Væ tibi Boemia, quæ adeo minus ampla
Cum ſis, communis Dominis ſubiectaque multis
Herili de ſtirpe ſati ſexuque virili
Iam ſunt bis deni (niſi fallor ego) Dominelli, &c.

Interfecto] à Laskone Toporio Bohemo, vt ſcribit Alexand. Guagninus in *Compend. Chronicor. Polon. in Boleſlao Krziuouſti*; Zachar. Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Iudicum, Ducum & Reg. Bohem.* Verùm Mart. Cromerus lib. 5. Rer. Polon. fol. 77. col. 2. in fin. de hoc parricidio ita ſcribit; *Occidit eum* (Suatoplucum, quem ille Suatopelcum vocat) *Ioannes*

Ioannes Cistes, Eques Boemus exul, siue Boleslai consilio, & præmio percussori proposito, adductus, siue proprii exilii cæsorumq́, propinquorum Rauitarum (id est Wersouiciorum Comitum) *dolore stimulatus.* Matthias à Michou Canonicus Cracouiensis in Chron. Regum Polon. lib. 3. cap. 9. *Dux Poloniæ Boleslaus plurima donaria promisit, si quispiam suorum militum Suatopolk obtruncaret. ad quod patrandum supra cæteros obtulit se Ioannes Bohemus Miles, filius Czisce, de familia Vrsouiensium, qui nunc Rauitæ appellantur,* &c.

Cosmas] d. lib. 3. anno 1109. fol. 60.

Propter Vladislai, &c.] Dubrauius lib. 11. Histor. Bohem. Hagecius in *anno 1109. in fin. fol.* 208. *in princ.* Boregk in *Chronic. in Vladislao I. Rege, in princ. fol. 123. & seq.*

Fabiani Comitis] Cosmas *d. lib. 3. anno 1109. fol. 61. in princ.* Boregk in *Chron. fol. 125.* Querela autem prudentissimi huius Comitis optimis nititur rationibus. Attenuātur namque Principatus per filiorum diuisiones; Timplerus *lib. 2. Politic. cap. 3. q. 1.* quod ne fiat, publicè vtile est; Ioan. Auenarius in *Quæstion. nomicopolit. q. 20.* dummodo fratres reliqui honorificè sustententur; Casmannus *de Vit. Politic. cap. 6. in fin.* Patritius *lib. 9. de Regn. & Reg. instit. cap. 22.* Ioh. Gerhardus *Locor. theolog. tom. 6. de Magistr. polit. n. 92.* Wilhelm. Schickardus in *Dissert. de Iur. Regio Hebræor. cap. 6. theor. 20. fol. 178.*

18. Anno MCXVII. scribit Dubrauius; *Boriuorius Vladislaum per legatos adit, per illos Principatum suam repetens, quo per vim ac fraudem à patruele suo Suatopluco esset spoliatus, & quem ipse frater natu minor* (sc. Vladislaus) *præter ius gentium, præterque legem auitam sacramento Boemorum confirmatam, sibi vsurparet.* Et Cosmas Pragensis: *Dux VVladislaus, nutu instinctus diuino, & Hermanni Episcopi consilio, reuocat fratrem suum seniorem Boriuoy de exilio, & satisfaciens sibi, ac semetipsum submittens eius dominio, iterum collocat eum in Principali solio. Boriuoy autem non immemor accepti beneficii, dat fratri suo dimidiam sui Ducatus partem, quæ sita vltra fluuium Labæ* (id est Albis) *tendit ad Aquilonem: eratque fratri suo licet iuniori in omnibus obediens, & semper eum præueniens nihil sine consilio gessit.* Reusnerus de Vladislao Duce; *Boriuorium Regni consortem legit, attributa illi parte Bohemiæ, ab Albi ad meridiem vergente.*

Dubrauius] d. lib. 10. fol. 78. Boregk in Vladislao I. fol. 126.

Cosmas] d. lib. 3. anno 1117.

Reusnerus] in Basilic. Genealog. in Stirpe Sclauic. fol. 140.

19. Anno MCXXV. moritur Vladislaus I. Dux Bohemiæ, relictis tribus filiis, Vladislao, Heinrico & Theobaldo: quorum nemo patri successit, sed frater Sobieslaus antiquo illo maioratus & proximitatis iure. De quo Cosmas Pragensis introducit Zuatauam Vladislai Ducis matrem sic astantem filium ægrotum; *Quis ignorat, quòd camisia propior sit corpori, quàm tunica. Natura quippe, quæ fecit propinquorum genituram, facit vt sit suis propitior & in omni rerum procurata. Ille autem, ille* (scilicet Otto Marchio Morauiæ) *quem tibi fratrem facis, & cui modò tuæ sobolis & caræ coniugis curam iniungis, & in tutelam committis, crede mihi matri, ipse primus erit eis in laqueum. Iste autem, quem à te elon-*

quas & quasi alienum reputas, cum sit tuus germanus (scil. Sobieslaus) *multò clementior in tuos erit, quàm tui patrui natus, cui post te decernis paternum solium Ducatus*. Et postibi: *Duce Wladislao ex hac luce subtracto, frater eius Sobeslaus, ætate quidem iunior, omnibus Bohemis insimul fauentibus iure hæreditario in Principatus solio eleuatus est auito*. Reusnerus; *Sobieslao tandem matris auctoritate reuerentiaq; successore nominato, Othone præterito obiit*. Caluisius; *Ladislaus Dux Bohemiæ moritur, cum autem nullos haberet liberos, hæredem facit fratrem suum Sobeslaum*. Quod ipsum Bohemis in Conuentu Ordinum obiecisse Sobieslaus ab eodē Cosma, aut eius Continuatore memoratur hisce verbis; *O Boemienses Proceres, non laudo neque extollo me, sed veritatem dico: viuente fratre meo, Duce Wladislao, neque scuto neque alia vi istum Ducatum percepi, sed Dei misericordia, & electione fratris mei adhuc viuentis, vestrûmq; omnium, sum adeptus: hacq; ratione & iustitia, me iuste & rationabiliter arbitror possedisse. Quidam vero ex huius prouinciæ Nobilioribus instinctu Satanæ commoniti, me voluerunt perimere, veluti quondam fratrem Brzetislaum occiderunt, & Suatopluck quoque sine causa peremerunt.*

Frater Sobieslaus] Hagecius in *Chron. anno 1125. fol. 223*. Boregk in *Chron. in Vladislao I. Duce in fin*. Miræus *d. cap. 2. num. 27*.

Reusnerus] in Basilic. genealog. in Stirpe Sclauic. fol. 140.

Caluisius] in Chronolog. anno 1125. in eo errās, quòd putat Vladislao nullos fuisse filios, vt in eorum defectu fratrem instituerit heredem.

Eodem Cosma] d. lib. 3. anno 1130.

20. Anno MCXXVI. scribit Caluisius; *Otto Moraniæ Dux putabat Ducatum Bohemiæ ad se pertinere, atque ideo ad Imperatorem Lotharium veniebat, petebatq; se Ducem Bohemiæ creari, & in Ducatum cum exercitu deduci. quod & impetrat. Sed cæso Ottone pax conficitur, cum Sobeslaus Dux promitteret Lothario auxilia contra Cunradum Sueuiæ Ducem æmulum.*

Caluisius] in Chronolog. anno 1126. ex Trithemii *Chronic. Hirsaugiens.*

21. Anno MCXXXIX. scribit Dubrauius: *Venerat istuc* (Bambergam, vbi Conradus III. Imper. Comitia celebrabat) *etiam Sobieslaus, qui veritus, ne alius post obitum suum, quàm vellet, Principatum arriperet, Vladislaum fratris sui Vladislai filium, secum ad Conradum adduxit: Nullum, inquiens, Cæsar beneficium in præsentia maius dare mihi potes, quàm si, me adhuc superstite, Vladislaum hunc ex fratre meo nepotem, mihi successorem declaraueris. Quod vt facias tua, quam mea interesse arbitror. Olim namque hac disciplina à me imbutus est, vt Cæsari, quæ sua sunt, libenter reddat, & mihi quæ mea sunt, quoad vixero, ne detrahat.*

Dubrauius] lib. 11. Histor. Bohem. fol. 89. Hagecius in *Chron. Bohem. anno 1138*. Boregk in *Chron. Bohem. in Sobieslao Duce fol. 144*. Miræus *d. cap. 2. num. 28*.

22. Anno MCXL. obiit Sobieslaus I. Dux Bohemiæ, relictis itidem tribus filiis, Sobieslao, Vdalrico & Wenceslao: quibus tamen in successione Principatus ex prærogatiua ætatis, destinatione defuncti, & Imperatoris

toris confirmatione prælatus fuit patruus Vladislaus II Marchio Morauiæ. Berthold. Pontanus: *Wladislaus iure optimo Regni hæres & Dominus effectus*, &c. Pantaleo Candidus:

Proximus Vratilae tuo de sanguine cretus
Vladislaus opum, Regnique assertor auiti,
Insignes titulos, patria & decora alta recepit.

Boregkius: Nachdem Sobiesla zur erden bestattet war / hielt Vladislaus Vladislai deß Ersten Sohn / der *Sobieslai* rechter Bruder vnd der ältiste war / eine versamlung den 17. *Februar. anno* 1140. vnd ließ jhme / nach altem brauch die Vnterthanen hulden &c. Hic est ille Vladislaus, à Friderico I. Imperatore Rex Bohemiæ creatus, cui quinque erant filii, Fridericus, Suatoplucus, Albertus Archiepiscopus Salisburgensis, Vladislaus Marchio Morauiæ, & Primislaus Ottocarus à Philippo Cæsare Rex factus.

Patruus Vladislaus] Dubrauius d.lib.12. Hist.Bohem. Æn.Syluius in *Hist.Boh.cap.*24. Gewoldus in *d.cap.*9. Miræus *d.cap.*2.

Pontanus] in Bohem. pia lib. 2. fol. 21.

Candidus] lib. 2. Bohemaid. in Vladislao Rege, fol. 46.

Boregk.] in Chronic. Bohem. in Sobieslao Duce in fin. & in Vladislao Rege in princ. fol. 145.

23. Anno MCLXXIV. scribit Dubrauius, Fridericum I. Imperatorem Boiemis potestatem dedisse eligendi successorem ex duobus Regis Vladislai patruis, nempe Sobieslao & Vdalrico, ætatis prærogatiua Regnum petentibus, non tamen successuris, nisi post Vladislai Regis iam grandæui obitum. Sed Vladislao Rege & filio eius Friderico indignationem Cæsaris metuentibus ex Bohemia profugis, *Vdalricus Regnum sibi à Cæsare delatum celeriter ad Sobieslaum, ceu fratrem ætate priorem transtulit, & is Principe loco contentus, ad Regiam dignitatem adspirandum sibi non putauit*, &c. Pantaleo Candidus:

Inde Sobieslaus frenos moderatur auitos.

Hic est Sobieslaus eo nomine II. Dux Bohemiæ Sobieslai I. filius, cuius frater Vdalricus Ducatum Satzensem regebat à patre acceptum. De quo etiam Reusnerus scribit: *Regnum hic à Cæsare sibi delatum ad Sobieslaum maiorem natu fratrem transtulit, Principatu solo contentus.*

Dubrauius] in Hist. Bohem. lib. 13. fol. 104. Æn. Syluius in *Hist. Bohem. cap.* 25. *in pr.* Hagecius in *Chron. Boh. anno* 1174. *fol.* 267. *in princ.* Boregk. in *Chron. Boh. in Vladislao Rege circa fin.* Miræus *d. cap.* 2.

Candidus] in Bohemaid. Regum lib. 2. in Sobieslao II. Duce, fol. 47.

Reusnerus] in Basilic. genealog. in stirpe Sclauic in Stemmat. Princip. & Regum Bohem.

24. Anno MCLXXVIII. Albertus Krantzius refert; *Cumque fato functus* (Vladislaus) *ad meliora transisset, quidam ex Primoribus Procerum ditionem occupauit,*

pauit, abstinensque Regio nomine Ducem se appellauit. Sobieslao viro nomen, qui ausus Regis sui filium paterna ditione detrudere: Sed non sunt passi Prouinciales per vim parto diu incubare Imperio: Vix enim quinquennio præfuit, & à Prouincialibus actus in exilium, legitimo heredi fecit Regni locum. Fridericus is fuit &c. Si *Primores Procerum* accipit pro alienis à Regia familia largiter errat. Et alias etiam reiectionis caussas supra ex Dubrauio retulimus. Fridericum tamen, Vladislai Regis primogenitum, fuisse, abdicato Sobieslao II. in Principatum restitutum, & ab Ordinibus, vt legitimum Regni & proximum heredem, non grauatim receptum, testatur Hagecius hisce verbis: **Hertzog Friederich ließ die Herren Wladycken vnnd Edlen für sich erfordern / vnnd zeigte jhnen Keyser Friederichs bestättigungsbrieff / sampt der Fahne deß Fürstenthumbs Böhmen. Sie tratten ein wenig ab / berathschlagten sich / vnd namen jhn vnverzüglich als den Erben / so nach König** Wladislao **der nechste zum Königreich war / zu einem Herrn an.** Francisc. de Rosieres: *Post hunc* (sc. Sobieslaum) *Federicus, verus hæres, Ducis, non Regis nomine vsus, diu rerum non est potitus.*

Krantzius] lib. 6. Wandaliæ cap. 6. & ex eo Munsterus in *Cosmograph. lib. 3. de Boh.* Rosieres in *Stemmat. Ducum Lotharing. tom. 4. in hist. capital. 68.*

Dubrauio] lib. 14. Hist. Bohem. Boregk. in *Chron. Bohem. in Sobieslao II. Duce fol. 172.*

Hagecius] in Chron. Bohem. anno 1178. fol. 170. part. 1. Æn. Syluius in *hist. Bohem. cap. 25.* Miræus *d. cap. 2.*

Rosieres] in Stemmat. Ducum Lotharing. tom. 4. cap. 68.

25. Anno MCXC. mortuo Friderico I. Duce, ad Regnum vocatur Conradus II. Marchio Morauiæ Znoymensis Leopoldi filius, ex itinere Hierosolymitano redux: vocatur, inquam, iure agnationis & maioris ætatis. Qui Principatum iniens, Marchionatum Znoymensem Theobaldo resignauit.

Hagecius] in Chron. anno 1190. Boregk. in *Sobieslao II. Duce in fin. fol.* 184. & in *Conrado in pr. fol.* 185. Syluius *d. cap. 25.* Rosieres *d. tomo 4. in hist. capital.* 68. Miræus *d. cap 2.*

26. Anno MCXCII. Conradus II. in Apulia peste sublatus successorem nactus est Wenceslaum II. Sobieslai I. Ducis filium tertiogenitum & Sobieslai II. fratrem. Cui tamen Primislaus, Vladislai Regis filius, litem super iure successionis intendit, vt Bohemorum Chronographi tradunt. Pantaleo Candidus de Sobieslao I. Duce scribit.

Hic geminos habuit cara de coniuge natos
Quorum Zechiadas hic Wencesilaus auitos
Accepit magna Rector ditione tenendos.

Et Hagecius narrat; *Wenceslaus* **eignete jhme das Fürstenthumb Böhmen zu / vorgebende / er were der nechste Erbe darzu.**

Wen-

Wenceslaum] Ottonis Nigri Marchionis Znoymensis filium. Miræus *d. cap.* 2.
Chronographi] Æn. Syluius in *Hist. Bohem. cap.* 25. *& cap.* 26. Dubrauius *d. lib.* 14. Boregk. in *Chron. Bohem. in Wenceslao II. fol.* 186. Dubrauius *lib.* 14.
Candidus] in Bohemaid. lib. 2. fol. 51.
Hagecius] in Chron. Bohem. anno 1191. part. 1. fol. 280.

27. Anno MCXCIII. Wenceslao à Marchione Lusatiæ capto, & Primislao sentētia Cæsaris Heinrici IV. destituto, ab eodem Imperatore Regnum Bohemiæ Heinrico, Episcopo Pragensi, ceu agnato proximo, commendatur, qui illud annos quinque feliciter gubernauit.

Hagecius] in Chron. Bohem. anno 1191. Boregk. in *Henrico Duce fol.* 187. Dubrauius *d. lib.* 14. Miræus *d. cap.* 2. *n.* 35.

28. Anno MCXCVII. Vladislaus III. Vladislai II. Regis filius, in Heinrici defuncti locum surrogatur, quod frater eius Primislaus natu maior, esset in Cæsaris offensa, & per sententiam Ducatu priuatus. Tandem pacto vtrimque conuenit, vt iunior seniori fratri vltrò regimen Bohemiæ cederet. Id consignauit Dubrauius, inquiens: *Vladislaus natu minor, absente fratre seniore Premislao, in Principatum euectus, redeunti fratri eundem resignat & cedit, ita rem componentes, vt Premislaus senior Boiemis, Vladislaus iunior Morauis imperitaret.* Et hic est ille Primislaus, cognomento Ottocarus, quem Philippus Cæsar Regem Bohemiæ creauit.

Iunior seniori] Hagecius in *anno* 1197. *in fin. & fol.* 385. Boregk. in *Chron. in Vladislao Duce anno* 1198. *fol.* 192. Goldastus in *Discurs. de iure repræsentat. in primogenitur. nu.* 23. Miræus *d. cap.* 2.
Dubrauius] in Hist. Bohem. d. lib. 14. in fin.

29. Anno MCCXXX. Wenceslaus III. cognomento Luscus, patri Primislao successit in Regno, viuo adhuc patre coronatus. Æneas Syluius; *Primislao duo fuerunt filij, Venceslaus & Othocarus. Venceslao Regnum Bohemiæ cessit, Othocaro Marchionatus Morauiæ.* Francisc. de Rosieres de Primislao; *Regnum Venceslao filio dimisit: qui sine liberis decedens Othogarum Regia gaza instituit hæredem.* Hagecius hunc VVenceslaum vocat *heredem Regni.* Fuit hic viuo patre coronatus, & à Friderico II. Imp. confirmatus.

Successit in Regno] Dubrauius *lib.* 16. Hagecius in *anno* 1231. Boregk. in *Chron. & Venceslao Lusco fol.* 207. Miræus *d. cap.* 2.
Syluius] in Hist. Boh. cap. 27. sed errat in ordine genituræ. Nam Ottocarus fuit Wenceslai non frater, sed filius, Primislai nepos.
Hagecius] in Wenceslao III. anno 1206. ibi, daß ihme ein Erb geboren: & anno 1226. ibi, nach seinem tode in dem Königreich ein Erbe seyn.
Rosieres] in Stemmat. Lotharing. Ducum tom. 4. cap. 68.

30. Anno MCCLIV. scribit Æn. Syluius; *Fuit Venceslaus vnoculus, & sine liberis decedens, Regnum Othocaro reliquit.* Sed Bohemorum historiographi hunc Otto-

Ottocarum faciunt VVenceslai filium, qui cum rebellibus Bohemis in patrem anno MCCXLVIII. conspirans, pœnas impietatis suæ serò quidem, sed seriò luit. Hic enim est ille Primislaus Ottocarus hoc nomine II. Rex Bohemiæ, qui Rudolpho I. Cæsari rebellans, in acie miserabiliter occubuit anno MCCLXXVIII. Cuius legitimam & proximam post fratris obitum successionem tangit quoque Pantaleo Candidus in hoc versu;

Ottocarus cui mox successit in ordine frater.

Fratrem pro filio dixit, errorem Syluii & Munsteri secutus. Hagecius; *Primislaus* Königes *VVenceslai* Sohn/ ein Erbe der Cron Böheim &c. & alibi dixerat; Damit *Primislaus* als ein Erbe nach seinem Vatter die Cron Böheim erlanget. Sed de Ottocaro multi multa, & nos supra diximus.

Æn. Syluius] in Hist. Bohem. cap. 27. Munsterus *lib. 3. Cosmograph. de Bohem.* Volaterranus *lib. 7. Geograph. in Boemia*, Franc. de Rosieres in *Stemmat. Lotharing. Ducum tom. 4. cap. 60.* Wolfgang. Lazius *de Migration. gent.* & in *Genealog. Austr.* Miræus *d. cap. 2.*

Historiographi] Pulkawa in *Hist. Bohem. cap. 86.* Dubrauius *lib. 17.* Hagecius in *anno 1254. fol. 319. part. 1.* Boregk. in *Ottocaro, in princ. fol. 224.* Nemo ex hoc scriptorum numero vllius facit mentionem electionis: omnes tradunt suopte iure Ottocarum successisse.

Candidus] in Bohemaid. d. lib. 2. fol. 51.

Hagecius] in Chron. Boh. anno 1254. & antea in anno 1251.

31. Anno MCCLXXVIII. cæso Ottocaro Rege, Bohemia & Morauia iure belli & victoriæ cesserunt in potestatem Rudolphi I. Imperatoris. Ex intercessione tamen Ordinum Regni, & multorum Regum ac Principum, Wenceslao, vnico Ottocari filiolo Regnum, desponsa ei filia Iuditha, restituit, eidemque tutorem & Administratorem dedit Ottonem Marchionẽ Brandeburgensem amitæ maritum. Æn. Syluius scribit; *à populatione Bohemiæ Imperatorem abstinuisse, quæ genero deberetur.* Boregk. de Ottocaro: Vnd *VVenceslaum* seinen rechten vnd ehelichen mannlichen Erben zu gute. Pontanus; *Hæredem VVenceslaum iuuenem.* Et mox illicò; *Donec hæres legitimus VVenceslaus restitutus.* Siffridus Presbyter Misnensis; *Filius Regis Odoacris vnigenitus, VVenceslaus II. regnauit pro patre suo, cui Rex Romanorum Rudolphus filiam suam Gutham nomine tradidit in vxorem.* Hagecius; *VVenceslao* deß Böhmerlands Erben &c. & iterum: *VVenceslaus*, welcher ein geborner/ so wol auch ordentlicher weise erwehlter König in Böhmen gewesen. *Electus*, inquit, id est, assumptus, confirmatus & stabilitus in Regno per fidei præstationem. Quam enim Ordines electionem habere poterant, qui erant in manu ac potestate victoris Cæsaris? Hic est autem VVenceslaus hoc nomine III. Rex Bohemiæ.

In potest. Imperatoru] Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1278. *fol.* 339. *in fin.* Dubrauius in *Hist. Bohem. d. lib.* 17. Boregk. in *Ottocaro Rege, fol.* 241. *& in* Wenceslao *Rege, fol.* 243. Ioan. Ferfius in *tract. de Præfect. S. Prætorii, cap. 6. in fin.*

Regnum

Regnum restituit] iure, inquam, caducitatis ob perpetratam feloniam, ad se deuolutum, vt *lib.3.cap.15.* docuimus. Quibus adde Hieronymum Osium Turingum in lib. *de Reb gestis Cæsarum Romanor. Ducum Austriæ* &c. de victoria Rudolphi I. Cæsaris scribentem in hæc verba;

Hic insigne refert de Cæsare fama Rodolpho
Exemplum veniæ, tibi qua Venslaë pepercit,
Quaque suam ille iubens, Othacari Regia proles,
Connubio natam, Boiemaque Regna dicarat,
Quæ tuus antè pater non iure petiuerat hæres.

Id est, quæ Regna licet pater tuus vt hæres adiuit, quia tamen regalia à Cæsarea Maiestate, tempore & modo debito non petiuit & requisiuit, iure meritoque suo amisit.

Syluius] in Hist.Bohem.cap.27. in fin. Boregk *ibid.fol.241.vers.Æneas* schreibet.
Boregk.] in d.Ottocaro Rege, fol.231. vers. dieser König / in fin.
Pontanus] in Bohem.pia lib.1.anno 1275.fol.9.Dubrauius *lib.*18.
Siffridus] in Epitom.Chron.lib.2.anno 1278.
Hagecius] in anno 1281.fol.341.& iterum anno 1297.fol.357.

32. Anno MCCCV. obiit Wenceslaus III. Rex Bohemiæ, eisque successit VVenceslaus IV. filius vnicus, anno ætatis suæ XVI. Hic sequenti anno MCCCVI. expeditionem instituit in Poloniam, vt Regnum illud paternum in fidem reciperet. Sed Olomucii meridiano tempore in cubiculo solus obambulans siue, vt alii scribunt, quiescens, trucidatur. Iacobus Piccolomineus Cardinalis Papiensis de VVenceslao seniore; *Moriens filio sexdecim annorum Regnum Bohemiæ & Poloniæ singularibus verbis commendat.* Mart. Cromerus Varmiens. Episcop. *Venceslaus iunior, qui patri hæres in Bohemia successerat, fecit expeditionem in Poloniam, Regni paterni repetendi causa, cuius iam titulum vsurparat.* Apud Hagecium eiusdem senioris VVenceslai moribundi verba vltima ad filium hæc referuntur in Procerum Bohemiæ circumstantium præsentia nuncupata. Dir befehle ich mein Königreich / du solt auff meinem stuel sitzen / vnd an meiner / als deines Vattern / stelle herrschen. Et hinc conuersus ad ipsos Proceres dixisse additur; Ich bitte euch sämptlich / ihr wollet dieselbe vnterthänigkeit vnd gehorsam / so ihr mir geleistet / meinem Sohne als ewerm Erbherrn / auch leisten. Boregkius ex Dubrauio memorat, eum filio dixisse, se à patre vnicum duntaxat Regnum, illudque lacerum & deuastatum accepisse: illi tamen duo ampla & benè constituta Regna, Bohemicum nempe & Polonicum, relinquere. Dubrauius; *Boiemi hærede Regni amisso ad ius Comitiorum coeunt,* &c. Atque in hoc VVenceslao IV. exstincta fuit siue Crocia per Libussam propagata, siue Primislauiana ab eius marito dicta, Regia Bohemorum stirps mascula, quæ Regnum Bohemiæ ordine successiuo & hereditario per annos circiter DC. non infeliciter rexit.

Successit Wenceslaus filius] Æn. Syluius in *Hist. Bohem. cap.* 29. Dubrauius in *Hist. Bohem. lib.* 19. Salom. Neugebaur *lib.* 3. *Hist. Polon. fol.* 176. Hagecius in *anno* 1306. Boregk. in *Wenceslao iuniore Rege fol.* 261. Caluisius in *Chronolog. anno* 1305.

Regnum illud patern.] Caluisius in *Chronolog. anno* 1306.

Piccolomineus] lib. 6. Commentarior. de reb. in Europ. gestis.

Cromerus] lib. 11. Rer. Polon. fol. 186. col. 2. Salom. Neugebaur *lib.* 3. *Hist. Polon. in Venceslao Bohem. Rege in fin.* Matthias de Michou *in Chron. Reg. Polon. lib.* 4. *cap.* 3.

Hagecius] in Chron. Boh. anno 1305. fol. 366.

Boregk.] in Chronic. in Wenceslao seniore Rege fol. 259. Dubrauius *d. lib.* 19. *fol.* 155.

Circiter sexcentos] Dubrauius, Hagecius & Boregk. habent annos DLXXXIV.

Caput V.

IN BOHEMIÆ REGNO, MARIBVS NON EXSTANTIBUS, succedunt filiæ. Gynæcocratia an admittenda in Regno Electorali. Quatenus Reginæ ac Principissæ virilia officia administrare possint. Mariti iure vxorio Reges efficiuntur. Exempla illustrium Reginarum, quibus successio feminina Bohemica confirmatur. Libussa Crocopatri successit. Primislaus iure connubij ad Principatum Bohemiæ peruenit; eumque ad posteros suos deriuauit. VVenceslao vltimo successerunt sorores germanæ, iuraq; sua successoria cum maritis participarunt. Iohannes Lucemburgius iure connubiali Regnum nactus, illud in stirpem suam transplantauit. Sigismundus Imperator à rebellibus Hussitis propter diuersam religionem reiectus, ius suum ex titulo hæreditariæ successionis constanter defendit & retinuit.

ITAQVE maribus ex Regia illa vetusta Primislai familia nullis amplius exstantibus, res demum ad feminas rediit, inter quas primum successionis gradum iure genituræ & proximitatis filiæ obtinent, interque plures sorores maior natu cæteris præfertur, adeo vt ius suum hereditarium non modo in maritum thori legitimi socium, sed etiam in posteros suos heredes legitimè abs se descendentes, ordine genituræ seruato, in infinitum conferat. Quod quia à nonnullis in dubium vocatur, à quibusdam præcise negatur, est vt vero vincamus.

Ad feminas rediit] Aub. Miræus in *libel. de Reb. Bohem. cap.* 3. *in prins.*

Ordine genituræ seruat.] qui cum in stirpe Slauica esset, vt diximus, maiorialis, nunc primũ cœpit esse primogenialis, ex institutis nimirum Francorum, quibus Domus Lucemburgica in Belgio vtebatur; inde ius illud in Bohemiam illatum, & à Carolo IV. Imperatore & Bohemiæ Rege, Iohannis Lucemburgii filio & successore, confirmatum.

2. Prin-

2. Principio dum aiunt rem esse exempli in Germania inauditi, vt femina in Electoratu succedat, quum officiũ Archiprincipis Electoris & S. Rom. Imperii Archipincernæ sit virile, quod mulier sine dedecore Imperii administrare nullo modo aut possit aut debeat: & iure quoque Romano feminæ ab omnibus officiis ciuilibus & publicis remoueantur. Quod & sanctorum Patrum eruditissimus scriptor Arnobius inculcet hisce verbis; *Quid feminarum genus, quas ab negotiis publicis conditio fragilitatis excepit?* Sed quicquid iure Romano obtinuerit, nostris certe moribus Illustres feminas hæreditaria iurisdictione ipsasmet fungi, & cætera officia virilia, à quibus conditione naturæ & verecundiæ stolâ vltrò abstinere solent, per vicarios posse administrare, certum est.

—— πάντα γὰρ δι᾽ ἀρσένων
Γυναιξὶ πράσσειν εἰκός, αἵτινες σοφαί.

Iure Romano] in *l.2.in pr.D.de Reg.iuris*, Harmenopulus in *Promptuar.iur.lib.6.tit.2*. Gewoldus in *Comment.de S.Rom.Imp.Septemuir.cap.7.n.9.*

Arnobius] lib.7.aduersus Gentes, & ibi Stewechius & Heraldus in *Comment.*

Illustres feminas] Bartolus, Cagnolus *n.4*. Philippus Decius *n.3*. Pet. Faber, Hubert. Giphanius, Hyppolit. à Collibus, Dionys. Gothofredus, Bronchorst. *n.2*. Pet. Wesembecius *n.8.ad d.l.2.D.de regul.iur.*

Hæreditar.iurisdict.] *c.dilecti, Ext.de arbitr.* & ibi Canonistæ, Næuius, & Ioan. Ramus *ad d.l.2.D.de regul.Iur.* Hieron. Garzonius Auximas IC. in *tract.de Femin.ad feuda recip. vel non.* Christian. Matthias in *System polit.lib 3.*

Conditione naturæ] Valerius Maximus *lib.8.cap.3* Bronchorst. *ibid.*

Per vicarios] vt patet ex Recessibus Imperii Comitiorum, in quibus feminæ Principes, Comitissæ & Baronissæ: nec non Abbatissæ solent per Legatos comparere, & ea præstare, quæ viris Principibus, Comitibus & Baronibus incumbunt.

Πάντα] Euripides in *supplicib.* & ibi Arsenius Archiepiscopus Monembasiæ in *Scholiis Græcis*, & Casp. Stiblinus in *Annotat.*

3. Deinde aiunt, feminas à successione Regnorum feudalium excludi, quod nec faidam leuare, nec arma portare pro defensione communis patriæ aduersus hostes possint. Bello enim gerendo ciendove idoneæ cum non sint, armis nec se nec alios defendere queunt. Sed hæc obiectio iam pridem olim ab aliis est explosa. Nam quod ipsæ præstare per sexus imbecillitatem nequeunt, hoc illæ aut per maritos, vt thori ita Regni consortes, aut si virgines vel viduæ sint, per vicarios administrant. Et hoc non vsu tantum & consuetudine quadam introductum, sed & ipso iure nostro Germanico constitutum atque confirmatum esse obseruamus.

Faidam leuare] ex constitutione Rotharis Regis in *Leg.Longobard.lib.1.tit.9.§.18.* Cuiacius in *Comment.ad Feud.lib.1.tit.1.* Lindenbrogius in *Var.lect. & not. in Leg. Salic.tit. 62.§.6.* Nam natura fœminis Martis vexillum negat, Ioan. Casus *lib.2 Sphæræ ciuit.cap.4.*

Idoneæ cum non sint] in *Leg. Baivvarior. tit. 1. cap. 13. §. 2.* Frid. Lindenbrogius in *Glossar. Legum antiq. verb. Filiæ.*

Iure nostro Germanico] Cuiacius *lib. 8. Obseruation. cap. 14.* Gothofredus in *Not. ad Iustinian. Imp. edict. 3. cap. 1.*

4. Exempla requiris? Omitto prisca illa & in vulgus nota, quæ de claris mulierum fortium & industriosarum regiminib. viri clari in literarum monumentis retulere. In queis primas tenet Semiramis Assyriorum Imperatrix, quæ sublato Nino marito, Trebetam priuignum in Germaniam, vt nobis Treuiros conderet, expulit, quo sola Imperio liberè potiretur. Debora & Iuditha patriam à potentissimis hostibus liberantes, Israelitis cum laude præfuisse, & ius dixisse in Sacris memorantur. Tomyris Scytharum Massegetarum Regina, amisso filio, Regni defensionem contra Cyrum Persarum Imperatorem suscipiens, eius truncati caput sanguine, quem sitiisse dicebat, exsatiauit. Triumphum de Cleopatra Ægypti Regina maioris fecisset Octauius Augustus, quàm victoriam de Antonio æmulo suo partam. Zenobia, Odonati Palmyreorum Regis & Romanorum Imperatoris coniunx, post mariti mortem Romanum in Syria Imperium non minus prudenter rexit, quàm fortiter propugnauit, prodita magis à suis, quàm ab Aureliano Imp. victa. Irene Græcorum Imperatrix pro filio Constantino Imperium Constantinopolitanum administrasse, atque adeò Synodo Nicenæ II. Oecumenicæ præsedisse in actis & monumentis tam Græcorum quàm Latinorum legitur. Mechtildis Abbatissa Quedelnburgensis, Henrico II. Imperatore in Italicam expeditionem trans Alpes profecto, vicariatum Imperii in Saxonia gessisse, comitiisque publicis præsedisse, certi auctores affirmant. Agnes quoque Imperatrix vidua, Heinrici IV. Imperatoris impuberis tutrix, Romanum Imperium summa prudentia gubernasse, comitiisque Imperii generalibus præsidendo interfuisse dicitur. Iohannam Siciliæ Reginam interpretes nostri scribunt in solio Regali sedentem tulisse sententias iudicatas. Nihil dicam de Iohanne VIII. Papatum ementito sexu regente, quia res gesta in dubium vocatur: nihil de Iohanna puella Lotharinga Regnum Franciæ à tyrannide Anglorum asserente: nihil de aliis numerosis omni virtutum genere præcellentibus feminis: Serenissima Elisabetha Angliæ & Hiberniæ Regina documento sit Libussini generis in Bohemia obtrectatoribus, quo pacto Regina heres Regnum Bohemiæ possit ac debeat gubernare.

Exempla] feminas sceptris esse idoneas statuunt & defendunt, Tiraquellus in *Leg. connubial. 11. n. 11.* Chassanæus in *Catalog. glor. mundi cap. 8.* Stephan. Forcatulus *in lib. pro Regina matre, quod fœminæ Illustres Regnis gubernandis, ac legib. ferend. commodissimæ vbique fuerint,* Mich. Virdungus in *Comment. in Taciti Agricol. cap. 16.* Mich. Beutherus in *Comment. in Taciti German. part. 1. cap. 22.* Iust. Lipsius *lib. 2. Politic. cap. 3.* Paul. Busius *ad l. 2. & l.*

& l.6.D.de Legib. Matthias Berneggerus in *Annotat. in Taciti Agricol.sect.7.cap.17.not.7.* Hieronym.Sirturus Patricius Mediolan.in *Compend.politic.* Ioan.Casus *lib.1.Sphæra ciuit.cap.3.q.4.* P.Gregorius Tholosanus *lib.7.de Republ.cap.11.* Christ.Matthias *lib.3.System.politic.exercit.1.sect.4.q.3.* Lamb.Danæus *lib.6.Politic. Christian.cap.3.* Vinc.Cabotius *lib.1.Var.iur.disput.cap.15.* Franc. Piccolomineus in *Philosoph. moral.grad.6.cap.10.* Bronchorst *Miscell.controuersiar.cent.1.ass.81.* Clemens Timplerus *lib.2.Politic.cap.2.q.9.* Ioan. Auenarius in *Quæstion.nomicopolitic.q.31.* Richard. Dinothus *lib.7.de Reb.memorabil.* Mich.Iunius in *Quæstion.Politic.cap.13.* Schœnborn *lib.2.Politic.cap.12.* Ioh.Gerhardus *Locor.theolog.tom.6.cap.27.de Magistrat.pol.num.110.*

Viri clari] Plutarchus in *Opuscul.de virtutib.mulier.* Diogenes Laërtius de Vitis Philosoph. in Aristippo, Iacob. Philippus Bergomens. Ordinis Eremitar. D. Augustini in *lib.de Claris mulier.* Ioan.Pinus Tholosan.in *Opuscul.de Illustribus fœmin.* Rauisius Textor Niuernens.in *Officina,* Nanus Mirabellius in *Polyanth.* Olympia Fuluia Morata in *Epistol.* Elisabetha Iohanna Westhonya in *Epigrammatib.in fin.* M.Iohannes Irenæus in *Dialog.de Laudib.& virtutib.mulierũ,* Matthæus Raderus Societatis Iesu in *Aula sancta Theodosii Iunioris Imp.* Hondorphius in *Promptuar.exemplor.in 4.præcept.rubr.de doctr.& erudit. fœmin.* Goldastus in *Præfat.* der Reichs Satzungen *ad Annam Imperatricem.*

Semiramis] Quint.Curtius *de Gest.Alexandri M.lib.7.* Arrianus *lib.1.de Reb.gest.Alexand.Mag.* Iustinus in *Epitom.Trogi Pompeii lib.1.* Iuuenalis *Satyra 2.* & ibi Iohan.Britannicus, Domitius Calderinus, Bernardus Autumnus IC. & Isaacus Grangæus in *Commentar.* Iulius Africanus in *Chronic.* Eusebius Cæsariensis in *Chronic.* & ibi Ioseph.Scaliger in *Commentar.* Augustinus Torniellus Nouariensis in *Annal.sacris & profan.anno mundi* MDCCCCXC. Iacob.Capellus in *Histor.sacra & exotic.* Iohan.Weitzius in *Obseruation. philologic.de Semiramidis Babylon.Reginæ vita & reb.gestis.*

Trebetam] ita scribunt Golscherus *de Gest.Treuirens.in princip.* Wilhelm. Kyriander IC. in *Annal.seu Commentar.de Orig.& statu antiquiss.ciuit.Augustæ Treuiror.* Lehmann.in *Chron. Spirens.* Et hæc quidem est communis Historicorum opinio; de qua tamen quid sentiamus, *lib.1.* disseruimus.

Debora] in lib.Iudicum cap.4.& seq.

Iuditha] in lib.Iudith. cap.14. & seqq.

Tomyris] Herodotus *lib.1.* Ctesias Cnidius in *Persic.* Iustinus *d.lib.1.* & ibi Strigelius in *Commentar.* Valer.Maximus *lib.9. cap.10.* vbi Oliuerius Vicentinus, & Omnibonus Leonicenus in *Commentar.* Georg.Lauterbeck in Regentenbuch *lib.3.cap.8.*

Cleopatra] Dio Cassius Nicæus in *Hist.Rom.* Iosephus in *Antiquitat.Iudaic.* Suidas in *Cleopatra.* Plutarchus in *Antonio.* L.An.Florus *lib.4.Hist.Rom.c.11.* Paul.Orosius *lib.6.Hormest.mund.cap.20.*

Zenobia] Trebellius Pollio in *Hist.de Triginta Tyrann.* Eusebius Cæsariens.in *Chronic.* Zosimus in *Epitom.* Vopiscus in *Aurelian.* Agathias *de Bell.Persic.*

Irene] in Actis Concil.II. Nicæni tom.3.Concil.general. Ludolphus Sagax in *Hist.miscell.* Zonaras & Cedrenus in *Annal.* Baronius in *Annal.Ecclesiast.anno 787.* Besoldus in *Discurs.de Monarch.cap.3.num.8.in fin.*

Mechtildis] Witikindus *de Reb.gestis Saxon.* Ditmarus in *Chron.* Spangenberg.in *Chron.Saxon.* Meibomius in *Chron.Walbecens.fol.53.* Lehmannus in *Chron.Spirens.* qui male reprehenditur à Gewoldo in *Comment.de S.Rom.Imperii Septemuir.cap.7.num.9.*

Agnes] Lambertus Schafnaburgens. in *Chronic. de rebus gest. German.* Caluisius in *Chronolog. anno* 1057. Baronius in *Annal. Eccles. anno eod. & anno* 1061. Otbertus Episcopus Leodiens. in *Vita Henrici IV. Imperatoris*, ita scribit; *Hunc beatum Regni* (Germanici) *statum Agnes Imperatrix serenissima, virilis ingenii fœmina, multum iuuit, quæ vna cum filio Rempublicam pari iure gubernauit.* Et mox illico, *Cuius* (Imperatricis) *maturam sapientiam grauesq; mores, metuebant* (Principes quidam Imperii) *illud causantes, non decere Regnum administrari à fœmina, cum multæ Reginæ legantur administrasse virili sapientia.* Exemplum profert Auctor Historiæ Archiepiscoporum Bremens. in Bezelino, de Emma vidua, Saxoniæ inferioris Comitissa, Sac. Cæsar. Maiest. Consiliaria, & in partibus Saxonicis vicaria; *Nobilissima senatrix Emma, vxor quondam Luidgeri Comitis, &c.* De quo Adamus Bremens. *lib. 2. Histor. Eccles. cap.* 60. & ibi Scholiastes vetus *num.* 38.

Iohannam Siciliæ] Angelus Aretinus apud Decium in *l. 2. num.* 3. & Bronchorst. *num.* 2. *D. de Regul. iur.*

Iohanne VIII. Papatum] De quo Ioan. Balæus in *Vitis Pontificum Romanor.* Hermannus Witichindus in *Demonstrat. Iesuitas falsò ac frustrà negare, Papam Iohannem VIII. fuisse mulierem.* Alexander Cooke in *Dialog. de Iohanna Papissa manifestata toti orbi, &c.*

In dubium vocatur] à Florimundo Remundo in *scripto singulari Gallicè instituto*, Baronio in *Annal. ecclesiast. anno* 856. Nicol. Serario *lib.* 1. *Rer. Moguntiac. cap.* 41. *& seq.* Caluisio in *Chronolog. anno* 855.

Iohanna Puella] Ioan. Carlerius de Gerson in *Apolog. de Puella ductrice exercitus Francor.* idem in *veritat. ad iustification. eiusdem Puellæ.* Henricus de Gorckheim in *Propositionib. de Puella militari in Francia.* Laudunensis Clericus in *Rotulis de Sibylla Franciæ.* Iacob. Iolius Doctor Parisiensis in *Action. de Puellæ Aurelianensis causa aduersariis Oration. disceptata.*

Elisabetha] Lipsius in *Politic.* Guilielm. Cambdenus in *Annal. rer. Anglicar. regnante Elisabetha gest.*

5. Non enim nouum hoc est aut insolens, vt imperia ac Regna transeant ad fusum, & filiæ heredes ius successionis transferant in maritos, ac posteros ab se descendentes. Ex hoc enim iure Cambysis Persarum Imperatoris filia ac hæres Imperium Persicum ad Darium maritum contulit. Ex eodem iure Cleopatra Regina Ægypti sociatum sibi M. Antonium Triumuirum lecti pariter genialis & Regni Ægyptiaci fecit consortem. Herodes iure connubii obtinuit Regnum Iudææ. Amalasuentha Theodorici Gothorum & Romanorum Regis filia, vtrumque Regnum pro Athalarico filio, octauum annum agente, administrandum suscepit: eidemque defuncto in Regno succedens, Theodahatum consobrinum Imperii pariter & corporis sui Domnum constituit. Witigis Rex Gothorum & Romanorum ad Iustinianum Imp. rescripsit; *Si commendatio Diuæ memoriæ Amalasuenthæ Reginæ præ oculis habetur, eius debet filia cogitari, quam nisus vestrorum omnium perducere debuisset ad Regnum.* Vnde constat, Witigem sibi Regnũ iure vxorio vindicasse. Namque Matasuentham, Amalasuenthæ filiam, Athalarici Regis sororẽ, in matrimonio habebat. Sed nimis longinqua petimus, nec magnopere attinet per sin-

per singulas ætates, per singula regna ire: id iam alibi & ab aliis factitatum est. Hæc pauca exempla delibauimus, vt nos doceant, feminas in Imperiis ac Regnis virium virtute partis non esse heredes insolentes, nec à natura sexus muliebris abhorrere, vt munia virilia, vel maritis in Regni consortium assumptis demandent, aut per vicarios administrent.

Regna transeant ad fusum] Christian. Matthias lib.3. Systemat. Politic. Besoldus in *Discurs. de Monarch. cap.3. num.7.* Kirchnerus *Disput.4. de Republ. append.1.* Dissentientium tamē rationes refert Berneggerus in *Diatrib. ad Sueton. cap.22.* Wilhel. Schickartus in tract. *de Iure Regio Hebræor. cap.1. theor.3.* Ioh. Gerhardus *Locor. theologic. tom.6. de Magistrat. Politic. num.110.*

Cambysis filia] Herodotus *lib.2.* Volaterranus in *Anthropolog.* Melanchthon *lib.1. Chronic.* Brissonius *de Regno Persar. lib.1.* Dauid Chytræus in *Chronolog. Inst. Herodoti.* Gramaye in *Histor. Asiatic. in Monarch. Persic. in analect. antiquit. & consuetud. Persic. sect.2.*

Cleopatra] Aul. Hirtius Pansa siue C. Oppius in *lib. de Bello Alexandr. cap.33.* & ibi Iohan. Rhellicanus in *Annotat. num.1051.* Seruius Honoratus in *Virgil.* Plutarchus in *Antonio.*

Herodes] Iosephus *lib.14. Antiquit. Iudaic. cap.26.* Iosippus Gorionis in *Compend. Histor. Iudaic.* Gobelinus Persona in *Cosmodrom. ætat.6. cap.20. fol.120.* Habebat enim Herodes in coniugio Mariam Alexandri Regis filiam, Hyrcani Regis neptem, & Aristobuli sororem: idem Iosephus *lib.15. cap.2. & seq.*

Amalasuentha] Cassiodorus *lib.10. Variar. Epist.1. & seqq.* Procopius *lib.1. de Bell. Gothic. & lib.1. de Bell. Vandalic.* Hieronym. Rubeus *lib.3. Histor. Rauennat. fol.143.* Fornerius in *Not. ad Cassiodor. d. lib.10. Epist.1.* Casp. Heidio in *Histor. ecclesiastic.*

Theodahatum] Cassiod. *d. lib.10. Epist.1. & seqq.* Procopius *d. lib.1. de Bell. Gothic.* Hermannus Contractus *de Sex ætat. mundi anno 532.* Matthæus Palmerius in *Chronic. anno 533.* Fornerius *ibid.* Hic tandem, sublata è medio Amalasuentha coniuge, solus Regnum Gothorum & Romanorum obtinuit; Leonhard. Aretinus *lib.1. de Bell. Italic. aduersus Gothos,* Fornerius *ad epist.3.*

Witigis] apud Cassiodor. *d. lib.10. Epist.32.*

Matasuentham] Marcellinus Comes in *Chronic.* Procopius *d. lib.1. de Bell. Gothic.* Hieron. Rubeus *d. lib.3. fol.148.*

6. Libussa nobis vna sit instar omnium, quæ Croco Patri sine virilis sexus prole defuncto in Principatu Bohemiæ successit, natu quidem minima, sed prudentia & sapientia maxima: cuius Imperium quum Bohemi propter sexum nequiorem auersarentur, illa Primislaum ab aratro vocatum, & maritum sibi & Regno heredem fecit. Testantur id auctores grauissimi & probatissimi. Cosmas Pragensis refert Legatorum ab Libussa missorum hæc verba; *Domna nostra Lubessa & plebs vniuersa mandat, vt cito venias & tibi ac tuis nepotibus fatale Regnum accipias.* Albertus Krantzius; *Croco erat filia Libussa, quæ moriente patre virgo cœpit administrare paternam ditionem &c. Mansissent Proceres sub fæmina longius, sed mortalem prospicientes, semen Regium affectare ex illa videbantur.* Æneas Syluius refert Libussam Bohemis

Bohemis respondisse; *Imperium subditis, non sibi post patris obitum, tenuisse.* Casp. Cropacius Pelsinensis Bohemus;

Filia defuncto dat iura Lybussa parente, &c.

Thomas Iordanus Morauus; *Premislaum & maritum & potestatis consortem asciscit Lybussa.*

Croco Patri] Libussam iure paterno in Principatu successisse, testantur Ioannes Abbas Aulæ Regiæ in *Chronic. part. 2. cap. 29.* Æneas Syluius in *Hist. Bohem. lib. 1. in fin.* Cromerus *lib. 1. Rer. Polon. fol. 20. col. 1.* Cabotius *lib. 1. Var. iur. disputat. cap. 15.* Sic eodem circiter tempore, anno nempe 730. dicitur Venda virgo Craco patri, exstinctis Craco & Lecho fratribus, in Ducatu Poloniæ successisse, tanquam *vnica legitimaq; hæres Regni*, vt loquitur Alexand. Guagninus *Rer. Polonic. tom. 1. fol. 56.* Adi Herburtum *lib. 1. Histor. Polon. cap. 6.* Neugebaur *lib. 2. Hist. Polon. fol. 43.* Cromerum *lib. 1. Rer. Polon. fol. 20. colum. 2.* Matth. de Michou in *Chronic. Reg. Polon. lib. 1. cap. 6.* Iod. Ludou. Decium *lib. 1. de Vetust. Polon.* Clement. Ianitium in *Poëmat. de Vitis ac success. Princip. Regumq; Polon.*

Cosmas] lib. 1. Chron. Bohem. in princ.

Krantzius] lib. 1. Wandal. cap. 17.

Syluius] in Histor. Bohem. cap. 9.

Cropacius] in lib. de Ducibus & Regibus Bohem. in princ.

Iordanus] in Notis marginalibus ad Dubrauii Histor. Bohem. lib. 2. in princ.

7. Libussæ ergò fatis functæ anno DCCXXII. in Regno successit Primislaus maritus. Idem Cropacius de Libussa;

Præscia venturi thalamos exquirit agrestes
Tradens ruricolæ sceptra paterna viro.

Et post ibi de ipso Primislao Duce;

Princeps imperium coniuge dante capit.

Pantaleo Candidus eidem concinens ait;

Gentis amans fatis perfungitur Heroina,
Linquit & accito patria Regna viro.

Georgius Calaminus Austrius introducit Ottocarum Bohemiæ Regem perorantem in hunc modum;

Quis non Libussam nouerit Croco satam,
Zechum secuto gentis autorem mea?
Generis parentem quis mei Primisleum
Ignoret? ortus qui tot est priscus Ducum;
Octauus à quo sum gradu & trigesimus,
Diadema quintus gesto, sed iam Regium.

Æneas Syluius; *Qua* (Lybussa) *mortua, imperium ad Primislaum solum rediit, quod viuente coniuge eius maximo consilio administrauit.* Elias Reusnerus; *Libyssa Craci siue Croci Ducis filia, post patris interitum Bohemis præfecta, Primislaum & lecti &* Regni *consortem fecit.* Et postea; *Premislaus rusticus à Lybissa in thori & Regni consortium adscitus, Principatum Bohemiæ ab eius morte retinuit.* Krantzius; *Nec Prebislaus festinauit*

nauit ad ſecunda vincula (ſcilicet poſt Libuſſæ obitum) *nec erat qui perurgeret, quum cernerent legitimam ex* Regina *ſobolem Regno natam, facile Proceres quieuere.*

Primiſlaus maritus] quem iure vxorio ad Principatum perueniſſe, non electione Procerum, teſtatur Zaſius in *tract. de Feud. part. 5. num. 29.* Cabotius *d. cap. 15.* Anton. Verderius Baro Vallis priuatæ *lib. 2. Diuerſar. Lection. cap. 3.* Stephan. Forcatulus in *Felice Polon. ad Henric. Valeſ. Regem Polon.* Kirchnerus *de Republ. diſputat. 13. in Coroll. 1. lit. a.* Gregorius Rolbagius in *Certam. maſculo fœm. acie viril. cap. 35. num.* 10. Iacob. Orloshauſen in *tract. An fœminæ exſtantibus maſculis ritè excludãtur,* &c. Calaminus in *Rudolphottocar. act. 3. ſc. 1. in Not. num. 65.* Zach. Fridenrich in *Politic. cap. 22. fol. 633.* Chriſtian. Matthias *lib. 3. Syſtem. politic. exercit. 1. ſect. 5. q. 3. fol. 294.* Wilhelm. Schickardus in *Diſſert. de Iur. Reg. Hebræor. cap. 1. theor. 2. fol. 20.* Iohan. Wolffius Heilbrunn. in *Diſputat. de Feud. à quibus dari vel accip. poſſ. th. 15. lit. c.* apud Arum. in *Diſcurſ. de Iur. publ. vol. 2. diſc. 30.*

Cropacius] in d. lib. 1. de Ducib. & Regib. Bohem. in princ. de Primiſlao Duce.

Candidus] lib. 1. Bohemaid. Ducum & Reg. de Lybuſſa.

Calaminus] in Rudolphottocaro act. 3. ſc. 1.

Syluius] in Hiſt. Bohem. cap. 7. in fin.

Reuſnerus] in Baſilic. Genealog. in Stirp. Sclau. Princip. & Reg. Bohem. fol. 133.

Krantzius] d. lib. 1. Wandal. cap. 18.

8. Anno MCCCV. Regia virili Libuſſæ & Primislai ſtirpe in Wenceslao IV. Rege ſine liberis defuncto, exſtincta, res rediit ad ius ſucceſſionis Libuſſinæ, vt nullis exſtantibus maſculis in recta linea genituræ deſcendentibus filiæ ſiue ſorores germanæ ſuccederent, quarum tunc duæ erant ſuperſtites, Anna Heinrico Carinthiæ Duci nupta, maior natu; & Eliſabetha adhuc cælebs. Annæ eiuſque marito Heinrico Carinthio Regnum fuit ex prærogatiua ætatis à Proceribus Bohemiæ adiudicatum. Dubrauius ita narrat; *Boiemi herede* Regni *amiſſo, ad ius Comitiorum coeunt,* &c. *Amba ſorores, Anna videlicet Henrici Carinthii vxor, & Elizabeth nondum cuiquam deſponſa, comitia ingrediuntur, orantque ſui haberi rationem, ne velut aliena à Regno prætereantur. ita ad Henricum propter Annam regimen tunc defertur.* Wenceslaus Hagecius; Die zwo ſchweſtern Königs *Wenceslai* deß ältern töchter / als *Anna* Hertzogin zu Kärndten / vnd Fräwlein Eliſabeth / tratten vor alle Herrn vnd Ritterſchafft / vnd führten jhnen zu gemüthe die Keyſerlichen ordnungen / vnnd den Böhmen darüber gegebene Privilegien / welche lauten / dafern kein mannlicher Leibserbe vorhanden / ſo ſolte die Erbſchafft vnd Wahl nach der Sprudel gehen. Et iterum Dubrauius; *Ingenti rurſus certamine Comitia habentur, Ioanne Præſule Pragenſi ius Annæ, quæ Henrico nupta fuit, legibus propugnante, cum diceret fratribus non exſtantibus, primam ſororibus in ſucceſſione Regni cauſam eſſe, non quidem vt ipſæ regnent, attamen marito* Regnum *acquirere poſſint, ſi eum habuerint, quem aut pater aut* Regnum *illis dederit.* Æneas Syluius; *Venerat Pragam Dux Carinthiæ Henricus, cui altera ex ſororibus Regis nomine Anna, natu maior, nupſerat. Hunc Bohemi Regem ſibi deligunt.* Franciſc. de Roſieres; *Exin*

Henricus Carinthiæ Princeps, qui Annam illius sororem coniugem habebat, Regno inauguratur. Pantaleo Candidus; *Henricus Dux Carinthiæ anno* MCCCVIII. *Rex factus, quod filiam VVenceslai sancti Annam haberet vxorem.* Elias Reusnerus; *Anna nupsit Henrico Tyroliorum & Charinorum Tetrarchæ, qui Regnum Bohemiæ capessens vxorio nomine aliquandiu administrauit.* Abrahamus Bzouius Polonus Ordinis Prædicatorum; *Eo tempore, quo per matrimonia filiarum* Wenceslai, R*egnum Boemiæ Principes externi ambiebant, Henricus Dux Carinthiæ Regni administrator, metuens ne, si alicui externo Principi Elisabetha in matrimonium collocaretur, ipse æmulum* Regni *se olim fortiorem nancisceretur, excogitauit illam tali marito iungere, qui præ illo Regnum petere erubesceret*, &c.

Wenceslao IV.] de quo Boregk in *Chron.Bohem.in Rudolpho I.Rege in princ.* scribit; Nach dem König *Venceslaus*, als der einige mannliche Erbe deß Königreichs / &c.

Filiæ siue sorores] Arnisæus eleganter *lib.2.de Republ.cap.2.sect.12.num.31.* Hagecius in *Chron. Bohem.anno* 1310.*fol.376.b.& fol.377.*

Heinrico Carinth.] Carolus IV. Imp.in *Vita sua.*

Adiudicatum] idem Arnisæus *dict.sect.12.num.31.* Boregk in *Chron.Bohem.in Rudolpho I.Rege, fol.265.* Hagecius in *anno* 1306.*fol.369.vers.Anna*, &c. Miræus in *libell.de Reb.Bohem.c.3.*

Dubrauius] in Hist.Bohem.*lib.19.fol.151.* Boregk in *Henrico II.Rege, fol.267.* Miræus in *d.c.3.*

Hagecius] in d.anno 1306.fol.369.in princ. & in anno 1307.in princ.

Syluius] in Histor.Bohem.cap.30.

Rosieres] in Stemmat.Lotharing.Duc.tom.4.in histor.capital.68.fol.233.

Candidus] Bohemaid. lib. 1.in fin.in notis marginal.

Reusnerus] in Basilic.Genealog.in Stirp.Sclau.Princip.& Reg.Bohem.fol.142.

Bzouius] in Annal.Ecclesiast.tom.14.anno 1307.num.16.

9. Et quanquam Albertus I. Imperator, Dux Austriæ, Regnum sibi suisque filiis ex pacto hereditario & successorio deberi contenderet, filiumque Rudolphum vi armata introduceret, tradita ei in matrimonium Wenceslai senioris vidua, Poloniæ Regina, Cracouiæ ac Sendomiriæ Ducissa: tamẽ eo intra annum obeunte, Henricus Carinthius ad coniugis suæ Regnum hereditarium rediens, votum suum in electione Romanorum Regis Friderico Austriaco Alberti II. Cæsaris filio, contulit, ab eodemque vicissim confirmationem & inuestituram impetrauit. Testatur id Ioannes Villanus Florentinus, scribens; *Fridericus de Austria habebat quoque votum Ducis Carinthiæ, qui ratione vxoris* W*enceslai Bohemiæ Regis filiæ primogenitæ se de iure* R*egem Bohemiæ prætendebat.* Et Francisc. Guillimannus Heluetius, Historiographus Cæsareus; *Statim Henricum Carinthiæ Ducem* (*quem Henricus Rex ex Boemia, quam vi tenebat, paulò ante eiecerat, data vnica eius Regni herede Ioan.filio, eodemque* R*ege naminato*) *Boemiæ Regem nuncupauit.*

Albertus II.Imp.] Dubrauius *d.lib.19.* Æneas Syluius *d.cap.30.* Rosieres *d.cap.68.fol.233.* Hagecius in *Chron.Bohem.anno* 1306.*fol.369.b.* Boregk in *Chronic.Bohem.in Rudolpho I.Reg. fol.265.* Arnisæus *lib.2.de Republ.cap.2.sect.12.num.31.*

Rudol-

Rudolphum] hoc nomine primum Bohemiæ Regem, quem Elias Reusnerus imperitè putat Rudolphi I. Imperatoris filium fuisse, qui Agnetem Ottocari Regis filiam in matrimonio habebat; in *Basilic. Genealog. in Stemmat. Austriac. fol.* 30.

Henricus Carinth.] etiam in hoc Reusnerus fallit, dum ita scribit; *Henrico Carinthiæ Duci Albertus I. Cæsar Regni Bohemiæ gubernacula, quandiu viueret, permiserat, successore destinato Rudolpho filio primogenito.*

Villanus] lib. 9. Histor. sui tempor. cap. 66. & ex eo Herwart in *Ludouico IV. Imp. defenso, parte 1. cap. 2. §. 39. anno 1314.*

Guillimannus] lib. 2. de Reb. Heluetior. cap. vlt. fol. 309.

10. Cur autem Henricus iste fuerit dotali & vxorio Regno propter neglectam inuestituram ab Henrico VII. Imp. priuatus, in superioribus libris semel atq; iterum exposuimus. Exclusa ergo Anna seniore, Regnum vacuũ non Imperio aperitur, sed Elisabethæ sorori iuniori & proximæ heredi confertur, cui facto suo soror natu maior præiudicare non poterat, vt est in iure feudali constitutũ, & moribus nostris obtinet. Albertus Argentinensis; *Albertus* Rex *Romanorum animo obtinendi idem* Regnum, *Bohemiam cum potentia est ingressus. Sed Baronibus Regni terram pro iuniore filia* Wenceslai *tenẽtibus*, Rex *infecto negocio est reuersus.* Ea dehinc Iohanni Lucemburgio, Henrici VII. Imper. filio, in matrimonium collocata, maritum Regni fecit consortem ac heredem. Iohannes Abbas Aulæ Regiæ; *Regina Elizabeth vera hæres Bohemiæ, licet de radice* Regum *Boemiæ sit progenita, heredibusq; pulcherrimis decorata*, &c. Iohannes Nussiensis Monachus; *Anno Domini* MCCCX. *Iohannes filius Henrici Regis Romanorum accepit in vxorem Elisabeth filiam VVenceslai Regis Bohemiæ, quæ erat hæres Regni. vnde & ipse factus est Rex Bohemiæ cum eadem.* Idẽ Abbas Aulæ Regiæ refert Proceres Regni ad Carolũ IV. Imp. & Bohemiæ Regẽ, Iohannis & Elisabethæ filiũ, dixisse; *Sicut Lubossa terræ Domina incognitum sibi virum ad eius connubium legitur inuitasse, sic omnes cognouimus Elizabeth virginem*, Regis *VVenceslai filiã. Regni & hæredem, sibi alienigenam pro maritali cõsortio copulasse.* Henric. Rebdorffensis; *Hainricus Imperator VII. primo anno* Regni *sui filio suo impuberi Iohãni tradidit in matrimoniũ filiã VVenzeslai Regis Boemiæ tunc defuncti, vnicã hæredem illius Regni, & in Spira sunt huius Regni nuptiæ celebratæ.* Iohan. Bæmler. Augustanus; In der zeit starb der Künig von Peham/vnd fiel das Künigreich an ein tochter. Do gab dieser Kayser (Henricus VII.) seinem sun Johansen dieselbe tochter zu der ee: also ward Iohãnes Künig zu Peham. Archigrammateus Coloniẽsis; Zo derselben zyt quam auch dair selffs (i. e. Spirã) persoinlich Elizabeth/Konyncks Wantzels dochter von Behem/zo belehent werden. Konynck Henrich besprach ind beriet sich mit synen Fürsten ind Herren/ind ward zo rait/want die dochter alleine erffgenam des vurs Konynckrychs was/so gaff he yr syn sohn zo eime man: vnd belehnt yn mit dem vurs Konynckrych/ind sante sy beyde widerum in Behemerlant. Hagecius refert hoc Imperatoris responsum Legatis Bohemicis datũ; Der jungfrawen Elisabeth gönnen wir/

daß sie jhres vattern Königlichen stuel/als eine erbin besitze. Et de Senatu Populoque Olomucensi Regem Iohannem suscipiente; Vnd dem König als jhrem Erbherren/trew vnd gehorsamb gelobeten. Albertus Krantzius; *Henricus Imperator filium Iohannem, euocata Spiram Elisabetha, illi maritum reddidit, Regemq; duxit per arma in Bohemiam. Ita peruenit Corona Bohemiæ ad sanguinem Lotharingiæ. Videbatur ita in Henrico Romanum Imperium pulchre profecisse, quum etiam Bohemiæ coronam sanguini suo commendasset, ita perpetuò futuram sub Romana ditione.* Hieronymus Osius Turingus de Henrico VII. Imper.

Filius inde satam Boiemo Rege puellam
Vt suus uxorem cum diuite dote Ioannes
Duceret, ac socero succederet, ille peregit.

Matthias Castritius; *Hendricus VII. Imperator filium Ioannem, Comitem Lucemburgensem, creauit Regem Bohemiæ, & dedit vxorem illi Elizabetham, Regis Bohemiæ defuncti VVentzeslai filiam vnicam, & totius* Regni *heredem.* Ioannes Sleidanus; *Is* (Henricus Imp.) *filio suo Iohanne, per matrimonium facto Bohemiæ* Rege, &c. Elias Reusnerus; *Cum Elisabetha Iohannes Comes Lucemburgius Regnum Bohemiæ adeptus est.* Pantaleo Candidus; *Ioannes Comes Lucemburgius Rex factus, quòd filiam wenceslai sancti Elisabetham in vxorem haberet anno 1310.* Nicolaus Henelius IC. Silesius: *Ioannes Lucemburgius, Henrici VII. Imp. filius, per coniugem Elisabetham postremi ex Slauica familia Regis VVenceslai sororem Boiemiæ Rex.* Et postea fol. 87. *Ioannes Comes Lucemburgius, & per coniugem Elisabetham VVenceslai VI. Regis filiam, Rex Boiemiæ, Dux Silesiæ,* &c. Franciscus de Rosieres; *Henricus Lucelburgius Romanorum Rex electus Elisabetham memoratam, decem & nouem annos natam, clam ad se venire iussam, Ioanni filio despondit, quem etiam Bohemiæ Regem creauit* (id est, inuestiuit,) *indeque Pragenses illi se dedidere. A quo tempore Bohemia fuit permansitque in Lucelburgiorum potestate vsque ad Sigismundum Cæsarem.*

Superioribus libris] lib. 2. cap... & lib. 3. cap. 15. num. 4. & seq.
Regni fecit consortem ac hered.] Cochlæus *lib. 1. Histor. Hussitar. fol. 4.* Arnisæus *lib. 2. de Republ. cap. 2. sect. 12. n. 31.* Georg. Fabricius *lib. 2. Rer. memorabil. Saxon. vniuers. anno* 1310.
Albertus] in Chronic. Annal. anno 1307.
Iohannes Abbas] in Chronic. Aulæ Regiæ part. 2.
Nußiensis] in Magno Chronic. Belgic. anno 1310. fol. 284.
Rebdorffensis] in Annalibus anno 1310.
Bamlerus] in Chronic. Cæsarum in Heinrico VII. Cæs. anno 1308.
Coloniensis] in Chronica von der hylligen Statt van Cölen/ in Henrico VII. Imper. anno 1310. fol. 247. b.
Hagecius] in Chron. Bohem. part. 1. anno 1310. fol. 377. b. Georg. Beatus in *Chron. Bohem. in Henrico Carinthio Bohemiæ Rege:* ibi, jhme (Iohanni) die Hertzogin Elisabeth/weylandt Königs Wenceslai tochter/als die erbin deß Königreichs/zuvermählen. Boregk in *Chronic. Bohem. in Iohanne Rege, in pr. fol. 274.* ibi; Wo er sich mit Fräwlein Elisabeth/als deß Königreichs Erbin/verehelichen würde/&c.

Olomucensi] idem Hagecius in anno 1311.
Krantzius] lib.7. Wandaliæ cap.46.
Osius] in lib.de Reb.Gest.Cæsarum Romanor. Ducum Austr.
Castritius] lib. 1. de Heroic.virtut.Principum German. cap. 7. exem.3. Caspar. Hedio in *Chron.ecclesiast.Germ. & in Paralipomen. ad Chron. Vrspergens.*
Sleidanus] lib.3.de quatuor summis Imper. siue monarch.in Henrico VII. Imper. & ibi Guil. Xylander in *Annotat.*
Reusnerus] in Basilic. genealog. in stirpe Sclau. Princip. & Regum Boh. fol.142. Hieronym. Henninges in *Genealog.tom.4. in stirpe Lucelburg.*
Candidus] lib.2.Bohemaid. in princ. in notis marginalibus.
Henelius] in Silesiograph. cap. 7.
Rosieres] in Stemmat. Lotharing.Ducum tom.4.in hist.capital.68. fol.233.

13. Patri Iohanni Regi in Regno Bohemiæ anno MCCCXLVI. successit Carolus filius primogenitus, antea VVenceslaus dictus, non vllo electionis, sed hereditario matris iure. Iohannes Abbas Aulæ Regiæ; *VVenceslaus, Iohannis Regis primogenitus, hæres Regni Boemiæ* &c. *Hic postea in Chrismate dictus fuit Carolus, eo nomine Quartus Romanorum Imperator.* Et capit. 22. *Ciues de Gorlitz ad VVenceslaum Regis Boemiæ primogenitum. Nos, ô Domine, qui hæres legitimus Regni estis Boemiæ, ad vos noueritis hereditariè pertinere*, &c. *Regno Boemiæ, quod vobis natura & iura appropriant, reunire.* Ipse Carolus IV. Imperator de quibusdam inuidis delatoribus, se apud Patrem suum Iohannem Regem accusantibus, scribit eos sibi voluisse inuidiam apud patrem etiam hisce verbis conflare; *Nam & ipse hæres Regni, & de stirpe Regum Bohemiæ est, & multum diligitur à Bohemis: vos autem estis aduena.* Idem post aliquanta interposita refert Epistolam Nicolai Patriarchæ Aquilegiensis ad se necdum Regem, viuo adhuc patre Iohanne, perscriptam: *Vobis, Illustri Principi Carolo, de progenie Regis Boemiæ, Marchioni Morauiæ*, &c.

Non vllo electionis] clarè id tradunt Æn.Syluius in *Histor.Bohem. cap.33.* Hagecius in *Chron. Bohem.anno* 1347.*part.2.fol.1.* Boregk. in *Chron. Boh. in Carolo, fol.313.* Aub. Miræus *de Reb.Bohem.cap.3.*
Iohannes Abbas] in Chròn.Aulæ Reg.part.1.cap.12.
Carolus IV.] in commentar.de vita sua, fol.95.
Idem] in d.comment.fol.104.

14. Wenceslaus Caroli IV. Imperatoris & Annæ Ducissæ Suidnicensis & Iaurensis filius primogenitus, patri in Regno Bohemiæ successit anno MCCCLXXVIII. in Decembri, non procerum electione, sed sorte naturæ. Vnde Carolus IV. filios suos Wenceslaum & Sigismundum vocat, *secundos suos sedentes in thronis suis.* Et Hagecius inquit; *VVenceslaus* hat sich seines Vatters Böhmischen Königlichen stuels angemasset/ &c. Hic quidem vix bimulus, patre ita volente ac iubente, in Regem coronatus & consecratus fuit. Abrahamus.

hamus Bzouius Polonus; *Carolus Imperator, vt filio suo Venceslao Regna Boemiæ & Germaniæ stabiliret, annuente Arnesto Archiepiscopo Pragano, deinde cæteris Primoribus nihil referre dicentibus, vtrum infans an adultus filius, quem pater superstes in consortium Regni vocet, inauguraretur, Regem illum Boemiæ olim renunciauerat, non plus quàm sesquiannum agentem. Arnestus illum solenni ritu vnxerat & coronauerat, Ioanne Olomucensi Præsule assistente.*

Sorte natura] seu iure hereditario, vt non obscurè indicat idem Syluius *cap.* 34. Boregk. in *Chron. Bohem. in* Wenceslao *Reg. fol.* 332. *& seqq.* Miræus *d. cap.* 3.

Carolus IV.] in d. Commentar. de vita sua, vbi id Reineccius & Freherus notandum esse monent, quos sequitur Henr. Zœlnerus in *Disputat. de Regis Roman. elect. concl.* 5. *lit. e. in fin.*

Hagecius] in Chron. Bohem. anno 1379. part. 2. fol. 46. Georg. Beatus in *Chron. Bohem. in* Wenceslao *Cæsare.*

Bzouius] Annal. ecclesiastic. tom. 14. anno 1376. in princ. Addantur Dubrauius, Hagecius & Boregkius in *Chron. Bohem.*

13. Sigismundus fratri Wenceslao in Regno Bohemiæ auito successit anno MCCCCXIX. Andreas Presbyter Ratisponensis; *Wenceslaus Rex Bohemiæ, quondam Romanorum Rex, sine hæredibus moritur: & Regnum Bohemiæ & Marchionatus Morauiæ, ad Sigismundum Regem Romanorum, fratrem eius deuoluitur.* Erphesfurdensis Monachus innominatus; *Ipse verus fuit hæres ab vtroque parente ad hoc genitus: sed Bohemi eum in Regem nolebant habere, sed alium ribaldum institutum & rusticum natum in Regem erexerunt.* Intelligere Ziscam videtur, quem Bohemi contra Sigismundum Regem sibi Ducem constituerunt. Æneas Syluius capit. 38. de conuentu Bohemorum à Zisca apud Grueds congregato; *Multa ibi aduersus Sigismundum Cæsarem, quem Regni hæredem suis conatibus infensum norant, excogitata atque decreta.* Et cap. 52. *Sigismundus Imperator Regni Proceres hortatur, Regni quietem procurent, seque Regem suscipiant, quem fratri successorem ius gentium dederit.* Iohannes Hussus in Epistola ad Iohannem de Clum in carcere Constantiæ exarata anno 1414. Sind erstlich daran mit sampt den Behemen/ daß der Künig (Sigismundus) ein mitleiden habe mit seinem Erbreich/ &c. Iohannes Stumpfius Tigurinus; Kayser Sigmund besorgt seines Bruders *VVenceslai* Künigs in Behem vnnd der Behemen abgunst/ deren huld er doch nicht gern verlohr/ dieweil er desselbigen Reichs ein künfftiger erb vnd besitzer was. Raphael Regius Volaterranus de Sigismundo; *A Ludouico Pannoniæ Rege filiam Mariam in matrimonium vnà cum Regno accepit: Bohemiam paterna hæreditate obtinebat.* Iohannes Baptista Egnatius; *Venceslao fratre, quod parum vtilis haberetur, à se capto, Bohemiæ Regnum hæreditarium assequitur.* Iacobus VVimphelingus Cathedralis Ecclesiæ VVormatiensis Concionator de Sigismundi iure in Regno Hungariæ; *Ad quod Regnum adoptatus fuit à Ludouico Hungariæ Rege*

Rege sine liberis defuncto. Conradus Peutingerus IC. *anno* 1420. starb der König *Wenzeslaus* von Behem/ was Kayser Sigismunds Bruder/ der erbt das Land. Dubrauius refert Sigismundum in Conuentu Brunnensi post obitum Wenceslai fratris habito anno 1418. dixisse Regni Ordinibus; *Quod ad Regni successionem attinet, satis ad tempus veniam, illamque iure meo capiam.* Et circa finem libri; *Ne aliter hæreditatem Regni adire posset, nisi hæresi prius illorum confirmata.* Et alibi narrat de conuentu Bohemorum, pro abrogando Sigismundo & nouo Rege eligendo, instituto; *Moraui extra paucos indignum sibi videri dicerent, vt fidem Sigismundo, tanquam hæredi, datam mutare, ac se nouo sacramento Vitoldo* (Lithuaniæ Duci) *obligare deberent.* Miserat autem VVitoldus à rebellibus electus fratrem suum Koributhum, qui à Bohemis sacramenta fidelitatis suo nomine exigeret, & interim Regnum gubernaret. Sed cognito Sigismundi iure in Regnum Bohemiæ, & à Principibus Imperii monitus, vitiosæ suæ electioni vltrò renunciauit, fratremque in Lituaniam reuocauit. Hugvvaldus Mutius; *Bohemi post mortem Regis VVenceslai legitimo hæredi Sigismundo rebellabant.* Et fol. 279. *Sigismundus copiis coactis per totum Imperium, ducit aduersus Boemos, vt Regnum, quod ad se hereditario iure pertinebat, reciperet.* Hagecius refert Sigismundum post mortem Wenceslai euocasse Ordines Bohemiæ Brunnam in Morauiam: ibidemque Legatos comparentes Cæsarem hisce verbis compellasse; Daß Ihre Keyserliche Mayestät/ als ihr König vnnd Erbherr/ in sein Königreich kommen/ dasselbe einnehmen/ vnnd ihr gnädigster Keyser/ König vnd Herr seyn wolte. Et anno 1420. scribit, der Keyser kam gen Kuttenberg/ ließ die Präger dahin fordern/ vnd gebot jhnen/ als ein Erbe vnnd König der Cron Böhmen &c. Et fol. 94. Commemorat querimoniam quorundam Bohemiæ Baronum, quorum ditiones Imperator Sigismundus partim deuastarat, partim confiscarat: Vnd haben dieses/ daß sie sich zwischen den Kayser/ als den rechten vnnd natürlichen Erbherren deß Königreichs Böhmen/ vnnd seinen vnterthanen gemengt/ zum höchsten beklaget. Idem in anno 1422. fol. 114. perfidiam quorundam procerum & ciuitatum Bohemiæ, maximè Pragensium, VVitoldúm Lituaniæ Ducem eligentium, hisce verbis perstringit; Vergassen jhres Erbherrn deß Königs *Sigismundi*, weyland Kayser Carls Sohns/ vnnd deß Königreichs Erben. Quibus perfidis Bohemis sese meliores & potiores Proceres ac Nobiles opposuerunt, Koributhumque in Gubernatorem assumere recusarunt, hisce de causis; Zum ersten/ dieweil sie jhren König vnnd Herrn zuvor hetten/ nemlich Kayser Sigmunden/ welchem das Königreich nach seinem leiblichen Bruder König *VVenceslao* angefallen. Zum andern/ dieweil er ein ordentlicher natürlicher Erbe were/ nach seinem Vatter dem Kayser *Carolo*, vnnd dazu im Land geboren.

Zum dritten / sintemal Keyser Sigmund eben mit derselben Böhmischen Crone / damit sein Vatter vnd Bruder gekrönet / auch gekrönet worden. Dann jhnen nicht wol anstünde / dieweil sie einen lebendigen mit der Böhmischen Krone gekrönten König hetten / daß sie jhme zu wider / vnd ohne seine verschuldung / einen andern krönen solten. P.L.P. Monachus Brzewniouiensis; *Post obitum Regis VVenceslai, Sigismundus frater Rex Hungariæ regimen Regni Bohemiæ iure hæreditario affectaret,* &c. Carolus Stephanus Parisiensis; *Sigismundus Imp. fratri Vinceslao in Regno Boemico successit anno salutis* 1419. Pantaleo Candidus; —— *Summa dehinc Regni cessit reuoluta Fratris ad arbitrium* &c. Scilicet Sigismundi. Sethus Caluisius Lipsiensis; *Sigismundus Imperator heres Regni Bohemici post fratrem VVenceslaum,* &c. Ioan. Cochlæus de Baronibus Bohemiæ; *Regem Sigismundum, naturalem & hæreditarium Dominum suum, criminabantur & incusabant.* Et in anno MCCCC-XXIII. *Quod per hæresim vsque adeò in reprobum sensum decidit, omnis iuris & honestatis oblita* (pars scil. Hussitica) *vt Domino suo naturali & hæreditario, Rege Sigismundo, perfide reiecto, alium sibi Regem de longinquo quæsierit, supplex alienigena facta, vt Catholicum Regem suum superba rebellione abijceret.*

Andreas] in Chron. Bauar. anno 1419.

Erphesfurdensis] in Hist. de Landgrauiis Turingiæ cap. 159.

Syluius] in Hist. Bohem. cap. 38. & cap. 52.

Hussus] interprete Iohan. Stumpfio in *Descript. & actis Concil. general. Constantiens. fol.* 38. *in princ.* Nam ipsius Hussi Latinus Epistolarum codex nunc ad manum non est.

Stumpfius] in d. Descript. Concil. Constantiens. part. 1. fol. 21. b. in princ.

Volaterranus] in Anthropologiæ lib. 23. fol. 882. in Sigismundo Imp. & ex eo Huttichius in *Vitis Imperator. & Cæsar. in Sigismundo.*

Egnatius] lib. 3. Romanor. Princip. in Sigismundo, & ex eo Daniel Angelocrator Corbachiensis in *Chronolog. lib. 9. in Sigismundo Imp.*

Wimpheling.] in Epitom. rer. Germanicar. cap. 48. Boregk. in *Chron. Bohem. in Sigismundo fol.* 408.

Peutinger.] in Chronic. Augustan. edita sub hoc titulo: *Chronica von viel vnd mancherley Historien in viel Landen vnd gegenden / geschehen von dem jahr 903. biß auff 1521.*

Dubrauius] in Hist. Bohem. lib. 25. fol. 199. Boregk. in *Chron. Bohem. in Sigismundo.*

Et alibi] lib. 26. fol. 219. Boregk. *ibid fol.* 421. *in fin.* Electus autem Witoldus ab Vtraquistis Hussitis anno 1423. vt testatur Cromerus *Rer. Polonic. lib.* 18. Videndus Theobaldus in tract. *de Bello Hussit. part. 1. cap. 50. & seq.* Neugebaur. *lib. 5. Hist. Polon. fol.* 269. Eum Martinus V. Papa ab acceptatione alieni Regni dehortatus est, vt infra suo loco dicemus.

Koributum] qui in sacro baptismate Sigismundi nomen à Sponsore fidei Imperatore Sigismundo, patre suo spirituali, accepit: Fuit autem Dux Starodubensium in Lituania. Missus à fratre in Bohemiam, vt administrationem Regni interim gereret, donec animis Bohemorum confirmatis, & Regno disposito, ipse coronandus subsequeretur; Herburtus *lib. 14. Hist. Polon. cap.* 10. Cromerus *lib. 19. Rer. Polonic. in princ.*

Neu-

Neugebaur *lib.5.Histor.Polon.fol.271.* Cochlæus *lib.5.Histor.Hussitar.anno* 1423.*fol.*208. Matth.à Michou in *Chron.Regum Polon.lib.4.cap.46.* Sed morante & procrastinante Witoldo, Koributus fuit à Bohemis captus, & Regno expulsus, vt scribit Michouius *d.lib.4.cap.47.in princ.* Theobaldus *d.part.1.cap.61.& seq.* Neugebaur *lib.5.fol.285.* Qui postea Witoldo fratri sine prole defuncto in Regno Lituaniæ & Russiæ successit, fugatis Iagellonis Regis fratribus, Suidrigellone Podoliæ, & Skirgellone Kiouiæ in Russia & Trocensium in Lituania, Ducibus; quos Wladislaus Iagello, Rex Polonorum, Lituaniæ post Witoldi obitum, præfecerat; Herburtus *lib.12.cap.7.& d.li.14.cap.9.* Michouius *lib.4.cap.51.*Cromerus *lib.11.fol.*307.Neugebaur *d.lib.5.fol.*237.

Vltrò renuntiauit] cuius ingenuæ renuntiationis & cessionis Imperator Sigismundus hanc ei gratiam retulit, vt eum Regia dignitate sublimaret, misso Archiepiscopo Moguntino, S. Rom.Imperii Archieancellario, Germaniarum & Slauoniarum Patriarcha, qui eum in Regem Lituaniæ & Russiæ consecraret; Michouius in *Chron.Reg. Polon. lib.4.cap.47.anno* 1429. Sed dum iste est in itinere, Witoldus moritur, vt scribit Dubrauius *li.26.Hist.Bohem.fol.216.* At Poloni affirmant, Wladislaum Regem Poloniæ, qui superioritatem Lituaniæ & Russiæ contra Imperatorem asserebat, vias insedisse, ne Legati Cæsarei in Lituaniam possent ad solennia consecrationis & coronationis peragenda penetrare, Herburtus *d.lib.14 cap.6.& seq.& cap.19.& seq.* Michouius *d. cap.47.in fin.* Cromerus *d.lib.19.Rer.Polon.* Guagninus in *Compend.Chronic.Lituaniæ fol.* 339. Neugebaur *d.lib.5.fol.274.*

Reuocauit] ita narrat idem Cromerus *d.lib.19.Rer.Polon.*Michouius *d.lib 4.cap.46.an.*1421. Cochlæus in *Hist.Hussit.d.lib.5.anno* 1423.*fol.208.in fin.*Neugebaur *d.lib.5.fol.277.*Sed regressus postea ad Bohemos propria auctoritate, tentabat Regnum pro se capessere & vsurpare; Cromerus *d lib.19.fol.292.col.2.* Neugebaur *d.li.5.fol.276.in fin.* Verum, vt diximus, à Bohemis captus & eiectus, dignas iniustæ vsurpationis pœnas pependit.

Hagecius] in Chron. Boh.anno 1419.part.2.fol.82.

P. L. P.] lib.2.de Casibus & seditionibus in Bohemia sub Ludouico Rege cap.13. apud Pontanum in *Bohemia pia lib. 7.*

Carol.Stephanus] in Dictionar.histor.verb. *Sigismundus*, Michael Ritius *de Regib. Hungar. in anno* 1421.

Pantaleo] lib.3.Bohemaid. Regum fol. 68.

Caluisius] in Chronolog anno 1420.

Miræus] in libel.de Regib.Bohem. cap.3.

Cochlæus] in Hist.Hussitar.lib.5.anno 1421.fol.197.in fin.

14. Est autem obseruatione dignum, quod scribit Martinus Cromerus, Episcopus Varmiensis, vbi disserit de conuentu Ordinum Polonorum Lenciciæ anno MCCCCXXI. celebrato; *Consultatum est de Boemis, an eos* (Rex Poloniæ Wladislaus Iagello) *petentes in fidem suam reciperet. Nam iis victo pulsatoque Sigismundo Cæsare, ad Wladislaum Regnum deferre nunciabantur. Re diligenter agitata in Senatu, placuit vt* Rex *Regnum à Boemis delatum ne reciperet, propter hæreses, quæ variè totam Boemiam infecerant, & propter intestina gentis dissidia factionesque diuersas: & quod inimicus capiendus erat Sigismundus Cæsar, ad quem* Regnum *illud iure,*

pertinere videbatur. Et quod idem postea de responso Legatis Bohemorum in Conuentu Lublinensi, Wladislai Regis, & Witoldi Ducis Lituaniæ nomine, dato in hunc modum commemorat; *Licet ambo grauiter à Sigismundo læsi sint, non esse tamen sibi in animo, improbitate cum eo certare. Scire se, Boemiam Venceslai* Regnum *hæreditario iure ad Sigismundum fratrem pertinere. meminisse se fæderum, quæ cum ipso sibi constent, quamuis non eadem fide vtrinque seruentur.* Quo communi vniuersorum Regni Poloniæ & Lituaniæ Ordinum Decreto quid apertius, manifestius, dilucidius, rotundius, & κατηγορικώτερον pronuntiari potuit, vt declararetur, Regnum Bohemiæ esse hæreditarium, & non electiuum; nec à rebellibus delatum sine iniustitia & hæredum iniuria acceptari posse?

Cromerus] Rer. Polonic. lib. 18. circa fin. & ex eo Neugebaur *lib. 5. Histor. Polon. fol. 269. & seq.* Caussas autem, propter quas Bohemi Sigismundum reiecerint, ipsi exposuerunt in *Articulis excessuum & culpar. contra Regem Vngariæ,* &c. quos habes in *Appendic.* necnon in *Beylagis German. sub anno* 1421. & ante nos retulerunt Cochlæus in *Hist. Hussitar. lib. 5. fol.* 202. Hagecius in *Chron. Bohem. part. 2. anno* 1421. Theobaldus in tract. *de Bello Hussit. part. 1. anno eodem.* Quos Articulos si cum iis conferas, quos nuper Bohemi in *Apologiis* & *Deductione* caussarum, cur præsentem Imperatorem ac Regem suum reiecerint, publicarunt, ouum ouo haud magis simile esse dices, quàm sunt ambo isti Articuli: vt qui Sigismundi Cæsaris iustitiam expurgarunt ac defenderunt, quod fecit Cochlæus *d. lib. 5 fol. 205. & seq.* iidem pariter nostrum Sacratissimum Imperatorem excusasse videantur. Nam vt Hussitæ tunc priores arma in Cæsarem sumpserunt Sigismundum, ita nuper Confessistæ priores eadem in Cæsarem ceperunt Matthiam, continuarunt in Ferdinandum, vt illis obiicit Christianus Theodorus Schosserus Archiater Hildesianus in *Laurifolior. seu Schediasmat. poetic. lib. 1. Epigram. in tempora iniq. huius secul.*

15. Anno MCCCCXXXVII. obiit Sigismundus electus Romanorum Imperator, & hæreditarius Hungariæ ac Bohemiæ Rex: in eoque stirps Regia Lucemburgia masculina in Bohemia concidit, postquam centum viginti septem annos ordine successiuo regnasset: Regnumque ad Domum Austriacam, cui multiplice iure debebatur, tandem connubii felicissimi vinculo recidit, vt in capite proximo ex[p]onemus.

Ordine successiuo] & hereditario; Arnisæus *lib. 2. de Republ. cap. 2. sect. 12. num. 31.* Francisc. de Rosieres in *Stemmat. Lotharing. Ducum, in hist. capital. 68. nu. 233.*

Caput

Caput VI.

REGNVM BOHEMIÆ, ITEM HVNGARIÆ, IVRE matrimoniali in Domum Austriacam translatum. Hereditaria Austriacorum successio frustrà à seditiosis impugnata. Sigismundo successit Albertus Austriacus gener iure coniugis, testamento soceri, & iure confraternitatis seu pacti successorij. Ladislaus posthumus patri Alberto in vtroque Regno successit iure hereditario. Electiones legitimo exstante herede, ab Imperatore cassantur. Albertus Bauariæ Dux à Bohemis electus refutat, negans fas esse subditis à naturali herede, licet impubere, desciscere, & alium eligere. Fridericus III. Imperat. Regna Bohemiæ & Hungariæ sibi delata recusat, & proximiori heredi Ladislao Alberti agnati filio deberi pronuntiat. Ipsorum Bohemorum propria confessio, Regna Hungariæ & Bohemiæ esse hereditaria, & filio Regis etiam posthumo deferri.



IGISMVNDVS ergo stirpis Lucemburgiæ vltimus, sine mascula prole defunctus, heredem ac successorem suorum Regnorum reliquit generum suum Albertum II. Austriæ Archiducem, nequiquam rebellibus quibusdam & seditiosis hominibus refragantibus. Et quanquam rerum ipsarum documenta non desint, tamen pro instituto nostro locupletes etiam & incorruptos testes audiamus. Raphael Regius Volaterranus dicit in hæc verba; *Moritur* (Sigismundus) *sine virili prole, relicto* Regnorum *successore Alberto Austriæ Duce genero suo.* Iacob. Wimphelingus; *Moritur Sigismundus morbo ætateque confectus: Albertum Austriæ Ducem, generum suum, Regnorum relinquens heredem.* Iohan. Baptista Egnatius; *Hic Princeps egregius, cum sine virili prole decessisset, Albertum Austriæ Ducem, filiæ maritum, & vtriusque* Regni *heredem reliquit.*

Rerum ipsarum documenta] Aub. Miræus in *libel. de Reb. Bohemic. cap. 3. fol. 32.*
Volaterranus] in Anthropolog. lib. 23. fol. 882.
Wimpheling.] in Epitom. rer. Germanicar. cap. 49.
Egnatius] lib. 3. Romanor. Princip. in Sigismundo Imp. & ex eo Elias Vinetus in *Append. Sexti Aur. Victoris in Sigismundo.*

2. Diximus, non deesse rerum ipsarum testimonia. Eius fidem præstet Gerardus de Roo Historiographus Cæsareus, in anno MCCCCXX. scribens in hunc modum; *Sigismundus Hungariæ* Rex, *Alberto Austriaco successionem in Regnum*

gnum suum, eique coniunctas ditiones decernit, si absque herede masculo ipse moriatur. Quod si filiam vel vnam vel plures susceptas reliquisset, iis Albertus conditiones genere dignas quæreret, centenaque aureum nummum Hungaricorum millia singulis in dotem numeraret. Huius rei testes sunt literæ, Vicariatus Imperii sigillo munitæ; quibus irritas facit alteras, quas olim Iodoco patrueli super eadem re concesserat. Hanc primam de Regno illo ad Austriacos deriuando mentionem, inspectis literis, præterire nolui. Et iterum in anno MCCCCXXI. *Sigismundus, editis publicè tabulis, quibus parentis sui, Caroli IV. singulare in Austriacos studium, & præclara Alberti in se merita recensens, Elisabethæ heredi filiæ, eius coniugi, de Hungariæ Boemiaque & Morauiæ possessione cauit, quas vnica hæres esset accessura, si absque mascula prole ipse decederet. Quod si alteram adhuc filiam nasci contigerit, tum Elisabetha, vtrum vellet è duobus* Regnis *vnà cum Morauia eligens, alterum sorori relinqueret. Data Posonii die Dominico ante Michaelis, anno 1421.*

Roo] in Histor. Austriac. lib. 4. anno 1402. & iterum anno 1421. Videantur Beatus Widemannus in *Informat. de hereditario Archiducum Austriæ iure in Regnum Hungar.* &c. Richardus Streinius Baro in Schwartzenaw in *Informat. de hereditar. Archiducum Austriæ iure in Regnum Bohemiæ* &c. vbi pluribus documentis isthoc Alberti II. ius in successione Regnorum Hungariæ & Bohemiæ illustrant.

3. Et successisse Albertum iure coniugis suæ hereditario in vtroque Regno, Hungarico & Bohemico, graues præterea & luculenti auctores, quà veteres, quà recentes affirmant. Ex veteribus est Edmundus Belga ita scribens; *Albertus huius nominis Secundus, Dux Austriæ* &c. *Iste per successionem nomine vxoris habuit* Regnum *Vngariæ, Bohemiæ, & alia Regna & Dominia, quæ habuit Imperator Sigismundus.* Et VVernerus Rolevvinck Carthusianus Coloniensis; *Iste Albertus fuit Dux Austriæ, & gener Sigismundi, ideò assumptus fuit in* Regem *Bohemiæ & Vngariæ, propter filiam scilicet eius, quia alium hæredem non reliquit.* Æneas Syluius hæc refert verba legatorum ab Alberto ad Bohemos missorum; *Natam ex eorum sanguine Elisabeth, non esse paterna hereditate priuandam.* Archigrammateus Coloniensis; Hertzogen Albrechten van Oesterich was angestorven van syme Schwegerhern Keyser Sigemonden so vil Landschafften / als yeeime Hertzogen off Lantzherren zoenquam. Eine starff an dat Koningrych van Vngarn / dat Koningrych van Behem / dat Koningrych van Dalmatien / &c. Michael Ritius; *Vngariæ Boemiaque* Regnum *Sigismundi gener, Austriæ Dux, excepit, Elisabetham vnicam Sigismundi filiam habens in matrimonio, quam viuo patre, cum spe successionis, ad vtrumque* Regnum *desponderat.*

Edmundus] in Chronic. in Alberto II. Imp. apud Ioan. Nussiens. in *Magno Chronic. Belg. fol. 376.*

Rolewinck] in Fascicul. tempor. ætat. 6. in Alberto II. Imp.

Syluius] in Histor. Bohem. ex quo libarunt Dubrauius, Hagecius & Boregkius in *Chron. Bohem. in Alberto Rege.*

Colonien-

Coloniensis] in Chronica van der hyligen Statt van Cöllen/in Alberto II. Imperat. anno 1438.

Ritius] lib. 2. de Regibus Vngariæ in Sigismundo Imp.

14. Recentes appello eos, qui intra sæculum vixere: veluti est Casp. Hedio (vulgo Bæcklinus) Nobilis Patricius & Ecclesiastes Cathedralis Ecclesiæ Argentoratensis, ita scribens; *Iam annus erat 1437. cum Sigismundus Romanorum Imperator finem viuendi fecit, multos euacuans Principatus, de quibus oriri contentio plurima formidaretur, si vnicam filiam non reliquisset, quæ nupta Alberto Austriæ Duci finem fecit controuersiarum. Nam per illam successit in Regnis Vngariæ atque Bohemiæ.* Et postea fol. 398. in Alberto II. Imp. *Sigismundi Imperatoris gener, qui Coronas Vngariæ & Bohemiæ in dotem promeruit per eandem suam contboralem.* Sebastianus Munsterus; *Elisabeth vnica filia Sigismundi, ducta ab Alberto Duce Austriæ & electo* Romanorum *Imperatore, transtulit Regna Bohemiæ & Vngariæ in Austriam.* Franciscus de Rosieres Nobilis Lotharingus & Archidiaconus Tullensis; *Elizabetha vnica Sigismundi filia Alberto Austriæ Duci, Romanorum electo* Regi, *nupta, Bohemiæ & Vngariæ* Regina, *in familiam Austriacam vtrumque transtulit Regnum.* Georgius Sabinus Brandenburgius, gentilitio nomine Schülerus dictus, Philippi Melanchthonis gener, & Peuceri socer, vir animo integro & recto iudicio præditus, ita cecinit de hac Alberti successione;

Contulit Alberto Regale *Bohemia sceptrum,*
Ac subiecit opes Pannona terra suas.
Nupta quòd illius thalamo lectoque iugali
Nata Sigismundi Regis *Elissa fuit.*

Eius discipulus Ioannes Sommerus Pirnensis Hungarus de Sigismundi Cæsaris filia Elisabetha, Alberti Austriaci coniuge;

Altera quam partu dederat fœcundior vxor
Nata, suo Regnum *tradidit orba viro.*

Necnon Hieronymus Osius Turingus Poëta Laureatus de Sigismundi Imperatoris obitu memorans, subiicit;

Iam vitam nato sine Regni hærede reliquit
Cæsar, erat modò nata patri spes vna nepotum,
Illa Duci Austriadum Alberto fit nupta marito,
Quem facit Hungariæ Regni, *Boiisque potiri*
Hæc fortuna, viro dos hæc vxoria venit.

Guilielmus Rouillius Lugdunensis Sequanus; *Hic Sigismundi gener cum esset, post eius obitum hæres Regnorum Bohemiæ & Hungariæ factus est.* Iohannes Crato à Craftheim Silesius, Archiater Cæsareus; *Sigismundus Archiducem Austriæ Albertum, filiæ suæ Elizabethæ maritum, & sibi generum atque successorem in Regnis & Imperio esse voluit.* Ianus Iacobus Boissardus Vesuntinus Burgundus; *Albertus*

Archidux Austriæ uxorem duxit Elisabetham, unicam Sigismundi Imperatoris filiam: ex quo matrimonio Regnum simul Bohemiæ & Ungariæ obtinuit. Elias Reusnerus; *Elisabeth hæres Regnorum Pannoniæ & Bohemiæ, nupsit Alberto Austriaco.* Sed nimis multa testimonia congero: & hoc sat est testium, vel nescio quid satis sit.

Recentes] quorum dicta comprobant Arnisæus *lib.2.de Republ.cap.2.sect.11.num.31.* Nicol. Henelius IC. Silesius in *Silesiograph.cap.7.fol.87.*

Hedio] in Paralipomen.ad Abbatis Urspergens.Chronic.in Sigismundo Imp.fol.397.

Munsterus] lib.3.Cosmograph.cap.512.

Rosieres] in Stemmat.Lotharing.Ducum,in Histor.capital.68.fol.233.

Sabinus] lib.2.Cæsarum Germanor.in Alberto II.Imp. de cuius integritate disserit amicus noster Iohan.Petrus Lotichius in *Bibliothec.Poëtic.part.3.fol.51.* & Melch.Adamus Silesius in *Vitis Poëtar.*

Sommerus] in Poëmate de Regib.Ungariæ,cap.28.de Sigismundo,in fin.

Osius] in lib.de Reb.gestis Cæsarum Romanor.Ducum Austriæ &c.

Rovillius] in Promptuar.iconum part.2.in Alberto II.Imp.fol.194.

Crato] in Præfat.ad Rudolphum & Ernestum Archiduces Austriæ &c.præfixa Dubravii Chronic.

Boissardus] in Histor.rer.Ungaric.fol.28.

Reusnerus] in Basilic.genealog.in Stirpe Lucemburg.fol.81.anno 1410. nec non in Stirpe Sclavic.Princip.& Reg.Bohem.fol.141.& fol.143.

5. Accedit Sigismundi Cæsaris testamentum, ultimo voluntatis elogio confirmatum. De quo Andreas Presbyter Ratisponensis ita commentatur: *Omnia Regna sua, ac alios Principatus ubicunq; unica filia sua, Domina Elisabeth, eiusque marito Alberto Duci Austriæ, ex testamento legavit, quamvis ius successionis sufficeret. Eiusdemq; verba, quæ elevatis manibus & oculis lacrymosis coram omnibus astantibus ad Ambassiatores in* Regnum *Bohemiæ destinandos protulit, huiusmodi fuisse memorantur; Fideles dilecti, imminere mihi video mortis periculum* &c. *Ideo vobis committo, & strictissime mando, ut non obstante morte mea, legationem vestram omnino perficiatis, rogetis & requiratis universum Regnum Bohemiæ, ut filiam meam & filium admittant & suscipiant ad gubernacula & dominium* Regni, *attentis iuribus hæreditatis & successionis iuxta Bullam Auream, quam Regnum desuper habuit, in qua expresse habetur, quòd feminæ succedant sicut & filii. Et sic avus meus Rex Iohannes ad* Regnum *pervenit Bohemiæ, & multi prædecessores sui. Similiter & ego per filiam* Regiam, *Ungariam obtinui. Attentis etiam inscriptionibus solennibus præstito pro se & hæredibus & successoribus in perpetuum servare promiserunt: quemadmodum & literas reversales omnium terrarum suarum in Castro Karlstain unà cum Aurea Bulla reperietis. De quibus inscriptionibus bene tempore suo informabuntur per istos nuncios filii mei, quos vobis adiungo. Attento etiam meo ultimo testamento, eos audiendo, quod si hoc fecerint, claram iustitiam fovebunt,* Regnum *pacificabunt, nobis complacebunt, sibi & posteris suis benefacient, & erga totam Christianitatem honorem acquirent.*

Testamentum] de quo præter allegatos auctores, videndus Cochlæus in *Histor.Husit.lib.8.*

anno

anno 1437.*fol.*312. Iohan.Stumpfius Tigurinus *lib.*2.*Chron.Heluetiorum,cap.*36.*in princ.* Philip.Camerarius IC. *Operar.subseciuar.centur.*3.*cap.*98. Abraham.Hofmannus Laubanens.Lusatus,Historiograph. Cæsareus in *tract.de Elect.& coronat. Cæsarian. in Sigismundo Imp.fol.*309.Theobaldus de *Bell.Hussit.part.*2.*cap.*2. Miræus *de Reb.Bohem.cap.*3. Cuspinianus in *Cæsarib.Roman.in Sigismundo Imp.* Caluisius in *Chronolog. anno* 1437.

Andreas] in Chronic.Ducum Bauar. in Sigismundo Imp. *Inscriptiones*, quarum meminit, sunt Ordinum decreta in Tabulas Regni relata & inscripta.

6. Antonius Bonfinius Historiographus Regius Hungaricus de exsecutione eiusdem testamenti scribit; *Legati, qui in Bohemiam concessere, aduocata concione, testamentum publice recitarunt. Post, vbi omnes hinc vtrumq;* (Hungariæ & Bohemiæ) *Alberto & Elisabethæ Regnum à patre iure legatum cognouere, subinde adiiciunt, perquam iniquum ac summum esse nefas, hos paterna hæreditate priuare: accedere & alia, quæ Sigismundi testamentum violare vetant.*

Bonfinius] Rer.Vngaricar.decad.3.lib.4.in princ.

7. Iohannes Dubrauius Episcopus Olomucensis hæc verba moribundi Sigismundi ad Proceres Bohemiæ & Hungariæ vltima refert; *Dei munere Albertum haberent vtroq; Regno, etiamsi gener non esset, dignissimum. Nunc vero hac necessitudine accedente, plane nefas esse præterire eum, qui vtriusq; Regni hæredem in matrimonio obtinent. Sic se ante quinquaginta annos Regnum Hungariæ, ducta Maria hærede, assecutum fuisse. Sic item Iohannem auum suum in Regno Boiemiæ successisse iure vxoris suæ, cui, vt nunc filiæ, Elisabeth nomen fuerit. Sic etiam in præsens sperare, quod non ad alium, quàm oportet, honorem hæreditatis sint translaturi. Annuentibus vltimæ voluntati, qui circumsteterant, illamq; referre ad suos pollicentibus æquissimo inde anno vita excessit.*

Dubrauius] in Histor.Bohem.lib.27.in fin. Pontanus in *Bohem.pia lib.*2.*fol.*29. Boregk in *Chronic.Bohem.in Sigismundo in fin.fol.*464.*& seq.*

8. Valerius Anselmus Ryd Bernas Heluetius de Sigismundo scribit; *In Vngariam abiturus, ipso in itinere vitam clausit, genero Alberto Austriæ Duce testato* Re-*gnorum hærede.*

Ryd] in Catalog.annor.& Princip.in Sigismundo Imp.fol.55.b.

9. Hugwaldus Mutius Stockensis Turgouio-Heluetius, Professor Basiliensis; *Vbi Sigismundus finem adesse sensit, ad se Bohemiæ & Vngariæ Primores, quibus plurimum fidebat, vocat, commendat illis Albertum Austriæ Ducem, appellatq; eum successorem Regnorum suorum, oratq; eos vt extremam suam voluntatem exequantur. Vocat quoque Albertum, eiq; commendat* Regna, *vt non mutet animum, hortatur: simul docet, quo pacto post mortem apud intractabiles Boemos testamentum promulgandum sit, & nominat, per quos viros promulgari expedit.*

Mutius] de Reb.gest.Germanor.lib.27.fol.282.

10. Wolfgangus Lazius Archiater, Consiliarius & Historiographus Cæsareus de Alberto loquens; *Ducta Elisabetha,* inquit, *Sigismundi Imperatoris filia, dote constituta Morauiæ Marchionatu, sedecimo exin anno, testamento soceri in Bohemiæ Regem renunciatur.*

Lazius]

Lazius] lib.2.Commentar.de Genealog.Austriac.fol.252.

11. Pantaleo Candidus Ecclesiastes Bipontinus Sigismundi verba Albertum generum Proceribus commendantis hæc refert:

Quem cupiam viduo hæredem succedere Regno.
Ille gubernandas studiis ingentibus vrbes
(Mitto, quod hoc inito confirment fœdere leges)
Accipiet patrias, &c.

Candidus] lib.3.Bohemaidos Regum, &c.circa fin.

12. Stephanus Vinandus Pighius Belga, Principis iunioris Iuliacẽsis Moderator; *Sigismundus Imperator Albertum generum testamento nominauit Regnorum suorum Hungariæ ac Bohemiæ hæredem, vtque vltimam voluntatem exequerentur, Statuum ac Prouinciarum Primores rogauit.*

Pighius] in Hercule Prodicio fol.69.

13. Gerardus de Roo; *Legati,* inquit, *quos Sigismundus constituerat, in Bohemiã profecti, in Procerum conuentu testamentum* Regis *recitant, vtque vltimam eius voluntatem exequantur, monent: ita ipsum, ita ipsius fratrem, patrem, ac auum esse meritos, neque fraudandam esse hæreditate Elisabetham, quæ ex tam Nobili Augustaq́; gente sola superesset, in spem* Regni *educata; quem, etsi nulla ad* Regnum *iura adferentem, optare tamen atque eligere* Regem *deberent. Iam verò, cum Sigismundi filiam vnicam Regni hæredem vxorem habeat, ipsiusque Legato* Rex *sit declaratus, quid tandem obstare, quo minus in eo creando Hungarorum iudicium & exemplum sequantur ipsi, maiori necessitudinis vinculo astricti? scire ipsos, nec dissimulare posse, extare vetera inter Boemorum Reges & Austriæ Principes pacta, Cæsarea approbatione confirmata, quibus statutum esse, si alterutram gentem absque prole deficere contingeret, tum alteram ipsius hæredem fore.*

Roo] in d.Histor.Austriac.lib.4.anno 1437. Boregk in *Chronic.Bohem.in Alberto, fol.466.* Theobaldus in *Bell.Hussit.part.2.cap.3.*

14. Denique ciuis meus Mutius superioribus verbis isthæc subiungit; *In Boemia testamento, quo hæres* Regni *Boemici Albertus constituitur, promulgato, quidam recusant Albertum, & Casimiri* Regis *Poloniæ fratrem* Regem *salutant Boemorum: sed illi fuerunt quædam impotens colluuies hominum. Potior autem & maior Boemorum pars Albertum præferunt,* Regemque *designant, in memoria habentes Regum Caroli,* W*enceslai, & Sigismundi beneficia erga Boemos, & scientes vxorem Alberti Elizabetham ex Boemis prognatam. Accedebat autem vetus fœdus inter* Reges *Boemiæ & Duces Austriæ, Primorum Boemici* Regni *& Ducatus Austriæ consensu & Imperiali autoritate confirmatum, vt domo Austriæ carente legitimo masculo hærede,* Rex *Bohemorum Ducatum accipiat Austriacum: rursum* Regno *Boemico deficiente hærede masculino,* Regni *hæres sit Dux Austriacus.*

Mutius] in d.Chronic.de reb.Gest.German. lib.18.in princ.

15. Anno MCCCCXXXIX. moritur Albertus II. Imperator, Hungariæ & Bohemiæ

ohemiæ Rex, relicta coniuge grauida, quæ sequenti anno peperit Ladis-
lum posthumum, Regnorum Hungariæ & Bohemiæ heredem legitimum.
aspar Cropacius;

Ante tamen coniunx prægnans de semine facta
Illius, heredem tumida gestabat in aluo.

acobus Piccolomineus Cardinalis Papiensis: *Natus Alberto est posthumus Ladislaus, cui nimirum paterno atq; auito iure Regnum debitum erat.* Auctor Compilationis Chronologicæ: *Rex Bohemorum vltimus, eiusdem Regni verus hæres, veneno toxicatus occubuit.* Vocat *vltimum* respectu sui temporis, quo Georgius in Bohemia regnabat, quem vt alienum à Regia familia pro vero Rege non videtur agnouisse, sed pro intruso habuisse. Sebastian. Munsterus; *Ladislaus vtriusque Regni hæres*, &c. Franciscus de Rosieres; *Quorum* (Alberti & Elisabethæ) *ius Ladislaus, Regnorum hæres effectus, subitanea captus infirmitate animam efflat anno Domini 1458.*

Heredem legitim.] quod præter allegatos Auctores testatur Ioan. Bæmlerus in *Chronic. Cæsarum in Alberto II. Cæs.* Arnisæus *lib. 2. de Repub. cap. 2. sect. 12. num. 31.* Henelius I C. in *Breslograph. cap. 5. fol. 46.* Abrahamus Hofmannus in *tract. de Elect. & coronat. Cæsarian. in Alberto II. Imp. fol. 313.* Hieronym. Osius Thuringus in *lib. de Reb. gest. Cæsar. Roman. Ducum Austriæ,* in eo saltem errans, quòd Vladislai Poloni filium & heredem vocet, quum Vladislaus ille Polonus fuerit non pater nostri Ladislai, sed æmulus & aduersarius in Regno Hungariæ, à rebellibus Hungaris intrusus.

Cropacius] in lib. de Ducib. & Regib. Bohem. in Alberto.

Piccolomineus] lib. 6. Commentarior. à Frehero editorum.

Compilationis] in anno 1458. apud Pistorium tom. 1. Scriptor. Germanic.

Munsterus] lib. 3. Cosmograph. in Bohemia.

Rosieres] in Stemmat. Lothating. Ducum in hist. capital. 68. fol. 233.

6. Hinc Regina vidua noluit Proceribus Hungariæ consentire, vt Vladislao Poloniæ Regi nuberet, nisi cum cautione, vt Regnum filio posthumo, legitimo heredi, cōseruaretur, neque ei ius suum quæsitum per Vladislaum aut secundas illas nuptias auferretur. Hubertus Goltzius Herbipolensis: *Multis precibus Reginam obsecrarunt, vt Poloniæ Regi Vladislao, qui Regnum [...]retur, nuberet. Non admodum refragata est, his tamen legibus, si filium peperisset, ne ille de hinc detrimenti caperet.*

Regina] Bonfinius *Rer. Vngaricar. decad. 3. lib. 4.* Dubrauius in *Histor. Bohem. lib. 28.* Boregk in *Chronic. Bohem. fol. 479.* Cromerus *Rer. Polonic. lib. 21.* Neugebaur *lib. 5. Histor. Polon. fol. 307.* Caluisius in *Chronolog. anno 1439.* Hagecius in *Chron. Bohem. anno 1440. fol. 136. b. part. 2.* Theobaldus in *Bell. Hussit. part. 2. cap. 8. anno 1440.*

Goltzius] in Imperatorum Imaginib. in Alberto II. cap. 151.

7. **Quin & Ordines Bohemiæ ad electionem alterius Regis processu- dicitur per Dei atque hominum fidem obtestata esse, orasse, obsecrasse,**

ne sibi filioloque fidem debitam infringerent, neve sibi filioloque nato heredi ac Domino suo infideliores esse vellent, quam Carolus proauus, Sigismundus auus, & Albertus pater illis fuerint. Æneas Syluius; *Mittuntur ad eam* (Reginam viduam) *Legati, qui dicant, ad eligendum Regem diem statutam: si quid iuris in Regno Bohemiæ ad se spectare confidat, Oratores mittat, qui rem suam agant. Regina natum ex Alberto filium in cunabulis ostendit, orat ne paterna hæreditate pupillum exuant.* Et paucis interiectis, scribit Legatos à Regina missos sic apud Ordines Bohemiæ in Conuentu Regni perorasse; *Sigismundi & Alberti suorum Regum meminerit, nepotem filiumque ne respuant, contra ius gentium paternam hæreditatem puero ne adimant, fœdera cum Australibus percussa ne violent; pupilli atque orphani misereantur.* Gerardus de Roo; *Elisabetha puerum Legatis ostentans, per omnia sacra obtestatur, ne Alberti filium, Sigismundi nepotem, paterni ac auiti Regni possessione deturbent. hunc sibi Regem natum, Deique munere concessum.* Albertus Krantzius Decanus Hamburgensis, & Regis Daniæ Consiliarius; *Quum de morte Alberti iam fama volitaret, agebatur Conuentus Principum Procerumque tam in Vngaria quam in Bohemia: electioni Regum factum esse locum autumant. Relicta Alberti, missis Oratoribus, postulat expectari diem partus: posse donari Regnis legitimum hæredem. Nato autem puero nomen dedit Ladislao. tum renouari iubet legationem: mittit oratum, non contemni hæredis legitimi infantiam: misereantur pupilli, abstineant iniuria, Regem se iam habere; quid de alio contendant? electioni nullum esse locum, vbi Deus illis Regem dederit. Illi contra magnum esse tempus in medio, antequam adolescat, vir fit: Regnum nunc deposcere virum, in quo vigeat cum consilio robur: inde Turcos sæuire, inde tumultuari Bohemos: quis inter ista puero locus?* Ecce, Ordines Bohemiæ non negant, Ladislaum fuisse natum & legitimum Regni Bohemiæ heredem; sed imbecillitatem obtendunt ætatis, per quam regendo Regno idoneus esse nequeat. Idem Æneas Syluius tradit, cum superioribus verbis ista continuans; *Sunt non pauci qui læto fauore legatorum* (Reginæ) *postulata suscipiunt. At qui Albertum oderant* (Hussitæ) *filium Regem negare, cuius patri tanquam Regi non paruissent. Infantem Regno inutilem esse; Regem à regendo dictum: qui regendus fit Regem vocari non posse, antequam Ladislaus adolescat, longum tempus effluxurum; posse interim Regem assumi, qui per se regat. Satis esse Ladislao, si post quatuor & viginti annos* (aliter Aurea Bulla statuit) *ad Regnum vocetur: medio tempore locum alteri faciat. Reges Regno dari, non Regna Regibus. Fridericum Austriæ Ducem, iam Romanorum Regem electum, Bohemis indulsisse, vt quem vellent Regem sibi asciscerent.* Sed hæc postrema verba mendacii arguit ipsemet Fridericus III. Imperator, sanctissimè negans se vllam Bohemis facultatem eligendi alterius Regis concessisse, vt iam videbimus.

Obtestata] Dubrauius in *Histor. Bohem. lib.* 28. Hagecius in *Chronic. Bohem. anno* 1440. *fol.* 157. *part.*

137. *part.* 2. Boregk in *Chronic. Bohem. fol.* 481. Theobaldus in *Bell. Hussitic. part.* 2. *capite* 9.

Syluius] in Hist. Bohem. cap. 57. & ex eo Wimphelingus in *Epitom. rer. Germanicar. cap.* 50. Cochlæus in *Histor. Hussitar. lib.* 9. *anno* 1439. *fol.* 333. Cromerus *lib.* 21. *Rer. Polon. fol.* 325. *colum.* 1.

Roo] in Histor. Austriac. lib. 4. anno 1441.

Krantzius] lib. 12. Wandaliæ cap. 8. Theobaldus *d. cap.* 9. *anno* 1440.

18. Pergit namque Æneas Syluius infidam Bohemorum constantiam, seu parum tutam fidem commemorando dicere; *Albertus itaq. Baioariæ Dux, maiore Procerum voto* Rex *declaratur, qui apud* W*enceslaum* (Cæsarem) *quondam nutritus, Bohemica lingua non ignarus erat. Mittuntur ad eum Primores* Regni &c. *Quibus res indigna videretur, hi Procopium ad Fredericum Cæsarem clam ire iubent, rogantes nobile Regnum ne pupillo negligat, cuius tutelam susceperit. Fredericus, audito Procopio, missis ad Albertum Baioariorum nunciis hortatur ne Regnum sibi alienum vsurpare præsumat: quod quum difficile, tum ignominiosum fuerit Bohemis, quibus defuncti Regis hæres esset; non licuisse alium eligere, neque se potestatem eam dedisse, quemadmodum in Bohemorum Conuentu nonnulli ementiti fuerant. Procopium verò in Bohemiam remittit, qui ius Ladislai nequaquam se neglecturum asserat. Albertus ea virtute atque animi moderatione vsus est, qua postquam* Reges *esse cœpere, rarissima semper fuit. Nam venientibus ad se Bohemorum Legatis, amplum & nobile* Regnum *offerentibus, gratias egit, qui se vnum ex omnibus elegissent, cui parere vellent, dignumq. tanto imperio iudicassent. Multa se idcirco debere Bohemis, neque id vnquam beneficii obliuioni daturum. At quum Regis Alberti soboles extet, indecorum esse cum alterius iniuria* Regnum *quærere; paternam hæreditatem nulli auferendam: qui pupillos suo iure dispolient. Diis atque hominibus inuisos pœnas aliquando patrati sceleris dare: cognouisse se non vano rumore, fœdus antiquum inter Bohemos & Austriales extare, deficiente mascula sobole Principem ne foris assumant; fidem seruare pulchrum; ne cui temere noceatur cauendum. Scelestam execrabilemq. vocem illorum, qui regnandi causa ius violandum astruunt. Atque ita maiorem se spreto* Regno *monstrauit, & si verum fateri licet, clarissimum egit* Regem. *Nam Regnum apud eos est, qui spernunt, non qui cupiunt.* Cui concinit Antonius Bonfinius, inquiens: *Quum de creando nouo Rege ad Proceres referretur, hi maiore ex parte Albertum Bauariæ Ducem* Regem *declararunt* &c. *Alii autem, qui id ægrè ferebant, rei indignitate arrepti, ad Fredericum Imperatorem clam Procopium mittunt, Cæsaremque orant, ne pupillum paterno* Regno *defraudari patiatur, tutelam infantis, quam nuper accepit, summo nunc studio gerat: sine infamia* Regnum *Ladislao debitum aliò diuerti non posse reputet. Fredericus rerum admonitus, ad Albertum Ducem repente scribit, hominem hortatur & monet, ne qua ductus ambitione alienum sibi Regnum vsurpet, Boemos hærede superstite, cui Regnum debetur, alium Regem creare non posse, & creandi potestatem, quam ab ipso in Comitiis impetrasse*

prædicabant, ementitos esse, pertinacius asseuerare, nullam se Boemis vnquam creandi Re-*gis potestatem fecisse. Albertus Cæsaris Diplomate inhibitus, quum aduentantes Boemorum Legati potens amplumque* Regnum *detulissent, ingenue abnuit: inhumanum esse, pupillorum iura lædere, quibus omnes fauere fas est, sine maximo scelere lædi non posse. Se quoque fœderis olim inter Boemos Australesque percussi haudquaquam ignarum.* Eadem refert Hugwaldus Mutius, scribens; *Fridericus* (Imperator) *mittit ad Ducem Bauariæ, & monet eum, ne Regnum alienum suscipiat. Nam pertinere ad Ladislaum filium Alberti Regis. Vbi ergo Primores Boemorum ad Albertum Ducem perueniunt, &c. respondet Albertus, agens primò gratias, Albertum vita defunctum reliquisse filium, ad quem iure pertineat Regnum. Quare diligenter eos ad fidem puero suo præstandam adhortatur, si velint tranquillum Regni statum.* Etiam Pantaleo Candidus affirmat, Albertum Bauarum à Bohemis postulatum recusasse, aiens;

Legitimo hæredi deberi ea munia mauult.

Et Albertus Krantzius superiorem sermonem pertexendo infit; *Igitur Bohemi, reiecta Reginæ legatione, eligunt sibi Regem Albertum Ducem Bauariæ. Sed ille præmonitus ab* Romanorum *nouo* Rege *iam Friderico III. gratias agit Regni proceribus, quòd se illo dignentur honore: se pupillo locum dare. Vngari statim accipiunt paruulum*, R*egemque consalutant. Iam verò mater paruulum suum Friderico* Romanorum R*egi mittit tutandum.* Nec idem non asserit Gerardus de Roo, ita scribens: *Fridericus Cæsar Alberto scripserat, Boemis nullam se eligendi* R*egis potestatem facturum, neq; fas esse, Ladislao pupillo suum paternum & auitum* Regnum *eripere. Albertus, hac Cæsaris denunciatione accepta, Legatis respondet, adesse Alberti Cæsaris sobolem, legitimum* Regni *hæredem, quē suo iure dispoliare, cuiq; iniuriam facere, neque diuino neq; humano iure liceret.* Denique Ioachimus Curæus, Doctor Silesius Glogouiensis, refert Ducem Bauariæ hoc æterna memoria dignum Bohemis dedisse responsum; *Non se spoliaturum infantem Ladislaum suo auito* Regno *& patrimonio. Diuinam enim vocem, & exempla omnium ætatum docere, tragicas pœnas talem perfidiam sequi: & præterea prohiberi se autoritate Cæsaris, qui hoc vetuerit.* ô factum verè Regium, & cunctis Regiis gazis longè honorabilius, longè præstabilius! neque quisquam est homo catus & sophus, qui tam constantem & magnanimum Ducem vel centesimam partem laudare possit, quam ipse meritus est, vt laudetur laudibus. Et laudatur à prudentibus, & factum hoc in orbe terrarum prædicabitur, quamdiu Sol iste cœlestis inferiorem hanc mundi machinam illucebit.

Infidam Bohemorum] videatur Dubrauius in *Histor. Bohem. lib.* 28. Hagecius in *anno* 1440. *part.* 2. *fol.* 137. *b.* & *fol.* 138. Boregk in *Chronic. Bohem. fol.* 482. Caluisius in *Chronolog. anno* 1440. à quibus historia hæc & Alberti Ducis Bauariæ integritas fusius exponitur.

Syluius] in d. Histor. Bohem. cap. 57. & ex eo Wimphelingus in *Epitom. rer. Germanic. cap.* 50. Cochlæus in *Histor. Hussitar. lib.* 9. *anno* 1440. *fol.* 334. Cromerus *lib.* 21. *Rer. Polon. fol.* 325. *col.* 1. Matth. Michouius in *Chronic. Regum Polon. cap.* 57. Vide exemplum infrà *cap.* 9. *num.* 19.

Bonfinius]

Bonfinius] Rer. Vngaricar. decad. 3. lib. 4.

Mutius] lib. 28. de Reb. gest. German. fol. 288. Theobaldus in *Bello Hussitic. part. 2. cap. 9. anno* 1440. *fol.* 74.

Candidus] lib. 2. Bohemaid. in Ladislao II. Rege.

Krantzius] d. lib. 12. Wandal. cap. 8.

Roo] in Hist. Austriac. d. lib. 4. anno 1441.

Cureus] in Annalib. Silesiæ fol. 134. idem Theobaldus *d. cap. 9. anno* 1440. *fol.* 76.

A Prudentibus] quos inter Lipsius in *Monit. politic.* & in *Poliorcetic. in Præfat. ad Electorem Coloniens. Ernestum Bauariæ Ducem*, Fulgosius *de Dictis & fact. memorabil.* Richterus *in Axiomat. politic.*

19. Et quando hac non cessit, alia Bohemi aggressi sunt via: ipsumque Fridericum Cæsarem, pupilli proximum agnatum, Regem dixere, missis legatis, qui illi Regnum offerrent. quod tamen ille non minori modestia ac constantia virtutis, quàm Albertus Bauariæ Dux, refutauit. Æn. Syluius, Cæsaris tum Secretarius, scribit in hunc modum; *Reuersum* (à Coronatione Aquisgranensi Fridericum Cæsarem) *potentissimi ex Bohemia Proceres adeunt, inter quos Ptarsco quum esset, Alberti filio infensus, seorsum Fridericum alloquitur, Regem vt se ipsum faciat hortatur: facile id futurum, si tutelam pupilli reyciat. Nam quum ceteri desint, Bohemos suopte ingenio Regnum sibi oblaturos, cui ex fœdere tanquam seniori Austriæ Principi debeatur. Negauit Fredericus orphani, cuius tutelam gereret, hæreditatem se quoquo pacto inuasurum.* Iohan. Dubrauius paulò luculentiùs rem explicat hisce notabilibus verbis; *Inter Legatos Ptasco erat, qui nactus facultatem seorsum alloquendi Friderici, ei suadet, vt ipse Regem Boiemiæ semet constituat, tanquam Princeps Austriæ senior: id quod ei antiquo fœdere inter Boiemos & Domum Austriacam de successione Regni icto liceret. Ad quæ Fridericus, alij, inquit, videriut, quid illis aduersus sanguinem suum liceat: se nihil in filium patruelis facere posse, quo ius necessitudinis officiumque suum expleat, nisi vt illi paterna Regna pro virili conseruet ac restituat, nedum vt aliquid adimat.* Et Antonius Bonfinius; *Reuerso è Gallia Cæsare, Proceres è Boemia multi extemplo adfuere, inprimisque Ptarsco acerrimus infantis Ladislai inimicus: Cæsarem hortatur, vt pupillari tutelæ renunciet. quod si fecerit, eum subinde Regno potiturum esse pollicetur. adyicit hoc iure fœderis planè fieri posse, vt seniorem Austriæ Principem Boemi ex compacto Regem in Regia orbitate pronuncient. Abnegat Cæsar, se turpiter & facinorosè pupillum, cuius tutelam ageret, esse circumscripturum, hæreditariumque illius Regnum occupaturum.* Albertus Krantzius de Legatis Bohemorum refert; *Suggerunt, vt sibi suoque nomine desumat Regnum: idque Bohemi propensius orant. Iniuriam se non facturum legitimo hæredi respondet.* Hugwaldus Mutius consentit, scribens; *Erant ex Legatis qui suaserunt Imperatori, vt suo nomine, non pueri Regnum acciperet. Nam bono titulo posse, nempe ex fœdere Boemiæ & Domus Austriæ. Sed Imperator Fridericus respondet, se non vsurpaturum sibi cuiusquam pupilli, cuius tutor sit, hereditatem.* Iohannes Crato à Craftheim Doctor Silesius de Friderico III. Imper. me-

morat; *Non modo Diadema Hungariæ & Bohemiæ sibi oblatum respuit, verum Austriam ipsam anno 1457. Ladislao restituit.* Denique Æneas Syluius alibi affirmat; *Alberto Ladislai patre vita functo, & Bohemi & Hungari Fridericum Cæsarem sibi Regem petiuerunt. Quibus ille: absit à me, inquit, scelus hoc, vt patrueli meo paternam hæreditatem auferam.* Quod huius Imperatoris præclarissimum factum si nonnulli Reges ac Principes imitari maluissent, quàm prauis siue consiliis siue cupiditatibus indulgere, & sua sarta tecta conseruassent, & ab alienis abstinuissent.

Ipsumq; Fridericum] & hanc Historiam Pontanus in *Bohem. pia lib.* 2. Caluisius in *Chronolog. anno* 1445. Hagecius in *anno* 1441. *in princ.* Boregk. in *Chron. fol.* 483. Theobaldus in *Bell. Hussitic. part.* 2. *cap.* 10 *anno* 1440. *fol.* 82. *& cap.* 11. *anno* 1441. exsequuntur.

Syluius] in Hist. Bohem. cap. 58. in princ. Cochlæus in *Hist. Hussit. lib.* 9. *anno* 1440. *fol.* 334. Cromerus *lib.* 21. *Rer. Polon. fol.* 325. *col.* 1. Michouius in *Chron. Regum Pol. lib.* 4. *cap.* 57.

Dubrauius] lib. 28. Hist. Boh. fol. 231.

Bonfinius] Rer. Vngaric. decad. 3. lib. 4. fol. 421.

Krantzius] lib. 12. Wandaliæ cap. 9.

Crato] in d. Præfat. in Dubrauii Hist. Bohem.

Syluius] in Apophthegmatibus Imperat. de Friderico III. Imp. & in Parallelis Alphonsinis, seu Antonii Panormitæ *lib.* 1. *Commentarior. de dictis & factis Alphonsi Siciliæ & Arragon. Regis.*

Huius Imper.] vt monet Matthæus Scholasticus IC. *lib.* 1. *de vero & Christian. Principe cap.* 15.

20. Quinimò ipsimet Ordines Bohemiæ non semel contestati sunt, Ladislao Regnum Bohemiæ iure hæreditario deberi. Hagecius illorum Historiographus & Presbyter passim ingerit: cuius dicta ceu testis idonei & domestici non permittemus esse indicta. Anno MCCCCXL. in principio anni post obitum Alberti II. Cæsaris & Bohemiæ Regis, conuenerunt cuncti Bohemiæ Ordines in Curia Pragensi, & vnanimi consensu concluserunt, **daß sie sich gedulden wolten / dieweil die Königin Elisabeth / Königs** *Alberti* **hinderlassene Wittib / schwanger blieben / dafern sie nun einen Sohn zur welt bringen würde / so wolten sie denselben als den natürlichen Erben / zum König haben.** Anno MCCCCXLIII. fol. 141. refert, in conuentu Pragensi ab Ordinibus fuisse decretam Legationem ad Fridericum III. Imp. **vmb zu erkündigen / ob er den Böhmen jhren Erben folgen lassen wolte oder nicht?** Addit dein, Cæsarem in Bohemorum petita consensisse, nempe vt ipse tanquam patruus & proximus agnatus, ipsius tutelam gereret vsque ad legitimam Regis impuberis ætatem. Anno MCCCCXLIV. fol. 143. scribit, in Conuentu Pragensi ab Ordinibus iterùm decretam fuisse legationem ad Ladislaum Regem, **auff daß er sich deß Königreichs / als ein Erbe / annemen wolte.** Et fol. 144. refert in conuentu habito **zum Böhmischen Brod** / ab iisdem Ordinibus decretum fuisse, **daß sie zu** *Friderico* **dem Römischen Könige abermals abfertigen wolten / damit er jhnen** *Ladislaum Alberti*

berti Sohn/ als deß Königreichs Erben/ zum Könige folgen lassen wolte. Et anno MCCCCXLVI. fol.147.b. scribit de conuentu Pragensi & ordinum decretis ibidem factis; daß man zum Römischen König abfertigen solte/ damit er jhnen Ladislaum jhren Erbherrn/ einmal folgen lassen wolte. Deniq; fol.148. in frequenti omnium Ordinum Bohemiæ, Morauiç & Silesiç conuentu Pragæ in festiuitate S. Martini decretum fuisse asserit, daß man zum Römischen Könige abfertigen solte/ damit jhnen jhr Erbherr gefolget würde. Dann sie ohne jhn keines wegs ferner seyn wolten. Quæ propria ipsorum Bohemorum confessio est, vt Iurisconsulti aiunt, probatio omnium probatissima: in qua & nos acquiescimus.

Hagecius] in Chronic.Boh. part.2. cui consentientia testimonia etiam Dubrauius *d.lib.*28. Boregk. in *Chron.Boh.in Interregno fol.*478.*& seqq.& in Ladislao Posthumo fol.*509.*& seqq.* Theobaldus *de Bell.Hussitic.part.*2.*cap.*13.*anno* 1442.*fol.*118. exhibent.

Caput VII.

IN LADISLAI REGIS OBITV STIRPS AVSTRIACA SEcundò interciditur. Quinam competitores post Ladislai mortem, & quibus prætensionibus Regnum Bohemiæ affectarint. Rex Franciæ Regnum Bohemiæ habuit pro dotali & hereditario. Imperator pro caduco. Archiduces Austriæ pro successiuo ex pacto mutuo. Fridericus III. Imp. Regnum Hungariæ in ius familiæ Austriacæ conquisiuit. Georgij Pogiebratij & Matthiæ Coruini, Bohemiæ & Hungariæ Regum, humilis origo. VVilhelmus Dux Saxoniæ ius suæ coniugis Georgio electo Bohemiæ Regi cessit cum pacto successorio. Sed Casimirus Rex Poloniæ ius suæ coniugis cedere nolens Regna Hungariæ & Bohemiæ filio suo natu maximo conseruauit.

AT Ladislaus anno MCCCCLIX. in ipso nuptiarum apparatu, quas cum filia Caroli VII. Francorum Regis sibi desponsa celebraturus erat, veneno exstinguitur, & simul in eo altera stirps Austriaca in successione Regnorum Hungariç & Bohemiæ. Inde magna contentio in Bohemia suboritur, Ordinibus in vacatione Regni liberam electionem; Friderico autem III. Imp. Regnum ipsum iure caducitatis; Archiducibus Austriæ iure confraternitatis & ex pacto successorio; Wilhelmo Duce Saxoniæ & Marchione Misniæ, iure vxoris ex prærogatiua ætatis; Casimiro Poloniæ Rege, iure vxoris, & originis nationisque coniunctione, Carolo VII. Francorum Rege filiæ suæ ex pactis sponsalitiis, vindicantibus. Sed audiamus ipsos rerum gestarum auctores.

Veneno] cuius propinati suspicione Georgius Podiebradskius Regni Gubernator siue Statthalter/ & Rockyzanus Archiepiscopus Hussita, onerabantur, vt scribit Sylui-

us

us in *Hist.Bohem.cap.69.* Matth. Michouius in *Chron. Regum Bohem. lib. 4. cap. 56. in fin.* Cochlæus in *Hist.Hussit.lib.11.fol.405.* Ioh. Turoczius in *Hist.Vngar.* Fama vero vulgabat, Ladislaum fuisse puluino exstinctum in lecto ægrotantem, eiusdem Georgii iussu; vt est in *Cantilena Germanica* von König Lasla tode &c. Sed Georgium ab vtroque crimine liberare contendit Theobaldus in *Bell.Hussit.part.2.cap.vlt.in fin.* Ladislaumque peste correptum obiisse ex aliis scriptoribus comprobare nititur.

Carolum VII. Francor.] vt testatur Dubrauius in *Histor. Bohem. lib. 30. in princ.* Hagecius in *Chron.Boh.anno 1458.* Boregk in *Chron. Bohem. in Georgio Rege. fol. 541.* Bonfinius *decad. 3. lib. 8. in pr.* Iohannes Serranus in *Inuentar.histor.Franc.in Carolo VII. Rege.* Ex quibus liquet Regem Franciæ Regnum Bohemiæ pro hereditario habuisse.

2. Æneas Syluius scribit; *Casimirus Rex Poloniæ sororem defuncti Regis sibi nuptam esse aiebat, eique* Regnum *deberi. Pari ratione Gulielmus Saxoniæ Dux vtebatur, cui soror natu maior nupsisset. Fridericus Imperator eiusdem* Regni *ordinationem suam esse affirmabat, in qua feudi solennia neglecta fuissent. Nec sine spe Sigismundus & Albertus Austriæ Duces fuere, qui deficiente* Rege *Bohemiæ sine virili sobole, ex Austria vocandum ex veteri fœdere Principem norant.*

Syluius] in Histor. Bohem. cap. 72. final.

3. Iacobus Piccolomineus Cardinalis Papiensis; *Polonorum* Rex, *qui sororem defuncti duxisset vxorem, id ipsum* Regnum *deberi sibi affirmabat. In eadem erat causa Saxoniæ Dux, qui alteram natu maiorem ante desponderat. Fridericus quoque Imperator ius appellandi in Bohemia* Regis *suum dicebat. Nec sine spe quærendique studio erant Sigismundus Albertusq; Austriæ Duces, scientes veteri fœdere, deficiente sine prole* Rege, *deberi sibi successionem.*

Piccolomineus] lib. 8. Commentarior. Cui consentit Cochlæus in *Hist.Hussit.lib.12.fol.408.* Aub. Miræus in *libel. de Reb. Boh. cap. 3. fol. 33.*

4. Iohannes Dubrauius Episcopus Olomucensis; *Cæsar in petitione sua ius, quod nunc feudatarium vocant, à Ladislao neglectum & contemptum prætendebat. Mox Albertus cum Sigismundo Austriæ Ducibus, ex antiquo fœdere inter Bohemiæ & Austriæ Principes icto* Regnum *illud alteri eorum asserere tentabat. Casimirus Poloniæ* Rex, *cui soror Ladislai nupta erat, & Wilhelmus Saxoniæ Dux, qui alteram sororem natu maiorem in matrimonio habuit,* Regnum *ad se iure successionis pertinere dicebant* &c.

Dubrauius] Histor. Bohem. lib. 30. in princ. & ex eo Pontanus in *Bohem. pia lib. 2.* Boregk. in *Chron. Bohem. in Georgio Rege in princ. fol. 541.* Theobaldus de *Bello Hussit. part. 3. cap. 4. anno 1458.*

5. Antonius Bonfinius Hungarus; *Casimirus* Rex *Poloniæ, qui Ladislai Regis sororem olim duxerat, vxori suæ* Regnum *Boemiæ deberi affirmare: pari quoque iure Gulielmus Saxoniæ Dux niti, cui altera Ladislai soror natu maior nupserat. Fredericum etiam Imperatorem par ambitio exercere, qui huiusce* Regni *institutionem ad se pertinere dicebat,*

cebat,

cebat, quia neglecta (vt aiunt) feudi solennia fuissent. Sigismundus item & Albertus Duces Austriæ per legatos, Proceres ambire, & veteris iure fæderis ac pacti, Boemiam ad se pertinere asseuerare, quando Rege Boemiæ vita sine virili sobole defuncto, ex compacto ad Austriæ Duces recurrere oporteret.

Bonfinius] Rer. Vngaric. decad. 3. lib. 8. in fin.

6. Hugwaldus Mutius Heluetius; *De Regno Boemiæ contendebant multi: Imperator Fridericus ius Regni eius suum esse factum, cum nullus hæres legitimus existeret. Albertus & Sigismundus ex fædere, quod Domus Austriæ cum Boemico Regno habebat, Regnum Boemicum ad se pertinere affirmabant. Item soror Regis mortui, vxor Casimiri Regis Poloniæ asserebat sibi Regnum Boemiæ. Item Carolus Rex Galliarum, sponsæ Ladislai, filiæ suæ, deberi contendit Regnum.*

Mutius] lib. 29. de Reb. gest. Germanor. fol. 298.

7. Sebastianus Munsterus; *Indicta sunt comitia, quo multi competitores descendêre, inprimis Caroli Regis Galliæ Oratores, Casimirus Rex Poloniæ, qui Ladislai Regis sororem olim duxerat, Gulielmus Dux Saxoniæ, qui Annam alteram Ladislai sororem vxorem habuit: item Fridericus Imperator, Sigismundus & Albertus Duces Austriæ.*

Munsterus] lib. 3. Cosmograph. in Boemia.

8. Gerardus de Roo Austriacus; *Boemi Pragæ Comitia Regi creando habuere. Competitores eius Regni erant, Fridericus Imperator, Albertus & Sigismundus Austriaci, Casimirus Poloniæ Rex, & Gulielmus Saxoniæ Princeps. Imperator ex veteri pacto inter Boemiæ Reges & Austriacos, Regnum non tam sibi, quàm aut fratri aut patrueli petebat. Polonus & Saxo, quòd minorem hic, maiorem ille, Ladislai sororem ambo haberent, vxorem, ius hæreditarium prætendebant.*

Roo] in Hist. Austriac. lib. 6. anno 1458. fol. 234. Adde Henelium in *Breslograph. cap. 5. fol.* 46. Hagecium in *Chron. Boh. anno* 1458.

9. Sed horum omnium prætensionibus obstitit atque offecit auctoritas Iohannis Rockyzani Archiepiscopi Pragensis Hussitæ, qui aut Defensores constituendos, aut Regem ex ipsis popularibus iuxta Dei mandatum, eligendum esse persuasit, electusque Georgius Pogiebradius Baro Bohemus. Quam rem idem Syluius ita commemorat: *Rochezana venenorum sator, crebris sermonibus vsurpare, aut Regem suæ professionis* (Hussiticæ) *eligendum esse, aut si nemo tanto vestigio dignus videretur, Hebraico more iudices assumendos, veteris legis exempla commemorans. Vbi dies constituta illuxit, auditis legationibus in conuentu Procerum, vtilitate Regni discussa, Georgius Poggiebracius Rex pronunciatur* &c. Idem fatum Matthiæ Coruino, Hunniadis filio, qui à pago quodam in Hungaria sito sic dicebatur, euenit, vt ex humili loco atque adeo ex ipso carcere ad coronam Regni Hungarici suscipiendam vocaretur, & in defuncti Ladislai locum, neglecto Friderico Imperatore, surrogaretur. De vtroque exclamat Cardinalis Senensis: *Mira rerum mutatio, & nouus syderum influxus. Duo potentissima*

Regna eodem tempore Rege orbata, ex nobilissimo atque altissimo sanguine ad mediocris generis homines peruenere. Sic Deo placuit: ludere fortunam dixisset antiquitas. Nos diuinæ prouidentiæ cuncta tribuimus.

Rockyzani] Aubert. Miræus in *libel. de Reb. Bohem. cap. 3. fol. 33.*

Dei mandatum] Deuteron. cap. 17. v. 15.

Syluius] d. cap. 27. Dubrauius d. lib. 30.

Matthiæ] Syluius ibid. Caluisius in *Chronolog. anno* 1458. *in princ.* Virtutibus tamen iis præditus fuit, quæ in Rege maximo & consummatissimo requiruntur, vt præter Hungaricarum rerum scriptores, testantur Dominicus Floccus Florentinus in *præfat. libellor. de Magistrat. Roman.* qui à nescio quo impostore L. Fenestellæ nomine olim publicati fuerunt; Vincent. Obsopœus in *præfat. in Heliodori Æthiopica,* Ianus Pannonius & Ioan. Sommerus in *Poemat.* & alii numerosi. Et Ferdinandus I. Imp. dicere solitus fuisse fertur, in summorum virorum natales non esse curiose inquirendum; Nicolaus Reusnerus in *Symbol. class. 3. symb.* 40. Christian. Matthias *lib. 3. System. Politic. exercit. 3. sect. 3. exempl. 2.*

Ex ipso carcere] Ioan. Sommerus in *Poemat. de Regib. Vngar. cap. 32.* Cochlæus in *Hist. Husit. lib. 11. fol.* 407. Mich. Ritius *de Regib. Vngar. lib. 2.* iuxta illud Salomonis in Ecclesiast. cap. 4. vers. 14. *Nam & ex carcere prodit, qui regnet.* Sic Iosephus ex carcare productus ad Regni Ægyptii gubernationem & præfecturam, *Gen.* 41.

Cardinal. Senens.] idem Syluius ibid. & ex eo Caluisius in *d. anno* 1458.

10. Interim tamen Imperator Fridericus III. Archidux Austriæ, ius suum, quod ad Regnum Hungariæ prætendebat, cedere aut negligere adeò noluit, vt ex eo tempore titulum *Regis Hungariæ* assumere & publicitius præscribere cœperit. Quod innuisse videtur Krantzius, scribens; *Eius* (Ladislai) *morte Fridericus Imperator, proximus virili genere hæres, Regnum Vngariæ petiuit. Nam Bohemiam, quæ illi in morte Alberti offerebatur, non magnoperè desiderauit propter perniciem Regnicolarum.*

Krantzius] lib. 12. Wandaliæ cap. 36.

11. Nec magis Wilhelmus Dux Saxoniæ de iure suo decessit, sibi coniugis senioris ratione, competente: quin Georgio electo Regi bellum inferre, & ius suum gladio vindice persequi instituit. Et licet Bohemi refragarentur electo suo adhærentes, Silesii tamen & Lusatii, considerato eius iustissimo iure, vltrò sese ei, spreto intruso Georgio, subdiderunt. Testatur id Cardinalis Senensis, qui tum in Aula Cæsarea à Secretis Imperii Consiliis erat, hisce verbis; *Silesitæ sub Imperio Bohemorum constituti sunt: nunc tamen imperata facere detrectant, Georgium nouum Regem admittere recusantes, Wilhelmum Saxoniæ Ducem secuti, qui Regnum Bohemiæ ad se pertinere affirmat propter coniugem, quæ Ladislai Hungariæ atq. Bohemiæ Regis soror fuit. Gladius eius litis arbiter erit.*

Cardinal. Senens.] Æneas Syluius in *Commentar. de Europæ stat. sub Friderico III. Imperat. cap.* 18.

12. Quæ

12. Quæ controuersia tandem per interpositionem Imperatoris & quorundam Imperii Principum ita componitur & transigitur, vt Wilhelmus Georgio Regi de iure suo cederet, inito cum eo successionis pacto, per connubium confirmato liberorum, cum Regis filiam duceret filius Ducis Wilhelmi.

Dubrauius in *Hist.Bohem.lib.*30. Boregk in *Chron.Bohem.in Georgio Rege fol.*545. Reusnerus in *Basilic.genealog.in stemmat.Comitum* Wethini *fol.* 40.

13. At Casimirus Rex Poloniæ, qui alteram Ladislai sororem in coniugio habebat, hanc Saxonis cessionem in commodum suum vertens, tandem successionem in Regno Bohemiæ & Hungariæ ad filios suos deriuauit, vt in sequenti capite exponemus. Boregkius refert eum Legatis Friderici III. Imperatoris & Matthiæ Coruini Hungariæ Regis, se à Bohemiæ inuasione dehortantibus, respondisse; **Er were der nechste Erbe zum Königreich Böheim/ vermöge der auffgerichten Verträge vnd Verbindnuß/ vnd da sich jemand darumb annehmen würde/ mit dem wolte er zu schaffen haben.**

Boregk. in Chron.Bohem.in Georgio Rege, anno 1468.fol.561.Pro quo facit Cromerus *lib.*21.*Rer.Polonicar.*Cochlæus in *Hist.Hussit.lib.*12.Theobaldus *de Bell.Hussit.par.*3.*cap.*4.

Caput VIII.

REGNVM BOHEMIÆ ET HVNGARIÆ, HEREDItarium in stirpe Polonicâ, quam Casimirus Rex Poloniæ iure vxoris in vtrumque Regnum intulit. Vladislaus eius filius natu maximus Rex factus, fratribus iunioribus Silesiæ Ducatus iure apennagij concessit. Pactum successorium Matthiæ Hungarorum, & Vladislai Bohemorum Regis. Maximilianus I. Imperator & Rex Hungariæ *filiolo Vladislai recens nato Regnum sibi delatum & iam quæsitum sponte resignauit. Ludouicus Rex Bohemiæ & Vngariæ hereditarius à Turcis cæsus, finem stirpi Poloniæ, & postliminium Austriacæ per Annam sororem & heredem vnicam fecit.*



INC est, quod Albertus Krantzius scribit: *Ladislai Regis morte res Bohemis secundabant, multoque magis Polonis. Nam Rex Casimirus eius germanam tenebat coniugem. Vnde nati filij Regna nunc tenent Vngariæ Bohemiaque, quæ auunculus habuit Ladislaus.*

Krantzius] lib.12.Wandaliæ cap.36.Successit autem Casimirus in pleno iure demũ post Georgii mortem, filioque primogenito Vladislao Regnũ cessit anno 1478.vt testantur Michouius *lib.*4.*cap.*62.Dubrauius in *Hist.Boh.lib.*31.Cromerus in *Hist.Polon.lib.*21. Gerar.de Roo in *Hist.Austr.lib.*8.*anno* 1478.*fol.*299.

2. Filios intelligit, Vladislaum in Regno, matris iure, successorem: & Sigismundum Casimirumque Silesiæ Duces. Quorum frater Rex Vladislaus Sigismundo Ducatus Glogouiæ & Oppauiæ, Casimiro Ducatum Teschinensem, pro iure apennagii in partitione Regni hereditarii concessit. Vnde est, quod Vladislaus Rex in Diplomate sub anno 1504. de vtroque fratre suo in hunc modum assignet; *Nomine & vice nostra Illustrissimum Principem Dominum Sigismundum Glogouiæ ac Oppauiæ &c. Ducem, germanum nostrum charissimum, ac Illustrem Casimirum Theschinensem &c.* Et in Transactione Kollobratica de anno eodem; **Aus befehl deß Durchläuchtigsten / Großmächtigsten Fürsten vnd Herrn / Herrn Wladislaen zu Hungern / Böheim &c. Königs / vnsers allerliebsten Bruders vnd gnädigsten Herrn / Wir Sigemund von Gottes gnaden / König Casimirs zu Polen Sohn / vnd Casimir von derselben Gottes gnaden Hertzog zu Schlesien / zu Troppaw / Glogaw / Teschen / &c.** Et quia Ducatus Glogouiæ, vt cæteri in Silesia, erat & est S. Romani Imperii subfeudatarius, inde Dux Sigismundus se pro libero S. Rom. Imperii Principe gerebat, vt habet Stylus in Diplomate sub anno 1508. ita conceptus; **Als wir die selbsten / als ein freyer Fürst zu Glogaw / ohne allen abbruch vnd verminderung halten / oder halten möchten.** De quo iterum Rex Vladislaus in Diplomate sub anno 1513. scribit: *Qualiter iam dudum Illustris Princeps & Dominus Sigismundus Poloniæ Rex, frater noster charissimus, quondam Dux Silesiæ & Dominus Glogouiæ &c.* Qui Sigismundus fratri Alexandro in Poloniæ Regno succedens, seniori fratri Vladislao, Bohemiæ & Vngariæ Regi, pro iure prærogatiuæ in successione Regni Poloniæ, renunciauit Ducatus Silesiæ, Glogouiæ & Oppauiæ anno 1506. Nam Casimiri Linea Teschinia pronuper demum exstincta est, & Ducatus ille ad Regem Bohemiæ feudi iure deuolutus, & in Principem Liechtensteinium collatus.

Glogouiæ & Oppauiæ] Ioan. Herburtus *lib. 20. Histor. Polon. cap. 2.* Matthias Michouius in *Chron. Regum Polon. lib. 4. cap. 79. anno* 1500. Iodoc. Ludou. Decius *lib. 3. de Sigismundi Regis temporib.*

Sub anno 1504.] Diploma refert Schifordegherus *Disput. forens. lib. 3. tract. 30. quæst. 5.*

Kollobratica] apud eundem Schifordeg. *quæst. 2.*

Sub anno 1508.] refert Collegium Iuridicum Ingolstadiense in *Respons. 1. de causa successionis vertente inter Sprintzenstein & Rechenberg, quæst. 2. num. 40. & num. 59. & respons. 2. quæst. 2. num. 44. vers. huic argumentationi & respons. 3. quæst. 1. num. 80. & respons. 4. n. 51. vers. tertia principalis, & in respons. 5. quæst. 1. in pr. vers. probat hanc, & quæst. 2. n. 89. vers. confirmationes:* & Collegium Iuridicum Rostochiense in *Respons. 2. super eadem causa cap. 2. nu. 36. & n. 38. & respons. 3. cap. 11. n. 732.*

Sub anno 1508.] apud eundem Schifordegherum *d. tract. 30. quæst. 2.*

3. Atque vt isti iuniores fratres Ducatus illos Silesiæ (nam cæteri duo Iohan. Albertus Lituaniæ, & Alexander Masouiæ Ducatum nacti erant in

pa-

paterno Poloniæ Regno) iure apennagii in sortem acceperunt, ita ipse Vladislaus inter eos natu maximus Regnum adeptus est Bohemiæ iure matris potius hereditario, quàm Ordinum electiuo. Raphael Regius Volaterranus; *Ladislao extincto, Bohemorum pars Cazimirum, Cazimiri Poloniæ Regis filium, iure adfinitatis, quòd sororem ipsius Georgius duxerat; pars verò Matthiam Poloniæ Regem legerunt; tandem Georgium Pogebracium Regno præfecere, qui rem diu post Ladislaum puerum administrauerat. Post Georgii mortem ad Vladislaum Cazimiri fratrem, Poloniæ Regem, res Bohemica peruenit*, &c. Filium debuit dicere, non *fratrem*, vt ex sequentibus constat.

Iure matris] Alexander Guagninus *Rer. Polonic. tom. 2.* Theobaldus in *Bell. Hussit. part. 3. cap. 21. anno 1471. fol. 119.* Miræus *de Reb. Bohemic. cap. 3. fol. 34.* Ioan. Herburtus *lib. 17. Histor. Polon. cap. 1.* ibi; *de Regno Boemiæ, quod Cazimiro liberisq; eius iure optimo debetur.* Arnisæus *lib. 2. de Republ. cap. 2. sect. 12. num. 31.* Henelius in *Silesiograph. cap. 7. fol. 87.*

Paterno Poloniæ Regno] in quo ipse Vladislaus, ceu natu maximus, patri hæres legitimè factus, prærogatiuam tamen ætatis fratri Ioh. Alberto ex pacto cessit anno 1511. vt scribit Wolfgang. Aytinger in *tract. super Methodii Reuelation. cap. 5. part. 3. §. fin.* cuius verba suprà *lib. 5. cap. 10. §. 6.* produximus. Matth. Michouius in *Chron. Regum Polon. lib. 4. cap. 80.*

Volaterranus] lib. 7. Geograph. in Boemia: quem tamen perstringit Iod. Lud. Decius *lib. 2. de Iagellon. famil.* quod dicat Vladislaum Georgii fuisse affinem.

4. Ioannes Herburtus de Fulstin Regni Polonici Senator, de Cazimiro Rege; *Cracouiæ anno* MCCCCLVIII. *Legatos Georgii Podebradii, noui Regis Boemorum post Ladislaum, audiuit, fœdus petentes, Regnique successionem Cazimiro (qua, secundùm Ladislaum, hæreditario ad vxorem liberosq; eius pertineret) pollicentes. His responsum est, Regem fœdus & amicitiam cum Boemis semper coluisse; Georgium non malè facere, si Regnum Boemorum legitimis hæredibus relinqueret.* Et Martinus Cromerus Episcopus Varmiensis, Regni Poloniæ Princeps & Consiliarius; *Legatos Georgii Podiebradii, noui Regis Boemorum, audiuit, fœdus petentes, Regniq; successionem Cazimiro, quæ secundùm Ladislaum Regem hæreditario iure ad vxorem liberosque ipsius, proximos Ladislai cognatos, pertineret, pollicentes. Georgium Procerum precibus victum Regnum suscepisse, ne quis alius præriperet: eo defuncto, ad iustos hæredes rediturum. His responsum est, Regem* &c. *non commeruisse, vt cum vxore & liberis suis hæreditario* Regno *excluderetur. atque eam iniuriam eum ad eam vsque diem patienter tulisse. Georgium non malè fecisse, facturumq; esse; si aliquam Cazimiri liberorumq; eius rationem in suscipiendo Regno duxisset; siq; legitimis hæredibus id relinqueret.*

Herburtus] lib. 16. Histor. Polonic. cap. 10. ex Ioanne Dlugosso Canonico Cracouiensi, & Cazimiri Regis liberorum moderatore.

Cromerus] de Reb. Polonor. lib. 24. fol. 362. Neugebaur *lib. 6. Histor. Polon. in Cazimiro II. fol. 351.*

5. Idem Cromerus in iisdem Commentariis subsignat; *Iam verò Georgius P[illegible] qui [illegible] ad [illegible] transmittendi Regni Boemici spem*

 colloca-

collocarat, impensius sibi liberisque suis metuere à Cazimiro Rege incipiebat, quòd eius Regni hæreditatem ad ipsum filiosque ipsius per Elizabetham vxorem, Regis Vngarorum atque Boemorum filiam & sororem pertinere, intelligebat, &c. Et iterum alibi; *Adfuerunt orthodoxorum Boemorum Legati, petentes vt Cazimirus Regni Boemici, quod ipsi liberisque ipsius certa quadam successione deberetur, curam susciperet: neque id à scelerato, perfido, & hæretico inuasore occupari pateretur,* &c. *Nec tamen successionis iure se & liberos suos abdicare volebat: verùm spectabat, quò fortuna diffidentium Boemorum inclinatura esset.* Et paucis interiectis; *Ad extremum placuit agi gratias Pontifici & Boemis Proceribus, de oblato Regno, quod Cazimiro liberisq; eius iure optimo deberetur,* &c.

Cromerus] de Reb. Polon. lib. 26. circa fin. Salom. Neugebaur *d. lib. 6. Histor. Polon. fol. 386. in fin.*

Iterum alibi] lib. 27. fol. 396. col. 1. & fol. 397. col. 2. idem Neugebaur *d. lib. 6. fol. 388.*

6. Ioannes Cochlæus Canonicus Vratislauiensis; *Rex Poloniæ Casimirus, cùm esset gener Alberti Regis, & sororius Ladislai, cui Georgius successerat, fretus antiquo successionis iure, quo etiam fœminei sexus naturales hæredes in Regno Bohemiæ succedere possunt, deficientibus masculis, magno cum exercitu superueniens Matthiam è Bohemia discedere compulit, pro filioq; suo Vladislao* R*egnum Bohemiæ obtinuit.*

Cochlæus] in Hist. Hussit. lib. 12. anno 1471. fol. 440.

7. Albertus Krantzius; *Wladislaus Bohemiæ & Vngariæ* R*ex, Casimiri Poloniæ Regis filius, quòd matrem haberet Alberti Imperatoris eiusdem Vngariæ & Bohemiæ Regis filiam, germanam sororem Ladislai nouissimi de sanguine Regis.*

Krantzius] lib. 13. Saxoniæ, cap. 17.

8. Valerius Anselmus Ryd scribit de Matthia Hungariæ & Bohemiæ Rege electo; *Vtrumque Regnum Regibus illis iustis* (ex stirpe Lucemburgia & Austriaca) *absque hæredibus elatis, Ladislao Casimiri Poloniæ* R*egis filio, & Alberto Imperatoris ex filia nepoti, pacto reliquit.*

Ryd] in Catalog. annor. & Princip. fol. 55.

9. Sebastianus Munsterus; *Vladislaus, filius Casimiri Regis Poloniæ & Elisabethæ sororis Ladislai* R*egis Vngariæ, post mortem Georgii Pogiebracii, qui se vi in* R*egnum intruserat, fit Rex vtriusque* R*egni Bohemiæ & Vngariæ, genuitque Ludouicum & Annam.*

Munsterus] lib. 3. Cosmograph. in Bohemia.

10. Pantaleo Candidus eodem respexit, quum de successione Vladislai Regis ita cecinit;

Exin Vladislaus obit data munia Regis,
Cui germana Ladislai pulcerrima mater,
Et genitor Casimirus erat Rex ille Polonûm.

Candidus] lib. 4. Bohemaid. fol. 102.

11. Quin ipsimet Bohemiæ Ordines vltrò recognouerunt, Vladislao Regnum

gnum vtrumque iure hereditario deberi. Sic enim Bohemorum Legati ad Hungaros pro recipiendo dicto Rege Vladislao missi, inter cætera dixisse memorantur; *Si hæreditario iure Regna dari solent, & nemo propria hæreditate sine magno scelere defraudari potest, profectò Vladislaus iure suo Regnum hoc sibi postulabit. Etenim Vladislai Regis primigenius è sorore nepos est: & Albetri Sigismundiq́; pronepos abneposque, qui quidem omnes Vngariæ Boemiæq́; partibus imperarunt, inter Diuosque relati sunt. Quin etiam patrui sui iure idipsum exposcit*, &c. Ex quibus verbis luce meridiana clarius elucescit, Ordines Bohemicos Regna Hungariæ & Bohemiæ non pro electiuis, sed auitis & hæreditariis tùm agnouisse.

Memorantur] apud Bonfinium *Rer. Vngaric. decad. 4. lib. 9. fol. 661.*

12. Pactum autem, cuius Rydius meminit, tale fuisse Bonfinius scribit; *Conuenit inter eos* (Matthiam Hungariæ & Vladislaum Bohemiæ Regem) *vt sua quisque Regna tutò repeterent. Morauia, Silesia, quousque viueret, Matthia Regi cederet: post mortem, repensis Matthiæ successoribus* CCCC∞ *num̃ûm aureûm, Vladislao Regi vtraque reciderat: Vladislaus, restitutis, quæ capta in ea fuerant, Bohemia tota potiretur: Boemici Regni titulo vterque, dum viueret, legitimè frueretur: post Matthiæ Regis excessum, titulus, Regnum, & prouinciæ eius appendices, Vladislao cederent. Contrà, si forte Vladislaus ante ipsum excesserit, his omnibus Matthias cum posteritate integro iure potiretur. Multi adiiciunt, adaucta inter eos mutua beneuolentia conuenisse, vt vter prius vita decesserit, alter alteri pari iure succederet.* Et Matthias Michouius Canonicus Cracouiensis Polonus; *Anno* MCCCCLXXIV. *Februarii* XII. *consentiente Rege Hungariæ & Bohemiæ, Barones apud Pragam concluserunt, vt Wladislaus Bohemiæ Rex vniuersam Bohemiam cum vtraque Lusatia, & duobus Ducatibus Sweidnicensi & Iaworiensi: Matthias verò Hungariæ Morauiam cum residua Slesiæ parte habeant. Quod si Hungarus prior obiret, non suscepto pignore, ad Regem Wladislaum vniuersa simpliciter deuoluerentur: si verò pignore suscepto obiret, ducenta millia florenorum darentur filiis suis, & de omnibus excedere tenerentur. Et eadem vicissitudo in Rege Bohemiæ obseruetur.*

Bonfinius] d. decad. 4. lib. 3. fol. 576. & ex eo Iacob. Gordonus in *Chronolog. anno* 1479. Videatur Dubrauius *lib.* 31. Hagecius in *Chronic. Bohem. anno* 1490. Boregk in *Chron. Bohem. in Vladislao Rege, fol.* 588. Ludou. Persona in *Orat. de Witteberga.* At Ioannes Sommerus Pirnensis Hungarus in *Poëmat. de Regib. Vngar. cap.* 33. scribit, Vladislaum ducta Beatrice Aragonia, Matthiæ Regis vidua, dotis nomine Regna Pannonica tulisse.

Michouius] in Chronic. Regum Polon. lib. 4. cap. 70.

13. Vladislao defuncto successit filius minorennis Ludouicus Rex, sub tutela Maximiliani I. Imperatoris futuri soceri, & Sigismundi Poloniæ Regis patrui, anno MDXVI. iam annos ante decem adhuc infans coronatus. Successit, inquam, non iure electionis, quæ nulla intercessit, licet coronatio pupilli cum Procerum consensu fuerit peracta, sed iure puro puto hereditario

reditario, vt testatur Georgius Sauromanus IC. & Consiliarius verbis non obiter notandis, quæ sic habent; *Quanta celeritate, quàm infesto agmine Pannonias repetiuerit, cum Rex Vladislaus sine hærede Regnum relicturus videretur, & eum tanquam disceptatorem & simul successorem accersiuisset, quia plerosque Regni Proceres ad id largitione & perniciosis factionibus anhelare compertum esset. In qua expeditione præter militarem laudem, animi eius quoque æquitas insigniter enituit. Nato enim* Regi *in ipso rerum motu, præter omnium spem diuinitus filio Ludouico, eum ipsum Cæsar primùm hanc lucem aspicientem coram Regni hæredem vltrò agnouit, summa pietate pronunciauit, auctoritate armata constituit, confirmauit, atque (quod pauci admodum fecissent) pedem non dubitanter ex tot Regnorum quasi possessione retulit, simul omnem exercitum prouinciæ innoxium reduxit.*

Sauromanus] in Orat. funebri Maximiliani I. Imp. habita anno 1519. Hofmannus in *tract. de Elect. & coronat. Cæsarian. in Maximiliano I. Imp.* Et hoc est tertium modestiæ, integritatis & iustitiæ exemplum, nostris peruersissimis moribus admirabile, quo Regnum oblatum, & iam quæsitum, legitimo hæredi refutatur & conseruatur. Ah quantum ab illa maiorum nostrorum integritate recessimus! interim miseri & innocētes cruciabiliter premuntur, & iuxta illud Horatianum lib. 1. epist. 3.

Quicquid delirant Reges, plectuntur Achiui.

14. Richardus Bartholinus Perusinus, Poëta Cæsareus, in publica solemnitate Vladislaum Regem ita compellauit; *Tot rebus à te fortunatissimè gestis, hoc etiam felicitatis Deum Optimum Maximum addidisse video, quod cum iam ætate confectus sis, præstantissimos liberos, serenissimum scilicet Ludouicum, & Annam superstites habeas, quorum alterum cum iam pene infans esset, non solum tibi duobus in Regnis successorem viuens cooptasti, sed etiam Cæsari Principum maximo vnà cum sorore Anna, contracta iam diu affinitate, nuper constanter firmata, vt iungeretur, curauisti.*

Bartholinus] in Oratione habita in Conuentu Cæsaris Maximiliani I. & trium Regum Vladislai Hungariæ, Sigismundi Poloniæ, & Ludouici Bohemiæ, in templo Cathedrali Viennensi anno 1515. Et ex istis Bartholini verbis, qui tum impræsentiarum fuit, luculenter constat, quo pacto Vladislaus Rex voluerit pusillum coronari, & in Regno successorem ac hæredem declarari: eodem nimirùm, quo & ante eum Sobieslaus Vladislaum nepotem, Vladislaus I. Friderici filium, Primislaus Wenceslaum, & Carolus IV. itidem Wenceslaum filium coronari & confirmari voluêre. Quod non esse in Regnis hæreditariis insolens, infrà dicemus.

15. P. L. P. Monachus Brzewniouiensis scribit; *Post obitum* Regis *Wladislai, antequam filius & hæres Regni regimen ob teneram ætatem adeptus sit* &c. Et postibi; *Anno Domini* MDXXII. *Ludouicus* Rex *pro occupanda sede seu solio hereditario,* &c. Hic bonus pater tum in Bohemia & vixit & scripsit, quum Ludouicus ad Regnum assumeretur, vt eum iustitia caussæ successoriæ latere minimè potuerit, eoque nomine maiorem fidem, quàm exteri nonnulli & rerum imperiti, mereatur.

Brzewnio-

Brzewnioniens.] lib. 1. de Casibus & seditionibus in Bohemia sub Ludouico Rege, cap. 5. Cuius integer tractatus insertus à Pontano *Bohemia pia lib.* 7.

16. Sebastianus Munsterus; *Ludouicus vtriusque Regni hæres & successor, qui anno MDXXVI. periit.* Et Ioan. Sommerus Poëta Hungarus;

Filius in Regnum venit Ludouicus auitum, &c.

Munsterus] lib. 3. Cosmograph. in Bohemiæ descriptione. Eadem habet Francisc. de Rosieres in *Stemmat. Lotharing. Ducum, in histor. capital. 68. fol.* 233. Iacob. Boissardus in *Histor. rer. Vngaricar. anno* 1521. Caluisius in *Chronolog. anno* 1516. Miræus *de Reb. Bohem. cap.* 3. *num.* 50.

Sommerus] in Poëmat. de Regib. Vngar. cap. 34. quod composuit Coronæ in Transsyluania anno 1567.

17. Hagecius refert, Ludouicum Regem anno MDXVIII. Legatos ad Conuentum Ordinum Bohemiæ misisse cum hac instructione; **Daß jhre Königliche Majestät von allen dreyen Ständen deß Königreichs Böhmen/ als deren erbe vnd gekrönter Böhmischer König/ ins land gelassen werden möchte.** Et Ordines Legatis respondisse in hunc modum; **Daß sie dem König Ludwig/ als jhrem gnädigsten König vnd Erbherrn/ auch gerne vor mündig annehmen wolten** &c.

Hagecius] in Chron. Bohem. anno 1518. part. 2.

18. Et hactenus quidem stirps Polonica in Regnis Bohemiæ atque Hungariæ iure hereditario regnauit. Nam Ludouicus in prœlio Mohaciensi à Turcis interfectus locum succedendi in Regno fecit Annæ sorori vnicæ, & eius marito Ferdinando Archiduci Austriæ, vt iam dicemus.

Caput IX.

REGNA BOHEMIÆ ET HVNGARIÆ AD DOMVM Austriacam iure vxorio redierunt. Anna Vlaislai Regis filia vnica fratri Ludouico Regi improli proxima hæres succedens, maritum Ferdinandum Archiducem Regni fecit compotem, qui Regiam successionem in stirpe Austriaca ad hodiernum vsque diem hereditariò propagauit & firmauit. Successio fœminina in Regnis Bohemiæ ac Hungariæ quinque præiudiciis comprobatur.



AVSTRIACOS iure vxorio Regna Bohemiæ & Hungariæ esse adeptos, constans hominum prudentium est sententia, nec ipsa acta publica non idem affirmãt. Nos ex potiorum dictis ac scriptis excerpemus, quæ ad institutum nostrum facere videntur.

Prudentium] Arnisæus *lib. 2 de Republ. cap. 1. sect. 12. n.* 31. Althusius in *Politic. cap. 17. num.* 54. Traianus Boccalinus in **Politischen Probierstein auß** *Parnasso. part. 1. cap.* 17.

cap.27. Hippolytus à Collibus in *Principe,cap.2.* Iacob. Valdesius *de Prærogatiu.Hispan. cap.14.num.7.* Martin. Magerus *de Aduocat.armat.cap.9.num.1126.* Christ. Matthias *lib.3.System.polit.exercit.1.sect.5.theor.24.fol.312.* Ioh. Gerhardus *Locor.theologic.tom.6.de Magistrat.polit.num.86.* Henelius in *Silesiograph.cap.7.fol.87.* Doctor Widemannus in *Information.Hungaric.* Baro Streinius in *Information.Bohemic.* Miræus in *libell.de Reb.Bohemic.cap.3.in fin.*

Acta] videantur *Acta* aller Handlungen zwischen König Ferdinanden vnd etlichen Personen Herrn Ritter vnd Burger Stands der Cron Böhem/so auß befelch Ihrer Mayt. verfaßt/vnd sampt dem Landtag anno 1548. in druck gegeben worden/apud Hortlederum *part.2.* vom Teutschen krieg/*lib.3.cap.83.fol.676.*

2. Primum dum Ferdinandus Archidux Austriæ in sua instructione Legatis anno MDXXVI. ad Ordines Bohemiæ missis data, petit se recipi tanquam proximum vxoris nomine heredem, & legitimum successorem. Verba hæc sunt; Daß die Hertzogin Anna eine erbin zu diesem Königreich sey/vnd vermög deß vertrags/so mit Königen *Wladislao* seeligsten andenckens geschehen/zu diesem Königreich vor andern den nehesten zutritt habe. Et mox; Derwegen so sey Ihre Fürstl. Durchl. wie auch die Hertzogin Anna/ als der nehesten zu dieser Cron/bitten vnd begehren/ dieselbe zu ihren Herren anzunehmen.

Instructione] quæ habetur in *dictis Actis*, & repetitur à Doct. Eysen in *Deduct.Bohem.num.9.*

3. Paulus Iouius Nouocomensis, Episcopus Nucerinus, & Summi Pontificis Historiographus; *Ferdinandus ex veteri controuersia eius litis, quæ agitata fuerat inter Matthiam Coruinum & Federicum Cæsarem proauum, præclara hæreditatis iura proferebat, ducta scilicet à Ladislai morte, qui in Bohemia veneno sublatus ferebatur ambitione malignitateq; Georgii Poggibratii, qui Bohemiæ affectans* Regnum, *id paulo post occupauit. videbaturq; aduenisse tempus, quo Ferdinandus Bohemico auctus* Regno, *nec oblitus sui iuris, Pannoniam non iniqua ratione repeteret, Austriaco sanguini, ideoq; sibi ab Alberto Principis memoria debitam* &c.

Iouius] lib.28. Historiar. sui tempor. tom.2. fol.133.

4. Hieronymus Gebwilerus Argentuariensis; *Percepta* Regis *sui morte Bohemi, è vestigio Principi Ferdinando legatos suos mittunt, sceptrum* Regni *vltrò illi offerentes, quod vtriusque & Pannonici & Bohemici Principatus Regium diadema per Ludouici* Regis *sine prole defuncti obitum, soli Ferdinando hæreditariò deberi cognoscerent, quodque præter Dominam Annam Ludouici* Regis *sororem, ac Ferdinandi Principis thori consortem, proximior hæres superesset nemo.*

Gebwilerus] in *Epitom. Regii ac vetustissimi ortus Archiducum Austriæ ac Habsburgens. Comitum lib.3.cap.9.*

5. Beatus Rhenanus Patricius Selestadiensis Ferdinandum Cæsarē hisce verbis compellat; *Nullus hodie Germaniæ Principum est, qui plures prouincias possideat propriæ suæ ditioni subiectas, in quas olim transcenderint Germani. Nam & Pannoniam secundam proximis annis acquisiuisti, iustissimo titulo Rex illius post affinis tui Ludouici mortem factus.*

Rhena-

Rhenanus] in Præfat.ad Ferdinandum Roman.Regem anno 1531.ſcripta,& *Commentariis Rer.Germanic.* præfixa.

6. Sebaſtianus Munſterus Baſilienſis; *Anna ſoror Ludouici Regis nupſit Ferdinando Hiſpano, qui poſt mortem Ludouici factus eſt Rex vtriuſque Regni.*

Munſterus] lib.3.Coſmograph.in Bohemia,cap.12. Adde Laurentium Surium *lib.1.Commentarior.ſui temp.*

7. Caſpar Cropacius Poëta Bohemus minimè contemnendus de Ludouico ſtirpis Polonicæ vltimo Rege canit;

——— Regnumq; ſorori
Poſt obitum caſu miſerando linquit vtrumque.
Caſaris hac coniux Fernandi reddita, in ipſum
Amborum regimen Regnorum tranſtulit hares.

Cropacius] in lib.de Ducib.& Regib.Bohem.in Ludouico Rege.

8. Guilielmus Rouillius Lugdunenſis Sequanus de Ferdinando; *Vxorem accepit Annã Vladislai Hungariæ & Bohemiæ* Regis *filiã vnicã, ſororemq; eandẽ Ludouici Hungariæ ac Bohemiæ* Regis *vltimi, per cuius obitum iure hereditario hac Regna poſſedit.*

Rouillius] in Promptuario Iconum part.2.in Ferdinando Imp.fol.234.

9. Dauid Chytræus Theologiæ Doctor & Profeſſor Roſtochienſis; *Vladislaus Boiemiæ & Vngariæ* Rex, *filiam Annam, vno ante mortem anno, vni ex Maximiliani Cæſaris nepotibus hac conditione deſpondit, ſi filius Ludouicus abſque hærede decederet, vt in vtroq;* Regno *gener ſuccederet. Qua aditum Ferdinando marito ad Boiemiæ & Vngariæ* Regnum *poſtea Ludouico à Turcis caſo, patefecit.*

Chytræus] in Hiſtor.Saxon.& vicinar.gent.lib.1.fol.33.in fin.

10. Iohannes Crato à Craftheim Sileſius, trium Imperatorum Conſiliarius & Archiater Aulicus; *Ferdinandus, ducta in matrimonium, extincto Rege Ludouico fratre, Anna Regina, Vladislai* Regis *Hungariæ & Bohemiæ, Poloniæ vero Sigiſmundi fratris filia, in* Regno *Hungariæ & Bohemiæ Ludouico ſucceſſit.*

Crato] in Præfat.ad Rudolphum & Erneſtum Archiduces &c.præfixa Dubrauii Hiſtor. Bohem.

11. Nicolaus Henelius Iuris vtriuſque Doctor Vratislauienſis Sileſius; *Anna Ludouici fratris hares vnica Ferdinando Imperatori, Regi Hungariæ & Bohemiæ* &c.*nupta*,&c. Et iterum in alio loco: *Cum nullos Ludouicus reliquiſſet liberos, Ferdinandus ex pactis connubialibus maiorumq; ſuorum conuentionibus,* Regnorum *atq; Prouinciarum relictarum hæreditatem adiit.*

Henelius] in Sileſiograph.cap.7.fol.87.& in Breſlograph.cap.5.fol.53. Eadẽ habet Theodoricus Pieſpordius Secretarius Archiducalis Burgundius in *Stemmat. Princip. Habſpurgi Auſtriac.in ſchemat.4.de Ferdinando I. Imp.* Arniſæus *d.cap.2.ſect.12.num.31.*

12. Nec aliam mentem ipſa veritas Illuſtri Comiti Slickio ſuggeſſit, dum ingenuè fateretur, Regi defuncto filium, eiuſque poſteros maſculos; iiſque non exſtantibus, filiam ſuccedere: & hoc iure Bohemos vti ſtatutis Regni municipalibus confirmato.

Slickio] Ioachimus Andreas Slickius Comes in Passaun, &c. in kurtzer *Information* von der Königl Erb. vnd der Ständen Wahlgerechtigkeit in Böhmen/ §. 11. *de anno* 1617.

13. Atque hoc est quintum exemplum siue præiudicium successionis fœmininæ in Regno Bohemiæ. Quorum primum erat Libussæ, quæ Croco patri cum marito Primislao Stadiczio: alterum Elisabethæ, quæ Wenceslao fratri, stirpis Stadiczianæ vltimo, cum marito Iohanne Lucemburgio: tertiũ similiter Elisabethæ, quæ patri Sigismundo Cæsari, stirpis Lucemburgiæ postremo, cum coniuge Alberto Austriaco: quartum itidem Elisabethæ, quæ fratri Ladislao, stirpis secundæ Austriacæ vltimo cum marito Casimiro Poloniæ Rege; quintum denique isthoc Annæ, quæ Ludouico fratri, stirpis Polonicæ Iagellonicæ postremo, cum coniuge Ferdinando Austriaco, in Regnis Hungariæ & Bohemiæ, iure hereditario & proximitatis, legitime successerunt. Quod præter alios ingerit etiam Iohannes Cochlæus (vulgo Wendelstein) Norimbergensis, SS. Theologiæ Doctor in hunc modum scribens; *Legati igitur quibus vltrà priuilegium istud, & factum & exemplum superiorum temporum, producere proderit, in generali conuentu facile à maiori & saniori parte consensum pro Duce Alberto in Regem assumendo, qui & vxorio & suo iure ac soceri iudicio potiebatur, cunctisq; præferendus erat: quandoquidem prius per filiam VVenceslai III.* Regis *Comes Lucemburgensis Iohannes filius Heinrici VII. Imperatoris, pater Caroli IV. in* Regem *assumptus à Bohemis fuerat.*

Cochlaus] in Histor. Hussitar. lib. 9. fol. 314.

14. Nec Bohemiam tantum, sed coniunctas etiam prouincias, Morauiã, Silesiam & Lusatiam, iure hereditario fuisse delatas, priusquam ad reliquas probationes de Regno ipso pertendamus, è re est instituti nostri, vt interposito hoc capite edissertemus.

Caput X.

MORAVIA IAM INDE AB INITIO IVRE HEREDITArio deferebatur. Bohemiæ subiecta cœpit iure apennagij fratribus iunioribus eodem iure successionis hereditariæ concedi. Eadem Lusatiæ conditio fuit: nec non & Silesiæ, quæ fratribus tributa etiam sub Regno Polonico fuit. Hinc Glogouiæ & Lignicia Duces sese Heredes Poloniæ scripsere. Regnum Poloniæ fuit successiuum & hereditarium in Regiis familiis Lechia, Piastia & Iagellonia vsque ad Sigismundum Augustum Regem postremum ex stirpe Iagellonia. VVenceslaus Ottocari filius Rex Bohemiæ ad Regnũ Poloniæ iure vxorio & adoptionis peruenit; idemq; ius in filiã suam, & eius maritum Iohannẽ Lucemburgium, deriuauit. Poloniæ Re-

gnum

gnum Imperio feudatarium & clientelare. Transactio inter Regem Poloniæ Casimirum, & Regem Bohemiæ Iohannem super Regno Poloniæ & Magno Ducatu Silesiæ. Regnum Poloniæ Fridericus Elector Brandeburgiæ, ab Ordinibus electus refutat, exsistente fratre herede proximo. Hungariæ Regnum similiter iure hereditario defertur.

ET quidem Morauiam iam inde ab antiquissimis temporibus Reges ac Principes habuisse nullo electionis, sed solo κληρονομίας & successionis iure, iam supra indicauimus, vbi Tudri Quadorum, Sueuicæ siue Saxonicæ gentis, familiam Regiam in Morauia iure hereditario regnasse docuimus.

Supra] hoc lib.6. cap.2.§.5. & seqq.

2. De Vangione & Sidone Morauorum Regibus ex Regia Tudria familia succedentibus ita commentatur Wenceslaus Hagecius; **Deß andern jahres nach dieser schlacht** (in qua nimirum Vannius ex Marobodui familia, vt ipse autumat, in Morauia tyrannidem occupans fuit à Iubillio victus) **haben** *Vando* **vnd** *Sido*, **welche/ als deß** *Vannini* **Vettern/ den anfall gehabt/ die Mährische vnd Böhmische Länder vnder sich getheilet.** *Sido* **aber ist nach etlicher zeit/ als er mit seinen feinden gestritten/ mit fünffhundert seines volcks/ in der Thonaw ersoffen. Nachmals ist auch** Vando, **welcher seine Vnderthanen wol vnd im frieden regieret/ vnd eine lange zeit zugebracht/ endlich gestorben. Einen Sohn hat er hinder sich gelassen/ mit namen** *Turzo*. **Vnd also haben nachmals die Mährern vnd** Boiemi, **eine lange zeit/ Könige auß deß Marckwarts (vnd Thudri) geschlechte gehabt: etliche schreiben/ biß auff Kayser** *Domitianum* **vnd Bapst** *Clementem*: **etliche wöllen/ daß deß Marckwarts/** *Vannini* **vnd** Vandi **geschlecht/ ordentlich gewehret habe biß auff König** *Suatopluck*, **welcher gestorben ist nach der geburt vnsers HERRN Christi/** *anno* 902.

Hagecius] in Chron. Bohem. in proœm. de orig. Bohemor. & ex eo repetit Iohannes Sandelius Zluticensis, ciuitatis Regiæ Cadanæ Notarius siue Syndicus, in *præfat. ad Rudolphum II. Imp. de anno* 1596.

3. De quo Zuantopluco siue Zuentibolcho scribit Rhegino Prumiensis Abbas; *Zundibolch Rex Marahensium Sclauorum diem clausit extremum. cuius Regnum filij eius pauco tempore infeliciter tenuerunt, Vngaris omnia vsque ad solum depopulantibus.*

Rhegino] lib.2. Chronicor. anno 894.

4. Postquam autem Morauia, exstincta illa prima Regia Moymaria familia, fuit Imperatorum nostrorum beneficio in Bohemiæ Duces ac Reges sub Marchionatus dignitate translata, cœpit sub iure apennagii iunioribus

fratribus, quos *Cadetos* Galli vocant, & proximis agnatis conferri. Qua de re signanter Nicol. Betsius IC. Consiliarius Hassiacus & Hanouianus; *Hoc ius*, inquit, appanagii, *tametsi propriè spectet ad ius Gallicum, & istius Regni successionem, tamen non dissimile ius obseruatur à reliquis Regibus & magnis Principibus, successionem solius primogeniti in ditionibus & Principatibus suis obseruantibus, vti manifestum est in Regnis Angliæ, Hispaniæ, Portugalliæ, Bohemiæ, Poloniæ: in quibus duobus vltimis tamen nonnunquam integræ ditiones, pleno dominij iure minoribus natu fratribus attributæ fuerunt.* Quo in loco *ditiones*, intelligit Marchionatus Morauiæ Olomucensem, Brunnensem, Znoymensem: Magni Ducatus Silesiæ Glogouiam, Oppauiam seu Troppauiam, Teschiniam, Munsterbergam, Glaciam, &c. Marchionatus Lusatiæ Gorlicensem, Budissinensem, &c. quas ditiones iunioribus fratribus concessas fuisse, in historiarum Bohemicarum monumentis passim proditur: è quibus paucula exempla delibabimus.

Betsius] in tract. de Pactis familiar. illustr. cap. 8. fol. 340. Porro de iure hoc appennagii videndus Francisc. Raguellus in *Indice des droicts Roiaux & Signeuriaux, verb. apennage, & verb. cadet.* Ioan. Nicotius in *Diction. Gallico-Latin. in dictis verbis.*

5. Scribit Dubrauius Olomucensis Episcopus; *Vratislaus post Spitigneum natu maximus Boiemiæ Princeps declaratur: & ab eodem Morauia sic inter duos fratres diuiditur, vt Olomucium Othoni, Brunna pariter & Znoyma Austriæ proxima Conrado deferatur.*

Dubrauius] lib. 8. Hist. Bohem. fol. 59. Pontanus in *Bohem. pia lib. 2. fol. 19.*

6. Cosmas Pragensis Episcopus; *Rex Wratislaus iratus est contra fratrem suum Conradum* (Marchionem Morauiæ Brunnensem) *qui fauebat parti filiorum fratris sui Ottonis* (Marchionis Morauiæ Olomucensis) *Zuatopluck videlicet & Ortitz, quibus expulsis de paterna hæreditate, filio suo Boleslao Rex vrbem Olemucz & alias ciuitates tradiderat.* Et mox illicò: *Ingressus est cum exercitu Morauiam, vt eum similiter expelleret de prouincia, quæ sibi sorte ac funiculo hæreditatis, & per concessionem iure acciderat paternam.*

Cosmas] in Chron. Boh. lib. 2. anno 1091.

7. Wenceslaus Hagecius Presbyter Bohemus scribit de Sobieslao Morauiæ Marchione per fratrem Vladislaum Bohemiæ Ducem expulso: *Sobieslaus* begabe sich zum Kayser gen Maintz / vnd bat / damit jhme durch die Kayserliche gewalt seine Erbschafft wiederumb eingereumbt würde.

Hagecius] in Chron. Bohem. anno 1123. part. 1.

8. Idem scribit, Iohannem Regem Carolo filio primogenito concessisse Marchionatum Morauiæ sub nomine Principis Bohemiæ. Verba eius sunt; Der König Iohannes räumbte seinem sohn Carolo das Marggraffthumb Mäh-

rern

tern erblich ein / damit er sich dessen ein Marggraffen schreiben solte. Deß Königreichs Böhmen aber machte er jhn zu einem Statthalter / &c.

Idem] d. part. 1. anno 1333.

9. Carolus autem, patre mortem obeunte, Rex factus eundem Marchionatum fratri suo Iohanni, qui Marchionatum Lusatiæ Gorlicensem à patre acceperat, resignauit. Qui moriens eundem in filios suos Iodocum & Procopium, Lusatiam autem Gorlicensem in Iohannem natu minimum, hereditario deriuauit. Nicolaus Betsius eleganter ad rem differit; *Bohemiæ Reges ex stirpe Lutzelburgica, pariter cum imminutione potentiæ suæ, Marchionatum Morauiæ secundogenitis contulerunt, à quibus primogenitus fuit Iodocus Marchio Morauiæ, cognomento Barbatus, qui postea in Regem Romanorum, Wenceslao eius patruele è solio suo Imperiali deturbato, Electorum Imperij Septemuirum suffragio electus est*, &c.

Betsius] in d. tract. de Pact. famil. Illustr. cap. 8. fol. 324. Anton. Colerus in *Dissertat. de iure Imperii Germ. sect. 69.*

10. Andreas Presbyter Ratisponensis de Iodoci morte memorans; *Iodocus*, inquit, *Marchio Morauiæ & Brandenburgensis, electus à quibusdam in Regem Romanorum, sine hæredibus moritur: & Brandenburgia ad Sigismundum Regem Vngariæ, Morauia vero ad Wenceslaum Regem Bohemiæ, patruos eiusdem, deuoluitur.*

Andreas] in Chronic. de Ducibus Bauar. in anno 1411. Andreas Angelus in *Chronic. Brandenburgens.*

11. Æneas Syluius de Sigismundo Cæsare, tanquam Bohemiæ Rege narrat; *Per idem tempus, Sigismundus Imperator Alberto Duci Austriæ genero suo Morauiam, ne defensore careret, dono dedit.* Et Martinus Cromerus Episcopus Varmiensis Polonus; *Ita vt Sigismundus Alberto genero suo, Austriorum Duci, Morauiam donaret, quo eam ab hæreticis vindicaret.*

Syluius] in Histor. Bohem. cap. 30.
Cromerus] Rer. Polonicar. siue de Orig. & Reb. gest. Polonor. lib. 29. fol. 296. col. 2. Eadem habet Bonfinius *Rer. Vngaricar. decad. 3. li. 3. fol. 392.* & Abrah. Hofmannus in *tract. de Elect. & coronat. Cæsarian. in Sigismundo Imp. fol. 308.*

12. Denique Carolus V. Imp. Ordinesque Imperii de Regis Ferdinandi ditionibus hereditariis ab incursione Turcorum defendendis, in Recessu Augustano, in hunc modum decreuere; In Hungern / Oesterreich / Schlesien / Mähren / vnd andern jhren (Regis Ferdinandi) Erblanden.

Recess. August.] Reichsabschied zu Augspurg anno 1530. §. Demnach hat sich.

13. Quod de Silesia statuitur, iam supra docuimus, Silesiacos Ducatus fuisse iure apennagii, iunioribus fratribus à Rege successore concessos. Et testatur Æn. Syluius, scribens, *Duces Slesiæ multi numero: inter quos paterna hæreditas per capita diuiditur. hinc scissa multas in partes prouincia.*

Supra]

Supra] hoc lib. 6. cap. 8. §. 2. & seq.

Syluius] in Commentar. de Europæ statu sub Friderico III. Imp. cap. 18.

14. Verumtamen diuisio hæc Ducatuum Silesiæ non primum fieri cœpta est sub Regno Bohemico, sed iampridem olim obtinuerat sub Regno Polonico in duabus primis Regiis familiis, Lechiâ & Piastiâ, hereditariò in Polonia regnantibus. Et ex Piast â quidem Regiâ stirpe adhuc supersunt Duces Lignicenses & Brigenses, quibus Regnum Poloniæ post exstinctam lineam Glogouianam, quæ propinquior erat Primislao Poloniæ maioris & Pomeraniæ Transuistulanæ Duci, à Marchionibus Brandenburgiis interfecto, quàm Masouiana & Cuiauiana, legitimo agnationis & proximitatis titulo debebatur, si iure magis quàm vi agier licuisset. Sed in Regnis ac Principatibus vis præualet iuri, iuxta illud Poetæ:

Cui vis est, ius non metuit, ius obruitur vi.

Nam Vladislaus Locticus, Cuiauiæ & Lanciciæ Dux, à Proceribus ad Regnum vocatus proximiores illos agnatos per iniuriam anteuertit & exclusit. Interim tamen ipsi Duces Glogouiæ de iure suo nihil decedentes, licet viribus impares, verbis tamen ius suum asserere & conseruare non neglexerunt. Hinc ille tum Glogouiæ Ducum titulus, *Hæres Poloniæ*; quo de Curæus testatur, ita scribens; *Ex vetustis monumentis apparet, titulum Henrici III. Ducis Glogouiensis* (qui anno MCCCVII. exstincto Venceslao Bohemiæ & Poloniæ Rege, Regnum Poloniæ sibi vindicabat) *fuisse huiusmodi: Henricus D.G. Hæres Poloniæ, Dux Silesiæ, Dominus Glogouiæ & Posnaniæ.* Et fol. 97. de Primislao Duce Glogouiæ memorat; *Vt apparet ex veteribus monumentis, ipse etiam se Dominum & Hæredem Regni Poloniæ scribebat.*

Poeta] Marcelli Palingenii Stellati in *Zodiaco vitæ in Capricorno.* Cui simile illud Senecæ Tragœdi in Hercul. furent.

Ius est in armis, opprimit leges timor.

Vbi Martinus Delrio in *Commentar.* & ante eum Laurentius Renatus Barrensis & Iacob. Pamelius in *Annotat. ad Tertulliani Apologetic. aduersus gent. cap. 25.* Pet. Gregorius Tholosan. *lib. 7. de Repubì. cap. 17. & seq.* Iacobus Valdesius *de dignitate Hispan. cap. 18. num. 14.*

Curæus] in Annalibus Silesiæ fol. 91.

15. Tandem dicuntur Duces isti ius suum ex pacto cessisse Wenceslao III. Bohemiæ Regi, Ottocari filio, qui & Leskonis Nigri anno MCCLXXXIX. defuncti & Griffinæ materteræ adoptione iam Cracouiæ & Sendomiriæ Ducatus; & ipsum Poloniæ Regnum cum Ducatu Pomeraniæ vlterioris, iure coniugis Richsæ, vnicæ Primislai Regis anno MCCXCVI. à Brandenburgiis cæsi filiæ ac heredis, consecutus erat. De quo triplici iure Poloniæ Ordines melius informati, reiecto Vladislao Loctico, Wenceslaum recipientes,

tes, eum Gnesnæ anno MCCC. solemniter coronauerunt. Idem Curæus breuissimè rem complectitur; *Vladislaus Lochicus*, inquiens, *Rex Poloniæ venit in odium apud omnes Ordines, & tota Polonia sese Venceslao Bohemiæ Regi subiecit: qui duxit Elizabetham Primislai Regis filiam, & cum ea adeptus est Poloniam maiorem & Pomeraniam.*

Leskonis Nigri] Dubrauius in *Histor. Bohemor.* Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1291. Boregk. in *Chron. Bohem. in Wenceslao Rege fol.* 249. Nec diffitentur Polonorum historici, Herburtus, Dlugossus, Michouius, Vapouius, Cromerus, Guagninus, Decius, Dantiscus, Neugebaur, nisi quod negent Griffinæ adoptionem, donationem & cessionem de iure constare aut validam esse potuisse, in præiudicium agnatorum & hæredum legitimorum.

Pomeraniæ vlterioris] nempe Transuistulanæ, quæ & *Pomerellia* dicitur ad differentiam Pomeraniæ citerioris, quæ hodieque à suis Ducibus S. Imperii clientibus gubernatur. Fuisse autem Pomeraniam iuri successiuo & hereditario obnexam etiam filiabus ac feminis, testatur Albert. Krantzius *lib.* 2. *Wandal. cap.* 22. scribens; *Ex Adolphis incertum quis erat, qui ducta vxore filia Mistivvoi Ducis Pomeraniæ, se Ducem scriberet Pomeraniæ, vt testantur, quæ extant, litteræ cum sigillis.* Fuit autem Adolphus hoc nomine VII. Holsatiæ & Schaumburgiæ Comes, qui sibi vxoris iure Ducatum Pomeraniæ & Cassubiæ post soceri obitum anno 1295. defuncti contra Primislaum Ducem maioris Poloniæ, & eius successorem Vladislaum Lochicum Cuiauiæ Ducem, implorato Cæsaris Adolphi Ordinumque Imperii auxilio, vindicabat, vt testatur Henninges in *Genealog. in stirpe Gryphon.* & Reusnerus in *ead. fol.* 470. Etiam Petersen in *Chron. Holsat. part.* 2. *fol.* 75. & Spangenberg. in *Chron. Schavvenburg. lib.* 2. *cap.* 6. *in princ.* asserunt, Adolphum sese scripsisse, **Herrn zu Pomern** / *Heredem Pomeraniæ*, id est, Dominum ac Principem hereditarium.

Iure coniugis Richsæ] quæ & Elisabetha dicta; Hagecius in *Chron. Bohem. anno* 1300. *fol.* 361. Boregk. in *Chron. Bohem. in Wenceslao Rege fol.* 252. Æneas Syluius in *Hist. Bohem. cap.* 28.

Curæus] in Annalibus Silesiæ fol. 90.

16. Wenceslaus in Poloniæ Regno inauguratus, illud sibi heredibusque suis ab Alberto I. Imperatore, in Comitiis Moguntiæ eodem anno MCCC. habitis confirmari voluit, recepto Regno in feudum hereditarium, & præstito solemni homagio in præsentia Electorum ac Principum Imperii. Exstant literæ iuestiturales, in quibus legitur; **Derentwegen vergönnen vnd verleyhen wir dir / in krafft deß Römischen Keyserthumbs / daß du sampt deinen Erben vnd nachkommenden Königen in Böheim / die Länder / welche du nach dem Hertzogen Wladislai in Groß Polen erlanget vnd jnne hast / erweitern / vnnd nach gestalt deß Lehenrechten jetzt vnd in künfftigen ewigen zeiten erhalten mögest.**

Literæ inuestitur.] apud Hagecium in *Chron. Bohem. anno* 1300. *& in Beylagis Germanicis sub eod. anno.*

17. Carolus IV. Imperator & Bohemiæ Rex de Transactione inter Iohannem

hannem Bohemiæ & Casimirum Poloniæ Regem, arbitrante Carolo Hungariæ Rege, Wissegradi ad Danubium facta, commẽtatur in hunc modum: *Ibi fecit Rex Carolus pacem inter patrem nostrum & Cracouiæ Regem, ita quòd renunciaret pater noster iuri sibi debito in inferiore Polonia, scilicet Gnesnensi & Calissiensi, & aliis inferioribus Prouinciis Poloniæ. Rex vero Cracouiæ renunciauit patri nostro & Regno Bohemiæ pro se & successoribus suis, Regibus inferioris Poloniæ, in perpetuum, de omni actione omnium Ducatuum Slesiæ & Opoliæ, & ciuitatis Wratislauiæ. Nam antea erat dissensio inter eos, quoniam auus noster Wenceslaus II. Rex Bohemiæ possederat inferiorem Poloniam prædictam cum Ducatibus Cracouiæ & Sandomiriæ, ratione vnicæ filiæ Przemisl Regis inferioris Poloniæ, Ducis Cracouiæ & Sandomiriæ, quam acceperat in vxorem. Qui Przemisl post mortem suam dederat auo nostro & Coronæ Regni Bohemiæ in perpetuum, tam Regnum quàm Ducatus possidendos. Cazimirus vero prædictus erat patruus ipsius Dominæ, & dicebat se ius habere in Regno Poloniæ inferioris, asserendo quod femina non posset hereditare in Regno. Et sic guerra à longis temporibus durauerat inter Reges Bohemiæ, & Cazimirum, ac patrem suum quondam VVladislaum Regem Cracouiæ seu inferioris Poloniæ,* &c.

Carolus] in Commentar. de vita sua.

18. Sed quia nostri instituti non est iura Regni Poloniæ hereditaria persequi, finiam eleganti narratione & aureo Cardinalis Senensis epiphonemate, quod sic habet; *Vladislaus in Regno Poloniæ patri succedens, ad Hungariæ quoque Regnum accersitus, in bello Turcorum cecidit. Quare cognita solliciti Poloniæ Proceres de successore, Fridericum Marchionem Brandenburgensem, qui pueritiam in Regno transegerat, linguamque gentis & mores tenebat, vt Regnum acciperet rogauerunt. Responsum datum est, Casimirum Lituaniæ Ducem, qui frater esset defuncti, hæredem extare. Sciscitari eius animum oportere, cui fraternum paternumque Regnum capienti impedimentum afferre è dignitate sua Fridericus non duceret. Pari moderatione & Albertus Bauariæ Dux erga Ladislaum Alberti filium vsus est, qui Bohemiæ Regnum sibi oblatum recusauit. Fridericus quoque Imperator & ab Hungaris & à Bohemis ad hereditatem Ladislai vocatus, nunquam audire sustinuit, quod patrueli præiudicium faceret. Ingens laus nostræ ætatis, & magnum decus Germanici nominis. quamuis non ambigo esse aliquos, qui non tam iustitiæ, quàm ignauiæ tradant, alienis Regnis quenquam abstinere. Ego, quod boni speciem habet, non laudare non possum.* Quod continentiæ exemplum si Vladislaus ipse maluisset imitari, quàm Regnum Hungariæ legitimo heredi pupillo Ladislao, Alberti filio, interuertere & auferre, vitam à diuini nominis vindicta per Turcos exsecuta conseruare potuisset, quam nonnulli putant eum iusto supplicio punitũ anno MCCCCXLV. amisisse, Regnumq; fratri Casimiro reliquisse, qui ducta Alberti filia & Ladislai sorore, aditum sibi suisque filiis fecit ad Regna Bohemiæ & Hungariæ iure vxorio & materno capessenda, vt supra deduximus.

Card.

Card. Senens.] Æn. Syluius Piccolomineus in *Comment, de Europæ statu sub Friderico III. Imp. cap.* 19.

Quod continentiæ exemplum] vide supra *cap.6.n.*18. Eleganter Seneca Tragœdus in Thyest. monet; *Habere Regnum, casus est: virtus, dare.* Ad Imperium enim multi casu perueniunt; sed Regnum alteri vltrò concedere, perfectæ virtutis est, vt explicat Georg. Fabricius in *Annotation. in Publii Syri sentent.n.*381.

Nonnulli putant eum iusto suppl.] idem Æn. Syluius in *Epistol.*52.*epist.*81.*& epist.*87: Anton. Bonfinius *lib.*6.*Rer.Vngaric.decad.*3. Paulus Iouius in *Amurathe*, Ioh. Cochlæus in *Histor Hussitar.lib.*9.*anno* 1444.*fol.*337. Matt. Cromerus *Rer. Polonicar.lib.*29. Matt. Dresserus in *lib.de Pontificum per German. insidiis*, Leunclauius in *Pandect. Turcic.* Caudentius de Benbellona in *Suscitabul. Princip.* Abrahamus Bucholcerus in *Indic. Chronolog. anno* 1444.*& seq.* Amand. Polanus in *Syntagmat. theologiæ Christ.lib.*10. Iohan. Gerhardus *Locor. theologicor. tom.*6.*de Magistrat.politic.n.*209. & passim nostri Politici.

20. Dico, Bohemiæ & Hungariæ. Nam & Regnum Hungariæ iure successiuo & hæreditario ad Ladislaum Austriacum spectabat. Clarè id ingerit idem Cardinalis Senensis, de clade Varnensi scribens; *Diu certatum est æquis viribus, dum Christiani suas acies virtute sustentant: Turcæ verò suas numero complent. Cumque per plures horas nunc illi, nunc isti cederent, inclinata ad extremum Christianorum acie, victores euadunt Turcæ, qui iuramentum non solum domesticis fidei, sed etiam hostibus seruanda demonstrant. In hoc prælio adolescens Vladislaus* (Rex Poloniæ, vsurpator Hungariæ) *occisus pœnas dedit vsurpati* Regni *alieni, qui dum spoliare paterno* Regno *Ladislaum* (Austriacum) *quærit, suum amittit. Cæca est cupiditas hominum, qui non contenti ciuitatibus dominari, prouincias quærunt post* Regnum; *neque etiam sic expleti,* Regnis Regna *cumulare nituntur, nescientes, quod parua res vitam eripiat homini, & omnibus pompis ac dominiis nudum in momento reddat. Corpuscula nostra, vbi spiritus euolauit, modico Sarcophago contenta sunt. Quod si Vladislaus animaduertisset, quietus in* Regno *suo (nam satis diuitiarum possidebat) nunquam Vngariam attigisset, &c.* Quibus verbis Abrahamus Bucholcerus Iunior Silesius subiungit; *Hoc itaque modo Vladislaus Polonus, qui Ladislaum Posthumum* Regno *paterno auitoque spoliauerat, quinquennio nondum exacto, & vita &* Regno *exuitur, eiusque morte Vngarici* Regni *sceptrum legitimo hæredi Ladislao restituitur.*

Senensis] in Epistola 81. & ex eo repetit Bucholcerus in *Indic. Chronologic. anno* 1444.

Bucholcerus] in Additionib. ad patris Chronolog. in anno 1445.

20. Pro quorum verbis Regnum Hungaricum æquè est electionis nescium, quàm Bohemicum. Quod & alibi docuimus, & confirmat Nicolaus Betsius ita scribens; *Vngariæ autem* Regnum, *hoc habet speciale, vt filiis* Regum *existentibus, illi patri defuncto succedant iure quodam successionis: si vero hi non supersint, Ordines liberam habeant electionem: quod tamen in administratione* Regni *filiis* Regum *in pupillari ætate existentibus nihil mutat.* In eo fallit, quod putat in casu defici-

entium liberorum, ius eligendi competere Ordinibus Regni. non est ita; ius habent assumendi & declarandi, non autem eligendi, si volumus ἀκριβολογεῖν. Sed redeamus illuc, vnde diuertimus.

Alibi docuimus] in Seniore siue de Maiorat. lib. 2. cap. 23.
Betsius] in tract. de Pact. familiar. illustr. cap. 7. fol. 226.
Ius habent assumendi] etiam pupillos & impuberes; Philip. Melanchthon in *Chron. Carion. fol. 919. & fol.* 1071. & Sleidanus in *scripto ad Cominæi historiam addito fol.* 113.

Caput XI.

PONTIFICUM ROMANORUM ATTESTATIONES Decretales de hereditaria in Regnis Bohemiæ & Hungariæ successione. Papæ potestas in Imperio Germanico & Regno Bohemiæ. Religio præfertur Imperio. Papa potestatem suam in Bohemia & Polonia obtinuit ex sola Regum munificentia, & Imperatorum Germanorum comitate, non autem ex Donatione Constantini Magni. Patriarchæ Constantinopolitani vanus conatus Bohemos in ius suum pelliciendi. Pontificum Romanorum auctoritates & testimonia à Bohemis reijci non possunt.



MAXIMA semper fuit Summorum Pontificum Romanorum in Imperio Germanico auctoritas, iam inde à suscepto Christianismo ad hæc vsque tempora comiter ab omnibus Ordinibus obseruata: nec hodie apud potissimam eorum partem non constanter & religiose colitur, Imperatoriæ fermè par, & religionis intuitu apud suos etiam maior. Quo argumento nititur Cardinalis Caruagialla, vt eum Platina appellat, in *Responso ad Bohemorum* petita, inquiens; *Et ideo antiqui Religionem præposuerunt Imperio, sic, quod post Religionem Imperium locum habeat.*

Quo argumento] eodem vtitur etiam Æn. Syluius in *Replica ad Martin. Maiorem Cancellarium Electoris Moguntini*, necnon in *Germania cap.* 1.
Platina] in Vita Nicolai V. Papæ.
Responso ad Bohem.] quod refert Cochlæus in *Histor. Hussitar. lib.* 10. *anno* 1448. *fol.* 354.

2. Hac ergo potestate vsi Summi Pontifices, quos Papas nuncupamus, decreuerunt, *succedere patribus apud Vngaros* (& Bohemos) *in Regno filios, iniussu populi*, vt testatur Æneas Syluius Friderici III. Imperatoris secretissimus Consiliarius.

Syluius]

Sylvius] in Epistol.417.& refert idem Cochlæus *lib.9.anno* 1445.*in fin.* Vide *Seniorem siue de Maioratu lib.2.cap.23.*

3. Eugenius II. Papa in Bulla ad Tuttundum Huniæ & Auariæ, & Moymarum Morauiæ, Pannoniæ inferioris & Mœsiæ Regem, anno DCCCXXVI. scripsit in hunc modum; *Quæ ex iustitia & lege præfatus Deo dignissimus Archiepiscopus* (Laureacensis, id est Passauiensis) *debito obligatur, vt illi terræ prius Christicolæ, atque suorum antiquitus antecessorum credita prouinciæ* (malè editur *prouidentiæ*) *quam nunc vos Dei omnipotentis occulto mediante iudicio velut hæreditariam possidetis, ipse Euangelicus agricola diu negata cœlestis spargat semina vitæ*, &c.

Bulla] quam publicauit Gewoldus in *Append.ad Chronic.Richersperpergens.* Hundius in *Metropol.Salisburgens.in Episcopis Patauiens.* & producitur infrà in *Appendic.sub anno* 826.

4. Clemens VI. Papa in Bulla de erectione Archiepiscopatus Pragensis; *Dilecto filio nostro Iohanne Rege Bohemiæ, & Illustri Carolo Marchione Morauiæ, suo Primogenito*, &c. Qua in formula Primogenitum accipi pro herede & proximo successore, infrà dicemus.

Bulla] quam refert Hagecius in *Chronic.Bohem.part.1.anno* 1343.& repetitur in *Beylagis Germanicis sub anno* 1343.

5. Martinus V. Papa in Epistola, qua Witoldum Lituaniæ & Russiæ Magnum Ducem ab acceptatione electionis de se à rebellibus Bohemis factæ dehortatur; *Nec existimare debes, aliter euenire posse, si Bohemiæ* Regnum *occupabis. quod nullo modo per Electores* Romani *Imperii & Principes Almaniæ tolerabitur, etiam tacente charissimo in Christo filio Sigismundo,* Romanorum Rege *Illustri.* Et statim illicò; *Aliena per iniuriam occupare, & magnam Christianitatis partem nouo bello confundere & permiscere, cum diminutione tui honoris & famæ, & certa animæ tuæ iactura.*

Epistola] quam produxit Cochlæus in *Histor.Hussit.lib.5.anno* 1423.*fol.*210. Doct.Eysen in *Deduct.Bohemic.* Theobaldus de *Bell.Hussit.part.1.cap.*50.*anno* 1421. & repetitur infrà in *Append.sub anno* 1422.

6. Ioannes Caruaialus, Cardinalis S. Angeli, Legatus de Latere in Germaniam ad componendos motus Bohemicos missus, in Responso ad petita Bohemorum, Nicolai V. Papæ nomine ac vice inter cætera Bohemis proposuit: *Magnificastis & extulistis Serenissimum Principem & Dominum, Dominum Sigismundum Imperatorem,* Regem *vestrum, vsque ad sydera. Et cùm ipse fuerit auus, & consequenter Rex Albertus, qui sibi in hoc* Regno *successit, pater istius* Regis *Ladislai, & ipse eius filius, ergò & hæres huius Regni, iuxta illud Apostoli; Quòd si filius, & hæres per Deum. Et cùm ego sim Legatus à sanctissimo Domino nostro ad hoc Regnum, & eidem Domino Apostolico & mihi ex officio incumbit, causam viduæ & pupilli promouere: quia hoc est officium cuiuslibet Legati à Sede Apostolica, de quo dicitur; Pupillo tu eris adiutor. Suadeo igitur, quòd hæredem vestrum non abiiciatis. Nam si secus feceritis, timendum est, ne Dominus Deus faciat in vos pro illo vindictam. Punit enim illos Deus plagis multis, qui*

proprium hæredem abiiciunt, aut sibi inferunt iniuriam. prout patet per Roboam, qui postquam cœpit sæuire in populum, decem tribus sunt ab eo amotæ, pro quo magna indignatio venit super eos. Cùm enim Dominus ad eos miserat Prophetam, præcepit, ne comederet, nec biberet circa ipsos. Sed quia comedit & bibit circa eos, eum ipsum leo in via dilacerauit. Deinde Dominus noster Iesus Christus, cùm intraret cum discipulis suis, ne transiret per Samariam, propter huiusmodi peccatum. Et ideò, cùm iste iuuenis Ladislaus est verus hæres huius Regni, *instandum est, quòd pro* Rege *suscipiatur. Et si quid Serenissimi Regis* Romanorum, *tutoris eius, Maiestas, quæ facere debuit, non fecit, vel aliqua neglexit, propterea secundum iura naturæ, immò secundum omnia diuina & humana, isti iuueni in sua hæreditate non potest fieri in præiudicium atque damnum. quoniam ipse sub tutore est tanquam seruus, & non liber, vsque ad præfinitum tempus, iuxta sententiam Apostoli: Quanto tempore hæres paruulus est, nihil differt à seruo* &c. *Ideò, Magnifici & Illustres Domini, conformate vos aliis Regnis Christianis. Agite ergo pro honore concordiæ & pace. Etsi, vt prædixi, aliqua Serenissimi Regis* Romanorum, *tutoris sui, quæ fuerunt facienda, non fecit, vel aliter fecit, quàm debuit, vel facere neglexit, ego volo fideliter, tanquam vnus ex vobis, operam dare, vt talia emendentur. Et confido clementiæ & pietati ipsius, quod faciet, & exaudiet me in hoc facto. Quod si facere nollet, aut forte iustitiam huic inclyto* Regno *recusaret, quod tunc Sedes Apostolica super eo est imploranda: & Dominus noster Sanctissimus ipsum ad hoc astringet, aut huic Regno faciet iustitiam, vel amicabili tractatu interueniente, vel iure ipsum ad hoc compellēdo. Sic enim Vngariæ* Regnum *fecit, quòd orta inter eos dissensione, pro dicto iuuene, & inter Serenitatem* Regis *Romanorum, à Sede Apostolica Legatum mediatorem postulauerunt, qui ipsos ad pacis & vnitatis concordiam reduceret: quod si facere non posset, ad Sedem Apostolicam recurreret. Et ideò, Magnifici Domini, sic agite pro hærede vestro Ladislao, qui ex semine Serenissimorum Principum & Regum Romanorum est exortus: qui etiam in toto orbe consanguinitatem notabilem habere dinoscitur, prout pacem, vnionem & tranquillitatem huius Regni habere optatis. Nā si aliter feceritis, odium & inimicitias omnium consanguineorum Maiestatis eius possetis incurrere. Hæres enim vester est. Ista dicens, quia multa verba posui, peto ignoscant Dominationes vestræ. Et si aliqua dixi, quæ fortasse alicui displicerent, confido, cùm omnes estis Nobiles & Generosi, quia non imputabitis personæ meæ: quia hoc feci ex officio meo, pro bono pacis & concordiæ huius Regni. Quam pacem & salutem nobis præstare dignetur in sæcula sæculorum benedictus Deus, amen.*

Responso] quod integrum refert idem Cochlæus in *d. Histor. Hussitar. lib. 10. anno 1448. fol.* 355.

7. At, inquient Bohemorum patroni, quis Papam Romanum constituit iudicem in caussis Regnorum & Principatuum, quod Christus, cuius se Vicarium facit, ab se abdicauit? Non est huius loci, nec instituti nostri, hanc quæstionem, quæ ad Theologos spectat, disceptare. Nobis sat est *superiore libro* demonstrasse, ius supremum ecclesiasticæ potestatis fuisse in Papam Romanum

manum iam tum in initio suscepti in Morauia & Bohemia Christianismi communi Regum, Procerum & Populi consensu collatum, & inde vsque ad nostra tempora conseruatum: iure an iniuria, disputant Theologi. Nos de facto loquimur.

Super.libro] *lib.5.cap.2.* nec non *lib.2.cap.9.num.10.* & *lib.3.cap.13.* vbi simul indicauimus, quomodo Patriarcha Constantinopolitanus Bohemos Hussitas tentarit, in idem ius pertrahere, quod iam in Bulgaria, Russia, Moscouia &c. obtinuerat.

8. Interim tamen non audimus eos, qui ex Donatione Constantini M. Imp. etiam temporalem quandam superioritatem Pontifici Romano in Bohemia, Morauia, Silesia, &c. satagunt vindicare, & Denarium illum S. Petri, quod tributum Romanum appellant, illiberali manu, & ingrato in Reges animo, asserere. Quorum in numero est Augustinus Steuchus Eugubinus in *Comment. de Donat. Constantini*, &c. Hieronymus Albanus Cardinalis Bergomens. in *tractat. de Donat. Constant.* Gretserus in *Comment. de Munificent. Regum*, &c. in *Sedem Apostolic.* Eduardus Caldera IC. Lusitanus in *libb. Variar. iuris lection.* Quibus opponimus saniores interpretes Catholicos, qui Edictũ illud Constantini in dubium vocant, atq; adeo sublestæ & commentitiæ fidei arguunt; Bartolus in *proœm. D. n.13. & seqq.* Hieronymus Cathalanus Cubicularius Apostolicus in *Practica iur.* Laurent. Valla in *Dissertat. de Donat. Constantin.* Alciatus *lib.7. Parerg. cap.19.* Ludouic. Viues *lib.2. de Corrupt. disciplin.* Melchior Canus Episcop. Canariens. *de Locis theolog. lib.11. cap.5. fol.622.* Francisc. Balduinus in *Comment. ad Legg. Constantini lib.1.* Anton. Contius *lib.2. Subseciu. lect. cap. 20 n 3.* Cuiacius *lib.1. Respons. Papinian. ad l. legatus 20. D. de Offic. Præsid.* Bodinus *lib. 1. de Republ. cap.9. num.141.* Gilbert. Regius *lib.1. Ἐναντιοφαν. cap.24.* Iacob. de Bellouiso in *Proœm. Dig.* Longouallius in *repet. l. imperium, C. de iurisdict.* Euerhardus Middelburg. in *Topic. in loc. à verisim.* Sichardus *Consil. feudal. 6. n.28.* Iac. Spiegelius in *Schol. in Guntheri Ligur.* aliiq; complures, quos allegant Iac. Fuchsius Canonic. Herbipolens. in *Collect. de Donat. Constantini.* Doct. Hoë in *Comment. in Apocalyps. lib.3. cap.9.* Iohan. Gerhardus *Locor. theologic. tom.6. de Minister. ecclesiast. num.320. & seq.* Marq. Freherus in *Comment. ad Donat. Constantini.* Matthias Grosius in *Differt. de Donat. Constantini M. Imp.*

Ingrato in Reges] Poloniæ, Silesiæ, Pomeraniæ, &c. qui nullo Constantiniano iure obstricti, nulla iniustæ possessionis conscientia adacti, nulla illius Edicti obligatione vadati, verùm ex solo spontaneo beneplacito, vltranea voluntate, liberrimo animi arbitrio, & merissima in Sedem Apostolicam liberalitate Denarii illius annuam pensionem Romanæ Ecclesiæ obtulerunt, & pio affectu donauerunt, vt *lib.2. cap.12. in fin.* docuimus. Quicquid enim Summi Pontifices iuris ac potestatis in Bohemia & Polonia obtinent, id non Constantino Magno, sed solis Regibus accepto habent ferre.

9. Vnde

9. Vnde Nouum Calendariũ in Bohemia, Morauia, Silesia, Lusatia, &c. non ex Gregorii XIII. Papæ mandato, sed Rudolphi II. Imperatoris edicto, receptum fuisse certi auctores affirmant. Abrahamus Bucholcerus; *Hoc anno MDLXXXIV. Silesia vniuersa, iussu Rudolphi II. Imperatoris, Calendarium Gregorianum recepit. idem fecit Lusatia, Bohemia & Morauia.*

Nouum Calendarium] quod itidem Gallia, Anglia, Scotia, Hibernia, Hungaria, Polonia, Regum suorum iussu; & Holandia Ordinum suorum decreto, receperunt: quòd Calendarii emendationem ciuilis iurisdictionis esse, non ecclesiasticæ, Doctores nostri affirment. Vnde Imperator Matthias anno 1613. etiam articulum de conformitate vnius Calendarii deliberandum proposuit in §. Darneben begehren Ihre K. Mayest.

Bucholcerus] in Indic. Chronologic. anno 1584.

Proposuit] in propositione Articulorum in Comitiis Ratisponæ anno 1613. habitis, Ordinibus Imperii ad deliberandum propositorum.

10. Et quamquam Pontifices Romani ciuile sibi in Bohemia, Morauia & Silesia &c. dominium, aut temporalem potestatem, non modo non arrogarint, verùm etiam ab sua audientia abdicantes, ad Imperatorem Romanum partes litigantes in regalibus causis & ciuilibus remiserint, nihil tamẽ obstat, quò minus, pro moribus illorum temporum, vel ex arbitrio, vel compromisso, aut etiam incidenter ac indirectè in Romana Curia potuerit de iure Regni Bohemiæ, hereditarium illud esset, an electiuum, ex certa informatione, actis publicis, & rerum gestarum monumentis decernere, aut denique ex supremo Pastorali Officio iniustos vsurpatores dehortari.

Ad Imperatorem] vt diximus suprà *lib. 2. cap. 15. num. 1. & lib. 3. cap. 13. & cap. 14. circa fin.*

11. Certe profecto ex hoc Primatus Pontificalis iure nonnulli Papæ præsumpserunt Reges Bohemiæ anathemate percellere. Legimus enim Vratislaum Regem, quòd Henrico IV. Imperatori excommunicato adhæreret, à Gregorio VII. Papa; Ziscam Ducem & rebelles Bohemos, à Martino V. Georgium Regem Hussitam à Pio II. & Paulo IV. Papis, fuisse excommunicatos, fideliumque Sanctæ Ecclesiæ & Sacri Imperii societate exclusos. Iure an iniuria, etiam de eo Theologi disputant. Nos nuda tantum exempla referimus, quibus auctoritatem testimoniorũ Papalium, ex illorum temporum moribus ac institutis, confirmemus.

Legimus] apud Dubrauium, Hagecium, Boregkium, Pontanum, Miræum, Cochlæum, Theobaldum, & alios rerum Bohemicarum scriptores.

12. Et absque illis esset, constat nos hoc iure vti, vt quos quis testes pro se produxit in fauorabilibus, eosdem contra se testantes non possit nec debeat reiicere. Quum ergo Bohemi Summorum Pontificum testimonia pro se priores allegarint ac prætulerint, par & æquum est, vt ipsi eorundem contra se testantium dicta æquis animis audiant atque admittant.

Caput

Caput XII.

IMPERATORVM ROMANORVM ATTESTATIONES diffinitivæ de hereditaria in Regnis Bohemiæ & Hungariæ successione. Verba, Heres, **Erben**/ *in inuestituris & rescriptis Cæsareis. Successor de herede feudali vsurpatur. Vitoldus Lituaniæ Dux à Summo Pontifice, & Vladislaus Poloniæ Rex ab Imperatore monentur, ab acceptatione prætensæ rebellium Bohemorum & Hungarorum electionis de se factæ abstinere, ne iniuriā faciant legitimis heredibus.* **Erbkönigreich** *verbū legitimum & in Imperii Constitutionibus comprobatum. Prætensio Catholici Hispaniarum Regis in successione Regnorum Bohemiæ & Hungariæ. Exstantibus masculis à primo acquirente descendentibus, quotocunque distent gradu, non datur locus ex fœminino latere prognatis.*

NEGANT nonnulli in Decretis, Rescriptis, Gratiis, Priuilegiis & Inuestituris Romanorum Regum & Imperatorum Regno Bohemiæ concessis, vllam fieri heredum aut successionis hereditariæ mentionem. Quod quàm rectè ab illis abdicetur, prolatis documentis videamus. Fridericus quidem primus Imperator, in priuilegio, quod Vladislao Regi Bohemiæ concessit Ratisponæ anno MCLIX. verbo vtitur *successorum*, quod Sandelius Germanicè reddidit **nachkommende**/ alibi tamen *heredes* vocat, vt de Friderico Vladislai filio, nec non Sobeslao & Vlrico eiusdem patruis, superius notauimus. Et ita Carolus IV. Imperator verbum *successores* in hoc Friderici I. diplomate disertis verbis explicat atque interpretatur, ita exponens; *Fridericus Romanorum Imperator Augustus, Illustri Vladislao quondam Bohemiæ Duci, qui Regnum Bohemiæ ante coronationem suam regebat, & suis heredibus Bohemiæ Regibus*, &c. Et promiscuè hæc duo verba, *Heres & Successor*, in Imperatorum rescriptis, etiam in vno eodemque diplomate, fermè vsurpantur. Quod semel monuisse sat sit.

Sandelius] apud Hagecium in *Chronic. Bohem. anno 1159. part. 1. fol. 249.*

Carolus IV.] in Confirmatione incorporationis terrarum Silesiæ & Poloniæ &c. cum Regno Bohemico factæ, sub dato Pragæ, anno 1355. in *Constitution. Imperial. tom. 1. fol. 345.*

Vno eodemq; Diplom.] exempli gratia in Friderici II. *sub anno* 1212. in renunciatione Leopoldi Archiducis Austriæ *anno* 1324. in Caroli Regis Hungariæ *Liga de anno* 1338. in Casimiri Regis Poloniæ *renunciatione de anno* 1339. & alibi passim.

Superius] cap. 4. §. 22. & seqq. huius lib. 6.

Heres & successor] est enim *succedere* verbum iuris,& idem notat quod *hereditare*. vnde *successio* pro hereditate,& *Regnum successiuum* pro hereditario,ferè vsurpati solet.

2. In Priuilegio Friderici II. Imperatoris sub dato Basileæ anno MCCXII. statuitur; *Sibi & heredibus suis concedimus.* Et mox; *Vel heredes sui.* Et quamuis in Confirmatione assumptionis Wenceslai Regis, viuo patre Ottocaro I. factæ,fiat mentio *electionis*, tamen in inuestitura eidem Wenceslao post parẽtis obitum anno MCCXXXI. concessa declaratur, quo pacto illa electio sit intelligenda,dum ita decernitur; *Cum olim viuente dilecto Principe nostro Ottokaro, Illustri Bohemorum Rege, recepto à dilecto Principe & affine nostro VVenceslao iuniore* Rege, *filio eius,homagio iuxta morem, concesserimus ei, tanquam* PRIMOGENITO, *Regnum Bohemiæ de innata liberalitate nostra, post eiusdem patris sui obitum,ab Imperio possidendum*,&c. Ecce *tanquam primogenito*, inquit se successionem Wenceslao confirmasse,non tanquam electo, vt succedere posset ex mera liberalitate Cæsarea,non autem Procerum electione. Vnde Fridericus, Vladislai Regis filius,successione in Regnum fuit priuatus,quod patris & Ordinum magis voluntate,quàm Imperatoris consensu,Regnum administrare præsumpsisset,vt suprà diximus. Quòd si Imperator prætensam illam electionem confirmare noluisset,ipsa nullius momenti erat futura,vt commodè & eruditè in gemino casu Hermannus Vulteius disserit.

Vulteius] Vol.3.Consilior.Marpurgens.consil.35.num.200. & seqq.

3. In inuestitura Richardi Cæsaris super Regno Bohemiæ & Marchionatu Morauiæ,anno MCCLXII. facta, disertè legitur; idem Regnum eundemque Marchionatum Regi Ottocaro concedi, quemadmodum *pater & progenitores eius iustè & rationabiliter ab Imperio tenuerunt*. Quibus verbis successiuum Regnum solet conferri, non autem electiuum. Atque adeò verba sequentia, *tibi & tuis legitimis heredibus*, non sunt tantum ad Austriam & Styriam restringenda, sed ad illa præcedentia etiam referenda, quum *progenitores* & *heredes* sint verba iuris & correlatiua, velut ascendentes & descendentes, quæ sunt respectiua, & (vt Aristoteles appellat) πρός τι, ad aliud nempe respicientia,vt posito vno ponatur & alterum: vt,si Regnum Bohemiæ habuerunt Ottocari pater & progenitores, habere etiam filium & nepotes æquum sit. Hoc enim argumento Cæsar Richardus vtitur, ab æquitate nimirum relatorum deducto, cuius consequentiam in iure valere etiam interpretes nostri asseuerant. Diuus Paulus Apostolus eodem argumẽto nixus præcipit; *Si filius,ergò heres.* Hinc Ottocarus iste se *Dominum* ac *Heredem* Bohemiæ scripsit,etiam viuo adhuc patre, vt capite sequenti dicemus. Quod & iuri ciuili consentaneum, quo filius quodammodo dominus habetur rerum paternarum , quarum dominium post patris mortem in eum conti-

continuetur, vt non tam videatur Principatum percipere, quàm liberam consequi eius administrationem, quam non habebat, dum pater vixit.

Aristoteles] in Prædicament. vbi & ἀντιστρέφοντα vocat; quem sequuntur Ioannes Damascenus & Nicephorus Blemmida in *Dialectic.*

Ad aliud respicientia] Amandus de Bellouisu *lib.2.Termin.cap.171.*

Interpretes nostri] Pet. Andreas Gammarus in *Dialect.legal.lib.1.* Hotomannus *lib.3.Dialect.* Iohannes à Reberteria in *Topic.iur.* Euerhardus in *Topic.in loc.à relat.* Matth. Stephani in *Dialect.iur.*

Paulus Apostolus] in Epist.ad Roman.cap.8.v.17. Sic explicat Regum filios Thom. Caietanus in *Comment.ad Matth.cap.3.v.17.*

Quodammodo Dominus] *l.1.§.larg.D.de success.edict.l.11.D.de liber.& posthum.* Mynsingerus *ad §.sui autem,Instit.de hered.qual.& differ.* adeò vt filiumfamilias Dominellum, id est Dominum minorem, appellari asserat Edmund. Merillius *lib.1.Obseruat.cap.36.*

4. Rudolphus I. Imperator in Decreto Erfordiæ facto anno MCCXC. in Comitiis, super iure eligendi & pincernandi Regibus Bohemiæ competente, pronuntiat; *Inclyto Regi Bohemiæ VVenceslao, & heredibus ipsius.* Et mox; *Ius ac officium Pincernatus, apud eum, nec non eius heredes, iure hereditario residere.* Et iterum; *Nedum dicto Regi & suis heredibus diximus competere, sed etiam suis progenitoribus, abauis, atauis, proauis & auis,* &c. Quibus verbis superius Richardi Cæsaris argumentum à natura relatorum ductum luculenter confirmatur. Tandem concludit definiendo; *Dicti Regis & heredum suorum dispendiis cauere, ius & officium Pincernatus in Imperio sibi & heredibus eius, & non alii, competere.* Et in cõfirmatione pacti successorii inter Heinricum Silesiæ Ducem & Ottocarum Regem Bohemiæ olim initi, sub dato eiusdem loci & anni, decernit; **Daß der Durchleuchtige Ottogar König in Böheim/oder seine erben vnd nachfolgende Böhmische Könige/jhme die gantze Landschafft Schlesien erblich einnehmen vnd besitzen möchten.**

Decreto Erfordiæ] ex quo etiam Gewoldus deducit hereditariam & auitam Wenceslai Regis successionem, in *Commentar.de S.Rom.Imperii Septemuirat.cap.9.num.1.*

5. Albertus I. Cæsar in Inuestitura Regni Poloniæ, Ducatuumque Silesiæ, Cracouiæ & Sendomiriæ, Wenceslao III. Regi Bohemiæ, sororio suo concessa anno MCCC. apertis & signantibus verbis ait; **Verleihen wir dir/ daß du sampt deinen erben vnd nachkommenden Königen in Böhmen/**&c. Idem Cæsar in confirmatione emptionis venditionis inter Regem Bohemiæ & Episcopũ Misnẽsem super castro Pirnaw sub dato Norimbergæ anno MCCXCIX. *Wenceslao* **Könige in Böhmen vnd seinen erben/**&c. Idẽ in confirmatione Priuilegiorũ facta Wenceslao IV. Bohemiæ Regi Norimbergæ in Comitiis anno MCCCCV. expresse dicit; *Illustri quondã Wenceslao Regi Bohemiæ, genitori suo, ac sibi, &*

ipsorum heredibus, prædictis Regibus *Bohemiæ, à nobis & nostris prædictis Imperatoribus & Regibus Romanis concessa & concessas approbamus* &c. Et in Decreto, quo à banno Imperiali absoluit eundem Wenceslaum, ceu filium & heredem patris sui Wenceslai banniti & proscripti, disertius adhuc pronuntiat; *Primò, quòd omnes excessus, si quos ipsius auunculi nostri genitor in nos vel Imperium quocunque modo commisit, propter quos in ipsum genitorem suum nostra legalis sententia lata, vel bannum promulgatum fuissent, quæ eius se extendunt ad heredes, prædictum* Wenceslaum *Bohemiæ & Poloniæ Regem, prædicti quondam* Wenceslai *Bohemiæ & Poloniæ* Regis *filium, heredem & successorem, ac heredes suos, ab ipsis excessibus suis & bannis absoluimus. Promittimus prætereà, prædictum VVenceslaum Bohemiæ & Poloniæ* Regem*, heredes & successores suos Bohemiæ & Poloniæ Reges, in ipsis Bohemiæ & Poloniæ Regnis, & omnibus aliis Principatibus* &c. *quæ ad ipsum ex successione paterna peruenerunt,* &c. *Sed ipse VVenceslaus Bohemiæ & Poloniæ* Rex, *heredes ac successores sui Bohemiæ & Poloniæ* Reges, *prædicta Regna, Principatus,* &c. *cum pleno dominio, & omnibus Regnorum, Principatuum,* &c. *titulis, honoribus, iuribus,* &c. *in* Regnis, *Principatibus,* &c. *feudalia iure feudi, propria verò & hereditaria iure proprietatis & hereditario debent obtinere,* &c.

Inuestitura] apud Hagecium in *Chron. Bohem. anno* 1300. *part.* 1. Similem inuestituram idẽ Wenceslaus iam ante accepisse ab Adolpho Romanor. Rege perhibetur; & innuere videtur Cromerus *lib.* 10. *Rer. Polon. fol.* 18. *col.* 2.

Decreto, quo à banno] Constitution. Imperial. *tom.* 1. *anno* 1305. *fol.* 317.

6. Ludouicus IV. Imperator, Dux Bauariæ & Comes Palatinus Rheni, in Inuestitura Marchionatus Lusatiæ, facta Iohanni Bohemiæ & Poloniæ Regi, anno MCCCXIX. **Jhme vnd seinen erben vnd nachkommenden Königen zu Böhmen/**&c. **in gestalt eines Lehenrechten/**&c.

Refert Hagecius in *Chronic. Bohem. anno* 1319. *part.* 1.

7. Carolus IV. Imperator, idemque Bohemiæ Rex, in Confirmatione Priuilegii Friderici II. Imperatoris, constituit, electionem Regis Bohemiæ *in casu duntaxat & euentu, quibus de genealogia, progenie vel semine aut prosapia Regali Bohemiæ, masculus vel femella superstes legitimus (quod Deus auertat) nullus fuerit oriundus* &c. De quo iure & casu electionis infrà suo loco disseremus.

Refert hoc Priuilegium Ioan. Cochlæus in *Histor. Hussitar. lib.* 9. & deducunt Wideman-nus & Streinius in *suis Informationibus.*

8. Idem Imperator in Confirmatione generali omnium Priuilegiorum Regni Bohemiæ, sub dato Romæ post coronationem anno MCCCLV. statuit & decernit in hæc verba; **Vnserm Königreich Böhmen/vnd desselben berühmbter Crone/vns/vnsern erben vnnd künfftigen Königen in Böhmen/ in krafft vnsers Keyserlichen gewalts/**&c. Et aliquantis interiectis ait; **Damit also vns/vnsern erben/vnd künfftigen Königen von Böhmen/eine mächtige freyheit/**&c. Nec non in Confirmatione incorporationis Ducatuum Silesiæ & Poloniæ, Marchiona-

chionatusque Lusatiæ cum Regno Bohemico factæ, sub data Pragæ anno MCCCLV. vtitur hisce signantibus verbis; *Prædictum Regem Ottocarum, hæredes & successores suos Bohemiæ Reges* &c. Ibidem; *Nostris, hæredum & successorum nostrorum Regum Bohemiæ*, &c. Et postea; *Iohannis quondam Bohemiæ Regis, genitoris nostri, tanquam ad ordinarium, legitimum & naturalem Dominum suum* &c. Et denuò; *A nobis, heredibus & successoribus nostris Bohemiæ Regibus, & Coronæ Regni eiusdem* &c.

Confirmatione gener.] apud Hageciu m in *Chron. Bohem. anno* 1355. part. 1.
Incorporationis] in Constitution. Imperial. tom. 1. anno 1355. fol. 345.

8. Idem Augustus in Aurea Bulla de successione Regum Bohemiæ sancit in hunc modum; *Sane generaliter longè lateque est publicum, & quasi per totum orbem notoriè manifestum, Illustres, Regem Bohemiæ, Comitem Palatinum Rheni, Ducem Saxoniæ, & Marchionem Brandenburgensem, virtute Regni & Principatuum suorum* &c. *Ne inter eorundem Principum secularium Electorum filios*, &c. *decernimus, vt postquam iidem Principes seculares, & eorum quilibet, esse desierint, ius, vox & potestas electionis huiusmodi ad filium suum primogenitum legitimum laicum, illo autem non existente, ad eiusdem primogeniti primogenitum similiter laicum, & sine contradictione cuiuspiam deuoluatur. Si vero primogenitus huiusmodi absque hæredibus masculinis legitimis laicis, ab hac luce migraret, virtute præsentis Imperialis edicti ius, vox & potestas electionis prædicta ad seniorem fratrem laicum per veram paternam lineam descendentem, & deinceps ad illius primogenitum laicum deuoluatur. Et talis successio in primogenitis & hæredibus Principum eorundem, iure, voce & potestate præmissis, perpetuis temporibus obseruetur: ea tamen conditione & modo, vt sibi Principem Electorem, vel eius primogenitum, aut filium seniorem laicum, mori, & hæredes masculos legitimos, defectum ætatis patientes, relinquere contingeret, tunc frater senior eiusdem primogeniti tutor eorum & administrator existat, donec senior ex eis legitimam ætatem attigerit, quam in Principe Electore decem & octo annos completos censeri volumus, & statuimus perpetuo haberi: quam dum attigerit, ius vocem & potestatem, & omnia ab ipsis dependentia, tutor ipse sibi totaliter cum officio teneatur protinus assignare.* Et tit. 25. de successione in Regno Bohemiæ amplius constituit; *Decernimus, & hoc perpetuis temporibus valituro sancimus edicto, quòd ex nunc in anteà perpetuis futuris temporibus insignes & magnifici Principatus, videlicet Regnum Bohemiæ, Comitatus Palatinus Rheni, Ducatus Saxoniæ, & Marchionatus Brandenburgensis, terræ, districtus, homagia, vasallagia & alia quæuis ad ipsa spectantia, scindi, diuidi, seu quauis conditione dimembrari non debeant, sed vt potius in sua perfecta integritate perpetua maneant. Primogenitus filius succedat in eis, sibique soli ius & dominium competat, nisi forsitan mente captus, fatuus, seu alterius famosi & notabilis defectus existeret, propter quem non deberet aut posset hominibus principari. in quo casu inhibita sibi successione, secundogenitum, si fuerit in ea progenie, seu alium seniorem*

fratrem, vel consanguineum laicum, qui paterno stipiti in descendenti recta linea proximior fuerit, volumus successurum. Qui tamen apud alios fratres & sorores se clementem & pium exhibebit, continuò, iuxta datam sibi à Deo gratiam, iuxtaque suum beneplacitum, atque ipsius patrimonij facultates: diuisione, scissione seu dimembratione Principatus, & pertinentiarum eius, sibi modis omnibus interdicta.

Aurea Bulla] constituta in Comitiis Norimbergensibus anno 1355. repetita in Metensibus anno 1356. publicata Norimbergæ anno eod. Habentur autem hæ constitutiones *tit.7.& tit.25.* non sine scitu, consilio & consensu præcipuorum Regni Bohemiæ Principum atque Statuum sancitæ, qui hisce Comitiis Norimbergensibus interfuerunt, quorumve consilio Imperator, tanquam Rex Bohemiæ, ibidem vtebatur, ceu fuerunt Arnestus Archiepiscopus Pragensis; Pretzlaus Vratislauiensis & Iohannes Luthomischlensis Episcopi: Walramus Dux Brabantiæ & Lucemburgiæ, & Iohannes Marchio Morauiæ, Regis Bohemiæ fratres; Nicolaus Marchio Troppauiæ: Bulcko Schvvidnicensis, Wenceslaus Lignicensis, Nicolaus Munsterbergensis, Bulcko Opuliensis, Casimirus Teschinensis, Bolcko Falckenbergensis, Conradus Olnicensis, Iohannes Oswetinensis, Duces. Iohannes de Rosenberg, Wilhelmus de Landenstein, Zdincko de Hasenburg, Iesco de Wilharteitz, Iohannes de Sternberg, Wentzlaus de Schwanberg, Bulcko de Constat, Petrus de Wartenberg, & alii quamplurimi Barones Bohemi. Vt calumnia mera sit eorum, qui negare audent, Auream Bullam fuisse cum consilio Statuum Regni Bohemiæ deliberatam, conclusam & publicatam.

9. Gerardus de Roo facit mentionem Diplomatis à Sigismundo Imperatore filiæ suæ Elisabethæ dati Presburgi in Dominica Michaelis Archangeli anno MCCCCXXI. quo cautum esse voluerit dictæ suæ filiæ super successione in Regno Bohemiæ. In confirmatione quoque Cæsarea inuestituræ Marchionatus Morauiæ, à se tanquam Rege Bohemiæ in feudum dotale concessi Alberto Austriaco genero, & eidem filiæ suæ Elisabethæ, idem Imperator eundem Marchionatum confert & confirmat ipsis & eorum heredibus, vnd jhren Leibserben / vt habent verba originalia, sub dato Budæ anno MCCCCXXIII.

Roo] in Histor. Austriac. lib.4. fol.161. videantur *Acta* aller handlung zwischen König Ferdinanden vnd etlichen Personen &c. der Cron Böheim de anno 1548. & Baro Streinius in *Information. Bohemic.*

10. Albertus II. Imperator in Decretis Regni Hungariæ decernit; *Quod dispositio pro Serenissima Principe, Domina Elizabeth Regina, ex quo est hæres huius Regni, fiat,* &c. Fuit Regina Hungariæ & Bohemiæ, filia atque hæres Sigismundi, coniux Alberti II. Romanorum Imperatorum, Hungariæque & Bohemiæ Regum.

Decretis] articul.11. sancitis Budæ in Comitiis anno 1439.

11. Fridericus III. Imperator in Epistola ad Eugenium IV. Papam sub dato

to Viennæ anno MCCCCXL. *Ius Serenissimi Principis Ladislai Vngariæ Regis, patruelis nostri charissimi, pueri pupilli & orphani, commendatum efficiamus, & eorum, qui ficta pro veris referunt, impiis resistamus conatibus. Scit enim tua Beatitudo, patruelem nostrum præfatum, qui post obitum Diuæ memoriæ patrui & antecessoris nostri Alberti Romanorum atque Hungariæ Bohemiæque Regis, in vtero materno posthumus remanserat, vt primum natus fuit, & sacri fontis vnda renatus, adhibitis ex more solemnitatibus, veram Hungariæ & scientem suscepisse coronam. Nunc autem, sicut accepimus, magnopere quidam instant, vt sua sanctitas titulum Regni huius in alium* (Vladislaum Poloniæ Regem) *transferat* &c. *Mirandus est eorum conatus, qui altissimi sanguinis puerum, & paterno & auito Regno cupiunt spoliare. Iniquum profecto & abominabile scelus.* Et pauculis verbis interpositis; *Nulla tamen ratio suadet, huic puero suum adimi Regnum.* Et mox; *Quis tandem non compati deberet innocenti puero, parentibus orbato, vero Hungariæ Regi ac hæredi? Insanæ profecto mentis, & animi trucis sunt, ac totius hostes iustitiæ, qui tam generosum puerum Regno priuare, & ius tam clarum conculcare nituntur. Sciunt tamen & illi ipsi, qui talia petunt, inhumanum esse quod optant, &c.*

In Epistola] exstat apud Æneam Syluium *in Epistol.* 118. apud Ortwinum Gratium in *Fasciculo rer. expetendar.* Ioan. Cochlæum in *Hist. Hussitar. lib. 9. anno* 1445. *fol.* 339. & infra in *Appendic.* Est autem scripta contra impietatem Vladislai Poloniæ Regis, qui Ladislao huic postremo Regnum Hungariæ cum rebellibus conspirans per summum nefas eripuit. Cuius iniustitiæ paulo post meritas pœnas luit. Nam qui auctoritate Summi Pontificis contra Imperatorem abusus orphano pupillo Regnum hereditarium abstulit, is Iuliani Cardinalis instinctu fidem Turcis violans ab eisdem cæsus est, vt supra indicauimus: & confirmat Iacobus Philippus Monachus Bergomens. Italus in Suppliment. Chronic. scribens; *Vladislaus iuuenis magni spiritus, non suo iudicio, sed suorum suasu, ex pacifico Regno in alienum, non ad pacem, sed ad bellum, non ad opes acquirendas, sed ad mortem vel captiuitatem fuit tractus.* Cladem memorat Cyprianus Leouitius in *Indic. astrologic. anno* 1443. & Theobaldus in *Bell. Hussit. par. 2. cap. 12. an.* 1443. Igitur multo sanius sapiebat Vitoldus Magnus Dux Lituaniæ, qui à rebellibus Bohemis electus in Regem, cognita eorum iniustitia, maluit fidem iniquè præstitam eiurare, quam Sigismundi Cæsaris ius hereditarium inuolare, seu (vt habent Martini V. Papæ verba dehortatoria) *aliena per iniuriam occupare.* Ex quibus verbis aperte constat, ab ipso Summo Pontifice Regnum Bohemiæ fuisse pro hereditario habitum, & non pro electiuo. Bullam hanc refert Doct. Eysen in *Deduct. Bohem.* & Germanicè translatam idem Theobaldus *part. 1. cap. 50. anno* 1421.

12. Idem Imperator in Confirmatione Priuilegiorum Regni Bohemiæ, & inuestiturarum Vladislao Regi factarum, sub dato Viennæ anno MCCCCLXXVII. vtitur verbis; **Vnsern lieben Sohne vnd Oheim den König zu Böheim/ vnd seine Erben/ an den obbeschriebenen gnaden** &c.

Confirmat. Priuileg.] quam Doctor Eysen in *Deduct. Bohem.* prætermisit: nos producimus in *Beylagis German. sub anno* 1477.

13. Ma-

13. Maximilianus I. Imperator in Contractu Matrimoniali inter Ferdinandum Infantem Hispaniæ & Annam Vladislai Hungariæ & Bohemiæ Regis filiam facta Viennæ anno MDXV. hereditarium eorundem Regnorum ius hisce verborum formulis designat; *Ad propagationem Regalis sanguinis.* Et paulo post; *Nos* (Maximilianus Cæsar tamquam Archidux Austriæ) *aut hæredes nostros, de Domina Anna* (Regina Hungariæ & Bohemiæ) *aut hæredibus suis* &c. Iterum; *Ad Regna paterna.* Denique; *Non tam præfatis Maiestatibus Sacratissimi Cæsaris, & fratris nostri Hungariæ Bohemiæque Regibus, Regnis & eorum liberis,* &c. *profuturam.* Et in Pactis conuentionis inter Regnum Bohemiæ & Archiducatum Austriæ factis anno MDXI. de prædicto Vladislao Rege inserit; **Weder Seiner Lieb Cron Böheim / nach Seiner Lieb Erben / nachkommen /** &c.

Contractu matrimoniali] quem edidit Iohan. Sambucus cum *Decretis Regni Hungariæ* Bonfinio subiunctis, & repetiit D. Eysen in *Deduct. Bohem. num.* 40.

Pactis Conuentionis] idem D. Eysen *num.* 35. & nos in *Beylagis Germanic. sub tit.* **Erbeinungen.**

14. Carolus V. Imperator in Diplomate super petita inuestitura Ferdinando Regi Bohemiæ dato Coloniæ anno MDXXXI. **Vnd daß auch dasselbe** (quod scilicet realiter nondum fuerit inuestitus) **seiner Lieb vnd dero Erben vnd nachkommen / ohn einigen nachtheil vnd schaden seyn solt.** Et mox; **daß seiner Lieb / vnd derselben Erben vnd nachkommen / daß sein Lieb so viel deß berührten Königreichs vnd der Cron Böheim** &c. Et negabimus adhuc, verbum Heredum, **Erben /** in inuestituris Regni Bohemiæ non reperiri?

Diplomate] in Beylagis Germanic. sub anno 1531.

15. Idem Imperator in Decretis Comitiorum Ratisponæ anno MDXLI. habitorum; **Hungern / Oesterreich / vnd andern vnsers freundlichen lieben Bruders / deß Röm. Königs anstossenden Erbkönigreich vnd Landen.** Et in Decretis Comitiorum Augustæ frequentatorum anno MDXXX. **In Hungern / Oesterreich / Schlesien / Mähren / vnd andern ihren Erblanden.** Et contendere etiam pergemus, verbum **Erbkönigreich** esse nouitium, & à Secta nostri temporis primò inuentum? quod annos ante quasi centum iam fuit vsitatum, & à S. Cæsar. Maiestate, communibusque S. Roman. Imperii Ordinibus in pragmatica sanctione, & publica generali ve Imperii Romani lege, comprobatum.

Decretis Comit.] **Reichsabschied zu Regenspurg** 1541. §. 45. **Vnd wiewol Churfürsten /** *fol.* 256.

Augustæ] **Reichsabschied zu Augspurg** 1530. §. 120. **Demnach hat sich.**

16. Maximilianus II. Imperator in Decretis Comitialibus Augustæ anno MDLXVI. sancitis, de Regno Hungariæ in ius Imperii reducendo statuit;

Da

Da vnser Königreich Hungern &c. sondern auch vnser Erben vnd nachkommen (heredes & successores nostros Hungariæ & Bohemiæ Reges) dahin mit allem fleiß zu weisen bedacht seyn wöllen.

Augustæ] Reichsabschied zu Augspurg 1566. §. 72. So haltens wir nicht für vnziemlich &c. fol. 564.

17. Rudolphus II. Imp. in Constitutione de pace religionis in Regno Bohemiæ sancita anno MDCIX. *Pro nobis & hæredibus nostris subsequentibusq; Bohemiæ Regibus.* Sed clariora sunt verba vernacula originalia; Weder von vns/ noch vnsern Erben vnd künfftigen Königen in Böheim.

In Appendice sub anno 1609. & in Beylagis Germanic. sub anno eod.

18. Matthias Imperator in Confirmatione transactionis factæ inter Catholicum Hispaniarum Regem Philippum III. & Archiducem Austriæ Ferdinandum, super successione Regnorum Hungariæ & Bohemiæ, de dato Pragæ anno MDCXVII. *Quod Serenissimus Hispaniarum Rex Catholicus, Philippus III. nepos, affinis & frater noster charissimus, ab aliquo tempore cœperit rationes quasdam & prætensiones proponere, quarum vigore Serenitas sua ad successionem Regnorum Hungariæ & Bohemiæ, post extinctam Diui Maximiliani II. Imperatoris ac Hungariæ & Bohemiæ Regis, Domini genitoris nostri obseruandi, masculinam lineam, seclusa quoque Ferdinandi Imperatoris & Regis Domini & aui nostri colendissimi, masculina prosapia, in statuendo legitimo successionis ordine, modo & tempore semper habuimus* &c. Et paucis interiectis; *Consentit insuper memoratus filius & patruelis noster, Archidux Ferdinandus, vt futuris temporibus, casuque ita eueniente, dicta Regis Catholici linea masculina præferatur fœminea lineæ paternæ stirpis memorati Archiducis Ferdinandi. Quam quidem præcedentia cõditionem nos autoritate nostra Imperiali ac Regia confirmamus & roboramus.* Et ita quidem habet Cæsarea confirmatio, ad instantiam partium controuertentium facta. Si tamen pace Summorum Principum liceat nobis verum profiteri, qui solam veritatem in vniuerso hoc tractatu ob oculos habemus, non spei, non timori, non vlli personæ vsquam indulgentes, vt res ipsa vel me tacente loquitur; dicendum erit, Catholici Regis, Domini mei Clementissimi, prætensionem non modo non fundari in fundamentalibus Imperii nostri iuribus ac legibus, & insecutis declarationibus Cæsareis, sed iis potius è diametro repugnare. Aliter enim iura Hispanica & Franco-Burgundica de successione Regnorum & Principatuum, aliter generales Imperii Romani constitutiones, disponunt. Nam per leges nostras Imperiales, exstantibus masculis, quotocunque sint gradu, non datur locus ex fœminino latere descendentibus. Et linearum ordinem successiuum Carolus IV. Imperator & Bohemiæ Rex in Aurea Bulla ita dilucidè ac perspicuè explicuit, vt nihil magis esse possit. Verum hæc

disceptatio ad maiorum gentium Deos pertinet: nos ad cætera pertexenda properemus.

Exstantibus masculis] Hieronym. Gartzonius in *tract. de Fœminis ad feuda recip. num. 32. & num. 59.* Nicol. ab Eberbach Cancellarius Electoralis Palatinus in *tract. de Feud. nu. 226.* Fachineus *lib. 5. Controuers. iur. cap. 45.* Vulteius *lib. 1. de Feud. cap. 9. num. 52. & consil. 35. vol. 3. Consilior. Marpurgens.* Græuæus *lib. 2. conclus.* 148. Quæ Leges Imperii conformatæ sunt ad instar Legis Diuinæ Mosaicæ, quâ feminæ in defectu demum masculorum paternam hereditatem sortiri permittuntur, vt auctor est Melchior Canus Episcop. Canariensis Ord. Prædicator. & Primarius Theologus in Academ. Hispan. Salmantic. *lib. 2. de Loc. theolog. cap. 14. fol. 122.*

Quotocunque gradu] Baldus in *cap. 1. de Feud. March. num. 5.* Zasius *de Feud. part. 8. num. 5.* Gail. *lib. 2. Pract. Obseruat. cap. 50.* Mynsingerus *centur. 2. Obseruat. Cameral. cap. 95. nu. 4.* Wesembecius in *Parat. D. vnde cognat. num. 4.* Duarenus *de Feud. cap. 11. num. 15.* Hartman. Hartmanni in *Practic. obseruat. tit. 14. Obs. 16. num. 10. & seq.* Hamelius in *tract. de Feud. cap. 4. conclus. 2. n. 41.* Besoldus *de Regia success. lib. 1. differ. 8. §. 6. & seq.* Ranchinus *de success. ab intest. §. 15. n. 7.*

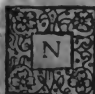
Linearum ordinem] tit. 7. & tit. 25. vide supra hoc *cap. 11. §. 8.* & adde Caroli IV. Wenceslai & Sigismundi *Declarationes de Successione Bohemica, Palatina & Saxonica.*

Successiuum] est enim Regnum Bohemiæ non propriè hereditarium, vt sunt Hispaniæ, Franciæ, Angliæ, &c. nec feudum propriè hereditarium, vt esse perhibentur Principatus Galliæ & Burgundiæ; Sed est feudum ex pacto & prouidentia, agnationi, & in defectu agnationis à primo acquirente descendentis, cognationi quæsitum. Vnde licet verbum, *Heres*, Erben / legatur in inuestituris & aliis instrumentis, intelligendum tamen est cum qualitate de herede feudali. Nunc in herede feudali moribus nostris Germanicis non inspicimus successionem ciuilem, vt in Hispania, Gallia, Anglia fieri consueuit, sed tantum successionem, quæ venit ex natura feudi: idem Zasius in *tit. de feud. success. n. 30.* Quæ natura Feudi explicatur in *Aurea Bulla*, & dictis *Declarationibus Cæsareis.*

Caput XIII.

REGVM BOHEMIÆ ATTESTATIONES DE HEREditaria in Regno successione. Primogenitus, Heres, Dominus Regni Bohemiæ, intitulabatur proximus successor, vt filius, frater, agnatus, id est, Princeps Regni hereditarius. Heredes, **Erben /** *in Inuestituris, Rescriptis, Constitutionibus & Diplomatibus Regiis, Regum successores legitimi de Regia Bohemica stirpe & prosapia intelliguntur. Electio filij aut fratris, viuo Rege facta, abusiuè ponitur pro desi-*

designatione & assumptione. Id exemplis Regnorum Hispaniæ & Galliæ declaratur.



NEc Imperatores tantum & Reges Romanorum, directi & supremi Bohemiæ Domini, Regnum illud pro successiuo & hereditario in suis inuestituris, decretis, rescriptis & ordinationibus tam pragmaticis & generalibus, quàm specialibus & priuilegiariis agnouerunt & habuerunt, sed ipsi etiam quoque Reges ac Duces Bohemiæ pro tali illud semper reputauerunt & recognouerunt, vt eorum leges, ordinationes, statuta, diplomata inuestiturarum, instrumenta pactorum, fœderum, & id genus alia documenta ad oculum demonstrant. Quorum cum non sit numerus, nos ex infinitis paucula quædam, vt instituto nostro satisfaciamus, delibabimus.

2. Et primùm quidem occurrunt Sobeslai I. Ducis Statuta Pragæ anno MCXXV. in Conuentu Ordinum sancita, in quorum articulo 2. statuitur in hæc verba; **Wann kein erbe oder Hertzog im Land were / so sol der Bürgermeister der grossen Stadt Prag das Fürstenthumb Böhmen regieren / vnd demselben / so lang es also verweyset / vorstehen / biß ein Fürste erwehlet wird.** Habemus ergo primam definitionem, quando Bohemis electio competere possit, nempe nullo existente herede Ducali, nunc Regali, qui defuncto Duci vel Regi in regimine succedere debeat. Hic Sobeslaus Dux in Diplomate sub dato Pragæ anno MCXXX. hunc sibi titulum arrogat; *Quod ego Sobeslaus Dei gratia Boemorum Monarcha*, &c. Et in calce; *Sub Christianissimo Duce Sobeslao, filio Regis Wratislai.* Quo ipso non obscurè indicat, patri se iure filiationis, non autem electionis, successisse.

Statuta] quæ refert Hagecius in *Chron. Bohem. part. 1. anno* 1125. & Georg. Beatus in *Chron. Bohem.* subiuncto *Ordinationibus Regni*, in *Sobieslao Duce fol.* 27.
Diplomate] apud Pontanum à Braitenberg in *Bohem. pia lib.* 5. *fol.* 71.

3. Fridericus I. Rex, Vladislai Regis filius primogenitus & successor, in Diplomate quodam decernit: *Fridericus Dei gratia Boemorum Rex Primus* &c. *vt nullus fratrum meorum, præsentium nec futurorum, præter illum, qui Dux vocatur Principalis*, &c. Quibus verbis ius maioratus in successione regiminis exprimitur, vt nimirùm ex fratribus is tantum præficiatur Regno, quem ordo naturæ & ætatis primo loco post obitum suum vocaturus sit. Hic Fridericus alibi se præscribit: *Fridericus Dei gratia Dux Bohemiæ, Rector Moraviæ in terminis Hungariæ* &c.

Diplomate] quod idem Pontanus profert in *d. lib.5. fol.73.*

Alibi] apud Hagecium in *Chron. Bohem. part.1. anno* 1184. vbi Sandelius Teuthonicè reddidit. Wir Friederich Hertzog in Böhmen/vnd Regent in Mähreren biß an die Hungarische grentzen.

4. Primislaus Ottocarus II. Rex Bohemiæ, viuo adhuc fratre seniore, VVenceslao Lusco Bohemiæ Rege, à quo Marchionatum Morauiæ in apennagium acceperat, sese *Heredem*, item *Dominum Bohemiæ* scribebat. Sic enim orditur sua diplomata; *Przemisl Dei gratia Hæres Regni Boemiæ, Dux Austriæ, Dominus Stiriæ, Morauiæ Marchio.* In alio Diplomate de anno MCCLVIII. verbum *Hæredis* interpretans ita præscribit; *Ottakarus, qui & Præmizl, Dei gratia Dominus Regni Bohemiæ, Dux Austriæ, Marchio Morauiæ* &c. Et in literis ad Alexandrum Papam sub dato Pragæ anno MCCLX. *Primislaus Ottagar eadem gratia Dei Dominus Regni Bohemiæ, Marchio Morauiæ, Dux Austriæ & Styriæ.* Pro cuius verbis *Hæres* idem est, quod Dominus, si non in re, saltem in spe & iure quæsito, vt signetur proximus & legitimus in Regno successor, qui vulgo in Regnis solet κατ' ἐξοχὴν *Princeps* appellari, quemadmodum supra explicuimus.

Diplomata] quæ refert Pontanus in *Bohem. pia lib.5. fol.83. & lib.6. fol.86.*

In alio Dipl.] apud eundem Pontan. d. *lib.5. fol.60.*

Literis ad Alex.] quas recitat Hagecius in *Chron. Bohem. part.1. anno* 1260. & reproducitur in *Beylagis Germanicis sub anno* 1260.

Hæres] igitur hæc verba, *heres* & *dominus*, in materia successionis Regnorum ac Principatuum æquipollent. Vnde filius Regis etiam viuo dum patre quodammodo Rex habetur & dicitur, vt docet Seruius Honoratus in *Virgil. eclog. 3. in fin.* Iohannes Semeca in *gloss. ad cap. denique 9. caus.7. q.1.* Hieronym. Balbus in *tract. de Coronat. cap. 13.* Ludouicus Molina *lib.1. de Hispan. primogenit. cap.2.* Didacus de Simancas *lib.1. de Primogenit. Hispan. cap.1.* Bignonius in *Not. ad Marculphi Formul. lib.1. cap.39.* Quo respexit Hieronymus Rubeus *lib.3. Histor. Rauennat. anno 515.* de Theoderico Gotho Romanor. & Germanor. Rege scribens: *Eutharicum Theodericus cum vnicè diligeret, non vt generum, sed filii loco, cum ipse maribus careret, semper habuit, & in spem* HEREDITATIS *Italici Regni apud se voluit esse.* Quibus verbis declaratur, cur Regius filius, frater, agnatus proximus, *Heres* dictus fuerit. Sic Conradus IV. Cæsar, Friderici II. Imperatoris filius, viuo patre se *Heredem Regni Hierusalem* scripsit, vt videre est in *Priuilegiis Ecclesiæ Mindens. n.17.* Sic Duces Slesuigiæ & Holsatiæ ex Regia Danorum familia sese *Heredes Noruegiæ* propter spem successionis præscribunt. Wladislaus Bolislai II. Poloniæ Regis in exsilium pulsi frater, *Principis & Hæredis Regni Poloniæ nomen sibi sumpsit*, vt scribit Herburtus *lib.4. Hist. Polon. cap.1.* & de Wladislao Loctico scribit idem lib. 9. cap. 2. *Distulit is coronationis ritum, nec Regis, sed Hæredis Regni Poloniæ nomen vsurpauit.* Et hinc adeo mansit ille Regum Poloniæ titulus, quo *Rußiæ, Prußiæ,* &c. *Heredes & Domini* salutantur, licet iam actu & re ipsa possideant.

Domi-

Dominus] ita Adolphus Holsatiæ Comes, gener Mistyboi Pomerelliæ & Cassubiæ Ducis se *Dominum Pomeraniæ* scripsit propter spem successionis, quam iure vxoris ad eum Ducatum prætendebat, vt suprà diximus.

Prox.& legit.success.] quo pacto exponit Baro Streinius in *Respons.* siue Bedencken/ ob Böheim erblich oder ein Wahl-Königreich seye/ pro Matthia tum Archiduce Austriæ scripto *anno 1599.in princ.* Vnde in Regno Iudæorum filius Regis, vel nepos, aut proximus agnatus ex primi acquirentis lumbis descendens, non vngebatur, quippe particeps paternæ vel auitæ vnctionis, nisi fortè lis à competitoribus aut æmulis mota id postulasset, vt ex antiquis Hebræorum Rabinis docet Wilh. Schickartus in *tractat.de Iur.Reg.Hebræor.cap.6.theor.20.*

5. Wenceslaus III. Ottocari filius vnicus, dum adhuc minorennis sub tutela viueret, hoc titulo vtebatur; *Wenceslaus Dei gratia Dominus & Hæres Regni Bohemiæ, & Marchionatus Morauiæ,* &c. anno MCCLXXXIV. Qui postea sui iuris factus & in Regno inauguratus more progenitorum suorum scribebat; *Nos VVenceslaus Dei gratia Rex Bohemiæ, Dux Cracoviæ & Sandomiriæ, Marchioq; Morauiæ, S.Rom.Imperii Princeps & Archipincerna,* &c. anno MCCXCI. Idē in Diplomate Ecclesiæ Pragensi dato ius sibi hereditarium in Regno Bohemiæ hisce verbis videtur vindicare; *Vt Ecclesiarum Regni nostri,* &c. *cuius etiam ab Illustribus progenitoribus nostris recolendæ memoriæ, piissimis ipsius Ecclesiæ fundatoribus ius Patronatus habemus, & in qua tanquam in captiuitate Regni nostri tam Progenitores ipsi, quam nos coronari,* &c.

Hoc titulo] apud Pontanum in *Bohemia pia lib.5.fol.56.*

Scribebat] apud Gewoldum in *Commentar.de S.Rom.Imperii Septemuirat.cap.9.*

Diplomate] apud eundem Pontanum *d.lib.5.fol.57.*

6. Iohannes Rex Bohemiæ & Poloniæ, prædicti Wenceslai gener & successor, in Diplomate, quo Leskonem Ducem Ratiboriensem inuestit anno MCCCXXVII. ius successorium & hereditarium hisce verbis assignat; *Ipsum in nostram, hæredum & successorum nostrorum, Regum Bohemiæ prædictorum, protectionem, tanquam Principem & vasallum nostrum, recipimus,* &c. Idem in Diplomate, quo Nicolaum Ducem Troppauiæ, Ottocari Regis filium nothum, coniugisq; suæ fratrem illegitimum, concessa immediata in cæteris libertate, in fidem recipit & inuestit, anno MCCCXVIII. Vns/vnd vnsern nachkommenden erben/ Königen in Böheim. Et ipse Dux in Reuersalibus sese obligans inquit; Ihrer Majestat vnd deren erben vnd nachkommenden/ als vnsern Herren/ &c. Et in Priuilegio Ducibus Lignicensibus ac Brigensibus concesso anno MCCCXXIX. Vnd vnser/ vnser erben vnd nachkomlingen Königen von Böheim/ auch vnsers Reichs zu Böheim/ mann davon worden/ &c. Et posteà; Vnd geloben wir von vnser/ vnser erben vnd nachkomlingen wegen/ den ehegenannten vnsern schwagern (Boleslaum Ducem Lignicensem) seine erben vnd nachkomlingen/ &c.

Ratiboriensem] Diploma profert Schifordegherus *Disputat.forens.lib.3.tract.30.quæst.11.*

Troppauiæ] Diploma habet Hagecius in *Chronic. Bohem.part.1.anno 1318.*

Lignicens.] idem Schifordegher *d. quæst.* 11. & reproducitur in *Beylag. German. sub anno* 1329.

7. Carolus IV. Imperator, tanquam Rex Bohemiæ, scribit; *Qui* (Iohannes Rex) *duxit vxorem nomine Elizabeth, filiam Wenceslai II. Bohemiæ Regis, & obtinuit Regnum Bohemiæ cum ea, quia masculinus sexus in progenie Regali Bohemorum defecerat: & expulit Henricum Carinthiæ Ducem, qui habebat in vxorem sororem seniorem vxoris suæ dictæ, quæ mortua est in posterum sine prole. Qui Regnum Bohemiæ causa eiusdem sororis ante eum obtinebat.* Et posteà fol. 95. asserit Proceres Bohemiæ de se patri suo Iohanni dixisse; *Nam & ipse HÆRES Regni, & de stirpe Regum Bohemiæ est.* Hinc iste eius titulus, quem ante susceptum Regnũ viuo patre gerebat; *Nos Carolus Domini Regis Bohemiæ Primogenitus, Marchio Morauiæ,* &c. in Confirmatione libertatis & priuilegiorum Boleslao Duci Brigensi facta anno MCCCXLIII. Et Clemens VI. Papa in Bulla super erectione Archiepiscopatus Pragensis eodem anno Auennione in Galliis concessa eundem titulum confirmans, rescripsit; *Iohanne Illustri Rege Bohemiæ, & Nobili viro Carolo Marchione Morauiæ, filio eius Primogenito,* &c. Quem Nicolaus Patriarcha Aquilegiensis hac periphrasi interpretatur; *Vobis, Illustri Principi Carolo, de progenie Regis Boemiæ, Marchioni Morauiæ,* &c. Ex qua titulorum paritate & identitate, vt Doctorum nostrorum verbis vtar, colligitur, hæc tria nomina, *Primogenitus, Hæres & Dominus,* esse synonyma, & in iure succedendi pro vno eodemque sumi atque poni.

Scribit] in Commentar. de vita sua fol. 94. in *Bohemic. à Frehero collectis:* & refert Cochlæus *lib.* 1. *Histor. Hussitar. fol.* 5. *in fin.*

Brigensi] in Appendic. huius tractatus *sub anno* 1343.

Clemens VI.] refert Hagecius in *Chronic. Bohem. part.* 1. *anno* 1343. & in *Beylagis Germanic. sub anno eod.*

Aquilegiens.] in Epistola, quam refert ipsemet Carolus in *d. Comment. de vita sua fol.* 104.

8. Idem Carolus in Diplomate sub dato Pragæ anno MCCCLV. successionem in Regno hereditariam hisce verbis consignat; *Tunc enim gloriosi Boemiæ Principes, de quorum alto sanguine traxisse nos constat originem,* &c. Et in Constitutionibus Regni Bohemiæ à se promulgatis in procem. ait; *Regno nostro Boemiæ nobis successione legitima deuoluto.* Et tit. 4. §. hac perenni, &c. sancit; *Singulis Reges Illustres, hæredes successoresque nostri, ad quos successiuis temporibus Regnum nostrum Boemiæ ex descendenti vel collaterali linea successionis legitimè deuoluetur, vel ea deficiente (quod propitius Deus auertat) electionis iure peruenerit, iuxta mensem continuum, quemcunque à die successionis aut electionis huiusmodi numerandum,* &c. Item tit. 8. *In & super quibus, hæredibus nostrisq; successoribus, in posterum Illustribus Boemiæ Regibus,* &c. vt quidem hunc locum Geschinius rectè & εὐστόχως suppleuit. Et tit. 37. *Dudum siquidem Illustris quondam Regina Boemiæ, Rege marito suo defuncto, relictisque liberis in Regno ipso successuris,* &c. Denique tit. 38. *Quod succedentes pro tempore in*

Regno

Regno Bohemiæ, singuli futuri Reges Illustres infra sex menses continuos à die successionis inantea numerandos &c. Et licet auctoritas harum Constitutionum à Bohemis in dubium vocetur, quòd sine Ordinum scitu & consilio editæ nunquam in Bohemia legum vigorem obtinuerint, hanc tamen instantiam suprà diluimus; & faciamus ita esse, vt illi prædicant, tamen vel id inde constare arbitror, Reges Bohemiæ semper Regnum suum non pro electiuo, sed successiuo & hereditario habuisse, extraquàm si stirps Regia masculina & feminina defecerit. Quo in casu Regnum Imperio non fiat caducum, sed ad Ordines Bohemiæ ius electionis recidat.

Diplomate] quod refert Pontanus in *Bohem. pia lib. 5. fol. 59.*

Constitutionibus] quas anno 1617. in lucem produxit præstantissimus Dominus Paulus Geschinius Bohemus & Consil. Cæsareus, eo nimirum ipso tempore, quum successio agnatorum Regis familiæ controuerti cœpisset; eâ etiam, quomodo mihi persuadeo, intentione, vt dissentiẽtes Bohemos per hasce sui Regni Ordinationes in viam reduceret. Quod eius studium meritò à prudentibus & laudatur & approbatur.

9. Wenceslaus Cæsar, & Rex Bohemiæ hoc nomine V. in Inuestitura Ducibus Brigensibus facta Pragæ anno MCCCLXXIX. hac solenni Regnorum hereditariorũ formula vtitur; **Von vns/ als einem König zu Böheim/ vnsern erben vnnd nachkommenden Königen/ vnd der Cron deß Königreichs Böheim/** &c.

Inuestit.] quam produximus in *Beylagis Germanic. sub anno* 1329.

10. Sigismundus Imperator, Wenceslai fratris in Regno Bohemiæ proximus heres & successor, ad Ordines Regni Czieslauiæ congregatos anno MCCCCXXI. in hunc modum ex Trenscino Hungariæ oppido perscripsit; **Wider die jenigen/ die vns von vnser Erbgerechtigkeit abdringen wolten.** Et postibi; **Von vnserm erblichen Böhmischen Königreich dringen wolte.** Et mox; **Vnd vns von vnserm eigenthümblichen/ vnd von rechts wegen gebührendem Königreiche Böheim/ nicht verdringen lassen.** Quibus verbis inuehitur in Bohemos rebelles, qui se reiecto Vitoldum Lituaniæ & Russiæ Magnum Ducem elegerant. Qui causas reiectionis easdem propemodum prætendebant, quas nuper diuulgari in reiiciendo Ferdinando II. vidimus. Eas in *Appendice sub anno* MCCCCXXI. reproducimus. Facit earundem Æneas Syluius mentionem, hisce verbis; *Quòd Dalmatia lingua hostis esset: nec alia cura teneretur, quam Regni perdendi; qui Marchiam nouam Prutenorum Ordini iure pignoris obligasset; Brandenburgensem autem à Corona Bohemica alienasset; Ioannem ac Hieronymum in Constantiensi Concilio cremari non solùm permisisset, verum etiam procurasset; dogmata fidei quæ ipsi sequerentur, totis conatibus oppugnaret.* Et capite 47. in fine; *Se armis ab eo sine causa impeditos dicebant; ciues suos in Constantia contra publicam fidem exustos inauditos; Bohemiæ Primores tanquam hæreti-*

hareticos à Romana Ecclesia damnatos; Regnum sacris contumeliose interdictum; non esse tam exiguam Bohemorum potentiam, qua suo nequeat honori consulere.

Perscripsit] apud Hagecium in *Chronic. Bohem. part. 2. anno* 1421. *fol.* 103. Theobaldum in *Bello Hussit. part.* 1. *cap.* 48. *anno* 1421. in *Beylagis Germanic. sub anno eod.*

Syluius] in Histor. Bohem. cap. 39. ex correctione Martini Frechti, quum in aliis exemplaribus legatur; *Qui antiquam Prutenorum ciuitatem ordini*, &c. nullo plane sensu. Intelligitur autem Marchia Prutenica versus Lituanos, quam Ottocarus Rex Bohemiæ conquisiuit, conditisque Kœnigsberga & Brunsberga vrbibus, iuris Bohemici esse voluit.

11. Idem Sigismundus in Diplomate, quo Compactata Iglauiana Ciuitatibus Regni confirmantur anno MCCCCXXXVI. **Uns mit jhnen / gedachten Böhmischen Abgesandten / anlangend unsere Herrschung und R. guiern / als der natürliche Erbe und Landsherr / verglichen / &c.**

Diplomate] apud eundem Hagecium *d. part.* 2. *anno* 1436. & Theobaldum in *Bell Hussitic. part.* 1. *cap. vlt.* Adde eiusdem Imperatoris inuestituram Marchionatus Morauiæ, Alberto genero concessam, & eiusdem Alberti Reuersales in *Beylagis German. sub anno* 1423. adde epistolam Norimbergæ anno 1431. ad Ordines Bohemiæ & Morauiæ perscriptam, in qua hæc verba leguntur; **Daß ich ewer König und natürlicher Erbe**, &c. apud eundem Theobald. *d. part.* 1. *cap.* 77. *anno* 1431.

12. Ladislaus, Alberti II. filius, Rex Bohemiæ & Hungariæ, Archidux Austriæ &c. in Oratione ad Nicolaũ V. Papã Romæ habita anno MCCCCLII. *Maiores etiam mei*, inquit, *qui vel Vngariæ vel Bohemiæ, vel Austriæ præfuerunt, huius diuinissimæ Sedis præcipui semper amatores & cultores fuerunt* &c. *Cumq; omnes homines Deo referre gratias debeant, ego illi maxime regratiari & seruire teneor, cuius munere factum est, vt ego Rex nascerer*, &c. Et in fine Orationis; *Ego tandem meipsum, Dominia & Regna, quæ mihi hereditario iure debentur, Tuæ Clementiæ, tuæ fidei, tuæq; protectioni commendo.* Fuerat tum Ladislaus adhuc minorennis, & necdum coronatus Bohemiæ Rex, patruelem & tutorem suum Fridericum III. Imperatorem Romam comitatus, vt solemnibus coronationis Imperatoriæ interesset.

Oratione] quam composuit Albertus de Eyb IC. Cubicularius Apostolicus & Canonicus Bambergens. in *Margarita poëtic. part.* 2. *tract.* 2. *orat.* 4. & refert Cochlæus in *Histor. Hussitar. lib.* 10. *anno* 1452. *fol.* 380.

13. Idem Ladislaus ab expeditione Romana redux anno MCCCCLIII. Pragæ coronandus iuramentum præstitit, non vt electus, sed vt Rex assumptus, scilicet ad regimen, quod hactenus per Gubernatorem administrabatur. Sic enim habent verba iuramenti; **Nach dem wir jetzo einschreiten / und in [illegible] Königreich Böhmen angenommen seynd / &c.** Quibus verbis luculentè declaratur, quo pacto verbum *eligere* **erwehlen /** tum in principio huius [illegible], tum in aliis formulis & reuersalibus intelligendum atque in[illegible]ndum sit.

Iuramen-

Iuramentum] quod habet Hagecius in *Chron. Bohem. part. 2. anno* 1453. Theobaldus *in Bell. Hussitic. part. 2. cap. 20. anno* 1453. Doct. Eysen in *Deduct. Bohem. num. 6.* & nos in *Beylagis Germanicis sub anno* 1453.

14. Vladislaus Polonus, Alberti ex filia nepos, Ladislai sororius, Rex Hungariæ & Bohemiæ, in Priuilegio Ducibus Lignicensibus & Brigensibus concesso Budæ anno MDV. **Von vns/vnsern erben vnd nachkommen/**&c. Et in alio Priuilegio Duci Friderico Lignicensi & Goldbergensi speciatim dato in eodem loco & anno; **Von vns vnd vnsern nachkommenden Königen zu Hungern vnd Böheim/**&c. Et mox seipsum interpretans; **Soll er vns/vnsern erben vnd nachkommen/schuldig vnd pflichtig seyn/**&c. Nec non in cõsensu eiusdem, vt liceat Henrico Duci Lignicensi in Testamento super Ducatu suo pro vltima voluntate liberè disponere, sub dato Vratislauiæ anno MDXI. **Von vns vnsern erben vnd nachkommenden Königen zu Böheim/vnd sonst jedermänniglichen vngehindert/**&c.

In Priuilegio] quod, vt & sequentia duo, producitur in *Beylagis Germanic. sub anno* 1505. & *anno* 1511.

15. Ex quibus loquendi formulis euidenter constare arbitramur, quo pacto electio & coronatio impuberis Ludouici, viuo & volente patre Vladislao facta, sit intelligenda & interpretanda. Quum enim formalia verba dicant, Ludouicum electum & coronatum fuisse, tanquam Vladislai Regis filium & heredem, **als zu jhrem Herrn vnd dessen Erben/** non potuit pura, libera & merè voluntaria esse electio, sed tantum assumptio & declaratio proximi in Regno successoris, cum consilio & consensu Ordinum Regni ordinata & publicata. Quod apertè sensisse Bohuslaus de Hassenstein Baro Bohemus videtur, de hac infantis vix trimuli coronatione scribens; *Huic verba adhuc dimidiata magis balbutienti, quàm proferenti, pro veteri gentium more, ne dicam superstitione, insigne Regium imposuimus, non solum Bohemiæ Moraui æque Proceribus, sed etiam Ducibus Silesiæ, & plerisque Episcopis partim astantibus, partim ministerium tantæ solennitati exhibentibus*, &c. Habemus testimonium omni exceptione maius ab eo, qui actui illi interfuit non vt spectator, sed vt pars. De electione ne gry quidem: & coronationem factam asserit *pro vetere gentium more.* Est enim hæc consuetudo coronandi infantes heredes in Regnis hereditariis nec noua nec insolens, nostris quoque moribus in Electoratibus & Principatibus Germaniæ vsurpata. Exemplum suppetit vel vnus Palatinatus, in quo Fridericus IV. Elector filiolum Fridericum V. adhuc puerulum, iussit ab Ordinibus ac subditis, præstitis homagiis, in Principem & Dominum recipi, quum Sedanum à Duce Bullionæo educandus ablegaretur. Eodem more Henricus Rex Galliæ filium suum Philippum puerum septennem, iussit coronari Regem Rhemis anno MLIX. non autem eligi, licet

verbo *eligere* Archiepiſcopus Rhemenſis in conſecratione fuerit vſus, vt Maſſonus teſtatur. Pluria exempla Hiſpaniæ, Angliæ, Scotiæ, & aliorum Regnorum ac Principatuum hiſtoriæ paſſim ſuppeditant.

Electio] in Diplomate, quod producit Doct. Eyſen in *Deduct. Bohem. num. 8.* & reproducitur in *Beylagis Germanic. ſub anno* 1509.

Proximi in Regno ſucceſſoris] cui per ſceptrum & coronam Regni poſſeſſio ac proprietas traditur, vt inter priuatos traditione clauium transferri ſolent rerum dominia. Ita olim quibus Regium Romanorum Imperium adoptione decernebatur, certiſſimam ipſius Imperii præſumptionem habebant. Quod argumentum tractat doctiſſimus Salmaſius in *Notis ad Spartiani Seuerum*, & Bignonius in *Not. ad Marculphi Formul. lib. 1. 24. & cap. 39.*

Haſſenſtein] Epiſtolar. lib. 5. Theobaldus *in Bell. Huſſitic. part. 3. cap. 30. anno* 1509.

Philippum ſeptennem] Floriacenſis Monachus *in Annal. Regum Francor. anno* 1059. Rigordus in *Commentar. de Geſtis Philippi Gall. Regis*, Guillermus Brito *lib. 1. Philippid.* Guillermus de Nangis Monach. S. Dionyſii Pariſienſis in *Hiſtor. Francor.* Paulus Æmylius *de Regib. Franc. in Henrico I.* Robert. Gaguinus in *Hiſt. Franc.*

Maſſonus] in Annal. Francor. in Henrico I. Rege, Ioannes Serranus in *Inuentar. general. Hiſtor. Franc.*

16. Et hanc magis fuiſſe aſſumptionem, quàm liberam electionem, claris apertisque verbis declarat ipſemet Vladislaus Rex in diſpoſitione ſua de Annæ filiæ ſucceſſione, ſi forte Ludouicum, gnatum vnicum, ſine liberis decedere contingeret. Nam quod in priore Diplomate dixerat, **zu einem Böhmiſchen König erwöhlet vnd gekrönet /** hoc in iſto poſteriore ita interpretatur, **gekrönet vnd angenommen.** Et vt omnem dubietatem & calumniandi occaſionem tollat, ſignanter ſubiicit; **Im fall aber König Ludwig ohne Erben mit todt abgehen möchte / ſo würde / vermög deß Königreichs Böhmen Rechte / aufſſatzung vnd** *Priuilegien*, **vnſere tochter / die Hertzogin** Anna, **eine rechte erbin deß Königreichs Böhmen verbleiben.** Stat ſententia, quidquid alii cauillentur aut fruſtrentur, dum & vera ſubdole impugnant, & falſa ſcienter propugnant.

Diſpoſitione] quam habet idem Doct. Eyſen in *d. Deduct. Bohem. num. 9.* & repetitur in *Beylagis Germanicis ſub anno* 1510.

17. Ludouicus quoque ipſus in Confirmatione Priuilegii paterni de non alienandis Regni Bohemiæ prouinciis & terris, ſub dato Pragæ anno MDXXII. ſtatuit; **Wir wöllen auch daß vnſere erben vnd nachkommen demſelben allem / wie obbemelt gleicher maſſen nachſetzen / &c.**

Confirmatione] in Beylagis Germanic. ſub anno 1522.

18. Ferdinandus I. Ludouici ſororius & iure matrimoniali proximus heres, in Inſtructione Legatis ad Ordines Regni Bohemiæ miſſis, data anno MDXXVI. **Daß die Hertzogin** Anna **eine erbin zu dieſem Königreich ſeye / vnd vermög deß vertrags / ſo mit König** W*ladiſlao* **geſchehen / zu dieſem Königreich den nechſten**

nechsten zutritt habe. Et mox; Derwegen so sey Ihr. Fürstl. Durchl. wie der Hertzogin Anna, als der nechestin zu dieser Cron/ bitten vnd begehren/ dieselben zu jhrem Herrn anzunehmen.

Instructione] Doct. Eysen in *Deduct. Bohem. num.* 11. & reproducitur in *Beylagis Germanic. sub anno* 1526.

19. Quod ius hereditarium non obstante prætensa quadam Recognitione liberæ electionis à Bohemis de se factæ, semper Ferdinandus Rex sustinuit, vt ex Diplomatibus eius variis demonstrare in promptu est. Nobis vnum atque alterum produxisse sufficiet. In Confirmatione Priuilegiorum Ducis Lignicensis anno MDXXIX. Linciæ rescripta, legitur; Für vns/ vnsere erben vnd nachkommende Könige zu Hungern vnd Böheim/ &c. id est, *pro nobis, heredibus & successoribus nostris Hungariæ & Bohemiæ Regibus*, &c.

Recognitione] quam producit Doct. Eysen in *Deduct. Bohem. num.* 13. & nos reproducimus in *Appendic. sub anno* 1625.

Lignicensis] in Beylagis Germanicis sub anno 1529.

20. Quin anno MDXLV. eandem Recognitionem seu Reuersalem, vt appellant, veluti vitiosam & partim vi in turbis illis Hungaricis, partim falsa informatione ab se extortam, cassari, & ex tabula Regni iussit eradi, in eiusque locum substitui Reuersalem Constitutionibus Imperii, & statutis Regni conformem; in qua disertis, claris, significantibus & dilucidis verbis declaratur, Ludouico Regi sine liberis deficienti sororem Annam in Regno successisse tum ex antiqua Regni & obseruata consuetudine, tum Caroli IV. Imperatoris *Declaratione*, & Vladislai Regis *Dispositione*: quemadmodum hæc in dicta Reuersali fusius exponuntur.

In dicta Reuersali] apud eundem Doct. Eysen *numer.* 36. & nos in *Beylagis Germanic. sub anno* 1545. Videantur Acta aller Handlungen zwischen König Ferdinanden vnd etlichen Personen Herrn, Ritter, vnd Burger Stands der Cron Böhem/ de anno 1548. apud Hortlederum *part.* 2. vom Teutschen Schmalkaldischen krieg/ *lib.* 3. *cap.* 83.

21. Quæ correcta & mutata Reuersalis recognitio non modo antecessis, verum etiam subsecutis Ordinationibus Regni, & Regiis Ferdinandi ipsius Confirmationibus, haud temerè, sed publicè & solemniter confirmatur. Namque in Ordinatione Metallica Regni Bohemiæ anno MDXLVIII. Pragæ sancita legitur; Bekennen für vns/ vnser erben vnd nachkommenden Königen zu Böheim/ &c. Et aliquanto post; Wir behalten vns auch für vns/ vnsere erben vnd nachkommen/ bevor/ diese ordnung/ wann vns solches gelegen seyn würde/ zu bessern/ zu ändern/ &c. Quæ cum sit pragmatica Regni constitutio, esse nobis debet probatio omnium probatissima, eoque magis, quòd aliis documentis posterioribus confirmetur.

Ordinat. Metallica] Bergordnung deß freyen Königlichen Bergwercks S. Joachimsthal/ &c. *in proœm.*

22. Sic enim legitur in Confirmatione Priuilegiorum Ducis Lignicẽsis & Brigensis sub dato Pragæ anno MDXLIX. Bekennen für vns vnd vnsere erben nachkommende Könige zu Böheim. Et mox; Er vnd seine erben/vns/vnsern erben nachkommenden Königen/vnd der Cron Böheim/hinfüran wol thun können/&c. Et in Reuersalibus literis ipsius Ducis Friderici eodem anno scriptis; Also dann mein Fürstenthumb vnnd Landt an niemandt anders/dann an höchstgedachte Römische Königliche Majestät/vnd derselben erben nachkommende Könige vnd die Cron zu Böheim/stammen vnd fallen sollen. Et mox; Alle meine vnderthanen vnd leuthe/Jhr. Röm. Königl. Majest. deroselben erben vnd nachkommenden Königen zu Böheim/ eydt/pflicht vnd huldigung thun/&c.

Lignicensis] in Beylagis Germanicis sub anno 1549.

23. Etiam Maximilianus II. Cæsar, quasi electionem de se, viuo adhuc patre Ferdinando, factam non aliter acceptare voluit, quàm vt primogenitus Regis regentis, & heres naturalis ac consanguineus. Sic enim habent verba Reuersalium eius literarum; Vns/als Jhrer Königl. Majest. Leibserben vnd eltisten Sohn/&c. Iam autem paulò superius explicuimus, *Heredis* & *Primogeniti* voce in Regno Bohemiæ denotari proximum ac legitimum successorem.

Reuersalium] quas profert idem Doct. Eysen *numer.* 44. & nos repræsentamus in *Beylagis Germanic. sub anno* 1554.

24. Quid sacratissimus Imperator Rudolphus II. Augustus, tanquam Rex Bohemiæ, de hereditaria successione in Regno Bohemiæ statuerit, facile est colligere ex his, quæ subiungemus, probatis & authenticis documentis. In Pactis confœderationis inter Regnum Bohemiæ & Domum Electoralem Saxonicam sancitæ anno MDLXXXVII. in hunc modum sciscit ac decernit: Welcher massen wir/vnsere erben/erbnehmen vnd nachkom̃ende Könige in Böheim/bemelten Churfürsten/S. L. vettern/vnd derselbẽ erben/erbnehmen vnd nachkommene Hertzogen zu Sachsen. Item: So sollen vnd wollen wir/vnsere erben/erbnehmen/ vnd nachkommende Könige zu Böheim/ vnd vnsere Cron Böheim/auff Jhr. L. vnd derselben erben/erbnehmen vnd nachkommenden Hertzogen zu Sachsen/&c. Et rursus: Daß Jhr. L. derselben erben/erbnehmen vnd nachkommende Hertzogen zu Sachsen/vns/vnsern erben/ erbnehmen/vnd nachkommenden Königen zu Böheim. Denique (nam omnium deliberare nimis operosum foret:) Ob auch wir/vnsere erben/erbnehmen/ nachkommende Könige/ vnd die Cron zu Böheim/ andere einigung oder bündnuß/ &c. darinnen sollen wir/ vnsere erben/ erbnehmen/ nachkommende Könige vnd die Cron Böheim/ diese einigung/ auch den Churfürsten/S. L. Vettern/ vnd derselben erben/ erbnehmen vnnd nachkommende Hertzogen zu Sachsen/&c. Nunquid magis perspicuum, clarius aut

aut dilucidius dici aut scribi potuit, quo hereditaria Regum Bohemiæ successio exprimeretur & declararetur? Eadem verba, iidem termini, vtrimque vsurpantur, vt intelligamus eodem iure, eodemque successionis ordine, Regnum Bohemiæ Regiæ stirpi deberi, quo Ducatus Saxoniæ solet deferri. Namque per verbum Erben/ sui & descendentes; per Erbnehmen autem collaterales & transuersi heredes, qui Latinis *Coheredes*, intelliguntur.

Pactis] videatur Vertrag vnd Erbeinigung der Cron Böheim mit Sachsen/ anno 1587. auffgericht/ renouirt vnd confirmirt.

25. Eisdem verborum formulis idem Imperator vtitur in Pactis confœderatoriis inter idem Regnum Bohemiæ & Domum Electoralem Palatinam anno MDXCV. ictis & confirmatis, ita constituens; **Bekennen für vns/ vnsere erben/ nachkommende König vnser Cron zu Böheim** &c. Mox addit: **welche** (antiqua Vladislai & Ludouici Regum Compactata) **ein beschluß vermag/ daß Ihre Königl. Würden/ auch Chur- vnnd Fürsten Liebden erben/ wann sie zu jhrer Regierung kommen sich verschreiben vnd versichern sollen/ für sich/ jhre erben vnd nachkommen/ berührte vereinigung/ erblich vnnd ewiglich stät vnd vest zu halten** &c. Et rursum; **Sollen noch wollen wir/ vnser Cron Böheim/ erben vnnd nachkommende König** &c. Item, **Wir verheissen vnd versprechen auch für vnsere erben/ nachkommende König vnnd Cron Böheim** &c. Et iterum: **Das sol vns/ vnnd vnsern erben nachkommenden König/ vnd Cron Böheim/ zustehen.** Postibi: **Vnnd damit diese vnsere Königliche freundliche vereinigung durch vns/ all vnsere erben/ nachkommende König vnnd Cron zu Böheim/ zu ewigen zeiten desto stattlicher gehalten wird.** Rursus iu sequenti articulo: **Dem sollen vnnd wöllen wir/ all vnser erben/ nachkommende König/ vnnd Cron zu Böheim/ Königlich/ getrew- vnd erbarlich vngeweigert nachkommen/ vollstrecken vnd halten.** Postremo concludit hac finali clausula; **Es sollen auch all vnser erben vnnd nachkommende Könige zu Böheim/ so künfftig kommen vnnd angenommen werden/ sich verschreiben vnd verpflichten für sich/ jhre erben vnnd nachkommende König zu Böheim/ diese vereinigung erblich vnd ewiglich stät vnd vest zu halten** &c. Et hinc condiscimus, eodem iure Regnum Bohemiæ cum Comitatu Palatino Rheni quoad successionem censeri, vt, si Comitatus Palatinus Rheni est hereditarius, etiam Bohemiæ Regnum esse hereditarium consequatur: & vice versa, si Regnum Bohemiæ dabimus esse electiuum, etiam Comitatus Palatinus Rheni electiuus sit necesse est: quia vterque Principatus in eodem Prædicamento qualitatis hereditariæ & successoriæ pariter simulque collocantur. Est enim Pactum hoc reciproci fœderis de mutuis auxiliis ferendis non modo inter præsentes, sed futuros vtrimq; heredes & successores tam descen-

dentes quàm collaterales, & amicitia sempiterna inter subditos vtriusque Principatus concilianda, ratè, religiosè, sacrosanctè & inuiolabiliter ictum & confirmatum. Quod qui violat, haud dubium quin sit fœdifragus dicendus, & pœna rupti sacri fœderis non immeritò plectendus. Sed ad reliqua documenta procedamus.

Pala] videatur Erbeinung der Cron Beheim mit dem Chur, vnnd Fürstlichen Hauß der Pfalzgraffen am Rhein anno 1595. auffgericht vnd confirmirt.

26. In Reuersali obligatione Friderici Ducis Lignicensis & Brigensis sub dato Vratislauiæ anno MDXCVI. idem Dux profitetur, obligare sese **gegen hochgedachte Röm. Kays. Mayest. Jhr. Keys. Mayest. erben/ nachkommenden Königen vnd der Cron Böheim/ daß jhm/ seinen erben vnnd erbnehmen** &c. Et in Renunciatione Confraternitatis successoriæ Brandenburgicæ de anno eodem; **Daß alsdann mein Fürstenthumb/ land vnnd leute an niemand anders/ dann an Hochgedachte Röm. Keys. Mayest. vnnd derselben erben nachkommende Könige/ vnd die Cron zu Böheim stammen vnd fallen sollen: Vnd gedachte meine vnterthanen Jhr. Röm. Keys. Mayest. deroselben erben nachkommende Könige zu Böheim/ vnnd sonsten keinen andern/ für jhre rechte natürliche Herren auffnehmen/ halten vnd erkennen sollen.** Cuiusmodi loquendi formulas nusquam reperimus in vllo Regno electiuo vsurpari, quum puræ electioni è diametro repugnent, & familiam certam, successiuam & hereditariam designent, vt vel ipsa verba formalia euidenter demonstrant.

Lignicensis] Vide Beylagas Germanic. sub anno 1596.

27. Quin ipsemet Rudolphus satis perspicuè eandem formulam explicare videtur in Reuersali suo Diplomate Ordinibus Bohemiæ dato Pragæ anno MDCVIII. in qua Archiducem Matthiam, vt fratrem seniorem & proximum heredem, designat in Regno successorem, si fortè contingat se sine legitimo herede masculo è lumbis suis prosato ex hac vita decedere. Quum enim dixisset se (non electum, sed) à Deo & natura Bohemis datum & constitutum esse Regem, **als der allmächtige Gott vns jhnen zur Obrigkeit vnnd zu einem König vnd Herrn vorgestellt vnd gegeben** subiicit dein, se Matthiam designare successorem, **als den ältisten Bruder/** tanquam seniorem fratrem, cui nimirùm ipso iure successio, ceu proximo heredi, competat, **wofern Gott der allmächtige vns ohne mannliche von vns im heyligen Ehestand entsprossenen Leibserben von dieser Welt abfordern würde/** &c. Et ne dicis causa hanc futurorum heredum exceptionem adiecisse videatur, eandem hisce emphaticis & prægnantibus verbis repetit; **Jedoch mit dieser gewissen vnd obangezeigten gewaltigen vnd grossen exception, wofern wir/ wie gemelt/ keine eheliche Leibserben hinder vns verlassen würden.** Tandem concludens stipulando, **wir vor vns/ vnsere erben/**

ben/ vnd künfftige Könige zu Böhmen &c. Vt liquidò appareat, in hac consueta & solemni Regum Bohemiæ formula per verbum Erben/ intelligi heredes naturales legitimos consanguineos, non autem extraneos & electos successores, nequis fortè gliscat in hoc verbo ludere & cauillari.

Rudolphus] in Beylagis Germanic. sub anno 1608.

28. Eadem ipsissimis verbis profitetur Matthias frater, tanquam designatus Rex & Heres Regni Bohemiæ, in Reuersali suo Diplomate Ordinibus Bohemiæ dato in castris inter Stertoholtzium & Vndermecholipum positis, eodem anno MDCVIII. in hunc modum rescribens; In dieser obgedachten gestalt/ woferrn Ihre Keys. Mayest. ohne mannliche erben von Ihr. Mayest. im heyligen Ehestand erzeuget/ von dieser Welt durch den zeitlichen todt abgienge/ so solten wir/ als Ihrer Keys. Mayest. ältister Bruder/ künfftig zum König in Böheim erwehlet werden.

Reuersali] in dictis Beylagis sub anno 1608.

29. Iterum Rudolphus II. Imperator in Constitutione de pace religionis in Bohemia, sub dato Pragæ anno MDCIX. ter hanc formulam repetit; Von vns/ vnsern erben vnd künfftigen Künigen in Böheim &c. Certum namque est constatque inter omnes, Rudolphum Imp. tum temporis consilia de matrimonio ineundo, & prole suscipienda, aut in defectum prolis legitimæ de adoptando in spem successionis Archiduce Leopoldo cogitasse. Sed Matthias vt frater senior & heres proximior, consilia hæc disturbauit, sibique ius quæsitum contra patruelem Leopoldum etiam armis conseruauit, & adoptato seniori patruele, Ferdinando Archiduce, Regni successionem eidem, cui ordo naturæ & legis deferebat, more modoque legitimo reliquit. Is nunc rerum felicissimè potitur, & vt æviternùm cum posteris suis potiatur, id Deum Opt. Max. ex animo veneramur.

Constitutione] in Reichßsatzungen *part. 2. anno* 1609. *fol.* 351. Doct. Eysen in *Deduct. Bohem. num.* 58.

Caput XIV.

S. *ROMANI IMPERII ELECTORVM, PRINCIPVM atque Ordinum communium attestationes de hereditaria Regum Bohemiæ successione.* Erbkönigreich *verbum est solemne & legitimum in successione Regni Bohemiæ & Morauiæ, nec hodie primùm aut heri natum. Moymari dicti sunt Morauiæ Reges, vt Chagani Hungariæ &c. Reges hereditarij.*

NEQVE non etiam S. Romani Imperii Archiprincipes Electores, cæteriue Status atque Ordines tam antiquis, quam nostris temporibus legitimè recognouerunt, Regnum Bohemię & Marchionatum Morauiæ Regio sanguini iure hereditario deferri. Et de Morauia quidem Theotmarus Archiepiscopus Salisburgensis cum cæteris Germaniæ Episcopis ad Iohannem IX. Papam anno Christi nati DCCCCI. scripserunt in hæc verba; *Progenitores Serenissimi senioris* (id est Domini) *nostri Ludvvici videlicet Imperatoris* (hoc nomine Quarti, Arnulphi Imperatoris filii) *& Regis, ex Christianissima Francorum gente prodierunt: Moimarus vero Schlaui à Paganis & Ethnicis venerunt,* &c. Comparant genus Regum Francorum cum prosapia Regum Morauorum; siue Regiam familiam Pippingiam seu Carlingiam in Francia, cum stirpe Regia Moimaria in Morauia. Vnde liquidò constat, eodem pacto Reges in Morauia κατὰ γένος & sanguinis iure successisse, quo Carlingii in Francia, quos iure hereditario regnasse in confesso est.

Theotmarus] in Epistola, quam edidit Gewoldus post Chronic. Reichersspergens. *fol.* 33. & habetur in *Append. sub anno* 910.

Moimaria] videntur Moymari dicti omnes Morauiæ Reges, vt eodem tempore *Chagani* omnes Hungariæ Reges, quod amicum nostrum eruditissimum Barthium in *Aduersariis* fugisse miramur. Nam & ante eos *Decebali* omnes Dacorum Reges dicti, obseruante id Casaubono in *Not. ad Trebell. Pollion.*

Hereditario regnasse] quod etiam Hatto Archiepiscopus Moguntinus in eadem caussa ad eundem Papam testatur, scribens; *Reges Francorum semper ex vno genere procedebant.* Vide *Seniorem siue de Maiorat. lib.* 2. *cap.* 19. *& lib.* 3. *cap.* 11.

2. Archiepiscopi Moguntinus & Coloniensis in arbitramento facto super Controuersia Episcopi Bambergensis & Ducis Bauariæ in comitiis Spirensibus anno MCCCLIII. ita decernunt; *Carolo Romanorum Imperatori & Bohemiæ Regi, & heredibus ac successoribus suis Regibus Bohemiæ* &c. Et pauculis interiectis; *Antedictum Dominum nostrum Regem Bohemiæ ementem, ad manus heredum & successorum suorum, Regum Bohemiæ* &c. Et in calce; *Cameræ præfati Domini nostri Regis, heredum & successorum suorum Regum Bohemiæ* &c. Et in Emologatione (vt illorum verbo vtar) eiusdem arbitramenti, facta à Leopoldo Episcopo Bambergensi, feudi Domino, in eodem loco & anno; *Domino Carolo Romanorum Imperatori & Bohemiæ Regi, heredibus & successoribus suis Bohemiæ Regibus.* Et postea; *Ad præfatum Dominum Regem, heredes & successores suos* Reges *Bohemiæ, & eiusdem* Regni *Coronam iusto proprietatis & hereditatis titulo ritè pertinent.* Iterum ibidem: *Antedictum Dominum nostrum* Regem *ementem, ad manus heredum & successorum suorum* &c.

Videantur hæc documenta in *Append. sub anno* 1353.

3. Ru-

3. Rupertus senior Elector Palatinus & Dux Bauariæ in Renunciatione iurium super terris Bauariæ in Carolum IV. Imperatorem, tanquam Bohemiæ Regem, translatis, sub dato Hagenouiæ in comitiis anno MCCCLIII. *Domino Carolo Romanorum Imperatori & Bohemiæ Regi, hæredibus & successoribus suis Regibus Bohemiæ, & eiusdem Regni Coronæ, hereditariè & perpetuò* &c. Et mox; *Pro nobis, heredibus & successoribus nostris, præfato Domino nostro Regi Bohemiæ, heredibus & successoribus suis Bohemiæ Regibus* &c.

Videatur idem Appendix *sub anno* 1353.

4. Electores Moguntinus, Treuirensis, Coloniensis, Saxo & Brandenburgius, in Confirmatione feudorum Imperialium in Bauaria Regi Bohemiæ venditorum, facta Norimbergæ in comitiis anno MCCCLV. *Domino Romanorum Imperatori Carolo & Bohemiæ Regi, heredibus & successoribus suis Bohemiæ Regibus, & eiusdem Regni Coronæ, &c. in verum feudum hereditarium ritè & rationabiliter vendiderunt* &c.

Habetur in eodem Appendice *sub anno* 1355.

5. Gerlacus Elector Moguntinus in Confirmatione incorporationis Ducatuum Silesiæ & Poloniæ Regno Bohemico vnitorum, suo & Coëlectorum suorum nomine facta Norimbergæ in comitiis eodem anno MCCCLV. *Regem Ottocarum, heredes & successores ipsius, Bohemiæ heredes*, &c. Et ibidem; *Domini nostri Imperatoris, heredum & successorum ipsius Regum Bohemiæ, & Coronæ* Regni *eiusdem* &c. Et iterum; *A præfato Domino nostro Imperatore, tanquam à Rege Bohemiæ, ac heredibus & successoribus suis Bohemiæ Regibus, & Coronæ Regni eiusdem*, &c.

Constitution. Imperial. *tom.1. anno* 1355. *fol.*348. & in d. Append. *sub anno* 1355.

6. Idem Elector Moguntinus in consensu super permutatione Tumbstauff à Carolo IV. Imperat. & Bohemiæ Rege facta cum Episcopo Ratisbonensi, & suo suorumq; Coelectorum nomine confirmata Norimbergæ anno MCCCLVI. quum Aurea Bulla promulgaretur; *Pro se, heredibus ac successorib. suis Regibus Bohemiæ*, &c. Et mox; *Idem Dominus noster Imperator, aut eius heredes & successores Reges Bohemiæ*, &c. Et iterum; *Donec sibi aut eiusdem heredibus & successoribus Boemiæ Regibus* &c. Et in fine; *Præfatus Dominus Imperator pro se, heredibus & successoribus suis Bohemiæ Regibus* &c.

In Appendice sub anno 1356.

7. Idem Elector Moguntinus suo suorumque Coelectorum nomine confirmans emptionem venditionem castri Stirberg, contractam inter Archiepiscopum Treuirensem & Landgrauium Leuchtenbergium, vt Regi in feudum offerretur, in eodem loco & anno scribit; **Dem ehegenannten vnserm Herrn dem Keyser / als einem König zu Böheim / seinen erben vnd nachkommenden Königen zu Böheim** &c.

In Appendice sub eodem anno 1356.

8. Rupertus Senior Elector Palatinus & Dux Bauariæ in Diplomate de iure eligendi Regibus Bohemiæ competente, suo suorumque Coelectorum nomine edito in comitiis Metensibus anno MCCCLVI. ius auitum & successorium Regis Bohemiæ manifestè asserit, decernens in hunc modum; *Licet de iuribus Serenissimi Principis, Domini Regis Bohemiæ Illustris, Coelectoris, Comprincipis & Collegæ nostri, nulla sit iuris seu facti dubietas, quin ipse ab atauis, proauis, auis & progenitoribus suis* &c. Ex quibus verbis hereditariam in Regno successionem etiam interpretes concludunt.

Diplomate] in Constitution. Imperial. tom. 2. anno 1356. fol. 91. & in Append. sub anno 1356.

Interpretes] Gewoldus in *Commentar. de S.R. Imperii Septemuirat. cap. 9.*

9. Et ne antiquos tantum in testimonia citemus, legimus in Relatione Senatus Electoralis in Comitiis Ratisponensibus anno MDCVIII. Commissario Cæsareo oblata; **Daß der fried / sonderlich mit den Hungern** anno 1606. **geschlossen / von Ihr. Keys. Mayest.** confirmirt, **vnd mit andern Königreichen / vnd mit Ihr. Mayest. Erblanden / Böheim / Mähren / vnd andern Landen verbürget &c.** Ecce Electores Imperii Bohemiam & Morauiã, in Senatu Collegiali & vnanimi consensu, recognoscunt & fatentur esse Rudolphi Cæsaris, tanquam Regis Bohemiæ, terras hereditarias & patrimoniales.

Relatione] in Actis Comitiorum Ratisponensium de anno 1607. **in deß Churfürstlichen** *Collegii voto* **oder** *Relatione*, **so wol** *ordinem procedendi*, **als** *punctum* **ob zu** *contribuirn* **seye oder nicht / betreffend / dem hochansehenden Keyserlichen** *Commissario* (præsenti nunc Imperatori Augustissimo) **auß dem Churfürsten Rhat zu Regenspurg / den** *5. Februarii stylo veteri anno* 1608. **vbergeben.**

10. Et ne quis putet Catholicos Electores tum præsentes, Protestantium Electorum Legatos sua auctoritate vicisse, vt hanc hereditariam clausulam voto communi Electorali insererent, audiamus quid anno deincipe MDCIX. ipsi Ordines Protestantes vniti Illustrissimo Christiano Principi Anhaldiæ &c. commiserint sacratissimo Rudolpho II. Imperatori & Bohemiæ Regi proponendum; **Wann es nicht** (verba sunt commissionis) **durch Ew. Keys. May. Bruder / der jetzige Königl. Würde zu Hungern / sampt denen bewusten Ew. Keys. May. Erbkönigreich vnd Landen / verhindert worden** &c. Et audemus adhuc esse tam perfricta fronte, vt negemus, verbum **Erbkönigreich** vnquam fuisse ante Ferdinandi II. assumptionem vllis inscriptis vel vsurpatum, vel auditum?

Christiano] **in Fürst Christians von Anhalt** *Commission* **vnd Fürtrag an die Rö. Keys. May. wegen der vnirten Chur. vnd Fürsten vnd Stånden / den 18.** *Iulii anno* 1609. **zu Prag vbergeben.**

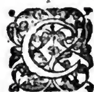
11. Quod Electores & Principes Imperii Deputati, quos vocant, in Conuentu

nentu Pragensi anno MDCX. in Replica ad Matthiam Hungariç Regem, Archiducem Austriæ, &c. non modo repetunt & vnanimiter recognoscunt, verum etiam amicè, fideliter & (vt ita loquar) auctorabiliter monent, ne per fraternam discordiam Archidux Matthias causetur, vt sibi suæque familiæ Regiæ Bohemo-Austriacæ ius hereditarium imminuatur, & in extraneam familiam transferatur. Verba hæc sunt: Vnd ebener gestalt hat es auch / wie es sich ansehen lest / mit dem Königreich Böhmen. Denn Chur- vnd Fürsten nicht wissend / daß auff künfftige fälle das Hauß Oesterreich sich einiger *Succession* solte zu getrösten haben. Vnd also durch oberzehlte verlauffene händel / die beyde Erbkönigreiche in Wahlkönigreiche *transmutirt* werden möchten. Vnd müste das Hauß Oesterreich / weil man mit gefährlichen Practicken vmbgienge / halb in gefahr stehen / ob in künfftig einer von dem Hauß Oesterreich wieder darzu kommen würde / &c. Et aliquanto post subiiciunt hanc beneuolam admonitionem; Dieweil nit allein Jh. May. dadurch der Königreich vnd Lande / so sie lange iahr vnter jhrer Regierung gehabt / vnd zu dero nutz als Erbländer gebraucht / also *in momento* derselben / wie auch der mittel / davon sie jhren Keyserlichen stand führen sollen / gäntzlich entwendet worden &c. Quorum cordatis ac prudentibus adeoque ex publico Imperii Romani & Regni Bohemiæ iure ac consuetudine depromptis monitoriis qui detrectat fidem adhibere, is mehercule vel ipsi Deo Armipotenti inter homines si forte conuersanti, vel Angelo eius legato, fidem negare non dubitabit: vt iam res ipsa quodammodo loquitur.

Replica] quæ producitur à Duce Brunsuicensi Henrico Iulio in Gründlichen vnd warhafften bericht / wegen der zwischen der Röm. Keys. Mayest. *Rudolphi II. &c.* vnd der Königl. Würd. zu Hungern Matthiæ &c. getroffener vergleichung *fol. 49. & fol. 54.*

Caput XV.

ORDINVM REGNI BOHEMIÆ IPSORVM ATTESTATIONES propriæ de hereditaria Regiæ prolis ac stirpis successione. Verbum Erben *in Statutis Regni positum quid designet ac operetur. Poloniam æquè, ac Bohemiam, Regiæ stirpi deberi Bohemi censuerunt.*



CVM Electoribus, Principibus atque Statibus Imperii concorditer in hoc puncto iuris successiui & hereditarii conspirant atque consentiunt Principes, Ordinesque Regni Bohemiæ, Morauiæ ac Silesiæ, olim sanius, quàm nunc posteri eorum nonnulli degeneres, sapientes. Namque in Attestatione Iohannis Marchionis Morauiæ, quàm suo communiumq; Bohemiæ & Morauiæ Ordinum nomine fecit an. MCCCLV de abrogato Codice legum fratris Caroli IV. Imp. & Bohemiæ Regis, hac solemni formula vtitur: *Ipsi Domino nostro Imperatori & Regi Bohemiæ, nobis*

bis & aliis Principibus ac Baronibus, necnon suis (sc. Bohemiæ Regis) *nostris* (Morauiæ Marchionis) *& eorum* (Bohemiæ, Morauiæ & Silesiæ Principum ac Baronum) *hæredibus & successoribus suis, Bohemiæ Regibus*, &c. Quibus verbis non obscurè innuitur, vt Principum Silesiæ & Baronum Bohemiæ, ita Regum quoque successionem esse hereditariam, quum in eodem ponantur prædicamento, vt vulgò loquuntur.

Attestatione] quā profert Doct. Eysen in *Deduct. Boh. n. 39.* & repetitur in *Appen. sub an. 1355.*

2. Ordines Morauiæ in supplicatione ad Imperatorem Sigismundū, prædicti Caroli Regis filium, & Wenceslai Regis fratrem, ex conuentu Brunnensi per Legatos Constantiam anno MCCCCXV. missa, pro Iohanne Husso captiuo intercedentes, ingenuè, liberè, dextrè & apertè fatentur: **Demnach vnsert halben/ als deren Würdigkeit Ew. May. Würdigkeit verwand vnd vermischt ist/ als dem die Erbschafft dieses Reichs zugehöret.** Et circa finem: **Daß Ew. Mayest. hierinn schaffe vnd handele das jenige/ so einem gütigen Fürsten vnd erben deß Behemischen Reichs wol gebühre.**

Refert Ioh. Stumpfius in Beschreibung deß grossen allgemeinen *Concilij* zu Costentz gehalten/ *par. 1. fol. 54.*

3. Ordines Regni Bohemiæ in supplicatione ad Patres Concilii Constātiensis, sub dato 14. Maii an. MCCCCXV. in eandem sententiam conspirantes scribunt: **Wie der allerdurchläuchtigest Künig vnd Herr/ Herr Sigmund Römischer Künig** &c. **vernommen hat die zweytracht im Reich Böheim/ do hat er als ein ankünfftiger** (viuente tum adhuc fratre Wenceslao Rege) **erb/ Künig vnd Herr/ seiner eigener erbschafft wöllen zu hülff kommen** &c.

Idem Stumpfius in *d. tract. sessione 10. fol. 65.*

4. Iidē Bohemi in alia supplicatione ad eundē Regem Sigismundū: **Deß Reichs zu Behem/ welches Reichs E. May. ein künfftiger erb vnd Herr erkēnt wird.**

Idem in *sessione 12. fol. 64. b.*

5. Vniuersi Bohemiæ & Morauiæ Ordines in supplicatione eidem Imperatori & generali conuentu Metzericensi per Legatos transmissa, & Constantiæ oblata anno MCCCCXV. pro liberatione eiusdem Hussi: **E. Kün. May. als ein Künig der gerechtigkeit/ vnd ein Herr deß Böhmerlands** &c. Sed tum temporis Sigismundus nondum erat Rex Bohemiæ, fratre Wenceslao adhuc viuente & Regnum obtinente. Quamobrem verbum **Herr** accipi debet pro *Herede*, qui etiam viuo possessore Dominus & dicitur & habetur, vt supra docuimus.

Metzericensi] apud eundem *fol. 30. b.*

Herede] Lubecensis Canonicus in Chron. Sclauic. cap. 14. *Critonem non heredem terræ, Heredem fecerunt, scilicet per totam terram Nordalbingiam, quæ Holsatos, Stormarios & Thedmareos includit.* Loquitur de Critone Slauo Wagriæ Principe, vt eum appellat Krantzius *lib. 3. Wandal. cap. 9. & 18. in princ.* qui Holsatiæ incubans sese *Dominum Holsatiæ* scribebat.

6. Iidem

6. Iidem Ordines Bohemiæ & Morauiæ in Decretis Zſchaſlauianis poſt obitum Wenceslai Regis anno MCCCCXXI. ſtatutis, & in tabulam Regni relatis, *articul.* 5. **Sollen wir Sigiſmundum den König auß Hungarn/ &c. vor einen König vnd Erbherrn der Cron Böheim/ deren er ſich ſelbſt mit ſeiner vnwürdigkeit gevnwürdiget/ keines wegs annehmen/ &c.**

Refert Hagecius in *Chronic. Bohem. part. 2. anno* 1421. & nos in *Beylagis Germanic ſub anno* 1421.

7. Albertus Archidux Auſtriæ & Marchio Morauiæ in Reuerſalibus literis ſuper feudo Morauiæ datis anno MCCCCXXIII. ſeſe ſocero Sigiſmũdo Cæſari, tanquam Bohemiæ Regi obligans, inquit; **Der hochgenannt vnſer Herr der König/ oder ſeine Leibserben/ das Söhne weren/ &c.** Et poſtibi; **Ob aber wir Albrecht Hertzog vor der vorgemelten vnſer gemahl mit dem todt abgiengen/ vnd nicht Leibserben/ die wir mit jhr hetten/ hinder vns verlaſſen/ &c. ſo ſoll es** (Morauia ſcilicet) **an den hochgenannten vnſern Herrn vnnd Vatter/ oder ſeine nechſte erben fallen vnd erben.**

In Beylagis Germanicis *ſub anno* 1423.

8. Ordines Regni Bohemiæ & Morauiæ in Reſolutione data Legatis Reginæ Eliſabethæ pro iure filioli ſui Ladislai poſthumi contendentis; **So were es auch nicht billich/ darneben in andern Königreichen vnerhört/ daß man einen rechten natürlichen erben/ wegen ſeiner kindheit vnnd vnmündigen jahren/ ſolte verſtoſſen/ vnd ein andern erwöhlen/ &c.**

Zachar. Theobaldus Bohemus in *Bell. Huſſitic. part. 2. cap. 9. anno* 1440.

9. Ordines Regni in Decretis Pragenſibus anno MDXX. ſtatutis, & in Tabulam Regni relatis, conſciſcunt; **Wann auch gleich ſchon ein Sohn vnd Leibserb vorhanden/ ſoll derſelbe doch bey deß Königs leben nicht gekrönt werden &c.** Aperta confeſſio, filium Regis eſſe quidem heredem ac legitimum ſucceſſorem, ſed viuo adhuc patre ob certas cauſſas non coronandum.

Doct. Eyſen in *Deduct. Bohem. num.* 10. & nos in *Beylagis Germanic. ſub anno* 1520.

10. Capitanei Regni Bohemiæ & Ciuitatum Legati in Epiſtola ad Fridericum Marchionem Miſniæ ſcripta Pragæ anno MCCCCXXI. R*egi Vngariæ Sigiſmundo, qui nos noſtramq; linguam Chriſtiani* R*egni Bohemiæ, quod ipſe meritò defendere deberet, ac velut verus hæredltarius Dominus protegere*, &c.

Epiſtola] quam refert Ioan. Cochlæus *lib. 5. Hiſtor. Huſſitar. anno* 1421. *fol.* 198.

11. In Ordinationibus Regni Bohemiæ, quas vulgo **Landtafel** appellant, in litera A. 1. ſtatuitur; **So offt es dahin gereicht/ daß nach laut der Privilegien dieſes Königreichs/ als der Gülden Bull Keyſer** Caroli **deß Vierten/ vnd der Maieſtät deß Königs** Wladislai, **vnd der jetzigen Keyſerlichen Majeſt** (Ferdinandi I.) **Brieffs/ der den Stånden darüber gegeben/ ein König zu Böheim erwöhlet ſol werden/ ſo ſoll die wahl geſchehen/ wie vor alters gewöhnlich/ auff dem Prager Schloß/ &c.**

Vnd der Hauptmann deß Präger Schlosses/der jetzige vnd künfftige/ so die Königliche Majestät ohne erben mit todt abgienge/soll die zeit/biß der König wider erwöhlet/mit dem Schloß zu dem obersten Prägerischen Burggraffen/vnd zu keinem andern/zuflucht haben/&c.

12. Et litera A.3. Fürnemlich hat die Königl. Majest. solche macht/ gewalt vnd hoheit/alles das/was der Königl. Majest. vnd Jhrer Majestät erben/ vnd allen einwohnern dieses Königreichs nutz vnd frommen ist/gleich wie die vorgehende Könige zu Böheim auch gehabt haben/zu ordnen thun vnd regieren.

13. Necnon in litera B.3. in Iuramento supremi Burggrauii Regni Bohemiæ; Jch schwere Gott dem HERRN/allen heiligen/dem Durchleuchtigsten Fürsten vnd Herrn/ Herrn Ferdinanden/ Römischen/Vngarischen König/&c. als einem Böheimischen König/ vnd seiner Königl. Majest. erben/ vnnd wer darnach ein König seyn wirdt/&c.

14. Item in litera B. 5. in Iuramento supremi Capitanei arcis Pragensis; Jch schwere Gott dem HErrn/allen heiligen/dem Allerdurchläuchtigsten/&c. als einem Böheimischen Könige/vnd seiner Königl. Majest. erben/&c. vnd so die Königl. Majest. durch verhängnüß Gottes/todes halben ohne erben abgienge/ welches GOTT der HERR verhüten wolle/&c.

15. Sequitur in eadem litera B.8. iuramentum Burggrauiorum Carolosteinianorum, in hunc tenorem; Wir schweren Gott dem HERRN/allen heiligen/dem Allerdurchläuchtigsten &c. Ferdinando, &c. als Böheimischen König/ vnd seiner Majest. erben ordentlich von seiner Majest. außgangen/&c. vnd so Gott vber die Königl. Majest. vnsern allergnädigsten Herrn/verhienge/daß Jhr Kön. M. ohne erben todes halben abgieng/so sollen wir das Schloß Carlstein niemand abtretten/noch die Cron herauß geben/ es sey dann die Herrschafft/ Ritterschafft/ vnd die gantze Gemeine deß Königreichs Böheim/hetten sich einträchtig eines Königs halben entschlossen/den erwöhlet/ vnd zu einem Herrn/wie vor alters gewesen/nach vermög der Rechte/Freyheit vnnd Gebräuche dieses Königreichs Böheim/angenommen/&c.

16. Item in litera D. 49. ita statuitur; Der Durläuchtigste Fürst vnd Herr/ Herr Ferdinand/Römischer/Vngarischer vñ Böheimischer König/&c. zuförderst mit seiner Cammer/ das ist mit den Prägern vnd andern seinen Stätten/Clöstern/ Lehenmannen/seinen Schlössern/vnd mit aller seiner macht/ zugesagt mit seinem Königlichen mundt/vor sich vnd seiner Majest. erben vnd künfftige Könige zu Böheim/das Recht zu schützen vnd handhaben/&c.

17. Denique in litera W.1. in transactione Regis Ferdinandi anno MDXXXIV. cum Statibus Regni conciliata; Dardurch vnser/vnd vnserer erben/ vnd künfftigen Königen zu Böheim &c. Et mox ibidem; Wie es auff ewige künfftige zeit von vns vnd vnsern erben vnd nachkommenen Böheimischen Königen/vnd von

von jedermänniglich ohne abbruch gehalten/&c. Et W. 12. Wir versprechen auch für vns selbst/vnd für vnsere erben/vnd künfftige Könige zu Böheim/&c. Et hæc quidem ex ipsis Regni Ordinationibus & Statutis legalibus vim, robur & auctoritatem publicam obtinentibus, eò prolixius extrahere & adscribere placuit, vt inde condocefiamus, Officiales Regni Bohemiæ non ipsi tantum Regi regenti, sed eius simul heredibus obstringi: nec Ordinibus Regni vllā competere electionem, dum vltimo defuncto Regi exstent sui heredes & legitimi successores. Nec enim verbum Erben/Heredes, in generalibus Regni Statutis frustrà positum aut superfluè totiens repetitum esse censendum est; sed de industria & ex certa scientia à Regia Maiestate & Regni Ordinibus insertum, vt per illud Regiæ familiæ ius suum auitum & successorium sartum tectum in omnem posteritatem conseruetur. Quod notione verbi considerata nemo opinor sanæ mentis inficiaturus est.

Ordinationibus Regni Bohem.] Böheimische Landordnung / durch die verordneten von den Ständen deß Königreichs verfasset anno 1564. vnd erstlich in Böheimischer Sprach in druck verfertiget durch Wolff von Wrzesowitz/obersten Landschreiber in Königreich Böheim / vnd hernach in Teutscher zungen vbersetzet durch Petrum Sturbam ciuem Cadanensem.

18. Ordines Regni Bohemiæ in Oratione ad Ordines Regni Poloniæ habita anno MDLXXIII. in qua Ernestum Archiducem, Maximiliani II. Imperatoris & Bohemiæ Regis filium secundogenitum, commendant Polonis, vt sanguine Regio Polonorum prognatum Principem; inter cætera persuasoria argumenta proponunt, dicentes; *Has duas gentes* (Polonicam & Bohemicam) *duo fratres ab initio condiderunt, atque earundem potentiam stipatam legibus & armis ad hæredes demiserunt.* Et posteà; *Primislai & Libussæ posteris; Qui cum Ducalem stirpem ad multam posteritatem propagassent, decus Regni perpetuò circa domesticos remansit.* Et de Polonorum Regum successione; *Ad Vladislaum, quem historiæ Locticum appellant, & posteros eius vicissim* (diadema Regium) *delatum.* Et mox; *Quin & Casimiro II. in quo primùm post* DCCCC. *& amplius à Piasti temporibus annos, Ducalis &* Regia *posteritas apud Polonicam gentem præcisa est, Ludouicus Vngariæ Rex erat succenturiatus. Huic etsi Iagello Magnus Lithuanorum Dux in Regno successerit, cuius Regia propago vsque ad Serenissimum nuper Regem Sigismundum Augustum piè defunctum fuit extensa: tamen de mutua & fraterna Polonorum cum Bohemis beneuolentia nihil fuit imminutum, Regno &* Regibus *Bohemiæ cum illius posteritate & liberis arctissima amicitia intercedentibus obligationibus.* Et cum subiecissent, Vladislaum Casimiri Poloniæ Regis filium in Regno Bohemiæ successisse, addunt; *Eius* (Vladislai) *ex filia nepos adhuc est in viuis Imp. Maximilianus II. patruelis nuper defuncti Regis Sigismundi: hinc quoque pronepotes, quorum natu maximus Rodolphus, proximus ab eo Ernestus,* &c.

In,

In Oratione] à Legatis Ordinum Regni Bohemiæ Illuſtri Domino Wilhelmo à Roſenberg Rectore Domus Roſenbergicæ, Burggrauio, &c. & Wratiſlao Domino à Pernſtain, &c. Milite Ordinis Aurei Velleris, Cancellario Regni Bohemiæ, &c. habita Warſauiæ in Conuentu Regni Poloniæ anno 1573. Eam habes in *Appendic. ſub dicto anno* 1573.

19. Denique in Ordinationibus Regni Bohemiæ anno MDCXVI. ſtatutis, & Tabulæ Regni inſertis legitur; Vnd die Keyſerl. Majeſtät ſo wol derſelben Erben vnd nachkommende Könige zu Böheim/auch die Stände dieſes Königreichs/&c.

Ordinationibus] vnde extractus articulus refertur in Imp. Matthiæ Achts-Erklärung vber den auß der gefänglichen hafft entkommenen Wenzel Kinsky vnd Tettaw/ ſub dato Pragæ, 13. Ianuar. anno 1617. & producitur in *Beylagis Germanic. ſub eodem anno* 1617.

Caput XVI.

REGVM HVNGARIÆ ET POLONIÆ ATTESTAtiones de hereditaria Regum Bohemiæ, Poloniæ & Hungariæ ſucceſſione. Primogenitus de Principe & herede proximo ſucceſſore. In dictis Regnis collaterales æquè ac deſcendentes, ex vtroque ſexu ſuccedunt. Primogenitus pro herede Principe & ſucceſſore proximo.



QVANDOQVIDEM memorati Ordines Bohemiæ in dicta Oratione ad Polonos habita aſſeuerant, Regna Hungariæ & Poloniæ tam arcta neceſſitudine eſſe cum Regno Bohemico coniuncta, non tantum proximitate viciniæ, verum etiam ſanguinis & originis iure, morumque & legum ſimilitudine, totiusque vitæ conſuetudine, vt propemodum tergemina germana eſſe videantur, non ab re facturum me arbitror, ſi Regum quoque Hungariæ ac Poloniæ ſententias de hereditario & Regiæ ſtirpi debito ſucceſſionis iure appingam: eoque magis, quòd Bohemos ipſos videamus ad eorum teſtimonia prouocare.

Hungariæ & Poloniæ] Verba Oratorum hæc ſunt; *Erat Wenceſlaus Poloniæ, Hungariæ & Bohemiæ Rex ſimul conſtitutus. vnde poſteà hæc tria Regna arctiſſimis cõſuetudinis & fœderum vinculis in hodiernum vſque diem ſunt colligata, nec multum aut crebrò factum eſt, vt Regni Hungariæ poteſtas ab hoc Polonico vel noſtro Bohemico diuelleretur.*

2. Primòdum exſtat Caroli Hungariæ Regis Pactum cum Carolo Bohemiæ Primogenito & Marchione Morauiæ anno MCCCXXXVIII. ſancitum, in hunc tenorem; *Quod cum nos ex noua parentela contractu inter Excellentem Principem, Dominum Carolum, Inclyti Principis Domini Ioannis Boemiæ Regis PRIMOGENITVM, Marchionem Morauiæ, heredes ſuos ab vna; & nos noſtrosq. filios, parte ex altera;*

altera; pro Domino Ludouico, nostro PRIMOGENITO, & in eius persona nunc inito & firmato, exaltationem & augmentũ honoris ipsius Domini Caroli Marchionis, heredumque suorum, vt nostrum commodum proprium; & è conuerso ipse nostrum, & heredum nostrorum, similiter vt suum proprium, merito reputemus, quia nobis nostrisq; heredibus bona & sincera fide promittit, sub virtute ad sancta Dei Euangelia per eum præstiti iuramenti, quòd si quandoque Magnificum Principem, Dominum Casimirum Regem Poloniæ absque heredibus masculis decedere contingeret ab hac vita, quod tunc pro suis viribus omnibus & posse nobis Regi Hungariæ nostrisque heredibus suum exhibebit & præstabit auxilium & iuuamen, vt nos nostriq; heredes ipsum Regnum Poloniæ, ex eo nobis debitum seu debendum, suo adiuti subsidio assequamur, vt nostram deueniat in potestatem, ac pleno iuri nostro vel heredum nostrorum Regnum sit subiectum. Ecce tibi trium Regnorum ius hereditarium sub vno obtutu assertum. Nam *Primogenitus* tam in Regno Hungariæ, quam Bohemiæ, heic ponitur pro Principe, vt nunc loquimur, id est proximo herede & successore. Poloniæ autem Regnum Carolus Hungariæ Rex iure vxoris, quæ erat soror Casimiri Poloniæ Regis, vindicabat, si leuirum suum Casimirum contingeret sine legitimis liberis decedere.

Pactum] in Appendic. sub anno 1338.

Primogenitus] diximus suprà hoc *lib.4. cap.12. §.4. & §.7.* Adduci solet à Doctoribus nostris textus *Apocalyps. cap.1. v.5.* vbi Christus dicitur *Primogenitus mortuorum & Princeps Regum terræ.* Videatur Hieronym. Balbus Episcopus Gurcensis & Consiliar. Cæsar. in *tract. de Coronat. cap.13.*

3. Et ipsemet Casimirus Rex Poloniæ prædictus Regna Bohemiæ & Poloniæ pro hereditariis agnouit in Renunciatione iuris sui, quod prætendebat in Ducatus Silesiæ & Masouiæ &c. sub dato Cracouiæ anno MCCCXXXIX. ita inquiens; *Promittentes, ipsos Dominos, Regem Iohannem & Marchionem Carolum, aut heredes, coheredes vel successores eorum super prænominatis Ducibus & Ducatibus eorum, per nos vel heredes, coheredes & successores nostros, nullo vnquam tempore impedire,* &c. *nec nobis aut heredibus nostris vendicare in ipsorum Regis, Marchionis vel heredum eorum præiudicium,* &c. Quibus in verbis *Heredes* intelliguntur descendentes; *Coheredes* autem ex transuerso venientes siue collaterales: vt frustrà sint, qui Regiam successionem saltim ad liberos conantur, exclusis collateralibus, adstringere.

Renuntiatione] in d. Appendice *sub anno* 1339. Adde Vnionem inter eundem Regem Casimirum & Carolum Bohemiæ primogenitum sancitum, *sub anno* 1341.

4. Ludouicus Rex Hungariæ, Caroli Regis filius & successor, in Cessione Principatuum Beuten & Creutzberg in Silesia, sub dato Budæ anno MCCCLIII. *Sibi* (Carolo Regi Bohemiæ) *heredibus & successoribus suis, Regibus Bohemiæ, & eiusdem Regni Coronæ, oppida Beuten & Creutzburg,* &c. Et in Renuntiatione iuris sibi in Ducatibus Swidniciæ & Iauræ iure materno in Sile-

ſiam & Poloniam competentis, ſub eodem dato teſtatur, ſe renuntiare *ipſi tanquam* R*egi Bohemiæ, heredibus & ſucceſſoribus Bohemiæ* R*egibus, & eiuſdem Regni Coronæ in perpetuum.* Et mox; *Renunciantes expreſſe pro nobis, fratribus, heredibus & ſucceſſoribus noſtris, Regibus Hungariæ,* &c. Et ibidem; *Promittimus ſupradicto Romanorum & Bohemiæ Regi, tanquam* R*egi Bohemiæ, fratri & amico noſtro, heredibus & ſucceſſoribus ſuis Bohemiæ* R*egibus,* &c. En iteratò ius ſucceſſorium in tribus iſtis Hungariæ, Poloniæ & Bohemiæ Regnis confirmari, nec deſcendentibus tantum, ſed ipſis etiam collateralibus heredibus, ceu ſunt fratres verbi gratia & patrueles, vindicari.

Ceſsione] in d. Appendice ſub anno 1355.

5. Idem Caſimirus Rex Poloniæ in Renuntiatione iuris, quod prætendebat in eoſdem Ducatus Swidnicenſem & Iaurenſem, Carolo IV. Imperatori & Bohemiæ Regi facta Pragæ anno MCCCLVI. *Ipſi tanquam Regi Bohemiæ, heredibus & ſucceſſoribus ſuis Regibus Bohemiæ, & eiuſdem Regni Coronæ, Ducatus Swidnicenſem & Iaurenſem,* &c. *Renuntiantes expreſſe pro nobis, heredibus & ſucceſſoribus noſtris, Regibus Poloniæ, omni iuri,* &c. Et in Ceſſione Principatuum Beuten & Creutzburg, facta eodem anno & loco; *Quia Sereniſſimus ac Inuictiſſimus Princeps & Dominus, D. Carolus* Roman. *Imp. & Boemiæ* Rex, *occaſione ſinceræ dilectionis & fauoroſi affectus, quo perſonam noſtram, necnon Magnifici Principis Domini Ludouici* R*egis Hungariæ Illuſtris, fratris noſtri dilecti, pia benignitate proſequitur, nobis ambobus, heredibus & ſucceſſoribus noſtris Poloniæ & Hungariæ Regibus, Ducatum Plocenſem* &c. *ſibi* (Carolo Regi Bohemiæ) *heredibus & ſucceſſoribus ſuis, Regibus Bohemiæ, & eorundem* R*egni Coronæ, oppida Beuthen & Crucenburg,* &c. Et hæc eſt tertia confirmatio iuris in Regnis Hungariæ, Bohemiæ & Poloniæ hereditarii, non ſimul & ſemel, ſed temporibus ſucceſſiuis, atq; adeò præmeditatè, publicè & ſolemniter facta, vt ipſamet Diplomata affatim teſtantur.

Renuntiatione] in d. Append. ſub anno 1356.

6. Et ne diutius in alienis Regnis immoremur, in mundo eſt legatio Ioannis III. Suecorum Regis, qui filio Sigiſmundo Regnum Poloniæ iure materno, ceu proximo Sigiſmundi Auguſti vltimo defuncti heredi, anno MDLXXXVII. vindicauit, & obtinuit.

Videatur Oratio nomine Ioannis III. Suecorum & Gothorum Regis, necnon eius filii Sigiſmundi Principis hæreditarii & Regis electi, per Ericum Sparre & Ericum Brahe Legatos habita in Comitiis Regni Poloniæ Warſouienſibus, anno 1587. & Thuanus in *Hiſtor. ſui tempor. anno eod.*

Caput

Caput XVII.

PRVDENTIVM ET CLASSICORVM SCRIPTORVM attestationes de hereditaria Regum & Regiæ familiæ in Regno Bohemiæ successione. Regnum Bohemiæ ex iure Primogenituræ defertur. In defectu masculæ prolis, Regna Bohemiæ & Hungariæ eodem iure & successionis ordine deuoluuntur.



REGNA Occidentalia, cuiusmodi sunt Bohemiæ, Poloniæ, Sueciæ, Norwegiæ, &c. magis ex successione Regiæ stirpis, quàm electione populi, deferri, præter alios adstruit Lupoldus de Bebenburg, Episcopus Bambergensis, scribens; *Carolus Magnus Regnum Francorum habuit ex successione paterna, more & consuetudine quasi generali omnium aliorum Regnorum Occidentalium, quæ tunc, sicut & nunc, per successionem generis vtplurimum debebantur.* Et cap. 15. in princ. scribit: *In Regnis Occidentalibus de consuetudine habet locum successio generis.*

Bebenburg] in tract. *de Iuribus Regni Francor. & Imperii Roman. cap. 5.* & ei concordans Hieronymus Balbus Episcopus Gurcens. in *tract. de Coronat. cap. 13.* Qua de re nos latè in *Seniore siue de Maiorat. lib. 2. & lib. 3.* disseruimus.

2. Et Bohemiam quidem Prudentes nostri partim expressis verbis Regiæ successioni & hereditati asserere sine vlla cunctatione aut dubietate ausi sunt, partim obliquis indicasse sat habuerunt.

Expressis] Nicol. Cisnerus in *Orat. de Ottone III. Imper. & instit. Elector.* Vincent. Cabotius *lib. 1. Var. iuris disputat. cap. 14.* Calaminus in *Rudolphottocaro tragœdia act. 3. scen. 1.* Traianus Boccalinus in Politischen Probierstein *ex Parnasso part. 1. cap. 27.* Arnisæus *lib. 2. de Republ. cap. 2. sect. 12. num. 31.* Anton. Colerus in *Dissertat. de iure Imperii German. sect. 69.* Geweldus in *Comment. de S. Rom. Imperii Septemuirat. cap. 9.* Matthias Bortius in *Iurisprudent. public. typo cap. 2. conclus. 16.* Iacob. Valdesius IC. Hispanus in *tract. de Prærogat. Hispan. siue de dignit. & præeminentia Reg. Hispan. cap. 18. num. 16.* vbi Poloniam ponere pro Bohemia videtur.

Obliquis] vt sunt, qui quatuor sæculares Electores, includendo Regem Bohemiæ, asserunt iure sanguinis succedere, & Electoralem dignitatem esse gentilem honorem, à gente & familia venientem; Iohan. Cammannus in *Disputat. de subiecto regal. seu person. quibus illa compet. th. 24. iuncta th. 22.* Nicol. Betsius *de Pact. famil. illustr. cap. 8. fol. 491.* vbi dicit hoc ius successorium esse impræscriptibile, Michael Schiferer Hungarus in *Disputat. de Orig. & potest. Elector. th. 18.* Philip. Neidlingerus in *Discurs. de Iurisdict. SS. Cæsar. Maiestat. Cameræ Imper. & Statuum Imper. conclus. 13. lit. f.*

3. Quotquot insuper genealogias & successiones Ducum atque Regum Bohemiæ conscripserunt, eo ipso testati sunt, se Regnum Bohemiæ pro successiuo & hereditario habuisse, vt Volaterranus, Munsterus, Lazius, Pantaleo,

leo, Rosieres, Panuinius, Menlius, Henninges, Chytræus, Reusnerus, Albizius, Scioppius, alii, quorum nonnulla testimonia sparsim in hoc tractatu produximus.

Volaterranus] Raphael Regius Volaterranus Italus *lib.7.Geograph.in rub.Boemia.*

Munsterus] Sebastianus Munsterus Professor Basiliensis *lib.3.Cosmograph.in Bohemia.*

Lazius] Wolfgangus Lazius Archiater, Historiographus & Consiliarius Cæsareus, *lib.8.de Migration.gent.in Genealog.Regum Bohem.*

Pantaleo] Henricus Pantaleo Heluetius, Medicus & Professor Basiliensis *part.2.* Von den Teutschen Helden.

Rosieres] Franciscus de Rosieres Nobilis Barrensis, Archidiaconus & Canonicus Tullēsis in *Stemmat.Lotharing.Ducum tom.4.in histor.capital.68.fol.233.*

Panuinius] Onuphrius Panuinius Soranus Italus, Summi Pontificis Historiographus, *lib.3.Imperator.Romanor.*

Menlius] Iacobus Menlius Brigantinus, Historiographus Cæsareus, in *Genealog.de maiorū D.Maximiliani II.Imp.vita defunctor.monument.* edita à Georgio Barreutho cum *append.*

Henninges] Hieronymus Henninges Superintendens Lunæburgensis in *Opere Genealogic.*

Chytræus] Dauid Chytræus Theologiæ Doctor & Professor Rostochiensis in *Histor. Saxon, & vicinar.gent.lib.1.fol.34.*

Reusnerus] Elias Reusnerus Leorinus Silesius, Medicus & Professor Ienensis in Βασιλικῶν *Genealog.in Stemmat.Sclauic.*

Albizius] Antonius Albizius Nobilis Florentinus in *Principum Christianorum Stemmatib.*

Scioppius] Gaspar Scioppius Bambergensis Franco-Palatinus, Ciuis Romanus & Eques S.Petri, Consiliarius Austriacus in *Consilio Regio, in Stemmat. Augustæ Domus Austriæ, in fin.in Stemmat.Regum Bohemiæ.*

Alii] vt sunt Ladislaus Suntheimius in *Genealog.Austr.* Garibay in *Genealog.Regis Philippi II. Hispan.* Valdesius *de Prærogatiu.Hispan.cap.14.num.7.* Miræus in *libell.de Reb.Bohemic.cap.2.& seqq.* Theobaldus in *Genealog.& Chronologic.serie Iudicum, Ducum & Regum Bohem.* Martin.Cromerus *lib.3.Rer.Polonic.fol.32.col.1.*

4. Quibus omnibus ac singulis optimum & candidissimum interpretem adducam eundem Onuphrium Panuinium ita scribentem; *Laicis ius eligendi hereditarium concessum est. Sicut enim* Regnum *Bohemiæ hereditarium est, ita & omnis, qui eo* Regno *legitime potitur, vbi primùm Rex defunctus est, statim ius electionis obtinet, qui Primogenitus* Regis *defuncti, vel maior filiorum viuentium: vel, si mortuus sine liberis fuerit, eius propinquior esse solet. Idem vsu venit cæteris tribus Electoribus laicis, quorum Primogeniti vel grandiores natu filii, sicut in paternis ditionibus succedunt, sic & in Electoris dignitate.*

Panuinium] in tract. *de Comitiis Imperator.cap.10.* Quibus verbis illustratur titulus Caroli IV. Imperatoris & Bohemiæ Regis, qui sese, viuente patre & rerum adhuc potiente, *Primogenitum* vocari & scribi voluit, vt suprà docuimus.

5. Cui adstipulatur Lottinus Legatus Venetus, qui in Aula Cæsarea inter Bohemos diu multumque versatus successionis huius hereditariæ condi-

conditionem exactius explorauit. Ita autem scribit; *Ordines quidem siue status Regni ius eligendi Regis sibi aliquando vindicare non dubitarunt. At postea diploma siue instrumentum inter Bohemos & Carolum IV. factum, repertum esse aiunt, quo filius Regis natu maximus post patrem Rex declaratur, & deinceps alii masculini sexus. quibus deficientibus, femina quoque substitui iubentur.*

Lottinus] in Relation. de Aula & Regno Imperatoris Romani, in *Practica seu thesaur. Polit. sapient. part. 1. fol. 59.*

6. Æneas Syluius Cardinalis & Archiepiscopus Senensis in Responso ad Sbigneum Cardinalem & Episcopum Cracouiensem de Vladislao Poloniæ Rege à rebellibus Hungaris, contra Ladislaum posthumum Alberti Cæsaris filium, heredem legitimum, in Regem Hungariæ electo & vocato, ita scribit; *Quis, excluso Regis filio, Regnum possidens non dicitur occupator? Aut successioni locus est apud Vngaros, aut electioni, cum Rege mortuo filius in promptu est. Si patri succedit filius, non video, quid iuris in Vladislaum popularis electio transfuderit. Si Regem electio facit, attribuo tuæ parti victoriam. Mihi tamen, qui Regni se mores nosse affirmant, succedere patribus apud Vngaros in Regno filios, iniussu populi, dicunt; idemque Romanum Pontificem diffiniuisse, Apostolicis demonstratur apicibus* &c.

Syluius] Epistol. 417. & excerpsit Cochlæus in *Hist. Hussitar. lib. 9. anno 1445. fol. 340.*

7. Hoc etiam amplius in Bohemiæ & Hungariæ Regnis, quàm cæteris tribus Electoralibus obtinuit Principatibus, vt masculis à primo adquirente descendentibus exstinctis, feminæ eodem ordine atque gradu vocentur. Quod de Regno Bohemiæ non est vt pluribus deducamus. De Regno Hungariæ affirmat Ioh. Michael Brutus hisce elegantibus verbis; *Ludouicus Rex* (Caroli filius & successor) *alteram natu maiorem filiam Sigismundo collocauit, qui Boemorum atq; Vngarorum Rex per longum annorum spatium magna cum laude præfuit Imperator Christiano orbi. Cuius iudicium Casimirus secutus, Iageloni filius, vxorem duxit Alberti Cæsaris filiam, Sigismundi generi, cui, per Mariæ filiæ nuptias, in Vngarorum Regnum successit.*

Brutus] in *Censura in* Lucæ Chawalkowski *Orationem de Sueci Principis laudibus in Regem Polonor. eligendi, fol. 56.*

8. Et hæc quidem hactenus de successione legitima, naturali, consanguinea & hereditaria Regiæ in Bohemia, Hungaria, Polonia familiæ, quam diligentissimè & studiosissimè, vt res ipsa loquitur, exsecuti sumus, eiusq; certitudinem ac veritatem testimoniis (vt opinamur) irrefragabilibus, & interpositis, vbi ratio suadebat, argumentis necessariis, ita euicimus, vt contra si quis sentiat, hisce pellectis nihil se sentire ingenuè fassurus sit. Superest, vt de altero quoque iure successionis confraternæ & pactitiæ disseramus.

Caput XVIII.

DE PACTO RECIPROCÆ SVCCESSIONIS INTER Regiam Bohemiæ & Archiducalem Austriæ familiam mutuis stipulationibus contracto. Eius iustitia defenditur. Confirmatum ab Imperatore, S. Rom. Imperij Electoribus & Statibus, & ipsius Regni Bohemiæ Ordinibus Pactum hoc fuisse asseritur. Potuit contrario pacto mutari vel prorsus solui: & in restipulationem rursus deduci. Hungaria initiò excepta, tandem & ipsa Pacto huic inserta est. Hinc Carolus V. Imp. titulum Regis Hungariæ in lineam Austrio-Hispanicam intulit. Tandem & Polonia eidem Pacto accessisse auctorum testimoniis docetur. **Erbverbrüderung & Erbeinigung** *quid differant.*

ETENIM Bohemiæ Regnum Archiducibus Austriæ non modo ex lege & edicto Prætoris, vt ita loquar, seu iure matrimoniali deberi, verùm etiam ex fœdere & pacto gentilitio, quod Vernaculo nostro sermone **Erbverbrüderung** vocamus, iustissimè vindicari, omnes vniuersim prudentes, cordati & consultissimi nostri interpretes ac politici, vnanimi consensu & concorditer statuunt. Quo fœdere seu pacto inter Reges Bohemiæ & Archiduces Austriæ semel, iterum iterumque conuenit, vt alterorum stirpe exstincta, ad alteram familiam Regnum Bohemiæ, aut Archiducatus Austriæ, iure pleno & integro totaliter deuoluatur. Et hôc pactum mutuæ successionis, quum fuerit ab vtriusque Principatus Ordinibus comprobatum, atque ab Imperatoribus, directis feudorum & supremis dominis, de consilii Procerum Imperii sententia confirmatum, non est cur de iustitia eius porrò addubitemus.

Pacto gentilitio] cuius iure Bohemiam Austriæ accreuisse statuunt Renatus Choppinus *lib.3.de Doman.Franc. tit.1. nu* 8. Waremundus ab Erenberg in *Meditament.de fœderibus par.1.cap.2.n.36.* Henning. Arnisæus *lib.2.de Republ.cap.2.sect.12.n.31.* Ludouicus Persona in *Orat. de Witteberga*, Bartholom. Musculus in *Disput. de Confraternit. siue pacto successor. illustr. personar.concl.9.& concl. 46.* Augustus Vischerus in *Discurs. de elect. Regis & Imp.Rom.conclus.1.fol.5.* Ioh. Paulus Windeckius in *Comment.de Princip.Elector.orig. cap.15.* Georg. Schœnborn *lib.2.Politic.cap.13.n.4.& n.6.* Kekermannus *lib.1.Polit.cap. 4.fol.122.& seqq.* Iohan. Althusius in *Politic.cap.17.num.54.* Dan. Otto in *Dissert.de iure publ.Imp.Rom.cap.12.fol.417.in pr.* Azarias Sturcius in *Prælud.rer.politic.disput.4.th.4.lit. e.in fin.*

Iustitia

Iustitia eius] quam in genere & thesi defendunt propugnantq; Decius, Alexander Imolensis, Boerius, Zasius, Hotomannus, Gailius, Schraderus, Thesaurus, alii allegati ab eodem Lud. Persona in *d. orat. de Witteberga*, Rumelino *ad Aur. Bull.* Musculo in *d. Disput. de Confraternit.* Adde Christ. Matthiam *lib. 3. System. polit. exercit. 1. sect. 5. fol.* 312.

2. Hoc autem pactum reciprocæ siue mutuæ successionis primus Rudolphus Habspurgius Romanorum Rex cum Ottocaro II. Bohemorum Rege Viennæ anno MCCLXXVII. instituit, quum idem Ottocarus cogeretur Austriacas prouincias Imperio resignare, vt per hoc pactum indignatio eius quodammodo deliniretur, ac si eas non tam abdicarit, quam sibi suisque posteris iustiore titulo recipiendas conseruarit.

Cum Ottocaro] Theodoric. Piespordius in *Stemmat. Principum Habspurgi-Austriac. in Schem. 4. in Rudolpho I. Duce, Rudolphi I. Cæsaris filio.*

3. Cæso in acie Ottocaro, idem pactum cum Wenceslao Ottocari filio, stipulante Ottone Electore Brandenburgio eius tutore, & primariis Regni Bohemiæ ac Morauiæ Proceribus consentientibus, fuit renouatum & confirmatum Iglauiæ anno MCCLXXXI. quum Rudolphus Cæsar Regnum Bohemiæ & Marchionatum Morauiæ, quorum vtrumque iure victoris in manu sua habebat, & pro lubitu poterat disponere, eidem Wenceslao pupillo ac desponso genero ex mera liberalitate & clementia Cæsarea restitueret. Quam ob causam videtur pactio hæc & conuentio successoria magis in commodum & vtilitatem ipsius Wenceslai Regis pupilli, quàm Alberti Austriaci, Cæsaris filii primogeniti, inuenta, accordata, depecta & transacta fuisse. Erat enim in liberrimo Cæsaris arbitrio, Regnum illud vel sibi, vt victori, retinere, vel Alberto filio, aut cuicumque voluerit, conferre. Nec queo aut possum satis eorum admirari temeritatem, qui clementissimam hanc laudatissimi Cæsaris gratiam Regi pupillo eidemque genero suo tam benignè & liberaliter factam, audent violentiæ ac fraudis incusare.

Tu pacta sanctis tot viris fraudem voces?

Inquit egregiè cordatus homo Georgius Calaminus. Neque enim cum pupillo initum fuit fœdus hoc successorium, aut inter ipsa arma, silentibus legibus, contractum, sed cum Regni ipsius Proceribus pro pupillo stipulantibus, & quadriennio post partam victoriam, depositis iam armis, & pacato Bohemiæ Regno. Quod ita esse, vti prædico, fidem facit Wolfg. Lazius, de hac pactione scribens; *Constitutus dies* (Proceribus Bohemiæ) *ad Iglauiam* (vulgo perperam legitur *Triglouiam*) *Morauiæ fuit. ad quem Imperii Principes frequentes quoque conuenere; Salisburgensis, Patauiensis, Frisingensis, Basiliensis, Gurcensis, & Olomucensis Episcopi, Maynhardus Tyrolensis, & Albertus Hohenbergensis Comites.* Qui

Qui interposita auctoritate alternis agendo, pacem ad eam formulam retulere; vti Wenceslaus interfecti Regis Ottocari filius, Guetam Cæsaris natam, vxorem caperet: cuius soror Agnes Rudolpho Imperatoris nato secundo nuberet, cum ea spe, vt sine mascula prole Wenceslao extincto, Bohemia ad Austrios Regnum deuoluerctur. Et Rursus idem Lazius *lib. 2. fol. 221.* commentatur de pacto eodem; *Dicta erat ad Iglauiam Morauiæ formula concordiæ, Ottocharo Bohemiæ Rege occiso, in præsentia multorum Principum: Vt si Venceslai Regis soboles, qui Ottochari filius erat, & Rudolphi Cæsaris filiam Guetam coniugem ea in transactione acceperat, sexu meliori destitueretur, ad Rudolphi Cæsaris stemma Regni Bohemici gubernacula transferrentur.*

Iglauiæ] videatur Gerardus de Roo in *Histor. Austriac. lib. 1. anno 1281.* Iohan. Crato in *præfat. in Dubrauii Histor. Bohem.* Dauid Chytræus in *Histor. Saxon. & vicinar. gent. lib. 12. fol. 304.* Franc. Guillimannus in *Habspurgiac.* Nicol. Henelius in *Silesiograph. cap. 7.* Piesspordius in *Stemmat. Principum Habspurgi-Austriac. in schem. 4. in Rudolpho I. Imp.*

Calaminus] in Rudolphottocaro tragœdia act. 1. scen. 1.

Lazius] lib. 1. Commentar. in genealogiam Austriac. cap. 11. fol. 181.

4. Anno MCCCVI. exstincto sine liberis Wenceslao IV. superioris Wenceslai filio, Ottocari nepote, inter sororium defuncti Heinricum Carinthiæ Ducem, & Albertum Austriacum Imperatorem vehementissima contentio de iure successionis oborta est, Carinthio ad iura legum & naturæ, Austriaco ad pacta hereditaria, prouocantibus. Qua de re ita commentatur idem Lazius superioribus verbis hæc subnectendo; *Itaque Venceslao altero interfecto, duæ tantum fœminæ supererant eo in Regno, Elisabetha & Agnes, quam Henricus Carnorum Dux, Cæsaris Alberti sororius, sibi desponsauerat, coronaque redimitus consilia Austriacorum formula veteri rescissa anteuertit. Qua de iniuria questus ad Proceres Imperii Cæsar Albertus, ea rata ac firma cupiebat, in qua semel Bohemi tam solennibus instrumentis consensissent, iuramentoque se suosque nepotes obligassent. Visa erat iusta Principibus in comitio hac Cæsaris querela, & de sororii sui iniuria expostulatio. Itaque communicatis consiliis, Bohemici Regni habenæ Carno abrogatæ sunt, auxiliaque publico sumptu ad eripiendam illi prouinciam decreta,* &c. Et Gerardus de Roo ei consentiens scribit; *Boemiæ Proceres, extincta in Venceslao* Regum *familia virilis seminis, de nouo creando* Rege *consilia Pragæ ineunt: nominantur duo,* Rudolphus *Alberti Cæsaris filius, & Henricus Carinthius Tyrolensium Dominus. Dissidentibus Procerum studiis, Venceslai* Regis *sorores, Anna & Elisabetha, in Comitia veniunt, vt sui ratio habeatur, orant. Itaque Henricus Annæ maritus in* Regem *eligitur. Cæsar vero relicta Bohemia Norimbergam conuentu indicto Principes conuocat, & in eorum concilio pactum, quod Austriacis cum Venceslao, post occisum eius patrem Ottocarum, intercesserat, commemorat, electionem non accedente Imperii auctoritate factam, nullius momenti esse docet, Henricum proscribit, &* Rudolphum *filium suum declarat* Regem. Denique vt alios ponam ad compendium Dauid Chytræus Theologus Rostochiensis:

Impe-

Imperator Albertus, memor qua ratione Boemi ex pactione Iglauiensi constricti Austriacis essent, Regnum *filio* Rudolpho *iustè & legitimè appetebat, & cum* Henricus *Carinthius cedere nollet, armis illum è Bohemia expulit, & vt* Rudolphus *filius occuparet, perfecit.* Habemus ergo Comitialia S. Romani Imperii ordinum Decreta, quibus iustitia huius Pacti successorii Bohemo-Austriaci aduersum calumniatores eius liquido probari ac defendi debet.

Contentio de iure success.] Æn. Syluius in *Hist. Bohem. cap.* 30. *& seq.* Hugwaldus Mutius *lib.* 12. *de Reb. gestis German. fol.* 210. Iohan. Crato in *Præfat. in Dubrauii Histor. Bohem.* Elias Reusnerus in *Basilic. genealog. in stemmat. Austriac. fol.* 30. *& in stemmat. Princip. & Regum Boh.* Piespordius in *d. stemmatibus Princip. Habspurgi-Austr. in schem.* 4. *in* Wenceslao *III. Rege, in Anna eius sorore, & in Rudolpho III. Austriaco* &c.

Lazius] lib. 2. Commentar. in genealog. Austriac. fol. 221.

Roo] in Hist. Austr. lib. 2. anno 1206.

Chytræus] in Saxon. seu Histor. Sax. & vicin. gent. lib. 12. fol. 3•4.

5. Nihilominus tamen abundantioris cautelæ gratia idem Pactum reciprocæ successionis fuit anno MCCCVII. ab vniuersis Bohemiæ & Morauiæ Ordinibus in publico & generali conuentu solemniter repetitum, vltro citroque renouatum, & sanctè confirmatum, quum Rudolphus ille Austriæ Dux in Regem ex Compactatis Iglauianis assumeretur. Quod in Annalibus Austriæ manuscriptis antiquissimis memoriæ proditum fertur in hanc conditionem; R*udolphus ergo* Regis (Romanorum Alberti) *filius leuatur, ita tamen, quod Bohemorum Nobiles iurarunt, pactaque firmissima literis atque priuilegiis firmarunt,* Regisque (Romanorum Alberti) *manibus obtulerunt, quod si hic filius decederet sine fructu, non alium quempiam, nisi vnum filiorum suorum siue sui Germani,* Regem *constituerent.* Quod ergo semel placuit, amplius vt displiceat, iuris communis auctoritas non patitur.

Rudolphus] quo tamen *sine fructu*, id est nullis relictis liberis defuncto, Dux Carinthiæ iure coniugis, & post eum Iohannes Lucemburgius itidem matrimoniali fœdere, & Cæsaris auctoritate, in Regno successerunt. Nam quod nonnemo ex Thomæ Ebendorfferi Canonici & Professoris Viennensis *Chronic. Austriæ lib.* 3. *anno* 1307. eidem Rudolpho filium heredem assignant, eadem facilitate à nobis respuitur, quo ab illis asseritur, quum omnium probatissimorum auctorum testimoniis repugnet, & in tam arduo negotio ne ipse quidem Imperator statuere possit, vt vni testi credatur; ceu sentit Ludouic. Pontanus Romanus in *singular. Reg.* 361. Petrus Ant. Petra *de Fideicommiss. q.* 12. *n.* 561. Ludouic. Rodolfinus de Sabloneta in *tract. de suprem. & absol. Princip. potest. cap.* 6. *n.* 24.

Annalibus Austriæ] quos producit Baro Streinius in *Informatione* vnd Bedencken von deß Hauses Oesterreichs erblichen *succesion* in der Cron Böheim &c. & Goldastus in *Seniore siue de Maiorat. lib.* 2. *cap.* 17. *nu.* 23. Quibus consentanea tradit Otto Abbas Aulæ Regiæ Bohemus in *Chron. part.* 1. *cap.* 12.

Semel placuit] *reg. quod semel.* 21. *Ext. de regul. iur. lib.* 6. & ibi Dynus Mugellanus in *Comment.*

Contractus namque ab initio quidem est voluntatis, postea autem fit necessitatis; *l. 5. C. de Oblig. & act.*

6. Quia tamen eodem iure constitutum est, vt omnia, quæ iure contrahuntur, contrario iure pereant; *l. 100. D. de Reg. iur.* & quod vi pacti cuiuspiam obligatum est, alio pacto in contrarium acto rursus tolli possit; *l. 35. & l. 153. D. eod.* ita hoc pactum successionis Austriacæ fuit anno MCCCXXIV. pacto diuerso inter Iohannem Bohemiæ Regem, & Leopoldum atque Heinricum Austriæ Duces contracto sublatum, vt testatur Iohannes Abbas Aulæ Regiæ scribens; *Promisit vero idem Henricus Dux Austriæ, Iohanni Regi Boemiæ nouem millia marcarum argenti dare* (scilicet pro liberatione & dimissione sua ex custodiâ, in quâ captiuus tenebatur) *& quædam ardua priuilegia resignare. Habebant enim apud se Duces Austriæ priuilegia quædam fortissima, in quibus ipsis maiores Barones Boemiæ, temporibus Alberti Romanorum Regis, Ducis Austriæ genitoris, plura incautè iuramenta fecerant, & promissa. Hæc omnia simul cum priuilegiis Henrici Ducis Karinthiæ, quæ super Regnum habuit Boemiæ, resignare Duces Austriæ promiserunt,* &c. Et Thomas Ebendorffer Canonicus Viennensis; *Insuper literas & instrumenta quæ de Bohemis Rex Albertus extorserat, de filiorum suorum in Regno Bohemiæ successione, reddebat.* Quin ipsemet Leopoldus Dux Austriæ in instrumento renunciationis eidem Regi Iohanni factæ, fatetur, *se sponte & liberè & ex maturo & deliberato consilio, suo & hæredum suorum nomine, renunciare omni iuri omnique actioni & quæstioni, quod vel quæ in Regno Bohemiæ, vel Marchionatu seu terra Morauiæ in toto vel in parte, ex quacunque caussa, quocunque iure vel titulo aut modo nobis & hæredibus nostris competebat hactenus, competeret in præsenti vel posset quomodolibet competere in futurum, & nihil iuris vel actionis fatemur in eisdem, dicimus & recognoscimus nos habere,* & quæ sequuntur.

Pacto in contrarium] adde *l. 80. D. de solution. l. 1. C. quando lic. ab empt. §. vlt. Instit. quibus modis toll. oblig. cap. 1. Ext. de regul. iur.* Eclog. *lib. 2. tit. 3. cap. 98.*
Iohannes Abb.] in Chron. part. 2. cap. 12. anno 1323.
Ebendorffer] in Chron. Austr. lib. 3. anno 1224.
Leopoldus] in *Append. sub anno* 1324. & apud D. Eysen in *Deduct. Boh. n. 28.*

7. Eandem renuntiationem Rudolphus Dux Austriæ, Leopoldi frater, Carolo IV. Imperatori, tanquam Bohemiæ Regi, & fratri eius Iohanni Morauiæ Marchioni, anno MCCCLX. confirmauit, in hæc verba; *Animo deliberato, sano amicorum & fidelium nostrorum accedente consilio, & ex certa scientia, renuntiamus pro nobis, & Illustribus Friderico, Alberto & Leupoldo, fratribus nostris, necnon hæredibus & successoribus nostris & eorum, perpetuo omni iuri, impetitioni & actioni, quas super Regno & Corona Bohemiæ, & Marchionatu Morauiæ, terris & Principatibus eorum in Polonia, in terra de Sultzbach, & aliis terris, quas ipsi in Alemania obtinent, quæ ad Regnum Bohemiæ spectant, & cum ipso confinant, & super omnibus aliis eorum terris,* Prin-

Principatibus atq; Dominiis, & eorum pertinentiis vniuersis vbicunq; sitis, quouis modo habuimus, habemus vel habere possemus &c. quæ latius in ipso instrumento exponuntur.

Rudolphus] in d. Append. *sub anno* 1360. & apud eundem Eysen *num* 29.

8. Sexennio tamen post, nempe anno MCCCLXVI. pactum illud reciprocum super successione Bohemica & Austriaca fuit à Carolo IV. Imperatore, tanquam Bohemiæ Rege, cum eisdem Alberto & Leopoldo Austriæ Ducibus renouatum, & sempiterno fœdere confirmatum, vt testatur instrumentum Caroli Imperatoris, in quo verba de successione Austriaca in Regno Bohemiæ huncad modum concepta leguntur; Ob das geschehe/ daß wir/ Keyser Carl von Rom vnnd König zu Böheim/ König Wentzla von Böheim/ vnnd Marggraff Johann von Mährern/ vnd vnser aller eheliche Kind/ Söhn vnd Töchter/ die wir nun haben oder hernach gewinnen/ abgiengen vnd verführen ohne eheliche Leibserben: vnd auch ob dieselben vnsere kind Leibserben gewinnen/ die auch fürbaß ohne Leibserben verführen/ vnd vnsere land also rechter Leibserben/ die von vns/ vnsern kindern vnnd kindskindern/ kommen möchten/ erbloß würden/ daß dann alle die vorgenannten/ vnd andere vnsere erblich land vnd Fürstenthumb/ Königreiche/ Hertzogthumb/ Marggraffschafften/ 2c. auff die vorgenannten Hertzogen von Oesterreich/ vnd auff jhr beeder Leibserben/ Söhne vnd Töchter/ die jhn Gott noch geben mag/ vnd auff derselben kind vnd kindeskind/ nach dem rechten stammen/ ewiglich/ die von jhren leiben kommen möchten/ ohn alle gefehrde/ &c. In quibus verbis notetur formula illa, erblich land vnd Fürstenthumb/ Königreiche/ Hertzogthumb/ Marggraffschafften/ &c. cui hodiernus Aulæ Cæsareæ stylus Königreich vnd Erblande/ vel signantior ista formula, Erbkönigreich vnd lande/ æquipollent. De Regno autem Hungariæ subiicitur isthæc clausula reseruatoria; Haben wir auff beeden theilen wissentlich vorgehabt vnd außgenommen/ das Königreich zu Hungarn/ mit solchem vnterscheide/ ob der Durchläuchtige Fürst/ Herr Ludwig/ jetzund König zu Hungarn/ dasselbe sein Königreich/ keinem vnter vns machen vnnd geben wolte/ daß der das so wol auffnehmen mag/ in solcher masse/ daß es demselben/ deme es also gegeben vnd gefüget wird/ vnd desselben rechten erben beleibe/ vnnd von krafft wegen dieser vorgeschriebenen gemächtnüsse/ auff keinen andern theil fallen solle noch möge/ ohn alle gefehrde &c. Ex quo Regnum Hungariæ esse hereditarium, & in dispositione Regis positum, liquido apparet.

Instrumentum] in Beylagis Germanic. *sub anno* 1366. & apud eundem Eysen *num*. 30.

9. Ex quo renouati fœderis & confraternitatis successoriæ æternum mansuræ pacto, Albertus Austriacus, Sigismundi Imperatoris gener, Regnum Bohemiæ sibi legitur anno MCCCXXXVIII. post soceri obitum, vindicasse. Hanc enim Legatorum Alberti orationem Æn. Syluius refert,

ita memorans; *Inter Bohemiæ Reges & Austriæ Principes fœdus extare Procerum consensu & Imperiali auctoritate confirmatum, vt deficientibus in altera domo masculis hæredibus, altera Regnum accipiat: defecisse masculos in Bohemiæ Regia stirpe: successorem ex Austria vocandum, neque alium idoneum viderent quam Albertum, qui & vxoris & suo iure, & soceri iudico præferendus sit.* Quem sequitur Anton. Bonfinius de hisdem Legatis scribens; *Item interiicere, inter Boemiæ Reges, Austriaque Principes inuiolatum* (id est perpetuum) *extare fœdus, Augustali auctoritate munitum, vt vtra prius Domus Regali stirpe, masculove successore defecerit, ex altera Regem accipere ex compacto cogatur. Successorem igitur ex Austria vocandum, nec eo* (Alberto) *potiorem alterum optari posse: quippe qui & suo, & vxoris iure, & D. Sigismundi iudicio est omnibus anteferendus. Boemi tandem his rationibus victi, Albertum II. Non. Maias Regem crearunt.* Et Iohannes Cuspinianus Consiliarius Cæsareus; *Quod vetus extaret inter Bohemiæ Reges & Austriæ Duces fœdus, Procerum consensu & Imperiali auctoritate iam dudum corroboratum, quo cauetur, deficiente in altera Domo masculo herede, ex altera fore Regem postulandum. hoc fœdere Regnum ad Albertum esse delatum.* Necnon Iohannes Cochlæus Noricus, Decanus Collegiatæ Ecclesiæ ad D. Mariam, Francofurti, & Canonicus Vratislauiensis; *Erat*, inquiens, *antiquum inter Bohemiæ Reges & Austriæ Duces fœdus, Procerum consensu & Imperiali auctoritate confirmatum, de alterutra successione in Principatu, deficientibus heredibus masculis.* Ioachimus item Curæus Glogouiensis Silesius; *In conuentu Ordinum Bohemiæ, cum expositum esset, Elizabetham natam ex præstantissimis Bohemiæ Regibus longo ordine, & inter Bohemiam & Austriam fœdus solenne conceptum extare, vt mascula sobole in altera familia deficiente, altera succederet, Albertus publicè Rex Bohemiæ est renunciatus.* Wolfgangus Lazius inter Legatos numerat Comitem Schlickium, dicens; *Quibus* (Proceribus Bohemiæ) *Caspar Schlyckius commemorare non desinebat, veteres coniunctiones, ac fœdus iam tum à Rudolpho Cæsare inter Domos* (vt vocant) *Austriæ Bohemiæque initum, si vnam videlicet prolis masculæ sterilitatem pati contingeret, altera mox hereditatem adiret.* Pantaleo Candidus eundem Schlickium inducit perorantem in hunc modum;

Suadeat hoc initum solenni fœdere pactum
Austriacos inter Proceres Regesque Bohemos,
Vt primam è geminis soboles quæcunque virilis
Deficeret gentem fatis, siue illa Bohema,
Seu foret Austriadum ille Domus, siue ille Bohema,
Non erit is Regno indignus &c.

Errat ergò Hubertus Goltzius Herbipolensis, autumans, tunc temporis fœdera primùm fuisse inter Bohemos & Austrios de mutua successione icta, dum ita scribit; *In Bohemia quisque Albertum postulabat, consultabantq; vt cum Austriaca*

ſtriaca Domo perpetuum fœdus inirent, & ſi quando Auſtria vel Bohemia ſine hærede maſculo eſſet, tum morte Principis Regnum *hoc ad illud deuolueretur; quemadmodum & poſtea contigit.* Namque ex pacto ſucceſſio petita, non autem petitio pro pacto ſucceſſorio initiata fuit, vt ex iis, quæ vſquedum deduximus, ſatis eluceſcit.

Vindicaſſe] Iacob. Wimphelingus in *Epitom. Rer. Germanic. cap. 50.* Mutius *de Reb. geſt. German. lib. 28. in princ.* Gerard. de Roo in *Hiſtor. Auſtriac. lib. 6. anno 1458. fol. 234.* Munſterus *lib. 3. Coſmograph. cap. 12.* Stumpfius *lib. 2. Chronic. Heluet. cap. 36. in princ.* Elias Reuſnerus in *Baſilic. Genealog. in Stemmat. Auſtr. fol. 30.*

Syluius] in Hiſtor. Bohem. cap. 55.

Bonfinius] Rerum Vngaric. decad. 3. lib. 4. in princ. fol. 435.

Cuſpinian.] in Auſtria, in Vita Alberti V. Ducis, fol. 500.

Cochlæus] in Hiſtor. Huſſitar. lib. 9. anno 1434. in princ. fol. 314.

Curæus] in Annalib. Sileſiæ fol. 129.

Latzius] lib. 2. Commentar. in Genealog. Auſtriac. fol. 233.

Candidus] lib. 4. Bohemaid. Regum fol. 92.

Goltzius] in Imperator. imaginibus in Alberto II. Imperat. cap. 151. Theobaldus in *Bello Huſſit. part. 2. cap. 3.*

10. Fuit tamen Huſſitarum factione pactum hoc Bohemo-Auſtriacum aliquandiu per quorundam Regum violentas electiones interruptum, vſque ad annum Chriſti MCCCCLXXVII. quo Vladislaus Poloniæ Regis filius primogenitus de Regno Bohemiæ inueſtitus fuit à Friderico III. Imp. cum conditione & pacto expreſſo, **daß wann** Vladislaus **ohne mannliche erben abſtürbe/die Länder wider auff das Hauß von Oeſterreich fallen ſolten.** Renouatum idem pactum anno MCCCCXCI. in Comitiis Imperii Ratiſponæ habitis, in quibus noua Concordata inter eundem Fridericum III. Imperatorem, Auſtriacæ Domus caput, & Maximilianum I. Romanorum Regem eius filium, necnon eundem Vladislaum Hungariæ & Bohemiæ Regem, de conſilio S. Roman. Imperii Electorum, Principum atque Statuum, & vtriuſque Regni Statuum, inita, & Viennæ anno eodem concluſa atque in ſcriptum redacta fuerunt, quibus inter alia hic articulus inſertus legitur; *Inſuper pro ſolidiori perpetuæ huius vnionis fundamento conuentum eſt, quòd idem Dominus Vladislaus Rex circa* Regnicolas Regni *Bohemiæ laborare, & omni ſibi poſſibilitate dare debebit operam, & ſtudium impendere, quo eoſdem inclinet, & in hanc ſententiam trahat, vt eo*(Rege Vladiſlao)*ſine liberis maſculis decedente, tunc Maximilianum* Regem, *aut hæredes ſuos legitimos ex lumbis ſuis deſcendentes,* Regem *ſibi præficiant; idque quantocyùs fieri poterit, incipere & omnes fauores & ſtudia ſibi poſſibilia adhibere debebit, vt ipſe Rex* Romanorum, *& nemo alius, in hoc Bohemiæ* Regno *ſibi in tali caſu ſuccedat.* Atque in hiſce renouatis Pactis (*Compactata* illi vocant & *Concordata*) fuiſſe etiam Hungariæ Regnum comprehenſum, fidem nobis facit Michael Ritius Neapolitanus, ita ſcribens; *Cum Maximiliano pactus, vt ſi decederet abſq; legitima prole, Vngariæ Boemiaque Regna ad eum eiuſq; ſucceſſores peruenirent.*

Inuestitus &c.] Theobaldus in *tract. de Bell. Hussitic. part. 3. cap. 24. anno* 1477.

Concordata] quorum etiam mētionem facit Sleidanus in *Commentar. de Statu relig. & Reipubl. lib. 6. anno* 1528. Ludouic. Persona in *Orat. de Witteberga*.

Articulus] quem refert Baro Streinius in *d. Reformat. de Successione heredit. in Regno Bohem.*

Ritius] de Regibus Vngariæ lib. 2. in fin.

Hungariæ Regnum] idem Theobaldus *d. part. 3. cap. 28. anno* 1490. Non tamen tunc primum Hungaria Austriacis deberi cœpta est, quum ex Recessibus Imperii constet Fridericum III. Imperatorem, titulo *Regis Hungariæ* &c. iam annos ante triginta vsum fuisse, ex pactis (vt dicitur) cum Matthia I. Rege & Proceribus Regni initis, priusquam electio Matthiæ cōfirmaretur, & Corona, quam Imperator in potestate sua habebat, restitueretur. Hinc Ianus Pannonius Episcopus Quinqueeclesiensis Hungarus in Epigrammat. ad Fridericum III. Imperat. de Corona Regni restituenda;

Nec tanti facies tam vani nominis vmbram.

Innuit enim titulum Regni Hungariæ &c. Et Matthias Michouius in Chron. Regū Polon. lib. 4. cap. 67. scribit; *Anno Domini* 1459. *quidam Barones* (Regni Hungariæ) *quorum Princeps Nicolaus Frislaczki erat, Matthia reiecto, Fridericum Imperatorem & Austriæ Ducem, in Regem assumpserunt. Qui electioni à paucis factæ consentiens, totam Hungariam bello ciuili inuoluit, exercitibus vtriusque Regis concurrentibus atrox bellum fuit. ad extremum tamen Cæsarinis victoria cessit. Tandem pace perpetua composita sub his conditionibus, vt Cæsar Fridericus titulo Regni Hungariæ sibi & suis successoribus retento, coronam materialem Regni Hungariæ ad vitam duntaxat Matthiæ cederet, post mortem sibi successurus. Pro restitutione quoque Coronæ Matthias Rex Friderico LXXX. millia aureorum solueret. Dum pax sub his conditionibus completa est, Rex Matthias à Cæsare in filium susceptus tum primùm se coronari in Regem in Alba Regali huiusmodi corona obtinuit & procurauit.* Neque aliter Matthias inuestituram Regni Bohemiæ ab eodem Imperatore potuit impetrare, quàm sub conditione & pacto, si absque liberis decederet, vt Regnum vtrumque tam Hungariæ, quàm Bohemiæ, ad familiam Austriacam recederet. Daß sich König Matthias nicht verheyrahten solt/auff daß nach seinem todt das Königreich Hungern vnd Böheim / sampt den incorporirten Ländern/zurück auff das Hauß von Oesterreich fiel / vt testatur Theobaldus in *Bello Hussitic. part. 3. cap. 17. anno* 1467. *fol.* 100.

11. Hinc est, quòd Maximilianus I. Cæsar Regnum Hungariæ defuncto Matthia Hungariæ Rege, sibi, contra Vladislaum Bohemiæ Regem etiam armis assereret, ductoque in Pannoniam exercitu victor omnia occuparet, dominaturus indubiè, nisi supplici Vladislao indulgens, summorum Regū atque Principum factas pro eo intercessiones admisisset, Pactis Presburgi successoriis rursum renouatis & arctius obligatis. **Auff bitte der vnderhandlung** (inquit Hofmannus Lusatus) **hat er das Königreich Vngern** *Vladislao* **auß Polen dem König in Böheim vberantwortet/ der König** Matthiæ **witwer gefreyet/ vnd zu Preßburg einen Friedesbund mit jme beschlossen/ daß wann er keinen männlichen erben verliesse/ Vngern vnd Böhmen an Oesterreich fallen solte.**

Maximilianus I.] Iodoc. Ludouic. Decius *lib. 2. de Iagellon. famil. fol.* 291.

Pactis

Pactis Presburgi] Henric. Panthaleo in Heldenbuch *part. 2. fol. 5.* Casp. Peucerus in *Chronic. Philip. fol. 310.* Leuinus Hulsius in *Chronic. Hungar. fol. 19.*
Hosmannus] in *tract. de Election. & Coronation. Caesarian. in Maximiliano I. Imp.*

12. Anno denique MDXV. Pactum hoc reciprocae successionis inter eundem Maximilianum I. Imperatorem, tanquam Austriae Archiducem, eundem Vladislaum Hungariae, Sigismundum Poloniae, & Ludouicum Bohemiae, Reges, in illustrissimo illo Viennensi Conuentu fuit non modo arctissimis foederis conditionibus confirmatum, sed ad Poloniae quoque Regnũ (vt nonnulli graues & fide digni auctores asserunt) de nouo extensum Iohannes Cuspinianus, Consiliarius Caesareus, & vrbis Viennae Praefectus, qui & in consilio arcano huius Conuentus assedit, & formulam ipsam foederis suis verbis concepit, recitat Decretũ, quod tum fuerit solemnissime in templo Cathedrali, in praesentia non modo Teutonicorum & Austriacorum, verum etiam Hungarorum, Bohemorum & Polonorum, frequentissima & populosissima, publicatum, cuius hic est tenor; *De mandato Sacratissimae Caesareae Maiestatis, & Serenissimorum Vladislai & Ludouici Hungariae & Boemiae, ac Sigismundi Poloniae Regum, notum sit vniuersis,* &c. *Et quò magis haec vnio inter eos stabiliatur, vltra necessitudinem, quae aliàs inter HAEREDITATES eorum intercedit, etiam nouã affinitatem & connubium inter se & nepotes & liberos eorum contraxerunt. Quod felix faustumq; Maiestatibus praefatis, Regnis & Dominiis eorum sit: amen.* Cui consentit Richardus Bartholinus Perusinus Italus, qui & ipse impraesentiarum fuit, orationemque Panegyricam in dicto templo, post memorati Decreti publicationem, iussu Caesaris instituerat, Vladislaum, Hungariae & Bohemiae Regem, hisce versibus compellat;

Nec mora, vtrumque subit taedis coniungere Regna
Irrequietus amor, stabilique innectere vinclo.
Hic Mariam poscit, contrà sibi Caesar habendum
Esse Ludouicum, nodoq; augenda iugali
Regna putat, pariterq; incessit corda cupido.

Quibus nunc potior fides est habenda, illisne, qui consultationibus ipsis interfuerunt, & pacto hoc matrimoniali Regna Hungariae, Bohemiae & Austriae cõsociata fuisse affirmant, an verò istis oblocutuleis, qui centenos demum post annos illud pactum audent inficiari? Namque pro vocabulo, *Hic,* innuitur Ludouicus Vladislai filius, qui sibi Mariam Caesaris filiam ibidem despondit. Vicissim Anna Ludouici soror fuit vel ipsi Caesari Maximiliano, aut vni ex nepotibus eius, Carolo nempe an Ferdinando, sub pacto successorio desponsata. Quod magis confirmat Ioachimus Curaeus Silesius, homo integrae & incorruptę fidei, de hoc Conuentu commemorans; *Nobilis Conuentus Caesaris cũ* Regibus *Hungariae & Poloniae fuit anno* MDXV. *ad Viennã.* *vbi*

vbi alteri ex nepotibus Cæsaris promissa est Anna Hungarica, Ludouico autem Maria Burgundica, filia Regis *Philippi. Actum etiam de successionibus, & certa inita pacta, si* Re*gna illa carerent sobole mascula ex stirpe* Regum, *successionem transferri debere ad Principes Austriacos, nepotes Cæsaris, & de eo solennes literæ consignatæ sunt.*

Reciprocæ successionis] de qua in hoc conuentu inter Reges conuenisse, testatur etiam Ludouic. Persona in *Orat. de Witteberga.* Caspar. Peucerus in *Chronic. Melanchthonis in Maximiliano I. Imp. fol.* 1115. Arnisæus *lib. 2. de Republ. cap. 2. num.* 31. Nicol. Henelius in *Breslograph. cap. 5. fol.* 51. Boregk in *Chron. Bohem. in Vladislao Rege fol.* 613. *& fol.* 614. *in pr. & fol.* 618. Theobaldus in *Bell. Husitic. part. 3. cap. 33. anno* 1515.

Cuspinian.] in Diario de Conuentu Cæsaris Maximiliani, & trium Regũ, Vladislai Hungariæ, Ludouici Bohemiæ, & Sigismundi Poloniæ in vrbe Vienna Austriæ, 17. Iulii anno 1515.

Decretum] ex quo constat alia tum Pacta inter Cæsarem & Reges illos fuisse super mutua successione constituta & sancita, quam sint illa matrimonialia, quæ in *Append. sub anno* 1515. producimus. Ea sunt, quæ Bernard. Vapouius Canonicus Cracouiẽsis, qui cum Rege suo Sigismundo vt Secretarius ab arcanis huic conuentui interfuit, vocat secretiora, in *Fragment. de reb. gest. Polon. fol. 562. col.* 1. idem facit Iodoc. Ludouic. Decius *lib. 3. de Sigismundi Regis temporib.*

Bartholinus] in Idyllio ad Vladislaum Hungariæ & Bohemiæ Regem, de matrimonio Serenissimor. Principum, Ludouici Regis & Mariæ Reginæ.

Curæus] in Annalibus Silesiæ fol. 235.

13. Quod de Polonia dixi, eam quoque in Pactum reciprocæ successionis venisse, eius rei auctorem laudo Iohannem Cratonem Archiatrum & Consiliarium Cæsareum, ita testantem; *Cuius* (pacti Iglauiensis) *Dubrauius, quemadmodum etiam illius, quæ de successione in Regno Poloniæ hac ipsa in vrbe Vienna, cum trium Regnorum, Hungariæ, Bohemiæ & Poloniæ Reges hic cum Imperatore Maximiliano conuenissent, laudabiliter conflata est, nullo verbulo in sua historia meminit.* Cui Bartholomæus Musculus IC. consentiens asserit; *Inter Poloniæ, Bohemiæ & Vngariæ Reges confraternitatem eandem intercedere.* Et Sethus Caluisius adhuc apertius scribit; *Maximilianus Imperator, Sigismundus Poloniæ Rex, & Ladislaus Bohemiæ ac Hungariæ* Rex, *Viennæ, vbi conuenerant, pactionem de successione Austriacæ familiæ in Regno Hungarico, Bohemico & Polonico, si Ladislai mascula progenies extingueretur, communi consensu renouant. Maximilianus contra promittit Polono, se pacificandi caussa cum Moscho acturum, & Albertum Borussiæ Magistrum non defensurum, si Polono nollet fidelitatem iurare.*

Cratonem] in præfation. in Dubrauii Histor. Bohem. ad Rudolphum & Ernestum Archiduces, &c.

Musculus] in Differt. de Confraternit. siue pacto success. illustr. person. conclus. 9. vbi pro hac opinione citat Dauid. Chytræum in *Chronic. Saxon. lib. 12. fol.* 355. Andr. Knichen *de iure Saxon. verb. Elector. cap. 2. num. 73. & num.* 76. Waremund. ab Erenberg *de Fæder. cap. 2. numer.* 35. eandem sequitur Christ. Matthias *lib. 3. System. politic. exercit. 1. sect. 5. fol.* 312.

Calui-

Caluisius] in Chronolog. anno 1515. vbi auctorem laudat Pirckheimerum, qui Maximiliani I. Cæsaris Consiliarius in dicto Conuentu præsens adfuit. Porrò pactum hoc reciprocæ successionis inter Hungariam & Poloniam iam olim erat vtriusque Regni Ordinum consensu Cassouiæ anno 1383. initum cum Ludouici Hungariæ & Poloniæ Regis filiabus Maria Sigismundo Lucemburgio, Caroli IV. Imp. filio, & Heduigi Iagelloni Lituaniæ Magno Duci nupta, cuius tenor erat, vt Heduigis minor natu Poloniam, Maria autem primogenita Hungariam haberet, & ad maritos suos transferrent: *Quod si Heduigis, nullis relictis liberis decederet, vt Maria soror cum sua posteritate ipsi in Regno Polonorum succederet; vicissimq; idem ius esset Heduigi secundum Mariæ mortem in Hungaria. ita sempiternum fœdus inter Polonos & Vngaros sancitum,* ait Neugebaur lib. 5. Hist. Polon. fol. 225.

14. Certe horum pactorum iure ac vigore Carolus V. Imperator, Rex Hispaniarum, Archidux Austriæ &c. sibi titulum R*egis Hungariæ ac Bohemiæ* assumpsisse legitur, quanquam neutrum illorum Regnorum vnquam adeptus fuerit. Et ad eadem respexisse videtur Aloysius Marlianus in Panegyrico Bruxellis anno MDXVII. dicto, de Austria familia differens; *Heluetiæ imperauit; Sueuiæ deinde partem occupauit; demum Noricum, Pannoniam inferiorem, Austriam, Dalmatas, Illyricos, Rhetos; eoque deuenit, vt Vngarorum & Bohemorum Regna teneret.* Sed id nouennio demum post contigit, quum anno MDXXVII. Ludouico Regi à Turcis cæso Ferdinandus in vtroque Regno succederet.

Titulum] vt videre est in *Recessibus Imperialibus* siue Reichs Abschieden in Corpus Nouellarum Constitutionum relatis, in quibus se *Regem Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ*, &c. præscripsit dum ad vixit.

Marlianus] in Oration. habita in Comitiis Ordinis Aurei Velleris Caroli Regis Catholici anno 1517.

15. Sed propius ad institutum nostrum accedunt, quæ de Ferdinandi I. successione memoriæ prodidit Gerardus de Roo, in hanc sententiam perscribens; *Per eosdem dies pax & fœdus promulgatum, ex quo maxima Prouinciis illis & Regnis commoditates redundarunt; inprimis verò Austriacis Principibus ad Hungariæ Boemiæque Regna stratus est accessus. Nam vndecimo anno post, Ferdinandus qui Annam duxerat, Ludouico à Turcis cæso, vtrumque Regnum ex fœderis & matrimonii iure adeptus est.* Cui consentiens Dauid Chytræus; *In Conuentu,* ait, *trium Regum, Maximiliani Imperatoris, Sigismundi Poloniæ, & Vladislai Boemi & Vngarici, Viennæ pactio de successione Austriacæ familiæ in Boemia & Vngaria, si Vladislai posteritas extingueretur, communi Regum & Senatorum consensu renouata est. Cuius vigore Ferdinandus Archidux Austriæ, Ludouico Vladislai filio, sine liberis extincto, in Boemiæ Regno successit.*

Roo] in Annal. Austriæ lib. 12. anno 1515.

Chytræus] in Histor. Saxon. & vicin. gent. lib. 12. fol. 304.

16. Sanè Ferdinandus ipse post Ludouici obitum ad pacta illa reciprocæ

succeſſionis prouocabat, quum à Bohemis peteret in Regem aſſumi, vt Acta indicant. Et conteſtatur Iohannes Cochlæus, ita ſcribens; *Equidem multiplici iure, & ſuo vt Archidux Auſtriæ, & Nobiliſſimæ coniugis ſuæ, Sereniſſimæ Dominæ Annæ, filiæ & ſororis Regum Hungariæ & Bohemiæ, iure, iuxta vigorem atque expreſſum tenorem atque Conſtitutionem antiquiſſimorum fœderum atq; diplomatum, Regnum vtrumque feliciter poſſidere cœpit.* Necnon Ioannes Sleidanus ei conſentiens; *Ferdinandus* Rex, inquit, *nitebatur tranſactione, quam Cæſar Maximilianus anno* MCCCCXCI. *cum Vngaris & Ladislao Rege fecerat, qua cautum fuit, quòd ſi Ladislaus abſque ſobole maſcula decederet, vt tum Maximilianus, & ipſius heredes rectà lineà deſcendentes,* Regnum *illud obtinerent. Cùm ergò Ladislai filius Ludouicus eſſet extinctus, non relictis liberis, Ferdinandus, qui & Maxiliani eſſet è filio nepos, & Auſtriæ Princeps, & præterea Ludouici ſororem haberet in matrimonio, iure ſibi* Regnum *illud deberi confirmabat.* Et in huius quidem viri prudentiſſimi, rerumque noſtratum Imperialium peritiſſimi, teſtimonio lubentes merito acquieſcimus.

Acta] apud Hortlederum *part.2.lib.3.cap.83.* & Inſtructionem Ferdinandi producimus in *Beylagis Germanic. ſub anno 1526.*

Indicant] nec Acta ſolùm, ſed & rerum auctores, Ioan. Cochlæus in *Comment. de Act. & ſcript. Lutheri, anno 1526. fol. 151.* Ludouic. Perſona in *Orat. de Witteberga*, Arniſæus *lib. 2. de Republ. cap. 2. ſect. 12. n. 31.* Pieſpordius in *Stemmat. Principum Habſpurgi-Auſtr. in ſchem. 4. in Ferdinando I. Imp.* Theobaldus in *Bell. Huſſit. part. 3. cap. 24.*

Cochlæus] in Hiſtor. Huſſitar. lib. 12. fol. 440.

Sleidanus] in Commentar. de Statu Relig. & Reipubl. lib. 6. anno 1528.

17. Et hæc quidem de Confraternitate hereditaria, ſeu pacto reciprocæ ſucceſſionis Bohemo-Auſtriaco, **Erbverbrüderung / Erbpacten /** quantum inſtituti noſtri ratio exigebat, diſſeruiſſe ſufficiat. Non eſt tamen ſilentio prætereundum, ab hiſce pactis ſucceſſoriis diuerſa eſſe fœdera inter Reges Bohemiæ & Auſtriæ Archiduces, & vtrorumque ſubditos, ratione vicinitatis & mutui auxilii contracta; qualia iidem Reges etiam cum Electoribus Palatino, Saxone, & Brandenburgio, eorumve agnatis Principibus, & ſubditis, pari eademque conditione inierunt. Hæc enim fœdera nihil prorſus commune habent cum dictis pactis ſucceſſoriis, licet & ipſa vernaculo ſermone **Erbeinigung / Erbverträg / Erbbund /** &c. appellitentur. Et pueriliter errant, qui ſequiùs opinantur.

Fœdera] quæ in Beylagis Germanicis ſub indice, **Erbeinigung /** producimus.

Saxone] cuius **Erbeinigung mit Böheim** parum politicè de hereditaria ſucceſſione interpretatur Waremund. ab Erenberg in *Meditament. pro fœderib. lib. cap. 1. num. 36.* Quem auctorem *Proteum in nomine* vocat Dan. Otto in *Diſſert. de Iure publ. cap. 10. in princ.* quippe qui nunc Durus de Paſcolo, nunc Warem. de Erenberg, nunc Mirabilis de bona Caſa, nunc aliter appellari voluerit. Clariſſimus Viceeancellarius Reinkingk eum vult eſſe *Doctorum Weibe*, per aphæreſin priuatiuæ præpoſitionis. Quibus conſen-

tiens

tiens Christophorus ab Vngerstorff scribit; Der naaßweise Hoffschulfüchßige Doctor Edelmann Eberhard Weyhe/&c. Quod monere semel placuit, ne quis tanta nominis varietate & inconstantia propter auctoritatem viri turbetur.

18. Et hæc quidem de iure succedendi in Regno Bohemiæ, Marchionatibus Morauiæ & Lusatiæ, Magno Ducatu Silesiæ, &c. Regiæ familiæ competente, quantum instituti nostri ratio exigebat, disseruisse sufficiat. Reliquum est vt de tutela Regiorum pupillorum, & administratione ipsius Regni quàm breuissimè poterimus, paucis exponamus.

Caput XIX.

DE LEGITIMA AGNATORVM TVTELA ET ADministratione in Regno Bohemiæ. Ea etiam cognatis proximis in defectu agnatorum delata. Testamento tutores quando dati. Fridericus III. & Maximilianus I. Imperatores ad tutelam & administrationem suscipiendam vocati suo nomine Regentes constituerunt. Plena in Rege Bohemiæ legitimave ætas est XVIII. annorum.



E legitima agnatorum tutela in quatuor sæcularium Archiprincipum Electorum familiis multi multa dixêre, quorum runcare spinas non est nostri instituti. In Aurea Bulla Caroli IV. Imperatoris & Bohemiæ Regis statuitur; *Si Regem Bohemiæ, seu eius Primogenitum, aut filium seniorem laicum, mori & heredes masculos legitimos laicos, defectum ætatis patientes, relinquere contigerit, tunc frater senior eiusdem primogeniti, tutor eorum & Administrator exsistat, donec senior ex eis legitimam ætatem attigerit; quam in Principe Electore decem & octo annos completos censeri volumus, & statuimus perpetuò haberi. quam dum attigerit, ius, vocem, & potestatem, & omnia ab ipsis dependentia, tutor ipse sibi totaliter cum officio teneatur protinus resignare.* Sed hic textus fratri duntaxat seniori siue patruo tutelam legitimam defert: at subsecutæ Bullæ declaratoriæ eiusdem Caroli IV. Wenceslai & Sigismundi Romanorum Cæsarum ac Bohemiæ Regum, ad agnatum quoque proximum extendunt, vt alibi docuimus.

Multi] in Controuersia tutelæ Electoralis Palatinæ, quam anno 1583. obortum pro Ioh. Casimiro patruo legitimo aduersus Richardum Simerensem agnatum, testamentarium tutorem, defendebant Christophorus Ehemius Cancellarius & Iustus Reuberus Consiliarius, quorum scripta adhuc exstant. Et Casimiro anno 1592. defuncto,

quum Friderico IV. Electori bini tantummodo menses ad complendam deceni & octo annorum ætatem deessent, litem de Administratione idē Richardus resuscitauit, suas Iohanne Knaufio à Rudesheim Cancellario; Electoris autem partes Ludouico Culmanno Vicecancellario & Marquar. Frehero Consiliario agentibus: Sed omnium acerrimè controuersia hæc anno 1610. agitata fuit, legitimam Philippi Ludouici Neoburgici agnati proximi tutelam Iohanne Zeschlino Cancellario, Simone Tœlmanno Aduocato Augustano, Friderico N. Professore Laugingano, &c. testamentariam autem Iohannis Bipontini agnati remotioris administrationem Michaele Lœfenio, Ludouico Camerario, eodem Frehero, & Dionysio Gothofredo publicis scriptis contentiosissimè propugnantibus.

Aurea Bulla] tit. 7. §. 6. vbi consulendi interpretes.

Alibi] in Seniore siue de Maiorat. lib. 2. cap. 2. Videantur ipsæ declarationes in *Constitut. Imperial. tom.* 1. *anno* 1376. §. 7. *fol.* 374. *& anno* 1413. §. 7. *fol.* 400.

2. Res exemplis fiet clarior, quæ tam ante quam post Auream Bullam in Bohemia contigere. Ex horum namque obseruantia prudentes nostri vsitata iura & consuetudines interpretari solent.

Obseruantia] arg. *l. minimè, & l. si de interpret. D. de legib.* Baldus in *cap. 1. in princ. tit. de feud. sine culpa non amit.* eumque secutus Crauetta *Consil.* 211. *in fin.* dicunt, veram esse eam interpretationem, quæ à practica & obseruantia desumitur.

3. Anno Christi nati DCCCIV. scribit Dubrauius; *Mnatha mortuus, filio adolescentulo hærede relicto, cui Vogeno nomen. Huic tantisper datus tutor, dum posita prætexta virilem togam sumeret. Rohouitius autem Versouicensis Comes erat, cui tutela illa ac plane totius Principatus administratio demandata fuit.*

Dubrauius] in Histor. Bohem. lib. 2. fol. 9. Boregk in *Chronic. Bohem. in Vogeno seu Vorcio Duce, in princ. fol.* 20. Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Ducum & Regum Bohem.* Videntur autem Comites *Versouicenses* ex parentela Zechi & Lechi primorum Ducum fuisse, qui dicuntur sex fratres secum in Bohemiam duxisse, vt ex Pulkawa & Chronic. Bolislauiens. tradit idem Theobaldus in *d. libello.* Nam & Popieli II. Poloniæ Ducis impuberis tutelam & administrationem gessisse patruos eius, refert Cromerus *lib.* 2. *Rer. Polonic. in Popielo iunior. fol.* 25. *col.* 2. *in princ.*

4. Anno DCCCXCVIII. dicitur Arnulphus Imperator Suatobogii vel Zuentebaldi, sui ex sorore nepotis, Morauiæ Regis impuberis, occiso patre Suatopluco Rege, tutelam & administrationem Regni, tanquam auunculus eius, suscepisse & gessisse. Rem ita narrat Hagecius; **Der Keyser zoge in Mehrern biß gen Welegrad/das ist Olmitz. Daselbst fand er seine schwester die Königin/vnd jhren sohn/ seinen vettern/ mit namen Swatobog. Nam also das landt ein/besetzte es mit Amptleuten vnd vormünden/biß zu deß jünglings vollkommenen jahren.**

Hagecius] in Chron. Bohem. part. 1. anno 900. fol. 74. b.

5. Anno DCCCCIV. Spitigneo I. Bohemiæ Duci pater Borsiuogius vel Boriuorius Ducatum resignans & cedens, eidem tutores & administratores adiunxit Dertonem & Myrsonem Comites Bohemos.

Hagecius

Hagecius in *d. Chron. anno 905. & seq.* Dubrauius in *Histor. Bohem.* Boregk in *Chron. Bohem. in Spitigneo I. Duce in princ. fol.* 416. Videntur & isti duo Comites ex eadem parentela Ducali fuisse, quum illo tempore nulli dum alii essent Comites aut Barones in Bohemia, quàm ex Ducali sanguine oriundi.

6. Anno MXCII. fertur Vratislaus Rex Bohemiæ Conradum fratrem Morauiæ Marchionem, exheredato filio primogenito Bretislao, filiis suis cæteris minorennibus tutorem testamento & Administratorem Regni ordinasse.

Dubrauius in *Histor. Bohem. lib.* 9. Boregk. in *Chronic. Bohem. in Wratislao Rege fol.* 104. *in fin.*

7. Anno MXCIX. Bretislaus, mortuo Conrado patruo, patrisque testamento vt inofficioso irrito facto, ad Regnum admissus, Boriuorium fratrem liberis suis tutorem designauit, vsque ab Imperatore Henrico IV. confirmaretur, in Comitiis eodem anno Ratisponæ celebratis impetrauit. Dubrauius; *Approbat diplomate suo Cæsar fraternam hanc inter ipsos compositionem, vt si quid humanitus Bretislao, priusquam Boriuorio, eueniret, tutelam liberorum Bretislai, ac Regni successio, ad neminem quenquam nisi ad Boriuorium, pertineret.*

Dubrauius] in d. lib. 9. fol. 70. Boregk. in *Boriuorio II. Duce fol.* 110. *in fin.*

8. Anno MCCLXXVIII. scribit Franciscus de Rosieres Archidiaconus Tullensis; *Othocaro successit Venceslaus filius annos septem natus. Qua ratione Otho Brandenburgensis Marchio tutoria functione annis quinq. Regnum gubernauit.* Otto iste Brandenburgiæ Elector in matrimonio habebat amitam Venceslai, sororem Ottocari Regis: cuius iure quasi auunculus ad legitimam tutelam & administrationem Regni ab Rudolpho I. Imperatore admissus, & confirmatus fuit. Æneas Syluius memorat, *Venceslaum Othocari filium septem annos natum, ab Othone Marchione Brandenburgensi in Franconiam abductum, Regnumq. tutorio nomine ab eo quinque annis gubernatum: reuersum puerum sub matris imperio fuisse.* Sed Dubrauius expresse scribit; *Venit in Boiemiam Otho Marchio Brandenburgensis vnà cum vxore sua, quæ soror Othogari erat, tutelam Venceslai suscepturus, si ei per Rudolphum Imperatorem concessa foret.* Et postea; *Ita solus Marchio tutelæ simulque Regno gubernando, quoad puer adolesceret, præpositus.* Et Elias Reusnerus; *Octennis amisit patrem. Regnum autem interea ad pubertatem vsque eius, tutorio nomine administrauit Otho Marchio Brandenburgicus. anno ætatis XV. vxorem duxit* &c. nempe Iuditham Rudolphi I. Cæsaris filiam, venia ætatis à socero Imperatore prius impetrata, vt supra diximus. Nec non Gerardus de Roo; *Venceslai tutela,* inquit, *& Regni administratio Ottoni Marchioni Brandenburgio, quoad Rex adolesceret, committitur.* Denique Barthold. Pontanus à Braitenberg Canonicus Pragensis; *Rege Wenceslao Bohemiæ & Poloniæ adhuc impube, cuius fouendi curam Marchio Brandenburgensis consensu omnium Ordinum habuit, tanquam Guberna-*

tor Bohemiæ. Ex quorum dictis explanari debent, quæ scribit Matthæus Marescalcus de Bappenheim & Canonicus Augustanus, inquiens; *Post occisionem incliti Regis Boemiæ Domini Ottacari felicis recordationis, Primizlaus* (leg. *Wenceslaus*) *filius eius adhuc puer, sub tutoribus & actoribus vsq; ad præfinitum tempus nutriebatur. Et cum iam adoleuisset, cœpit regere anno* MCCLXXXVI. Nam quia Regnum Bohemiæ solùm ex quatuor sæcularibus S. Rom. Imperii Electoratibus in defectu masculæ agnationis ad filias seu feminas, & eorum masculos heredes, deuoluitur, solum etiam auunculos & cognatos proximos ad legitimam tutelam admittit. Et ita iure constitutum est.

Rosieres] in stemmat. Lotharing. Ducum tom. 4. in hist. capital. 68. fol. 233.
Otto iste] de cuius legitima tutela, & Administratione Regni à Cæsare confirmata, attestatur etiam Matthæus Marescalcus de Bappenheim in *Histor. Austral. part. 2. an.* 1278. Heinricus Stero Altahens. in *Annal. anno* 1277. Munsterus in *Cosmograph. lib. 3. in Bohemia*, Hagecius in *Chron. Bohem. part. 1. anno* 1279. Boregk. in *Chron. Bohem. in Ottogaro Rege fol. 241. in fin.* Arumæus ad *Auream Bullam discurs. 5. conclus. 3.* Buxdorffius *ad Aur. Bull. concl. 88. lit. c. in fin.* Author *Responsi in caussa* Waldeck *contra* Hessen &c. Augustus Vischerus in *Discurs. de Elect. Regis & Imp. Rom. conclus. 10. n. 44. q. 2. rat. 11.*
Syluius] in Hist. Bohem. cap. 28.
Dubrauius] in Histor. Bohem. lib. 17. in fin. Pontanus in *Bohem. pia lib. 2. fol. 22.* Boregk. *d. fol. 241.*
Reusnerus] in Basilic. genealog. in stirpe Sclauic. Princip. & Regum Bohem. fol. 142.
Roo] in Histor. Austriac. lib. 1. anno 1278.
Pontanus] in Bohem. pià lib. 3. in Thobia Episcop. Pragens. fol. 43.
Bappenheim] in Hist. Austral. part. 2. anno 1286.
Iure constitutum] quo Electorale illud discrimen inter agnatos & cognatos in Regno Bohemico modificatum est tam in successionibus, quam in tutelis legitimis, vt nec antiquissimo Romanorum iure cognati prorsus excludantur, neque nouo Iustinianeo agnatis remotioribus præferantur; sed cum temperamento, vt deficientibus omnibus masculis à primo acquirente descendentibus, demum ad tutelam, & ipsam etiam successionem Regni, ex antiqua consuetudine, & Caroli IV. Imperatoris constitutione, admittantur.

9. Anno MCCCXI. Iohanni Regi Bohemiæ, dicti Wenceslai genero & successori, à patre Heinrico VII. Imperatore tutor & Gubernator datus fuit Petrus Archiepiscopus & Elector Moguntinus. Quo de præclarum hoc elogium refert Iohannes Abbas Aulæ Regiæ; *Tempore, quo Dominus Petrus S. Moguntinæ Ecclesiæ Archiepiscopus in Regno Boemiæ manebat, & Iohannem Regem Reginamque Elizabeth regebat, florebat pax in Bohemia, iustitiaque viuebat* &c.

Tutor] Hagecius in *Chron. Bohem. part. 1. anno* 1311. *fol.* 380. Boregk. in *Chron. Bohem. in Iohanne Rege fol.* 279.
Abbas] in Chron. part. 2. cap. 1.

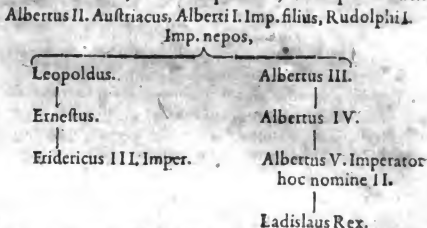
10. Anno MCCCC. Wenceslao Cæsari exauctorato, sed Regi Bohemiæ here-

hereditario, tanquam prodigo & inutili, curator à Ruperto Imperatore & S. Rom. Imperii Electoribus, datus fuit Sigismundus frater, Rex Hungariæ Marchioque Brandenburgiæ, &c. licet iunior & natu minor. Vnde in Decretis Budensibus anno MCCCCIV. statutis legitur; *Nos Sigismundus Dei gratia Rex Hungariæ* &c. *Sacri Romani Imperii Vicarius generalis, & Regni Bohemiæ Gubernator: memoriæ commendamus, quemadmodum nos alias extra Regnum nostrum in partibus Bohemiæ pro Sacri Romani Imperii honore, & iure nostri* PATROCINII, *propos-se insudauimus & laborauimus* &c.

Curator] *Gubernator* dicitur in Decretis Regni Hungariæ in annis 1403. & 1404.

11. Anno MCCCCXXXIX. de Alberti II. Cæsaris, Bohemiæ & Hungariæ Regis testamentaria dispositione scribit Abrahamus Hofmannus Lusatus; **Weil sein Gemahl Elisabeth hoch schwanger war / vnd er gute hoffnung hatte / sie würde einen männlichen erben bringen / satzte er jhr vnd der frucht zu vormünden / seines Vatters Bruder Hertzog Friederichen in Oesterreich / der hernach Keyser ward / daß er sie bey Oesterreich schützen solte: Huldrichen Graffen zu Cilien / seiner Frawen Mutter Bruder / daß er sie bey Böhmen vnd Croatien erhielte:** *Iohannem Hunniadem*, **daß er Hungern / Boßnen vnd Siebenbürgen beschürmen solte.**

Hofmannus] in tract. de Election. & Coronation. Cæsarian. in Alberto II. Imper. fol. 47. Non erat autem Fridericus Alberti II. Imperatoris frater, nec Ladislai patruus, vt plerique historici falluntur, sed Alberti patruelis, vt in sequenti schemate est videre:



Videndus Theobaldus in *tract. de Bell. Hussitic. part. 2. cap. 18. anno 1451. fol. 174.*

12. Et de Friderici quidem proximi agnati, Archiducis Austriæ, Romanorum Imperatoris eo nomine Tertii, tutela & administratione legitima, plerique rerum gestarum auctores consentiunt. Ex quorum numero vnum atque alterum in testimonium selexisse sufficiet. Primas teneat Iacobus Piccolomineus Cardinalis Papiensis, ita scribens; *Tutelam eius, velut consanguinitate proximus, Fridericus Cæsar Imperator suscepit: non tamen administrandum quidquam in Bohemis putauit, tantum promisit, vt ex suorum numero Præsidem illic deligerent.*

gerent. Sequitur Albertus Krantzius Decanus Hamburgensis, scribens: *Apud quem* (Fridericum III.) *Bohemi instant, vt eorum etiam* Regnum *(quod apud illum educaretur paruulus eorum* Rex *Ladislaus) susciperet tutandum. Recusat legitimis ex causis, homo quieti promptus: quod sua tempora minime voluerunt.* Et Iohannes Crato Archiater & Consiliarius trium Cæsarum Romanorum, inquiens; *Cuius tutelam Friderici III. singulari fide suscepit,* &c. Denique Iacobus Wimphelingus Ecclesiastes Cathedralis Ecclesiæ Wormatiensis & Theologiæ Professor in Academia Heidelbergensi; *Fridericum Austriæ Ducem Electores Cæsarem decernunt, qui & tutorem Ladislao se præstitit, magnaque cum integritate ei muneri præfuit.*

Tutela] Krantzius *lib.*12. Wandaliæ *cap.*8. Hagecius in *Chron. Bohem. part.*2. *anno* 1441. Boregk. in *Chron. Bohem. in Ladislao Rege*, Cromerus *lib.*3. *Rer. Polonic. in Boleslao I. Rege fol.* 37. *col.*2. *in fin.*

Piccolomineus] lib. 6. Commentarior.

Krantzius] lib. 12. Wandaliæ cap. 9.

Crato] in præfat. in Dubrauii Histor. Bohem. ad Rudolphum & Ernestum Archiduces &c.

Wimphel.] in Epitom. rer. Germanic. cap. 51.

13. Anno MCCCCXLI. narrat Æneas Syluius; *Bohemi Legatos ad Cæsarem mittunt, petentes tutorio nomine vti Regnum accipiat,* &c. *Nec tamen Bohemiam tutorio nomine administrare voluit, quam sine profusione magna pecuniarum retinere non poterat* &c. *Suasit igitur Imperator, ipsi per se prouinciam regerent, donec pupillus adolesceret,* &c. Antonius Bonfinius; *Boemi iterum conuentum habent, Legatosque ad Cæsarem mittendos esse decernunt, qui ipsum exorent, vt donec Ladislaus adoleat, tutorio nomine Regnum accipiat,* &c. *Abnegat Cæsar Boemiam tutorio nomine administrare, quando non ignorabat, eam sine insano sumptu haudquaquam gubernari posse,* &c. *Quare ipsi per se Boemi Regnum gubernarent, quousque Ladislaus adolesceret, plane suasit. Vbi ad populum id relatum est, vt hoc interregni tempore Gubernatores Boemiam regerent, velut Cæsar ipse suaserat, inprimis Ptarsco Mainardusque creati,* &c. Iohannes Dubrauius Episcopus Morauiæ; *Legatos Boemi decernunt, qui eant ad Fridericum Romanorum Regem, petitum, vt tutorio Ladislai nomine Regnum Boiemiæ tuendum regendumque susciperet,* &c. *Respondit, nec tutelam Regni se recipere, sed curam illam Boiemis delegare, qui vt Regni commoda incommodaque notiora habeant, ita vtrisque se melius consulere posse, relaturi olim à Domino suo benè aut secus administratæ tutelæ gratiam aut odium.* Denique Hugwaldus Mutius; *In eo,* scribit, *conuentu placeat sententia eorum, qui ad Fridericum mittendam censebant legationem, petentem, vt ipse nomine pueri, tanquam tutor, Regnum accipiat. Legati ad Fridericum veniunt, mandata Primorum Regni consentientium exponunt. Erant etiam ex Legatis, qui suaserunt Imperatori, vt suo nomine, non pueri, Regnum acciperet. Nam bono titulo posse, nempe ex fœdere Boemiæ & Domus Austriæ. Sed Imperator Fridericus respondet, se non vsurpaturum sibi cuiusquam*

quam pupilli, cuius tutor sit, hereditatem: nec etiam sibi vacare tutoris nomine Regnum administrare. iubet eos Magistratus eligere, donec ætas pueri matura Regno reddatur. Ex quorum dictis, & ipsorum Bohemorum confessionibus apparet, Friderico, vt agnato proximo, non modo tutelam pupilli personæ, sed & Regni Administrationem, ipso iure competiuisse. Sed quia sumptibus parcebat, noluit tam onerosam & damnosam prouinciam adire, sed Ordinibus Regni facultatem concessit, vnum pluresve Gubernatores siue Regentes eligendi & præsentandi, quibus Regnum suo nomine administrandum committeret, non tamquam tutoribus, vt perperam nonnulli sentiunt, sed tanquam Regentibus, vt ipsi Bohemi eos appellant. Electi autem & præsentati fuerunt duo Barones Placzeckius à Birckstein, & Mainardus de Newhusen, atque ab Imperatore solemniter confirmati: huicque non diu post defuncto surrogatus Georgius Pogiebracius Baro & Dominus in Cunstat, qui tandem Regnum ipsum legitimis heredibus sub hac potentiæ occasione eripuit.

Syluius] in Histor.Bohem.cap.58. Theobaldus in *tract.de Bello Hussitic. part. 2. cap. 11. anno* 1441.

Bonfinius] Rer.Vngaricar.decad.3.lib.4.fol.411. Turoczius in *Hist. Vngaric.*

Dubrauius] in Hist.Bohem.lib.28.fol.231.

Mutius] lib.28.de Reb.gestis German.fol.288.

Gubernatores] Nicol.Henelius in *Breslograph.cap.5.fol.*46.Hagecius in *Chron.Bohem.part.*2. *anno* 1441. Boregk.in *Chron.Bohem.in Interregno fol.* 484. Cochlæus in *Hist. Hussitar. lib.* 9.*anno* 1440. *in fin.fol.*334.

Surrogatus Georgius] non tam à tutore Friderico Cæsare, quàm ipsis Ordinibus Vtraquistis in Regno præualentibus. Sic enim narrat M.Simon Slanæus in Hist.Bohem.de Georgio Gubernatore; *Non tantum Rex* (Ladislaus) *sed & Ordines Regni fuere mandantes.* Quia nempe Ordinibus potestatem Cæsar fecerat Regentes ordinandi. Sic enim testatur Cochlæus in Hist.Hussit.*lib.9.anno* 1440.*fol.*334. & lib.10.in prin. anno 1448. scribit; *Sub Mainardo, qui Friderici III. Regis & Cæsaris autoritate Regni Gubernator erat*, &c.

14. Anno MCCCCXLIII. refert Hagecius Fridericum Cæsarem Legatis Ladislaum Regem in Bohemiam mitti postulantibus respondisse, se Ladislaum pupillum non modo in Bohemiam ducturum, sed & tutorio nomine Regnum ipsum esse administraturum, Pragæque sedem Aulæ suæ collocaturum: idque se facturum diplomate sigillato illis cauisse, in quo & Compactata Sigismundi atque Alberti, tanquam tutor & Administrator, simul pro more confirmauerit, vt hæc latius ab eodem exponuntur.

Hagecius] in d.Chron.Bohem.part.2.anno 1443. fol.141.b. Theobaldus *de Bell.Hussitic. part.2.cap.*14.*anno* 1443.*fol.*123.*& cap.*16.*anno* 1444.*fol.*145.

15. Anno MCCCCLVII. scribit Albert. Krantzius; *In Regno Bohemiæ iam Ladis-*

duslaus Rex in vrbe Regia Praga sedebat, annum agens ætatis decimum octauum, iam plenum attingens pubertatem &c.

Krantzius] lib.11. Wandaliæ cap.36.

16. Anno MDXVI. De Vladislao Rege, Ludouici patre, & Ferdinandi socero, asserit Ioach. Curæus; *Filio suo nondum decenni, constituit tutores, Cæsarem & Sigismundum fratrem.* Intelligit Maximilianum I. Imperatorem, Ludouici socerum, & Sigismundum fratrem Poloniæ Regem, cui tanquam patruo legitimam tutelam Aurea Bulla deferebat, qui ante adeptum Regnum Poloniæ, Ducatum Glogouiæ & Oppauiæ in Silesia iure matris Bohemiæ Reginæ hereditario tenebat, eoque nomine se pro extraneo & alienigena non esse habendum magnis contentionibus asserebat, vt & ipsius reuersales literæ Bohemis datæ, quum in tutorem & protectorem susciperetur, ostendunt. Neuter tamen Regni Administrationem adiuit, sed Regentes constituerunt, qui suam vicem Regno præessent, & iura populo redderent: quanquam Sigismundus iam Silesiam in fidem suam Administratoriam adegisset, & mortuo Maximiliano Cæsare Legatos ad conuentum Electoralem anno MDXIX. Francofordiam misisset, qui suo ceu legitimi tutoris nomine electioni noui Cæsaris interessent. Sed quia Regni administrationem realiter non possidebat, reiecti Legati eius fuerunt, & Regentes à defuncto Cæsare confirmati, ad actum electorium admissi, vt supra diximus.

Curæus] in Annalib. Silesiæ fol.236. Consentit Hagecius in *Chron. Bohem. par.2. anno 1516. fol.213.* Bernard. Vapouius Canonicus Cracouiens. in *Fragment. histor. Polon. fol.564. col.1.* Boregk. in *Chron. Boh. in Vladislao Rege in fin. fol.619. & in Ludouico Rege in pr.* Theobaldus in *Bell. Hußitic. part.3. cap.33. anno 1515.*

Reuersales] in Append. sub anno 1517. & apud Doct. Eysen in *Deduct. Boh. n.45.*

Non poßidebat] alii affirmant Sigismundum tanquam extraneum & inhabilem, fuisse ab Electoribus reiectum; Arumæus *ad Aur. Bull. discurs. 5. conclus. 2.* Reinh. Kœnig in *Theat. politic. part.1. cap.30. n.28.*

Regentes] ex concessione & permissione Dominorum Tutorum à Bohemis electi, & ab iisdem Tutoribus confirmati, quum maximè Cæsare Maximiliano, cuius præter tutoriam, Cæsarea quoque confirmatio accessit.

Caput XX.

VERBA, ELIGERE, Wehlen/ *VVOLITI, ABVSIVE vsurpantur pro declarare & assumere. Electio qualis fuerit in Regnis & Principatibus Germaniæ hereditariis. Regnum mixtæ electionis non desinit esse successiuum. Electionem Bohemis concessam fuisse negauit Fridericus III. Imper. Et quæ prætendebatur, semper fuit per Austria-*

cam

cam contradictionem interrupta. Imaginariam & putatiuam esse electionem, quam Bohemi prætendunt, exemplis Hispaniæ & Galliæ Regum edocetur.



QVOD si Regnum Bohemiæ, inquiet aliquis, est successiuum & hereditarium in Regia familia, quid ergo sibi volunt verba Latina, *Eligere & Electio*, Teutonica **kiesen/ wehlen / wahl /** & Slauicum *Woliti*, in actis & monumentis tam Regni Bohemici, quàm Imperii Germanici, si Regnum magis per successionem generis, quam liberam Ordinum optionem, deferri debet? Est quidem hic nodus, quem illi, qui innexuerunt, Gordium, hoc est, indissolubilem vocant: & qui hactenus plerorumque hominum animos ita inuoluit, vt in alia omnia, quam in veram sententiam, perducerentur. Non sum ego Alexander: quid si tamen parili ictu inexplicabilem hunc nexum dissoluam?

Plerorumque] qui Bohemiam esse Regnum electiuum seu optatiuum, & quidem liberi voti, tum ipsi senserunt, tum aliis non inuitis persuaserunt; Paulus Iouius *lib.30. Historiar. sui temp. tom.2. fol.555. in princ.* Bodinus *lib.1. de Republ. cap.1.* Ioh. Zeschlinus in *Comment. de Tutela Electoral. legit. in indic. verb. Bohemiæ Rex*, Buxdorffius *ad Aur. Bull. cap. 6. conclus. 87. lit. g.* Ioach. Cluten in *Syllog. rer. quotid. conclus. 24. lit. e. vers. purum etiam votum*, Besoldus *lib.1. Politic. cap.5. n.33.* August. Vischerus in *Discurs. de Elect. Regis & Imperat. Rom. conclus. 10. n.45.* Iacob. Lampadius in *Dissert. de Iurisdict. iuribus Principum & statuum Imperii conclus. 59.* Phil. Iohannes Treutlerus à Kroschwitz in *Disputat. politic. de statu & form. Rerumpubl. th.13.*

2. Fuit hoc olim in more, instituto & consuetudine gentium Germanicarum positum, vt licet successio extra familiam primi acquirentis non permitteretur exorbitare, tamen Ordinibus liceret ex Regis, Ducis, Principis, Comitis aut Baronis alicuius filiis, vel (iis non exstantibus) agnatis proximis vnum aliquem digniorem & magis idoneum optare atque eligere, qui rerum summæ præesset, quemve vernaculi nostri politici **regierenden Herrn** indigetant. Quo iure non Bohemiæ tantum & Poloniæ, sed & Franciæ, Gothiæ, Sueciæ, Regnorum; nec non Brunsuigiæ, Luneburgiæ, Holsatiæ, Lawenburgiæ, Bergarum ad Rhenum &c. Ducatuum: denique Schawenburgiæ, Oldenburgiæ, Lippiæ, Frisiæ, &c. Comitatuum Ordines, sese etiamnum gaudere gloriantur, liberamque suorum Principum electionem in manu & potestate sua esse palam iactitant, prolatisq; probant instrumentis haud paulo potioribus, quam sint ea, quæ à Bohemis producuntur. Ecquis tamen erit tam perfrictæ frontis, ne dicam insanæ mentis, vt ausit asserere, Francis, Succis, Brunsuigiis, Luneburgiis, Holsatis, Lawenburgiis, Bergensibus, Schawenburgiis, Oldenburgiis, Lippiensibus, &c. Ordini-

bus licere pro liberrimo & illimitato suo arbitrio eligere quemuis, etiam extraneum, etiam exoticum? quum hoc ius fuerit ad filios duntaxat, fratres & agnatos proximiores adstrictum, vt leges loquuntur, & ipsa eorum documenta perhibent.

Gentium Germanicarum] quem morem ingerit Tacitus in *lib. de Morib. Germanor.* & latius exsequuntur eius interpretes, nec non Cabotius *lib. 1. var. iur. disputat. cap. 9. & cap. 13.* Nicol. Betsius in *tract. de Pact. famil. illustr. cap. 7. fol. 227.* Lehmannus *lib. 2. Chronic. Spirens. cap. 3.* Besoldus *lib. 2. de Regia success. dissert. 1. n. 12.* Keckermannus *lib. 1. Politic. cap. 4.* Falcetus *de orig. dignitat. cap. 2.* Bodinus *lib. 6. de Republ. cap. 5.* Goldastus in *Seniore siue de Maiorat. lib. 3. cap. 11. n. 3. & seq.*

Franciæ] in Caroli M. Imperatoris Constitution. Theodonisuillan. de pac. publ. & diuis. Regni, §. 7. apud Goldast. *Constitut. Imperial. tom. 1. fol. 145.*

Sueciæ] in Legisterio Regni Sueciæ, id est Legibus Suecor. & Gothor. in Latinum sermonem traductis à Ragualdo Ingemundo IC. & Archidiacono Vbsalensi. Nec aliter intelligendus Olaus Magnus *lib. 8. Histor. septemtrional. cap. 1.* scribens, filios & consanguineos *non hereditatis, sed electionis iure* fuisse cæteris prælatos. Et secus interpretantes calumniæ conuincunt Regiæ Gothorum Sueonumque familia Amala & Gothia, de quibus in *d. seniore lib. 3. cap. 9.* & supra in *hoc libro* disseruimus. Quin ipsius Olai frater Ioannes Magnus, ex Regia Suecorum familia oriundus, Archiepiscopus Vbsalensis, *li. 1. Gothor. Sueonumque hist. cap. 5.* tradit, Suecorum Gothorumque Regna iam inde ab initio fuisse successiua, & quidem ex prærogatiua ætatis in Familia Regia, vt *d. cap. 9. in Senior.* docuimus: & comprobat Iohann. Messenius Suecus, Professor Vbsalensis in *Specula Suecor. & Gothor.*

Brunsuigiæ] vidimus documenta à Consulibus & Senatu ciuitatum Hannoueræ & Einbeckæ producta, quibus probare contendebant, nullum Principem eligi aut assumi debere sine eorum suffragiis & consensu.

Luneburgiæ] documentum mihi legendum exhibuit Illustriss. Princeps Ernestus, Holsatiæ & Schawenburgiæ Comes, &c. quum iura eius in Holsatiam deducenda innungeret.

Bergarum] Ordines Ducatus Montium ad Rhenum, antequam cum Iuliacensi per pacta matrimonialia vniretur, sibi electionem arrogasse, ex nuperis Actis constat.

Holsatiæ] Krantzius *lib. 12. Wandal. cap. 22.* Ioh. Petersen in *Chron. Holsat. part. 2.* Cothmannus *Consil. 3. & consil. 4. vol. 4.* Qualis autem fuerit electio hæc, docet abunde Vulteius in *Consil. Marpurgensib. vol. 3. consil. 3.*

Lavvenburgiæ] cuius Ordines palàm iactitant, sibi ius eligendi & assumendi Principem antiquitus competere, vt idem Illustriss. Princeps mihi constanter affirmauit, exhibiturus ipsa documenta, ni mors eum præuertisset.

Schavvenburgiæ] Cyriac. Spangenbergius in *Chronic. Schavvenburgens.* & exstant penes me Ordinum priuilegia, quibus nuper innitebantur, quum defuncto Ernesto Principe præsens meus Dominus, Illustrissimus Comes Iustus Hermannus, Gehmæ & Bergæ Hollandicæ Dominus, in Regentem esset assumendus.

Oldenburgicæ] Diplomata quondam in Actis inspeximus & legimus. Sed nunc ius primogenituræ à Sacratissimo Rudolpho II. Imperatore confirmatum & stabilitum in Domo Oldenburgica præualet.

Lippiæ]

Lippiæ] quorum priuilegiis cautum est, vt ne filii quidem admittantur ad successionem, præterquam is, quem ipsi vt digniorem & regimini magis idoneum elegerint, vel quem Ciuitates Horna & Lemgouia suis suffragiis designauerint.

Frisiæ] quorum Priuilegium aliquoties impressum prostat; & habemus Frisiorum epistolam ad Franciscum I. Regem Galliæ, qua eum in Dominum ac Protectorem contra Carolum V. Imp. hereditarium suum Principem, eligunt & adoptant; in Reichs Sagungen *part.1.fol.*304. De Hollandia differit Hugo Grotius in *tract. de Antiquit. Reipubl. Batau.*

3. Fuit enim vt illorum omnium ac singulorum, ita Bohemorum quoque miscella quædam quasi electio, ex electionis & successionis confusione cōflata, vt electio non vtique libera, sed Regio generi, stirpi & familiæ Bohemicæ, à primo acquirente descendenti, esset alligata atque adstricta, ea cōditione & pacto, vt ex vltimo defuncti filiis; iisve non exstantibus, ex fratribus; quibus item deficientibus, ex agnatis proximis eligeretur ab Ordinibus, qui magis placeret & dignior esset futurus. Quod ideo introductum, & ab ipsismet Principibus confirmatum videtur, vt successionis beneficio bellorum ciuilium stirpes eliderentur; tum vt iura maiestatis, Regna ipsa & Principatus melius à successoribus conseruarentur, quæ ab auis & maioribus suis accepta scirent & custodita. Quo instituto nihil sapientius, aut Reipublicæ salutarius excogitari potuit, vt nimirum parentes spe successionis illius ad filios suos præclare instituendos adducerentur.

Regio generi] Besoldus *lib.1.Politic.cap.5.numer.*36.*& lib.2.de success.Reg.dissert.1.num.*10. Fridenreichius in *Politic.cap.10.fol.*83. Matthias Bortius in *Disputat. de Natura iurium Maiest. & regal.cap.2.conclus.*9. Gumpeltzhaimerus in *Disputat. de Regalib.th.*50. Nicol. Henelius in *Silesiograph.cap.*7.

Defuncti filiis &c.] Arnisæus *lib.2.de Republ.cap.2.sect.5.num.*1.

Successionis benef.] Bodinus *lib.6.de Republ.cap.5.fol.*1131. Azarias Sturcius in *Prælud.rer.politic.disput.3.thes.2.lit.a.fol.*115.

Quo instituto] Hotomannus in *Francogallia, cap.*6. Wilhelm. Schickartus *de Iure Regio Hebræor.cap.*3.

4. Et hanc successionem mixtam hereditario quidem iure in Bohemia factam fuisse, sed maioris fauoris gratia subditorum electionem & consensum accessisse, cordatiores arbitrantur. Quin auctores habeo, qui asserant, successionem nullam inueniri puram, vt non potissimas partes sibi consensus subditorum vindicet.

Hereditario quidem] Christianus Matthias *lib.3.Systemat.polit.exercit.2.sect.5.fol.*294. & probat hunc succedendi modum Zasius *consil.8.num.*10.*lib.*1.

Auctores] Gulielm. Rossæus *de Authoritat. Reipublicæ in Princ.cap.1.in fin.& cap.2.num.*2.

5. Cuius iuris & consuetudinis antiquæ ignorantia in errorem perducti videntur illi, qui Regni Bohemiæ Ordinibus liberam & absolutam electionem

nem adſcripſerunt, quos vel Friderici III. Imperatoris Sacroſancta auctoritas erroris conuincere, & in viam rectam reducere debebat, cuius hoc reſponſum fertur Bohemis ſuper inutili Ladiſlai Regii heredis electione datum; *Electione opus non eſt in eo, quem natura Regem dedit.*

Ignorantia] quæ mater eſt omnium delictorum; *c. ignorantia, 1. diſt. 38.* & cauſſa omnium malorum; Auerroes in *Comment. in Ariſtotel. de Cælo & mundo lib. 4.* & Iohan. Barelete Ordinis Prædicatorum in *Sermon. quadrageſimi. fer. 6. hebdom. 1. de peccato ſuſpicionis.*

Illi] relati ſuprà §. 1.

Reſponſum] quod recitat Krantzius *lib. 12. Wandal. cap. 8.* Cabotius *lib. 1. Var. iuris diſput. cap. 14.* Cochlæus in *Hiſtor. Huſſit. lib. 9. anno 1445. fol. 338.* vbi hæc refert verba à Cæſare Legatis data; *Rectè Vngaros egiſſe, qui Regem ſuum tandem recognouerint. electione proinde haudquaquam opus fuiſſe ei, quem ius gentium dediſſet Regem, neque coronandum eſſe, qui ſemel coronatus ſit.*

6. Nec mouere quemquam debet Bohemorum iactatio de iure & priuilegio eligendi Regis. Nam quæ vera producuntur documenta, eandem habent conditionem, quam in ſupra memoratorum Regnorum & Principatuum diplomatibus obſeruamus: ſin conficta, ſuapte ſponte ruunt & euaneſcunt. Quod ſub eodem Friderico III. contigiſſe animaduertimus, quum iidem Bohemi ſe priuilegium eligendi Regis ab eo impetraſſe gloriarentur. Namque literæ ad Albertum Bauariæ Ducem perſcriptæ referuntur, in quibus Bohemos vanitatis & falſi arguens, negat ſe illis vllum eligendi Regis priuilegium aut dediſſe aut confirmaſſe.

Referuntur] ab Ænea Syluio in *Hiſt. Bohem. cap. 57.* Bonfinio *Rer. Vngaricar. decad. 3. lib. 4. fol. 446.* Cochlæo in *Hiſtor. Huſſit. lib. 9. fol. 334.* Theobaldo in *Bell. Huſſitic. part. 2. cap. 9. fol. 73. & fol. ſeq. in fin.*

7. Hinc eſt, quod iam pridem olim Domus Regia Auſtriaca litem Bohemis ſuper prætenſis eligendi Regis priuilegiis mouerit: & contraria legitimæ ſucceſſionis, & hereditarii ſui iuris documenta, in archiuis reperta, iis nunc opponat.

Litem] Beſoldus *lib. 1. Politic. cap. 5. num. 31. in fin.*

Documento] Lottinus in *Relat. de Aula & Regno Imperatoris Rom.* in *Practic. politic. ſapient. fol. 59.*

8. Et quid per Deum immortalem non malorum vniuerſæ Europæ immineret, ſi Ordines Holſatiæ, Brunſuigiæ, Luneburgiæ, Lawenburgiæ, Saxoniæ, Weſtphaliæ, Friſiæ, &c. Bohemorum exempla imitati ad liberam electionem, quam prætendunt, recuperandam conuolarent? Nam eorum priuilegia cum Bohemicis planiſſimè conſpirant. Sed valeat pernicioſiſſima hæc Reipublicæ & ſeditionum genitrix doctrina, dum modo Reges ac Prin-

ac Principes valeant, & in Status sui integritate, in quo à Deo collocati sunt, tuti persistant. Sit namque ita; habuerint olim antiquis temporibus imaginem illam electionis, quam diximus, certè nostris moribus & Imperatorum rescriptis tum dicti Principatus, tum ipsa adeò Bohemia, ad purum putum ius hereditarium, conditionem successoriam, ordinem naturalem, & qualitatem primogenialem deuenerunt. Et hoc iure Reges ac Principes vltra omnium hominum memoriam vtuntur, nec nisi per summum nefas ab eius possessione deturbari possunt.

Bohemorum exempla] quemadmodum ipsi Bohemi Heluetiorum & Batauorum exempla secuti, qui & ipsi Austriacos iure hereditario spoliarunt, præsentem calamitatem vniuerso Imperio Germanico immiserunt.

Bohemia] Richard. Dieterus in *Dissert. de Summa summi Imperii potest. conclus.* 181. Marquar. Freherus in *Commentar. de Testament. tutel. curaq; Electoral. cap. 11. num. 8.* in enumeratione eorum, quæ in Aurea Bulla hodie per mutationem aut correctionem nō amplius obseruantur.

9. Dixi, imaginem electionis: & verè dixi. Non enim propria erat electio, sed potius declaratio legitimi successoris, & approbatio eius atque assumptio, vt verba *eligere*, wehlen/ *wolits*, hoc in casu καταχρηστικῶς & abusiuè vsurpentur pro declarare, approbare, recipere & assumere in Dominum; quod fit, quando heres legitimus succedit & inauguratur, & fidelitas atque subiectio ipsi promittitur ac præstatur, quemadmodum prudentiores, humaniores, doctiores & peritiores interpretes eleganter iam dudum animaduerterunt, & explanarunt. Quid enim quæso de Hispaniæ & Galliæ Regibus dicemus, de quibus verbum *eligere*, & *electionis* admodum frequentatur, non tantum in historiis, verùm etiam in ipsis legibus & Canonibus? Et exstat formula inaugurandi Regis Francorum, in qua Archiepiscopus Remensis nomine totius populi dicit, *se eligere eum Regem.* Quod commodissimè explicat Yuo Carnotensis Episcopus Gallus de Caroli Grossi assumptione loquens; *Communi consensu Episcoporum ac Procerum iam pridem ipsum electum, & tamen hereditario iure Regnum adiisse.* Et in genere inquit summo iudicio summaque doctrina præditus Cabotius; *De more plerumque recipitur in Regnis successiuis quadam electionis forma; quæ tamen non efficit, vt propterea Regna electiua habeantur.* In cuius sententia merito acquiescimus.

Wehlen] hinc Doctor Widemannus in sua *Information. Hungaric. num. 3. in fin.* verbum kiesen/wehlen/interpretatur annehmen vnd er kennen/id est assumere. Et ipse adeo Imperator Rudolphus II. August. in Erbeinigung cum Domo Electorali Palatina hisce empha-

emphaticis verbis vtitur; Es sollen auch all vnser erben vnd nachkommende Könige zu Böheim/so künfftig kommen vnd angenommen werden/&c. Et Hagecius quoque in *Chronic.Bohem.* verba Sclauica Woliti, id est eligere, & Wzyti, id est assumere, indifferenter ponit, vt ex Sandelii translatione Germanica apparet, & à Boregkio comprobatur.

Quod fit, quando &c.] ita signanter Gewoldus in *Commentar. de S.Rom.Imperii Septemuirat. cap.7.num.7.* & ante eum Cabotius *lib.1.var.iuris Disputat.cap.9.& cap.12.*

Interpretes] Lupoldus de Bebenburg in *tract. de iuribus Regni Francor. & Imp. Roman.cap.12. fol.89.* Onuphrius Panuinius in *Comment.de Comitiis Imperator.cap.* Guil. Barclaius *lib.3.contra Monarchomach.cap.3.* Zepperus *lib.3.de Legib.Mosaic.cap.7.* Althusius in *Polit.cap.19.n.90.& seqq. & nu.vlt.* Arnisæus *lib.2.de Republ.cap.2.sect.4.n.57.& cap.6.sect.5.n.34.* Lœlius Bisciola *lib.3.Horar.subsecin.cap.17.* Ioh. Bapt. Gramaye in *Asia siue hist.vniuers. Asiatic.in Analect.antiquit.Iudaic.sect.9.* Anton.Clarus Syluius *en la Defense des puissances de la terre,cap.2.fol.111.in fin.& fol.seq.* Ioh.Paul.Windeckius in *Comment.de Princip.Elector.orig.cap.6.fol.19.* Goldastus in *Seniore siue de Maiorat.lib.3.cap.11.num.3.& seq.*

Hispaniæ] Natal.Comes in *Histor.sui temp.lib.14.a anno 1564.in fin.* Garsias Loaisa in *Not.ad Concil.Toletan.IX.cap.10.& XII.cap.1.* Ioan.Lupus de Palacios Ruuios *de Obtent. Nauarr.part.6.n.10.* F.Iosephus Texera Ordinis Prædicatorum in *Antierisi ad Inquisitores Portugalliæ de electionis iure, quod competit Portugallensibus in inaugurandis suis Regibus ac Principibus,* I.I. F.à V. in *Annotation.siue Respons.ad Duardi Nonii Leonis IC.Lusitani Censuras.* Iacob.Valdesius *de Prærogatiu.Hispan.* Goldastus in *Senior.seu de Maiorat.lib.3.cap.9.num.6.& seqq.* Lindenbrogius in *Var.lect.& not.in Legg.Wisigoth.lib.1.tit.1.l.6.* Besoldus in *Discurs.de Monarch.cap.4.num.8.*

Galliæ] Bodinus *lib.6.de Republ.cap.5.fol.1029.& seqq.* Arnisæus *d.cap.2.sect.4.n.47.* Cabotius *d.cap.9.* Clarus Syluius *d.cap.2.fol.111.* Goldastus *d.cap.11.num.3.& num.4.* Optimè Andreas Fauynus IC. & Aduocatus in Parlamento Parisiensi interpretatur in Histor.Nauarræ lib.1.fol.27. dicens; *Ce mot d'election en la formule du sacrè de nos Roys, & la demande, que l'Euesque faict au peuple, n'est pris, que pour le consentement & l'approbation, que faict le peuple François au sacrè de ses Roys, lesquels paruiennent à la Couronne de France non par election, voix & suffrages de leurs suiects, ains par succession,* &c.

Formula] apud Papyr.Massonum in *Annalib.Franc.in vita Henrici I.Regis.* Vnde habent Arnisæus *d.sect.4.num.47.* & Thomas Bozius *lib.6.de Iure natur.& diuin.ecclesiast.libert.& potest.cap.13.fol.675.*

Tuo] in Apolog.de Carolo Grosso Rege Franciæ.

Cabotius] d.lib.1.Var.iur.disputat.cap.13.& cap.14.

Caput XXI.

ELECTIO VERA QVANDO, ET QVIBVS IN CASIBVS Bohemiæ Ordinibus competat. Superstite herede, siue masculo siue femella, non datur locus electioni. Vacare quando Regnum intelligi debeat. Electiones studio & vi factæ non debent trahi in consequentiam.

Electio-

Electionum factiosarum confirmationes Papales & Cæsareæ quid operentur. Pacta & fœdera à Bohemis inita pro manutenendo electionis iure, nihil illis possunt patrocinari.



DIXIMVS de ficta, simulata & imaginaria illa Regis Bohemiæ electione, qua Regiæ familiæ successio magis confirmatur, quàm vt euerti possit: nunc de vera & legitima electione, quam Bohemis tum antiqua instituta, tum Imperatorum priuilegia indulserunt, est vt videamus. Qua de Carolus IV. Imperator & Bohemiæ Rex, postquam ordinem succedendi in Regno Bohemiæ secundum sanguinis ius & ætatis prærogatiuam disposuisset, in hunc modum sanciuit; *Si verò aliquem ex huiusmodi Principatibus ipsorum* (Electorum) *Imperio Sacro vacare contingeret, tunc Imperator seu Rex Romanorum, qui pro tempore fuerit, de ipso prouidere debebit & poterit, tamquam de re ad se & Imperium legitime deuoluta. Saluis tamen semper priuilegiis, iuribus & consuetudinibus Regni nostri Bohemiæ, super electione Regis, in casu vacationis per* Regnicolas, *qui ius habent eligendi Regem Bohemiæ, facienda, iuxta continentiam eorundem priuilegiorum, & obseruatam consuetudinem diuturnam, à Diuis* Romanorum *Imperatoribus siue Regibus obtentorum, quibus ex huiusmodi sanctione Imperiali in nullo præiudicare volumus; imo ipsa decernimus nunc & perpetuis futuris temporibus in omni suo tenore & forma, indubiam tenere roboris firmitatem.* Ait *in casu vacationis.* At vacare Regnum Bohemiæ non intelligitur, quàm diu aliquis superat è Regiæ stirpis sanguine, vt habet præcedens dispositio, quam suo loco protulimus. Vno enim eodemque verbo casum electionis in Regno Bohemiæ designat, quo caducitatem in Comitatu Palatino Rheni, Ducatu Saxoniæ, & Marchionatu Brandenburgiæ. Sicut ergo tres isti Electoratus Imperio vacare dici non possunt, donec superstes quis exstat à primo acquirente descendens, ita nec Electoratus Bohemiæ Ordinibus Regni vacare, & electioni locum facere potest, dum ad persona germinat legitima laica, quæ genus suum à primo possessore seu acquirente in vera linea geniture deducit.

Carolus IV.] in Aurea Bulla tit. 7. in fin.

Vacare Regnum] ita sentire videtur Arumæus *ad Aur. Bull. discurs. 4. conclus.* 18. Anton. Colerus *de Iure Imperii German. sect.* 23. Besoldus in *Discurs. polit. 5. de Stat. Reipubl. subalt. cap. 7. num.* 10.

Donec superstes quis] quod erudite & solide explicant Freherus in *Comment. de success. Elector. ad cap. 7. Aur. Bull.* Arnold. Engelbrecht in *Quæst. de Success. in Electoratib. ad d. cap. 7. Aur. Bull.* Arumæus & Rumelinus in *Discursib. ad Aur. Bull.*

2. Quod clarius atque lucidius apparet ex eiusdem Imperatoris Bulla declaratoria & interpretatiua, quam ad preces Ordinum Bohemiæ, Mora-

uiæ, Silesiæ & Lusatiæ edidit anno MCCCXLVIII. in qua hisce significantibus, expressis & notabilibus verbis decernit; *Electionem Regis Bohemiæ in casu duntaxat & euentu, quibus de genealogia, progenie, vel semine, aut prosapia Regali Bohemiæ, masculus vel femella superstes legitimus nullus fuerit oriundus, vel per quemcunque alium modum vacare contigerit dictum Regnum, ad Prælatos, Duces, Principes, Barones, Nobiles, & Communitatem* Regni *præfati, & pertinentiarum eiusdem, habita cum nonnullis Regis Romani futuri Imperatoris Coelectoribus, ac aliis Principibus, qui tunc temporis nostræ Celsitudinis præsentiæ assistebant, deliberatione matura, ipsorumque sano digesti consilio, volumus, decernimus, pronunciamus, interpretamur, & præsentis scripti patrocinio declaramus, ritè, iustè & legitimè in perpetuum pertinere: ipsiusq́; Regni Bohemiæ electionem, in casu & euentu prædictis, & non aliis, præfatis Prælatis, Ducibus, Principibus, Baronibus, Nobilibus, & Communitati dicti Regni & pertinentiarum eiusdem, de nostræ Regiæ Romanæ plenitudine potestatis, ac ex certa scientia domus, concedimus, conferimus, & donamus, dictamq́; electionem meliori, salubriori & saniori, quo potest modo fieri, confirmamus & transferimus in eundem.* Sed quia Constitutio hæc declaratoria solet cauillosis quorũdam & subdolis rationibus corrumpi, impugnari, & furcillari, res ipsa postulat vt eam à calumniantium iniuriis, saltem grauioribus, vindicemus.

Bulla declaratoria] quam refert Cochlæus in *Hist. Hussit. lib. 9. anno* 1438. *fol.* 314. & exhibemus in *Append. sub anno* 1348. Germanicè translatam edidimus in Reichs Satzungen *part.* 2. *anno* 1348. *fol.* 39. ex Hagecio in *Chronic. Bohem. part.* 2. *anno* 1348. *fol.* 4.

3. Principio dicunt, non carere doli suspicione rescriptum confirmatorium, in quo plus continetur, quàm in precibus oblatis petitum ab impetrantibus fuerit: & fraudi proximam esse declarationem, ampliationem & extensionem eius actus, qui confirmari petitur. Quod quidem verum est in illis casibus, de quibus iura allegata loquuntur, nempe inuestiturarum, protectionum, patronatuum, & consimilium: at non in hoc nostro, in quo iura illa impertinenter adducuntur. Sed faciamus iura illa etiam in hoc nostro casu locum inuenire, num inde cõsequitur, Imperatorem illis teneri ad actum dubium & controuersum confirmandũ, si confirmatio vergat in præiudicium tertii? Imperator Fridericus II. in literis, quas sibi Bohemi petiuerunt à Carolo IV. vt Romanorum Rege confirmari, vtitur verbis *eligere*, & *electionis*, de quorum vero sensu atq; intellectu inter Principes Regii sanguinis, & Ordines Regni Bohemiæ controuertebatur, illis de consensu, approbatione & assumptione, istis de vera, propria & genuina electione, ea interpretantibus. Itum est ad Imperatorem, cui dubias partium interpretationes soli & oportet & licet inspicere, & missi ex generali Ordinũ Regni Conuẽtu Proceres Primarii, & cum iis Iohannes Regis frater, qui confirmationem earundem literarũ ab eo peterent. Imperator Carolus, vt erat Princeps pacis

cis publicæ & concordiæ studiosissimus, ne tanquã Rex Bohemiæ parti suæ magis, quàm æquitati, fauere videretur, rem ad consiliũ Electorũ, Principũ & Statuum Imperii, Consiliariorũq; Imperialium, detulit, qui vnanimi sententia decreuerunt, ad præcauẽdas seditiones opus esse declaratione, eamque Cæsareæ confirmationi inserendam. Quod decretum Legatis Ordinũ minime displicuisse, exinde colligitur, quia Bullam declaratoriã non tantũ gratam acceptamq; sine vlla contradictione aut protestatione interposita habuerunt, sed & ipsi Ordines in archiuo Regni reponendã, quàm diligentissimè custodiendã, & posteris suis, si forte dubiũ hoc à maleferiatis hominibus resuscitaretur, pro decisione relinquendã curauerunt. Namq; rationem, qua Imperator motus hanc declarationẽ & interpretationẽ interposuerit, & confirmationi inseruerit, hanc fuisse ipsemet assignat; *Veruntamen si circa contenta in præfatis literis nonnulli* CALVMNIARI, *aut ea interpretari sinistre, seu in sensum reprobum declarare, imò veriùs obscurare niterentur; ad tollendum de medio omne dubium vel obscurum, quibus dictarũ series aspergitur literarum, vt Regni Bohemiæ præfati, ipsiusq; incolarum status, insincera Imperii dilectionis perseueret concordia, & vnitatem in vinculo pacis seruet, ac incolæ dicti* Regni *his, quæ diffidentiæ materia possint esse temporibus futuris, & animarum ac corporum inde nascituris periculis, rerumq; dispendiis prouenturis, solerti præuentione, antequam ordiantur, tam prudenter quam salubriter præcisis, tanquam mansueti terram hæreditent, & in pacis multitudine delectentur*, &c. Quibus verbis perspicuè probatur id, quod dixi, diploma Friderici II. Imperatoris fuisse in dubitationem adductum. Et interpretationem atq; declarationem istam cum causæ cognitione factam fuisse, planum fit ex istis Bullę verbis; *Habita cũ nonnullis Coelectoribus, ac aliis Principibus, deliberatione matura*, &c. Fuerunt autẽ præsentes ex Electoribus, Moguntinensis & Saxo; ex Principibus Duces Saxoniæ iunior & Deckensis, Burggrauius Norimbergensis, & Landgrauius Leuchtenbergẽsis; ex Comitibus, Orlemundius, Helffensteinius, Werthcimius; ex Baronibus Imperii, Hewenus, Hohenlochius, Bruneckius, Waltseensis, Fribergẽsis, & Erlibachius. Et reperiri debet quisquã animi tam perditi & profligati, vt sententiã tot tantorumq; S. Rom. Imperii Procerũ ausit doli fraudisq; incusare? præsertim eã, quæ in præsentia partiũ facta & pronuntiata fuit, vt ipsa Bulla indicat, dũ pręsentes fuisse asserit Ordinum vniuersorũ nomine, Archiepiscopũ Pragensem; Episcopos Olomucensem, Vratislauiensem & Lutomischlensem; Marchionẽ Morauiæ Regis fratrẽ, & Oppauiæ ac Ratiboriæ Ducẽ; *aliosq; Prælatos, Barones & Nobiles* Regni *Bohemiæ & pertinentiarum eiusdem*, id est Morauiæ, Silesiæ & Lusatiæ &c. Qui profectò nunquam erant hanc Bullam à Cæsare accepturi, si declaratio ista absq; ipsorum consensu & submissione inserta fuisset, nec magnam gratiam à reliquis Ordinibus inuenissent, si eorũ in præiudiciũ illa tendere videretur.

In illis casibus] vt testatur Hopingk in *Dissert. de iure protect. conclus. 35. lit. l.* & Matt. Magerus *de Aduocat. armat. cap. 14. num. 103. & seqq.*

Itum est ad Imperatorem] vt supremum Bohemiæ Dominum: in cuius præsentia quod a-ctum est, omnes solennitates superat: Bignonius in *Not. ad Marculphi Formul. lib. 1. cap. 13.* Immò qui rescriptum Imperatoris absque contrario rescripto falsi accusauerit, in Maiestatem eius delinquit, & capitis pœna tenetur, iuxta *Leg. Ripuar. tit. 62. §. 7.*

Cui dubias] ex Constantini M. Imp. rescripto in *l. 1. C. de legibus.* vbi Sichardus & Gilken in *Comment.* & Frehetus in *Sulpitio* ad nostrum propositum accommodarunt.

4. Verùm vt res melius comprehēdi possit, proponam ipsum casum. Primislaus Ottocarus, vt filio suo Wenceslao stabile & quietum relinqueret Regnum, seditiosis hominibus omnem turbarū ac seditionum ansam præcideret, eum in consortium Regni viuus adsciuit, & cum consensu, approbatione & assumptione Ordinum Regni coronandū curauit. Sed quia hoc sine Imperatoris confirmatione, ex cuius nutu Regnum Bohemiæ dependet, fieri non licebat, missus à Rege Primislao & Regni Ordinibus, Benedictus Archidiaconus Belinensis, qui à Cæsareæ Maiestate confirmationem huius assumptionis impetraret. Quemadmodum autem Ordines Regni in assumptione Primogeniti Regii filii, & supplicatione ad Cæsarem, ita ipsemet Imperator in suo rescripto verba *eligere* & *electionis* vsurpant. Hanc ambiguitatem in rescripto Cæsaris Friderici vt explanaret Imperator Carolus, decreuit verba illa in Regiæ stirpis successione tam directa, quàm obliqua; tam masculina quàm feminina, pro assumere & assumptione esse accipienda & interpretanda. Quod in Constitutionibus Regni Bohemiæ dilucidius adhuc idem Imperator exponens, ita statuit; *Hoc perenni & irrefragabili constitutione præsenti, prævia nostri matura deliberatione consilii, decernimus sanciendum, quod singuli Reges Illustres, heredes successoresque nostri, ad quos successiuis temporibus Regnum nostrum Bohemiæ ex descendenti vel collaterali linea successionis legitima deuoluetur, vel ea deficiente electionis iure peruenerit, iuxta mensem continuum quemcunque à die successionis aut electionis huiusmodi numerandum,* &c. Ad quam Imperatoris mentem explicandam repeti debent, quæ antecedenti capite explicuimus.

Ex cuius nutu] qua de re disceptatum fuit in Consilio Imperatoris Lotharii II. inter Ottonem Marchionem Morauiæ, & Sobieslaum Bohemiæ Ducem sine Cæsaris auctoritate electum & institutum. Pro Cæsaris supremo in Bohemiam iure proferebatur, vt refert Continuator Cosmæ Pragensis; *Quasi Ducatus Bohemiæ ab initio in potestate Imperatoris constiterit, nec fas fuerit vnquàm electionē aut promotionem cuiusquam Ducis in illa terra fieri, nisi quam Imperialis Maiestas suæ auctoritatis gratia initiaret, consummaret & confirmaret.* Quod ius quanquam Sobieslaus tum & Ordines Bohemiæ Imperatori contradicerent, &, *in tua potestate sola est Bohemiæ electionis confirmatio,* &c. dicerent, tamen in expeditione iterata Cæsar eos ad obsequium reduxit, & Fridericus I. Imperator ius illud Cæsareum in Bohemiā iustè ac potenter asseruit, vt suis locis indicauimus.

Et iure

Et iure constitutum est, ne populus superiorem agnoscens, possit sine ipsius licentia nouum Dominum eligere; Paulus de Castro in *l. ex hoc iure, D. de iust. & iur.* Et ius ac potestas eligendi & creandi Regem Bohemiæ olim penes Imperatores Romanos fuisse, affirmat Theobaldus in *Genealog. & Chronolog. Ducum & Regum Bohem. in Premyslao Rege anno* 1201.

Constitutionibus] tit. 6. in Maiestate Carolina per Geschinium in lucem producta.

5. Vera ergo, propria & genuina electio tum demum Bohemis competet, quando de progenie aut prosapia Regali, masculus vel femina superstes legitimus laicus nullus fuerit oriundus, vt tam in Aurea Bulla pragmatica, quàm speciali declaratoria, constituitur. Quod autem additur in Declaratoria; *vel per quemcunque alium modum vacare contigerit dictum Regnum*, &c. non eum habet sensum, quem nonnulli comminiscuntur, ac si in casu mortis cuiusuis Regis possessoris Regnum Bohemis vacet, & electioni locus fiat, minimè gentium; Sed *alius modus* intelligitur, quicumque per feloniam, neglectionem inuestituræ, crimen læsæ Maiestatis Cæsareæ, & id genus pariles feudi amittendi casus in iure feudali statutos, euenire posset. Quibus in casibus si vacare contingat Regnum Bohemiæ, non aperitur Imperio, nec Cæsareæ cadit dispositioni, sed liberæ Ordinum Regni cedit electioni, si ipsi sint innocentes, & à crimine Regis sui immunes. Quod quia in ipsis Bullis sat perspicuè explanatur, non est cur diutius in eo immoremur.

Feudi amitt. casus] de quibus consulendi Feudistæ ad *tit. Quibus causis feud. amit. lib. 1. lit. 17. & tit. Quæ fuit prima causa feud. amitt. lib. 2. tit. 24.* Ardizo in *summa feud. rubr. 55. & rubr. 95.* Nicol. Mozzius *de feud. tit. final.* Curtius iunior *de feud. part. 4. num. 61.* Hannetonius *lib. 3. de iure feud. cap. 9.* Hattiferus in *Analys. feud. cap. 11.* Duarenus *de Feud. cap. 14.* Wesembecius *de Feud. cap. 15* Borcholten *de Feud. cap. 8.* Vulteius *lib. 1. de Feud. cap. 11.*

Ordinum Regn ced. elect.] videatur Henelius in *Silesiograph. cap. 7.*

Innocentes] nam si nocentes, & eiusdem sceleris cum Rege participes, non possunt gaudere hoc priuilegio, quod per reatum amisere, vt *lib. 3. cap. 15. n. fin.* docuimus.

6. Nec denique obstare atque officere legitimæ Regii sanguinis successioni debent præsumptæ quædam & factiosæ Bohemorum electiones. Quũ enim studio ac vi contra iura notoria sint factæ à rebellibus, non possunt heredibus legitimis præiudicare. Id quod de Georgii Podiebracii & Matthiæ Coruini electionibus expressè affirmat Æneas Syluius Cardinalis Senensis, Friderici III. Imperatoris Consiliarius, postea Papa Pius II. dicens; *Vtriusque Regis electionem nonnulli calumniantur, vim adhibitam dicunt, neq; iure valere quod metus extorserit.*

Hered. præiudicare] Iohannes Lupus de Palacios Ruuios in *tract. de Obtention. Regni Nauarræ part. 6. num. 10.* quia facta subditorum non debent Dominis herditariis præiudicare; Baldus in *l. 1. Cod. de seru. fugitiu.*

Æn. Syluius] in Hist. Bohem. cap. vlt. in fin. Videatur Aub. Miræus in *lib. de Reb. Bohem. cap. 3. fol. 32. in fin. & fol. seq.*

7. Multo minus factiosis illis electionibus patrocinari possunt Papæ & Imperatoris confirmationes atque inuestituræ, Podiebracio & Coruino concessæ: quia priuilegia singularibus personis contra ius indulta non debent trahi ad consequentiam. In tempestuoso illo & tumescente pelago vela ventis danda erant, ne nauis Reipublicæ Christianæ prorsus percelleretur & pessum iret. Papa Matthiam confirmauit vt æmulum excitaret Georgio, quem ob hæresim Hussiticam, vt historicorum verbis vtar, excommunicauerat. De Imperatore autem scribit Ioach. Curæus Silesius; *Georgius Rex recepta Morauia, inuenit rationem, qua sibi conciliaret Cæsarem Fridericum, Austriacos, qui paruerant Ladislao Regi, contractis copiis terruit, vt Friderico Cæsari sese dederent. Impetrauit igitur à Cæsare diplomata, quæ testabantur, authoritate Cæsaris Georgium in Regnum collocatum: & mandabant subditis Regni, vt eum agnoscerent.* Vera loqui Curæum, fidem facit ipsum Cæsaris Friderici III. diploma, quod in *Appendice* produximus.

Papa & Imperator.] Nauclerus in *Chronolog.* Funccius in *Chronolog. anno* 1459. Cochlæus in *Histor. Hussit. lib.* 12. *anno* 1471. *fol.* 440. Cromerus *lib.* 27. *Rer. Polon. fol.* 198. *col.* 1. *in fin.* Videantur Pii II. Papæ, qui antea Æneas Syluius dictus, & Friderici III. Imp. Diplomata in *Appendic.* Sapientes Hebræorum tali in casu distinguunt inter proprietatem & vsum Regni; illam dicunt esse Regiæ familiæ in perpetuum, hunc vero ad tempus illis concessum, quos Prophetæ inunxerint & subintroduxerint. Moses Maymonides in Melachim cap. 1. §. 12. & seqq. scribit; *Si Propheta Regem constituit è reliquis Tribubus, qui ambulat in via legis, & præliatur bella Domini, ecce is est quidem Rex verus, & omnia Regalia competunt ipsi, at fundamentum Regni manet penes familiam Dauid* (Austriacam) *& debetur posteris illius.* Adscripsimus locum, vt eum conuertit Schickardus in *Dissert. de Iur. Reg. Hebræor. cap.* 6. *theor.* 20. *fol.* 179. Quod ille de Prophetæ vnctione, nos non absurdè de Papæ confirmatione, & Imperatoris inuestitura, affirmare possumus, vt Regi extraordinario vsum quidem Regni ad vitam concedant, proprietatem autem Regiæ familiæ immotam & perpetuam esse velint.

Vela ventis danda] id est, vt Valdesius in simili casu loquitur, iuxta calamitatem temporis, instante occasione, non in vim decreti, sed per vim cuiusdam compositionis temporariæ, hæ confirmationes factæ fuerunt, *de Prærogatiu. Hispan. cap.* 3. *num.* 16 Quam temporisationem in caussa Veneta prudenter Papæ demonstrauit Illustriss. Cardin. Dauid Perona Archiepiscopus Eboracens. in *Epistol. ad Regem Franc.* quæ excusa exstat.

Papa Matthiam] Papa Paulus II. electionem Matthiæ Coruini ab Vnaquistis seu Catholicis Bohemis factam confirmauit iure Pontificio, feudatarium Cæsari reseruans, vt expressè testatur Theobaldus in *Bello Hussit. part.* 3. *cap.* 17. *anno* 1467. *fol.* 99.

Historicorum] Dubrauii in *Hist. Bohem. lib.* 31. Boregkii in *Chron. Bohem. in Georgio Rege*, Cromeri *Rer. Polon. lib.* 25 *fol.* 405. Turoczii in *Hist. Vngar. cap.* 66. Inuestitus autem Matthias à Cæsare fuit anno 1469. Vt nonnulli memoriæ prodiderunt: sed alii habent annum 1467. Theobaldus *d. cap.* 17. *fol.* 100. confirmationem autem solenniorem post Georgii mortem ab eodem Imperatore vi armata extorsit anno 1478. vt scribit Micho-

chouius *lib.4.cap.72.* Titus Vespasianus Strozza in *Epigrammat.in epitaph. Matthiæ Regis.* Cromerus *lib.25.fol.425.col.2.in princ.*

Curæus] in Annal.Silef. Adde Hondorffium in Promptuar. exemplor.in 5.præcept.rubr. de seditionib.& pugnis.

8. Postremo Regiæ familiæ successioni frustra opponuntur Ordinationes Regni, & Statuta in Conuentibus Ordinum facta de libera electione contra quorumcumque heredum prætensiones manutenenda: quia pacta subditorum priuatim inter se statuta non debent Dominis suis hereditariis præiudicare: quum præsertim Bohemia, Morauia, Silesia & Lusatia sint feuda Imperii, super quibus omnes dispositiones, tractatus, & obligationes, sine consensu Imperatoris contractæ & pactæ, nullius sunt roboris & momenti, vt est iure feudali constitutum.

Pacta subditorum] Baldus in *l.3.§.illud quoque n.2.D. Quod quisque iur.* Knichen *de Saxon. non prouocand.iur.verb.ius cap.2.n.63.*

Iur. feudali] *c.1.de prohib.feudi alien.per Frider.& cap.1.de prohib.feud.alien.per Lothar.* vbi interpretes monuerunt.

9. Quum enim Ordines Bohemiæ, inscio Rege suo, conuentus habere non possint, multo minus poterunt rata esse, quæ contra ipsum Regem, Dominum suum & Regiam familiam, statuerunt.

Conuentus hab.] Acta Bohemica apud Hordleder. *de Bello German. part.2.lib.3.cap.83.* Heigius *Illustr.quæst.part.1.q.4.num.44.* Ventura de Valentia in *Parthen.litigios.lib.2.cap.3. num. 22.*

Rata esse] Matt.Magerus *de Aduocat.armat. cap.6.n.312.*

10. Et quid postremo iuuare Bohemos debent fœdera cum vicinis Principibus aut aliis pro iure suo defendendo pacta, & inita? quum huiuscemodi fœdera ipso iure interdicta sint, vt publicæ quieti, tranquillitati, ac vtilitati repugnantia; nec subditis Bohemis vmquam competierint, aut licere per omnium gentium iura par æquumve fuerit.

Interdicta] Cuiacius *lib. 27. Obseruation. cap. 33.* Rulandus *de Commissar. part.4. lib. 2. cap.3. num. 1.*

Publicæ vtilitati] Menochius *consil.28.n.7.* Magerus *d.cap.6.n.113.& seqq.*

EPI-

EPILOGVS.

ATQVE hæc illa ſunt, Candide & Sincere Lector, quæ de iuribus ac priuilegiis tum ipſius Regis, tum Regni Bohemiæ Ordinum, incorporatarumque Prouinciarum Morauiæ, Sileſiæ, Luſatiæ, Egerlandiæ, &c. non carptim curſimque cenſuimus ediſſertanda, ſed pro S. Cæſareæ Maieſtatis Superioritate, pro Sac. Romani Imperii Dignitate, pro Sereniſsimæ Domus Auſtriæ Iuſtitia, denique pro eorum omnium, qui in Cæſaris ac Imperii fide conſtantes perſtitere, defenſione, quam accuratiſsimè potuimus ſummo ſtudio exactaque diligentia, prout ſe nobis obtulerunt, inſtituenda, deducenda, perpendenda, examinanda, exſequenda, ac peruerſis quorundam nec rectè ſentientium ſcriptis reponenda eſſe duximus. Vellemus equidem, vt Deus vellet eorum mentes, qui hactenus à cauſa rebellium contra Sacr. Cæſareæ Maieſtatis iuſtitiam, ſteterunt, ita informare atque illuſtrare, vt non modo ipſi ex errore in viam veram reducerentur, ſed & aliorum animos ſuis perſuaſionibus ſeductos ad Deum optimum maximum & ab eo ſecundum Clementiſsimum Imperatorem, ſtuderent conuertere & bellum iſtud maximum humanitate & ſapientia potius ad pacem concordiamque conciliare, quàm pernicioſis machinationibus in peius indies magis magiſque vertere, nec tantùm patriam terram, communem omnium parentem, ſed & ipſam Rem-

Rempublicam, funditus euertere. Non iudicamus facta ex euentu,

—— careat ſucceſſibus opto,
Quiſquis ab euentu facta notanda putat:

Sed ex cauſſæ iuſtitia ac bonitate non tam facta, quam fata notanda eſſe ſapientes monent. Nos fecimus, quod debuimus & potuimus; euentus in Dei manu poſitus eſt. Et licet non paruo nobis labor iſte conſtiterit, quem nulla ſponte noſtra ducti, multo minus curioſitate aliqua aut πολυπραγμοσύνη, *quam aliorum exemplis cauendam & fugiendam eſſe ceu peſtem quandam didicimus, verùm ſupremæ Cæſareæ Maieſtatis iuſſu & mandato ſuſcepimus; minimè tamen nos fugit, calumniis eum fore plurimorum obnoxium, nec quidquam tam probè, aut prouidè à nobis dici, quod non prauorum hominum vellicare malignitas poſſit; & obtrectatores nobis paratos eſſe non ignoramus: ſubiuimus tamen hoc diſcrimen tum excuſatione Diualium iuſſorum, tum quod nihil ex nobis afferamus, ſed ea tantum ponamus, quæ ab aliis tradita ſparſim atque ſcripta inuenimus. Ecce enim adferimus Decreta Pontificum, Reſcripta Imperatorum, Conciliorum Sanctiones, Comitiorum Receſſus, Regum ac Principum auctoritates, Doctorum teſtimonia, ſapientum ſententias, & Hiſtoriarum fidem: in quorum omnium ac ſingulorum dictis penſum noſtrum abſoluimus. Rectam viam necne inſtiterimus, rectumve clauum tenuerimus, tuum eſto, Lector, candide & ſincere, quod rogamus, iudicare. Nos nobis conſcii ſumus, omnia hæc à pia puraque mente profecta eſſe: quæ ſequius videbuntur,*

Epilogus.

Pontificiæ Sanctitatis & Cæsareæ Maiestatis Commissariorum, tum prudentium hominum cognitioni & censuræ, nos & omnia nostra obœdientes & lubentes submittimus.

Regius Vates Dauides in Psalmo XCIV.

Iustitiæ tandem victricis signa sequentur
Pectora, iustitiæ flagrantia amore, bonorum.

FINIS.

